

INNOCENTII III

ROMANI PONTIFICIS

REGESTORUM SIVE EPISTOLARUM

LIBER DUODECIMUS

PONTIFICATUS ANNO XII, CHRISTI 1209.

I.

ABBATI SANCTI THEODORICI REMENSIS DIOECESIS, ET
DECANO ET CANTORI MAJORIS ECCLESIAE REMENSIS.

De conflatione ecclesiae Ribodimontis.

(Laterani, iv Kal. Martii.)

Cum olim nostris fuisset auribus intimatum quod abbas et conventus Sancti Nicolai de Pratis Laudunensis diocesis praebendas quae in ecclesia Sancti Germani de Ribodimonte fuerant institutae ad ipsorum donationem spectantes, canonicis institutis ibidem sublatis de medio, propriis usibus applicarent, propter quod eadem ecclesia consueto defraudabatur officio, et in populo fuerat scandalum non modicum generatum, dilecto filio H. de Coziaco canonico Sancti Quintini et conjudicibus ejus per litteras nostras dedimus in mandatis ut inquisita super iis plenius veritate, quod canonicum esset appellatione remota statuerent et facerent quod decernerent per censuram ecclesiasticam firmiter observari. Postmodum autem abbas et conventus praedicti sua nobis conquestione monstrarunt quod cum super ipsius ecclesiae prioratu, quem per annos quadraginta et amplius possederant sine lite, a praedictis iudicibus traherentur in causam, nemine comparente qui vellet agere contra eos nisi duntaxat illis qui esse moliebantur et iudices et actores, ipsi se videntes tam contra jus commune quam contra privilegia sedis apostolicae aggravari, sedem apostolicam appellarunt. Unde nos causam super iis venerabili fratri nostro Remensi archiepiscopo et conjudicibus ejus sub certa forma commisimus terminandam. Interim autem praememorati iudices per suas nobis litteras intimarunt quod auctoritate primae commissionis vocatis quos noverant evocandos, testes receperant et examinaverant diligenter. Quorum depositionibus in scriptis fideliter jam redactis, abbas et prior ejusdem loci commissionis litteras intuentes, asseruerunt seipsas propter lituram modicam et rasuram quae apparebant in ipsis habere de falsitate suspectas, et ne ulterius illarum auctoritate procederent, pro se pariter et conventu ad nostram audientiam appellarunt, octavas Penteco-

astes proximo tunc futuras appellationi suae terminam praefigendo. Caeterum, cum per depositiones hujusmodi videretur ostensum quosdam canonicos saeculares dudum in Ecclesia ipsa fuisse, ac demum eis defunctis per abbatem et conventum praedictos quosdam exstitisse monachos substitutos, et nobis suggereretur quod iidem abbas et conventus diutius exspectati appellationem suam prosequi non curant, nos depositiones ipsas sub bulla nostra iudicibus aliis destinantes, per apostolica eis scripta mandavimus ut nisi abbas et conventus praefati aliquid rationabile ostenderent et probarent per quod licuisset eisdem in praedicta ecclesia monachos canonicis substituere, ipsam in statum pristinum appellatione postposita reducentes, facerent memoratas praebendas per eosdem abbatem et conventum personis idoneis assignari: quod si forsitan illi hoc efficere recusarent, iidem iudices auctoritate nostra suffulti, sublato cujuslibet contradictionis et appellationis obstaculo, id exsequi non differrent. Nuper autem dilectus filius B. monachus, procurator dictorum abbatis et conventus, cum litteris praedicti archiepiscopi et collegarum suorum processum continentibus eorundem ad praesentiam nostram accedens, per dilectum filium Petrum, tituli Sancti Marcelli presbyterum cardinalem, per quem fecimus eundem examinari processum, rescriptum autentici instrumenti Bartholomaei quondam episcopi Laudunensis diocesis loci sub sigillo venerabilis fratris nostri successoris ejusdem, ac privilegium felicitis recordationis Innocentii papae praedecessoris nostri nobis protulit intuenda: per quae comperimus abbati et conventui memoratis exstitisse concessum, ut decentibus clericis qui tunc in ecclesia ipsa erant, non clerici, sed monachi de ipsorum coenobio substituerentur ibidem. Cum igitur ex hoc pateat abbatem et conventum eosdem praedictos instituere monachos in eadem ecclesia licite potuisse, discretionis vestrae per apostolica scripta praecipiendo mandamus quatenus eisdem iudicibus auctoritate apostolica inhibere curetis ne in negotio ipso procedant litterarum praetextu per quas eis

conditionaliter injunximus procedendum, videlicet nisi abbas et conventus rationabile aliquid objicerent et probarent per quod eis monachos canonicis substituere licuisset. Qui, si forsitan occasione ipsarum aliquid immutarunt, sublato cujuslibet contradictionis et appellationis obstaculo, illud in statum pristinum revocetis; contradictores, si qui fuerint, vel rebelles per censuram ecclesiasticam appellatione postposita compescentes, ita quod eidem ecclesie faciatis per monachos congrue deserviri. Quod si omnes, etc. duo vestrum, etc.

Datum Laterani iv Kal. Martii, pontificatus nostri anno duodecimo.

II.

PATRIARCHÆ AQUILEGENTI ET EPISCOPO PADUANO.

De libera peregrinatione ad loca sancta.

(Laterani iii Kal. Martii.)

(1) Angit nos cura sollicitudinis pastoralis ut dilectos filios ducem ac populum Venetorum ab iis quæ famam offuscant et salutem impediunt sollicite revocemus. Quantum enim dudum offenderint abducendo peregrinos damnabiliter et damnose a subsidio terræ sanctæ, non est, sicut credimus, vobis incognitum, cum toti pene sit Ecclesie manifestum. Unde cum sperassemus quod præteritæ poenitentis offensæ, sic eam poenitendo diluerent quod nequaquam ultra similem attentarent, non possumus non dolere quod, sicut nostris est auribus intimatum, quidam eorum in contrarium spei nostræ nonnullos peregrinos ad terram properantes eandem in suis navibus receptantes, eos a propria intentione frustratos deduxerunt, non solum in Græciam, sed in Cretam. Qui tandem corde sicut et itinere deviantes, propositum quod contra crucis inimicos conceperant, in servorum crucis oppressionem convertunt, Christianos partium adjacentium ad ducum suorum offendendo suasum, qui eandem indulgentiam mentiuntur a nobis taliter procedentibus esse concessam, quæ concessa est illis qui ad defensionem terræ sanctæ procedunt. Cum igitur hoc in ejusdem terræ dispendium, opprobrium nostrum, et peccatum redundet illorum, fraternitati vestræ per apostolica scripta præcipiendo mandamus quatenus dictos ducem et populum moneatis prudenter et efficaciter inducatis ut de cætero ab hujusmodi abstinentes, nec Deum provocantes ulterius, quem ex præteritis provocasse graviter dignoscuntur, quin imo retroactam offensam per satisfactionem expiantes sequentem, peregrinos qui terram sanctam visitare disponunt a suo itinere nec in Cretam nec in alias partes distorquere præsumant, sub divini judicii nihilominus et excommunicationis interminatione vetantes ne hujusmodi peregrini opus itineris salutaris mutantes, in væ damnabile, quod ingredienti terram duabus viis sapiens imprecatur, Christianos qui sunt in Creta seu etiam ubicunque locorum audeant impugnare, sed votum suum contra inimicos crucis cum puritate debita prosequantur. Duci

(1) Vide gesta Innoc. III, cap. 85 et seqq.

A quoque ac populo supradictis simili modo inhibere curetis ne contra inhibitionem præscriptam aut culpabiliter ipsi veniant, aut peregrinos jam dictos damnabiliter venire compellant. Quod si non omnes, etc., alter vestrum ea nihilominus exsequatur.

Datum Laterani iii Kalend. Martii, pontificatus nostri anno duodecimo.

III.

CLERICIS ET LAICIS PEREGRINIS IN CANDIDA CIVITATE CRETÆ MORANTIBUS.

De eodem argumento.

(Laterani ii Kal. Martii.)

Angit nos cura sollicitudinis pastoralis, etc., ut in alia usque in contrarium spei nostræ, vos et nonnullos alios peregrinos, etc., ut supra usque peccatum redundet illorum, venerabilibus fratribus nostris patriarchæ Aquilegensi et episcopo Paduano dedimus in præceptis ut dictos ducem et populum efficaciter moneant et inducant ut de cætero ab hujusmodi abstinentes, etc., ut in alia usque venire compellant. Quocirca universitatem vestram monemus attentius et hortamur, sub eadem vobis interminatione mandantes quatenus et vos quæ superius sunt expressa quantum in vobis fuerit efficaciter observetis, et denuntietis aliis peregrinis inviolabiliter observanda.

Datum Laterani ii Kalend. Martii, pontificatus nostri anno duodecimo.

IV.

NOBILI VIRO HENRICO COMITI MALTÆ.

De negotio Cretæ, et de laudibus ejusdem Henrici.

(Laterani vi Kal. Martii.)

Litteras quas nobis tua devotio destinavit ea qua decuit benignitate recepimus; et earum tenore perspicaciter intellecto, prudentiam tuam in Domino commendamus, quod et ad succursum terræ sanctæ ferventer aspiras, et ad honorem apostolicæ sedis diligenter intendis, devotum in utraque respectum habens ad Deum, pro cuius reverentia hujusmodi propositum concepisti. A quo, si voluntatem ad actum perduxeris, mercedem, non solum æternam, sed temporalem etiam consequeris, cum secundum Apostolum pietas promissionem habeat vitæ quæ nunc est pariter et futuræ. Sane pensatis omnibus circumstantiis rerum et personarum, temporum et locorum, vix aliquid aliud etiam secundum sæculi statum de negotio Cretæ potuisti prudentius meditari quam quod per dilectum filium magistrum Petrum Acconensem nuntium tuum, virum utique providum et fidelem, nostro apostolatu suggestisti. Quia vero in litteris per eundem directis non expresse vidimus contineri ut ea quæ super eodem negotio idem nuntius nobis ex tua parte proponeret crederemus, quantumcunque te in Domino diligamus et ad tuum velimus intendere commodum et honorem, habito super hoc consilio diligenti, ad præseas non vidimus aliud respondendum nisi quod intellectis quæ idem nuntius a nobis audita tuæ

discretionem retulerit, et dilectus filius noster Petrus tituli Sancti Marcelli presbyter cardinalis per suas tibi litteras plenius intimabit, super iis omnibus per litteras et nuntios nobis tuam intimare studeas expressius voluntatem, ut ita demum plenius et certius procedere valeamus. Quid autem pro tuo jam emolumento scribamus, litteræ nostræ, cum sint patentes, te poterunt edocere. In quo considerare te volumus nostri circa te cordis affectum. Ad hæc, devotionem tuam rogandam duximus et monendam, per apostolica tibi scripta mandantes, et in remissionem peccaminum injungentes, quatenus ad subventionem et defensionem terræ sanctæ diligens studium et operam efficacem impendas, ut ille dirigat vias tuas a quo gressus hominis diriguntur.

Datum Laterani vi Kal. Martii, pontificatus nostri anno duodecimo.

V.

NOBILI VIRO RICARDO GERMANO NOSTRO SORANO COMITI.

Ei confirmat castrum Soranum.

(Laterani vi Kal. Martii.)

Cum castrum Vallis Montonis pro multa et magna pecuniæ quantitate sub gravibus esset pignorum usuris, ita ut de alienatione ipsius multiformiter ageretur, nos præcavere volentes ne ad illos forsitan perveniret per quos tam apostolica sedes quam Lateranensis Ecclesia nec non et tota vicinia grande ac grave incurreret detrimentum, cogitavimus emere idem castrum. Sed cognoscentes quod Lateranensi Ecclesiæ dispendium generaretur si castrum ipsum immediate ad sedem apostolicam perveniret, sicut etiam prior et canonici ejusdem Ecclesiæ a nobis consulti sunt multoties protestati, nos habita deliberatione prudenti, ex omni parte providere volentes, castrum ipsum de illorum fecimus emi consensu, partim de bonis tuis, et partim de nostris, ad opus utique tuum, sub nomine nostro, ne venditionem ipsam forte contingeret ab æmulis impediri, qui de tuis successibus typo invidiæ contabescunt. Quia vero per Dei gratiam omnia fuerunt sine turbatione completa, nos castrum ipsum cum omnibus pertinentiis suis, salvo jure Lateranensis Ecclesiæ, tibi ad opus et utilitatem tuam et hæredum tuorum concessimus, assignavimus et tradidimus, tali quidem tenore ut pro pecunia quam nos ad emptionem ipsius castri contulimus, tu et hæredes tui de castro ipso interposito juramento pacem et guerram ad mandatum Romani pontificis contra quoslibet homines faciatis. Tu vero in præsentia nostra et fratrum nostrorum super hoc juramentum corporaliter præstitisti. Et ut devotionem quam ad Romanam habes Ecclesiam plenius demonstrares, de aliis quoque terris quæ ad te proprietario jure pertinent exhibuisti simile juramentum, sicut per publicum instrumentum apparet quod Joannes de Sancto Laurentio sacrosanctæ Romanæ Ecclesiæ scriniarius de nostro ac fratrum nostrorum mandato conscripsit. Quia vero tu, qui germanus noster existis, apud Lateranensem Ecclesiam, cui nos

A multa et magna bona contulimus, inferioris conditionis esse non debes quam illi fuerunt quibus diversis temporibus de mandato et assensu prædecessorum nostrorum eadem Lateranensis Ecclesia castrum ipsum sub certa forma locavit, jussimus et statuimus ut cum finita fuerit illa locatio, secundum eandem formam tibi et hæredibus tuis Lateranensis Ecclesiæ relocet castrum ipsum, nisi forsitan in aliam formam super ipsa locatione concordare possitis. Ne igitur in tuum et hæredum tuorum dispendium valeat redundare quod non solum ad vestrum commodum, verum etiam tam apostolicæ sedis quam Lateranensis Ecclesiæ ac totius viciniæ noscitur procuratum, nos et ea quæ præscripta sunt auctoritate apostolica confirmamus et præsentis statuto decernimus ut contra ea nullo unquam tempore quisquam venire præsumat, ita ut sit irritum et inane quidquid de ipso castro contra præscriptam formam foret a quolibet attentatum. Si ergo prior et canonici Lateranensis Ecclesiæ contra statutum apostolicum venientes locatione finita nolent præfatum castrum tibi vel tuis hæredibus relocare, vos nihilominus illud ex hac concessione apostolica teneatis, ne pretium multum quidem et magnum, quod propter utilitatem communem pro emptione ipsius castri partim a nobis et partim a te datum est, amittatur. Ita tamen ut parati sitis locationem recipere secundum præcedentium locationum tenorem, et faciatis illi persolvi annuam pensionem. Prælibati vero instrumenti tenorem ad majorem cautelam huic paginæ fecimus adnotari. Quod quidem est tale: « In nomine Domini. Anno Incarnationis dominicæ millesimo ducentesimo octavo, pontificatus vero Domini Innocentii tertii papæ anno undecimo, indictione undecima, mense Octob. die 6. Acta publica si litterarum memoriæ tradita fuerint nube oblivionis remota, perpetua inspectione clarescunt. Quapropter ego Joannes de Sancto Laurentio S. R. E. scriniarius mandato et præcepto Domini Innocentii III, papæ juramentum præstitum eidem Domino papæ successoribusque suis et Ecclesiæ Romanæ in palatio episcopi Ferentini a comite Ricardo, sicut vidi, audivi et interfui, publicis litteris scribere curavi. Comes Ricardus de Sora juravit fidelitatem et fecit ligium homagium domino papæ Innocentio successoribusque suis et Ecclesiæ Romanæ in præsentia dominorum Joannis Albanensis, Joannis Sabinensis, Nicolai Tusculanensis, Hugolini Ostiensis episcoporum, Cynthii tituli Sancti Laurentii in Lucina, Cynthii tituli Sanctorum Joannis et Pauli, Benedicti tituli Sanctæ Susannæ, Rogerii tituli Sanctæ Anastasiæ, Petri tituli Sanctæ Pudencianæ presbyterorum cardinalium, et Joannis Sanctæ Mariæ in Cosmidia S. R. E. cancellarii, Joannis Sanctæ Mariæ in Via Lata, Pelagii Sanctæ Lucie in septem solis diaconorum cardinalium, Rainaldi domini papæ acolythi, et laicorum subscriptorum. Pro Polo et alia terra quæ olim fuit Oddonis de Polo, quam ipse tenet, eo salvo quod si ali-

qua persona pro dicta terra præfato comiti movere voluerit quæstionem, ipse comes teneatur ei in curia Ecclesiæ Romanæ justitiæ plenitudinem exhibere. Cæterum de castro Vallis Montonis, de Sacco, de Plumbinaria, juravit facere guerram et pacem contra omnes homines ad mandatum eorum, et ad hoc hæredes et successores suos in perpetuum obligavit. De comitatu vero Sorano juravit similiter facere guerram et pacem ad mandatum ipsorum. Salva fidelitate et salvo mandato regis Siciliæ. Et idem dominus papa investivit dictum comitem per cupam argenteam deauratam, præsentibus et consentientibus et approbantibus omnibus præscriptis episcopis, presbyteris, diaconibus cardinalibus, et injungentibus mihi scriniario ut hujusmodi juramentum publicis litteris exararem. Hi interfuerunt in palatio Ferentini coram domino papa, episcopis, presbyteris, diaconibus cardinalibus. Dominus Lotharius, dominus Stephanus Theobaldi, dominus Romanus de dominus Guido de Colle de Medio, Baroncho, nobiles cives Romani; dominus Lando de Montelongo, dominus Lando de Colle de Medio, Benedictus de Aversa, et alii. Et ego Joannes de Sancto Laurentio S. R. E. scriniarius, sicut vidi, audivi et interfui, scripsi, complevi et absolvi. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ confirmationis, constitutionis, concessionis, et inhibitionis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumperit, indignationem omnipotentis Dei et beatorum Petri et Pauli apostolorum ejus se noverit incursum.

Datum Laterani vi Kal. Martii, pontificatus nostri anno duodecimo.

VI.

ARCHIEPISCOPO, ET ABBATI SANCTI STEPHANI, ET PRIORI SANCTI THEODORI JANUENSIS.

Scribitur eis pro ecclesia S. Mariæ de Castello.
(Laterani ii Kal. Martii.)

Significarunt nobis dilecti filii G. præpositus et fratres Ecclesiæ Sanctæ Mariæ de Castello Januensi quod cum olim inter ipsos ex parte una et clericos Sancti Damiani et Sancti Nazarii ex altera super eo quod prædicti clerici contra decretum bonæ memoriæ Cyri archiepiscopi Januensis in ecclesiis suis in honore beatæ Virginis altaria construere præsumperunt, coram bonæ memoriæ Hugone archiepiscopo Januensi et G. abbate civitatulæ auctoritate piæ recordationis Alexandri papæ prædecessoris nostri quæstio verteretur, iidem cognitis causæ meritis pro eis diffinitivam sententiam protulerunt, sicut in authentico exinde confecto evidenter apparet. Piæ quoque recordationis Urbanus papa prædecessor noster præfatam confirmans sententiam, cum inter præpositum et fratres ex parte una et clericos Sancti Georgii Januensis ex altera super eodem coram ipso quæstio verteretur, pro eis sententiam promulgavit, decernens in altari quod iidem clerici in honore beatæ Virginis per Bruniacensem episcopum

A fecerant consecrari, licet idem ob reverentiam sacramenti remanserit consecratum, officium celebrari divinum de cætero non debere. Quocirca discretioni vestræ per apostolica scripta præcipiende mandamus quatenus præfatas sententiâs, exigente justitiâ, promulgatas faciatis per censuram ecclesiasticam sublato appellationis obstaculo firmiter observari. Nullis litteris veritati, etc. Quod si non omnes iis exsequendis, etc., tu ea, frater archiepiscopo, cum eorum altero, etc.

Datum Laterani ii Kal. Martii, anno duodecimo.
VII.

FERRARIENSI EPISCOPO.

Respondet ad ejus consulta.

(Laterani iii Non. Martii.)

B (2) In quadam nostra epistola decretali asseris te legisse illud esse nefarium opinari quod quidam dicere præsumperunt, in sacramento videlicet eucharistiæ aquam in flegma converti. Nam de latere Christi, non aquam, sed humorem aquaticum nentuntur exisse. Licet autem hoc magnos et authenticos viros sensisse recenseas, quorum opiunionem dictis et scriptis hætenus es secutus, ex quo tamen in contrarium nos sentimus, nostræ compelleris sententiæ consentire. Sed verbum Joannis apostoli te multum movere fateris dicentis: *Tres sunt qui testimonium dant in terra, spiritus, aqua et sanguis, et hi tres unum sunt (I Joan. v).* Quamvis hoc ultimum in plerisque codicibus minime habeatur, quod dicis ab omnibus sic exponi, illos videlicet esse unum, id est, de una et eadem re, scilicet de humanitate Christi, testari. Porro si vera fuit aqua quæ fluxit de latere Christi, et non humani corporis humor, qualiter per illam probetur quod Christus sit homo (3), non vides. Glossa namque super illum locum sic habet: *Spiritus, id est, humana anima, quam emisit in passione, aqua et sanguis quæ fluxerunt de latere Christi; quod fieri non posset si non haberet veram carnis naturam.* Sic ergo tam ex textu quam ex glosa proponis per illam aquam probari quod Christus sit verus homo. Et ideo si dicatur quod illa non exstitit vera aqua, sed aquaticus humani corporis humor, tam expositoris quam apostoli verba intelligibilia tibi esse videntur. Sed dicto quod fuerit vera aqua, sicut nos credimus et fate-mur, nec ista nec illa sufficienter intelligis. Unde nobis humiliter supplicasti quatenus ad generalem utilitatem legentium et nebulam de tuo corde tollendam sufficienter et evidenter hoc exponere dignaremur. Nos igitur ad tuæ supplicationis instantiam respondemus quod quidam dixerunt; sed erraverunt Christum non fuisse verum Deum, sed adoptivum, ut miseri Ariani. Alii vero Christum non fuisse verum hominem, sed phantasticum, ut impii Manichæi. Adversus has hæreses Joannes apostolus in Epistola sua loquitur, dicens: *Tres sunt qui testimonium dant in cælo, Pater, Verbum, et Spiritus san-*

(2) Cap. *In quadam*, De celebr. miss.

(3) In tert. collect. additur, *verus*. Sed tamen vox illa non exstat in codice Andegavensi.

ctus; et hi tres unum sunt (1 Joan. v), per hoc intendens ostendere quod Christus sit verus Deus. Et tres sunt qui testimonium dant in terra, spiritus, aqua et sanguis (ibid.), per hoc intendens ostendere quod Christus sit verus homo. Nam ad esse hominis duo principaliter exiguntur, videlicet corpus et anima, ex quorum conjunctione verus homo subsistit. Per hoc autem quod in articulo mortis Christus inclinato capite tradidit spiritum, de quo voce magna clamaverat: *Pater, in manus tuas commendo spiritum meum* (Luc. xxiii), manifeste probatur quod ipse spiritum habebat, non solum vitalem flatum, sed animam quoque rationalem, de qua prædixerat: *Tristis est anima mea usque ad mortem* (Matth. xxvi); et: *Potestatem habeo ponendi animam meam et iterum sumendi eam* (Joan. x). Per hoc autem quod unus militum lancea latus ejus aperuit, et continuo exivit sanguis et aqua, probatur aperte quod Christus verum corpus habebat. Nam de phantastico corpore nec sanguis nec aqua potuisset exire. Unde ille qui vidit, testimonium quidem perhibuit, et testimonium ejus est verum, quod tres sunt qui testimonium dant in terra, spiritus, aqua, et sanguis, quod videlicet Christus sit verus homo ex anima rationali subsistens: quod probatur ex eo quod talem (4) spiritum emisit ex vero corpore; quod inde probatur, quoniam ex eo sanguis exivit et aqua. Rationalis quippe anima non posset vivificare nisi corpus humanum, ex quibus verus homo consistit. Cæterum, sicut verus fuit spiritus et verus sanguis, ita procul dubio vera aqua, cum Christus sit veritas, et a veritate omnis fallacia sit penitus aliena. Nam si non fuisset aqua sed flegma quod de latere Salvatoris exivit, ille qui vidit et testimonium verum (5) perhibuit, profecto non aquam sed flegma dixisset. Nec in hoc verum regenerationis sacramentum fuisset ostensum, cum per sacramentum baptismi non regeneremur in flegmate, sed in aqua. Neque per hoc vero (6) posset argumento probari quod in sacramento eucharistiæ admiscenda sit aqua vino, si de latere Christi non aqua sed flegma cum sanguine profluxisset. Sed nec vera fuisset figura quæ super hac re præcessit in veteri testamento, quando videlicet Moyses virga percussit silicem, et ex ea quidem non flegma sed aqua manavit. Restat igitur ut qualiscunque fuerit illa aqua, sive naturalis, sive miraculosa, sive de novo divina virtute creata, sive de componentibus ex parte aliqua resoluta, procul dubio vera fuerit, cum naturaliter possit et compositum in componentia et elementatum in elementa resolvi; quemadmodum verus exstitit sudor ipsius, sicut guttæ sanguinis decurrentis in terram. Cum autem ad compositionem humani corporis quatuor elementa concurrant, videlicet terra et aqua, aer et ignis, et ad

vegetationem ejusdem corporis quatuor humores similes illis convenient, videlicet sanguis et cholera, flegma et melancholia, ut veritatem humani corporis expressius demonstraret, unum ex illis et unum ex istis Joannes expressit, illaque potius ex illis et istis, quæ magis mysterio congruebant, ex elementis aquam, et ex humoribus sanguinem, in quibus duobus duo maxima sacramenta, redemptionis videlicet et regenerationis, elucent.

Datum Laterani III Non. Martii, anno duodecimo.

VIII.

PATRIARCHÆ HIERSOLYMITANO APOSTOLICÆ SEDIS
LEGATO.

De translatione episcopi Yporiensis ad patriarchatum Antiochenum (7).

(Laterani III Non. Martii.)

Gratum gerimus et acceptum et tuam prudentiam dignis in Domino laudibus commendamus quod inter imminetia circumquaque discrimina, circa ea quæ tuæ sollicitudini sunt commissa ita te fortiter et prudenter exerces ut ex magna parte tuæ possimus operæ imputare si quid nunc orientali provinciæ vel de persecutione subtrahitur vel ad requiem procuratur. Attendentes igitur quod ad utrumque poterit proficere postulatio quam dilecti filii canonici Antiocheni de venerabili fratre nostro Yporiensi episcopo, tuo (8) studio mediante fecerunt, de consilio fratrum nostrorum illam duximus approbandam, sperantes quod cum ipse sit simplex, rectus ac timens Deum, et in ejus lege probatus, non solum Ecclesiæ quæ vocavit eundem utiliter præsidebit, verum etiam eo tibi teque illi ad mutuum solatium assistente, per unanimem charitatem duorum generalis terræ sanctæ profectus poterit efficacius promoveri. Quapropter ipsum per litteras apostolicas exhortati ut onus illud cum humilitate prompta suscipiat, per præsentem nuntium, in cujus recessu nondum poterat ad nos ejusdem episcopi recurrere responsum, fraternitati tuæ super hoc ad præsens aliud non duximus respondendum nisi quod eum, quem firmiter credimus super hoc nostro mandato et consilio pariturum, celerius quam poterimus ad te simul et Antiochenam Ecclesiam transmittemus, non solum patriarchalia sibi conferentes insignia quæ conferri decebit a nobis, verum etiam in necessariis hilariter providentes, in quibus possit commode pertransire. Tu ergo, sicut expedire cognoveris provideas interim diligenter universa quæ negotiatio hoc contingunt (9). Cæterum super iis quæ de discordia inter illustrem regem Armeniæ ac dilectos filios fratres militiæ Templi, nec non et inter comitem Tripolitanum ac regem eundem pro nepote suo nostro apostolatui suggestisti, hoc providimus expedire, ut cum, donec fidelium cervicibus imminet

(4) In tert. Collect. vitalem.

(5) Hæc vox deest in tert. collect.

(6) Hæc item vox deest in tert. collect. Habetur tamen in cod. Andeg.

(7) Vide infra epist. 38, 39.

(8) Vide supra lib. xi, epist. 110.

(9) Vide gesta Innoc. III, cap. 111 et seqq.

gladius paganorum, ii quos illis concorditer oportet opponi sine periculo gravi nequeant ad invicem discordare, adhuc opportune importune prudenter studeas et diligenter insistas ad treugas invicem ineundas, si forte dissensionum causas nequiveris inter eos judiciali calculo terminare, excommunicationis sententiam pro Templariis rationabiliter promulgatam usque ad satisfactionem condignam faciens inviolabiliter observari. Regi quoque prædicto suadeas diligenter ut ea quæ præfatis Templariis ablata detinet minus juste restituat, et alia nec auferre nec detinere præsumat injuste, ex parte tam nostra quam tua sibi fortiter comminando et interminando prudenter quod cum abstulerit illis ea per quæ repugnare possent perfidiæ paganorum, verendum procul dubio sibi erit ne, non obstante quod Christianos non impugnare noverunt, armentur in ipsum, qui sic eos debilitando videtur paganos contra ipsos armare, maxime dum propter hoc est a communione fidelium segregatus. Cum autem de terræ sanctæ necessitatibus, quantum in ea potest ab homine procurari, in tuam specialiter inter homines fiduciam respiremus, rogamus et obsecramus in Domino Jesu Christo quatenus etsi peccata populi tanta sint quod nedum vetus flagellum avertere mereantur, verum etiam novum excipere digni essent, quia tamen Deus infinitæ misericordiæ iniquitates singulas non observat, nec sperantium in se afflictionibus delectatur, tribulationem pauperum pronunties ante ipsum, et in conspectu ejus tuam orationem effundas, ut et culpam diluat et pœnam avertat, cum ipsius adjutorio præbens operam, prout poteris, efficacem ad terram ipsam inter circumstantes angustias conservandam. Nos enim, qui pro suis doloribus mœrore afficimur tota die, nec cessavimus hactenus, nec cessamus, in quantum vires Dominus administrat, opportunum sibi procurare succursum. Et cum jam Philippo quondam duce Sueviæ interempto, ac charissimo in Christo filio nostro illustri rege Ottone in Romanorum imperatorem electo totum imperium obtinente, ipsius discordia sit sedata, quæ succursum ejusdem terræ multipliciter impedivit, insistimus incessanter ut ei plenius et fortius succurratur. Præterea non te lateat quod in proximo quamdam pecuniam non modicam disponimus destinare, assignandam tibi et Templariis ac fratribus Hospitalis, et in utilitates ejusdem terræ, prout expedire videbitur, exponendam.

Datum Laterani III Non. Martii, pontificatus nostri anno duodecimo.

IX.

CISTERCIENSI, DE FIRMITATE, DE PONTINIACO, DE CLARAVALLE, DE MORIMUNDO, ET UNIVERSIS CISTERCIENSIS ORDINIS ABBATIBUS.

De negotio interdicti Anglican
(Laterani II Non. Martii.)

(10) Expositis nobis iis quæ ad petitionem vestram
(10) Vide supra lib. XI, epist. 259, 260.

A super interdicti negotio in regnum Angliæ promulgati nos inductura putastis, intelleximus ea maxime circa quatuor comprehendere. Primo quod privilegium speciale per antiquam, nec aliquando, sicut dicitis, violatam, consuetudinem approbatum, cum nihil demerueritis circa ipsum, conservari vobis humiliter flagitatis. Secundo, quod cum extra communes sillis positi mansiones, tanto sine scandalo quanto sine consortio celebrare poteritis aliorum. Tertio, quod ex dissuetudine celebrandi gravis in religione jactura et in ordine dissolutio secutura timetur. Quarto, quia per immolationem hostiæ salutaris Deus, in cujus manu cor regis est, et quocumque voluerit vertet illud, citius super hoc speraretur esse placandus, ut ipsum a sua duritia revocaret. Habito itaque cum fratribus nostris diligenti tractatu, et iis quæ pro petitione prædicta cum illis quæ contra ipsam facere videbantur mutua compensatione collatis, causas eas inveniimus repugnare. Licet enim nobis ab initio placuisset ut circa vos juxta privilegii vestri tenorem ejusdem interdicti fuisset sententia temperata, quia tamen hi qui tulerant eandem auctoritatem apostolicam habuerunt, nihil in ipsius privilegii præjudicium factum esse videtur, quod salva semper auctoritate prædicta noscitur esse concessum. Propter quod ipsi quoque consuetudini, quæ nimirum et ex ipso et cum ipso processit, non est præjudicialiter derogatum, pro qua in hoc præsertim articulo conservanda rogare sero videmini recordati; quandoquidem super hoc postquam interdictum cœpistis, nec privilegio nec consuetudine vos tuendo, servare, præposteris ad nos precibus recurristis, non attendentes forsitan quod res ipsa multipliciter est ex multis circumstantiis aggravata, propter quas difficile jam est vestris precibus condescendi, quibus forte facile potuisset in principio provideri. Sane si rex, cum quo remisse non est in hac pugna luctandum, ex quacumque parte lentescere nos sentiret, de nostra fortasse sumeret debilitate vigorem, et suspicatus ex pusillanimitate nos facere quod ex providentia faceremus, prævalendi fiducia tanto contra manus arctantis eum pertinacius se opponeret quanto lentius eas suo conamini restitisse putaret. Præterea visum est quod non solum clerici sæculares, sed et alii quoque religiosi, si petitio vestra consequeretur effectum, ad grave possent scandalum commoveri, cum isti religionem vestram quodammodo, ex eo quod decimas ipsorum percipitis, æmulentur, ac solatium reputantes socios habere pœnarum, gravius torqueantur ex eo, si tacentibus ipsis vos intermissa viderent officia resumpsisse, quam si nunquam ab initio cessassetis, quos potius suis vellent moribus conformari, ut sicut gaudetis cum gaudentibus, ita etiam cum lugentibus lugeretis, et illi qui, quantum ad hoc, vobiscum gaudent quasi similibus privilegiis, gratiam vobis factam suam injuriam reputarent, nisi permitteretur eisdem saltem clausis januis

et non pulsatis campanis, exclusis excommunicatis et interdictis, secundum sua privilegia celebrare, quia quanquam ista non sint in privilegiis vestris expressa, utraque tamen privilegia, vestra videlicet et illorum, quantum in hoc, ad eundem tendere videntur effectum, eo quod illa quæ in iis exprimi familiaris hominum monuit habitatio, taceri suavit in vestris remotior solitudo. Alioquin in hujusmodi casu tam accusabiliter excommunicatis vel interdictis accedentibus et presentibus cantaretur a vobis quam excusabiliter ipsis recedentibus et absentibus celebraretur ab illis. Aliud quoque petitioni vestræ videbatur obstare, confusio scilicet exsecutorum nostrorum. Qui cum in hoc zelum secundum scientiam procul dubio habuisse noscantur, imo cum pro causa presentis nec iram principis nec exsilium declinarint, sed usque ad mortem obedire parati, quod injunctum est eis laudabiliter et constanter sint hactenus exsecuti, profecto indignissimum reputamus ut quasi quod ab eis bene actum est reprobando, non solum confusionem inducamus in ipsos, verum etiam totum quod in eis ex magna parte consistit negotium enervemus. Illud autem quod de dissolutione ordinis, quæ timetur ex celebrandi dissuetudine proventura, non est visum se usquequaque cum alio periculo compensare; quia cum in hac lucta præ universalis pugnetur Ecclesiæ libertate, periculosius universi quam partis pro universo commoditas læderetur, quanquam et aliter valeatis cum Domini adjutorio a dissolutione vos hujusmodi præservare. Cæterum licet satis religiose credatur quod salutaris hostiæ immolatio finem optatum huic negotio citius impetraret, speratur tamen quod si pœnam hanc indebitam pertuleritis patienter, spiritus qui pro vobis inenarrabilibus gemitibus interpellat, felicem exitum super hoc celeriter obtinebit ab illo qui per pœnæ indebitæ patientiam, quæ non rapuit exsolvendo, redemit nos Dominus Jesus Christus. Quapropter rogamus et obsecramus vos, filii dilectissimi, quatenus attendentes quod jam quasi negotium est in fine, illud interturbare nolitis, sed pensatis omnibus quæ superius sunt expressa propter Deum et nos, qui ferventissima charitate zelamur vos et ordinem vestrum, imo etiam veneramur, hoc in patientia sustinentes, insistatis orationibus apud Deum ut actorem culpæ sic molliat quod pœnæ lutores absolvat, pro certo sperantes quod propter indignam pœnam, non solum a Deo, verum etiam et a nobis digna vobis retributio reservatur.

Datum Laterani ii Non. Martij, anno duodecimo.

X.

LONDONIENSI, ELIENSI ET WIGORNIENSI EPISCOPIS.

De eadem re.

(Datum ut aliæ.)

Cum Cisterciensis ordinis fratres sincerissimo diligamus affectu, fraternitatem vestram rogandam duximus et monendam, per apostolica vobis scripta mandantes attente quatenus interdicti rigorem, de quo nobis exstitisset acceptum, si secundum privile-

gia sua fuisset ab initio temperatum, circa illos temperare curetis, quantum fieri poterit, sine gravi scandalo aliorum, ita quod non rumpatur nervus ecclesiasticæ disciplinæ: quæ nervo propterea comparatur, ut dissolvi non debeat, sed possit inflecti cum necessitas postularit. In quo quanto benignius nos vobis deferimus, tanto vos illis benignius deferatis, quorum providentiæ cuncta quæ ad hunc spectant articulum ab initio commisimus moderanda. Quod si non omnes iis exsequendis potueritis interesse, duo vestrum ea, etc.

Datum ut in alia per totum.

XI.

ROFRIDO TITULI SANCTORUM MARCELLINI ET PETRI, PRESBYTERO CARDINALI, CASMENSI ABBATI ET MAGISTRO ROBERTO DE ALBETO.

Committitur eis causa quædam Marsicana.

(Laterani xv Kal. Aprilis.)

Cum causam quæ inter monasterium Casemarii et Ecclesiam Marsicanam, super eo quod quædam permutatio de ecclesiis de Pertuso et Sancti Nicolai de Capellis facta in ejusdem monasterii præjudicium dicebatur, dilectis filiis priori de Furca et vicedomino Verulano duxerimus committendam, ipsi testes utrinque productos recipere curaverunt. Verum attestationibus publicatis, cœperunt prædicti testes constanter asserere se nequaquam, ut scriptum fuerat, deposuisse: quod parati erant interposito juramento firmare. Unus quoque judicum prædictorum per suas nobis litteras intimavit dicta ipsorum testium per scriptoris incuriam vel malitiam aliter quam testes deposuerint conscripta fuisse. Propter quod ex parte monasterii fuit nobis humiliter supplicatum ut eidem in tanto gravamine succurrentes, interrogari prædictos testes iterum faceremus. Sed ad hoc fuit ex adverso propositum quod cum publicatis attestationibus dicta testium partes didicerint, dicti testes interrogari super veteri articulo secundum juris ordinem non debebant, eo quod possent de facili subornari; maxime cum eorum dictum super hujusmodi articulo esset inutile, quod forent in singulis assertionibus singulares. Sed nec judici esset in hac parte credendum, cum id quod præmissum est absque collegæ sui conniventia scripserit et suam videatur turpitudinem allegare. Nos ergo in hoc æquitatem sequi volentes, discretionem vestræ per apostolica scripta mandamus quatenus si personæ testium tales sunt de quibus ne pejerare velint merito præsumatur, et prædicti iudices vel alter eorum, saltem reliquo nequaquam contradicente, de veritate dicenda qualiter testes deposuerint supradicti præstare voluerint juramentum, vos eorum juramento recepto, ea quæ ipsi vel supradicti testes super illo articulo dixerint fideliter conscribatis, sub sigillis vestris eadem ad nostram presentiam remittentes, ita videlicet ut nullum ex hoc alterutri parti præjudicium generetur. Nos etenim postquam eorum dicta inspexerimus diligenter,

In eodem negotio, prout expedire viderimus, pro- A
cedemus.

Datum Laterani xv Kal. Aprilis, anno duodecimo.

XII.

NICOLAO ALEXANDRINO PATRIARCHÆ.

Littera consolatoria scribitur.

(Laterani x Kal. Aprilis.)

Fraternitatem tuam in Domino commendamus quod in medio pravæ ac perversæ positus nationis, quasi lilium inter spinas devotionis odorem emittis, et ab uberibus sanctæ Romanæ Ecclesiæ matris tuæ te ac eos qui pro Christi nomine captivi tenentur nihilominus servitute postulas consolari, quorum te angit angustia et scandalum sæpe urit. Deus autem patientiæ ac solatii te ac illos consolari dignetur, et omni gaudio et pace repleat in credendo, ut in spe ac virtute sancti Spiritus abundetis ad æternæ satietatis gaudia perventuri. Licet igitur ipsi variis tribulationibus affligantur, tu tamen, tanquam pius Pater et pastor, eosdem ad patientiam non desinas exhortari, ne in tribulationibus ipsis deficiant; quia id quod in præsentia est momentaneum et leve tribulationis ipsorum, supra modum in sublimitate æternæ gloriæ pondus operabitur in eisdem. Non enim sunt condignæ passiones hujus temporis ad futuram gloriam quæ revelabitur in nobis, juxta quod Apostolus protestatur. Hi sane qui tribulationes pro Christi nomine patiuntur, procul dubio conregnabunt, si tamen fiduciam et gloriam spei usque ad finem contineant inconcussam. Virtutum enim tribulatio est adiutrix, et auditui dat vexatio intellectum. C
Æternitatis namque præmia præstolantes, ex adversitatibus sumunt vires; quia crescente pugna, sibi manere victoriam non ambigunt gloriosam. Sic equidem desideria electorum ex adversitate proficiunt, dum præmuntur, sicut ignis flatu premitur ut excresecat, et ex eo quod exstingui cernitur roboratur. Tu ergo, venerabilis frater, omne gaudium æstimato cum in varias tentationes incideris, sciens quod tribulatio patientiam operatur, patientia probationem, probatio vero spem, spes autem non confundit. Fidelis autem Deus, qui te non patietur tentari supra id quod potes, sed faciet etiam cum tentatione proventum, ut valeas sustinere. Itaque confortare in Domino et in potentia virtutis ipsius, D
qui etsi te ad modicum dereliquit, educet tamen quasi lumen justitiam tuam et iudicium tuum tanquam meridiem, cum venerit cum senatoribus terræ, et impii tunc in tenebris conticescent. Nos enim, qui secundum Apostolum cum infirmantibus infirmamur et cum scandalizatis exurimur, tibi et ipsis, quantum Paracletus concesserit Spiritus, consolationis suffragia curabimus impertiri, sperantes in eo qui diebus istis novissimis antiqua cœpit miracula innovare quod circa vos mirabiliter et misericorditer operabitur ad laudem et gloriam nominis sui, quod est benedictum in sæcula sæculorum.

Datum Laterani x Kal. Aprilis, pontificatus nostri anno duodecimo.

XIII.

EPISCOPO PATAVIENSI, ET ABBATI DE BOVINGARDENBERG PATAVIENSIS DIOECESIS.

De eo qui monachus factus est consensu uxoris.

(Laterani III Non. Aprilis.)

(11) Veniens ad præsentiam nostram dilectus filius L. lator præsentium nobis humiliter intimavit quod cum olim intrandi monasterium propositum concepisset, pluribus sacerdotibus, militibus et aliis bonis viris præsentibus apud uxorem suam precibus institit ut super hoc suum impertiretur assensum, eisdem presbyteris primitus exoratis ne præfata mulieri exponerent quod et ipsam oporteret derelinquere sæculum, si viro suo daret licentiam ad monasterium convolandi. Cumque ipsum mulier ne ab ea discederet vice mutua precaretur, ipse asserens quod nisi ab ea posset super hoc obtinere licentiam, non solum ei se inutilem redderet, sed etiam toti mundo, illa deinde tam ipsius quam multorum astantium precibusque devicta, caput ejus altari supposuit manu sua: qui, ea præsentia, tonsoratus ibidem monasterium adiit, et, finito probationis tempore, professionem fecit solemniter monachalem; illa vero in sæculo remanens, inhonestos amatores admisit. Unde idem L. metuens ne suæ continentiæ illius incontinentia imputetur, an in monasterio perseverare debeat a nobis consilium postulavit. Quocirca discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus, quatenus si est ita, prædictum L. in monasterio quod intravit absque inquietatione cujusquam perseverare libere permittatis. Licet enim videatur in hoc non modicum deliquisse quod captiose asseruit quia, nisi sibi eadem mulier consentiret, tam sibi quam toti mundo se inutilem redderet, et cum presbyteros exoravit ne prædictæ mulieri exponerent quod eandem relinquere sæculum oporteret, si forte licentiam daret viro, ex quo tamen eadem mulier caput viri altari sponte supposuit, et postmodum, sicut asseritur, vixit incontinenter, super revocatione ipsius non esset aliquatenus audienda, cum ejus intentio, si eundem forte reperet, exceptione possit commissæ fornicationis elidi; maxime cum antequam fuerit fornicata, ipsum non duxerit repetendum.

Datum Laterani III Non. Aprilis, anno duodecimo.

XIV.

HUGBALDO ARCHIEPISCOPO RAVENNATI.

De correctione monasterii S. Adelberti.

(Laterani II Non. Aprilis.)

Correctione monasterii Sancti Adelberti supra Padum in Ravennatensi diocesi, sicut asseris, constituti tibi tunc Faventino episcopo et venerabili fratri nostro episcopo Lucensi et dilecto filio abbati Sancti Joannis evangelistæ Ravennat. dudum auctoritate nostra commissa, cum ad idem monaste-

(11) Cap. Veniens, De convers. conjugatorum.

rum venissetis, invenistis illud graviter collapsum in temporalibus et in spiritualibus deformatum. Unde cum non esset ibidem qui faceret bonum usque unum, paucissimos monachos in eodem inventos et viventes in multorum scandalum dissolute juxta mandati nostri tenorem exinde depulistis, cui nequivistis postmodum in rectore idoneo providere, quolibet curam ejusdem monasterii recusante. Cum autem nuper ad sedem apostolicam veniens proposueris coram nobis Ravennatem Ecclesiam olim dictum monasterium tenuisse, quod etiam per privilegium felicitis recordationis Innocentii papæ, prædecessoris nostri ei exstitit confirmatum, illud tibi restitui petiisti. Quia vero de jure ipsius Ecclesiæ nobis plene liquere non potuit, volentes tibi gratiam facere specialem, de fratrum nostrorum consilio ex benigna providentia tibi personaliter duximus supradictum monasterium committendum, ut liberam provisionem atque correctionem auctoritate nostra obtineas in eodem. Tu ergo, sicut vir providus et discretus, gratiam tibi factam attendens, per diligentiam sollicitam et sollicitudinem diligentem illud studeas taliter in spiritualibus et temporalibus reformare ut circa idem factum plenior apostolicæ sedis gratiam merearis.

Datum Laterani ii Non. Aprilis, etc., ut supra.

XV.

ABBATI DE TILIETO.

Eum horratur ut electioni de se factæ consentiat.

(Laterani anno duodecimo.)

(12) Novariensis Ecclesiæ nova necessitas novum onus et a nobis imponi et a te suscipi persuadet. Quæ pastoris regimine destituta, cum in quemquam de suis concordare nequisset, in te demum unanimi voto convenit, valde quidem et ad promovendum bonum sui regiminis necessarium, et ad removendum malum schismatis opportunum. Proinde licet sedeas ad pedes Domini cum Maria circa unum necessarium meditante, Marthæ tamen erga plurima satagentis non debes ministerium aspernari, quia Dominus et Mariam diligebat et Martham; nec illas duas tantum sorores amabat, sed et Lazarum fratrem earum quatruiduanum mortuum et fetidum in monumento jacentem. Qui nisi peccatores amasset, de cælis ad terras minime descendisset. Non enim venit vocare justos, sed peccatores, ut quæreret quod perierat et salvaret. Cujus utique si te verum discipulum confiteris, et sicut ille dilexit diligere didicisti, non refugies pro fraternæ utilitatis amore ad exterius atrium de cubiculo interiori procedere, quandoquidem illum nosti propter nimiam charitatem quia delevit nos de secreto Patris ad publicum humanæ conditionis exisse, cum subtrahere tibi de charitate non modicum videreris, si monachum episcopare non valeat quæ Deum potuit humanare. Inter duarum ergo sororum constitutus amplexus,

A utraque sibi te vindicare volente, subtiliter intueretur quod licet Rachel pulchrior esset facie, Lia tamen fecundior erat prole; quoniam etsi contemplativa sit vita suavior, tanquam magis quieta, vita tamen activa est fructuosior, tanquam amplius opportuna. Nam ubi gravior est conflictus, gloriosior est triumphus, Apostolo attestante, quod non coronabitur quis nisi legitime certaverit. Unde Christus secundum carnem non de Rachele natus est, sed de Lia; nec Maria, sed Martha, ipsum in domum suam legitur recepisse. Cum autem dona gratiæ quibus præemines non pro te tantummodo sed pro aliis accepisse credaris, non te decet ita solius contemplationis studiis inardescere quo minus ubi necesse fuerit utilitatibus proximorum studeas imminere ne, si per speculationis secessum quietem tuam saluti prætuleris aliorum, reus judicaris ex tantis quantis potuisses ad publicum veniendo prodesse.

B Quapropter etsi præteritorum oblitus, et ad anteriora cum Apostolo te extendens, retrocedere non disponas, attendere tamen debes quod sanctis animabus præcurrere non valebis, de quibus cum propheta dixisset quod ibant et non revertebantur, quoniam ad virtutes ibant et non revertebantur ad vitia, protinus quod ibant et revertebantur adjunxit, quoniam ad contemplationem ibant et revertebantur ad actionem; quemadmodum Moyses ibat in montem ut loqueretur cum Domino, et confestim revertebatur ad castra ut intenderet necessitatibus populorum. C Christus quoque cum ascendisset in montem solus orare, descendit illico ad discipulos periclitantes in mari. Hæc autem, fili charissime, tibi proponimus, ut electionem Ecclesiæ memoratæ canonice de te factam devote recipias, qui tanquam Aaron vocaris a Domino, ne forsan jugum Domini subterfugiens illud allèges quod nemo mittens manum et rescipiens retro, aptus est regno Dei; cum uxor Lot retro respiciens in salis statuam sit conversa; quodque sponsa dicit in Canticis: *Lavi pedes meos, quomodo inquinabo eos (Cant. v)?* cum ille qui lotus est non indiget nisi ut pedes lavet, et mundus est totus. Quantumlibet enim anima tua contemplandi dulcedine delectata inter amœna Domini suavi somno soporata quiescat et quies ejus suscitatore non debeat importuno turbari, velle tamen debet evigilare cum expedit; quoniam sponsus qui dicit: *Adjuro vos, filiæ Jerusalem, per capreas cervosque camporum ne suscitatis nec evigilare faciatis dilectam donec ipsa velit (Cant. ii),* non ut penitus non excitetur adjurat, sed cum adjuncto, videlicet *donec velit.* Et utique velle debet cum paucis interpositis idem addat: *Surge, amica mea, sponsa mea, et veni (ibid.).* Et illa inquit: *Surrexi ut aperirem dilecto meo, manus meæ distillaverunt in myrrham, digiti mei probatissima myrrhapleni (Cant. v).* Ad quod signandum cum Dominus dixisset apostolis: *Dormite jam et requiescite; in continenti, sur-*

(12) Vide lib. xi, epist. 187, et lib. xiii, epist. 134.

gite, inquit, *eamus* (*Matth. xxvi*). Dicente itaque tibi Domino: Surge de somno intermittendæ quietis, et *eamus* in exercitium necessariæ actionis, quid tibi, quid est aliud faciendum nisi hoc quod animæ tuæ dicitur: *Surge, propera, amica mea, et veni*. Nec tantum surge dicitur, sed *propera*, ut sit obedientia sine mora. Post testimonia quoque proponimus et exempla, ut ad majorem firmitatem basis sit sub columna. Beatus quippe Gregorius de monasterio fuit ad apostolatam assumptus, et sanctus Martinus de monachatu ad præsulatum vocatus, cujus verbum te volumus prudenter advertere. *Domine, inquit, si adhuc populo tuo sum necessarius, non recuso laborem, fiat voluntas tua*, imitatus Apostolum, qui dicebat: *Cupio dissolvi et esse cum Christo. Necessarium autem est propter vos in carne manere* (*Philip. i*).

Sed dices (15): *Impar sum illis meritis*. Monachus enim, non prædicatoris officio me ingerere, sed me ac mundum legendo adventum Domini debeo pavidus expectare. Sciens enim imbecillitatem meam et fragile vas quod porto, vereor offendere, ne impingens corruam et confringar. Castigator mei sum, ita ut etiam quæ tuta sunt pertimescam. Expertus naufragium ad pelagus redire pavesco. In eremi pace sedeo, quia mundi bella formido. Secessum appeto solitudinis, quia tumultum vereor civitatis. Odorem cælestis patriæ concupisco, quia fetorem abominor hujus mundi. Quod si responderimus tibi, hoc non est pugnare sed fugere (14). Sta in acie, adversariis armatus obsiste ut postquam viceris coroneris, fortasse subjunges: *Fateor, inquiens, debilitatem meam. Nolo spe pugnare victoriæ, ne victoriam aliquando pugnans perdam. Si fugero, devitavi periculum; si stetero, aut vincendum mihi est aut cadendum: qui pugnat, et superari potest et vincere; sed ego cum fugero, non vincor in eo quod fugio, sed ideo fugio ut non vincar. Non est enim securum vicino serpente dormire; quoniam etsi possit contingere ut non moriar, potest tamen ut aliquando mordeat evenire. Cæterum si propterea pugnam vitas quoniam utrum superaturus sis vel superandus ignoras, quomodo speras quod in eremo vincere tantum valeas et non vinci, cum certum sit non leviora, licet occultiora, frequenter ibi bella moveri. Nam et Lucifer cecidit ab empyreo; Adam exsulavit a paradiso; Lot etiam in monte peccavit, et Christus tentatus est in deserto, non tamen victus, sed vincens, ut post multa perditionis exempla ipse unicum nobis fieret liberationis exemplar. Unde cum utrobique magna sit pugna, sed incerta victoria, cur non potius illud eligis unde, si viceris, gloriocior est corona? Sed et coluber juxta foramen suum existentem hominem sæpe pertransivit intactum, qui tamen alium suo quandoque thalamo venenavit inclusum. Quocirca discre-*

tionem tuam rogandam duximus et monendam, per apostolica tibi scripta præcipiendo mandantes, ac in remissionem peccaminum injungentes (15), quatenus cum communis utilitas sit præponenda privatæ, tuum jactans in Domino cogitatum, ad regimen Ecclesiæ supradictæ promptus accedas, ut cum beatus sit qui seminat super aquas, et maledictus qui frumentum abscondit in populo, talentum tibi a Deo creditum nec in sudario liges nec in terra suffodias, sed nummulariis tribuas ad usuram, pro temporalibus recepturus æterna, diligenter attendens quod nemo accendit lucernam et ponit eam sub modio, sed super candelabrum, ut luceat cunctis qui sunt in domo. Cum autem secundum leges humanas ad suscipienda publica munera quidam sint compellendi, cur non magis secundum leges divinas cogendi sint aliqui ad ecclesiastica officia exsequenda, dicente Scriptura: *Compelle illos intrare* (*Luc. xiv*). Tu ergo coactionem nequaquam expectes, sed sponte offeras voluntatem; quoniam et excusatio quam hactenus prætendisti approbari potest ejus exemplo qui dicit: *A, a, a, Domine Deus, nescio loqui, quoniam puer ego sum* (*Jer. i*), et obedientia commendari valebit ad instar ejus qui dixit: *Ecce, Domine, mitte me* (*ibid.*). Illam enim excusationem non credimus admittendam quod ideo nolis de monachatu ad pontificatum transire quia non vis de quiete regredi ad laborem, prætendendo forte verbum Psalmistæ dicentis: *Quis dabit mihi pennas sicut columbæ et volabo et requiescam; ecce elongavi fugiens, et mansi in solitudine, expectavi qui me salvum faceret a pusillo animo et tempestate* (*Psal. lrv*). Absit ut illi te non solum præferre sed conferre præsumas qui protinus post baptismum ductus est a spiritu in desertum, et cum quadraginta diebus et quadraginta noctibus jejunasset, mox ad dispensationem sibi creditam exsequendam exivit, factus obediens Deo Patri usque ad mortem crucis. Et tu cave prudenter ne circa bonum obedientiæ, quæ victimis antefertur, inobediens efferris, ariolis et idololatriis comparandus; præsertim cum non sic semper evoceris ad publicum ut deseras omnino secretum, quin potius quod in otio contemplationis didiceris in exercitio doceas actionis. Nam et unigenitum Patris Verbum non sic a Patre descendit ut non remaneret cum Patre, ipso testante: *Nemo ascendit in cælum nisi qui de cælo descendit Filius hominis qui est in cælo* (*Joan. iii*). Flumina quoque non sic egrediuntur de mari ut non revertantur ad mare; quia, juxta sententiam Salomonis, ad locum unde flumina exeunt revertuntur; et tu sic frequenter impendes te aliis quod te nonnunquam restitues ipse tibi.

Datum Laterani anno duodecimo.

(15) Hieronym. in epist. ad Rustic.

(14) Ex eadem epistola.

(15) Vide supra lib. x, epist. 1.

XVI.

EPISCOPO ET ARCHIDIACONO CUMANIS.

De dissolvendo matrimonio cujusdam.

(Laterani III Non. Aprilis.)

Preces dilecti filii nobilis viri A. Cumanus civis nobis accepimus supplicantis ut cum M. mulier Cumanana, cum qua matrimonialiter per viginti annos et ultra permansit, consanguinea sua sit, et non solum ipsa Cathara sit effecta, verum etiam ad corrumpendum eum et familiam suam pariter et vicinos die noctuque laborans, quamdam sororem suam ad hæresim provocarit, quinimo ipsi viro suo carnali debito denegato recesserit ab eodem, ac venire ad iudicium citata contemnat, eos iudicio faceremus Ecclesie ab invicem separari. Quocirca discretioni vestrae per apostolica scripta mandamus quatenus si est ita, et consanguinitas inter eos legitime coram vobis accusata fuerit et probata, sublato cujuslibet contradictionis et appellationis obstaculo inter ipsos divortii sententiam promulgetis. Si vero præfata mulier citata legitime præsentiam vestram adire vel iudicio vestro parere contempserit, cum excommunicationem non timere dicatur, vos nihilominus testes adversus eam a prædito viro productos recipere procuretis.

Datum Laterani III Non. Aprilis, anno duodecimo.

XVII.

ARCHIEPISCOPO SANCTÆ R. E. CARDINALI ET CAPITULO MEDIOLANENSI.

De negotio Durandi de Osca et sociorum suorum.

(Laterani III Non. Aprilis.)

(16) Ex tuarum, frater archiepiscopo, tenore accepimus litterarum quod cum dilectus filius Durandus de Osca et quidam alii socii ejus, qui pauperes catholici nuncupantur, ad te cum nostris litteris accessissent, eos benignitate debita suscepisti, et quod pro illis tuæ fraternitati mandavimus satagens pro viribus adimplere, quosdam de societate ipsorum in Italia commorantes, juxta formam qua idem Durandus reconciliatus fuerat coram nobis, reconciliasti ecclesiasticæ unitati. Idem quoque Durandus et socii ejus suis nobis litteris intimarunt quod reconciliatis Ecclesie per te dictis fratribus eorundem, quidam alii fere centum reconciliari volebant, dummodo quoddam pratum quod commune Mediolanense ipsis olim concesserat, in quo sua schola constructa consueverant convenire ac exhortari fratres adinvicem et amicos, quam bonæ memoriæ prædecessor tuus destrui fecerat dum essent excommunicationis vinculo innodati, et nunc iterum est erecta, ipsi concedere velles, ut ad exhortationem mutuam faciendam fratribus et amicis libere valeant convenire. Unde nobis humiliter supplicarunt ut pratum prædictum eisdem faceremus concedi ad proponendum in schola præfata more solito verbum Dei. Cum igitur non propter

(16) Vide lib. VI, epist. 196, et lib. XIII, epist. 77, 78.

A rem temporalem, sed propter æternam mercedem, reconciliari debeant ecclesiasticæ unitati, cum nullus salvari valeat extra arcam, petitionem hujusmodi non duximus approbandam, cum in reconciliatione ipsorum conditio non debeat hujusmodi adhiberi. Quocirca discretioni vestrae per apostolica scripta mandamus quatenus si propriæ salutis intuitu Deo et Ecclesie reconciliari voluerint, eos juxta formam qua reconciliatus in præsentia nostra Durandus exstitit supradictus, et quam tibi, frater archiepiscopo, per alias litteras nostras expressimus, ipsos in Ecclesie gremium recipere mansuetudine debita satagatis, et si demum secundum datam vobis a Deo prudentiam tam ecclesiasticæ honestati quam eorum saluti videritis expedire, pratum prædictum seu alium locum idoneum, in quo ad exhortandum seipsos et amicos eorum cum timore Domini valeant convenire, concedatis eisdem sine gravi scandalo aliorum, quoniam aliter est cum conversis quam cum perversis agendum.

Datum Laterani III Non. Aprilis, anno duodecimo.

XVIII.

PETRO COMPOSTELLANO ARCHIEPISCOPO.

Conceditur ei ut pallio uti possit extra provinciam.

(Laterani IV Non. Aprilis.)

(17) Ex tuarum tenore litterarum accepimus quod cum fuerit in concessione pallei tibi dictum ut ipso infra tuam Ecclesiam uteris, et tibi tam de mandato regio quam etiam pro Ecclesie tuæ negotiis procurandis frequenter extra tuam suam provinciam commoranti verecundum sit absque palleo ministrare, cum consuetudo sit, sicut asseris, in Hispania generalis quod archiepiscopi extra provincias palleo indifferenter utantur, ut extra tuam provinciam uti palleo valeas indulgeri tibi a sede apostolica postulasti. Licet autem usus hujusmodi sit abusus, et consuetudo talis dicenda sit potius corruptela, et ii graviter offendere dignoscantur qui utuntur palleis extra suas provincias absque licentia sedis apostolicæ speciali, nos tamen in hac parte volentes fraternitati tuæ facere gratiam specialem, auctoritate tibi præsentium indulgemus ut si quando necessitate aliqua præpeditus ad Ecclesiam tibi subjectam accedere forte nequiveris pro consecrandis suffraganeis tuis vel clericis ordinandis, et ad Ecclesiam alienam propter hoc te contigerit declinare, dummodo is ad quem eadem Ecclesia pertinet id permittat, utendi palleo in jam dictis casibus liberam habeas facultatem.

Datum Laterani IV Non. Aprilis, anno duodecimo.

XIX.

FRISIENSI EPISCOPO, ET PRÆPOSITO ET DECANO MORSBURGENSI FRISIENSIS DIOECESIS.

De homicidio casuali.

(Laterani III Non. Aprilis.)

Veniens ad præsentiam nostram dilectus filius

(17) Cap. *Ex litterat.* De auctor. et usu pall.

A. humiliter proposuit coram nobis quod cum apud Bononiam causa studii commorans, repetendæ lectionis occasione ad hospitium H. quondam sui socii accessisset, dum ambo in solario domus starent, et verbis jocosis præmissis idem H. manibus collum ejus complexus eum dejicere conaretur, et ipse dicto H. resistendo caput suum de illius manibus abstraxisset, eodem H. in domus parietem corruente ac ad terram cadente, cum ipso ejus tibia fracta fuit; qui postmodum alia superveniente infirmitate, per incuriam medicorum in die quartadecima expiravit. Quocirca discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus quatenus, si est ita, eidem A. ad cautelam injuncta pœnitentia compènti, ipsum et sua beneficia retinere et ad ordines superiores ascendere absque contradictione cujuslibet permittatis. Quod si non omnes, etc., tu, frater episcope, cum eorum altero, etc.

Datum Laterani III Non. Aprilis, pontificatus nostri anno duodecimo.

XX.

CLAROMONTENSI EPISCOPO.

Utrum liceat bona sua dare Ecclesiæ pro beneficio obtinendo.

(Laterani III Non. Aprilis.)

Cum pro beneficiorum ad donationem tuam spectantium paucitate paucissimos possis clericos, velut asseris, ordinare, a nobis sollicite requisisti utrum aliqui possint de bonis suis in aliquibus Ecclesiis mittere in communi, ut ex hoc beneficiis institutis, tam ipsi quam eorum perpetui successores ad eorum titulum valeant canonice promoveri. Super quo tibi duximus respondendum quod quanquam si hujusmodi bona oblata fuerint cum conditione vel pacto, ut videlicet is qui obtulerit ea, illa postmodum pro præbenda retineat, et ad sacros ordines ad titulum promoveatur eorum (18), talis oblatio seu etiam ordinatio fieri non possit absque vitio Simonix, cum in talibus omnis pactio ac conventio cessare debeat juxta canonicas sanctiones, si tamen pure ac sine pacto et conditione qualibet quisquam offerat aliqua bona sua rogans humiliter ut ea retinere sibi liceat pro præbenda et ad titulum ordinetur ipsius, procul dubio id fieri poterit absque vitio Simoniacæ pravitatis.

Datum Laterani III Non. Aprilis, etc. ut supra.

XXI.

HUGONI ABBATI ECCLESIE SANCTÆ MARIÆ DE GEDDERWRDE EJUSQUE FRATRIBUS TAM PRÆSENTIBUS QUAM FUTURIS CANONICAM VITAM PROFESSIS IN PERPETUUM.

De confirmatione privilegiorum.

(Laterani II Idus. Aprilis.)

Quoties a nobis petitur quod religioni et honestati convenire dignoscitur, animo nos decet libenti concedere et petentium desideriis congruum suffragium impertiri. Eapropter, dilecti in Domino filii,

vestris justis postulationibus clementer annuimus; et præfatam ecclesiam beatæ Mariæ, in qua divino mancipati estis obsequio, ad exemplar felicis recordationis prædecessorum nostrorum Eugenii, Adriani, Alexandri et Lucii Romanorum pontificum sub beati Petri et nostra protectione suscipimus et præsentis scripti privilegio commuimus. In primis siquidem statuentes ut Ecclesia vestra honore ac dignitate abbatix juxta institutionem bonæ memoriæ Herberti quondam Glásguensis episcopi et concessionem successorum ejus perpetuis temporibus potiat et ordo canonicus, qui secundum Deum et beati Augustini regulam in eadem Ecclesia institutus esse dignoscitur, perpetuo ibi inviolabiliter observetur. Præterea quascunque possessiones, quæcunque bona eadem Ecclesia in decimis, redditibus, aquis, pascuis, silvis, terris cultis et incultis, vel aliis rebus impræsentiarum juste et canonice possidet, aut in futurum concessionem pontificum, largitate regum vel principum, oblatione fidelium, seu aliis justis modis, præstante Domino, poterit adipisci, firma vobis vestrisque successoribus et illibata permaneant, in quibus hæc propriis duximus exprimenda vocabulis, Ecclesiam ipsam cum decimis utriusque Geddewrde et Lington et Nesebith, etc., usque sicut chartæ eorum donatorum testantur. Sane novalium vestrorum quæ propriis manibus aut sumptibus colitis, sive de nutrimentis animalium vestrorum, nullus a vobis decimas exigere vel extorquere præsumat. Liceat quoque vobis clericos et laicos, etc., usque retinere. Cum autem generale interdictum terræ fuerit, etc., usque celebrare. Prohibemus insuper ut nulli fratrum vestrorum post factam in eodem loco professionem fas sit sine abbatis sui licentia, nisi arctioris religionis obtentu, de claustris recedere. Discedentem vero absque communium litterarum cautione nullus audeat retinere. In parochialibus quoque ecclesiis quas habetis liceat vobis sacerdotes eligere et diocesanis episcopo præsentare: quibus, si idonei fuerint, episcopus curam animarum committat, ut ei de spiritualibus, vobis vero de temporalibus debeat respondere. Pro chrismate vero, oleo sancto, consecrationibus ecclesiarum, ordinationibus clericorum qui ad sacros ordines fuerint promovendi, sive pro benedicendo abbate aut deducendo ad sedem, vel quibuslibet aliis ecclesiasticis sacramentis, nullus a vobis sub obtentu consuetudinis aut alio quolibet modo quidquam audeat postulare. Sepulturam præterea ipsius loci, etc., usque nullus obsistat, salva tamen justitia illarum ecclesiarum a quibus mortuorum corpora assumuntur. Interdicimus etiam ne quis in vos vel monasterium vestrum excommunicationis, suspensionis, aut interdicti sententias sine manifesta et rationabili causa audeat promulgare. Novas quoque et indebitas exactiones seu consuetudines ecclesiis aut capellis

(18) Vide supra lib. x, epist. 169.

vestris nullus imponat. Nulli omnino ecclesiastica
 sæcularive personæ liceat infra terminos pa-
 rochiarum vestrarum monasterium vel canoni-
 cam absque diœcesani episcopi et vestro consensu
 quomodolibet instituere, seu eremum inclusorum
 vobis reclamantibus in vestris cœmeteriis ordi-
 nare. Obeunte vero te, nunc ejusdem loci abbate
 vel tuorum quolibet successorum, nullus ibi
 qualibet subreptionis astutia seu violentia præ-
 ponatur nisi quem fratres communi consensu vel
 fratrum pars consilii sanioris secundum Dei ti-
 morem et beati Augustini regulam providerint eli-
 gendum. Decernimus ergo ut nunc omnino hominum
 liceat præfatam ecclesiam temere perturbare, etc.,
 usque profutura, salva sedis apostolicæ auctoritate
 et diœcesani episcopi canonica justitia. Ad indicium
 autem hujus a Romana Ecclesia perceptæ prote-
 ctionis, marbotinum unum et canivetum singulis
 annis nobis nostrisque successoribus, sicut consti-
 tutum est, persolvetis. Si qua igitur in futurum, etc.,
 usque districtæ subiaceat ultioni. Cunctis autem eidem
 loco, etc., usque præmia æternæ pacis inveniant.

Datum Laterani per manum Joannis Sanctæ
 Mariæ in Cosmidin diaconi cardinalis S. R. E. cau-
 cellarii II Idus Aprilis, indictione XII. Incarnatio-
 nis Dominicæ anno 1209, pontificatus vero domini
 Innocentii papæ III anno duodecimo.

XXII

JOANNI DE DOMINICO JUDICI SABINZNSI.

Ut testes examinet in quadem causa.

(Laterani Idibus Aprilis.)

(19) Significavit nobis dilectus filius B. presbyter
 Sancti Nicolai diœcesis Sabinensis quod fundatores
 ejusdem ecclesiæ liberam eam esse volentes, fun-
 dationis tempore se in ea nihil juris penitus re-
 tinere dixerunt. Unde timens ne processu tem-
 poris probotionis copia valeat deperire, provi-
 deri sibi super hoc idem presbyter postulavit.
 Quocirca præsentium tibi auctoritate mandamus
 quatenus testes idoneos, quos dictus presbyter
 super hoc tibi duxerit præsentandos, examines dili-
 genter, et eorum dicta in publica reduci facias mu-
 nimenta, denuntiando fundatoribus antedictis vel
 eorum hæredibus ut receptioni testium, si velint,
 intersint, et super denuntiatione sic facta confici
 facias publicum instrumentum.

Datum Laterani Idibus Aprilis, anno duodecimo.

XXIII.

ASCULANO, RAPOLLANO, ET LAVELLINO EPISCOPIS.

De accusatione adversus episcopum Potentinum.

(Laterani XIII Kal. Maii.)

Cum P. et I. presbyteri super intrusione, dilapi-
 datione, Simonia et insufficientia detulissent olim
 episcopum Potentinum, et super iis venerabiles
 fratres nostri Acherontinus archiepiscopus et epi-
 scopus Venusinus primo de dilecti filii nostri Gre-
 gorii Sancti Theodori cardinalis A. S. L. et postea

(19) Cap. *Significavit*, De testib.

A de nostro mandato testes receperint ab utraque
 parte productos, depositiones eorum demum ad no-
 stram præsentiam transmiserunt. Nos autem easdem,
 nondum coram partibus publicatas, in secreto per-
 legi facientes, invenimus testes ipsos de causis et
 circumstantiis ad negotium facientibus nullatenus
 interrogatos fuisse, cujus videlicet conditionis, opi-
 nionis atque fortunæ denuntiatores existant, et an
 criminosi, vel episcopi inimici, utrum etiam bono
 zelo vel odio, et an canonica commonitione præ-
 missa fuerit ad hujusmodi denuntiationem pro-
 cessum. Item utrum ante denuntiationem talis opi-
 nionis extiterit episcopus memoratus. Rursus de
 personis, causis, loco, tempore, auditu, visu, fama
 et certitudine; de quibus interrogari prudenter et
 sollicite debuerunt juxta legitimas et canonicas san-
 ctiones. Volentes igitur ut quod semiplene factum
 est, per vestram diligentiam suppleatur, arresta-
 tiones ipsas sub bulla nostra vobis transmittentes
 inclusas, præsentium auctoritate mandamus,
 quatenus eosdem testes jampridem ab utraque
 parte productos vestro faciatis conspectui præsen-
 tari, ad hoc eos, si opus fuerit, per censuram eccle-
 siasticam compellendo; quibus sub debito præstiti
 juramenti et excommunicationis pœna firmiter in-
 jungatis ut plenam et meram dicant de omnibus
 veritatem super quibus a vobis fuerint requisiti;
 vosque tam super circumstantiis prænotatis quam
 aliis negotium contingentibus inquirentes diligen-
 tissime veritatem, universa studiose conscripta sub
 sigillis vestris nobis fideliter transmittatis, partibus
 injungendo ut ad præsentiam nostram per se vel
 procuratores idoneos veniant sic instructæ ut atte-
 stationibus publicatis sententiam a nobis, Domino
 auctore, reportent. Quod si non omnes, etc., duo
 vestrum, etc.

Datum Laterani XIII Kal. Maii, pontificatus nostri
 anno duodecimo.

XXIV.

RATISPONENSI EPISCOPO.

De reformandis abusibus in clero.

(Laterani XIV Kal. Maii.)

Cura de pastoralis officii exhortatur ut circa com-
 missum tibi gregem Ita diligenter invigiles quod
 non possis de negligentia reprehendi. Sane ad
 nostram noveris audientiam pervenisse quod Plebani
 de rure tuæ diœcesis et quidam eorum Decani, qui
 eos deberent corrigere et ad pœnitentiam revocare,
 cohabitationibus manifestis polluti, cum ad gene-
 ralem synodum singulis annis accedunt, excessus
 suos nequiter occultantes, et se invicem confo-
 ventes, nihil inter se denuntiant, et sic in detri-
 mentum animarum suarum et scandalum plebis in
 suo peccato permanent pertinaces. Præterea milites
 quidam, qui se asserunt de suis excessibus non de-
 bere sacerdotum judicio subiacere, adulteria, in-
 cestus et alia peccata committunt impune, nec

etiam corriguntur. Plurimi etiam virorum, mulierum ac puerorum, qui pro sacramento confirmationis percipiendo ad episcopalem sedem non consueverunt accedere, indifferenter decedunt sine susceptione hujusmodi sacramenti. Cum igitur eorum diœcesanus existas, et ex injuncto tibi officio tuam debeas parochiam visitare, ac tanquam proprius medicus unde illis infirmitates eveniant cognoscere tenearis, fraternitati tuæ per apostolica scripta mandamus quatenus per teipsum ad inquisitionem infirmitatum hujusmodi et curationem ipsarum sollicitudine diligenti procedas; quia si putredinem vulneris apertione non ejicis, sana caro nequaquam in loco putredinis coalescet. Cæterum, cum nemo teneatur suis stipendiis militare, nec bovi os claudi debeat trituranti, præsentiam tibi auctoritate concedimus quatenus, cum propter hoc tuam duxeris diœcesim visitandam, liceat tibi moderatam procurationem percipere; ita quidem quod ex hoc Ecclesiæ non graventur, sed potius per adventum tuum suscepisse se gaudeant tam in spiritualibus quam in temporalibus incrementa.

Datum Lateran. xiv Kalen. Maii, anno duodecimo.

XXV.

EIDEM.

De clericis non residentibus.

(Datum, ut alia.)

Ex parte tua fuit propositum coram nobis quod Ratisponensis Ecclesiæ ac aliorum episcopatum canonici, qui nolunt in parochiis suis, quas habeant in tua diœcesi, residentiam facere, ut tenentur, vicarios instituunt in eisdem. Qui cum nec ad archidiaconum vel decanum respectum habeant, correctionem nolunt aliquam pro suis excessibus sustinere. Quare nobis humiliter supplicasti quod, ne ipsæ Ecclesiæ debito servitio defraudentur, tibi licentiam concedere dignaremur ut auctoritate nostra fraternitati tuæ liceret perpetuos instituere vicarios in eisdem. Cum igitur honori sit onus annexum, et exsequi debeat officium qui beneficium est sortitus, fraternitati tuæ per apostolica scripta mandamus quatenus canonicos ipsos ad debitam in eisdem parochiis residentiam faciendam, vel saltem idoneos vicarios instituendos in illis, per quos dictis parochiis debita servitia impendantur, monitione præmissa per censuram ecclesiasticam appellatione remota compellas.

Datum ut in alia.

XXVI.

ABBATI ET CONVENTUI SANCTI MEDARDI SUESSIONENSIS.

Ut pueram quemdam ad monasterium admittant.

(Laterani xi Kal. Maii.)

Cum ad supplicis petitionis instantiam Mariæ pauperis mulieris dudum vobis direxerimus scripta nostra ut... puero nato ejus victum et vestitum liberaliter ministrantes, erudiri faceretis eundem in scientia litterali, vos, sicut præfata mulier iterata

A nobis supplicatione monstravit, mandatum apostolicum circa puerum memoratum juxta pium ejus desiderium non impletis. Nolentes igitur hoc pietatis opus relinquere imperfectum, per iterata vobis scripta mandamus et districtè præcipimus quatenus dictum puerum apud monasterium vestrum in litterali pariter et morali scientia prompta facientes instrui charitate, ac interim in victu et vestitu providentes eidem, cum ad quintum decimum annum pervenerit, ipsum in fratrem et monachum admittatis. Alioquin, ne vel ejus vel prædictæ suæ matris anima in dubium suspendatur, quæ gravis infirmitatis incommodo fatigata, circa provisionem ejusdem pueri minus commode potest maternæ sedulitatis officium exhibere, venerabili fratri nostro archiepiscopo Remensi et dilectis filiis abbati Longipontis Suessionensis diœcesis et cantori Remensi dedimus in præceptis ut vos ad id monitione præmissa per censuram ecclesiasticam appellatione remota compellant.

Datum Laterani xi Kal. Maii, anno duodecimo.

Scriptum est illis super hoc.

XXVII.

ILLUSTRI REGI FRANCIE.

De succursu terræ sanctæ.

(Laterani ix Kal. Maii.)

Illud quod quidam ad injuriam tuam referunt et incommodum regni tui, ad utriusque procul dubio redundat gloriam et profectum, cum videlicet ingens laus et grandis honor tibi simul et regno ipsi provenit ex eo quod inter alios mundi reges et regna pro communibus necessitatibus et utilitatibus universalis Ecclesiæ seu etiam populi Christiani et recursum ad te specialiter sit ac illud, et potenter eis sit ab utroque succursum. Propter quod, ut recentia ponamus exempla, gloriam tuam et potentiam regni tui titulis hoc illustrat insignibus quod per Constantinopolitani acquisitionem et detentionem imperii ac subsidia et præsidia terræ sanctæ nec non adjumenta fidei orthodoxæ magnanimitate tuorum fortium procurante, ipsos quasi præcipuos visa est iis temporibus Latinitas habuisse quos adversus Græciam insolentem opponeret aut gentem incredulam seu etiam hæresim sævientem; ut jam pene de omni quæ sub cœlo est natione non desit qui victtricem manum tuam fortiumque tuorum vel non laudet in aliis, vel non formidet expertus. Sed et nunc cœlesti consilio, sicut creditur, est provisum quod cætero terrarum orbe postposito, de tuo specialiter regno, quasi de publico virorum thesauro, vir quaeritur qui Hierosolymitani regni gubernaculo præferatur (20), dilecto filio nobili viro Joanne Brenensi comite ad dilectæ in Christo filiæ (Mariæ) ipsius regni dominæ conjugium evocato; quasi te simul et regnum tuum specialiter in hoc velit rex altissimus honorare, ut is qui subditus tuus erat, regnum suæ peculiaris hæreditatis accipiat, et orientali provin-

(20) Vide Sanutum, lib. III, part. II, cap. 5, 4.

ciæ in urgente necessitate succurrat. Quapropter nos pro nihilo reputato quod dicimur a quibusdam regnum tuum prædictorum prætextu viris et viribus destituere ac ope simul et opibus vacuare, serenitatem regiam ad promotionem hujus negotii secure duximus exhortandam, cum ex hoc potior tibi salus et regno ipsi major speretur prosperitas proventura. Quod profecto cum inter cætera regna mundi a temporibus quorum non exstat memoria pro catholicissimorum progenitorum tuorum meritis multa sit rerum ac temporum fecunditate gravisum, sub tuo demum felici regimine directus est Dei munere mundi cursus prosperius circa ipsum, ut inter cæteros mundi reges pro tuis magnificis gestis præfulgeas gloriosus, sola denique, quod tristes referimus, causa conjugii maculam in gloria tua posuit; quam utinam satagas abolere, ut totus omnino ab omni macula sis immunis. Rogamus ergo regalem mansuetudinem et exhortamur attentius, in remissionem tibi peccaminum injungentes, quatenus urgentissima terræ sanctæ necessitate prospecta, injuriosum vel damnosum non reputans quod procul dubio tibi est honorabile ac perutile regno tuo, præfato comiti ad procedendum in hoc non solum impendas auxilium per te ipsum, sed per tuos facias exhiberi. Nos enim, ut quod super ipso negotio maxime pro terræ sanctæ subventionem aliis suademus, ipsi quoque in affectu gerere comprobemur, præter alia quæ quantum desuper nobis datur eidem terræ multifarie multisque modis auxilia procuramus, summam mille quadringentarum marcharum, in quibus nobis comes ipse tenetur, in utilitatem prædictæ terræ ita providimus largiendam ut persoluta ea fratribus Templi et Hospitalis ab ipso, per eos deferatur ad illam, et tandem in utilitatem prædictam cum consilio venerabilis fratris nostri patriarchæ Jerosolymitani nec non magistrorum Hospitalis et Templi et ipsius comitis expendatur. Ad hæc, cum, sicut pro certo comperimus, litteræ nostræ tibi sæpe minus fideliter exponantur, in hoc esse te volumus de cætero cautiorem, cum vitiosus interpret aliquando minus, interdum plus, nonnunquam vero aliud et aliter quam in ipsis contineatur exponat, culpabiliter te decipiens, cujus intelligentiam fascinat, et damnabiliter nos offendens, quorum intentionem depravat. Cæterum lator præsentium G. prior de Gaia, vir utique providus et fidelis, quæ super quibusdam aliis a nobis accepit tibi referet viva voce.

Datum Laterani ix Kal. Maii, anno duodecimo.

XXVIII.

PATRIARCHÆ JEROSOLYMITANO ET MAGISTRIS HOSPITALIS AC TEMPLI.

Mittitur eis pecunia.

(Laterani anno duodecimo.)

Ecce mittimus vobis per dilectum filium Joannem de Sambuco fratrem Hospitalis Jerosolymitani, hospitalis Sancti Basilii bis mille ac ducentos et sex

(21) Vide supra lib. I, epist. 109.

A obolos et dimidium inter novos, veteres, atque duplices, novem Skifatos, septem marabutos, et præterea in Skifatis et auro fracto ad pondus Romanum uncias octoginta; quæ videlicet omnia summam octingentorum quinquaginta librarum. Proveniensium senatus attingunt (21) discretioni vestræ per apostolica scripta mandantes quatenus ea in necessitatibus terræ sanctæ, prout melius expedire videritis, expendatis, habentes prædictum fratrem in Domino commendatum, et eum ad domum suam, cui satis esse noscitur necessarius, quantocius potueritis remittentes. Tantumdem etiam assignari fecimus magistro et fratribus Aventini, qui per nuntium suum debent illud vobis similiter destinare. Misimus quoque vobis anno præterito per Templarios summam auri mille librarum Proveniensis monete valentem, de qua nullum adhuc habuimus responsum a vobis. Disponimus etiam mittere vobis per Hospitalarios et Templarios mille quadringentas marcas argenti, cum consilio vestro et nobilis viri Joannis Brenen comitis, cum ad vos, Deo duce, pervenerit, expendendas. Sed et electo Aniocheno proposuimus pro necessitatibus suis pecuniam mutuare, quam ipse demum reddet pro necessitatibus terræ sanctæ.

Datum Laterani anno duodecimo.

XXIX.

JOANNI ABBATI S. BERTINI, etc.

(Hanc epistolam ex notis chronologicis libro II resituimus. Est nunc in hoc libro ordine 38 bis.)
EDIT.

XXX.

MILONI SUBDIACONO.

Dispensatur cum eo super defectu natalium.

(Laterani xiii Kal. Maii.)

In iniquitatibus cum Propheta conceptus non erubuisti nobis exponere quomodo in delictis te peperit mater tua; gratiaque redimendo naturam, ad submovendum impedimentum [casualis originis, apostolicæ implorasti beneficium pietatis. Nos igitur attendentes ingenuos mores ingenuis natalibus antecellere, nataeque conditionis fortunæ virtutis factæ gloriam anteire, intellecto tam ex compatriotarum tuorum laudabili testimonio quam eorum qui apud sedem apostolicam ex conversatione diutina te noverere quod fortuitum natalitatis defectum per industrium bonitatis redimis supplementum, de misericordia quæ superexaltat iudicio, auctoritate tibi præsentium indulgemus quatenus, dummodo aliud non obviet de canonicis institutis, hoc quod Pater tuus in diaconatu de simplici te genuit concubina non officiat tibi meritis sic adjuto quo minus ecclesiasticum beneficium, cui cura non sit animarum annexa, valeas obtinere canonice ac obtentum libere retinere. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ concessionis infringere, etc. Si quis autem, etc.

Datum Laterani xiii Kal. Maii, pontificatus nostri anno duodecimo.

XXXI.

HUGONI DE SADURANO RECTORI ECCLESIAE DE VOLOBRICA.

Suscipitur protectione apostolicæ sedis.

(Laterani x Kal. Maii.)

Sacrosancta Romana Ecclesia devotos et humiles filios, etc., usque confovere. Eapropter, dilecte in Domino fili, tuis justis postulationibus grato concurrentes assensu, personam tuam cum omnibus bonis tam ecclesiasticis quam mundanis quæ impræsentiarum rationabiliter possides, aut in futurum justis modis, præstante Domino, poteris adipisci sub beati Petri et nostra protectione suscipimus, specialiter autem ecclesiam de Volobrica cum appendiciis ejus ecclesiis de Masseiano et de Confolenz, ac omnibus aliis pertinentiis suis, sicut ea ex collatione sanctæ recordationis Petri de Castronovo apostolicæ sedis legati ac assignatione bonæ memoriæ E. Uticensis episcopi juste possides et quiete auctoritate tibi apostolica confirmamus et præsentis scripti patrocinio communimus. Nulli ergo, etc., hanc paginam nostræ protectionis et confirmationis infringere, etc., usque incursum.

Datum Laterani x Kal. Maii, anno duodecimo.

XXXII.

ARCHIEPISCOPO ET CAPITULO STRIGONIENSI.

Confirmatur eis donatio facta a rege Hungariæ.

(Laterani xii Kal. Maii.)

In authentico scripto charissimi in Christo filii nostri Andreæ, illustris regis Hungariæ, nobis ostenso perspeximus contineri quod ipse miserationum Domini recordatus, quibus post tribulationes multas et malas recognoscebat se in patrum suorum solio residere, in suæ coronationis memoriam, quam per manum tuam, frater archiepiscopo, desursum se recepisse fatetur, ecclesiæ vestræ beati Adelberti martyris religiosa devotione concessit ut annualim in festo ipsius martyris canonicis servientibus in eadem centum argenti marcæ, contradictione sublata, de regali ærario persolvantur. Nos igitur vestris precibus inclinati concessionem ipsam, sicut pie ac provide facta est, et in prælibato authentico continetur, quod de verbo ad verbum præsentis paginæ duximus inferendum, auctoritate apostolica confirmamus et præsentis scripti patrocinio communimus: cujus tenor est talis: « In nomine sanctæ Trinitatis et individue unitatis. ANDREAS Dei gratia Hungariæ, Dalmatiæ, Choroaciæ, Ramæ, Serviæ, Galliciæ, Lodomiriæque rex, in perpetuum.

« Cum ex regni dignitatis officio quibuslibet Deo dicatis domibus teneamur manuum pietatis clementer porrigere et earum utilitati modis omnibus intendere, cupientes tamen aliquid in gazophylacium cum pauperula mittere, veteris instar testamenti, quo mellis, inter cætera, primitiæ poni videbantur in sacrificio, benigniores regni serenitatis oculos illis accommodavimus quas a primis credulitatis nostræ cunabulis et ampliori dignitate præeminere et

A ardentiori orationum affectione pro salute nostræ cognovimus assurgere. Sane miserationum Domini, quibus post tribulationes multas et malas in solio patrum nostrorum sedimus, recordantes, ecclesiæ beati Adelberti martyris (22) quam matrem regni esse et metropolim quamque patribus et prædecessoribus nostris cum insignibus fidei sacramenta regalibus administrasse constat, in nostræ coronationis memoriam, quam desursum capiti nostro per manum venerabilis patris Joannis archiepiscopi Strigoniensis Deus imponere est dignatus, has donorum nostrorum primitias, licet exiguum munus, attribuimus, ut annualim in supradicti martyris Christi festivitate canonicis Deo illis deservientibus centum marcæ argenti contradictione confusa de regali offerantur ærario. Quod ut ratum et stabile perseveret in posterum, præsentem paginam in argumentum nostri muneris adnotatam sigilli nostri roboravimus impressione.

« Datum per manus Gothfridi Orodienensis præpositi Aulæ regni cancellarii anno Dominicæ Incarnationis 1206, venerabili Joanne Strigoniensi archiepiscopo existente, Calano Quinqueecclesiensi, Boleslao, Vaciensi, Petro Geuriensi episcopis, Mochone Palatino et comite Bichoriensi, Chepano filio Muabano, Benedicto Vayavoda, Chepano comite Baciensi Smaragdo Zodakiensi et comite Curix, Gula comite Budrugensi, Marcello Supruniensi, Tiburcio Albensi, Poth. Musuniensi comite. » Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ confirmationis infringere vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, etc., usque incursum.

Datum Laterani xii Kal. Maii, pontificatus nostri anno duodecimo.

XXXIII.

ABBATI ET CONVENTUI SANCTI BERTINI.

De electione Abbatis Alciacensis.

(Laterani ii Kal. Maii.)

(23) Abbate Sancti Silvini Alciacensis olim viam universæ carnis ingresso, cum ejusdem loci monachi elegissent quemdam de ipsius gremio in abbatem, et ejusdem confirmationem electionis a bonæ memoriæ Morinensi episcopo nequivissent aliquatenus obtinere, per procuratorem suum confirmationem ipsam a sede apostolica petierunt. Cæterum procurator vester proposuit ex adverso quod cum secundum approbatam consuetudinem et privilegia pontificum Romanorum abbates Alciacenses debeant de monasterio vestro semper assumi, hujusmodi electio erat non immerito reprobanda, utpote contra consuetudinem diuturnam et privilegia sedis apostolicæ attentata, et Alciacenses monachi debebant de jure compelli ut de monasterio vestro personam idoneam sibi eligerent in abbatem. Cumque super hoc iis et aliis coram dilecto filio Guala Sanctæ Mariæ in Porticu diacono cardinali, quem procuratoribus ipsis auditorem concessimus, allegatis

(22) Vide lib. xiv, epist. 156.

(23) Cap. Abbate, De verbor. signific.

nobis nequiverit fieri plena fides, dilectis filiis de Balantiis, de Longovillari, et Sancti Joannis abbatibus Ambianensis et Morinensis diocesium dedimus in mandatis ut auditis quæ utraque pars duceret proponenda, causam ipsam cum quibusdam de antiquioribus privilegiis, a quibus alia originem traherent, ad examen nostrum remitterent sufficienter instructam, assignato partibus termino competenti quo nostro se conspectui præsentarent sententiam recepturæ. Qui juxta mandati nostri continentiam in negotio procedentes, receperunt testes ab utraque parte productos, et attestacionibus publicatis, demum eandem causam instructam ad nostram præsentiam remiserunt. Nos vero depositionibus testium diligenter inspectis, invenimus sufficienter esse probatum quod a sexaginta annis et infra monachi Alciacenses abbatem sibi de vestro monasterio elegerunt, ita quod infra præscripti temporis spatium de vestro cœnobio septem fuerunt in Alciacenses abbates assumpti. Unde cum juxta legitimas sanctiones leges ipsas consuetudo antiquitus approbata tenaciter imitetur, et quod collegiis præstitum fuisse cognoscitur perpetuæ legis vicem debeat obtinere, secundum præcedentem usum in Alciacensi cœnobio erat electio celebranda, maxime cum consuetudo hujusmodi diuturno tempore introducta videatur quodam modo contradicto judicio approbata; quia cum quadam vice Guarinum Alciacensem monachum elegissent, ejus electio rebus habere non potuit donec apud monasterium vestrum professione facta post aliquantum temporis, quando scilicet abbati et conventui monasterii vestri placuit, in Alciacensem exstitit abbatem assumptus. Ex privilegiis quoque Romanorum pontificum monasterio vestro concessis argui poterat evidenter Alciacensem abbatem fore de vestro collegio eligendum. Nimirum privilegio felicis recordationis Paschalis papæ prædecessoris nostri, hujusmodi capitulum apparet insertum: *Subrogationem abbatis penes monasterium Sancti Silvini apud Alciacum juxta præteriti temporis morem in vestra semper concedimus dispositione persistere.* Cujus verbis bonæ memoriæ Innocentius papa prædecessor noster prorsus inhæsit. In privilegio quoque Calixti secundi papæ capitulum hujusmodi invenitur: *Porro juxta Domini prædecessoris nostri sanctæ memoriæ Paschalis papæ decretum abbatis subrogationem penes Alciacum non aliunde quam de vestro monasterio fieri apostolica auctoritate decernimus.* Ad hæc autem pars adversa respondit quod etsi evidenter per depositiones testium probaretur quod infra prædicti temporis spatium de monasterio vestro semper fuerit abbas Alciacensis assumptus, ex hoc tamen nullum Alciacensibus monachis præjudicium probabatur, cum hoc non ex necessitate aliqua factum fuerit, sed ex libera voluntate. Præterea licet consuetudinis ususque longævi non sit vilis auctoritas, non est tamen usque adeo sui valitura momento ut rationem vincat aut legem. Unde cum lege canonica

A caveatur, quæ probabitem in se continet rationem, ut abbate defuncto non assumatur extraneus in abbatem, sed de congregatione ipsa, quem propria voluntate concors fratrum societas duxerit eligendum; quod si aptum inter se invenire nequiverint, solerter sibi de aliis monasteriis eligant ordinandum, per usum hujusmodi nequit sacris canonibus derogari. Sed nec dici poterat quod ex eo consuetudo aliqua quasi contradicto judicio fuerit introducta quod prædicto modo exstitit in memorati Guarini electione processum, cum illud pro bono pacis factum extra judicium dignoscatur. Sed ad hæc vestra pars replicavit ex hoc colligi evidenter quod in electione ipsius Guarini, non pro bono pacis, sed ex debito potius fuerat sic processum, quia plures alios postmodum de vestro monasterio Alciacenses monachi elegerunt, cumque filia matri adeo sit conjuncta ut aliena vel extranea non intelligatur ab illa, et ecclesia vestra sit mater Alciacensis Ecclesiæ spiritalis, profecto Alciacensis conventus non intelligitur extraneum vel alienum eligere cum de vestro collegio sibi assumit abbatem. Fuit insuper ex parte Alciacensium allegatum, quod cum Paschalis papa subrogationem abbatis Sancti Silvini monasterio vestro juxta morem præteriti temporis duxerit concedendam, nec de præteriti temporis more seu consuetudine fiat fides, per eas privilegium et similia nullum super hoc Alciacensi monasterio poterat præjudicium generari. Contra quos fuit ex parte vestra responsum quod hæc determinatio *secundum præteriti temporis morem*, et causalis et conditionalis potest intelligi, et tam ad personale quam impersonale verbum referri. Si enim impersonale verbum determinet, conditionaliter intelligitur, et talis est sensus. Concedimus subrogationem abbatis Sancti Silvini apud Alciacum in vestra semper dispositione consistere secundum præteriti temporis morem, id est, si mos præteriti temporis talis fuit. Si vero verbum determinet personale, causaliter debet intelligi, ut sit sensus: Concedimus secundum præteriti temporis morem, id est, quia mos præteriti temporis obtinuit, subrogationem abbatis Sancti Silvini apud Alciacum in vestra semper dispositione consistere. Hic autem sensus rector esse videtur: Quia, cum privilegium sit lex privata, et lex non debeat esse obscura vel captiosa, sed certa et manifesta, nec esset privata nisi aliquid specialiter indulgeret, profecto sic intelligenda sunt illa verba ut res de qua agitur valere possit potius quam perire; maxime cum supradictus Calixtus papa, qui eidem Paschali e vicino successit, verbis æquioribus usus, determinationem illam prorsus amoverit ut ambiguitas tolleretur; et quod dicebatur in concessione Paschalis, ut videlicet subrogatio abbatis Sancti Silvini apud Alciacum in dispositione vestra semper existeret, ipse mutaverit, decernens subrogationem illius abbatis non aliunde quam de vestro monasterio faciendam, ut electio ad jus commune posset ex

parte reduci. Eadem quoque verba sic esse interpretanda subsequens consuetudo declarat, quæ perhibetur esse optima legum interpret. His igitur et aliis ad eandem causam spectantibus diligenter auditis et perspicaciter intellectis, de consilio fratrum nostrorum monasterio vestro adjudicavimus hujusmodi dignitatem, ut quotiescunque in Alciacensi monasterio abbatis electio imminet facienda, Alciacenses monachi de cœnobio vestro personam idoneam sibi eligant in abbatem, ita videlicet quod tandiu monasterium vestrum hac honoris debeat prærogativa gaudere donec in eo viguerit observantia regularis, ut idoneæ personæ inveniantur in ipso quæ possint in abbates assumi. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ diffinitionis infringere vel ei, etc., usque incursum.

Datum Laterani, ix Kal. Maii, pontificatus nostri anno duodecimo.

Scriptum est episcopo et cantori Atrebatensibus et abbati de Monte Sancti Eligii Atrebatensis diœcesis in modum executionis usque assumi. Quocirca electionem a præfatis Alciacensibus monachis temere attentatam omnino cassantes, præsentium vobis auctoritate mandamus quatenus quod a nobis est sententialiter diffinitum faciatis appellatione remota inviolabiliter observari, contradictores, si qui fuerint, vel rebelles per censuram ecclesiasticam compescentes. Quod si non omnes, etc., tu, frater episcope, cum eorum altero, etc.

Datum ut in alia per totum.

XXXIV.

EPISCOPO SANCTI ANDREÆ.

De testibus admittendis in accusatione matrimonii.
(Laterani, iii Non. Maii.)

Per tuas nobis litteras intimasti quod cum D. laicus tuæ diœcesis S. mulierem trina denuntiatione præmissa juxta consuetudinem Ecclesiæ Scoticanæ duxerit solemniter in uxorem, postmodum E. mulier in tua comparens præsentia constanter asseruit quod prædictus D. prius dederat ei fidem de ipsa ducenda, et postea carnaliter fuerat commistus eidem, suscepta ex ea prole quam sibi prædictam S. publice copulasset, et licet idem D. fuerit de plano confessus se prius illam carnaliter cognovisse ac suscepisse sobolem ex eadem, nihilominus tamen quod fidem ei dederit omnino negavit. Verum, cum ad hoc probandum prædicta E. tres testes induxerit, idem proposuit ex adverso quod cum præsentibus existerint iidem testes quando denuntiatio facta fuit et matrimonium cum prædicta S. publice celebratum, cum etiam convivio interfuerint nuptiarum, nunc, tanquam suspecti, utpote qui multo tempore tacuerunt, erant non immerito repellendi. Unum quoque ipsorum testium, qui ejusdem D. germanus existit, idem D. repellere nitebatur tanquam adversarium manifestum, pro eo quod ad exhæredatio-

A nem ipsius modis omnibus intendebat. Præterea fratrem ejusdem D. fuisse confessum in pleno capitulo se perjurum et in fratris sui odium falsum perhibuisse testimonium adjecisti, et quod licet E. primitus fuerit in jure confessa se adversus prædictum D. quæstionem malitiose movisse, postea tamen hujusmodi se dixisse proposuit pecuniæ promissione decepta, quodque sibi constat legitime dictos testes tam denuntiationis tempore quam cum etiam idem D. matrimonium cum prædicta S. contraxisse dignoscitur fuisse præsentibus. Licet autem confessio fratris prædicti D. qui post depositionem suam propriam turpitudinem allegando asseruit se perjurum et falsum perhibuisse testimonium in odium fratris sui, sit penitus respuenda, cum hoc modo quilibet posset suum testimonium infirmare, ac mulier confessionem in jure factam eo prætextu revocare non possit quod se fatetur corruptam promissione pecuniæ hoc dixisse, quia tamen an supradicti testes sint contra matrimonium admittendi, apostolicæ sedis oraculo postulas edoceri, fraternitati tuæ insinuatione præsentium innotescat quod felix recordationis Alexander papa prædecessor noster consultus utrum si de propinquitate illorum qui sunt matrimonio copulandi aliqua fiat mentio, et presbyteri per ecclesias publice dicant ut qui novit aliquid infra terminum qui præfigitur exeat et proponat, an illi qui posterius veniunt, ad accusationem debeant vel testificationem admitti, taliter legitur respondisse, quod si suspicione carent posterius venientes, ab accusatione vel testificatione repelli non debent (24); cæterum si commoniti a presbyteris tacent, et postmodum accusare vel testificari voluerint, tanquam suspecti merito repellentur.

Datum Laterani, iii Non. Maii, pontificatus nostri anno duodecimo.

XXXV.

NOBILI VIRO E. COMITI IRSUTO.

Suscipitur sub protectione apostolicæ sedis.
(Datum ut in alia.)

Ex sincero devotionis affectu quem ad beati Petri apostolorum principis sedem habere dignosceris, villam quæ Sulcem nuncupatur Romanæ Ecclesiæ liberaliter contulisti, unum aureum apostolicæ sedi annuatim ex ipsa solvendo. Nos igitur donationem ipsam tam gratam quam ratam habentes, ut ejusdem apostolicæ sedis præsidium tibi sentias non deesse, personam tuam cum omnibus bonis quæ impræsentiarum rationabiliter possides, aut in futurum justis modis, dante Domino, poteris adipisci, sub beati Petri et nostra protectione suscipimus et præsentis scripti patrocinio communimus. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ confirmationis infringere vel ei, etc., usque in finem.

Datum ut in alia per totum.

(24) Cap. *Ad hæc*, Qui matrimon. accus. possint, in 1 Collect.

XXXVI.

MELDENSIS EPISCOPO ET ARCHIDIACONO PARISIENSI.

Eis committitur causa camerarii Carnotensis.

(Laterani, iv Idus Maii.)

Cum olim venerabilis frater noster episcopus Carnotensis dilectum filium Radulphum quondam camerarium suum decano, cantori, subdecano, et succentori Carnotensis Ecclesie ad quamdam præbendam in ipsa vacantem præsentasset ex more, idem decanus offerens se legitime probaturum quod publica quorundam criminum laboraret infamia, ipsum admittere recusavit. Cumque dilecti filii P. præpositus, S. G. et H. et quidam alii canonici Carnotenses super hoc inquisitionem fieri petiissent, abbas de Sarnaio et conjudices ejus, quibus idem negotium delegavimus, quia dictum camerarium, sicut ex litteris eorum accipimus, non solum publica laborantem infamia, verum etiam illis irretitum criminibus invenerunt, silentium imposuerunt eidem super memorata præbenda, ipsum ab omni officio et beneficio ecclesiastico suspendentes, et retinentes in manibus nostris ecclesiastica beneficia quæ habebat ad restitutionem eorum quos variis rapinis, videlicet usuris, matrimoniorum venditione, ac ruptione testamentorum asserebatur nequiter spoliassè. Qui licet ad præsentiam nostram accedens provideri sibi super sententia præfatorum judicium postulasset, quia tamen nondum ad nos pervenerat relatio judicium eorumdem, nihil a nobis tunc potuit obtinere. Sed tandem eorum relatione recepta, quod factum per ipsos fuerat approbavimus, dantes vobis per nostras litteras in præceptis ut illud per censuram ecclesiasticam faceretis, appellatione remota, firmiter observari. Nuper autem litteras multorum accepimus cum ipso supplicanti et pro ipso, ut cum occasione inquisitionis prædictæ, quam fieri non tam charitatis zelo quam invidiæ typo aliqui procurasse dicuntur, graves incurrerit in persona labores et difficiles in rebus expensas, sed quasi mutatus in virum alterum, per eor contritum et humiliatum sese venia dignum reddat, super beneficiis suis eum respicere misericorditer dignemur; maxime cum illis pro quorum restitutione in nostris manibus sunt retenta et jam satisfecerit juxta posse, et adhuc sit cuilibet conquerenti paratus satisfactionem debitam exhibere. Nos igitur de consueta sedis apostolicæ pietate misericordiam in judicio facere cum ipso volentes, discretionis vestræ per apostolica scripta præcipiendo mandamus quatenus considerato per contritionem et conversationem ipsius utrum ei vexatio jam tribuerit intellectum, ut appareat emendatus, ad satisfaciendum illis pro quorum restitutione sua beneficia sunt retenta inducatis eundem, et cum eis competenter fuerit satisfactum, beneficia ipsa pariter et officium sibi restituere non tardetis, con-

(25) Vide supra epist. 8, et lib. xi, epist. 106.

A tradictores per censuram ecclesiasticam appellatione postposita compescendo.

Datum Laterani, iv Idus Maii, pontificatus nostri anno duodecimo.

XXXVII.

IGNIACENSI ET VALLIS CLARÆ ABBATIBUS CISTERCIENSIS ORDINIS, REMENSIS ET LAUDUNENSIS DIOECESUM, ET DECANO REMENSI.

Adversus iniquas excommunicationes.

(Laterani, ii Idus Maii.)

Cum simus secundum Apostolum et majoribus et minoribus ex susceptæ servitutis officio debitores, providere tenemur ne contra doctrinam ipsius cujus imitatores debemus existere personas accipere videamur, et nimium deferendo prælatis, indebite gravare subjectos. Sane dilecti filii presbyteri Suesionensis episcopatus nostris auribus intimarunt quod episcopus et archidiaconi eorumdem nonnunquam eis exactiones indebitas imponentes, subito contra juris ordinem, non solummodo per seipsos, verum etiam per suos officiales, eos et eorum Ecclesias irrationabili excommunicationis et interdicti promulgatione fatigant. Unde suppliciter petierunt ut tam super iis quam aliis gravaminibus paterna sollicitudine consuleremus eisdem, auctoritate apostolica prohibendo ut nullus in aliquem eorum absque manifesta et rationabili causa sententiam excommunicationis vel interdicti proferre seu quidquam pro restitutione officii a quolibet eorumdem exigere, aut eos procuratoribus, talliis, et aliis exactionibus contra justitiam aggravare præsumat, vel invadere bona cujuslibet qui decederet intestatus quæ intuitu Ecclesie acquisisset, aut temere impedire quo minus ea in utilitatem Ecclesie convertantur cui præfuisset defunctus, per tres ex ipsis quos ad hoc provide duxerint deputandos. Quocirca discretionis vestræ per apostolica scripta præcipiendo mandamus quatenus cum a presbyteris memoratis vel eorum aliquo super quolibet præmissorum fueritis requisiti, vocatis qui fuerint evocandi, et inquisita et cognita veritate, quod canonicum fuerit statuatis, facientes quod statueritis per censuram ecclesiasticam sublato appellationis obstaculo inviolabiliter observari, excommunicationis, suspensionis aut interdicti sententiam, si quam inveneritis promulgatam injuste, canonicè revocando, contradictores, etc. Testes, etc. Nullis litteris, etc. Quod si non omnes, etc., duo vestrum, etc.

Datum Laterani, ii Idus Maii, anno duodecimo.

XXXVIII.

DECANO ET MAGISTRIS R. ET P. CANONICIS ANTIQCHENIS, ET UNIVERSIS CLERICIS IN CASTRO CURSARII COMMORANTIBUS.

Ut patriarcham suum suscipiant reverenter.

(Viterbii vii Kal. Junii.)

(25) Piæ matris officium, quæ non potest propriæ sobolis oblivisci, apostolica sedes adimplens, sic

interdum suæ consolationis uberibus in ediam relevat moerentium filiorum ut, imminente necessitatis articulo, eorum commoda propriis commoditatibus anteponat, in eo sibi aliquid accrescere reputans in quo sibi quidquam ex circumspectione provida subtrahendo profectus considerat subditorum. Hinc est siquidem quod cum Antiochena Ecclesia proprio viduata pastore venerabilem fratrem nostrum Petrum nunc patriarcham Antiochenum, tunc Yporiensem episcopum, postulaverit in pastorem, te, fili decane, cum quibusdam aliis tunc absentibus per litteras tuas venerabili fratri nostro Jerosolymitano patriarcha A. S. I. directas præbentibus eidem postulationi consensum, quanquam a principio durum nobis non immerito videretur tam fructiferam plantam in partibus Italicis transplantare ac illum ad remotas transmittere regiones qui, ut veræ religionis cultor, potens in opere et sermone, vita, scientia et fama præclarus, et in partem nostræ sollicitudinis specialiter evocatus, injunctum sibi visitationis officium in tota provincia Lombardiæ laudabiliter adimplebat, contritioni tamen et angustiis Ecclesiæ supradictæ, quam inter cæteras patriarchales sedes sinceræ charitatis brachiis amplexamur, paterno condescendentes affectu, nutantem quodammodo statum ejus solida volentes columna fulcire, postulationem prædictam ex benignitate apostolica duximus admittendam; quin imo cum Ecclesiæ memoratæ concessimus ex plenitudine apostolicæ potestatis ejus operam diligentem et diligentiam operosam, non solum Ecclesiæ Antiochenæ, verum etiam universæ orientali provinciæ, Domino disponente, speramus firmiter fructuosam, per quam tam in spiritualibus quam etiam temporalibus grata utrique provenient incrementa. Cum igitur patriarcha præfatus cum palleo, insigni videlicet plenitudinis pontificalis officii, de beati Petri corpore sumpto et gratiæ nostræ favore ad Ecclesiam Antiochenam accedat, devotionem vestram rogamus attentius et monemus, per apostolica vobis scripta districte præcipiendo mandantes quatenus ipsum congruo suscipientes honore, ac eidem, utpote patriarchæ Antiocheno, debitam obedientiam et reverentiam exhibentes, ejus salubribus monitis et mandatis intendatis humiliter et devote, castro Cursarii cum pertinentiis suis et rebus mobilibus et immobilibus eundem contingentibus patriarcham sine difficultate qualibet restituis, juramento aliquo non obstante, si quod forsitan alicui super hoc minus provide præstitistis. Alioquin sententiam quam patriarcha prædictus propter hoc rationabiliter tulerit in rebelles ratam habentes, eandem præcipimus inviolabiliter observari.

Datum Viterbii, vii Kal. Junii, pontificatus nostri anno duodecimo.

In eundem modum scriptum est episcopis, abbatibus, prioribus et universo clero Antiochenæ diocesis.

(26) Vide epist. superiorem.

In eundem modum scriptum est militibus, burgensibus, servientibus, Sirianis, Armeniis, et aliis ligiis hominibus Ecclesiæ Antiochenæ in castro Cursarii commorantibus.

XXXIX.

NOBILI VIRO COMITI TRIPOLITANO.

Ut patriarcham Antiochenum habeat commendatum.
(Datum ut prima.)

(26) Caput Ecclesiæ Jesus Christus, qui se honorari fatetur in membris et etiam molestari, tunc feliciter diriget actus tuos cum piis locis et viris ecclesiasticis, qui ejus sunt obsequio specialiter deputati, tum exhibueris auxilium et favorem. Sic utique Regi regum, qui dominatur a mari usque ad mare et a flumine usque ad terminos orbis terræ, gratum te ac devotum ostendis, si ad nominis ejus gloriam et utilitatem Ecclesiæ sponsæ suæ commissa tibi usus fueris potestate. Si enim gloriam tuam quæris et finem tui laboris ponis commodum temporale, formidare non immerito poteris ne, quod absit! is te reddat inglorium qui te fecit successibus temporalibus gloriosum. Tu ergo, fili, quanto majori præmines dignitate, tanto potius in conspectu Altissimi te humilem exhibeas et devotum, Ecclesiam catholicam matrem tuam potentiæ tuæ brachio defensando. Porro inter cæteras Ecclesias quas fovere te convenit, Antiochenam Ecclesiam tanto te decet gratiâ specialiori diligere quanto eam, utpote devotissimam, inter alias parochiales ecclesias apostolica sedes sinceræ charitatis brachiis amplexatur. Quocirca nobilitatem tuam rogamus attentius et monemus, in remissionem tibi peccaminum injungentes quatenus tam Ecclesiam quam venerabilem fratrem nostrum Petrum patriarcham Antiochenum ad ipsam cum gratiæ nostræ plenitudine accedentem habens propensius commendatum, eidem ob reverentiam apostolicæ sedis et nostram ad castrum Cursarium, possessiones et jurisdictiones Antiochenæ Ecclesiæ obtinendas, auxilium tribuas opportunum, ab ipsius et hominum et rerum ejusdem Ecclesiæ per te actuos omnimoda molestatione desistens. Alioquin sententiam quam patriarcha præfatus in molestatores hujusmodi vel ecclesiasticarum rerum illicitos detentores rationabiliter duxerit proferendam ratam habentes, eandem præcipimus inviolabiliter observari.

Datum ut in prima.

XL.

DECANO ET CAPITULO BITURICENSI.

De electione archiepiscopi Bituricensis.

(Viterbii, vii Kal. Junii.)

Audito processu quem circa electionem venerabilis fratris nostri Guillelmi archiepiscopi vestri vos habuisse scripsistis, et intellecto quod ipse pro reverentia dilecti filii nostri Gualæ Sanctæ Mariæ in Porticu diaconi cardinalis, apostolicæ sedis legati, qui volebat ut ab eo prius confirmatio peteretur, oblata sibi regalia recipere noluit ad nostram præ-

sentiam accessurus, cum dilecti filii P. cancellarius A et M. fratres et concanonici vestri, quos pro ipso et cum ipso ad sedem apostolicam direxistis, nobis humiliter supplicassent ut ei munus consecrationis et donum pallei concedere dignaremur, nos secundum morem canonicum in Romana Ecclesia observatum per quosdam ex fratribus nostris factum electionis et meritum electi examinari fecimus diligenter: qui cum [electionis formam canonicam et electi personam idoneam reperissent, sicut nobis fideliter retulerunt, habito tandem tam cum ipsis quam cum aliis fratribus nostris diligenti tractatu, electionem ipsam auctoritate curavimus apostolica confirmare, ac deinde celebrato scrutinio ipsum electum consecravimus in pontificem, eique palleum de corpore beati Petri sumptum, insigne videlicet plenitudinis pontificalis officii, fecimus assignari. Cum igitur eundem archiepiscopum ad gerendam Ecclesie sue curam cum gratiae nostrae favore sui que officii plenitudine remittamus, devotionem vestram rogandam duximus et monendam, per apostolica vobis scripta mandantes quatenus obedientiam et reverentiam ei debitam impendatis, ipsius salubribus monitis et praeceptis humiliter intendentes, ita quod per ejus sollicitudinem circumspectam Bituricensis Ecclesia, favente Domino, et spiritualibus proficiat institutis et temporalibus amplificetur augmentis.

Datum Viterbii, vii Kal. Junii, anno duodecimo.

XLI

ARCHIPRESBYTERO ET CAPITULO GARGANICAE ECCLESIAE.

Ut Bartholomæum recipiant in canonicum.

(Laterani, ii Idus Maii.)

Dilectus filius D. basilicæ principis apostolorum canonicus præbendam quam olim in Ecclesia vestra tenuerat sponte in nostris manibus resignavit: quau nos dilecto filio Bartholomæo clerico et familiari nostro, quem suæ probitatis obtentu nos et fratres nostri charum habemus admodum et acceptum, de benignitate sedis apostolicæ duximus conferendam, et eum de ipsa cum pertinentiis suis, manibus propriis curavimus investire. Quocirca universitati vestræ per apostolica scripta mandamus atque præcipimus quatenus dictum Bartholomæum in fratrem vestrum et canonicum admittentes, et ei stallum in choro et locum in capitulo assignantes, præbendam ipsam cum integritate omnimoda ipsius nuntio sublato cujuslibet contradictionis et appellationis obstaculo assignetis, mandatum apostolicum taliter impleturi quod idem Bartholomæus, qui vobis et Ecclesie vestræ poterit existere fructuosus, teneatur apud nos de cætero vestra negotia promovere, ac nos devotionem vestram debeamus merito commendare.

Datum Laterani, ii Idus Maii, pontificatus nostri anno duodecimo.

XLII.

JOANNI STRIGONIENSI ARCHIEPISCOPO ET SUCCESSORIBUS EJUS CANONICE SUBSTITUENDIS IN PERPETUUM.

De confirmatione privilegiorum (27).

(Laterani, Idibus Maii.)

Justis petentium precibus dignum est facilem nos præbere assensum, et vota quæ a rationis tramite non discordant effectu prosequente complere. Cum ergo, venerabilis in Christo frater, postulasses a nobis ut jus coronandi Hungaricos reges, quod ad te ac successores tuos asseris pertinere, tibi et illis apostolico dignaremur privilegio confirmare, nos inspecto regesto felicis recordationis Alexandri papæ prædecessoris nostri, in eo perspeximus contineri quod cum principes et barones Hungarici regni ab eodem prædecessore nostro cum multa precum instantia postularint ut si bonæ memoriæ Laurentius prædecessor tuus juxta mandatum ipsius inclytæ recordationis Belam tunc in regem Hungarorum electum contradiceret coronare, ipsi per alium imponi regni faceret diadema, ne regno et Ecclesie Hungaricæ gravia possent pericula provenire si dictus Bela celeriter unctionem non reciperet et coronam, idem prædecessor noster præfato prædecessori tuo per apostolica scripta mandavit et in obedientiæ virtute præcepit ut supradictum electum in regem omni dilatione, contradictione, et appellatione postpositis coronaret, aut si per seipsum eum forte pro debilitate corporis coronare non posset, bonæ memoriæ Colocensi archiepiscopo intimaret ut eum absque præjudicio honoris et dignitatis ipsius ac Strigoniensis Ecclesie, congregatis episcopis regni in loco ubi reges coronari consueverunt, in regem inungeret, et sibi coronam imponere non differret, recepto prius ab eodem electo in regem scripto de consilio et assensu ipsorum et principum regni aperte suo sigillo bullato, quod ex hoc nullum ei vel Strigoniensi Ecclesie præjudicium fieret quominus Hungarici reges ab archiepiscopis ejusdem Ecclesie semper debeant coronari, præfato Colocensi dans nihilominus in præceptis ut si sæpeditus prædecessor tuus coronare nollet eundem nec in hac parte ipsi committere vires suas, idem auctoritate apostolica fretus, contradictione ac appellatione postpositis, absque præjudicio illius et Strigoniensis Ecclesie non postponeret coronare, ita quidem quod idem electus in regem ante coronationem suam Ecclesie sæpeditæ scriptum faceret supradictum: quod idem ipsi fecit postmodum in hæc verba. *Ego Bela Dei gratia Hungariæ, Dalmatiæ, Croatiæ, Ramæque rex, divina disponente clementia, suscipio coronam de manu Colocensis archiepiscopi, sed non in præjudicium Strigoniensis Ecclesie quominus Hungarici reges ab ejusdem Ecclesie archiepiscopis semper debeant in posterum coronari.* Felicis quoque recordationis Clemens et Cælestinus ad instar prædecessoris nostri dignitatem coronationis regum Hungarorum decessoribus tuis et Ecclesie libi con-

(27) Vide lib. xiv, epist. 156.

missæ auctoritate apostolica confirmarunt. Nos igitur eorundem prædecessorum nostrorum vestigiis inhærentes, præfatum jus, ut videlicet Hungarici reges ab archiepiscopis Strigoniensibus semper debeant coronari, tibi et successoribus tuis auctoritate apostolica confirmamus et præsentis scripti privilegio communimus. Salva semper apostolicæ sedis auctoritate, a qua Hungarici regni corona processit. Decernimus ergo ut ulli omnino hominum liceat hanc paginam nostræ confirmationis infringere vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei et beatorum Petri et Pauli apostolorum ejus se noverit incursum. Cunctis autem vobis jus idem servantibus sit pax Domini nostri Jesu Christi, quatenus et hic fructum bonæ actionis percipiant, et apud districtum judicem præmia æternæ pacis iuventiant.

Datum Laterani per manum Joannis Sanctæ Mariæ in Cosmidin diaconi cardinalis S. R. E. cancellarii, indictione XII, Idibus Maii, Incarnationis Dominicæ anno 1209, pontificatus vero domni Innocentii papæ III anno duodecimo.

XLIII.

ARCHIEPISCOPO ET CAPITULO STRIGONIENSI.

De eadem re.

(Laterani VII Idus Maii.)

Sollicitudinis nostræ debitum exigit ut cum ad universalis Ecclesiæ regimen simus, Domino disponente, vocati, sua jura servemus quibuslibet illibata, illos apostolico patrocinio munientes, ne super eis perpeti valeant calumnias malignorum. Inde est, venerabilis frater archiepiscopo, quod olim tuis precibus annuentes, jus quod a bonæ memoriæ Alexandro papa prædecessore nostro et inclytæ recordationis Bela Hungarorum rege ac Ecclesia Colocensi, videlicet ut Hungarici reges ab archiepiscopis Strigoniensibus semper debeant coronari, Strigoniensi metropoli fuit manifestate recognitum, sicut in eorum authenticis continetur, et felicitis recordationis Clemens et Cælestinus prædecessores nostri suis litteris confirmarunt, jus quoque quod habes in conferendis ecclesiasticis sacramentis regibus et reginis Hungariæ ac hæredibus eorundem, et jurisdictionem ecclesiasticam quam in præpositos et officiales regiæ domus habes, quam idem prædecessor noster Cælestinus Ecclesiam Strigoniensem habere decrevit jurisdictionem etiam quam obtines in præposituris et abbatibus regalibus Ecclesiæ Strigoniensi per Hungariam ubicunque subjectis (28), decimas insuper, primitias, et incensum quæ de camera regis Ecclesiæ memoratæ debentur, sicut omnia de ratione vel consuetudine ad Ecclesiam quam pertinere noscuntur, tibi suisque successoribus auctoritate curavimus apostolica confirmare. Volentes igitur ea quæ per nos et prædecessores nostros vestra sunt Ecclesiæ confirmata eidem in perpetuum illi-

bata servari, auctoritate præsentium districtius inhibemus ne vos vel ipsam Ecclesiam super eis præsumat quisquam temere molestare. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ confirmationis infringere vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, etc., usque incursum.

Datum Laterani, VII Idus Maii, pontificatus nostri anno duodecimo.

XLIV.

EPISCOPO ET MAGISTRIS P. CIRCATORI MAJORIS ECCLESIAE ET CANONICO SANCTI SALVATORIS METENSIS.

Et J. monachum cogant ad monasterium suum redire.

(Viterbii, VII Kal. Junii.)

Constitutis in præsentia nostra Hysembardo monacho et procuratore abbatis Sancti Vincentii Metensis dilectura filium A. subdiaconum et capellanum nostrum concessimus auditorem. Coram quo monachus proposuit memoratus quod cum olim infra annos existens in monasterio Belliprati Cisterciensis ordinis monachalem habitum suscepisset, et fuisset ibidem aliquandiu conversatus, tandem per abbatem loci ejusdem ab observantia ordinis absolutus, et a parentibus traditus litteralibus disciplinis, postmodum fuit ad servitium Metensis cancellarii evocatus. Tandem vero ad apostolicam sedem accedens, de mandato nostro a præfato abbate receptus exstitit in monachum et in fratrem, et ipso et conventu consentientibus præposituram et administrationem, duobus monachis amotis ex ea, fuit regulariter assecutus. Cujus promotioni dicti monachi plurimum invidentes, quadam nocte cum complicibus suis irruentes in eum, ipsum nequiter verberarunt, et plagis impositis abierunt semivivo relicto. Cumque super hoc per abbatem prædictum suam non posset assequi rationem, tandem querela deposita coram venerabili fratre nostro archiepiscopo Treverensi, ab ipso et iudicibus assignatis ab eo ad nostram fuit audientiam appellatum. Quare a Metensi monasterio violenter ejectus, ab ipsis fuit nequiter verberatus, et arrepto itinere ad sedem apostolicam veniendi, dictus abbas de consilio monachorum ipsorum positus eidem insidiis ipsum capi fecit et rebus omnibus spoliatum carceri mancipari: a cujus manibus, prout Domino placuit, liberatus, iter quod incœperat consummavit, et in nostra præsentia constitutus super prædictis et aliis multis excessibus contra præfatum abbatem litteris ad quosdam iudices impetratis a nobis, ad propria est reversus. Cumque fecisset citari abbatem, idem ira commotus intempestivæ noctis silentio ad domum in qua manebat destinata multitudine armatorum ostia frangi fecit; nec mortis evasisset periculum, nisi submissus per tectum clanculo recessisset. Cæterum idem abbas per alias litteras iterato citatus ab eis, ipsas projecit in lutum. Propter quod et alia multa dicti iudices ipsum excommunicationis sententia

(28) Vide Baron. ad aa 1169, § 52.

inmodarunt. Cum ergo dictus monachus vagus iret A et profugus super terram, abbas Mediani ejus mendicitati compatiens, de consensu capituli sui eandem in monachum recepit et fratrem; donec cum abbatis præfati gratia posset ad suum monasterium remeare. Quo manente ibidem, dictus abbas sibi promisit quod si absolutionis litteras ab abbate Belliprati obtentas ipsi ostenderet, præbendam et locum sibi restitueret sine mora. Quod, visis litteris, noluit adimplere, sumens contra ipsum occasionem ex eo quod nolebat eidem in hæreseos crimine consentire. Tandem vero dictus monachus a quibusdam judicibus, quos pars adversa contra eum obtinuerat, evocatus, ad locum sibi præfixum accessit, uno tantum ibidem invento recedens, et adversarii ejus ad duos reliquos alibi accesserunt, et obtinuerunt ab eis in absentia sua iniquam proferri sententiam contra ipsum. Postmodum autem per alias litteras ipsum iterum citari fecerunt: quas cum haberet de falsitate suspectas, et judices utpote adversæ parti favorabiles et benigni, nolent ejus legitimas exceptiones admittere nec ad probandas causas suspicionis arbitros sibi dare, idem ad nostram audientiam appellavit, festum Omnium Sanctorum proximo præteritum terminum suæ appellationi præfigens: et sic lite minime contestata, nec super principali habita mentione, recessit a præsentia eorumdem, nobis humiliter supplicans ut parcentes ejus laboribus et expensis, ipsum recipi faceremus in pace, ad correctionem abbatis et monachorum ipsorum manus nostras nihilominus apponentes. Cæterum procurator prædictus proposuit ex adverso quod cum idem monachus in duobus monasteriis Cisterciensis ordinis facta professione, in uno illorum monachalem habitum suscepisset, tandem apostatare non metuens, ad præfatum abbatem, hoc tacito, super receptione sua nostras litteras impetravit; a quo fuit cum summa devotione receptus. Sed cum postmodum comperisset eundem Cisterciensis ordinis habitum suscepisse, de consilio fratrum eidem injunxit ut rediret ad claustrum et ibidem viveret juxta Cisterciensis ordinis instituta. Idem ergo a monasterio Metensi recedens, boves ejus subripuit fraudulenter; quibus ab ejus manibus postmodum liberatis, cum idem nollet a præfati monasterii vexatione cessare, sæpefatus abbas ad dilectum filium Vilariensem abbatem et conjudices suos contra eum obtinuit scripta nostra, ut videlicet si constaret eidem dictum J. fuisse monachum ordinis supra dicti, auctoritate nostra sibi sub anathematis pœna injungerent quod ad monasterium rediens derelictum, abbatem non præsumeret ulterius infestare.

Qui cum vellent procedere juxta traditam sibi formam, dictus J. ad præsentiam nostram accedens, ad venerabilem fratrem nostrum Tullensem episcopum et conjudices suos nostras litteras impetravit, nullam facientes de aliis mentionem. Quod abbas attendens, ipsis fecit per suos judices inhiberi ne occasione illarum in causa procedere attentarent. Quibus id

efficere non curantibus, idem abbas ad nostram audientiam appellavit. At ipsi, appellatione contempta, sententiam excommunicationis in eum nihilominus protulerunt. Quare ipse, nuntio ad sedem apostolicam destinato, ad abbatem Sancti Arnulphi et conjudices suos a nobis obtinuit demandari ut si constaret eidem præfatum abbatem post appellationem ad nos interpositam a præfato episcopo suisque conjudicibus excommunicatum fuisse et processisse in causa dictum episcopum post inhibitionem judicum prædictorum, latam sententiam excommunicationis in eum denuntiantes penitus esse nullam, si prædictum monachum invenirent Cisterciensis ordinis habitum suscepisse et quod abbas eum recepisset ignarus, eundem redire ad claustrum censura ecclesiastica coercerent, ab impetitione ipsius dictum abbatem nihilominus absolventes. Quod ipsi super iis inquisita et cognita veritate fideliter exsequi, procurarunt, nobis humiliter supplicantes ut processum illorum, tanquam legitimum dignaremur auctoritate apostolica confirmare. Cum igitur capellanus prædictus hæc et alia quæ proposita fuerant coram eo nobis plene ac fideliter retulisset, quia per confessionem ipsius J. fuisse receptum in alio monasterio constitit evidenter, discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus quatenus ne dictum cœnobium Sancti Vincentii ulterius gravetur laboribus et expensis, ipsum ab impetitione ipsius J. sublato appellationis obstaculo absolvatis, eum ecclesiastica censura cogentes ut ad monasterium suum redeat et suum ibidem impendat domino famulatum. Quod si non omnes, etc., tu ea, frater episcope, cum eorum altero, etc.

Datum Viterbii, vii Kal. Junii, pontificatus nostri anno duodecimo.

XLV.

ILLUSTRI REGI ARMENIÆ.

Persuadetur ut treugas ineat cum comite Tripolitano.
(Viterbii, ii Non. Junii.)

Super discordia quæ de principatu Antiocheno inter te occasione nepotis tui et comitem Tripolitani peccatis exigentibus est suborta vehementissime contristamur, verentes ne adhuc de ipsa proveniat grave rerum dispendium, multa corporum strages, et ingens periculum animarum, quodque non leviter est timendum, a perfidis Saracenis nobilis Antiochia occupetur in tuam non solum et suam, verum etiam totius Christianitatis injuriam et jacturam. Quantumlibet autem partem tuam justificare nitaris, sicut per litteras tuas et dilectos filios Tarsensem electum et... fratrem hospitalis Teutonicorum nobis suggerere studuisti, videtur tamen viris prudentibus tam in divino quam in humano jure peritis tua in hoc petitio minus justa quod postulas ante litis ingressum absque judicio nepoti tuo restitui Antiochiam vel apud alium sequestrari, cum etsi alterutrum fuerit faciendum, cognitione habita in judicio per sententiam debeat diffiniri, eo quod cum prædictus comes ipsius civitatis possessio-

nem obtineat, absque iudicio non debeat illa destitui secundum leges et consuetudines approbatas. In hoc etiam tua videtur intentio minus recta quod super eodem negotio et iustitiam tibi postulas exhiberi et violentiam non desinis exercere, cum simul non sit et armis et legibus contendendum. Hæc autem, fili charissime, sententiando non dicimus, sed multorum sententias referendo, ut intelligas quam benigne curaverimus te tractare, cum te hactenus ab impugnatione Antiochiæ non cessante, ad tuam petitionem jam tertio causam istam diversis iudiciis duxerimus committendam, qui semper tibi secundum juris ordinem obtulerunt iustitiam exhibere. Unde præfatus comes de nobis conqueritur pro eo quod te per censuram ecclesiasticam non compellimus ab ejus impugnatione cessare, cum ipse paratus sit secundum ordinem juris subire iudicium, et tu nolis. Multiplici tamen necessitate pensata, ita duximus providendum, ut dictum comitem precibus, monitis et consiliis efficaciter inducamus quatenus venerabili fratri nostro Petro patriarchæ Antiocheno, viro utique honesto, provido, et fideli, neutri parti de jure suspecto, castellum Antiochiæ tenendum committat donec in iudicio de iustitia cognoscatur, ut ei tandem illud assignasset pro quo fuerit iusta sententia promulgata, provisus sibi expensis a partibus ad ipsius castelli custodiam opportunis, et promissione sibi a magistris Hospitalis et Templi solemniter facta quod eum ad custodiendum ipsum castellum pro posse juvabunt.

Nos enim, actore Deo, virum a latere nostro disposuimus destinare qui sine acceptione personarum et munerum de causa ista cognoscat, et eam sublato cujuslibet contradictionis et appellationis obstaculo prævia ratione decidat. Unde serenitatem tuam rogandam duximus et monendam, in remissionem tibi peccaminum injungentes quatenus cum præfato comite treugam ineas et observes, ut præscripta possint discrimina evitari. Sicque Templarii, de quibus valde conquereris, a tua offensione cessabunt, dummodo tu illos desistas offendere, ac de castro Gaston postulatam sæpe iustitiam non deneges exhibere (29). Hæc est enim causa præcipua quam contra te habere videntur, quod videlicet castrum illud eis restituere contradicis, nec etiam vis de illo eis exhibere iustitiam sæpe monitus et rogatus a nobis. Unde cum vim vi repellere omnes leges et omnia jura permittant, ab iis maxime qui vim repellendo irregularitatem non contrahunt, cum clerici non existant, videtur plerisque quod contra te offendentem se possint defendere tibi impugnantem valeant repugnare; præsertim cum illa eis subtrahas violenter per quæ consueverunt et debent expugnare paganos; cumque tu castrum illud contra eos detineas et defendas, mirabile non videtur si ipsi contra te Antiochiæ manuteneant et defen-

(29) Vide supra lib. II, epist. 259.

dant, in cujus pertinentiis non minorem obtinent portionem, cum longe aliud sit defendere quam offendere, ac repugnare sit quam impugnare diversum. Fatentur enim hoc quoque sibi ex indulgentia bonæ memoriæ Alexandri papæ prædecessoris nostri licere, postulantes id ipsum a nobis in instanti sibi necessitatis articulo indulgeri, alioquin plures ex ipsis terram sanctam se asserunt relicturos. Quos tamen blande studuimus consolari, volentes ut, si super datum fuerit, inter te et illos firma concordia reformetur; quia, cum sint viri strenui et potentes, multum tibi et prodesse possunt et, quod Deus avertat, obesse. Monemus ergo celsitudinem tuam, quam sinceræ dilectionis brachiis amplectamur, et exhortamur in Domino quatenus ad ea quæ prædiximus pium habeas cum devotione respectum. Nec putes quod illa dixerimus in favorem præfati comitis, qui per illud horribile facinus quod in patrem et dominum suum inique commisit (30) favorem demeruit, nec ob gratiam Templariorum, quos magis volumus in suæ religionis puritate persistere quam adversum te hostiliter dimicare. Sed prudenti consilio ista pensavimus propter necessitates urgentes, ut communis utilitas præferatur. Quocirca modis omnibus expedit et oportet ut si etiam dictus comes ad sequestrationem castelli non posset induci, cum ad eam non possit forsitan de jure compelli, treugæ nihilominus fiant et firmiter observentur, donec hujusmodi controversia mediante iustitia terminetur; ad quam utique sopiendam virum prudentem, sicut prædiximus, cum Dei auxilio curabimus destinare, per quem testes qui fuerint nominati, si se gratia; odio, vel timore subtraxerint, compelli mandabimus perhibere testimonium veritati. Si qua vero partium tam necessario et sano consilio noluerit acquiescere, per censuram ecclesiasticam et tam per indigenas quam etiam peregrinos eam præcipimus coerceri.

Datum Viterbii, II Non. Junii, pontificatus nostri anno duodecimo.

XLVI.

ABBATI ET CONVENTUI SANCTI BENEDICTI FLORIANENSIS.

Ut bona alienata revocare possint.

(Viterbii Nonis Junii.)

Quoniam per administrationem improvidam et dissolutam incuriam præfatorum pro alienationibus illicitis factis ab ipsis quamplures Ecclesiæ in temporalibus non modicum sustinent detrimentum, nobis, quibus est Ecclesiarum omnium sollicitudo commissa, ex officii debito pastoralis incumbit post causam taliter vulneratam remedium competens invenire, quod obducere possit et debeat hujusmodi vulnerum cicatrices. Cum igitur a nobis duxeritis postulandum ut revocandi ea quæ de nobis Ecclesiæ per abbates ejusdem illicite alienata fuerint vel concessa in ejus præjudicium et gravamen vobis auctoritatem tribuere dignemur, nos vestris

(30) Vide supra lib. X, epist. 214.

precibus inclinati, vobis duximus concedendum A ut ea quæ ab ipsis abbatibus inveneritis alienata illicite vel concessa vobis liceat ad jus ipsius appellatione remota legitime revocare. Nulli ergo, etc. hanc paginam nostræ concessionis infringere vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, etc. *Usque incursum.*

Datum Viterbii, Nonis Junii, pontificatus nostri anno duodecimo.

XLVII.

EISDEM.

Confirmatur compositio facta cum archiepiscopo Senonensi.

(Viterbii, III Kal. Junii.)

Solet annuere sedes apostolica piis votis et honestis petentium precibus favorem benevolum impertiri. Eapropter, dilecti in Domino filii, vestris justis postulationibus grato concurrentes assensu, compositionem inter vos ex parte una et bonæ memoriæ Willelmum archiepiscopum et capitulum Senonense ex altera super Ecclesia de Loriaco initum et scriptis authenticis roboratam, sicut sine pravitate provide facta est et ab utraque parte sponte recepta, et in eisdem authenticis plenius continetur, auctoritate apostolica confirmamus et præsentis scripti patrocinio communimus. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ confirmationis infringere vel ei, etc. *Usque incursum.*

Datum Viterbii, III Kal. Junii anno duodecimo.

XLVIII.

ABBATI ET FRATRIBUS SANCTI BENEDICTI SUPER LIGERIM.

confirmatur eis quoddam privilegium Alexandri Papæ.

(Viterbii, III Kal. Junii.)

In litteris felicis recordationis Alexandri papæ prædecessoris nostri hæc de verbo ad verbum perspeximus contineri,

« ALEXANDER episcopus, servus servorum Dei dilectis filiis abbati et fratribus Sancti Benedicti super Ligerim salutem et apostolicam benedictionem.

« Quod, aliqua necessitate instante, noscitur institutum, postmodum necessitate cessante delet, et quod ejus gratia est inductum simili modo cessare. Hac siquidem consideratione provocati, et Ecclesie vestræ, quæ proprie beati Petri juris existit, tranquillitati et paci in posterum præcavere volentes, auctoritate apostolica duximus statuendum ut licet archiepiscopi aut episcopi propter præsentiam nostram aliquod onus ad præsens obedientiis vestris imponant, nulli eorum fas sit post hac occasione illa contra antiquam consuetudinem vestram a fratribus vestris per obedientias constitutis aliquas exactiones imponere aut quidlibet ab eis exigere.

« Datum Senonis, VI Idus Martii. » Quod igitur ab ipso prædecessore nostro provida fuit deliberatione statutum ratum et firmum habentes, ad exemplar ejusdem illud præcipimus inviolabiliter observari.

Datum Viterbii, III Kal. Junii, pontificatus nostri anno duodecimo.

XLIX.

EISDEM.

Ut burgenses suos non deprimant onere servitutis.

(Viterbii, III Kal. Junii.)

Nemini debet titulus servilis conditionis apponi qui privilegio debet libertatis gaudere. Inde est quod ad exemplar felicis recordationis Alexandri papæ III prædecessoris nostri, auctoritate duximus apostolica prohibendum ne burgenses suos, qui infra tempus statutum legibus, super statu suæ conditionis nulla sunt questione pulsati, deprimere quisquam præsumat onere servitutis.

Datum Viterbii, III Kal. Junii, etc.

L.

ABBATI SANCTI BENEDICTI FLORIANCENSIS.

De limitatione parochiæ de Villari.

(Datum ut in aliis.)

Ea quæ ratione prævia statuuntur, firma debent et illibata persistere, et in recidivæ contentionis scrupulum relabantur apostolico convenit præsidio communiri. Ea propter, dilecti in Domino filii vestris justis postulationibus inclinati, limitationem parochialis ecclesiæ vestræ de Villari, sicut a bonæ memoriæ Henrico Senonensi archiepiscopo rationaliter facta est, auctoritate apostolica confirmamus et præsentis scripti patrocinio communimus. Nulli ergo, etc., hanc paginam nostræ confirmationis infringere vel ei, etc., *usque incursum.*

Datum ut in aliis.

LI.

ABBATI CONVENTUI BEATI GERMANI AUTISSIODORENSIS.

Ut liceat illis revocare bona alienata.

(Viterbii, III Kal. Junii.)

Quoniam per administrationem improvidam et dissolutam incuriam prælatorum pro alienationibus illicitis factis ab ipsis quamplures Ecclesiæ in temporalibus non modicum sustinent detrimentum, nobis, quibus est Ecclesiarum omnium sollicitudo commissa, ex officio debiti pastoralis incumbit, post causam taliter vulneratam, remedium competens invenire quod obducere possit et debeat hujusmodi vulnerum cicatrices. Cum igitur a nobis duxeritis postulandum ut revocandi ea quæ de bonis Ecclesiæ vestræ per abbates ejusdem illicite alienata fuerant vel concessa in ejus præjudicium et gravamen, vobis auctoritatem tribuere dignaremur, nos vestris precibus inclinati vobis duximus concedendum ut ea quæ ab ipsis abbatibus inveneritis alienata illicite vel concessa, vobis liceat ad jus ipsius appellatione remota legitime revocare. Nulli ergo, etc., hanc paginam nostræ concessionis infringere, etc., *usque incursum.*

Datum Viterbii, III Kal. Junii, pontificatus nostri anno duodecimo.

LII.

ABBATI ET CONVENTUI SANCTI BENEDICTI FLORIANENSIS.

Ne Ecclesie illorum possint interdici vel excommunicari.

(Viterbii, vi Idus Junii.)

Justis petentium desideriis dignum est nos facilem præbere consensum, et vota quæ a rationis tramite non discordant effectu prosequente complere. Cum igitur monasterium vestrum, sicut in authentico bonæ memoriæ Alexandri papæ prædecessoris nostri perspeximus contineri, ad jus et proprietatem beati Petri nullo mediante pertineat, nos vestris precibus inclinati, auctoritate præsentium inhibemus ne quis archiepiscopus vel episcopus in Ecclesias monasterio ipsi subjectas absque manifesta et rationabili causa excommunicationis vel interdicti sententias audeat promulgare, vel ab eodem monasterio procuracionem exigere, vel correctionem a ipsum exercere præsumat nisi de mandato sedis apostolicæ speciali. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ inhibitionis infringere vel ei, etc., usque incursum.

Datum Viterbii, vi Idus Junii, anno duodecimo.

LIII.

EPISCOPO, ET STEPHANO CANONICO, ET JOANNI ARCHIPRESBYTERO SANCTI JOANNIS SUTRINENSIS.

Confirmatur sententia quædam lata pro ipsis.

(Viterbii, xiii Kal. Julii.)

Cum dilectis filiis Ottoviano et archipresbyteris et cleris ecclesiarum Sancti Laurentii de Capranica ex parte una, et Sancti Christinæ Sutrinenensis diocesis ex altera litigantibus super bonis Vitæ quondam archipresbyteri ejusdem ecclesiæ Sanctæ Christinæ, dilectum filium Alatrinum subdiaconum et capellanum nostrum concesserimus auditorem, ex parte clericorum sancti Laurentii fuit propositum coram eo eundem V. annu quartumdecimum tunc agentem se suaque obtulisse ipsi Ecclesiæ materno interveniente consensu, ac de bonis illius Ecclesiæ per quatuordecim annos et amplius enutritum, et in ea omnes ordines assecutum, nec non peritiam scribendi adeptum, litteras, cantum et alia officia ecclesiastica didicisse, quorum omnium exercitio hujusmodi acquisierat facultates; et eo intuitu asserebant ad se bona omnia pertinere ipsius, qui decesserat intestatus. Dicti autem clerici Sanctæ Christinæ proponere curaverunt econtra quod cum dictus V. ab Ecclesiæ suæ clericis in eorum concanonice electus fuerit, et per bonæ memoriæ diocesanum episcopum translatus ad ipsam nullo penitus reclamante, nec non per decem et septem annos pacifice commoratus ibidem, ac per te, frater episcopo, dicti episcopi successorum archipresbyter in sua Ecclesia institutus, archipresbytero Sancti Laurentii preces specialiter interponente pro ipso, ea quæ postmodum et primitus per parcimoniam, artificiolam, et studium suum, et puerorum doctrinam nactus fuerat ad eandem Ecclesiam devolvi debebant sine aliqua

A quæstione. Pars vero altera studuit replicare se a te, frater episcopo, postulasse præfatum archipresbyterum, tunc simplicem canonicum sibi restitui ut suum oblatum, et te precibus quorundam devictum id efficere noluisse: sicque suam negligentiam, si qua fuerat, excusabat. Nos igitur iis et aliis a patribus propositis coram auditore præfato intellectis, cum de oblatione ac pacifica translatione archipresbyteri sæpediti nobis facta fuerit plena fides, ea quæ idem archipresbyter habuerat antequam ad secundam Ecclesiam a prima translatus fuisset primæ, cætera omnia curavimus adjudicare secundæ; ita tamen quod si probatum fuerit de bonis prioribus vel eorum proventibus ab eodem aliqua postea conquisita fuisse, illa ipsi ecclesiæ Sancti Laurentii applicentur. Quocirca discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus quatenus id quod a nobis est sententialiter diffinitum faciatis per censuram appellatione remota firmiter observari. Quod si non omnes, etc. tu, frater episcopo, cum eorum altero, etc.

Datum Viterbii, xiii Kal. Julii, pontificatus nostri anno duodecimo.

LIV.

ARCHIDIACONO ET W. ET R. PRIMICERII CIVITATENSIBUS.

Confirmatur sententia quædam.

(Viterbii, xii Kal. Julii.)

Cum olim inter clericos Sancti Severini de castro Sancti Severi ex parte una, et ecclesiarum Sancti Nicolai, Sanctæ Mariæ, ac Sancti Joannis castri ejusdem Civitatis diocesis ex altera, super processionibus in diebus Rogationum tam in eundo quam redeundo ad Sancti Severini ecclesiam exhibendis, celebrando sextam ibidem, et sermonem in Dominica Palmaram ad populum faciendo, nec non etiam pulsationibus campanarum quæstio mota esset, abbas Terræ Majoris ordinarius judex eorum de meritis ipsius causæ sufficienter instructus, clericos prædictarum ecclesiarum super præmissis omnibus ecclesiæ Sancti Severini per diffinitivam sententiam condemnavit: quam profecto sententiam cum iidem clerici recepissent et aliquanto tempore sine contradictione servassent, nitentibus demum eis venire temere contra ipsam, clerici Sancti Severini ad bonæ memoriæ Dragonariensem episcopum et magistrum P. Canonicum Trojanum apostolicas litteras impetrarunt, quarum auctoritate clerici præfatarum ecclesiarum ab episcopo ipso citati, mandato apostolico intellecto promiserunt se supradicta omnia firmiter servaturos, eaque inviolabiliter observare dictus episcopus eis sub excommunicationis pœna præcipit, et sic postmodum quod per antedictum abbatem et eundem episcopum provide factum fuit, per sedem exstitit apostolicam confirmatum. Nuper autem cum inter Nicolaum ecclesiæ Sancti Severini ex parte una, et Thomam Sancti Nicolai ac Mauritium Sanctæ Mariæ ex altera procuratores, super iis quæstio verteretur, dilecto filio Tullio subdiacono et capellano nostro eos commisimus audiendos: in cujus præsentia procuratores clericorum dictarum eccle-

siarum, videlicet Sancti Nicolai et Sanctæ Mariæ, recognoverunt omnia supradicta, eo quod de sexta canenda præmissum est duntaxat excepto. Ne igitur lites quæ justo iudicio sunt decisæ calumniantium vitio reviviscant, discretioni vestræ per apostolica scripta præcipiendo mandamus quatenus dictos clericos Sancti Nicolai et Sanctæ Mariæ ad hæc omnia inviolabiliter observandum, secundum quod a prædictis abbate nec non etiam et episcopo est statutum, monitione præmissa per censuram ecclesiasticam sublato appellationis obstaculo compellatis. Quod si non omnes, etc. duo vestrum, etc.

Datum Viterbii, xii Kal. Julii, pontificatus nostri anno duodecimo.

LV.

CONSULIBUS ET CIVIBUS JANUENSIBUS.

Ut treugas incant cum Pisanis.

(Viterbii, xii Kal. Julii.)

Licet ubicunque locorum scissura discordiæ fraternitatem divideret Christianam, nos, qui secundum Apostolum non valemus, quocunque scandalizante, non uri, ferventi compassionis sartagine frigeremur, de discordia tamen inter vos et cives Pisanos exorta, tanto ardentiori charitatis igne perurimur quanto graviora per eam et provenisse jam et posse adhuc etiam provenire pericula intuemur. Per hanc enim non solum grandia damna rerum et gravia discrimina personarum cum immanibus animarum dispendiis utrique supererminent civitati, verum etiam Ecclesia pene tota colliditur, et necessarium terræ sanctæ subsidium impeditur; quinimo verendum est plurimum ne quatuor illi angeli, quibus datum est secundum Joannem nocere terræ ac mari, lethalia instrumenta sibi de civitatibus vestris faciant, per quæ maris et aridæ universitatem affligant, dum vos utriusque contermini per mutue seditionis offensas, sic unius etiam littora suprema concutitis quod alterius quoque non modica spatia conturbatis. Hoc igitur quidam Patrum et prædecessorum nostrorum pro sui officio attendentes, multifarie multisque modis operam impenderunt ut inter vos pacis foedera reformarent; et cum in aliquibus aliqui profecissent, novissime tandem felicis recordationis Clemens papa prædecessor noster pacem perfecit eandem. Quæ cum postmodum, super-

A utraque jam civitas in deliciis bonæ voluntatis et requie opulenta sederet. Quapropter etsi reipsa per astutias Satanæ in malignum reducta, ne novissima ejus fiant pejora prioribus formidetur, sperantes tamen in eo qui est actor pacis et charitatis amator quod sicut incipere nos permisit, ita quoque nos faciet hujusmodi sanctum pacis negotium consummare, universitatem vestram rogamus et obsecramus in Domino, per apostolica vobis scripta sub divini iudicii obtestatione mandantes, quatenus non tam privatis vestris incommodis quam publicis universalis Ecclesiæ dispendiis occurrendo quæ de prædicta noscuntur discordia provenire, cum memoratis civibus saltem treugas interim ineatis, quibus apostolica scripta direximus ut satisfaciant vobis de damnis quæ noviter intulisse dicuntur, vel in manibus venerabilis fratris nostri Pisani archiepiscopi cautionem præstent idoneam quod ad mandatum nostrum competenter satisfaciant super ipsis, et una cum eodem ac venerabili fratre nostro Januensi archiepiscopo simul etiam et abbatibus antedictis ac auntiis Pisanorum, quos propter hoc ad nostram præsentiam evocamus, usque ad festum Assumptionis beate Mariæ proximo venturum, vel ante quam citius posset fieri, aliquos viros providos ad sedem apostolicam destinatis, commissa sibi plenaria potestate ut omnium vestrum vice circa singula contingentia processuri observanda recipiant quæ cum consilio nostro presentibus archiepiscopis memoratis prædicti abbates super ipso providerint negotio disponenda, de nullo penitus hæsitantes; quia, cum auctoritatem plenariam super eosdem habeamus abbates, eos sicut oportuerit et decuerit inducemus ut non declinantes ad dexteram vel sinistram, regia tantum via, utriusque partis commoditate prospecta procedant, adhuc etiam eis sub interminatione anathematis injunctari ut in eo quod concorditer statuerunt aut modo statuent, vel in alio, si quod postmodum fuerit statuendum, debitam providentiam et rectitudinis æquitatem observent. Alioquin, ne tantum periculum animarum, rerum damnum, et personarum dispendium negligere videamur, adversus eos qui tam sanctam exhortationem contempserint in enormem jacturam totius populi Christiani, officii nostri debitum exsequemur.

Datum Viterbii, xii Kal. Julii, anno duodecimo.

LVI.

STEPHANO CANTUARIENSI ARCHIEPISCOPO. S. R. E.

CARDINALI.

De electione episcopi Lincolnensis.

(Viterbii, xi Kal. Julii.)

Ad nostram noveris audientiam pervenisse quod decanus et capitulum Lincolnensis Ecclesiæ recepto mandato nostro super electione pontificis canonice celebranda, dilectum filium Hugonem Vellensem archidiaconum sibi concorditer in Episcopum elegerunt (51); cujus electioni rex suum assensum dicitur præstitisse. Utrum autem in ipsa electione

(51) Vide Matth. Paris ad an. 1209, et infra epist. 91.

canonice sit processum, an illa prava consuetudo A servata propter quam interregnum et sacerdotium gravis est suscitata discordia, ignoramus. Tenor enim litterarum præfati regis ad utrumque se habet, cum contineatur in ipsis quod decanus et capitulum Lincolnense, requisito assensu regis ac præstito, prædictum archidiaconum in episcopum elegerunt. Licet autem assensus hujusmodi electioni non factæ sed faciendæ sit præstitus, potest tamen intelligi de assensu qui pro faciendâ pontificis electione requiritur; et hoc non præjudicat ecclesiasticæ libertati, dummodo sine mora et difficultate præstetur, ne provisio vacantis Ecclesiæ nimium differatur. Et potest intelligi de assensu qui præstatur pro aliqua certa persona in episcopum eligenda. Et hoc ecclesiasticam libertatem impugnat; quoniam electionis perit iudicium si eum eligi tantum oporteat quem rex prius duxerat approbandum. Cum igitur a te sit hujus electionis confirmatio postulanda, fraternitati tuæ per apostolica scripta præcipiendo mandamus quatenus tres ad minus canonicos de iis qui præsentibus interfuerunt universo ipsius electionis tractatui tibi facias præsentari, et eos super electionis processu diligenter examines, adjurans illos districte in virtute Spiritus sancti sub obedientiæ debito quo nobis et tibi tenentur, ut omni gratia et timore postpositis plenam et meram dicant per omnia veritatem, sub hac ipsa restrictione injungens per litteras tuas decano aliisque personis Ecclesiæ memoratæ, ut singuli tibi sub testimonio litterarum suarum plene ac districte referant hujus electionis processum, et si per examinationes hujusmodi electionem ipsam inveneris de persona idonea canonice celebratam, metropolitana illam auctoritate confirmes; alioquin ea penitus irritata, veritatem nobis non differas intimare. Circa personam autem electi quædam præsumptiones videntur esse notabiles, videlicet quod cum ipse in curia regis officium exereuerit cancellarii, multas litteras sigillaverit de spoliationibus clericorum, invasionibus ecclesiarum, mutilatione membrorum, et aliis abusionibus et injuriis multipliciter irrogatis, quod etiam communicaverit illis qui propter expulsionem monachorum Cantuariensium auctoritate nostra sunt excommunicationis vinculo publice innodati, quodque de carnis incontinentia sit suspectus, cum filias habeat matrimonio copulatas. Quia vero præsumptiones hujusmodi validæ non videntur, cum non solum minores clerici, verum etiam plures episcopi sint quorundam principum cancellarii, quibus tamen non impingitur talis culpa, cum per alios ad hoc etiam deputatos possint hujuscemodi litteræ sigillari, ne facile posset ostendi quod scilicet communicaverit excommunicatis in casibus non concessis, quodque incontinentia ejus sit recens, maxime si parvulam prolem non habeat recentis incontinentiæ suæ testem, cum præmissam inconti-

nentiam vel excusare conjugium vel poenitentia potuerit abolere, satis eas poteris pertransire, si non appareat coram te qui velit illas sufficienter opponere ac probare. Illud autem est æquanimiter tolerandum, si forte Lincolnense capitulum præfatum archidiaconum sponte ad preces regis elegit. Ne vero Ecclesiarum substantiam occasione filiarum ipsius deperire contingat, astringi poterit ad indemnitate earum per idoneam cautionem.!

Datum Viterbii, xi Kal. Julii, anno duodecimo.
LVII.

EPISCOPO ET ABBATI SANCTI VEDASTI ATREBATENSIS
De excommunicatione regis Angliæ.

(Datum ut in alia.)

Cum ad nostrum exsequendum mandatum, maxime pro ecclesiastica libertate, promptos vos et paratos esse credamus, discretionem vestram rogandam duximus et monendam, per apostolica vobis scripta præcipiendo mandantes quatenus cum requisiti fueritis a venerabili fratre nostro Stephano, Cantuariensi archiepiscopo S. R. E. cardinali, excommunicationis sententiam in Joannem regem Anglorum, assistentibus vobis venerabilibus fratribus nostris Londoniensi, Heliensi et Wigornensi episcopis, vel saltem duobus ex ipsis, secundum formam litterarum quas illis direximus, publice ac solemniter proferatis. Quod si non ambo, etc. alter vestrum, etc.

Datum ut in alia per totum.

LVIII.

(Viterbii, iii Kal. Julii.)

Requisisti de his quæ testator pro anima sua legat in ultima voluntate, qualiter sint inter episcopum et Ecclesias dividenda. Et quidem regulariter verum est, etc., ut supra lib. xi epist. CCLXII, usque ad hæc verba, patrocinari non debet.

Datum Viterbii, iii Kal. Julii, anno duodecimo.

LIX.

ABBATI SANCTÆ TRINITATIS DE MALOLEONE.

Irregularem esse qui alium lethaliter percussit.

(Viterbii, Kal. Julii.)

(32) Significasti nobis per litteras tuas quod cum quidam maleficus ingressus ecclesiam de Bleiseio, Dei timore posthabito, Eucharistiam cum ornamentis altarium et libris ecclesiasticis extra ipsam ecclesiam asportasset, dilectus filius Laurentius presbyter later præsentium Ecclesiæ tuæ regularis canonicus, quem in præfata ecclesia de Bleiseio institueras capellanum, præfatum iniquitatis filium fossorio arrepto percussit; sed si ad mortem fuerit ictus hujusmodi, tu et ipse penitus ignoratis. Cum autem parochiani ecclesiæ memoratæ viderent prædictum maleficum ornamenta ecclesiæ asportantem, arreptis gladiis et fustibus ipsum in eodem loco protinus occiderunt. Præfatus vero Laurentius de sua salute præcogitans, evoluta anno sub titulo confessionis tibi rei ordinem revelavit. Pro quo nobis humiliter supplicasti ut cum eo misericorditer age-

(32) Cap. Significasti, De homicidio.

re dignaremur. Licet autem contineatur in canone quod si quatuor (35) homines aut quinque vel plures contra unum hominem rixati fuerint, et ab iis mortuus fuerit vulneratus, quicumque illorum ei plagam imposuit homicida secundum statuta canonum judicetur, quia tamen in alio canone dicitur de presbytero qui diaconum equitatem percussit, et ipse cadens ex equo cervice fracta interiit; quod si non ad mortem percussus est, incaute agenti presbytero est poenitentia indicenda, ita quod aliquanto tempore a missarum suspensus solemnibus, denuo ad sacerdotale officium revertatur; quod si veraciter qualicumque percussione presbyteri mortuus est diaconus, nulla hic ratione more sacerdotis permittendus est ministrare, etiamsi voluntatem non habuit occidendi, nos in praemisso casu credimus distinguendum utrum constare possit quod praefatus sacerdos non inflixit percussione lethalem, de qua videlicet, si aliorum non fuissent vulnera subsecuta, percussus minime interisset, quodque percussor voluntatem non habuit occidendi, nec ipsius studio, consilio, vel mandato processerunt alii contra illum. Et quidem si hoc ita se habet, quod forsitan ex eo posset ostendi si certa apparuisset percussio ab eodem inflicta tam modica et tam levis in ea corporis parte in qua quis leviter percuti non solet ad mortem ut peritorum iudicio medicorum talis percussio assereretur non fuisse lethalis, cum de caeteris ipsi credendum sit sacerdoti, qui non accusatus vel denunciatus ab aliquo, sed per seipsum de sua salute sollicitus consilium expetit salutare, post poenitentiam ad cautelam injunctam in sacerdotali posset officio ministrare, religionis accedente favore, cum sit canonicus regularis, et sine omni scandalo sacerdotale possit officium exercere. Quod si discerni non possit ex cujus ictu percussus interiit, in hoc dubio tanquam homicida debet ipse sacerdos, etsi forsitan homicida non sit, a sacerdotali officio abstinere, cum in hoc casu cessare sit tutius quam temere celebrare, pro eo quod in altero nullo, in reliquo vero magnum periculum timeatur. Utrum autem de illis sit simile sentiendum quorum unus, sed quis omnino nescitur, homicidium perpetravit, si forsitan ad recipiendos sacros ordines praesententur, ut omnes sint pariter repellendi, cum discerni non possit qui debeant inculpabiles judicari, diligens investigator advertat, quamvis hic casus sit ab illo valde diversus. Si vero, quemadmodum perhibetur, sacerdos iste prius ab illo percussus sacrilego, mox eum cum ligone in capite repercusit, quamvis vim vi repellere omnes leges et omnia jura permittant, quia tamen id debet fieri cum moderamine inculpatæ tutelæ, non ad sumendam vindictam, sed ad injuriam propulsandam, non videtur idem sacerdos a poena homicidii penitus excusandus, tum ratione instrumenti cum quo ipse percussit, quod cum sit grave, non solet levem plagam infer-

(35) 23, q. 8, cap. Si quatuor.

re, tum ratione partis in qua fuit ille percussus, in qua de modico ictu quis solet lethaliter lædi; maxime cum secundum vulgare proverbium asseratur quod qui ferit primo, ferit tangendo; qui vero ferit secundo, ferit dolendo. Unde, pensatis omnibus, ei creditur expedire ut cum humilitate abstineat a sacerdotali officio exsequendo.

Datum Viterbii Kal. Julii, pontificatus nostri anno duodecimo.

LX.

FRATRI ASTORCIO MONACHO DE MANSO ADÆ CISTERCIENSIS ORDINIS.

De monacho qui medicinam exercuit.

(Viterbii, Kal. Julii.)

Oblata nobis tua petitio continebat quod cum adhuc in sæculo morareris et medendi officium exerceres, adhibuisti cuidam monacho medicinam, verum cum te illicitis negotiis implicato et tardante regredi ad eundem, ipse cum purgatus jam esset, mandatum quod ei dederas super sua custodia vilipendens, sibi a prohibitis non cavisset, morbum pariter et mortem incurrit. Licet autem de abbatis tui consilio sacros ordines gradatim fueris assecutus, quia tamen ex eo conscientia te remordet quod si adhibuisses exactiorem diligentiam circa eum, eventum talem forsitan evitasses, nos consulere studuisti an in susceptis debeas ordinibus ministrare. Quo circa discretioni tuæ per apostolica scripta mandamus quatenus si est ita, et aliud canonicum non obsistat, sub timore divino ministros in ordinibus jam susceptis, pro iis et aliis excessibus expiandis monasticam regulam diligentius observando.

Datum Viterbii, Kal. Julii, anno duodecimo.

LXI.

PRIORI S. HONORATI ARELATENSIS.

De causa quadam matrimoniali.

([54] Viterbii, vi Kal. Julii.)

Ex tenore tuarum litterarum accepimus quod cum Petrus et M. mulier in annis majoribus constituti per verba de praesenti matrimonium contraxissent, quidam dicens illos quinto se consanguinitatis gradu contingere, coram te coepit matrimonium accusare: qui demum juxta formam canonis praestito juramento ad fundandam intentionem suam duos testes inducens, consanguinitatem ipsam taliter computavit. Malenutrita, inquam, et vir ejus Causitum atque Mariam, Causitus vero Guiscardum, Guiscardus Mariam, Maria Giliam, Gilius nuptam Petro. Item, Maria uxorem Bernardi Amalrisi, quæ Beatricem uxorem Bernardi Aldeberti, quæ Beatricem uxorem Bernardi de Regordano, qui Petrum de quo agitur genuerunt: quem alter testium in omnibus est secutus; reliquus vero consanguinitatis gradus hoc modo distinxit. Malenutrita et vir ipsius Causitum atque Mariam, Causitus autem Guiscardum, Guiscardus matrem Gili, Gilius sponsam Petri. Item, Maria

(34) Cap. Ex tenore, De consang., in 4 Collect.

uxorem Bernardi Amalrisci, uxor Bernardi Amalrisci uxorem Bernardi Aldeberti, uxor Bernardi Aldeberti Beatricem matrem Petri genuisse noscuntur (35). Porro accusatoris pars consanguinitatem sufficienter probatam asseruit ex depositionibus prædictorum. Cum enim consanguinitatis gradus competenter distinxerint, nocere non poterat quod nomina quarumdam non expresserunt personarum, cum demonstratio seu circumlocutio loco proprii nominis habeatur (36), adjiciens quod etsi dictum unius testis, qui trium personarum nomina non expressit, reputaretur forsitan invalidum assertioni tamen accusatoris et testis alterius in hoc articulo standum erat, cum in decreto Paschalis inveniatur quod in omni (37) negotio principalis persona de re sibi nota veritatem dicens pro teste merito est habenda, cui quidem uno adhibito, duo testes efficiuntur. Præterea supervacuo videretur esse statutum ut cum juramento deberet recipi accusator, nisi ei crederetur in hoc articulo tanquam testi. Ad hæc autem fuit adverso propositum quod cum juxta canonicas sanctiones non solum gradus distinguendi sint sed etiam personarum nomina designanda, et prædicti accusator et testes in quarumdam defecerint nominibus personarum, profecto ex depositionibus eorundem nihil penitus probabatur (38). Nec obstat quod altera pars proposuit demonstrationem vicem nominis (39) obtinere; quia tunc demum demonstratio seu circumlocutio proprii nominis vicem supplet cum potest de corpore seu persona constare. Unde cum personarum illarum quarum nomina minime sunt expressa nulla prorsus memoria habeatur, utpote longis retroactis temporibus defunctarum, hujusmodi circumlocutio non est pro nomine proprio admittenda, maxime cum videatur ibi obscuritatem ingerere manifestam ubi dicitur: *Maria genuit uxorem Bernardi Amalrisci, uxor Bernardi Amalrisci genuit uxorem Bernardi Adelberti*, cum ista compossibilia esse potuerint, ut et Maria uxorem Bernardi Amalrisci et alia uxor Bernardi Amalrisci uxorem Bernardi Aldeberti genuerit quæ Maria filia non fuisset, ut verbi gratia, si Bernardus Amalrisci diversas habuisset uxores. Ex eadem quoque fuit parte propositum regulariter esse verum ut nulli prorsus accusatori credi debeat tanquam testi, cum juxta sacrorum canonum instituta nullus in eodem negotio simul esse possit accusator et testis. Supradictum vero Paschalis capitulum dicebatur ad fraternæ correctionis causam, in qua non secundum judicarium ordinem, sed potius juxta regulam evangelicam proceditur, restringendum quod ex ipsius tenore capituli colligitur evidenter. Sic enim in Evangelio continetur: si

A *peccaverit in te frater tuus, corripe eum inter te et ipsum solum. Si te non audierit, adhibe tibi unum vel duos testes (Luc. xvii), etc.* Et tunc etiam hujusmodi testis adhibitus, non quidem commissi criminis, sed fraternæ commotionis potius testis erit. Fuit quoque subsequenter adjunctum quod non ideo accusator cum juramento recipitur (40) ut ei credi debeat tanquam testi, sed cum in causa matrimonii quoad quædam laxius quam in aliis negotiis procedatur, tam ad testimonium admittuntur tam domestici quam affines, et recipitur etiam testimonium de auditu, cujusdam compensationis intuitus fuit a sacris canonibus introductum ut accusator cum solemnitate quadam, videlicet juramento, reciperetur. Nec tamen ideo ut testis debet recipi dictum ejus. Nam et in aliis controversiis, licet quis præstet calumniæ sacramentum, non tamen ei creditur tanquam testi. Præterea dictum unius testis, qui propinquitatem habere asserit per se notam, ex eo invalidum videbatur quia, cum secundum communem loquendi usum, dum quis dicit librum aliquem per se nosse, intelligatur illum suo studio didicisse, dictus testis videbatur impossibile fuisse testatus: qui cum nondum quinquagesimum annum attigerit, illorum consanguinitatem suo studio se nosse proposuit qui jam centum annis elapsis decessisse noscuntur. Præterea cum alius testis ea quæ super consanguinitate deposuit a Maria Lambertii se didicisse firmaverit, ac Maria jurata postmodum dixerit se de illis nihil scisse penitus vel etiam audivisse, illorum dicta sic asseruit pars altera benigne interpretanda, ne alteruter de perjurio arguatur, ut videlicet ille quæ dixit didicerit a Maria, et Maria de illis nihil omnino novisset aut etiam audivisset, et tamen ea quæ nec scivit nec audivit ab aliquo, per se fingens dixerit ipsi testi. Unde cum ipse de iis fuerit instructus ab ea quæ illa penitus ignorabat, hujusmodi testimonium debet invalidum judicari. Cum igitur nos duxeris consulendos quid tibi sit in præmisso negotio faciendum, nos tam supradictis quam aliis intellectis, devotioni tuæ taliter respondemus, quod cum tolerabilius sit aliquos contra statuta hominum copulatos dimittere quam conjunctos legitime contra statuta Domini separare, per depositiones hujusmodi non est ad divortii sententiam procedendum (41).

Datum Viterbii, vi Kal. Julii, anno duodecimo.

LXII.

H. SCHOLASTICO BREMENSI.

Ei confirmatur sua scholastia.

(Viterbii, vi Non. Julii.)

Cum dilectus filius magister G. in nostra esset presentia constitutus, coram nobis humiliter est

(35) In tert. Collect. monstratur. Sed in cod. Colbertino scriptum est *noscitur*.

(36) Cap. *Licet*, De testib.

(37) Cap. *In omni*, eod. tit.

(38) 35 q., cap. *De parentela*. Vide Reginonem, lib. II, c. 251.

(39) In tert. Collect. *proprii nom.* etiam in cod. Colbertino.

(40) In tert. Collect. *admittitur*, etiam in cod. Colbert.

(41) Vide Concil. Lateran. Innoc. III, c. 52.

confessus quod super scholastia Bremensis Ecclesie ac præbenda quas aliquando possederat in eadem te nec molestabat nec volebat in posterum molestare, sed observare diligenter arbitrium quod inter te ac ipsum super iis fuerat promulgatum. Unde super eisdem ipsi perpetuum silentium duximus imponendum.

Datum Viterbii, vi Non. Julii, anno duodecimo.

LXIII.

ILLUSTRI REGI OTTONI IN ROMANORUM IMPERATOREM ELECTO.

Adversus Waldemarum episcopum Stewicensem.

(Viterbii, vi Non. Julii.)

Cum vir iniquus et apostata Waldemarus quondam episcopus Stewicensis ad sedem apostolicam accessisset, per eam de durissimo carcere liberatus in quo suis meritis diu fuerat detentus inclusus, et nos ei humanitatem omnimodam ostendere curassemus, exagitatus non divino Spiritu, sed maligno, a nobis clanculo illicitiatus abscessit, collatae sibi gratiæ se ostendens ingratum, et administrationi Bremensis Ecclesie nequiter se ingressit (42), priori Ecclesia temere derelicta, non curans advertere quod secundum canonica instituta qui a cathedra priori deserta sine Romani pontificis conniventia præsumpsit ad aliam se transferre, et prima carere debet, quam per superbiam sprexit, et repelli nihilominus a secunda, quam per avaritiam concupivit, præsertim cum in præsentia nostra dilectus filius præpositus Sancti Lucii Roskildensis ei læsæ majestatis, apostasiæ, adulterii, perjurii, dilapidationis, et conspirationis crimina objecisset, quodque irregularis existeret, utpote de duplici adulterio procreatus, dispensatione ipsius olim ab apostolica sede per subreptionem obtenta, suppresso quod gasset spurius et expresso quod existeret naturalis, cum et paternæ incontinentiæ imitator filios habeat post sacros ordines generatos: quæ omnia idem præpositus contra eum se obtulit probaturum.

Quamvis ergo durissime animadvertere potuissemus in eum, quia tamen sedes apostolica consuevit mansuetudine temperare rigorem, pœnam ipsi debitam differentes ad tempus, venerabilibus fratribus nostris Magdeburgensi archiepiscopo suisque ac Bremensis Ecclesie suffraganeis, Osnaburgensi præterea et Monasteriensi episcopis districte dedimus in præceptis ut præfato Waldemaro ex parte nostra districte præciperent quatenus omni excusatione ac dilatione cessante infra mensem post commonitionem eorum iter arriperet ad sedem apostolicam veniendi, veniam humiliter petiturus, alioquin ex tunc sublato cujuslibet contradictionis et appellationis obstaculo, depositum et degradatum ab omni ecclesiastico officio et beneficio auctoritate nostra nuntiarent eundem, et facerent tanquam anathematizatum usque ad satisfactionem condignam arctius evitari; omnibus nihilominus inhibentes ne quis ei commu-

A nicare præsumeret vel favere, ita quod si qui venire in contrarium attentarent, laicos hujusmodi excommunicationi subjectos et a Bremensi Ecclesia beneficium obtinentes, eo in perpetuum spoliatos: clericos autem auctoritate nostra nuntiarent omni ecclesiastico beneficio et officio destitutos, civitatem vero seu castrum aut hominum quodcumque commune, si contra inhibitionem hujusmodi dicto Waldemaro præsumerent adhærere, supponerent districtissime interdicto, ita quod præter pœnitentias morientium et parvulorum baptismum nullum ibi divinum officium nullumque celebretur ecclesiasticum sacramentum: quod si quis clericus violaret, ab omni ecclesiastico beneficio et officio deponeret violantem, si qui vero super re tam illicita juramentum ei aliquod præstitissent, denuntiarentur eo penitus non teneri. Sed Waldemarum prædictum arcum sic tensum non metuens, nec fugiens a sagitta, in sua damnabiliter pertinacia perseverat, cum Dathan et Abiron, quos terra vivos absorbit, portionem, nisi resipuerit, habiturus. Cum igitur factum sit adeo insipiens cor ipsius ut videns non videat et auribus non percipiat, nec corde intelligat ut conversus sanetur, sed iram in die iræ ac revelationis justi judicii Dei sibi thesaurizare non cesset, ut ejus cervix indomita et suorum sequacium fortius valeat edomari, serenitatem regiam rogandam duximus et monendam quatenus sicut Deum times et Ecclesiam Romanam diligis et justitiam amplexaris, taliter in eum et complices suos tuæ vim exerceas potestatis, eundem Waldemarum a civitate Bremensi et ejus finibus potenter expellens, et ubicunque fuerit tandiu persequens tanquam Dei et Ecclesie inimicum donec sibi vexatio tribuat intellectum, illosque quos suos constiterit esse fautores, per pœnas quas videris infligendas a tam temeraria præsumptione compescens quod per effectum operis cognoscatur Deo te velle placere, nostramque injuriam vindicare, ac justitiæ sedulo deservire. Insuper dilectos filios A. electum, H. scholasticum, G. cellararium, et H. canonicum Bremenses, qui propter bonum obedientiæ suis redditibus hactenus sunt privati, non permittas eisdem in posterum defraudari.

Datum Viterbii vi Non. Julii, pontificatus nostri anno duodecimo.

In eundem fere modum venerabilibus fratribus Monasteriensi et Osnaburgensi episcopis et suffraganeis Bremensis Ecclesie usque non teneri. Cum igitur Waldemarum prædictum arcum sic tensum non metuens, nec fugiens a sagitta ad apostolicam sedem non venerit infra terminum præfinitum a nobis, sed in sua pertinacia damnabiliter perseveret, per apostolica vobis scripta mandamus et districte præcipimus quatenus eundem sententiam, quam incurrisse dignoscitur, per vestras et vicinas dioceses publicantes, et contra eum et suos complices idem man-

(42) Vide supra, lib. x, ep. 209.

datum per omnia fideliter exsequentes, in locis in quibus fuerint tam divinum officium quam alia ecclesiastica sacramenta præter baptismata parvulorum et poenitentias morientium ipsis præsentibus faciatis omnino cessare, contradictores appellatione remota per censuram ecclesiasticam compescendo, et illos canonicos qui juxta continentiam ejusdem mandati ad nos accedere contempserunt, ac sæpedito Waldemaro favere præsumunt, denuntiando in electionis negotio partes aliquas non habere, clericos seu monachos vel etiam laicos qui eidem impertiuntur favorem, excommunicationis vinculo innodetis, nisi admoniti resipiscant, eos qui abbatias vel alias prælaturas aut beneficia receperunt ab ipso, auctoritate nostra dignitatibus et beneficiis talibus sine spe restitutionis in perpetuum spoliantes.

Datum Viterbii, vi Non. Julii, etc. ut in alia.

LXIV.

EPISCOPO CONCORDIENSI.

Ut admittat cessionem episcopi Tervisini.

(Viterbii iv Non Julii.)

(43) Sicut venerabilis frater noster Tervisinus episcopus per suas nobis litteras intimavit, cum biennio iam elapso quidam Ecclesie sue canonicus corporis infirmitate detentus inter cætera cuidam confessus fuerit sacerdoti quod ipse ac quidam laicus, advocatus videlicet Ecclesie Tervisinae, a quodam consanguineo ejusdem episcopi quasdam promissiones et securitates acceperant si eum episcopatum contingeret obtinere, idem consilio sacerdotis inductus hoc in secreto eidem episcopo revelavit. Et licet episcopus apud consanguineum supradictum precibus, terroribus atque minis sæpius institisset ut eidem exponeret an securitatem aliquam seu promissionem pro sua electione fecisset, ipse tamen constanter universa negavit. Nuper autem jamdicto episcopi consanguineo corporis infirmate gravato, cum episcopi conscientiam id quod a canonico audierat stimularet, omni studio ac diligentia cœpit eundem laicum per eum qui judicaturus est vivos et mortuos obtestari ut si qua pro electione ipsius aliquando promisisset, nullatenus occultaret. Qui postmodum eidem episcopo sic respondit, quod bonæ memoriæ Conrado episcopo Tervisino defuncto, canonico et advocato prædictis quamdam promissionem fecerat si eundem contingeret ad episcopatum assumi, sed tunc nulla de ipso electio facta fuit, quodam alio videlicet nomine in episcopum Tervisinum electo. Sed eodem E. post triennium carnis debitum exsolvente: idem episcopi consanguineus pro electione ipsius quamdam pecuniæ quantitatem advocato supradicto promisit, cujus partem tempore procedente dicto advocato persolvit. Quæ omnia memoratus episcopus, divinum testimonium invocando asseruit se penitus ignorasse, nec solvisse aliquid pro eadem pecunia consanguineo sæpedito, quin-

imo pro eo quod se fecisse proposuit, odiosus sibi ex tunc existit et ingratus. Et licet idem episcopus ab hujusmodi pravitate excessu alienum se reputaverit et immunem, ad dubietatis tamen scrupulum amputandum rei seriem nostro censuit apostolatui reserandam. Et sive super præmisso facto culpabilis esset, sive inculpabilis judicandus, per dilectos tamen filios magistrum Gallum et J. Ecclesie sue canonicos, quibus super hoc mandatum dederat speciale, a nobis cedendi licentiam postulavit, utpote qui præ multis angustiis pastoralis sollicitudinis fatigatus ad umbram quietis aspirat. Porro dictus episcopus in multis se reddidit merito commendandum, tum quia tanquam fidelis et diligens dispensator injunctum sibi villicationis officium prudenter implevit, et tanquam arbor fructifera in vinea Domini sabaoth gratos fructus uberesque produxit, sub cujus provisionis umbraculo commissa sibi Ecclesia in spiritualibus et temporalibus dignoscitur floruisse; tum quia studium Simoniacæ pravitate exacta diligentia investigans, quanto potius erat innocens, tanto minus illud veluit palliari; sed cum bonarum mentium sit ibi culpam propriam formidare ubi culpa non est, alienum excessum, quo lædi timuit, nobis quasi proprium indicavit, ut conscientie nubium, quod peccatum alienum induxerat, apostolicæ responsionis oraculum serenaret; tum etiam quia sub pastoralis officii sarcina ingemiscens, exonerari humiliter petiit ab eadem, et qui laudabiliter injuncti sibi ministerii curam implebat, insufficientem se judicans, subesse appetit potius quam præesse, ac in humili statu devotum exhibere Domino famulatum quam in dignitatis apice gloriari. Licet autem ex ejusdem absentia Ecclesie Tervisinae timeantur dispendia provenire, quæ sub provisione ipsius multa recepisse dignoscitur incrementa, quia tamen se propriis meritis dignum reddidit gratia speciali, nos ipsius supplicationibus inclinati postulationi ejus ex benignitate apostolica duximus annuendum. Quocirca fraternitati tuæ præsentium auctoritate mandamus quatenus cessionem ipsius recipiens vice nostra, eundem absolvas ab onere officii pastoralis, competentem eidem de bonis episcopalibus provisionem assignans.

Datum Viterbii, iv Non. Julii, pontificatus nostri anno duodecimo.

LXV.

CAPITULO TERVISINO.

De eadem re.

(Datum ut supra.)

Sicut venerabilis frater noster, etc., in eundem fere modum ut in alia usque in finem. Quocirca devotionem vestram rogandam duximus et monendam, per apostolica vobis scripta sub obtestatione divini judicii districtè præcipiendo, mandantes quatenus post cessionem ipsius convenientes in unum,

(43) Vide lib. xvi, epist. 19, 160.

sancti Spiritus gratia invocata, omni carnali gratia, A humano favore, ac commodo privato posthabitis, habentes præ oculis solum Deum, personam idoneam, quæ tanto congruat oneri et honori, et prodesse debeat potius quam præesse, canonice vobis in episcopum eligatis.

Datum, *ut supra*.

LXVI.

TERRACONENSI ARCHIEPISCOPO ET SUFFRAGANEIS EJUS.

De negotio Durandi de Osca (44).

(Viterbii, III Non. Julii.)

Ejus exemplo, etc., *ut in caterno penultimo regesti undecimi anni usque censuimus proponendum fratribus et amicis, cum prælatorum conscientia et assensu, ita quod ab eis propter hoc nec ecclesiarum frequentatio, nec clericorum prædicatio postponatur, etc., usque in finem.* Ad majorem vero cautelam alias quasdam litteras, quas vobis dirigimus incipientes hoc modo: *Si quemadmodum (45), et quasdam alias quas illis direximus hoc habentes principium: Gravem contra vos (46), ab eis volumus presentari.*

Datum Viterbii, III Non. Julii, anno duodecimo.

LXVII.

NARBONENSI ARCHIEPISCOPO ET SUFFRAGANEIS EJUS.

De eadem re.

(Viterbii, III Non. Julii.)

Si, quemadmodum nobis per litteras vestras et duos fratres Cisterciensis ordinis intinastis, Durandus de Osca cum complicibus suis infideliter agit, vel ad fallendum Romanam Ecclesiam, vel ad eludendum canonicam disciplinam, illud sibi profecto continget quod de talibus Scriptura testatur: *In insidiis suis capientur iniqui (Prov. xi), cum astutias Satanæ non penitus ignoremus.* Si vero de pristina superstitione quidquam retineat ad cautelam, ut facilius capere possit vulpeculas quæ molliuntur vineam Domini demoliri, tolerandus est prudenter ad tempus, donec arbor a fructibus cognoscatur, dummodo circa substantiam veritatis de corde puro et conscientia bona et fide non ficta procedat, quandoquidem Paulus apostolus dicat, *cum essem astutus, dolo vos cepi (II Cor. xii), dolum appellans prudentiam quam multa dissimulando gerebat ut animas diabolica fraude deceptas multifariam multisque modis reduceret ad illum qui via, veritas est et vita, cum et ipse longius se sinxerit ire quando duobus discipulis se ostendit in effigie peregrina.* Quod si etiam a prisca consuetudine non subito recedat ex toto, aliquid sibi de illa reservans ut verecundiæ parcendo quasi veterem legem sepeliat cum honore, nec sic est penitus confutandus, dummodo, sicut prædiximus, non aberret in substantia veritatis. Consuetudinum quippe diversitas, in habitu præsertim extrinseco, deformitatem in sancta Ecclesia non inducit, cum assistat a dextris Sponsi

(44) Vide supra lib. xi, epist. 190.

(45) Epist. 67.

circumamicta varietate regina, velut castrorum acies ordinata. Verum ista non dicimus quod æmulationem hujusmodi approbemus, sed ut illius sequamur exemplum qui factus est infirmis infirmus, imo qui omnibus omnia factus est ut omnes lucrifaceret ei qui vult omnes homines salvos fieri et ad agnitionem veritatis venire. Nunquid, amantissimi fratres, arguendus est medicus qui aliquid aliquando minus sanum indulget ægroto nimium cupienti? Nequaquam, quoniam, etsi parum obsit ad aliquid, nonnunquam tamen ad aliud valde prodest, cum et crustula non abs re permittatur ad tempus tenebram contegere cicatricem donec ipsa sub illa melius solidetur, et renascente novo, vetus unguis non totus pariter excludatur. Vos ergo, fratres, hujusmodi supportetis in spiritu lenitatis, non abicientes sed allicientes eosdem; quia plerique homines facilius commonitionibus quam comminationibus revocantur, et nonnullos affabilitas gratiæ magis corrigit quam asperitas disciplinæ. Prius enim infundendum est oleum, et, si necesse fuerit, superinfundendum est vinum, quamvis circa conversos hujusmodi modo post vinum infusum sit oleum infundendum, cum dudum perversi excommunicationis fuerint mucrone percussi, nunc vero conversi communionis sint amplexu fovendi. Nam et prudens chirurgicus ad curationem diri vulneris prius adhibet medicamenta mordacia; sed, cum sanari jam cœperit, curam ipsius suavi unguento consummat. Verum, si male sanata cicatrix redit in vulnus, nonnunquam adhibet ferrum vel ignem, ne pars sincera contrahat corruptelam. Sic et vos, fratres, more prudentis medici faciatis, maxime si permiserint etiam cum murmure se curari, non calumniantes conversationis eorum propositum, quod in litteris nostris vobis ostenditur comprehensum, maxime datis eodem tempore cum præsentibus ad cautelam, cum pensatis undique circumstantiis non sit temere improbandum. Quod si vestram contempserint medicinam, relatione fideli nostris quantocius auribus intimetis, ut adhibeamus remedium quod videbimus expedire. Sic enim erroneos ab hæretica pravitate intendimus revocare ut velimus fideles in catholica veritate fovere, cum tolerabilius sit perversos in sua perversitate perire quam justos a sua justitia declinare.

Datum Viterbii, III Non. Julii, etc.

LXVIII.

TERRACONENSI ARCHIEPISCOPO ET SUFFRAGANEIS EJUS.

Super eodem.

(Sicut supra.)

Si quemadmodum venerabiles fratres nostri, Narbonensis archiepiscopus et suffraganei ejus; etc. *sicut supra.*

(46) Epist. 69.

LXIX.

DURANDO DE OSCA ET FRATRIBUS EJUS RECONCILIATIS
ECCLESIASTICÆ UNITATI (47).

De eadem re.

(Viterbii, III Non. Julii.)

Gravem contra vos venerabilium fratrum nostrorum Narbonensis archiepiscopi et Biterrensis, Uticensis, Nemausensis et Carcassonensis episcoporum querelam recepimus quod vos plus debito de gratiæ nostræ favore jactantes, adversus ipsos nimium insolescitis, adeo ut in eorum aspectu quosdam Valdenses hæreticos nondum reconciliato ecclesiasticæ unitati duxeritis ad Ecclesiam ut vobiscum consecrationi Dominici corporis interessent, participantes in omnibus cum eisdem. Quosdam quoque monachos, qui a suis monasteriis exierunt, et alios quosdam sui propositi desertores in vestro vos asserunt consortio retinere. Habitum etiam pristinæ superstitionis scandalum apud Catholicos generantem in nullo vos penitus immutasse testantur. Occasione præterea doctrinalis sermonis, quem in schola vestra proponitis fratribus et amicis, ab Ecclesia multi recedunt, non curantes in ea divinum officium aut sacerdotalem prædicationem audire. Sed et clerici qui sunt de vestro consortio in sacris ordinibus constituti, divinum officium secundum institutiones canonicas non frequentant. Adhuc insuper aliqui vestrum affirmant quod nulla sæcularis potestas sine mortali peccato potest iudicium sanguinis exercere.

Nos igitur, iis auditis, tacti sumus dolore cordis intrinsecus, verentes non modicum ne tendat ad noxam quod providimus ad salutem. Ne igitur error novissimus fiat pejor priore, devotionem vestram rogandam duximus et monendam, per apostolica scripta mandantes quatenus memores legis divinæ, secundum quam positi extra castra propter maculam lepræ sine iudicio sacerdotis non reducebantur ad illa, vos quoque illos studiose vitetis qui propter labem hæreticæ pravitatis a gremio sunt Ecclesiæ separati, donec ad eam pontificalis auctoritatis iudicio revocentur, ne, si secus egeritis, et evangelicam et apostolicam sententiam contempnatis, cum is, qui non audit Ecclesiam, sicut ethnicus sit et publicanus habendus, et hæreticus homo post primam et secundam admonitionem sit penitus devitandus. Nam, qui tangit immundum, immundus efficitur; et qui picem contingit, inquinatur ab ea. Modicum quippe fermenti totam massam corrumpit. Licet autem qui spiritu Dei aguntur non sint sub lege, quoniam ubi spiritus Dei est, ibi libertas, apostatas tamen, qui viri censentur inutiles, a suo proposito leviter recedentes in vestrum non admittatis consortium, nec retineatis admissos, sed eos ad suos remittatis prælatos, ut in ea vocatione permaneant in qua vocati fuerunt; quia tales non agit divinus Spiritus, sed malignus ne, cum ipsi al-

terius professionis existant, et in quibusdam forsitan aretioris, si associaveritis eos vobis, contra divinum præceptum in bove aretis et asino, serentes agrum diverso semine, ac induentes vestem de lana linoque contextam. Cumque non sit in exteriori habitu sed in interiori potius regnum Dei, scandalum quod de pristino habitu adhuc a vobis retento fortius ingravescit, sedare curetis, ipsum habitum, prout nobis estis polliciti, taliter variando ut sicut interiori habitu, sic etiam exteriori vos ab hæreticis ostendatis esse divisos, ut secundum Apostolum quæ sunt pacis sectemini, et quæ ædificationis sunt invicem observetis, nolentes propter calceamenta destruere opus Dei, memores ejus quod idem Apostolus ait: *Si propter cibum frater tuus scandalizatur, jam non secundum charitatem ambulas. Noli cibo tuo illum perdere pro quo Christus mortuus est (Rom. xiv).* Quapropter si esca, inquit, scandalizat fratrem meum, non manducabo carnem in æternum, ne fratrem meum scandalizem (I Cor. viii). Si ergo Apostolus hoc præcipit observandum de cibo, quanto magis de calceamento est observandum, ut scandalum evitetur, maxime de cordibus infirmorum, propter quod Veritas ait: *Si quis scandalizaverit unum de pusillis istis qui in me credunt, etc. (Matth. xviii).* Nam vix homini illi per quem scandalum venit. Ideoque monemus, consulimus et hortamur ut ii qui de vobis nondum signum hujusmodi acceperunt, vel qui vobis fuerint associandi de cætero, non se astringant proposito utendi sandaliis desuper perforatis, neque talibus calceamentis utantur, ut sic scandalum penitus evanescat. Vestros autem amicos et fratres, qui ad audiendum sermonem vestrum conveniunt, moneatis prudenter et efficaciter inducat ut frequentent ecclesias et in eis audiant verbum Dei, maxime diebus statutis, ne sacrum templum aut sacerdotale officium contempnatur, cum utrumque pia devotione sit a fidelibus venerandum. *Domus enim mea domus orationis vocabitur (Matth. xxi),* cunctis gentibus ait Dominus: quæ tantæ credenda est efficacis ad orandum in ipsa ut de templo etiam manufacto Salomon dicat ad Dominum: *Si cælum et cæli cælorum capere te non possunt, quanto magis domus hæc, quam ego construxi! sed respicias ad orationem servi tui et ad preces ipsius, Domine Deus meus: audi hymnum et orationem quam orat servus tuus coram te hodie, ut sint oculi tui aperti super domum hanc nocte et die, super domum de qua dixisti: Erit nomen meum ibi (II Par. ii),* et cætera quæ magnifice de ipsius templi commendatione sequuntur. Unde David Prophetarum eximius de se dicit in psalmo: *In conspectu angelorum psallam tibi, adorabo ad templum sanctum tuum (Psal. cxxxvii);* quoniam in sacris basilicis angeli sancti orantibus fidelibus creduntur adesse. Ideoque idem Psalmista consulit, dicens: *Adorate Dominum in aula sancta ejus (Psal. xxviii).* Quapropter et clerici

(47) Vide lib. xi, epist. 196.

vestri horas diurnas atque nocturnas secundum institutionem canonicam non abnuant in ecclesiis celebrare, ne forte sint clericalis ordinis transgressores. Illud vero, tanquam erroneum, nullus vestrum præsumat asserere, quod sæcularis potestas sine mortali peccato non possit iudicium sanguinis exercere, cum lex potius quam iudex occidat, dummodo ad inferendam vindictam, non odio, sed iudicio, non incaute, sed consulte procedat, Apostolo de sæculari potestate dicente: *Non sine causa gladium portat. Dei enim minister est, vindex in iram ei qui malum agit (Rom. xiii).* Ecce, inquit Apostolus, *gladii duo hic; de quibus respondit Dominus: Satis est (Luc. xxi);* quia, sicut ab orthodoxis doctoribus et catholicis expositoribus perhibetur, non solum spiritualis gladius, quo utitur sacerdotalis auctoritas, sed etiam materialis, quem exercit sæcularis potestas, est necessarius ad vindictam malefactorum, laudem vero bonorum. Ut autem et vos spiritualem gladium, qui est verbum Dei, adversus hæreticos sine suspitione commodius exeratis, volumus et mandamus ut in prædicationis officio adversus cujusmodi vulpes molientes vineam Domini demoliri aliis catholicis prædicatoribus vos jungatis, ejus exemplo qui jussit segregari sibi Barnabam et Saulum in opus quo illos assumpsit, ut quemadmodum ex præcepto Spiritus sancti antiquus prædicator adjunctus est novo de persecutore ad fidem converso, sic et vobis ab errore nuper ad veritatem conversis prædicatores jamdudum in sana probati doctrina jungantur, ut ipsi vobiscum et vos cum illis sine suspitione qualibet verbum Domini seminetis, archiepiscopis et episcopis aliisque prælatis obedientiam et reverentiam humiliter impendentes, ut super humilitatis fundamentum ædificium boni operis construatis, illius imitantes doctrinam qui de se dicit: *Discite a me quia mitis sum et humilis corde (Matth. xi).*

Datum Viterbii, iii Non. Julii, anno duodecimo.

LXX.

PRÆPOSITO ET CAPITULO SANCTI MICHAELIS DE BUCCALEONIS CONSTANTINOPOLITAN.

Suscipiuntur sub protectione sedis apostolicæ.

(Viterbii, iv Non. Julii.)

Cum a nobis petitur quod justum est et honestum, etc., usque effectum. Eapropter dilecti in Domino filii, vestris justis postulationibus grato concurrentes assensu, personas vestras et locum in quo divino estis obsequio mancipati, cum his quæ impræsentiarum rationabiliter possidetis, aut in futurum justis modis, præstante Domino, poteritis adipisci, sub beati Petri et nostra protectione suscipimus. Specialiter autem casale Sancti Focardi cum pertinentiis suis, sicut illud ex largitione charissimi in Christo filii nostri Constantinopolitani imperatoris illustris juste ac pacifice possidetis, vobis et Ecclesiæ vestræ per vos auctoritate apostolica confirmamus et præsentis scripti patrocinio communimus. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam

A nostræ protectionis et confirmationis infringere, etc., usque incursum.

Datum Viterbii, iv Non. Julii, pontificatus nostri anno duodecimo.

LXXI.

WILLELMO DE ULTRAPORTU PRÆBYTERO.

Confirmatur sibi beneficium.

(Viterbii, v Kal. Julii.)

B Cum a nobis petitur, etc., usque effectum. Eapropter, dilecte in Domino fili, tuis justis postulationibus grato concurrentes assensu, beneficium quod in Caligant terra nobilis viri G. de Scornai te canonicè proponis adeptum, sicut illud juste possides et quiete auctoritate tibi apostolica confirmamus et præsentis scripti patrocinio communimus. Nulli ergo omnino hominum liceat, hanc paginam nostræ confirmationis infringere, etc., usque incursum.

Datum Viterbii, v Kal. Julii, pontificatus nostri anno duodecimo.

LXXII.

PRÆPOSITO ET CAPITULO SANCTÆ MARIE DE BLAHERNA CONSTANTINOPOLITAN.

Suscipiuntur sub protectione apostolicæ sedis.

(Viterbii, v Non. Julii.)

C Cum a nobis petitur, etc., usque effectum. Eapropter, dilecti in Domino filii, vestris justis precibus inclinati personas vestras et dictam Ecclesiam, cujus estis obsequio mancipati, cum iis quæ impræsentiarum rationabiliter possidet, aut in futurum justis modis, præstante Domino, poterit adipisci, sub beati Petri et nostra protectione suscipimus et præsentis scripti patrocinio communimus. Nulli ergo, etc., hanc paginam nostræ protectionis, etc., usque incursum.

Datum Viterbii, v Non. Julii, pontificatus nostri anno duodecimo.

LXXIII.

ARCHIEPISCOPO ET MAJORI PRÆPOSITO ET CAPITULO MAGUNTINENSI.

Ut Petrum Viterb. inducant in possessionem præbendæ Mogunt.

(Viterbii, xiii Kal. Julii.)

Dilectus filius magister Petrus Viterbiensis capellanus noster in nostra proposuit præsentia constitutus quod cum olim tu, frater archiepiscopo, sinceritatem suæ devotionis erga te per exhibitionem operis cognovisses, et forsitan existimares quod pro familiari gratia in quam eum suis meritis evocavimus gratum nobis existeret beneficium quod tua sibi duceret liberalitas impendendum, præbendam quæ primo vacaverat post custodiam in Ecclesia Maguntina ipsi liberaliter concessisti, eoque de ipsa per librum propriis manibus investito, ad osculum pacis recepisti eundem in canonicum Maguntinum stallum in choro, vocem in capitulo, locum in mensa, et integrum ei stipendium conferendo, sicut per publicum instrumentum ac litteras tuo sigillo munitas evidenter apparet. Cum igitur, si velitis attendere quantum vobis et Ecclesiæ vestræ possit

idem capellanus existere fructuosus, qui nobis ac A fratribus nostris suæ probitatis obtentu charus et acceptus existit non solum jam concessa servare sibi utile putaretis, verum etiam concedenda largiri, universitatem vestram rogamus attentius et monemus, per apostolica vobis scripta mandantes quatenus concessionem omnium præmissorum vobis [sibi] factam ob reverentiam apostolicæ sedis et nostram illibatam servantes, ipsum per dilectum filium Rotaldum cellararium Maguntinum procuratorem suum in corporalem eorum possessionem inducere procuretis, proventus memorati stipendii medio tempore perceptos assignantes eidem, nonobstante illo quod novi canonici præsentialiter facere consuevisse dicuntur ibidem, preces apostolicas et mandatum taliter adimplendo quod et nos gerere possimus acceptum et idem capellanus ad devotionem obsequium vestrum fortius, accendatur. Alioquin dilectis filiis custodi Maguntino, præposito et decano Pinguensi Maguntinensis diocesis dedimus in mandatis ut quod super hoc duxeritis faciendum nobis rescribere non omittant, ut per eorum relationem instructi, prout procedendum viderimus in ipso negotio procedamus.

Datum Viterbii, XIII Kal. Julii, pontificatus nostri anno duodecimo.

Scriptum est ipsis super hoc in eundem fere modum, usque fortius accendatur. Quo circa discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus quatenus prædictos archiepiscopum, præpositum et capitulum ad hoc inducere diligentius procurantes, quod super hoc duxerint faciendum nobis rescribere procuretis; ut per vestram relationem instructi, prout procedendum viderimus in ipso negotio procedamus. Quod si non omnes, etc., duo vestrum, etc.

Datum, ut in alia.

LXXIV.

CUSTODI MAGUNTINENSI, ET PRÆPOSITO ET DECANO PINGUENSI MAGUNTINENSIS DIOECESIS.

De eadem re.

(Viterbii, XIII Kal. Julii.)

Quanto dilectus filius magister Petrus Viterbien-
sis capellanus noster dudum studuit venerabili fra-
tri nostro Maguntinensi archiepiscopo et adhuc
etiam sese studet exhibere devotum tanto speramus
quod mandatum apostolicum sibi factum pro ipso
debeat adimplere, maxime cum ignorare non de-
beat quin existat nobis acceptum quidquid honoris
et gratiæ sibi duxerit conferendum. Cum igitur, si-
cut eodem capellano nobis innotuit exponente, dictus
archiepiscopus liberaliter concesserit ei dudum Ec-
clesiam cujus proventus annui valeant decem mar-
cas, sicut per litteras suas [et instrumenta publica
evidenter apparet, eidem archiepiscopo per scripta
nostra mandavimus ut dictam Ecclesiam dilecto
filio R. cellarario Maguntinensi procuratori suo non
differat assignare. Quocirca discretioni vestræ per
apostolica scripta mandamus quatenus prædictum
archiepiscopum ad hoc diligenter, etc., ut in alia

usque in finem. Quod si non omnes, etc. duo ve-
strum, etc.

Datum Viterbii, XIII Kal. Julii, pontificatus nostri
anno duodecimo.

Scriptum est eidem archiepiscopo super hoc.

LXXV.

ILLUSTRI REGI OTTONI IN ROMANORUM IMPERATOREM
ELECTO.

De peregrinis liberandis.

(Viterbii, VII Idus Julii.)

Sincerissima charitatis affectio quam erga tuam
regalem personam gerimus nos inducit quando pro-
pensius regium zelamur honorem, tanto sollici-
tius tibi suadere curemus ne quid unquam per te vel
tuos improvide attentetur per quod ei valeat dero-
gari. Sane, cum non solum a nobis, sed ab Ecclesia
pene tota speretur quod necessarius terræ sanctæ
succursus tanto studiosius et potentius per tuam
debeat magnificentiam promoveri quanto misericor-
dus et miserabilis manus Dei specialiter te ob
hoc creditur exaltasse, sine grandi et gravi multo-
rum scandalo non est factum quod dilectus filius
vicecomes castri Ayrardi et quidam alii peregrini de
transmarinis partibus redeuntes de mandato, sicut
dicitur, venerabilis fratris nostri patriarchæ Aquil-
legensis legati tui nuper apud Cremonam, qua de
causa nescimus, detenti sunt, nec permissi ad pro-
pria libere remeare. Cujus utique detestandi facino-
ris patriarcham eundem executorem vix credimus
exstitisse, te vero nunquam fuisse credimus præce-
ptorem, cum ille non ignoraverit cruce signatos
hujusmodi eundo et redeundo sub speciali sedis apo-
stolicæ protectione consistere ac tam a se quam ab
aliis Ecclesiarum prælatis non opprimi sed confoveri
debere, tuque dudum excessum similem saltem in
illustris memoriæ Richardi regis Angliæ avunculi
tui captione didiceras detestari, ut jam ipse commit-
tere perhorrescas quod prius in illo damnaveras cui
te gaudemus in folio, non in scelere, successisse.
Cæterum, cum in detentione peregrinorum ipsorum
non ipsi tantum offendantur, sed quivis alius, imo
Christus, ut de nostra et apostolicæ sedis taceamus
offensa, in ejus contumeliam id noscitur redun-
dare, regali mansuetudini est summopere providen-
dum ne de hujus enormitatis initio non solum gra-
vius scandalizetur Ecclesia, nisi per te, sicut spe-
rat, quam cito fuerit emendatum verum etiam et
Dominus irascatur, cum in hoc jam ita graviter sit
excessum ut quantalibet peregrini jam dicti festi-
nantia dimittantur, minus plenum remedium videat-
ur adhibitum dispendio terræ sanctæ, nisi deten-
tionem eorum tua regalis modestia ita sibi displi-
cuisse demonstrat quod ii qui forsitan audito qualiter
isti fuerint per insidias deprehensi torpere cœpe-
runt in proposito quod conceperant de prædictæ
terræ succursu, audito demum quanto zelo illos
præceperis liberari, fiduciam succurrendi sibi secu-
riori corde resumant. Quocirca serenitatem regiam
rogandam duximus attentius et monendam, per no-

men et potentiam Jesu Christi, cui flectitur omne genu, et ejus causam in hoc prosequimur, obtestantes quatenus peregrinos prædictos, quacunque sint occasione detenti, cum omnibus rebus suis protinus facias liberari et in pace dimitti; ut zelus quem ad terram sanctam habere te credimus clareat in effectu, et macula tanti criminis in tua gloria ponatur; sciturus pro certo quod, nisi hoc fuerit quanto-cius emendatum, nequaquam illud poterimus æquanimiter sustinere quin ad emendationem ipsius adversus impios præsumptores officii nostri debitum exsequamur. Quod utique tuæ regalis prudentiæ non solum non credimus fore molestum, sed speramus potius fore gratum.

Datum Viterbii, vii Idus Julii, anno duodecimo.

LXXVI.

PATRIARCHÆ AQUILEGENSIS.

De eadem re.

(Datum ut in alia.)

Sincerissima charitatis affectio quam erga charissimum in Christo filium nostrum illustrem regem Ottonem in Romanorum imperatorem electum gerimus nos inducit ut quanto propensius regium zelamur honorem, tanto sollicitius ea cupimus devitari per quæ derogari possit eidem. Sane, etc., de mandato tuo nuper, etc., facinoris te quidem exsecutorem, etc., redundare, præfato regi et tibi, si veraciter eum diligis, est summopere, etc., nisi detentionem eorum idem rex et tu etiam in eo quod potes per ipsum tibi displicuisse demonstras, quod ii, etc., audito demum quanto zelo jussi fuerint liberari, etc., resumant. Quocirca fraternitatem tuam rogandam duximus et monendam, per apostolica tibi scripta mandantes quatenus cum hoc ad divinam et nostram ac regiam redundet injuriam, dictos peregrinos, quacunque sint occasione detenti, etc., liberari facias ac in pace dimitti, etc., in magnifici regis gloria non ponatur, etc., usque in finem.

Datum ut in alia.

In eundem fere modum scriptum est nobili viro camerario illustris regis Ottonis in Romanorum imperatorem electi usque in finem sicut in illa quæ mittitur patriarchæ. Sperantes igitur quod in hoc tuum studium possit utiliter operari, prudentiam tuam monemus attentius et hortamur, per apostolica tibi scripta mandantes quatenus et dictum patriarcham ad id diligenter inducas, et quantum in te fuerit, per te ipsum operam efficacem impendas.

Datum ut in alia.

LXXVII.

CREMONENSI ET ALIIS EPISCOPIS IN QUORUM DIOCESIBUS PEREGRINI REDEUNTES DE TRANSMARINIS PARTIBUS DETINENTUR.

De eadem re.

(Viterbii, vii Idus Julii.)

Grave gerimus et indignum quod, sicut nostris est auribus, intimatum, dilectus filius vicecomes castri Ayraudi et quidam alii peregrini noviter redeuntes de obsequio Crucifixi apud Cremonam, qua

de causa nescimus, detenti sunt, nec permisi ad propria remeare, licet ab aliquibus asseratur quod hoc attentatum fuerit de mandato venerabilis fratris nostri Aquilegensis patriarchæ regalis aulæ legati. Quod utique de sua religione de facili credere non valemus, cum credamus eundem erga terram sanctam zelum habere ferventem ac nosse quod sine grandi et gravi divina pariter et regali non sit hoc perpetratum offensa, ut de nostra et apostolicæ sedis injuria taceamus, in quam tantum facinus dignoscitur redundare, cum hujusmodi peregrini eundo et redeundo sub ejus speciali protectione consistant. Licet igitur patriarchæ jam dicto pro liberatione ipsorum nostras litteras dirigamus, quia tamen vix jam poterunt ita cito dimitti quin fortasse nonnulli ex auditu captionis eorum in proposito succurendi prædictæ terræ torpescant, propter quod expedit ut iis quantocius liberatis de insecurity istorum quasi quædam securitas eis fiat, fraternitati vestræ per apostolica scripta mandamus atque præcipimus quatenus captores et detentores ipsorum auctoritate nostra moneatis prudenter et efficaciter inducatis ut præfatos peregrinos, quacunque sint occasione detenti, cum in omnibus rebus suis sine mora deliberent et in pace dimittant. Quod si usque ad quindecim dies post commonitionem vestram efficere non curaverint, vos ex tunc in eos excommunicationis sententiam proferatis, et civitates seu villas in quibus iidem peregrini seu ipsorum aliqui taliter detinentur supponatis ecclesiastico interdicto, facientes utramque sententiam usque ad satisfactionem condignam inviolabiliter observari, singulis diebus Dominicis ac festivis pulsatis campanis et candelis accensis eam solemniter innovantes. Quod si non omnes, etc., singuli vestrum, etc.

Datum Viterbii, vii Idus Julii, anno duodecimo.

LXXVIII.

ILLUSTRI REGI OTTONI IN ROMANORUM IMPERATOREM ELECTO.

Commendat civitatem Florentinam.

(Viterbii, v Idus Julii.)

Licet venerabilis frater noster Aquilegensis patriarcha regalis aulæ legatus honorem et profectum imperii studiose procuret, ubi tamen cognoscimus quod illum possit prudentius promovere, libenter eum et monitis et consiliis in viam dirigimus meliorem; quoniam, etsi tam ipse quam etiam multi alii sincere te diligant, nullis tamen in hac parte deferimus ut credamus quod eorum circa te charitas sincerior sit quam nostra. Probatio quippe dilectionis est operis exhibitio, et sicut arbor a fructu cognoscitur, ita charitas ab effectu. Cum ergo dilecti filii Potestas et populus Florentinus præfatum patriarcham pro reverentia nominis tui honorifice suscepissent, parati, sicut ab ipsis per publica instrumenta nobis ostensa didicimus, ei nomine tuo fidelitatem plenam et integram exhibere, ac insuper juramentum præstare quod in adventu tuo tam de

comitatu quam de omni jure ad imperium pertinente tuo per omnia mandato parerent, ipse hoc minus acceptans, nisi protinus restituerent universa quæ ipse dicebat ad jus imperii pertinere, nam sine admiratione multorum eos in continenti decem millium marcarum banno subjecit, nolens eis inducias indulgere saltem usque ad reditum nuntiorum suorum quos ad tuam præsentiam destinarent. Quia vero civitas Florentina semper ad nostrum consilium devotam se tibi exhibuit et fidelem, prædicto patriarchæ monendo et consulendo mandavimus ut agens modestius circa eam, oblata recipiat quæ a te ipso recipienda fuissent, cum et arcus, ne vires amittat, non semper debeat esse tensus: quod utique verbum a te diligenti volumus meditatione pensari. Et certe, nisi litteris nostris, quas idem patriarcha postulavit et impetravit ad Lombardos et Tuscos, necessario fuisset adjutus, forsitan ejus legatio non tam prospere processisset, sicut ipse per suas litteras recognoscens, devotas propter hoc nobis gratiarum retulit actiones. Quocirca, serenitatem regiam rogandam duximus et monendam, fideliter consulentes quatenus prædictam civitatem in his et aliis taliter habeas commendatam quod et devotionem suam et intercessionem nostram apud te sibi sentiat fructuosam.

Datum Viterbii, v Idus Julii, pontificatus nostri anno duodecimo.

In eundem fere modum scriptum est super hoc patriarchæ Aquilegensi. Licet honorem et profectum imperii studiose procures, etc., usque recipienda fuissent, et sic impositum ei bannum remittas, cum et arcus, etc., usque propterea curavisti devotas gratiarum actiones referre.

Datum, ut in alia.

LXXIX.

PATRIARCHÆ CONSTANTINOPOLITANÆ.

Super injectione manuum violenta.

(Viterbii, vi Idus Julii.)

Ex tuarum perpendimus serie litterarum quod, cum lator præsentium W. Polverel presbyter post absolutionem obtentam a dilecto filio Benedicto tituli Sanctæ Susannæ presbytero cardinali, qui tunc in partibus illis legationis officio fungebatur, super injectione manuum violenta, in quemdam clericum violentas manus instigante diabolo injecisset, a celebratione non abstinuit divinorum: propter quod tu eum tibi reatum suum humiliter confitentem ab officio beneficioque suspensum ad nostram duxisti præsentiam destinandum. Cum igitur non sine multo labore ac dispendia ad nostram præsentiam properarit, volentes ei de misericordia, quæ superexaltat iudicio, gratiam exhibere, per apostolica sibi scripta mandamus quatenus si aliud canonicum non obsistit, facias eum per triennium tantum ab officio manere suspensum, et cum eo postmodum poteris misericorditer dispensare.

(48) Cap. *Oblata*, De appellat.

(49) In quarta Collect. *protulissent*, etiam in cod. Colbert.

A Datum Viterbii vi Idus Julii, anno duodecimo.

LXXX.

POTESTATI ET POPULO URBEVETANO SALUTEM ET SPIRITUM CONSILII SANIORIS.

Redarguantur de præsumptione.

(Viterbii, v Idus Julii.)

Diu multumque sustinimus expectantes si forte benignitas nostra vos ad penitentiam revocaret. Sed ecce, quod dolentes referimus, ex patientia nostra gravius insolescitis, ut sint novissima vestra pejora prioribus et error novissimus fiat pejor priore; quoniam impius, cum venerit in profunda vitiorum, contemnit. Ad plagam quippe vestram curandam diversis sæpe tentavimus uti remediis, quibus vos semper estis abusi, ut jam non supersit nisi apponere ferrum vel ignem. Non enim vestris suffecit offensis nos in multis hactenus provocasse, quæ longum esset per singula numerare, nisi et hoc adjicere præsumpseritis ad cumulum offensarum, ut nuper in oculis nostris prædam abduxeritis ab Aquapendente, nulla nobis exposita vel oblata querela. Nolentes igitur vestram ulterius insolentiam æquanimiter sustinere, per apostolica vobis scripta præcipiendo mandamus quatenus et prædam ex integro restituatis ablatam, et a molestatione prædicti burgi omnino cessetis, de terra insuper Vallis lacus infra quindecim dies satisfacturi nobis ad plenum. Alioquin noveritis nos venerabili fratri nostro episcopo vestro nostris dare litteris firmiter in præceptis ut ex tunc te, filii Potestas, consiliarios et principales fautores tuos solemniter excommunicet et tam civitatem quam castra in quibus temporalem jurisdictionem quomodolibet exercetis districto subiciat interdicto, vosque denuntiet quatuor millium marcarum banno subjectos, ut de cætero sentiatis pondus apostolicæ gravitatis: quæ contra vos etiam advocabit brachium sæculare, ut duplici contritione vos conterat Dominus ultionum.

Datum Viterbii, v Idus Julii, anno duodecimo.

Scriptum est super hoc episcopo Urbevetano.

Datum, ut in alia.

LXXXI.

ABBATI SANCTI FELICIS, ET G. DE BAGNOLO CANONICO BONONIENSI.

Respondetur ad eorum consulta.

(Viterbii, vii Idus Julii.)

(48) Oblatæ nobis vestræ litteræ continebant quod cum quidam iudices, quibus causa quæ inter de Sambro et de Rivocornaclanario plebes super quibusdam possessionibus vertebatur absque appellationis remedio fuerat ab apostolica sede commissa, pro plebe Sambri sententiam promulgassent (49), et a procuratore plebis de Rivocornaclanario ad nos sine termino fuerit appellatum ab ipsa, nec delatum appellationi fuisset, nec ad prosecutionem ipsius terminus a iudicibus partibus assignatus, plebanus de Sambro super observatione dictæ sententiæ, sicut

rationabiliter lata erat, nostras ad vos litteras, et alia pars (50) super infirmanda vel confirmanda eadem postmodum ad alios iudices impetravit, nulla in posterioribus litteris de prioribus habita mentione. Unde in dubium revocato an posteriores iudices vel vos de illa cognoscere debeatis, nos super hoc consulere studuistis (51), adjicientes nihilominus a quibusdam sapientibus pro parte fuisse propositum appellante quod cum in tali articulo de legis beneficio annum habeat infra quem secundum se communiterve ipsam exsequi litem possit, medio tempore pro suo arbitrio, quando vellet, prosequi poterat appellationem eandem, nec ad id compelli debebat antequam idem temporis spatium haberetur. Quare nullius esse valoris primas litteras asserebant, etsi de ipsis nulla sit habita mentio in secundis. Pro parte vero altera quosdam alios jurisperitos dixisse quod cum interesset ejusdem ne tandiu sententia maneret suspensa et ipsius confirmatio differretur, et iudices qui eam protulerant appellationem prædictam non duxerint admittendam, tum quia fuerat a nobis inhibita, tum quia frivola videbatur, licite pars potuit appellata hujusmodi litteras interim impetrare; præsertim cum, si aliter diceretur, gravem interdum Ecclesiæ sustinerent jacturam, cum in causis ecclesiasticis secundum canones appellare liceat quoties gravamen occurrit vel alia justa causa. Unde contingere posset si taliter annus cuilibet provocanti daretur, quod causa usque ad sex vel octo annos debitum non sortiretur effectum. Quosdam insuper alios opinatos quod primæ valebant litteræ, non secundæ, sed pars quæ appellaverat infra annum suam appellationem prosequi minime tenebatur. Licet igitur appellanti legitime a sententia indulgeatur annus a lege aut etiam ex justa causa biennium ad appellationem interpositam prosequendam, quia tamen hujusmodi terminus potest restringi, non solum a provocante, verum etiam a iudice a cujus sententia provocatur, cum id fuerit constitutum, non ut terminus ipse præveniri non possit, sed ne valeat prorogari, credimus distinguendum in quo casu litteræ impetrentur. Et quidem quando certus terminus ab appellante vel iudice appellationi præfigitur prosequendæ, si eo tacito appellatus litteras impetraverit, hujusmodi litteræ, tanquam tacita veritate subreptæ, obtinere non debent aliquam firmitatem. Si vero non sit aliquis certus terminus a iudice vel appellante præfixus, pars appellata potest infra terminum a lege statutum, dummodo nimium non præcurrat ut appellantem in impetranda commissione supplantet, litteras impetrare quarum auctoritate in appellationis causa legitime procedatur; ita quod si appellans in causa voluerit appellationis procedere, oportebit eum agere sub iudice sic obtento, nisi

(50) In quarta Collect. additur, *alias commissionis litteras a nobis sup.* Ita etiam codex Colbertinus.

(51) In quarta Collect., *voluistis*, etiam in cod. Colbertino.

possit eum legitime recusare. Quod si agere noluerit appellans, appellatus nihilominus potest prosequi causam ipsam, maxime si ex dilatione sibi sentiat imminere gravamen. Superior quoque iudex si videat ex dilatione periculum imminere, potest et debet neutro prosequente appellationem occurrere, ut periculum evitetur. Puta, si a sententia lata super confirmatione alicujus electi fuerit provocatum, et utraque pars velit usque (52) ad annum prosecutionem appellationis differre, potest utique, imo debet iudex superior, ad quem fuerat appellatum, tempus (53) provide moderari, ne gregi Dominico diu desit cura pastoris. Ex iis igitur consultationi vestræ noveritis esse responsum, quia per posteriores litteras non derogatur prioribus legitime impetratis, per quas ad confirmandum vel infirmandum sententiam prævia potest ratione procedi.

Datum Viterbii, vii Idus Julii, anno duodecimo.

LXXXII.

ABBATI ET MONACHIS SANCTI BENEDICTI SUPRA PADUM.

Super electione, visitatione et correctione.

(Viterbii, iii Idus Julii.)

Venientibus ad apostolicam sedem dilectis filiis S. monachò Cluniacensi et H. monasterii vestri procuratoribus, idem S. proposuit coram nobis quod cum monasterium vestrum a felicis recordationis Gregorio papa prædecessore nostro Hugoni Cluniacensi abbati et successoribus ejus fuerit dudum commissum, ut in ejus gubernatione atque custodia potestatem haberent et studium procuracionis impenderent, ac obeunte abbate ipsius loci, eorum diligentia provideret ut in loco regiminis juxta beati Benedicti Regulam persona subrogaretur idonea, et quidquid in monasterio ad augmentum et observantiam monasticæ religionis instituti vel emendari etiam oporteret, eorum semper dispositione ac magisterio (54) impleretur, prout in felicis memoriæ Lucii et Clementis prædecessorum nostrorum authenticis asseruit contineri, vos abbati Cluniacensi et Ecclesiæ suæ obedientiam et reverentiam subtrahentes, super præmissis et aliis graves eis injurias irrogatis, a sua et Ecclesiæ suæ subjectione vos ac monasterium vestrum subtrahere molientes; vos quoque, filii monachi, abbatem vobis eligere non veremini absque abbatis Cluniacensis et fratrum suorum conniventia et concensu. Procurator vero monasterii vestri proposuit ex adverso quod cum monasterium ipsum ad jus et proprietatem Ecclesiæ Romanæ pertineat, et per privilegia pontificum Romanorum fuerit ab antiquo libertate donatum, dicto Cluniacensi abbati vel Ecclesiæ suæ respondere vel subesse in aliquo minime tenebatur; quinimo ad fratres ejusdem loci tam dispositio quam abbatis electio pertinebat, adjiciens,

(52) In quarta Collect., *etiam*.

(53) In quarta Collect., *terminum*.

(54) In Bullario Cluniac., *ministerio*.

insuper quod, etsi jus aliquod prædictorum privilegiorum intuitu Cluniacensi Ecclesiæ competierit, illud penitus est absorptum, cum hactenus neglexerit uti eis et monasterium supradictum longissimo tempore plena fuerit libertate gavisum. Proposuit insuper monasterium vestrum super capitulis prænotatis per bonæ memoriæ Eugenii papæ prædecessoris nostri sententiam (55) absolutum. Cum ergo super iis et quibusdam aliis procuratores ipsi non desinerent altercari, et per venerabiles fratres nostros Joannem Sabinensem et Nicolaum Tusculanum episcopos de mandato nostro de amicabile fuerit compositione tractatum, nobis mediantibus demum iater procuratores ipsos hujusmodi compositio intervenit, ut cum in monasterio vestro fuerit abbatis electio celebranda, fratres ejusdem loci absque requisitione abbatis et conventus Cluniacensis personam idoneam regulariter sibi eligant in abbatem. Qui si concorditer electus exstiterit, munus benedictionis accipiat et libere administret, nulla super iis ab abbate vel conventu Cluniacensi licentia expetita; ita videlicet quod is, qui fuerit in abbatem electus, infra spatium primi anni duos vel unum fratres cum suis litteris ad abbatem et conventum Cluniacense transmittat, in quibus eidem abbati et successoribus suis super observantia monastici ordinis obedientiam repromittat; et tunc Cluniacensis abbas per se vel alium ad monasterium vestrum accedat, ab abbate ipsius loci corporalem super ordinis observantia obedientiam recepturus, vel transmissas sibi litteras, si maluerit, in testimonium obedientiæ sibi promissæ reservet. Quod si abbatis electio fuerit in discordia celebrata, pro dirimendo hujusmodi dissensionis articulo ad sedem apostolicam recurratur. Vos quoque de quadriennio in quadriennium aliquem ex confratribus vestris ad Cluniacense capitulum destinatis, qui audiat et recipiat quæ ibidem fuerint super observantia ordinis constituta. Præterea, quolibet quadriennio Cluniacensis abbas duos ex fratribus suis ad visitandum monasterium vestrum mittat. Quibus decenter ac benigne receptis, ab eodem monasterio moderata procuratio tribuatur, et ipsi abbatis ejusdem loci consilio requisito corrigant si quid in ipso monasterio circa monachos et conversos aliasque personas corrigendum invenerint, et statuunt quod circa eos fuerit statuendum; si vero aliquid corrigendum invenerint in abbate, ad Romanum pontificem illud referant, et sicut ipse mandaverit, in ejus correctione procedant. Cum autem Cluniacensis abbas ad monasterium vestrum accesserit, abbas ejusdem ei tanquam Patri abbati cedat in enoro, capitulo et in mensa. Abbas vero Cluniacensis in membris corriget quod fuerit corrigendum; si quid forte in abbatis persona correctione dignum invenerit, id ad aures Romani pontificis perferre procuret, ut juxta beneplacitum ejus in ipso negotio

(55) In Bullario Cluniac. additur *fuisse*.

A procedatur. Præterea Cluniacensis abbas ad monasterium vestrum accedens, viginti quinque equitaturis et triginta personis, fratres vero cum illuc causa visitationis accesserint, quatuor equitaturis et sex personis tantummodo sint contenti. Ut igitur in perpetuum compositio suprascripta de procuratorum assensu facta inviolabiliter observetur, nos eam auctoritate apostolica confirmamus, statuentes ut nulli omnino hominum liceat hanc paginam nostræ confirmationis infringere, etc., usque incursum.

Datum Viterbii, III Idus Julii, anno duodecimo.

LXXXIII.

NOBILI VIRO PETRO DUCI ET POPULO VENETORUM.

Monet eos ut redeant ad obsequium.

(Viterbii, Idibus Julii.)

Quoniam juxta sententiam Salomonis meliora sunt amici verbera quam oscula inimici, cum ista correctionem, illa vero deceptionem inducant, non debetis ferre moleste si quando nos, qui de corde puro et conscientia bona et fide non ficta vestram diligimus civitatem, vos arguimus et corripimus in spiritu lenitatis; quia non indignationis, sed dilectionis est argumentum, eo quod pater filium quem diligit corripit, et Deus quos amat arguit et castigat; maxime cum ad hoc ex apostolicæ servitutis officio teneamur, juxta quod docet Apostolus, dicens: *Argue, obsecra, increpa in omni patientia et doctrina (II Tim. II)*. Memores igitur obsequiorum quæ apostolicæ sedi civitas vestra reverenter impendit et beneficiorum quæ apostolica sedes civitati vestræ gratanter indulsit, gemimus et dolemus illam intervenisse materiam quæ non sinit ad præsens ut preces quas nobis multoties porrexistis pro palleo destinando abbati Sancti Felicis, quem vos Jadertinum præsulem appellatis, cum nostra possimus admittere honestate, propter excessum quem in divinæ majestatis offensam, apostolicæ sedis injuriam, et terræ sanctæ jacturam in Jadertina civitatis excidio commisistis (56). Et certe, nisi correctionem vestram ex paternæ benignitatis affectu voluissemus hactenus expectare, potuissemus quidem ex canonici juris rigore in eo vos punire quo peccastis, subtrahendo patriarchatui vestro metropolim Jadertinam, quam ei apostolica sedes propter vestrum subjecit honorem. Adhuc autem experiri volentes si hujusmodi plagam medicinali possimus arte curare, disposuimus ad vos nuntium dirigere specialem, sicut dilectus filius B. nuntius vester, vir utique providus et fidelis, pio nobis suggestit affectu, per quem efficacius viva voce nostrum vobis beneplacitum exponamus; quatenus si cor vestrum gratia divina tetigerit ut propriam non excusetis sed accusetis offensam satisfactionem congruam exhibendo, et in iis et in aliis quæ digne duxeritis postulanda mereamini exaudiri. Quocirca devotionem vestram rogandam duximus

(56) Vide gesta Innoc. III, capp. 86, 89, 90.

et monendam, obsecrantes in Domino quatenus in ejus vos humiliantes conspectu qui exaltat humiles et deponit elatos, ad satisfaciendum ei vestros animos inclinatis, recepturi ab ipso et gratiam in presenti et gloriam in futuro.

Datum Viterbii, Idibus Julii, anno duodecimo.

LXXXIV.

GUIDONUM SUBDIAcono ET CAPELLANO NOSTRO.

Confirmatur ei ecclesia S. Laurentii.

(Viterbii, XIII Kal. Augusti.)

Auditis et intellectis attestacionibus et allegacionibus universis in quæstione quam venerabilis frater noster Joannes Albanensis episcopus contra te moverat de ecclesia Sancti Laurentii posita in territorio civitatis Novinæ, te ab ipsius impetitione de fratrum nostrorum consilio decrevimus absolvendum, cum nobis per testes constiterit quod idem episcopus tibi concessit ecclesiam memoratam. Ut autem hæc nostra definitio perpetuam obtineat firmitatem, eam auctoritate apostolica confirmamus et præsentis scripti patrocinio communimus, statuentes ut nulli omnino hominum liceat hanc paginam nostræ definitionis et confirmationis infringere vel ei, etc., usque incursum.

A Datum Viterbii, XIII Kalend. Augusti, anno duodecimo.

LXXXV.

CEPHALUDENSI EPISCOPO,

Dantur ei quædam monita.

(Viterbii, Idibus Julii.)

Etsi secundum rigorem juris potuissemus in inquisitione de te facta procedere, quia tamen super eo quod tibi principaliter est objectum, de castro videlicet Cephaludensi, juxta mandatum nostrum asseritur satisfactum, nos ad preces maxime regias duximus subsistendum, de attestacionibus taliter provisuri quod per eas fama nominis tui non poterit denigrari. Quocirca fraternitatem tuam rogandam duximus et monendam, per apostolica tibi scripta mandantes quatenus talem te studeas exhibere quod apostolicæ sedi fias ex devoto devotior et regię celsitudini fidelior ex fidei, curam et sollicitudinem pastoralem diligenter ac fideliter exsequendo.

B Datum Viterbii, Idibus Julii, pontificatus nostri anno duodecimo.

PROCESSUS NEGOTII RAYMUNDI COMITIS TOLOSANI.

CAP. I. *Prima obligatio comitis facta apud (57) Valentiam.*

Manifestum sit universis quod anno Dominicæ Incarnationis 1209, mense Junii, ego Raymundus Dei gratia dux Narbonæ, Tolosæ, marchio Provincie, mitto corpus meum et septem castella, scilicet Opedam, castrum de Monteferrando, castrum de Balmis, castrum de Monartio, castrum de Roccamaura, castrum de Furcis, castrum de Argentaria, scilicet Famavum, in misericordia Dei et libera potestate Ecclesiæ Romanæ, domini papæ, et vestra domini Milonis apostolicæ sedis legati ad satisfaciendum et cavendum vobis super illis capitulis pro quibus sum excommunicatus, et ex nunc confiteor me præfata castra nomine Romanæ Ecclesiæ possidere, et eadem quam cito volueritis et quibus volueritis corporaliter assignabo, et homines eorundem castrorum, quandiu ipsa castra in Ecclesiæ Romanæ fuerint potestate, custodibus castrorum, sicut ordinaveritis, juramenta faciam securitatis exhibere, nonobstante fidelitate qua mihi tenentur. Insuper memorata castra meis custodiantur expensis.

CAP. II. *Forma juramenti comitis (58).*

In nomine Domini. Anno pontificatus domini Innocentii papæ III duodecimo, XIV Kal. Julii. Ego R. dux Narbonæ, comes Tolosæ, et marchio Provincie, sacrosanctis reliquiis, eucharistia, et ligno crucis Dominicæ coram positis, supra sancta Dei Evangelia corporaliter manu tacta juro quod super singulis et universis capitulis pro quibus a domino papa vel ejus legato seu aliis vel ipso jure fui excommunicatus vel sum, stabo omnibus mandatis ipsius domini papæ ac vestris, magister Milo domini papæ notarie, apostolicæ sedis legatus, vel alterius legati seu nuntii sedis apostolicæ, ita videlicet ut quidquid per se, litteras suas, nuntium vel legatum

mihi præceperit super universis capitulis pro quibus excommunicatus fui vel sum, bona fide sine fraude malo ingenio adimplebo, super istis præcipue capitulis quæ hic nomino, videlicet quod pacem aliis jurantibus dicor noluisse jurare; item quod juramenta quæ feci super expulsionem hæreticorum vel eis credentium non servasse dicor; item quod hæreticos dicor semper fovisse eisque favisse; item quod de fide suspectus habeor; item quod ruptarios sive mainadas tenui; item quod dies Quadragesimæ, festorum, et Temporum, qui securitate gaudere debebant, dicor violasse; item quod adversariis meis, qui se justitiæ offerebant pacemque juraverant, dicor noluisse justitiam exhibere; item quod Judæis publica commisi officia; item quod monasterii Sancti Willelmi et aliarum ecclesiarum possessiones et ecclesias injuste detineo; item quod incastellavi ecclesias et incastellatas detineo; item quod indebita pedagia vel guidagia colligo vel colligi facio; item quod Carpentoraactensem episcopum a propria sede depuli; item quod de interfectione sanctæ memoriæ Petri de Castronovo suspectus habeor, pro eo maxime quod interfectorem ipsius in magnam familiaritatem recepi; item quod Vasionensem episcopum et ejus clericos cepi vel capi feci, et palatium ejusdem episcopi et domos canonicorum destruxi et castrum Vasionense per violentiam abstuli; item quod in religiosas personas manus violentas injecisse dicor et multas rapinas commisisse. Super iis salnariis et aliis, si qua poterunt inveniri, prædicto modo juravi et alios jurare feci, et septem castrorum tradidi cautiones, quorum nomina sunt hæc: Furcæ, Opeda, Balmæ, Roccamaura, castrum Mornacii, Famavus in Argentaria, Mons Ferrandi. Si autem ea, quæ circa supradicta capitula et alia injuncta mihi fuerint, in perpetuum bona fide non servavero, volo et concedo ut septem

comite Tolosano apud sanctum Ægidium in manu domini Milonis.

(57) Vide Historiam Albigenis, cap. 11.

(58) In codice quo Catellus utebatur, hic erat titulus. Hæc est forma juramenti facta a Raymundo

supradicta castra cadant in commissum Romanæ Ecclesiæ, et jus quod habeo in comitatu Melgoriensi ad Romanam Ecclesiam plenissime revertatur. Volo etiam et concedo ut persona mea excommunicetur et terra supponatur ecclesiastico interdicto, et conjuratores mei tam consules quam alii et successores eorum ex hoc ipse absoluti a fidelitate, jure, ac servitio quibus mihi tenentur, Romanæ Ecclesiæ pro feudis et juribus quæ habeo in villis, civitatibus, et castris de quibus erant tam consules quam alii qui jurarunt fidelitatem facere teneantur pariter et servare. Item sub eodem juramento et eadem pœna stratas publicas securas servabo. Eisdem pœnis subjacere volo si prædicta omnia non serva-vero vel aliquod prædictorum,

CAP. III. *Mandata ante absolutionem.*

In nomine Domini. Anno pontificatus domini Innocentii papæ III duodecimo, xiv Kal. Julii. Ego Milo domini papæ notarius apostolicæ sedis legatus præcipio tibi domino Raymundo comiti Tolosano sub debito præstiti juramenti et sub pœna ejusdem juramenti adjecta ut dominum episcopum Carpentoractensem tam in civitate quam extra pleno jure restituas, et de damnis datis tam de rebus quam de fructibus eidem episcopo resarciendis fidejussores præstes idoneos, et universos cives Carpentoractenses a juramento quod citra triennium tibi vel alii tuo nomine præstiterunt absolvas omnino, et munitionem quam ibi fecisti fieri mihi vel cui jussero facias assignari. Item præcipio tibi sub eadem pœna ut dominum episcopum, præpositum et canonicos Vasionenses tam in castris quam aliis pleno jure restituas, et de damnis datis, ædificiis destructis, et rebus aliis, et fructibus resarciendis eisdem fidejussores præstes idoneos, castrum autem Vasionense mihi vel cui jussero facias assignari. Item sub eadem pœna tibi præcipio ut Aragonenses, Ruptarios, Cotarellos, Bramenzones, Blascones, Mainadas, vel quocunque alio nomine censeantur, de tota terra tua et posse tuo prorsus expellas, nec in alienam terram eos immittas vel alii concedas, nec eorum auxilio tempore ullo utaris. Item sub eadem pœna tibi præcipio ut universos Judæos in tota terra tua et posse ab omni administratione publica vel privata prorsus amoveas, nec unquam eos ad ipsam vel aliam restituas, vel alios Judæos ad aliquam administrationem assumas, nec eorum consilio ullo tempore contra Christianos utaris. Item sub eodem juramento et eadem pœna tibi præcipio ut stratas publicas securas observes. Salvis iis quæ dominus papa vel ego vel alius de mandato ipsius eodem tempore vel diversis tibi duxerit in posterum injungenda.

CAP. IV. *Mandata post absolutionem.*

In nomine Domini, pontificatus domini Innocentii papæ III anno duodecimo, xiii Kal. Julii. *Hæc sunt præcepta facta domino comiti Tolosano postquam fuit absolutus.* Ego Milo domini papæ notarius, apostolicæ sedis legatus, præcipio tibi domino Raymundo, comiti Tolosano, sub debito præstiti juramenti et sub pœna in forma ejusdem juramenti adjecta ut hæreticos et eorum manifeste credentes in tota ditione tua retineas tradendos cum rebus suis ad arbitrium signatorum (59); reliquos vero hæreticos et eorum credentes cum cruce signatis et sine illis fideliter in perpetuum persequaris. Item præcipio ut hæreticos de cætero nullo tempore foveas vel defendas, nec eis unquam præstes consilium vel favorem. Item præcipio ut dies Dominicales et Quadragesimæ et alios in Lateranensi concilio designatos nullo unquam tempore violes vel ab aliis pro posse tuo violari permittas. Item præcipio ut adversariis tuis et universis ecclesiis et domibus religiosis et miserabilibus personis justitiam facias cum fueris requisitus. Item præcipio ut per bajulos

A tuos facias coram eis conquerentibus justitiam exhiberi. Item ut ecclesias incastellatas ad arbitrium diœcesanorum episcoporum diruas, vel etiam reserves, si quas duxerint reservandas; quas diœcesanis episcopis vel aliis Ecclesiarum prælati ad quos pertinere noscuntur continuo tradas, ut ab eis perpetuo possideantur. Item præcipio ut ecclesias et domos religiosas in libertate plenaria conserves, videlicet quod in eis alberguarias, procuraciones vel exactiones quascunque nullatenus exigas vel percipias, et defunctis earum episcopis vel aliis rectoribus, ipsas nullo modo spolies, nec administrationi earum seu custodiæ occasione alicujus consuetudinis vel aliqua alia te immisceas, sed omnia sine diminutione aliqua eorum successoribus reserventur. Electioni etiam episcopi vel alterius rectoris Ecclesiæ faciendæ per te vel per quamcunque personam nullatenus te admisceas, nec aliquam violentiam facias vel impedimentum aliquod præstes quominus electio libere et canonice celebretur. Item præcipio ut pedagiorum seu guidagiorum exactiones tam in terra quam in aquis penitus dimittas, nisi quas regum vel imperatorum concessione probaveris te habere, nec dimissa guidagia seu pedagia deinceps resumas. Item præcipio ut salnarias, ubicunque habeas, dimittas; nec alicubi de cætero instituas, nec impediatur liberum transitum viatorum tam in terris quam in aquis. Item præcipio ut pacem seu treugam, secundum quod tibi injunctum fuerit, observes. Item præcipio ut de te conquerentibus secundum meum vel alterius legati seu judicis ordinarii vel delegati arbitrium justitiam facias. Item præcipio ut stratas publicas securas serves, nec transeuntes ab antiquis stratis deviare compellas. Item præcipio ut hæreticos quos diœcesani episcopi vel alii Ecclesiarum rectores hæreticos, receptatores, vel fautores eorum tibi vel tuis bajulis nominabunt, tanquam hæreticos habeas. Item præcipio ut pacem a legatis statutam vel deinceps statuendam jures et serves inviolabiliter secundum ipsius pacis statuta, et universos homines tuos eandem pacem jurare facias et secundum statuta pacis servare. Item præcipio ut septem castra quæ mihi nomine Romanæ Ecclesiæ tradidisti vel aliquod non auferas per te vel per aliam quamcunque personam et si aliquod illorum fuerit per quacunque personam ablatum, cum toto posse tuo ad recuperandum illud viriliter laborabis, et statim illud pristinæ custodiæ restituas. Hæc omnia tibi præcipio perpetuo observanda, et si qua alia super prædictis capitulis vel aliis pro quibus excommunicatus fuisti dominus papa vel ejus legatus tibi duxerit in posterum injungenda.

CAP. V. *Juramentum consulum.*

In nomine Domini. Anno pontificatus domini Innocentii papæ III duodecimo, xii Kalend. Julii. Nos consules Avinionenses de consensu et voluntate domini R. comitis Tolosani præcise juramus supra sancta Dei Evangelia manu tacta tibi magistro Miloni domini papæ notario, apostolicæ sedis legato, quod bona fide, sine omni malo ingenio, et sine omni fraude consulemus et operam dabimus pro posse nostro quod dictus dominus comes tam perse quam per successores suos super iis omnibus pro quibus fuit excommunicatus, quæ videlicet exponuntur in forma secundum quam ipse antequam absolveretur juravit, parcat omnibus mandatis Ecclesiæ, et quod ea in perpetuum servet; ita ut si quod illorum non fecerit, vel contra venerit manifeste, nos ei nullum consilium vel auxilium se obsequium per nos vel per homines sive amicos nostros aliquatenus impendamus, scientes ex hoc ipso dicti comitis dilecto absolutos nos esse a fidelitate, si qua vel servitio illi ullo modo tenemur; imo quousque plene paruerit, faciemus contra ipsum pro posse nostro quidquid Romana Ecclesia vel ejus

(59) Vide infra epist. 154.

nuntius sive legatus nobis mandaverit faciendum, non obstante fidelitate vel jure aliquo vel servitio, si quo ipsi ullo modo tenebamur; a quo tam tu quam dictus comes nos absolvistis et absolvitis, si forte ipse, ut dictum est, contra præcepta quæ sibi facta sunt vel fuerint venerit manifeste. Tunc etiam pro jure sive servitio, si quod in villis vel castris nostri consulatus et ipsa civitate habere dignoscitur, fidelitatem Romanæ Ecclesiæ faciemus, ipsam eidem fideliter et perpetuo servaturi. Item stratas publicas secutas servabimus et faciemus per totum nostrum districtum inviolabiliter observari. Item pedagagia seu guidagia vel exactiones aliquas a transeuntibus per stratas vel etiam per flumina nullatenus accipiemus, nisi quæ vel quas antiqua regum vel imperatorum concessione consliterit nos habere. Item ecclesias omnes et domos religiosas in nostro districtu tam in civitate quam extra in plenaria servabimus libertate, videlicet quod ab eis exactiones aliquas seu tallias nullatenus exigemus, et defunctis earum episcopo vel aliis rectoribus, ipsas vel domos earum nullo modo spoliabimus, nec administrationi earum seu custodiæ occasione alicujus consuetudinis vel aliqua alia, nisi forte rogati ab episcopo vel capitulo, nos immiscebimus, sed omnia sine diminutione aliqua defunctorum successoribus reserventur. Et electioni episcopi vel alterius rectoris Ecclesiæ faciendæ per nos vel per quamcunque aliam personam nos nullatenus immiscebimus, nec aliquam violentiam faciemus vel impedimentum præstabimus quominus electio libere ac canonice celebretur. Item pacem seu treugam, sicut nobis injunctum fuerit, bona fide observabimus. Item, si episcopus vel capitulum vel alia persona ecclesiastica nobis aliquos hæreticos nominaverit vel credentes, vel per nosmetipsos cognoscere poterimus aliquos hæresim prædicare vel facere conventicula aliqua, ipsos persequemur secundum legitimas sanctiones, et eorum bona omnia infiscabimus. Hæc omnia singulis annis per manus episcopi nostri successores nostros faciemus jurare. Si quis autem hæc jurare noluerit, ipsum tanquam hæreticum habebimus manifestum, nec ejus judicium sive auctoritas vigorem in aliquo sortiatur.

In eundem modum juraverunt alii consules, scilicet Nemausenses et Sancti Ægidii (60), et multi alii quos exegi

CAP. VI. Hæc est indulgentia.

Ego R. Dei gratia dux Narbonæ, comes Tolosæ, et marchio Provinciæ, pro animæ meæ remedio et progeitorum meorum omnibus ecclesiis et domibus religiosis provinciarum Viennensis, Arelatensis, Narbonensis, Auxitanensis, Burdegalensis, et Bituricensis immunitatem secundum statuta canonum et plenissimam libertatem concedo (61); ita videlicet quod alberguarias, procuraciones, vel exactiones quascunque seu tallias nullo unquam tempore per me vel per alios requiram in eis, et requirentes sive postulantes pro posse meo fideliter coercebo. Defunctis etiam earum episcopis vel rectoribus aliis, ipsas vel domos earum per me vel per alium nullo modo spoliabo, nec administrationi earum custodiæ occasione alicujus consuetudinis vel aliqua alia me ullatenus immiscebo; sed omnia sine diminutione aliqua defunctorum successoribus reserventur. Electioni etiam episcopi vel alterius rectoris Ecclesiæ faciendæ per me vel per quamcunque personam me nullatenus immiscebo, nec aliquam violentiam faciam vel impedimentum præstabo quo minus electio canonice ac libere celebretur. Præterea possessiones omnes et jura ecclesiarum, si qua injuste detineo, eis restituo pleno jure. Promitto insuper quod omnia jura ecclesiarum et domorum religiosarum, sicut decet catholicum principem, in præfatis pro-

A vincijs totis viribus protegam et defendam. Si quis autem contra præfatam immunitatem et libertatem a me indultam ecclesiis et aliis domibus religiosis venire præsumperit, ipsum pro posse meo viriliter coercebo. Istam autem concessionem et promissionem feci apud Sanctum Ægidium anno pontificatus domini Innocentii III duodecimo, XIII Kal. Julii, ad mandatum et exhortationem magistri Milonis domini papæ notarii, apostolicæ sedis legati, præsentibus domino Michaelæ Arelatensi archiepiscopo cum episcopis infrascriptis, videlicet Marsiliensi, Avenionensi, Cavellicensi, Carpentoractensi, Vasionensi, Tricestrinensi, et Nemausensi, et Agathensi, et Magalonensi, Lodovensi, Tolosano, Biterrensi, et domino archiepiscopo Aquensi, et episcopo Forojulensi, et Niciensi, et Aptensi, et Sistericensi, et archiepiscopo Auxitano, et episcopo Aurasicensi, et Vivariensi, et Uticensi.

CAP. VII. Forma pacis.

B In nomine Domini. Anno duodecimo pontificatus domini Innocentii papæ III, x Kalend. Julii. Ego Milo, domini papæ notarius, apostolicæ sedis legatus, præcipio vobis domino R. comiti Tolosano et vobis baronibus, scilicet Villedino et Hugoni et Rainundo de Baucio, P. Bermundi, Rascatio, et aliis baronibus et coadjutoribus vestris, sub debito præstiti juramenti et pœna in eodem juramento adjecta, quatenus secundum statuta pacis olim a legatis Romanæ Ecclesiæ promulgata, inter vos pacem perpetuam observetis, et eandem pacem a vestris hominibus et coadjutoribus faciatis jurari pariter et servari. Si vero ortæ sunt inter vos aliqua quæstiones vel in posterum forsitan orientur, per venerabiles patres Hugonem Regensem episcopum, apostolicæ sedis legatum, ad hoc de voluntate ipsius assumptum et Arelatensem, archiepiscopum, et episcopum Uticensem, et Avinionensem præpositum, vel per alios qui pro tempore per Romanam Ecclesiam fuerint substituti, eas statu concordia vel judicio terminari. Salvo in omnibus apostolicæ sedis mandato.

CAP. VIII. Juramentum quod præstiterunt custodes castrorum.

D In nomine Domini. Pontificatus domini Innocentii papæ III anno duodecimo, XII Kal. Julii. Ego Michael Arelatensis archiepiscopus juro tibi Miloni domini papæ notario, apostolicæ sedis legato, quod castra de Mornas et de Furcis sine omni malo ingenio et sine omni fraude pro posse meo faciam fideliter custodiri, nec eadem castra vel eorum aliquod comiti Tolosæ vel alii personæ restituam vel restitui scienter permittam sine mandato domini papæ bullatis litteris ejus inserto, vel sine mandato tuo vel alterius Romani pontificis nuntii sive legati ad hoc specialiter cum litteris bullatis deputati. Sane illi vel illis cui vel quibus dominus [papa, vel tu, vel alius nuntius sive legatus domini papæ cum supradicta forma ad hoc specialiter destinatus juserit, prædicta castra restituam, non obstante eo quod eadem castra dicuntur ad meam Ecclesiam pertinere, tempore legitimo mihi tunc assignato; restitutis tamen prius mihi universis expensis et usurarum gravaminibus pro castrorum custodia tunc factis juramento bajulorum meorum, quos in prædictis castris posuero, absque alia probatione declarandis. Expensas autem de concessione tua intelligo faciendas de redditibus et omnibus proventibus castrorum illorum et mandamentorum quos de voluntate comitis, et concessione, et mandato tuo bajuli mei ibidem percipere debent, jurisdictionem plenariam duntaxat pro castrorum custodia et sufficientibus ad expensas redditibus colligendis per omnia exercentes. Porro, si prædicti proventus ad prædicta complenda non sufficient, nec comes nec

(60) In Hist. Albig. cap. 15 legitur S. Georgii. Male. At in codice Colbertino recte Sancti Ægidii.

(61) Hæc clausula deest in editione Catelli.

aliquis pro eo expensas juxta voluntatis meæ moderamina ministraverit, ego ex muua pecunia expensas faciam, nec prædicta castra tenebor restituere donec prædictæ expensæ cum omnibus suis gravaminibus mihi fuerint plenius restitutæ. Hæc omnia sicut supra scripta sunt bona fide servabo. Sic me Deus adjuvet et hæc sancta Dei Evangelia.

Et ego Milo domini papæ notarius, apostolicæ sedis legatus, hanc fidelitatem auctoritate domini papæ et Romanæ Ecclesiæ accipiens, concedo tibi, Michael Arelatensis archiepiscopo, eadem auctoritate ut omnia suprascripta possis exigere et percipere et pro tuæ voluntatis arbitrio bona fide disponere, volens et statuens te et Ecclesiam tuam indemnem super expensis et omnibus gravaminibus occasione custodiæ memoratorum castrorum quocunque tempore factis conservari. Ad perpetuam autem omnium horum firmitatem hanc chartam sigilli mei munimine facio roborari.

In eundem modum juravit Vivariensis episcopus pro castro de Faniau sibi commissio. In eundem modum abbas Montis Majoris pro castro de Opeda. In eundem modum juraverunt episcopus et præpositus Avenionenses pro castris de Roccamaura et de Balnis sibi commissis. In eundem modum juravit Magalonensis episcopus pro castro de Monteferrando.

CAP. IX. Juramentum pro principibus cruce signatis et exercitu.

In nomine Domini. Anno duodecimo pontificatus domini Innocentii papæ III, x Kal. Junii. Ego R. Dei gratia dux Narbonæ, comes Tolosæ, et marchio Provinciæ juro super sancta Dei Evangelia corporaliter manu tacta quod quando principes cruce signati ad partes meas accedent, mandatis eorum parebo per omnia tara super securitate quam aliis quæ mihi pro utilitate ipsorum et totius exercitus duxerint injungenda.

Hoc juramentum exegi a comite cum sibi contra hæreticos crucem imposui.

CAP. X. Juramentum baronum.

In nomine Domini. Pontificatus domini Innocentii III papæ anno duodecimo, xiv Kal. Julii. Nos Willelmus de Baucio et Hugo frater ejus, et Raimundus nepos noster, Draconetus, Guillelmus Arnaudi, Raimundus Dagout, Ricavus de Cariumpo, Bertrandus de Lauduno, et Willelmus frater meus, Bernardus de Andusia (62), et P. Bermundi filius meus, et Rostagnus de Posqueriis, et Raimundus de Usecia, et filius meus Decanus, et Raimundus Gaucelini de Lunello, et Pontius Gaucelini, juramus tibi magistro Miloni domini papæ notario apostolicæ sedis legato, coram sancta Eucharistia et cruce Domini et sanctorum reliquiis supra sancta Dei Evangelia corporaliter manu tacta quod stabimus omnibus mandatis Ecclesiæ seu tuis vel alterius nuntii seu legati domini papæ super istis capitulis quæ inferius exprimuntur, videlicet super abjuratiõne mainadaram perpetua; item super Judæis ab omni administratione seu officio perpetuo amovendis et nullo unquam tempore restituendis, vel aliis Judæis ad aliquam administrationem nullatenus assumendis; item super pedagogiis et guidagiis dimittendis et nullo unquam tempore resumendis; item super pace vel treuga juxta mandatum tuum vel alterius legati domini papæ instituenda pariter servanda; item super plena ecclesiarum libertate servanda; item super ecclesiis incastellatis demoliendis et penitus dimittendis et nullo unquam tempore incastellandis; item super damnis per nos datis ecclesiis et aliis personis, sive laicis sive clericis resarciendis; item quod de nobis querelantibus justitiam exhibebimus. Hæc omnia sicut supra scripta sunt, et in omnibus supra scriptis articulis et aliis, si qui forsitan emergerint, et in cautionibus tibi dandis pro posse nostro fideliter adimplebimus. Sic Deus

nos adjuvet et hæc sancta omnia. Similiter sub eodem juramento stratas publicas securas servabimus, et eos, quos episcopi nostri hæreticos nominabunt, et receptatores et fautores eorum animadversatiõne debita puniemus.

In eundem modum juraverunt alii barones.

CAP. XI. Præcepta baronum.

In nomine Domini. Anno pontificatus domini Innocentii papæ III duodecimo, xiv Kal. Julii. Ego Milo, domini papæ notarius, apostolicæ sedis legatus, vobis baronibus, videlicet Willelmo de Baucio, Hugoni de Baucio, R. de Baucio, Draconeto, Willelmo Arnaudi, R. Dagout, Ricavo de Cariumpo, B. de Lauduno, Willelmo de Lauduno, Bernardo de Andusia, Petro Bermundi, R. de Usecia, et Decano filio vestro, R. de Posqueriis, R. Gaucelini, et Pontio Gaucelini, sub debito præstiti juramenti præcipio ut mainadas nullo unquam tempore habeatis, item ut Judæos ab omni administratione publica vel privata removeatis omnino, et nullo unquam tempore eos ad eandem vel ad aliam restituatis, nec alios Judæos ad administrationem aliquam assumatis, nec eorum consilio contra Christianos utamini. Item ut ecclesias incastellatas ad arbitrium diocesanorum episcoporum diruatis, vel etiam reservetis si quas duxerint reservandas: quæ diocesanis episcopis vel aliis Ecclesiarum prælatis, ad quos pertinere noscuntur, tradantur, et ab eis perpetuo possideantur. Item præcipio ut ecclesias et domos religiosas in libertate plenaria conservetis, videlicet quod in eis albergarias, procuraciones, vel exactiones quascunque nullatenus exigatis vel percipiatis, de defunctis earum episcopis vel aliis rectoribus ipsas nullo modo spoliatis, nec administrationi earum seu custodiæ occasione alicujus consuetudinis vel aliqua alia vos immisceatis, sed omnia sine diminutione aliqua eorum successoribus reserventur, et electioni episcopi vel alterius rectoris Ecclesiæ faciendæ per vos vel per quamecunque aliam personam vos nullatenus admisceatis, nec aliquam violentiam faciatis vel impedimentum aliquod præstetis quo minus electio libere et canonice celebretur. Item præcipio ut pedagogiorum seu guidagiorum exactiones penitus dimittatis, nisi quas regum vel imperatorum concessione probaveritis vos habere, nec dimissa pedagagia seu guidagia deinceps resumatis. Item præcipio ut pacem seu treugam, secundum quod vobis injunctum fuerit, observetis. Item præcipio ut de vobis conquerentibus secundum meum vel alterius legati vel judicis delegati arbitrium justitiam faciatis. Item præcipio ut stratas publicas securas servetis. Item præcipio ut eos, quos episcopi hæreticos nominabunt, receptatores vel fautores eorum, tanquam hæreticos habeatis.

CAP. XII. Obligatio castrorum baronum.

Noscant præsentis et futuri quod anno Domini Incarnationis 1209, mense Junio, apud Sanctum Ægidium, Willelmus de Baucio princeps Aurasicæ, et Hugo de Baucio, et Raimundus de Baucio reddiderunt pro pignoribus pro se et pro proceribus qui morantur ultra Rhodanum, et pro filiis Rostagni de Fabrano, et pro Bertrando de Lauduno, et pro Willelmo fratre ejus, castrum de Vitrola, et castrum Montismirati, et castrum de Clarenzaens in manu magistri Milonis apostolicæ sedis legati, promittentes se stare ejusdem mandato et cognitioni de capitulis infrascriptis, scilicet de pedagogiis et guidagiis et de Judæis et de mainadis et de ecclesiis incastellatis et earum libertatibus, et quod de querelis comitis justitiam exhibebunt.

CAP. XIII. Eadem obligatio pro aliis baronibus.

Noscant præsentis et futuri quod P. Bermundi de Salve, et R. Peleti, et Rascatus de Usecia, et R. de Posqueriis, et R. Gaucelini reddiderunt pro pignoribus pro se castrum de Grefoila, et castrum de

(62) Vide lib. xv, epist. 220.

Roccaforeada, et castrum de Sado in manu magistri A Milonis apostolicæ sedis legati, promittentes se stare mandato suo et cognitioni de pedagiis et Judæis et de mainadis et de ecclesiis incastellatis et earum libertatibus, et quod de querelis comitis justitiam exhiberent.

CAP. XIV. Mandatum episcopis factum.

Arelatensi archiepiscopo.

Præsentium vobis auctoritate mandamus sub obedientiæ virtute districte præcipimus quatenus ea quæ apud Sanctum Ægidium his diebus statuta sunt clericis et laicis vestrarum diœcesum solemniter et fideliter publicetis, et ea faciatis per excommunicationis et interdicti sententias tam in locis quam in personis inviolabiliter observari. Relaxetis etiam interdicti sententiam secundum formam in eodem colloquio vobis datam, quæ talis est: *De absentibus nominatim excommunicatis vel etiam interdictis, si*

magnæ personæ fuerint, hæc forma servetur, ut cum litteris diœcesani veritatem rei continentibus absolvendi ad aliquem legatorum accedant. De minoribus militibus et popularibus personis hæc forma servetur. ut diœcesanus per se vel per interpositam personam idoneam ad loca interdicta accedat, et receptis ab omnibus juramenti quod pareant mandatis Ecclesiæ, prius extumulentur illi per eorum tumultores qui, interdicto durante, fuerant tumultati, et postmodum relaxato interdicto solemniter tumultentur, nisi nominatim excommunicati fuissent, qui perpetuo careant ecclesiastica sepultura, et statim pacem jurare et ipsius statuta servare sub debito juramenti compellantur. Hæc dicimus observari in locis in quibus non sunt hæretici manifesti.

In eundem modum scriptum est archiepiscopis et episcopis aliis.

LXXXVI.

ARCHIEPISCOPIS ET EPISCOPIS ET ABBATIBUS ET ALIIS ECCLESIARUM PRÆLATIS ET UNIVERSIS PERSONIS ECCLESIASTICIS QUIBUS HOC SCRIPTUM AB APOSTOLICÆ SEDIS LEGATIS FUERIT EXHIBITUM.

De subsidio præstando cruce signatis.

(Viterbii, v Kal. Augusti.)

Is qui dat omnibus affluenter et non improperat, qui non solum spiritualia dona concedit, sed etiam temporalia bona largitur, ita terrenæ nobis substantiæ admirationem indulsit ut bona nobis ad vitæ sustentationem commissa in necessitatis articulo nostro ministerio proximis dispensentur, et de iis eis quasi de propriis gratiam faciamus quæ communia omnibus fecerat jus naturæ. Licet autem ad succurrendum in necessitatibus proximis fideles quilibet teneantur, personæ tamen ecclesiasticæ, quibus commissum est patrimonium Crucifixi, obligare ad hoc specialiter dignoscuntur, et eo se potius in administratione ipsius exhibeant liberales quo principaliter est ad opus indigentium deputatum. Hinc est siquidem quod cum fidelis populi multitudo ad impugandum orthodoxæ fidei subversores viriliter se accingant assumpto characterе Crucifixi, et absurdum sit procul dubio ut qui pro communi utilitate laborant, propriis tantum debeant stipendiis militare aliquam vestrorum reddituum portionem deputare vos convenit in subsidium eorundem. Cum enim sacris sit canonibus institutum ut thesauri et alia bona ecclesiarum ingruente necessitatis articulo in redemptionem exponi debeant captivorum (63,) tunc procul dubio debent plenius dispensari cum periculis occurrunt animarum quæ falsis dogmatibus captivæ in erroris carceribus detinentur, cum pretiosior sit anima corpore, ac perditioni unius animæ multorum interitus corporum nequeat comparari. Illud etiam in hoc vobis est subtilius advertendum, quod, quamvis illi qui ad capiendas vulpeculas quæ demoliuntur vineam Domini se accingunt, universorum fidelium causam agant, utilitatibus præcipue virorum ecclesiasticorum insistunt, dum illi quorum intendunt duritiam inter clades bellicas edomare, apostolicam

B doctrinam impugnent, ecclesiasticam auctoritatem evacuent, et viris ecclesiasticis astruant non esse aliquatenus intendendum, dominis temporalibus magnifice servientes. Unde, cum videatur consentaneum rationi ut Christi milites, qui pro vestris utilitatibus militant, vestris munificentis recreentur, universitatem vestram rogandam duximus et monendam, per apostolica vobis scripta in remissionem peccaminum injungentes quatenus illam vestrorum unius anni proventuum portionem quam venerabilis frater noster episcopus Regensis et dilecti filii abbas Cisterciensis et magister Milo notarius noster, apostolicæ sedis legati, quibus super hoc vices nostras committimus, deliberatione provida duxerint designandam, ad cruce signatorum subsidium assignetis.

C Alioquin, cum sustinere nolumus ut propter necessariorum defectum prædictorum signatorum exercitus dissolvatur, noveritis nos eisdem legatis injungere ut vos ad id ecclesiastica censura compellant. Ne verò gravia vobis onera imponere videamur quæ digito nostro movere nolumus, quantamcunque vos gratis de vestris proventibus consuleritis portionem nos profecto majorem de nostris offerimus largiendam.

Datum Viterbii, v Kal. Augusti, pontificatus nostri anno duodecimo.

LXXXVII.

REGENSI EPISCOPO, ET ABBATI CISTERCIENSI, ET MAGISTRO MILONI NOTARIO NOSTRO, APOSTOLICÆ SEDIS LEGATIS.

De eodem argumento.

(Viterbii, vi Kal. Augusti.)

D Ut hi qui orthodoxæ fidei zelo succensi ad expugnandam hæreticam pravitatem vivificæ crucis characterem assumpserunt eo ferventius publicam causam gerant quo se viderint proximorum subsidiis adjuvari efficacius, a vobis, frater episcope ac fili abbas, et a nonnullis aliis nobis fuit sæpe suggestum quod tam clericos quam laicos constitutos in terris nobilium qui contra provinciales hæreticos sunt cruce signati cogi per censuram ecclesiasticam faceremus ut de proventibus suis saltem unius anni

(63) S. Greg. lib. vi, epist. 15; q. 2, 12, cap. 70, Aurum.

ad tam sanctum et sumptuosum opus implendum A dictis cruce signatis portionem decimam largirentur. Et quidem commonitorias litteras super hoc nos meminimus destinasse; sed, ut ad id aliqui cogere-
rentur ad quod erant monitis et exhortationibus inducendi, nobis et fratribus nostris durum admodum videbatur. Cæterum, ad multam vestræ suggestionis instantiam, quam ex devotionis credimus fervore procedere quem habetis ad explendum obsequium Jesu Christi, super hoc committendas vobis duximus vices nostras, ita videlicet quod eosdem non præcise tantum ad decimam, sed quantumlibet vobis expedire videbitur, sollicitis exhortationibus inducatis, ad coactionem, si aliter unquam poteritis minime processuri. Quod si forsitan inceptum negotium nequiverit aliter expediri, ne, quod absit! B occasione tali dissolvatur exercitus et opus tam utile deseratur, volumus et mandamus quatenus universas personas ecclesiasticas tam regulares quam alias, quibus transmissum ad eos mandatum apostolicum fuerit a vobis exhibitum, ad præstandam illam suorum reddituum portionem quam eisdem duxeritis designandam qua convenit censura cogatis, attentius provisuri ut ad compulsionem hujusmodi nullatenus procedatur a vobis si suscitari grave scandalum timeatur. Laicos vero, si forte ad coactionem fuerit procedendum, compelli nullatenus volumus absque consensu principalium dominorum. Quod si omnes, etc., duo vestrum, etc.

Datum Viterbii, vi Kalend. Augusti, etc., ut in C alia.

LXXXVIII.

UNIVERSIS FIDELIBUS CONSTITUTIS IN TERRIS NOBILIUM QUI ADVERSUS PROVINCIALES HÆRETICOS SUNT CRUCESIGNATI.

Super eadem materia.

(Viterbii, vii Kal. Augusti.)

Cum domini vestri pro defensione fidei orthodoxæ personas et res exposuerint ad obsequium Jesu Christi, universorum fidelium communem causam agentes, justum est ut a vobis et aliis recipiant subsidia opportuna, quibus adjuti tam sanctum et fructuosum propositum valeant adimplere. Quocirca universitatem vestram rogandam duximus et monendam, in remissionem vobis peccaminum injungentes quatenus pro ejus amore, qui vobis animam donavit et corpus et bona omnia quæ habetis, imo etiam qui seipsum vobis donavit in pretium ut suo sanguine pretioso redimeret vos a diaboli potestate, aliquam portionem de proventibus vestris, saltem unius anni, juxta dispositionem venerabilis fratris nostri Regensis episcopi et dilectorum filiorum Cisterciensis abbatis et magistri Milonis notarii nostri, sedis apostolicæ legatorum, tam hilariter quam liberaliter conferatis, ut per hæc et alia bona quæ, Domino inspirante, feceritis, ad æternæ beatitudinis præmia mereamini pervenire. Nos enim eisdem legatis vices nostras in hoc duximus com-

mittendas, habituri ratum et gratum quidquid pia ac provide super eo duxerint statuendum.

Datum Viterbii, vii Kal. Augusti, anno duodecimo.

LXXXIX.

MAGISTRO MILONI NOTARIO NOSTRO APOSTOLICÆ SEDIS LEGATO.

Mandatur ei ut cœptum negotium persequatur.

(Viterbii, vi Kal. Augusti.)

Sollicitudinis tuæ studium, quod per operis evidentiam declaratur, tanto nobis prudentiam tuam reddit amplius commendatam quanto cœlestis altitudo consilii circa commissum tibi negotium majora dignoscitur per tuum ministerium operata. Illi ergo qui pertingit a fine usque ad finem fortiter et disponit suaviter universa, quique, cum imperet ventis et mari, facit in turbatione tranquillum, quas valemus gratias referentes, discretionem tuam dignis super hoc laudibus commendamus. Licet autem reditus tuus utilis nobis esset et præsentia tua grata, quia tamen in ministerii tui cura multis te fore credimus non solum necessarium sed etiam fructuosum, devotioni tuæ præsentium auctoritate mandamus quatenus prudenter considerans quod non qui cœperit sed qui perseveraverit, salvus erit, et finis non pugna coronat, his quæ ad injunctum tibi spectant officium sollicite ac solerter intendas, ad illum principaliter habens absque intermissione respectum qui pro sua causa, quam agis, diriget gressus tuos, reddetque tibi mercedis æternæ denarium pro labore, a nobis etiam, qui non sumus tuæ devotionis immemores, consolationis solatia percepturus.

Datum Viterbii, vi Kal. Augusti, anno duodecimo.

XC.

NOBILI VIRO R. COMITI TOLOSANO,

Hortatur eum ut perseveret in bono.

(Viterbii, vi Kal. Augusti.)

Gaudemus in Domino et in potentia virtutis ipsius quod licet contra te dudum fuerint multa suggesta quæ famam tuam videbantur multiformiter denigrare, tu tamen, ut eam omnino purgares, totum te nostris exposuisti mandatis, exhibens cautiones quantas et quales dilectus filius magister Milo notarius noster, apostolicæ sedis legatus, exegit; et sic qui multis fueras in scandalum, factus es pluribus in exemplum, ut circa te manus Domini videatur mirabiliter operata. Cum ergo pro certo credamus quod hoc tibi, non solum spiritualiter ad salutem, verum etiam temporaliter ad profectum debeat redundare, ut amodo inter fideles fructifices et abundes in pace catholica qui hætenus inter perfidos dispergebas et consumebas in bellica clade, nobilitatem tuam rogandam duximus et monendam, per apostolica tibi scripta mandantes quatenus talem in omnibus te studeas exhibere quod nos, qui tuum desideramus in Domino commodum et honorem, ad exhibendum tibi gratiam et favorem merito debeamus induci, pro certo confidens quod indebitam tibi nolumus inferri gravamen.

Datum Viterbii, vi Kal. Augusti, pontificatus nostri anno duodecimo.

XCI.

STEPHANO CANTUARIENSI ARCHIEPISCOPO, S. R. E.
CARDINALI.

De electione episcopi Lincolnensis.
(Viterbii, iv Kal. Augusti.)

(64) Super negotio Lincolnensis electi non solum discretionis spiritum, verum etiam discretionem spiritus te oportet habere, ne facile credas omni spiritui, sed zelum habeas secundum scientiam, diligenter attendens quod qui nimium emungit, elicit sanguinem, cura tempus et tempus sit omni rei quæ sub cælo consistit. Unde: Omnia bona in tempore suo. Tuis ergo consultationibus breviter respondemus quod si Lincolnense capitulum alias litteras de assensu regio vel noluerit vel nequiverit impetrare, sufficiunt impetratæ, ne forte sub specie consuetudinis approbatæ quærere videaris utilitatem magis propriam quam communem. Si autem electus canonicam purgationem obtulerit super iis de quibus probabiliter est suspectus vel publice infamatus, purgationem ejus accusatore deficiente recipias, moderando ipsam cum quinta probabilium personarum ordinis sui manu. Quod si nec inquisitionem subire nec purgationem exhibere voluerit super iis de quibus, ut diximus, probabiliter est suspectus vel publice infamatus impedientibus promotionem ipsius secundum canonicas sanctiones, electionem ejus poteris de jure cassare. Ad hæc, si Lincolnenses canonici præcepto tuo juxta formam mandati nostri parere noluerint, in eos tanquam inobedientes et contumaces canonicam poteris proferre censuram. Cæterum, hæc omnia tibi noveris non tanquam delegato, sed quasi ordinario, esse rescripta.

Datum Viterbii, iv Kal. Augusti, anno duodecimo.

XCII.

ABBATI ET CONVENTUI FARSENSI.

Absolvuntur ab impetitione episcopi Sabinensis.
(Viterbii, ii Non. Augusti.)

(65) Cum venerabilis frater noster Sabinensis episcopus coram dilectis filiis nostris Rogerio tituli Sanctæ Anastasiæ presbytero et Pelagio Sanctæ Lucie ad septa solis diacono cardinalibus, quos sibi et R. procuratori vestro concessimus auditores, ecclesiam Sancti Viti de Granica cum suis possessionibus et suis pertinentiis petiisset, asserens eandem ad se tam in spiritualibus quam temporalibus pertinere, idem procurator, nondum ejusdem episcopi intentione fundata, præpropere sic respondit, quod, etsi dicta ecclesia dudum fuerit Ecclesiæ Sabinensis, eam tamen episcopus non poterat vindicare, quam ex permutationis causa Farfense monasterium obtinebat, ad hoc probandum quoddam exhibens instrumentum, in quo contineri prima facie videbatur quod Theodo episcopus cum suorum sacerdo-

tum assensu prædictam ecclesiam Sancti Viti pro quibusdam ecclesiis et rebus aliis in concanibium vestro duxerat monasterio concedendam. Ad hæc autem episcopus proposuit memoratus intentionem suam per responsionem hujusmodi esse fundatam. Cum enim pars vestra responderit se dictam ecclesiam ex permutatione facta per Sabinensem episcopum obtinere quam etiam publico nitebatur instrumento probare, confiteri per consequentiam videbatur se credere quod ecclesia sæpedita tempore permutationis pertinuit ad Ecclesiam Sabinensem, cum permutatio inter contractus bonæ fidei computetur, nec cum alio quam cum domino vel cum eo qui habetur loco domini legitime valeat celebrari, adjiciens quod, etsi confessioni hujusmodi stare vellet in quantum contra vos facere videbatur, instrumentum tamen hujusmodi contra se minime admittebat, quod nec tabellionis auctoritate, nec subscriptione testium dignoscitur esse fulcitum. Sed ad hoc pars vestra respondit quod, cum procurator id in modum exceptionis objecerit, non videbatur ex adversæ partis intentione fuisse confessus; quia juxta legitimas sanctiones, qui exceptione utitur, non æstimatur de intentione adversarii, cum quo agitur, confiteri, adjungens quod; etsi permutationis tempore cœnobium Farfense crediderit dictam ecclesiam Sancti Viti ad Sabinensem Ecclesiam pertinere, procurator tamen prædictus ex certis causis seu verisimilibus conjecturis credulitatem suam postmodum potuit taliter informare ut nunc crederet eandem ecclesiam ad Sabinensem Ecclesiam tunc temporis non spectasse. Porro memoratus episcopus, ad probandum quod jamdicta ecclesia ad se in temporalibus pertinebat, quosdam testes induxit, per quos nitebatur ostendere quod tam dictam ecclesiam quam molendina, terras et alia bona ejus Sabinenses episcopi diutius possederunt, de illis pro suæ voluntatis arbitrio libere disponendo. Quidam quoque testes ad probandam præscriptionem ex vestra fuerunt parte producti; per quorum aliquos vester procurator asseruit sufficienter ostensum quod a nonaginta annis eandem ecclesiam cum molendinis et aliis bonis ejus vestrum monasterium possederat in quiete. Sed ad hoc pars episcopi respondebat quod etsi quidam testes de nonaginta annis deponere videantur, quia tamen de juris ordine tempora (66) schismatum quæ temporibus bonæ memoriæ Innocentii et Alexandri Romanorum pontificum intercessisse noscuntur, et de nostra indulgentia speciali episcopo memorato concessa tempus Conradi quondam Sabinensis episcopi, cum propter ejus absentiam, qui pastorem curam gessit in Ecclesia Maguntinensi, et illorum incuriam quibus Sabinensis episcopatus diversis temporibus fuit cura commissa, ejusdem episcopatus jura neglecta fuerint, debeant de computatione subduci, cum eundem episcopum in eo statu quoad defendenda Sabin-

(64) Vide supra epist. 56.

(65) Vide epist. seq.

(66) Vide supra, lib. xi, epist. 84, 167.

nensis episcopatus jura duxerimus reponendum quem habuit quando idem Conradus Sabinensis Ecclesie præsulatum accepit, residuum temporis procul dubio ad legitimæ præscriptionis limitem minime pertingebat. Super iis igitur et aliis propositis coram cardinalibus supradictis deliberatione cum fratribus nostris habita, intelleximus supradictum episcopum intentionem suam minime fundavisse per depositiones testium vel procuratoris supradicti responsionem, qui, sicut præmissum est, exceptionem objiciens, de intentione adversæ partis non intelligitur fuisse confessus, vel etiam per instrumentum ex adverso exhibitum, cum in eo Theodo episcopus, a quo permutatio facta proponitur, non dicatur episcopus Sabinensis, quanquam in transcripto quo procurator utebatur appositum fuerit *Sabinen.* per vitium falsitatis. Licet autem nimis excesserit qui transcriptum illius instrumenti falsavit, quia tamen delictum personæ non debet in damnum Ecclesie redundare, ac non solum ante sententiam, verum etiam post, objici potest exceptio falsitatis, cum falsorum instrumentorum prætextu lata sententia usque ad viginti annorum spatium valeat retractari, veritate comperta nolumus ut id vestro monasterio præjudicium generaret. Quia vero nobis constitit supradictam ecclesiam Sancti Viti constitutam esse in diœcesi Sabinensi, episcopale jus in omnibus spiritualibus eidem episcopo adjudicavimus in eadem, illis duntaxat exceptis quæ per authentica scripta ei dignoscuntur esse substracta, cum per privilegium vel præscriptionem legitimam nullatenus probaretur exempta. Verum quia dictus episcopus, qui eandem ecclesiam sibi quoad temporalia vendicabat, munitum se super hoc præscriptione legitima non ostendit, quanquam probaverit episcopos Sabinenses bona ejusdem ecclesie aliquando tempore possedisse, vos ab impetitione ipsius quoad temporalia ejusdem ecclesie sententialiter duximus absolvendos. Nulli ergo, etc., hanc paginam nostræ diffinitionis infringere vel ei, etc., *usque* incursum.

Datum Viterbii, II Non. Augusti, anno duodecimo.

XCIII.

EISDEM.

De eadem re.

(Viterbii, II Non. Augusti.)

(67) Cum venerabilis frater noster Joannes Sabinensis episcopus coram dilectis filiis nostris Rogerio tituli Sanctæ Anastasiæ presbytero et Pelagio Sanctæ Lucie ad septa solis diacono cardinalibus, quos sibi et Ricardo procuratori vestro concessimus auditores, ecclesiam Sancti Angeli de Tancia (68) cum suis possessionibus et pertinentiis petiisset, asserens eandem ad se tam in spiritualibus quam temporalibus pertinere, primo possessorium et post-

(67) Cap. *Cum venerabilis*, De relig. domib.

(68) In quarta Collect. *Cantia*.

(69) Vide tom. I *Ital. sac.*, pag. 182.

ea petitorium intentando, allegavit antè omnia jus commune, quia, cum eadem ecclesia sit constructa in Sabinensi diœcesi, ut dicebat, sub ipsius debebat consistere juxta canonicas sanctiones. Verum, cum ex vestra fuisset parte negatum eandem ecclesiam in prædicta diœcesi constitutam, idem episcopus ad hoc probandum privilegium bonæ memoriæ Anastasii papæ prædecessoris nostri coram ipsis exhibuit, in quo mons Tancia pro Sabinensis episcopatus termino ponitur, et inter alias ecclesias Sabinensis episcopatus eadem ecclesia Sancti Angeli numeratur, ac in prædicto monte dicitur esse constructa, hoc idem per publicum instrumentum quo procurator vester utebatur ostendens, in quo dicitur quod dicta ecclesia sita est in territorio Sabinensi, cum

Sabinensis diœcesis longe amplius quam Sabinense territorium extendatur. In temporalibus quoque ad se dictam ecclesiam pertinere idem episcopus utebatur ostendere per publicum instrumentum, in quo continetur expresse Joannem episcopum Sabinensem (69) Hugoni Farfensi abbati et duobus personis post ipsum Galdum Pontianellum, in quo est dicta ecclesia, cum suis pertinentiis locavisse pro annua quatuor solidorum Papiensium pensione in Assumptione beatæ Virginis persolvenda. Sed pars vestra proposuit instrumento prædicto nullam fidem penitus adhibendam propter superlinearem scripturam et rasuram in loco suspecto factam, ubi videlicet adnotatio temporis recensetur. Fuit insuper ex episcopi parte propositum quod cum (70) ecclesie Sancti Angeli nomine multo tempore fuerit certa pensio ecclesie Sabinensi soluta, manifeste liquebat ad eandem ecclesiam, a qua locatio facta fuerat, supradictam ecclesiam jure proprietario pertinere. Præterea, cum bonæ memoriæ Lucius papa prædecessor noster injunxerit Sabinensibus ut ad recuperationem Tancie, quam eo tempore tenebatis, intenderent, et per eosdem Petro de Bono tunc Sabinensis episcopatus procuratori tam Tancia quam ecclesia Sancti Angeli fuerit restituta, et vos eandem ecclesiam postea duxeritis occupandam, ejusdem erat episcopo restitutio facienda, sicut idem episcopus ea omnia per idoneos testes asserebat esse probata. Ad hæc autem procurator respondebat

D prædictus quod, etsi quidam testes se vidisse deponant ecclesiam Sancti Angeli pensionem quatuor solidorum Sabinensi episcopo persolvisse, nullum tamen ex hoc vestro monasterio poterat præjudicium generari, cum non appareat pensionem ipsam ex parte monasterii fuisse solutam. Quanquam etiam testes asserant se vidisse multoties prætaxatam pensionem exsolvi, non tamen ostenditur tanto tempore præstita quod usque ad præscriptionem legitimam porrigatur. Item, sicut ad rei propriæ probationem locatio facta non sufficit, ita nec solutio nec perceptio pensionis. Licet

(70) In quarta Collect. *ab ecclesia S. A. nomine monasterii vestri multo tempore.*

etiam idem Lucius prædecessor noster suprascri-
ptum mandatum Sabinensibus dederit circumventus,
credens, prout ei suggestum fuerat, ad Sabinensem
episcopatum prædictum locum et ecclesiam perti-
nere, ac Farfenses monachi propulsando injuriam ab
eisdem Sabinensibus irrogatam retinere curaverint
ecclesiam memoratam, propter hoc non erat episcopo
restitutio facienda; maxime cum e vicino contra-
riam esset sententiam super petitorio excepturus, et
qui petit quod redditurus est, dolum facere digno-
scatur, sicut in civilibus legibus continetur. Medie-
tatem quoque oblationum specialium quorundam
dierum idem episcopus in eadem sibi ecclesia ven-
dicabat, quam eidem de plano procurator vestri
monasterii recognovit. His igitur et aliis intellectis
quæ coram cardinalibus supradictis pars utraque
proponere procuravit, quia nobis constitit supradic-
tam ecclesiam Sancti Angeli constitutam esse in
diocesi Sabinensi, de consilio fratrum nostrorum
episcopale jus in omnibus spiritualibus eidem epi-
scopo adjudicavimus in eadem, illis duntaxat ex-
ceptis quæ per authentica scripta ei dignoscuntur
esse subtracta, hoc ad cautelam expresso, ut me-
dietatem oblationum prædictorum dierum, quæ, sicut
dictum est, ipsi procurator recognovit jamdictus, in
eadem ecclesia percipit [percipiat] annuatim. Quia
vero instrumentum prædictum, per quod episcopus
supradictam ecclesiam intendebat sibi quoad tem-
poralia (71) vendicare, ad faciendam super hoc fi-
dem invalidum esse cognovimus, utpote propter
prædicta de jure suspectum, vos ab impetitione
ipsius quoad temporalia ejusdem ecclesiæ senten-
tialiter duximus absolvendos, eidem super hoc si-
lentium imponentes. Nulli ergo, etc. hanc paginam
nostræ diffinitionis, etc. usque incursum.

Datum Viterbii xi Non. Augusti, anno duodecimo.

XCIV.

PADUANO ET CENETENSI EPISCOPIS, ET ABBATI SANCTI
MARTINI DE COLLE CENETENSIS DIOECESIS.

Scribitur pro archiepiscopo Duraciensi.

(Viterbii, xv Kal. Septembris.)

Ex litteris venerabilis fratris nostri Duraciensis
archiepiscopi nostris est auribus intimatum quod
cum Ecclesiæ Duraciensis canonici eundem in
archiepiscopum elegissent, et venerabilis frater no-
ster Constantinopolitanus patriarcha electionem
confirmasset ipsius et in episcopum consecrasset,
eumque direxisset ad regimen ecclesiæ memoratæ,
rector Venetorum, qui domos, possessiones, the-
saurum et alia bona dictæ Ecclesiæ occuparat, non
permisit eundem Duraciensem ingredi civitatem
nec in ejusdem territorio commorari, et cum qua-
dam vice tanquam extraneus eandem civitatem in-
trasset, ipsum per suos satellites recedere coegit ab
illa: propter quod accedens Venetias, a nobili viro
duce Venetorum et consiliariis ejus humiliter petiit
ut archiepiscopatum prædictum ipsum permetterent

A libere possidere, sed iidem non solum preces non
admiserunt ipsius, verum etiam noluerunt aliquate-
nus sustinere quod ipsum quisquam archiepiscopum
nominaret, asserentes neminem in suo districtu nisi
Venetum debere vel posse perfrui ecclesiastica di-
gnitate, nisi forsan de ipsorum consensu exstiterit
ordinatus. Cum igitur hæc, si vera sunt, in præjudi-
cium sint libertatis ecclesiasticæ attentata, discre-
tioni vestræ per apostolica scripta mandamus qua-
tenus prædictos ducem et populum Venetorum ut
ipsum in archiepiscopatu prædicto, prout ad ejus
officium pertinet, permittant libere ministrare, præ-
cipientes rectori et Venetis apud Duracium commo-
rantibus ut restitutis bonis Duraciensis Ecclesiæ
universis, eidem super archiepiscopatu præfato et
pertinentiis ejus nullam inferant molestiam vel gra-
vamen, moneatis prudenter et efficaciter inducatis,
ipsos ad hoc, nisi aliquid rationabile quare id fieri
non debeat objectum fuerit et ostensum, per censu-
ram ecclesiasticam sublato cujuslibet contradic-
tionis et appellationis obstaculo compellentes. Quod
si non omnes, etc. duo vestrum, etc.

Datum Viterbii, xv Kal. Septembris, pontificatus
nostri anno duodecimo.

XCIV.

ALBANIENSI EPISCOPO.

De eadem re.

(Viterbii, xv Kal. Septembris.)

C Ex litteris venerabilis fratris nostri Duraciensis
archiepiscopi nostris est auribus intimatum quod
cum Ecclesiæ Duraciensis canonici eundem in ar-
chiepiscopum elegissent, et venerabilis frater noster
Constantinopolitanus patriarcha electionem, etc. ut
in alia usque rector Venetorum apud Duracium com-
morantium, etc. ut in alia usque recedere coegit ab
illa. Cum igitur hæc, si vera sunt, in præjudicium
sint libertatis ecclesiasticæ attentata, fraternitati
tuæ per apostolica scripta mandamus quatenus me-
moratum rectorem et Venetos apud Duracium com-
morantes, ut restitutis bonis Duraciensis Ecclesiæ
universis, eidem super archiepiscopatu præfato et
pertinentiis ejus nullam inferant molestiam vel gra-
vamen, prudenter moneas et inducas, ipsos ab hoc,
etc. ut in alia usque compellens.

D Datum Viterbii, xv Kal. Septembris, anno duo-
decimo.

XCVI.

NOBILI VIRO MICHALICIO CUMINIANO ROMANIÆ.

Super eadem materia.

(Viterbii, xvi Kal. Septembris.)

Si te servum recognoscis illius qui servos suos
adoptat in filios et coronat in reges, ipsius sponsam,
quæ a dextris ejus in vestitu deaurato consistit, non
solum te convenit non offendere, verum etiam ho-
noribus prævenire. Inde est quod nobilitatem tuam
rogamus attentius et monemus, per apostolica tibi
scripta mandantes quatenus venerabilem fratrem

(71) In quarta Collect. spiritualia. Male. Codex Colbert. habet *temporalia*

nostrum Duraciensem archiepiscopum possessiones A quas ejus Ecclesia in terra tua obtinere dignoscitur permittas pacifice possidere, fructus quos ex illis a morte prædecessoris ipsius diceris percepisse sibi restituens universos, ejus intuitu qui bonum irremuneratum aliquod non relinquit et malum non præterit impunitum.

Datum Viterbii, xvi Kal. Septembris, pontificatus nostri anno duodecimo.

XCVII.

ABBATI SANCTI PETRI DE LINGRARIGA, ET ARCHIDIACONO DURACIENSI.

De eadem re.

(Viterbii, xvii Kal. Septembris.,

Querelam venerabilis fratris nostri Duraciensis archiepiscopi recepimus continentem quod nobilis B vir Dametrius judex Albanorum quasdam possessiones Ecclesiæ suæ ac alia bona contra justitiam detinet occupata. Unde ipsi nostris dedimus litteris in mandatis ut possessiones ipsas et alia cum fructibus perceptis ex eis archiepiscopo memorato restituat, ut tenetur. Quocirca discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus quatenus si dictus Dametrius quod mandavimus neglexerit adimplere, vos eum ad restitutionem ipsorum per censuram apostolicam appellatione remota, justitia mediante, cogatis.

Datum Viterbii, xvii Kal. Septembris, anno duodecimo.

Scriptum est eidem nobili super hoc.

Datum, ut in alia.

XCVIII.

MARTINO ABBATI ET FRATRIBUS MONASTERII SANCTÆ MARIE DE SERENA.

De revocatione alienationum.

(Laterani, iv Idus Martii.)

In nostra præsentia constitutis tibi, fili abbas, et dilecto filio F. venerabilis fratris nostri episcopi Lucani procuratori de rato litteras exhibenti audientia benigna concessa, tu alienationem integræ medietatis Podii castelli, curtis de Monte castello, cum omnibus casis, casalinis, terris et rebus ad prædictum castellum et ejus curtem pertinentibus, et cum omnibus casis, casalinis, terris et rebus quas dictum monasterium ullo modo habet vel requirere potest a Cecina usque ad Arnun et usque ad Elsam : scilicet in curte de colle Carelli, et in loco et curte de Taverle, ac in curtibus de Padule, de Capanule, de Sancto Petro de Camuliano, de Ceule, de Perignano, de Lucagnano, de Lavaiano, de Miliano, de Aquì, de Morrone, de Scupeturo et de Cumulo, a Guidone prædecessore tuo Lucano episcopo dudum factam petiisti humiliter revocari; allegans venditionem ipsam in enormem monasterii læsionem, cum ultra quintuplum fuerit tunc deceptum, et contra formam canonicam, utpote cui nec superioris auctoritas, id est Romani pontificis, cui nullo medio suberat, nec consensus seu subscriptio monachorum accessisse dignoscitur, attentatam. Ad

quod procurator episcopi sic respondit, quod dicta venditio non in monasterii detrimentum sed utilitatem potius facta fuit, cum de centum libris denariorum veterum solutorum pro ipsa, qui longe chariores erant usualibus denariis qui nunc currunt, utiliores possessiones ad opus monasterii emptæ fuerint, et residivi in ejusdem loci utilitatem conversi. Præterea de consilio fratrum et fidelium monasterii dictus prædecessor tuus ad hujusmodi alienationem processit, sicut evidenter arguitur ex instrumenti tenore super ipsa confecto. Sed hoc ultimum tu prorsus inficiens, ad id quod præmissum est respondebas quod licet abbas in instrumento profiteatur venditionem hujusmodi se fecisse de fratrum suorum et fidelium voluntate, de illorum tamen assensu non constat, quem intercessisse tabellio non testatur. Adjecit insuper procurator quod cum Ricoverus olim abbas ejusdem loci movisset super hoc Lucano episcopo quæstionem, et bonæ memoriæ C. papa prædecessor noster Wlterrano episcopo et priori Sancti Fridiani Lucanensis et magistro J. Pisano canonico, quibus causam ipsam commiserat, injunxisset ut ante omnia laborarent ad compositionem amicabilem faciendam, per quosdam prudentes viros fuit compositum inter eos, ita quod dictus abbas trecentis et duabus libris ab episcopo de novo receptis, de consilio et assensu G. presbyteri ecclesiæ Sancti Blasii de Bibon, ut dicebatur, ad monasterium pertinentis, et Rusticellis Castaldionis, Hugolini Guidonis, et quorundam aliorum fidelium ejusdem monasterii, ut dicebant, finem, refutationem, transactionem et pactum de non petendo fecit de omnibus supradictis. Processu quoque temporis inter Lucanum episcopum et monasterium tuum super præmissis quæstione suborta, coram abbate Sanctæ Mariæ de Masio et Mercato giudice arbitris electis a partibus Aimericus abbas prædicti loci, sexaginta octo libris ab episcopo Lucano receptis, cum consilio et assensu H. monachi, A. conservi, et laicorum quorumque fidelium monasterii, ut dicebant, eo modo quo Ricoverus abbas fecerat omnia refutavit. Unde cum compositionem prædictam idem prædecessor noster postmodum confirmavit, suam ad id intelligitur præstitisse auctoritatem; præsertim cum usque adeo conventionem illam duxerit approbandam ut confirmationis suæ litteris tenorem ejus de verbo ad verbum fecerit adnotari.

Præterea coram magistris B. et C. Pisanis canonicis iudicibus delegatis a nobis ad observationem compositionis ipsius poena interposita te astrinxisse dicebat. Unde firmiter asserebat te contra venditionem et compositiones prædictas nullatenus audiendum, sed potius condemnandum ad poenam tam in alienationis contractu quam in compositionibus comprehensam. Verum ex parte tua fuit ad præmissa responsum quod per compositiones hujusmodi lædi monasterium non debebat, tum quia ipsis quæ speciem alienationis prætendunt nec su-

perioris auctoritas nec capituli consensus accessit, tum etiam etsi prædicti abbates pecuniam componendo receperint, nihilominus tamen monasterium tam in prima compositione quam etiam in secunda ultra quadruplum lædebatur: quod facile probari posse dicebas. Sed nec obstare poterat confirmatio prælibata, utpote per nimiam ejusdem prædecessoris nostri occupationem obventa: qui licet tenorem compositionis jusserit adnotari, cum tamen deprehendere nequiverit ex eodem quam graviter monasterium lædebatur, absque alterutrius partis injuria vel jactura confirmationem illam intelligitur concessisse. Sic etenim in jure civili reperitur expressum, quod si quis a principe simpliciter impetraverit ut in publico loco ædificet, non est intelligendum ut cum incommodo alicujus id fiat, nisi forsitan et hoc fuerit impetratum. Et ideo cum rescriptum contra jus elicatum, nisi tale sit quod petenti prosit nec lædat aliam, ab omnibus debeat refutari, ex confirmatione hujusmodi dictus episcopus commodum consequi non debebat.

Præterea irrefragabili argumento videbaris ostendere quod intentionis prædecessoris nostri non exstitit compositionem prædictam in dispendium monasterii confirmare. Cum enim post modicum temporis dictus prædecessor tuus, qui prædicta distraxerat, super diversis fuisset excessibus incusatus, et Suanensis episcopus de mandato ejusdem prædecessoris nostri inquisisset super illis plenius veritatem, ac pro eo præcipue quod confessus est coram eo se medietatem Montis Castellii et trium villarum pro trecentis duodecim libris et una cultra Lucano episcopo vendidisse, ipsum ab administratione removerit, abbatiae dictus prædecessor noster quod a Suanensi episcopo factum fuerat approbando mandavit ut quamvis venditionem factam Lucano episcopo confirmasset, nihilominus tamen idem episcopus super possessionibus ab abbate prædicto emptis taliter cum substituto componeret ne ad eum propter id querimonia perferretur. Fuit insuper ex tua parte propositum quod monasterio nocere non poterat quod tu nuper compositionem ipsam promisisti coram supradictis delegatis a nobis iudicibus observare, cum hoc nimis incaute in monasterii læsionem absque nostra et tui capituli conniventia promisisses. Sed ad hoc pars altera respondebat quod etsi a principio consensum capituli non habuerit, postea tamen litteras super hoc obtinuit ab eodem, licet non fuerint iudicibus præsentatæ. Verum tu hoc prorsus inficiens allegasti quod cum nobis de promissione hujusmodi postea constitisset, nos nolentes quod incuria vel delictum personæ in damnum Ecclesie redundaret, dictis dedimus iudicibus in præceptis ut juxta mandati nostri tenorem in negotio procedere non tardarent. Sed nec quadragenaria præscriptio, de qua, licet perfunctorie, mentio facta fuerat, locum sibi poterat contra monasterium vendicare; quia licet quinquaginta et unus anni a

A tempore venditionis elapsi sint, quia tamen cum quarto anno pontificatus ejusdem C. prædecessoris nostri coram iudicibus a sede apostolica delegatis super prædictis possessionibus lis fuerit contestata, tam quatuordecim anni a tempore motæ litis elapsi quam etiam tempus vitæ illicite alienantis debent juxta sanctiones canonicas de computatione subduci, residuum temporis ad quadraginta annorum limitem non accedit. His igitur et aliis intellectis quæ tam tu quam pars altera proponere curavistis, de fratrum nostrorum consilio tam alienationem quam compositiones etiam supradictas duximus revocandas, procuratorem prædictum super iis sententialiter condemnantes, ita videlicet ut tam ad recuperationem supradictæ pecuniæ quam etiam expensarum quæ pro melioratione rerum monasterii forsitan factæ sunt idem episcopus, cum voluerit, suam justitiam prosequatur. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ diffinitionis infringere vel ei, etc. usque incursum.

Datum Laterani, iv Idus Martii, pontificatus nostræ anno duodecimo.

XCIX

EPISCOPO ET F. ET V. ARCHIDIACONIS SALAMANTINIS.
Confirmatur sententia lata pro monasterio Colimbriensi.

(Viterbii, iii Non. Augusti.)

Inter dilectos filios, priorem et conventum monasterii Sanctæ Crucis Colimbriensis ex parte una et M. et I. presbyteros, G. I. P. et M. diaconos et P. I. et M. ac quosdam alios clericos capellæ monasterii memorati ex altera, quos ad præsentationem eorundem prioris et fratrum ad titulum ipsius monasterii dicebatur venerabilis frater noster Colimbriensis episcopus ordinasse, super ordinatione ipsorum et restitutionis sententia a dilecto filio magistro P. priore Sanctæ Mariæ Montis majoris et conjudicibus suis auctoritate nostra lata pro eis exorta materia quæstionis, post altercationes multiplices et varias allegationes propositas coram venerabili fratre nostro episcopo et dilectis filiis decano et cantore Zamorensibus, quibus ultimo commisimus causam ipsam, quasdam ejusdem Colimbriensis episcopi litteras exhibuerunt duo ex clericis memoratis, videlicet P. Bartholomæi et J. Nunonis, in quibus continebatur expresse quod P. Colimbriensis episcopus ad titulum monasterii Sanctæ Crucis et præsentationem prioris et conventus ejusdem promoverat quosdam clericos, unum in Presbyterum, et alios in diaconos et subdiaconos et Ostiarios, quorum nomina in suis litteris exprimebat, inter quæ videbantur præscriptorum clericorum nomina contineri, quibus in ejus præsentia competens fuerat beneficium repromissum. Cumque fuisset a priore et fratribus allegatum easdem litteras nunquam de conscientia episcopi emanasse, ac super hoc fuisset aliquandiu litigatum, in hoc demum partes pariter convenerunt, abrenuntiatas om-

nibus quæ gesta erant in causa ut si Colimbriensis episcopus tenorem recognosceret litterarum, ipsi iudices juxta suum arbitrium facerent clericis ipsis, pro quibus prædicta sententia lata fuerat, in monasterio provideri; si vero non recognosceret tenorem earum, ex toto absolverent priorem et conventum ab impetitionibus clericorum. Cum autem iudices certiorari per dictum episcopum petiissent, licet episcopus nimis obscure primitus rescripsisset, postmodum tamen minus intricate respondit hoc modo: *Recordamur quosdam clericos ecclesie Sanctæ Crucis ad titulum monasterii et præsentationem duorum vel trium canonicorum ejusdem loci promovisse ad ordines ac eisdem super ordinatione sua nostras litteras concessisse; sed qui fuerint, et an litterarum tenor de nostra conscientia emanaverit, non recolimus.*

Super hujusmodi vero responsione conscribi fecit idem episcopus tria paria litterarum; quarum unum sæpeditorum clericorum parti et aliud prioris et fratrum nuntio assignavit, apud se ad cautelam tertio reservato. Verum cum utraque pars tradita sibi ab episcopo litteras iudicibus præsentasset, pars prioris et fratrum asseruit litteras Colimbriensis episcopi clericis traditas per eosdem fuisse falsatas, cum in eo loco in quo scriptum fuerat, *utrum litterarum tenor de nostra conscientia emanaverit, non recolimus*, loco negativæ particulæ videlicet *etiam*, litteris quibus utebantur clerici poneretur. Porro cum tam super hoc articulo quam etiam super alio, an videlicet ex iis quæ rescripsit episcopus recognovisset continentiam litterarum, fuisset utrinque diutius allegatum, iudices de consilio peritorum sententiando dixerunt episcopum sæpeditum litterarum recognovisse tenorem, priori et fratribus injungentes ut prædictis duobus clericis providerint juxta formam in authentico eorundem expressam, pro cæteris sententiam confirmationis quam tulerant super prædicta restitutionis sententia, sed ad tempus se suspendisse fatebantur eandem, in statum pristinum reducendo, et præcipiendo eam firmiter observari. Quorum sententiam magister J. monasterii procurator nuper apud sedem apostolicam constitutus coram dilecto filio nostro Pelagio Sanctæ Lucie ad septa solis diacono cardinali, quem ipsi et prædicto Joanni Nunonis procuratori clericorum ipsorum auditorem concessimus, petiit revocari, allegans eos contra conventionis seu compromissi tenorem sententiam protulisse; quia cum Colimbriensis episcopus scripserit se non recolere an litterarum tenor de sua conscientia emanasset, ergo an is tenor litterarum fuerit dubitavit: ergo tenorem ipsum minime recognovit; et ideo mandare iudices nequiverunt supradictis clericis provideri, utpote conditione in compromisso apposita non exstante. Proposuit insuper manifeste constare litteras quas iudicibus clerici supradicti obtulerant fuisse falsatas, cum litterarum tenor quas nobis nuper Colimbriensis

A episcopus super eodem facto transmisit litteris quibus pars monasterii usa fuerat, sicut idem episcopus asserit, omnino concordet, a quibus clericorum litteras non est dubium discordasse.

Cæterum procurator clericorum easdem litteras fuisse falsatas prorsus inficiens, proponebat alterius tenoris fuisse litteras quibus monasterium usum fuerat quam sint illæ quas ad nos Episcopus destinavit, adjiciens quod etsi ejusdem tenoris forsitan exstitissent, contra sententiam tamen auctoritate apostolica promulgatam in præjudicium clericorum credendum non erat, episcopo in hac parte, cum non juratus extra iudicium testimonium dederit, et sit in assertione propria singularis, et ideo sibi soli credendum non erat, quantacunque fulgeat dignitate.

B Allegavit præterea compromissi verba non captiose, sed sane potius esse intelligenda, ut scilicet verba negative concepta in affirmationem resolvantur hoc modo: Si episcopus tenorem recognosceret litterarum, secundum arbitrium iudicum provideretur clericis memoratis; si vero non recognosceret, id est, si recognosceret, non fuisse illam continentiam litterarum, prior et fratres ab impetitione absolverentur ipsorum. Et hæc interpretatio videbatur merito admittenda, tum quia negantis factum per rerum naturam nulla est probatio juxta legitimas sanctiones, tum quia multi potuissent casus occurrere in quibus episcopus non recognovisset continentiam litterarum, ut, si forsitan interim fuisset mortuus, vel mutus seu mente captus effectus, aut in remotis partibus agens, vel etiam præsens, et requisitus nollet aliquatenus respondere, et sic clerici debita fuissent provisione frustrati, quod intentioni tam partis quam iudicum obviasset. Adjecit etiam quod illa verba: *Si episcopus tenorem recognosceret litterarum*, non ad verborum seriem sed ad factum de quo in litteris agebatur erant potius referenda. Unde cum episcopus dixerit se recolere quosdam clericos capellæ Sanctæ Crucis ad præsentationem quorumdam fratrum ejusdem loci ad titulum monasterii ordinasse ac dedisse litteras ordinatis, oblatas sibi litteras super quibus erat contentio recognoscens proprio sigillo munitas, licet dixerit se non recolere an litterarum tenor de sua conscientia emanasset, tenorem recognovisse intelligitur litterarum quas veras et authenticas reputabat; sicut si aliquæ nobis litteræ offerrentur nostra bulla munitæ, quæ nec rasæ, nec cancellatæ, nec abolitæ viderentur in aliqua sui parte, neque vitium appareret in filo, stylo, charta, vel bulla, nec inhonestum continerent aliquid vel iniquum, etsi non essemus memores sic fuisse in facto processum quemadmodum litterarum series contineret quia omnium habere memoriam divinum est potius quam humanum, procul dubio litteras approbaremus easdem et per consequentiam earundem intelligeremur continentiam approbare.

His igitur et aliis coram prædicto cardinale propositis plenius intellectis, de fratrum nostrorum

consilio sententiam prædictorum judicum Zamorensium approbantes illam auctoritate apostolica confirmamus. Quocirca discretioni vestræ per apostolica scripta præcipiendo mandamus quatenus eandem sententiam faciatis appellatione remota inviolabiliter observari, contradictores, si quos inveneritis, vel rebelles per censuram ecclesiasticam compescendo. Quod si non omnes, etc., tu, frater episcope, cum eorum altero, etc.

Datum Viterbii III Non. Augusti, anno duodecimo.

C.

CANONICIS REGULARIBUS ECCLESIAE BEATI PETRI DE TORGATONA.

De canonicis instituendis in ecclesiis parochialibus.
(Viterbii, III Non. Septembris.)

Cum a sede apostolica postulatur quod æquitati sit consonum et conveniat rationi, ad concedendum debemus prompti et faciles inveniri et justa poscentium vota propensiori cura et sollicitudine promovere, ut tanto in amorem et devotionem sacrosanctæ Romanæ Ecclesiæ ferventius exardescant quanto se cognoverint majorem apud eam affectionem et gratiam invenisse. Eapropter, dilecti in Domino filii, vestris justis postulationibus grato concurrentes assensu, ad exemplar felicitatis recordationis Alexandri papæ prædecessoris nostri auctoritate vobis apostolica indulgemus ut in ecclesiis vestris, cum vacaverint, liberum sit vobis quatuor vel tres ad minus de canonicis vestris instituere, ex quibus unum diocesano Episcopo præsentetis ut ab eo curam suscipiat animarum, et vobis de temporalibus, illi vero de spiritualibus, debeat respondere. Decernimus ergo ut nulli omnino hominum liceat hanc paginam nostræ concessionis infringere vel ei, etc. usque se noverit incursum.

Datum Viterbii, III Non. Septembris, pontificatus nostri anno duodecimo.

Cl.

SOFFRIDO PISTORIENSI, EPISCOPO, EJUSQUE SUCCESSORIBUS CANONICE SUBSTITUENDIS IN PERPETUUM.

De confirmatione privilegiorum.

(Laterani, XIV Kal. Novembris.)

Quoniam universalis Ecclesiæ curam, Deo, prout ipsi placuit, disponente suscepimus, oportet nos fratres nostros episcopos ampliori charitate diligere et Ecclesias eorum gubernationi commissas protectione sedis apostolicæ communitate, quatenus tamen quam Ecclesiis quæ ipsorum regimini sunt commissæ sub apostolica tuitione manentibus et apostolorum principis patrocinio contra pravorum incursum adeptis, et ipsi officii sui prosecutioni valeant propensius imminere, et commissæ ipsorum pastioni oves Dominicæ vitæ pabulum apud eos, cessantibus pravorum molestiis, uberius et quietius possint jugiter invenire. Eapropter, venerabilis in Christo frater Soffride Pistoriensis episcope, et tuæ

A honestatis et antiquæ devotionis qua Pistoriensis Ecclesia semper in apostolicæ sedis reverentia et veneratione permansit consideratione inducti, ad exemplar felicitatis recordationis Urbani Paschalis, Innocentii, Anastasii, Alexandri et Urbani tertii prædecessorum nostrorum Romanorum pontificum eandem Ecclesiam sub beati Petri et nostra protectione suscipimus et præsentis scripti patrocinio communimus, statuantes ut quascunque possessiones, quæcunque bona eadem Ecclesia impresentiarum juste et canonice possidet, aut in futurum concessione pontificum, largitate regum vel principum, oblatione fidelium, seu aliis justis modis præstante Domino poterit adipisci, firma tibi tuisque successoribus et illibata permaneant. Sancimus etiam ut diocesis Pistoriensis episcopatus (72), sicut ejus termini prædictorum prædecessorum nostrorum privilegiis distincti sunt, sic in jure et conditione Pistoriensis episcopi sine alicujus molestia vel inquietudine perseverent; per quos nimirum terminos subscriptæ capellæ et ecclesiæ constitutæ esse noscuntur, capella videlicet de Capraria, capella hospitalis de Rosaria, plebs de Massa, capella de Vincio, capella de Bucuniano, capella de Castellonovo, capella Sancti Martini in Monteculli, capellæ sanctæ Mariæ Magdalænæ in Colle, capella de Valazano, capella de Verruca, super quam præfati prædecessoris nostri Urbani post tertiam et quartam discussionem est prolata sententia, capella hospitalis de Fanano, capella Prati episcopi, capella de Rotie, capella de Cerbaria, capella Montisacuti, capella de Insula, capella Sancti Salvatoris sita prope Pratum juxta flumen Bisentium, capella Sancti Martini in Cojano, curtem etiam quæ vocatur Pavana infra Pistoriensem comitatum cum castello Sambucæ infra curtis confinia constructo, sanctæ Pistoriensi Ecclesiæ confirmamus, sicut a venerabilis memoriæ comitissa Mathilde beati Petri filia post diu examinatum a compluribus iudicibus ac jurisperitis actionem per iudicium Bernardi S. R. E. presbyteri cardinalis et jam dicti Paschalis papæ vicarii in manus dignæ recordationis Ildebrandi prædecessoris tui et fratrum ejus restituta esse cognoscitur. Porro decimationes de Monte murlo, de Prato, de Sancto Paulo, de Colonita, de Montemagno, de Casale, de Lamporecho, de Creti, de Spanareccio, quas de laicorum manibus solertia prædicti prædecessoris tui eripuit, nullus unquam ab Ecclesiæ jure et clericorum usibus alienare præsumat. Id ipsum de cæteris curtibus prædictis præcipimus quæ hodie in Ecclesiæ Pistoriensis possessione persistunt, videlicet de Lizano, de Mammiano, de Caumana, de Batoni, de Saturnana, Brandellio, Piscia, Gropule, Vinaciano, Tobiano, publica silva mortua, Vizule, Plathaneze, Celleri, et de terra sita infra episcopatum Bononiensem, quam tenuerunt homines de Valle Biderla, curte de Spallio.

(72) Vide tom. III Ital. sac., pag. 359.

Insuper confirmamus vobis plebem Sancti Hippolyti in Alpe, plebem Sancti Laurentii, plebem in Montemurlo, plebem de Villiano, plebem Sancti Quirici, plebem in Monte Cucuili, plebem in Satornana, plebem de Brandellio, plebem de Caumana, plebem Sancti Marcelli, plebem de Lizano, plebem de Popillio, plebem de Pitellio, plebem de Furfalo, plebem de Celle, plebem de Calloria, plebem de Vinaziano, plebem de Massa, plebem de Creti, plebem de Lamporecello, plebem de Limite, plebem de Artimino, plebem de Seiano, plebem de Quarrata, plebem de Montemagno, plebem de Tobiano, plebem Sancti Hippolyti, plebem Sancti Pauli, plebem de Aiolo, plebem Sancti Iusti, plebem de Colonica, in Prato plebem Sancti Stephani. Ad hæc adjicientes sancimus ut occasione privilegii quod Pratenses a Romana Ecclesia se habere congaudent, nulla injuria vel diminutio aut inobedientia matri suæ Pistoriensi Ecclesiæ seu cuilibet supradictarum plebium, videlicet Sancti Pauli, Sancti Hippolyti, Sancti Petri de Aiolo, Sancti Iusti, et de Colonica, vel alicui in aliquo inferatur, nec Pratensis Ecclesia vel clerici ipsius loci eodem scripto contra justitiam vel dignitatem aut obedientiam Ecclesiæ seu episcopi Pistoriensis utantur, sed quemadmodum prædecessorum nostrorum Urbani, Paschalis, Innocentii et Alexandri atque aliorum, seu etiam bonæ memoriæ Petri et Ildebrandi Pistoriensium episcoporum tempore existit, ita jam dicta Pratensis Ecclesia absque aliqua diminutione potestatis aut dignitatis Pistoriensis Ecclesiæ vel episcopi, eis in omnibus et per omnia obediens et subjecta permaneat. Prohibemus insuper ne infra episcopatum tuum ullus ecclesiam vel oratorium sine assensu tuo vel successorum tuorum de novo construere audeat: salvis tamen privilegiis Romanæ Ecclesiæ. Liceat quoque tibi et successoribus tuis baptismales ecclesias in eadem diœcesi constituere, si necessitas visa fuerit imminere. Decernimus ergo ut nulli omnino hominum liceat præfatam Pistoriensem Ecclesiam temere perturbare, aut ejus possessiones auferre, vel ablatas retinere, minuere, seu quibuslibet vexationibus fatigare; sed omnia integra et illibata serventur tam tuis quam tuorum fratrum et pauperum usibus profutura, salva sedis apostolicæ auctoritate. Si qua igitur in futurum ecclesiastica sæcularisve persona hanc nostræ constitutionis paginam sciens contra eam temere venire tentaverit, secundo tertiove commonita nisi reatum suum congrua satisfactione correxerit, potestatis honorisque sui dignitate careat, reamque se divino judicio existere de perpetrata iniquitate cogoscat, et a sacratissimo corpore ac sanguine Dei et Domini Redemptoris nostri Jesu Christi aliena fiat, atque in extremo examine districtæ ultioni subjaceat. Cunctis autem eidem loco sua jura servantibus, etc. *usque in finem.* Amen, amen, amen.

Datum Laterani per manum Joannis Sanctæ Mariæ in Cosmidin. diaconi cardinalis S. R. E. cancellarii XIV Kal. Novembris, indictione XIII, Incarna-

tionis Dominicæ anno 1209, pontificatus vero domini Innocentii papæ III anno duodecimo.

CII

LUNDENSI ARCHIEPISCOPO.

De conversione Fialandæ.

(Laterani, III Kal. Novembris.)

Ex tuarum perpendimus serie litterarum quod cum quædam terra quæ Finlanda dicitur, operante Patre luminum, a quo omne datum optimum et omne donum perfectum descendit, nuper quorundam nobilium mediante sollicitudine ad fidem conversa sit Christianam, in qua modo puer Jesus proficit sapientia et ætate, episcopo ejusdem terræ postquam in propagatione catholicæ fidei cursum suum ibidem legitime consummavit, ad cœlestis remunerationis bravium evocato, nullus est ei hactenus substitutus. Nam cum propter novellam plantationem et ejusdem regionis hominum pertinaciam ac loci etiam intemperiem electus ibidem non ad honorem assumptus sed expositus martyrio reputetur, nullus fere ad illius regimen sedis aspirat nisi qui divini verbi zelo succensus pati exoptat pro Christi nomine cruciatus. Verum cum vir quidam moribus, ut asseris, et ætate maturus et scientia et virtutibus redemptus, qui propter verbum Dei, quod populo illi aliquandiu prædicavit, ab eis plura jam sustinuit piacula passionum, ad illius Ecclesiæ regimen sit vocatus, ut sic præsit aspirans ad illud quod magis consequatur martyrium quam honorem, ipsi, ex eo quod non est de legitimo matrimonio natus, sine licentia nostra munus consecrationis impendere noluit. Cum igitur urgens exposcat necessitas et evidens utilitas id requirat, nobis humiliter supplicasti ut cum eo dispensare misericorditer dignaremur. Nos igitur tuis postulationibus inclinati, per apostolica scripta mandamus quatenus si est ita, cum eo vice nostra dispenses, injungens eidem ut, sicut incepit, eandem novellam plantationem informet verbo pariter et exemplo et insistere studeat diligenter ad extirpandum paganitatis errorem et terminos Christianæ fidei dilatandos; quia licet omnes virtutes ad bravium, sola tamen perseverantia coronatur.

Datum Laterani, III Kal. Novemb., pontificatus nostri anno duodecimo.

CIII.

ILLUSTRI REGI DACIÆ.

Suadetur ut pugnet adversus paganos.

(Laterani, II Kal. Novembris.)

Suggestor scelerum semper antiquus, qui semper quærens quem devoret, tanquam leo absorbet fluvium nec miratur, habens fiduciam quod Jordanis influat in os ejus, quosdam jumentis insipientibus, quibus vere sunt similes, comparandos adeo excavit quod factorem suum, qui pelle ac carnibus illos vestit, nervisque compactis et ossibus vitam et misericordiam eis dedit, penitus ignorantes, reverentiam exhibent creaturæ quam deberent impendere Creatori, et damnabiliter idolorum cultibus inhæ-

rentes Christiani nominis professores abhorrent; eosque qui sibi prædicant verbum Dei tanquam maleficos persequuntur. Licet autem adversus hujusmodi barbaras nationes regno tuo conterminas prælium Domini præliando multos sæpe labores sustinueris et expensas, nuper tamen imber divinæ gratiæ terram cordis tui sanctæ prædicationis vomere diligenter excultam adeo fecundavit, quod divinæ zelo legis accensus apprehendere arma et scutum iterato proponis, ut juxta parabolam evangelicam debiles et infirmos, cæcos et claudos ad nuptias summi Regis intrare compellas, tractisque barbaris nationibus in sagenam fidei orthodoxæ, illuc viror junci et calami valeat suboriri ubi habitaverant hactenus struthiones. Nos igitur tuum propositum in Domino commendantes, devotionem regiam mone-

Datum Laterani, ii Kal. Novembr., etc., *ut in alia.*

CIV.

OTTO NI ILLUSTR I ROMANORUM IMPERATORI SENPER
AUGUSTO.

De eodem argumento.

(Laterani, ii Kal. Novembris.)

Suggestor scelerum serpens antiquus, etc. *ut in alia usque* persequuntur. Licet autem charissimus in Christo filius noster Waldemar, rex Danorum illustris, adversus hujusmodi barbaras nationes regno suo conterminas prælium Domini præliando multos sæpe labores sustinuerit et expensas, nuper tamen imber divinæ gratiæ terram cordis ejus sanctæ prædicationis vomere diligenter excultam adeo fecundavit quod idem zelo divinæ legis accensus apprehendere arma et scutum iterato proposuit, etc. *ut in alia usque* hactenus struthiones. Sed quoniam rege ipso in tam sancta peregrinatione profecto quidam Teutonici regnum ejus crudeliter devastarunt, ex eo forsitan sumentes audaciam delinquendi quod rex absens eorum non poterat incursibus obviare, idem nobis devotissimo supplicavit excellentiam tuam nostris litteris admoneri ut ex tua fiat permissione securus quod quandiu fuerit in executione peregrinationis ejusdem, ipsum ab æmulis et persecutoribus regni sui sub imperiali potestate degentibus non oporteat formidare. Cum autem idem rex nostris exhortationibus invitatus magnificentiæ tuæ semper in necessitatibus tuis astiterit, tuumque

procuraverit incrementum modis quibus potuit et honorem, decet imperialem excellentiam, tum ex hoc, tum etiam quia pergit in servitium Jesu Christi, tuum favorem impendere ac ipsius petitioni præstare consensum. Monemus igitur celsitudinem tuam attentius et hortamur quatenus universos tibi subditos ab ejusdem regni molestatione ita cohibeas et refrenes quod pium ipsius regis propositum propter infestationem ipsorum non possit vel non debeat impediri, sed interim regnum ejus taliter assecures quod hujus peregrinationis particeps effici merearis, et tam regem ipsum quam alios qui audierint te ipsi vices debitas impendisse per hoc devotius ad servitium imperatoriæ sublimitatis inclines. Quod autem super hoc duxeris faciendum, imperialis nobis celsitudo rescribat.

Datum Laterani, ii Kal. Novembris, etc. *ut supra.*

In eundem modum scriptum est universis Christi fidelibus in regno Daciæ constitutis, usque struthiones. Nos ergo pium ipsius regis propositum in Domino commendantes, universitatem vestram moneamus attentius et hortamur, vobis in remissionem peccaminum injungentes quatenus amore illius qui captivitatem nostram, etc. *usque* dilatandos, cum ipso rege vos viriliter accingatis, neque timeatis passiones hujus sæculi, quæ condignæ non sunt ad futuram gloriam quæ in nobis revelabitur, sed, in forti brachio et extento confundentes cum idolis suis spurcitiæ paganorum, regi vestro taliter assistatis quod tanquam strenuus miles Christi fortiter et potenter in hujus certaminis agone contendat, pro tam sanctæ peregrinationis labore retributionis æternæ præmium recepturi.

Datum Laterani, ii Kal. Novembris, anno duodecimo.

CV.

LITTERÆ MISSÆ DOMINO PAPÆ.

De negotio terræ sanctæ.

Reverentissimo in Christo Patri ac domino INNOCENTIO Dei gratia sanctæ sedis apostolicæ summo pontifici J. Salembriensis, P. Panedocensis, J. Galilopolensis episcopi, licet indigni, tam promptum quam devotum famulatus obsequium. Sanctitatem vestram scientes nullis in sua velle deesse justitiæ cunctisque qui vestræ protectionis implorant subsidium pro qualitate suæ petitionis libenter velle semper adesse, quanto magis obedientiæ filium vestræ propitiationis gratitudine credimus confovendum, tanto minus judicamus alicui fore tutum si vel remissus pro viribus adimplere non curaverit quod pro justitiâ vestra paternitas ei jusserit faciendum. Proinde cum detractoribus, Pater sanctissime, sit a quolibet qui Deum recte colit et sanctorum Patrum regulas custodire dignoscitur studiosius et vivaciter occurrendum, domino patriarchæ Constantinopolitano qualiter quod in vestris super institutione Sanctæ Sophiæ recepit in mandatis fuerit efficaciter prosecutus, ne miscendo falsa veris pestifera

maledicorum pernicies vitam maculet innocentis et A
 justus existimetur injustus, testimonium perhiben-
 dum duximus veritatis. Litteras igitur ad eundem
 super causa quæ vertebatur inter ipsum et clericos
 peregrinos qui Constantinopolim convenerant mo-
 raturi cum vestra paternitas destinasset, eas, sicut
 in veritate recognovimus, ea qua debuit devotione
 suscepit, nosque licet indignos episcopos et alios
 festinanter ad se, secundum quod earundem litte-
 rarum tenor comprehendebat, convocavit. Verum
 quia temporis asperitas alios qui de longinquo vo-
 cali fuerant ad ejus vocationem venire prohibuit,
 nobis et aliis quibusdam, quos sibi fideliter consul-
 tuos sperabat, in sua præsentia constitutis, litteras
 quas ex parte vestra susceperat, ut ex omni parte,
 licet ejus sufficientia super hoc interprete non indi- B
 geret, certius per vestrum posset irreprehensibili-
 ter adimplere mandatum, præsentavit et fecit per-
 legi diligenter, a nobis consilium postulans instan-
 tissime super eo quod præter eos quos dominus Be-
 nedictus institutos a se canonicos et a domino
 Petro cardinale nominatim recipi præceperat (73),
 contra quos et nullos alios qui Sanctæ Sophiæ ca-
 nonicos a prædictis cardinalibus se dicerent insti-
 tutos, ad vestram per appellationem confugerat
 audientiam, de quibus tantum vestra præceptio quæ
 facta fuerat a partibus per ordinem memorando
 satis aperte, secundum quod arbitramur, faciebat
 mentionem, nullis aliis etiam ad examen vestræ
 sanctitatis, qui contra dominum patriarcham super
 canonicatum Sanctæ Sophiæ moverent querimoniam C
 per se vel per suos nuntios accedentibus compare-
 bant et alii, qui cum litteras concessionis canonica-
 tus Sanctæ Sophiæ demonstrarent quas a domino
 Benedicto tempore sui recessus, sicut creditur,
 receperant et hactenus occultaverant, vestrum pro
 se recipiendis, sicut pro aliis qui per se vel per
 nuntios suos vestro conspectui præsentarunt, ad
 dominum patriarcham firmiter astruebant emanasse
 rescriptum, cujus tenore dicebant se velle canoni-
 catum repetere nominatum. Quocirca licet in jam
 dicto rescripto nullius dubitationis scrupulus esse
 videretur, ejus tamen tenore vigilantius examinato,
 prout ingenii nostri capacitas potuit comprehen-
 dere, nos prædictas rationes considerantes, et quia D
 generalis est et juri conveniens hæc apostolicæ
 sedis consuetudo quod de iis tantum quæ sunt in
 quæstionem deducta diffiniat ordine judiciario, do-
 mino patriarchæ consilium quod nobis rectius vide-
 batur dedimus hujusmodi, vestræ non fuisse scilicet
 intentionis quod alios dominus patriarcha per litte-
 ras vestræ sanctitatis recipere teneretur quam quos
 dominus Benedictus a se canonicos institutos et a
 domino Petro cardinalibus nominatim præceperat
 recipiendos : qui postquam nostro fuit et aliorum
 prudentum virorum consilio confirmatus, prose-
 quendi mandatum vestrum festinanter sibi præpa-
 rans opportunitatem, cunctum clerum civitatis con-
 vocavit, coramque nobis et illis præsentibus vestræ
 dispositionis litteras, quas prima die Jovis intrante
 mense Novembris se recepisse dicebat, clericis pere-
 grinis hæc etiam confitentibus in omnium audien-
 tiam decimo octavo Kalend. Januarii fecit a quodam
 suo capellano publice recitari : quæ plures conti-
 nentes excessus quibus ab adversariis suis coram
 vestra paternitate dictus erat Lasse transgressus,
 ipsum jurasse Venetis memorabant quod in ecclesia
 Sanctæ Sophiæ nullus nisi foret Venetus vel Ve-
 netiis per decennium commoratus institueretur
 canonicus (74), et canonicos omnes quos in eadem
 reciperet ecclesia ad consimile faciendum cogeret
 juramentum, firmiter etiam promittens eisdem quod
 per totam Romaniam pro posse suo nemo nisi Ve-
 netus episcopus crearetur vel archiepiscopus. Di-
 cebatur etiam quod non solum cardinalium, verum
 etiam jussioni vestræ steterat inobediens, imo,
 quod deterius est, ut non posset obedire de cætero
 præstiterat sacramentum. Suam quoque centum
 millibus marcarum argenti et eo amplius exspolians
 ecclesiam, non solum dilapidasse, sed et alias, pere-
 grinorum videlicet ecclesias, bonis suis exspo-
 liasse ferebatur. Super quibus omnibus qualiter ab
 ipso foret procedendum vestræ moderationis pro-
 visio cum statuisset, in eisdem litteris eidem super
 sacramento præmemorato specialiter duxistis distri-
 ctius præcipiendum quatenus si spontaneus hujus-
 modi juramentum se fecisse recognosceret, ipsum
 deberet publice cunctis præsentibus abjurare, et
 quod illud de cætero non servaret, similiter jura-
 mento firmaret. Ad quæ dominus patriarcha sub hac
 verborum serie, secundum quod tam fideliter quam
 memoriter potuimus recolligere, vel sub aliis verbis
 eandem sententiam continentibus respondit, di-
 cens : « Fratres, tanquam filius obedientiæ, utpote
 qui præceptis sedis apostolicæ dominoque meo papæ
 Innocentio cupio semper esse fidelis et devotus exi-
 stere et ab ejus obedientia pro nulla causa quando-
 que divertere, coram Deo et vobis vere protestor
 quod hujusmodi sacramentum quod dominus papa
 narrando vobis audientibus me fecisse commemo-
 rat, in suis litteris non debeo nec possum sponta-
 neus salva conscientia per singulas sui partes reco-
 gnoscere me fecisse, cum plura contineat quæ tanto
 magis distant a veritate quanto magis ab adversariis
 meis ipsa non dubito domino papæ mendaciter
 fuisse suggesta. Nihil enim de promovendis vel non
 promovendis episcopis nisi Veneti forent a me fuit
 per Venetos vel alios aliquando requisitura, nec
 aliquam feci super hoc eis aliquando sponsionem,
 nec ullum Venetis præstiti sacramentum per quod
 aliquo tempore domino papæ reverentiam non exhi-
 berem vel exhibere non possem tam debitam quam
 devotam, vel quod in aliquo suorum mandatorum
 mihi licentiam demere videretur ei semper et ubi-

(73) Vide lib. XI, epist. 76, 77.

(74) Vide lib. XI, epist. 76, 77, lib. XIII, ep. 18.

que perfectius famulandi. Nihilominus tamen ea quæ de his quæ per adversarios meos contra me fuerunt proposita, ne super hæc aliqua dubietas in cordibus vestris, quæ me vobis suspectum reddere possit, ulterius remaneat, cum omnimodæ simplicitatis paritate vobis per ordinem declarabo. Me igitur Roma redeunte, priusquam Venetias pervenissem, jam deductis iis ad notitiam Venetorum quæ super ecclesia Sanctæ Sophiæ communiter et indifferenter omnibus participanda dominus papa mihi præceperat, ducis filius cum suis consiliariis et popularium numerositas adversum me, quam cito Venetiis applicui, tumultuosius exclamando surrexerunt, mihi quidquid factum fuerat imputantes. Dolentes etenim multum timere videbantur ne si de natione qualibet in ecclesia jam dicta canonici fierent indifferenter, eadem quæ mediante pactione quam dominus imperator et ipsi tempore divisionis imperii concorditer celebrarunt cesserat in partem suam, tandem multiplicato numero peregrinorum, processu temporis ad alios deveniret. Quocirca remedia laborantes studiosius invenire quibus evacuare vel impedire possent quod dominus papa recte faciendum statuerat, quoddam postularunt a me sibi fieri sacramentum: quod quia sæpius et instantissime requisitus eis facere non consensi, mihi passagium denegabant et civitatis egressum. Creditores quoque mei, quibus sacramento tenebat Venetiis pecuniam reddere mutuam, cum tanta duritia requirebant eandem ut inducias ad solutionem pecuniæ vel modicas indulgere mihi nullatenus consentirent; præcipue cum recessum meum, quem Veneti præpedierant, timerent plurimum retardari; et ita creditorum me coarctabat importunitas ut non soluta pecunia, quam solius adjunctus patrimonii facultate restituere non poteram, nec aliquis qui me vellet ab eorum manibus absolvere creditor comparebat, mihi, etiamsi copia recedendi cum passagio concederetur, sine perjurio recedere non liceret. Ex una parte præterea vehementissime perurgebar, pro eo quod si quamlibet moram me Venetiis ulterius detinere contingeret, imminere mihi pariter et Ecclesiæ prævidebam periculum. Nam Veneti properanter Constantinopolim proficisci jam parati, de basilica Sanctæ Sophiæ thesauri residuum quod ibi remanserat, de quo mihi debebat et servitoribus Ecclesiæ in posterum provideri, violenter recipere proposuerant, et hoc se facturos manifestius minabantur. Quod jam dicti creditores evenire posse pertimescentes, prædictum debitam, cum sublato per Venetos memorato thesauro non sperarent aliunde fore solvendum, fortius et instantius repetebant. Inter hæc igitur mihi diutius fluctuanti de consilio prudentum virorum, quorum satis erat celebris auctoritas, occurrit nihil aliud consultius faciendum quam Venetis facere sacramentum, per quod eis quoquo modo satisfieri

A videretur, et meus Constantinopolim acceleratus accessus efficeret ut quod ipsi se facturos in absentia mea nequiter cogitaverant et etiam prædicebant, me præsentem cohibiti facere non attentarent. Quod in veritate, præsentiam meam postmodum reverentes, cum effectu facere nullatenus præsumpserunt; per quod etiam sacramentum sedis apostolicæ vigor in aliquo perdere minime videretur auctoritatem. Juravi siquidem quod nullus in ecclesia Sanctæ Sophiæ per me reciperetur canonicus nisi foret Venetus natione vel in ecclesiis Venetorum decennium commoratus, et quod neminem canonicum qui simile non faceret sacramentum (75); non ita tamen præcise sicut a principio Veneti postulabant, sed cum tali adjectione, salva scilicet obedientia sedis apostolicæ et juramento quod exhibui domino papæ Innocentio; salvoque speciali mandato quod ipse vel ejus successores mihi super hoc aliquando demandarent; et operam me daturum bona fide promisi quod per totam Romaniam nullus promoveretur in archiepiscopum nisi foret Venetus. Hæc igitur et nulla alia quæ spectant ad præsens negotium, me fecisse salva conscientia spontaneus recognosco: quæ, sicut Dominus papa mihi mandavit, abjurare vobis præsentibus non recuso. »

Quibus dictis, manibusque libro superpositis, prædictum sacramentum, et quod in posterum illud non servaret libenter juramento firmavit, canonicos etiam cogens abjurare quod in sua receptione se juraverant servaturos. Quo facto, clericos omnes super quibus eum vestrum constabat recepisse mandatum, recepit in canonicos, præter illos quos interim gradus sublimior ad episcopalem vocaverat dignitatem, taliter quod illos quos habere potuit præsentibus, omnes in osculo pacis recepit, locumque singulis assignans in choro, constanter eisdem contra quoslibet qui mandato vestro contradicentes eis nocere molirentur usque ad mortem suam pro viribus se daturum protectionem promisit. Absentes vero, quos animo jam receperat, se promisit quando Constantinopolim redierint, corporaliter admissurum, dicens etiam quod a principio, si voluissent ejus consiliis acquiescere, longo jam retro tempore peractum fuisset quod videbatur tunc ultimo consummatum. Consequenter, ut per experientiam super Ecclesiæ communitate manifeste monstraret semper observare se velle quod, mediante sacramento, de vestra jussione promiserat, quemdam clericum natione Placentinum, qui dicitur magister Blasius, cunctis præsentibus instituit ibidem canonicum. Ad ea vero quæ contra ipsum super ecclesiarum quarundam exspoliatione dicebantur sic respondit, suum dirigens ad omnes sermonem: « vobis universis et singulis ex parte Dei omnipotentis et sub obtentu fidelitatis et obedientiæ quam jam mihi fecistis, districtè præcipio quatenus super exspoliatione ecclesiarum, de qua nuntii pere-

(75) Vide gesta Innoc. III, cap. 99, et infra epist. 140.

grinorum apud dominum papam me diffamarunt, A veritatem non taceatis, sed si quis vestrum scit quod res ecclesiæ suæ vel alterius furtive vel alias injuste vel quoquo modo receperim, palam dicat coram omnibus, in instanti duplicia recepturus. » Nemine vero profitente quod de suis vel ecclesiarum quidquam recepisset, adjunxit, dicens: « Summam thesauri quem de basilica Sanctæ Sophiæ dicor usque ad centum millia marcarum sustulisse, decem et octo millia marcarum cunctis qui tunc erant canonicis præsentibus et scientibus vix fuisse protestor.

Super eo autem quod ab imperatore sexcenta hyperpera dicebatur injuste recepisse, quorum restitutionem, sicut in vestris litteris continebatur, clerici requirebant instanter, respondit, nullius reprehensionis notæ de hoc tali ratione se demonstrans obnoxium, et ab eorum petitione sese penitus absolvendum (76). Dicebat enim quod illa trecenta hyperpera quæ ratione quartæ spectabant ad ipsum, cum nondum tamen per vos quota sit ejus pars futura fuerit terminatum, recepit ideo, nec in procurationem domini cardinalis ejusdem, sicut clerici postulabant, erogaverit, quia computatis iis quæ non adjutus a communitate de suis bonis in procuracione dieti cardinalis expendit, et collatis cum iis quæ dominus imperator, qui communitati clericorum tenebatur in ejusdem sustentationem, de bonis eorundem distraxit, non eis ipse debitor appareret, sed ipsos ei multa restituere potius oporteret: de quone liceret eis aliquatenus dubitare, paratus erat per illos quorum ministerio dominus cardinalis ex parte sua fuerat procuratus, eos manifestius certificare. Alia vero trecenta hyperpera, quæ non sibi sed clericis a debitoribus communitatis cum instantia magna receperat, cuidam clerico nomine Theodorico, qui tunc temporis clericorum fuerat procurator, se fatebatur assignasse: qui præsens ibi confessus fuit eandem pecuniam se nomine clericorum jam longo retro tempore suscepisse. Silentium vero cunctis tenentibus, cum adversus ea quæ dominus patriarcha tam rationabiliter proposuerat respondere minime prævalerent, surrexerunt illi de quibus supra memoratum est, qui litteras quas dominus Benedictus cardinalis eis super ecclesia Sanctæ Sophiæ concesserat demonstrabant, supplicantes domino patriarchæ quatenus mandatum vestrum, quod in alijs fuerat prosecutus, in eis, ipsos in canonicos recipiendo, similiter observaret. Quibus dominus patriarcha rationes opponens prædictas, rescriptum vestrum super eorum receptione se recepisse penitus denegabat, dicens, quod vestra sanctitas de iis nullatenus diffiniret, de quibus ei per auctores causarum vel eorum nuntios nihil penitus innotuisset, multipliciter etiam astruens quod si de illis ei sicut de cæteris constitisset, licet tanto numero clericorum facultates Ecclesiæ minime suppetere non du-

bitentur, tamen in eis integre maneat vestrum prosequi libentissime non omisisset.

In eundem fere modum scripsit universitas clericorum apud Constantinopolim commorantium.

CVI.

LITTERÆ MAGISTRI MILONIS MISSÆ AD DOMINUM PAPAM.

De negotio fidei in Provincia.

Sanctissimo Patri et domino Innocentio Dei gratia summo pontifici Milo humilis servus ejus voluntarium debitæ servitutis obsequium. Postquam cum exercitu signatorum a Lugduno per Provinciam usque ad Montempessulanum processi, reverendo Patri Cisterciensi abbati et principibus visum fuit plurimum expedire quod ad terram nobilium virorum comitum Provinciæ et Furcalcariensis, partim pro reformanda concordia inter eos, partim pro collecta facienda per ecclesias ad opus et subsidium exercitus Jesu Christi, celeriter remearem. Cumque ad Arelatensem civitatem venissem, oculata fide perspexi quod alias fama intellexeram nuntiare [nuntiante]; videlicet quod vir nobilis Willelmus Porcelleti munitionem quamdam fortissimam super duabus ecclesiis et in cœmeteria ipsarum constructam in insula quadam juxta ripam Rhodani non longe ab eadem civitate in perniciem transeuntium possidebat, domosque Domini converterat in speluncas latronum. Innumera enim maleficia, rapinæ scilicet, exactiones indebitæ, furta et cæteræ abominaciones committebantur in ea, et timebantur nihilominus in futurum committi. Propter quod me cum circumstantibus civitatibus continuo ad ipsam destruendam accinxi. Et quia timuit dictus nobilis ne terra ipsius tota in exterminium et direptionem veniret, non expectata manu militari, quamvis invitus, præfatam munitionem mihi tradidit subvertendam. Ea igitur funditus demolita, continuo Massiliam properavi, civisque Massilienses diligenter admonui ut pacem et alia quæ circumadjacentia loca juraverant jurarent, et ipsi, et præcipue de facto Roncelini, in quomultum Ecclesiam Dei scandalizaverant, satisfacerent competenter. In quorum nullo preces meas seu mandatum exaudire curarunt, excusationes in peccatis suis frivolas, scilicet Roncelini absentiam, allegantes; et, quod non sine verecundia multa et rubore sustinui, mihi publice, licet falso, in faciem objecerunt quod cum Romana Ecclesia ei communicasset in multis, non tanquam apostatam seu excommunicatum ipsum vitare debebant (77). Exinde per Aquensem civitatem Avenionem revertens, præfatum comitem Fulcalcariensem vocavi, eum diligenter inducens ut sicut comes Tolosanus, cæteri barones et civitates, se ad observantiam pacis et eorum quæ statuta fuerunt apud Sanctum Ægidium obligaret. Ad quod, licet a principio difficilis multum exstiterit, postmodum tamen secundum voluntatem meam et consilium archiepiscoporum et episcoporum qui apud Avenionem ad concilium fuerant congregati,

(76) Vide lib. xi, epist. 78.

(77) Vide lib. xiv, epist. 95.

ad observandum quæcunque volui præcipere tam suam quam multorum commilitum suorum juratoriam mihi et insuper trium castrorum pignorativam exhibuit cautionem: quæ castra quibusdam discretis personis ecclesiasticis nomine vestro custodienda commisi. Circa vero comitem Provinciæ ac terram ipsius, pro eo quod in Siciliam cum sorore profectus fuerat, quæ stabilienda fuerant stabilire nequivi. Ad communem tamen utilitatem et quietem totius Provinciæ multo in præfato concilio statuta fuerunt; et prædictus Roncelinus præcipue tanquam apostata et perjurus cum omnibus fautoribus suis et complicibus fuit nominatim anathematis vinculo innodatus, totaque civitas Massiliensis et terra ipsius ecclesiastico districtissime interdicto subjecta. Præfati quoque domini Cisterciensis abbatis fuit consilium et voluntas ut formam juramenti baronum, civitatum, aliorumque locorum, sicut in authenticis quæ penes me habeo continetur, vobis seriatim transmitterem, ponendam, si vestræ sanctitati videbitur, in Regestis. Quæ forma ab originalibus sumpta et diligenter correctæ in quaterno meo sigillo signato, quem attulit lator præsentium, plenius continetur. Quia igitur, sancte Pater, ad hoc res per Dei gratiam jam devenit ut in tota Provinciâ sit summa pax et tranquillitas reformata, dummodo facile non solvantur quæ multa sunt deliberatione statuta, beatitudinem vestram humili supplicatione depono quatenus si forsitan, sicut a multis creditur, Tolosanus comes, pacis et justitiæ inimicus, ad præsentiam vestram accesserit pro recuperandis castris quæ mihi vestro nomine assignavit, quod se jactat posse facile obtinere, non vos moveat ejus lingua solis mendaciis et contumeliis erudita; sed, sicut meruit, de die in diem manus Ecclesiæ sentiat graviores. Cum enim super quindecim ad minus capitulis præter alias juratoriam ab eo receperim cautionem, fere in omnibus manifestissime dejeravit, in his præcipue quæ in aliis litteris continentur factis (78) nomine domini Regensis et meo. Unde a jure quod habet in civitate Melgorii cecidit manifeste, et septem munitissima castra quæ de suis habeo in commissum Romanæ Ecclesiæ ceciderunt. Avenionenses quoque, Nemausenses et homines Sancti Ægidii, sicut in forma juramenti quod mihi vestro nomine præstiterunt plenius continetur, de omni jure quod in civitatibus illis habet hominum Romanæ Ecclesiæ parati sunt exhibere. Verum, sicut in præfatis habetur litteris, adhuc usque ad proximum festum Omnium Sanctorum expectabitur; in quo si non venerit satisfactorus de omnibus, contra ipsum tam spiritualiter quam temporaliter procedetur. Castra siquidem quæ de suis habeo adeo sunt artificio et natura loci munita ut cum auxilio civitatum, locorum etiam et baronum, qui Ecclesiæ multa sunt devotione ac juramento astricti, facillimum sit ipsum exterminare de terra quam sua vita turpissima diutius macula-

vit. Ad hæc, in eo quod Romana Ecclesia tenet castra ullatenus ipse non læditur; imo per hoc et his diebus extremum evasit supplicium, et illæsa remansit alia terra sua. Comes quoque Fulcalcariensis multique alii barones et nobiles, qui mihi multa castra munitissima reddiderunt, non solum ea non repetunt, sed offerunt alia incessanter, quoniam id tranquillitati Provinciæ admodum expedire cognoscunt. Si autem, quod Deus avertat, idem Tolosanus comes sine alia satisfactione recuperaverit sua castra, quidquid factum est contra hæreticos et pro pace ac quiete Provinciæ stabilitum, prorsus ad nihilum redigetur, et melius esset nihil inchoatum fuisse quam relinquere taliter inchoata. Pareat mihi vestra benignitas, sancte Pater, si prolixius vel aliter quam debuerim forsitan scripsi. Nam ex abundantia cordis os loquitur; et zelum bonum habeo, qui utinam scientia sit cœditus! Licet enim tam comes ipse quam præfatus nobilis, cujus adeo munitionem destruxi quod pro centum millibus solidorum in statum pristinum reparari non posset, occulte mihi exitium machinetur, sicut multorum certa relatione cognovi, nihil me tamen ab eo quod cœpi poterit revocare, quamvis uterque mortem fuerit machinatus legati. Nam et comes semper postea interfectorem ipsius familiarem habuit et amicum, cum esset antea inimicus, et Willelmus Porcelleti germanum interfectoris ejusdem postea semper habuit commensalem.

CVII. DOMINO PAPÆ.

Super facto comitis Tolosani.

Sanctissimo Patri ac domino Innocentio Dei gratia summo pontifici Hugo Regensis episcopus, et Milo humilis servus ejus, voluntarium debitæ servitutis obsequium. Cum nuper apud civitatem Avenionensem pro statu Provinciæ cum multis archiepiscopis et episcopis et aliis Ecclesiarum prælatibus essemus in concilio congregati, de concilio et assensu reverendi Patris abbatis Cisterciensis et sacri approbatione concilii comitem Tolosanum anathematis vinculo innodavimus et totam ipsius terram ecclesiastico supposuimus interdicto pro eo quod idem comes venerabiles Patres Carpentoratensem et Vasionensem episcopos cum suis clericis non restituit pleno jure, sicut ego Milo ei præceperam sub religione præstiti juramenti et pœna in ipso juramento adjecta, pro eo etiam quod hæreticos et credentes de terra sua non expulit, nec eos ad arbitrium tradidit signatorum, Ecclesiis quoque et religiosis domibus ac personis miserabilibus justitiam, sicut ei præceptum fuerat, non exhibuit, nec ad respondendum de se conquerentibus aliquos constituit responsales, similiter incastellatas ecclesias ad diœcesanorum episcoporum arbitrium non destruxit, et pedagia seu exactiones indebitas non dimisit. Hanc autem sententiam ita duximus moderandam, quod si comes ipse usque ad proximum festum Omnium Sanctorum ad præsentiam nostram accesserit et super prædictis

(78) Vide epist.

satisfecerit competenter, non sit hac excommunicatione ligatus; alioquin tam ipse quam terra ipsius, ut supra diximus, et excommunicationis et interdicti sententia teneatur. Quia igitur, sancte Pater, veridica multorum relatione didicimus quod comes ipse ad sedem est apostolicam accessurus, ut intercessionem illustris regis Ottonis, regis quoque Franciæ, ac plurium aliorum, de quorum dilectione se jactat, terræ suæ, quæ tota pene in manibus vestris consistit, restitutionem obtineat et sic esset novissimus error longe priore deterior, totius negotii veritatem vestræ sanctitatis auribus duximus declarandam; ut si forsitan idem comes ad vos, sicut speratur, accesserit, in successore Petri petræ, quæ Christus est, inveniat firmitatem, indubitanter scientes quod per Dei ac vestram gratiam taliter est ligatus quod deinceps recalcitrare non poterit nec vestris sanctis jussionibus obviare, nisi forsitan, quod Deus avertat, quod circa ipsum factum est aliquorum instantia dissolvatur. Roncelinum quoque Sancti Victoris Massiliensis monachum apostatam et perjurum in eodem concilio anathematizavimus et malediximus, non solum propter quamdam nobilem quam traduxit, sed propter alias causas multiplices quas, cum sint notoriæ, supervacuum credimus enarrare. Hugonem etiam ferum castaldum ipsius Roncelini seu bajulum excommunicavimus nominatim, et om-

nes qui ei sicut ipsius gastaldo vel bajulo de cætero responderent. Multos alios quoque nobiles et burgenses Massilienses sententia eadem ligavimus, qui dictum Roncelinum in sua iniquitate defendunt. Civitatem Massiliensem similiter ac totam aliam terram Roncelini prædicti ecclesiastico supposuimus interdicto pro eo quod eundem Roncelinum de monasterio per violentiam extraxerunt, et ipsum in sua malitia et pertinacia manu tenuerunt, hucusque ejus dominium tanto tempore sustinentes. Item pro eo quod violentiam quam hominibus Montispessulani et peregrinis tam in rebus quam in personis idem fecerat Roncelinus non prohibuerunt, cum possent. Pro eo etiam quod ea quæ statuta fuerant apud Sanctum Ægidium pro quiete ac statu totius Provinciæ noluerunt sicut aliæ civitates et castra jurare. Præfatus etiam dominus abbas de consilio omnium prælatorum Ecclesiæ qui fuerant in exercitu congregati, consules et consiliarios Tolosanos excommunicationis sententia innodavit totam civitatem ecclesiastico supposuit interdicto, pro eo quod hæreticos et credentes, quorum ibi est maxima multitudo, noluerunt cum rebus suis ad arbitrium tradere signatorum. Hæc ideo, Pater sancte, vestris auribus duximus intimanda, ut si forsitan aliqui prædictorum ad præsentiam vestram miserint vel accesserint, de his quæ acta sunt circa eos sciatis plenius veritatem.

FORMA JURAMENTI BARONUM, CIVITATUM, ALIORUMQUE LOCORUM, DOMINO PAPÆ DANDA.

CAP. I. In nomine Domini. Anno pontificatus domini Innocentii papæ III duodecimo, xiv Kal. Julii. Nos consules villæ Sancti Ægidii de consensu et voluntate domini Raymundi comitis Tolosani præcise juramus super sancta Dei Evangelia manu tacta tibi magistro Miloni domini papæ notario, apostolicæ sedis legato, quod bona fide, sine omni malo ingenio, et sine omni fraude consulemus et operam dabimus pro posse nostro quod dictus dominus comes tam per se quam per successores suos super iis omnibus pro quibus fuit excommunicatus, quæ videlicet exponuntur in forma secundum quam ipse antequam absolveretur juravit, pareat omnibus mandatis Ecclesiæ, et quod ea in perpetuum servet, ita ut si quod illorum non fecerit vel contravenerit manifeste, nos ei nullum consilium vel auxilium seu obsequium per nos vel per homines sive amicos nostros aliquatenus impendemus, scientes ex hoc ipso dicti comitis delicto absolutos nos esse a fidelitate, si qua vel servitio illi ullo modo tenebamur. Imo quousque plene paruerit, faciemus contra ipsum pro posse nostro quidquid Romana Ecclesia vel ejus nuntius sive legatus nobis mandaverit faciendum, non obstante fidelitate vel jure aliquo vel servitio, si quo ipsi ullo modo tenebamur; a quo tam tu quam dictus comes nos absolvistis et absolvitis, si forte ipse, ut dictum est, contra præcepta quæ sibi facta sunt vel fuerint venerit manifeste. Tunc etiam pro jure sive servitio, si quod in villis nostri consulatus et Ecclesiæ Sancti Ægidii, scilicet in villa de Seura et de Stagello et de Sancta Columba et de Speirano et de toto territorio Camarinnani, et in aliis, si qua sunt, quæ ipsa villa Sancti Ægidii habere dignoscitur, fidelitatem Romanæ Ecclesiæ faciemus, ipsam eidem fideliter et perpetuo servaturi. Item stratas publicas securas servabimus, et faciemus per totum nostrum districtum inviolabiliter observari. Item pedagia seu guidagia vel exactiones aliquas a transeuntibus per stratas vel etiam per flumina nullatenus accipiemus, nisi quæ vel quas antiqua regum vel imperatorum concessione constiterit nos habere. Item ecclesias omnes et domos religiosas in nostro districtu tam in villa quam extra in plenaria servabimus libertate; videlicet quod ab eis exactiones aliquas seu tallias nullatenus exigemus, et defunctis earum abbate vel aliis rectoribus, ipsas vel domos earum nullo modo spoliabimus, nec administrationi earum seu custodiæ occasione alicujus consuetudinis vel aliqua alia; nisi forte rogati ab abbate vel capitulo, nos immiscebimus; sed omnia sine diminutione aliqua defunctorum successoribus reserventur, et electioni abbatis vel alterius rectoris Ecclesiæ faciendæ per nos vel per quamcunque aliam personam nos nullatenus immiscebimus, nec aliquam violentiam faciemus vel impedimentum præstabimus quominus electio canonice ac libere celebretur. Item pacem seu treugam, sicut nobis injunctum fuerit, bona fide observabimus. Item si abbas vel capitulum vel alia persona ecclesiastica nobis aliquos hæreticos nominaverit vel credentes, vel per nosmetipsos cognoscere poterimus aliquos hæresim prædicare vel facere conventicula aliqua, ipsos persequemur secundum legitimas sanctiones, et eorum bona infiscabimus. Hæc autem omnia singulis annis per manus abbatis nostri successores nostros jurare faciemus. Si quis autem hæc jurare noluerit, ipsum tanquam hæreticum habebimus manifestum, nec ejus iudicium sive auctoritas vigorem in aliquo sortiatur.

CAP. II. Ego Willelmus de Balcio princeps Aurascensis pro animæ meæ remedio et progenitorum meorum omnibus ecclesiis et domibus religiosis sitis

in meo districtu immunitatem secundum statuta canonum et plenissimam libertatem concedo, ita videlicet quod albergarias, procurationes, vel exactiones quascunque seu tallias nullo unquam tempore per me vel per alios requiram in eis, et requirentes sive postulantes pro posse meo fideliter coercebo. Defunctis etiam earum episcopis vel rectoribus aliis, ipsas vel domos earum per me vel per alium nullo modo spoliabo, nec administrationi earum seu custodiæ occasione alicujus consuetudinis vel aliqua alia me nullatenus immiscebo, sed sine diminutione aliqua defunctorum successoribus reserventur. Electioni etiam episcopi vel alterius rectoris Ecclesiæ faciendæ per me vel per quamcunque aliam personam me nullatenus immiscebo, nec aliquam violentiam faciam vel impedimentum præstabo quominus electio canonice ac libere celebretur. Præterea possessiones omnes et jura ecclesiarum, si qua injuste detineo, eis restituo pleno jure. Insuper promitto quod omnia jura ecclesiarum et domorum religiosarum, sicut decet catholicum principem, in præfato meo districtu totis viribus protegam et defendam. Si quis autem contra præfatam immunitatem et libertatem a me indultam ecclesiis et aliis domibus religiosis venire præsumperit, ipsum pro posse meo viriliter coercebo. Istam autem concessionem et promissionem feci apud Sanctum Ægidium anno pontificatus domini Innocentii papæ III duodecimo, XIII Kal. Julii, ad mandatum et exhortationem magistri Milonis domini papæ notarii, apostolicæ sedis legati.

CAP. III. In nomine Domini. Anno pontificatus domini Innocentii papæ III duodecimo, XIII Kal. Julii. Nos consules Nemausenses de consensu et voluntate domini Raymundi comitis Tolosani præcise juramus super sancta Dei Evangelia manu tacta tibi magistro Miloni domini papæ notario A. S. L. quod bona fide, sine omni malo ingenio et sine omni fraude consulemus et operam dabimus pro posse nostro quod dictus dominus comes tam per se quam per successores suos super iis omnibus pro quibus fuit excommunicatus, quæ videlicet exponuntur in forma secundum quam ipse antequam absolveretur juravit, pareat omnibus mandatis Ecclesiæ, et quod ea in perpetuum servet, ita ut si quod illorum non fecerit vel contra venerit manifeste, nos ei nullum consilium, vel auxilium, seu obsequium per nos vel per homines seu amicos nostros aliquatenus impendamus, scientes ex hoc ipso dicti comitis delicto absolutos nos esse a fidelitate si qua vel servitio illi ullomodo tenebamur. Imo quousque plene paruerit faciemus contra ipsum pro posse nostro quidquid Romana Ecclesia vel ejus nuntius sive legatus nobis mandaverit faciendum, nonobstante fidelitate vel jure aliquo vel servitio, si quo ipsi ullomodo tenebamur, a quo tam tu quam dictus comes nos absolvitis et absolvitis, si forte ipse, ut dictum est, contra præcepta quæ sibi facta sunt vel fuerint venerit manifeste. Tunc etiam pro jure sive servitio, si quod in villis et castris nostri consulatus et ipsa civitate habere dignoscitur, fidelitatem Romanæ Ecclesiæ faciemus, ipsam eidem fideliter et perpetuo servaturi. Item stratas publicas securas servabimus et faciemus per totum nostrum districtum inviolabiliter observari. Item pedagia seu guidagia vel exactiones aliquas a transeuntibus per stratas vel etiam per flumina nullatenus accipiemus, nisi quæ vel quas antiqua regum vel imperatorum concessione constiterit nos habere. Item ecclesias omnes et domos religiosas in nostro districtu tam in civitate quam extra in plenaria servabimus libertate, videlicet quod ab eis exactiones aliquas seu tallias nullatenus exigemus, et defunctis earum episcopo vel aliis rectoribus, ipsas vel domos earum nullo modo spoliabimus, nec administrationi earum seu custodiæ occasione alicujus consuetudinis vel aliqua alia, nisi forte rogati ab episcopo vel capitulo, nos immiscebimus, sed omnia sine diminu-

A tione aliqua defunctorum successoribus reserventur, et electioni episcopi vel alterius rectoris Ecclesiæ faciendæ per nos vel per quamcunque aliam personam nos nullatenus immiscebimus, nec aliquam violentiam faciemus vel impedimentum præstabimus quo minus electio canonice ac libere celebretur. Item si episcopus vel capitulum vel alia persona ecclesiastica nobis aliquos hæreticos nominaverit vel credentes, vel per nosmetipsos cognoscere poterimus aliquos hæresim prædicare vel facere conventiculâ aliqua, ipsos persequemur secundum legitimas sanctiones, et eorum bona infiscabimus. Hæc omnia singulis annis per manus episcopi nostri successores nostros faciemus jurare. Si quis autem hæc jurare noluerit, ipsum tanquam hæreticum habebimus manifestum, nec ejus judicium sive auctoritas vigorem in aliquo sortiatur.

B CAP. IV. In nomine Domini. Anno pontificatus domini Innocentii papæ III duodecimo, XI Kal. Julii. Ego Milo domini papæ notarius A. S. L. tibi Wilhelmo Porcellet sub debito præstiti juramenti præcipio ut mainadas nullo unquam tempore habeas. Item ut Judæos ab omni administratione publica vel privata removeas omnino, et nullo unquam tempore eos ad eandem vel ad aliam restituas, nec alios Judæos ad administrationem aliquam assumes, nec eorum consilio contra Christianos utaris. Item ut ecclesias incastellatas ad arbitrium diocesanorum episcoporum diruas, vel reserves si quas duxerint reservandas; quæ et diocesanis episcopis vel aliis Ecclesiarum prælatis, ad quos pertinere noscuntur, tradantur et ab eis perpetuo possideantur. Item præcipio ut ecclesias et domos religiosas in plenaria libertate conserves, videlicet quod in eis albergarias, vel procurationes, aut exactiones quascunque nullatenus exigas vel percipias, et defunctis earum episcopis vel aliis rectoribus, ipsas nullo modo spolies, nec administrationi earum seu custodiæ occasione alicujus consuetudinis vel aliqua alia te immisceas, sed omnia sine diminutione aliqua eorum successoribus reserventur, et electioni episcopi vel alterius rectoris Ecclesiæ faciendæ per te vel per quamcunque aliam personam te nullatenus admisceas, nec aliquam violentiam facias vel impedimentum aliquod præstes quominus electio libere ac canonice celebretur. Item præcipio ut pedagiorum seu guidagiorum exactiones penitus dimittas, nisi quas regum vel imperatorum concessione probaveris te habere, nec dimissa pedagia seu guidagia deinceps resumas. Item pacem seu trengam secundum quod tibi injunctum fuerit observes. Item ut de te conquerentibus secundum meum vel alterius legati vel judicis delegati arbitrium justitiam facias. Item præcipio ut stratas publicas securas serves.

D CAP. V. In nomine Domini. Anno duodecimo pontificatus domini Innocentii papæ III, VII Kal. Julii. Nos consules et consilarii Aurasicenses de consensu et voluntate domini Willelmi de Baucio principis nostri præcise juramus super sancta Dei Evangelia manu tacta tibi magistro Miloni domini papæ notario, apostolicæ sedis legato, quod bona fide, sine omni malo ingenio, et sine omni fraude consulemus et operam dabimus pro posse nostro quod Raymundus comes Tolosanus tam per se quam per successores suos super iis omnibus pro quibus excommunicatus fuit, quæ videlicet exponuntur in forma secundum quam ipse antequam absolveretur juravit, pareat omnibus mandatis Ecclesiæ, et quod ea in perpetuum servet, ita ut si quod illorum non fecerit vel contra venerit manifeste, nos ei nullum consilium vel auxilium seu obsequium per nos vel per homines vel amicos nostros aliquatenus impendamus; imo quousque paruerit plene, faciemus contra ipsum pro posse nostro quidquid Romana Ecclesia vel ejus nuntius vel legatus nobis mandaverit faciendum. Item stratas publicas securas servabi-

mus et faciemus per totum districtum inviolabiliter observari. Item pedagia seu guidagia vel exactiones aliquas a transeuntibus per stratas vel etiam flumina nullatenus accipiemus, nisi quæ vel quas antiqua regum vel imperatorum concessione constiterit nos habere. Item ecclesias omnes et domos religiosas in nostro districtu tam in civitate quam extra in plenaria servabimus libertate, videlicet quod ab eis exactiones aliquas seu tallias nullatenus exigemus, et defunctis earum episcopo vel aliis rectoribus, ipsas vel domos earum nullo modo spoliabimus, nec administrationi earum seu custodia occasione alicujus consuetudinis vel aliqua alia, nisi forte rogati ab episcopo vel capitulo, nos immiscebimus, sed omnia sine diminutione aliqua defunctorum successoribus reserventur, et electioni episcopi vel alterius rectoris Ecclesie faciendæ per nos vel per quamcunque aliam personam nos nullatenus immiscebimus; nec aliquam violentiam faciemus vel impedimentum præstabimus quo minus electio canonice ac libere celebretur. Item pacem seu treugam, sicut nobis injunctum fuerit, bona fide observabimus. Item si episcopus vel capitulum vel alia persona ecclesiastica nobis aliquos hæreticos nominaverit vel credentes, vel per nos ipsos cognoscere poterimus aliquos hæresim prædicare vel facere conventicula, ipsos persequemur secundum legitimas sanctiones, et eorum bona omnia infiscabimus. Hæc omnia singulis annis per manus principis nostri prædicti successores nostros faciemus jurare. Si quis autem hæc jurare noluerit, ipsum tanquam hæreticum habebimus manifestum, nec ejus iudicium sive auctoritas vigorem in aliquo ejus sortietur.

CAP. VI. In nomine Domini. Anno pontificatus domini Innocentii papæ III duodecimo, vi Non. Julii. Ego Artaudus de Rosilo juro tibi magistro Miloni domini papæ notario, apostolicæ sedis legato, quod quidquid dominus papa vel tu seu nuntius alius vel legatus ejus mihi de pedagiis seu guidagiis tam in terra quam in aquis dimittendis præceperit, bona fide observabo. Similiter stratas publicas securas servabo. Item pacem seu treugam, secundum quod mihi injunctum fuerit, jurabo et tenebo. Item hæreticos vel credentes pro posse meo persequar, et eorum bona ubi potero occupabo. Judæos ab administratione publica vel privata penitus in meo removebo districtu, nec illos vel alios unquam ad aliquam administrationem assumam; ecclesias incastellatas secundum mandatum diocesanæ episcopi destruam, vel ei restituam, nec aliquas de cætero incastellabo vel incastellatas retinebo. Ecclesias in plena libertate servabo. Et confiteor quod pro his omnibus observandis et aliis, si qua mihi præcepta fuerint, ut dictum est; castrum meum de Rosilon vobis nomine Romanæ Ecclesie tradidi, quod neque vobis neque custodibus ejusdem castri per me vel per aliam quamcunque personam auferam vel auferri faciam, imo si ab aliquo fuerit ablatum, pro posse meo ad recuperandum illud et restituendum vobis vel custodibus qui pro tempore fuerint dabo operam bona fide. Volo etiam ut idem castrum meis sumptibus custodiatur. Hæc omnia, sicut supra scripta sunt, bona fide observabo. Sic Deus me adjuvet et hæc sancta Dei Evangelia.

CAP. VII. In nomine Domini. Anno duodecimo pontificatus Domini Innocentii papæ III, vi Non. Julii. Nos episcopus, decanus, vicarius et cæteri canonici Valentini præcise juramus super sancta Dei Evangelia tibi magistra Miloni domini papæ notario, apostolicæ sedis legato, quod si Raymundus comes Tolosanus tam per se quam per successores suos super iis omnibus pro quibus fuit excommunicatus, quæ videlicet exponuntur in forma secundum quam ipse antequam absolveretur juravit, non paruerit omnibus mandatis Ecclesie, vel ea in perpetuum non

A servaverit, vel contra ipsa vel aliquod illorum venerit manifeste, ei nullum consilium vel auxilium seu obsequium per nos vel per amicos seu homines nostros aliquatenus impendemus, imo quousque plene paruerit, faciemus contra ipsum pro posse nostro quidquid Romana Ecclesia vel ejus nuntius sive legatus nobis mandaverit faciendum. Item stratas publicas securas servabimus et faciemus per totum nostrum districtum inviolabiliter observari. Item pedagia seu guidagia vel exactiones aliquas a transeuntibus per stratas vel etiam per flumina nullatenus accipiemus, nisi quæ vel quas antiqua regum vel imperatorum concessione constiterit nos habere. Item pacem seu treugam, sicut nobis a legato vel nuntio Romanæ Ecclesie injunctum fuerit, bona fide observabimus, et faciemus nostros homines observare pariter et jurare. Item hæreticos et credentes seu receptores et fautores eorum prout poterimus persequemur, eorum bona omnia, ubi potestatem habebimus, infiscantes. Et hæc omnia faciemus universos cives nostros et alios homines jurare, et faciemus tam eos quam successores eorum in posterum, prout melius poterimus, observare.

CAP. VIII. In nomine Domini. Anno ab Incarnatione Domini 1209, iv Idus Julii, Ego Milo domini papæ notarius A. S. L. vobis G. Aidemari et Lamberto Dominis de Montilio sub debito præstiti juramenti præcipio ut pedagia seu guidagia, in toto vestro districtu tam in terra quam in aquis nullo unquam tempore accipiatis, nisi quæ antiqua regum vel imperatorum concessione probaveritis vos habere. Item præcipio ut pacem seu treugam, secundum quod vobis injunctum fuerit, observetis, et faciatis a vestris hominibus observari pariter et jurari. Item præcipio ut de vobis conquerentibus secundum meum vel alterius legati vel judicis delegati seu ordinarii arbitrium justitiam faciatis. Item præcipio ut stratas publicas securas servetis, et cruce signatos tam in eundo quam in redeundo pro posse vestro ab omnibus defendatis. Item præcipio ut eos quos episcopi vel alii clerici vobis hæreticos nominabunt et receptores vel fautores aut credentes eorum tanquam hæreticos et puniatis per bonorum infiscationem et alias secundum legitimas sanctiones. Item præcipio ut ecclesias et domos religiosas in libertate plenaria conservetis, videlicet quod in eis albergarias, procuraciones, vel exactiones quascunque seu tallias nullatenus exigatis vel percipiatis, et defunctis earum rectoribus, ipsas nullo modo spoliatis, nec administrationi earum seu custodia occasione alicujus consuetudinis vel alia vos immisceatis, sed omnia sine diminutione aliqua defunctorum successoribus reserventur, et electioni rectoris Ecclesie faciendæ per vos vel per quamcunque aliam personam vos nullatenus immisceatis, nec aliquam violentiam faciatis vel impedimentum præstetis quo minus electio canonice ac libere celebretur. Item præcipio ut Judæos ab administratione publica vel privata removeatis omnino, et nullo unquam tempore eos ad eandem vel ad aliam restituatis, nec alios Judæos ad administrationem aliquam assumatis, nec eorum consilio contra Christianos utamini. Item præcipio ut ecclesias incastellatas ad arbitrium diocesanorum episcoporum diruatis, vel etiam reservetis si quas duxerint reservandas; quas ipsis diocesanis episcopis tradatis, vel aliis Ecclesiarum prælatis ad quos pertinere noscuntur, ut perpetuo possideantur ab eis. Item præcipio ut si comes Tolosanus tam per se quam per hæredes suos contra præcepta quæ sibi facta sunt vel fient in posterum super iis omnibus pro quibus fuit excommunicatus, quæ videlicet exponuntur in forma secundum quam ipse antequam absolveretur juravit, venerit manifeste, vos nullum consilium vel auxilium seu obsequium per vos vel per vestros homines seu amicos et aliquatenus impendatis, imo quousque plene pa-

ruerit, faciatis contra ipsum pro posse vestro quidquid Romana Ecclesia vel ejus nuntius sive legatus mandaverit faciendum. Item præcipio ut per vos, vel vestros homines, vel aliam quamcunque personam, consilium vel opem non detis ut munitiones vestræ, quas modo facio per Vivariensem episcopum nomine Romanæ Ecclesiæ custodiri, eidem vel custodibus ejus vel aliis qui pro tempore fuerint, auferantur; et si forte aliquo casu eis ablatae fuerint, modis omnibus quibus poteritis laborabitis ut recuperentur et restituantur eisdem. Item præcipio ut homines de Montilio faciatis Vivariensi episcopo fidelitatem pro custodia munitionum secundum voluntatem ipsius jurare, et pro expensis quas in munitionibus vestris Montilii custodiendis fecerit, cum eas a vobis petierit, secundum suum arbitrium ei etiam antequam factæ fuerint, si voluerit, satisfaciatis. Item præcipio ut si forte per vos vel hæredes vestros contra supradicta vel aliquid prædictorum aliquando veneritis manifeste, jus omne quod habet Ecclesia Romana in Montilio et ejus pertinentiis in ipsius potestate sine contradictione aliqua penitus dimittatis, ita quod dominus papa per se vel legatum suum disponat et faciat de castro illo sicut decreverit faciendum. Similiter tibi G. Aidemari præcipio ut si forte, ut dictum est, per te vel hæredes tuos contra supradicta veneris manifeste, jus omne quod habes in castro de Rochamaura Vivariensi episcopo qui pro tempore fuerit penitus sine aliqua questione dimittas, sicut tu ipse, quando mihi jurasti, te ad hoc obligasti spontanea voluntate.

CAP. IX. In nomine Domini nostri Jesu Christi. Anno ejusdem Incarnationis 1209, ix. Kal. Augusti, anno pontificatus domini Innocentii papæ III duodecimo. Nos consules Montispessulani juramus super sancta Dei Evangelia manu tacta tibi magistro Miloni domini papæ notario A. S. L. de mandato et auctoritate tua quod bona fide, sine omni malo ingenio et sine fraude consulemus et operam dabimus pro posse nostro quod dominus Raymundus comes Tolosanus tam per se quam per hæredes suos super iis omnibus pro quibus fuit excommunicatus, quæ videlicet exponuntur in forma secundum quam ipse antequam absolveretur juravit, pareat omnibus mandatis Ecclesiæ, et quod ea in perpetuum servet; ita ut si quod illorum non fecerit, vel contravenerit manifeste, nos ei nullum consilium vel auxilium seu obsequium per nos vel per homines sive amicos nostros aliquatenus impendimus, imo quousque plene paruerit, faciemus contra ipsum pro posse nostro quidquid Romana Ecclesia vel ejus nuntius sive legatus nobis mandaverit faciendum. Item stratas publicas per totum nostrum episcopatum securas servabimus et faciemus inviolabiliter observari. Item pedagia seu guidagia vel exactiones aliquas a transeuntibus per stratas episcopatus nostri vel etiam per aquas nullatenus accipiemus vel accipi permittemus, nisi quæ vel quas antiqua regum vel imperatorum concessione constiterit nos vel alios habere. Item ecclesias omnes et domos religiosas in nostro episcopatu tam in villa Montispessulani quam extra in plenaria servabimus libertate, videlicet quod ab eis exactiones aliquas seu tallias nullatenus exigemus, et defunctis earum rectoribus, ipsas vel domos earum nullo modo spoliabimus, nec administrationi earum seu custodiæ occasione alienius consuetudinis vel aliqua alia, nisi forte rogati ab episcopo vel capitulo, nos immiscebimus, sed omnia sine diminutione aliqua defunctorum successoribus reserventur, et electioni episcopi vel alterius rectoris Ecclesiæ faciendæ per nos vel per quamcunque aliam personam nullatenus nos immiscebimus, nec aliquam violentiam faciemus vel impedimentum præstabimus quo minus electio canonice ac libere celebretur. Item pacem seu treugam, sicut nobis per

A Ecclesiam Romanam vel ejus legatum seu nuntium injunctum fuerit, bona fide observabimus, et faciemus per nostrum episcopatum pro posse nostro in perpetuum observari. Item si episcopus vel capitulum Magalonense vel alia persona ecclesiastica aliquos hæreticos nobis in episcopatu nostro nominaverint vel credentes, vel per nos ipsos cognoscere poterimus aliquos hæresim prædicare vel facere conventicula illicita, ipsos persequemur secundum legitimas sanctiones, et eorum bona omnia pro posse nostro infiscabimus. Item Judæos ab omni administratione publica vel privata omnino removebimus, et nullo unquam tempore eosdem vel alios ad eandem administrationem vel aliam assumemus, nec eorum consilio contra Christianos utemur, nec in domibus suis Christianos vel Christianas ad servitium suum eos permittimus habere; et si contra hanc prohibitionem habuerint vel tenuerint, tam Judæorum quam Christianorum morantium cum eis bona omnia infiscabimus. Item ecclesias incastellatas nostri episcopatus ad arbitrium diocesani nostri episcopi vel aliorum prælatorum ad quos pertinere noscuntur penitus diruemus, vel etiam reservabimus si quas duxerint reservandas; quas ipsi episcopo vel aliis prælatis trademus, ut perpetuo possideantur ab eis. Item de nobis conquirentibus secundum tuum vel alterius legati seu iudicis delegati seu ordinarii arbitrium justitiam faciemus. Item si quis de nostro episcopatu propter suos excessus excommunicatus fuerit, et commonitus ab ecclesiastico iudice non satisfecerit infra mensem, ei centum solidos Mulgorienses [Melgor] auferemus; imo quolibet mense in quo excommunicatus permanserit, ei summam auferemus præfatam; si vero solvendo non fuerit, eum sub banno ponemus. Hoc autem nos dicimus facturos, si ab ecclesiastico iudice certiorati fuerimus. Hæc omnia successores nostros singulis annis faciemus jurare. Si quis autem hæc jurare noluerit, ipsum tanquam hæreticum habebimus manifestum, nec ejus iudicium sive auctoritas vigorem in aliquo sortiatur. Et ego supra memoratus Milo domini papæ notarius apostolicæ sedis legatus, auctoritate legationis qua fungor ad prædicta exsequenda vobis prædictis consulibus et successoribus vestris potestatem et auctoritatem concedo. Hæc omnia pro posse suo bona fide et sine aliquo malo ingenio corporaliter juraverunt se observaturos B. Caput de bove, Deodatus de Rocennaco, P. de Bisanchis, Regordus, P. Belliani, et G. de Planterio consules. Et hoc idem simpliciter juravit se tenere pro posse suo, pro seipso, J. Luciani Montispessulani Bajulus. Actum est hoc in ecclesia Sanctæ Crucis in præsentia domini Willelmi Magalonensis episcopi, B. Præpositi, B. de Mesca sacristæ, P. de Agrifolio, P. de Lunello, J. de Montelauro archidiaconi, B. de Maurino sacerdotis, Michaelis de Sauzeto diaconi, Berengarii Lambertii, J. de Latis, P. de Montelauro Causidicorum, et Vigenis Laurentii notarii publici, qui rogatus hæc scripsit.

CAP. X. In nomine Domini nostri Jesu Christi. Anno ejusdem Incarnationis 1209, iii. Kal. Augusti, anno pontificatus domini Innocentii papæ III duodecimo. Nos consules civitatis Arelatensis juramus super sancta Dei Evangelia manu tacta tibi magistro Miloni domini papæ notario, apostolicæ sedis legato, de mandato et auctoritate tua quod bona fide, sine omni malo ingenio, et sine fraude, consulemus et operam dabimus pro posse nostro quod dominus R. comes Tolosanus tam per se quam per hæredes suos super iis pro quibus fuit excommunicatus, quæ videlicet exprimentur in forma secundum quam ipse antequam absolveretur juravit, pareat, omnibus mandatis Ecclesiæ, et quod ea in perpetuum servet, ita ut si quod illorum non fecerit vel contravenerit manifeste, nos ei nullum consilium vel auxilium seu obsequium per nos vel per homines

sive amicos nostros aliquatenus impendemus; imo quousque plane paruerit, faciemus contra ipsum pro posse nostro quidquid Romana Ecclesia vel ejus nuntius sive legatus nobis mandaverit faciendum. Item stratas publicas per totum nostrum episcopatum securas servabimus et faciemus inviolabiliter observari. Item pedagia seu guidagia vel exactiones aliquas a transeuntibus per stratas episcopatus nostri vel etiam per aquas nullatenus accipiemus vel accipi permittemus, nisi quæ vel quas antiqua regum vel imperatorum concessione nos vel alios habere constiterit. Item ecclesias omnes et domos religiosas in nostro episcopatu tam in civitate Arelatensi quam extra in plenaria servabimus libertate, videlicet quod ab eis exactiones aliquas seu tallias nullatenus exigemus, et defunctis earum rectoribus, ipsas vel domos earum nullo modo spoliabimus, nec administrationi earum seu custodiæ occasione alicujus consuetudinis vel aliqua alia, nisi forte rogati ab archiepiscopo vel capitulo, nos immiscebimus, sed omnia sine diminutione aliqua defunctorum successoribus reserventur, et electioni archiepiscopi vel alterius rectoris Ecclesiæ faciendæ per nos vel per quamcunque aliam personam nullatenus nos immiscebimus, nec aliquam violentiam faciemus vel impedimentum præstabimus quominus electio canonice ac libere celebretur. Item pacem seu treugam, sicut nobis per Ecclesiam Romanam vel ejus legatum seu nuntium injunctum fuerit, bona fide observabimus et faciemus per nostrum episcopatum pro posse nostro in perpetuum observari. Item si archiepiscopus vel capitulum Arelatense vel alia persona ecclesiastica nobis aliquos hæreticos in episcopatu nostro nominaverint vel credentes, vel per nos ipsos cognoscere poterimus aliquos hæresim prædicare vel facere conventicula illicita, ipsos persequemur secundum legitimas sanctiones, et eorum bona omnia pro posse nostro infiscabimus. Item Judæos ab omni administratione publica vel privata omnino removebimus, et nullo unquam tempore eosdem vel alios ad eandem administrationem vel aliam assumemus, nec eorum consilio contra Christianos utemur, nec in domibus suis Christianos vel Christianas ad servitium suum eos permittemus habere; et si contra hanc prohibitionem habuerint vel tenuerint, tam Judæorum quam Christianorum morantium cum eisdem bona omnia infiscabimus. Item ecclesias incastellatas nostri episcopatus ad arbitrium diocesanæ nostri archiepiscopi vel aliorum prælatorum ad quos pertinere noscuntur penitus diruemus, vel etiam reservabimus si quas duxerint reservandas, quas ipsi archiepiscopo vel aliis prælatis trademus, ut perpetuo possideantur ab eis. Item de nobis conquerentibus secundum tuum vel alterius legati vel iudicis delegati seu ordinarii arbitrium justitiam faciemus. Item si quis de nostro episcopatu propter suos excessus excommunicatus fuerit, et communitus ab ecclesiastico iudice non satisfecerit infra mensem, ei centum solidos Mulgor. auferemus; imo quolibet mense, ex quo excommunicatus permanserit, ei summam auferemus præfatam; si vero solvendo non fuerit, eum sub banno ponemus. Hoc autem nos discimus facturos si ab ecclesiastico iudice certiorati fuerimus. Hæc omnia singulis annis successores nostros faciemus jurare. Si quis autem hæc jurare noluerit, ipsum tanquam hæreticum habebimus manifestum, nec ejus iudicium sive auctoritas vigorem in aliquo sortiatur. Et ego supra memoratus Milo domini papæ notarius A. S. L. auctoritate legationis qua fungor ad prædicta exsequenda vobis prædictis consulibus et successoribus vestris potestatem et auctoritatem concedo. Hæc omnia pro posse suo bona fide et sine aliquo malo ingenio corporaliter juraverunt se observaturos B. Roniarda, R. Petrus de super Rhodano, Cabritus, B. Ferreoli, R. de Farnaria, R. Garmerus, consules. Et hoc idem juraverunt simpliciter se tenere

A pro posse suo cives Arelaten. infrascripti, scilicet Ugo de Arenis Cepo, P. de Leone, R. Berennus, B. Scopha, P. Bonus, D. de Nemauso, M. Gervasius, P. de Thoro, P. Raymundi, V. de Thoro.

Actum est hoc in palatio domini archiepiscopi super portam Sancti Stephani, in præsentia S. Præpositi Arelatensis Ecclesiæ, Ber. sacristæ, Theodisii canonici Januensis, et P. Fortis notarii Arelatensis, qui rogatus hæc scripsit.

B CAP. XI. In nomine Domini nostri Jesu Christi. Anno ejusdem Incarnationis 1209, iv Non. Augusti anno pontificatus Domini Innocentii papæ III duodecimo. Nos consules et omnes homines Argentariæ juramus super sancta Dei Evangelia manu tacta vobis Burno Vivariensi episcopo et G. Bodi ad hoc specialiter delegatis a domino Milone domini papæ notario A. S. L. de mandato et auctoritate ipsius legati quod bona fide, sine omni malo ingenio, et sine fraude, consulemus et operam dabimus pro posse nostro quod dominus R. comes Tolosanus tam per se quam per hæredes suos super iis omnibus pro quibus fuit excommunicatus, quæ videlicet exponuntur in forma secundum quam ipse antequam absolveretur juravit, pareat omnibus mandatis Ecclesiæ, et quod ea in perpetuum servet, ita ut si quod illorum non fecerit vel contravenerit manifeste, nos ei nullum consilium vel auxilium seu obsequium per nos vel amicos nostros aliquatenus impendemus, imo quousque plene paruerit, faciemus contra ipsum pro posse nostro quidquid Romana Ecclesia vel ejus nuntius sive legatus nobis mandaverit faciendum. Item stratas publicas per totum Vivariensem episcopatum securas servabimus et faciemus inviolabiliter observari. Item ecclesias omnes et domos religiosas in Vivariensi episcopatu tam in civitate Vivariensi quam extra in plenaria conservabimus libertate, videlicet quod ab eis exactiones aliquas seu tallias nullatenus exigemus, et defunctis earum rectoribus, ipsas vel domos earum nullo modo spoliabimus, nec administrationi earum seu custodiæ occasione alicujus consuetudinis vel aliqua alia, nisi forte rogati ab episcopo vel capitulo, nos immiscebimus, sed omnia sine diminutione aliqua defunctorum successoribus reserventur, et electioni episcopi vel alterius rectoris Ecclesiæ faciendæ per nos vel per quamcunque aliam personam nullatenus immiscebimus, nec aliquam violentiam faciemus vel impedimentum præstabimus quo minus electio canonice ac libere celebretur. Item pacem seu treugam, sicut nobis per Ecclesiam Romanam vel ejus legatum seu nuntium injunctum fuerit, bona fide observabimus, et faciemus per episcopatum Vivariensem pro posse nostro in perpetuum observari. Item si episcopus vel capitulum Vivariense vel alia persona ecclesiastica nobis aliquos hæreticos in episcopatu Vivariensi nominaverint vel credentes, vel per nosmetipsos cognoscere poterimus aliquos hæresim prædicare, vel facere conventicula illicita, ipsos persequemur secundum legitimas sanctiones, et eorum bona pro posse nostro infiscabimus. Item Judæos ab omni administratione publica vel privata omnino removebimus, et nullo unquam tempore eosdem vel alios ad eandem administrationem vel aliam assumemus, nec eorum consilio contra Christianos utemur, nec in domibus suis Christianos vel Christianas ad servitium eorum permittemus habere; et si contra hanc prohibitionem habuerint vel tenuerint, tam Judæorum quam Christianorum morantium cum eis bona omnia infiscabimus. Item ecclesias incastellatas Vivariensis episcopatus ad arbitrium diocesanæ nostri episcopi vel aliorum prælatorum ad quos pertinere noscuntur penitus diruemus, vel etiam reservabimus si quas duxerint reservandas; quas ipsi episcopo vel aliis prælatis trademus, ut perpetuo possideantur ab eis. Item de nobis conquerentibus secundum arbitrium magistri Milonis domini papæ notarii A. S. L.

vel tuum, domine Vivariensis episcopo, vel alterius legati seu iudicis ordinarii vel delegati iustitiam faciemus. Item, si quis de Vivariensi episcopatu propter suos excessus excommunicatus fuerit, et commonitus ab ecclesiastico iudice non satisfecerit infra mensem, -ei centum solidos Podienses auferemus; imo quolibet mense, in quo excommunicatus permanserit, ei summam auferemus præfatam; si vero solvendo non fuerit, eum sub banno ponemus. Hoc autem nos dicimus facturos si ab ecclesiastico iudice certiorati fuerimus. Hæc omnia singulis annis successores nostros consules faciemus jurare. Si quis autem hæc jurare noluerit, eum tanquam hæreticum habebimus manifestum, nec ejus iudicium sive auctoritas vigorem in aliquo sortiatur. Et nos B. Vivariensis episcopus et G. Todi vobis ex parte domini legati supradicti ad prædicta omnia exsequenda auctoritatem et potestatem concedimus vobis prædictis consulibus et toti populo Argentariæ. Hæc omnia pro posse nostro nos observaturos juramus in animam nostram et in animam totius populi ego W. Carns, R. Besceda, Ber. Roquerius, Argentariæ consules, P. Mazel, S. Mascals, R. Chairicus, Bern. Dalbiges, Ermengaus, R. de Ribeira, R. Salgues, Ber. de Fijac, W. Esteves, P. Faber, et totus populus Argentariæ.

CAP. XII. Nos Ugo et R. nepos ejus de Baucio promittimus vobis domino Miloni domini papæ notario A. S. L. sub debito juramenti quod vobis apud Sanctum Ægidium præstitimus quod quam cito per vos vel nuntium vestrum fuerimus requisiti, castrum de Alansone vobis vel cui mandaveritis assignari omni occasione postposita faciemus, et ex nunc idem castrum profiteamur nos vestro nomine possidere. Volumus etiam ut idem castrum nostris custodiatur expensis.

CAP. XIII. In nomine Domini nostri Jesu Christi. Anno ejusdem Incarnationis 1209, ii Non. Septembris, anno pontificatus domini Innocentii papæ III duodecimo. Ego G. de Fabrano Dei gratia comes Fornalcariensis juro super sancta Dei Evangelia manu tacta tibi magistro Miloni domini papæ notario A. S. L. quod stratas publicas per totum meum districtum securas servabo et faciam inviolabiliter observari. Item pedagia seu guidagia vel exactiones aliquas a transeuntibus per stratas mei districtus vel etiam per aquas nullatenus accipiam vel permittam accipi, nisi quæ vel quas antiqua regum vel imperatorum concessione me habere constiterit. Item ecclesias omnes et domos religiosas in toto meo districtu in plenaria libertate servabo, videlicet quod ab eis exactiones aliquas seu tallias nullatenus exigam vel exigi faciam, et defunctis earum rectoribus, ipsas vel domos earum minime spoliabo vel faciam spoliari, nec administrationi earum seu custodiæ occasione alienius consuetudinis vel aliqua alia, nisi forte rogatus ab episcopo vel capitulo, me immiscere præsumam, sed omnia sine diminutione aliqua defunctorum successoribus reserventur, nec electioni episcopi vel alterius rectoris Ecclesiæ faciendæ per me vel per quameunque aliam personam me immiscebo, nec aliquam violentiam faciam

A vel impedimentum præstabo quo minus electio canonice ac libere celebretur. Item pacem seu treugam, sicut mihi per Ecclesiam Romanam vel ejus legatum seu nuntium injunctum fuerit, bona fide servabo et faciam per meum districtum pro posse meo inviolabiliter observari. Item, si aliqua persona ecclesiastica in meo districtu aliquos hæreticos nominaverit vel credentes, vel per meipsum cognoscere potero aliquos hæresim prædicare vel facere conventicula illicita, ipsos persequar secundum legitimas sanctiones, et eorum bona omnia infiscabo. Item Judæos ab omni administratione publica vel privata penitus removebo, et nullo unquam tempore eosdem vel alios ad eandem administrationem assumam vel aliam, nec eorum consilio utar contra Christianos, nec in domibus suis Christianos vel Christianas ad servitium suum eos permittam habere; et si contra hanc prohibitionem habuerint vel tenuerint, tam Judæorum quam Christianorum morantium cum eisdem bona omnia infiscabo. Item ecclesias incastellatas mei districtus ad arbitrium diocesani episcopi vel aliorum prælatorum ad quos pertinere noscuntur penitus diruam, vel etiam reservabo si quas duxerint reservandas; quas ipsis prælatis tradam, ut perpetuo possideantur ab eis. Item de me conquerentibus secundum tuum vel alterius legati, vel iudicis delegati seu ordinarii arbitrium iustitiam faciam. Item, si quis de meo districtu propter suos excessus excommunicatus fuerit, et commonitus ab ecclesiastico iudice non satisfecerit infra mensem, ei centum solidos monetæ cursil. auferam, imo quolibet mense in quo excommunicatus permanserit, ei summam auferam prætaxatam; si vero solvendo non fuerit, eum ponam sub banno. Hæc autem me dico facturum si ab ecclesiastico iudice fuero certioratus. Ut autem hæc omnia per me ac successores meos firmiter observentur, hæc castra, videlicet castrum de Lursmarin, et Perosum, et Cesaristam, tibi duxi obliganda nomine Romanæ Ecclesiæ, et cuicumque et quodocumque volueris assignabo corporaliter possidenda, meis custodienda expensis, nec ea per me vel alios auferam, et si ablata fuerint, bona fide recuperabo ea, et restitutionem custodibus qui per te, vel Romanam Ecclesiam, fuerint deputati. Cum comite juraverunt Bertrandus de Vilamauri, Ricavus de Insulamajor, Raimaldus Dallini, W. de Sabrano, W. Gaufridus de Avenione, W. Cucuron, Bertrandus de Sancto Maximo, Guigo Roza, R. de Subrano, W. Raimundi de Vacheriis, Bertrandus de Pertuso.

CAP. XIV. In nomine Domini nostri Jesu Christi. Anno ejusdem Incarnationis 1209, iv Idus Septembris, anno pontificatus domini Innocentii papæ III duodecimo. Nos consules et cives Cavellenses juramus super sancta Dei Evangelia manu tacta tibi magistro Miloni domini papæ notario A. S. L. de mandato et auctoritate tua quod bona fide, sine omni malo ingenio, et sine fraude, consulemus et operam dabimus pro posse nostro quod dominus R. comes Tolosanus, etc., sicut in forma juramenti quod præstiterunt homines de Montepessulano plenius continetur.

CVIII.

DOMINO PAPÆ.

De victoria habita contra hæreticos.

Sanctissimo Patri et domino INNOCENTIO Dei gratia summo pontifici, frater ARNALDUS dictus abbas Cistercii, et MILO humilis servus ejus, tam debitum quam devotum voluntariæ servitutis obsequium.

Benedictus omnipotens Dominus qui cum sit ma-

gnus in magnis, mirabilia gloriosius operatus in minimis, prosperum fecit verbum quod egressum est de ore vestro contra fidei subversores, qui peccatis exigentibus nimium pullularant in provincia Narbonensi. Ipso siquidem faciente dissipati sunt inimici ejus, et mox a facie ipsius fugerunt qui eum oderant et dissipaverant legem ejus. Advenientibus sane illustri duce Burgundiæ aliisque magnatibus

eum tanta multitudine signatorum quanta inter Christianos non creditur aliquando convenisse, in eorum adventu usque adeo invasit tremor hypocritas ut quasi miraculose fugerent ante faciem subsequentium, maxime post civitatis Biterrensis excidium et ruinam. Licet enim cives civitatis ejusdem per nos et suum episcopum diligenter commoniti fuerint, eisdemque sub excommunicationis poena duxerimus injungendum ut vel hæreticos quos habebant cum rebus suis cruce signatis traderent, vel, si hoc non possent, exirent de medio eorundem, alioquin sanguis eorum super capita sua esset, ipsi tamen nostris non acquieverunt monitis et mandatis, imo super defendenda civitate contra signatos cum ipsis hæreticis juramento interposito conveniunt. Appropinquante igitur exercitu civitati, domini quorundam castrorum adjacentium male sibi conscii, a facie signatorum fugerunt; sed milites et fideles reliqui castrorum ipsorum ad exercitum fiducialiter accedentes, se sua, et ipsa castra in manus signatorum dederunt, fidelitatem eis et hominum facientes; et in vigilia beatæ Mariæ Magdalænæ reditum fuit nobis nobile quoddam castrum quod dicitur Servianum, cui alia plura castra, et ipsa bona admodum, appendebant. In crastino vero, in festo sanctæ Magdalænæ, in cujus ecclesia cives Bitterrenses dominum suum (79) dudum proditorialiter interfecerant, mane obsessa est civitas: quæ quidem natura loci, viris et victualibus adeo videbatur munita quod per longum temporis putaretur posse quantumlibet exercitum sustinere. Verum, quia non est fortitudo, non est consilium contra Deum, dum tractaretur cum baronibus de liberatione illorum qui in civitate ipsa catholici censebantur, ribaldi et alii viles et inermes personæ, non exspectato mandato principum, in civitatem fecerunt insultum, et mirantibus nostris, cum clamaretur: *Ad arma, ad arma*, quasi sub duarum vel trium horarum spatio, transcens fossatis ac muro, capta est civitas Biterrensis, nostrique non parcentes ordini, sexui, vel ætati, fere viginti millia hominum in ore gladii peremerunt; factaque hostium strage permaxima, spoliata est tota civitas et succensa, ultione divina in eam mirabiliter sævientem. Disseminato ergo rumore tanti miraculi usque adeo territi sunt universi, ut montana petentes et invia, inter Bitterrensem et Carcassonam reliquerunt castra nobilia plusquam centum, referta tamen cibariis et reliqua suppellectili quam fugientes secum nequiverant asportare: inter quæ castra erant quamplurima adeo natura loci, viris divitiisque munita ut viderentur insulsum nostri exercitus posse facile longissimo tempore sustinere. Inde, duce Domino, cujus ducebatur amore, in festo sancti Petri ad vincula totus Christi exercitus Carcassonam pervenit (80), civitatem utique populosam et in sua perfidia tam loci fortitudine quam divitiarum abun-

(79) Trincavellum. Vide Hist. Albig. c. 15 et Guill. de Podio Laur. c. 15.

dantia gloriantem. Obsessa igitur civitate in crastinum nostri fecerunt insultum in primum suburbium: quod utique licet vallo, muro et propugnaculis valde munitum esset, nostri tamen inter imbres lapidum, inter tela balistarum, inter lanceas et gladios defendentium, quasi sub duarum horarum spatio omnia transcendentem, tam potenter quam mirabiliter intravere suburbium, ipsumque incendio vastaverunt. Inde vero erectis machinis, octavo die captum est majus suburbium, et ab ipsis civibus incendio devastatum.

Conclusis igitur hostibus infra civitatis angustias, cum supra quam crederetur a nostris multa interiorius cives ipsius laborarent inedia, se ac sua omnia et civitatem ipsam obtulere signatis, dummodo eis vita ex misericordia servaretur, et deducerentur securi tantummodo una die. Habito itaque communi consilio, quasi necessario principes sunt inducti ad hanc misericordiam faciendam; tum quoniam apud homines non videbatur civitas facile posse capi, utpote loci positione et humana industria munitissima, licet hoc facile Deo esset, qui omnia faciebat; tum quia plurimum timebamus ne si vi civitas caperetur, sicut de aliis locis jam contigerat, etiam invitis principibus, sive ab his qui nobiscum erant corpore sed non mente, sive ab ipsis hostibus omnia incendio vastarentur; et sic hujusmodi necessitate inducti, sub prædicta forma recipi permisimus civitatem, ut ea per catholicos viros munita, reliquæ civitates et castra quæ occupavit exercitus ab hæresi per Catholicorum prudentiam expientur, qua per incolarum nequitiam fuerant hætenus turpiter maculata. Ut igitur terra, quam in servorum suorum manibus Deus dedit, ad honorem ipsius sanctæque Romanæ Ecclesiæ ac totius Christianitatis servetur, nobilis vir Simon de Monteforti, sanctitati vestræ, sicut credimus, bene notus, vir armis strenuissimus, fide devotissimus, ac totis viribus persequi desiderans hæreticam pravitatem, in principem et dominum terræ ipsius de communi consilio est electus; cujus quantum sit desiderium circa reparandum in partibus illis Ecclesiæ Dei statum ex hoc evidenter apparet, quoniam jam ipse disposuit ut de tota terra quam ibidem dedit ei Deus decimæ et primitiæ Ecclesiis cum integritate solvantur (81), ac si quis huic suo proposito contraret, ipsum tanquam suum et Ecclesiæ inimicum totis viribus impugnaret, ac de singulis laribus terræ suæ vult annuatim Romanæ Ecclesiæ denarios tres persolvi; et, ne possit in ditione sua censura ecclesiastica vilipendi, constituit ut si castellanus per quadraginta dies in excommunicatione permanserit antequam reconcilietur Ecclesiæ, centum solidos, si miles fuerit, vel burgensis quinquaginta, si plebeius quilibet, viginti solidos componat; et in recognitionem domini Romanæ Ecclesiæ aliorum dominorum in omnibus salvo jure, dis-

(80) Vide Hist. Albig. cap. 16.

(81) Vide Hist. Albig. cap. 17.

posuit annis singulis certam vobis solvere pensionem (82). Pro ipso igitur et cum ipso beatitudini vestrae preces offerimus humiles et devotas quatenus in suis petitionibus, quas faciet per solemnes nuntios qui sunt pro eo ad sedem apostolicam accessuri, eum solita pietate dignemini exaudire; ut per favorem Romanæ Ecclesiæ terram illam prorsus emundet ab hæretica pravitate. Licet enim major pars exercitus ad partes suas redierit, expedito per Dei gratiam duorum mensium spatio quod vix sperabitur posse per biennium vel triennium expediri, adhuc tamen tot milites aliique probi homines cum dicto nobili remanserunt quod, dummodo ab Ecclesia, cujus negotium ipse gerit, in expensis juvetur, facile sibi erit non solum acquisitam terram defendere, sed expulsis prorsus hæreticis, præter Tolosam, totam aliam occupare. Cum enim, præter civitates, plusquam ducenta optima castra possideat, ac vicecomitem Biterrensem hæreticorum pessimorum defensorem teneat vinculis compeditum, evidenter apparet eum ad municendam terram hujusmodi et aliam acquirendam multis viris ac viribus indigere. Multa quæ desunt prædicti nuntii, sanctitati vestrae referent viva voce, sicut qui semper præsentibus fuerunt.

CIX.

DOMINO PAPÆ.

De expugnatione hæreticorum.

(83) Sanctissimo Patri et domino INNOCENTIO Dei gratia apostolicæ sedis summo pontifici SIMON comes Leicestræ, dominus Montisfortis, Biterrensis et Carcassonensis vicecomes, salutem et tam debitæ subjectionis quam reverentiæ plenitudinem.

Noverit sanctitas vestra quod audito mandato vestro mihi specialiter destinato, omni mora postposita ad partes Albienses iter meum super hæreticos præparavi; ubi Dei vocatione et assensu procerum crucesignatorum, quamvis indignus, ad terræ illius regimen et dominatum advocatus et unanimiter electus, ibi ad honorem Dei et fidei catholicæ supplementum, si valeam, proposui remanere, spem habens in Domino præcipuam quod pravitas hæretica in illis partibus funditus destruetur, si vestro fruatur auxilio, præveniente gratia Dei, quæ duo mihi conferunt spem totius consilii post laborem. Verumtamen, quia labor est sumptuosus duplici de causa, oportet ut cura pervigili, sicut bono inchoastis principio, sine peroptimo terminetis. A terra enim illa proceres terrarum qui ibi in expeditionem super hæreticos confluerant, me fere solum inter inimicos Christi per montes et scopulos vagantes cum non multo milite reliquerunt; et terram præ nimia paupertate, cujus bona destructa sunt, sine vestro et fidelium auxilio non potero diutius gubernare. Ipsi enim hæretici partim castella reliquerunt vacua et subversa fugientes, partim vero ex illis fortioribus adhuc tenent, Dei exercitui

resistentes, donec ipsorum spurcicia victrix Dei dextera comprimatur. Oportet siquidem me conducere soldarios qui mecum remanserunt grandiori pretio quam in aliis guerris. Vix enim possum aliquos retinere nisi duplici remunerentur remuneratione. Statutum est vero quod Ecclesia Romana, quæ caput nostrum et fidei catholicæ esse dignoscitur fundamentum, solutione trium denariorum ab unoquoque hospicio annuatim per illam terram perenniter congaudebit; et hoc peto a vestra sanctitate firmiter confirmari. Decimas siquidem, quas hucusque hæretici detinuerunt, dignum duxi ecclesiis terræ et ecclesiarum ministris sine aliqua diminutione per totam terram fideliter dispensare. Cæterum, his ita jam pro posse meo ad honorem Dei dispositis, vestram mea parvitas deposcit sanctitatem ut dictam terram quæ mihi ex parte Dei et vestra, et per legatum vestrum abbatem Cistercii, communicato super hoc tenus exercitus consilio, mihi et hæredibus meis, illis etiam qui laboris participes ejusdem terræ secundum merita acceperint portionem, benigne dignemini confirmare. Venerabilem siquidem virum abbatem Cistercii præ cæteris negotio Dei fideliorum et proniorum in omnibus inveni, sermone, opere, consilio, fide integra constantiorum. Et, quia non nocet admissio subdere calcar equo, vestrae supplico paternitati ut de me et de terra sit ipse sollicitus, sicut consuevit, per apostolicam monitionem dignemini commonere. Verum, quia quæ expediunt non valeo penitus prænotare, sanctitati vestrae dilectum et fidelem meum nobilem virum R. latorem præsentium transmittere decrevi, cujus absentiam graviter me expedit sustinere, cum ipse mihi fuerit pars consilii et auxilii supplementum, ut quæ vestrae sanctitati ex parte mea dixerit firmiter rata habeatis.

CX.

ADULPHO QUONDAM COLONIENSI ARCHIEPISCOPO.

*Confirmatur ei pensio 250, marcarum.**(Laterani, vii Idus Novembris.)*

Solet annuere sedes apostolica piis votis, et honestis petentium precibus favorem benevoluntatis impertiri. Eapropter tuis justis postulationibus grato concurrentes assensu, provisionem ducentarum et quinquaginta marcarum quam tibi venerabilis frater noster Coloniensis archiepiscopus de consilio et assensu priorum et conventus nobilium terræ ac ministerialium et civium Coloniensium ad mandatum nostrum percipiendam annis singulis assignavit, sicut in ejus authentico continetur, auctoritate tibi apostolica confirmamus et præsentis scripti patrocinio communitus. Nulli ergo, etc., hanc paginam nostræ confirmationis infringere, vel ei, etc. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, etc. usque incursum.

‡ Datum Laterani, vii Idus Novembris., pontificatus nostri anno duodecimo.

(82) Vide infra epist. 123.

(83) Vide infra, epist. 125.

CXI.

PRIORI ET FRATRIBUS JEROSOLYMITANI HOSPITALIS
SANCTI ÆGIDII.

*Confirmatur eis donatio facta a comite Forcalcariensi.
(Laterani, II Kal. Novembris.)*

Cum a nobis petitur quod justum est et honestum, tam vigor æquitatis quam ordo exigit rationis ut id per sollicitudinem officii nostri ad debitum perducatur effectum. Eapropter, dilecti in Domino filii, vestris justis postulationibus grato concurrentes assensu, castrum, burgum et palatium de Manuascha et alia omnia cum suis pertinentiis a Guillelmo quondam comite Forcalcariensi domui vestræ pie concessa, sicut ea juste ac pacifice possidelis, et in instrumento ipsius comitis continetur, vobis et per vos domui vestræ auctoritate apostolica confirmamus, et præsentis scripti patrocinio communimus. Ad majorem autem cautelam instrumentum prædictum de verbo ad verbum huic nostræ paginæ duximus inserendum; cujus tenor est talis: « Ego Guillelmus, Dei gratia comes Forcalcariensis, filius domini comitis Bertrandi et dominæ comitissæ Jaucerandæ, pietatis intuitu et in redemptione peccatorum meorum et parentum meorum, et in compensatione damni Hospitali et fratribus a me illati, dono et jure perfectæ donationis inter vivos trado in perpetuum, sine omni retinemento, Domino Deo et fratribus Hospitalis Jerosolymitani præsentibus et futuris in manus de te fratre Petro de Falcone ejusdem Hospitalis priore propriam domum meam, scilicet palatium de Manuascha, cum omnibus pertinentiis suis, quod meis sumptibus ædificavi, et præterea quidquid quocunque jure ad me pertinet vel quandoque pertinuit in burgo et castro de Manuascha et in eorum pertinentiis et in totas auras intus et extra, cum terris cultis et incultis, pratis, nemoribus, aquis, aquarum decursibus, et cum hominibus et feminabus, et cum justitiis, firmantiis, et jurisdictione, et explectis, sicut melius generaliter vel specialiter posset nominari, sicut ego vel aliquis de genere meo per nos vel per alium unquam melius vel plenius habuimus vel possedimus vel habere vel possidere visi sumus ubicunque in omnibus suprascriptis territoriis, seu in quolibet eorum, hoc est, usque ad territorium Sanctæ Tulix, et usque ad territorium Petræviridis, et usque ad territorium Montisfuronis, et usque ad territorium Sancti Martini, et usque ad territorium Dalkni, et usque ad territorium de Vols, et usque ad flumen Durentiæ: quæ utique omnia in eadem donatione in formam suprascriptam concludo, et profiteor et in veritate recognosco me eandem dudum domui Hospitalis celebrasse donationem, et a tempore prædictæ donationis omnia prædicta pro domo Hospitalis possedissem. Et modo in præsentem totum prædictum palatium, et burgum, et castrum de Manuascha, et totas auras, et si quid meo nomine in prædictis vel infra prædicta loca possideo, nomine Hospitalis et fratrum ibidem Deo servientium præsentium et futurorum me con-

A stituo possidere, tantum dum vixero, ut exinde fratres Hospitalis sua auctoritate, nullius requisito consilio, nec alicujus voluntate expectata, omnium suprascriptorum possessionem absque contradictione valeant occupare et ut proprium habere ad omnes voluntates suas inde faciendas. Præterea corpus meum vovens et offerens pro sepultura cœmeterio domus Hospitalis, profiteor et in veritate recognosco Guigonem avunculum meum bonæ memoriæ prædictorum locorum omnium domui Hospitalis et fratribus præsentibus scilicet et futuris fecisse donationem, quam specialiter bona fide et sine dolo laudo et in perpetuum confirmo. Omnia itaque et singula sicut superius scripta sunt me perpetuo bona fide servaturum per me successoresque meos nec aliquo jure scripto vel non scripto, vel ratione contraveni-
B
tutum per stipulationem promitto, et me et meos inde devestio, et domum sive domos Hospitalis et fratres scilicet præsentibus et futuros inde investio. Et, ut prædicta donatio et omnia suprascripta post obitum meum majori et perpetua gaudeant firmitate, barones et proceres meos et homines de Manuascha, quorum nomina infra scripta sunt, per sacramentum fidelitatis et hominii quo mihi tenentur astricti commoneo, eosque de novo jurare præcipio ut prædictam donationem tam devote factam pro posse suo servent et servari procurent; et, si quis in posterum contra prædictam munificentiam aliquo modo venire tentaret, contra illum vel illos pro posse suo domui et fratribus Hospitalis auxilium et consilium impendant, ab omni violentia defendant, et ipsis Hospitalariis homines de Manuascha in omnibus et per omnia tanquam veris dominis obedientes existant, et de prædictis, si necessitas exigeret, testimonium ferant. Prædictæ quoque donationi specialiter adjicio, scilicet ut jure perfectæ donationis habeant in perpetuum omnes hæreditates, seu possessiones, vel honores qui fuerunt militum vel hominum castri de Manuascha, quas pro malitia seu perfidia vel prodicione quam contra me commiserunt jure confiscationis occupavi, ita ut nullus eorum aliquo tempore suas valeat possessiones recuperare, nisi ad cognitionem domini prioris pro tempore in prioratu Hospitalis residentis a crimine tantæ perfidiæ ac prodicionis sese purgaverint. Ad majorem omnium suprascriptorum firmitatem atque cautelam hanc chartam præsentari volo domino papæ et domino imperatori, et in eorum notitia quidquid in ea continetur deduci; et ad perpetuam rei memoriam et indubitabilem fidem eorum sigillis præsentem paginam precor communiri. Ad hæc, nos barones et proceres et homines infra scripti piæ domini comitis donationi gratum præbentes assensum, bona fide promittimus et tactis sacrosanctis Evangeliiis juramus quod omnia et singula et prædicta pro posse nostro domui et fratribus Hospitalis præsentibus et futuris defendemus, et contra omnes ad tuitionem prædictæ donationis auxilium et consilium ipsis præstabimus, et nos homines de Ma-

nuascha ipsis post obitum domini comitis tanquam dominis fideliter obediemus. Illi itaque qui iuraverunt sunt ii: W. de Sabrano, Raimbaudus Osasica, et Raimundus frater ejus, Bertrandus de Villamuro, Guigo Roze, Isnardus de Dalfino, Laugerius de Sancto Maximo, et Bertrandus frater ejus, Petrus Ferulfus, Durandus Basili, Tibanus, Guigo Barbatorta, Ugo de Manuascha, Arbetetus Mimus, W. de Cucurone, Guibertus de Reltania, Lambertus de Rellania frater ejus, Ugo de Montejustio, Petrus Nigrellus, Bertrandus Savini, Laugerius Savini, W. Cornuti, W. de Forcalle, Ramundus Riperti, Rostagnus Roze, W. de Villamuro, Bertrandus Cornuti, Bertrannetus de Villamuro, W. Petri de Manuascha, Garnerius, Ramundus Bonustosius, Bertrandus Felicius, W. Vetula Bertrandus de Sannone, W. Garnerii, Joannes Petri, W. Rainaudi, Isnardus Rainaudi, Petrus Rostagni, Geraudus Ebraudi, W. Simon, Bernardus Ricolus, Petrus Niger, W. de Terralo, Stephanus Mercerii, W. de Croso, Paganus, Poncius Rainaudi, Petrus Gaudi, Joannes Capuci, Matthæus, Petrus Bona et filius ejus Petrus, Rainaudus de Bariolo, Rostagnus de Sancto Petro, Bernardus Cassarius, Stephanus Bochiardi, W. Vetus, Imbertus Mazellari, Guerrinus, Petrus Raxenni, Bernardus, Odo, W. Marquisius, Petrus Scoferius, Joannes Uctor, Isnardus Cusenderius, Petrus Blanchuberius, Ruffus Veridiz, Cor de Roure, Ramundus Sestaronus, W. Bergononus, W. Faber, Bernardus Banniator, Petrus Niger, Croginus, Joannes Rueme, Bertrandus Furnerius, Geraudus Maurelli, Jacobus Malpel, Petrus Rueme, W. de Sancto Martino, Bertrandus de Arelato, W. Micolavi, Redonnus, Geraudus Buerius, Bertrandus Mazellarius, Guigo Arquerius, W. Aurici, Petrus Breti, Petrus Gallina, Petrus Radeire, Fulquerius, Petrus Andreas, W. Benedictus, W. Martelli, Arnaudus Agrena, Joannes Descalcus, Petrus Rascatus, Arbertus de Villamur, Adam, W. Joannes, W. Vincenci, Tedanus, W. de Leuno, Jacobus de Pruneriis, W. Feutrierius, Petrus Barreti, Martinus Croterii, Michael Ginardi, Joannes de Opere, Joannes de Nonai, Stephanus Recobreire, Joannes Saza, Jacobus Breti, Stephanus Rossalpaix, Petrus Stephanus, Bartholomæus monachus, Bonetus Aifre, W. Garemberga, Totas auras, Rogerius, W. Blanc, Petrus Bernardus, Bertrandus Vetus, Rofre, Andreas Paneri, Poncius Sartor, Giraudus Sartor, Petrus Sartor, Raimundus Durandi, Joannes Ricardus, Maurannetus, Stephanus Serrator, W. Rainaudi, Joannes Ruffus, Joannes Raxenni, Petrus Autricus, Petrus Adam, Geraudus de Valanciola, Petrus Monachus, Petrus Bramacionus, Maurannus Rostagnus herbegeus, Petrus Bona, Michael Arnulfi, Bertrandus Gali, Vincentius Sagnator, Joannes Brunelli, Radulfus de Volvei, Ramundus Barreti, Ramundus Barbaroti, Bertrandus Corcosson, Buerius, Bertrandus de Malafogacia, Petrus Botellerius, Michael Cotalonga,

A Petrus Robaudus, Ugo Bernardus, Joannes Garinus, Joannes Frenerius, Joannes Mercerius, W. Bos, Bernardus de Recluso, Columbus Pipeti, Ugo Martini, Poncius Gebelini, W. Robaudus, Roma Senoreti, Geraudus Furgoni, Bertrandus de Salto, W. Gase, W. Furgoin, Germanus Audebertus de Valentiola, W. Bibensaquam murator, Joannes Faber, Jacobus Borgarelli, W. Imberti, Ramundus Rainaudi, Imbertus Faber, Petrus Barbaroti, W. Felicius Joannes Niger, Petrus Gontardus, W. Bibensaquam herbegeus, Poncius Mexoneri, Aymus Capuci, Guigo Capuci, Petrus Olive, W. Garemberge, Petrus de Curello, Petrus Squeire, Raimundus Motetus, Petrus Remusati, Bernardus Faber, Simon Ramundus Bexonius, Martinus Garini, Ramundus Buerius, Rostagnus Hospitalarius, Bertrandus Testa, W. Recobreire, Petrus Bernardus, W. Ramundus, Geraudus Faiditi, W. Gaufredi, W. Guido, Isnardus Cosini, Martinus Corderii, Joannes Furnerius, Martinus Florentii, Ramundus Arnaudus, Ramundus Sauneri, Isnardus Rostagni, Petrus Revelli, Joannes Fretun, Petrus Robaudi, Geraudus Gerini, Is. Joannes Merceri, W. Bos, Bernardus W. Robaudi, Bernardus Jacobus, Ramundus Guavaudani, Joannes Burseri, Petrus Alvernaci, Poncius Cabreri, Joannes herbegeus, W. Braidun, Gaufredus Ranulfi, Petrus Berni, Ramundus Astorgo, Petrus de Mura. Petrus notarius domini supradicti comitis W. mandato hanc hujus piæ donationis chartam dictavit, et propriis manibus conscripsit, et cum hoc præsentis plumbeo sigillo ipsius comitis corroborando publice sigillavit. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ confirmationis infringere, vel ei, etc., usque incursum.

Datum Laterani, ii Kal. Novembris, pontificatus nostri anno duodecimo.

CXII.

NOBILI VIRO PONCIO LUGDUNENSI.

Datur ei facultas conferendi decimas.

(Laterani, iv Non. Novembris.)

Cum a nobis petitur quod justum est et honestum, tam vigor æquitatis quam ordo exigit rationis, ut id per sollicitudinem officii nostri ad debitum perducatur effectum. Eapropter, dilecte in Domino fili, tuis justis postulationibus grato concurrentes assensu, ut decimas possessionum castri de Keriscoth et Calavath Ecclesiæ ipsius castri cum episcopi diocessani assensu sine juris præjudicio alieni possis conferre, auctoritate tibi præsentium indulgemus. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ concessionis infringere vel ei, etc., usque incursum.

Datum Laterani, iv Non. Novembr., anno duodecimo.

CXIII.

CONSTANTINOPOLITANO PATRIARCHÆ.

*Ut quemdam canonicum recipi faciat
(Laterani, ut in alia.)*

Si preces apostolicas pro iis tibi dirigimus et mandatum quorum habes notitiam plenior, tanto nos convenit facilius exaudiri quanto eis pro quibus scribimus, præter nostra monita, propria merita suffragantur. Inde est quod pro dilecto filio G. clerico charissimi in Christo filii nostri Henrici Constantinopolitani imperatoris illustris fraternitatem tuam rogandam duximus et monendam, per apostolica tibi scripta mandantes quatenus eundem pro reverentia beati Petri et nostra, intuitu quoque imperatoris ejusdem, qui nobis pro eo humiliter supplicavit, in ecclesia Sanctæ Sophiæ recipi facias in canonicum et in fratrem, mandatum apostolicum taliter impleturus quod tua fraternitas possit exinde merito commendari.

Datum Laterani, etc., *ut in alia.*

CXIV.

VARISSIENSI THEBANO, ET LARISSENSI ARCHIEPISCOPI.

*De fidelitate præstanda imperatori.
(Datum, ut in alia.)*

Charissimus in Christo filius noster Henricus Constantinopolitanus imperator illustris sua nobis conquestione monstravit quod quidam, tam Latini quam Græci archiepiscopi et episcopi, et imperialium monasteriorum abbates, de toto imperio Romanicæ fidelitatem ei debitam facere contradicunt. Nolentes igitur quod idem sua justitia defraudetur, fraternitati vestræ per apostolica scripta mandamus quatenus, si dictus imperator de aliquo prælatorum ipsorum, qui ei recusant fidelitatem debitam exhibere, suam coram vobis deposuerit quæstionem, vos eos ad id monitione præmissa per censuram ecclesiasticam sublato appellationis obstaculo prævia ratione cogatis. Quod si non omnes iis exsequendis, etc., duo vestrum, etc., *ut in alia*

CXV.

ARCHIEPISCOPO VARISSIENSI, ET EPISCOPO SALIMBRIENSI,
ET DECANO SANCTÆ Mariæ DE BLAKERNA CONSTANTINOPOLITANO.*De præpositis ab imperatore constitutis.
(Laterani, ut in alia.)*

Gravem ad nos charissimus in Christo filius noster Henricus Constantinopolitanus imperator illustris querimoniam destinavit, quod venerabilis frater noster patriarcha Constantinopolitanus in præposituris ad eum spectantibus pro suæ voluntatis arbitrio volens præpositos ordinare ipso penitus inconsulto, præpositos institutos in eis et earundem clericos tanquam excommunicatos evitat in ipsius præjudicium et gravamen. Unde eidem dedimus in mandatis ut ab ipsius super præmissis molestatione indebita conquiescens, præpositos institutos in eis taliter in pace dimittat, quod inter

A eum ac imperatorem ipsum, quod absit! non possit scandalum exoriri. Quocirca discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus quatenus dictum patriarcham ad id moneatis attentius et inducere procuretis. Quod si non omnes, etc., duo vestrum, etc.

Datum Laterani, *ut in alia*

CXVI.

PATRIARCHÆ CONSTANTINOPOLITANO

De eadem re.

(Laterani, ii Non. Novembris.)

Gravem ad nos, etc., *in eundem fere modum usque* gravamen. Cum igitur illius jura debeas servare illæsa qui te super tuis justitiis non molestat, fraternitati tuæ per apostolica scripta mandamus quatenus ab ipsius super præmissis molestatione indebita conquiescens, præpositos institutos in eis taliter in pace dimittas quod inter te ac imperatorem ipsum, quod absit! non possit scandalum exoriri.

Datum Laterani, ii Non. Novembris, anno duodecimo.

CXVII.

EIDEM.

*Non licere patriarchæ unire sedes episcopales
(Laterani, ii Non. Novembris.)*

Oblata nobis charissimi in Christo filii nostri Henrici Constantinopolitani imperatoris illustris conquestio patefecit quod episcopatus Dan. et Euthlochi existentes in parte Venetorum unisti, co penitus inconsulto, in ipsius præjudicium et gravamen. Cum igitur, etc., *ut in alia, usque* mandamus quatenus si est ita, unionem ipsam taliter studeas revocare quod inter te, etc., *usque* suboriri. Alioquin venerabilibus fratribus nostris archiepiscopo Variensi et episcopo Salimbriensi et dilecto filio decano Sanctæ Mariæ de Blakerna Constantinopolitano dedimus nostris litteris in mandatis ut quod in præjudicium ipsius imperatoris super præmissis præsumptum invenerint, sublato appellationis obstaculo non differant legitime revocare, significaturi nobis si ad uniendas episcopales sedes, quod sine speciali mandato nostro tibi non licet, procedere attentasti (84).

D Datum Laterani, ii Non. Novembris, pontificatus nostri anno duodecimo.

Scriptum est ipsis in eundem modum usque quod venerabilis frater noster patriarcha Constantinopolitanus, etc., *usque* univit, etc., *ut in alia, usque* gravamen. Unde eidem dedimus in mandatis, ut si est ita, unionem ipsam taliter studeat revocare quod inter eum, etc., *usque* suboriri. Quo circa discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus quatenus si dictus patriarcha mandatum nostrum neglexerit adimplere, vos quod in præjudicium ipsius imperatoris super præmissis præsumptum inveneritis, sublato appellationis obstaculo non differatis legitime

(84) Vide epistolam 130 libri noni.

revocare, significaturi nobis si ad uniendas episcopales sedes, quod sine speciali mandato nostro sibi non licet, idem patriarcha procedere attentavit. Quod si non omnes, etc., duo vestrum, etc.

Datum Laterani, II Non. Novembris, anno duodecimo.

CXVIII.

OTTO NI ILLU STRI ROMANORUM IMPERATORI SEMPER
AUGUSTO,

De negotio episcopi Bambergensis.
(Laterani, Idibus Novembris.)

Quantumcunque sit detestabile illud horribile facinus quod in nece claræ memoriæ Philippi quondam ducis Sueviæ commissum fuit a filiis Belial, (85) detestandum est tamen et illud iniquum iudicium quod contra venerabilem fratrem nostrum Pabembergensem episcopum occasione necis illius nimis exstitit inordinate præsumptum; quoniam, etsi forte culpabilis super hoc idem episcopus potuisset ostendi ordinato tamen et æquo debuerat examine judicari. Unde nos ipsum negotium volentes reducere ad tramitem rationis, dudum venerabili fratri nostro Hugolino Ostiensi episcopo, et dilecto filio Leoni tituli Sanctæ Crucis presbytero cardinali tunc apostolicæ sedis legatis, illud commisimus sub hac forma, ut si super nece prædicti ducis, accusatore contra prædictum episcopum legitimo comparente, fuisset coram ipsis culpabilis comprobatus, ab omni eum officio et beneficio ecclesiastico sublato cujuslibet contradictionis et appellationis obstaculo deponere procurarent; alioquin indicerent ei purgationem canonicam; in qua si forte deficeret, censura eum simili condemnarent; quod si legitime se purgaret denuntiarent eum subjecto crimine penitus innocentem; ante omnia providentes, ut si quid contra eum vel ejus Ecclesiam esset perperam attentatum, in statum debitum revocarent. Cumque postmodum ab eisdem legatis memoratus episcopus evocatus se gravibus exponens periculis, ad ipsorum præsentiam accessisset, ejusdem impediens adversariis et ad sedem apostolicam appellantis, in negotio non exstitit memorato processum. Verum licet præfixo ab illis termino propter hoc idem episcopus ad apostolicam sedem accesserit, hi tamen qui duxerant appellandum, quanquam in comitatu tuo fuerint cum coronandus ad nostram præsentiam accessisti, coram nobis tamen contra dictum episcopum comparere per se vel responsales idoneos minime curaverunt. Licet ergo juxta juris rigorem aliter potuerimus in negotio ipso procedere, ad abundantio tamen cautelam venerabilibus fratribus nostris archiepiscopo Maguntino et Herbipolensi episcopo et dilecto filio abbati Fuldensi Herbipolensis diocesis nostris damus litteris in præceptis ut in statum pristinum revocent quidquid contra sæpefatum episcopum vel ipsius Ecclesiam perperam invenerint attentatum, contradictores, si qui

(85) Vide supra lib. XI epist. 220.

A fuerint, vel rebelles per excommunicationis sententiam in personas et interdicti, si necesse fuerit, in terras eorum, appellatione postposita coercendo, nonobstante sententia quæ contra ipsum dicitur promulgata cum ipso jure nulla penitus sit censenda. Denuntiatione vero publice facta, si super nece præfati ducis, accusatore legitimo infra tres menses contra dictum episcopum comparente, culpabilis coram eis fuerit comprobatus, ab omni eum officio et beneficio ecclesiastico sublato cujuslibet contradictionis et appellationis obstaculo deponere non postponant. Alioquin ex tunc omni contradictione, appellatione, ac excusatione cessante, purgationem canonicam eidem indicant: in qua si forte defecerit, eum simili censura condemnent. Quod si legitime se purgaverit, denuntient eum super objecto crimine penitus innocentem, molestatores ipsius per censuram canonicam appellatione postposita compescendo. Quocirca serenitatem tuam rogamus duximus et monendam quatenus diligenter efficias ut quod a nobis rationabiliter est provisum, efficaciter impleatur, non permittens, ut quisquam difficultatem ingerat vel impedimentum opponat, universis rebus dictis episcopi et Ecclesiæ suæ quas, prout asseritur, detines, eidem sine difficultate qualibet restituis.

Datum Laterani, Idibus Novembris, pontificatus nostri anno duodecimo.

CXIX.

C MAGUNTINO ARCHIEPISCOPO, ET EPISCOPO HERBIPOLENSI,
ET ABBATI FULDENSI HERBIPOLENSIS DIOECESIS.

De eadem re.

(Datum, ut in alia.)

Quantumcunque sit detestabile illud horribile facinus quod, etc., ut in alia per totum usque quam in comitatu fuerint charissimi in Christo filii nostri Ottonis illustris Romanorum imperatoris cum ad nos coronandus accessit, in nostra tamen præsentia contra dictum episcopum comparere per se vel responsales idoneos, etc., ut in alia usque cautelam, discretioni vestræ præsentium auctoritate præcipiendo mandamus quatenus in statum pristinum revocetis quidquid contra sæpefatum episcopum, etc., in eundem fere modum ut in alia usque culpabilis coram vobis fuerit comprobatus, ab omni eum officio et beneficio ecclesiastico sublato cujuslibet contradictionis et appellationis obstaculo deponatis, etc., in eundem fere modum ut in alia, usque compescendo. Quod si non omnes, etc.

Datum, ut in alia.

CXX.

SALZBURGENSI ARCHIEPISCOPO.

De eadem re.

(Laterani, ut in alia.)

Quantumcunque sit detestabile illud, etc., ut in alia usque judicari. Cum igitur dilectus filius nobilis vir dux Austriæ quædam bona ipsius et Eccle-

sive sua occasione hujusmodi detineat, sicut dicitur, occupata, eundem nobilē rogamus attentius et monemus per apostolica sibi scripta mandantes ut bona ipsa cum fructibus medio tempore perceptis ex eis dicto episcopo vel ejus nuntio sine qualibet difficultate restituere non postponat. Quocirca fraternitati tuæ per apostolica scripta præcipiendo mandamus quatenus si dictus dux quod mandamus neglexerit adimplere, tu eum ad id per excommunicationis sententiam in personam et interdicti, si opus fuerit, in terram suam appellatione remota compellas.

Datum Laterani, etc., *ut in alia.*

CXXI.

NOBILI VIRO DUCI AUSTRIÆ.

De eadem re.

(Laterani, Idibus Novembris.)

Quantumcunque sit detestabile illud facinus, etc. *ut in alia usque* judicari. Cum igitur quædam bona ipsius et Ecclesiæ suæ occasione hujusmodi detineas, sicut dicitur, occupata, nobilitatem tuam rogamus attentius et monemus, per apostolica tibi scripta præcipiendo mandantes quatenus bona ipsa cum fructibus medio tempore perceptis ex eis dicto episcopo vel ejus nuntio sine difficultate qualibet restituere non postponas. Alioquin venerabili fratri nostro Salzburgensi archiepiscopo nostris damus litteris in præceptis ut te ad id per excommunicationis sententiam in personam et interdicti, si opus fuerit, in terram tuam appellatione remota compellat.

Datum Laterani, Idibus Novemb., pontificatus nostri anno duodecimo.

CXXII.

NOBILI VIRO SIMONI DE MONTEFORTI, COMITI LECESTRÆ,
VICECOMITI BITERRENSI.

Confirmantur ei omnia facta per legatos sedis apostolicæ.

(Laterani, II Idus Novembris.)

Habuisse bajulos Dominici verbi fidem ad sinapis evangelicæ quantitatem felix tuæ translatio promotionis ostendit, dum nominationis tuæ non solum sed et denominationis vocabula bonis interpretatus operibus, in auditu auris obedisti secundum nomen tuum in locum peregrinationis exire (86), ac sicut mons infirmas partes Ecclesiæ muniturus, ad verbum prædicatorum fidelium es translatus, ut tuæ denominationis deludendo vocabulis in bello Domini fortis esses, pugnandoque cum ministris antiqui serpentis, atrum hæreticorum atrium a forti dudum custoditum armato fortior superveniens de ipsius erueres potestate, et non solum ejus spolia distribueres, verum etiam arma in quibus confidebat auferres. Hujus itaque considerationis obtentu, cum in manibus tuis et aliorum fortium quos in sanctum exercitum congregatos zelus Domini contra fidei subversores armavit nec non etiam legatorum

(86) Vide lib. XIII, epist. 86.

A nostrorum Carcassonensem et Biterrensem civitates ac alias hæreticorum terras mirabiliter Altissimus tradidisset, principes ejusdem exercitus cum præfatorum legatorum consilio tuo ipsas regi mini commiserunt, sperantes in Domino quod per providentiam tuam omnis ab ea debeat hæreticæ pravitate eliminari spurcitia et ibidem salubriter reformari puritatis catholicæ disciplina. Nos igitur quod ab ipsis pie ac provide factum est ratum et gratum habentes, civitates et terras ipsas, sicut tibi sunt ad divinæ majestatis honorem pro tutela pacis et fidei defensione concessæ, tibi et hæredibus tuis in fide catholica et devotione sedis apostolicæ permanentibus auctoritate apostolica confirmamus et præsentis scripti patrocinio communimus, principalium dominorum et aliorum etiam, si quibus forte competit, jure salvo, exceptis prorsus hæreticis, fautoribus, credentibus, defensoribus et receptatoribus eorundem: in quos etiam secundum sacræ legis censuram auctoritatis est aculeus dirigendus, cum facientes et consentientes pari pœna canonica provisio persequatur. Ad indicium autem quod terras ipsas in devotione apostolicæ sedis et sancta religione conservare disponas (87), tres denarios statuisti per singulas domos ejus annualiter Ecclesiæ Romanæ solvendo, et illorum pravam consuetudinem, qui secundum partium finitimarum ab usum decimas et primitias ecclesiasticas hæreditario jure, imo injuria sibi vendicant, abolere, ipsas juxta legitimas sanctiones ad Ecclesias revocando. Decernimus ergo ut nulli omnino hominum liceat hanc paginam nostræ confirmationis, etc., usque incursurum.

Datum Laterani, II Idus Novembris, pontificatus nostri anno duodecimo.

CXXIII.

NOBILI VIRO SIMONI DE MONTEFORTI.

Respondet epistolæ 109.

(Laterani, III Idus Novembris.)

Nuntios et apices tuos paterna benignitate recepimus, et suggesta per ipsos intelleximus diligenter, omnipotenti Deo laudes et gratias referentes de iis quæ contra pestilentissimos hostes suos per te simul et alios ad hoc opus orthodoxæ fidei zelo succensus misericorditer est et mirabiliter operatus. Illud autem auditui nostro dedit gaudium et lætitiā quod terris hæreticorum contagione purgatis consilium Altissimi te præfecit, quod speremus in Domino quod per prudentiam tuam in his quæ gesta sunt et gerenda Ecclesia sua sit multipliciter profectura. Quapropter petitiones tuas nobis oblatas, in quantum honestas potuit gratiæ præstare favorem, gratanter admisimus, terras ipsas tibi ac hæredibus tuis, prout expedire cognovimus, confirmantes, et litteras ad nonnullas provincias et potentes viros ac nobiles mulieres pro tuo succursu, cum aliis quoque litteris ad idem negotium facien-

(87) Vide supra epist. 108-109.

tibus (88), concedentes, charissimos in Christo filios nostros Ottonem Romanorum imperatorem, Aragonum ac Castellæ reges illustres ad hoc satis affectuose per speciales litteras exhortando. Et fortassis amplius fecissemus, nisi propter necessitatem urgentissimam terræ sanctæ per magnos et speciales nuntios ad nos inde transmissos pro succursu ejus paulo ante destinassemus litteras generales, quarum procul dubio impediremus effectum, si et alias pro re hac e vestigio mitteremus, cum jam ii, quorum animæ inter ejusdem terræ pene penitus deficientes ærumnas, in sola post Deum auxilii quod hinc vadat expectatione respirant, nobis graviter sunt conquesti quod ex indulgentia quam concessimus hæreticorum expugnatoribus, succursus prædictæ terræ periculose fuerit impeditus. Monemus ergo strentitatem tuam et exhortamur attentius, in remissionem tibi peccaminum injungentes quatenus attendendo prudenter quod non minor est virtus quam quærere parta tueri, hoc quod Ecclesiæ Dei tuis et aliorum est laboribus acquisitum, a cunctis expiatum perversitatibus expeditum, in sancta religione studeas conservare, ac taliter juxta mandatum legatorum nostrorum ad extirpandas reliquias hæreticæ pravitatis intendere quod gratiam divinam et nostram inde possis uberius promereri, sciturus pro certo quod hæc agens, in quibus illud duxeris requirendum, consilium a nobis recipies et auxilium opportunum.

Datum Laterani, III Idus Novembris, pontificatus nostri anno duodecimo.

CXXIV.

OTTONI ILLUSTRIS ROMANORUM IMPERATORI SEMPER AUGUSTO.

Ut opem ferat Simoni de Monteforti.

(Datum, ut in alia.)

Licet ad promovendum quælibet opera pietatis prompta debeat imperialis celsitudo consistere, in his tamen quæ fidei causam continent speramus eam, prout etiam exoptamus, voluntariam invenire. Sane cum in provincia Narbonensi hæretica dudum pestis usque adeo pullulasset ut veluti cancer serpens partes etiam timeretur finitimas infectura, quinimo in aliquibus infecisset, multifarie multisque modis eam secundum traditam nobis a Domino sancti Spiritus disciplinam laboraverimus abolere, ita quod post multorum prædicatorum et exhortatorum instantiam (89), post occisionem denique viri justii, qui a nobis missus ad ipsos gloriosius demum creditur occisus profecisse quam vivus, novissime fide magnus et numero catholicorum exercitus per inspirationem divinam et sollicitudinem apostolicam congregatus, de ipsis mirabiliter triumphavit, captisque fere quingentis tum civitatibus, tum castellis, quæ per possessos suos diabolus habitabat, Spiritui paraclæto in repletis suis sanctum est ibi habitaculum reparatum. Cum igitur terra ipsa taliter ab hæretica

(88) Vide epist. 124, 125.

A pravitate mandata dilecto filio nobili viro Simoni de Monteforti superno consilio sit commissa, et non solum ad eam in sancta religione servandam, verum etiam ad extirpandas reliquias hujus pestis, Christianæ fraternitatis ei necessarius sit succursus, parumque prosit lolium de una parte messis avelli si radicaturum in alia transplantetur, imperialem magnificentiam rogamus attentius et monemus, in remissionem tibi peccaminum injungentes quatenus orthodoxæ fidei zelo succensus, per vires et viros imperii tui subditos necessarium opis et opum consilium et auxilium illuc pro tantæ opere pietatis promovendo transmittas, et si quos hæreticorum exinde depulsorum confugere contigerit in imperium, non solum recipi non permittas eosdem, verum etiam piissimam Augustorum in eos facias exerceri censuram, ut per hæc et alia bona quæ Domino feceris inspirante augeat tibi Deus et gratiam in præsentem et gloriam in futuro.

Datum, ut in alia, anno duodecimo.

CXXV.

ILLUSTRI REGI ARAGONUM.

De eadem re.

(Datum, ut supra.)

Licet ad promovendum quælibet opera pietatis prompta debeat regalis celsitudo consistere, etc., ut in alia, usque transplantetur, regalem magnificentiam, etc., usque per vires et viros potentia tuæ subditos, etc., ut in alia, usque verum etiam piissimam sacræ legis in eos facias exerceri censuram, etc., ut in alia, usque in futuro. Illud autem te ab hujusmodi non revocet pietate quod pro suspecto paganorum incursu ad exterminandum pestilentes jam dictos tibi sit opera minor danda; cum, etsi reputandi utrique sint hostes, quanto ex his exonerare tibi curaveris unum latus, tanto aliud possis adversus aliorum machinamenta firmare; illo insuper ad tuam fortitudinem accedente, quod in loco vicinorum hæreticorum catholicos amodo vicinos habebis, et tales quorum obsequia domi militiaeque gratiosiora tibi esse poterunt quam illorum.

Datum, ut supra.

In eundem modum scriptum est illustri regi Castellæ.

CXXVI.

ABBATIBUS ET ALIIS ECCLESiarUM PRÆLatis IN PARTIBUS NARBONENSIBUS, BITERRENSIBUS, TOLOSANIS ET ALBIGENSIBUS CONSTITUTIS.

De bonis hæreticorum confiscatis.

(Datum, ut in aliis.)

Optaveramus ut orthodoxæ fidei subversores, qui se in partibus vestris a communione fidelium præciderunt, non solum ea quæ sua dicebant, hæreticam pravitatem imitando, non perderent, sed ad puritatem catholicam redeundo, nobiscum in charitate ac pace quæ nostra sunt etiam possiderent. Verum quia, propter impœnitens cor eorum, super iniqui-

(89) Vide supra lib. II, epist. 29.

tates suas Dominus de cœlo prospexit, ad exterminationem suam rerumque publicationem suarum secundum constitutiones civiles et canonicas est processum, ut, quemadmodum scriptum est, impiorum spolia justi tollant, et divitias thesaurizent ipsorum. Licet igitur ea, quæ apud vos quidam hæretici deposuisse dicuntur, sicut et aliæ res eorum, pro confiscatis sint merito computanda, quia tamen Christianæ religionis non est ex occasione legalium præceptorum obtentu cupiditatis hoc fieri quod potius causa debet correctionis impleri, universitatî vestræ per apostolica scripta præcipiendo mandamus quatenus ea quæ penes vos ab hæreticis sunt deposita, nisi forsân ad hoc præmoniti sine dilatione curaverint ad Ecclesiæ unitatem redire, ut sic de miserationum Domini multitudine sit cum eis misericordia facienda, dilecto filio nobili viro Simoni de Monteforti, cui terra de hujusmodi pestilentium sordibus expiata noviter est commissa, cum consilio et mandato legatorum nostrorum assignare et tradere procuretis, in pios usus pro publicis ejusdem terræ utilitatibus expendenda.

Datum, *ut in aliis.*

CXXVII.

ABBATI SANCTI VICTORIS, ET SANCTÆ GENOVEFÆ ET SANCTI VICTORIS PRIORIBUS PARISIENSIBUS.

Ut tueantur Robertum Malivicini.

(Laterani, II Idus Novembris.)

(90) Attendentes devotionem dilecti filii nobilis viri Roberti Malivicini, qui orthodoxæ fidei zelo succensus contra pestilentes hæreticos non solum laudabiliter jam pugnavit, verum etiam constanter disponit amodo ad ipsorum exterminationem intendere, terram de qua per manum Domini sunt depulsi cum aliis catholicis habitando, dignum duximus eum pro ecclesiastica libertate pugnantem Ecclesiæ patrocínio confovere. Quocirca discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus atque præcipimus quatenus si quis eum ac socios suos in his quæ pacifice possidebant cum iter arripuerunt ad hujusmodi Dei servitium exsequendum molestare præsumperit, aut ea quæ sibi tenentur reddere solvere recusarint, seu etiam unicam ejus filiam auferendo nobilem offenderit memoratum, vos cum ut ab eorum omnino vexatione desistat, et de damnis ac injuriis irrogatis satisfaciat competenter, eisdem per censuram ecclesiasticam sublato appellationis obstaculo, siquæ justum fuerit, compellere procuretis, matrem et sororem ejusdem nobilis viduas, quarum ipse solus quasi post Deum tutor et custos existit, in jure proprio defendentes, et quemlibet injuste molestantes easdem appellatione remota distinctione simili facientes ab earum indebita molestatione cessare. Quod si non omnes, etc., duo vestrum, etc.

Datum Laterani, II Idus Novembris, pontificatus nostri anno duodecimo.

(90) Vide infra epis. 150, 151, 155.

(91) Vide supra epist. 127 et infra epist. 153, 154, 155.

CXXVIII

EISDEM.

De simili argumento.

(Datum, *ut in alia.*)

Attendentes devotionem dilecti filii nobilis viri Buchardi, qui orthodoxæ fidei, etc., *ut in alia usque* recusarint, seu etiam alias indebite nobilem offenderit memoratum, etc., *ut in alia, usque* procuretis, matrem et ejusdem nobilis viduam, cujus ipse solus quasi, etc., *usque* injuste molestantem eandem appellatione remota distinctione simili facientes ab ejus indebita molestatione cessare. Quod si non omnes, etc., duo vestrum, etc.

Datum, *ut in alia.*

CXXIX.

NOBILIBUS VIRIS BARONIBUS ET MILITIBUS QUI CUM NOBILI VIRO SIMONE DE MONTEFORTI DE SIGNATORUM EXERCITU REMANSERUNT.

(*Inducuntur ut assistant Simoni de Monteforti.*)

(Laterani, Idibus Novembris.)

Devotionem vestram dignis in Domino laudibus commendamus quod orthodoxæ fidei zelo succensi, contra nostræ fidei subversores tam pie quam strenue certavistis, ac recepto mirabili de ipsorum contritione triumpho, terraque dudum a præambulis Antichristi possessa ad fidem Jesu Christi redacta, in defensionem ipsius cum dilecto filio nobili viro Simone de Monteforti, cujus est commissa regimini, remansistis, attendendo prudenter quod non minor est virtus quam quærere parta tueri. Quia igitur finis, non pugna coronat, nobilitatem vestram rogamus attentius et monemus, in remissionem vobis peccaminum injungentes quatenus laudabile propositum vestrum laudabiliori studente perseverantia coronare, ad protegendum eandem terram præfato nobili viriliter assistatis, expensis contenti a proximo Pascha deinceps, donec novum auxilium, quod multipliciter procuramus vobis et ei, dante Domino, transmittatur.

Datum Laterani, Idibus Novembris, pontificatus nostri anno duodecimo.

CXXX.

ABBATI ET PRIORI SANCTI VICTORIS, ET PRIORI SANCTÆ GENOVEFÆ PARISIENSIS.

De elemosynis concessis piis locis.

(Laterani, IV Idus Novembris.)

(91) Præsentium vobis auctoritate mandamus quatenus elemosynas piis locis a nobili viro Roberto Molavicino et matre sua provida pietate concessas faciatis a locis ipsis auctoritate nostra quam juste tam pacifice possideri, contradictores per censuram ecclesiasticam appellatione postposita compescendo. Quod si non omnes, etc., duo vestrum, etc.

Datum Laterani, IV Idus Novemb. anno duodecimo.

CXXXI.

ABBATI CISTERCIENSI APOSTOLICÆ SEDIS LEGATO.

*De quodam privilegio concesso R. Malovicino.**(Datum, ut in alia.)*

(92) Profecturus ad habitandum dilectus filius nobilis vir Robertus Malovicinus terram ab hæreticis nuper incolis expiatam, nobis humiliter supplicavit ut aliquem clericum religiosum vel sæcularem per tuam faceremus sibi sollicitudinem deputari cujus consilio, quandiu in terra ipsa morabitur, ad salutem animarum suarum in confessionibus et hujusmodi tam ipse quam ejus uxor utatur. Nos igitur annuentes hujusmodi proposito pietatis, discretioni tue per apostolica scripta præcipiendo mandamus quatenus petitionem suam in hoc, prout expedire cognoveris, cum consensu diœcesani episcopi auctoritate nostra non differas adimplere.

Datum, ut in alia.

CXXXII.

ABBATI DE VALLIBUS CISTERCIENSIS ORDINIS.

*Ut accedat ad Simonem de Monteforti.**(Laterani, v Idus Novembris.)*

Cum dilectus filius abbas Cisterciensis A. S. L. tibi dare providerit in mandatis ut ad terram nuper ab hæretica pravitate mundatam accedas, dilecto filio Simoni de Monteforti, cujus est commissa regimini, aliis ibidem ad Dei servitium residentibus salutare consilium præbiturus, discretionem tuam monemus attentius et hortamur, per apostolica tibi scripta mandantes quatenus ad exsequendum opus hujusmodi pietatis secundum abbatis prædicti monitionem accedere non postponas.

Datum Laterani, v Idus Novemb., anno duodecimo.

CXXXIII.

NOBILI VIRO ROBERTO DE MALOVICINO, MATRI ET UXORI EJUS.

*Ejusdem argumenti cum epistola 130**(Laterani, v Idus Novembris.)*

Solet annuere sedes apostolica piis votis et honestis petentium precibus favorem benevolum imperitari. Eapropter, dilecti in Domino filii, vestris justis petitionibus annuentes, eleemosynas piis locis a vobis charitative collatas, sicut eas loca eadem juste possident et quiete, ipsis auctoritate apostolica confirmamus et præsentis scripti patrocinio communimus. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ confirmationis, etc., usque incursum.

Datum Laterani, v Idus Novembris, pontificatus nostri anno duodecimo.

CXXXIV.

MONIALIBUS PARRASHI CISTERCIENSIS ORDINIS.

*Ejusdem argumenti.**(Datum, ut in alia.)*

Justis petentium desideriis dignum est facilem nos præbere assensum, et vota quæ a rationis tramite non discordant effectu prosequente complere.

(92) Vide supra epist. 127.

A Eapropter, dilectæ in Christo filiæ, vestris justis petitionibus annuentes, eleemosynas quas nobilis vir Robertus de Malovicino et mater ipsius vobis pietatis intuitu contulerunt, et alia bona Ecclesiæ vestræ, sicut ea juste ac pacifice possidetis, vobis et per vos eidem Ecclesiæ auctoritate apostolica confirmamus et præsentis scripti patrocinio communimus. Nulli ergo, etc., hanc paginam nostræ concessionis infringere, etc., usque incursum.

Datum, ut in alia.

CXXXV.

GALTERO PRESBYTERO ECCLESIE DE CORBERON.

*De eodem argumento.**(Datum, ut in alia.)*

B Cum a nobis petitur quod justum est et honestum, tam vigor æquitatis quam ordo exigit rationis ut id per sollicitudinem officii nostri ad debitum perducat effectum. Eapropter, dilecte in Domino fili, tuis justis petitionibus annuentes, eleemosynas a nobili viro Roberto de Malovicino tibi pietatis obtentu collatas et alia bona Ecclesiæ tuæ, sicut ea juste possides et quiete, auctoritate apostolica confirmamus et præsentis scripti patrocinio communimus. Nulli ergo, etc., hanc paginam nostræ, etc., usque incursum.

Datum, ut in alia.

CXXXVI.

ARELATENSI ARCHIEPISCOPO ET SUFFRAGANEIS EJUS.

*De negotio hæreticorum.**(Laterani, III Idus Novembris.)*

C Gloriantes hactenus in malitia et in sua iniquitate potentes destruere tandem incipiens manus Dei, miraculose jam fecit eos de suis tabernaculis emigrare, dum eo terram populi sui misericorditer emundante, pestis hæreticæ pravitatis, quæ serpens ut cancer Provinciam pene totam infecerat, mortificata depellitur, captisque in potentissima manu sua numerosis castris et civitatibus quas per possessos a se diabolus habitabat, in locis expulsorum hæreticorum Spiritui paraclito per repletos ab ipso sanctum habitaculum præparatur. Super quo laudes et gratias Omnipotenti referimus quod in una eademque misericordiæ suæ causa duo dignatus est justitiæ opera exercere, ita perfidis faciendo dignam supervenire perniciem ut quam multi fideles meritam assequerentur ex ipsorum exterminatione mercedem, cum etsi eos in solo spiritu oris sui potuisset quodocunque contere, suorum tamen exercitui signatorum in illorum contritione dignatus sit salutis causam imo salvationis occasionem præbere: quo nuper sub nostrorum magisterio legatorum de ipsis mirabiliter triumphante, dilectus filius nobilis vir Simon de Monteforti, vir utique strenuus et catholicus, terris a quibus illi depulsi sunt provida est deliberatione præfectus, ut per prudentiam ejus in his quæ gesta sunt vel gerenda negotium pacis et fidei possit ibidem efficacius promoveri. Quia

igitur, etsi tantæ pietatis initia prospere lucusque A processerint, sine tamen non sunt adhuc necessario solidata, fraternitatem vestram rogandam duximus attentius et monendam, per apostolica vobis scripta præcipiendo mandantes quatenus apud subditos vestros studio sedulæ prædicationis et exhortationis instetis ut ad reliquias hujus pestis penitus extirpandas, cum ad similitudinem hydræ, quæ locupletior fertur fieri damno capitum gravius possent, si neglectæ fuerint, reviviscere, tam per se quam per sua obsequium Deo devotum et auxilium Ecclesiæ opportunum impendant, scientes remissionem peccaminum a Deo ejusque vicario universis indultam qui orthodoxæ fidei zelo succensi se ad opus accinxerint hujusmodi pietatis, ut eis labor tam sanctus ad operis satisfactionem sufficiat super illis B offensus pro quibus cordis contritionem et oris confessionem veram obtulerint vero Deo. Cum autem pro fraterna defensione pugnantes a fraternis deceat injuriis expediri, volumus et mandamus ut si qui nobilium, clericorum, seu etiam laicorum contra pestilentes hujusmodi procedentium ad præstandas usuras juramento tenentur astricti, creditores eorum in vestris diocesis constitutos, cum ab ipsis fueritis requisiti, per censuram ecclesiasticam appellatione postposita compellatis ut eos a juramento penitus absolventes, ab usurarum penitus exactione desistant. Quod si quisquam creditorum ad solutionem ipsos coegerit C usurarum, eum ad restituendas ipsas, postquam fuerint persolutæ, simili censura sublato appellationis obstaculo coarctetis, creditores talium quam diligentius poteritis inducentes ut terminos ad solutionem debitorum præfixos, donec illi labori vacaverint hujusmodi pietatis, elongent; quo sic demum retributionis eorum gaudeant participio quorum certamen tali promoverint adjumento. Præterea, cum non absonum videatur ut qui publicam causam gerunt, publicis stipendiis sustententur, universos clericos per vestras dioceses constitutos efficaciter moneatis, in remissionem sibi peccaminum suadentes, quatenus cum prædictæ terræ desertæ sint et vastatæ, atque ad defensionem ipsarum sumptus sint non modici necessarii, aliquotam de suis proventibus partem ad ejus sustentationem transmittant, deputatis aliquibus viris providis et fidelibus D ad eleemosynam hujusmodi colligendam, qui collectam assignent sicut prædicti legati duxerint disponendum. Quia igitur apud eos districtio forsân proficiet temporalis a quibus super hoc spiritualis inductio non admittitur, illos qui super Judæos in vestris diocesis permanentes habere noscuntur dominium temporale diligenter inducere procuretis ut eos inducant et tradita sibi potestate compellant quod suis debitoribus in hujusmodi Dei obsequium profecturis omnino relaxent usuras et terminos ad exsolvendum sortem præfixos, si fieri potest, prouergent competenter.

Datum Laterani, III Idus Novemb., pontificatus nostri anno duodecimo

In eundem modum Bisanino archiepiscopo et suffraganeis ejus. In eundem modum scriptum est Viennensi archiepiscopo et suffraganeis ejus. In eundem modum Aquensi archiepiscopo et suffraganeis ejus. In eundem modum Narbonensi archiepiscopo et suffraganeis ejus. In eundem modum Lugdunensi archiepiscopo et suffraganeis ejus. In eundem modum archiepiscopo Ebredunensi et suffraganeis ejus. In eundem modum Auxitano archiepiscopo et suffraganeis ejus. In eundem fere modum Albiensi episcopo. In eundem modum Ruthenensi episcopo. In eundem modum episcopo Agennensi. In eundem modum Caturcensi episcopo.

CXXXVII.

CONSULIBUS ARELATENSIBUS.

Super extirpatione hæreticorum.

(Laterani, III Idus Novembris.)

Gloviantes hactenus in malitia, etc., ut in prima usque solidata, universitatem vestram rogandam duximus et monendam, in remissionem vobis peccaminum injungentes quatenus ad reliquias hujus pestis penitus extirpandas, etc., ut in alia usque reviviscere, tam per vos quam per vestra obsequium Deo devotum et auxilium opportunum Ecclesiæ impendatis, scientes, etc., usque vero Deo. Quapropter expergiscimini, boni filii, et ad palman hujus gloriosi certaminis festinate, piaque pœnitentia ducti quod tam secundis ejus principiis neglexeritis interesse; felicissimo fini vestram studeatis et operam et præsentiam exhibere; quia, cum evangelicus retributor illis æqualiter retribuerit qui novissime venerunt in vineam et qui primo, licet hi qui cœperunt forsân amplius laborarint, præcedentibus tamen atque sequentibus par merces pro pari devotione reddetur.

Datum Laterani, III Idus Novembr., anno duodecimo

In eundem modum Avenionensibus consulibus. In eundem modum consulibus Sancti Ægidii. In eundem modum consulibus Nemausensibus. In eundem modum consulibus Montispessulani. In eundem modum nobili viro Amalrico et civibus Narbonensibus. In eundem modum consulibus Terasconensibus. In eundem fere modum scriptum est nobili viro Folcariensi comiti. In eundem modum nobili viro comiti Sancio. In eundem modum nobili viro comiti Savoyæ. In eundem modum nobili viro comiti Gebennensi. In eundem modum nobili viro comiti Stephano. In eundem modum nobili viro comiti W. Matisconensi.

CXXXVIII

EPISCOPO SEGUNTINO.

Indicitur ei purgatio super quodam facinore:

(Laterani, VIII Kal. Decembr.)

Olim nobis per tuas litteras intimasti quod cum te præsentæ archipresbyter quidam missam in sua ecclesia celebraret, et populi multitudo in chorum canonicorum et usque ad altare se ingereret importune, tu diligenter monuisti ministros ut turbam

irruentem arcerent, quatenus sic divina possent liberius officia celebrari. Quibus id efficere non valentibus, existimans quod super hoc tibi majorem reverentiam exhiberent, populum arcere accepto baculo incepisti, quosdam impellens, quosdam percutiens leviter, quosdam terrens, ut sic saltem oportunitas præberetur sacris officiis peragendis. Alii siquidem tecum percutiebant cum baculis populum repellendo: inter quos juvenis quidam in capite dicitur fuisse percussus, qui postea per mensem sanus apparens, et indifferenter utens cibis et potibus universis, ad lapides ferendos et calcem in diebus Maii, prout sibi expediebat, locavit operas suas ad vineas fodiendas, intrans nihilominus balnea et tabernas. Post tricesimum vero diem ad suggestionem quorundam, te quidem inscio et ignaro, quidam medicus imperitus et senex carnem capitis ejus et testam secuit indiscrete, licet nullum percussio- nis signum in capite appareret. Quem in sectione illa quatuor supervenientes medici erravisse dixerunt, asserentes hujusmodi sectionem inducere causam mortis. Juvenis autem quarta decima die post sectionem eandem diem clausit extremum: post ejus obitum in populo rumor insonuit quod ex percussione tua mortuus fuerat homo ille. Quæ quidem infamia, sicut firmiter per easdem litteras intimasti, a personis vilibus, æmulis atque malevolis dignoscitur initium habuisse. Unde humilitatis causa, licet tua te conscientia minime reprehenderet, abstinendum duxisti a celebratione missarum donec super hoc nostræ reciperes beneplacitum voluntatis. Nos autem dilecto filio Toletano electo nostris dedimus litteris in mandatis ut inquireret super hoc diligentissime veritatem, et si ei de præmissis constaret, tibi daret licentiam cum timore Dei divina officia celebrandi, injungens etiam ut de cætero studiosius vacares operibus pietatis, pro eo quidem quod verbum Apostoli minus provide observasti dicentis: *Oportet episcopum esse non percussorem (I Tim. III)*, cum etsi non illum, alios tamen leviter percussisse dicaris, ex quo rumor hujusmodi est subortus; oblocutores insuper et infamatores tuos, ut ab hujusmodi præsumptione desisterent, monitione præmissa per censuram ecclesiasticam appellatione remota compellere non differret. Præ-

A ipsam examinari cum diligentia facientibus, examinatores ipsius nobis fideliter retulerunt quod unus tantum de visu deposuit, alii de auditu. Duo vero chirurgici et unus physicus jurati dixerunt quod non ex percussione, sed indiscreta incisione obierat juvenis memoratus. Nos igitur inter culpam et infamiam distinguentes, quia culpa probata non est, tuæ te conscientia relinquimus quoad Deum, et super infamia quoad homines ita tibi duximus providendum ut clero et populo convocatis chirurgicorum et physici testimonia publicentur, qui tuam videntur innocentiam expurgare; ut cum infamia conquieverit, pontificale officium liberius exsequaris, dantes venerabili fratri nostro episcopo Segobiensi et dilectis filiis Palentino electo et archidiacono B Septempublicensi Segobiensis diocesis in mandatis ut si quis super hoc te præsumpserit temere molestare, ut ab hujusmodi præsumptione desistat monitione præmissa per censuram ecclesiasticam appellatione remota compescant.

Datum Laterani, VIII Kal. Decemb., pontificatus nostri anno duodecimo

CXXXIX.

EPISCOPO SEGOBIENSI, ET PALENTINO ELECTO, ET ARCHIDIACONO SEPTEMPUBLICENSI SEGOBIENSI DIOECESIS.

De eadem re.

(Datum, ut in alia)

Olim per litteras suas significavit nobis venerabilis frater noster episcopus Seguntinus quod cum, co præsentem, archipresbyter quidam missam in sua ecclesia celebraret, et populi multitudo in chorum canonicorum et usque ad altare se ingereret impertune, ipse ministros monuit diligenter, etc., in eundem fere modum ut in alia usque subortus, oblocutores, etc. fere in eundem modum usque differret. Præfatus vero electus, sicut ex litteris ejus accepimus, etc., usque publicentur. Quocirca discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus quatenus in eodem negotio juxta præscriptam formam procedere procuretis. Si quis autem super hoc eum temere molestare præsumpserit, ut ab hujusmodi præsumptione desistat monitione præmissa per censuram ecclesiasticam appellatione postposita compescatis. Quod si non omnes, etc., tu, frater D episcope, cum eorum altero, etc.

Datum ut in alia.

CXL.

CONSTANTINOPOLITANO PATRIARCHÆ.

Cassatur promissio facta Venetis.

(Laterani, IX Kal. Decembris.)

(95) Sicut ea quæ circa Ecclesias vel ecclesiasticos viros circumspectione provida disponuntur, apostolica dignum est auctoritate fulciri, sic illa quæ præsumptuosa temeritate nequiter attentantur, ejus magisterio convenit in statum rectitudinis revocari. Cum ergo, sicut accepimus, dum per Venetias transitum faciens ad Constantinopolitanam Ecclesiam

(95) Vide supra epist. 103, et lib. II, epist. 77

properares, et Veneti tibi passagium denegantes, A ad perjurium te consequenter urgendo, qui nisi ad Ecclesiam Constantinopolitanam accederes, creditoribus satisfacere non poteris de pecunia mutuata super confirmatione quarundam Ecclesiarum quas Constantinopoli delinent coactione multiplici quoddam extorserint publicum instrumentum, nos honestati ecclesiasticæ providere volentes, præsentium auctoritate decernimus instrumentum ipsum per hujusmodi coactionem extortum viribus omnino carere. Nulli ergo, etc., hanc paginam nostræ diffinitionis infringere, etc., usque incursum.

Datum Laterani, ix Kal. Decembris, anno duodecimo.

CXLI.

EIDEM.

*De decimis solvendis.**(Datum, ut in alia.)*

Sacrosancta Romana Ecclesia devotos et humiles filios ex assuetæ pietatis officio propensius diligere consuevit, et ne pravorum hominum molestiis agitentur, eos tanquam pia mater suæ protectionis munimine confovere. Eapropter, venerabilis in Christo frater, tuis justis postulationibus inclinatus, præsentium tibi auctoritate concedimus ut ab ecclesiis tuæ diocesis cathedralicis exigere valeas, et per censuram ecclesiasticam appellatione postposita Græcos cogere ad decimas tibi debitas persolvendas. Nulli ergo, etc., hanc paginam nostræ concessionis infringere, etc., usque incursum.

Datum, ut in alia.

CXLI.

EIDEM

*Arma non esse tribuenda infidelibus.**(Datum, ut in alia.)*

Cum avaritiæ fervor in tantum animos quorundam accenderit ut, sicut nostris est auribus intimatum, ligna et arma prohibita in Alexandriam deferant, per quæ in injuriam nominis Christiani subsidia infidelibus subministrant, fraternitati tuæ præsentium auctoritate concedimus quatenus hujusmodi tibi subjectos ut a sua super hoc temeritate desistant monitione præmissa per censuram ecclesiasticam appellatione remota compellas. Nulli ergo, etc., hanc paginam nostræ concessionis, etc., usque incursum.

Datum, ut in alia.

CXLI.

EIDEM.

*De exemptione archiepiscopi Patracensis.**(Laterani, ut in prima.)*

Requisivit a nobis tua fraternitas an venerabili fratri nostro Patracensi archiepiscopo sit a nobis privilegium exemptionis indultum. Super quo fraternitati tuæ insinuatione præsentium innotescat nos eidem archiepiscopo nullum exemptionis privilegium concessisse. Ipse tamen constanter asseruit coram nobis Patracensem archiepiscopum immediate ad sedem apostolicam pertinere.

Datum Laterani, etc., ut in prima.

CXLIV.

ARCHIEPISCOPO ERACLIENSI ET SALIMBRIENSI EPISCOPO,
ET DECANO DE BLAKERNA CONSTANTINOPOLITANO
Eis committitur executio cujusdam sententiæ.

(Datum, ut in aliis.)

¶ Venerabilis frater noster Constantinopolitanus patriarcha nostro apostolatu reseravit quod cum homines de Spigant, ubi nunquam episcopus existit, dari sibi episcopum postularent, idem hoc facere metuens absque nostra licentia speciali, ad eorum instantiam episcopatu de Pario commisit eosdem. Cumque postmodum episcopum de Pario accedentem ad ipsos admittere recusassent, in ipsos post admonitionem sæpius iteratam patriarcha præfatus excommunicationis sententiam promulgavit, quam auctoritate petiit apostolica confirmari. Quocirca discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus quatenus dictam excommunicationis sententiam, sicut rationabiliter est prolata, faciatis auctoritate nostra usque ad satisfactionem condignam appellatione postposita firmiter observari. Quod si non omnes, etc., duo vestrum, etc.

Datum, ut in aliis.

CXLV.

EIDEM.

*De monasteriis patriarchalibus.**(Laterani, ix Kal. Decembris.)*

Ex conquestione venerabilis fratris nostri patriarchæ Constantinopolitani ad nostram noveritis audientiam pervenisse quod quidam tam clerici quam laici in partibus Romanicæ quædam patriarchalia monasteria contra justitiam delinent in ejus et Ecclesiæ suæ præjudicium et gravamen. Quocirca discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus quatenus tam clericos quam laicos memoratos ut monasteria patriarchalia, videlicet quæ ad patriarchæ jurisdictionem de jure spectant, eidem sine difficultate qualibet restituant, ut tenentur, monitione præmissa per censuram ecclesiasticam appellatione postposita compellatis. Testes autem qui fuerint nominati, etc. Quod si non omnes, etc., duo vestrum ea nihilominus exsequantur.

Datum Laterani, ix Kalend. Decembris, pontificatus nostri anno duodecimo.

CXLVI.

ARCHIEPISCOPO ET DECANO ET P. DE LAGERIO CANONICO
REMENSI.

*Executoria super quadam Ecclesia.**(Laterani, iii Kal. Decembris.)*

Cum dilecti filii magister D. et H. procurator G. presbyteri ad sedem apostolicam accessissent, dilectum filium nostrum Guidonem Sancti Nicolii in carcere Tulliano diaconum cardinalem ipsis concessimus auditorem. Coram quo magister proposuit memoratus quod cum olim in forma communi pro eo bonæ memoriæ Suessionensi episcopo, qui eundem ordinarat in subdiaconum, scripsissemus, et postmodum dicto episcopo nostris nolente obtem-

perare mandatis, idem contra ipsum executores obtinisset a nobis, tandem illis quod mandavimus nolentibus adimplere, dictus magister ad præsentiam nostram iterato accedens, ad iudices Cameracenses nostras litteras impetravit, ut videlicet præfatum episcopum vel officiales ejusdem ad providendum ipsi juxta mandati nostri tenorem censura ecclesiastica coercerent. Qui attendentes rebellionem ipsorum, a collatione beneficiorum tam eos quam dictum episcopum tandiu decrevere suspensos donec esset supradicto magistro in beneficio competentis provisum. Verum, cum illi postmodum sibi vellent insufficiens beneficium assignare, dicti iudices super hoc veritate comperta præfatum suspensionis sententiam innovarunt. Unde præfati officiales quadraginta solidos et unum modium bladi assignarunt eidem nomine pensionis sub expectatione beneficii competentis; dicta tamen sententia in suis viribus permanente, donec mandatum nostrum super provisione ipsius foret effectui mancipatum. Demum vero, cum memoratus episcopus a Constantinopolitanis partibus ad propria remeasset, et per biennium moram fecisset ibidem, ipse dicta suspensionis sententia vilipensa, Ecclesiam quamdam vacantem supradicto G. assignare præsumpsit. Quod cum innotuisset iudicibus memoratis, ipsi concessionem hujusmodi penitus irritantes, discretis mandavere personis ut dictam Ecclesiam, utpote de jure vacantem, præfato magistro auctoritate apostolica facerent assignari. Quorum mandatum fideliter exsequentes, ipsi eandem Ecclesiam contulerunt, et tunc abbas de Cartovoro pro sæpefato G. nepote suo in eorundem apparens præsentia responsalis, illorum factum per quasdam exceptiones frivolas nisus est multipliciter impedire. Sed idem magister nihilominus ad juris sui tuitionem contra eundem G. nostras postmodum litteras ad decanum et cantorem Sancti Frambaudi et R. de Sancto Medardo Silvanectensem canonicum impetravit. In quorum præsentia cum esset hinc inde diutius disputatum, parte altera proponente dictam Ecclesiam fuisse a suspenso collatam, et alia id negante, tandem testes super hoc recipere curaverunt, depositiones eorum sub sigillis suis nostro apostolatu transmittentes. Quare dictus magister nobis humiliter supplicavit ut præfatum Ecclesiam, concessione a suspenso facta nequaquam obstante, faceremus ab ipso, qui pro beneficio obtinendo toties ad sedem apostolicam laboravit, pacifice possideri. Ad hoc vero procurator prædicti G. proposuit ex adverso quod cum sæpefatus episcopus dictam sibi Ecclesiam canonicè contulisset, supradictus magister per subdelegatos ab executoribus quos obtinuerat contra episcopum memoratum post appellationem ad nos rationabiliter interpositam postmodum in ejusdem se fecit possessionem in ipsius gravamen induci, et, ut posset eundem amplius fatigare, ad præmissos iudices contra ipsum super præfata Ecclesia, quam se mentiebatur canonicè assecutum, cum id postea

A non probarit, nostras litteras impetravit: qui causam sufficienter instructam, prout superius est expressum, sub sigillis suis nobis fideliter remiserunt. Unde dictus G. a nobis humiliter postulavit ut super jam dicta Ecclesia sibi a præfato episcopo tunc temporis non suspenso canonicè assignata, præsertim cum iudices supradicti illum suspendere non valuerint fines mandati apostolici excedendo, jamdicto magistro silentium imponentes, ipsum faceremus ejusdem pacifica possessione gaudere. Cum igitur cardinalis prædictus hæc et alia quæ proposita fuerant coram eo nobis plene ac fideliter retulisset, nos attendentes prædictam suspensionis sententiam in eundem episcopum latam nullam penitus extitisse, præfato D. clerico super ipsa Ecclesia silentium duximus imponendum, per apostolica vobis scripta mandantes quatenus quod a nobis est ratione prævia diffinitum faciatis auctoritate nostra firmiter observari, contradictores, si qui fuerint, vel rebelles per censuram ecclesiasticam appellatione postposita compescendo. Quod si non omnes, etc., tu, frater archiepiscopo, cum eorum altero, etc.

Datum Laterani, III Kal. Decembris, anno duodecimo.

CXLVII.

FULCONI PRIORI ET CONVENTUI SANCTI MARTINI DE CAMPIS PARIENSIS.

Adjudicatur eis medietas proventuum Ecclesie S. Jacobi de Carnificeria.

(Laterani, XIII Kal. Januarii.)

C Olim coram dilecto filio nostro Benedicto tituli Sanctæ Susannæ presbytero cardinale, quem dilectis filiis archipresbytero Sancti Jacobi Parisiensis et magistro H. procuratori vestro concessimus auditorem, idem proposuit procurator quod cum vos, ad quos jus patronatus ecclesie Sancti Jacobi pertinet, coram abbate Sancti Joannis de Valleia, archidiacono et cantore Carnotensibus, iudicibus delegatis a nobis, medietatem proventuum ejusdem ecclesie Sancti Jacobi petissetis, (ad vestram fundandam intentionem instrumentum bonæ memoriæ Stephani Parisiensis episcopi ostendistis, in quo videbatur idem episcopus inter cætera profiteri quod concessione antecessorum suorum et sua monasterium vestrum cum præsentatione presbyteri medietatem omnium beneficiorum, quæ pro presbyterio ecclesie Sancti Jacobi ad presbyterum vel ejus utilitatem quoquo modo perveniunt, in eadem ecclesia obtinebat. Quod archipresbyter prorsus inficiens allegavit se vel ecclesiam suam non nisi tantum in decem libris annuatim solvendis ecclesie vestre pensionis ratione teneri. Cumque super hoc coram præmissis fuisset iudicibus litigatum, super eo utraque pars testes induxit. Verum, cum interim pars vestra proponeret se per dictum archipresbyterum centum solidis pendente iudicio spoliatam, et pars altera nullam penitus rationem quare hoc fecerat allegaret, iudices archipresbytero præceperunt ut usque ad certum terminum solidos restituere

ret prætaxatos : qui mandato iudicum parere contemnens, excommunicatus existit ab eisdem. Sed archipresbytero se postmodum per contumaciam absentante, cum iudices de sententia ferenda tractarent, prior Sancti Victoris, archipresbyter Sancti Severini, et magister P. Pulverel canonicus Parisiensis quasdam eis litteras transmiserunt, per quas injungebant eisdem ne in præjudicium jurisdictionis ipsorum, quibus appellationis causa super prædictis centum solidis committebatur a nobis, in causa procederent vel aliquid statuerent in gravamen archipresbyteri memorati. Sed iudices attendentes appellationis causam a prædicta interlocutoria interpositæ, quæ tantummodo commissa videbatur eisdem, negotium non contingere principale, maxime cum eo tempore quo archipresbyter procuratorem miserat ad sententiam audiendam partes non fuerint secundarum litterarum auctoritate citatæ, instrumento Parisiensis episcopi diligenter inspecto, et utriusque partis rationibus intellectis, habito prudentum consilio, sæpedictum archipresbyterum ad reddendum annuatim ecclesiæ vestræ medietatem omnium proventuum ecclesiæ Sancti Jacobi condemnarunt : quam sententiam procurator vester petiit confirmari. Cum igitur hæc et illa quæ archipresbyter ad impugnandam tam interlocutoriam quam diffinitivam sententiam iudicum prædictorum proposuit coram eo idem cardinalis nobis fideliter retulisset, nos interlocutoriam supradictam, pro eo quod juris ordine non servato a duobus tantum iudicibus, tertio se nullatenus excusante, prolata fuerat, irritam decrevimus et inane. Verum, quoniam archipresbyter ad diffinitivam sententiam reprobendam hanc viam a nobis requisitus elegit ut instrumentum Parisiensis episcopi, quod secuti iudices sententiam tulerant, non fuisse jure subnixum ostenderet, dilectis filiis abbati Sanctæ Genovefæ, et W. archidiacono Parisiensi et decano Meldensi dedimus in mandatis ut audirent quæcunque archipresbyter memoratus contra instrumentum, infra sex menses postquam foret exhibitum coram eis duceret proponenda, et si tale quid contra ipsum objectum esset forsitan et ostensum propter quod merito reprobari deberet, ipsi sententiam iudicum prædictorum, qui fidem instrumenti sequentes eandem tulerant, sublato appellationis obstaculo retractarent, ecclesiæ vestræ super medietate proventuum ecclesiæ Sancti Jacobi perpetuum silentium imponentes, cum per depositiones festium, quas inspicere fecimus diligenter, vel alio legitimo modo nihil sufficienter constaret esse probatum. Alioquin, cum archipresbyter nihil proposuisset aliud quod valeret contra sententiam supradictam, ipsi eandem auctoritate nostra appellatione postposita confirmantes, ipsam per censuram ecclesiasticam facerent inviolabiliter observari. In quorum postmodum præsentia partibus constitutis, archipresbyter quædam contra prædictum proposuit instrumentum, propter quæ asseruit nullam

A ei fidem penitus adhibendam. Primo, quia in sigillo eidem apposito-nova cera commista videbatur antiquæ. Secundo, quia legi ejusdem sigilli litteræ non valebant, quanquam contra juris auctoritatem, secundum quod nihil debuit pendente iudicio innovari, dictum sigillum inter moras iudicii fucatum fuerit et politum. Tertio, quia Parisiensis capituli sigillum non erat eidem instrumento appositum, cujus consensus de jure fuerat in concessione huiusmodi requirendus. Quarto, quia paucorum canonicorum subscriptiones adnotatæ videbantur in ipso. Quinto, quia concessionem prædecessorum Stephani Parisiensis episcopi, de quibus in eodem instrumento fit mentio, nullatenus apparebant. Præscriptionem insuper ad reprobandum instrumentum prædictum archipresbyter memoratus objecit. Sed, licet super iis omnibus fuisset hinc inde coram dictis iudicibus litigatum, et archipresbyter quæ objecerat se assereret probaturum, nihil tamen ex ipsis probare curavit infra semestre tempus in nostris litteris comprehensum. Quo transacto, post duos menses præsentiam prædictorum iudicum, adiens allegavit prædicti episcopi concessionem ipso jure viribus caruisse, cum non constaret ad hoc intervenisse consensum presbyteri ecclesiæ memoratæ, qui requirendus non immerito fuerat, cum ex hoc ei præjudicium pararetur. Unde, cum super his et aliis partes non desinerent altercari, iudices de consilio peritorum vos et partem alteram cum negotio sufficienter instructo ad sedem apostolicam remiserunt. Partibus itaque propter hoc nuper in nostra præsentia constitutis, cum archipresbyter supradicta, quæ contra instrumentum objecerat, coram nobis etiam iterasset, adjiciens nihilominus quod prædicta concessio per episcopum absque presbyteri parochialis assensu erat invalida iudicanda, pars vestra inter cætera sic respondit, quod super iis quæ archipresbyter contra instrumentum objecerat non erat ulterius audiendus, cum illa nequaquam probaverit infra tempus præfinitum a nobis. Sed et illud pars vestra frivolum reputabat quod de consensu presbyteri, qui non intervenerat, archipresbyter ultimo introduxit, cum non probandi episcopi concessionem invalidam sed reprobandi solummodo instrumentum facultas ei dudum fuerit reservata; maxime cum infra prætaxati temporis spatium hoc proponere non curarit. His igitur et aliis quæ utraque pars proposuit intellectis, de fratrum nostrorum consilio sententiam prædictorum iudicum approbantes, archipresbyterum sæpedictum super medietate omnium proventuum ecclesiæ Sancti Jacobi annuatim monasterio vestro reddenda sententialiter duximus condemnandum. Nulli ergo, etc., hanc paginam nostræ diffinitionis infringere, etc. Si quis autem, etc., usque incursum.

Datum Laterani, XIII Kal. Januarii, pontificatus nostri anno deodecimo.

CXLVIII.

DECANO ATREBATENSI.

Respondetur ad ejus consulta.
(Laterani, Nonas Januarii.)

Cum quidam presbyteri Atrebatensis ecclesie altario ministrantes, orarium utrique humero imponendo, illud supra pectus in modum crucis disponant, publice proponentes quod qui aliter portant illud, excommunicationis sunt vinculo innodati, et tam ibidem quam in nonnullis ecclesiis in modum crucis orarium a presbyteris minime præparetur, quid in hac diversitate tenendum sit à nobis tua devotio requisivit. Super quo devotioni tuæ taliter duximus respondendum quod, licet inveniatur in concilio Bracarense ut sacerdos de uno eodemque orario cervicem pariter et utrumque humerum premeans, signum crucis in suo pectore præparet, si quis autem aliter egerit, excommunicationi debitæ sit subjectus, quia tamen juxta Ecclesie Romanæ consuetudinem aliter observatur, tam hoc quam illo modo potest orarium a presbyteris absque omni culpa disponi (94).

Datum Laterani, Non. Januarii, anno duodecimo.

CXLIX.

CAPITULO TULLENSI.

De electione episcopi.

(Laterani, Nonas Januarii.)

(95) Impetito dudum (Mahero) quondam vestro episcopo super dilapidatione atque perjurio et super eo etiam quod suspensus proponebatur divina officia celebrasse a Gaufrido Tullensi archidiacono coram nobis, venerabilibus fratribus nostris Cabilonensi et Catalaunensi episcopis et dilecto filio priori Clarevallensi sub certa forma commisimus causam ipsam (96) attestaciones quasdam post litem in nostra præsentia super prædictis articulis legitime contestatam receptas eisdem transmittentes inclusas. Coram quibus postmodum partibus constitutis, iidem iudices demum tam attestaciones ipsas quam alias ab utraque parte receptas ab eis solemniter publicarunt; et licet ambæ partes a iudicibus requisitæ se velle in testium personas objicere respondissent, testes tamen aliquos contra testes productos inducere neglexerunt, altercatione inter ipsos exorta utra illarum prius testes producere teneretur. Unde cum super hoc interlocutoriam postularent, iudices eidem supersedentes negotio, illud ad nos instructum cum utriusque partis attestacionibus remiserunt. Cumque propter hoc nuper tam magister Poncius procurator episcopi quam prædictus archidiaconus ad nostram præsentiam accessissent, quanquam procurator ipse dilationem ad reprobandos testes cum instantia postulasset, quia tamen episcopus coram iudicibus memoratis id facere neglexerat sæpius requisitus, et per testes ipsius

A fides fiebat non minima contra ipsum, petitioni ejusdem procuratoris non duximus annuendum. Attestacionibus ergo diligenter inspectis, intelleximus supradicta, super quibus denuntiatus fuerat episcopus memoratus, sufficientissime fuisse probata. Unde venerabilis frater noster Hugolinus, Ostiensis episcopus, juxta Romanæ morem Ecclesie nobis et fratribus nostris in auditorio residentibus, eundem episcopum per sententiam ab Ecclesia Tullensi prorsus amovit, dando vobis liberam facultatem alium eligendi. Quocirca præsentium vobis auctoritate mandamus quatenus convenientes in unum, sancti Spiritus gratia invocata, personam idoneam, quæ prodesse velit potius quam præesse, ac tanto congruat oneri et honori, eligatis vobis canonice in pastorem. Alioquin venerabili fratri nostro Catalaunensi episcopo et dilectis filiis de Insula Cisterciensis et Flabouimontis Præmonstratensi ordinum abbatibus Tullensi diocesis nostris damus litteras in mandatis ut nisi infra quindecim dies post commotionem vobis ab eis factam mandatum nostrum exsecuti fueritis per vos ipsos, ipsi vobis auctoritate nostra sublato cujuslibet appellationis obstaculo personam idoneam in episcopum præferre procurent, contradictores, si quos invenerint, vel rebelles per censuram ecclesiasticam compescendo.

Datum Laterani, Non. Januarii, pontificatus nostri anno duodecimo.

CL.

CATALAUNENSI EPISCOPO, ET DE INSULA CISTERCIENSIS ET FLABONIMONTIS PRÆMONSTRATENSIS ORDINUM ABBATIBUS TULLENSIS DIOECESIS.

Ejusdem argumenti cum superiore.

(Laterani, Nonas Januarii.)

Impetito dudum... quondam Tullensi episcopo, etc., ut in alia, usque coram nobis, tibi, frater Catalaunensis, et venerabili fratri nostro Cabilonensi episcopis ac dilecto filio priori Clarevallensi sub certa forma commisimus causam ipsam, attestaciones quasdam, etc., usque prorsus amovit, dando dilectis filiis capitulo Tullensi liberam facultatem alium eligendi. Quare per nostras litteras eisdem dedimus in præceptis ut convenientes in unum, etc., ut in alia, usque honori, eligant sibi canonice in pastorem. Quocirca discretionem vestræ per apostolica scripta mandamus quatenus nisi ipsi infra quindecim dies post commotionem eis factam a vobis mandatum nostrum exsecuti fuerint per seipsos, vos eis auctoritate nostra sublato cujuslibet appellationis obstaculo personam idoneam præferre in episcopum procuretis, contradictores, si quos inveneritis, vel rebelles per censuram ecclesiasticam compescendo. Quod si non omnes, etc., tu, frater episcope, cum eorum altero ea nihilominus exsequaris.

Datum Laterani, Non. Januarii, anno duodecimo.

(94) Concil. Bracar. III, c. 4.

(95) Vide Richer. lib. III chron. Senon. cap. 1.

(96) Vide supra lib. V, epist. 13.

CLI.

JUDICIIBUS, CONSULIBUS, ET UNIVERSO POPULO BENE-
VENTANO.

Eis confirmatur remissio fidantiarum.

(Laterani, 11 Idus Januarii.)

Solet annuere sedes apostolica piis votis et honestis petentium precibus favorem benevolam imperitari. Cum igitur imperator Henricus, dum ratione claræ memoriæ Constantiæ reginæ Siciliæ conjugis suæ regnum Siciliæ obtineret, tam vobis quam Ecclesiis et personis ecclesiasticis civitatis præstationes quasdam, quæ fidantiæ (97) vulgariter appellantur, remiserit, statuendo ut possessionibus omnibus quæ propter cessationem earum occupatæ fuerant restitutis, pascua vobis habere ac cædua incidere ligna liceret in suo demanio per dietam dimidiam in circuitu Beneventi, et charissimus in Christo filius noster Fredericus Siciliæ rex illustris, prædicti patris sui vestigiis inhærendo, eadem vobis nuper duxerit concedenda, prout in authenticis exinde confectis plenius continetur, nos vestris precibus inclinati concessionem ipsam, sicut pie ac provide facta est, auctoritate apostolica confirmamus et præsentis scripti patrocinio communitus. Nulli ergo, etc., hanc paginam nostræ confirmationis infringere vel ei, etc., usque incursum.

Datum Laterani, 11 Idus Januarii, pontificatus nostri anno duodecimo.

CLII.

NARBONENSI ET ARELATENSI ARCHIEPISCOPIB.

De negotio comitis Tolosani.

(Laterani.)

Veniens ad præsentiam nostram nobilis vir R. Tolosanus comes sua nobis exposuit questione se super processu legatorum nostrorum multipliciter aggravatum, et licet bonæ memoriæ magister Milo notarius noster gravia mandata eidem injunxerit (98), illa tamen pro magna parte se asserit implevisse, ad hoc quarundam Ecclesiarum testimoniales litteras exhibendo in quibus continebatur expresse quod eisdem satisfecerat competenter, adjiciens se paratum ad ea quæ nondum impleverat sufficienter implenda. Unde a nobis suppliciter postulavit ut super fide catholica, de qua dudum, licet injuste, habitus est suspectus, indicta sibi purgatione legitima, in nostra præsentia ipsum purgari ac demum sua sibi castra restitui faceremus, ne sub præsitæ cautionis obtentu in perpetuum illa detineri contingat in ejus præjudicium et gravamen. Quamvis autem juxta obligationis ab eo præsitæ formam castra eadem asserantur ad jus et potestatem Romanæ Ecclesiæ devoluta, cum multa ex iis quæ sibi fuerant injuncta non curaverit adimplere, quia tamen non decet Ecclesiam cum aliena jactura ditari, nos eundem comitem apostolica benignitate tractantes,

(97) Vide glossar. Dufresnii.

(98) Vide supra pag. 546.

(99) Vide lib. xvi, epist. 59.

(100) Vide lib. xi, epist. 26 et seqq.

A de fratrum nostrorum consilio ita duximus providendum, ut propter hoc a prædictorum castrorum jure comes ipse non decidat, nec ei obstet quod quosdam subditorum suorum a jure ac servitio et debito fidelitatis absolvit si ea quæ injuncta fuerant non impleat, dum tamen adhuc devotus adimpleat quæ injuncta sibi esse noscuntur: cui ex eo quoque curavimus utiliter providere quod terram suam illæsam fecimus conservari ab exercitu Christiano qui ad expugnandum hæreticos de mandato nostro processit, et per eundem adversarii ejus pene penitus sunt destructi. Quia vero inter cæteras causas quæ ad apostolicæ sedis magisterium referuntur, in illa est cum subtiliori examine ac maturiori providentiâ procedendum in qua de articulis agitur fidei Christianæ, legatis nostris duximus injungendum ut infra tres menses, postquam litteras nostras receperint, in competenti loco archiepiscoporum, episcoporum, abbatum, priorum, baronum, militum et aliorum etiam quorum præsentiam noverint opportunam (99), concilio convocato, si ante completum concilium contra præfatum comitem, quem interim ea quæ injuncta sibi sunt præcipimus adimplere, super deviatione fidei orthodoxæ ac necesse sanctæ memoriæ Petri de Castronovo tunc apostolicæ sedis legati legitimus apparuerit accusator (100), ipsi, auditis utrinque propositis, usque ad sententiæ diffinitionem procedant, et remittentes ad nos causam sufficienter instructam, præfigant partibus terminum competentem quo nostro se conspectui representent sententiæ recepturæ: quod si accusator non apparuerit contra eum super articulis antedictis (101), ipsi consilio prudenti deliberent cum qualibus et qualiter idem comes legitime debeat se purgare, ut ubi orta est ejus infamia moriatur; et si purgationis formam ab ipsis cum concilii approbatione provisam dictus comes duxerit acceptandam, ipsi eam indicant eidem: in qua si forte defecerit, iidem, præfatis castris in sua potestate retentis, nobis rei seriem intimare procurent, id ipsum facturi si forsitan ex hujusmodi forma indicendæ sibi purgationis queratur injuste sibi imminere gravamen, et in utroque casu apostolicæ responsionis oraculum expectetur; quod si legitime se purgaverit, sicut ab ipsis receperit in mandatis, ipsi eum virum catholicum publice nuntient, et super dicti legati necesse penitus innocentem, supradicta castra plenarie restituentes eidem cum ea quæ sibi mandata fuerunt ab ipso fuerint adimpleta; recepta tamen super observatione pacis, ad quam se in perpetuum obligavit, alia idonea cautione; proviso prudenter ne propter malitiosas et frivolas quæstiones mandati nostri valeat executio impediri.

Datum Laterani, (102) pontificatus nostri anno duodecimo.

(101) Vide hist. Albig. cap. 59.

(102) Deest in hoc loco adnotatio diei quo data est hæc epistola. Verum ex epistola CLXVIII videtur posse colligi istam datam fuisse VIII Kal. Februarii.

CLIII.

EPISCOPO REGENSI, ET MAGISTRO THEDISIO JANUENSI
CANONICO.

Super eodem.

Veniens ad præsentiam nostram nobilis vir R. Tolosanus comes sua nobis exposuit questione se super processu vestro et aliorum legatorum nostrorum multipliciter aggravatum, et licet bonæ memoriæ magister Milo notarius noster, etc., usque fidei Christianæ, volumus et mandamus ut infra tres menses post susceptionem præsentium, etc., usque quorum præsentiam noveritis opportunam, concilio convocato, etc., ut in alia usque accusator, vos auditis utrinque propositis, etc., usque ad sententiæ calculum procedatis, et remittentes ad nos causam sufficienter instructam, præfigatis partibus terminum competentem, etc., usque articulis antedictis, vos prudenti deliberetis consilio cum qualibus et qualiter idem comes, etc., usque acceptandam, vos ipsam indicatis eidem: in qua si forte defecerit, vos, præfatis castris in vestra potestate retentis, nobis rei seriem intimetis, etc., ut in alia in eundem fere modum usque mandati nostri valeat exsecutio impediri. Quod si non omnes, etc., duo vestrum sublato cujuslibet contradictionis et appellationis obstaculo ea, etc.

CLIV.

NOBILI VIRO R. COMITI TOLOSANO.

Declarantur quidam articuli mandatorum Milonis.

(103) Super quibusdam mandatorum articulis tibi a bonæ memoriæ magistro Milone notario nostro tunc apostolicæ sedis legato factorum apud quosdam dubitatione suborta, tua devotio postulavit a nobis qui sint dicendi hæretici manifesti. Super quo tibi duximus respondendum illos in hoc casu intelligendos manifestos hæreticos qui contra fidem catholicam publice prædicant, aut profitentur seu defendunt errorem, vel qui coram prælatis suis convicti sunt vel confessi aut ab eis sententialiter condemnati super hæretica pravitate, quorum bona propria confiscantur, et ipsi juxta sanctiones legitimas puniantur. Præterea cum pedagia, guidagia et salnarias tibi legatus interdixit memoratus, auctoritate præsentium duximus declarandum illa esse pedagia, salnarias, et guidagia interdicta quæ non apparent imperatorum vel regum ante Lateranense concilium largitione concessa, vel ex antiqua consuetudine a tempore cujus non exstat memoria introducta. Rursum cum ab eodem in mandatis acceperis ut de te conquerentibus secundum suum vel alterius legati seu judicis ordinarii vel etiã delegati arbitrium justitiam exhiberes, hoc taliter intelligendum esse censemus, ut in omni causa quæ ratione personarum vel rerum ad ecclesiasticum forum pertinet, ac super universis capitulis quæ

A pro pace servanda per jamdictum legatum statuta sunt, vel auctoritate apostolica statuenda, item viduis, pupillis, orphanis et personis miserabilibus tenearis in ecclesiastico judicio respondere. Volumus insuper ut ab ecclesiis et domibus religiosis albergarias vel procuraciones nullatenus exigas, sicut in mandatis dignosceris recepisse: quas tu etiã liberalitate propria remisisti. Item cum incastellatas ecclesias ad arbitrium diœcesanorum episcoporum diruere ac servare, si quas ipsi servandas duxerint, tenearis, volumus ut circa barones et milites alios qui aliquas incastellatas ecclesias detinent censura similis observetur. Præterea cum legatis nostris per alias litteras duxerimus injungendum ut, postquam universa compleveris quæ in eisdem litteris sunt expressa, super observatione pacis, ad quam in perpetuum observandam dignosceris obligatus, idoneam recipiant cautionem, eisdem etiã injungemus ut secundum modum et statum tuum talem a te cautionem recipiant qualem ab aliis magnatibus et baronibus juxta modum et statum suum duxerint exigendam.

Datum Laterani (104).

CLV.

Cum nobilis vir R. Tolosanus comes adversus quosdam injuriatores suos, qui tunc temporis cum excommunicationis erat vinculo innodatus ei damna gravia intulerunt, suam disponat prosequi rationem, præsentium vobis auctoritate mandamus quatenus eundem agentem vel reconvenientem etiã per seipsum vel procuratorem suum libere admittatis in causis quarum ad vos spectat examen.

Datum Laterani, etc.

CLVI.

CISTERCIENSI ABBATI APOSTOLICÆ SEDIS LEGATO.

Ut absolvat cives Tolosanos a censuris.

(Laterani.)

Litteras tuas paterna benignitate recepimus, et quæ continebantur in eis intelleximus diligenter. Cum autem omnia Dei opera ipsum benedicere nos admoneant, ex his quæ ad honorem nominis sui noviter est per tuam sollicitudinem operatus, benedicere, laudare, ac superexaltare debemus eundem, instantiæ tuæ laborem et laboris instantiam quam in extirpatione pravitalis hæreticæ ac reformatione fraternæ pacis hætenus habuisti dignis in eo laudibus commendantes, qui per magnam misericordiam suam fecit ut tantus labor nequaquam infructuosus existeret, quinimo fructum, non solum tricesimum aut sexagesimum, verum etiã centesimum reportaret, reposita tibi corona justitiæ, quam reddet in illa die Dominus justus judex. Scimus equidem et veraciter confitemur quod ea quæ in hujus pietatis opere tu fecisti, tua specialiter bona sunt; quæ vero collegatorum religio seu devotio

(103) Cap. *Super quibusdam*, e verbor. signific. Vide *Processus negotii Raymundi*, cap. 1, supra.

(104) In hoc loco deest adnotatio diei quo data est hæc epistola. Sed cum ea ejusdem ferme tenoris sit

cum epistola CLXIX, illa vero data sit x Kal. Februarii, probabile est istam quoque eodem die fuisse scriptam.

signatorum peregit, bona tua sunt communiter et ipsorum, eo quod per gratiæ prævenientis et subsequentiæ auxilium initorum tuorum æmulatoribus ipse qui cœperas tribuisti sanctæ consecutionis effectum. Specialiter autem eo quæ recolendæ memoriæ magister Milo notarius noster egit, manifestissimum tuæ perhibent testimonium sanctitati: qui cum ita in Ecclesiæ causa et proficiendo processerit et procedendo profecerit ut per hoc nullatenus ambigamus placuisse Domino vias ejus, tuam non diffidentur ipsius opera sapientiam, utpote qui ad ea viam sibi aperuisti et subministrasti doctrinam. Quapropter exemplo boni navigatoris, qui cum subito gubernaculis destituitur quibus navicula regebatur, ad omnia quæ potest regiminis argumenta confugit, tibi est sollicite providendum ut subito quasi casu boni regiminis adminiculo destitutus, navim inter imminencia circumquaque naufragia sub tuo regimine fluctuantem ita satagas p̄r anchoram providentiæ tuæ regere, ne Dominicas merces in ipsa positas pelagi possit fremitus absorbere, considerando prudenter quod cum aliquem de ferentibus simul pondus deficere sub ipso contigerit, socius bonus statim, ne fascis corruat, humerum suum fortius ipsi suffigit, et tota plerumque fabrica, quæ diversis columnis regitur, una cadente, per aliam sustentatur. Cum ergo jam totum ædificii sancti pondus, quod super incoptionis tuæ fundamentis excrevit, tibi quasi columnæ unicæ innitatur, eoque per alterius subtractionem nutante ruinæ timor imminet, nisi humerus tuus ei fortiter se suffigat, discretionem tuam rogamus attentius et monemus, per apostolica tibi scripta in remissionem peccaminum injungentes quatenus caute proviso quod res est in articulo tali sita ut, si necessaria cautela non adsit, parta metuamus amittere, ne dum quærere alia confidamus, postpositis aliis tuis occupationibus universis quibus per alios intendere poteris opportune, ad loca legationis tuæ sine dilatione qualibet personaliter revertaris, et negotium pacis ac fidei tibi commissum una cum venerabili fratre nostro Regensi episcopo apostolicæ sedis legato studeas, sicut Dominus tibi dederit, efficaciter promovere. Cæterum, licet nobilem virum R. comitem Tolosanum ad sedem apostolicam accedentem ac omnimoda satisfactione promissa veniam humiliter postulante curaverimus honorare, illud tamen quod impetravit a nobis datæ super hoc ei litteræ te poterunt edocere. Quia vero cautelam quam dudum in reconciliatione ipsius per præfatum notarium adhibuimus, et nunc etiam necessariam esse putamus, dilecto filio magistro Thediso clerico et familiari quondam antedicti magistri, eo quod instructus est de negotio, et a multis ac bonis ei laudabile testimonium perhibetur quod ferventi zelo et ardenti animo idem negotium æmulatur, sollicitudinem super hoc duximus injungendam; non utique quod ei le-

(105) Hinc patet erratum esse in postrema editione Concilior. ubi t. XI, pag. 41, 54, 90, 96 Thedi-

gationis officium committamus (105), cum, etsi laudata sit satis ipsius bonitas, nobis tamen per experientiam non sit nota, sed ut tanquam delegatus quod eidem injungimus exsequatur; ante omnia et in omnibus observato ut prorsus in verbo vel opere non procedat nisi quemadmodum ei tu dictaveris procedendum, sed in proponendis gerat se velut organum, et in disponendis se tibi exhibeat instrumentum, in hamo sagacitatis tuæ positus quasi esca, ut per eam piscem capias fluctuantem, cui tanquam satuberrimam tuæ piscationis abhorrenti doctrinam quodam prudenti mansuetudinis artificio severitatis ferrum necessarium est abscondi, quatenus exemplo dicentis Apostoli: *Cum essem astutus, dolo vos cepi* (II Cor. xii), per hujusmodi sancti doli capiatur astutiam, et more languidi, cui mitigat amor medici potionis horrorem, per alterius manum patientius tuam accipiat medicinam. Præterea nolumus te latere quod nuntii Tolosanorum civium ad nostram præsentiam accedentes, super iis pro quibus censuram ecclesiasticam incurrerunt satisfactionem nobis omnimodam obtulere, quamplurium magnorum virorum litteras exhibendo pro ipsis rogantem et cum ipsis ut absolutionis beneficium eis impendere dignaremur. Unde volumus et mandamus ut, secundum quod in aliis litteris continetur expressum, necessaria cautione recepta, lata in eos sententia relaxetur, et injuncto eis quod secundum Deum videbitur expedire, si forsitan illud neglexerint observare, non solum in priorem sententiam reducantur, verum etiam vehementius onus temporalis oppressionis inducatur in ipsos.

Datum Laterani, pontificatus nostri anno duodecimo.

CLVII.

ILLUSTRIBUS REGIBUS ET PRINCIPIBUS ET UNIVERSIS DEI FIDELIBUS REGNO DACIÆ CIRCUMPOSITIS CATHOLICAM SERVANTIBUS UNITATEM.

Rex Daniæ suscipitur sub protectione sedis apostolicæ.
(Laterani, iii Kal. Februarii.)

(106) Quanto specialius regnum Daciæ ad Romanæ Ecclesiæ noscitur jurisdictionem spectare, tanto ad conservationem ejus propensiori studio debemus intendere; quia non immerito multa reprehensione digni existere videremur, si quod est juris Romanæ Ecclesiæ pateremur imminui vel turbari. Inde est quod ad exemplar felicitis recordationis Alexandri papæ prædecessoris nostri sub interminatione anathematis districtius inhibemus, ne quis præscriptum regnum invadere vel turbare præsumat, aut jura charissimi in Christo filii nostri illustris Danorum regis vel hæredum suorum minuere audeat, vel sibi quomodolibet usurpare. Si qui autem hujus nostræ prohibitionis transgressores exstiterint, indignationem nostram et Romanæ Ecclesiæ se noverint incursuros et anathematis jaculo feriendos.

sus vocatur legatus apostolicus.

(106) Vide lib. xiii, epist. 65.

Datum Laterani, III Kal. Februarii, pontificatus nostri anno duodecimo.

CLVIII.

BONO SENENSI EPISCOPO EJUSQUE SUCCESSORIBUS CANONICE SUBSTITUENDIS IN PERPETUUM.

De confirmatione privilegiorum.

(Laterani, III Nonas Februarii.)

In eminenti sedis apostolicæ specula, licet immeriti, disponente Domino, constituti fratres nostros tam propinquos quam longe positos fraternam tenemur charitate diligere et Ecclesiis quibus Domino militare noscuntur suam dignitatem et justitiam conservare. Eapropter, venerabilis in Christo frater Bone episcopo, tuis justis postulationibus clementer annuimus et præfatam Ecclesiam, in qua Deo auctore, præesse dignosceris, prædecessorum nostrorum felicitæ memoriæ Cœlestini, Eugenii, Anastasii, Adriani, Alexandri et Clementis Romanorum pontificum vestigiis inhærentes, sub beati Petri et nostra protectione suscipimus, et præsentis scripti privilegio communimus, statuentes ut ecclesiæ, xenodochia et castella cum omnibus bonis et possessionibus quæ in præsentiarum juste Ecclesia tibi commissa et legitime possidet, aut in futurum concessione, etc., usque permaneant; in quibus hæc propriis duximus exprimenda vocabulis: Baptismales siquidem ecclesias cum prioratibus earum atque capellis quæ ad jurisdictionem Ecclesiæ tibi commissæ pertinere noscuntur, plebem videlicet Sanctæ Agnetis cum omnibus antiquis pertinentiis suis, plebem de Liliano, plebem de Lornano, plebem de Sciata, plebem Sancti Andreae de Bozone, plebem Sancti Martini in Graina cum omni jure quod habes in eodem castello et in Villanova, plebem Sanctæ Christinæ de Liciano, plebem de Sparena, plebem Sancti Nazarii, plebem de Saturniano cum omni jure quod habes in ecclesia Sanctæ Mariæ quæ est in burgo Sancti Quirici in Ozenna et in circum-adjacentibus locis, plebem de Oppiano, plebem de Ancaiano, plebem de Monte Codano, plebem Sancti Georgii in Valona, plebem Sancti Valentini, plebem de Coppiano, plebem Sanctæ Innocentiæ, plebem de Karli et Murlo, plebem de Creola, plebem Sanctæ Christinæ in Caio, plebem de Monte Alcino, ecclesiam Sanctæ Mariæ de burgo Sancti Quirici, Cascianum etiam, quod specialiter ad tuam gubernationem et providentiam pertinet, titulum Sancti Angeli de Tressa, plebem de Coartiano, plebem de Ricensa, plebem de Ruscia, plebem de Pentulina, plebem de Suvicelle, plebem de Folliano, plebem Sancti Justi in Casciano, plebem de Marmoraria, cum omnibus rebus et pertinentiis earum. Castellum de Porclano, castellum de Pognia, castellum de Monticelo, castellum de Furcule, castellum de Suvicelle, castellum de Murlo, castellum de Creole cum arce nominis ejusdem, castellum de Monteciano cum curte sua et omnibus eorum pertinentiis. Quod habes in castello Silvulæ. Quod habes in Montepiscino et in Valerano. Medietatem de silva et

lacu de Verrano, medietatem de lacu et palude de Vaiano, quintam partem de Aquatico, quartam partem decimarum et oblationum in ecclesiis ad jus Senensis Ecclesiæ pertinentibus, quintam partem de Monte Acutulo, qui est super fluvium de Rusia, tertiam partem de castello et curte de Radi in episcopatu Vulterrano, quartam partem de castello et curte de Valle aspera in episcopatu Massanensi, cum omnibus pertinentiis partium supradictarum. Castella quoque et possessiones quæ a Traduto filio Bernardi comitis tam in comitatu Senensi quam Vulterrano, Florentino, et Fesulano, Senensi ecclesiæ concessæ sunt. Illud quod dedit Adalasia de Bibiano, quod Rigettus filius Reinaldi dedit in Paterno putido, quod habes de hæreditate Rolandini Longobardi, possessiones quas habes in comitatu castelli Felicitatis, quod habes in castello de Strove et in Castellione, castella et possessiones omnes quas tu vel alius per te tenet in comitatu Senensi, Vulterrano, Florentino, Fesulano et Aretino. Ordinationes etiam ecclesiarum quæ sunt in tua jurisdictione constitutæ, sicut prædecessores tui eas habuerunt, et tu ipsas hactenus habuisti, devotioni tuæ auctoritate apostolica confirmamus. Decernimus ergo ut nulli omnino, etc., usque profutura. Salva nimirum per omnia apostolicæ sedis auctoritate. Si qua igitur in futurum ecclesiastica secularive persona hanc nostræ constitutionis, etc., usque subjaceat. Cunctis autem eidem loco sua jura, etc., usque inveniant. Amen.

Datum Laterani per manum Joannis Sanctæ Mariæ in Cosmidin diaconi cardinalis S. R. E. cancellarii III Non. Februarii, indictione tertia decima, Incarnationis Dominicæ anno millesimo ducentesimo nono, pontificatus vero domini Innocentii papæ III anno duodecimo.

CLIX.

BANERIO PLEBANO PLEBIS DE LORNANO.

Suscipitur sub protectione sedis apostolicæ.

(Laterani, XIII Kal. Februarii.)

Cum a nobis petitur quod justum est et honestum, tam vigor æquitatis quam ordo exigit rationis ut id per sollicitudinem officii nostri ad debitum perducatur effectum. Eapropter, dilecte in Domino fili, tuis justis postulationibus grato concurrentes assensu, personam tuam cum omnibus bonis quæ in præsentiarum rationabiliter possides, aut in futurum justis modis, præstante Domino, poteris adipisci, sub beati Petri et nostra protectione suscipimus. Specialiter autem concessionem parochiæ ac decimarum tibi pia liberalitate a venerabili fratre nostro Bono Senensi episcopo factam, sicut pie ac provide facta est, et in ipsius authentico plenius continetur, ac tu ea juste possides et quiete, tibi et per te plebi tuæ auctoritate apostolica confirmamus et præsentis scripti patrocinio communimus. Nulli ergo, etc., hanc paginam nostræ protectionis et confirmationis infringere vel ei, etc., usque incursum.

Datum Laterani, xiii Kalend. Februarii, pontificatus nostri anno duodecimo.

CLX.

EIDEM.

Super eodem.

(Laterani, iv Kal. Februarii.)

Cum a nobis petitur, etc., usque effectum. Eapropter, dilecte in Domino fili, tuis precibus inclinati, personam tuam, etc., usque Specialiter autem ecclesiam Sanctæ Mariæ de Porghian cum pertinentiis suis, sicut eam juste possides et quiete, auctoritate tibi apostolica confirmamus et præsentis scripti patrocinio communimus. Nulli ergo omnino hominum libeat hanc paginam nostræ protectionis et confirmationis infringere vel ei, etc., usque incursum.

Datum Laterani, iv Kalend. Februarii, anno duodecimo.

CLXI.

PRESBYTERO DIETAJUVÆ, RECTORI ECCLESIAE SANCTI PAULI

De confirmatione privilegiorum.

(Datum ut in alia.)

Cum a nobis petitur, etc., usque effectum. Eapropter, dilecte in Domino fili, tuis justis postulationibus grato concurrentes assensu, personam tuam cum omnibus bonis quæ in præsentiarum, etc., usque suscipimus. Specialiter autem concessionem ecclesie Sancti Pauli tibi pia liberalitate a venerabili fratre nostro Bono Senensi episcopo factam, sicut pie ac provide facta est, et in ipsius authentico plenius continetur, ac tu eam juste obtines et quiete, tibi auctoritate apostolica confirmamus et præsentis scripti patrocinio communimus. Nulli ergo, etc., hanc paginam nostræ protectionis et confirmationis infringere vel ei, etc., usque incursum.

Datum ut in alia.

CLXII.

SPINELLO RECTORI ECCLESIAE SANCTI GEORGII SENENSIS.

Confirmatur sententia episcopi Senensis.

(Laterani, iii Non. Februarii.)

Cum a nobis petitur, etc., usque effectum. Eapropter dilecte in Domino fili, tuis justis postulationibus gratum impertientes assensum, diffinitivam sententiam quam venerabilis frater noster Bonus episcopus Senensis pro ecclesia Sancti Nicolai de Maiano contra populum ipsius Ecclesie super parochiali jure ac aliis controversiis exigente justitia promulgavit, sicut est justa nec legitima provocatione suspensa, et in instrumento publico confecto exinde plenius continetur, auctoritate apostolica confirmamus et præsentis scripti patrocinio communimus. Nulli ergo, etc., hanc paginam nostræ confirmationis infringere vel ei, etc., usque incursum.

Datum Laterani, iii Non. Februarii, etc.

CLXIII.

EIDEM.

Ejusdem argumenti.

Laterani, iii Non. Februarii.

Cum a nobis petitur, etc., usque tuis justis postulationibus gratum impertientes assensum, diffinitivam sententiam quam venerabilis frater noster Bonus Senensis episcopus pro ecclesia Sancti Georgii Senensis contra ecclesiam Sancti Angeli de Monton super quibusdam domibus, sepulturis, et rebus aliis exigente justitia promulgavit, sicut est justa nec legitima provocatione suspensa, et in instrumento confecto exinde plenius continetur, auctoritate apostolica confirmamus et præsentis scripti patrocinio communimus. Nulli ergo, etc., hanc paginam nostræ confirmationis, etc., usque incursum.

¶ Datum Laterani, iii Non. Februarii, pontificatus nostri anno duodecimo.

CLXIV.

GUIDONI RECTORI ECCLESIAE SANCTI MATTHÆI SENENSIS.

De confirmatione privilegiorum.

(Laterani, iv Kal. Februarii.)

Solet annuere sedes apostolica piis votis et honestis petentium precibus favorem benevoluntatis impertiri. Eapropter, dilecte in Domino fili, tuis justis precibus inclinati, personam tuam et ecclesiam Sancti Matthæi Senensis, in qua divine es obsequio mancipatus, cum omnibus bonis tam ecclesiasticis quam mundanis quæ in præsentiarum eadem ecclesia rationabiliter possidet, aut in futurum justis modis præstante Domino, poterit adipisci, sub beati Petri et nostra protectione suscipimus. Specialiter autem libertatem quam venerabilis frater noster Bonus Senensis episcopus eidem ecclesie provida deliberatione concessit, sicut in authentico confecto exinde plenius continetur, tibi et per te ipsi Ecclesie auctoritate apostolica confirmamus et præsentis scripti patrocinio communimus. Nulli ergo, etc., hanc paginam nostræ confirmationis infringere vel ei, etc., usque incursum.

Datum Laterani, iv Kalend. Februarii, anno duodecimo.

CLXV.

JOANNI RECTORI ECCLESIAE SANCTI ANDREÆ SENENSIS.

Ei confirmatur collatio ipsius Ecclesie.

(Laterani, iv Kal. Februarii.)

Justis petentium desideriis dignum est nos facilem præbere consensum, et vota quæ a rationis tramite non discordant effectu prosequente complere. Eapropter, dilecte in Domino fili, tuis justis precibus inclinati, concessionem parochie tibi et ecclesie Sancti Andreæ Senensis pia liberalitate a venerabili fratre nostro Bono Senensi episcopo factam, sicut pie ac provide facta est, et in ipsius authentico plenius continetur, ac eadem ecclesia eam juste obtinet et quiete, tibi et per te ipsi Ecclesie auctoritate apostolica confirmamus et præsentis

scripsi patrocínio communimus. Nulli ergo, etc., A hanc paginam nostræ confirmationis infringere vel ei, etc., usque incursum.

Datum Laterani, iv Kal. Februarii, pontificatus nostri anno duodecimo.

CLXVI.

PRIORI MONASTERII DE HIKELINGE, EJUSQUE FRATRIBUS TAM PRÆSENTIBUS QUAM FUTURIS REGULAREM VITAM PROFESSIS IN PERPETUUM.

De confirmatione privilegiorum

(Laterani, iii Non. Februarii.)

Religiosam vitam eligentibus apostolicum convenit adesse præsidium, ne forte cujuslibet temeritatis incursus aut eos a proposito revocet, aut robur, quod absit! sacræ religionis infringat. Eapropter, dilecti in Domino filii, vestris justis postulationibus clementer annuimus, et monasterium sanctæ Dei genitricis et Virginis Mariæ Sanctique Augustini de Hikelinge, in quo divino mancipati estis obsequio, sub beati Petri et nostra protectione suscipimus et præsentis scripti privilegio communimus. In primis siquidem statuentes ut ordo canonicus, qui secundum Deum et Beati Augustini regulam in eodem monasterio institutus esse dignoscitur, perpetuis ibidem temporibus inviolabiliter observetur. Præterea quascunque possessiones, quæcunque bona idem monasterium in præsentiarum juste ac canonice possidet, aut in futurum concessione pontificum, largitione regum vel principum, oblatione fidelium, seu aliis justis modis, præstante Domino, poteritis adipisci, firmæ vobis vestrisque successoribus et illibata permaneant: in quibus hæc propriis duximus exprimenda vocabulis: Locum ipsum in quo præfatum monasterium situm est cum omnibus pertinentiis suis, parochialem ecclesiam Omnium Sanctorum de Hikelinge, cum capella beatæ Mariæ et omnibus pertinentiis suis, ecclesiam Sanctæ Mariæ et capellam Sancti Andreæ de Perham cum pertinentiis suis, ecclesiam et capellam Omnium Sanctorum de Hachetun cum pertinentiis suis, ecclesiam de Hannevirche cum pertinentiis suis et decimis de Ructon, jus quod habetis in ecclesia Sancti Joannis Baptistæ de Wastonesham, jus quod habetis in ecclesia Sanctæ Margaritæ Norwicensis sita in Westwic, jus patronatus ecclesiæ Sanctæ Margaritæ de Palinge, totam terram quam habetis de feudo de Palinge et de Wastonesham, terras et redditus quos habetis in civitate Norwicensi, terras et redditus quos habetis in villa de Gernemue, et annum redditum quatuordecim marcarum quas ex dono quondam Hamonis de Valenis debent vobis monachi de Gerwalle nomine villæ de Roewic. Sane novalium vestrorum quæ propriis manibus vel sumptibus colitis, sive de vestrorum animalium nutrimenti, nullus a vobis decimas exigere vel extorquere præsumat. Liceat quoque vobis clericos vel laicos et absolutos e sæculo fugientes ad conversionem recipere et eos absque contradictione aliqua retinere. Prohibemus insuper ut nulli fratrum post factam

in monasterio vestro professionem fas sit sine prioris sui licentia de eodem loco discedere. Discedentem vero absque communium litterarum vestrarum cautione nullus audeat retinere. Cum autem generale interdictum terræ fuerit, liceat vobis clausis januis, exclusis excommunicatis et interdictis, non pulsatis campanis suppressa voce divina officia celebrare. Auctoritate quoque apostolica prohibemus ut nullus in vos vel monasterium vestrum excommunicationis vel interdicti sententias sine manifesta et rationabili causa promulgare, seu novis et indebitis exactionibus vos aggravare præsumat. Chrisma vero, oleum sanctum, consecrationes altarium seu basilicarum, ordinationes clericorum qui ad sacros ordines fuerint promovendi, a diocesano suscipietis episcopo; siquidem Catholicus fuerit et gratiam et communionem sacrosanctæ Romanæ sedis habuerit, et ea vobis voluerit sine pravitate aliqua exhibere. In parochialibus vero ecclesiis, quas habetis, liceat vobis sacerdotes eligere et diocesano episcopo præsentare; quibus, si idonei fuerint episcopus curam animarum committat, ut ei de spiritualibus, vobis vero de temporalibus debeant respondere. Sepulturam quoque ipsius loci liberam esse decernimus, ut eorum devotioni et extremæ voluntati qui illic sepeliri deliberaverint, nisi forte excommunicati vel interdicti sint, nullus obsistat. Salva tamen justitia illarum ecclesiarum a quibus mortuorum corpora assumuntur. Obeunte vero te nunc ejusdem loci priore vel tuorum quolibet successorum, nullus ibi qualibet subreptionis astutia seu violentia præponatur nisi quem fratres communi consensu vel fratrum major pars consilii sanioris secundum Deum et beati Augustini regulam providerint eligendum. Libertates præterea et immunitates antiquas et rationabiles consuetudines Ecclesiæ vestræ concessas et hactenus observatas ratas habemus, et eas perpetuis temporibus illibatas permanere sancimus. Paci quoque et tranquillitati vestræ paterna in posterum sollicitudine providere volentes, auctoritate apostolica prohibemus ut infra clausuras locorum seu grangiarum vestrarum nullus rapinam seu furtum facere, ignem apponere, sanguinem fundere, hominem temere capere vel interficere, seu violentiam audeat exercere. Decernimus ergo ut nulli omnino hominum liceat præfatum monasterium temere perturbare, aut ejus possessiones auferre, vel ablatas retinere, minuere, seu quibuslibet vexationibus fatigare, sed omnia integra conserventur eorum, pro quorum gubernatione ac sustentatione concessa sunt, usibus omnimodis profutura, salva sedis apostolicæ auctoritate et diocæsani episcopi canonica justitia. Si qua igitur in futurum ecclesiastica sæcularisve persona, etc., usque subiaceat ultioni. Cunctis autem eidem locosua jura servantibus, etc., usque præmia æternæ pacis inveniant.

Datum Laterani, per manum Joannis Sanctæ Mariæ in Cosmidin diaconi cardinalis S. R. E. cancellarii III

Non. Februarii, indictione xiii, incarnationis Domini-
nicæ anno 1209, pontificatus vero domini Innocen-
tii papæ III anno duodecimo.

CLXVII

PRIORISSÆ AC MONIALIBUS DE CAMPESSEIA

Ejusdem argumenti.

(Laterani, ii Non. Februarii.)

Justis petentium desideriis dignum est nos facilem
præbere consensum, et vota quæ a rationis tramite
non discordant effectu prosequente complere. Ea-
propter, dilectæ in Christo filiæ, vestris justis postu-
lationibus grato concurrentes assensu, personas
vestras et locum in quo divino estis obsequio man-
cipatæ, cum omnibus bonis quæ in præsentiarum
rationabiliter possidet, aut in futurum justis modis
præstante Domino, poterit adipisci, sub beati Petri
et nostra protectione suscipimus. Specialiter autem
terras, possessiones, et alia bona vestra, sicut ea
omnia juste ac pacifice possidetis, vobis et per vos
eidem loco auctoritate apostolica confirmamus et
presentis scripti patrocinio communimus. Nulli
ergo, etc., hanc paginam nostræ protectionis et con-
firmationis infringere vel ei, etc., usque incursum.

Datum Laterani, ii Non. Februarii, pontificatus
nostri anno duodecimo.

CLXVIII.

AGENNENSI EPISCOPO.

Super facto comitis Tolosani.

(Laterani, viii Kal. Februarii.)

Veniens ad præsentiam nostram nobilis vir R. C
comes Tolosanus sua nobis exposuit quæstione se
super processu legatorum nostrorum multipliciter
aggravatum, et licet bonæ memoriæ magister Milo
notarius noster gravia mandata eidem injunxerit,
etc., sicut in alia, per totum, quæ scripta est in tertio
tomo (107) folio supra usque in finem.

Datum Laterani, viii Kal. Februarii, pontificatus
nostri anno duodecimo.

CLXIX.

EIDEM.

Qui sint dicendi hæretici.

(Laterani, x Kal. Februarii.)

Super quibusdam mandatorum articulis dilecto
filio nobili viro R. comiti Tolosano a bonæ memo-
riæ magistro Milone notario nostro tunc apostolicæ
sedis legato factorum apud quosdam dubitatione
suborta, ipsius comitis devotio postulavit a nobis
qui sint dicendi hæretici manifesti; super quo
eidem duximus respondendum, etc., sicut continetur
in alia supra in eodem tertio folio usque puniantur.
(108) Præterea cum pedagia, guidagia, et salnarias
ipsi comiti legatus interdixerit memoratus, auctori-
tate litterarum nostrarum duximus declarandum,
etc., ut in ipsa usque introducta. Rursum cum præ-
fatus comes ab eodem notario receperit in manda-
tis, etc., ut in alia, usque justitiam exhiberet, hoc ta-

(107) id est, epist. 152 hujus libri.

(108) Id est, epist. 154 hujus libri.

A liter intelligendum esse sensivus, etc., usque personis
miserabilibus teneatur in ecclesiastico judicio re-
spondere. Volumus insuper, etc., in eundem fere
modum ut in alia, usque in finem.

Datum Laterani, x Kal. Februarii, pontificatus
nostri anno duodecimo.

CLXX.

ARCHIEPISCOPO, ET SANCTI ANDRÆ ET SANCTI SEVE-
RINI DECANIS BURDEGALENSIBUS.

Scribitur ei pro episcopo Agennensi.

(Laterani, iv Non. Februarii.)

(109) Cum esset dilectus filius nobilis vir R. comes
Tolosanus in nostra præsentia constitutus, venera-
bilis frater noster Agennensis episcopus adversus
eum proposuit quæstionem quod ab ipso ac suis
ecclesiis albergarias et procuraciones indebitas exi-
gebat. Quia igitur idem comes illas, sicut a bonæ
memoriæ magistro Milone notario nostro apostolicæ
sedis legato in mandatis dignoscitur recepisse,
propria liberalitate remisit, nos remissionem hujus-
modi approbantes, auctoritate litterarum nostrarum
duximus inhibendum ne quis eundem episcopum
aut suas ecclesias super albergariis et procuracioni-
bus hujuscemodi molestare præsumat, sed ipse pa-
riter et successores sui perpetuo earum immunitate
latentur. Quocirca discretioni vestræ per apostolica
scripta mandamus quatenus si præfatus comes
contra prohibitionem nostram super hoc eundem
episcopum aut suas ecclesias molestaverit, præsum-
ptionem ejus per censuram ecclesiasticam appella-
tione postposita compescatis. Quod si non omnes, etc.,
tu, frater archiepiscopo, cum eorum altero, etc.

Datum Laterani, iv Non. Februarii, anno duode-
cimo.

CLXXI.

EIDEM.

De eadem re.

(Laterani, ii Non. Februarii.)

Cum esset dilectus filius nobilis vir R. comes
Tolosanus in nostra præsentia constitutus, venera-
bilis frater noster Agennensis episcopus est con-
questus quod tam ipse quam nobilis mulier uxor
ejus in villa Marmanda et in Villafranca nec non
etiam aliis locis diocesis Agennensis nova passagia
extorquebat. Quia igitur idem comes ab hujusmodi
passagiorum extorsione desistere se promisit, di-
cretionem vestræ per apostolica scripta mandamus
quatenus si forte, quod non credimus, idem comes
in memoratis locis contra Lateranensis statuta con-
cilio passagia præsumpsit extorquere, præsum-
ptionem hujusmodi per censuram ecclesiasticam
appellatione postposita compescatis. Quod si non
omnes, etc., tu ea, frater archiepiscopo, etc.

Datum Laterani, ii Non. Februarii, anno duode-
cimo.

(109) Vide infra epist. 175.

CLXXII.

EPISCOPO VASATENSI, ET PRIORI SANCTI MACHARII ET ARCHIDIACONO VESALMENSI BURDEGALENSIS ET AGENNENSIS DIOECESUM.

Ut hæretici priventur terris quas tenent ab Ecclesia.
(Laterani, v Kal. Februarii.)

Cum manifestis hæreticis a diœcesi Agennensi divina providentia depulsis, quidam credentes et fautores eorum latitent in eadem ecclesiarum et ecclesiasticorum virorum molestationibus insistentes, sicut venerabilis frater noster Agennensis episcopus proposuit coram nobis, præsentium vobis auctoritate mandamus quatenus eis qui legitime convicti fuerint super hujusmodi pravitate feodis, possessionibus, et bonis aliis quæ ab ecclesiis detinent spoliatis, eadem ad jus et potestatem ecclesiarum ad quas pertinent devolvantur, pœnam consimilem ecclesiarum agricolis et hominibus infligentes qui convicti fuerint super hæretica pravitate. Quod si non omnes, etc., tu, frater episcope, cum eorum altero, etc.

Datum Laterani, v Kal. Februarii, pontificatus nostri anno duodecimo.

CLXXIII.

AGENNENSI EPISCOPO.

Ejusdem argumenti cum epistola 170.
(Laterani, iv Non. Februarii.)

Cum esset dilectus filius nobilis vir R. comes Tolosanus in nostra præsentia constitutus, adversus eum proposuisti querelam quod a te ac tuis ecclesiis albergarias et procuraciones indebitas exigebat. Quia igitur ipse illas, sicut a bonæ memoriæ magistro Milone notario nostro, apostolicæ sedis legato, in mandatis dignoscitur recepisse, propria liberalitate remisit, nos remissionem hujusmodi approbantes, auctoritate præsentium inhibemus ne quis te aut ecclesias tuas super albergariis et procuracionibus hujusmodi molestare præsumat, sed tu pariter et successores tui earum immunitate perpetuo gaudeatis. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ inhibitionis infringere, etc., usque incursum.

Datum Laterani, iv Non. Februarii, pontificatus nostri anno duodecimo.

CLXXIV.

CAPITULO ECCLESIAE SANCTI CAPRASII AGENNENSIS.

Super eodem.

(Laterani, iv Non. Februarii.)

Cum esset dilectus filius nobilis vir R. comes Tolosanus in nostra præsentia constitutus, Stephanus canonicus et procurator vester adversus eum proposuit quæstionem quod ab ecclesia vestra albergarias et procuraciones indebitas exigebat. Quia igitur, etc., in eundem fere modum ut in alia, usque incursum.

Datum Laterani, iv Non. Februarii, pontificatus nostri anno duodecimo.

A

CLXXV.

CAPITULO ECCLESIAE DE MANSO.

Super eodem.

(Laterani, ii Non. Februarii.)

Cum esset dilectus filius nobilis vir R. comes Tolosanus in nostra præsentia constitutus, adversus eum venerabilis frater noster Agennensis episcopus procurator vester proposuit quæstionem quod a vobis albergarias et procuraciones indebitas exigebat. Quia igitur ipse illas, sicut a bonæ memoriæ magistro Milone notario nostro, apostolicæ sedis legato, in mandatis dignoscitur recepisse, propria liberalitate remisit, nos remissionem hujusmodi approbantes, auctoritate præsentium inhibemus ne quis vos super albergariis et procuracionibus hujusmodi molestare præsumat, sed vos pariter et successores vestri earum immunitate perpetuo gaudeatis. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ inhibitionis infringere vel ei, etc., usque incursum.

Datum Laterani, xi Non. Februarii, anno duodecimo.

CLXXVI.

PRIORI MEDICINI CLUNIACENSIS ORDINIS.

Super eodem.

(Laterani, Non. Februarii.)

Cum esset dilectus filius nobilis vir R. comes Tolosanus in nostra præsentia constitutus, adversus eum P. monachus procurator tuus proposuit quæstionem quod a te albergarias et procuraciones indebitas exigebat. Quia igitur ipse illas, etc., in eundem fere modum ut in alia, usque incursum.

Datum Laterani, Non. Februarii, anno duodecimo.

CLXXVII.

EPISCOPO ET S. DE AUNES ARCHIDIACONO OSCENSIBUS, ET DECANO TIRASONENSI.

De electione episcopi Pampilonensis.

(Laterani, iii Idus Februarii.)

Cum olim tam contra illegitimum processum electionis venerabilis fratris nostri Pampilonensis episcopi quam etiam contra personam ipsius, qui de Simoniaca pravitate, dilapidatione, lapsu carnis, et quibusdam aliis excessibus culpabilis dicebatur, multa fuissent nostris auribus intimata, venerabili fratri nostro Aquensi episcopo et dilectis filiis abbati de Oliva Pampilonensis diœcesis et R. de Luco archidiacono Bajonensi dedimus in præceptis ut ad Pampilonensem Ecclesiam accedentes, tam super præmissis quam aliis proponendis sive contra episcopum sive pro defensione ipsius inquirerent diligentius veritatem, et quæ invenirent fideliter redigentes in scriptis, ad nos sub sigillis propriis destinarent. Qui juxta mandatum nostrum veritatem super propositis inquirentes, depositiones ipsorum per quos inquisitio facta fuit ad nostram transmisserunt præsentiam consignatas. Nuper autem Hel. procuratore dicti episcopi et S. Pampilonensi canonico propter hoc apud sedem apostolicam constitutis, procurator ipse duodecim ex testibus introdu-

D

etis, scilicet G. de Leotz et. Roscidæ vallis priores, L. de Tafalia et S. de Lios archidiaconos, P. de Navas cantorem, et A. de Ponte, P. de Leoz, P. de Andrequiam, J. Lupi, J. Martini, S. Petri, et Garsiam canonicos Pampilonenses, proposuit repellendos, utpote conspiratores et criminosos ac inimicos episcopi capitales: quod se tempore opportuno asseruit probaturum, adjungens episcopum ipsum super præmissis omnibus præmonitum non fuisse. Verum parte altera respondente quod per testes alios, in quos procurator ipse nihil objecerat, quæ contra episcopum proposita fuerant probabantur, depositiones easdem publicari fecimus et inspici diligenter. Sed idem S. postmodum requisitus a nobis an illorum depositionibus quibus nihil opponebatur vellet esse contentus, respondit male decisionem negotii prorogari quam depositionibus illorum non uti in quos prædicta objecerat procurator, per quas utique quæ fuerant objecta episcopo evidentius asserebat esse probata. Nos igitur de utriusque partis assensu idem negotium sub hac forma vobis duximus committendum, attestations easdem sub bulla nostra vobis transmittentes inclusas, ut nisi prædicti duodecim testes ab episcopo fuerint legitime reprobati, vos depositionibus omnium, vel si aliqui forsitan reprobati fuerint, residuorum dictis diligenter inspectis, si ea quæ objecta fuerunt

A episcopo memorato vel eorum aliquod quod sufficiat ad condemnationem ipsius probata legitime fuerint, vos eundem sublato appellationis obstaculo a Pampilonensi Ecclesia removere curetis, facientes eidem de persona idonea per electionem canonicam provideri, contradictores per censuram ecclesiasticam compellendo. Quod si nihil probatum fuerit quod sufficiat ad condemnationem episcopi memorati, vos ab impetitione præfati canonici absolvatis eundem. Quia vero nobis est aliquatenus de dilapidatione suspectus, volumus et mandamus ut circa temporalium administrationem dilectos filios majorem priorem, R. archidiaconum de Longuida, et A. de Ponte canonicum Pampilonensem coadjutores interim assignetis eidem, sine quibus de bonis episcopalibus disponere nihil possit, et ipsi sibi circa distractionem eorum nullum præsumant adhibere consensum. Quod si alterutra partium maluerit per nostram sententiam negotium diffiniri, vos ipsum sufficienter instructum ad nostram præsentiam remittatis, præfigentes partibus terminum competentem quo nostro se conspectui repræsentent recepturæ a nobis, dante Domino, iudicium æquitatis. Quod si non omnes, etc., tu ea, frater episcope, cum eorum altero, etc.

Datum Laterani, III Idus Februarii, pontificatus nostri anno duodecimo.

APPENDIX LIBRI DUODECIMI.

CLXXVIII.

EPISCOPO REGENSI, CISTERCIENSI ABBATI, ET MAGISTRO MILONI, APOSTOLICÆ SEDIS LEGATIS.

Eis committitur tutela civium Montispessulani.

(Laterani, Kalendis Martii.)

Quanto Montispessulani homines nunc et hactenus sese mundos conservasse noscuntur et nobis et apostolicæ sedi se semper exhibuere devotos, tanto nos decet sollicitius providere ne per alicujus pravæ suggestionis astutiam ab his qui orthodoxæ fidei zelo succensi ad expugnandos hæreticos se accingunt quidquam injuriæ patiantur. Quapropter discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus quatenus homines memoratos et terram eorum, tanquam viros Catholicos et Ecclesiæ Romanæ devotos, in quibus expedit fovendo, non permittatis eos a fidei exercitu signatorum in aliquo contra justitiam molestari.

Datum Laterani, Kalendis Martii, pontificatus nostri anno duodecimo.

CLXIX.

MICHAELI ABBATI SANCTI MICHAELIS DE VERRUCA, EJUSQUE FRATRIBUS TAM PRÆSENTIBUS QUAM FUTURIS REGULAREM VITAM PROFESSIS IN PERPETUUM.

De confirmatione privilegiorum.

(Viterbii, VII Idus Junii.)

Cum omnibus ecclesiis et personis ecclesiasticis

C debitores ex apostolicæ sedis auctoritate existamus, illis tamen attentius providere non convenit, et eas a pravorum incursibus hominum defensando arctiori debemus charitate diligere quas beato Petro et sanctæ Romanæ Ecclesiæ non est dubium specialius adhærere et tanquam jure proprio subjectas esse. Eapropter, dilecti in Domino filii, vestris justis postulationibus clementer annuimus, et beatæ Mariæ semper virginis ac sancti Michaelis monasterium, in quo divino mancipati estis obsequio, ad exemplar prædecessorum nostrorum felicis recordationis Paschalis, Innocentii, Eugenii, Adriani, Urbani et Clementis Romanorum pontificum sub beati Petri et nostra protectione suscipimus et præsentis scripti privilegio communimus, statuantes ut idem cœnobium et monachi ad ipsum pertinentes ab omni sæcularis servitii sint infestatione securi, omnique mundanæ oppressionis gravamine liberi in sanctæ religionis observantia, Domino cooperante, persistent, nec ulli alii nisi Romanæ atque apostolicæ sedi, cujus juris est locus ipse, aliqua teneantur occasione subjecti. Præterea quæcunque bona, quæcunque possessiones a bonæ memoriæ Hugone duce atque marchione ipsius cœnobii fundatore seu ab aliis Dei fidelibus eidem loco pro animarum suarum remedio sunt collatæ, universa etiam quæ in præsentiarum idem cœnobium juste et canonice possidet, aut in

futurum concessione pontificum, largitione regum vel principum, oblatione fidelium, seu aliis justis modis, præstante Domino, poterit adipisci, cum omnibus decimis tam dominicatum quam earum rerum quas coloni possident, duntaxat ex proprio jure, sicut eas a quadraginta retro annis præfatum monasterium quiete et inconcusse habuisse dignoscitur, firma vobis vestrisque successoribus et illibata permaneant. In quibus hæc propriis duximus exprimenda vocabulis: Locum ipsum in quo præfatum monasterium situm est cum omnibus pertinentiis suis, ecclesiam Sancti Nicolai secus muros Pisanæ civitatis, cum cœmeterio, parochia et oblationibus, cæterisque ad eam pertinentibus, ecclesiam Sancti Leonardi positam in Pratuscello, salvo jure Pisanæ Ecclesiæ, hospitale Sancti Nicolai juxta eandem ecclesiam Sancti Leonardi positum, ecclesiam Sanctæ Vivianæ juxta fluvium Serchi, ecclesiam Sanctæ Mariæ in Monticulo, ecclesiam Sanctæ Mariæ de Ponticulo super fluvium Arni, ecclesiam Sancti Christophori in pede montis, ecclesiam Sancti Laurentii in silva longa montis, ecclesiam Sancti Hilarii in silva longa, capellam sancti Petri in valle, capellam Sancti Bartholomæi de Gucciano, patronatum ecclesiæ Sancti Petri a Farneti, quidquid juris habetis in ecclesia Sancti Martini de Crespignano, villam de Montemagno, Callare de stagno quod dicitur Bordone, et quidquid in præsentiarum loco vestro pertinere cognoscitur in Vico, in Beviti, in Selcia, in Cintoria, in Blentina, in Monticulo, in territorio, in vada, in collinis, in aqua viva, in Caprona, in Crispignano, in Macagio, in Sambra, in Grecciano. Placitum quoque de villa de Montemagno et de Bethano, et totum placitum quod habetis a Calci, a Caprona usque ad Ceule, tibi tuisque successoribus regularibus regendum, disponendum, possidendumque firmamus. Pratum quoque Vicalterii, et id quod bonæ memoriæ Baldus quondam Pisanus archiepiscopus vestro monasterio in concambium noscitur tradidisse, nos vobis auctoritate apostolica confirmamus, ita quod nullus archiepiscopus vel aliqua persona super his deinceps vos molestare præsumat, salvo super decimis moderamine concilii generalis. Liceat quoque vobis clericos vel laicos liberos et absolutos a sæculo fugientes recipere et eos sine contradictione aliqua in vestro collegio retinere. Prohibemus ne ulli fratrum vestrorum post factam in eodem loco professionem, nisi arctioris religionis obtentu, sit fas sine abbatis sui licentia de eodem loco discedere. Discedentem vero absque communium litterarum cautione nullus audeat retinere. Cum autem generale interdictum terræ fuerit, liceat vobis januis clausis, non pulsatis campanis, exclusis excommunicatis et interdictis, suppressa voce, dummodo causam non dederitis interdicto, divina officia celebrare. Chrisma vero, oleum sanctum, etc., usque Catholico suscipietis episcopo. Ad hæc adjicimus ut nulli episcoporum facultas sit prædicti cœnobii et ejusdem ecclesiarum monachos

et conversos seu familiam regulari professioni obnoxiam, quæ intra ipsam Verrucæ arcem ad monasterii custodiam commorantur, interdicto vel excommunicationi subjacere; siquidem in debita sanctæ Romanæ Ecclesiæ fidelitate persistent. Prohibemus etiam ne ullus in dicta ecclesia Sancti Michaelis et Sanctæ Mariæ aut ejus officinis aliquam violentiam audeat exercere. Sepulturam quoque ipsius loci liberam esse decernimus, ut eorum devotioni et extremæ voluntati qui se illic sepeliri voluerint, nisi forte excommunicati vel interdicti sint aut etiam publici usurarii, nullus obsistat, salva tamen justitia illarum ecclesiarum a quibus mortuorum corpora assumuntur. Obeunte vero te, etc., usque vel fratrum major pars consilii sanioris secundum Dei timorem et beati Benedicti Regulam, sive de suo, aut de alieno, si opportunum fuerit, collegio providerint eligendum. Electus autem ad sedem apostolicam benedicendus accedat. Decernimus ergo ut nulli omnino hominum liceat præfatum ecclesiam seu monasterium temere perturbare, etc., usque profutura, salva sedis apostolicæ auctoritate et in supradictis ecclesiis diocesanorum episcoporum canonica justitia. Ad indicium autem hujus a sede apostolica perceptæ libertatis, et quod idem cœnobium beati Petri juris existit, nobis nostrisque successoribus duos aureos annis singulis persolvetis. Si qua igitur in futurum ecclesiastica, etc., usque subjaceat. Cunctis autem eidem loco, etc., usque inveniunt. Amen.

Datum Viterbii per manum Joannis Sanctæ Mariæ in Cosmidin diaconi cardinalis S. R. E. cancellarii, vi Idus Junii, indictione xii, Incarnationis Dominicæ anno 1209, pontificatus vero domini Innocentii papæ III anno duodecimo.

CLXXX.

DILECTIS FILIIS DOCTORIBUS ET UNIVERSIS SCHOLARIBUS
PARISIENSIBUS.

Confirmat eorum statuta.

(Anagninæ, iv Non. Julii.)

Quoties pro communi utilitate aliqua statuuntur per quæ paci ac tranquillitati consultum ac publicæ honestatis et honoris procuratur augmentum, conveniens est et decens ut eadem ab omnibus irrefragabiliter observentur. Cum igitur, sicut accepimus, quidam ex vobis ad tractanda negotia universitatis vestræ communiter deputati statuta et ordinationes et alia quæ utilitati et honori vestro congruere noscuntur certa pœna et juramenti interpositis decreverint observanda, universitatem vestram rogamus, monemus et hortamur attente, per apostolica scripta mandantes quatenus si est ita, statuta et ordinationes prædictas et alia perinde ordinata studeatis inviolabiliter observare.

Datum Anagninæ, iv Nonas Julii, pontificatus nostri anno duodecimo.

CLXXXI.

BARTHOLOMÆO EPISCOPO THEATINO, EJUSQUE SUCCESSORIBUS CANONICE SUBSTITUENDIS IN PERPETUUM.

De confirmatione privilegiorum.

(Laterani, xiv Kal. Novembris).

In eminenti sedis apostolicæ specula, disponente Domino, constituti, ex injuncto nobis a Deo apostolatus officio fratres nostros episcopos sincera charitate diligere et Ecclesiis sibi commissis suam debemus justitiam conservare, pro ipsorum quoque statu nos oportet satagere, atque eorum quieti salubriter, auxiliante Domino, providere. Eapropter, venerabilis in Christo episcopo, tuis justis postulationibus clementer annuimus, et ad exemplar felicis memoriæ Nicolai, Paschalis, Eugenii, Alexandri et Clementis prædecessorum nostrorum Romanorum pontificum beati Thomæ Theatinam Ecclesiam, cui, Domino auctore, præesse dignosceris, sub beati Petri e nostra protectione suscipimus et præsentis scripti privilegio communimus, statuantes ut quascunque possessiones, quæcunque bona, etc., usque permanent; in quibus hæc propriis duximus exprimenda vocabulis: Parochiam Theatinæ ecclesiæ, sicut antiquis et justis limitibus terminatur, scilicet a Staffilo inter montes, et ipso monte de Ursa, et quomodo pergit in Cola, et ponit terminum in aqua subtus terra usque ad aquam Sonutam, et quomodo pergit in Cola, et ponit terminum in aqua subtus terra usque ad aquam Sonutam, et quomodo pergit usque in montem de Teste, et cadit per Crinis montem, et qualiter pergit usque montem Selavi, et quomodo pergit in ipsum flumen quod dicitur Triguum usque ad littora maris, et per littora maris usque in Piscariam, et redit in priorum finem, videlicet in priori Staffello. Præterea ipsam Theatinam civitatem, castellum Trivilianum, Villam Magnam, Montem Filardi, castellum Orvi, castellum Mucela, castellum Sancti Pauli, castellum quod dicitur Furca, castellum Genisteale, castellum Sancti Cesidii, cum eorum pertinentiis. Ultra Piscariam vero castellum montis Silvani, ecclesiam Sanctæ Mariæ in Rigoli, castellum Sculculæ, castellum Lastiniam, ecclesiam Sanctæ Mariæ de Palatio, ecclesiam Sancti Justi cum pertinentiis suis. In Aterno plebem Sancti Leguntiani et Domitiani, ecclesiam Sancti Thomæ, Sancti Salvatoris, ecclesiam Sanctæ Jerusalem et ecclesiam Sancti Nicolai, cum omnibus earum pertinentiis. Decimam pontis et portus Nicini. In Buccellania ecclesias Sancti Salvatoris et Sancti Angeli, cum decimis comitis. Plebem Sancti Silvestri. Decimas comitis in castello Sancti Angeli, in castello Trium-Fontium, et decimas castellorum quæ in Theatino episcopatu sub dominio comitis Roberti de Rotello fuerunt, et quod Theatina ecclesia in castello Septi tenet, ecclesiam Sanctæ Mariæ in Bari, ecclesiam Sancti Blasii in Lanciano, monasterium Sancti Martini de Palectu, ecclesiam Sancti Leciri in Atissa cum omnibus pertinentiis suis, monasterium Sancti Joannis in Aociano, monasterium

A Sancti Angeli in Comacina cum omnibus pertinentiis suis. In monte Oderisii ecclesiam Sancti Nicolai, et medietatem ecclesiæ Sanctæ Mariæ, ecclesiam Sancti Salvatoris, et ecclesiam Sancti Petri cum pertinentiis earum, monasterium Sancti Mauri cum beneficio suo, monasterium Sancti Salvi, ecclesiam Sancti Nicolai de Eremitorio. In Ortona ecclesiam Sanctæ Mariæ et Sancti Georgii cum earum pertinentiis, monasterium Sanctæ Mariæ in basilica. In civitate Luparelli plebem Sancti Petri cum pertinentiis suis, monasterium Sancti Mandi in Palatio, ecclesiam Sancti Jacobi de Turcella cum pertinentiis suis, monasterium Sancti Pancratii, monasterium Sanctæ Mariæ de Lecto cum casali aliisque ad ipsam pertinentibus, monasterium Sancti Martini in Valle, monasterium Sancti Justi in Decosule. In castra Gessi plebem Sanctæ Mariæ cum pertinentiis suis, plebem Sancti Martini filiorum Tresidii, ecclesiam Sanctæ Mariæ de Casa Candidilla, ecclesiam Sancti Petri in castro Lori, ecclesiam Sanctæ Mariæ in Biario, ecclesiam Sancti Blasii, monasterium Sancti Petri in campo, ecclesiam Sancti Nicolai de Suanno viculo, ecclesiam Sanctæ Mariæ de Lacento in Abbateio, plebem Sancti Martini cum pertinentiis suis, ecclesiam Sancti Joannis de plebe, plebem de Juliano, plebem Sancti Cecolidi, plebem de Pizzo Corbario, ecclesiam Sanctæ Lucie de Argelli, ecclesiam Sancti Lini, plebem de Oracula, plebem Sanctæ Mariæ in Valle, plebem Sanctæ Mariæ de Caramanico, plebem Sancti Joannis de Abbateio, ecclesiam Sancti Cesidii et ecclesiam Sancti Ponti de Sancto Valentino. In castello de Tocco ecclesiam Sancti Eustachii, ecclesiam Sancti Martini de Fara inter montes, ecclesiam Sancti Joannis de Pedara, ecclesiam Sancti Nicolai de Cantalupo, ecclesiam Sancti Salvatoris de Linari, ecclesiam Sanctæ Mariæ de Sparpalia, ecclesiam Sanctæ Mariæ de Illice, ecclesiam Sancti Salvatoris de Valle Surda, ecclesiam Sanctæ Mariæ de Valle Coruvelli, ecclesiam Sanctissimæ Trinitatis de Fragne, ecclesiam Sancti Joannis de Vicaldo, cum omnibus pertinentiis earum, ecclesiam Sancti Petri de Troia, et ecclesiam Sanctæ Mariæ de Tasso. Decernimus ergo ut nulli omnino hominum liceat prædictam Ecclesiam temere perturbare, etc., usque profutura, salvo beati Petri jure proprietatis et apostolicæ sedis auctoritate. Si qua igitur in futurum ecclesiastica sæcularisve persona, etc., usque subiaceat. Cunctis autem eidem loco sua jura servantibus, etc., usque inveniant. Amen.

Datum Laterani per manum Joannis Sanctæ Mariæ in Cosmidin diaconi cardinalis S. R. E. cancellarii, xiv Kal. Novemb., indictione xii, Incarnationis Dominicæ anno 1209, pontificatus vero domini Innocentii papæ III anno duodecimo.

CXXXII.

ROFFRIDO TITULI SANCTORUM MARCELLINI ET PÉTRI
PRESBYTERO CARDINALI ABBATI CASINENSI.

Dantur ei quædam monita.

Dilecti filii, Joannes et Thomas, monachi Casinenses in nostra proposuerunt præsentia constituti quod cum olim inter cætera opera pietatis quibus monasterium Casinense pollebat, hospitale fuerit ibi ad erogandas eleemosynas deputatum, nunc ad tantam tenuitatem est idem hospitale redactum quod possessionibus et tenimentis ejus alienatis et illicite distractis, vix aliquid in eo reperitur solitæ pietatis. Cum autem apostolica dudum fuerit auctoritate statutum ut notarius qui de contractibus monasterii publica conficeret instrumenta, juramento deberet astringi ne de possessionibus ejus ullum fieret instrumentum præter consensum capituli aut sanioris partis ejusdem, tu, relicto notario, qui monasterio fuerat astrictus hujusmodi, alium sacramento assumpsisti, per quem in detrimentum monasterii supradicti nonnulla sunt instrumenta confecta. Mutationes et castra insuper, quæ semper consueverunt per monachos custodiri, de quo grave, quod absit! posset monasterio incommodum evenire, laicorum custodiæ commisisti. Fideles etiam monasterii nunquam datis et tallis aggravasti, cum nec tibi nec eidem monasterio expediret. Quia igitur hæc, sic vera sunt, conniventibus nec volumus nec debemus oculis præterire, discretionem tuam monemus

A attentius et per apostolica scripta præcipiendo mandamus quatenus hospitale prædictum juxta monasterii facultates ad solitas eleemosynas reformare procurans, quæ de possessionibus et tenimentis ipsius illicite sunt distracta legitime ad ipsum studeas revocare. Notarium vero, quem ab executione commissi sibi officii removisse diceris in præjudicium monasterii, vel resumas ad ipsum, vel illum quem postmodum assumpsisti prælibatum juramentum monasterio facias exhibere, instrumenta illa quæ per eum in detrimentum ipsius confecta dicuntur, sicut justum est, infringi facere non postponens, et memorata castra, sicut ter jam tibi dicimur injunxisse, remotis laicis ab eisdem, reducas ad custodiam monachorum, homines abbatiae datiarum vel talliarum indebita non præsumas exactione gravare; præsertim ea quæ in utilitatem non fuerint monasterii convertenda, monachos vero, in quorum aliquos interdum diceris ultra quam deceat effervescere, nec capi facias enormiter nec expelli; sed si quos in aliquo constiterit excessisse, in eorum correptione regularis disciplinæ modestiam non excedas, ut erga subditorum languores videaris medici vices agere, non in ejus pœnis ipsis languoribus desævire, sciturus pro certo quod nisi admonitionem nostram curaveris adimplere, nequaquam ea dissimulare poterimus quin ad ipsa te per officii nostri debitum compellamus.

INNOCENTII III

ROMANI PONTIFICIS

REGESTORUM SIVE EPISTOLARUM LIBER DECIMUS TERTIUS.

PONTIFICATUS ANNO XIII, CHRISTI 1210.

I.

SILVANECTENSI EPISCOPO, ET ABBATI LATINIACENSI
PARISIENSIS DIOECESIS, ET DECANO SILVANECTENSI.

Committitur eis causa abbatis Corbeiensis.

(Laterani, VII Kal. Martii.)

(1) Ad petitionem Walteri quondam monasterii Corbeiensis abbatis dilectis filiis magistro scholarum et magistris Roberto de Corzon et P. canonicis Noviomensibus ejusdem loci a nobis dudum correctione commissa, ipsi bis ad idem monasterium accedentes, quibusdam correctis ibidem, nonnulla quæ statuenda fuerant statuerunt, inquisitionis instantiam quorundam impediendo malitia retardando,

D ad quorum contumaciam reprimendam sæculare intendebant brachium invocare. Verum dilectus filius noster Guala, Sanctæ Mariæ in Porticu diaconus cardinalis, tunc apostolicæ sedis legatus, interim ad idem veniens monasterium, supradicto Waltero præsentem nec reclamante, super statu monasterii memorati cœpit inquirere diligenter, et cum inquisitione finita prædictum Walterum Parisius evocasset propositurum contra inquisitionem eandem si quid rationabiliter duceret proponendum, idem W. præsentiam ejus adiens allegavit quod in monasterii correctione procedere non valebat, quæ prædictis iudicibus prius fuerat auctoritate nostra

(1) Cap. *Ad petitionem*, De *recusat.*

commissa, et cardinalem ipsum ex justis causis se A
asserens habere suspectum, vocem ad nos appella-
tionis emisit. Porro cardinalis inspectis his quæ
probata fuerant contra eum, de consilio peritorum
ipsum amovit a regimine abbatiae, dando fratribus
ejusdem loci liberam facultatem alium eligendi.
Qui dilectum filium Joannem abbatem Corbeiensem,
tunc priorem de Argentolio, virum providum et
honestum, elegerunt concorditer in abbatem. Cum
autem dictus W. postmodum ad sedem apostolicam
accessisset, asserens se per cardinalem ipsum quo-
rundam falsis suggestionibus circumventum ab
abbatia sine rationabili causa remotum, nos ejusdem
cœnobii tranquillitati paterna sollicitudine providere
volentes, venerabilibus fratribus nostris archiepi-
scopo Remensi et Atrebatensi episcopo dedimus in B
mandatis ut ad compositionem inter eundem W. et
substitutum ei darent studium et operam efficacem,
alioquin tam per jam dictum legatum quam per alios
inquirent; diligentius veritatem, et eam nobis
usque ad festum sancti Remigii proximo tunc ven-
turum fideliter intimarent, ut per eorum relationem
certiores effecti, procederemus in eodem negotio
prout procedendum utilius videremus. Qui cum
super reformatione pacis proficere nequivissent,
sicut ex litteris eorum accepimus, processerunt ad
inquirendum super præmissis omnibus veritatem,
testibus ab utraque parte receptis; et ea quæ tam
per se quam per cardinalis inquisitionem invene-
rant nobis sub sigillis propriis transmiserunt.
Nuper autem præfatis W. atque J. in nostra propter C
hoc præsentia constitutis, idem W. quod a legato
post appellationem ad nos interpositam factum
fuerat petiit revocari, allegans quod, cum correctio
monasterii fuerit iudicibus memoratis injuncta, et
ipsi quibusdam correctis, et nonnullis statutis ibi-
dem, aliorum correctionem ex causa duxerint ra-
tionabili differendam, cardinalis interim de jure non
potuit procedere ad eandem, cum generale manda-
tum non deroget speciali. Ad quod fuit ex adverso
responsum quod, cum, W. præsentem nec reclamante,
ad inquisitionem processerit cardinalis, idem W. vi-
detur in hoc tacite consensisse ut inquisitione facta
corrigeret cardinalis quæ corrigenda videret. Contra
quod idem W. taliter proponebat, quod licet statim D
ut cœpit inquirere cardinalis, non duxerit recla-
mandum, credens eum nolle procedere contra
ipsum, sed absque sui gravamine aliquid in Eccle-
sia utiliter ordinare, postquam tamen evocatus ab
ipso cognovit quod adversus eum procedere inten-
debat, ejus declinavit examen, ad nostram audien-
tiam appellando. Proposuit insuper pars adversa
quod cum prædicti iudices omisissent in monasterii
correctione procedere, ac periculum traheret ad se
mora, cardinalis ipse, ad quem spectabat ex in-
juncto sibi legationis officio cura ejus, ad reforma-
tionem ipsius loci interponere potuit partes suas.
Cum enim secundum juris civilis auctoritatem, in

illis etiam casibus in quibus solemnibus ordo judicia-
rius observatur, in criminali causa ultra biennium
a contestatione litis non sit ejus instantia protra-
henda, et nos quoque consulti quandiu delegatus a
nobis, qui sententiam tulerat, jurisdictionem suam
interponere valeat ut sententiæ pareatur, respon-
disse noscamur quod usque ad annum integrum
jurisdictionem sibi commissam ad exsequendum
sententiam valeat exercere, dictis iudicibus diffe-
rentibus in correctione procedere, cum jam decem
et septem essent menses elapsi ex quo noscuntur
mandatum apostolicum recepisse, ac de criminibus,
licet non criminaliter ageretur, correctioni non
immerito cardinalis insistere potuit memoratæ (2).
Sed ad hoc altera pars respondit quod hoc colorem
excusationis haberet si prædicti iudices a legato
commoniti ad correctionem procedere neglexissent.
In quo casu eorum forte defectus per diligentiam
potuisset legati suppleri, sicut de metropolitano in
canonibus legitur quod tunc demum ea potest facere
quæ ad suffraganeos pertinent cum illa suffraganei
negligunt adimplere.

His igitur et aliis quæ utraque pars proponere
curavit auditis, inquisitione utraque, cardinalis
videlicet et archiepiscopi, et episcopi prædictorum,
diligenter inspecta, intelleximus ex depositionibus
juratorum quod cum tempore promotionis ipsius
W. octo millium librarum debito monasterium gra-
varetur, et non multo tempore post idem debitum
usque ad duo millia librarum fuerit diminutum,
nunc tamen usque ad sex millium librarum sum-
mam excrevit, cum, sicut prius contigerat, de pro-
ventibus monasterii debitum potius diminui debuerit
quam augeri, nisi rectoris incuria obstitisset. Et
quavis ad excusationem suam proposuerit idem
W. quod propter expensas factas in causa quam
contra Cluniacense monasterium habuit, in qua
quemdam prioratum evicit, idem fuerat debitum
augmentatum, fuit tamen ei ex adverso responsum
quod propter expensas illas debitum interim aug-
mentari non debuit, cum propter hoc possessiones
quasdam ejusdem obligaverit prioratus, maxime
cum in ejusdem prosecutione negotii vix expensæ
fuerint mille libræ. Adjecit etiam dictus W. quod
occasione ejusdem domus quam in villa Corbeix
de novo construxerat, debitum supradictum ex-
crevit. Ad quod pars adversa respondit quod
ex proventibus monasterii expensas hujusmodi fa-
cere potuit absque onere debitorum, præsertim
cum propter hoc non modicum auxilium a burgen-
sibus fuerit eidem impensum. Præterea cum ex
confessione ipsius constiterit quod in capitulo præ-
stiterat juramentum ne debitum de novo contrahe-
ret, ac postea contraxerit debitum contra juramen-
tum proprium veniendo, sicut testes deponunt, argui
de perjurio videbatur. Ad quod idem W. hoc modo
respondit, quod etsi primo hujusmodi præstiterit

(2) Cap. Quarenti, De off. jud. deleg.

juramentum, postea tamen quoddam factum fuit in A capitulo constitutum, per quod juramentum existit relaxatum. Sed contra hoc pars altera replicavit quia, cum non constiterit quod per tale statutum revocatum fuerit juramentum, et appareret eundem W. non solummodo juramentum de debito non contrahendo præstasse, sed venisse postea contra illud, manifeste liquebat ipsum reatum perjurii incurrisse. Sed et ipsius insufficientia et negligentia dissoluta videbantur manifeste probari. Et quanquam aliqui testium eum, quantum in se, dixerint esse bonum, nulli tamen deposuerunt expresse quod utilis esset ejus provisio monasterio sæpedito. Cum ergo nobis de talibus fuerit sufficiens in tali negotio facta fides propter quæ præfatus W. erat merito amovendus, etsi restituendus foret propter judicarium ordinem non servatum, ob causas tamen prædictas ipsum providimus manere privatum regimine abbatiæ; Joannem nihilominus supradictum, quem pro eo quod, præfato W. propter juris ordinem non servatum quodammodo inordinate remoto, intelleximus ob eandem causam per consequentiam minus legitime substitutum, per sententiam amoventes: quem quia non propter personæ vitium vel defectum, sed propter juris solemnitatem, sicut præmissum est, prætermissam amovimus, ipsum postmodum restitimus in abbatem, et memorato W. in loco qui dicitur Guidoc cum pertinentiis suis in imperio constitutis jussimus provideri, ita videlicet quod ibi cum uno Corbeiensi monacho commoretur, et censum quinque marcarum ad pondus Coloniense in festo Purificationis beatæ Virginis abbati et successoribus suis annuatim persolvat, et personatibus ac ecclesiæ ejusdem balivæ jamdicti abbatis et successorum suorum donationi liberæ reservatis, eisdem fidelitates et homagia liberorum hominum eorundem locorum debeant exhiberi, ac in juramento fidelitatis quod eisdem fuerit præstitum exprimetur quod iidem homines supradictum W. super suæ provisionis proventibus nullatenus damnificare præsumant; ita videlicet quod et ipse W. super indemnitate prædictæ balivæ, ne ipsam dilapidet, corporale præbeat juramentum. Si quid autem post sententiam nostram super utriusque amotione prolatam circa electionem abbatis, quam in prolatione ipsius sententiæ nostræ duximus providentiæ reservandam, a Corbeiensibus monachis vel quolibet alio in ejusdem abbatis præjudicium fuerit attentatum, id decernimus non valere. Quocirca discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus quatenus quod a nobis est pro ipsius monasterii utilitate provisum faciatis appellatione remota inviolabiliter observari, corrigentes circa priorem et monachos et prioratus monasterii memorati cum consilio abbatis ipsius quæ secundum Deum et beati Benedicti Regulam fuerint corrigenda, et statuantes ibidem quod regulare fuerit et honestum, contradictores, si qui fuerint, vel rebelles per censuram ecclesiasticam appella-

tionem postposita compescendo. Quod si non omnes, etc., duo vestrum ea nihilominus exsequantur.

Datum Laterani, vii Kalend. Martii, pontificatus nostri anno tertio decimo.

II.

SANCTI PETRI LATINIACENSIS ET CAROLI-LOCI ABBATIBUS PARISIENSIS ET SILVANECTENSIS DIOECESUM, ET DECANO SILVANECTENSI.

De eodem argumento.

(Laterani, v Kal. Martii.)

Cum sicut dilectus filius abbas Corbeiensis nostris auribus intimavit monasterium sibi commissum in spiritualibus et temporalibus non modicam incurrerit læsionem, discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus quatenus ad ipsum personaliter accedentes, ad levamen ipsius monasterii ac prioratum ejus monachos quos et quo transferendos videritis, potestate sæculari ad hoc, si opus fuerit, invocata, donec monasterium respirare valeat inter angustias imminentes, in aliis monasteriis ordinis consimilis collocetis, duos aut tres religiosos monachos, quos de alienis monasteriis duxeritis evocandos, ad reformationem ordinis inducentes ibidem, et abbates nihilominus ad quorum ecclesias ipsos duxeritis transmittendos ad receptionem eorum, si necesse fuerit, censura canonica, sublato appellationis obstaculo, compellentes. Quod si non omnes, etc., duo vestrum, etc.

Datum Laterani, v Kalend. Martii, anno tertio decimo.

III.

EPISCOPO ET DECANO ET R. DE SANCTO MEDARDO CANONICO SILVANECTENSIS.

De eodem negotio.

(Laterani, vii Kal. Martii.)

Cum dilectus filius abbas Corbeiensis ad nostram præsentiam, ut Ecclesiæ suæ procuraret negotia, duxerit accedendum, pati aliquatenus non debemus ut si quid, postquam iter arripuit ad nostram præsentiam veniendi, a quoquam est in ipsius Ecclesiæ gravamen et sui præjudicium attentatum, oblineat firmitatem. Ideoque discretioni vestræ, per apostolica scripta, mandamus quatenus si quid, postquam idem abbas iter ad nos veniendi arripuit, attentatum inveneritis in sui præjudicium et Corbeiensis Ecclesiæ detrimentum, illud in irritum sublato appellationis obstaculo revocetis, contradictores per censuram ecclesiasticam appellatione postposita compescentes. Quod si non omnes, etc., tu, frater episcope, cum eorum altero ea, etc.

Datum Laterani, vii Kal. Martii, pontificatus nostri anno tertio decimo.

IV.

R. ABBATI SANCTI MARTINI LAUDUNENSIS PRÆMONSTRATENSIS ORDINIS.

Ut monasterii sui sollicitam curam gerat.

(Laterani, vii Kal. Martii.)

(3) Intelleximus quod cum antequam esses assum-

(5) Cap. *Intelleximus*, De ætate, qual. et ordine præficiend.

ptus ad regimen abbatiae in monasterio tuo fueris A
laudabiliter conversatus, ad monasterium Sancti
Vincentii Laudunensis nigri ordinis accessisti; ubi
cum aliquandiu in ipso habitu permansisses, demum
ad cor reversus, de metropolitani et aliorum religio-
sorum consilio ad primam domum curavisti redire;
in qua tandem in regularis observantiae disciplina
taliter Deo et hominibus placuisti quod pro tuorum
exigentia meritorum fratres tui te sibi praefecerunt
unanimitè in pastorem. Quia igitur in suscepto re-
gimine laudabiliter diceris profecisse, ne occasione
morae quam in praedicto monasterio protraxisti,
quasi de ipsa teneram conscientiam retinendo, in
susceptae administrationis executione tepescas (4),
attendentes quod in canone (5) cautum est ne quis
canonicus regularis, nisi, quod absit! publice lapsus
fuerit, efficiatur monachus, et si factus fuerit, ad
ordinem canonicum revertatur, ultimus in choro
manendo, cucullam in memoriam delaturus, discre-
tionem tuam monemus attentius et hortamur, per
apostolica tibi scripta mandantes quatenus circa
curam gregis tibi commissi sollicitudinem gerere
studeas indefessam, et taliter sequentia bona conti-
nuare prioribus quod dignum exinde possis a Deo
meritum expectare.

Datum Laterani, vii Kal. Martii, pontificatus nostri
anno tertio decimo.

V.

RODERICO TOLETANO ARCHIEPISCOPO HISPANIARUM PRI-
MATI, EJUSQUE SUCCESSORIBUS CANONICE SUBSTITUEN-
DIS IN PERPETUUM.

De confirmatione privilegiorum.

(Laterani, iv Non. Martii.)

Sacrosancta Romana Ecclesia in beato Petro apo-
stolorum principe ab ipso Salvatore omnium Domino
Jesu Christo, caput est Ecclesiarum omnium consti-
tuta. Unde membra non decet a capite dissidere,
sed eminenti rationi et supernae provisioni capitis obe-
dire. Moderatrix autem discretio capitis, singulorum
membrorum officiosas actiones considerans, unicui-
que jus et ordinem a natura constitutum conservat,
et quibuscunque nobilibus venustatis suae dignita-
tem sine invidia sociali charitate custodit. Hac igitur
ratione prudenter inducti, jura nobilis et famosae
Toletanae Ecclesiae apostolicae sedis propriae ac spe-
cialis filiae conservare volentes, tuis, venerabilis
frater Roderice, quem vera in Christo charitate di-
ligimus, rationabilibus postulationibus paternae pie-
tatis affectu duximus annuendum. Ideoque per prae-
sentem privilegii paginam, ad exemplar felicis recor-
dationis Urbani, Gelasii, Calixti, Honorii, Eugenii,
Adriani, Alexandri I, Alexandri II, Alexandri III,
Urbani et Coelestini praedecessorum nostrorum, pri-
matus dignitatem per Hispaniarum regna tibi et
Ecclesiae Toletanae auctoritate apostolica confirma-
mus, teque primatem praesules Hispaniarum respi-
cient, et ad te referent si quid inter eos dignum

(4) In quarta Collect. quasi ipsa te conscientia
remordeat, in susc.

exortum fuerit quaestione, salva tamen in omnibus
apostolicae sedis auctoritate. Verum personam tuam
in manu nostra propensiori gratia retinentes, cense-
mus ut solius Romani pontificis judicio ejus causa,
si qua fuerit, decidatur. Sane Toletanam Ecclesiam
praesentis privilegii stabilitate munientes, Complu-
tensem parochiam et Concham ei tanquam metro-
poli subditas esse decernimus cum terminis suis,
nec non et ecclesias omnes quas jure proprio ab
antiquo possedisse cognoscitur confirmantes. Episco-
pales praeterea sedes quas inpraesentiarum juste et
canonice possides, scilicet Palentiam, Segobiam,
Oxomam, Seguntiam, reliquas vero quae ab antiquis
ei temporibus subiacebant, cum Dominus omnipotens
Christianorum restituerit potestati suae dignatione
misericordiae, ad caput proprium referendas decreti
hujus auctoritate sancimus. Porro illarum dioeceses
civitatum quae Saracenis invadentibus metropolita-
nos proprios amiserunt eo tenore vestrae subjecimus
ditioni ut quandiu sine propriis metropolitanis existi-
terint, tibi ut proprio debeant subjacere, ita quidem
ut in sedibus episcopalibus liberam auctoritate no-
stra habeas potestatem episcopos, in castellis vero
et villis presbyteros instituere, et prout tibi Domi-
nus administraverit ordinare tam in his episcopati-
bus qui de antiquis Ecclesiae tuae terminis esse
noscuntur quam in illis qui proprium non habuerint
metropolitanum. Si quae autem metropoles in statum
fuerint proprium restitutae, suo quaeque dioecesis
metropolitano restituatur, ut sub proprii regimine
pastoris super divini collatione beneficii gloriatur.
Praeterea quascunque possessiones, quaecunque bona
praedicta Ecclesia Toletana inpraesentiarum juste
et canonice possidet, aut in futurum concessione
pontificum, largitione regum vel principum, obla-
tione fidelium, seu aliis justis modis, praestante
Domino, poterit adipisci, firma tibi tuisque succes-
soribus et illibata permaneant, in quibus haec pro-
priis duximus exprimenda vocabulis: Ecclesiam
Sanctorum Justi et Pastoris, abbatiam Sanctae Leo-
cadiæ, ecclesiam Sanctae Mariae de Tocha, ecclesiam
Sanctae Mariae de Batres, ecclesiam Sancti Vincentii
de Monte, ecclesiam Sanctae Mariae de Valle eccle-
siarum, ecclesiam Sanctae Mariae de Valadelmech,
ecclesiam de Calatrava, castrum quoque Alcala,
castrum de Brioga, castrum de Canales, castrum
Alfamin, cum pertinentiis eorum. Domum reginae in
Toleto, cum haereditate sibi pertinente. Domum
Sanciae sororis illustris memoriae regis Aldefonsi,
cum haereditate patris sui Raymundi comitis, quam
ipsa consensu fratris sui Ecclesiae tuae donavit et
scripto confirmavit. Castrum quoque Bencarentiae,
et Aldeam quae vocatur Azucuch, cum pertinentiis
suis, et Alcobrogam. Decimas quoque omnium re-
galium reddituum de Sancta Eulalia, de Maqueda,
de Ascalona. Statuimus etiam ut universi parochiae
tuae fines qui jam Deo auctore a Christicolis habi-

(5) 19. q. 5, cap. Mandamus.

tantur, vel qui in futurum a Saraccorum potestate, auxiliante Domino, eripientur, omnino integri tibi quam tuis successoribus in perpetuum conserventur. Nomina vero oppidorum quæ in tua diocesi a Dei fidelibus incoluntur, in presenti pagina duximus adnotanda : Talavera, Alfamin, Makeda, Sancta Eulalia, Hulmus, Canales, Maieritum, Alcalá, Wadalfaiara, Fita, Pennasora, Belegna, Uzeda, Talamanca, Butracum, Calatalifa, Ascalona, Zurita, Calatrava, Almoguera, et Alcolea. Decernimus ergo ut nulli omnino hominum liceat præfatam Ecclesiam temere perturbare, aut ejus possessiones auferre, ablatas retinere, minuere, seu quibuslibet vexationibus fatigare; sed omnia integra conserventur eorum pro quorum gubernatione ac sustentatione concessa sunt usibus omnimodis profutura, salva sedis apostolicæ auctoritate. Si qua igitur in futurum ecclesiastica sæcularisve persona, hæc nostræ constitutionis paginam sciens, contra eam temere venire tentaverit, secundo tertiove commonita nisi reatum suum digna satisfactione correxerit, potestatis honorisque sui careat dignitate, reamque se divino iudicio existere de perpetrata iniquitate cognoscat, et a sacratissimo corpore ac sanguine Dei et Domini Redemptoris nostri Jesu Christi aliena fiat, atque in extremo examine districtæ subjaceat ultioni. Cunctis autem eidem loco sua jura servantibus sit pax Domini nostri Jesu Christi; quatenus et hic fructum bonæ actionis percipiant, et apud districtum judicem præmia æternæ pacis inveniant. Amen.

Datum Laterani, per manum Joannis Sanctæ Mariæ in Cosmidin diaconi cardinalis sanctæ Romanæ Ecclesiæ cancellarii, iv Nonas Martii, indictione XIII, Incarnationis Dominicæ anno millesimo ducentesimo nono, pontificatus vero domini Innocentii papæ III anno tertio decimo.

VI.

ARCHIEPISCOPO ATHENIENSI, ET THERMOPILENSI ET SIDONIENSI EPISCOPIS.

Ut Ecclesia Corinthiensis reducatur ad ritum Latinorum.

(Laterani, iv Non. Martii.)

Cum et alias oves quas habet Dominus nos oporteat in ovili nobis commissis suis ovibus aggregare, de cura Corinthiorum sollicitudinem decet nos gerere pastorem, ut cum eorum civitas ad dominium Latinorum credatur in proximo perventura vel jam forsitan pervenisse, oves Domini quæ sunt ibi, post greges sodalium non vagentur, sed ad unum redeuntes pastorem, et cognoscant eum secundum evangelicam veritatem, et cognoscantur ab ipso. Quocirca fraternitati vestræ per apostolica scripta præcipiendo mandamus quatenus si civitatem ipsam, velut ex relatis rumoribus spem concepimus, dilecto filio nobili viro G. Romanicæ seneschalco reddere se contingat aut jam reddidit semetipsam, et aliquis

archiepiscopus est in ea, prudenter et efficaciter inducatis eundem ut ad obedientiam et reverentiam apostolicæ sedis ac nostram humiliter convertatur, juramentum exhibens super hoc quod exhiberi a talibus consuevit. Qui si forsitan id perficere recusaverit, vos eo ab administratione pontificali prorsus amoto, cum pro rei novitate non possit ex more aliarum Ecclesiarum ad usitatum electionis modum procedi, dilectum filium H. decanum Catalaunensem, virum utique vita, fama et scientia commendabilem, Ecclesiæ civitatis ejusdem auctoritate nostra sublato cujuslibet contradictionis et appellationis obstaculo in archiepiscopum assignetis, idipsum facturi si forsitan, ut accepimus, eandem Ecclesiam inveneritis defuncto archiepiscopo destitutam, monendo clericos, si qui fuerint, ut ei reverentiam et obedientiam debitam ac devotam impendant. Alioquin eidem decano potestatem auctoritate apostolica conferatis, amotis illis, instituendi tales in locis ipsorum qui sibi studeant sicut membra capiti per devotam obedientiam cohærere. Contradictores, si qui fuerint, vel rebelles per censuram ecclesiasticam appellatione postposita compescendo. Quod si non omnes, etc., duo vestrum ea, etc.

Datum Laterani, iv Non. Martii, pontificatus nostri anno tertio decimo.

VII.

EPISCOPO VENETENSI.

De exemptione monasterii

(Laterani, iii Non. Martii.)

(6) Cum movisses olim adversus Rotonensè monasterium quæstionem, asserens monasterium ipsum ac parochiales ecclesias ejus ad te de communi jure spectare, utpote in tua diocesi constituta, in eisdem jura tibi episcopalia vindicando, et ex parte monasterii diceretur idem monasterium cum parochialibus ecclesiis suis Romanorum pontificum privilegiis ab antiquo libertate donatum, super eadem causa frequenter fuerunt litteræ apostolicæ impetratæ. Denique autem utraque pars in venerabiles fratres nostros Nannetensem et Briocensem episcopos sub certa pœna et juramento interposito compromisit: qui rationibus utriusque partis auditis, et monasterii privilegiis diligenter inspectis, de consilio peritorum illud in capite liberum sententialiter decreverunt. Verum quia ecclesiæ parochiales ipsius exemptæ nullatenus probabantur, pronuntiaverunt easdem ad jurisdictionem tuam sicut alias tuæ diocesis ecclesias pertinere, nihilominus stantes ut quatuor procuraciones duntaxat tibi a sex ecclesiis monasterii præstarentur, quarum unam perciperes in parochiali ecclesia de Roton, aliam in ecclesia de Sancto Godoalo, aliam in ecclesia de Bani, ac aliam in ecclesia de Langon; ita videlicet quod abbas et priores ecclesiarum ipsarum tres partes, et capellani quartam partem in procurationibus ipsis ponant, et a duabus ecclesiis, scilicet de

(6) Vide cap. *Cum venissent*, De in integr. restit., et quintam compilat. lib. 1, tit. 16, c. 4.

Erim. et Sancti Petri de Roton, quatuor solidos A
pro singulis procurationibus ad sublevationem suam
recipiant capellani. Porro cum monasterium ipsum
super iniquitate arbitrii ad audientiam dilecti filii
nostri Gualæ Sanctæ Mariæ in porticu diaconi car-
dinalis, tunc apostolicæ sedis legati, detulisset postea
quæstionem, asserens illud in Romanæ Ecclesiæ
præjudicium, ad quam dictum monasterium nullo
medio pertinet, inique prolatum, dictus cardinalis
illud utraque parte præsentate cassavit, fratribus mo-
nasterii memorati præcipiens ut jurejurando super
observatione ipsius hinc inde præstito non obstante,
illud nullatenus observarent. Cum autem super hoc
nuper dilectus filius magister Rollandus tuus et
P. monachus sæpedicti monasterii procuratores ad
sedem apostolicam accessissent, et super præmissis B
litigassent aliquandiu coram nobis, demum in pri-
vilegio monasterii nobis exhibito perspeximus con-
tineri monasterium sæpedictum, quod beati Petri
juris existit, sedis apostolicæ privilegio communi-
tum, in quo subsequenter adjungitur ut in paro-
chialibus ecclesiis monasterii liceat abbati et mona-
chis ejusdem loci, cum eas vacare contigerit,
idoneos eligere sacerdotes et diocæsano episcopo
præsentare, qui ei de spiritualibus, illis vero de
temporalibus debeant respondere. Ex quibus verbis
arguitur quod etsi dictum monasterium sit exem-
ptum in capite, ipsius tamen parochiales ecclesiæ
nullatenus sunt exemptæ.

His igitur et aliis quæ utraque pars proposuit in-
tellectis, de consilio fratrum nostrorum pronuntia-
vimus monasterium sæpedictum in capite liberum
et a tua jurisdictione prorsus exemptum, decernen-
tes parochiales ecclesias ejus, quæ minime probantur
exemptæ, tibi diocæsana lege subjectas, venerabili
fratri nostro archiepiscopo Turonensi et dilecto filio
abbati Salmuriensi Andegavensis diocæsensis et magi-
stro scholarum Andegavensi nostris dantes litteris in
mandatis ut quod a nobis est sententialiter diffini-
tum faciant appellatione remota firmiter observari,
contradictores per censuram ecclesiasticam com-
pescendo. Quia vero ipsæ parochiales ecclesiæ in
procuracione ab antedictis episcopis prætaxata ni-
mis, sicut asseritur, aggravantur, ipsis injunximus
ut si constaret eisdem procuracionem ipsam prædi-
ctis ecclesiis existere onerosam, nisi tu ab ipsis
commonitus ad æquum volueris condescendere mo-
deramen, ipsi pensatis facultatibus earundem pro-
curent eam, sublato appellationis obstaculo, mode-
rari. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc pa-
ginam nostræ diffinitionis infringere vel ei ausu
temerario contraire. Si quis autem hoc, etc., usque
incursurum.

Datum Laterani, iii Nonas Martii, pontificatus
nostri anno tertio decimo.

VIII.

ABBATI ET MONACHIS ROTONENSIBUS.

*Super eodem.**(Datum, ut in alia.)*

Cum venerabilis frater noster Venetensis episco-
pus movisset olim adversus Rotonense monasterium
quæstionem, asserens monasterium ipsum ac paro-
chiales ecclesias ejus ad se de communi jure specta-
re, utpote in sua diocæsese constituta, in eisdem jura
sibi episcopalia vindicando, et ex parte vestra pro-
poneretur idem monasterium etc., *ut in alia, usque*
pronuntiaverunt easdem ad jurisdictionem episcopi
sicut alias suæ diocæsensis ecclesias pertinere, nihilo-
minus statuentes ut a sex parochialibus ecclesiis
monasterii quatuor procuraciones duntaxat eidem
episcopo præstarentur, quarum unam perciperet, etc.,
usque recipiant capellani. Porro cum vos super, etc.,
usque apostolicæ sedis legati detulissetis postea quæ-
stionem, asserentes illud in Romanæ Ecclesiæ præ-
judicium, ad quam idem monasterium, etc., *usque*
non obstante illud nullatenus servaretis. Cum autem
propter hoc nuper dilectus filius magister Rollandus
ejusdem episcopi et P. monachus monasterii vestri
procuratores, etc., *ut in alia, usque* pronuntiavimus
monasterium vestrum in capite liberum et ab epi-
scopi jurisdictione prorsus exemptum etc., *usque* ante-
dicto episcopo diocæsana lege subjectas, venerabili
fratri nostro Turonensi archiepiscopo et dilecto filio
abbati Salmuriensi, etc., *ut in alia usque* onerosam,
nisi præfatus episcopus Venetensis ab ipsis commo-
nitus ad æquum voluerit condescendere moderamen,
etc., *ut in alia usque in finem*

Datum, ut in alia.

*Scriptum est ipsis super hoc in eundem fere modum
usque moderamen. Nullis litteris obstantibus, si quæ
apparuerint a sede apostolica præter assensum parti-
tium impetratæ. Quod si non omnes, etc., duo vestrum
ea nihilominus exsequantur*

Datum, ut in alia.

IX.

CAPITULO TOLETANO.

*Ut procuratorem sui subdiaconi mittant in possessionem canonicatus.**(Laterani, Kal. Martii.)*

D Examinate fides et probata devotio qua se nobis
dilectus filius Andreas de Gabiniano subdiaconus et
capellanus noster charum exhibuit hactenus et jugi-
ter exhibere non desinit nos inducit ut ad sua com-
moda promovenda tanto sibi specialius assistamus
quanto manifestius hoc exigere sua merita digno-
scuntur. Hinc est quod cum placuerit dudum venera-
bili fratri nostro Roderico archiepiscopo, dilecto filio
Hispano decano, et concanonicis vestris qui cum ipso
erant apud sedem apostolicam constituti, ipsum ad
preces nostras in fratrem et canonicum recipere co-
ram nobis, nos id tanto gratum habuimus et habe-
mus quanto subdiaconus ipse pro suæ merito boni-
tatis nobis et fratribus nostris charus et acceptus
existit. Cum igitur ex hoc non minus Ecclesia in

persona quam personæ in Ecclesia credamus esse provisum universatem vestram rogamus attentius et monemus per apostolica vobis scripta præcipiendo mandantes quatenus quod per ipsos liberaliter factum est hilari prosequentes favore, dictum subdiaconum per procuratorem suum in corporalem possessionem concessi sibi canonicatus inducere procuretis, et cum ad locum residentium sit receptus, vestiarium et alia quæ percipiunt residentes, per eundem procuratorem sibi cum integritate debita conferatis juramento quod fecisse dicimini non obstante, cum illud mandato nostro nec debeat nec possit obstare. Taliter autem preces et præceptum nostrum super hoc studeatis implere quod et idem subdiaconus, qui vobis et Ecclesiæ vestræ in multis esse poterit fructuosus, ad dilectionem vestram ferventius possit astringi, et nos devotionem vestram exinde valeamus non immerito commendare.

Datum Laterani, Kal. Martii, pontificatus nostri anno tertio decimo.

X.

HISPANO ECCLESIAE TOLETANÆ DECANO.

Super eodem.

(Datum, ut in alia.)

Placuit venerabili fratri nostro Roderico archiepiscopo ac tibi, fili decane, et canonicis Toletanis qui cum ipso erant apud sedem apostolicam constituti, dilectum filium Andream de Gabiniano subdiaconum et capellanum nostrum ad preces nostras in fratrem et canonicum recipere coram nobis. Quod nos tanto gratum, etc., ut in alia, usque provisum, dilectos filios Toletanum capitulum per scripta nostra rogavimus attentius et monuimus, nihilominus eis præcipiendo mandantes ut quod per dictos archiepiscopum et canonicos liberaliter, etc., usque sibi canonicatus inducant, etc., usque debita conferre procurent, juramento quod fecisse dicuntur nequaquam obstante, etc., usque obstare. Cum igitur subdiaconus antedictus de tua sinceritate confidens, vices suas super his tibi duxerit committendas, devotionem tuam rogamus attentius et monemus quatenus ea taliter studeas procurare quod et sibi utile et nobis esse possit acceptum.

Datum, ut in alia per totum.

XI.

FERNANDO GONDISALVI MAGISTRO MILITIÆ BEATI JACOBI, EJUSQUE FRATRIBUS CLERICIS ET LAICIS TAM PRÆSENTIBUS QUAM FUTURIS COMMUNEM VITAM PROFESSIS IN PERPETUUM.

De confirmatione privilegiorum.

(Laterani, VIII Idus Martii.)

Benedictus Deus in donis suis, et sanctus in omnibus operibus suis, qui ecclesiam suam nova semper prole fecundat, et sic pro patribus filios in ea facit exurgere, sic a generatione in generationem notitiam nomini sui et lucem fidei Christianæ diffundit ut sicut ante ortum solis stellæ sese ad

(7) Vide Anton Nebriss. deca. 1, lib. II, c. 9.

occasum in firmamento sequuntur, ita in ecclesiasticis gradibus generationes justorum, antequam veniat dies Domini magnus et horribilis et tenebras nostras veri solis splendor illuminet, per tempora sibi succedant, et sicut multi sæpe per caudam draconis dejiciuntur in terram, ita et per adoptionem spiritus quotidiana fiat reparatio perditorum, et de profundo inferni ad quærenda multi cœlestia erigantur, et ita corpore teneantur in terra ut tanquam cives sanctorum et domestici Dei cognatione ac desiderio conversentur in cœlis. Hoc sane temporibus (7) felicis recordationis Alexandri papæ prædecessoris nostri in partibus Hispaniarum de divino factum munere gratulamur; ubi nobiles quidam viri peccatorum vinculis irretiti, ex miseratione illius qui vocat ea quæ non sunt tanquam ea quæ sunt, superna gratia sunt afflati, et tacti super multis transgressionibus suis dolore cordis intrinsecus, et præteritorum agentes pœnitentiam peccatorum, non solum possessiones terrenas, sed et corpora sua in extrema quæque dare pericula pro Domino decreverunt, et ad exemplum Domini nostri Jesu Christi, qui ait: *Non veni facere voluntatem meam, sed ejus qui misit me Patris (Joan. v)*, in habitu et conversatione religionis sub unius magistri statuerunt obedientia commorari, eo utique moderamine propositum suum et ordinem temperantes ut quia universa turba fidelium in conjugatos continentesque distinguitur, et Dominus Jesus Christus non solum pro viris, sed et pro feminis quoque de femina nasci voluit et cum hominibus conversari, habeantur in ipso ordine qui cœlibem, si voluerint, ducant vitam, et consilium beati Pauli sequantur qui dicit: *De virginibus autem præceptum Domini non habeo, consilium autem do (I Cor. vii)*, (8) sint etiam qui juxta institutionem Dominicam ad procreandam sobolem et incontinentiæ præcipitium evitandum conjugibus suis utantur, et una cum eis ad incolatum supernæ patriæ de convalle lacrymarum et terrena transire peregrinatione nitantur, et lacrymis diluant et operibus pietatis si eos supra fundamentum suum, quod Christus est, pro cura carnis et affectibus liberorum ligna, fenum, stipulam ædificare contingat, cum alii expeditiores et continentes ædificent aurum, argentum et lapides pretiosos, et isti tamen et illi militent uni regi, et supra fundamentum cœlestem unam ædificent mansionem, promissione Psalmistæ in Domino roborati, qui minora quoque membra Ecclesiæ confortat, et dicit: *Imperfectum meum viderunt oculi tui, et in libro tuo omnes scribentur (Psal. cxxxviii)*. In horum autem fidelium Christi collegio cum bonæ memoriæ P. Fernandi per voluntatem Dei magistrum super alios et providentiam suscepisset, cum quibusdam fratrum suorum ad præsentiam ejusdem nostri prædecessoris accedens, cum humilitate qua debuit a sede apostolica requisivit ut eos, tanquam peculiare filios, in defensionem suam, et locum in

(8) Vide Jacob. de Vitriaco, cap. 26 Hist. occidental,

quo caput ordinis factum fuerit, in jus et proprietatem sacrosanctæ Romanæ Ecclesiæ recipere dignaretur. Cum igitur ipse devotionem suam et bonum attendens in Domino desiderium, de communi fratrum suorum consilio piæ petitioni eorum duxerit annuendum, nos humilibus vestris precibus inclinati, ad exemplar præfati prædecessoris nostri, in speciales ac proprios sacrosanctæ Romanæ Ecclesiæ filios vos recipimus, et ordinem vestrum auctoritate apostolica confirmantes, præsentis scripti privilegio communimus, statuente ut quascunque possessiones, quæcunque bona in præsentiarum juste et legitime possidetis, aut in futurum concessione pontificum, largitione regum vel principum, oblatione fidelium, seu aliis justis modis, præstante Domino, poteritis adipisci, firma vobis vestrisque successoribus et illibata permaneant; in quibus hæc propriis duximus exprimenda vocabulis: Lodium et monasterium cum cauto et pertinentiis suis, burgum de ponte Minii contra Lodium cum suis pertinentiis, Crescente cum cauto et pertinentiis suis, Quintanella de Petro Heres cum cauto et pertinentiis suis, Baria cum cauto et pertinentiis suis, Lintanio cum suis pertinentiis, Sanctum Salvatorem de Listriana cum cauto et pertinentiis suis, Mosot cum cauto et suis pertinentiis, Penagoson cum pertinentiis suis, Sanctam Mariam de Pinel cum suis pertinentiis, Ucles cum suis pertinentiis, Alfarella cum suis pertinentiis, Orella cum suis pertinentiis, Mora cum suis pertinentiis, Moravega cum pertinentiis, decimæ de Valera et de Portatgo cum suis pertinentiis, Alcazar cum suis pertinentiis, Almadana cum suis pertinentiis, Laruda cum suis pertinentiis, Lazarza cum suis pertinentiis. Sancimus præterea ne occasione antiquæ detentionis sive scripturæ quisquam vobis possit auferre quæ ultra memoriam hominum sub Saracenorum detenta sunt potestate, et de munificentia principum seu vestro studio et labore aut jam obtenta sunt aut in futurum, auxiliante Domino, poteritis obtinere.

Cum enim unica sit vobis intentio et singularis cura semper immineat pro defensione Christiani nominis decertare, nec solum res sed et personas ipsas pro tuitione fratrum incunctanter exponere, plurimum posset hoc pium opus et laudabile studium impediri, si labores et stipendia vestra, quæ in commune proficiunt, præriperentur ab aliis, et otiosi ac desides, atque in laboribus suis non quæ Jesu Christi sed quæ sua sunt requirentes, emolumenta illa perciperent quæ pro tantis laboribus vobis et pauperum Christi usibus sunt provisa, dicente Apostolo: *Qui non laborat, non manducet* (II Thess. III). Inter ea sane quæ in professionis vestræ ordine statutum est observari primum est ut sub unius magistri obedientia in omni humilitate atque concordia sine proprio vivere debeatis, illorum fidelium exemplum habentes quæ ad fidem Christianam apostolorum prædicatione conversi, vendebant omnia, et ponebant pretium ad pedes illorum, dividebaturque singulis prout cuique opus erat, nec aliquis eorum quæ pos-

A sederat quidquam suum esse dicebat, sed erant eis omnia communia. Ad suscipiendam quoque prolem quæ in timore Domini nutriatur, et infirmitatis humanæ remedium juxta institutionem Domini et indulgentiam Apostoli, qui ait: *Bonum est homini mulierem non tangere, propter fornicationem autem unusquisque uxorem suam habeat, et similiter virum mulier suum* (I Cor. VII), qui continere nequiverit conjugium sortiatur, et servet inviolatam fidem uxori, et uxor viro, nec tori conjugalis continentia violetur. Si autem viri præmortui fuerint, et relictæ ipsorum, quæ ordinem susceperunt, nubere voluerint, denuntiatur hoc magistro sive commendatori, ut cum illius conscientia cui mulier ipsa vult nubat, secundum verbum apostoli Pauli dicentis: *Mortuo viro, soluta est mulier a lege viri; cui vult nubat, tantum in Domino* (ibid.); quod etiam de viris intelligitur observandum. Una etenim utrique lege tenentur.

Statuimus quoque ut nullus fratrum sive sororum post susceptionem ordinis vestri et promissam obedientiam vel redire ad sæculum vel ad alium ordinem sine magistri licentia audeat se transferre, cum sint in ordine vestro loca statuta ubi quisque districtius valeat conversari. Discedentem vero nullus audeat retinere, sed ad ordinem suum per censuram ecclesiasticam qui discesserit redire cogatur. Ut autem in ordine vestro cum majori omnia deliberatione tractentur, statutum est inter vos ut locus aliquis ordinetur in quo per singulos annos in solemnitate Omnium Sanctorum generale capitulum teneatur, et sit ibi clericorum conventus et prior, quorum et aliorum clericorum qui de ordine vestro fuerint curam possit habere, ac fratrum, cum necesse fuerit, prævideat animabus; sint autem et tredecim in ordine fratres, qui magistro, cum opus fuerit, in consilio et dispositione domus assistant, et eligendi magistri curam habeant competentem. Prior siquidem clericorum, cum magister de hac luce migraverit, de domo et ordine sollicitudinem gerat; cui sicut magistro omnes obedientes existant, donec per providentiam tredecim prædictorum fratrum magistri electio celebretur. Is, cum transitus magistri fuerint auditus et cognitus, tredecim illos fratres sine dilatione aliqua convocabit; et si quisquam eorum infirmitate vel alia ex causa infra quinquaginta dies adesse nequiverit, cum aliorum consilio qui præsentis fuerint alium absentis loco constituet, ut magistri electio ex aliquorum absentia minime differatur. Illi vero tredecim fratres, si magister qui pro tempore fuerit perniciosus aut inutilis apparuerit, cum consilio prioris clericorum et sanioris partis capituli majoris domus corrigendi aut etiam admonendi eum habeant potestatem. Et si inter eum et capitulum aliquid emerit quæstionis, debitum ei finem imponant; ne per aliena judicia vel dilabatur ordo, vel temporalis substantia dissipetur. In nullam autem ex hoc fratres illi superbiam eleventur, sed magistro suo devoti et obedientes existant.

Quod si quis eorum ex hac vita transierit, vel pro

culpa seu alia quacunque fuerit occasione mutandus, magister cum consilio reliquorum aut majoris partis alium loco ejus substituat. In capitulo autem, quod annis singulis diximus celebrandum, tredecim isti fratres et commendatores domorum, nisi evidens et magna eos necessitas delinuerit, ad statutum locum incunctanter occurrant, et communiter tractent quæ ad profectum ordinis, animarum salutem, et sustentationem corporum fuerint statuenda; ubi præcipue ad defensionem Christianorum intendere moneantur; et districte præcipiatur ut in Saracenos, non mundanæ laudis amore, non desiderio sanguinis effundendi, non terrenarum rerum cupiditate crassentur, sed id tantum in pugna sua intendant ut vel Christianos ab eorum tueantur incursu, vel ipsos ad culturam possint Christianæ fidei provocare. Eligantur et tunc visitatores idonei, qui domos fratrum per anni circulum fideliter visitent, et quæ ibi digna correctione invenerint, aut ipsi corrigant, aut ad generale capitulum deferant corrigenda. Clerici præterea vestri ordinis per villas et oppida simul maneant, et priori qui super eos fuerit ordinatus obedientes existant, et filios fratrum qui eis a magistro commissi fuerint instruunt scientia litterarum, et fratribus tam in vita quam in morte spiritualia subministrent. Induuntur autem superpellicis, et conventum et claustrum sub priore suo tenebunt, et humiliter facient quod ab ipso illis secundum Deum fuerit imperatum; ubi fratres quoque de quibus magistro visum fuerit conversentur, et non sint otiosi, sed vacent orationi et aliis operibus pietatis. Clericis vero de laboribus et aliis bonis a Deo præstitis decimæ reddantur a fratribus, unde libros et congrua ecclesiarum faciant ornamenta, et in necessitatibus corporis convenienter sibi provideant, et si aliquid superfuerit, secundum providentiam magistri in usus pauperum crogetur. Ut autem concordia inter vos charitasque servetur, et a peccato detractionis et murmuris cuncti debeant abstinere, qui commendator in quolibet loco fuerit institutus, pro facultate domus in sanitate et ægritudine quod cuique opus fuerit cum ea sollicitudine ac benevolentia subministret, ut neque in substantia parcitatem nec in verbo amaritudinem gerere videatur. Sit vobis præcipua cura hospitem et indigentium, et necessaria illis pro facultate domus liberaliter conferantur. Exhibeatur prælatis Ecclesiarum honor et reverentia; subministretur cunctis Christi fidelibus, canonicis, monachis, Templariis, Hospitalariis, aliisque in sanctæ religionis observantia positis consilium et auxilium; quorumlibet etiam indigentia, si facultas fuerit, sublevetur, ut et Deus in vestris glorificetur operibus, et alii qui viderint, humilitatis et charitatis vestræ provocentur odore.

Ad hæc adjiciendum decrevimus ut si locus aliquis in quo episcopus esse debeat in vestram venerit potestatem, sit ibi episcopus, qui cum ecclesiis et

A clero suo designatos sibi redditus et possessiones et episcopalia jura percipiat; reliqua vero cedant in usus vestros, et in vestra dispositione sine cujusquam contradictione persistent. Profecto in parochialibus ecclesiis quas habetis nolumus episcopos suo jure fraudari. Si autem in locis desertis aut ipsis terris Saracenorum de novo ecclesias construxeritis, ecclesiæ illæ plena gaudeant libertate, nec aliqua per episcopos decimarum aut alterius rei exactione graventur. Liceatque vobis per clericos vestros idoneos easdem ecclesias cum suis plebibus gubernare; nec interdicto per episcopos vel excommunicationi subdantur, sed fas sit vobis tam in majori ecclesia, quæ caput fuerit ordinis, quam in illis etiam, excommunicatis et interdictis exclusis, divina semper officia celebrare. Præterea ne humanis vexationibus et calumniis a defensione Christianorum retrahi valeatis, apostolica auctoritate decernimus ne personas vestras, præter legatum apostolicæ sedis a latere Romani pontificis destinatum, interdicere quisquam aut excommunicare præsumat. Quod etiam de familiis et servientibus vestris statuimus, qui stipendia vestra percipiunt, donec justitiam parati fuerint exhibere, nisi forte talis fuerit culpa ex qua ipso facto ecclesiasticam censuram incurrant. Chrisma vero, oleum sanctum, consecrationes altarium seu basilicarum, ordinationes clericorum vestrorum qui ad sacros ordines fuerint promovendi, a diocesano suscipietis episcopo; siquidem Catholicus fuerit, et gratiam atque communionem apostolicæ sedis habuerit, et ea gratis et absque ulla pravitate vobis voluerit exhibere. Alioquin liceat vobis quemcunque malueritis adire antistitem, qui nostra fultus auctoritate quod postulatur indulgeat. Liceat præterea vobis in locis vestris ubi quatuor vel plures fratres fuerint oratoria construere, in quibus fratres et familiæ vestræ tantum et divinum audire officium et sepulturam Christianam possint habere. Ita enim volumus necessitati vestræ consulere ut non debeant ex hoc adjacentes ecclesiæ injuriam sustinere. Cum autem generale interdictum terræ fuerit, liceat vobis clausis januis, exclusis excommunicatis et interdictis, non pulsatis campanis, suppressa voce divina officia celebrare. Præsentis nihilominus decreto sancimus ut si quis in aliquem vestrum, fratrum videlicet vel sororum, violentas manus injecerit, excommunicationis sententia sit astrictus, et illud idem pro tutela vestra tam in sententia quam in pœna servetur quod sub felicis memoriæ papa Innocentio prædecessore nostro de tuitione clericorum in generali concilio noscitur institutum (9).

Decernimus ergo ut nulli omnino hominum licet et jura vel possessiones vestras temere perturbare, aut vestra bona auferre, vel ablata retinere, minuere, seu quibuslibet vexationibus fatigare; sed illibata omnia et integra conserventur eorum pro quorum gubernatione ac sustentatione concessa sunt usibus

(9) 17, q. 4, cap. *Si quis suadente.*

omnimodis profutura, salva sedis apostolicæ auctoritate. Ad iudicium autem hujus a sede apostolica percipit libertatis decem malachinos nobis nostrisque successoribus annis singulis persolvatis. Si qua igitur in futurum ecclesiastica sæcularisve persona hanc nostræ constitutionis paginam sciens, contra eam temere venire tentaverit, secundo tertiove commonita, nisi præsumptionem suam digna satisfactione correxerit, potestatis honorisque sui dignitate careat, reamque se divino iudicio existere de perpetrata iniquitate cognoscat, et a sacratissimo corpore ac sanguine Dei et Domini redemptoris nostri Jesu Christi aliena fiat, atque in extremo examine districtæ ultioni subjaceat. Cunctis autem vobis vestra jura servantibus sit pax Domini nostri Jesu Christi; quatenus et hic fructum bonæ actionis percipiant, et apud districtum iudicem præmia æternæ pacis inveniant. Amen.

Datum Laterani per manum Joannis Sanctæ Mariæ in Cosmidin diaconi cardinalis, S. R. E. cancellarii, viii Idus Martii, indictione tertia decima, Incarnationis Dominicæ anno millesimo ducentesimo nono, pontificatus vero domini Innocentii papæ III anno tertio decimo.

XII.

CENADIENSI EPISCOPO, ET ABBATI DE CIKEDOR QUINQUECCLESIENSIS DIOECESIS.

Scribitur pro episcopo Quinquecclesiensi.

(Laterani, vii Idus Martii.)

Cum in juventute sua venerabilis frater noster

(10) Verba quæ hic desunt, repetenda sunt ex cap. *Cum in juventute*. De præsumptionib. et ex cap. eod. De purgat. canon. in tertia collectione, ubi sic legitur: « Postquam ad senilem pervenit ætatem, turpiter abjecerit jugum Domini, fetores et sceditates libidinis amplexando, cum labes hujusmodi, quæ nonnunquam in juventute contrahitur, in senectute frequentius expiatur. Quis præterea de facili crederet quod vir præditus scientia litterarum, propriæ salutis oblitus, ad eam passionis ignominiam se converteret ut cum propria nepte abominabilem perpetraret incestum, cum etiam secundum sententias ethnicorum naturale foedus inter tales personas nihil permittat scævi criminis suspicari? Licet igitur illustris rex Ungariæ eundem episcopum nobis interdictum per nuntios et litteras de tali crimine detulisset suppliciter postulans et instanter ut malum hujusmodi perniciosum exemplo de Ungarica Ecclesia tolleremus, quia tamen ejus suggestio non de charitatis radice sed ex odii fomite procedere videbatur, cum ipsum tanquam inimicum persequi non cessaret, sicut est in tota provincia manifestum, nolimus aures nostras quasi malignis delationibus inclinare; sed ut probaremus spiritus si esset ex Deo, bonæ memoriæ Jauriensi (a) episcopo dedimus nostris litteris in mandatis ut prudenter ac caute a coepiscopis indagaret utrum præfatum episcopum crederent tali labe respersum. Qui nobis postmodum rescripserunt quod eum virum honestæ conversationis esse credebant, personam illius multipliciter commendantes. Quia vero pater filium quem diligit corripit, nos eundem episcopum per litteras nostras corripuimus, injungentes eidem ad majorem cautelam ut ab illius familiaritate cessando, apud Deum et homines taliter se haberet quod sinistra de

A C. Quinquecclesiensis episcopus adeo se maturum honestum et providum exhibuerit ut propter suavem suæ probitatis odorem ab Ecclesia Romana meruerit ornamento pallei decorari, non est de levi credendum quod postquam ad senilem pervenit ætatem, etc. *Require supra in Regesto noni anni ejusdem domini Innocentii tertii papæ.*

Datum Ferentini Nonis Julii, in eundem modum per totum usque non duximus iterandum, cum et charissimus in Christo filius noster A. rex Ungarorum illustris eum per suas litteras valde nobis reddiderit commendatum, asserens, etc., usque præcipiendo mandamus quatenus cum per episcopum ipsum non steterit quo minus purgaverit semetipsum, quando purgationem curavit offerre, non ut ratum haberet quod a nuntio suo fuerat procuratum, sed ne mandatum apostolicum contemnere videretur, non sinatis ipsum ulterius occasione prædicti mandati ab aliquo molestari, sed si videritis contra eum studia concinnari maligna, non permittatis ipsum iniquis machinationibus conculcari; quia vehementer præsumimus ex verisimilibus conjecturis quod aliqui contra eum invidia torqueantur, dejectionem ipsius exaltationem propriam æstimantes; significaturi nobis, cum expedire videritis, de singulis circumstantiis veritatem.

Datum Laterani vii Idus Martii, pontificatus nostri anno tertio decimo (10).

ipso suspicio non possit haberi. Sed inimicus homo rescriptum litterarum illarum subripiens, apud prædictum regem et magnates regni ipsum nequiter publicavit, ut sic idem episcopus deberet amplius infamari, cum videretur nobis incredibilis et suspectus. Unde nos tantam æmulum nequitiam attendentes, licet pulsati fuerimus multoties contra eum, nunquam tamen adversus eum potuimus commoveri, scientes quod facile dominium sequitur multitudo. Ubi vero idem episcopus ad Strigoniensem metropolim exstitit postulatus, quidam qui super ipsa postulatione adversabantur eidem, ut promotionem ipsius facilius impedirent, illius criminationis carbones reaccendere sunt moliti. Unde quidam procurator ipsius in nostra præsentia constitutus, de consilio quorundam amicorum suorum, qui super hoc quidem bonum zelum habebant, sed non secundum scientiam, cœpit a nobis in præsentia fratrum nostrorum cum instantia postulare quatenus eidem episcopo purgationem canonicam faceremus indici, ut suam innocentiam demonstraret. Nos autem hujusmodi postulationem minus providam, imo nimis improvidam reputantes, procuratorem ipsum ab ea sæpe voluimus revocare; tum quia sæpefatus episcopus non videbatur apud bonos et graves de illo crimine infamatus, cum coepiscopi super hoc ex mandato apostolico requisiti laudabile testimonium de ipso nobis curaverint exhibere; tum quia talis infamatio videbatur ab inimicis et remulis processisse, sicut superius est expressum, Unde cum anteacta ejus vita commendabilis exstisset et hujusmodi facinus incredibile videretur, non credebamus ei purgationem aliquam indicendam. Cæterum quia procurator instabat, compulsi fuimus, non juris necessitate, sed importunitate

(a) *Cod. Colb., Georjensi*

XIII.

ARCHIEPISCOPO NEOPATRENSI, ET CERMOPILENSI EPI-
SCOPO, ET ELECTO AVELELENSI.

De electione archiepiscopi Thessalonicensis.

(Laterani, v Idus Martii.)

Olim dilecti filii canonici Sanctæ Sophiæ Thessalonicensis suas nobis litteras direxerunt, per quas una cum dilecta filia in Christo filio nobili muliere relicta marchionis Montisferrati necnon et dilectis filiis nobilibus viris comite de Blandraco Bajulo et aliis Thessalonicensis regni baronibus, qui super hoc ipso sua nobis scripta misere, nostro humiliter apostolatu supplicarunt ut postulationem quam iidem canonici, prædictorum accedente favore, de venerabili fratre nostro Verisiensi archiepiscopo se fecisse dicebant admittere dignaremur, cum per ipsius circumspectam prudentiam et circumspectionem prudentem singulariter quasi sperarent non solum Ecclesiæ sed et regni posse necessitatibus provideri. Unde nos venerabilibus fratribus nostris Larissensi et Thebano archiepiscopis dedimus in præceptis ut inquisita diligenter et cognita veritate (11), si postulationem ipsam ab his qui eam celebrare potuerant et debuerant invenirent canonice celebratam, et præfatum archiepiscopum, sicut a quibusdam nobis fuerat intimatum, administrationi Thessalonicensis Ecclesiæ se minime ingressisse, propter multam necessitatem admitterent vice nostra postulationem eandem. Nuper autem idem archiepiscopus ad præsentiam nostram accedens, litteras nobis non solum charissimi in Christo filii nostri Constantinopolitani imperatoris illustris et præfati Thebani archiepiscopi, verum etiam aliorum multorum præsulum et magnatum causam ejus multipliciter commendantium præsentavit; inter quos specialiter memoratus Thebanus archiepiscopus se scire veraciter fatebatur quod ab illis quos communis clerus et populus habebant in Ecclesia Thessalonicensi canonicos unanimiter fuerat postulatus, assentiente præfata nobili, et prædicto comite tunc Bajulo cum aliis regni baronibus hoc ipsum propter necessitatis instantiam expetente. Qui tandem licet ab eodem imperatore compulsus ad civitatis custodiam remansisset, non tamen in archiepiscopalibus domibus, sed in quadam turri ejusdem civitatis se cum suis militibus et familia recollegit, in qua laudabiliter opus injunctæ sibi custodiæ procuravit implere. Quæ omnia quanquam idem Thebanus plene novisset, nostro tamen mandato recepto, una cum collega suo Larissensi archiepiscopo ad prædictam civitatem accessit: ubi familiares prædicti comitis contra

petentis, ut ei per vos purgationem canonicam cum duobus abbatibus mandaremur indici; quamvis eidem procuratori fuerimus protestati quod ex alia quoque causa talis petitio minus provide tunc fiebat, quia videlicet Strigoniensis Ecclesiæ suffraganei vix eo tempore purgarent eundem, quia in facto postulationis contradicebant eidem, et suffraganei Colocensis Ecclesiæ ipsum minime tunc purgarent, quia inter eum et Colocensem archiepiscopum de Strigo-

A postulatam instructi, Albertus videlicet Thessalonicensis canonicus, qui eum canonicare, postulaverat, prout idem Thebanus se a pluribus asserit didicisse, ac etiam imperator illum hoc in sua præsentia recognovisse testatur, et H. qui dicti comitis exstiterat cancellarius, eorum se conspectui præsentarunt, quos vitare minime potuerunt quin attestaciones eorum apud conscientiam ipsius Thebani archiepiscopi, prout quidem asserit, minus veras tanquam inquisitores negotii diligenter audirent, easque nostro examini reservantes, eidem postulato administrationem temporalium commisere, considerantes desolationem Ecclesiæ, regni anxietatem, et favorem imperatoris ac etiam omnium Latinorum.

B Idem autem Verisiensi archiepiscopus in nostra præsentia recognovit quod statim post postulationem suam requisitus a comite ut sibi unam et cuidam nobili laico aliam daret præbendam, respondit quod ad se minime pertinebat; et subjungente comite quod ratione sedis vacantis ipsemet sibi et illi nobili hujusmodi præbendas conferret, adjecit quod hoc ipse nec concedebat nec etiam denegabat, cum ad se talis concessio vel negatio non spectaret. Recognovit insuper quod in ingressu Thessalonicensis Ecclesiæ canonici et clerici civitatis *Te Deum laudamus*, ipso dicente: *Non mihi, sed vobis cantatis*, motu proprio cecinerunt, et illis eum inthronizare volentibus, non est passus. Temporalia quoque ipsius Ecclesiæ de præfata nobilis et bajuli voluntate, clericis Ecclesiæ præsentibus et non contradicentibus, ad sustentandum se ac suos pro civitatis defensione percepit, exigens et recipiens adjutorium nihilominus a Græcis tam clericis quam laicis propter sustentationem eandem. Et propter necessitatem terræ, ad nimiam commorantium ibidem instantiam, ad titulum Verisiensi Ecclesiæ, sicut viator, duos presbyteros et totidem diaconos ac subdiaconos unumque acolythum ordinavit; nec non prænominatæ nobili, non utique pro regalibus, sed pro suspicione tollenda, solummodo tutum et honestum, quandiu esset cum ipsa, promisit. Quia igitur archiepiscopo ipso apud sedem apostolicam expectante, non comparuit pars adversa, nec prælibatæ attestaciones nobis præsentatæ fuerunt, nolentes ex tali dilatione Thessalonicensem Ecclesiam sustinere jacturam, discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus atque præcipimus quatenus cum memorata nobilis nuper etiam per speciales nobis litteras intimaverit quod et sibi placeat quidquid nobis de negotio ipso placet, attestaciones ipsas vel

niensi metropoli contentio vertebatur. Unde cum non sint alii pontifices in Hungaria, merito videbatur quod per episcopos regni sui non possent in illo articulo se purgare. » *Desunt nonnulla. Cæterum quæ hic descripta sunt ex tertia collectione, emendata sunt ope duorum veterum exemplarium manuscriptorum: quorum unum ad nos pervenit ex urbe Andegavensi, aliud exstat in bibliotheca Colbertina.*

(11) Vide lib. xi, exist. 171.

earum originalia, quæ apud inquisitores credimus A remansisse, si forsan interim vobis fuerint destinata, faciatis vobis absque dilatione qualibet exhiberi, et facientes interim eundem archiepiscopum administratione gaudere quæ sibi commissa fuit; sicut superius est expressum, attestacionibus ipsis diligenter inspectis, nisi aliquod grave sufficienter inveneritis esse probatum quod postulationem merito impedire debuerit, vice nostra, sublato cujuslibet contradictionis et appellacionis obstaculo, admittatis eandem, et absolventes eum a vinculo quo Verisiensi Ecclesiæ tenebatur, præfigatis ei terminum competentem infra quem palleum quod sub nomine ipsius Ecclesiæ Verisiensi accepit nobis remittere non postponat, aliud, dante Domino, prout convenit, ad nomen Thessalonicensis Ecclesiæ recepturus; facientes eidem a subditis obedientiam et reverentiam debitam exhiberi. Si autem casu aliquo attestaciones prædictas vel earum habere originalia nequiveritis, nihilominus ad finem negotii per Inquisitionem debitam procedere non tardetis.

Quod si forsan grave aliquid inveneritis esse probatum propter quod eadem postulatio sit merito respuenda, cassata ipsa, illos ad quos pertinet electio Thessalonicensis Ecclesiæ moneatis ut personam idoneam, si quidem in partibus illis reperta fuerit, absque mora per electionem seu postulationem canonicam concorditer sibi præficiant in pastorem. Si vero propter personarum defectum, quo non solum ipsam Ecclesiam, sed et totam provinciam credimus laborare, personam idoneam non potuerint ad ejus regimen invenire, vos in nobis per vestras litteras intimetis. Qui, si canonici memorati cum favore nobilis sæpeditæ per litteras quas a vobis ad hoc diligenter commonita nobis duxerit destinandas expresso poposcerint, eis, auctore Domino, dignum pontificem de nostris manibus consecratum et decoratum palleo, insigni videlicet plenitudinis pontificalis officii, curabimus destinare, qui et sciet et poterit cum sapientiæ divinæ potentia commissam sibi Ecclesiam spiritualiter et temporaliter gubernare. Quod si non omnes, etc., duo vestrum, etc.

Datum Laterani, v Idus Martii, pontificatus nostri anno tertio decimo.

XIV,

R. ET A. ATHENIENSIBUS ET MAGISTRO G. DIMICENSI CANONICIS.

De congrua portione canonicorum Thebanorum.

(Laterani, vii Idus Martii.)

Cum olim ad petitionem dilectorum filiorum canonicorum Ecclesiæ Thebanæ dilecto filio Nazorescen electo et suis conjudicibus dedissemus nostris litteris in mandatis ut venerabilem fratrem nostrum Thebanum archiepiscopum admonerent eisdem canonicis portionem de rebus Ecclesiæ suæ congruam assignare, idem archiepiscopus, prout nostris auribus est relatam, monitionibus illorum inductus, consideratis redditibus ejusdem Ecclesiæ ac facultatibus universis, medietatem earum canonicis contu-

lit memoratis liberaliter: qui tandem humiliter postularunt a nobis ut concessionem hujusmodi dignaremur auctoritate apostolica roborare. Quocirca discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus quatenus concessionem ipsam, sicut provide facta est, faciatis firmiter observari, contradictores per censuram ecclesiasticam appellatione postposita compescendo. Quod si non omnes, etc., duo vestrum, etc.

Datum Laterani, vii Idus Martii, pontificatus nostri anno tertio decimo.

XV.

THEBANO ARCHIEPISCOPO.

Mandatur ei ne vexet canonicos

(Laterani.)

B Dilecti filii Thebani canonici nobis graviter sunt conquesti quod tu pro qualibet levi causa, juris ordine prætermisso, sententiam excommunicationis in ipsos sæpius jaculari præsumis, cumque propter varia maris et terræ pericula, pro beneficio absolutionis habendo ad nos accedere nequeant, Ecclesia sua sæpissime hæc de causa ulterius quam deceret debito servitio defraudatur. Ne igitur nimium deferendo prælatis, subjectos opprimere videamur, fraternitati tuæ per apostolica scripta mandamus quatenus in canonicos ipsos præcipitare sententiam contra juris ordinem non præsumas, sed ita satisfacias de injuriis super hoc irrogatis eisdem quod justam de te materiam non habeant conquerendi. Alioquin pro certo cognoscas quod si nobis super hoc fuerit iterata querela, officii nostri debitum conquerentibus reddemus.

Datum, ut in alia per totum.

XVI.

ATHENIENSI ARCHIEPISCOPO ET SUFFRAGANEIS EJUS.

Ut Latinis det proprios sacerdotes.

(Laterani.)

Dilectus filius nobilis vir O. de Roca dominus Atheniensis per litteras nostras vestram petiit providentiam admoneri ut in castris suis et villis, in quibus duodecim Latini abundantes certas habuerint mansiones, proprios sacerdotes, quibus integre a Latinis laicis decimæ persolvantur, instituire curaretis; præsertim cum iidem laici sint parati hujusmodi presbyteris, quibus decimæ non sufficerent, providere. Quocirca fraternitati vestræ per apostolica scripta præcipiendo mandamus quatenus petitioni ejusdem nobilis super hoc, prout videritis expedire, benevolam præbeat assensum. Alioquin dilecto filio magistro R. decano Davaliensi et B. cantori et Terrico canonico Thebanis dedimus in mandatis ut veritate super hoc diligentius inquisita, illam nobis studeant fideliter intimare.

Datum Laterani, etc., ut in alia per totum.

Scriptum est ipsis super hoc in eundem fere modum usque in finem. Quod si non omnes, etc. Datum ut in alia per totum.

XVII.

PRÆCEPTORI ET FRATRIBUS HOSPITALIS SANCTI SAMSONIS CONSTANTINOPOLITANI.

Confirmat dona facta ab imperatore.

(Laterani, xviii Kal. Aprilis.)

Annueret consuevit sedes apostolica piis votis, et honestis petentium precibus favorem benevolum impertiri. Eapropter, dilecti in Domino filii, vestris justis postulationibus grato concurrentes assensu, castellum quod Garelis vulgariter appellatum vobis cum pertinentiis suis charissimus in Christo filius noster Henricus Constantinopolitanus imperator pia liberalitate donavit, domos quoque, casalia, terras, vineas et possessiones alias, sicut ea omnia juste ac pacifice possidetis, vobis et per vos domui vestrae auctoritate apostolica confirmamus et praesentis scripti patrocinio communimus. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc [paginam nostrae confirmationis infringere vel ei, etc., usque incursum.

Datum Laterani, xviii Kal. Aprilis, pontificatus nostri anno tertio decimo.

XVIII.

PATRIARCHAE CONSTANTINOPOLITANO (12).

De ordinandis clericis ex omni natione.

(Laterani, Idibus Martii.)

(13) Si tua fraternitas consideraret attente quod ab

(12) *Patriarchae Constantinop.* Mauroceno Veneto, qui praerat Ecclesiae Constantinopolitanae anno Domini 1211, pontificatus domini Innocentii papae tertii xiii, qui rescripsit hanc epistolam, et Graecos diebus suis in obedientiam sedis apostolicae revertentes fovere voluit, c. *Licet*, De baptismo et c. 4 concilii Lateranensis. Ideo videmus Constantinopolitanum patriarcham dicto audientem in eodem calculum ferre, qui praerat Innocentius noster, quippe Colonia *εὐσεβείας μητρόπολι* ex Sozomeno lib. iii, c. 7, scilicet nova Roma seniori cedere debuit apte ad novellam 131, c. 2.

Hinc synodi Nicenae primae decreto fretus Julius papa primus in Orientis partibus illibatum spirituale imperium retinet. Si quidem ad sedem apostolicam Athanasius Alexandriae episcopus appellavit. Socrates, lib. i, c. 2; Sozomen. ibidem, et Damasus papa primus Nectario patriarchae Constantinopolitano praefuit. Deinde, annuentibus episcopis, Ephesini concilii legati a Coelestino, eundem totius Ecclesiae curam habere, Patresque *ἀγιότατον πατέρα* dixerunt apud Evagrium lib. i, c. 4, eodemque elogio donatur Leo papa primus a Lucentio apostolicae sedis legato nemine prorsus discrepante in Chalcedonensi concilio, Patresque provinciae proconsularis in codice canonum Ecclesiae Africanae cap. 56, vocant Anastasium papam primum *προσκύνητον ἅγιον τῆς ἀποστοληκῆς. Καθέδρας Ἐπισκόπων*. Secundum quae eleganter Justinianus imperator ejusdem novellae contextu decrevit, *κατὰ τοὺς ἐκκλησιαστικῶν κανόνων ὄρους, τὸν ἀγιότατον τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης Μάππαν πρῶτον εἶναι τῶν ἱερέων*. Quem secuti Theodosius et Valentinianus novella de episcop. ordinat., et Carolus Calvus imperator rex Christianissimus Joanni universali papae VIII rescribit apud Hincmarum ep. 9, c. 5.

Recte itaque Innocentius S. R. E. antiquae dignitatis assertor, patriarchae votum animi suggerit, ut omnia ordine servato in Ecclesia Constantinopolitana ex aequo et bono procedant, quae alias fuerat inobediens et rebellis c. *Inter*, De majorit. et obedientia.

A uno patre descenderimus universi, et quod non sit personarum acceptio apud Deum, sed ei de omni gente qui timet Deum et operatur justitiam est acceptus, in dispensando talenta tibi credita non personas sed merita potius attenderet personarum. Verum quia, sicut charissimus in Christo filius noster imperator Constantinopolitanus (14) illustris sua nobis insinuatione monstravit, hoc minus attente considerans quam deceret, prout caro et sanguis revelavit tibi, solos Venetos (15) vel subjacentes eidem in ecclesia tua promotes, Francos et alios probos viros alterius nationis quam tuae promovere contemnens, volentes ut ab hujusmodi revocaris abusu, per quem divinam et nostram incurrere posses offensam, fraternitatem tuam monemus attentius et hortamur, per apostolica tibi scripta mandantes quatenus de personis idoneis et honestis undecunque acceptis ecclesiam tuam taliter ordinare procures quod in ordinatione ipsarum magis merita quam personas attendere videaris. Specialiter autem ipsius precibus imperatoris inducti, pro dilectis filiis H. presbytero, Jacobo subdiacono, et Petro de Christo, apostolicas preces tibi duximus destinandas, monentes attentius et hortantes quatenus eis ob reverentiam (16) apostolicae sedis et nostram in ecclesia tua conferas beneficium pra-

(13) Vide lib. xii, epist. 105, et Gesta Innoc. III, cap. 99.

(14) *Imperator Constantinopolitanus.* Henricus frater Balduini comitis Flandriae primi ex Latinis, (sed melius ex Gallis) Bysantio dominati, Nicetas Choniates Annal. lib. ult. *καὶ εἰς βασιλέα χρίοσι τὸν Ἑρρίην, ὃς ἦν αὐτοκασιγνητός Βαλδουίνου τοῦ πρῶτος ἐκ Λατίνων. Τῆς Κωνσταντίνου κατάρξοντος*. Paulus Langius in Chronico Citizensi anno Domini 1200, quo defuncto in carceris custodia, imperium novae Romae nactus est Henricus frater a Martino Polono Alcinoe, a Genebrardo S. Pauli comes dictus.

(15) *Solos Venetos.* Quoniam ipsemet patriarcha Venetus. Decretum siquidem fuerat, ut si Gallus imperio potiretur, Venetus Ecclesiae Constantinopolitanae primatum obtineret, quod evenit ex mart. Polono et Niceta ibidem et Platina in Innoc. III. Caeterum ad interpretationem hujus epistolae vide c. *Scriptum*, c. *Ad decorem* De institution., nec obstat l. in *Ecclesiis* c. De episc. et cleri, et c. *Bonae* § nec caeteri versic. intelleximus de postul. praetorum, ex quibus clerici unius provinciae, clericis alterius praepolent; sed ratio decidendi exstat in eodem contextu ex quo desumptus § 4. Ordinationis regiae, quae in comitiis Blesensibus sancita fuit, Jo. Ferrautus privil. 9 Lilliorum; alienigena non potest in regno beneficiari, sine regis permissione, quae desumpta sunt ex proemio Pragmaticae Sanctionis § 4, in verbo *exterorum*; ideo comitatus Burgundiae incolae ex S. C. 17. Novemb. 1599. Beneficiorum administrationi, quorum titulo in ducatu gaudent, superesse non possunt, donec a rege tanti beneficii gratiam meruerint, ejusdemque rescriptum senatus Divionensis annotarit; pari ratione cautionem judicatum solvi praestare tenentur, priusquam in judicio experiantur, licet inter utramque provinciam fraternitatis, (quam vulgo Neutralitatem vocamus) foedus S. C. (certo annorum decursu peracto) ferriatur, ut faciliori via omnia mutuo peragantur.

(16) *Ob reverentiam*, quae debetur matri a filia; l. congruentius c. *De pat. potest.*

hendale; preces nostras taliter impleturus quod devotionem tuam inde possimus merito commendare.

Datum Laterani, Idibus Martii, pontificatus nostri anno tertio decimo.

XIX.

DECANO DE BLAKERNA, ET MAGISTRIS P. DE MONTINIACO CANTORI ET G. CANONICO SANCTI PAULI CONSTANTINOPOLITANIS.

Super eodem.

(Datum, ut in alia.)

Si venerabilis frater noster Constantinopolitanus patriarcha consideraret attente quod ab uno patre descenderimus universi et quod non sit personarum acceptio apud Deum, sed ei, etc., in eundem fere modum ut in alia, usque in ecclesia sua conferat beneficium præbendale. Ideoque discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus quatenus eum ad id monere diligentius et efficaciter inducere procuratis. Quod si non omnes . . . duo vestrum, etc.

Datum, ut in alia per totum.

XX.

JOANNI TURONENSI ARCHIEPISCOPO.

Confirmatur compositio facta inter archiepiscopum Turon. et abbatem Cormaria.

(Datum Laterani, iv Kal. Martii.)

Mota jampridem quæstione inter bonæ memoriæ prædecessorem tuum et canonicos Beati Martini Turonensis et Rogerium abbatem Cormariacensem super subjectione ac obedientia quam idem prædecessor tuus a prædicto abbate sibi conquerebatur injuste subtractam, partes ad felicis memoriæ Alexandri papæ prædecessoris nostri præsentiam accesserunt. Qui cum non posset causæ debitum finem imponere, eam bonæ memoriæ Trecensi et Claromontensi episcopis terminandam commisit. Cum autem coram Claromontensi de assensu Trecensis episcopi partes propter hoc constitutæ fuissent, eodem Claromontensi et viris aliis honestis et discretis qui sibi assidebant mediantibus inter prædictum prædecessorem tuum et Sulpicium successorem prædicti abbatis et decanum et canonicos Sancti Martini de libero et spontaneo assensu partium amicabilem facta est compositio et in authentico scripto redacta, sicut ex eodem scripto manifeste comparet. Nos autem quæstionem sopitam nolentes indebite suscitari, qui tenemur litibus finem imponere, ad exemplar prædicti prædecessoris nostri compositionem ipsam, sicut de assensu partium in præsentia prædicti Claromontensis provide facta est, et hinc inde sponte recepta et hactenus observata, et in scripto authentico ipsius episcopi continetur, ratam habemus et firmam, eamque auctoritate apostolica confirmantes, præsentis scripti patrocinio communimus, statuentes quod nulli omnino hominum liceat hanc paginam nostræ confirmationis infringere vel ei, etc., usque incursum.

Datum Laterani, iv Kal. Martii, pontificatus nostri anno tertio decimo.

XXI.

ABBATI DE SICHEM HALBELSTATENSIS DIOECESIS ET MAJORI DECANO HALBELSTATENSI.

Committitur eis postulatio marchionis Brandenburg.

(Datum Laterani, vii Kal. April.)

Ex parte dilecti filii nobilis viri Marchionis Brandenburgensis nostris est auribus intimatum quod cum non modica terræ pars ad marchiam suam pertinens per suos et fratris ac patris avique sui labores de manibus eruta paganorum sterilis jaceat et inculta, ipsam ad cultum redigere ac de colonis fidelibus disposuit stabilire. Unde nobis humiliter supplicavit ut cum pro ampliacione divini cultus conventualem ecclesiam desideret in terra ipsa construere, licentiam super hoc ei concedere dignemur, et ipsam ab omni onere pontificalis jurisdictionis exemptam in jus et proprietatem sedis apostolicæ retinere, ita profecto quod duæ partes decimarum ejusdem terræ ad marchionem ipsum et hæredes ipsius pro ecclesiæ fabrica, quam ipsi debent propriis sumptibus reparare, necnon etiam pro stipendiis militum devolvantur, sine quibus terra memorata non posset contra Sclavorum impetum gubernari fidem catholicam impugnantium vel ecclesiasticam unitatem, aut terram ipsam occupare volentium, pro eo quod patres eorum, cum essent pagani, per eundem marchionem vel progenitores ipsius ab ea fuerunt potenter ejecti, tertia vero pars integra persolvatur ecclesiæ construendæ, quam idem marchio competenter dotabit, ut in ea duodecim canonici commode possint cum suo præposito deservire, qui pro tempore canonicè debeat præsentari per eum ac successores ipsius, et per solum Romanum pontificem aut ejus mandato per alium confirmari, ac denique confirmatus gerat administrationem temporalium, quæ poterunt administrari per ipsum in ecclesiis construendis in terra prædicta; alia vero spiritualia, quæ officium episcopale requirunt, idem præpositus exigat et obtineat a quocunque maluerit episcopo apostolicæ sedis gratiam obtinente. In recompensatione autem decimarum illarum, quæ, sicut superius est expressum, ad præfatum marchionem et hæredes ipsius pro ecclesiæ fabrica et stipendiis militaribus devolventur, de singulis quinquaginta mansis unam marcam puri argenti nobis et successoribus nostris facient idem marchio et successores ejus annuatim exsolvi. Licet igitur petitionem suam providerimus admittendam, volentes tamen absque gravi alieno præjudicio pium ejus propositum promovere, cum et hoc dilectus filius procurator venerabilis fratris nostri Brandenburgensis episcopi acceptaverit in nostra præsentia constitutus, discretioni vestræ per apostolica scripta præcipiendo mandamus quatenus inquisita diligenter et cognita veritate, si terram illam esse constiterit solitariam aut desertam, maxime quod non sit in memoria hominum illam fuisse per christicolos habitatam, sed paganos habitatores inde fuisse depulsos in memoria hominum teneatur,

recipiatis appellatione remota fundum in jus et proprietatem Romanæ Ecclesiæ vice nostra, in quo hujusmodi ecclesia construatur, ac super solemnibus ejus concessionibus publico instrumento confecto, et ad opus ejus dotibus competentibus assignatis, tribuatis auctoritate nostra suffulti liberam facultatem præfatam ecclesiam construendi ab omni prorsus onere jurisdictionis episcopalis exemptam, et in jus et proprietatem apostolicæ sedis perpetuo remansuram; ita quod in recompensationem duarum partium decimarum quæ causa præscriptæ necessitatis dimittentur marchioni jam dicto, prælibati census concessionem recipere procuretis, ut de ipso per nostram providentiam disponatur sicut fuerit disponendum. Quod si non ambo his exsequendis volueritis vel valueritis interesse, alter vestrum ea nihilominus exsequatur.

Datum Laterani, vii Kal. April., pontificatus nostri anno tertio decimo.

XXII.

MISSINO FUNDATORI ET FRATRIBUS LEPROSORUM DE MISSINO.

Recipiuntur sub protectione sedis apostolicæ.

(Datum, ut in alia.)

Solet annuere sedes apostolica piis votis et honestis petentium precibus favorem benevolum impertiri. Eapropter, dilecti in Domino filii, vestris justis precibus inclinati, domum hospitalis de Missino ad exemplar felicis recordationis Cœlestini papæ prædecessoris nostri in jus et proprietatem beati Petri cum omnibus bonis quæ in præsentiarum rationabiliter possidet, aut in futurum justis modis præstante Domino poterit adipisci, sub beati Petri et nostra protectione suscipimus. Specialiter autem terras, domos, silvas et quidquid in Faventino, Foroliviensi, et Imolensi episcopatibus idem hospitale habere dignoscitur, sicut ea omnia juste ac pacifice possidet, vobis et per vos eidem hospitali auctoritate apostolica confirmamus et præsentis scripti patrocinio communimus. Ad indicium autem hujus perceptæ a sede apostolica libertatis sex denarios obtulisti tu, fili Missine, præfato prædecessori nostro ejusque successoribus annualiter persolvendos, quos pietatis intuitu nos misericorditer relaxamus. Decernimus ergo ut nulli omnino hominum liceat hanc paginam nostræ protectionis et confirmationis infringere vel ei, etc., usque incursum.

Datum, ut in alia per totum.

XXIII.

ELECTO ET CAPITULO CORONENSI.

Confirmat remissionem crusticæ.

(Datum Laterani, xi Kal. April.)

Justis petentium desideriis dignum est nos facilem præbere consensum, et vota quæ a rationis tramite non discordant effectu prosequente complere. Eapropter, dilecti in Domino filii, vestris precibus inclinati, remissionem crusticæ a nobili viro Gaufrido de Villa Arduini principe Achaïæ

pietate provida vobis factam auctoritate apostolica confirmamus et præsentis scripti patrocinio communimus. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ confirmationis, etc., usque incursum.

Datum Laterani, xi Kal. Aprilis, pontificatus nostri anno tertio decimo.

XXIV.

PATRACENSI ARCHIEPISCOPO, ET EPISCOPO MOTONENSI, ET CORONENSI ELECTO.

Scribitur adversus quosdam præsumptores.

(Datum, ut in alia.)

Ad audientiam nostram nobili viro Gaufrido de Villa-Arduini principe Achaïæ significante pervenit quod quidam clerici, milites, et alii ad partes Achaïæ accedentes, receptis in feudum terris ab ipso et aliis, homines suos ad redemptionem indubitam cogere non formidant; sicque maxima pecuniæ quantitate collecta recedunt, deserentes terram penitus desolatam. Præterea quidam ex Latinis ibidem morantibus, ut alios Latinos impugnent, Græcis temere adhærere præsumunt. Quocirca discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus quatenus præsumptores hujusmodi, ut a sua præsumptione desistant, monere ac inducere procuretis, eos ad hoc, si necesse fuerit, per censuram ecclesiasticam appellatione remota cogentes. Quod si non omnes... duo vestrum, etc.

Datum, ut in alia per totum.

XXV.

THESAURARIO THEBANO, ET R. ATHENIENSI ET T. THEBANO CANONICIS.

De archidiaconatu Andrevillensi.

(Datum Laterani, ix Kal. Apr.)

Preces dilecti filii nobilis viri Gaufridi principis Achaïæ recepimus supplicantis ut archidiaconatum vacantem in Andrevillensi ecclesia dilecto filio magistro Joanni capellano suo, viro scientia et moribus commendabili, et in ejus obsequio pericula multa passo, concedere dignaremur, maxime cum ipse illum concedere dubitaverit, quanquam prædecessor suus eum contulisse dicatur, et dilectus filius noster Benedictus tituli Sanctæ Susannæ presbyter cardinalis, legationis officio fungens ibi, collationem ejus postmodum approbasset. Quocirca discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus quod si prædictum archidiaconatum vacare constiterit, amoto ab eo quolibet illicito detentore, sublato cujuslibet appellationis obstaculo, præfato magistro cum integritate debita conferatis eundem, et faciatis eum ipsius pacifica possessione gaudere, contradictores, si qui fuerint, per censuram ecclesiasticam appellatione postposita compescentes. Testes autem qui fuerint nominati, etc. Quod si non omnes, etc., duo vestrum, etc.

Datum Laterani, ix Kal. Aprilis, etc., ut in alia.

XXVI.

UNIVERSIS LATINIS EPISCOPIS IN ACHAIA CONSTITUTIS.

Ut contenti sint suis terminis.

(Datum Laterani, viii Kal. April.)

Quanto novella plantatio Latinorum, quam ad partes Achaiae transtulit manus Dei, minus firmas habere videtur ex recenti mutatione radices, tanto nobis est magis sollicite praecavendum ne inter vos dissensionis scrupulus oriatur, per quem plantationis hujusmodi novus status valeat impediri. Nolentes igitur quod exortae super episcopatum vestrorum finibus, sicut accepimus, quaestiones vestrum valeant impedire profectum, praesentium vobis auctoritate mandamus quod in episcopatibus vestris illis contenti terminis existatis quos Graecos praedecessores vestros constituerit habuisse.

Datum Laterani, viii Kalend. Aprilis, anno tertio decimo.

XXVII.

PRAELATIS ECCLESIAE IN ACHAIA CONSTITUTIS.

Ne quis excommunicetur ex levi causa.

(Datum Laterani, x Kal. April.)

Gravem nobis dilecti filii clerici Achaiae querimoniam destinarunt quod quidam vestrum pro qualibet levi causa, juris ordine praetermisso, sententiam excommunicationis in ipsos saepius jaculari praesumunt, et quidam etiam nullam in eos jurisdictionem habentes, de facto, cum de jure non possint, gravare ipsos modo simili non verentur. Ne igitur nimium deferendo praelatis, subjectos opprimere videamur, discretioni vestrae per apostolica scripta mandamus quatenus in clericos ipsos de caetero nullus vestrum absque manifesta et rationabili causa sententiam praecipitare praesumat. Qui vero in eos jurisdictionem non habent, ab hujusmodi eorum injuria omnino desistant, ita quod eos justam nobis ulterius querimoniam non oporteat replicare. Alioquin pro certo sciatis quod si nobis super hoc fuerit iterata querela, officii nostri debitum consequentibus reddemus.

Datum Laterani, x Kal. Aprilis, anno tertio decimo.

XXVIII.

THESAURARIO, ET TERRICO ET W. DE MIRABELLO CANONICIS THEBANIS.

Confirmatur statutum de institutione personatum.

(Datum Laterani, viii Kal. April.)

Dilecti filii canonici Morthonienses nobis humiliter supplicarunt ut ordinationem quam provide super institutionem personatum pro ecclesiae suae utilitate fecerunt apostolico dignaremur munimine roborare. Quocirca discretioni vestrae per apostolica scripta mandamus quatenus inquisita et cognita veritate, ordinationem ipsam, sicut provide ad utilitatem ejusdem ecclesiae facta fuerit, auctoritate apostolica faciatis firmitatem debitam obtinere, contradictores appellatione remota censura eccle-

siastica compescentes. Quod si non omnes... duo vestrum, etc.

Datum Laterani, viii Kal. Aprilis, anno tertio decimo.

XXIX.

ODDONI PATRACENSI, ET TERRICO ET W. DE MIRABELLO CANONICIS THEBANIS.

De consecratione episcopi Amiclenensis.

(Datum Laterani, etc.)

Dilecti filii canonici Amiclenenses gravem nobis exposuere querelam quod venerabilis frater noster archiepiscopus Patracensis Gilibertum (17) quondam abbatem de Flaviniaco propter suos enormes excessus apud sedem apostolicam condemnatum in episcopum Amiclenensem, Imberto ejusdem loci electo vivente, post inhibitionem canonicorum ipsorum illicite consecrare praesumpsit. Quocirca discretioni vestrae per apostolica scripta mandamus quatenus inquisita et cognita super hoc diligentius veritate, quod canonicum fuerit appellatione postposita statuat, facientes quod decreveritis auctoritate nostra firmiter observari. Quod si non omnes... duo vestrum, etc.

Datum Laterani, etc., ut in alia.

XXX.

EISDEM.

Super eodem.

(Datum Laterani, ix Kal. April.)

Dilecti filii canonici Amiclenenses gravem nobis exposuere querelam quod G. quondam abbas de Flaviniaco, qui apud sedem apostolicam propter suos enormes excessus sententialiter condemnari meruit et deponi, post inhibitionem ipsorum in episcopum Amiclenensem, Imberto ejusdem loci electo vivente, se fecit per venerabilem fratrem nostrum Patracensem archiepiscopum minus canonicè consecrari. Quia igitur nobis non constitit de praemissis, discretioni vestrae per apostolica scripta mandamus quatenus partibus convocatis, et auditis hinc inde propositis, quod canonicum fuerit appellatione postposita statuatis, facientes quod decreveritis per censuram ecclesiasticam firmiter observari. Quod si non omnes... duo vestrum, etc.

Datum Laterani, ix Kal. Aprilis, pontificatus nostri anno tertio decimo.

XXXI.

ANTIPOLITANO EPISCOPO.

Confirmatur concordia inita inter ipsum et abbatem Lirinensem.

(Datum Laterani, Kal. Apr.)

His nos convenit robur apostolicum specialius impertiri quae aliquando in contentionem deducta, nostra interveniente auctoritate amicabili concordia sopiuntur. Sane cum inter te ac dilectum filium abbatem Lirinensem super ecclesia Sancti Honorati de Grassa et quibusdam aliis fuisset apud sedem apostolicam aliquandiu litigatum, demum de tui et

(17) Vide lib. i, epist. 188, et lib. x, epist. 90.

ipsius abbatis assensu, nobis mediantibus, hujusmodi compositio intervenit, ut abbati et monachis Lirinensibus liceat in ecclesia memorata celebrare divina et exercere cætera ecclesiastica sacramenta; ita videlicet ut circuitiones cum aqua benedicta, processiones, et etiam litanias non faciant absque Antipolitani episcopi licentia vel assensu, nec in desponsatione virginum vel purificatione parientium missas cantent vel orationes seu benedictiones exsolvant, nec aliquem etiam, nisi forsitan in casu necessitatis, recipiant ad baptismum, campanas quoque ad divina officia celebranda non prius pulsent quam in ecclesia parochiali pulsentur; dummodo clerici ejusdem ecclesiæ horas Dei laudibus deputatas non negligant vel excedant, eisdem abbati et monachis pulsandi ad matutinas et completorium omnimoda libertate servata; præterea dicta Sancti Honorati ecclesia liberam habeat sepulturam; sed eorum quæ in aliquorum ultima voluntate obtentu sepulturæ ipsi obvenerint, præterquam de lectis lignicis, tertiam partem ecclesia illa percipiat a qua mortuorum corpora sunt assumpta; sed si aliquid ecclesiæ parochiali legetur ab eo qui apud memoratam ecclesiam Sancti Honorati elegerit sepulturam, et id excesserit tertiam eorum quæ ipsi ecclesiæ in ultima voluntate legantur, ecclesia parochialis integraliter id obtineat quod ei dignoscitur esse relictum; si vero minus tertia legetur eidem, quod defuerit tertiæ per abbatem et monachos fideliter suppleatur; in præcipuis etiam solemnitatibus, videlicet nativitate Domini, festo Sancti Stephani, Epiphania, Purificatione, Parasceve, Resurrectione Dominica, et die lunæ sequenti, Ascensione, Pentecoste, Assumptione beatæ Mariæ virginis, Omnium Sanctorum festo, et die sequenti, tertia oblationum pars ad Antipolitanum episcopum devolvatur; capellanus vero eorundem abbatis et monachorum obedientiam Antipolitano episcopo faciet, ac excommunicatos et interdictos ab eo non recipiet ad divina; sed cum generale illius terræ fuerit interdictum, liceat ei voce suppressa, exclusis excommunicatis et interdictis, divina officia celebrare. Ut igitur in perpetuum compositio suprascripta, de utriusque partis assensu nobis mediantibus facta, inviolabiliter observetur, nos eandem auctoritate apostolica confirmamus et præsentis scripti patrocinio commu-

(18) *Mariæ Pannoniæ*, cujus meminit Nicetas ibid. in principio quondam Constantinop. quoniam Isaacio Angelo imperatori Constantinopolitano nupta fuerat ex eodem Niceta.

(19) *Bonifacio*, qui una cum sociis Constantinop. cepit deditione, et Thessalonicæ regnum adeptus est, apud Nicephorum Gregor. Hist. Rom., l. 1, c. 3.

(20) *Romanæ imperio*, in quo *Ῥαβέννη μητρόπολις Φλαμινίας πόλις ἀρχαία* apud Zozimum lib. v, quæ sibi principatum ascripsit apud Anastasium in domino, æmulationis vitio intercepta et Piceni caput provinciæ in veteri inscriptione appellatur, passimque exarchatus Ravennæ, cui primum præfecit Justinus Junior Longinum anno Domini 569, Dec. 1, lib. viii: quæ dignitas in Italia viguit usque ad annum 726, quo Paulus in prælio *εἰκωνομαχίας* (cui

animus, statuentes ut nulli omnino hominum liceat hanc paginam nostræ confirmationis infringere vel ei, etc., usque incursum.

Datum Laterani, Kal. Aprilis, pontificatus nostri anno tertio decimo.

XXXII.

ABBATI ET MONACHIS LIRINENSIBUS.

Super eodem.

(Datum Laterani, ut in alia.)

His non convenit, etc., ut in alia, usque sopiuntur. Sane cum inter te, fili abbas, et venerabilem fratrem nostrum Antipolitanum episcopum super ecclesia Sancti Honorati de Grassa, etc., usque litigatum, demum de tui et episcopi ipsius assensu nobis mediantibus hujusmodi compositio intervenit, ut vobis liceat in ecclesia memorata, etc., usque processiones et etiam litanias non faciatis absque Antipolitani episcopi, etc., usque missas cantare vel orationes seu benedictiones exsolvere attentetis, nec etiam, etc., ut in alia, usque celebranda, non prius pulsetis quam in ecclesia memorata, etc., usque excedant, vobis pulsandi ad Matutinas, etc., usque quod defuerit tertiæ per vos fideliter suppleatur; in præcipuis etiam, etc., usque devolvatur. Capellanus vero vester obedientiam Antipolitano episcopo faciet, etc., usque in finem.

Datum Laterani, etc., ut in alia per totum.

XXXIII.

MARIÆ QUONDAM CONSTANTINOPOLITANÆ IMPERATRICI ILLUSTRIS (18).

Confirmat donationem propter nuptias

(Datum Laterani, III Kal. Apr.)

Justis petentium desideriis dignum est nos facilem præbere consensum, et vota quæ a rationis tramite non discordant effectu prosequente complere. Eapropter, charissima in Christo filia, tuis justis postulationibus grato concurrentes assensu, donationes propter nuptias a claræ memoriæ Bonifacio (19) marchione Montisferrati in Romanæ imperio (20) tibi legitime factas auctoritate apostolica confirmamus et præsentis scripti patrocinio communitimus. Decernimus ergo ut nulli omnino hominum liceat hanc paginam nostræ confirmationis infringere vel ei, etc., usque incursum.

Datum Laterani, III Kalend. Aprilis, pontificatus nostri anno tertio decimo.

Leo Isauricus subscripserat) una cum filio mortem oppetiit, deinde anno 754, Pipinus rex Christianissimus Astulphum regem Lombardorum tributo Romaniam et Romandiolam prementem ejusdem ditione abdicavit, et Stephano summo pontifici donavit apud Krantzium. Ex quibus patet Cujacium conterraneum nostrum ad lib. iv feudorum, c. 56, et auctorem Provincialis Romani male Romandiolam exarchatum Ravennæ appellasse: distincta siquidem corpora, sed utrumque in Piceni provincia, una cum donatione comitissæ Melchtildis, quæ omnia cum Ravenna, totoque exarchatu Romani pontificis nomine nuncupantur, licet prisca temporibus Romania diverso sensu usurpata fuerit ad distinctionem barbariæ ex Casaubono ad Lampridium in Alexandro Severo.

XXXIV.

EIDEM.

*Confirmat donationem factam ab imperatore.**(Datum Laterani, ut in alia.)*

Justis petentium desideriis, etc., *ut in alia per totum usque concurrentes assensu, Vissenam, Dimitriatam, Arcontocoru, duo Almurus tibi et filiis tuis a charissimo in Christo filio Henrico Constantinopolitano imperatore illustri, prout in ejus autentico continetur, concessas, sicut eas juste possides et quiete, auctoritate apostolica confirmamus et præsentis scripti patrocinio communimus. Decernimus ergo... hanc paginam nostræ confirmationis, etc., usque incursum.*

Datum Laterani, etc., ut in alia per totum.

XXXV.

ΠΕΜΑΝΒΕΛΙ ΙΝΤΕΡΠΡΕΤΙ Μ. QUONDAM CONSTANTINOPO-
LITANI IMPERATORIS ILLUSTRIS.

*Confirmatur ei donatio facta ab imperatore.**(Datum Laterani, II Kal. Apr.)*

Solet annuere sedes apostolica piis votis, et honestis petentium precibus favorem benevolum imperitari. Eapropter, dilecte in Domino fili, tuis justis postulationibus grato concurrentes assensu domos apud Stagonicariam, trium barcarum et domus propriæ libertatem, quas tibi charissimus in Christo filius noster Henricus imperator Constantinopolitanus illustris imperiali liberalitate concessit, sicut eas juste possides, auctoritate tibi apostolica confirmamus et præsentis scripti patrocinio communimus. C Nulli ergo... hanc paginam nostræ confirmationis, etc., usque incursum.

Datum Laterani, II Kalend. Aprilis, anno tertio decimo.

XXXVI.

ABBATI ET CONVENTUI ACAPNI.

*Suscipitur sub protectione sedis apostolicæ.**(Datum Laterani, III Kal. Apr.)*

Cum a nobis petitur quod justum est et honestum, tam vigor æquitatis quam ordo exigit rationis ut id per sollicitudinem officii nostri ad debitum perducatur effectum. Eapropter, dilecti in Domino filii, charissimæ in Christo filia Mariæ, quondam Constantinopolitanæ imperatricis illustris, nunc domina D Thessalonicensis, precibus inclinati, personas vestras et monasterium ipsum in quo divino estis obsequio mancipati, cum his quæ in præsentiarum rationabiliter possidetis, aut in futurum justis modis præstante Domino poteritis adipisci, sub beati Petri et nostra protectione suscipimus et præsentis scripti patrocinio communimus. Ad indicium autem hujus a sede apostolica protectionis perceptæ decem hyperpera gratis oblata nobis nostrisque successoribus annis singulis persolvatis. Nulli ergo omnino hominum... hanc paginam nostræ protectionis infringere vel ei, etc., usque incursum.

Datum Laterani, III Kal. Aprilis, anno tertio decimo.

A

XXXVII.

HERACLIENSI ARCHIEPISCOPO, ET CARDIGENSI ET FER-
MOPILENSI EPISCOPIS.

*Maria imper. suscipitur sub protectione sedis apostolicæ.**(Datum, ut in alia.)*

Cum ex injuncto nobis apostolatus officio generaliter omnibus, et specialiter viduis et pupillis, simus in justitia debitores, charissimam in Christo filiam Mariam quondam Constantinopolitanam imperatricem illustrem, regni Thessalonicensis procuratricem, ac filios suos una cum regno præfato sub beati Petri et nostra protectione suscepimus. Quibus volentes, quantum ad officium nostrum pertinet, paterna sollicitudine providere, ne dictam imperatricem oporteat pro querelis singulis ad sedem apostolicam laborare, fraternitati vestræ per apostolica scripta præcipiendo mandamus quatenus cum ab ea fueritis requisiti super his quæ canonicam censuram exposcunt, malefactores ipsius ac filiorum ejus, ut eis ablata restituant, et de damnis et injuriis irrogatis satisfaciant competenter, vel in aliquos compromittant qui appellatione remota justitia mediante procedant, per censuram ecclesiasticam sublato appellationis diffugio compellatis. Nullis litteris veritati et justitiæ præjudicantibus a sede apostolica impetratis. Quod si non omnes... duo vestrum, etc.

Datum, ut in alia per totum.

XXXVIII.

EISDEM.

*De eadem re.**(Datum Laterani, II Kal. Apr.)*

Cum, sicut charissima in Christo filia Maria quondam Constantinopolitana imperatrix illustris nostris fecit auribus intimari, per casale Agetriade, quod ad Thessalonicensem spectat ecclesiam, terra ipsius gravem sustineat læsionem, fraternitati vestræ per apostolica scripta mandamus quatenus cum præfatae ecclesiæ provisum fuerit in pastore, ipsum moneatis prudenter et efficaciter inducatis ut illud cum ea sine dispendio juris sui satagat permutare. Quod si nequiverit ad permutationem induci, vos negotii circumstantias nobis fideliter intimetis; ut per relationem vestram instructi, plenius et securius in ipso procedere valeamus. Quod si non omnes... duo vestrum, etc.

Datum Laterani, II Kal. Aprilis, etc.

XXXIX.

EISDEM.

*De libertate monasteriorum regalium.**(Datum Laterani, IV Kal. Apr.)*

Cum libera monasteria, quæ imperialia nuncupantur, Græcorum quoque dominio nulli essent archiepiscoporum vel episcoporum subjecta, præsentium vobis auctoritate mandamus quatenus inquisita et cognita veritate, in monasteriis illis regalibus regni Thessalonicensis, quæ Græcorum tempore archi-

episcopis vel episcopis subjecta non erant, non per- A
mittatis archiepiscopos vel episcopos juris aliquid
indebite usurpare, facientes ab eis charissimæ in
Christo filiæ Mariæ quondam Constantinopolitanæ
imperatrici illustri, procuratrici regni prædicti, ho-
nerificentiam debitam exhiberi, contradictores ap-
pellatione remota censura ecclesiastica compescen-
tes. Si quis autem archiepiscoporum aliquid juris in
eis sibi vindicare contenderit, suam per nos poterit
justitiam obtinere. Quod si non omnes... duo ve-
strum, etc.

Datum Laterani, iv Kal. April., etc.

XL.

EISDEM.

De custodia monasteriorum Montis Sancti.

(Datum Laterani, iii Kal. Apr.)

Cum dilectus filius Benedictus tituli Sanctæ Su-
sannæ presbyter cardinalis, tunc apostolicæ sedis
legatus, Sebastienti episcopo salvo mandato nostro
custodiam monasteriorum Montis-sancti, quæ ad
sedem apostolicam immediate pertinere dicuntur,
duxerit committendam, et ipse illa multipliciter ag-
gravavit, easque committat enormitates, quæ non
sunt dignæ relatu, fraternitati vestræ per apostolica
scripta præcipiendo mandamus quatenus ipsum a
custodia monasteriorum ipsorum penitus amoventes,
ipsa monasteria cum consilio charissimæ in Christo
filiæ nostræ Mariæ quondam Constantinopolitanæ
imperatricis illustris, quæ Thessalonicensis regni
ratione filii curam gerit, alicui personæ discretæ C
auctoritate nostra usque ad adventum legati nostri
quem in imperium Romanæ auctore domino desti-
nare proponimus, committatis. Quod si non omnes...
duo vestrum, etc.

Datum Laterani, iii Kal. April., anno tertio de-
cimo.

XLI.

FERMOPILENSI ET CARDICENSI EPISCOPIS.

De libertate cleri.

(Datum Laterani, iv Kal. Apr.)

Clerus Græcorum Thessalonicensis diœcesis, qui
ad obedientiam sacrosanctæ Romanæ ecclesiæ est
reversus, nobis humiliter supplicavit quatenus ipsum
ea libertate quam tempore Græcorum habuerant, D
quamque dilectus filius Benedictus tituli Sanctæ
Susannæ presbyter cardinalis, tunc apostolicæ sedis
legatus, ipsis concessit, faceremus gaudere, ac ab
ecclesiis sustentationem congruam ministrari. Quo-
circa fraternitati vestræ per apostolica scripta præ-
cipiendo mandamus quatenus eos qui ad obedien-
tiam sedis apostolicæ redierunt super hujusmodi
libertate non permittatis a quoquam indebite mole-
stari, et molestatores, si qui fuerint, per censuram
ecclesiasticam sublato appellationis obstaculo com-
pescentes, faciatis eisdem in vitæ necessariis ab
Ecclesiis juxta facultates ipsarum congrue provi-
deri.

Datum Laterani, iv Kal. Aprilis, etc.

XLII.

EISDEM.

*Ut archiepiscopus Larissenus desistat ab indebitis
exactionibus.*

(Laterani, ii Kal. Aprilis.)

Ad audientiam nostram noveritis pervenisse quod
venerabilis frater noster archiepiscopus Larissenus
Vessinensi ac Damitriado episcopatibus et mona-
steriis Kelliæ indebitas exactiones imponens, ipsis
in aliis injuriosus plurimum et molestus existit.
Quocirca fraternitati vestræ per apostolica scripta
mandamus quod archiepiscopum memoratum, ut
debito et consueto jure contentus, ne ultra id in præ-
fatis episcopatibus vel monasteriis usurpare præ-
sumat, ab eorum injuriis et molestatione indebita
B penitus conquiescens, monitione præmissa per cen-
suram ecclesiasticam sublato appellationis obstaculo
sicut justum fuerit, compescatis.

Datum Laterani ii Kal. Aprilis, anno tertio de-
cimo.

XLIII.

ABBATI SANCTI AMBROSII, ET ARCHIDIAcono MEDIOLA-
NENSI.

Ut relaxent interdictum Pergamense.

(Laterani, Nonis Aprilis.)

Per litteras venerabilis fratris nostri episcopi et
dilectorum filiorum capituli Pergamensis ad aures
nostras pervenit quod cum civitas Pergamensis,
pro eo quod Pergamenses cives ecclesias et eccle-
siasticos viros indebitis exactionibus aggravantes,
jugum indebitæ servitutis ipsis imponere niteban-
tur in derogationem ecclesiasticæ libertatis, diu
supposita fuerit ecclesiastico interdicto, propter di-
vinorum subtractionem quidam indevotiores effecti,
amplius duruerunt, et sectatores hæreticæ pravitate
falsa sui erroris dogmata liberiori fronte proponunt.
Cum igitur nuper nobilis vir Lambertinus potestas
civitatis ejusdem satisfactionem super præmissis
obtulerit misericordiam postulando, et supradicti
episcopus et capitulum satisfactionem hujusmodi
recipere noluerint absque nostra licentia speciali,
præsentium vobis auctoritate mandamus quatenus
ad civitatem ipsam personaliter accedentes, et
eosdem cives sollicitis exhortationibus inducentes
ad concordie unitatem, a supradicta potestate ac
ipsis civibus recipiatis super prædictis satisfactionem
idoneam, prout videritis expedire, relaxantes post-
modum sententiam interdicti, et propter hoc excom-
municatis absolutionis beneficium impendentes.

Datum Laterani, Nonis Aprilis, pontificatus nostri
anno tertio decimo.

XLIV.

EPISCOPO GALIPOLENSI, ET SANCTÆ SOPHIÆ AC DE BLA-
KERNÆ DECANIS CONSTANTINOPOLITANIS.

Pro clero Constantinop. adversus patriarcham.

(Laterani, viii Idus Aprilis.)

Suam nobis dilecti filii Constantinopolitanus cle-
rus querimoniam destinarunt, quod cum decimæ ac
quintæ decimæ, quæ inter ipsos dividi de jure de-

bent, triennio jam elapso in grave ipsorum incommodum positæ fuerint in sequestro, medietatem earum venerabili fratre nostro patriarcha Constantinopolitano sibi vindicare volente contra statutum dilecti filii nostri Petri tituli Sancti Marcelli presbyteri cardinalis, qui tunc in partibus illis legationis fungens officio quartam partem ipsarum, cum his quæ in castro Daniæ ad dictum patriarcham pariter et ad clerum spectabant, eidem solvendam decrevit, hactenus dividi, prout decuit, nequiverunt. Propter quod ex earum defectu magnam seipsi queruntur necessariorum penuriam sustinere. Quamquam dilectus filius magister B. procurator patriarchæ prædicti negaverit aliquod factum fuisse per eundem legatum super divisione hujusmodi constitutum; maxime cum quintadecima nondum esset Ecclesiis deputata, nec ipse legationis officio fungeretur quando ad preces clericorum obtinuit ut intuitu paupertatis eorum idem patriarcha maneret quarta decimarum parte contentus. Unde ipsi dedimus in mandatis ut si preces cleri veritate nituntur, statuta decimarum et quintarum decimarum hujusmodi parte contentus, non impediat nec faciat impediri quominus idem clerus assignatas a memorato legato ex eisdem percipiant cum integritate debita portiones. Quocirca discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus quatenus si ipse quod mandavimus neglexerit adimplere, vos eum ad id sublato appellationis obstaculo qua convenit districtione cogatis. Quod si non omnes, etc., tu ea, frater episcopo, cum eorum, etc.

Datum Laterani, viii Idus Aprilis, pontificatus nostri anno tertio decimo.

XLV.

MORELLO TULLENSI CANONICO

Confirmatur ei præbenda.

(Laterani, viii Idus Aprilis.)

Cum olim de præbenda Tullensi canonice investitus, stallum in choro et vocem in capitulo non haberes, ad iudices quosdam litteras super hoc apostolicas impetrasti: coram quibus capitulum Tullense citatum, per clericum quemdam ad nostram fecit audientiam appellari; quorum appellationem iudices ipsi frivolam reputantes, in corporalem possessionem ipsius præbendæ te inducere curaverunt, contradictores excommunicationis sententia percellentes. Post hæc autem tibi et F. archidiacono Tullensi procuratori præfati capituli propter hoc in nostra præsentia constitutis, venerabilem fratrem nostrum Hugolinum Ostiensem episcopum concessimus auditorem; coram quo sententiam quam prædicti iudices pro te tulerant postulasti humiliter confirmari, adversa parte in contrarium proponente quod minime confirmari debebat, eo quod idem capitulum appellatione quam interponi fecerat persequendo, ad venerabilem fratrem nostrum episcopum et primicerium Virdunensem litteras obtinisset a nobis, quarum auctoritate tu sententialiter condemnatus, remotus fueras a præbenda quod se loco et

A tempore competenti adeo constanter proposuit probaturum ut etiam solvere promisisset expensas, nisi per ipsum exceptio hujusmodi probaretur. Quapropter venerabili fratri nostro Catalaunensi episcopo et conjudicibus suis nostris dedimus litteras in mandatis ut inquisita super præmissis plenius veritate, si prædictus procurator in probatione illius exceptionis deficeret quam objecit, ipsi eum juxta promissionem suam in expensis factis post exceptionem oppositam condemnarent. Cumque demum elapso triennio infra quod procurator prædictus peremptorie citatus multoties a iudicibus memoratis suam noluit exceptionem probare, tu et præfatus F. iterum in nostra fuissetis præsentia constituti, ac coram dilecto filio Hyacintho subdiacono et capellano nostro, quem vobis auditorem concessimus, hæc et alia retulisses, dictus procurator proposuit ex adverso quod quia procurator esse desiderat in hac causa, et ad proseguendam ipsam alius de voluntate capituli ei fuerat substitutus, non tenebatur super hoc ulterius respondere, maxime cum non esset a iudicibus ultimis ad nostram audientiam appellatus; qui licet nondum in negotio processissent, adhuc tamen eorum expectabatur processus. Adjecit insuper quod cum multos habuerit terminos, nullus ei fuit peremptorius assignatus, ex abundantia permittens ut in ipso procederent negotio prout esset procedendum de jure, si tu probares peremptorium sibi diem fuisse præfixum.

Cum igitur testibus tuis coram eodem auditore productis, non solum sufficienter probasses per illos procuratorem ipsum peremptorie fuisse citatum, ita quod sex vel septem hebdomadas sive duos menses terminus peremptorius continuisset ad minus; quinimo iudices ipsos in eorum præsentia fuisse confessos quod terminus ille continuit duos menses, ac procuratori sæpèfate dixisse quod ei multos terminos et tres peremptorios assignarant ad probandam exceptionem prædictam, unde nisi eam probaret termino prælibato, nullatenus super hoc ulterius audiretur, idem procurator ex adverso respondit quod veniendi ad eos iter arripuerant testes sui, allegans insuper quod etsi peremptoria sibi dies fuerit assignata, non tamen iudices per totam diem in loco quem sibi præfixerant expectarunt. Quod tu probasti penitus esse falsum, nihilominus allegans quod illi procuratori (qui si remansisset in illis partibus post transactum peremptorium, et triennium jam elapsam, nulla facultas exceptionem ipsam probandi de jure remansit) non debuit alius substitui procurator. Adjecisti etiam quod cum iudices nec sententiam ferre vellent, nec remittere ad apostolicam sedem de processu causæ rescriptum, demum tibi taliter responderunt, ut ad præsentiam nostram accederes, quia causa debitum finem sortiri non poterat per eosdem. Quos licet procurator prædictus confessus fuerit sic dixisse, subiecit tamen quod id demum iidem iudices revocarant, sed

revocationem hujusmodi, quam factam esse nega- A
bas, probare postmodum non curavit. Cum igitur
hæc et alia coram subdiacono ipso proposita hinc
inde fuissent, ipse tandem rationibus utriusque
partis diligenter auditis et perspicaciter intellectis,
facta taxatione ac juramento recepto super præli-
batis expensis de consilio dilectorum filiorum nostro-
rum Gualæ Sanctæ Mariæ in Porticu et Pelagii
Sanctæ Lucie ad septa solis diaconorum cardina-
lium prænominatum F. tibi pro ipsis in triginta
libris denariorum Trecensium sententialiter con-
demnavit, et confirmavit sententiam pro te super
præbenda prædicta prolatam. A cujus sententia licet
pars adversa nostram audientiam appellaverit, nos
tamen appellationem hujusmodi malitiosam et fri-
volam reputantes, sententiam approbamus prædictam
et auctoritate apostolica confirmamus. Nulli ergo
omnino hominum liceat hanc paginam nostræ con-
firmationis infringere vel ei ausu temerario con-
trahere. Si quis autem hoc, etc., usque incursum.

Datum Laterani, viii Idus Aprilis, anno tertio de-
cimo.

XLVI.

CAPITULO TULLENSI.

Super eodem.
(Laterani.)

Olim dilectus filius Morellus clericus de præbenda
Tullensi canonice investitus, etc. ut in alia usque
coram quibus vos citati per quemdam clericum ad
nostram fecistis audientiam appellari, cujus appel- C
lationem, etc., usque ipsius præbendæ dictum M.
clericum induxerunt, contradictores, etc., usque
Post hæc autem eidem clerico, et F. archidiacono
Ecclesiæ vestræ procuratori vestro, etc., in eundem
fere modum ut in alia usque frivolum reputantes
sententiam ejusdem subdiaconi auctoritate aposto-
lica duximus approbandam. Unde dilectis filiis
Christianitatis et capellæ ducis decanis et magistro
G. canonico Divionensi nostris dedimus litteris in
mandatis quatenus dictum F. ad solutionem pecu-
niæ prætaxatæ per censuram ecclesiasticam appel-
latione remota compellant, et sæpeditum Morellum
inducant in corporalem possessionem præfatæ præ-
bendæ, ac tueri procurent inductum, stallum in D
choro et locum in capitulo assignantes eidem; con-
tradictores, si qui fuerint, vel rebelles per eandem
censuram sublato cujuslibet contradictionis et appel-
lationis obstaculo compescendo. Quocirca discre-
tionem vestram per apostolica scripta mandamus qua-
tenus dictis exsecutoribus super hoc vos nullatenus
opponatis, sed mandatum eorum recipiatis humiliter
et servetis, permittentes eundem Morellum pacifica
ipsius præbendæ possessione gaudere.

Datum Laterani, etc., ut in alia per totum.

Scriptum est ipsis exsecutoribus super hoc fere in
eundem modum ut in alia usque compescendo. Quod
si non omnes, etc., duo vestrum ea, etc.

Datum Laterani, etc., ut in alia per totum.

PATROL. CCXVI.

XLVII.

NEOPATRENSI ARCHIEPISCOPO, ET EPISCOPO CITHONIENSI,
ET AVELENSI ELECTO.

Confirmatur sententia quædam.
(Laterani, vi Idus Aprilis.)

Venerabilis frater noster Cermopilensis [Thermo-
pylensis] episcopus nobis humiliter supplicavit ut diffi-
nitivam sententiam quam pro ipso iudices delegati a
nobis adversus abbatem et monachos monasterii
de Chamenun super fundo ejusdem monasterii quem
idem episcopus ad suam proponebat ecclesiam per-
tinere rationabiliter protulerunt, apostolico dignare-
mur munimine corroborare. Quocirca discretionem ve-
stram per apostolica scripta mandamus quatenus sen-
tentiam ipsam, sicut est justa, faciatis per censuram
ecclesiasticam appellatione remota firmiter obser-
vari. Quod si non omnes, etc., duo vestrum ea, etc.

Datum Laterani, vi Idus Aprilis, anno tertio de-
cimo.

XLVIII.

DONATO CASSELLIENSI ARCHIEPISCOPO, EJUSQUE SUCCESSO-
RIBUS CANONICE SUBSTITUENDIS IN PERPETUUM.

Recipiuntur sub protectione sedis apostolicæ.
(Laterani, viii Idus Aprilis.)

Ex commissio nobis a Deo apostolatus officio fra-
tribus nostris episcopis tam vicinis quam longe posi-
tis paterna nos convenit provisione consulere, et
ecclesiis in quibus Domino militare noscuntur suam
justitiam conservare, ut quemadmodum, disponente
Domino, Patres vocamur in nomine, ita nihilomi-
nus comprobemur in opere. Hujus rei gratia, vene-
rabilis in Christo frater Donate Cassellensis archi-
episcopo, tuis justis postulationibus clementer an-
nuimus, et Ecclesiam Cassellensem tibi commissam
sub beati Petri et nostra protectione suscipimus et
præsentis scripti privilegio communimus, statuentes
ut quascunque possessiones, quæcunque bona Eccle-
sia eadem in præsentiarum juste et canonice possi-
det, aut in futurum concessione pontificum, largi-
tione regum vel principum, oblatione fidelium, seu
aliis justis modis, præstante Domino, poterit adipisci,
firma tibi tuisque successoribus et illibata perma-
neant, in quibus hæc propriis duximus exprimenda
vocalibus: Cassellum cum omni jure, terris, posses-
sionibus et aliis pertinentiis suis, Ceallnumenoch
cum omnibus pertinentiis suis, Ceallmithini cum om-
nibus pertinentiis suis, Gleannean cum omnibus per-
tinentiis suis, Geallbecam cum pertinentiis suis, Ceal-
loscathan cum omnibus pertinentiis suis, Cluam Ar-
gtum cum pertinentiis suis, Caaltulach cum omni-
bus pertinentiis suis, Ceallehurrigi superior cum om-
nibus pertinentiis suis, Ceallehurrigi cum pertinentiis
suis, et omnes alias possessiones cum pertinentiis
suis, usque Cathedrales vero ecclesias quæ metro-
politico sunt tibi jure subjectæ, sicut hactenus
fuisse noscuntur, tibi tuisque successoribus aucto-
ritate apostolica nihilominus confirmamus et præ-
sentis scripti privilegio communimus, videlicet Ec-
clesiam Lumnicensem, Laoniensem, Finnabarensis,

Waterfordensem, Ardmoreensem, Lesmoreensem, Cluanensem, Corcaiensem, Rossensem, Ardfercensem, et Imblicensem. Pallium etiam, plenitudinem videlicet pontificalis officii, fraternitati tuæ apostolicæ sedis liberalitate largimur; quo intra ecclesiam tuam ad missarum solemniam celebranda uti memineris eis diebus quibus prædecessores tuos usos fuisse cognoscis, videlicet in Nativitate Domini, festivitate protomartyris Stephani, Circumcisione Domini, Epiphania, Hypapanti, Dominica de *Gaudete*, Dominica *Lætare*, *Jerusalem*, Dominica in ramis Palmarum, Cœna Domini, Sabbato sancto, Pascha, secunda feriâ post Pascha, Ascensione, Pentecoste, tribus festivitibus beatæ Dei genitricis et virginis Mariæ, natalitio beati Joannis Baptistæ, commemoratione Omnium Sanctorum, solemnitatibus omnium apostolorum, dedicationibus ecclesiarum, consecrationibus episcoporum, ordinationibus clericorum, ecclesiæ tuæ principalibus festivitibus, et anniversario tuæ consecrationis die.

Convenit ergo te diligentius providere quomodo sit hujusmodi indumenti honor modesta actuum vivacitate servandus, et ut ei morum tuorum ornamenta convenient, et tu esse valeas utrobique, Deo auctore, conspicuus, et quem pastoralis curæ constringit officium, dilectionem proberis fratribus exhibere, ut ipsi etiam adversarii propter mandatum Dominicum tuo circa te copulentur affectu. Pacem sequaris cum omnibus, piis vaces operibus, virtutibus polleas, fulgeat in pectore tuo rationale iudicium cum superhumeralis actione conjunctum. Ita procedas in conspectu Dei et in oculis hominum quatenus gregi tibi commisso virtutis præstes exemplum, ut et ipsi videntes opera tua bona glorificent Patrem nostrum qui est in cœlis. Sit in lingua tua ædificationis sermo, sit zeli fervor in animo. Et præter hæc, cuncta quæ officio tuo convenient cum ea temperantia agas ut quæ pallei dignitas expetit videaris ferventer amplecti et gloriam sempiternam acquirere tibi possis in cœlis. Adjicimus quoque ut, cum te vel aliquem suffraganeorum tuorum mori contigerit, baculus pastoralis et annulus in ecclesia remaneant propria sub fidei custodia constituti ad successoris usum, cum, Deo favente, consecrationem acceperit, conservandi. Cœmeteria quoque ecclesiarum ac ecclesiastica beneficia nullus hæreditario jure possideat. Quod si quis hoc facere contenderit, censura canonica compescatur. Obeunte vero te nunc ejusdem loci archiepiscopo vel tuorum quolibet successorum, nullus ad eandem Ecclesiam in archiepiscopum eligatur, nisi quem suffraganei episcopi et canonici ejusdem Ecclesiæ vel major pars consilii sanioris, sicut est hactenus observatum, secundum Deum providerint eligendum. Decernimus ergo ut nulli omnino hominum liceat præfatam Ecclesiam temere perturbare, aut ejus possessiones auferre, vel ablatas retinere, minuere, seu quibus-

A libet vexationibus fatigare; sed omnia integra conserventur tuis actorum successorum, usibus omnimodis profutura, salva sedis apostolicæ auctoritate. Si qua igitur in futurum ecclesiastica sæcularive persona, etc., usque districtæ ultioni subjaceat. Cunctis autem eidem loco, etc., usque inveniant. Amen, amen, amen.

Datum Laterani per manum Joannis Sanctæ Mariæ in Cosmidin diaconi cardinalis S. R. E. cancellarii, viii Idus Aprilis, indictione xiii, Incarnationis Dominicæ anno millesimo ducentesimo decimo, pontificatus vero domini Innocentii papæ III anno tertio decimo.

XLIX.

MAGISTRO NICOLAO MISNENSI ET BURCARDO WRCINENSI CANONICIS.

Committitur eis quædam causa.

(Laterani, v Idus Aprilis.)

(21) Cum dilecti filii Otto subdiaconus noster et Gualterius, qui se gerit pro Magdeburgensi præposito, coram nobis de sententia litigarent quam super præpositura Magdeburgensi venerabilis frater noster Maguntinus archiepiscopus et condelegati sui pro ipso subdiacono promulgarant, petente illam altero infirmari, reliquo vero ipsam multipliciter defendente, nos tandem volentes de principali negotio et contingentibus illud fieri certiores, cum ex litteris apostolicis, in quibus videbatur processus negotii exaratus, perpensi non posset an super eo lis fuerit contestata, nec coram archiepiscopo et condelegatis suis fuerit contestatio litis facta, sed a jam dicto Gualterio ad declinandum eorum iudicium appellatum, decrevimus ut, eadem sententia nonobstante, præfatus Otto facultatem haberet proponendi de novo contra electionem et personam Gualterii si qua vellet et ipse se ad singula defendendi. Proposuit igitur dictus Otto quod electione sua, quæ facta fuerat pluribus canonicis præsentibus et nequaquam contradicentibus, non cassata, cui tamen idem non pro ipsa promovenda, sed pro alia infirmanda tantum insistit, electio memorati Gualterii, dum excommunicationis vinculo teneretur, præsumpta fuit, non solum post diversas appellationes ab ipso rationabiliter interpositas et iter arreptum ab eo pariter et Lodulpho ac Lodoico atque Crascone concanonicis suis ad sedem apostolicam accedendi, verum etiam legitimis eorundem concanonicorum suorum appellationibus vilipensis, ultra semestre quoque tempus, et circa terminum a venerabili fratre nostro Magdeburgensi archiepiscopo assignatum, infra quem idem Otto et socii sui poterant ad ecclesiam pro facienda electione redire. Super quibus testes suos recipi postulavit. Ad hæc dilectus filius custos Magdeburgensis contra eandem electionem objecit quod post appellationem ab eo legitime interpositam fuerat attentata, et super hoc quosdam testes coram dilecto filio nostro Pelagio

(21) Vide lib. xiv, epist. 31.

Sanctæ Lucie ad septa solis diacono cardinale eis a nobis auditore concesso produxit, et adhuc alios intendit producere coram nobis. Præfatus vero Gualterius ex adverso respondens, et negans quæ proposita fuerant contra eum, quædam super facto electionis suæ, quædam etiam contra excommunicationis exceptionem sibi objectam proposuit replicando, et ea se obtulit opportuno tempore probaturum, petens interim quosdam testes, quos præsentis habebat, recipi super illis, videlicet quod sæpe dictus Otto appellationi quam fecerat, super eo quod non respondebatur litteris nostris pro ipso directis, renuntiavit expresse, quod archiepiscopus, cum oporteret ipsum legatis nostris occurrere, appellavit, ne capitulum ante reditum suum ad electionem procederet, cui de more interesse debebat, quod major et sanior pars capituli consensit induciis quas idem archiepiscopus postulavit, ut scilicet electio usque ad ejus reditum differretur, et Conradus et Crasco socii ejusdem Ottonis ipsis induciis consenserunt, et quod demum a majori et saniori parte capituli in præpositum sit electus, adjiciens quod memoratus Otto admittendus non esset ad exceptionem quam de ipsius excommunicatione proponit; tum quia Simoniam in suæ nominationis facto ipsum commisisse dicebat, tum etiam propter alias causas quas asserbat consistere circa factum, cum illum communicasse sibi tam ante causam astrueret quam in causa.

Sed ad hæc idem Otto respondit quod, licet omnino nullam commiserit Simoniam, quin potius ipse Gualterius Simoniacam commiserit pravitatem, per replicationem tamen præmissam de jure non posset excommunicationis probatio impediri, cum exceptionem hujusmodi talis replicatio non contingat. Etsi etiam verum esset quod tam ante causam quam in causa præfata communicasset Gualterio, ipse tamen non debuisset eum in manifesto vitare; tum quia denunciatus non fuerat, et tam a prælatis quam aliis communicabatur eidem; tum quia, etsi crederet eum in canonem latæ sententiæ incidisse, sicut ei fuerat intimatum, non tamen hoc viderat per se ipsum, sed confidebat per alios id posse probare. Quia igitur replicationes hujusmodi non solum invalidæ sunt, sed et frivolæ reputandæ, nos eis nequaquam obstantibus, quosdam testes super aliquibus præmissorum recipi fecimus utrinque productos, et depositiones eorum sub ejusdem cardinalis sigillo apud sedem apostolicam reservari, discretioni vestræ per apostolica scripta mandantes quatenus recipiatis alios testes, tam super his super quibus jam sunt testes producti, quam etiam super aliis in narrationibus partium comprehensis, et eos insuper quos ad replicationem testium partis adversæ utralibet pars duxerit producendos, et depositiones eorum examinetis prudenter, ac fideliter conscribatis, easque sub sigillis vestris inclusas ad sedem apostolicam destinatis, præfigentes partibus terminum

A competentem quo se nostro conspectui repræsentent, justam, auctore Deo, sententiam recepturæ. Testes autem qui fuerint nominati, si se gratia, odio vel timore subtraxerint, per censuram ecclesiasticam, appellatione cessante, cogatis veritati testimonium perhibere. Quod si quidquam humanitus alterutri vestrum contingeret, ut his fideliter exsequendis, sicut juramento præstito uterque tenetur, usque ad Kalend. Octobris proximo futuras interesse non posset, extunc dilectus filius Florentius abbas de Sicheom omni contradictione ac appellatione cessantibus præmissa cum reliquo auctoritate præsentium exsequatur. Nullis litteris obstantibus, præter assensum partium a sede apostolica impetratis.

B Datum Laterani, v Idus April., pontificatus nostri anno tertio decimo.

L.

NOBILI MULIERI A. SORORI NOBILIS VIRI MARCHIONIS MISNENSIS.

De causa divortii cum rege Bohemiæ.

(Laterani, Idibus Aprilis.)

(22) Dudum ad aures nostras ex parte tua quæstione perlata quod cum charissimus in Christo filius noster rex Bohemiæ illustris te duxisset legitime in uxorem, ac decem et octo (25) annis et amplius velut conjugem legitimam pertractasset, filiis et filiabus ex te susceptis, ac venerabilis frater noster Pragensis episcopus ad petitionem et mandatum ejusdem regis, te volente ad causam accedere ut tuas coram eo proponeres rationes, sed a satellitibus memorati regis prohibita, post appellationem ad nos interpositam divortii sententiam promulgasset, a qua fecisti per capellanum tuum infra decendium [decem dies] appellari, eodem rege superducente postmodum charissimam in Christo filiam C. sororem charissimi in Christo filii nostri regis Hungarorum illustris, post diversas litteras super eodem negotio impetratas, demum venerabilibus fratribus nostris Halberstatensi et Hambemburgensi [Havelbergensi] episcopis et dilecto filio abbati de Porca dedimus in mandatis ut vocatis ad suam præsentiam quos noscerent evocandos, inquirerent diligentius veritatem, et quod invenirent, per suas nobis litteras intimarent, ut ex eorum relatione sufficienter instructi, procedere liberius in negotio valeremus. Ipsi vero testes postea receperunt ex tua parte productos, qui juraverunt pro utraque parte dicere veritatem, et depositiones eorum propriis sigillis inclusas ad nostram præsentiam transmiserunt. Verum cum procurator tuus et nuntius ejusdem regis propter hoc apud sedem apostolicam constituti coram dilecto filio nostro Petro tituli Sancti Marcelli presbytero cardinale, quem ipsis dedimus auditorem, aliquandiu litigassent, et procurator ipse attestaciones easdem approbandas assereret, et nuntius ex adverso eas, utpote lite non contestata et post appellationem ad nos legitime interpositam inordinate receptas,

(22) Vide supra lib. II, epist. 184.

(25) In quarta Coll. XIV.

peteret reprobari, nos intellectis per cardinalem A ipsum utrinque propositis, attestaciones præfatas nec approbandas duximus nec etiam reprobandas, sed eas tempore discussionis decrevimus reservari, ut tunc contra illas allegaretur a partibus et pro illis, venerabili fratri nostro Salsburgensi archiepiscopo et ejus conjudicibus injungentes ut partibus ad locum idoneum convocatis, omni excusatione ac occasione [contradictione] cessantibus, reciperent testes quos pars tua vel regis, cum nondum didicissetis testificata, super processu Pragensis episcopi vel prædictorum judicum duceret producendos, ita quod in testes quos prius induxeras, vel alios, si velles, inducere minime velareris, cum non renuntiasses testibus producendis, et gesta omnia redacta in scriptis ad sedem apostolicam destinarent, præfignantes partibus terminum competentem quo nostro se conspectui præsentarent sententiam recepturæ.

Qui quoniam propter impedimenta varia procedere nequiverunt, venerabilis frater noster Hugolinus Ostiensis episcopus et dilectus filius Leo tituli Sanctæ Crucis presbyter cardinalis, qui tunc legationis officio in Teutonia fungebantur, auctoritate tam nostra quam sua Avelbergensi episcopo tunc electo et Sancti Georgii et de Siche abbatibus juxta præscriptam formam idem negotium commiserunt. Qui post multos causæ circuitus, sicut ex litteris prædictorum episcopi et abbatis de Siche nobis innotuit, memorato regi, qui propter contumaciam manifestam fuerat excommunicatus ab eis, absolutionis beneficium impenderunt, ab eodem recepta juratoria cautione quod pareret justitiæ coram ipsis. Cui cum diem et locum ad prosequendum negotium peremptorie assignassent, propter contumaciam suam demum in priorem eum sententiam reducerunt, recipientes testes ex tua parte productos. Cum autem postmodum iteratos clamores nostris auribus inculcasses, et nos deliberaverimus cum fratribus nostris quid ad expediendum negotium toties impeditum agere deberemus, hoc tandem occurrit, ut sub examine nostro causa eadem ventilata finem debitum sortiretur. Unde venerabili fratri nostro Maguntinensi archiepiscopo dedimus in præceptis ut ex parte nostra partibus pro termino peremptorio Kalendas Octobris proximo præteritas assignaret, infra quas per se aut responsales idoneos cum omnibus quæ ad causam necessaria noscerent nostro se conspectui præsentarent sententiam recepturæ. Supradictæ quoque C. sorori regis Hungariæ quam sibi rex Bohemiæ copularat, citationis tenorem jussimus intimari, ut si vellet, ad defensionem suam idoneos dirigeret responsales. Porro cum nuper dilecti filii tuus et... ac... tam ipsius regis quam C. sororis regis Hungariæ procuratores propter hoc ad sedem apostolicam accessissent, procurator tuus depositiones testium coram primis et secundis judicibus productorum petiit publicari et tibi beneficium restitutionis impendi, sententia prædicti Pragensis episcopi reprobata, ad asser-

tionem propriam roborandam multis juris canonici et civilis argumentis inductis. Procuratores vero partis adversæ attestaciones ipsas aperiendas non esse dicebant, neque secundum eas in negotio procedendum; quoniam judices lite non contestata, et juris ordine prætermisso, ac postposita appellatione ad nos legitime interposita, pro eo quod locum suspectum assignaverant ipsi regi, in negotio processerant memorato, et quia præfata soror regis Hungariæ ad causam evocata non fuerat, ad quam ejusdem negotii defensio pertinebat.

Cum enim ipsa, postquam super sententia divortii inter te ac sæpe dictum regem a præfato episcopo promulgata exstitit coram multis prælatis Hungariæ facta fides, eidem regi fuerit in conspectu ecclesiæ copulata, ea indefensa et non citata, quæ in quasi possessione ipsius regis, cujus restitutio petebatur, tunc temporis existebat, non debuit in supradicto negotio procedi; maxime cum expressum fuerit in litteris transmissis eisdem ut vocarent quos noscerent evocandos. Unde non solum rex, sed et ipsa quoque C. debuit evocari, cum taliter fuisse nostra intentio videretur, ex eo quod ultimæ citationis tenorem non solum regi, sed etiam dictæ nobili mandavimus intimari; ut si vellet, præfixo termino ad defensionem suam idoneos dirigeret responsales. Prædicta vero probare procuratores ipsi multis rationibus nitebantur. Attestaciones quoque secundo loco receptas eadem pars proposuit respuendas, cum judices qui testes receperant, postquam ab eis, utpote manifeste suspectis, ad nos fuerat appellatum, ejusdem regis nuntio propter hoc specialiter ad sedem apostolicam destinato, duxerunt in negotio procedendum. Ex eadem insuper fuit parte propositum quod tu nequaquam eras restitutionem postulans audienda, cum spoliata fueris auctoritate judicis, qui præsumitur legitime processisse, nec absque ipsius C. poteras præjudicio et jactura restitui, quæ in præfati regis quasi possessione ecclesiæ auctoritate tunc erat, cum is qui auctore prætere possidet juste possidere regulariter videatur. Eadem quoque pars proponebat te non debere contra sententiam prædicti episcopi Pragensis audiri, quam tua sponte olim duxeras approbandam; maxime cum ex parte prædictæ sororis regis super consanguinitatis linea inter te ac præfatum regem in continenti probationes legitimæ offerrentur; cum, etsi ferretur forsitan sententia contra regem, nihilominus ejus esset executio differenda, ne antedictæ C. circa possessionem regis posset præjudicium generari, sicut in quodam alio casu non multum huic absimili dicimur diffinisse. Cæterum ad hoc quod præmissum est, lite non contestata priores judices processisse, fuit ex tua parte responsum quod hoc pars altera non poterat allegare. Cum enim confiteretur litem coram Pragensi episcopo contestatam, qui divortii sententiam promulgavit, in appellationis causa, quæ intelligitur eadem cum priori, litem non oportuit denuo con-

testari. Sed etsi litem non fuisse coram episcopo contestatam pars eadem fateretur, cum tamen testes fuerint ab ipsa producti contra te, non poterat allegare quod lite non contestata testes minus legitime produxisses, cum frustra legis auxilium invocet qui committit in legem. Sed nec dicta soror regis Hungariæ, imo rex solummodo debuit a iudicibus memoratis citari, quem causa principaliter contingebat; cum principali quæstione decisa, causa ipsius C. quæ accessoria videbatur, per consequentiam sopiretur; maxime cum ad defensionem causæ quæ publice agebatur, si sibi præjudicari timebat, se potuerit obtulisse. Sed nec omnes quos quæstio mota contingit, ad examinationem evocantur ipsius, sicut in multis casibus est videri civilibus legibus comprehensis: quanquam ad cautelam et ex gratia speciali mandaverimus archiepiscopo Maguntinensi ut citationis tenorem supradictæ nobili nuntiaret. Proposuit etiam procurator tuus non posse partem alteram allegare quod attestations ultimæ post appellationem ad nos interpositam a iudicibus fuerint inordinate receptæ, cum postmodum eorundem iudicio se promiserit juramento interposito parituram, propter quod renuntiasset appellationis beneficio videbatur. Contra quod pars adversa dicebat quod sub conditione fuerat præstitum huiusmodi juramentum, nisi videlicet regis nuntius propter hoc specialiter ad nostram præsentiam destinatus mandatum ex parte nostra contrarium reportaret. Restitutionem quoque a te petitam, a dicta sorore regis impediri non posse dicebat, eo prætextu videlicet quod auctore prælore cœperat possidere. Nam ex facto episcopi, qui post appellationem ad nos legitime interpositam inordinate processerat, huiusmodi fuerat auctoritas usurpata. Sed nec consanguinitatis objectu per eam poterat restitutio impediri, cum et rex ipse hoc idem allegans minime audiretur. Illud nihilominus frivolum esse dicebat quod tu approbasse sententiam dicebaris, cum per approbationem tuam sententia nequiverit robur sumere quæ irrita fuerat ipso jure.

Cum igitur super his et aliis utrique propositis nobis nequiverit fieri plena fides super processu Pragensis episcopi coram nobis lite legitime contestata, et quibusdam testibus super ipso pro parte regis receptis, universis exceptionibus salvis, de procuratorum utriusque partis assensu tam tibi quam parti adversæ dilationem usque ad festum Sancti Martini primo venturum duximus concedendam, præsentium tibi auctoritate mandantes quatenus, nisi forsitan interim inter vos honesta poterit concordia provenire, in eodem termino, quem tibi peremptorium assignamus, per responsales idoneos et sufficienter instructos super omnibus quæ spectant ad causam compareas coram nobis, ut per nos causa ipsa diligenter examinata, finem debitum sortiatur.

Datum Laterani, Idibus Aprilis, pontificatus nostri anno tertio decimo.

A *Scriptum est in eundem fere modum illustri regi Bohemiæ.*

Datum Laterani, etc., ut in alia.

In eundem fere modum scriptum est nobili mulieri C. sorori regis Hungariæ, usque duximus concedendam. Unde memoratis regi et nobili dedimus in mandatis quatenus, nisi forsitan interim inter vos, etc., ut in alia in eundem fere modum usque finem debitum sortiatur. Tibi quoque mandamus ut, si volueris, procuratorem ad eundem terminum pro te dirigas sufficienter instructum.

Datum, ut in alia.

LI.

B RANULPHO PRIORI ET CONVENTUI HOSPITALIS SANCTI THOMÆ MARTYRIS ET BEATI ANTONII ABBATIS DE PORTA MILETI DE CADOMO TAM PRÆSENTIBUS QUAM FUTURIS REGULAREM VITAM PROFESSIS, IN PERPETUUM.

De confirmatione privilegiorum.

(Laterani, viii Idus Aprilis.)

Religiosam vitam eligentibus apostolicum convenit adesse præsidium, ne forte cujuslibet temeritatis incursus aut eos a proposito revocet, aut robur, quod absit! sacræ religionis infringat. Eapropter, dilecti in Domino filii, vestris postulationibus clementer annuimus, et præfatum hospitale, in quo divino estis obsequio mancipati, sub beati Petri et nostra protectione suscipimus et præsentis scripti privilegio communimus. In primis siquidem statuentes ut ordo canonicus, qui secundum Deum et beati Augustini Regulam in eodem loco institutus esse dignoscitur, perpetuis ibidem temporibus inviolabiliter observetur. Præterea quascunque possessiones, quacunque bona idem hospitale in præsentiarum juste ac canonice possidet, aut in futurum concessione pontificum, largitione regum vel principum, oblatione fidelium, seu aliis justis modis, præstante Domino, poterit adipisci, firma vobis vestrisque successoribus et illibata permaneant; in quibus hæc propriis duximus exprimenda vocabulis: Locum ipsum in quo præfatum hospitale situm est, cum omnibus pertinentiis suis; de dono Willelmi comitis de Magnavilla, dimidium modium frumenti, et dimidium hordei in suo molendino de Molineaus; de dono Roberti de Harecort, unum sextarium frumenti apud Posteinie; de dono Thomæ Malfilaste, nemus suum de Roella et dimidium modium avenæ apud Cussie; de dono venerabilis fratris nostri R. Baiocensis episcopi, pratum quod fuit Radulphi Leveel, et redditum quem inde percipiebat, videlicet quatuor sextarios frumenti; de dono Martini Fobert et Ricardi fratris sui, de assensu et voluntate Petronillæ et Nicolæ uxorum suarum, tres acras terræ et dimidiam; de dono Rogerii de Ammundevilla, octo acras et dimidiam et unam virgam terræ in territorio de Borgesbu; ex dono Wilhelmi de Oilie archidiaconi Andégavensis, unum sextarium frumenti et duos sextarios hordei in molendino suo de Oilie; ex dono Lohulidi de Flamanvill, sex solidos Turonenses in feudo Willelmi filii

Rohâs apud Aumarsnil, ex dono Ricardi filii Ricardi Henrici, decem libratas redditus in villa Cadomi acquisitione Willelmi de Sancto Martino; ex dono Rogerii filii Roberti Tioudi, dimidium modium hordei apud Soliers, et sex solidos Turo-nenses, et duos capones, duas gallinas et viginti ova; ex dono Simonis de Locheles, terras apud Broie ad dimidium modium frumenti; ex dono Radulphi de Clinchamp et Hugonis fratris ejus, terras apud Rosel ad tredecim sextarios frumenti; ex dono Ricardi militis, apud Colomp. sex sextarios frumenti, et unam gallinam; ex dono Ricardi de Berner. quinque sextarios hordei apud Columbello; ex dono Willelmi Motin, quinque acras terræ et dimidiam apud Eschai; ex dono Ivonis de Aleman-nia, sex sextarios frumenti, duas gallinas et viginti ova, et quartam partem cujusdam molendini apud Maletot; ex dono Reginaldi et Gaufridi Lesblaiers, quinquaginta tres solidos et quatuor denarios in vico Oxomensis; ex dono Thomæ Graverenc, viginti solidos apud Wauceles; ex dono Roberti Gouz, tres sextarios frumenti in molendino suo apud Wadum de Condrei; ex dono Willelmi de Merlai, unam acram terræ et dimidiam apud Audrei; ex dono Walteri de Aiguealil, tres minas frumenti et tres minas hordei in territorio Cadomensis; ex dono Simonis de Buesvill, unum sextarium frumenti in molendinis de Buesvill; ex dono Maneri Sellonis, duodecim acras terræ apud Feugeroloes; ex dono Roberti de Briucort, tres sextarios hordei in molen-dino de Babamvill; ex dono Roberti Jugan, decem et octo acras terræ apud Capellam Engeuger; ex dono Reginaldi de Barneres, duodecim solidos, duos capones, et triginta ova apud Bovealvill; ex dono Ricardi de Audrie, tertiam partem terræ suæ apud Fontenei; ex dono Hurtaudi, unam acram terræ apud Maletot; ex dono Willelmi Bacun de Formignie, unam acram terræ apud Arthence; terras et redditus quos Alanus Lebret, Radulphus Pucras, et Willelmus Lavielle, et fratres ipsius, domui vestræ pietatis intuitu concesserunt. Sane novalium vestrorum quæ propriis manibus aut sumptibus colitis, sive de vestrorum animalium nutrimentis, nullus a vobis decimas exigere vel extorquere præsumat. Liceat quoque vobis clericos vel laicos liberos et absolutos e sæculo fugientes ad conversionem recipere et eos absque contradic-tione aliqua retinere.

Prohibemus insuper ut nulli fratrum vestrorum post factam in hospitali prædicto professionem fas sit sine prioris sui licentia de eodem loco discedere. Discedentem vero absque communium litterarum vestra-rum cautione nullus audeat retinere. Statuimus insu-per ut nulli liceat novas et indebitas consuetudines aut exactiones vobis aut capellis vestris imponere, aut in vos vel domum sive capellas prædictas sine manifesta et rationabili causa excommunicationis vel interdicti sententias promulgare. Cum autem gene-rale interdictum terræ fuerit, liceat vobis, clausis

A januis, exclusis excommunicatis et interdictis, non pulsatis campanis, suppressa voce divina officia celebrare. Obeunte vero te nunc ejusdem loci priore vel tuorum quolibet successorum, nullus ibi qualibet subreptionis astutia seu violentia præpo-natur, nisi quem fratres communi consensu vel fra-trum major pars consilii sanioris secundum Deum et beati Augustini Regulam providerint eligendum. Sepulturam quoque ipsius loci liberam esse decer-nimus, ut eorum devotioni et extremæ voluntati qui se illic sepeliri deliberaverint, nisi forte excommu-nicati vel interdicti sint, nullus obsistat, salva ta-men justitia illarum Ecclesiarum a quibus mortuo-rum corpora assumuntur. Decernimus ergo ut nulli omnino hominum liceat præfatam domum temere per-turbare, aut ejus possessiones auferre, vel ablatas reti-nere, minuere, seu quibuslibet vexationibus fatigare; sed omnia integra conserventur eorum, pro quorum gubernatione ac sustentatione concessa sunt, usibus omnimodis profutura, salva sedis apostolicæ aucto-ritate et diocesani episcopi canonica justitia. Si qua igitur in futurum ecclesiastica sæcularisve persona, hanc nostræ constitutionis paginam sciens, etc., usque districtæ subiaceat ultioni. Cunctis au-tem eidem loco sua jura servantibus, etc., usque præmia æternæ pacis inveniant. Amen, amen, amen.

Datum Laterani per manum Joannis Sanctæ Ma-riæ in Cosmedin diaconi cardinalis, S. R. E. can-cellarium, viii Idus Aprilis, indictione decima tertia, Incarnationis Dominicæ anno millesimo ducentesimo decimo, pontificatus vero domini Innocentii papæ III anno tertio decimo.

LII.

R. DE SOUREBI CLERICO.

Ei confirmatur præbenda Eboracensis.

(Laterani, v Idus Aprilis.)

Cum Ecclesia Suwellensis in proventibus et in clericorum numero penuriam pateretur, venerabilis frater noster Galfridus Eboracensis archiepiscopus ad supplendum defectum hujusmodi et cultum di-vini nominis ampliandum, cum consensu capituli ejus-dem Ecclesiæ, de quadam magna præbenda in eadem Ecclesia tunc vacante duas præbendas instituit, duobus clericis in perpetuum conferendas: quarum unam, scilicet ecclesiam de Muskeham cum perti-nentiis suis, idem archiepiscopus dudum magistro T. de Disce clerico suo contulit, eoque illam post-modum resignante, ipsam tibi liberaliter assignavit, quam postulasti tibi per sedem apostolicam confir-mari. Nos igitur tuis justis postulationibus grato concurrentes assensu, dictam præbendam cum com-munia pertinente ad ipsam, sicut eam juste possides et quiete, auctoritate tibi apostolica confirmamus, et præsentis scripti patrocinio communimus. Nulli ergo, etc., hanc paginam nostræ confirmationis in-fringere vel ei, etc., usque incursum.

Datum Laterani, v Idus Aprilis, pontificatus no-stri anno tertio decimo.

LIII.

ALBERTO FERENTINATI EPISCOPO.

Conceditur quidam locus pro construendo molendino.

(Laterani, vii Kal. Maii.)

Quia te, sicut venerabilem fratrem, vinculo sinceræ charitatis amplectimur, in his quæ secundum Deum possumus prompta tibi volumus benignitate deferre. Quocirca, venerabilis in Christo frater, tuis precibus inclinatus, locum qui dicitur Molendinum de Papa, cum omni jure nostro, ad construendam ibidem molendinum, tibi et duobus successoribus tuis titulo locationis sub annua pensione unius libræ ceræ concedimus; ita videlicet quod post decessum eorumdem successorum tuorum locus ipse cum omni melioratione sua libere ad Romanam Ecclesiam revertatur. Decernimus ergo ut nulli omnino hominum liceat hanc paginam nostræ locationis infringere vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei et beatorum Petri et Pauli apostolorum ejus se noverit incursum.

Datum Laterani, vii Kalend. Maii, pontificatus nostri anno tertio decimo.

LIV.

NICIENSI EPISCOPO, ET LIRINENSI CLAUSTRALI ET DE MOGENIS PRIORIBUS ANTIPOLITANÆ DIOECESIS.

Ut mulierem quamdam ad maritum suum redire cogant.

(Laterani, vii Kal. Maii.)

Accedens olim ad apostolicam sedem R. de Fonte laicus sua nobis conquestione monstravit quod cum Rixendam filiam Benedicti de Grassa Antipolitanæ diœcesis duxisset legitime in uxorem, et inter eos fuisset carnalis copula subsecuta, dictus B. in contrarium voluntate mutata, ipsum coram venerabili fratre nostro Antipolitano episcopo traxit in causam, dictam filiam asserens sibi coactam nupsisse. Cujus dictus episcopus favere cupiens voluntati, probationes ejusdem R. admittere recusavit, cum impetu proferens quod antedictæ mulieri nubendi alii licentiam concedebat. A quo gravamine idem vir ad sedem apostolicam appellavit, præfatæ inhibens mulieri ne alii viro se præsumeret copulare. Sed dictus pater eandem filiam suam clam, non in facie Ecclesiæ, nihilominus cuidam Bertrando nomine minus licite copulavit. Quare venerabili fratri nostro Vigintimiliensi episcopo et dilecto filio abbati Sancti Honorati et magistro R. rectori ecclesiæ Sancti Michaelis Antipolitanæ diœcesis dedimus in mandatis ut inquisita super præmissis diligentius veritate, quod canonicum esset statuere procurarent, facientes quod statuerent per censuram ecclesiasticam firmiter observari. Ad quorum ire præsentiam, sicut eorum transmissæ nobis litteræ continebant, pars mulieris sæpius citata contempsit. Accedens tandem post multum temporis intervallum et asserens mandatum apostolicum per suppressionem veritatis obtentum, proposuit mulierem

A eandem dicto R. cui coacta nupserat, minus legitime copulatam, nec intervenisse carnalem copulam inter eos, inficiens et improbare contendens quod dictus Antipolitanus probationes ipsius R. admittere recusavit, et quod præcipitarit sententiam contra eum. Præfato igitur R. probationes super omnibus quæ ad obtinendum mandatum nostrum dixerat offerente, ipsi testes receperunt hinc inde. Et quoniam ad multas dilationes quas dederant ad probandum, et ad unum peremptorium pars non venerat mulieris, cum vellent dicta testium publicare, procurator mulieris ipsius, qui venerat ad aliud peremptorium quod assignaverant, appellavit, litteras arguens falsitatis, et bullam volens astruere, quia punctus deerat, esse falsam. Cumque dicti B judices appellationi ab eo interpositæ detulissent, eandem causam cum attestationibus receptis ad nos sufficienter remiserunt instructam, festum beati Lucæ proximo præteritum utrique parti terminum præfigentes, quo cum ipsis nostro se conspectui præsentarent Nos igitur auditis attestationibus ipsis et plenius intellectis, quia nobis constitit per eandem mulierem ipsam in dictum virum suum præstitisse consensum, discretioni vestræ per apostolica scripta præcipiendo mandamus quatenus eandem, ut ad virum suum redeat et affectui ei adhæreat conjugali, patrem quoque ac matrem, ne consilium et auxilium ei præstent quo minus revertatur ad ipsum, monitione præmissa per censuram ecclesiasticam appellatione remota cogatis. Nullis litteris C veritati et justitiæ præjudicantibus a sede apostolica impetratis. Quod si non omnes, etc., tu, frater episcopo, cum eorum altero, etc.

Datum Laterani, vii Kal. Maii, pontificatus nostri anno tertio decimo.

LV.

MONACHIS SANCTI JULIANI, ET ... PERSONÆ ECCLESIE SANCTI DIONYSII DE AMBASIA.

Confirmatur quedam compositio.

(Laterani, x Kal. Maii.)

Cum inter vos ex parte una et canonicos S. Florentini diœcesis Turonensis ex altera super jure parochiali ejusdem castri per utriusque partis procuratores in nostra præsentia quæstio verteretur, ad hanc tandem concordiam spontanei devenerunt, ut videlicet dominus castri prædicti cum familia sua, quam exhibet, milites vero cum familiis illis quæ percipiunt victum et vestitum ab eis quotidianum, nec non omnes clerici ejusdem castri cum familiis suis quas exhibent, præter illos duntaxat sive clericos sive laicos [qui de] familia Sancti Thomæ ac Sancti Dionysii et Sancti Salvatoris esse noscuntur, canonicis memoratis et eorum ecclesiæ de cætero parochiali sicut jure subjecti; ipsi quoque canonici in quindecim baliis inferius adnotatis habeant decem et octo balivos, cum familiis eorum victum et vestitum quotidianum percipientibus ab eisdem; ita quod id nec minui valeat nec augeri. Nomina vero balivorum et baliarum sunt ista. Præpositura

castrum, pedagogaria, pontonaria, annonaria, præpositura varannæ, præpositura Joannis de Ambasia, præpositura Peronellæ de Vindocino, villicus domini de Næreio, præpositura Bertranni militis, carpentaria domini Ambasiæ, calderaria domini, bucheria domini, exclusaria, tabernaria et forestaria. Verum in tribus ultimo nominatis sex habere debent, et unum in qualibet præmissarum. Sane corpora parochianorum suorum in cœmeterio ecclesiæ Sancti Dionysii, quod tam vobis quam præfatis canonicis est commune, de cætero tumulabuntur a canonicis memoratis, nisi alias decedentes elegerint sepulturam. Et eadem corpora prius per eos in præfatam Sancti Dionysii ecclesiam inferentur, et missarum officiis, si quidem tempus fuerit celebrandi, a monachis vel presbytero celebratis, oblatio ad monachos et presbyterum devolvetur, quod si tempus non fuerit celebrandi, hujusmodi corpora deferri ad sepulturam ab ecclesia memorata debent. Reliquum autem officium ad sepulturam pertinens, pro sui dignitate conventus celebrabunt canonici antedicti, quod non solummodo de parochianis eorum statutum est esse servandum, sed etiam de omnibus aliis ad quorum exsequias in ecclesia Sancti Dionysii celebrandas fuerint evocati. Chrisma vero et oleum sanctum ab ecclesia ipsa recipiant simul et semel in anno. De feudatariis insuper est statutum ut quicumque ipsorum habuerit plura feuda vel unum, etsi plura integra feuda ad plures personas devenerint, quicumque habuerit integrum, cum omni familia sua, quam exhibet, si vero integrum feudum in plures fuerit partes divisum, is qui partem tenuerit principalem, ecclesiæ Sancti Florentini parochianus existet. Reliquos autem omnes ecclesia Sancti Dionysii obtinebit. Nos igitur concordiam approbantes eandem, ipsam auctoritate apostolica confirmamus et præsentis scripti patrocinio communimus. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ confirmationis infringere vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem, etc., usque incursum.

Datum Laterani, x Kal. Maii, pontificatus nostri anno tertio decimo.

LVI.

CANONICIS SANCTI FLORENTINI.

Super eodem.

(Datum, ut in alia.)

Cum inter vos ex parte una et monachos Sancti Juliani ac... personam ecclesiæ Sancti Dionysii de Ambasia diœcesis Turonensis ex altera, etc., ut in alia, usque esse noscuntur, vobis et ecclesiæ vestræ de cætero parochiali sint jure subjecti. Præterea vos in quindecim ballis inferius adnotatis habeatis decem et octo ballivos, etc., ut in alia, usque ultimo nominatis sex habere debetis, et unum in qualibet præmissarum. Sane corpora parochianorum vestrorum in cœmeterio ecclesiæ Sancti Dionysii, quod tam vobis quam capellano et monachis est commune, de cætero tumulabuntur a vobis, nisi alias

A decedentes elegerint sepulturam, et eadem corpora prius per vos in præfatam Sancti Dionysii ecclesiam inferentur, etc., ut in alia, usque pertinens pro vestri dignitate conventus celebrabit. Quod non solummodo de parochianis vestris statutum est, etc., ut in alia, usque celebrandas fueritis evocati. Chrisma vero et oleum sanctum ab eadem recipietis ecclesia simul et semel in anno. De feudatariis insuper est statutum, etc., ut in alia, usque in finem per totum.

Datum similiter ut in alia per totum.

LVII.

EPISCOPO ET MAGISTRO FLO. ARCHIDIACONO ZAMORENSI,
ET ABBATI DE MOREROLA DIOECESIS ZAMORENSIS.

B *Committit inquisitionem super excessibus canonicorum Portugalensium.*

(Datum Laterani, iii Id. Maii.)

C Grave gerimus et indignum quod cum venerabilis frater noster, Portugalensis episcopus, post diutinas persecutionis angustias quas a charissimo in Christo filio nostro illustri rege Portugalensi et ejus noscitur sustinuisse ministris, evasis demum fugæ præsidio custodiis violentis, bonisque suis, non solum ecclesiasticis, verum etiam patrimonialibus derelictis, compulsus sit pariter cum decano suo et aliis, licet paucis, tribulationis propriæ participibus, pro commissæ sibi ecclesiæ libertate, ad sedem apostolicam confugere quasi nudus, canonici Portugalensis ecclesiæ, quos ejus, utpote boni patris, oppressionibus compati decuisset, non solum filialis compassionis dicuntur ei subtraxisse solatium, quinimo tanto nocentiores aliis quanto pejus familiaris solet lædere inimicus, sæviendi adversus ipsum temeritate sua præbuisse videntur extraneis incentivum, dum tam ipsi quam ecclesiæ memoratæ portionarii excommunicationi subjecti divina non erubuerunt officia celebrare, contempto temere interdicto primo vel secundo per eundem episcopum promulgato, super quo non relaxando ad sedem fuerat apostolicam appellatum, et perjurio nihilominus vilipenso quod iidem canonici dignoscuntur circa præsens negotium incurrisse. Nolentes igitur tantam præsumptionis audaciam relinquere incorrectam, discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus et districtè præcipimus quod inquisita et cognita veritate, si rem inveneritis ita esse, canonicos et portionarios memoratos sublato cujuslibet contradictionis et appellationis obstaculo beneficiis ecclesiasticis et officiis spoliatis, nisi forsan ad interventum et consilium præfati episcopi temperandum duxeritis hujus canonicæ disciplinæ rigorem. Volumus insuper et præcipimus ut circa omnia quæ præmissa sunt, tam super principali quam super incidenti appellatione postposita procedatis. Quod si non omnes... tu ea, frater episcope, cum eorum altero, etc.

Datum Laterani, iii Idus Maii, anno tertio decimo.

LVIII.

BURGENSI EPISCOPO.

De libertate monasterii Oniensis.

(Datum Laterani, x Kal. Maii.)

(24) Orta inter te et monasterium Oniense super statu ipsius monasterii quæstione, cum venerabilis frater noster Segobiensis episcopus et dilectus filius Palentinus electus eam de nostro examinassent mandato, ipsamque sufficienter instructam ad nostrum remisissent examen, nos tandem instrumentis, attestationibus, confessionibus et allegationibus diligenter auditis et perspicaciter intellectis, de communi fratrum nostrorum consilio te ac L. monacho procuratore prædicti monasterii consensum præbentibus, ita duximus providendum ut Burgensis episcopus singulis annis semel ad idem monasterium causa visitationis accedat; ubi devote receptus, et per diem unum honeste de bonis ipsius monasterii procuratus, capitulum intret, et habito ad abbatem et fratres exhortationis sermone, de statu ejusdem diligenter inquirat, ac super his quæ in eo reformanda vel ordinanda cognoverit, abbas episcopi salubre consilium studeat adimplere; si vero infra octo dies illud exsequi non curaverit, totius negotii veritatem idem episcopus Romano pontifici per litteras suas studeat fideliter intimare. Ipse tamen nec in abbatem nec in conventum excommunicationis vel suspensionis aut interdicti sententiam hac vel alia occasione inconsulto Romano pontifice ferre præsumat; sed mandatum ipsius Romani pontificis expectetur, ut in eodem negotio juxta quod ipse mandaverit procedatur. Et si abbas fuerit inventus culpabilis super eo quod episcopi consilium non admisit, satisfaciat ei de moderatis expensis quas propter hoc eum fecisse constiterit nuntium ad sedem apostolicam destinando. Cum autem post consecrationem suam prima vice Burgensis episcopus ad monasterium ipsum accesserit, recipiatur ab abbate ac monachis cum processione solemnibus, et si voluerit, celebret ibi missam. Quoties etiam invitatus accesserit pro exhibendis ecclesiasticis sacramentis, procuretur ab eis; ita quod nunquam numerum personarum et evectionum excedat in Lateranensi concilio diffinitum. Omnia siquidem ecclesiastica sacramenta, quoties indigerint, ab eodem et non ab alio episcopo exigant et recipiant; dummodo gratiam apostolicæ sedis habuerit, et ea gratis voluerit exhibere. Alioquin liceat illis quemcunque maluerint catholicum adire pontificem, qui ea sibi apostolica fretus auctoritate concedat. Oniensis autem electus a Burgensi episcopo benedictionem reverenter exposcat; quam ipse illi gratanter impendat, difficultatem aut moram nullatenus ingerendo; nisi forsitan ex publica fama vel manifesta causa seu denuntiatione canonica rationabile quid obsistat. Et tunc etiam Romanus pontifex consulatur, et ipsius be-

A neplacitum expectetur. Ita quod si constiterit episcopum fuisse culpabilem super eo quod benedictionem impendere nolisset electo, justas ei refundat expensas quas fecisse probabitur sedem apostolicam consulendo. Cum autem ab eo fuerit benedictus, reverentiam ei super his tantummodo quæ præscripta sunt reponat, professione hujusmodi super altare in scriptis oblata. In cæteris autem præfatum monasterium plena gaudeat libertate. Ne igitur quod a nobis pro parte tam Burgensis ecclesiæ quam monasterii Oniensis salubriter est provisum, occasione qualibet in posterum possit infringi, præsentium auctoritate statuimus ut contra præscriptam formam nulla summorum pontificum privilegia vel sæcularium principum scripta, nulla denique munimenta vel argumenta valeant prævalere. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ provisionis et constitutionis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei et beatorum Petri et Pauli apóstolorum ejus se noverit incursum.

Datum Laterani, x Kal. Maii, pontificatus nostri anno tertio decimo.

LIX.

ZAMORENSI ET LEGIONENSI EPISCOPIS.

De eadem re.

Laterani, viii Kal. Maii.)

(25) Suscitata super diversis articulis inter venerabilem fratrem nostrum Burgensem episcopum et Oniense monasterium quæstione, cum venerabilis frater noster Segobiensis episcopus et dilectus filius T. Palentinus electus, quibus auctoritate nostra dicta fuit causa commissa, eam sufficienter instructam ad nostram præsentiam remisissent, nos eidem episcopo et L. monacho monasterii procuratori, qui propter hoc ad sedem apostolicam venerant, audientiam concessimus liberam et benignam. Qui cum cœpissent principaliter litigare super statu monasterii memorati, quod ad se de jure communi sperare dictus episcopus proponebat, utpote in sua diœcesi constitutum, ejus juris usum Burgensem ecclesiam longis retroactis temporibus habuisse firmabat, et ex parte monasterii diceretur illud per principes sæculares et Romanos pontifices ab antiquo libertate donatum, et ipsum longissimo tempore usum fuisse plenaria libertate, nos auditis utrinque propositis, de voluntate partium demum ex providentia inter eas duximus componendum; prout in aliis nostris litteris super hoc confectis plenius continetur. Postmodum vero partibus super subjectione ac libertate membrorum ejusdem loci, monasteriorum videlicet, capellarum, cellarum, et prioratum, persequentibus quæstionem, quatuor sibi dictus episcopus in præfatis locis ad se de jure communi spectantibus, ut dicebat, ejus juris usum habuerat ab antiquo, specialiter vindicabat, eorundem locorum

(24) Vide infra epist. 59 et 69.

(25) Vide epist. seq.

clericos asserendo teneri ad episcoporum, archidiaconorum, et archipresbyterorum Burgensium accedere synodos, excommunicationis vel interdicti servare sententias promulgatas ab eis, procurationes annuas exhibere, ac singulos aureos solvere Burgensi episcopo noviter substituto; ad intentionem propriam roborandam super primis tribus articulis jus commune, secundum quod dictos clericos, sicut et alios suæ diœcesis, ad prædicta teneri dicebat, ac juris ipsius usum liberum ab antiquo, et super quarto antiquam et approbatam consuetudinem allegando. De quibus omnibus per depositiones testium fidem factam esse dicebat. Verum pars altera proposuit ex adverso supradicti monasterii membra, sicut et ipsum cœnobium, ab antiquo fuisse sæcularium principum et Romanorum pontificum Urbani II, Paschalis II, Eugenii III, et Alexandri III privilegiis libertate donata, et longis retroactis temporibus hujusmodi fuisse libertate gavisæ; sicut per ipsa privilegia exhibita coram nobis, ac instrumentum Victoris quondam Burgensis episcopi, et suorum depositiones testium manifeste constare dicebat. Nos igitur auditis et intellectis quæ utraque pars proposuit coram nobis, super quatuor præmissis capitulis monasterium Oniense de consilio fratrum nostrorum justitia condemnavimus exigente. Sententia vero lata procurator præfatus ad probandam præscriptionem, tam super quatuor articulis prænotatis, quam etiam super quibusdam decimis post transactionem acquisitis a monasterio, ecclesiis et colonis ipsius ex episcopi parte petitis, quarum controversiam volebamus sententiæ calculo terminare, et in qua fuerat coram iudicibus supradictis conclusum, restitutionem in integrum nomine monasterii postulavit. Et cum super hoc coram nobis fuisset aliquandiu litigatum, nos deliberatione præhabita, restitutionem in integrum ad præscriptionem probandam, tam super quatuor articulis prænotatis, quam etiam super controversia decimarum, eidem procuratori nomine monasterii duximus indulgendam; tibi, frater Zamorensis, et dilectis filiis magistris Mauricio archidiacono Toletano et Michaeli canonico Segobiensi dantes nostris litteris in mandatis ut recipiatis testes quos pars monasterii ad probandam præscriptionem legitimam super quatuor articulis sæpeditis et super capitulo decimarum, vel etiam episcopus ad interruptionem probandam duxerit producendos; et si de partium voluntate processerit, causam ipsam appellatione remota sine debito terminetis; alioquin remittatis eandem ad nos sufficienter instructam, præfigentes partibus terminum competentem quo nostro se conspectui repræsentent sententiam dante Domino recepturæ. Ne vero per excogitatum malitiam, sicut ex quibusdam præsumptionibus pluribus videbatur, effectum sententiæ in damnum episcopi contingeret impediri, neve monasterium per executionem sen-

tentiæ propter ipsas suspensiones incurreret detrimentum, nos æquitate pensata ita duximus providendum, ut ante omnia supradicta sententia a nobis prolata per vos executionis mandetur. Quocirca fraternitati vestræ per apostolica scripta mandamus quatenus sententiam ipsam sublato appellationis obstaculo executioni mandantes, faciatis eandem inviolabiliter observari, contradictores per censuram ecclesiasticam compescentes. Quod si non ambo his exsequendis potueritis interesse, alter vestrum ea nihilominus exsequatur.

Datum Laterani, viii Kalend. Maii, pontificatus nostri anno tertio decimo.

LX.

ZAMORENSI EPISCOPO ET MAGISTRIS MAURITIO ARCHIDIACONO TOLETANO ET MICHAELI CANONICO SEGOBIENSI.

De eadem re.

(Datum, ut in alia.)

(26) Suscitata super diversis articulis, etc., in eundem modum ut in alia per totum, usque duximus indulgendam. Quocirca præsentium vobis auctoritate mandamus quatenus recipiatis testes quos pars monasterii ad probandam præscriptionem legitimam, etc., ut in alia, usque a nobis prolata sublato appellationis obstaculo executioni mandetur, cujus executionem tibi, frater Zamorensis, et venerabili fratri nostro Legionensi episcopo duximus committendam. Volumus nihilominus et mandamus ut ab episcopo recipiatis idoneam cautionem quod si monasterium in causa ipsa per sententiam prævaluerit, universa quæ medio tempore ipsius sententiæ occasione percepit monasterio restituat memorato. Quod si non omnes, etc. duo vestrum ea, etc.

Datum, ut in alia per totum.

LXI.

EISDEM.

De negotio capellæ S. Mariæ de Castro Soris.

(Romæ apud S. Petrum, iv Kal. Maii.)

Cum in causa quæ inter Burgensem ecclesiam et clericos Sanctæ Mariæ de castro Soris super quibusdam ecclesiis et rebus aliis vertitur, ad dilectum filium abbatem de Retorta et priorem de Corrubis fuerint a sede apostolica litteræ impetratæ, ipsi reputantes venerabilem fratrem nostrum Burgensem episcopum contumacem, in rerum petitarum possessionem causa rei servandæ partem induxerunt adversam. Verum cum super eorundem processu, quem memoratus episcopus, utpote post appellationem ad nos legitime interpositam attentatum, revocari petebat, inter ipsum et... partis adversæ procuratorem fuisset in nostra præsentia diutius litigatum, taliter fuit demum a nobis de ipsorum voluntate provisum, ut tam super dictarum rerum omnium possessione quam etiam fructibus, quos nunc possunt dicti clerici restituere, præfato epi-

(26) Cap. *Suscitata*, De in int. restitut.

scopo restitutis, de restituendis aliis, quam cito se facultas obtulerit, idoneam exponant dicti clerici cautionem; ad quod eos, si necesse fuerit, per vos volumus et mandamus, appellatione remota, ecclesiastica censura compelli. Postmodum autem episcopus petiit coram nobis ut clericos ejusdem ecclesie, qui post interdicti ab eodem episcopo et excommunicationis sententias a Palentino electo et suis conjudicibus delegatis a nobis propter eorum contumaciam rationabiliter promulgatas divina presumpserant officia celebrare prefatis sententiis vilipensis, poena dignaremur canonica castigare, ac quorundam eorum corpora faceremus de coemeterio ecclesiastico exhumari, quae interim fuerant tumulata. Procurator vero praedictus tam super libertate libere sibi eligendi praelatum quam etiam super tertiis ipsius ecclesie, medietate domorum, molendinorum, vinearum, terrarum et hortorum ad ipsam ecclesiam in eodem castro spectantium, et ecclesiarum ac terrarum ejusdem castri et circumadjacentium eremitarum, item Sancti Nicolai, Sancti Dominici, Sanctae Caecliae, Sancti Jacobi, Sancti Stephani, Sancti Joannis, Sancti Michaelis, et Sanctae Eulaliae ecclesiarum et eremitarum circumadjacentium eis, rursus Sancti Michaelis de Tavanera, Sancti Stephani de Castriello, Sanctae Mariae de Villafilos, Sancti Martini et Sancti Andreae ecclesiarum, cum adjacentibus eis eremitoriis universis, terrarum quoque ac vinearum et molendinorum medietatis et de Arnelas et de Palatios et de Fitero ecclesiarum, necnon et de Pontestero, et de Feneiosa, et Villae-Viridis, et de Alcobella, et Sancti Cypriani ecclesiarum, ac eremitarum omnium circumadjacentium eis, procuratorum quoque et obedientiarum et interdictorum de Valbonella, de Fonte Lesina, et de Valvinchera, et de Valvas ecclesiarum, et medietatis de solaribus, hortis, terris, vineis, molendinis ecclesiarum de villa Serigo, et circumadjacentium eremitarum, de Villimara et de Villaquiran ecclesiarum, terrarum et vinearum ecclesiae de Valdemoro, cum adjacentibus eis eremitoriis universis, de Quintanella quoque et de Fontan, de Castellanos et de Villa Aios ecclesiarum, medietatis insuper de solaribus, terris, hortis, vineis et molendinis ecclesiae de Fanos, et de Fenestrosa, cum eremitorio, et de Pedrosa, cum circumadjacentibus eremitoriis, Sanctae Engeniae et Sancti Joannis de Pisverga ecclesiarum, ac instituendi praelatos et archipresbyteros in eisdem, et haereditatis cujusdam apud Ormaza restitutionem humiliter postulavit. Petiit quoque ut quasdam res mobiles, scilicet thuribulum et scyphum argentea, mulam et mulum, centum oves, et tria juga boum apparatibus suis, duodecim porcos, et sex modios panis, dolium vini, gallinarum quoque et anserum, ac valentiam annonarum quae praedictus Burgensis episcopus per tres menses in quindecim equitaturis expendit, tapeta duo, linteamina tria, et totidem pulvinaria, mantas tres, culcitram unam, mantilia

A quatuor, sogam carralem de corio, ferrum caldaram, acetrum, tres aczados, totidem aczadas, quatuor cistas scutellis plenas, quatuor fulera, et auricularia tria, coopertorium unum, necnon et lectum de corio, cuppam de Villa Aios ad villam de Silos tunc temporis deportatam, duas cuppas alias de civitate Burgensi ablatas, et aliam venditam in Levis, scamna tria, carrum ferratum, quibus omnibus pars sua spoliata fuerat, ei restitui mandarem. Adjecit insuper quod dictus Burgensis episcopus claves sacristae abstulit violenter, codicemque privilegiorum ablatum non reddidit donec ea quae contra ipsum et suam ecclesiam in eo continebantur abrasit; quaedam nihilominus detinens quae delegati a nobis iudices sub excommunicationis poena restitui praeeperunt. Quae omnia sibi procurator praedictus cum fructibus perceptis ex eis restitui postulabat, et super his satisfactionem sibi congruam exhiberi. Lite igitur coram nobis super praemissis legitime contestata, quia super utrinque propositis nobis non potuit fieri plena fides, causam ipsam de ipsorum episcopi et procuratoris assensu vobis duximus committendam, per apostolica vobis scripta mandantes quatenus absolutis clericis ejusdem ecclesiae ad cautelam, audiatis causam, et eandem, si de partium voluntate processerit, appellatione remota sine debito terminetis, facientes quod decreveritis per censuram ecclesiasticam firmiter observari. Alioquin ipsam sufficienter instructam ad nostram praesentiam remittatis, praesigentes partibus terminum competentem quo se nostro conspectui repraesentent justam auctore Domino sententiam recepturae. Testes autem qui ab utraque parte fuerint nominati, si se gratia, odio vel timore subtraxerint, per censuram eandem appellatione remota cogatis veritati testimonium perhibere. Nullis litteris obstantibus praeter assensum partium a sede apostolica impetratis. Quod si non omnes his exsequendis... duo vestrum ea nihilominus exsequantur.

Datum Romae apud Sanctum Petrum, iv Kal. Maii, anno tertio decimo.

LXI.

EISDEM.

De causa monasterii de Ortega.

(Romae ap. S. Petrum, iv Kal. Maii.)

D Burgensi capitulo dudum ad nos suam querimoniam destinante quod monasterium Sancti Joannis de Ortega ad Burgensem ecclesiam pertinebat, cui G. Martini sacerdos et quidam alii debitam recusabant obedientiam exhibere, violenter ipsum monasterium detinentes, nos bonae memoriae episcopo et dilectis filiis archidiacono et thesaurario Palentini commisimus causam ipsam. Coram quibus P. Joannis Burgensis ecclesiae procurator contra Petrum Bartholomaei, Petrum Joannis, Dominicum Martini, Joannem et Gundisalvum, singulariter videlicet contra quemlibet, suam exeruit quaestionem; et possessorium iudicium intentando, proposuit ab eisdem violentiam Burgensi ecclesiae fuisse illatam,

restitutionem portionis unius canonici petens a quolibet prædictorum; postulans nihilominus ut expellerentur a monasterio memorato, utpote violenter intrusi, et propter inobedientiæ vitium pœna canonica punirentur. Econtra prædicti canonici prorsus inficiantes se aliquam Burgensi ecclesiæ violentiam intulisse aut extitisse inobedientes eidem aliquatenus vel rebelles, dixerunt quod cum essent canonici regulares, nihil penitus possidere poterant, vel agere seu etiam respondere absque sui prioris licentia et mandato. Adjecerunt insuper quod cum divisæ non essent in præfata sancti Joannis ecclesiæ portiones, ipsi, cum nihil certum penitus possiderent, etiam si essent clerici sæculares, ad restituendam aliquam portionem non poterant condemnari, nec a præfata ecclesia supradicta occasione depelli. **B** Judices vero, utriusque partis attestacionibus et allegacionibus diligenter inspectis, in tribus primis capitulis, super quibus fuerat possessorium intentatum, antefatos quinque canonicos absolvunt, condemnantes eosdem ad canonicam obedientiam Burgensi episcopo exhibendam. A qua sententia cum Burgensis episcopus appellasset, nos venerabilij fratri nostro Oscensi episcopo et dilectis filiis Tirasonensi decano et præposito Iaccensi dedimus in mandatis ut in appellationis causa legitime procedentes, eandem sententiam sicut justum esset confirmare vel infirmare curarent. Qui utriusque partis confessionibus et rationibus intellectis, et advertentes supradictas petitiones ex parte Burgensis ecclesiæ contra præfatos clericos nimis inepte ac irrationabiliter fuisse conceptas, antedictam sententiam confirmarunt, verba in eadem expressa tenori suæ sententiæ adnectentes: qui sententia in scriptis redacta, et in ejusdem serie annis Incarnationis Dominicæ adnotatis, hujusmodi clausulam subjecerunt: *Præterea de illata Burgensi Ecclesiæ violentia, et interdicto a prædictis quinque clericis non servato, ac expensis a procuratore clericorum de Ortega petitis, reservamus nobis licentiam cognoscendi.* Cum autem nuper venerabilis frater noster Burgensis episcopus et supradictorum clericorum procurator in nostra præsentia super præmissis aliquandiu litigassent, nos utrinque propositis intellectis sententiam ultimorum judicum in eo duximus sententialiter confirmandam in quo supradictorum judicum dignoscuntur sententiam confirmasse. In eo vero quod jam lata sententia sibi licentiam cognoscendi super quibusdam articulis reservarunt, dictum eorum decrevimus irritum et inane. Quocirca discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus quatenus supradictam sententiam auctoritate apostolica confirmatam facialis per censuram ecclesiasticam appellatione remota inviolabiliter observari. Quia vero super libera administratione monasterii memorati et rebus ejusdem, quibus Burgensem ecclesiam dicebat episcopus spoliatam, et super fructibus et

A rebus aliis quas canonici ab eodem episcopo repetebant, lis coram nobis fuit solemniter contestata, discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus quatenus recipiatis testes quos utraque pars duxerit producendos, et causam ipsam, si de partium voluntate processerit, sublato appellationis obstaculo sine debito terminetis, facientes quod decreveritis per censuram ecclesiasticam firmiter observari. Alioquin eandem ad nos remittatis sufficienter instructam, præfigentes partibus terminum competentem quo nostro se conspectui repræsentent sententiam dante Domino recepturæ. Testes autem qui fuerint nominati, si se gratia, odio, vel timore subtraxerint, per censuram eandem appellatione cessante cogatis veritati testimonium perhibere. Nullis litteris obstantibus præter assensum partium a sede apostolica impetratis. Quod si non omnes his exsequendis potueritis interesse, duo vestrum, etc.

Datum Romæ apud Sanctum Petrum, iv Kal. Maii, pontificatus nostri anno tertio decimo.

LXIII.

ARCHIEPISCOPO ET SUFFRAGANEIS ECCLESIE NARBONENSIS.

De negotio Durandi de Osca.

(Laterani, iv Idus Maii.)

(27) Cum talis esse debeat ars eorum quibus regendæ animæ committuntur, ut non solum a Dominico grege subductas sollicitudine pastoralis reducere, verum etiam reductas ad ipsum paterna in eo studeant mansuetudine confovere, procul dubio nobis et vobis est sollicitè providendum ut dilecti filii Durandus de Osca et Guillelmus de Sancto Antonino cum sociis suis reconciliatis ecclesiasticæ unitati taliter foveantur in ipso quod cum ipsi se lætabantur ibidem invenire favorem speratæ dulcedinis, alii eorum inducantur exemplo errorem suæ deserere cæcitatæ. Quapropter fraternitatem vestram monemus attentius et hortamur, per apostolica vobis scripta præcipiendo mandantes quatenus ipsos procedentes secundum Deum, charitative tractantes, non permitatis eos aut illos qui suum ipsis intuitu charitatis impenderint beneficium in vestris diocesis constitutos hujus occasionis prætextu a quoquam temere molestari, contradictores ecclesiastica censura appellatione postposita compescendo. Quod si non omnes.... singuli vestrum in diocesi sua ea nihilominus exsequantur.

Datum Laterani, iv Idus Maii, pontificatus nostri anno tertio decimo.

In eundem modum scriptum est archiepiscopo et suffraganeis ecclesiæ Tarraconensis. Datum ut in alia per totum. In eundem modum scriptum est archiepiscopo Mediolanensi et suffraganeis ejus.

Datum, ut in alia per totum.

(27) Vide lib. xi, epist. 196, et lib. xii, epist. 18, 66 et seqq.

LXIV.

PRIORI ET CAPITULO BEATÆ MARIE DE SALIS
BITURICENSIS.

Confirmat statuta Ecclesiæ de Salis.

(Laterani, vii Idus Aprilis.)

Solet annuere sedes apostolica piis votis, et honestis petentium precibus favorem benevolum impertiri. Sane, sicut ex tenore vestrarum litterarum accepimus, vos ad dissensionis materiam amputandam, quæ pro donationibus præbendarum Ecclesiæ vestræ sæpius emergebat, de assensu venerabilis fratris nostri Guillelmi Bituricensis archiepiscopi communiter statuistis quod postquam Ecclesiæ vestræ præbendæ ad duodenarium devenerint numerum, qui per ipsum archiepiscopum et vos etiam in vestra est Ecclesia institutus, præbendas quæ vacaverint Bituricensis archiepiscopus, qui pro tempore fuerit, personis quibus voluerit secundum Deum conferat et assignet, ita quod is qui ab eodem fuerit institutus, priori obedientiam faciat, et circa eum prior correctionem habeat, quemadmodum circa tales habere hactenus consuevit. In hominibus vero, terris Ecclesiæ ac omnibus aliis prior et capitulum debitam jurisdictionem obtineant, et hactenus consuetam. Vacante vero Bituricensi Ecclesia, si quam in Ecclesia vestra præbendam vacare contigerit, illam absque contradictione cujusquam conferat solus prior. Cedente vero vel decedente priore ipsius Ecclesiæ, canonici ejusdem loci liberam eligendi priorem habeant facultatem, et illa in hoc articulo gaudeant libertate qua Ecclesiæ aliæ in Bituria positæ gaudere noscuntur. Hoc etiam constitutum sacrosanctis tactis Evangeliiis servaturos vos in perpetuum promisistis. Nos igitur vestris precibus inclinati, statutum ipsum, sicut pie ac provide factum est, auctoritate apostolica confirmamus et præsentis scripti patrocinio communimus, salvo in omnibus apostolicæ sedis mandato. Nulli ergo, etc., hanc paginam nostræ confirmationis infringere vel ei, etc., usque incursum.

Datum Laterani, vii Idus Aprilis, anno tertio decimo.

(28) Vide lib. xii, epist. 103, 104.

(29) *Regiæ Franc.* Enge sive Ingebergæ (quam Botildem Hoveden Anglus vocat) non Gerbæ, ut vult Bzovius ex Æmilio Canuti 6 (non Caini apud Nauclerum), cui successit Waldemars I, Daniæ regis sorori, non filiæ regis Hungariæ, ut vult Beloïus in Domanii Francici unione, qua dimissa post obitum Elizabethæ, sive Alisiæ Balduini IV, comitis Hannoniæ filiæ, Philippus Augustus colore affinitatis quæsit, ut in c. *Porro de divort.* Agnetem (non Mariam, ut vult idem Beloïus loco supra citato) Bertoldi IV Meraniæ (non Bohemorum ut apud Guaguinum,) ducis filiam (non marchionis, ut apud Surium in Vita S. Hedwigis 15 Octob.) superinduxit. Qua de causa concilium Divione convocatum ad reformationem conjugii, cui præerat Petrus Capuensis apostolicæ sedis legatus, ita ut prius matrimonium copulatum fuerit. Quibus peractis Agnes diem suum obiit, Nauclerus Gen. IV, 1183 (sed dicendum 1198);

A

LXV.

ILLUSTRI REGI DANORUM.

Recipitur sub protectione sedis apostolicæ.

(Laterani, Nonis Maii.)

(28) Quod orthodoxæ fidei zelo succensus ad laudem divini nominis et Christianæ religionis honorem signo crucis assumpto, ad reprimendam feritatem incredulæ nationis regalis exerere decrevisi gladium potestatis, pium devotionis tuæ propositum in Domino commendamus; illudque favoris apostolici gratia prosequentes, personam et regnum tuum cum omnibus bonis tuis sub beati Petri et nostra protectione suscipimus, statuantes ut quandiu vacaveris operi hujusmodi pietatis, integra maneat, et a cujuslibet temeritatis incursum quieta consistat.

B Verum tuam regalem prudentiam commonemus ut ita provide tibi et tuis caveas undecunque, ne, quod absit! sub nostræ protectionis prætextu quamlibet te contingat sustinere jacturam.

Datum Laterani, Nonis Maii, pontificatus nostri anno tertio decimo.

LXVI.

ILLUSTRI REGINÆ FRANCORUM (29).

De causa divortii.

(Datum, ut in alia.)

(30) Super amaritudine in qua es paterno tibi compatientes affectu, serenitatem tuam consolando monemus ut quæ alios cum rege consorte tuo per matrimonialem ipsius copulam accessisti rectora, veneranda regina tui, te regas in imminentis pugnae molestia (31), per quam Deus tuam voluit examinare virtutem; sic in omnibus quæ adversa videntur et dura te formans ut plus ex formidine mentis ea quam ex necessitatis instantia perferendo, non tam pareas quam super his assentias voluntati divinæ, nec unquam tristis excipiens quod acciderit contra votum, tributum tuum hilaris, non invita, persolvas; attendens quod universa quæ in miseriæ hujus mundo a quocunque penduntur, quasi quædam necessaria sunt humanæ vitæ tributa, quorum immunitatem nemo poterit cum effectu vel petere vel sperare. Quapropter, charissima in Christo filia, de tua te consolare fortuna, et animum induendo

D Guaguinus, lib. vi Rerum Gallic.; Nic. Vignierus bibl. hist., anno 1199; Bzovius in Innoc. III, 1199, § 3; Krantzius Daniæ, lib. vii, c. 13; Paulus Æmil. lib. xvi, ex quibus facilius conjicies deliria Jacobi Meyeri Annal. Fland., lib. vi, anno Domini 1184 et Naucleri somnium circa Engebergam, dumque unum eundemque ducem Bohemiæ et Meraniæ constituit, cum apud Joannem Dubravium Histor. Bohem. scriptorem eidem regno aliquem Bertholdum nomine imperasse nusquam repererim.

(30) Vide supra lib. x, epist. 176; lib. xi, epist. 180, 181, 182, 183.

(31) *Pugnae molestia* in divortio, de quo Photii Nomocanon tit. 12, c. 4. W. GG. Isidori disarreatio, dissolutio inter virum et uxorem, Scholiastes Lycophronis in verbo *παρθενοκτόνον*, Ἀδαμας κατὰ Ἡρας προστάγμα. Ἀποπεμφάμενος τὴν Ἰωάνη, καὶ ἐπιγύμας τὴν Νεφέλην.

virilem, ab ipsius constantia non recedas, ut quasi de proprio fato conquesta, illud tibi gemas accidere quod multis indignioribus non videris evenire. Cum enim sine adversario virtus marceat, quæ quanta sit, aut quid valeat, tunc apparet cum illam patientia manifestat, in exaggerationem doloris nequaquam est pervertendum quod verius potest ad consolationis materiam imputari. Pater quippe cœlestis carnalium more parentum, non educantium filios in deliciis, quos intendunt ad virtutem componere, te per hæc voluit experiri, et sibi, non tanquam delicatam, sed sicut electam filiam præparare. Qua de re periculosius reputans quod in reprobis alitur audacia per licentiam quam quod virtus per disciplinam proficit in electis, patientiam tuam feras humiliter exerceri, et quia patientibus patienter passio non est pati, sic æquanimiter sustineas universa quod ille in cuius manu cor regis (32) est, et quocumque voluerit vertet illud, humilitatis tuæ merito provocatus, non solum adversitatis causa submota, conciliando tibi animum viri tui, tuam remuneret patientiam, verum etiam gratia sui (Spiritus), qui verus sponsus est fidelium animarum, expectationis tuæ angustiam recompenset, segura de nobis quod in quibus oportuerit et decuerit, nequaquam tibi suffragium favoris apostolici subtrahemus.

Datum, ut ni alia per totum.

LXVII.

EBORACENSI ARCHIEPISCOPO.

De negotio Eboracensi.

(Laterani, II Non. Maii.)

(33) Domus Domini comedit nos tunc zelus et igne illo succendimur vehementer quem Filius hominis mittens in terris voluit ut arderet cum hi contra ecclesiasticam libertatem insurgunt qui, si se recolerent, ut deberent, a Domino suscepisse ad malefactorum vindictam gladii potestatem, illam deberent pro viribus defensare, ut passeret spirituales videlicet nidificarent in eos velut in cedros Libani plantatos a Domino, et turtur nidum ubi suos pullos reponeret inveniret. Sane gravis ex parte tua nobis est oblata querela quod, cum Joannes rex Angliæ ab ecclesiis et domibus eleemosynariis Eboracensis provinciæ tertiam decimam disposuisset recipere, tu id præsentiens, pro ecclesiastica libertate tuenda sedem apostolicam appellasti, te ac tua et universos ejusdem provinciæ clericos nostræ protectioni supponens. Verum rex ipse a proposito quod præconceperat non recedens, non solum de demanio tuo et a te tenentibus, sed etiam a religiosis et plerisque clericis Eboracensis provinciæ tertiam decimam proventuum eorundem extorsit contra ecclesiasticam libertatem. Cumque tu, hæc ferre non prævalens, recessisses de partibus Anglicanis, ad nostram præsentiam accessurus, idem rex te ac tuos temporalibus mobilibus et immobilibus spoliatus, jurisdic-

(32) *Cor regis*, eisdem verbis alloquitur Joannes papa II Justinianum imperatorem in l. inter c. *De sancta Trinitate*.

tionem tuam circa spiritualia multipliciter juxta suæ voluntatis arbitrium impedivit, et possessiones et nemora tua in grave præjudicium Eboracensis Ecclesiæ distrahi faciens, in plurimis aliis tibi et tuis injuriosus exstitit admodum et molestus. Cum igitur tantam Dei et Ecclesiæ suæ injuriam, non tantum propter dispendium temporalium quantum propter periculum animarum, nequeamus conniventibus oculis pertransire, qui, si necessitas id exposceret, pro tuenda ecclesiastica libertate non dubitarem exponere nosmetipsos, licet super hoc venerabilibus fratribus nostris Heliensi, Wigornensi, et Herefordensi, et postmodum Londoniensi et Roffensi episcopis, et dilecto filio decano Lincolnensi litteras nostras duxerimus destinandas, nihilominus tamen fraternitati tuæ per apostolica scripta mandamus quatenus regem eundem moneri facias efficaciter et prudenter induci ut suæ saluti consulens et honori, tam tibi quam Ecclesiis et aliis ad te spectantibus ablata restituat universa, et de damnis et injuriis irrogatis satisfaciat competenter. Alioquin prædictis litteris non obstantibus, per quas nondum exstitit plene in negotio ipso processum, tu propter hoc officii tui debitum in Eboracensi provincia exsequaris, quod per appellationis objectum nolumus impediri.

Datum Laterani, II Non. Maii, anno tertio decimo.

LXVIII.

EPISCOPO, ET ABBATI SANCTI JOANNIS IN VINEIS

ET DECANO SUESSIONENSI.

Eis committitur causa præbendæ Casletensis.

(Laterani, VIII Kal. Maii.)

Dilectus filius Bartholomæus canonicus Casletensis in nostra proposuit præsentia constitutus quod cum præpositus Casletensis Morinensis diœcesis, qui filiis, nepotibus et cognatis Ecclesiæ suæ conferre præbendam quasi jure hæreditario consuevit, præbendam... filii sui defuncti a sua nolens cognatione disjungi, eam... nato... filia suæ tunc lactenti dedisset, nos venerabili fratri nostro Silvanectensi episcopo et conjudicibus suis dedimus in mandatis ut præbendam eandem, utpote de jure vacantem, apostolica sibi auctoritate conferrent. Ad quorum impediendum processum dictus præpositus et quidam de canonicis ipsi animo et parentela conjuncti, frustratorie nostram audientiam appellantes, appellationem emissam persequi non curarunt, excepto quod unus eorum, R. videlicet pueri dicti pater, tandem ad præsentiam nostram accedens, coram bonæ memoriæ Matthæo Sancti Theodori diacono cardinali, a nobis sibi auditore concesso, ad hoc se asseruit non venisse. Quare dicto præposito et capitulo Casletensi per scripta nostra mandavimus ut eidem præscriptam præbendam sine difficultate conferrent, dilectos filios abbatem Sancti Auberti Cameracensis et collegas ipsius exsecutores

(33) Vide lib. XI, epist. 87, et Matth. Paris, ad an. 1207.

sibi nihilominus concedentes. In quorum præ- A
sentia pars adversa comparens, litteras quas-
dam exhibuit continentes quod præbendam præpo-
sito confirmaveramus eandem, sicut ipsam juste
ac pacifice possidebat; per quas ipsum ab in-
tentione sua excludere nitentur. Verum iudices
attendentes confirmationem hujusmodi non valere,
cum præbendam illam præpositus possidere non
posset, et procedentes in nostri executione man-
dati, in corporalem possessionem præbendæ ipsum
inducere curaverunt: propter quod pars adversa
vocem ad nos appellationis iterato emisit, quam,
sicut et primam, persequi non curavit. Cumque
occasione illius possessionem ipsius canonici per
annum et amplius multipliciter perturbasset, idem ad
abbatem Sancti Nicasii Remensis et coniudices suos B
nostras litteras impetravit. Qui ex capituli relatione
comperto quod sibi periculosum existeret in ecclesia
residere, ipsi fecerunt securitatem præstari firma-
tam præstito juramento. Qua recepta, cum crederet
se securum, præpositus et complices ejus in fra-
trem ipsius in ecclesia coram altari astantem in die
Cœnæ Domini manus sacrilegas injecerunt, et tu-
multu exorto, auxilio canonicorum et presbyterorum
astantium vix manus ipsorum effugere potuerunt.
Cæterum cum coram dicto abbate Sancti Nicasii
suisque collegis super hoc persequeretur jus suum,
idem præpositus ad abbatem de Bergis et coniudices
suos, nulla de ipso vel negotio memorato habita
mentionem, nostras litteras impetravit. Quos idem C
canonicus habens certa ratione suspectos, utpote
quorum unus præposito erat affinis, et alter in ea-
dem causa ipsius exstiterat advocatus, eumque ad
loca suspecta vocantes frequenter, præcipitabant
sententiam excommunicationis in eum per contu-
maciam non absentem, et prædictum præpositum
a præfatis iudicibus excommunicatum pro eo justi-
tia exigente absolverant, licet standi mandatis eo-
rum cautionem juratoriam præstitisset, et nolebant
supersedere negotio ad mandatum ipsorum, cum
super hoc nullam jurisdictionem habebant, ad no-
stram duxit audientiam appellandum. Quocirca di-
scretionem vestræ per apostolica scripta præcipiendo
mandamus quatenus si est ita, revocato in irritum
quidquid occasione litterarum illarum, quæ per ve- D
ritatem tacitam fuerant impetratæ, ab eisdem iudi-
cibus in ejus præjudicium inveneritis attentatum,
memoratum canonicum faciatis ejusdem præbendæ
auctoritate nostra pacifica possessione gaudere, ac
de damnis et injuriis irrogatis eidem satisfactio-
nem debitam exhiberi, tam præfatum præpositum
quam contradictores quoslibet per censuram ec-
clesiasticam sublato appellationis obstaculo com-
pescentes. Non obstantibus aliquibus litteris quæ de
his omnibus non faciant mentionem, et in quibus
non contineatur insertum quod de nostra certa
scientia emanarint. Testes autem, etc. Quod si non
omnes, etc., tu, frater episcopo, etc.

(34) Vide supra epist. 58, 59, et infra epist. 70.

A Datum Laterani, viii Kal. Maii, anno tertio decimo.

LXIX.

FRATRIBUS MONASTERII ONIENSIS.

*Confirmatur concordia facta inter episcopum Bur-
gens. et monasterium Oniense.*

(Laterani, Nonis Maii.)

(34) His nos convenit robur apostolicum impertiri
quæ semel in contentionem deducta, iudicio sunt vel
concordia terminata, ne sopitæ quærimoniæ revi-
viscant, et relabantur iterum in recidivæ scrupulum
quæstionis. Sane cum olim inter Ecclesiam vestram
et bonæ memoriæ Victorem Burgensem episcopum
super tertiis decimarum quæstio suborta fuisset,
tandem inter eos hujusmodi compositio intercessit,
quod videlicet memoratus episcopus de suorum
canonicorum assensu concessit et confirmavit Joanni
tunc Oniensi abbati ejusque catholicis successoribus
in perpetuum tertiis decimarum in omnibus
ecclesiis suis quas idem abbas eo tempore posside-
bat, nec non decimas quas usque tunc in villis de
Arenis, Sant. Tamaio, Terminon, Ventretea, Solas
et Pelluegas recipere consueverat episcopus me-
moratus. Præfatus vero abbas, cum capituli sui
consensu, prænominato episcopo et successoribus
ejus villam Ribillam cum omnibus pertinentiis suis
concessit perpetuo possidendam. Cum autem nuper
venerabilis frater noster Gar. Burgensis episcopus
et Lupus procurator vester, inter alias quæstiones
utrinque propositas coram nobis, cœpissent super
præfatis decimarum tertiis litigare, tandem compo-
sitionem præfatum memoratus episcopus recogno-
vit, eandem se velle servare proponens. Nos igitur
vestris precibus inclinati, compositionem jam di-
ctam, sicut pie ac provide facta est et ab utraque
parte sponte recepta, ad exemplar bonæ memoriæ
Alexandri papæ prædecessoris nostri auctoritate
apostolica confirmamus et præsentis scripti patro-
cinio communimus. Nulli ergo omnino hominum
liceat hanc paginam nostræ confirmationis, etc. Si
quis autem, etc., usque incursum.

Datum Laterani, Nonis Maii, pontificatus nostri
anno tertio decimo.

LXX.

EPISCOPO ZAMORENSI, ET MAURICIO ARCHIDIAcono TO-
LETANO, ET MAGISTRO MICHAELI CANONICO SEGO-
BIENSI.

De recipiendis testibus super præscriptione.

(Laterani, Nonis Maii.)

(35) Cum Lupus procurator monasterii Oniensis
proposuisset inter alia coram nobis ad illud in suis
Ecclesiis ratione cujusdam transactionis inter ipsum
et bonæ memoriæ Victorem Burgensem episcopum
olim initæ parochiale jus integre pertinere, ac
venerabilis frater noster Burgensis episcopus, suc-
cessor ipsius, in eisdem quædam sibi jura paro-
chialia vindicaret, nos eandem causam sententiæ
curavimus calculo terminare, prout in aliis litteris
ad vos directis plenius continetur. Sed cum lata

(35) Vide supra epist. 69.

sententia, procurator ipse ad probandum præscriptionem super quibusdam articulis fuisset a nobis per beneficium in integrum restitutionis admissus, cœpit nobis humiliter supplicare ut per in integrum restitutionis auxilium eum ad probandum admittere dignaremur quod Burgensis Ecclesia ratum habuit et consensit ut Oniense monasterium in omnibus ecclesiis quas tunc temporis possidebat, jus parochiale in integrum obtineret, sicut per quamdam transactionem asserebat sibi fuisse concessum. Quocirca discretionem vestram per apostolica scripta mandamus quatenus recipiatis testes quos utralibet pars super prædicto ratihabitionis consensu duxerit producendos, et depositiones eorum super jam dicto recipientes articulo, quas per vos nulli penitus volumus revelari, penes vos reservetis fideliter consignatas, donec negotio super cæteris ventilato, de ipsius processu per vos redditi fuerimus certiores, et per nostræ responsionis oraculum qualiter in ipso procedendum sit declaretur; cum non hoc ipso quod testes super dicto capitulo taliter recipi volumus ad cautelam intendamus adhuc in integrum restitutionis auxilium monasterio indulgere. Volumus etiam et mandamus quod si causam eandem ad nostrum remiseritis examen instructam, attestaciones hujusmodi simul ad nos cum aliis remittatis. Quod si non omnes, etc., duo vestrum, etc.

Datum Laterani, Nonis Maii, pontificatus nostri anno tertio decimo.

LXXI.

AURELIANENSI EPISCOPO (56), ET ELEEMOSYNÆ CISTERCIENSIS ET BONÆVALLIS ABBATIBUS.

De electione abbatissæ S. Aviti.

(Laterani, v Nonas Maii.)

Cum post alia circa quæ super correctione monasterii Sancti Aviti de mandato nostro provide processistis, abbatissam ejusdem loci, prout erat exigente justitia faciendum, ab administratione suspensam excommunicationis quoque vinculo curaveritis innodare, ad depositionem ipsius, quamvis expedire plurimum videretis, propter appellationem (57) quæ ab ipsa dicitur interposita, sine conniventia nostra, sicut accepimus, procedere dubitastis. Quia igitur intelleximus abbatissam prædictam a monasterio ipso merito amovendam, eaque ibi præside vel residente, statum præfati monasterii commode reformari non posse, discretionem vestram per apostolica scripta mandamus quatenus eidem ab ipso prorsus amotæ, juxta quod ordini et statui suo congruit, auctoritate nostra sublato appellationis obstaculo provideri alibi facientes, injungatis sororibus monasterii supradicti

(56) *Aurelianensi* suffraganeo archiepiscopi Senonensis, de quo infra.

(57) *Appellationis* interpositæ ad sedem apostolicam, quæ in civilibus suspendit, ita ut quæ post appellationem facta non valeant, c. *Consideravimus de elect.* Sed in hac parte appellatione nondum terminata, rescribit summus pontifex provideri.

A ut per regularem electionem (58) sibi præficiant personam idoneam (59) in reatricem. Quod si non omnes, etc., tu, frater episcopo, etc.

Datum Laterani, v Nonas Maii, pontificatus nostri anno tertio decimo.

LXXII.

HERVEO TRECENSI EPISCOPO.

De quadam præbenda Trecensi.

(Romæ, Kal. Maii.)

(40) Dilecto filio nostro Petro tituli Sanctæ Pudencianæ presbytero cardinale dilectis filiis R. de Avalon cellarario Senonensi et R. de Noa clerico procuratori tuo auditore concesso, idem cellararius proposuit coram eo quod cum bonæ memoriæ Guillelmus Remensis archiepiscopus, tunc apostolicæ sedis legatus, ad Trecensem accessisset Ecclesiam, in qua G. nepoti suo præbendam concedere intendebat, cum nulla penitus vacaret ibidem, dictus cellararius, non tam ei quam nobis etiam cupiens in hac parte placere, præbendam quam in ipsa obtinebat Ecclesia in ejus manibus resignavit. Qui liberalitati ejus volens postmodum grata vicissitudine respondere, de capituli Trecensis assensu, præsentem quoque venerabili fratre nostro Senonensi archiepiscopo, tam præfatum nepotem suum quam etiam cellararium in canonicos Trecenses instituit; et ambobus idem capitulum stallum in choro et locum in capitulo assignavit. Quibus idem Remensis archiepiscopus fructus supradictæ præbendæ tandiu dividendos communiter assignavit donec præfatus G. integrum esset præbendale stipendium assecutus, in eos qui contravenire præsumerent excommunicationis sententia promulgata; quorum receptionem generalis procurator bonæ memoriæ prædecessoris tui in Constantinopolitanis partibus tunc agentis postmodum approbavit. Unde dictus cellararius in eadem ecclesia lectiones et evangelium in hebdomada sua postea legisse dignoscitur, et tam decani quam episcopi electioni et aliorum negotiorum tractatibus sicut canonicus Trecensis interfuit, et domum quamdam per capitulum memoratum obtinuit quæ non nisi canonico consueverat assignari. Tu quoque cum ad eandem accessisti ecclesiam consecratus, dictum cellararium cum canonicis aliis ad osculum recepisti, cum tamen tunc temporis non nisi canonici ad osculum admittantur, et eidem super prædictis non movisti per biennium quæstionem. Unde petiit ut te ab ipsius super hoc molestatione indebita compescere dignaremur. Verum dictus R. procurator tuus proposuit ex adverso quod cum idem cellararius præbendam suam in præfati Remensis archiepiscopi manibus resignas-

(58) *Electionem*, cui succedit regia nominatio ex pacto Concordatorum.

(59) *Personam idoneam*. Idem statuitur ob electi incapacitatem c. *Priusquam* 28, distinct. et in c. *Archidiaconum*, dist. 85, forte quia corrupta, quæ in abbatissam non est promovenda c. *Juenculas* 20, q. 1, et decisiones, cap. *Tolos.* q. 295.

(40) Cap. *Dilecto*, De præbend.

set, ipse de medietate illius nepotem suum (41), et de medietate alia dictum cellararium investivit; quam adhuc detinere præsument in tuum præjudicium et gravamen, non permittens te libere de ipsa disponere, prout ad te dignoscitur pertinere. Et licet ad dilectos filios decanum et magistros G. Cornutum Parisiensem et S. Remensem canonicos super hoc nostræ fuerint litteræ impetratæ, cellararius demum ad nos frustratorie appellavit, ut te posset gravare laboribus et expensis. Idem quoque proposuit procurator quod cum in Trecensi ecclesia institutus olim fuerit certus canonicorum numerus et capituli juramento firmatus, supradictus archiepiscopus, qui etsi legatus fuisset in Theutonia, in Senonensi tamen provincia eidem non fuit officium legationis injunctum, institutionem hujusmodi facere non potuit ut legatus; quinimo, et si legatus in eadem provincia existisset, ad unicum tamen spirituale jus, quod vacabat ibidem, duos insimul canonicos instituere sibi non licuit contra canonicas sanctiones. Nam si duo unicum præbendam haberent, id esset contra Turonense concilium, quod præbendarum inhibet sectionem. Si vero duobus in canonicos et fratres receptis, uni tantummodo præbenda daretur sub expectatione, alius contra Lateranense concilium remaneret. Præterea, licet in Ecclesia in qua non est certus numerus præbendarum, nulla etiam præbenda vacante, in canonicum quis possit assumi, cum intelligatur ad quoddam jus eligi quod ex electorum assensu de novo creatur, et cum electo in canonicum nascitur, et desinit cum defuncto, in ecclesia tamen quæ determinatum habet numerum præbendarum, uno duntaxat individuo jure vacante, duo insimul eligi non possunt ad illud, cum hujusmodi spirituale jus dividi seu communicari nequeat inter eos. Quanquam interdum ii ad quos spectat electio, de communi consensu augmentare valeant numerum præbendarum, quoddam jus spirituale de novo creando; nisi forte statutum aliquod obviaret, quod esset juramento firmatum, vel cui sedis apostolicæ confirmatio accessisset, hujusmodi clausula prohibitionis adjecta, ut si quidquam contra id fieret non valeret. Propter quod institutionem præfatam nullam fuisse dictus asseruit procurator, cum in Trecensi ecclesia, sicut præmissum est, certus sit præbendarum numerus, quem capitulum vel legatus augmentare minime intendebat, vel jus aliquod de novo creare, quod ex eo argui proponebat, quia non fuit unus ad vacantem præbendam et alius simpliciter institutus, sed ad præbendam unicum supradicto modo vacantem exstiterunt ambo recepti. Sed nec Trecense capitulum, ad quod præbendarum collatio nullatenus pertinebat, vel dictus procurator prædecessoris tui, receptionem hujusmodi approbare potuit, utpote contra canones attentatam. Tibi quoque nequaquam obfuisse dicebat quod cellararium præfatum ad osculum inter

A canonicos Trecenses admiseras, vel quod aliquanto tempore super hoc negotio siluisti, cum tunc temporis ecclesiæ tuæ consuetudines, et quæ in ea minus legitime facta fuerant, ignorares. Ad hæc autem cellararius sic respondit, quod cum idem archiepiscopus in Trecensi capitulo suæ legationis litteras legi fecerit, et legatus eo tempore ab omnibus haberetur, an legatus in illa provincia fuerit, non debebat ulterius in dubium revocari; maxime cum tu in prædictis litteris, quas obtinueras contra eum, memoratum archiepiscopum legatum duxeris nominandum. Adjecit insuper, quod licite quis ad spirituales fraternitates eligi potest in canonicum et in fratrem, nulla etiam præbenda vacante (42), argumentum ad hoc cujusdam epistolæ decretalis inducens, in qua legitur quod cum T. clericus, nulla in Lingonensi ecclesia præbenda vacante, ab episcopo et canonicis Lingonensibus supradicti archiepiscopi judicis delegati a nobis interveniente auctoritate in canonicum receptus fuisset et fratrem, ita quod nullius præbendæ fructus perciperet nisi loco proximo vacaturæ, nos attendentes quod dictum T. in canonicum et fratrem recipi non occurrebat canonicis institutis et vacaturam expectare præbendam Lateranensi concilio non esset dubium obviare, illicito reprobato, quod licitum erat duximus approbandum. Unde cum videretur indignum ut is qui receptus erat in canonicum et in fratrem, præbendæ beneficio fraudaretur, episcopo et canonicis Lingonensibus dedimus in mandatis ut si res taliter se haberet, eidem T. præbendam, cum se facultas offerret, assignare curarent. Allegavit insuper quod ab apostolica sede frequenter hujusmodi litteræ impetrantur, ut in ecclesia, in qua certus est numerus præbendarum, nulla præbenda vacante recipiatur quis in canonicum et fratrem, et eidem præbenda, cum se facultas obtulerit, conferatur. Item licet Turonense concilium sectionem inhibeat præbendarum, nihilominus tamen Romana Ecclesia receptionem eorum qui ad dimidias præbendas assumpti sunt in canonicos approbando, nonnunquam sectas præbendas eis præcipit integrari. Sed ad hoc fuit ex adverso responsum quod etsi Romanus pontifex dimidiatam quoad temporalem proventus præbendam contra concilium Turonense illi quandoque præcipiat integrari cui jus spirituale vacans fuerat cum debita integritate collatum, pro eo tamen quod ad hujusmodi jus dimidium de facto, cum de jure non valeat, est receptus, id mandare minime consuevit, et ex plenitudine potestatis ad unicum jus spirituale non vacans aliquem recipi utilitate vel necessitate pensata valeat indulgere; sicut de Augustino in canone invenitur (43), qui novo modo proventus et consecratus episcopus, incolumi Valerio episcopo ecclesiæ Hipponensi accessit in cathedra, non successit. Et sicut de non vacante præbenda, concessa tamen et confirmata per Romanum

(41) In quart. Coll. medietate una dictum G. nep.

(42) Cap. Dilectus, De præbendis.

(43) Cap. Non autem, 7, q. 1, c. 12.

pontificem, euidam clerico in ecclesia Lingonensi et per executorem ipsius ad eandem etiam non vacantem recepto, in præallegata legitur decretali, præfatus tamen archiepiscopus, qui etsi legatus fuisset in provincia, absque nostra saltem licentia speciali contra juris scripti tenorem ad unicum jus spirituale quod vacabat in ecclesia supradicta, in qua certus erat numerus præbendarum, instituere non potuit nepotem et cellararium supradictos, cum hoc non solummodo Turonensi sed etiam Lateranensi concilio obviaret; maxime cum nec novum jus creare intenderet, nec præbendarum numerum augmentare, quod inde colligitur, quia resignatione cellararii procurata, eosdem instituit ad unicam præbendam vacantem. Unde nos his et aliis intellectis, cellararium antedictum, quem præfatam præbendam constitit prius libere resignasse, ad restitutionem eorum quæ ratione supradictæ investituræ tenebat de consilio fratrum nostrorum sententialiter duximus condemnandum, ei super præbenda ipsa vel ejus parte silentium imponentes; ita quod per hoc supradicto G. nullum præjudicium generetur, maxime cum res inter alios acta non noceat regulariter aliis juxta canonicas et legitimas sanctiones. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ diffinitionis infringere vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, etc., usque incursum.

Datum Romæ apud Sanctum Petrum, Kal. Maii, pontificatus nostri anno tertio decimo.

LXXIII.

EPISCOPO, ET I. ARCHIDIACONO, ET MAGISTRO N. DE DUACO CANONICO CATALAUNENSI.

De eadem re.

(Datum, ut in alia.)

Dilecto filio nostro Petro tituli Sanctæ Pudentianæ presbytero cardinali dilectis filiis R. de Avalon cellarario Senonensi et R. de Noa clerico procuratori venerabilis fratris nostri Trecensis episcopi auditore concesso, etc., ut in alia, usque bonæ memoriæ prædecessoris supradicti episcopi Trecensis Constantinopolitanis partibus, etc., ut in alia, usque assignari. Episcopus quoque, cum ad eandem accessit ecclesiam consecratus, dictum cellararium cum canonicis aliis ad osculum dignoscitur recepisse, cum tamen, etc., ut in alia, usque super prædictis non movit per biennium quæstionem. Unde petiit ut

(44) *Episcopis* suffraganeis archiepiscopi Cantuariensis in majori Britannia, cui subditi sunt viginti episcopi provinciales.

(45) Vide lib. II, epist. 225, 224.

(46) *Joannes*, frater Ricardi primi, et patruus Arturi ducis Britannia nepotis ex fratre, quem jussit trucidari, ut faciliori via regium apicem sortiretur. Quibus patris, judicio Parium Francia interposito, bellum initum est in regno Francia et Angliæ, de quo in c. *Novit. de judiciis*, et c. ex parte *De foro competentis*, ubi legendum auctoritate bonæ memoriæ Innocentii papæ, non Joannis. Illi siquidem Honorius tertius auctor rescripti successit, et primum lis contestata fuit in judicio coram Innocentio III; deinde agitata sub Honorio III, in dicto c. ex parte

episcopum ipsum ab ipsius super hoc, etc., usque dignaremur. Verum dictus R. procurator ejusdem episcopi proposuit ex adverso quod cum, etc., ut in alia, usque præsumit in memorati episcopi præjudicium et gravamen, non permittens cum libere de ipsa disponere, prout ad se dignoscitur pertinere. Et licet, etc., usque frustratorie appellavit, ut episcopum ipsum posse, etc., usque vel dictus procurator prædecessoris ipsius episcopi receptionem hujusmodi, etc., ut in alia, usque attentatam. Ipsi quoque episcopo nequaquam obfuisse dicebat, etc., in eundem fere modum ut in alia, usque duxerit nominandum. Adjecit insuper, etc., ut in alia per totum, usque sanctiones. Quocirca discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus quatenus quod est a nobis sententialiter diffinitum faciatis appellatione remota inviolabiliter observari, contradictores per censuram ecclesiasticam compescentes. Quod si omnes, etc. tu, frater episcopo, cum eorum altera ea, etc.

Datum, ut in alia per totum.

LXXIV.

ROFFENSI ET SARESBERIENSI EPISCOPIS (44).

De dotalitio B. reginæ Anglorum.

(Datum Laterani, IV Idus Maii (45).)

Utinam [charissimus in Christo filius noster] Joannes (46) [rex] Angliæ, nostris acquiescens monitis et consiliis, sic regeret semetipsum ut nos, qui de corde puro, conscientia bona, et fide non ficta ejus salutem diligimus et honorem, in ipsum non cogeret ecclesiasticam exercere censuram (47) nec contra se divinam iracundiam provocaret illis injurias inferendo quibus impertiri deberet gratiam et favorem. Compellimur etenim vel inviti scribere contra eum, qui toties nostra monita præterit aure surda, ut querella charissimæ in Christo filia Berengaria (48) quondam Anglorum reginæ illustris indicat sæpe sæpius nostris auribus inculcata; a cujus clamore nec possumus nec debemus avertere aures nostras, qui sumus omnibus in justitiadebitores; illius vicem, licet immeriti, gerentes in terris qui hominis personam non accipit, sed cum tranquillitate judicans, facit misericordiam et judicium omnibus injuriam patientibus, et reddit retributionem superbis. Sæpe namque ipsum recolimus monuisse ut suæ saluti consulens et honori, eidem reginæ super dotalitio suo, medietate mobilium (49) inclytæ recordationis regis Richardi fra-

et c. ex parte *De fide instrument.*

(47) *Ecclesiæ censuram*, excommunicationem, *ἱερατικὴν χριστῶν* in codice canonum Eccl. Afr. c. 100. V. Hincmarum, epist. 9, c. 58.

(48) *Berengaria*, quondam uxoris Richardi primi, quæ filia fuit Garsia regis Navarra. Polydorus Virgilius, *Hist. Angl.*, lib. XIV, in principio, de qua in dictis capitibus supra citatis, male Bzovius, qui Berengariam Joannis regis Angliæ uxorem fuisse scribit anno Domini 1228, § 10. Isabellæ siquidem meminisse debuit ex eodem Virgilio lib. XV, quæ nupta fuit Joanni.

(49) *Medietate mobilium*. Quæ consuetudo viget in variis Gallia provinciis ex jure municipali Parisiensium, Burgundionum et aliarum gentium; mo-

tris sui, et quibusdam aliis quæ ipsa sibi competere asserit, satisfaceret competenter. Sed quia nec id curavit efficere, nec coram iudicibus illis quibus negotium ipsum pluries dignoscimur commisisse, ipsi justitiam exhibuit super eis, nos tandem ipsi dedimus in mandatis ut usque ad festum nativitatis beatæ Mariæ proximo tunc venturum per procuratorem idoneum nostro se conspectui præsentaret, exhibiturus præfatæ reginæ vel procuratori ejusdem super præmissis et aliis, si qua forte adversus eum duceret proponenda, quod ordo posceret rationis. Ipse vero, licet dilectus filius prior Wigorniensis de mandato venerabilis fratris nostri Wigorniensis (50) episcopi, exhibitis ei litteris nostris, præfatum terminum ex parte nostra sibi peremptorium assignarit, sicut venerabilis frater noster Eliensis (51) et præfatus Wigorniensis episcopi, quibus super hoc direximus scripta nostra, per suas nobis litteras intimarunt, id tamen facere contempsit omnino, procuratore ipsius reginæ ad prædictum terminum ad sedem apostolicam accedente, ac per quatuor menses et amplius exspectante. Nos igitur in nostræ salutis dispendium nolentes ulterius deferre homini contra Deum, ipsum per litteras nostras monuimus et exhortati sumus attentius, in virtute Spiritus sancti eidem firmiter injungentes ut usque ad sex menses post susceptionem litterarum nostrarum aut præfatæ reginæ satisfaceret congrue de prædictis, aut componeret, si fieri posset, amicabiliter cum eadem, vel per sufficientem et idoneum responsalem (52) apostolico se conspectui præsentaret, exhibiturus eidem vel ejus procuratori super his et aliis quæ adversus eum duceret proponenda justitiæ complementum. Alioquin extunc civitates, villas, castra, et maneria (53) quæ ad dotalitium præfatæ reginæ spectare noscuntur, in ipsis litteris suis nominibus adnotata, licet ex alia causa supposita sint sententiæ interdicti, propter hoc tamen pari sententia specialiter decrevimus alligata; ut in omnibus illis nequaquam interdicti sententia relaxetur, donec super hoc idem rex satisfecerit competenter. Dantes vobis districte nihilominus in præceptis ut humana gratia et mundano timore postpositis eandem publicaretis sententiam, et faceretis sublato cujuslibet contradictionis et appellationis obstaculo auctoritate nostra firmiter observari. Vos autem, licet pridie Idus Julii proximo præterito, sicut ex litteris vestris accepimus, nostras curaveritis eidem litteras præsentare, et ipsarum continentiam sibi exposueritis diligenter, et idem nec præfatæ reginæ satisfecerit, nec amicabiliter composuerit cum eadem, nondum tamen ad publicationem ipsius sen-

bilia autem nomine Massarylici continentur lib. iv, c. 16 Constitut. Venet.

(50) *Wigorniensis*, suffraganei archiepiscopi Cantuariensis, de quo in c. *Innotuit de elect.*

(51) *Heliensis*, qui et suffraganeus ejusdem archiepiscopi.

(52) *Responsalem*, procuratorem in litem ad actionem factam. L. *Sed ctsi de pactis*, c. *Cum olim*, e.

tentia processistis, pro eo quod vobis non consistit regem præfatum infra sex menses non direxisse, juxta nostri mandati tenorem, ad nostram præsentiam responsalem. Cum igitur a tempore quo sibi nostras litteras præsentastis novem mensium spatium et amplius sit elapsum, nec rex idem ad præsentiam nostram propter hoc aliquem direxerit responsalem, procuratore reginæ diutius exspectante, ac eadem per decennium et amplius post nos clamaverit incessanter, fraternitati vestræ per iterata scripta mandamus et districte præcipimus quatenus humano favore ac timore postpositis, ad publicationem ejusdem sententiæ ac observationem ipsius, juxta priorum continentiam litterarum, sublato cujuslibet contradictionis et appellationis obstaculo procedatis; præceptum nostrum taliter impleturi quod plus Deo quam homini deferre probemini, et vestra possit inde obedientia merito commendari. Qualiter autem in executione præcepti apostolici processeritis, tam nobis quam sæpefatæ reginæ curetis litteris vestris fideliter intimare. Quod si non ambo. . . alter vestrum ea nihilominus exsequatur.

Datum Laterani, iv Idus Maii, anno tertio decimo.

[LXXV.]

EPISCOPO, ET MAGISTRO FLORENTIO ARCHIDIAcono ZAMORENSI, ET ABBATI DE MOREROLA ZAMORENSIS DIOECESIS.

Scribitur pro episcopo Portugalensi.

(Datum Laterani, iii Idus Maii.)

(54) Graves oppressiones et enormes injurias a charissimo in Christo filio nostro illustri rege Portugalensi venerabili fratri nostro Portugalensi episcopo irrogatas nec ipse propter hoc ad sedem apostolicam coactus confugere quasi nudus præ ipsarum multitudine facile nobis potuit viva voce sub compendio brevitate exponere, neque nos vobis præsentis pagina recensere. Cum enim super variis gravaminibus quæ præfatus rex exercuerat in eundem, dudum compositio inter eos mediantibus delegatis nostris celebrata fuisset, quam idem rex, sicut patet ex authentico suo scripto promisit se fideliter servaturum, ipse demum super articulis contentis in ea veniens contra ipsam, adversus memoratum episcopum graviores innovavit calumnias, et sæviore angustias instauravit. Indignatus siquidem ei pro eo quod illicitis nati sui nuptiis interesse ac eidem transeunti per civitatem processionem facere denegavit, post appellationem ad nos interpositam domos quorundam canonicorum ipsi episcopo assistentium fecit dirui, ac eis præbendas et equituras auferri, seras portarum ecclesiæ violari, ex

ex parte *De privileg.*

(55) *Maneria*, cum hic agatur de virtute comprehensiva, late et favorabiliter debemus verba interpretari. Itaque non hic accipiemus manerium præ illa parte domus, quæ habitatur ab ipso patrefamilias, sed pro universa ædificiorum mole.

(54) Vide supra epist. 57.

communicatos in ecclesiam intromitti, defunctorum in interdicto corpora sepeliri, et eundem episcopum ac decanum aliosque tribulationis suæ consocios in episcopali domo quinque pene mensibus per portarium suum et burgenses Portugalenses sic atrociter obsideri ut non solum facultatem exeundi de ipsa, verum etiam superveniente infirmitate ad confitendum et adorandum sacerdotis et crucis copiam nequiverit obtinere, donec multis debonestatus opprobriis, et magnis periculis circumseptus, inter hæc omnia canonicis et portionariis Portugalensis ecclesiæ post interdictum in appellationis nostræ contemptum ad cumulum doloris sui divina solemniter celebrantibus, compulsus est nuntiis regis dicere quod se illius exponeret voluntati. Qui sic demum a custodia liberatus, intelligens quod rex eum ad compositionem iniquam et appellationum renuntiationem intenderet coarctare, nocturnæ fugæ præsidio, recursurus ad nos, regni sibi præclusos exitus vix evasit. Præfatus autem portarius bona episcopatus invadens et in suos ac regios usus expendens, hominem quem dictus episcopus ad necessaria sibi deferenda transmiserat carceravit. Cum igitur hæc et alia quæ contra sæpe fatum episcopum et ecclesiam, imo Deum, per eundem regem enormiter attentata dicuntur, ex injuncto nobis apostolatus officio corrigere teneamur, discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus et districtè præcipimus quatenus ipsum ad restitutionem ablatorum et satisfactionem injuriarum super his et aliis tam debitam quam plenariam episcopo, decano et aliis ejus sociis impendendam, necnon etiam observandam compositionem prædictam monere prudenter et effiçaciter inducere procuretis. Qui si forsitan infra tempus quod ei duxeritis præfigendum id non curaverit adimplere, extunc eidem ingressum ecclesiæ ac universa interdictis ecclesiastica sacramenta, prohibentes in locis ad quæ ipse devenerit, eo præsentè divina officia celebrari. Et si nec sic duritia sua poterit emolliri, per litteras vestras hoc nobis intimare curetis; ut si morbum, quod absit! contigerit aggravari ad curationem ipsius graviore medicina, quemadmodum expedierit, insistamus. Dictum autem portarium et M. Martini ac G. servientes ipsius, necnon I. Album, P. Feudum, Tirou et omnes alios quos constiterit præfatum episcopum ac decanum et ejus socios inclusos in domo sua temere tenuisse, cum et idem portarius quemdam ejusdem episcopi subdiaconum vinctum catena ferrea tenuisse dicatur, tandiu denuntietis excommunicationi subjectos et ab omnibus faciatis tanquam excommunicatos arctius evitari donec passis injuriam satisfecerint competenter et cum vestrarum testimonio litterarum ad sedem accesserint apostolicam absolvendi; sententiam ipsam singulis diebus Dominicis ac festivis, pulsatis campanis, et candelis accensis, per totam Portugalensem diocesium facientes solemniter innovari, solli-

A cite providendo ut præceptum apostolicum taliter impleatis quod Deum videamini potius quam hominem revereri; ne, si aliter ageritis, negligentiam vestram cum exactissima pœna requirere cogemur. Volumus insuper et præcipimus ut circa omnia quæ præmissa sunt, tam super principalibus quam super incidentibus, appellatione postposita procedatis. Quod si non omnes. . . tu, frater episcope, cum eorum altero, etc.

Datum Laterani, III Idus Maii, anno tertio decimo.

LXXVI.

PORTUGALENSI EPISCOPO.

De eadem re.

(Laterani, III Idus Maii.)

B Justis petentium desideriis dignum est nos facilem præbere assensum, et vota quæ a rationis tramite non discordant effectu prosequente complere. Eapropter, venerabilis frater, tuis justis postulationibus grato concurrentes assensu, compositionem inter te ac charissimum in Christo filium nostrum illustrem regem Portugalensem super articulis comprehensis in ipsa mediantibus venerabili fratre nostro Zamorensi episcopo et collegis ipsius delegatis ut nobis provide celebratam et ab utraque parte sponte receptam, sicut in authentico scripto plenius continetur, auctoritate apostolica confirmamus et præsentis scripti patrocinio communimus, cujus tenor est talis: Sancius Dei gratia Portugalensis rex M. eadem Zamorensi episcopo et magistro P. Legionensi et I. Zamorensi decanis salutem et sinceram dilectionem. A memoria vestra non credimus excidisse quod super negotio quod inter me et Portugalensem episcopum vertitur, in hunc modum mihi litteras destinastis. Illustrissimo ac venerabili domino Sancio Dei gratia Portugalensi regi M. eadem Zamorensis episcopus et magister P. Legionensis et I. Zamorensis decani salutem et promptum devotionis famulatum. Notum facimus excellentiæ vestræ quod nos, mediantibus procuratoribus vestris, Portugalensem episcopum ad talem induximus compositionis modum, inspecto prius diligenter summi pontificis rescripto, ut vos prius ipsum episcopum et suos in plenitudine gratiæ vestræ bona fide recipiatis, super quo ei tam apertas litteras quam alias similes iudicibus transmittatis, et episcopatum suum cum debita integritate eidem et patrimonium suum cum inde ablatis restituatis; de causis religiosorum et quorumcunque clericorum episcopatus sui vos non intromittetis per vos vel per homines vestros, nisi requisitus ab eo, et ab omni ipsorum gravamine deinceps desistetis; et si causam vel querimoniam adversus aliquem de prædictis habueritis, non per vos, sed per eum, justitiam consequemini; si autem adversus episcopum vel adversus suos per archiepiscopum vel per summum pontificem tantum, si ad eum appellatum fuerit, vobis, nisi cum eo aliter conveneritis, satisfaciet; et vobis non recipientibus in protectione

vestra contra eum aliquem de suis subditis, nec in aliquo amodo eum gravantibus, neque impedi-
 tibus, omnia quæ ad eum et ad officium ejus et ad
 jus ecclesiæ suæ pertinent habeat, libere exerceat
 et quiete. Statuimus præterea cum præfato episcopo
 ut vos ei, cum ad excellentiam vestram destinave-
 rit, equitaturas suas et suppellectilia et alia quæ in
 civitate Portugalensi et ejus patrimonio inventa
 fuerint ad ipsum et ad suos pertinentia restitui, et
 P. Roderici militem absolvi facietis. De his vero
 quæ ad præsens inveniri non poterunt, quæ ad
 ipsum vel ad suos spectare noscuntur, sic dispo-
 suimus; ut a die qua vos viderit, vel vobis inno-
 tuerit per nuntium ejus ipsum Portugalensem civi-
 tatem intrasse, quando et ipse debet pro se et pro
 iudicibus episcopatum ab interdicto absolvere, us-
 que ad duos menses ipsi episcopo et suis plenariam
 restitutionem, nam jura sic postulant, facietis. De
 satisfactione vero sibi exhibenda celsitudinis vestræ
 discretioni committet, si circa restitutionem sibi
 faciendam et alia quæ diximus vos promptum inve-
 nerit et benignum; ut vestra honestate ac sua pen-
 sata, et Dei timore præ oculis habito, quomodo
 satisfaciendum videritis satisfactionem exhibere
 curetis. Et si prædicta, quæ pro bono pacis et ho-
 nestate regia tractavimus, majestati vestræ pla-
 cuerint, per litteras vestras apertas nobis et per
 alias domino Portugalensi voluntatem vestram inti-
 mare omnino non postponatis. Si autem placuerint,
 et aliquod de præmissis per vos, quod non credi-
 mus, omissum fuerit, apostolici rescripti coertio,
 circa ea quæ defectum patientur, in suo statu apud
 nos interim perdurabit; ita ut medio tempore nec
 vobis nec ipsi liceat super causa quæ inter vos et
 ipsum vertitur ad appellationis diffugium convolare.
 Addidimus etiam præterea, ut fabricam ipsius ec-
 clesiæ cum omnibus pertinentiis suis ecclesiæ libere
 relinquatis. Ipsa enim ecclesia debet de ipsa fabrica
 disponere prout viderit expedire. Vestram igitur
 discretionem indubitanter certifico quod omnes
 prædictos articulos compositionis inter me et Por-
 tugalensem episcopum factæ admitto gratanter et
 approbo, et promitto firmiter me in omnibus et per
 omnia sine dubio fideliter servaturum. Si vero,
 quod Deus avertat! a die qua ipse intraverit super
 his quæ inventa non fuerint in episcopatu contentio
 aliqua de restitutione facienda emerit, concedo
 ei securitatem bona fide et hominibus atque rebus
 ejus eundi et redeundi ad vos, quoties voluerit, pro
 sua justitia super restitutione illorum quæ defue-
 rint consequenda. Nulli ergo omnino hominum li-
 ceat hanc paginam nostræ confirmationis infringere,
 vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem
 hoc attentare præsumpserit, indignationem omni-
 potentis Dei et beatorum Petri et Pauli apostolorum
 ejus se noverit incursum.

Datum Laterani, III Idus Maii, pontificatus nostri
 anno tertio decimo.

(55) Vide supra epist. 63, et infra epist. 78, 94.

LXXVII.

DURANDO DE OSCA, ET WILLELMO DE S. ANTONINO,
 EORUMQUE FRATRIBUS IN FIDE CATHOLICA PERMANEN-
 TIBUS.

De negotio Durandi de Osca et sociorum.

(Laterani, III Idus Maii.)

(55) Cum a nobis petitur quod justum est et ho-
 nestum, tam vigor æquitatis quam ordo exigit ra-
 tionis ut id per sollicitudinem officii nostri ad debi-
 tum perducatur effectum. Eapropter, dilecti in do-
 mino filii, vestris justis postulationibus grato con-
 currentes assensu, auctoritate præsentium inhi-
 bemus ut nullus vobis qualibet violentia vel subre-
 ptionis astutia in præpositum præferatur, nisi quam
 vos cum consilio diocæsani episcopi, virum quidem
 idoneum, in fide recta, sana doctrina, et honesta
 conversatione probatum, duxeritis eligendum. Nulli
 ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ
 inhibitionis infringere vel ei, etc., usque incursum.

Datum Laterani, III Idus Maii, pontificatus no-
 stri anno tertio decimo.

LXXVIII.

ARCHIEPISCOPO ET SUFFRAGANEIS TERRACONENSIS
 ECCLESIE.

De eadem re.

(Laterani, IV Idus Maii.)

Cum inæstimabile pretium sanguinis Jesu Christi
 teneamur in animabus redemptis ex injuncto nobis
 apostolatus officio custodire, non solum veraciter
 pœnitentibus clementer impendere veniam nos
 oportet, verum etiam pertinaciter delinquentes in-
 stanter ad pœnitentiam provocare; ne si vel his
 paternam consuetudinem, vel illis sollicitudinem
 subtraxerimus pastorem, tot videamur ejusdem
 pretii redemptioni subtrahere quot in salvatione
 ipsius nostra potuissemus vigilantia conservare.
 Quapropter venientes dudum ad apostolicam sedem
 dilectos filios Durandum de Osca et Guillelmum de
 sancto Antonino et Joannem de Narbona et Ermen-
 gaudum et Bernardum Bitterrenses et Raymundum
 de Sancto Paulo et Ebrinum ac socios eorum pa-
 terna benignitate suscepimus, et ea quæ nobis tam
 pro se quam pro fratribus suis exponere curave-
 runt pleno concepimus intellectu. Ex his ergo quæ
 nobis de articulis fidei et sacramentis Ecclesiæ di-
 ligenter examinati dixerunt cognovimus eos fidem
 sapere orthodoxam et catholicam astruere verita-
 tem. Ad majorem tamen expressionem, appositis
 evangeliiis, et scripto confessionis eorum imposito
 super illa, recepimus ab eis hujusmodi juramentum.
Ego, inquit, Durandus de Osca, etc., ut supra, lib.
xI, epist. 496. Scriptum autem confessionis eo-
rum est tale: Pateat omnibus fidelibus, etc., ut su-
pra paucis mutatis, quæ illic adnotata sunt in mar-
gine, usque Ecclesiæ debitas persolvendo. Nos igitur
habito fratrum nostrorum consilio, per apostolica
vobis scripta mandavimus ut recepto a cæteris fra-

tribus simili juramento, reconciliaretis eos ecclesiasticæ unitati, et denunciaretis eos vere catholicos ac recte fideles, in præscriptis et aliis ipsos secundum Deum ab omni scandalo et infamia servantes immunes, et in litteris testimonialibus et aliis adminiculis ipsos propter Deum misericorditer juvaretis. Quia vero sicut accepimus, occasionis prætextu quod mandatum hujusmodi communiter susceptis, ad reconciliationem illorum qui sub præscripta forma reconciliari Ecclesiæ poposcerunt nondum a vobis fuit processum, uno se per alium excusante, qua de causa multi qui humiliter petierunt intrare, hætenus remansisse foras ecclesiam asseruntur, nolentes, sicut etiam nec velle debemus, ut qui trahi gratia divina creduntur, per duritiam vestram ab infinita Dei misericordia repellantur; fraternitati vestræ per apostolica scripta mandamus et districte præcipimus quatenus si non omnes his exsequendis potueritis interesse, tu, frater archiepiscopo, cum quolibet aliorum constitutos in Terraconensi provincia hujusmodi poenitentes juxta præscriptam formam appellatione remota reconciliare procures; circa præfatum Durandum de Osca et Willelmum de Sancto Antonino ac eorum socios secundum præmissum mandatum nihilominus procedendo, eis autem in fide recta et sana doctrina manentibus exhortandi licentiam tribuentes competentibus horis et locis.

Datum Laterani, iv Idus Maii, anno tertio decimo.

In eundem modum scriptum est archiepiscopo et suffraganeis ecclesiæ Narbonensis.

Datum, ut in alia ver totum.

LXXIX.

PRIORI ET CANONICIS SANCTÆ CATHARINÆ WATERFORDENSIS.

Recipiuntur sub protectione apostolicæ sedis.

(Laterani, ii Idus Maii.)

(56) Cum a nobis petitur quod justum est et honestum, tam vigor æquitatis quam ordo exigit rationis ut id per sollicitudinem officii nostri ad debitum perducatur effectum. Eapropter, dilecti in Domino filii, vestris justis postulationibus grato concurrentes assensu, ecclesiam sanctæ Catharinæ Waterfordensis et personas ibidem Domino famulantes, cum omnibus bonis quæ in præsentiarum rationabiliter possidet, aut in futurum justis modis, præstante Domino, poterit adipisci, sub beati Petri et nostra protectione suscipimus. In primis siquidem statuentes ut ordo canonicus, qui secundum Deum et beati Augustini regulam atque institutionem fratrum domus Sancti Victoris Parisiensis in eodem loco institutus esse dignoscitur, perpetuis ibidem temporibus inviolabiliter observetur. Specialiter autem insulam extra muros Waterfordiæ, in qua sita est ecclesia ipsa, cum omnibus pertinentiis suis, ecclesiam de Kiloteran cum omnibus pertinentiis suis, ecclesiam

A de Inesbrie cum Killolonan et una carrucata terræ ac aliis pertinentiis, ecclesiam de Kileronete cum omnibus pertinentiis suis, Mullochpissi cum omnibus pertinentiis suis, ecclesiam de Balielierechan cum omnibus pertinentiis suis, ecclesiam de Fidum cum omnibus pertinentiis suis, ecclesiam de Kilmedimoc cum omnibus pertinentiis suis, et omnia ecclesiastica beneficia de Odagatha Omilin cum omnibus pertinentiis suis, et unam piscariam in Odagatha Omilin, et duas piscarias apud Fidum, et unum mesuagium cum horto suo, et quamdam terram apud Inesbrie ad grangiam construendam, quam nobilis vir Helias filius Northmanni pia vobis liberalitate concessit, sicut in ipsius authentico plenius continetur, et capellam de Radlathgenam cum pertinentiis suis, et unum mesuagium cum sex acris terræ, et duo curtilagia inter insulam et muros Waterfordiæ, sicut ea omnia juste ac pacifice possidetis, vobis et per vos ecclesiæ vestræ auctoritate apostolica confirmamus et præsentis scripti patrocinio communimus. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ protectionis, constitutionis et confirmationis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei et beatorum Petri et Pauli apostolorum ejus se noverit incursum.

Datum Laterani, ii Idus Maii, anno tertio decimo.

C

LXXX.

HUGONI RAYMUNDI CANONICO EBREDUNENSI.

Absolvitur ab impetitione cujusdam mulieris.

(Laterani, iv Non. Junii.)

Cum M. mulier Bononiensis, quæ te in præsentia dilecti filii nostri Gualæ Sanctæ Mariæ in Porticu diaconi cardinalis, quem ipsi et tibi concessimus auditorem, petebat in virum, tandem post altercationes multiplices coram venerabili fratre nostro Tusculano episcopo libera et spontanea voluntate continentia vobis emiserit, et tu militaturus Domino in clericali proposueris ordine permanere, a nobis humiliter postulasti ut tibi super hoc paterna dignaremur in posterum sollicitudine providere. Volentes igitur quieti et honestati tuæ de consueta sedis apostolicæ providentia præcavere, tam votum mulieris prædictæ quam propositum tuum gratum habentes et ratum, et cum pro matrimonio, quod te secum contraxisse dicebat, nihil coram auditore probaret, te ab impetitione absolventes ipsius, ne occasione hujusmodi matrimonii molesteris ulterius ab eadem, auctoritate apostolica inhibemus. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ inhibitionis infringere vel ei ausu, etc. Si quis autem hoc, etc., usque incursum.

Datum Laterani, iv Nonas Junii, anno tertio decimo.

LXXXI.

ROBERTO ABBATI MONASTERII SANCTI MARTINI TROARNENSIS, EJUSQUE FRATRIBUS TAM PRÆSENTIBUS QUAM FUTURIS REGULAREM VITAM PROFESSIS IN PERPETUUM.

Recipiuntur sub protectione sedis apostolicæ.

(Laterani, Kalendas Junii.)

Quoties a nobis petitur quod religioni et honestati convenire dignoscitur, animo nos decet libenti concedere, et petentium desideriis congruum suffragium impertiri. Eapropter, dilecti in Domino filii, vestris justis postulationibus clementer annuimus, et præfatum monasterium Sancti Martini de Troarno, in quo divino estis obsequio mancipati, sub beati Petri et nostra protectione suscipimus et præsentis scripti privilegio communimus. In primis siquidem statuantes ut ordo monasticus, qui secundum Deum et beati Benedicti Regulam in eodem monasterio institutus esse dignoscitur, perpetuis ibidem temporibus inviolabiliter observetur. Præterea quascunque possessiones, quæcunque bona idem monasterium impræsentiarum juste ac canonice possidet, aut in futurum concessione pontificum, largitione regum vel principum, oblatione fidelium, seu aliis justis modis, præstante Domino, poterit adipisci, firma vobis vestrisque successoribus et illibata permaneant; in quibus hæc propriis duximus vocabulis exprimenda: Locum ipsum in quo præfatum monasterium situm est cum omnibus pertinentiis suis, burgum Troarnense cum honore ac omnibus appendiciis suis, Joanvillam, Sanctum Paternum cum Ramat, Toffrevill, Salnervill, Lirrosa, Bures cum mariscis, boscis, terrariis, piscariis, pasnagiis, vineis, pascuis, pratis, guarandis, mercatis, teloneis, nundinis, molendinis et aliis libertatibus, immunitatibus, consuetudinibus et pertinentiis suis, ecclesias de Sancta Cruce, de Sancto Ægidio Troarnensi, de Joanvilla, de Sancto Paterno de Toffrevill, de Salnervil, de Lirrosa, de Buris, et de Sancto Silvino, et capellas de Reinerii Manill et de Folletot ab episcopali jurisdictione per amicabilem compositionem exemptas, ecclesias de Fontenet, de Varavill et de Castrovir, et quidquid ex concessione venerabilium fratrum nostrorum S. Sagiensis et L. prædecessoris ipsius ac bonæ memoriæ... Baiocensis episcoporum habetis in eis; ecclesiam, decimam, et burgum Sancti Samsonis, prioratum de Deserto, maneria de Tallevill, de Diva, de Olnebach, de Cantapia, de Clevill, de Caigneio, de Rajumbhom cum tota insula, de Goleto, et de Rigisvill. Et in Anglia, maneria de Horseleia et de Rongentonn, cellas, capellas, redditus et provenus, ac alia, quæ scilicet prædictorum maneriorum ratione ad vestrum monasterium spectare noscuntur, cum omnibus libertatibus et immunitatibus suis; ecclesiam de Airam, ecclesiam de Lengronia, ecclesiam de Trumo, ecclesiam de Croceio, ecclesiam de Piru, ecclesiam de Grantevill, ecclesiam de Gisnervill, ecclesiam de Dumovill, ecclesiam de

A Han, ecclesiam de Calidoloco, ecclesiam de Ageneio cum duabus garbis decimæ ipsius villæ, ecclesiam de Milleio, ecclesiam de Campegnol, ecclesiam de Beneio, ecclesiam de Retuleio, ecclesiam de Praeriis, ecclesiam de Muscampis, ecclesiam Sancti Hippolyti, ecclesiam de Burceio et ecclesiam de Caravill cum decimis, capellis, obventionibus et aliis quæ habetis in ipsis, capellam Sanctæ Margaritæ de Ponceio, capellam de Boca, capellam Sancti Thomæ, capellam Sancti Michaelis de Bosco, et capellam Sancti Blasii de Ulmo, cum adjacenti grangia, et aliis pertinentiis earumdem; ecclesiam de Caigneio, cum quibusdam terris et decimis. In Anglia ecclesiam de Weneloch, ecclesiam de Malpedra et ecclesiam Sancti Andreae de Witteherst, cum decimis et aliis pertinentiis suis, grangiam de Malni, grangiam de Casteller et grangiam de Clevill, capellam de Deserto, cum decimis et aliis pertinentiis suis. Sane novalium vestrorum quæ propriis manibus vel sumptibus colitis, sive de vestrorum animalium nutrimentiis, nullus a vobis decimas exigere vel extorquere præsumat. Liceat quoque vobis clericos vel laicos liberos et absolutos e sæculo fugientes ad conversionem recipere, et eos absque contradictione aliqua retinere.

Prohibemus insuper ut nulli fratrum vestrorum post factam in monasterio vestro professionem fas sit, nisi arctioris religionis obtentu, de claustro vestro discedere. Discedentem vero absque communium litterarum cautione nullus audeat retinere. Cum autem generale interdictum terræ fuerit, liceat vobis clausis januis, exclusis excommunicatis et interdictis, non pulsatis campanis, suppressa voce divina officia celebrare. Auctoritate quoque apostolica prohibemus ne ullus in vos vel monasterium vestrum excommunicationis vel interdicti sententias sine manifesta et rationabili causa proferre seu novis et indebitis exactionibus vos aggravare præsumat. Chrisma vero, oleum sanctum, consecrationes altarium seu basilicarum, ordinationes clericorum qui ad sacros ordines fuerint promovendi, a diocesano suscipietis episcopo, siquidem catholicus fuerit, et communionem et gratiam sacrosanctæ Romanæ sedis habuerit, et ea voluerit vobis sine pravitate aliqua exhibere. Alioquin liceat vobis quemcunque malueritis catholicum adire antistitem communionem et gratiam apostolicæ sedis habentem, qui nostra fretus auctoritate vobis quod postulatur impendat. Prohibemus insuper ut infra fines parochiæ vestræ nullus sine assensu episcopi diocesani et vestro capellam seu oratorium de novo construere audeat. Salvis privilegiis pontificum Romanorum. In parochialibus vero ecclesiis quas habetis, liceat vobis sacerdotes eligere et diocesano episcopo præsentare; quibus, si idonei fuerint, episcopus curam animarum committat, ut ei de spiritualibus, vobis vero de temporalibus debeant respondere. Sepulturam quoque ipsius loci liberam esse decernimus, ut eorum devotioni et extremæ voluntati qui se illic

sepeliri deliberaverint, nisi forte excommunicati vel interdicti sint, nullus obsistat, salva tamen justitia illarum ecclesiarum a quibus mortuorum corpora assumuntur. Obeunte vero te nunc ejusdem loci abbate vel tuorum quolibet successorum, nullus ibi qualibet subreptionis astutia seu violentia præponatur nisi quem fratres communi consensu vel fratrum pars major consilii sanioris secundum Deum et beati Benedicti Regulam providerint eligendum. Paci quoque et tranquillitati vestræ paterna in posterum sollicitudine providere volentes, auctoritate apostolica inhibemus ut infra clausuras locorum seu grangiarum vestrarum nullus rapinam seu furtum facere, ignem apponere, sanguinem fundere, hominem temere capere vel interficere, seu violentiam audeat exercere. Libertates quoque et immunitates antiquas et rationabiles consuetudines monasterio vestro concessas et hactenus observatas, ratas habemus, et eas perpetuis temporibus illibatas permanere sancimus. Decernimus ergo ut nulli omnino hominum liceat præfatum monasterium temere perturbare, aut ejus possessiones auferre, vel ablatas retinere, minuere, seu quibuslibet vexationibus fatigare; sed omnia integra conserventur, eorum pro quorum gubernatione ac sustentatione concessa sunt usibus omnimodis profutura, salva sedis apostolicæ auctoritate et diocæsani episcopi canonica justitia. Si qua igitur in futurum ecclesiastica sæcularisve persona, hanc nostræ constitutionis paginam sciens, contra eam temere venire tentaverit, secundo tertiove commonita, nisi reatum suum congrua satisfactione correxerit, potestatis honorisque sui dignitate careat, reamque se divino judicio existere de perpetrata iniquitate cognoscat, et a sacratissimo corpore ac sanguine Dei et Domini Redemptoris nostri Jesu Christi aliena fiat, atque in extremo examine districtæ subjaceat ultioni. Cunctis autem eidem loco sua jura servantibus sit pax Domini nostri Jesu Christi, quatenus et hic fructum bonæ actionis percipiant, et apud districtum judicem præmia æternæ pacis inveniant. Amen.

Datum Laterani per manum Joannis Sanctæ Mariæ in Cosmidin diaconi cardinalis, S. R. E. cancellarii, Kalend. Junii, indictione XIII, Incarnationis Dominicæ anno millesimo ducentesimo decimo, pontificatus vero domini Innocentii papæ III anno tertio decimo.

LXXXII.

GNEZNE NSI ARCHIEPISCOPO ET UNIVERSIS SUFFRAGANEIS EJUS.

De statuto quodam facto a duce Poloniae.

(Laterani, v Idus Junii.)

(57) Significavit nobis dilectus filius nobilis vir dux Zlesia quod cum (Boleslaus) quondam dux Poloniae certam dederit singulis filiorum suorum in Polonia portionem, principalem civitatem Cracoviæ majori natu reservans instituit ut semper qui esset de

A ipsius genere prior natu, civitatem teneret eandem; ita quod si major decederet, vel cederet juri suo, qui post eum de toto genere major esset, ipsius civitatis possessionem intraret. Hoc autem perpetuis temporibus observari præcipiens, per sedem apostolicam obtinuit approbari, omnes illos faciens excommunicatione percelli qui statutum hujusmodi auctoritate apostolica roboratum præsumerent violare. Unde nobis humiliter supplicavit ut nostris vobis daremus litteris in mandatis quod nec vos ipsi statutum violaretis hujusmodi, nec permetteretis ab aliis violari, illos qui contravenire præsumerent anathematis sententia ferientes. Quocirca fraternitati vestræ per apostolica scripta mandamus quatenus institutionem de majoritatis præeminentia, sicut ad utilitatem et pacem totius provinciæ dignoscitur esse facta, faciatis per censuram ecclesiasticam sublato appellationis obstaculo firmiter observari, contradictores censura simili compecentes.

Datum Laterani, v Idus Junii, pontificatus nostri anno tertio decimo.

LXXXIII.

FREDERICO ILLUSTRIS REGI SICILIAE.

Ut Cathan. episcopum recipiat in gratiam.

(Laterani, vii Kal. Julii.)

Cum jam annos pueriles evaseris, decet te, fili charissime, actus deserere pueriles, et quanto tibi et regno tuo majora pericula imminet, tanto studiosius debes intendere ad illa fortiter evitanda. Consilia quoque discretorum et te diligentium debes diligenter amplecti, et inter ingratos ac bene notos discernere te oportet, ne minus diligentes plus diligas, et qui te ferventius diligunt, illos remissioris charitatis brachiis amplexeris. Cum enim venerabilis frater noster Cathaniensis episcopus, regni Siciliae cancellarius, te custodierit hactenus et nutrierit, ac pro defensione tua et regni tui labores et angores, anxietates et necessitates multiplices sustinerit, nunc, si verum est quod asseritur, tot beneficiorum oblitus, a tua ipsum familiaritate recedere permisisti in scandalum et odium pariter plurimorum. Propter quod alii regni nobiles, dum eundem multis meritis præditum debita intellexerint remuneratione fraudatum, in tua fidelitate lentescent, et nonnulli se a tuis obsequiis subtrahent, qui ad ea ex ipsius poterant retributionibus provocari. Ex his enim quæ post ejus sunt secuta recessum, satis apparet utrum ejus præsentia tibi fuerit opportuna, et nisi quantocius revocetur, secutura dispendia te plenius edocebunt. Ubi namque sunt illi qui tibi mendaciter suggerebant quod illo repulso multi converterentur ad te qui propter familiarem ejus præsentiam a tuis se obsequiis subtraherent? Unde nisi hæc et alia quæ de te non absque dolore frequenter audimus celeriter reformare studueris, temetipsum ac uberis frugis exercitium erigendo, non solum

(57) Vide Dlugossum, lib. IV Hist. Polonicae, pag. 405, et lib. VI, pag. 556.

tu gravia detrimenta percipies, sed et nos, licet A
 invitos, oporteret super hoc aliud cogitare, ne ob
 tuam negligentiam vel defectum Romana, quod
 absit! Ecclesia graviter læderetur, quæ pro te non
 solum aliis, sed etiam imperatori, se potenter oppo-
 nit. Quocirca serenitatem tuam rogamus attentius
 et monemus sub obtentu gratiæ nostræ firmiter injon-
 gentes quatenus cancellarium memoratum ad fami-
 liaritatem tuam nullatenus differas revocare, omni-
 moda sibi, quem sub beati Petri et nostra protectione
 suscepimus, securitate provisa, ejusque consiliis
 devotus intendas; ut et ipse tot et tanta pro te susti-
 nuisse se gaudeat, et alii ad similia provocentur,
 provisurus attentius ne quid a quolibet contra sa-
 lutem et honorem ipsius valeat attentari; quia cum
 nos ei districte præcipiendo mandemus ut ad tuæ
 familiaritatis obsequium revertatur, si quid contra
 eam fieret a quocumque, nobis reputaremus inferri.

Datum Laterani, vii Kal. Julii, pontificatus nostri
 anno tertio decimo.

LXXXIV.

CONSTANTIÆ ILLUSTRIS REGINÆ SICILIÆ.

De donatione ei facta propter nuptias.

(Laterani, xv Kal. Julii.)

Sacrosancta Romana Ecclesia devotos et humiles
 filios ex assuetæ pietatis officio propensius diligere
 consuevit, et ne pravorum hominum molestiis agi-
 teatur, eos, tanquam pia mater, suæ protectionis
 manimine confovere. Sane cum charissimus in
 Christo filius noster Fredericus Siciliæ rex illustris,
 sicut in ipsius authentico super hoc confecto plenius
 contineri perspeximus, in donarium seu donationem
 propter nuptias in Sicilia Carinum, quod in partibus
 Panormitanis existit, cum omnibus casalibus, teni-
 mentis, et pertinentiis suis, in valle Demensi Ca-
 roniam, Sanctum Filadellum, et Sanctam Mariam
 cum omnibus casalibus, pertinentiis et tenimentis
 eorum, nec non et omnia casalia in eadem valle
 Demensi consistentia quæ ad suum demanium per-
 tinere noscuntur; insuper Oliverium et Montem Al-
 banum cum omnibus casalibus et tenimentis eorum,
 in servitio vero Sanctum Petrum de Ficara et castrum
 Ficariæ, Galatum, et Militellum; item Tauromenium
 cum omnibus tenimentis et pertinentiis suis tam
 demanii quam servitii, in partibus vero Apuliæ totum
 honorem comitatus Montis Sancti Angeli, cum omni
 honore, jure, tenimentis et pertinentiis suis tam de-
 manii quam servitii, videlicet quod in demanio, in
 demanio, et quod in servitio, in servitium, in de-
 manio siquidem Montis Sancti Angeli, Siponti et
 Veste civitates atque Casale novum, in servitio au-
 tem omnia castra, villas, terras, casalia et totum
 aliud quod ad honorem ipsius Montis dignoscitur.

(58) *Simoni*, cui varias rescripsit epistolas Inno-
 centius. Is originem ducebat ab Almarico filio natu-
 rali Roberti regis Christianissimi, Tilius in Roberto
 a quo Castrum Montisfortis Amalrici in solo Carnu-
 tensi denominationem accepit. Hic Albigensium
 hæresim exstinxit vi armorum et adminiculo verbi
 evangelici, cujus seriem ore rotundo B. Dominicus

perlinere, liberaliter tibi duxerit concedenda, nos
 tuis precibus inclinati, ad supplicationem ejusdem
 regis concessionem ipsam, sicut provide facta est,
 auctoritate apostolica confirmamus et præsentis
 scripti patrocinio communimus. Decernimus ergo ut
 nulli omnino hominum liceat hanc paginam nostræ
 confirmationis infringere vel ei ausu temerario con-
 traire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit,
 indignationem omnipotentis Dei et beatorum Petri
 et Pauli apostolorum ejus se noverit incursum.

Datum Laterani xv Kal. Julii, pontificatus nostri
 anno tertio decimo.

LXXXV

TURONENSI ET BURDEGALENSI ARCHIEPISCOPIS, ET
 EPISCOPO PICTAVENSI.

B Redditur pristinus status presbytero pœnitenti.
 (Laterani, x Kal. Julii.)

Ejus exemplo qui cum iratus est, non obliviscitur
 misereri, nec suas continet miserationes in ira, sed
 postquam infuderit vinum, superinfundit et oleum
 vulneribus sauciati, et post virgam correctionis
 adhibet manus dulcedinis, quæ cum tabulis legis
 diviniæ in arca fœderis reservantur, nos, qui dilectum
 filium Robertum de Sepulcro presbyterum ex seve-
 ritate percussimus, volentes ex benignitate sanare,
 cum longo jam tempore impositam sibi pœnam in
 multa cordis et corporis humilitate portaverit, non
 sine magnis laboribus et angustiis, gravi pressus onere
 paupertatis, apud sedem apostolicam misericordiam
 exspectando, hanc cum eo duximus misericordiam
 faciendam ut ad executionem restituatur officii, et
 si beneficia quæ prius habuerat non sunt aliis rite
 collata, reddantur eidem, nec ex lata in ipsum im-
 pediatur sententia quo minus ad obtinenda ecclē-
 siastica beneficia possit assumi, et tam in civitate
 ac diœcesi Nannetensi quam in aliis libere conver-
 sari. Quocirca fraternitati vestræ per apostolica
 scripta præcipiendo mandamus quatenus circa eum
 sublato cujuslibet contradictionis et appellationis
 obstaculo quæ præscripta sunt exsequi procuretis,
 contradictores, si qui fuerint, per censuram ecclē-
 siasticam compescendo, non obstante quod in his
 litteris totius negotii series non narratur, cum hac
 ad cautelam utamur ex certa scientia brevitate. Quod
 si non omnes, etc., duo vestrum ea, etc.

Datum Laterani, x Kalend. Julii, anno tertio decimo.

LXXXVI.

NOBILI VIRO SIMONI (58) DE MONTEFORTI, COMITI LECE-
 STRIÆ, VICECOMITI BITERRENSI ET CARCASSONENSI (59).

Confirmat ei civitatem Albiensem.

(Laterani, iv Kal. Julii.)

Habuisse bajulos Dominici verbi fidem ad sinapis
 evangelicæ quantitatem felix tuæ translatio promo-

Gusmanus ordinis Prædicatorum præsul, et abbates
 ordinis Cisterciensis diffusiori explanatione docue-
 runt. Bellum porro initum bonis avibus anno Do-
 mini 1209, et inclinante hæresi peneque deleta,
 anni 1218 circulo ad extremum vertente, fere ex-
 spiravit.

(59) *Biterrensi et Carcasson.* Investitus ob res egregia

tionis ostendit, dum nominationis tuæ non solum sed et denominationis vocabula bonis interpretatus operibus, in auditu auris obedisti secundum nomen tuum in locum peregrinationis exire, ac sicut mons infirmas partes Ecclesiæ muniturus, ad verbum prædicatorum fidelium es translatus, etc., *in eundem modum ut in alia littera quæ scripta est in ultimo quaterno regesti (60) duodecimi anni, usque cum in in manibus tuis, quem zelus Domini contra fidei subversores armavit, idem Dominus civitatem tradiderit Albiensem (61), nos super hoc in Domino gratulantes, civitatem ipsam cum omnibus pertinentiis suis, sicut tibi est ad divinæ majestatis honorem pro tutela pacis et fidei defensione concessa, tibi et hæredibus tuis in fide catholica et devotione sedis apostolicæ permanentibus auctoritate apostolica confirmamus, etc., ut in eadem per totum, usque Ad indicium autem quod terram ipsam in devotione apostolicæ sedis, etc., usque in finem.*

Datum Laterani, iv Kal. Julii, anno tertio decimo.

LXXXVII.

REGENSI EPISCOPO ET ABBATI CISTERCIENSI APOSTOLICÆ
SEDIS LEGATIS.

Eis committit vices suas in causa fidei.

(Laterani, v Kal. Julii.)

Ut hi qui orthodoxæ fidei zelo succensi ad expugnandam hæreticam pravitatem vivificæ crucis characterem assumpserunt eo ferventius publicam causam gerant quo se viderint proximorum subsidiis efficacius adjuvari, a vobis et a nonnullis aliis nobis fuit sæpe suggestum, etc., *sicut continetur in penultimo quaterno Regesti (62) duodecimi anni, de data Viterbii, per totum in eundem modum, usque ad explendum obsequium Jesu Christi, in Burdegalensi, Bisuntina et Viennensi provinciis, nec non Pampilonensi, Lemovicensi, Claromontensi, Aniciensi, Mimatensi, Caturcensi et Ruthenensi episcopatibus super hoc committendas vobis duximus vices nostras, etc., ut in eadem per totum usque in finem. In aliis vero provinciis monitis et precibus insistatis ut ad tantum fidei Christianæ negotium consummandum de bonis sibi a Deo collatis subsidia conferant opportuna.*

Datum Laterani, v Kal. Julii, pontificatus nostri anno tertio decimo.

LXXXVIII.

EISDEM.

*Eis committitur accusatio adversus archiepiscopos
Narbon. et Auxitanum.*

(Laterani, iv Kal. Julii.)

(63) In tantum clamor qui dudum ascendit contra Narbonensem et Auxitanum archiepiscopos invalescit quod dissimulare ipsum ulterius sine periculis

gestas ex regis mandato a sede apostolica, feudo harum civitatum et Albige, quæ sitæ sunt in Gallia Narbonensi, Paradinus, Annal Burg., lib. II; in Odone IV. V. infra epist. 13 et 14, lib. XV. Regest.

(60) Id est, lib. XII, epist. 122.

(61) Albiensem. Alba a Matthæo Paris. in Historia Philippi Augusti anno Domini 1213 et regio Al-

non valemus. Ne igitur ex nequitia sua possint commodum aliquod reportare, cum non solum negligentes sint, ut asseritur, sed etiam pestilentes, discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus quatenus inquisita super omnibus quæ proponuntur contra eos diligentius veritate, ac habeates præ oculis solum Deum, quod super hoc canonice fuerit statuendum sublato appellationis obstaculo statuatis, facientes quod statueritis per censuram ecclesiasticam firmiter observari.

Datum Laterani, iv Kalend. Julii, anno tertio decimo.

LXXXIX.

ARCHIEPISCOPO STRIGONIENSI.

De ecclesia constituenda in fundo Romanæ Ecclesiæ.

(Laterani, II Kal. Julii.)

Veniens ad apostolicam sedem dilectus filius nobilis vir Herde comes de Similione quemdam fundum summo beato Petro apostolo et Romanæ Ecclesiæ obtulit humiliter et devote; in quo ad honorem ejusdem apostoli ecclesiam ædificare disponit, et eidem nonnullas de suis possessionibus assignare. Nos igitur pium ejus propositum in Domino commendantes, præsentium tibi auctoritate mandamus quatenus venerabilem fratrem nostrum Cenadiensem episcopum loci diocesanum monere prudenter et efficaciter inducere non postponas, ut pro suis justitiis, quas de ipsis esset possessionibus percepturus, ab eodem comite moderatam recompensationem recipiat, et superabundantem gratiam recognoscat quam ei facimus in hac parte, cum in hujusmodi fundo absque omni recompensatione libera posset ecclesia fabricari, sicut Hospitalariis et Templariis aliisque nonnullis per privilegia est concessum. Quod si monitis tuis memoratus episcopus acquiescere forte nollet, tu id auctoritate nostra, sublato cujuslibet contradictionis et appellationis obstaculo, exsequi non omittas, recipiens in utroque casu præfatum fundum in jus et proprietatem apostolicæ sedis per publicum instrumentum, et concedens eidem ædificandi ecclesiam in eodem liberam facultatem. Præterea cum idem comes decimas quas præfato episcopo persolvere consuevit, eidem ecclesiæ cupiat assignari, compensatione propter hoc ipsi exhibita competenti volumus et mandamus ut eundem episcopum monere ad hoc prudenter et efficaciter inducere non retardes.

Datum Laterani, II Kal. Julii, anno tertio decimo.

XC.

ABBATI ET CONVENTUI SANCTI GERMANI DE PRÆTIS
PARISIENSIS (64).

De muris urbis Paris.

(Laterani, iv Kal. Julii.)

Cum per medium vinearum vestrarum infra parbigensium vocatur a Nauclero eodem anno Gener. 40, quæ adhuc nomen retinet.

(62) Id est, lib. XII, epist. 87.

(63) Vide supra lib. X, epist. 63; lib. XIV, epist. 52, et lib. XVI, epist. 5.

(64) Parisiensis diocesis, cujus templum Childebertus rex jussit construi in urbe Parisiaca prope

chiam Sancti Sulpicii positarum, quæ ad vestrum A monasterium pertinet pleno jure, ad munitionem civitatis Parisiensis construantur de novo muri, sicut ex vestra insinuatione didicimus, provideri super hoc vobis auctoritate apostolica petiistis. Ne igitur hujusmodi occasione murorum parochiale jus in monasterii vestri dispendium immutetur, præsentium vobis auctoritate concedimus ut idem jus (65) in ædificiis (66) ejusdem parochiæ construendis et ipsorum habitatoribus habeatis quod in ipsius veteribus ædificiis et habitatoribus eorundem dignoscimini hactenus habuisse. Nulli ergo, etc., hanc paginam nostræ concessionis infringere vel ei, etc., usque incursum.

Datum Laterani, iv Kal. Julii, pontificatus nostri anno tertio decimo.

XCI.

EISDEM.

Confirmatur eis privilegium Lucii papæ.

(Laterani, v Kal. Julii.)

Quanto specialius monasterium vestrum beati Petri juris existit, et majorem devotionem apostolicæ sedi sæpius exhibetis, tanto celerius, ubi cum Deo possumus, petitiones vestras admittimus, et indemnitati monasterii vestri volumus attentius providere. Eapropter ad exemplar felicitatis recordationis Lucii papæ prædecessoris nostri auctoritate apostolica prohibemus ne illi qui terras, vineas, aut domos censuales nomine vestro tenent, aliis ad majorem censum sine assensu vestro concedant, neque C alienis personis vel Ecclesiis in eis sine vestra licentia pensionem aliquam annuatim solvendam assignent, per quæ monasterio vestro dispendium valeat provenire. Nulli ergo, etc., hanc paginam nostræ prohibitionis infringere vel ei, etc., usque incursum.

Datum Laterani, v Kal. Julii, etc.

XCII.

SANCTÆ MARIE DOLENSIS ET SANCTI JOANNIS ANGELIACENSIS ABBATIBUS, BITURICENSIS ET XANCTONENSIS DIOECESUM, ET ARCHIDIACONO BITURICENSI.

Scribitur adversus episcopum Pictavensem.

(Laterani vi Kal. Julii.)

Ex parte venerabilis fratris nostri Burdegalensis archiepiscopi per dilectum filium G. procuratorem ejusdem fuit propositum coram nobis quod cum venerabilis frater noster Turonensis archiepiscopus de mandato nostro insisteret, et tam gravamen Petragoricensis ecclesiæ metropolitico sibi jure

muros civitatis, ut utar verbis rescripti regii 6 Decemb., anno 48, postquam regnare cœpit, scilicet anno Domini 557, apud Aymonium, licet alii scribant solum 45 annorum curriculo imperasse, ut patet ex titulo sepulcri, quem in eodem templo videre licet, Guaguinus lib. vi.

(65) *Idem jus*, fundiarium sive censuale, ejusdem siquidem suburbii verus dominus censetur abbas, ex lucrative regiæ liberalitatis causa.

(66) *In ædificiis*, quoniam superficies solo cedit, et abbas dominus soli, habet intentionem fundatam. L. Inferiorem, c. De rei vindict. L. Adeo, § Cum in suo

subjectæ, quæ magnis dispendiis et laboribus diutius fuerat fatigata, quam consueta quorundam malitia consecrationem Petragoricensis episcopi volentium impedire, accelerandam ipsius consecrationem episcopi perurgerent, et non nisi tres tantum episcopi essent in Burdegalensi provincia tunc præsentibus, venerabili fratri nostro Pictavensi episcopo, qui ex quo promotus fuit in episcopum, nunquam metropolitanam ecclesiam postmodum visitavit, licet pluries vocatus fuerit ad eandem, in virtute obedientiæ ac sub debito juramenti quo Ecclesiæ Burdegalensi tenetur, pœna suspensionis adjecta, præcepit ut ad consecrationem ipsius episcopi properaret. Et ut omnis occasionis materia tolleretur, licet nullum periculum immineret, cum generales B treugæ inter Francorum et Angliæ reges initæ servarentur, tam per litteras seneschalci regis Angliæ, qui regalium negotiorum procuracionem habebat in eisdem partibus generalem, quam per venerabilem fratrem nostrum Henricum episcopum Xanctonensem, qui eum securum ducere ac reducere promittebat, securum conductum præparavit eidem. Sed idem et venire postposuit, et suspensionis sententiam non servavit. Cumque postmodum idem archiepiscopus ad locum quem de nuntiorum ipsius episcopi voluntate in Pictavensi diœcesi assignarat, ut tunc saltem præcedentem inobedientiam per obedientiam redimeret subsequentem, præfixo termino cum aliis episcopis convenisset, idem Pictavensis venire contempsit. Ut autem idem archiepiscopus omnem ipsius contumaciam superaret, diem et locum alium in Pictavensi diœcesi assignavit; ubi cum cæteri suffraganei eidem Pictavensi metropolitani sui exponerent quæstionem, ipse quod venire non omiserat propter contemptum vel odium Ecclesiæ vel personæ, sed propter metum regis Angliæ se obtulit juraturum. Sed cum hoc memoratus archiepiscopus sibi ab eisdem suffraganeis expositum acceptaret, idem Pictavensis se obtulisse juramentum hujusmodi contradixit. Propter quod et latam in eum per ipsum suspensionis sententiam confirmari et debitam sibi pœnam infligi pro tanta contumacia postulabat. Procurator vero ejusdem episcopi proposuit ex adverso quod licet olim dicto archiepiscopo dederimus in mandatis ut ad loca suspecta eundem episcopum non vocaret, ipse tamen mandato nostro contempto ad ea loca pro consecratione ipsius Petragoricensis vocabat eundem ad quæ,

de acquir. rerum dominio; nisi sint pacto separabilia, ut in l. Si servitutes de servitut., quoniam tunc diverso jure habentur, adde ex l. certo de servit. præd. rustic. vineam (cujus fit mentio in hac epistola) ad solum magis quam ad superficiem pertinere; ideo sublatis vineis servitus manebit, secus si acquisita esset vitibus non solo, ut eleganter ait Cujacius ad l. in De servitut.: nam in superficie recte servitus imponitur, decis. cap. Tolos., quæst. 161. Secundum quæ pontifex clarissimus legum vates in specie proposita respondit.

propter Brabantionum et capitalium inimicorum suorum insidias, sine proprii corporis periculo accedere non audebat. Unde tam propter hæc quam propter alia quæ inferebat gravamina nostram audientiam appellavit, tam per litteras suas quam per W. archidiaconum suum et alios clericos suos legitime se excusans. Cum autem apud Cheseium, ubi de venerabilium fratrum nostrorum Xanctonensis et Engolismensis episcoporum consilio archiepiscopus et ipse convenerant, excusationes suas esse justas per testes omni exceptione majores fuerit probare paratus, et idem archiepiscopus hoc recipere nolisset, super hoc ab eo exigens juramentum, ipse appellationem primo interpositam innovavit; sed archiepiscopus, appellatione contempta, suspensionis sententiam protulit in eundem. Unde tam dictam sententiam quam quidquid post appellationem in ejus est præjudicium attentatum petiit irritari. Cum autem nobis non constiterit de præmissis, contentionem hujusmodi de procuratorum consensu tali providimus moderamine sopiendam, ut præfatus episcopus coram vobis exhibeat juramentum quod nec in contemptum archiepiscopi memorati nec ut ipsius se jurisdictioni subduceret, sed propter metum hostilem, ad consecrationem Petragoricensis episcopi accedere detrectavit. Quo præstito coram vobis latam in ipsum suspensionis sententiam revocari faciatis per præfatum archiepiscopum ad cautelam, nec ei deputetur ad pœnam quod post suspensionem hujusmodi divina officia celebravit. Alioquin usque ad satisfactionem Idoueam dicta suspensionis sententia inviolabiliter observetur. Quocirca discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus quatenus quod a nobis taliter est provisum, faciatis per censuram ecclesiasticam appellatione remota executioni mandari, nullis litteris obstantibus, si quæ apparuerint a sede apostolica præter assensum partium impetratæ. Quod si non omnes, etc., duo vestrum, etc.

Datum Laterani, vi Kal. Julii, pontificatus nostri anno tertio decimo.

XCIH.

EISDEM.

Adversus eundem episcopum.

(Laterani, xiv Kal. Julii.)

Significante venerabili fratre nostro Burdegalensi archiepiscopo nos accepisse noscatis quod cum venerabili fratri nostro Pictavensi episcopo suffraganeo suo ad querelam subditorum ipsius pœna suspensionis adjecta inhibere curasset ne pecuniarias procuraciones ab ecclesiis quas non visitabat exigeret, vel collectas majores quam prædecessores sui facere consueverant, in subditis sibi ecclesiis exerceret, idem, ejus inhibitione contempta, et pecuniam pro procuracionibus et collectas solito majores exegit, suspensionis sententiam, in quam propter hoc incidit, non observans. Ad expellendum quoque Ruptarios et Bramantiones de Burdegalensi provincia sibi auxilium, prout præstita

A fide promiserat, non impendit, inhibens et impediens ne ipse Pictavensem diœcesim ex officio suo visitans procuracionibus consuetis et debitis honoretur. Clericos quoque quos dictus archiepiscopus ad præsentationem vicarii sui, eodem episcopo non existente in diœcesi, ordinarat, ab ordinum susceptorum ab eo executione suspendit, nec voluit ad mandatum ipsius eandem suspensionis sententiam relaxare, sententias excommunicationis ab eodem episcopo in subditos suos latas, quas idem archiepiscopus auctoritate metropolitana, justitia exigente, confirmat, eo inconsulto, nullaque super hoc obtenta potestate, relaxans. Quamdã insuper pecuniæ quantitatem ab Helia prædecessore suo mutuatam episcopo Pictavensi et in ultima ejus voluntate ad fabricam Burdegalensis ecclesiæ deputatam sibi restituere contradicit, in his et multis aliis contra juramentum Burdegalensi Ecclesiæ ac prædecessori suo præstitum temere veniendo. Ex parte vero ipsius episcopi fuit propositum ex adverso quod intrans idem archiepiscopus annis singulis pluries diœcesim Pictavensem non vocatus ab eo vel a terræ principe invitatus, nullaque necessaria causa tractus a suis subditis frequentius debito, de leuga fere in leugam dietas faciens, exigit procurari, correctiones tanquam ordinarius faciens per totam diœcesim Pictavensem, in qua ipse, præter ordinariam, delegatam a nobis super correctionibus obtinet potestatem. Sententias quoque in raptores et alios qui injuriantur Ecclesiis vel personis ecclesiasticis, sive illis qui sub Ecclesiæ protectione consistunt, ab eo exigente justitia promulgatas, juris ordine prætermisso relaxans, tractat causas in eadem diœcesi et committit, licet ad eum non fuerit appellatum. Qui, eo quondam apud sedem apostolicam existente, ad ecclesiam Pictavensem accedens, et in ejus et subditorum suorum gravamen procuraciones ibidem recipiens, quosdam diœcesis suæ clericos, licet super hoc ab eo mandatum non habuerit, ordinavit. Et licet componentibus inter eos venerabili fratre nostro Nannetensi episcopo et decano Pictavensi aliisque pluribus, idem archiepiscopus promisisset quod nihil unquam contra eum vel honorem suum machinari de cætero attentaret, nisi forsã ipsi primitus requisiti terminare non possent si quid adversus eum proponeret quæstionis, multa tamen, contra compositionem eandem et promissionem suam temere veniens, in ejus et honoris sui dispendium attentavit, super his et aliis injuriosus existens eidem plurimum et molestus. Quia vero nobis non constitit de præmissis, discretioni vestræ de procuratorum utriusque partis assensu per apostolica scripta mandamus quatenus competentem loco partibus convocatis, et rationibus hinc inde plenius auditis et cognitis, si de partium processerit voluntate, causam ipsam appellatione remota sine canonico decidatis et faciatis quod decreveritis per censuram ecclesiasticam firmiter observari. Alioquin eandem suffi-

cienter instructam ad nostram præsentiam remittentes, præfigatis partibus terminum competentem quo nostro se conspectui repræsentent recepturæ judicium æquitatis. Testes autem qui fuerint nominati, si se gratia, odio, vel timore subtraxerint, per censuram eandem appellatione remota cogatis veritati testimonium perhibere. Nullis litteris obstantibus, si quæ apparuerint a sede apostolica præter assensum partium impetratæ. Quod si non omnes, etc., duo vestrum ea, etc.

Datum Laterani, xiv Kal. Julii, pontificatus nostri anno tertio decimo.

XCIV.

UNIVERSIS ARCHIEPISCOPIS ET EPISCOPIS AD QUOS LITTERÆ ISTÆ PERVENERINT.

De negotio Valdensium conversorum.

(Laterani, xviii Kal. Julii.)

Cum inæstimabile pretium sanguinis Jesu Christi, etc. *Require (67) supra. in littera scripta eodem quaterno per totum, usque* Quapropter venientes ad apostolicam sedem dilectos filios Bernardum Primum et Willelmum Arnaldi et quosdam alios paternam benignitate suscepimus ac ea quæ nobis, etc. *ut in eadem, usque* intellectu (68), eosque diligenter examinatos atque correptos hoc modo reconcilivimus ecclesiasticæ unitati. *Ego, inquit, Bernardus primus, appositis Evangeliiis, et scripto confessionis imposito super illa, hoc præsto inter manus tuas, summe pontifex, juramentum, Deum invocando testem in animam meam, quod ita, etc., sicut in ipsa usque pro posse resistam. Hoc autem profiteor non esse juramentum quale Christus legitur prohibuisse in Evangelio, sed quale a sanctis doctoribus Augustino et aliis perhibetur esse præstandum causa necessitatis cum veritate et justitia et judicio.* Scriptum autem confessionis est tale : « Pateat omnibus fidelibus quod ego Bernardus Primus et omnes fratres mei propositis nobis sacrosanctis Evangeliiis corde credimus, fide intelligimus, ore confitemur, et simplicibus verbis, id est, sine duplicitate, fideliter affirmamus Patrem et Filium et Spiritum sanctum tres personas esse, unum Deum, et sicut in *Credo in Deum, et in Credo in unum Deum, et in Quicumque vult* continetur, confitemur esse per omnia sentiendum. Item corde credimus et ore confitemur Patrem et Filium et Spiritum sanctum unum Deum, de quo nobis est sermo, esse creatorem et gubernatorem ac dispositorem omnium rerum visibilium et invisibilium, corporalium et spiritualium. Item corde credimus et ore confitemur Patrem et Filium et Spiritum sanctum unum Deum, legem Moysi dedisse, et ipsum in prophetis locutum fuisse et Joannem Baptistam ab ipso missum esse sanctum et justum et in utero matris suæ Spiritu sancto repletum. Item corde credimus et ore confitemur Incarnationem Domini nostri Jesu Christi, ut qui erat Filius Dei in divinitate, Patri

A æqualis, fieret homo in utero sanctæ Mariæ matris suæ, veram carnem assumens ex visceribus matris, qui natus est vera carnis nativitate, et manducavit, et bibit, etc., dormivit, et fatigatus ex itinere quievit, et passus est vera carnis suæ passione, et mortuus est vera carnis suæ morte, et resurrexit vera carnis suæ resurrectione; in qua postquam veraciter manducavit et bibit, ascendit in cælum, et sedet ad dexteram Dei Patris omnipotentis, inde venturus est judicare vivos et mortuos. Item corde credimus et ore confitemur unam esse Ecclesiam catholicam et apostolicam, sanctam et immaculatam, extra quam neminem salvari fatemur. Sacramenta vero quæ in ea celebrantur, inæstimabili atque invisibili virtute Spiritus sancti, licet a peccatore sacerdote ministrantur, dum Ecclesia eum recipit, in nullo reprobamus, neque ecclesiasticis officiis vel benedictionibus ab eo celebratis detrahimus, sed benevolenti animo, tanquam a justissimo, amplectimur.

Approbamus quoque baptismum infantium; et si defuncti fuerint post baptismum, antequam peccata committant, fatemur eos salvari. Confirmationem quoque ab episcopo factam, id est impositionem manuum, sanctam et venerande accipiendam esse censemus. In sacrificio eucharistiæ, quæ fuerant panis et vinum ante consecrationem, post consecrationem esse corpus et sanguinem Jesu Christi simpliciter affirmamus et credimus; in quo nihil a bono majus nec a malo minus perficitur sacerdote. Peccatores veraciter poenitentes veniam a Deo consequi concedimus, et eis libentissime communicamus. Uctionem infirmorum cum oleo consecrato veneramus. Conjugia carnalia esse contrahenda secundum apostolum Paulum non negamus; legitime vero contracta disjungere omnino prohibemus. Ordines ecclesiasticos, id est episcopatum et presbyterium ac cæteros, et omne quod in Ecclesia ordinabiliter sancitum legitur aut canitur, humiliter collaudamus, et fideliter veneramus. Item corde credimus et ore confitemur resurrectionem hujus carnis quam gestamus, et non alterius, et vitam æternam, et unumquemque hominem secundum opera sua esse recepturum. Eleemosynas et sacrificium, cæteraque beneficia fidelibus defunctis prodesse non dubitamus. Et quia fides sine operibus mortua est, ut dicit apostolus Jacobus, sæculo abrenuntiavimus, et quæ habebamus, velut a Domino consultum est, pauperibus erogavimus, et pauperes esse decrevimus. Ita quod solliciti esse de crastino non curamus, nec aurem vel argentum vel aliquid tale præter vestimentum et victum quotidianum a quoquam accepturi sumus. Consilia quoque evangelica velut præcepta servare poposuvimus. Remanentes autem in sæculo, et sua possidentes, et hanc fidem supradictam firmiter et integre credentes, præceptaque Domini servantes, salvari fatemur. Ad hæc in nomine Patris et Filii et Spiritus sancti et beatissimæ Virginis Mariæ, ad ædi-

(67) Id est epist. 78.

(68) Vide lib. xv, epist. 135.

ficationem universalis sanctæ Dei Ecclesiæ, et ad salutem animarum omnium ad quorum aures pervenit, sicut fideliter credimus corde, fidem prædictam ore firmiter confiteri et nuntiare proposuimus, et usque ad animam et sanguinem adversus omnes sectas hæresium defendere viriliter. Consistentes sub magisterio et regimine unius et veri magistri Domini nostri Jesu Christi ac piissimi vicarii ejus papæ Innocentii et successorum ejus, semper permanentes tam corpore quam spiritu in communione sanctæ Romanæ ac universalis Ecclesiæ, quam sanctam et catholicam, et apostolicam supra diximus, quia credimus esse, omnes baptizatos in nomine Patris et Filii et Spiritus sancti, nisi a supradicta fide recesserunt, ubi boni cum malis conveniant, permista quippe est diversitate filiorum; cui Ecclesiæ præfatum dominum Innocentium papam credimus præesse pastorem, et ipsum et omnes episcopos et sacerdotes et cæteros ordinatos fidem supradictam tenentes, in ipsa Ecclesia ministros esse fatemur et credimus.

Idcirco ab ipsis, et non ab aliis, petimus et cupimus suscipere ecclesiastica sacramenta. Specialiter autem de fractione panis, super qua infamati sumus, diximus et dicimus quia nunquam factum fuit causa præsumptionis, nec causa contemptus sacrificii sacerdotis, sed causa ardoris fidei et charitatis et causa deliberationis, ne indurarentur simplices fideles inter hæreticos permanentes, et sacramentum eucharistiæ non accipientes; sed nunc et in perpetuum abdicamus et abjicimus et abdicabimus a nobis et ab omnibus nobis credentibus, secundum nostrum posse, ab opere et a credulitate, corde credentes et ore confitentes sacramentum corporis et sanguinis Christi nec esse conficiendum nec posse confici nisi a sacerdote per impositionem manus visibilis episcopi secundum morem Ecclesiæ visibiliter ordinato. Habemus autem mandatum orare ut Deus mittat operarios in messem suam, id est, prædicatores in populum suum, qui debent benigne et humiliter impetrare sibi dari ex licentia summi pontificis et prælatorum Ecclesiæ ut possint admonere et exhortari in doctrina sana et adversus omnes hæreticos, gratia Dei adjuvante, cum omni virtute animi et studio ut eos ad fidem catholicam convertant, desudare, et credentes eorum privatis et publicis admonitionibus, sicut decet, ab eorum credulitate et hæresi separare, et Ecclesiæ supradictæ incorporare, et ab omnibus vitiis et peccatis compescere tam seipsos quam suos auditores; a superbia scilicet et inani gloria, invidia, ira, cupiditate et avaritia, gulositate, luxuria, mendacio, detractione, blasphemia, odio, fraude, perjurio et homicidio! Et quamvis ista nos prædicemus, tamen potestatem sæcularem secundum leges officium suum in malefactores peragentem non judicamus, neque ob hoc damnandam esse dicimus vel credimus. Verumtamen, sicut filii Ecclesiæ, reos sanguinis defendimus piis interventionibus, quia scriptum est: *Reos sanguinis defendat Ecclesia.*

Quamvis autem propter vitandum perjurium non sit appetendum juramentum, jurantes tamen ex deliberatione causa necessitatis cum veritate et justitia non culpamus, neque propter hoc credimus condemnandos. In omnibus vero episcopatibus, diocesis, vel parochiis in quibus sumus vel fuerimus, disposuimus jejunare secundum morem et consuetudinem prælatorum et catholicorum virorum orthodoxorum illarum provinciarum, tam in vigiliis quam in jejuniis Quatuor Temporum et Quadragesimæ. Denique licet dicat Christus: *Oportet semper orare, non deficere* (*Luc. xviii*), et Apostolus: *Sine intermissione orate* (*I Thess. v*), tamen quidam nostrorum per viginti quatuor vices inter diem ac noctem, alii quindecies, alii duodecies, qui autem minus, septies pro omnibus hominibus secundum eorum gradus orant. Et quanquam officium nostrum sit præcipue ut omnes discant, et omnes qui sunt idonei exhortentur, tamen cum tempus ingruit, propriis manibus laboramus, ita duntaxat ne pretium accipiamus conventum. Qui autem nobis credunt, a quibuscunque aliquid per aliquam fraudem habuerint, necesse est, si potuerint, et nobis acquiescere voluerint, ut ipsis et non aliis restituant. Decimas siquidem et primitias et oblationes et cætera secundum usum locorum servitia prælatis et aliis clericis sub quorum diocesis victitaverint fideliter persolvant: quod omnibus fidelibus Christianis efficaciter suademus.

Licet autem in suscriptis articulis, sicut a quibusdam accepimus, assererentur errasse, quod videlicet soli Deo esse obediendum, et si homini, soli justo, qui Deum habet in se, ac licere laico ac litterato sine licentia cujuslibet hominis prædicare, bonaque laicum conficiendi eucharistiæ potestatem habere, malum autem sacerdotem nequaquam, et ejus orationes aut missas vivis vel mortuis non proficere, ac Romanam Ecclesiam nequaquam Ecclesiam Dei esse, nec non etiam juramentum in quolibet articulo sub Ecclesiæ forma factum peccatum esse mortale dogmatizasse dicantur, ipsi tamen ex præscripta confessione, in qua tanguntur articuli prænotati, super his suam innocentiam excusarunt, illud inflicientes omnino quod videlicet mulieribus Evangelium in Ecclesia licitum esse docere, ac indulgentias quæ fiunt a summo pontifice vel aliis episcopis non proficere, justumque laicum confitentes sibi absolvere posse, quidam eos referunt astruxisse. Cæterum super eo quod nonnullos clericorum scandalizasse dicantur, eis in plurimis detrahendo, ipsos asperere redarguimus, in virtute obedientiæ quam præstiterunt nobis districtius injungentes eisdem, quod et ipsi sub eadem servare obedientia promiserunt, ut clericos in omni qua convenit habentes reverentia et honore, ab eorum omnino infamatione seu detractione desistant, præcipientes eisdem ne passim sibi præsumant prædicationis officium arrogare, sed præterquam Ecclesiarum rectores in fide recta et sana doctrina noverint esse probatos, licentiam eis tribuant exhortandi competentibus horis et

circa custodiam delinquebant, et quod ad abbatis et locis; cumque continentiam repromiserint, suspectum mulierum consortium prorsus evitent; qui super his et aliis promiserunt devotam et debitam nobis obedientiam exhibere. Nos igitur, habito fratrum nostrorum consilio, per apostolica vobis scripta mandamus quatenus recepto a cæteris fratribus simili juramento, ecclesiasticæ unitati reconciliatis eosdem, et denuntietis ipsos vere catholicos ac recte fideles, in præscriptis et aliis eos secundum Deum ab omni scandalo et infamia servantes immunes, et in litteris testimonialibus et aliis adminiculis ipsos propter Deum misericorditer adjuvetis.

Datum Laterani, xviii Kal. Julii, pontificatus nostri anno tertio decimo.

XCIV.

DECANO ET CANONICIS WATERFORDEN.

Recipiuntur sub protectione apostolicæ sedis.

(Laterani, vi Kal. Julii.)

(69) Sacrosancta Romana Ecclesia humiles et devotos filios ex assuetæ pietatis officio propensius diligere consuevit, et ne pravorum hominum molestiis agitentur, eos, tanquam pia mater, suæ protectionis munimine confovere. Eapropter, dilecti in Domino filii, devotionem quam erga beatum Petrum et nos ipsos habere dignoscimini attendentes, personas vestras et universa bona quæ in præsentiarum rationabiliter possidetis, aut in futurum justis modis, dante Domino, poteritis adipisci, sub beati Petri et nostra protectione suscipimus. Specialiter autem locum in quo Ecclesia vestra sita est, cum pertinentiis suis, ecclesiam de Kilros, ecclesiam de Kilmelassi, ecclesiam de Cluoneda, ecclesiam de Tibrada, ecclesiam de Kilimelach, ecclesiam de Kilmaclug, cum omnibus pertinentiis suis, decimas piscium in Waterford, beneficia terrarum Ricc. Scadan. et Terri, villam de Corbati, villam de Balikassin, villam de Tachethen, terram de Kaldebech, terram Roberti le Franceis juxta Kilmemilog, cum omnibus pertinentiis suis, et omnia bona communitati et sustentationi vestræ nihilominus assignata, sicut ea juste ac pacifice possidetis vobis et per vos ecclesiæ vestræ auctoritate apostolica confirmamus et præsentis scripti patrocinio communimus. Nulli ergo, etc. hanc paginam nostræ protectionis et confirmationis infringere vel ei, etc., usque incursum.

Datum Laterani, vi Kal. Julii, pontificatus nostri anno tertio decimo.

XCVI.

ABBATI SANCTÆ MARIE ROTUNDÆ.

Pineta ei adjudicatur.

(Laterani, Nonis Julii.)

Olim causam quæ inter te ac commune Ravennæ super pineta et quibusdam aliis vertebatur venerabili fratri nostro Cæsenatensi episcopo duximus committendam. Qui licet cum dilecto filio Pomposiano abbate, quem sibi postmodum in causæ cogni-

tionem adjunximus, usque ad receptionem testium et publicationem attestationum processerit in eadem, quia tamen ad sententiam per triennium procedere distulit, venerabili fratri nostro Populiensi episcopo et dilecto filio abbati Sancti Laurentii Cæsenatensi mandavimus ut in ea juxta formam priorum procederent litterarum. Verum quoniam ad Ravennatum instantiam eis tandem dedimus in mandatis ut ad nos instructam remitterent causam, iidem gesta omnia sub sigillis suis cum procuratoribus partium ad nos remittere curaverunt, per quæ cognovimus manifeste quod inter partes de pineta Palazoli et vargo Badareni possessione, in qua sit forum, et sale monasterii, quem commune mutuo acceperat, fuit actum. Nam super vargo Badareni commune petebat ne quid nomine pedagii tuum monasterium a Ravennatibus extorqueret; sed illud ad se pertinere pars ejusdem monasterii respondebat, et se ibi hactenus pedagiū accepisse. Cæterum possessionem in qua forum fiebat, dictum monasterium afferens suam esse, ne in ea præter ejus assensum forum de cætero fieret, et quod commune exinde perceperat, sibi restitui cum instantia postulabat. Sed commune dicebat quod nec ad monasterium tota illa possessio pertinebat, nec si pertineret, etiam quo minus in ea forum fieret, commune debebat aut poterat prohiberi, cum hujusmodi tam in ecclesiarum quam privatorum possessionibus exercere soleant in partibus illis communia civitatum. Verum cum commune certam summam salis, quam centum et sexaginta libris emeris, a te mutuo recepisset, ad restitutionem ipsius se obligans juramento, quia pro eo non nisi centum reddiderat, petebas reliquum tibi reddi. Sed ad hoc pars altera respondebat quod facta ratione salis ad pretium quod valebat quando solutio pecuniæ facta fuit, triginta vel quadraginta solidos eidem ecclesiæ solverat ultra id quod sal tunc temporis vendebatur.

Licet autem utraque partium possessionem pinetæ multipliciter nisa fuerit comprobare, asserente parte communis et ostendente per testes quod pro facto suo de arboribus ejus quoties fuerat opus acceperant et donarant, quod munierant etiam silvam ipsam et fecerant custodiri, et Ravennates ad enucleandas pinos in hebdomada Natalis et portandos truncos arborum, quos ipsi zoccos vel capitones appellant, accedere consueverant annuatim et quod servientes custodum, quos nominant partiates, pinetam pro communi custodire jurabant, pars tua per testes similiter sufficienter ostendit quod pro necessitatibus monasterii libere acceperat, dederat et vendiderat de lignis pinetæ, quod partiates per monasterium certum numerum trabium in feudum percipiebant de silva, et juramento fidelitatis eidem propterea tenebantur, et quod servientes eorum jurabant pro monasterio silvæ custodiam in abbatis præsentia, et amovebantur ad ejus arbitrium quando

partiatum instantiam eam bannierant Ravennates, et qui venabantur in ipsa reddebant eidem annis singulis spallam porci, et cultores agrorum decimas, et gregum pastores certos redditus exsolvebant. Addebat etiam pars communis quod cum partes intentionem suam sufficienter utrinque fundassent, utramque poteramus, imo debebamus in sua de jure possessione tueri cum (70) tantam rem diversi possent quoad diversos usus et varios possidere. Nos igitur attestationibus diligenter inspectis, intelleximus quod monasterium per testes plures numero et aptiora negotio et vero proximiora in suis depositionibus exprimentes possessionem pinetæ respectu præteriti temporis et præsentis evidentius et generalius ostendebat, et cum per privilegia tam archiepiscoporum Ravennatis Ecclesiæ quam pontificum Romanorum ipsam ad se pertinere monstraret, illud juste possedisse constabat, et commune, quod nullum suæ possessionis ostendebat titulum, aliqua in eadem contra justitiam per impressionem vel potentiam usurpasse, cum eandem rem non possint diversi eodem modo in solidum possidere. Unde cum probationes monasterii existerent potiores, et sic per consequentiam ipsum esse in interdicte superioris yconomum communis Ravennæ yconomum monasterii super eadem pineta, quantum ad possessorium, decrevimus condemnandum et imponendum perpetuum silentium yconomum Ravennati, et prohibendum eidem ne monasterium sæpeditum super ea præsumat ulterius molestare. Iterum cum var-

gum Bardareni ad monasterium pertinere testes utriusque partis ostendant, super eo yconomum monasterii ab impetitione yconomi Ravennatis statuimus absolvendum. Et cum per testes sit sufficienter ostensum quod super sale sufficienter satisfactum fuit monasterio quoad pretium quo solutionis tempore vendebatur, nec viros religiosos deceat inhiare lucris sæcularibus et cum alterius jactura ditari, yconomum monasterii super hoc silentium decrevimus imponendum. Nulli ergo, etc. hanc paginam nostræ diffinitionis infringere vel ei, etc. Si quis autem hoc attentare præsumserit, etc., usque incursum.

Datum Laterani, Nonis Julii, pontificatus nostri anno tertio decimo.

XCVII.

EPISCOPO CARDICENSI.

Recipitur sub protectione sedis apostolicæ.

(Laterani, III Nonas Julii.)

Justis petentium desideriis dignum est nos facilem præbere consensum, et vota quæ a rationis tramite non discordant effectu persequente complere. Eapropter, venerabilis in Christo frater, tuis justis precibus grato concurrentes assensu, personam et Ecclesiam tuam, cum omnibus bonis quæ impræsentiarum rationabiliter possidet, aut in futurum justis modis, præstante Domino, poterit adipisci,

(70) In Bullario Casin. eademem.

(71) Vide infra epist. 110, et lib. II, epist. 12 et seqq.

sub beati Petri et nostra protectione suscepimus et præsentis scripti patrocinio communitus. Nulli ergo, etc., hanc paginam nostræ protectionis, infringere vel ei, etc., usque incursum.

Datum Laterani, III Nonas Julii, anno tertio decimo.

XCVIII.

ILLUSTRI CONSTANTINOPOLITANO IMPERATORI.

De libera potestate testandi in favorem ecclesiarum.

(Laterani, VI Idus Julii.)

(71) Gravem venerabilium fratrum nostrorum archiepiscoporum et dilectorum filiorum aliorum prælatorum imperii tui recepimus questionem quod tu et barones tui in eorum inhibuisti gravissimum detrimentum ne quis de possessionibus suis in vita sua conferat, vel in extremo articulo condat ecclesiis testamentum. Cum igitur ex inhibitione hujusmodi et ecclesiarum dispendium et inhibentium interitus procuretur, excellentiam tuam monemus attentius et hortamur quatenus hujusmodi pravam inhibitionem et tu ipse relaxes et a tuis baronibus facias potestate tibi tradita relaxari.

Datum Laterani, VI Idus Julii, anno tertio decimo.

XCIX.

EIDEM.

De restitutione ablatorum facienda ecclesiis.

(Datum, ut in alia.)

Significantibus venerabilibus fratribus nostris archiepiscopis et episcopis ac prælatis aliis Constantinopolitani imperii, nos accepisse cognoscas quod cum barones, milites et alii nobiles Romanicæ monasteria, possessiones, homines, decimas tam Græcorum quam Latinorum, et alia bona ecclesiarum suarum contra justitiam detinerent, eos per venerabiles fratres nostros Larissenum archiepiscopum et Davaliensem episcopum ad restitutionem integram detentorum censura mandavimus ecclesiastica coercendos. Qui licet propter expeditionem ad quam properabant proponerent quod tunc non poterant quod injungebatur implere, quidam tamen in judicium et prælatorum manibus resignarunt, promittentes firmiter quod residua in integrum post reditum restituerent et ab eis ad quos pertinent pacifice possideri permetterent restituta: quod non observarunt postmodum redeuntibus; imo detinentes prædicta omnia sicut prius, ea restituere contradicunt. Unde nos venerabilibus fratribus nostris Thebano et Neopatrensi archiepiscopis dedimus nostris litteris in mandatis ut detentores eosdem ad restitutionem integram detentorum cum satisfactione perceptorum fructuum competenti monitione præmissa per censuram ecclesiasticam, sicut justum fuerit, appellatione remota, compellant. Quocirca excellentiam tuam monemus attentius et hortamur quatenus detentores prædictos ad hoc tradita tibi potestate compellas.

Datum, ut in alia per totum.

In eundem fere modum scriptum est ipsis super hoc usque restituere contradicunt. Ideoque discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus quatenus detentores eosdem ad restitutionem integram detentorum cum satisfactione perceptorum fructuum competenti monitione præmissa per censuram ecclesiasticam appellatione remota, sicut justum fuerit, compellatis. Testes autem, etc., usque prohibere. Nullis litteris veritati et justitiæ præjudicantibus, etc. Quod si non omnes, etc., duo vestrum ea, etc.

Datum Laterani, vi Idus Julii, anno tertio decimo.

C.

EIDEM

De eodem argumento.

(Laterani, Nonis Julii.)

Ad ecclesiastica bona manus extendere non debes, cum Ecclesiæ sponsus Christus ampliaverit tibi manus, nec gravare debes ecclesias, quarum credis ministrorum precibus flecti Christum, ut te ab hostium gravaminibus tueatur. Inde est quod imperialem celsitudinem rogandam duximus et monendam quatenus restituens Ecclesiæ Larissenæ si qua de ipsius bonis detines minus juste, permittas venerabilem fratrem nostrum Larissenum archiepiscopum et suffraganeos ejus ecclesias, abbatias, clericos et possessiones, decimas et alia jura quæ ad ecclesias pertinent eorundem, pacifice possidere.

Datum Laterani, Nonis Julii, anno tertio decimo.

CI.

ARCHIEPISCOPO NEOPATRENSI ET PRIORI SANCTI DEMETRII THESSALONICENSIS ET PROCURATORI EPISCOPATUS DIMITICENSIS.

Scribitur pro episcopo Cardicensi.

(Laterani, v Idus Julii.)

(72) Lacrymabilem venerabilis fratris nostri Cardicensis episcopi recepimus quæstionem quod cum obtentas a nobis litteras, rediens post labores, captiones, et angustias plurimas quas sustinuit Romaniam, præsentari fecerit fratribus hospitalis Sancti Joannis Jerosolymitani, qui episcopatum ipsius cum Cardicensi castro et res alias detinentes nec restituere volunt ei, nec de perceptis a promotionis suæ tempore proventibus, quos in usus proprios converterunt, in aliquo subvenire, ipsi earum latore gravissime verberato, turpiter ipsas litteras projecerunt, et comminantes ipsum interficere, asseverant quod pro nullis litteris vel mandato episcopatum prædictum ei resignabunt aliquatenus vel dimittent: qui præter hæc quamdam in Armiro cum suis pertinentiis, in qua propriam mansionem faciunt, detinent abbatiam, quam nos ei duximus concedendam. Propter quod idem episcopus factus pauper, et ad extremam deductus inopiam, exsul ab episcopatu

(72) Vide infra epist. 115, 120.

(73) In margine istius epistolæ scriptum erat antiquitus: *Vacat*. Quo vocabulo ostenditur illam hoc

A suo compellitur mendicare. Verum, quia venerabiles nostri Atheniensis et Thebanus archiepiscopi et episcopus Fermopilensis, quibus episcopus ipse causam super hoc obtinuit delegari, pro eo, sententiam protulerunt fratres ipsos super restitutione castri prædicti et pertinentiarum ipsius ac casalium omnium et possessionum omnium pertinentium ad Ecclesiam Cardicensem prædicto episcopo condemnatos, quia contumaciter resistebant, excommunicationis vinculo innodantes, nobis humiliter idem episcopus supplicavit ut tam diffinitivam quam excommunicationis sententiam rite latis auctoritate dignaremur apostolica roborare. Ideoque discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus quatenus diffinitivam, sicut est justa, per censuram ecclesiasticam, excommunicationis vero sententiam, sicut rationabiliter est prolata, usque ad satisfactionem idoneam auctoritate nostra facialis appellatione remota inviolabiliter observari; attentius provisuri ut fructus ecclesiæ suæ, quos iidem fratres percepisse dicuntur, et castrum prædictum, quod detinetur ab ipsis, eidem sublato appellationis obstaculo restitui cum integritate debita facialis, contradictores censura ecclesiastica compescendo. Quod si non omnes, etc., duo vestrum ea, etc.

Datum Laterani, v Idus Julii, anno tertio decimo (73).

CII.

ARCHIEPISCOPO NEOPATRENSI, ET EPISCOPO DAVALIENSI, ET AVALONENSI ELECTO.

Ut bona ablata restituantur ecclesiis.

(Laterani, Nonis Julii.)

Conquesti sunt nobis venerabiles fratres nostri Larissenus archiepiscopus et suffraganei ejus quod abbas de Plaerio (74), nobilis vir Comestabulis Romanicæ, W. de Larissa dominus de Armiro, Balivus charissimi in Christo filii nostri Constantinopolitani imperatoris illustris, dominus de Valestino, et quidam alii Larissenæ diocesis monasteria, abbatias, ecclesias et possessiones alias ad eos de jure spectantes contra justitiam detinent occupatas, se habere jus patronatus in monasteriis, abbatibus et ecclesiis asserentes: qui etiam quosdam laicos Latinos et Græcos suæ diocesis nolentes debitas sibi decimas exhibere super hac nequitia confovent et tuentur: contra quos licet pluries obtinuerint scripta nostra, non potuerunt justitiam obtinere, cum illi quibus super hoc scripsimus, postponentes humano timori divinum, plus hominibus quam Deo duxerint deferendum, processum super injuncto sibi negotio non habentes. Ne igitur jura ecclesiastica pereant per insolentiam laicorum, discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus quatenus abbatem et nobiles memoratos et alios, ut detenta cum integritate restituant, et ab hujusmodi præsumptione desistant, monitione præmissa per censu-

loco esse inutilem et alibi melius haberi, nimirum infra num. 115.

(74) Cod. Colbert., *Plarrio*.

ram ecclesiasticam appellatione remota, sicut justum fuerit, compellatis. Quod si non omnes, etc. duo vestrum, etc.

Datum Laterani, Nonis Julii, anno tertio decimo.

CIII.

ARCHIEPISCOPO NEOPATRENSI ET NAZORESCENSI ET CITRENSI ELECTIS.

Scribitur pro archiepiscopo Larisseno.

(Laterani, vi Nonas Julii.)

(75) Jam semel, secundo et tertio dilectæ in Christo filiae nobili mulieri relictæ bonæ memoriæ marchionis Montisferrati nostras dicimur litteras destinasse ut episcopatus, abbatias et alia jura ecclesiastica quæ ad venerabilem fratrem nostrum Larissenum archiepiscopum pertinentia detinet occupata restitueret Ecclesiæ Larissenæ. Sed ipsa nec ad monitiones venerabilium fratrum nostrorum Atheniensis et Thebani archiepiscoporum, per quos eam ad hoc mandavimus præmissa monitione compelli, voluit restituere supradicta. Quinimo non solum ea detinet, verum etiam quosdam episcopos Græcos suffraganeos ejus et alios abbates et clericos nolentes sibi exhibere reverentiam manu tenet, favorem eis super tanta eorum nequitia exhibens contra ipsum. Nolentes igitur sustinere quod per eandem nobilem defraudetur idem archiepiscopus jure suo, discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus quatenus ipsam ut et detenta restituat et ab hujusmodi præsumptione desistat moncatis attentius et efficaciter inducatis, ipsam ad hoc, si necesse fuerit, censura ecclesiastica sublato appellationis obstaculo, sicut justum fuerit, compellentes, ac cogentes censura simili episcopos, abbates et clericos supradictos ad debitam obedientiam eidem archiepiscopo exhibendam. Quod si non omnes, etc., duo vestrum, etc.

Datum Laterani, vi Nonas Julii, anno tertio decimo.

CIV.

SYDONIENSI ET CARDICENSI EPISCOPIS, ET ELECTO NAZORESCENSI.

Ut Dimicensis episcopus ad Ecclesiam suam redire cogatur.

(Laterani, iii Nonas Junii.)

Significarunt nobis venerabilis frater noster Larissenus archiepiscopus et dilecti filii procurator et canonici Dimicensis Ecclesiæ quod venerabilis frater noster episcopus Dimicensis post tertium consecrationis suæ diem ab Ecclesia Dimicensi recedens, bona ejus, quæ ad ipsum spectant, reliquit in manibus nobilis viri comestabuli Romanæ: ad quam redire cum jam trium annorum spatium præterierit, hactenus non curavit; propter cujus defectum ad tantam devenit eadem Ecclesia paupertatem quod vix possunt in ea tres clerici sustentari. Ideoque discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus quatenus, si est ita, episcopum ipsum ut ad

suam Ecclesiam revertatur, monitione præmissa, per censuram ecclesiasticam appellatione postposita compellatis. Quod si non omnes etc., duo vestrum, etc.

Datum Laterani, iii Nonas Julii, anno tertio decimo.

CV.

NOBILIBUS VIRIS COMESTABULO ROMANÆ, W. DE LARISSA DOMINO DE ARMIRO, ET DOMINO DE VALESTINO, ET ALIIS BARONIBUS AC MILITIBUS PROVINCIÆ LARISSENÆ.

Scribitur eis ut restituant bona Ecclesiæ Larissenæ.
(Laterani, Nonas Julii.)

Ad ecclesiastica bona manus extendere minime deberetis, cum Ecclesiæ sponsus Christus adimplerit vobis manus, nec gravare deberetis ecclesias, quarum creditis ministrorum precibus flecti Christum, ut vos ab hostium gravaminibus tueatur. Inde est quod nobilitatem vestram rogandam duximus et monendam quatenus restituentes Ecclesiæ Larissenæ si qua de bonis ipsius minus licite detinetis, permittatis venerabilem fratrem nostrum archiepiscopum Larissenum et suffraganeos suos ecclesias, abbatias, clericos, possessiones, decimas et alia jura quæ ad ecclesias pertinent eorundem pacifice possidere.

Datum Laterani, Nonis Julii, anno tertio decimo.

CVI.

ARCHIEPISCOPO LARISSENO.

Ut sublevet paupertatem episcopi Cardicensis

(Laterani, iii Nonas Julii.)

Cum venerabilis frater noster Cardicensis episcopus multa labore inopia, multaque paupertate prematur, cum ex Ecclesiæ suæ redditibus vix posset simplex clericus sustentari, fraternitatem tuam rogamus attentius et monemus, per apostolica tibi scripta mandantes quatenus ipsius paupertati compatiens, ejusque indigentiam miseratus, ei procures in aliquo providere, ut mendicare in clericali ordine vituperium non cogatur.

Datum Laterani, iii Nonas Julii, anno tertio decimo.

CVII.

COMESTABULO ROMANÆ, DOMINO DE ARMIRO, A. DE PLAERIO, ET ALIIS BARONIBUS ET POPULIS LATINIS ET GRÆCIS IN CARDICENSI DIOECESI CONSTITUTIS.

Scribitur pro eodem.

(Laterani, ii Nonas Julii.)

Sanctam Dei Ecclesiam sponsam Christi honorare vos convenit, non gravare, ne forsitan Christus Dominus sponsus ejus, ipsius gravamine provocatus, vos aggraveret, et dum auferre sibi modicum quod habet intenditis, plura perdere vos contingat. Cum igitur venerabilis frater noster episcopus Cardicensis quædam Ecclesiæ suæ jura vos asserat minus licite detinere, universitatem vestram monemus atque exhortamur in Domino quatenus detenta omnia divinæ considerationis obtentu et pro sedis apo-

(75) Vide infra epist. 112 et lib. xi epist. 152.

stolicæ reverentia eidem Ecclesiæ restituere cum A integritate debita procurantes, non impediatis quominus idem episcopus abbatias, ecclesias, possessiones, decimas tam Græcorum quam Latinorum, et alia Ecclesiæ suæ jura valeat pacifice possidere.

Datum Laterani, 11 Nonas Julii, anno tertio decimo.

CVIII.

ILLUSTRI CONSTANTINOPOLITANO IMPERATORI.

De ablatiis restituendis episcopo Citrensi.

(Laterani, vi Idus Julii.)

(76) Conquestionem dilecti filii Citrensis electi nobis accepimus præsentatam quod nobilis vir V. Alemannus et quidam alii milites et homines tui ecclesias Citrensem et Platamonensem, castellum etiam de Citro, decimas tam Latinorum quam Græcorum, ac possessiones alias ad ipsum et ecclesias memoratas rationabiliter pertinentes per violentiam invaserunt, et detinent contra justitiam occupatas. Ideoque imperialem excellentiam monemus et exhortamur in Domino quatenus eos ut ecclesias et possessiones easdem ac decimas electo restituant memorato, et de perceptis satisfactionem exhibeant competentem, tradita tibi a Deo potestate compellas.

Datum Laterani, vi Idus Julii, anno tertio decimo.

CIX.

EPISCOPO SIDONIENSI, ET ELECTO NAZORESCENSI, ET PROCURATORI DIMICENSI.

De ablatiis restituendis ecclesiæ Cardicensi.

(Datum, ut in alia.)

Conquestus est nobis venerabilis frater noster episcopus Cardicensis quod nobilis vir comestabulus Romanæ, dominus de Armiro, A. Plaerio, dominus de Valesino, Balivus charissimi in Christo filii nostri Constantinopolitani imperatoris illustris, et quidam alii Cardicensis diocesis monasteria, abbatias, ecclesias, decimas tam Latinorum quam Græcorum, et possessiones alias ad ipsum de jure spectantes contra justitiam detinent occupatas, se habere jus patronatus in monasteriis, abbatibus et ecclesiis asserentes qui etiam quosdam laicos Latinos et Græcos ipsius diocesis nolentes decimas sibi debitas exhibere super hac nequitia confovent et tuentur: contra quos, licet pluries obtinuerit scripta nostra, non potuit justitiam obtinere, cum illi quibus super hoc scripsimus, postponentes humano timori divinum, plus hominibus quam Deo duxerint deferendum, processum super injuncto sibi negotio non habentes. Ne igitur jura ecclesiastica percant per insolentiam laicorum, discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus quatenus nobiles prædictos et alios, ut et integre delenta restituant, et ab hujusmodi præsumptione desistant, monitione præmissa, censura ecclesiastica appellatione remota sicut justum fuerit, compellatis. Quod si non omnes, etc., duo vestrum ea, etc.

Datum, ut in alia.

(76) Vide infra epist. 111.

(77) Vide supra epist. 98.

CX.

ARCHIEPISCOPO THEBANO, ET DAVALIENSI ET SYDONIENSI EPISCOPIS.

De libera potestate testandi in favorem Ecclesiarum.

(Datum, ut in alia.)

(77) Venerabilium fratrum nostrorum archiepiscoporum et episcoporum ac dilectorum filiorum aliorum prælatorum Constantinopolitani imperii gravem nuper accepimus quæstionem quod nobilis vir Otto de Roca dominus Athenarum, et alii barones, et milites ipsius imperii communiter inhibuerunt in eorum gravissimum detrimentum ne quis de possessionibus suis in vita sua conferat, vel in extremo articulo condat ecclesiis testamentum. Cum igitur ex inhibitione hujusmodi et ecclesiarum dispendium et inhibentium interitus procuretur, fraternitati vestræ per apostolica scripta mandamus quatenus illos ut eandem inhibitionem relaxent moneatis attentius et efficaciter inducatis, ipsos ad id, si necesse fuerit, per censuram ecclesiasticam appellatione remota, sicut justum fuerit, compellentes. Quod si non omnes, etc., duo vestrum ea, etc.

Datum, ut in alia.

CXI.

SYDONIENSI ET CARDICENSI EPISCOPIS, ET ELECTO NAZORESCENSI.

De ablatiis restituendis Ecclesiæ Citrensi.

(Datum, ut in alia.)

(78) Conquestionem dilecti filii Citrensis electi nobis accepimus præsentatam quod nobiles viri V. Alemannus et quidam alii Citrensis diocesis ecclesias Citrensem et Platamonensem, castellum etiam de Citro, decimas tam Græcorum quam Latinorum, ac possessiones alias ad ipsum et ecclesias memoratas rationabiliter pertinentes per violentiam invaserunt, et detinent contra justitiam occupatas. Quocirca discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus quatenus illos ut ecclesias, decimas et possessiones easdem electo memorato restituant, et de perceptis satisfactionem exhibeant competentem, monitione præmissa per censuram ecclesiasticam, appellatione remota, sicut justum fuerit, compellatis. Testes autem qui fuerint nominati, si se gratia, odio, vel timore subtraxerint, per censuram eandem, appellatione remota, cogatis perhibere testimonium veritati. Quod si non omnes, etc., duo vestrum ea, etc.

Datum, ut in alia.

CXII.

ARCHIEPISCOPO NEOPATRENSI, ET EPISCOPO DAVALIENSI, ET ELECTO CITRENSI.

De decimis solvendis.

(Datum, ut in alia.)

(79) Conquesti sunt nobis venerabiles fratres nostri Larissenus archiepiscopus et suffraganei ejus quod nobilis mulier relicta bonæ memoriæ marchionis Montisferrati decimas ipsis debitas nec ipsa persol-

(78) Vide supra epist. 108.

(79) Vide supra epist. 103.

vit, nec ab hominibus suis Græcis videlicet et Latinis permittit exsolvi. Cum igitur decimæ, quæ tributa sunt egentium animarum, a laicis sine salutis periculo delinere non possint, discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus quatenus eandem nobilem, ut debitas decimas et ipsa persolvat eisdem, et ab aliis persolvi permittat; monitione præmissa per censuram ecclesiasticam appellatione postposita compellatis. Quod si non omnes, etc., duo vestrum ea, etc.

Datum, ut in alia, etc.

CXIII.

ARCHIEPISCOPO NEOPATRENSI ET PRIORI SANCTI DEMETRII THESSALONICENSIS, ET PROCURATORI EPISCOPATUS BITHYMICENSIS.

(Laterani, Nonis Julii.)

Lacrymabilem venerabilis fratris nostri Cardicensis episcopi, etc., ut supra epist. CI. per totum.

Datum Laterani, Nonis Julii, pontificatus nostri anno tertio decimo (80).

CXIV.

CARDICENSIS, SYDONIENSIS, ET FERMOPILENSIS EPISCOPIS.

De subjectione monasterii de Sciro.

(Laterani, Idibus Julii.)

Dilecti filii prior et capitulum Dominici sepulcri suam nobis obtulere querelam quod cum dilectus filius noster Benedictus tituli Sanctæ Susannæ presbyter cardinalis, qui tunc in partibus Romanicæ legationis officio fungebatur, monasterium Sancti Lucæ de Sciro cum pertinentiis suis ipsis et eorum ecclesiæ pia devotione duxerit concedendum, abbas et monachi ejusdem monasterii Græci Davaliensis diocesis dicti cardinalis concessionem temere obviantes, fulti quorundam auctoritate potentum, debitam eisdem obedientiam et reverentiam contumaciter denegant exhibere, et tam ipsi quam prædicti potentes ipsis super eodem monasterio graves molestias inferre præsumunt. Nolentes igitur prædictos priorem et fratres in sua pati justitia læsionem, fraternitati vestræ per apostolica scripta mandamus quatenus abbatem et monachos memoratos, ut ipsis priori et capitulo debitam exhibeant obedientiam et honorem, et laicos, ut ab eorum molestationibus indebitis penitus conquiescant, monitione præmissa per censuram ecclesiasticam appellatione postposita compellatis. Nullis litteris veritati et justitiæ præjudicantibus a sede apostolica impetratis. Quod si non omnes, etc., duo vestrum, etc.

Datum Laterani, Idibus Julii, pontificatus nostri anno tertio decimo.

CXV.

ILLUSTRI CONSTANTINOPOLITANO IMPERATORI.

De eadem re.

(Laterani, Idibus Julii.)

Si te servum recognoscis illius per quem datur potentialiter omnis honor et conceditur principatus, honorare te condecet sanctam Dei Ecclesiam, spon-

(80) In veteri exemplari sequens nota adjecta erat in margine superioris epistolæ et duarum quæ se-

quuntur: *Istæ litteræ fuerunt rescriptæ, et sic correctæ, postquam fuerunt ambæ bullatæ.*

A sam Christi, et ejus ministros sceptro tuæ potentie ab hostium incursibus defensare, ut dum commodatibus summi Regis pie intenderis ministrorum, in temporali regno te ipsius dextera tueatur. Sane, sicut a dilectis filiis priore ac capitulo Dominici sepulcri nobis exstitit reseratum, cum eisdem monasterium Sancti Lucæ de Sciro cum pertinentiis suis auctoritate sedis apostolicæ sit concessum, imperialis excellentia super eodem monasterio ipsis non exhibet, prout convenit, se benignam, sed potius permittit eos ab aliis indebite molestari. Propter quod nobis humiliter supplicarunt ut pro eis tibi scribere dignaremur. Nos igitur ipsorum supplicationibus inclinati, serenitatem tuam monemus attentius et exhortamur in Domino quatenus divinæ considerationis obtentu, et pro sedis apostolicæ reverentia, et te ipsis exhibeas super eodem monasterio favorabilem et benignum, ac eorum molestatores ab ipsorum vexationibus desistere compellas tibi tradita potestate, non impediens aliquatenus quo minus iidem dictum monasterium valeant pacifice possidere.

Datum Laterani, Idibus Julii, pontificatus nostri anno tertio decimo.

CXVI.

ARCHIEPISCOPO NEOPATRENSI, ET EPISCOPO SIDONIENSIS, ET ELECTO NAZORESCENSIS.

Dantur conservatores episcopo Cardicensi.

(Laterani, vi Idus Julii.)

Cum venerabilem fratrem nostrum B. Cardicensem episcopum et Ecclesiam sibi commissam sub protectione sedis apostolicæ receperimus, nolumus; sicut nec velle debemus, ut a quoquam temere molestetur. Ideoque discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus quatenus non permittatis eum contra tenorem protectionis nostræ ab aliquo indebite molestari. Quod si non omnes, etc., duo vestrum, etc.

Datum Laterani, vi Idus Julii, pontificatus nostri anno tertio decimo.

CXVII.

ILLUSTRI CONSTANTINOPOLITANO IMPERATORI.

De tuitione episcopi Cardicensis.

(Laterani.)

Querelam venerabilis fratris nostri Cardicensis episcopi recepimus continentem quod dilecti filii fratres hospitalis Jerosolymitani sub tua jurisdictione morantes ei super castro Cardicensi, ecclesiis, possessionibus et rebus aliis violentiam inferunt et gravamen, quamvis prædicta sint ipsi episcopo per iudices a sede apostolica delegatos sententialiter restituta. Ideoque imperialem excellentiam monemus et hortamur in Domino quatenus prædictum episcopum, ne ab aliquibus super his quæ ipsi sunt ratione prævia restituta indebite molestetur, potestate tibi tradita tuearis.

Datum Laterani, etc., ut in alia.

quuntur: *Istæ litteræ fuerunt rescriptæ, et sic correctæ, postquam fuerunt ambæ bullatæ.*

CXVIII.

SALZEBURGENSE ET MAGDEBURGENSI ARCHIEPISCOPI (81),
ET ABBATI DE PIGAVIA MERSEBURGENSIS DIOECESIS (82).

De matrimonio filie Marchionis Misnensis.

(Laterani, 11 Kal. Augusti.)

(83) Dilectus filius nobilis vir dux Austriae (84) per suas nobis litteras intimavit quod cum insignitus sit caractere crucifixi, cum multitudine armorum proficisci disponens in subsidium terrae sanctae, ac filium in aetate tenera constitutum et terram suam nulli commodius quam nobili viro marchioni Misnensi (85) valeat commendare, per suos et ejusdem marchionis amicos habitus et tractatus de matrimonio inter filium suum et ejusdem marchionis filiam contrahendo, ut hoc facto securius ei committeret terram suam: Verum nonnullis firmiter asserentibus quod in quinto et quarto consanguinitatis gradu se dicti pueri contingebant, non fuit ulterius in eodem facto processum. Unde tam supradicti nobiles quam multi magnates alii per suas nobis litteras humiliter supplicarunt ut multiplici utilitate pensata quae speratur ex hujusmodi copula proventura, dispensare cum praedictis personis ex benignitate apostolica dignaremur, quatenus eisdem matrimonialiter copulari ex nostra permissione liceret. Quocirca praesentium vobis auctoritate mandamus quatenus de gradibus consanguinitatum utrinque ac universa genealogiae serie, a stipite scilicet usque ad personas illas de quarum conjunctione tractatur, et an scandalum ex hoc facto valeat suboriri, et de necessitate urgente ac evidenti utilitate, quae dispensationis gratiam (86) solent in hujusmodi suadere, inquiratis diligentissime veritatem, et quod inveneritis per vestras litteras fideliter intimetis; ut per vos certiores effecti, prout expedire viderimus in eodem negotio procedamus. Quod si non omnes, etc., duo vestrum, etc.

Datum Laterani, 11 Kal. Augusti, pontificatus nostri anno tertio decimo.

CXIX.

MAGISTRO ET FRATRIBUS JEROSOLYMITANI HOSPITALIS.

Confirmat donationem factam a rege Armeniae.

(Laterani, 11 Nonas Augusti.)

Ex litteris charissimi in Christo filii nostri Leonis Armeniae regis illustris accepimus quod ipse ob re-

(81) *Archiepiscopi* in Germania quorum alter octo, postremus vero quinque suffraganeos habet, quem instauravit Otho apud Siffridum epist. lib. 1, anno Domini 940.

(82) *Merseburgensi* suffraganeo Magdeburgensis archiepiscopi.

(83) Vide supra epist. 50.

(84) *Dux Austriae* Lupoldus sive Leopoldus vulgo gloriosus dictus, de quo Naclerus in expeditione belli Hierosolymitani Gener. 40, et adversus Albigenses in Chronico Hirsaugiensi, post cujus et Frederici obitum Austria cornuto discit servire tributo apud Krantzium Metro. lib. viii, c. 43.

(85) *Misnensi*, sive Miseno, Bernardo scil. de quo Nacl. Gener. 40. dubito an is sit qui prope civitatem Euphordiam castra metaturus, resedit anno Domini 1248, apud Lambertum Schafnaburgensem,

A verentiam apostolicae sedis et nostram, et quia necessarium ei contulit adversus barbarorum multitudinem regnum ejus volentium intrare succursum. civitatem Saleph, castellum novum, et Camard. cum omnibus ipsorum pertinentiis et divisionibus assignatis, et cum omni jure ad ea terra et mari spectante, sicut in privilegio confecto suo exinde continetur, domui contulit Hospitalis. Eapropter, dilecti in Domino filii, vestris justis precibus inclinati, praedicta omnia, sicut juste ac pacifice possidetis, vobis et per vos domui vestrae auctoritate apostolica confirmamus et praesentis scripti patrocinio communimus. Ad majorem autem domus vestrae cautelam, ejusdem regis litteras de verbo ad verbum praesentibus duximus litteris inserendas: quarum tenor est talis: « Reverendissimo in Christo Patri et domino Innocentio Dei gratia sanctae et universalis Ecclesiae summo pontifici Leo per eandem et Romani (87) imperii gratiam rex Armeniae, sanctitatis suae servus, sanctaeque Romanae Ecclesiae nova, devota, et obediens planta, cum omnimoda reverentia grata servitia et pedum oscula. Reverendae ac recolendae dominationi vestrae cupimus innotescat venerabiles magistrum et conventum sanctae domus Hospitalis praeterita aetate, mense videlicet Augusto, sanctae sedis apostolicae amore atque reverentia, non solum nobis, verum etiam universae Christianitati magnum et necessarium contulisse succursum contra infinitam paganorum barbariem super nos et regnum nostrum aggregatam, quam Deus disperdat. Pro quo a beatitudine vestra, tanquam viri strenui vice Machabaeorum gerentes, promeruerunt dignius commendari. Eapropter, reverende Pater et domine celeberrime, pro tam fortunato ac necessario succursu nobis et Christianitati ab eisdem collato, Deo, a quo bona cuncta procedunt, sanctae Romanae Ecclesiae et vobis ipsius vices digne gerenti copiosas exsolvimus gratiarum actiones et a beatitudine vestra illos petitis inde regratiari. Unde quia dignus est operarius mercede, ex regalis largitatis nostrae munificentia, pro salute animae nostrae nostrorumque omnium progenitorum, habentes praecordis quia sicut aqua exstinguit ignem, ita elemosyna exstinguit peccatum, donamus et concedimus sancte domui

porro episcopi Misnensis meminit Goffridus anno Domini 1002, in Henrico II imperatore, et Krantzium Metro. lib. iii, c. 11.

(86) *Dispensationis gratiam*, si forte in quarto gradu constituti reperiantur; nam in quinta generatione recte conjunguntur 55, q. 2, et in computatione chronologica, quae Siffridi Auctuario subjungitur, Innocentius decrevit, ut ultra quartum gradum licite contrahatur matrimonium, et c. penult., § *Prohibitio* de consang. et affinit.: nam ante concilium Lateranense usque ad sextum gradum prohibita nuptiae, Yvo decreti parte ix, c. 46 et 54, nisi variis de causis ex indulgentia dispensationis ut in c. 3, De consang. et affinit. v. epist. 10, lib. xvi, Regest.

(87) Vide *Gesta* Innoc. III, cap. 116.

Hospitalis amodo in perpetuum, respectu et reverentia sanctæ sedis apostolicæ, atque honorum meritorum suorum exigentia, civitatem Saleph, castellum novum, et Camard. cum omnibus pertinentiis ipsorum et divisionibus signatis, et cum omni jure per terram, per mare sibi pertinente, secundum continentiam scripti inde privilegii sigillo nostro regali muniti et corroborati. Insuper de sanctitate ac religione eorum plenam habentes spem et fiduciam, venerabilibus fratribus Garino de Monte Acuto magistro et conventui sanctæ domus Hospitalis specialiter personam nostram et personam dilecti nepotis nostri Raymundi Rupini legitimi hæredis nostri et totam terram nostram; quam modo habemus, et quam, Deo dante, acquisituri sumus, post Deum et Dominum nostrum in vita nostra et post decessum nostrum attentius recommendamus. Cujus donationis et concessionis nostræ beneficium et recommendationem factam venerabilibus prædictis confratribus a circumspecta dominatione vestra flagitamus per apostolica privilegia confirmari et corroborari, ut ne quis deinceps cognito hujus nostræ donationis, concessionis et recommendationis tenore auctoritate apostolica confirmato, in aliquo ausu temerario contraire præsumat. »

« Datum Tharsi Ciliciæ, medio mense Aprilis. »
Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ confirmationis infringere vel ei, etc., usque incursum. »

Datum Laterani, III Nonas Augusti, pontificatus nostri anno tertio decimo.

CXX.

ARCHIEPISCOPO NEOPATRENSI, ET PRIORI SANCTI DEMETRII THESSALONICENSIS, ET PROCURATORI EPISCOPATUS DIMICENSIS.

Committitur eis causa episcopi Cardicensis adversus Hospitalarios.

(Laterani, XIX Kal. Septembris.)

Lacrymabilem venerabilis fratris nostri Cardicensis episcopi, etc., ut supra epist. CI, usque Fermopilensis, quibus episcopus ipse causam super hoc obtinuit delegari, cum in possessionem castri prædicti et pertinentiarum ipsius ac casalium omnium et possessionum pertinentium ad Ecclesiam Cardicensem causa rei servandæ miserunt, fratres ipsos, quia contumaciter resistebant, excommunicationis vinculo innodantes, nobis humiliter idem episcopus supplicavit ut eandem excommunicationis sententiam auctoritate dignaremur apostolica roborare ac ratum habere processum iudicum prædictorum. Cæterum quidam de fratribus dicti Hospitalis coram dilecto filio Benedicto tituli Sanctæ Susannæ presbytero cardinale, quem eis dedimus auditorem, mandatum ab eorum magistro procuratorium exhibentes, proposuerunt contra quod idem episcopus super præmissis composuerat cum eisdem, nobis humiliter supplicantes ut compositionem ipsam auctoritate curarem apostolica confirmare. Præ-

A fatus vero episcopus humiliter supplicavit ut quia eadem compositio redundat in enorme damnum Ecclesiæ Cardicensis et sine consensu capituli facta fuit, pro qua etiam compositione irritanda nuntius et procurator capituli ad hoc specialiter destinatus nobis humiliter supplicavit, illam irritare auctoritate apostolica dignaremur. Ideoque discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus quatenus dictam excommunicationis sententiam, sicut rationabiliter est prolata, usque ad satisfactionem idoneam auctoritate nostra facientes appellatione remota inviolabiliter observari, causam convocatis partibus audiatis, et quod canonicum fuerit appellatione postposita decernentes, facialis quod statueritis per censuram ecclesiasticam firmiter observari; attentius provisuri ut fructus Ecclesiæ suæ, quos iidem fratres percepisse dicuntur, et castrum prædictum, quod detinetur ab ipsis, eidem sublato appellationis obstaculo restitui cum integritate debita faciatis, contradictores per censuram ecclesiasticam compescendo. Quod si non omnes, etc., tu, frater archiepiscopo, cum eorum altero ea, etc.

Datum Laterani, XIX Kal. Septembris, pontificatus nostri anno tertio decimo.

CXXI.

MABILIAE MULIERI JANUENSI.

Ut fructus pignoris in sortem computentur.

(Laterani, XV Kal. Septembris.)

Cum a nobis petitur quod justum est et honestum, tam vigor æquitatis quam ordo exigit rationis ut id per sollicitudinem officii nostri ad debitum perducat effectum. Eapropter, dilecta in Christo filia, tuis justis postulationibus grato concurrentes assensu, sententiam quam dilectus filius noster Pelagius Sanctæ Lucie ad septa solis diaconis cardinalis pro causa quæ vertebatur inter te ac dilectum filium Henricum Mallon. super medietate domus et turris de Moneta, terra de Sauri, et quadam summa pecuniæ, de mandato nostro rationabiliter promulgavit, sicut est justa, et in ipsius cardinalis autentico continetur, auctoritate apostolica confirmamus et præsentis scripti patrocinio communimus: cujus tenor est talis: « Pelagius Dei gratia Sanctæ Lucie ad Septa Solis diaconis cardinalis, dilectæ in Christo Mabilie mulieri Januensi salutem in omnium Salvatore. Cum olim ab Ottone iudice sexaginta libras mutuo accepisses, Henrico Mallon. fratre tuo et duobus aliis, præter obligationem aliam, fidejussoribus sibi datis, licet sub pœna dupli eos indemnes promiseris conservare, adveniente solutionis termino non solvisti. Propter quod præfatus Henricus frater tuus, creditore sibi suam contra te actionem cedente, in sexaginta libris satisfecit eidem. Cumque post annum, quo in mora fuisti solvendi, dictus Henricus te coram consulibus Januensibus convenisset, centum viginti libras a te nomine sortis et pœnæ seu damni petens, tu sexaginta libras te sibi debere, quas idem pro te creditori solverat, recognoscens, alias sexaginta negasti, asserens

nullam cum ex hoc damnum aliquatenus incurrisse. Denique cardinale marito tuo, quem procuratorem institueras, nec pignus banni dare consulibus nec respondere volente, iidem consules laudaverunt quod idem Henricus valens centum viginti libras in tuis bonis haberet, per civitatem præconizari nihilominus facientes quod quicumque medietatem domus et turris de Moneta et terram de Sauro ad te pertinentem vellet emere, cum prædicto Henrico de pretio conveniret. Interim autem a te ac marito tuo pro centum viginti libris possessionibus quibusdam distractis, memorati consules auferentes vobis sexaginta de illis, memorato Henrico solverunt, pignoribus eidem pro sexaginta libris tantummodo remanentibus obligatis. Cæterum post biennium elapsam a sententia consulum prædictorum, idem Henricus pignora, quæ ducentas quinquaginta libras communi æstimatorum æstimatione valebant, duobus consanguineis suis pro libris sexaginta distractit, pro eadem summa recomparans postea eadem ab eisdem. Qui cum processu temporis a sæpedito cardinale, marito tuo super restituendis prædictis possessionibus et usuris fuisset coram venerabili fratre nostro archiepiscopo Januensi conventus, ad sedem apostolicam appellavit. Ubi cum de communi assensu partium ad eundem archiepiscopum litteræ fuissent obtentæ, idem archiepiscopus, auditis hinc inde propositis, consulum sententiam confirmavit, actione de fraude venditionis eidem cardinali servata; qui ab eodem archiepiscopo reputans se gravatum, ad sedem apostolicam appellavit. Eodem itaque cardinale ac B. adversæ partis procuratore in nostra præsentia ex delegatione apostolica constitutis, idem B. ab observatione iudicii memorati petiit se absolvi, cum causa ipsa, sicut idem conabatur astruere, civilis esset et inter personas laicas agitata, et ipsius cognitio ad Ecclesiam nullatenus pertineret; maxime cum jam dudum pro H. fuerit sententia lata, quæ in auctoritatem rei transiit iudicatæ. Ex tua vero fuit parte propositum quod cum causa eadem de utriusque partis procuratorum assensu fuerit archiepiscopo memorato commissa, et ab eodem pro Henrico sententia lata, quam etiam idem H. sub eo litigans approbavit, viginti sex libras sex solidis minus, quæ forti sibi debitæ minus licite accesserunt, percipiens ultra fortem adjudicatam eidem, jure ad iudicium ecclesiasticum pertinebat. Nos igitur utriusque partis allegationibus, instrumentis, concessionibus et rationibus aliis diligenter inspectis et cognitis, quod a sæpediti Henrici procuratore de ecclesiastica jurisdictione proponitur omnino frivolum reputantes, cum idem H. in iudicium Ecclesiæ consenserit sua sponte, de prudentum virorum consilio sententiam consulum confirmamus. Verum cum post solutionem sexaginta librarum, quas consules eidem H. fecerunt persolveri, non nisi pro residuis sexaginta memorata

A pignora remanserint obligata, nec consulum intentio fuerit quod res ducentas quinquaginta libras valentes eidem H. pro sexaginta cederent in solutum, sed satisfacto sibi de ipsis, idem eas restituerit debitori, et eidem H. viginti sex libras sex solidis minus ante distractionem rerum ex fructibus perceperit earundem, quas in sorte debuit computare, cum fructus a creditore seu fidejussore percepti secundum jura civilia extenuent debiti quantitatem, te ad supplementum sexaginta librarum, viginti sex libras sex solidis minus perceptis ex fructibus computatis in eis Henricum et eundem Henricum tibi ad restitutionem supradictæ medietatis domus et turris de Moneta cum terra de Sauro sententialiter condemnamus. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ confirmationis infringere vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumperit, etc., usque incursum.

Datum Laterani xv Kal. Septembris, pontificatus nostri anno tertio decimo.

CXXII.

CATHOLICO, ARCHIEPISCOPIS ET EPISCOPIS PER ARMENIAM CONSTITUTIS.

Datur eis privilegium.

(Laterani, xiii Kal. Septembris.)

Cum juxta canonicas et legitimas sanctiones sententia quæ a non suo iudice fertur in quemquam, nec nomen sententiæ mereatur habere, præsentium auctoritate statuimus ut nullus omnino qui ordinariam vel delegatam jurisdictionem in vos vel vestros subditos non habuerit, sententiam ferre præsumat: quæ si forsitan lata fuerit, ipsam decernimus irritam et inane. Firmiter etiam inhibemus ne quis jurisdictionem in vos vel subditos vestros habens, vos aut ipsos injuste molestet. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ constitutionis et inhibitionis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumperit, etc., usque incursum.

Datum Laterani, xiii Kal. Septembris, pontificatus nostri anno tertio decimo.

CXXIII.

EPISCOPO CREMONENSI.

De controversia pro principatu Antiocheno.

(Laterani.)

(88) Occasione discordiæ quæ inter charissimum in Christo filium nostrum Leonem illustrem regem Armeniæ nomine R. nepotis sui ex parte una et dilectum filium nobilem virum comitem Tripolitanum ex altera super principatu Antiocheno agitari dignoscitur, gravia personarum et rerum hactenus pericula provenerunt, et nisi fuerit iudicio vel concordia terminata, graviora timentur procul dubio proventura. Unde nos, qui juxta verbum Apostoli facti sumus sapientibus et insipientibus debitores, et de regno Dei tollere scandala ex debito tenemur officii pastoralis, diversis personis sæpe super ipso negotio

(88) Vide lib. ii epist. 252, 259 et lib. xii epist. 45 et *Gesta Innoc. III*, cap. 111 et seqq.

direxisse meminimus scripta nostra. Sed humani generis inimico, qui paci fidelium invidet, faciente, ideam non potuit negotium terminari, sed necdum auspicia judicialis conditionis accepit. Nuper autem præfatus rex, dilectis filiis abbate Sanctæ Mariæ trium arcuum et Arcivardo milite et Bovone Latino cancellario suo ad sedem apostolicam destinatis, per eosdem nobis humiliter supplicavit ut cum ejus desiderii votum existat ut contra Christianos nullatenus arma sumat, sed acies suas dirigat contra inimicos fidei Christianæ, supradicto pupillo nepoti suo super principatu jamdicto justitiæ faceremus plenitudinem exhiberi. Cum igitur plenam geramus de tua discretione fiduciam, et ejusdem negotii merita ex magna tibi parte sint nota, de fratrum nostrorum consilio causam ipsam sub hac forma tibi duximus committendam, per apostolica scripta mandantes quatenus cum ad partes illas, Deo duce, perveneris, ad concordiam utramque partem moveas efficaciter et inducas. Quæ si forte nequiverit provenire, tu associatis tibi duobus viris providis et honestis in quos partes convenerint, audias causam ipsam, et eandem cum ipsis vel eorum altero, si ambo nequiverint interesse, sublato cujuslibet contradictionis vel appellationis obstaculo sine debito terminare procures, illud idem neutro eorum interesse valente factururus nihilominus per te ipsum. Quod si partes in hujusmodi viros nequiverint convenire, venerabiles fratres nostros Jerosolymitanum apostolicæ sedis legatum et Antiochenum patriarchas in collegas assumes, cum quibus vel eorum altero secundum præscriptam formam eandem causam appellatione remota decidas, faciens quod decreveris per censuram ecclesiasticam firmiter observari. Si vero alterutra partium duxerit resistendum, tam per indigenas terræ quam etiam peregrinos rebellionem ejus facies edomari. Proviso prudenter ut interim nulla penitus inter dictos regem et comitem guerra fiat, sed treugæ ad invicem observentur, ad quas utramque partem volumus et mandamus, si fuerit necesse, compelli, cum simul non sit et armis et legibus contendendum. Cæterum si quidquam humanitus tibi contigerit, propter quod mandatum non possis apostolicum adimplere, illud ipsum duo pariter patriarchæ freti auctoritate præsentium exsequantur.

Datum Laterani, etc., per totum ut in alia.

(89) *Nigri ordinis*, albi monachi et nigri c. ex parte 10, De decimis, et in bibliotheca S. Benigni Divionensis, quam nuperrime ordinavimus, existat theoricæ M. S. Pantegni, monachi nigri, de Physica.

(90) *Per Rothomagensem provinc.*, de qua in Actuario Sigeberti, secunda Lugdunensis super Sequanam, id est Rothomagensis, olim Neustria, hodie Northmannia; cujus metropolis Rothomagus, a qua Rothomagensis provincia dicta.

(91) *Semel in anno*, ideo Carthusia nunquam reformata, quoniam nusquam deformata, quod ita evenit, dum singulis annis capitulum initur, sub reverendissimo totius ordinis præposito generali in eodem Allobrogum, quam B. Bruno Spiritu sancto

CXXIV

UNIVERSIS ABBATIBUS NIGRI ORDINIS (89) PER ROTHOMAGENSEM PROVINCIAM (90) CONSTITUTIS.

De capitulo celebrando semel in anno.

(Laterani, XIII Kal. Septembris.)

Ordinem religionis plantare ac fovere plantatum ex officii nostri debito provocamur, et sic religiosorum petitionibus apostolicum nos convenit præbere patrocinium et favorem quod sub regimine ac gubernatione nostra valeant assiduis proficere incrementis. Sane gaudemus in Domino, a quo est omne datum optimum et omne donum perfectum, quod divinitus inspirati ad corrigendos excessus qui aliquando in vestris monasteriis, suadente inimico humani generis, committuntur, studium efficaciter adhibetis ut inquinamenti malitiæ ac dissolutionis vitiis abdicatis, efficacius possitis vos divinæ subdere servituti, et per opera pietatis gratiorem præstare Altissimo famulatum. Ut autem per favorem apostolicum regularia suscipiant instituta vigorem, neque possint per alicujus insolentiam enervari, ut liceret vobis de nostra promissione petistis semel in anno (91) sub aliquo abbate (92) religioso et humili ejusdem provinciæ capitulum celebrare; ubi per consultationem omnium, tam abbatum excessus quam dissolutiones monachorum, salvo per omnia jure (93) prælatorum comprovincialium, compescantur, volentes de quarto in quartum annum per vos vel nuntios vestros ad apostolorum limina visitanda teneri, recepturi a nobis salubria monita et præcepta, quibus vigor religionis monasticæ foveatur. Nos vero vestris postulationibus annuentes, charitati vestræ concedimus ut hoc salutare propositum incipiat exsequi diligenter, et quid ex ipso proveniat nobis fideliter intimetis, ut si viderimus quod per executionem ipsius religionis honestas suscipiat incrementum, quod ad robur perpetuæ firmitatis super eo fuerit statuendum, securius et cautius statuamus.

Datum Laterani, XIII Kal. Septembris, anno tertio decimo.

CXXV.

MAGISTRO ET FRATRIBUS HOSPITALIS TEUTONICORUM ACCONENSI.

Ne alba pallia deferant.

(Laterani, VI Kal. Septembris.)

Suam nobis dilecti filii fratres militiæ Templi suadente manu propria et industria sociorum ædificavit, spatium etiam unius anni comitiis regis concessum. Eginartus in Vita Caroli magni: « Sic ad palatium, sic ad publicum populi sui conventum, qui annuatim ob regni utilitatem celebratur, ire, sic domum redire solebat. »

(92) *Sub aliquo abbate*, ut majori religionis incremento angeatur anachoretarum ordo, ideoque titulo non commenda abbates donentur, nec enim religionis ritum aut humilitatis gratiam novit commenda; et quisque ad ecclesiasticum regimen absque ulla venalitate proveyhi debet, Hincmarus epist. 3, c. 9.

(93) *Salvo jure. c. Hoc tantum*, 18, 4, 2, et c. 1 *De statu monach.*

querimoniam obtulerunt quod cum in primordio institutionis ordinis sui eis fuerit ab apostolica sede concessum ut in religionis signum milites militiae Templi albis palliis uterentur ad differentiam aliorum, vos, in confusionem ordinis supradicti, nuper alba pallia portare cœpistis. Nolentes igitur ut ex hoc inter vos et ipsos æmulationis seu discordiæ materia suscitetur, præsentium vobis auctoritate præcipiendo mandamus quatenus vestro contenti habitu existentes, hujusmodi alba pallia, quæ, sicut præmissum est, in signum religionis concessa fuerunt Templariis antedictis, nullatenus deferatis. Alioquin venerabili fratri nostro patriarchæ Jerosolymitano apostolicæ sedis legato nostris damus litteris in mandatis ut inquisita plenius et cognita veritate, id appellatione remota super hoc statuat quod religioni pariter et saluti viderit expedire.

Datum Laterani, vi Kal. Septembris, pontificatus nostri anno tertio decimo.

CXXVI.

Super eodem.

(Datum, ut in alia.)

Suam nobis dilecti filii, etc., in eundem modum ut in alia, usque ad differentiam aliorum, dilecti filii magister et fratres Hospitalis Teutonicorum Accoensis in confusionem ordinis supradicti nuper alba pallia portare cœperunt. Nolentes igitur ut ex hoc inter prædictos fratres æmulationis seu discordiæ materia suscitetur, eisdem magistro et fratribus Hospitalis dedimus in præceptis ut suo contenti habitu existentes, hujusmodi alba pallia nullatenus deferant, quæ, sicut præmissum est, in religionis signum concessa fuerunt Templariis antedictis. Quocirca fraternitati tuæ per apostolica scripta mandamus quatenus inquisita plenius et cognita veritate, id super hoc statuas appellatione remota quod religioni pariter et saluti videris expedire, faciens quod statueris per censuram ecclesiasticam firmiter observari.

Datum ut in alia per totum.

CXXVII.

ROTHOMAGENSI ARCHIEPISCOPO.

Respondet ad ejus consulta.

(Laterani, Kal. Septembris.)

(94) Cum contingat interdum quod laici ad monasteria convolantes, a suis abbatibus tonsorentur, apostolicæ sedis oraculum requisiti an clericatus ordo in tonsura hujusmodi conferatur. Super quo fraternitati tuæ taliter respondemus, quod cum in septima synodo sit statutum ut lectores per manus impositionem licentia sit unicuique abbati in proprio monasterio solummodo faciendi, dummodo ipsi ab episcopo, secundum morem perficiendorum abbatum, manus impositio facta noscatur, et constet eum existere sacerdotem, per primam tonsuram a talibus abbatibus juxta formam Ecclesiæ datam cle-

ricalis ordo confertur. Præterea cum quidam super aliquo litigantes, ad diversos iudices litteras impetrant, quorum quidam obtenti a parte altera tibi mandant ut partem adversam denunties excommunicationis sententiæ subjacere, aliis iudicibus tibi postmodum injungentibus ut eandem denunties absolutam (95), quæris a nobis an utriusque, vel neutris, vel alterutris saltem obedire debeas in hac parte. Super quo tuæ prudentiæ respondentes, credimus distinguendum an cum primum mandatum recepisse dignosceris, tibi forsitan innotuit inter illos et alios super jurisdictione discordiam suscitatum, an super hoc nihil omnino scivisti. Et quidem si super contentione hujusmodi nihil tibi penitus innotescit cum primum mandatum recipere te contingit, illud debes humiliter executioni mandare.

Sed si postea contrarium tibi ab aliis demandetur, tunc litterarum ad utrosque a sede apostolica obtentarum copia postulata, quas auctoritate præsentium districte præcipimus exhiberi, si ex ipsarum tenore deprehenderis evidenter, ita quod non sit aliquatenus hæsitandum, quod litteræ quæ ad illos a quibus secundum mandatum receperis impetratæ noscuntur, expresse revocent litteras aliorum, tu illud intrepidus exsequaris quod secundo tibi loco mandatur. Si vero ex litterarum inspectione manifeste (96) tibi constet quod litteræ obtentæ ad illos qui primum dedere mandatum per alias minime revocantur, secundum mandatum nullatenus exsequaris. Quod si super hoc tibi fuerit merito dubitandum, ad exsequendum secundum mandatum te procedere non oportet donec juxta cujusdam nostræ constitutionis tenorem inter eos hujusmodi contentio sopiatur. Et id ipsum facere debes, si primo mandato recepto, et nondum executioni mandato, tibi forsitan innotuerit quod inter se, super jurisdictione videlicet demandata, cœperint disceptare (97). Cæterum in his omnibus puram et providam te convenit intentionem habere, ne vel ad declinandum mandatum dubitare te dicas ubi dubitandum non est, vel ad mandatum etiam exsequendum te asseras esse certum ubi certus esse non debes. Licet autem ex his certa tibi detur doctrina qualiter in hujusmodi debeas te habere, nulla tamen attribuitur potestas ut inter delegatos aut partes de jurisdictione debeas judicare. Insuper requisisti, cum quis conqueritur in se a suo episcopo post appellationem ad nos legitime interpositam vel alias injuste excommunicationis sententiam promulgatam (98), et nos iudicibus damus nostris litteris, in mandatis ut si ita est, vel juxta formam Ecclesiæ illis beneficium absolutionis impendant, vel eandem sententiam denuntient nullam esse, ac episcopus paratus sit probare se in illum, antequam vocem appellationis emitteret, vel alias juste hujusmodi sententiam protulisse, an probationibus non admissis, iudicibus

(94) Cap. *Cum contingat*, De ætate et qual. ord.

(95) Cap. *Cum contingat*, De rescript.

(96) In quarta Collect. manifestissime.

(97) Cap. *Pastoralis*, De rescript.

(98) Cap. *Cum contingat*, De causâ possess.

liceat excommunicatum absolvere, vel denuntiari A sententiam nullam esse. Ad quod tibi taliter respon- demus, quod super jam dicto casu non consuevi- mus, si bene meminimus, sub præscripta forma iudicibus scribere, sed sub ista, ut videlicet, si ex- communicationis sententiam post appellationem ad nos legitime interpositam invenerint esse latam, ipsam denuntiantes penitus nullam esse, audiant si quid fuerit quæstionis (99); alioquin recepta juxta formam Ecclesiæ cautione impendant absolutionis beneficium conquerenti, et injuncto sibi quod de jure fuerit injungendum, audiant causam, et eam- dem sine debito terminare procurent. Sed si forsitan appareat nos in jam dicto casu sub prænotata quan- doque forma scripsisse, et in altero utique casuum prædictorum, cum videlicet quis conqueritur se post appellationem ad nos legitime interpositam excom- municatione fuisse notatum, semper utriuslibet par- tis probationes sunt admittendæ antequam ad de- cernendum super hoc aliquid procedatur; per quas denique apparebit an absolutione indigeat conque-rens, vel denuntiandus sit potius non ligatus. In reliquo vero casu, cum videlicet excommunicatum quis se asseverat injuste, vix unquam (100) ejus est, antequam absolutus fuerit, probatio admittenda, nisi tunc tantum cum asserit in excommunicationis sententia intolerabilem errorem fuisse patenter ex- pressum: ad quod probandum admittitur antequam absolutionis gratiam consequatur. Verum si propo- nat se simpliciter excommunicatum injuste, ac epi- scopus ad probandum quod juste ipsum excommu- nicaverit suas postulet probationes admitti, non est ante absolutionem illius aliquatenus audiendus, cum etsi pro certo constaret in illum rationabiliter excommunicationis sententiam promulgatam, nihilo- minus ei esset absolutio secundum formam Eccle- siæ impendenda (101) humiliter postulanti. Et ideo in hoc casu illum credimus juxta formam Ecclesiæ protinus absolvendum, ut sic demum probationibus utriusque partis admissis, utrum juste an injuste ligatus fuerit decernatur.

Datum Laterani, Kal. Septembris, anno tertio de- cimo.

CXXVIII.

GNESNENSI ARCHIEPISCOPO.

De Prussis noviter conversis.

(Laterani, ii Nonas Septembris.)

(102) Cœlestis agricola Jesus Christus semetipsum vitem veram et fertilem in vinea sua electa planta- vit, ex qua multitudo palmitum prodiens, non solum illam amœnam viroribus, verum etiam fructibus redderet gratiosam. Ex ista nimirum vite tot quotidie palmites pullulant quod in ecclesiasticæ unitatis radice fundati, ad sanctæ conversationis

(99) In quarta Collect., *inveneritis, et denuntietis, et audiatis.*

(100) Cod. Colbert. *vix aut nunq.*

(101) Cod. Colbert. *Ro. Ec. consuetudinem imp.*

(102) Vide lib. xv, epist. 145, 146.

studium extendentes se per opera pietatis, non so- lum internæ gratiæ virore turgescunt, sed etiam laudabili exercitatione fructificant in profectibus proximorum. In hac siquidem laborare vinea dilecti filii Christianus, Philippus et quidam alii monachi pio desiderio cupientes (103), illius dudum amore succensi qui neminem vult perire, ad partes Prussiæ de nostra licentia in humilitate spiritus accesserunt, ut ibidem semen verbi Dominici seminando, in um- bra infidelitatis et tenebris ignorantiae positos ad semitam reducerent veritatis. Quod cum in terram bonam et fertilem cecidisset, fructum protulit op- portunum; et ejus gratia præeunte, qui vocat ea quæ non sunt tanquam ea quæ sunt, et ex lapidibus suscitavit filios Abrabæ, quidam magnates et alii re- gionis illius sacramentum baptismatis receperunt, et de die in diem proficere dignoscuntur in doctrina fidei orthodoxæ, sicut iidem monachi nuper ad se- dem apostolicam venientes nostro apostolatu rese- rarunt. Cum igitur hujusmodi novella plantatio be- neficio irrigationis indigeat, fraternitati tuæ præ- sentium auctoritate mandamus quatenus eisdem monachis et fratribus suis nec non et aliis ad fidem de novo conversis in ecclesiasticis sacramentis et aliis quæ ad ampliandum Christianæ religionis cul- tum spectare noscuntur tandiu curam officii pasto- ralis impendas, donec, divina faciente clementia, adeo ibidem numerus fidelium augeatur ut proprium possint episcopum obtinere (104). Episcopos etiam et alios ecclesiarum prælatos ac terræ magnates moneas sollicitius et inducas ut pro Deo et propter Deum eis propitii ac favorabiles existentes, ubi di- gnæ fuerit gratiam, solatium et humanitatem im- pendant.

Datum Laterani, ii Nonas Septembris, anno ter- tio decimo.

CXXIX.

JOANNI EPISCOPO ALBANENSI.

Confirmat quamdam sententiam.

(Laterani, ii Kal. Septembris.)

His quæ iudicio sunt vel concordia terminata de- cet nos robur apostolicum impertiri, ne sopitæ que- rimoniæ reviviscant, et relabantur iterum in reci- divæ serupulum quæstionis. Cum igitur dilectus D filius Benedictus tituli Sanctæ Susannæ presbyter cardinalis causam quæ inter te ex parte una et mo- nasterium Cryptæ ferratæ ex altera vertebatur super institutione ac destitutione presbyteri ecclesiæ Sancti Nicolai de Neptuno sententiæ calculo duxerit ter- minandam nos tuis justis precibus inclinati eam- dem sententiam, exigente justitia promulgatam, auctoritate apostolica confirmamus et præsentis scripti patrocínio communimus; cujus tenorem de verbo ad verbum præsentibus fecimus adnotari:

(103) Vide Raynald. an. 1210, § 27, et an. 1212, § 5.

(104) Eis postea idem Christianus datus est epi- scopus. Vide Bzovium ad an. 1220, § 5.

« In nomine Patris et Filii et Spiritus sancti. Amen. Cum causam quæ super ecclesia Sancti Nicolai de Neptuno inter dominum Joannem Albanensem episcopum ex una parte et abbatem de Crypta ferrata ex altera, vertebatur nobis Benedicto tituli Sanctæ Susannæ presbytero cardinali dominus papa mandaverit audiendam, procurator episcopi pro parte sua contra abbatem coram nobis proposuit quod abbas et monachi de Crypta ferrata privaverant administratione presbyterum ecclesiæ prænominate, quem ad representationem abbatis et monachorum jamdictus episcopus investiverat et instituerat pro persona in jam dicta ecclesia et idem presbyter eidem, ut suo episcopo, fidelitatis more solito præstiterat juramentum. Unde cum prædicta ecclesia de Neptuno sit præfato episcopo diocæsanæ lege subjecta, petebat restitui sacerdotem ad administrationem et personatum, ut et eidem episcopo de spiritualibus, monachis vero de temporalibus responderet. Yconomus vero monasterii econtra respondebat administrationem tam in temporalibus quam in spiritualibus et ecclesiam sæpe dictam ad monasterium tantummodo pertinere, nec in aliquo episcopo teneri, cum sit ipsum monasterium Romanæ Ecclesiæ speciale, ac exemptum tam in capite quam in membris. Quod probare per sua privilegia intendebat, quæ post multas inducias et terminos peremptorie sibi datos ad probandam suam intentionem coram nobis exhibere in judicio non curavit. Dicebat tandem tantum, de longa consuetudine abbatem et monachos habere potestatem in ecclesiis suis administratorem temporalium libere ordinare. Quod cum probare nolisset, idem Yconomus postmodum confessus fuit in nostra præsentia quod episcopus præfatum sacerdotem in supradicta ecclesia ad repræsentationem abbatis et monachorum instituit et confirmavit. Nos vero visis et auditis allegationibus hinc inde propositis et confessionibus utriusque partis, dicimus presbyterum sæpedictum restituendum ad administrationem et personatum ecclesiæ memoratæ. » Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ confirmationis infringere, vel ei, etc., usque incursum.

Datum Laterani, ii Kal. Septembris, anno tertio decimo.

CXXX.

EPISCOPO PARISIENSI.

Ut præbenda reservata conferatur consanguineo papæ.

(Laterani, Idibus Septembris.)

Ad signandum devotionis affectum quam erga nos te non ignoramus habere, præbendam in Ecclesia Parisiensi vacantem, in manu propria reservasti, cuicunque vellemus, sicut per tuas nobis intimasti litteras, conferendam, habiturus gratissimum si alicui de sanguine nostro conferre dignaremur eandem, quem ob nostram reverentiam et amorem honoraturum te asseris et sincerissime dilecturum. Super quo liberalitatem tuam in Domino commeu-

dantes, de tantæ devotionis indicio gratiarum tibi referimus actiones. Dignum itaque reputantes ut de tuo munere tuo satisfiat affectui, præbendam ipsam dilecto filio Benedicto consanguineo nostro, adolescenti siquidem bonæ indolis, quem non minus signa virtutum, quæ in tenera videntur ætate præludere, quam sanguis aut caro nobis reddunt acceptum, duximus concedendam, sperantes quod tunc maxime prælibatam præbendam ordinatam esse gaudebis ad votum eum per ipsum et ex ipso Domino concedente videbis tibi et Ecclesiæ tuæ gratum provenire profectum. Quocirca fraternitatem tuam monemus, per apostolica tibi scripta mandantes quatenus dilectum filium magistrum Peregrinum capellanum nostrum vice ac nomine præfati Benedicti ad eandem præbendam recipi facias in canonicum et in fratrem, et stallo chori ac loco capituli sibi assignato, de more ipsum in corporalem ejusdem præbendæ possessionem inducas, et inductum facias eam pacifice possidere. Nos enim eundem Benedictum ac ipsum, opportunitate recepta, dante Domino, transmittemus.

Datum Laterani, Idibus Septembris, pontificatus nostri anno tertio decimo.

CXXXI.

MAGISTRO PEREGRINO CAPELLANO NOSTRO.

Super eodem.

(Datum, ut in alia.)

Ad signandum devotionis affectum quam venerabilem fratrem nostrum Parisiensem episcopum erga nos non ignoramus habere, etc., in eundem fere modum ut in alia, usque profectum. Unde ipsi per scripta nostra mandamus ut te vice ac nomine præfati Benedicti ad eandem præbendam recipi faciat in canonicum et in fratrem, et stallo chori ac loco capituli ibi assignato, de more te in corporalem ejusdem præbendæ possessionem inducat, et inductum faciat pacifice possidere. Nos enim eundem Benedictum ad ipsum, opportunitate reperta, dante Domino, transmittemus. Quocirca discretioni tuæ per apostolica scripta mandamus quatenus super hoc quod ad te pertinet exsequaris.

Datum, etc., ut in alia per totum.

CXXXII.

D TURONENSI ARCHIEPISCOPO, ET EPISCOPO ENGOLISMENSI ET ABBATI GRATIÆ DEI CISTERCIENSIS ORDINIS.

Scribitur adversus canonicos Cellenses.

(Laterani, iii Kal. Octobris.)

Detestabile facinus et piaculare flagitium quod a quibusdam filiis Belial, nonnullis canonicis Cellensis Ecclesiæ instigantibus, sicut nobis venerabilis frater noster Pictaviensis episcopus intimavit, nuper exstitit in Cellensi Ecclesia perpetratum, maximam non immerito menti nostræ amaritudinis causam ingessit, dum vipereæ soboles in proprii parentis necem exarsit, et perditionis filii sui patris interitum inofficioso non sunt veriti malignitatis studio machinari. Quem siquidem tam crudelis horror et horribilis crudelitas audita non

moveat, dum pastori ob ovibus, magistro a discipulis, et patri a filiis mortis dispendia procurantur? In hac nimirum parricidii horreni atrocitate naturalis affectionis juri detrahitur, vituperatur ministerium clericale, ac regularis reverentiæ puritas dissipatur. Sicut enim tenor litterarum ejusdem episcopi nos edocuit, sibi et capitulo Pictavensi multis abbatibus et aliis viris peritis præsentibus est relatum quod Joanne cantore, A. eleemosynario, Guillelmo de Lobeia et Guillelmo de Sancto Leodegario canonis Cellensibus procurantibus, a quatuor sicariis, qui ab illis ob hoc sexaginta libras acceperant, abbas Cellensis, vir providus et honestus, dum ad matutinas accederet, nequiter exstitit interfectus quadraginta plagis et amplius inflictis eidem (105). Cum autem hæc vera esse non solum per bonos viros et sacerdotes, verum etiam per eosdem sicarios, qui dum in carcere principis tenerentur, coram nuntiis suis et multis aliis ea publice confessi fuerant, præfatus episcopus didicisset, et deliberasset cum viris prudentibus et discretis qualiter esset in hoc negotio procedendum, diversa reperit consilia diversorum, nonnullis asserentibus hujusmodi perversitatis actores, non per sæculare brachium, sed per ecclesiasticum judicium puniendos; aliis affirmantibus ipsos propter enormitatem criminis relinquendos] curiæ sæculari, ut ultore materiali gladio, pœnam exciperent sibi dignam. Alios quoque canonicos illius malignitatis ignaros asseverabant aliqui in detestationem criminis de ipsa Ecclesia depellendos, ut, secundum evangelicam veritatem malis male perditis, vinea Domini Sabaoth bonis agricolis locaretur; maxime cum paucis quandoque peccantibus, ira Dei desævisse legatur in multos. Quidam vero dicebant quod culpa suos tenere debebat auctores, ne ultra progrediretur pœna quam inveniretur delictum, cum nullius crimen maculet nescientem. Licet autem in tanta varietate consilii cœperit jam dictus episcopus fluctuare, attendens tamen exemplo perniciosum existere si omitteretur tantum facinus impunitum, et quod canonici supradicti longe ante incorrigibiles fuerant et rebelles, et commonitionis suæ iteratæ sæpius contemptores, quodque essent fornicatores; adulteri, negotiatores, et usarii manifesti, tandem consilium hoc providit, ut universis canonis ab ecclesia memorata depulsis, loco eorum Sancti Victoris Parisiensis canonici subrogentur, hoc ipsum in suspenso tenendo donec super eo nostræ reciperet beneplacitum voluntatis. Volentes igitur ut in tantæ criminis pœna discant alii a consimili culpa cessare, communicato fratrum nostrorum consilio, præsentium vobis auctoritate præcipiendo mandamus quatenus illos quos vobis constiterit hujus fuisse iniquitatis actores ab omni ordine clericali sublato cujuslibet appellationis obstaculo degradetis, eosdem si grave scandalum non timetur, apud aliqua monasteria singillatim in arctis carceribus concludentes,

(105) Vide tom. IV, Gall. Christ., pag. 257.

(106) Eidem inscripta est epistola 15, lib. XII.

A in quibus pane tribulationis et aqua doloris ad agenda perpetuam pœnitentiam sustentetur. Si vero grave scandalum formidetur, quod minime conquiescat postquam etiam reos sanguinis vestris curaveritis intercessionibus defensare, vos eosdem publice degradatos, ad pœnitentiam studiose commonitos, relinquatis curiæ sæculari juxta constitutiones legitimas puniendos. Quod si alii canonici hujus criminis inscii incorrigibiles hactenus exstiterunt, et prælibatis sunt criminibus irretiti de quibus in suis fecit memoratus episcopus mentionem, volumus et mandamus ut per ordinem Sancti Victoris Cellensis Ecclesia reformetur: quem si aliqui ex prædictis canonis recipere voluerint humiliter et servare, vos eosdem ibidem remanere sinatis. B Alioquin ad arctiora monasteria transmittatis eosdem; contradictores, si quos inveniretis, vel rebelles per censuram ecclesiasticam appellatione postposita compescendo. Quod si non omnes, etc., duo vestrum ea, etc.

Datum Laterani, XIII Kalend. Octobris, pontificatus nostri anno tertio decimo.

CXXXIII.

PETRO NIGRO CANONICO SANCTI URSINI BITURICENSI.

Recipitur sub protectione sedis apostolicæ.

(Laterani, x Kal. Octobris.)

Særosancta Romana Ecclesia devotos et humiles filios ex assuetæ pietatis officio propensius diligere consuevit, et ne pravorum hominum molestiis agitentur, eos tanquam pia mater, suæ protectionis munimine confovere. Eapropter, dilecte in Domino fili, tuis justis postulationibus gratum impertientes assensum, personam tuam cum omnibus bonis quæ in præsentiarum rationabiliter possides, aut in futurum, præstante Domino, justis modis adipisci, sub beati Petri et nostræ protectione suscipimus. Specialiter autem præbendam Sancti Ursini Bituricensis, sicut eam juste possides, et quiete, tibi auctoritate apostolica confirmamus et præsentis scripti patrocinio communimus. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ confirmationis infringere vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei et beatorum Petri et Pauli apostolorum ejus se noverit incursum. C

Datum Laterani, x Kal. Octobris anno tertio decimo.

CXXXIV.

NOVARIENSI (106) ELECTO.

De causa episcopi Albiganensis

(Laterani, Kal. Octobris.)

(107) Ex litteris venerabilis fratris nostri patriarchæ Antiocheni, tunc Yporiensis episcopi, et tui tunc de Tilietò abbatis, meminimus recepisse quod cum dudum ad Albiganensem Ecclesiam una cum venerabili fratre nostro Pisano archiepiscopo, tunc episcopo Vercellensi, accessissetis, visitationis officium

(107) Vide lib. II, epist. 187.

impleturi, Albiganensis episcopus, inter cætera quæ A
 proposita fuerant contra ipsum, hoc vobis ore pro-
 prio est confessus, quod cum quidam in villa qua-
 dam ad ipsius jurisdictionem spectante infamaretur
 de furto, et idem illud inficiaretur omnino offe-
 rens quod candentis ferri iudicio se purgaret, adji-
 ciendo ut suspendio puniretur si deficeret in eodem,
 dictus episcopus a iudice requisivit quid super hoc
 videretur eidem, et cum iudex respondisset ut fieret
 prout fur ipse petierat, ferrum candens in ipsius
 episcopi præsentia est allatum: quod cum arripuis-
 set fur ille, combustus est. Unde iudex expavefactus,
 quid sibi super hoc videretur episcopum consuluit
 memoratum: qui respondit quod si fur sic evaderet,
 malum esset, quanquam per litteras quas nobis
 tunc idem direxit episcopus affirmavit se talibus ver-
 bis usum fuisse: *Auditis quantus est clamor populi,*
omnes dicunt quod malum est si evaserit impunitus;
 et sic episcopus et iudex eandem villam cum mul-
 titudine populi sunt egressi: in quorum præsentia
 fur prædictus ipsius fuit episcopi auctoritate suspen-
 sus; propter quod eundem cum vestris litteris ad
 nostram præsentiam destinastis; sed ipse nihil un-
 quam super his proposuit coram nobis. Quinimo
 statim ut dictus archiepiscopus ad apostolicam sedem
 accessit, qui nobis rei seriem plenarie indicavit,
 idem episcopus a nostra discessit præsentia, et per-
 quisitus non potuit inveniri. Unde nos cum fratribus
 nostris deliberatione habita diligenti, quia sæpefa-
 tum episcopum, non solum in candentis ferri iudi-
 cio, verum etiam in furis suspendio graviter intel-
 leximus deliquisse, cum his non tantum auctorida-
 tem præstiterit, sed etiam præsentiam exhibuerit
 corporalem, ipsum reputavimus ministerio altaris
 indignum. Et quia pontificale officium absque altaris
 ministerio non poterat adimplere, supradicto patriar-
 chæ ac tibi tunc dedimus in mandatis ut ad cessionem
 eundem episcopum moneretis alioquin auctoritate no-
 stra ipsum ab Albiganensi Ecclesia sublato appellatio-
 nis obstaculo amoventes, faceretis eidem de persona
 idonea per electionem canonicam provideri. Dictus
 vero episcopus postmodum ad sedem apostolicam
 rediens, apud quam moram fecisse dignoscitur diu-
 turnam, et se multipliciter satagens excusare, inter
 cætera proposuit coram nobis quod aliter rei veritas
 se habuerat quam in litteris fuerit supradictis ex-
 pressum: quod se proposuit opportuno tempore
 probaturum. Quocirca devotioni tuæ præsentium
 auctoritate mandamus quatenus auditis quæ super
 præmissis idem episcopus duxerit proponenda, et
 probationibus ejus admissis, si de his tibi per pro-
 bationes legitimas sufficiens fuerit facta fides per
 quæ constet veritatem reise aliter habuisse quam
 in litteris fuerit supradictis expressum, et super
 præmissis innocentem episcopum existisse, cum
 per sententiam ad falsam suggestionem latam eidem
 præjudicari non debeat, tu eum super præmissis
 absolvens, officium suum exsequi libere permittas
 eundem. Alioquin quod a nobis dudum super hoc

existit diffinitum facias appellatione remota exse-
 cutioni mandari contradictores, si qui fuerint vel
 rebelles censura ecclesiastica appellatione postposita
 compescendo.

Datum Laterani, Kal. Octobris, anno tertio de-
 cimo.

CXXXV.

ARCHIEPISCOPO ET CAPITULO MAGDEBURGENSI.

Confirmatur quedam concordia.

(Laterani, v Nonas. Octobris.)

Cum dilectus filius nobilis vir Albertus de Har-
 nestem ad sedem apostolicam accessisset, litteris
 tuis et aliorum frater archiepiscopo, qui simul in-
 tercessere pro ipso, nobis humiliter præsentatis,
 absolutionis munus suppliciter postulavit et elemen-
 ter obtinuit juxta formam Ecclesiæ, super eo quod
 ex violenta detentione dilecti filii præpositi Odonis
 subdiaconi nostri ecclesiasticam se dolebat incurrisse
 censuram. Licet autem se multipliciter excusaret,
 quod videlicet nec ex malitia præconcepta, nec ex
 præcogitato consilio, sed ex subita moti pectoris
 levitate ac repentino cordis ad prolationem quo-
 rumdam verborum inflammati colore id fuerit per-
 petratum, demum tamen ad compositionem hujus-
 modi pro satisfactione subdiacono ipsi præstanda
 spontanei devenerunt, ut videlicet idem nobilis ho-
 norificentiam illi et sibi verecundiam faciendo,
 cum ducentis militibus a loco in quo præfatum
 subdiaconum captivavit usque ad civitatem Magde-
 burgensem et per omnes conventuales ecclesias
 portet opprobrium quod harniscare vulgariter ap-
 pellatur, detque sibi centum milites in vassallos,
 qui nunquam a sua fidelitate recedant, ac turris in
 qua fuerat carceratus, funditus destruatur, et quin-
 que libras usualis monetæ cui vel quibus ecclesiis
 voluerit subdiaconus antedictus, assignet annualiter
 in perpetuum exsolvendas, petatque ab ipso veniam
 cum viginti nobilibus, reverentiam corporalem ex-
 hibendo de more; cum quibus etiam ipse juret se
 nequaquam præconcepisse in persona vel rebus
 eidem subdiacono læsionem inferre, sed ex quadam
 vehementia et calore animi quod factum fuerat
 evenisse: quæ omnia infra sex hebdomadas post-
 quam fuerit a prædicto commonitus subdiacono,
 nisi forsitan ipse majus spatium ei duxerit indul-
 gendum, procurabit implere. Cum igitur idem sub-
 diaconus ad preces et præceptum nostrum hæc ei
 de præscripta forma duxerit remittenda, ut nec
 turris in qua detentus existit diruatur, nec memo-
 ratus nobilis reverentiam corporalem, quam sibi
 apud sedem exhibuit apostolicam, per se cogatur
 iterum exhibere, ipsum et socios suos qui cum eo
 ad sedem apostolicam accesserunt ad vos eum gra-
 tia et benedictione nostra duximus remittendos,
 injuncto sibi sub debito præstiti juramenti ut
 præscriptam compositionem observet, quam spon-
 taneus nescitur iniisse; hanc etiam sibi gratiam ad
 preces ejusdem subdiaconi facientes, quod cæteri

ejus socii, qui propter hoc fuerint absolvendi, pro A
absolutionis munere obtinendo laborare ad sedem
apostolicam non cogantur. Quocirca discretioni
vestræ per apostolica scripta mandamus quatenus
dictum nobilem de cætero propter hoc nec vos in
aliquo molestetis, nec permittatis ab alio moles-
tari, et tu, frater archiepiscopo, absolvendos ipsius
socios secundum Ecclesiæ formam absolvens, in-
jungas eisdem quod ex tenore compositionis præ-
dictæ videris injungendum.

Datum Laterani, v Nonas Octobris, pontificatus
nostri anno tertio decimo.

CXXXVI.

ATHENIENSI ET NEOPATRENSI ARCHIEPISCOPIS, ET EPIS-
COPO DAVALIENSI.

Scribitur pro Templariis.

(Laterani, xv Kal. Octobris.)

Gravem dilectorum filiorum fratrum militiæ
Templi recepimus quæstionem quod cum nobilis
vir G. marchio Pelavicinus et Mehoffa comestabu-
lus quondam marchionis Montisferrati quemdam
locum qui Sydonius dicitur, pertinentem ad ipsos,
jamdictis fratribus concesserint intuitu pietatis, et
ipsi quoddam castrum ibidem ad defensionem ter-
ræ construxerint non absque gravibus laboribus et
expensis, charissimus in Christo filius noster im-
perator Constantinopolitanus illustris castrum ip-
sum cum pertinentiis suis et quædam alia eis pro
sue abstulit arbitrio voluntatis, quæ quidam nobi-
lis R. de Trabalia Citrensis diocesis ejus nomine
in ipsorum fratrum delinet præjudicium et grava-
men : qui licet sæpius super hoc obtinuerint scripta
nostra, suam tamen ob ipsius imperatoris favorem
et potentiam supradicti R. nequiverunt hactenus
consequi rationem. Cum igitur dictos fratres, qui
pro servitio Jesu Christi multis laboribus se expo-
nunt, nolimus ab aliquibus indebite prægravari,
per apostolica vobis scripta mandamus quatenus
detentorem ejusdem castri et aliarum rerum mo-
nere prudenter et efficaciter inducere procuretis,
ac, si necesse fuerit, per excommunicationis in
ipsum et in jam dictum castrum interdicti senten-
tias, sublato appellationis obstaculo, compellatis ea
omnia, sicut justum fuerit, fratribus restituere
memoratis; supradicto imperatori ex parte nostra
nihilominus intimantes ut detentori prædicto vel
aliis in eorundem fratrum injuriam vel gravamen
nullum impendat auxilium vel favorem, cum ex
hoc graviter oculos divinæ majestatis offendat.
Alioquin, quantumcunque sibi, utpote charissimo
in Christo filio, deferre velimus, cum eorundem
fratrum tantam dissimulare injuriam nequeamus,
in ipsum etiam officii nostri debitum exsequi cog-
remur. Quod si non omnes, etc., duo vestrum
ea, etc.

Datum Laterani, xv Kal. Octobris, anno tertio
decimo.

(108) Vide lib. xiv, epist. 109.

CXXXVII.

EISDEM.

De eodem argumento.

(Datum, ut in alia.)

(108) Dilectorum filiorum fratrum militiæ Templi
exposita nobis querimonia patefecit quod cum claræ
memoriæ Bonifacius marchio Montisferrati eis Ra-
vennicam cum omnibus pertinentiis, honoribus, et
juribus suis pia devotione contulerit ad subsidium
terræ sanctæ, prout in ejus authentico super hoc
confecto plenius continetur, et eandem terram in
vita marchionis ipsius pacifice possiderint et quiete,
postmodum charissimus in Christo filius noster
imperator Constantinopolitanus illustris ad partes
illas accedens, supradictam terram eisdem abstulit
violenter, quam quidam nobilis R. de Tribalia Ci-
trensensis diocesis ejus nomine delinere præsumit in
eorum præjudicium et gravamen; et licet propter
hoc sæpius miserimus scripta nostra, dicti tamen
fratres suam nequiverunt hactenus consequi ratio-
nem. Cum igitur dictos fratres, qui pro servitio
Jesu Christi multis laboribus se exponunt, nolimus
ab aliquibus indebite prægravari, per apostolica
vobis scripta mandamus quatenus detentorem ejus-
dem castri et aliarum, etc., per totum ut in alia
usque in finem. Quod si non omnes, etc., duo ve-
strum ea, etc.

Datum, ut in alia per totum.

CXXXVIII.

De electione archiepiscopi Thebani.

(Laterani, iv Nonas Octobris.)

Thebana dudum Ecclesia viduata pastore, A. ar-
chidiaconus vester cum Gerardo de Besentun. et I.
cognato suo propria vota direxit in venerabilem
fratrem nostrum Davaliensem episcopum pro ves-
tro pontifice postulandum, appellationem ad sedem
apostolicam interponens ne cæteri canonici proce-
derent ad electionem aliam faciendam. Qui tandem
convenientes in unum, appellatione hujusmodi pro
inutili reputata, dilectum filium A. capellanum
charissimi in Christo filii nostri Constantinopolitani
imperatoris illustris concorditer in archiepiscopum
elegerunt. Postmodum autem electione ipsius vene-
rabili fratri nostro Constantinopolitano patriarchæ
presentata de more, cum sibi demum per testes
ab archidiacono et ejus sociis introductos de appel-
latione interposita constitisset, negotium ipsum ad
nostram presentiam destinavit. Constitutis itaque
partibus coram nobis, et quæ fuerunt hinc inde
proposita plenius intellectis, postulationem de me-
morato episcopo tantummodo factam a tribus,
quanquam persona commendabilis haberetur, non
duximus admittendam, electionem vero de capel-
lano præfato a sedecim regulariter celebratam, quia
studiis et meritis potioribus juvabatur, justitia con-
firmavimus exigente. Quocirca discretioni vestræ
per apostolica scripta præcipiendo mandamus qua-

tenus eidem electo tam in spiritualibus quam temporalibus reverentiam et obedientiam debitam impendatis.

Datum Laterani, iv Nonas Octobris, anno tertio decimo.

CXXXIX.

CASTORIENSI ET ZARATORIENSI, EPISCOPIS ECCLESIAE THEBANAE SUFFRAGANEIS.

Ut electo Thebano obedientiam praestent.

(Datum, ut in alia.)

Thebana dudum Ecclesia viduata pastore, A. ipsius Ecclesiae archidiaconus cum Gerardo de Besentun. et I. cognato suo propria vota direxit in venerabilem fratrem nostrum Davaliensem episcopum pro Thebano pontifice postulandum, appellationem, etc., ut in alia per totum, usque exigente. B. Quocirca fraternitati vestrae per apostolica scripta mandamus quatenus eidem electo reverentiam et obedientiam debitam impendatis.

Datum, ut in alia per totum.

CXL.

PRIORI SANCTI JOANNIS IN MONTE BONONIENSI, ET ARCHIPRESBYTERO DE CAMPO GALLANO MUTINENSIS DIOECESIS, ET G. DOCTORI DECRETORUM BONONIAE COMMORANTI.

Adversus abbatem sancti Bartholomaei Ferrariensis.

(Laterani, iii Idus Octobris.)

Ex litteris pie memoriae Huguecionis episcopi et dilectorum filiorum archipresbyteri et praepositi Ferrariensium intelleximus quod cum olim inter B. tunc abbatem et monachos Sancti Bartholomaei de Ferrara gravi dissensione suborta, ipsi omnes communicato consilio in eundem episcopum compromiserint, jurantes in omnibus ejus observare mandata, quaecunque faceret pro statu ipsius Ecclesiae reformando, proponentibus demum monachis et conversis quod sub ejusdem abbatis cura nunquam proficere posset ecclesia memorata, idem abbas in manu ipsius episcopi administrationi et abbatiæ spontaneus resignavit, assentiens quod alius eligeretur ad ipsam. Ejus itaque cessione recepta, dictus episcopus annuam sibi praebendam cum consensu constituit monachorum, quamdam nihilominus ei capellam assignans, et curam sibi conferens animarum. Cumque postmodum capitulum vota sua in duos fratres et praefatum episcopum contulisset, ipsi sancti Spiritus gratia invocata dilectum filium Joannem tunc priorem Sancti Danielis, virum idoneum, elegerunt concorditer in abbatem; sub cujus tandem regimine cum Ecclesia proficere imcepisset, memoratus B. diabolica suggestionem compulsus ad abbatiam cui sic renuntiavit aspirans, litteras apostolicas ad archipresbyterum de Greczano subripuit, facti praemissi tacita veritate. Qui rationabiles substituti abbatibus exceptiones recusans admittere per procuratorem suum probare volentis litteras ipsas fuisse per mendacium impetratas, post appellationem ab eodem procuratore ad nostram audientiam interpositam, lite non contestata, pro saepedicto B. teme-

rariam sententiam promulgavit, praecipiens eam per abbatem Nonantulanum et quosdam alios executioni mandari. Et licet idem abbas appellationem suam postmodum prosecutus, ad abbatem Sancti Michaelis apostolicas litteras obtinuerit, super ea nihilominus tamen praefatus B. ipsum non desiit per quasdam litteras molestare quas super confirmatione praelibatae sententiae se a nobis obtinuisse dicebat. Quapropter ad praesentiam nostram memoratus Joannes abbas accedens, non tam sibi quam commissae sibi Ecclesiae petiit provideri, quae hujus occasionis praetextu graviter laesa est et gravius laedenda timetur. Volentes igitur indemnitati et paci ejus, sicut tenemur, adesse, discretioni vestrae per apostolica scripta praecipiendo mandamus quatenus inquisita et cognita veritate, si dictum B. taliter abbatiæ ipsi renuntiasset constiterit, revocantes in irritum quidquid per litteras per ipsum vel pro ipso subreptas inveneritis attentatum, silentium super hoc ei perpetuum imponatis, et pro eo quod abusus gratia sibi facta, repetendo improbe praelaturam cui spontanee resignarat, ecclesiam suam enormiterasseritur offendisse, compellatis eundem, praebenda et capella memorata dimissa, vacare arctius regularibus disciplinis, ac praedictum abbatem administrationis et loci sui faciatis pacifica possessione gaudere; contradictores, si qui fuerint, vel rebelles per censuram ecclesiasticam appellatione postposita compescentes. Quod si non omnes, etc., duo vestrum ea, etc.

Datum Laterani, iii Idus Octobris, anno tertio decimo.

CXLI.

AL. RIGENSI EPISCOPO.

Confirmatur quaedam compositio.

(Laterani, xiii Kal. Novembris.)

Cum inter te ac fratres militiae Christi super sorte terrarum quae per gratiam sancti Spiritus nuper sunt ad cultum fidei Christianae conversae sub examine nostro controversia verteretur, mediantibus demum nobis ad hanc concordiam devenistis, ut videlicet ipsi fratres tertiam partem earundem terrarum, Lectiae scilicet ac Livoniae, teneant a Rigensi episcopo, nullum sibi ex ea temporale servitium praestituri nisi quod ad defensionem Ecclesiae ac provinciae perpetuo contra paganos intendant, verum magister eorum qui pro tempore fuerit obedientiam semper Rigensi episcopo repromittet, sed fratres aut clerici qui eis spiritualia ministrabunt, nec decimas nec primitias nec oblationes nec cathedralicum ei solvent; coloni vero praedictae sortis, de parte proventuum ad ipsos spectante decimas ecclesiis suis reddent; de quibus quarta pars eidem episcopo persolvetur, nisi hoc idem episcopus, inspecta necessaria et rationabili causa, sponte duxerit remittendum; ipsi autem fratres et successores eorum jus habebunt ad praefatas ecclesias, cum vacaverint, Rigensi episcopo personas idoneas praesentandi, quas ipse de cura investire non differet animarum. Caeterum cum tu ac tuorum quilibet

successorum ipsos duxeritis visitandos, in domo A sua cum viginti electionibus semel vos procurabunt in anno; in plebatibus autem suis bis in anno vos exhibere curabunt. De terris vero quas amodo extra Livoniam seu Lectiam cum auxilio Dei dicti fratres acquirant, Rigensi episcopo minime respondebunt, nec ipse de illis eos aliquatenus molestabit; sed cum episcopis creandis ibidem quoque rationabili modo component, vel observabunt quod apostolica sedes super hoc providerit statuendum. Regulam quoque fratrum militiae Templi servantes, aliud in habitu signum præferent, ut ostendant se illis nequaquam esse subjectos. Sepulturam quoque ad opus fratrum et familiae suæ, nec non etiam et eorum qui apud ipsos elegerint sepeliri, liberam prædicti fratres habebunt, salva canonica portione B ipsarum ecclesiarum a quibus assumuntur corpora mortuorum. Nos igitur compositionem approbantes eandem, ipsam auctoritate apostolica confirmamus et præsentis scripti patrocinio communimus. Nulli ergo, etc., nostræ confirmationis, etc., usque incursum.

Datum. Laterani, xiii. Kalen. Novembris, pontificatus nostri anno tertio decimo

CXLII.

WOLCUING MAGISTRO ET FRATRIBUS MILITIÆ CHRISTI IN LIVONIA CONSTITUTIS.

Super eodem.

(Datum, ut in alia.)

Cum super sorte terrarum, etc., ut in alia, usque C conversæ inter vos et venerabilem fratrem nostrum Rigensem episcopum subexamine nostro controversia verteretur, mediantibus demum nobis ad hanc concordiam devenistis, ut videlicet vos tertiam partem earundem terrarum, Lectiæ scilicet ac Livoniæ, ab eodem episcopo teneatis, nullum sibi, etc. ut in alia usque provinciæ contra paganos perpetuo intenditis. Verum magister vester qui pro tempore fuerit, etc., ut in alia, per totum usque duxerit remittendum. Vos autem et successores vestri jus habebitis ad ecclesias ipsas vacantes Rigensi episcopo personas idoneas præsentandi, quas ipse de cura investire non differet animarum. Cæterum cum ipse vos duxerit visitandos, in domo vestra cum viginti electionibus semel in anno eundem curabitis procurare; in plebatibus autem vestris eum exhibebitis bis in anno. De terris vero quas amodo extra Livoniam seu Lectiam cum Dei auxilio acquiratis Rigensi episcopo minime respondebitis, etc., in eundem fere modum ut in alia, usque in finem.

Datum, ut in alia per totum.

CXLIII.

MAGISTRO ET FRATRIBUS MILITIÆ TEMPLI.

Confirmatur eis ecclesia data a legato.

(Laterani, xv Kal. Octobris.)

Cum a nobis petitur quod justum est et honestum, tam vigor aequitatis quam ordo exigit rationis ut id per sollicitudinem officii nostri ad debitum perduca-

(109) Vide infra epist. 155.

tur effectum. Eapropter, dilecti in Domino filii, vestris justis petitionibus annuentes, ecclesiam Sanctæ Lucie quæ Fotæ Græco vocabulo nuncupatur, extra Thebarum positam civitatem, cum pertinentiis suis, quam dilectus filius noster Benedictus tituli Sanctæ Susannæ presbyter cardinalis, tunc apostolicæ sedis legatus in partibus Romanicæ, vobis ad terræ sanctæ subventionem liberaliter assignavit, sicut eam juste ac pacifice possidetis, vobis et per vos domui vestræ auctoritate apostolica confirmamus et præsentis scripti patrocinio communimus. Nulli ergo, etc., nostræ confirmationis, etc., usque incursum.

Datum Laterani, xv. Kal. Octobris, pontificatus nostri anno tertio decimo.

CXLIV.

EISDEM.

Confirmat diversas possessiones.

(Datum, ut in alia.)

Justis petentium desideriis dignum est nos facilem præbere consensum, et vota quæ a rationis tramite non discordant effectu prosequente complere. Eapropter, dilecti in Domino filii, vestris justis postulationibus inclinati, concessionem terræ de Rupo et Joannis filii Nicolai de Vianet cum fratribus et sororibus suis ac possessionibus et rebus aliis eorundem a nobilibus viris Rolandino de Canusa et Albertino germano ejus nec non a bonæ memoriæ Hugone de Colongi vobis factam intuitu pietatis, sicut pie ac provide facta est, auctoritate apostolica confirmamus et præsentis scripti patrocinio communimus. Nulli ergo, etc., nostræ confirmationis, etc., usque incursum.

Datum, ut in alia per totum.

CXLV.

EISDEM.

De eodem argumento.

(Datum, ut in alia.)

Annuerere consuevit sedes apostolica piis votis, et honestis petentium precibus favorem benevolum impertiri. Eapropter, dilecti in Domino filii, vestris justis postulationibus grato concurrentes assensu, domum Philocali apud Thessalonicam cum pertinentiis suis, quam dilectus filius noster Benedictus tituli Sanctæ Susannæ presbyter cardinalis, tunc apostolicæ sedis legatus in partibus Romanicæ, vobis ad terræ sanctæ subventionem liberaliter assignavit, sicut eam juste ac pacifice possidetis, vobis et per vos domui vestræ auctoritate apostolica confirmamus et præsentis scripti patrocinio communimus. Nulli ergo, etc., nostræ confirmationis, etc., usque incursum.

Datum, ut in alia per totum.

CXLVI.

EISDEM.

Ejusdem argumenti.

(Datum, ut in alia.)

(109) Solet annuere sedes apostolica, etc. Eapropter,

in Nigroponte, et domum de Lageran, et casale de A
Oizparis, cum eorum pertinentiis, ac alia quæ te-
netis in insula Nigripontis, a nobili viro Ravano et
bonæ memoriæ Jacobo de Avenn. et Guberto vobis
pia devotione concessa, sicut ea omnia juste ac pa-
cifice possidetis, vobis et per vos domui vestræ au-
ctoritate apostolica confirmamus et præsentis scripti
patrocínio communimus. Nulli ergo omnino, etc.,
hanc paginam nostræ confirmationis, etc., usque in-
cursurum.

Datum, ut in alia per totum.

CXLVII.

FRATRIBUS MILITIÆ TEMPLI IN ROMANIA.

Confirmat donationem viridarii.

(Datum, ut in alia.)

Justis petentium desideriis, etc. Eapropter, dilecti B
in Domino filii, vestris justis precibus inclinati, viri-
darium quod est a bonæ memoriæ Thebano archi-
episcopo, tunc electo, pia vobis devotione conces-
sum, sicut illud juste ac pacifice possidetis, vobis
et per vos domui vestræ auctoritate apostolica con-
firmamus et præsentis scripti patrocínio communi-
mus. Nulli ergo, etc., nostræ confirmationis, etc.,
usque incursum.

Datum, ut in alia per totum.

CXLVIII.

EISDEM.

Confirmat donum Pasalani.

(Laterani, XIV Kal. Octobris.)

Justis petentium desideriis, etc., ut in alia, usque C
vestris justis precibus inclinati, casale quod dicitur
Pasalan cum suis pertinentiis a nobili viro Guillel-
mo de Resi vobis pia devotione concessum, et a
Goffrido de Villa-Arduni postea confirmatum, sic-
ut illud juste ac pacifice possidetis, vobis et per
vos domui vestræ auctoritate apostolica confirma-
mus et præsentis scripti patrocínio communimus.
Nulli ergo, etc., nostræ confirmationis, etc., usque
incursum.

Datum Laterani, XIV Kal. Octobris, anno tertio de-
cimo.

CXLIX.

EISDEM.

Confirmat donum Paliopolis.

(Datum, ut in alia.)

Justis petentium desideriis, etc. Eapropter, dilecti
in Domino filii, vestris justis postulationibus incli-
nati, casale quod Paliopolin dicitur cum suis perti-
nentiis a nobili viro Hugone de Bezenson vobis pia
devotione concessum, et a Goffrido de Villa-Arduni
postmodum scripto authentico confirmatum, sicut
illud juste ac pacifice possidetis, vobis et per vos
domui vestræ auctoritate apostolica confirmamus et
præsentis scripti patrocínio communimus. Nulli
ergo, etc., usque incursum.

Datum, ut in alia per totum.

CL.

EISDEM.

Confirmat casale Laffustan.
(Laterani XIV Kal. Octobris.)

Justis petentium desideriis, etc., ut in alia, usque
vestris justis precibus inclinati, casale quod dicitur
Laffustan cum pertinentiis suis a bonæ memoriæ
Guillelmo Campaniensi pia vobis devotione conces-
sum, sicut illud juste ac pacifice possidetis, vobis
et per vos domui vestræ auctoritate apostolica con-
firmamus. Nulli ergo, etc., usque incursum.

Datum Laterani, XIV Kal. Octobris, pontificatus
nostri anno tertio decimo.

CLI.

FERMOPILENSI EPISCOPO, ET ELECTO CITRENSI, ET PRIORI
SANCTI DEMETRII THESSALONICENSIS.

*Scribitur pro Templariis adversus episcopum Cito-
niensem.*

(Datum, ut in alia.)

Dilectorum filiorum fratrum militiæ Templi in
Romania recepimus quæstionem quod episcopus
Citioniensis in quemdam capellanum eorum, pro eo
quod ad porrigendum viaticum cuidam confratri eo-
rum accesserat, manus injiciens, calicem cum eu-
charistia ei abstulit violenter, et ipsum turpiter ac
inhoneste tractatum in fovea quadam inclusit in
clericalis opprobrium honestatis: præterea cuidam
eorum famulo posito in extremis in ipsorum inju-
riam denegari fecerit ecclesiastica sacramenta;
unde absque poenitentia et viatico diem clausit ex-
tremum. Quocirca discretioni vestræ per apostolica
scripta mandamus quatenus partibus convocatis, et
inquisita super præmissis et cognita plenius veritate,
quod canonicum fuerit appellatione postposita sta-
tuatis, facientes quod statueritis per censuram ec-
clesiasticam firmiter observari. Nullis litteris veri-
tati et justitiæ præjudicantibus a sede apostolica im-
petratis. Quod si non omnes, etc., tu, frater episcope,
cum eorum, etc.

Datum, ut in alia

CLII.

LARISSENO ET NEOPATRENSI ARCHIEPISCOPIS, ET ELECTO
CITRENSI.

Pro iisdem adversus marchionissam Montisferrati
(Datum, ut in aliis.)

D Inter cæteros religiosos viros, quos quemlibet con-
venit divinæ retributionis intuitu honorare, dilecti
filii fratres militiæ Templi tanto debent speciali gra-
tia confoveri quanto majoribus laboribus se expo-
nunt pro servitio Jesu Christi, ac favorem apostoli-
cum meruisse plenius dignoscuntur. Verum dilecta
in Christo filia nobilis mulier relicta claræ memoriæ
marchionis Montisferrati, sicut ex ipsorum gravi
conquestione didicimus, eos super possessionibus et
rebus aliis a claræ memoriæ viro suo de ipsius con-
niventia et consensu ipsis pia devotione concessis
multipliciter aggravat et molestat. Unde nos eidem
nobili per scripta nostra mandamus ut ob reveren-
tiam apostolicæ sedis et nostram ab eorundem fra-

trum super præmissis indebita molestatione desistat. Quocirca discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus quatenus dictam nobilem ad id, monitione præmissa, districtione qua convenit, appellatione remota cogatis. Quod si non omnes, etc., duo vestrum, etc.

Datum, ut in aliis per totum.

Scriptum est eidem nobili mulieri super hoc.

CLIII.

DAVALIENSI ET ZARATORIENSI EPISCOPIS, ET ELECTO NAZORESCENSI.

Pro iisdem adversus dominum Nigripontis.

(Laterani, iv Nonas Octobris.)

Suam ad nos dilecti filii fratres militiae Templi querimoniam transmisere quod nobilis vir Ra. dominus insulæ Nigripontis quasdam possessiones a Jacobo quondam domino de Avenis pietatis intuitu concessas eisdem in animæ suæ dispendium detinere præsumit. Quocirca discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus quatenus dictum nobilem ut easdem possessiones sine qualibet difficultate fratribus memoratis assignet monere prudenter et efficaciter inducere procuretis, ipsum ad hoc, si necesse fuerit, per censuram canonicam, sicut justum fuerit, sublato appellationis obstaculo compellentes. Quod si non omnes, etc., duo vestrum ea, etc.

Datum Laterani, iv Nonas Octobris, anno tertio decimo.

CLIV.

ARCHIEPISCOPO NEOPATRENSI ET EPISCOPO DAVALIENSI, ET NAZORESCENSI ELECTO.

Pro iisdem.

(Laterani, xii Kal. Octobris.)

Exposita nobis dilectorum filiorum fratrum militiae Templi petitio continebat quod nobilis vir Ni. de Sancto Amero diocesis Thebanæ super quibusdam terris a Rolandino et Albertino fratre ipsius in elemosynam concessis eisdem ipsos contra justitiam aggravat et molestat. Ideoque discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus quatenus dictum nobilem ut ab ipsorum fratrum super eisdem terris indebita molestatione desistat, monitione præmissa, per censuram ecclesiasticam appellatione remota cogatis. Testes autem qui nominati fuerint, si se gratia, odio vel timore subtraxerint, per censuram eandem appellatione cessante cogatis veritati testimonium perhibere. Quod si non omnes, etc., duo vestrum ea, etc.

Datum Laterani, xii Kal. Octob., anno tertio decimo.

CLV.

GARDICENSI ET DAVALIENSI EPISCOPIS, ET ELECTO (110) ZARATORIENSI.

De causa Templariorum cum archiepiscopo Patracensi.

(Laterani, vii Kal. Novembris.)

Cum olim causam quæ inter dilectos filios fratres

A militiae Templi ac venerabilem fratrem nostrum Patracensem archiepiscopum vertebatur super domo de Geracomita et rebus mobilibus ad valentiam duorum millium et sexcentorum decem octo hyperberorum, quibus dicti fratres per eundem se querebantur archiepiscopum contra justitiam spoliatos, venerabilibus fratribus nostris archiepiscopo Atheniensi et Fermopilensi episcopo duxerimus committendam, iidem reputantes archiepiscopum contumacem, memoratos fratres in ipsius domus possessionem causa rei servandæ inducendos sententialiter decreverunt. Licet autem prædicti fratres nuper in nostra præsentia super premissis cum eodem archiepiscopo litigantes, et proponentes se ipso mandato iudicum renitente, corporalem ipsius domus possessionem apprehendere nequivisse, petierint auctoritate nostra in eandem induci, quia tamen idem archiepiscopus standi juri sufficientem exposuit cautionem, petitionem fratrum in hoc nullatenus admittentes, de ipsius archiepiscopi et alterius partis procuratoris assensu per apostolica vobis scripta mandamus quatenus si dicti fratres domo et rebus aliis supradictis se probaverint contra justitiam spoliatos, vos eisdem, sicut justum fuerit, restitatis, audiatis si quid fuerit quæstionis, et illud appellatione remota sine debito decidatis, facientes quod statueritis per censuram ecclesiasticam firmiter observari. Testes autem, etc., usque appellatione remota cogatis veritati testimonium perhibere. Nullis litteris obstantibus præter assensum partium a sede apostolica impetratis. Quod si non omnes, etc., duo vestrum ea, etc.

Datum Laterani, vii Kalend. Novembris, pontificatus nostri anno tertio decimo.

CLVI.

EISDEM.

Ejusdem argumenti.

(Datum, ut in alia.)

D Cum inter venerabilem fratrem nostrum archiepiscopum Patracensem et dilectos filios fratres militiae Templi super abbacia quæ Provata vocatur, de qua per dilectum filium electum Montanensem et archidiaconum Andrevillæ delegatos a nobis jam quædam fuerat contra ipsos Templarios sententia promulgata, sub examine nostro controversia verteretur, auditis et intellectis quæ proposita hinc inde fuerant, sententialiter duximus decernendum ut idem archiepiscopus possessionem ipsius obtineat abbatiæ; reservata prædictis fratribus facultate probandi, sicut dicebant, eam sibi a domino terræ, accedente postmodum consensu archiepiscopi, concessam fuisse. Quocirca discretioni vestræ per apostolica scripta præcipiendo mandamus quatenus dictam abbatiam facientes ab archiepiscopo ipso pacifice possideri, probationes fratrum admittere procuretis. Quod si legitime præscripta probaverint, eundem archiepiscopum districtione qua convenit, appella-

(110) Infra lib. xiv epist. 111, dicitur, Nazorescensi.

tionem remota, cogatis abbatiam ipsam cum fructibus A medio tempore perceptis ex ea fratribus restituere memoratis, in pace perpetuo possidendam. Quod si præfatus archiepiscopus infra mensem post susceptionem præsentium per se vel responsalem idoneum propter hoc coram vobis non curaverit comparere, vos nihilominus, sublato cujuslibet contradictionis et appellationis obstaculo, procedatis, cum lis jam fuerit contestata, contradictores per censuram ecclesiasticam appellatione postposita compescendo. Quod si non omnes, etc., duo vestrum ea, etc.

Datum, ut in alia per totum.

CLVII.

EPISCOPO ET CANTORI ZAMORENSI, ET ABBATI DE MOREROLA DIOECESIS ZAMORENSIS.

Confirmatur electio cantoris.

(Laterani, v Kal. Novembris.)

(111) Dilecto filio nostro Petro tituli Sancti Marcelli presbytero cardinale bonæ memoriæ A. thesaurario Salamantino Paschasi et Dominico Garsie clericorum procuratoribus apud sedem apostolicam constitutis auditore concesso, idem thesaurarius proposuit coram eo quod cum in Salamantina Ecclesia, in qua cantoris electio ad episcopum et capitulum communiter pertinet, cantoria vacante, dictum capitulum sæpius episcopum monuisset ut ad celebrandam cantoris electionem cum eo pariter conveniret, eodem episcopo infra semestre tempus id facere negligente, capitulum uti cupiens jure suo, in Ecclesiæ memoratæ capitulo, sicut est moris, supradictum Paschasium ejusdem loci canonicum in cantorem elegit, ne quid in ejusdem electionis præjudicium fieret appellando, quam supradictus thesaurarius auctoritate petiit apostolica confirmari, ac electionem quam venerabilis frater noster Compostellanus archiepiscopus post appellationem hujusmodi de G. clerico multis criminibus irretito ac tunc temporis vinculo excommunicationis astrieto fecerat, tanquam minus canonicè celebratam cassari. Dictus vero Dominicus proposuit ex adverso quod emenso sex mensium spatio, infra quod ad episcopum et capitulum cantoris electio pertinebat, decanus et quidam canonici Salamantini, episcopo, archidiacono et nonnullis canonicis, qui præsentibus in civitate aderant, inconsultis, non consueta hora vel in capitulo juxta morem, sed in ecclesia potius, quibusdam laicis advocatis, stulte et inordinate nimis eligere præsumpserunt: et cum jam dicti archiepiscopi, qui eosdem propter hoc evocaverat (112), adire præsentiam noluissent, ipse intelligens eligendi auctoritatem ad se juxta Lateranensis statutum concilii devolutam, supradictum G. in cantorem elegit, et eundem fecit de cantoria corporaliter investiri. Postmodum autem decanus et sui complices nobis, de his mentione non habita, suggerendo quod epi-

(111) Cap. *Dilecto filio*, De supp. neglig. prælat.

(112) In quarta Collect. *excommunicaverat*, etiam in codice Colbertino.

scopus, qui monitus sæpius infra sex menses eligere noluerat in Ecclesiæ detrimentum, cantore qui ab eodem decano cum majori parte capituli institutus fuerat spoliato, alium instituerat in cantorem, ad decanum, archidiaconum et archipresbyterum Abulenses nostras litteras impetrarunt: quarum auctoritate cum supradictus G. ab eisdem fuisset iudicibus evocatus, eisdem inhibuit ne per dictas litteras procederent contra eum, cum in eis de sua electione facta per archiepiscopum nulla mentio haberetur, et cum propter hoc, tum etiam quia prima citatione ad loca remota peremptorie citatus exstiterat, tum etiam quia iudices quosdam ex electoribus dicti Paschasi consanguinitatis linea contingebat, ad sedem apostolicam appellavit. Sed iudices nihilominus ad Salamantinam accedentes ecclesiam, sæpeditum P. in cantoriæ possessionem causa rei servandæ contra justitiam induxerunt. Cum igitur super his et aliis coram eodem cardinale procuratores ipsi aliquandiu litigassent, et ipse nobis fideliter retulisset quæ proposita fuerant coram eo, quia nobis constitit a supradicto decano et ejus sequacibus post elapsam sex mensium spatium infra quod episcopo et capitulo memoratis, prout communiter spectabat ad eos, procedere ad cantoris electionem neglexerant, electionem supradicti P. minus canonicè celebratam, eandem decrevimus irritam et inanem, et appellationem ab eodem decano et suis fautoribus interpositam, factum archiepiscopi, ad quem jam erat eligendi auctoritas devoluta, nequivisse aliquatenus impedire. Quia vero contra personam ipsius G. quædam objecta fuerunt de quibus nobis non potuit fieri plena fides, discretionem vestræ per apostolica scripta mandamus quatenus, nisi jam dicto G. aliquid canonicum obviet, electionem de ipso factam sublato appellationis obstaculo confirmetis, facientes ipsam ejusdem cantoriæ pacifica possessione gaudere, contradictores per censuram ecclesiasticam compescentes. Quod si non omnes, etc., tu ea, frater episcope, cum eorum altero, etc.

Datum Laterani, v Kal. Novembris, anno tertio decimo.

CLVIII.

D MINDENSI ELECTO, ET ABBATI LESBURNENSI MONASTERIENSIS DIOECESIS, ET CUSTODI MONASTERIENSI.

De translatione episcopi Osnaburgensis.

(Laterani, III Kal. Novembris.)

(113) Venerabiles fratres nostri Lubicensis et Livoniensis episcopi et dilectus filius major decanus cum cæteris canonicis Bremensis Ecclesiæ suis nobis litteris intimarunt quod cum olim Waldemarum quondam Sleuicensem episcopum a nobis in archiepiscopum postulassent, quia id non potuit effectui mancipari, quidam ex eis electionis suæ vota in dilectum filium B. ejusdem Ecclesiæ majorem præ-

(113) Vide lib. x, epist. 209, 215; lib. xi, epist. 173; lib. xii, epist. 63, et lib. xv, epist. 3.

positum contulerunt, verum quia ipsius non exstitit A electio confirmata, ipsi, quantum in eis exstitit, de alia persona tractantes, Ecclesie suae consulere curaverunt: propter quod non tantum rerum, verum etiam personarum, a laicis adhuc adherentibus propter diversas causas Waldemaro praedicto graves jamdudum persecutiones sunt et impedimenta perpassi, et adhuc etiam patiuntur. At, quoniam mora praeteriti temporis Ecclesiae viduae ad nihilum fere redactae fuit quamplurimum huc usque damnosa, et futuri protractio perniciose poterat magis esse, iidem in manus hominum incidere potius eligentes quam pro domo Dei murum non opponere se ac sua, rei quam inceperant insistere fortiter necessarium decreverunt. Unde tam ipsi quam dictus praepositus per suas litteras speciales B a nobis humiliter postularunt ut venerabilem fratrem nostrum Osnaburgensem episcopum, eidem vicinum, et per omnia cognitum, ipsis in archiepiscopum concedere dignaremur: per quem, cum sit vir nobilis, et scientia praeditus, ac generis nobilitate praecclarus, et Ecclesiam sibi commissam hactenus viriliter defensarit, praefata Ecclesia poterit in statum pristinum reformari, et compesci nihilominus insolentia laicorum. Nos igitur consuli volentes Ecclesiae diutius desolatae, discretioni vestrae per apostolica scripta mandamus quatenus inquisita super his et cognita veritate, si res ita se habet, auctoritate nostra eidem episcopo injungatis ut ad praefatam Ecclesiam Bremensem accedat, ejusdem C regimen in nomine Domini recepturus: cum quo, propter necessitatem temporis, hanc gratiam duximus faciendam ut usque ad susceptionem pallei Osnaburgensem Ecclesiam sicut proprius pastor retineat et gubernet; injungentes nihilominus clero, ministerialibus et populo Ecclesiae memoratae quod eidem usque ad susceptionem pallei tanquam pastori proprio intendant ut hactenus et exhibeant obedientiam debitam et honorem; contradictores per censuram ecclesiasticam appellatione postposita compescendo. Nos enim venerabilibus fratribus nostris suffraganeis et dilectis filiis capitulo ac ministerialibus Bremensis Ecclesiae nostris damus litteris in mandatis ut postquam idem de mandato nostro per vos sibi facto ad saepedictam Ecclesiam D accesserit gubernandam, tanquam pastori suo ipsi obedientiam et reverentiam debitam exhibentes, eidem intendant humiliter et devote. Ad haec, volumus et mandamus ut contradictores, si qui fuerint, vel rebelles censura simili appellatione postposita compescatis. Quod si non omnes, etc., tu ea, filii electe, cum eorum altero nihilominus exsequaris, etiamsi jam fueris in episcopum consecratus.

Datum Laterani, III Kal. Novemb., pontificatus nostri anno tertio decimo.

Scriptum est ipsis suffraganeis et aliis supradictis hoc modo: Ex litteris vestris, fratres Lubicensis et Livoniensis episcopi, et filii decane ac capitulum,

nostro est apostolatui reseratum quod cum olim Waldemarum quondam Sleuvicensem episcopum in archiepiscopum postulassetis a nobis, quidam vestrum electionis suae vota in dilectum filium B. Ecclesiae vestrae majorem praepositum contulerunt; verum, quia ipsius non exstitit electio confirmata, vos, quantum in vobis exstitit, de alia persona tractantes, eidem Ecclesiae consulere curavistis; propter quod, etc., in eundem fere modum ut in alia, usque diutius desolatae, dilectis filiis Mindensi electo et abbati Lesbernensi Monasteriensis dioecesis et custodi Monasteriensis nostris dedimus litteris in mandatis ut inquisita super his et cognita veritate, si rem invenerint ita esse, dicto episcopo auctoritate nostra injungant ut ad praefatam Ecclesiam Bremensem accedat, ejusdem regimen in nomine Domini recepturus, etc., ut in alia, usque gubernet; injungentes nihilominus clero, ministerialibus et populo Osnaburgensis Ecclesiae quod eidem episcopo, etc., in eundem fere modum ut in alia, usque honorem, contradictores per censuram ecclesiasticam appellatione postposita compescendo. Quocirca universitati vestrae per apostolica scripta mandamus quatenus postquam idem de mandato nostro sibi facto per executores eosdem ad saepedictam Bremensem Ecclesiam accesserit gubernandam, etc., ut in alia, usque eidem intendatis humiliter et devote. Alioquin dictis executoribus nostris damus litteris in mandatis ut contradictores, si qui fuerint, vel rebelles per censuram ecclesiasticam appellatione remota compescant.

Datum, ut in alia per totum.

Scriptum est episcopo Osnaburgensi super hoc in eundem fere modum ut in prima usque recepturus. Quocirca fraternitati tuae per apostolica scripta mandamus quatenus cum a praefatis executoribus tibi fuerit injunctum, accedas ad Ecclesiam memoratam, et in Christi nomine regimen ejus suscipias ac fideliter exsequaris. Nos enim tecum propter necessitatem temporis specialem gratiam, etc., ut in alia, usque gubernes, dantes supradictis executoribus in mandatis ut injungant clero, etc., usque compescendo. Praeterea suffraganeis et decano, et capitulo, et nobilibus viris ministerialibus Bremensis Ecclesiae nostris duximus litteris injungendum ut, etc., in eundem fere modum ut in alia, usque in finem.

Datum, ut in alia.

CLIX.

ARCHIEPISCOPO PATRACENSI.

Ut canonicos S. Ruffi instituat in ecclesia Patracensi. (Laterani, III Kal. Novembris.)

Cum ecclesia cathedralis extra civitatem posita Patracensem, occasione saecularium clericorum, qui jam in ea pluries ordinati, motu demum propriae voluntatis dereliquerunt eandem, debito servitio fraudaretur, nobis humiliter supplicasti ut licentiam instituendi conventum regularium canonicorum in ipsa de collegio Sancti Ruffi tibi concedere

dignaremur: quibus ita es pollicitus providere. In primis siquidem terras eis et vineas assignabis de quibus frumentum et annona sufficiens quinquaginta et vinum sufficiens sexaginta personis percipiant, sine suis laboribus aut expensis in eorum cellarium deferenda. Præterea statues ut eis pisces et sal ad sufficientiam sine pretio ministrentur, daturus ipsis nihilominus olivetum de quo percipiant oleum quod ad opus ecclesiæ nec non etiam ad victum sexaginta sufficiat personarum, conferens eis quoque villanos trecentas gallinas, ducentas oves, triginta porcos, et centum libras ceræ ipsis annualiter tributuros, in præsentiarum ipsis ducentos porcos et oves largiens septingentas; pro vestibus autem assignabis eis in certis locis ducentos perperos [hyperperos] annualiter persolvendos. Cæterum pro recipiendis pauperibus et hospitibus dabis eis quinquaginta carrugatas bonæ terræ, quadraginta boves, et totidem vaccas, bubulosque triginta, et tantum vineæ de qua vinum pro decem personis proveniat annuatim, assignans nihilominus eis rusticos qui sine mercede vel expensis eorum in domo sua labores exerceant universos, omnium proventuum archiepiscopatus in decimis, mortuariis et eleemosynis eisdem medietate concessa. Quod si hæc omnia non duxerint acceptanda, dimidiabis cum eis cunctas possessiones Ecclesiæ Patracensis; sic tamen quod ipsi persolvant crosticam annuatim quam principi terræ ipsa Ecclesia persolvere consuevit. Nos igitur piis tuis precibus inclinati, considerato quod non solum Ecclesia memorata poterit in religione sic in se plantanda proficere, verum etiam ad alias quæ nuper sunt ad ritum Latinitatis adductæ propagationis suæ palmites dilatare, de consilio fratrum nostrorum hoc tibi duximus concedendum; ita nimirum ut si qui de canonicis sæcularibus qui sunt ad præsens in ipsa voluerint ordinem suscipere regularem, hoc eis libere concedatur, illis autem qui ordinem ipsum suscipere recusaverint, dummodo per continuam residentiam Ecclesiæ ipsi curaverint deservire, provideatur de proventibus ejus in congrua portione. Ad hæc, præsentium auctoritate statuimus ut fratres ipsi tantum priorem sibi regulariter eligentes, ipsum tibi vel tuis repræsentent successoribus confirmandum, D jure apud ipsos in perpetuum residente Patracensem archiepiscopum secundum statuta canonum eligendi. Nulli ergo, etc., nostræ concessionis et constitutionis infringere vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem, etc. usque incursum.

Datum Laterani, III Kal. Novemb., pontificatus nostri anno tertio decimo.

CLX.

ABBATI ET CONVENTUI SANCTI RUFFI.

Super eodem.

(Datum, ut in alia.)

Cum ecclesia cathedralis, etc., ut in alia, usque fraudaretur, venerabilis frater noster Patracensis

A archiepiscopus nobis humiliter supplicavit ut licentiam, etc., ut in alia, usque de collegio Ecclesiæ vestræ sibi concedere dignaremur: quibus ita est pollicitus providere. In primis siquidem terras eis et vineas assignabit, de quibus, etc., usque deferenda. Præterea statuet ut eis pisces, etc., usque pro vestibus autem assignabit eis in certis locis, etc., usque pauperibus et hospitibus dabit eis quinquaginta carrugatas, etc., ut in alia per totum, usque acceptanda, dimidiabit cum eis cunctas possessiones, etc., usque consuevit. Nos igitur piis ejus precibus inclinati, etc., usque de consilio fratrum nostrorum hoc sibi duximus concedendum, ita nimirum, etc., usque regulariter eligentes, ipsum sibi vel suis repræsentent successoribus confirmandum, B etc., usque eligendi. Quocirca devotionem vestram rogamus attentius et monemus, per apostolica vobis scripta mandantes quatenus hujusmodi propositum prompto prosequentes favore, conventum de fratribus vestris eidem archiepiscopo in suis deducendum expensis propter hoc assignare curetis.

Datum, ut in alia per totum.

CLXI.

ARCHIEPISCOPO LARISSENO, ET EPISCOPO CITHONIENSI.

Contra nobiles Achaicæ detinentes bona ecclesiastica.

(Laterani, II Kal. Novembris.)

Exposuit nobis venerabilis frater noster archiepiscopus Patracensis quod nobilis vir... dominus Achaicæ et quidam alii Latini habentes in illa terra dominium corporale, possessiones quas Ecclesiæ sub annua certa pensione consueverant Græcorum temporibus retinere, per violentiam auferentes, secundum curiæ suæ judicium ipsas ordinant et disponunt, cogentes ecclesiarum prælatos de litigiosis possessionibus in foro contendere sæculari et consuetudinibus ac institutionibus quas illic ipsi noviter creavere subesse, nullam inter laicos et clericos aut ecclesias differentiam faciendo. Negotia vero ecclesiastica quæ vel apostolicæ commissionis auctoritate, vel jurisdictionis ordinariæ ratione, a viris ecclesiasticis sunt tractanda, sine licentia sua terminari non sinunt: quæ si forsitan præter voluntatem eorum decisa fuerint, quod statuitur non servatur. Qui etiam propriis episcopis inconsultis abbatias, ecclesias ac præbendas, nec non etiam quælibet ecclesiastica beneficia laicis et clericis indifferenter tribuunt sicut volunt, et vacantes ecclesias per proprium ordinari prælatum minime permittentes, canonicos quoque in nonnullis ecclesiis intrudere non verentur, excommunicatos tam clericos quam et laicos in sua pertinacia confovendo. Cumque dudum ad bellum contra Michalicium processuri, recipientes corpus et sanguinem Jesu Christi, omnes pariter promisissent, quinimo per votum obligaverint se solemne, quod de ipso prælio redituri, decimas ecclesiis suis solverent, et subditos suos tam Latinos quam Græcos cogere ad solvendum: id postmodum efficere non curarunt. Quocirca fraternitati vestræ per apostolica scripta

mandamus quatenus Latinos hujusmodi, ut decimas ecclesiis suis solvant, sicut ex communi jure ac speciali quoque voto tenentur, nec non etiam super universis prænotatis abusibus a sua præsumptione desistant, monere prudenter et efficaciter inducere procuretis, ipsos ad hoc, si opus fuerit, per censuram ecclesiasticam appellatione remota, sicut justum fuerit, compellentes. Si quid autem recurrerit quod apostolica indigere providentia videatur, illud ad nostram audientiam referatis.

Datum Laterani, II Kal. Novemb., anno tertio decimo.

CLXII.

EISDEM.

Super eodem.

(Laterani, IV Kal. Novembris.)

Venerabilis frater noster archiepiscopus Patracensis in nostra proposuit præsentia constitutus quod cum... quondam Constanti. imperator abbatiam Pantocraton in urbe Constantinopolitana fecisset, redditum viginti quinque librarum perperorum, quem antiquitus Patracensis Ecclesia pro quibusdam possessionibus imperiali camera persolvebat, eidem contulit abbatix: sed cum, tempore procedente, difficile foret Ecclesie memoratae pro possessionibus ipsis quantitatem exsolvere prætaxatam, ad hanc demum compositionem cum eadem abbatia devenit ut pro possessionibus prædictis quinque tantummodo libras perperorum sibi redderet annuatim, et sic possessiones easdem recuperavit et habuit usquequo in Achaïam intravere Latini, per quos illis fuit contra justitiam destituta. Unde nobis idem archiepiscopus supplicavit ut detentores prædictarum possessionum restituere cogere easdem Ecclesie Patracensi sub præscripto quinque librarum redditu retinendas. Quia igitur nobis non constitit de præmissis, fraternitati vestrae per apostolica scripta mandamus quatenus vocatis quos propter hoc noveritis esse vocandos, audiatis causam, et appellatione remota sine debito terminetis, facientes quod decreveritis per censuram ecclesiasticam firmiter observari. Testes autem qui fuerint nominati, si se gratia, odio, vel timore subtraxerint, censura simili appellatione remota cogatis veritati testimonium perhibere. Nullis litteris D veritati et justitiæ præjudicantibus a sede apostolica impetratis.

Datum Laterani, IV Kal. Novembris, pontificatus nostri anno tertio decimo.

CLXIII.

EISDEM.

Ejusdem argumenti.

(Datum, ut in alia.)

(114) Querelam venerabilis fratris nostri archiepiscopi Patracensis recepimus continentem quod cum nobiles viri Guiardus et Guillelmus quidquid juris habebant in feudo quod in Constantinopoli-

A tanæ urbis acquisierant captione, uni eorum octingentis ob hoc perperis ab eadem archiepiscopo persolutis, Patracensi Ecclesie contulissent, nobilis vir Gaufridus de Villa-Arduni Achaïæ dominus feudum ipsum auferens Ecclesie memoratae, illud cuidam militi pro sua voluntate concessit. Ideoque fraternitati vestrae per apostolica scripta mandamus quatenus tam eundem Gaufridum quam præfatum militem ad restituendum idem feudum, sicut justum est, cum fructibus inde perceptis Ecclesie supradictæ monere prudenter et efficaciter inducere procuretis, ipsos ad hoc, si opus fuerit, per censuram ecclesiasticam appellatione remota cogentes. Testes autem, etc.

Datum, ut in alia per totum.

B

CLXIV.

EISDEM.

Super eodem.

(Datum, ut in aliis.)

Exposuit nobis venerabilis frater noster archiepiscopus Patracensis quod cum a prima institutione Patracensis Ecclesie in ecclesia beati Theodori archiepiscopalis consueverit sedes esse, in qua novi pontifices primo inthronizari solebant, ac certam ibi mansionem nec non etiam sepulturam habere, ædificato castro circa ipsam, non solum ossa tumulorum ibi pontificum sunt effossa, verum etiam sedes eadem ipsi archiepiscopo est ablata. Unde nobis humiliter supplicavit ut detentores prædictæ sedis ad ejus restitutionem compelli et Ecclesie ipsi competens spatium in circuitu dimitti libere mandarem. Volentes igitur archiepiscopo memorato in Ecclesie suæ jure, sicut tenemur, adesse, fraternitati vestrae per apostolica scripta mandamus quatenus detentores prædictos ad restitutionem præfatæ sedis, prout justum fuerit, sublato cujuslibet contradictionis et appellationis obstaculo compellentes, faciatis in canonico circa ipsam spatio provideri.

Datum, ut in aliis.

CLXV.

ARCHIEPISCOPO PATRACENSI.

Ejusdem argumenti cum epistola 165.

(Laterani, III Kal. Novembris.)

Justis petentium desideriis dignum est nos facilem præbere consensum, et vota quæ a rationis tramite non discordant effectu prosequente complere. Eapropter, venerabilis in Christo frater, tuis justis precibus inclinatus, concessionem Dimossarii Patracensis et totius Autumpnæ ac omnium casalium de Exafilina, quæ nobiles viri Guiardus et Guillelmus in captione Constantinopolis acquisisse noscuntur, Ecclesie Patracensi liberaliter factam ab ipsis, sicut pie ac provide facta est, tibi ac per te ipsi Ecclesie auctoritate apostolica confirmamus et præsentis scripti patrocinio communimus. Nulli ergo omnine

hominum liceat hanc paginam nostræ confirmationis infringere vel ei, etc., usque incursum.

Datum Laterani, III Kalend. Novembris, pontificatus nostri anno tertio decimo.

CLXVI.

DECANO, ARCHIDIACONO DE LOSEO, ET MAGISTRO
HUGONI CANONICO CABILONENSI.

De libero accessu laicorum ad ordinem Cisterciensem.
(Laterani, IX Kal. Novembris.)

Dilecti filii abbas et conventus Cisterciensis transmissa nobis petitione monstrarunt quod quidam rectores ecclesiarum provinciæ Lugdunensis ab eis qui vivi et incolumes ad eorum ordinem transeunt, sibi fieri exigunt testamentum, et in eos quos iidem relinquunt in sæculo, propter hoc ecclesiastica exercent censuram, ac capitulum illud quo eis a sede apostolica indulgetur ut licite liberos et absolutos a sæculo fugientes recipiant interpretantes sinistre, asserunt eos, licet alias absoluti existant et liberi, sine ipsorum licentia non posse ad religionem transire, pro eo quod jure parochiali eisdem obligati tenentur. Quocirca discretioni vestræ per apostolica scripta præcipiendo mandamus quatenus præsumptores prædictos a præsumptione hujusmodi, monitione præmissa, per censuram ecclesiasticam sublato appellationis obstaculo compescatis. Quod si non omnes, etc., duo vestrum, etc.

Datum Laterani, IX Kalend. Novembris, pontificatus nostri anno tertio decimo.

CLXVII.

PATRACENSI ARCHIEPISCOPO.

De sustentatione ballivi.
(Laterani, Nonis Novembris.)

(115) Cum S. ballivo quondam tuo, qui pro eo quod jura Ecclesiæ tuæ fideliter defendebat, non solum naso est mutilatus, verum etiam graves alias jacturas incurrit, de bonis Ecclesiæ tuæ disponas liberaliter providere, sicut ex tua insinuatione didicimus, nos in hac parte pium tuum propositum in Domino commendantes, fraternitati tuæ præsentium auctoritate mandamus quatenus de bonis Ecclesiæ tuæ sibi ad sustentationem suam decenter providere procures.

Datum Laterani, Nonis Novembris, anno tertio decimo.

CLXVIII.

ABBATI ET CONVENTUI ALTÆCUMBÆ.

De monachis mittendis ad archiepiscopum Patracensem.
(Datum, ut in alia.)

Cum nobilis vir Gaufridus de Villa-Arduni dominus Achaïæ ad suggestionem venerabilis fratris nostri Patracensis archiepiscopi, sicut ipse proposuit coram nobis, multas possessiones et alia bona vobis duxerit concedenda, de quibus conventus valeat sustentari, devotioni vestræ per apostolica scripta mandamus quatenus hujusmodi propositum prompto prosequentes favore, conventum de fratribus vestris

(115) Vide infra epist. 171.

eidem archiepiscopo, in suis deducendum expensis, propter hoc assignare curetis.

Datum, ut in alia.

CLXIX.

NOBILI VIRO GAUFRIDO PRINCIPI ACHAÏÆ.

De munienda ecclesia Patracensi.

(Datum, ut in alia.)

Ad tuitionem ecclesiarum tanto te intendere convenit quanto ex hoc Regi regum dignosceris complacere. Cum igitur Ecclesia Patracensis, in maris littore constituta, incuribus pateat piratarum, et venerabilis frater poster Patracensis archiepiscopus eam intendat ædificiis necessariis communire, ut clerici et servitores ipsius tute ibidem valeant commorari, nobilitatem tuam rogamus attentius et monemus, per apostolica tibi scripta mandantes quatenus super hoc archiepiscopum non impedias memoratum. Alioquin venerabilibus fratribus nostris Larisseno archiepiscopo et episcopo Cithoniensi damus nostris litteris in mandatis ut te ad hoc, monitione præmissa, per censuram ecclesiasticam, appellatione remota, justitia mediante, compellant.

Datum, ut in alia.

Scriptum est ipsis super hoc.

CLXX.

LARISSENO ARCHIEPISCOPO, ET EPISCOPO CITHONIENSI.

Ut archiepiscopus Patracensis fruatur terra de Larsa.
(Laterani, Nonis Novembris.)

Ex insinuatione venerabilis fratris nostri archiepiscopi Patracensis accepimus quod, cum bonæ memoriæ Willelmus Campaniensis, dudum in Apuliam transiturus, nobilem virum, Hugonem de Chamsum ballivum et procuratorem fecerit generalem, promittens firmiter ut quidquid disponderet vel donaret, ratum haberet et firmum, sigillum sibi proprium committendo, idem Hugo positus in extremis terram de Larsa Ecclesiæ Patracensi reliquit, et hæc id postmodum nobilis vir Gaufridus princeps Achaïæ approbasset, spontanea voluntate dictum archiepiscopum de terra illa investiens coram multis, cum tamen idem archiepiscopus ad percipiendos fructus illius terræ suum destinasset ballivum, nobilis vir P. de Becciniaco, asserens se terram ipsam auctoritate principis possidere, ballivum ipsum fructus percipere non permisit, eosdem occupans pro suæ arbitrio voluntatis. Quocirca fraternitati vestræ per apostolica scripta mandamus quatenus principem et nobilem memoratos, ut ab ejusdem archiepiscopi super hoc indebita molestatione desistant, permittentes eundem terram ipsam pacifice possidere, ac eidem de fructibus perceptis ex ea satisfactionem idoneam exhibentes, monere prudenter et efficaciter inducere procuretis, ipsos ad hoc, si necesse fuerit, per censuram ecclesiasticam appellatione remota, sicut justum fuerit, compellentes. Testes autem qui fuerint nominati, etc.

Datum Laterani, Nonis Novembr., pontificatus nostri anno tertio decimo.

CLXXI.

EISDEM.

De satisfactione facienda archiepiscopo Patracensi.

(Datum, ut in alia.)

(116) Conquestionem venerabilis fratris nostri Patracensis archiepiscopi recepimus continentem quod C. miles et quidam socii sui Patracensis diocesis in domum suam nequiter irruentes, manus in ipsum temerarias injecerunt, ac ballivum suum, quem inter brachia contra eorum sævitiam tuebatur, per violentiam capientes, pro eo quod jura Ecclesiæ fideliter defensabat, nasum ei crudeliter amputarunt. Per ipsius quoque militis servientes idem archiepiscopus captus fuit, et per quinque dies in carcere diro retentus, multis alias eidem ab eodem milite ac suis complicibus damnis et injuriis irrogatis. Quocirca fraternitati vestræ per apostolica scripta mandamus quatenus dictum militem et alios, ut eidem archiepiscopo super datis damnis et irrogatis injuriis satisfactionem exhibeant competentem, monitione præmissa, per censuram ecclesiasticam appellatione remota cogatis. Testes autem, etc.

Datum, ut in alia.

CLXXII.

EISDEM.

De reverentia exhibenda prælatis.

(Laterani, viii Idus Novembris.)

Venerabilis frater Patracensis archiepiscopus proposuit coram nobis, quod domini terræ illius, pro eo quod sacerdotes et monachos Græcos angariare nituntur, eosdem non permittunt sibi et aliis Latinis prælatis debitam obedientiam et reverentiam exhibere in animarum suarum dispendium et gravamen. Quocirca fraternitati vestræ per apostolica scripta mandamus quatenus dictos dominos, ut ab hujusmodi præsumptione desistant, monitione præmissa, per censuram ecclesiasticam appellatione remota, sicut justum fuerit, compellatis. Testes autem, etc.

Datum Laterani, viii Idus Novembris, anno tertio decimo.

CLXXIII.

EISDEM.

Ut possessiones restituantur Ecclesiæ Patracensi.

(Datum, ut in alia.)

Cum nonnullæ possessiones ac jura et pertinentiæ quas Græcorum temporibus habuit Ecclesia Patracensis, quarum etiam possessione in ingressu Latinorum in Achaiam gaudebat, eidem per Latinos asserantur esse subtracta, fraternitati vestræ apostolica scripta mandamus quatenus detentores earum, ut ipsas restituant venerabili fratri nostro archiepiscopo Patracensi, monere prudenter et efficaciter inducere procuretis, ipsos ad hoc, si opus fuerit,

(116) Vide supra epist. 167.

(117) De monasterio S. Judoci vide notas ad Luppum Ferrar. p. 549.

A per censuram ecclesiasticam appellatione postposita compellentes.

Datum ut in alia.

CLXXIV.

MONOTHONENSI ET AMICLIENSI EPISCOPIS.

De piis legatis Ecclesiæ Patracensis.

(Laterani, Nonis Novembris.)

Venerabilis frater noster Patracensis archiepiscopus nobis exposuit conquerendo quod domini terræ illius Ecclesiæ suæ diocesis ea quæ a Christi fidelibus in ultima voluntate legantur, eisdem contra justitiam auferre præsumunt in suum et Ecclesiæ præjudicium et jacturam. Quocirca fraternitati vestræ per apostolica scripta mandamus quatenus dictos dominos, ut ab hujusmodi præsumptione desistant, monere prudenter et efficaciter inducere procuretis, ipsos ad hoc, si opus fuerit, per censuram ecclesiasticam, sicut justum fuerit appellatione postposita compellentes. Testes autem, etc.

Datum Laterani, Nonis Novembris, pontificatus nostri anno tertio decimo.

CLXXV.

DE CLAROMARISCO ET DE LONGOVILLARI ABBATIBUS CISTERCIENSIS ORDINIS, ET DECANO MOSTEROLĪ, MORINENSIS ET AMBIANENSIS DIOECESUM.

De reformatione monasterii S. Judoci (117).

(Laterani, vi Idus Martii.)

Sicut per vestras nobis, filii abbates, litteras intimastis, cum vobis dederimus in mandatis ut ad monasterium Sancti Judoci supra mare personaliter accedentes, corrigeretis in capite ac in membris quæ limam correctionis exposcerent, vos, filii abbates, te, fili decane, tuam absentiam excusante, accedentes ad locum, nostris obtemperantes mandatis, tam abbatem quam universum capitulum invenistis, duobus duntaxat exceptis, Ingelranno et Clalbordo monachis, qui cum essent suis exigentibus culpis per abbatem et conventum ipsius loci excommunicationis vinculo innodati, duos alios seducentes, quos viros perniciosos, rebelles, et contumaces attestatione plurium didicistis, rejecto habitu monachali contumaciter recesserunt, correctione domus nullatenus exspectata. Vos autem capitulo convocato, cum abbas juxta mandatum vestrum universis et singulis fratribus in virtute obedientiæ ac animarum suarum periculo injunxisset ut super conversatione ipsius et statu Ecclesiæ dicerent veritatem, vos singulariter examinantes eosdem super his quæ personam contingebant abbatis, laudabile omnium testimonium invenistis; sed laudabilius juxta nonnullorum assertionem invenissetis, si se circa quosdam perversos et contumaces severius habuisset. Invenistis præterea sub ejusdem abbatis regimine, qui oppressiones multiplices est perpessus, jamminutum Ecclesiæ debitum et redditum augmentatum, et tam in ædificiis quam aliis necessariis domus expensas factas, sicut oculata fide perpen-

ditur, quæ usque ad mille librarum Parisiensium summam excresecunt. Conventui quoque, qui major est solito, ac hospitibus et pauperibus abundantius et honestius quam consueverit providetur. Licet autem omnibus inquisitis quædam, prout expedire vidistis, ibidem curaveritis ordinare, quia tamen inevitabilis necessitas vos trahebat accedendi ad capitulum generale, de nonnullis disponere in vestro reditu statuistis. Cum autem abbas et monachi supradicti propter hoc ad sedem apostolicam accessissent, et iidem monachi humiliter petiissent absolvi per venerabilem fratrem nostrum Nicolaum Tusculanum episcopum, recepto prius ab eis corporaliter juramento juxta formam Ecclesiæ ipsis fecimus beneficium absolutionis impendi. Quia vero in multis eosdem culpabiles deprehendimus, nec speratur quod ipsis præsentibus idem locus debita pace gaudere, de concilio fratrum nostrorum eos ad vos remittendos duximus in districtioribus monasteriis singulariter collocandos, in quibus in humilitate spiritus sua possint peccata deslere. Quocirca devotioni vestræ per apostolica scripta mandamus quatenus eisdem ad vos redeuntibus injungatis sub debito præstiti juramenti, et eos si opus fuerit, per censuram ecclesiasticam appellatione postposita compellatis ut ad loca quæ singulis deputaveritis transeant, victuri regulariter in eisdem. Abbates quoque ac monachos eorundem locorum ad suscipiendum eos censura simili, si necesse fuerit, appellatione remota cogatis. Volumus nihilominus ei mandamus ut ad sæpedictum monasterium accedentes, corrigatis diligentissime quidquid adhuc inveneritis corrigendum, et ita, Deum habentes præ oculis, ordinatis ut locus ipse debita de cætero valeat tranquillitate lætari. Nullis litteris veritati et justitiæ præjudicantibus, etc. Quod si non omnes, etc., duo vestrum ea, etc.

Datum Laterani, vi Idus Novembris, pontificatus nostri anno tertio decimo.

CLXXVI.

ABBATI ET CONVENTUI MONASTERII SANCTÆ MARIE DE CARRAZETO CISTERCIENSIS ORDINIS.

Confirmat concessionem regis Legionensis.

(Laterani, vi Kal. Novembris.)

Charissimus in Christo filius noster A., rex Legionensis illustris, suis nobis litteris intimavit quod cum castrum de Ventosa, ex parte in possessionibus monasterii vestri situm, quod desertum fuerat ab antiquo, reædificare ac in eodem populum congregare cœpisset, idem attendens quod castro populato prædicto, tam vos quam alia loca religiosa vicina et villæ nihilominus adjacentes ex eo paterentur non modicam læsionem, pœnitentia ductus, destitit ab incepto, vobis et aliis locis religiosis ac adjacentibus villis concedens ne unquam in posterum ibidem populus collocetur, super hoc vobis et aliis fieri faciens publicum instrumentum. Qui etiam

(118) Vide lib. x, epist. 49; et lib. xi, epist. 88; et lib. De negotio imper., epist. 9, 11, 15, 30, 55,

A nobis humiliter supplicavit ut ad stabilitatem perpetuam concessionem ipsius apostolico dignaremur munimine roborare. Nos igitur paci et quieti monasterii vestri providere volentes, ac devotionem regiam commendantes, concessionem eandem ad perpetui roboris firmitatem auctoritate apostolica confirmamus et præsentis scripti patrocinio communimus. Nulli ergo, etc., nostræ confirmationis infringere vel ei, etc., usque incursum.

Datum Laterani, vi Kal. Novembris, anno tertio decimo.

CLXXVII.

ADULPHO QUONDAM COLONIENSI ARCHIEPISCOPO.

Conceduntur ei quædam gratiæ.

(Laterani, ii Idus Novembris.)

B (118) Ad hoc exemplaria cœlestis imaginis in divinis voluminibus sunt descripta ut ea non solum venerari curemus, sed etiam imitari, non tam auditores verborum quam rerum factores effecti; quia non auditores legis, sed factores, justi sunt apud Deum. Sacra quippe Scriptura docente, didicimus quod in arca fœderis Domini cum tabulis legis virga continebatur et manna; quoniam in pectore summi pontificis, quod per arcam fœderis designatur, cum scientia legis divinæ debet virga correctionis et manna dulcedinis contineri, ut sciat vulneribus sauciati oleum infundere super vinum, et quem novit ex rigore percutere, sciat etiam ex benignitate sanare, humiliando superbos et humiles erigendo. Hinc est igitur quod licet in eo non parum deliqueris quod sine nostra licentia speciali, quin etiam contra nostram prohibitionem expressam, Ottone dimisso, adhæsisti Philippo; quia tamen impositam tibi propter hanc culpam a sede apostolica disciplinam patienter hactenus et humiliter supportasti, dignam pro meritis pœnitentiam peragendo, ac per hoc quod idem Otto contra nos indigne se gerit, qui eum toto conamine studuimus promoveri, validissime præsumatur quod etiam contra te indigne se gessit, qui promotionis ipsius inter homines fueras prima causa, post rigorem justitiæ tibi rorem misericordiæ instillare volentes, fraternitati tuæ auctoritate præsentium indulgemus ut cum de mandato nostro non fueris a pontificali ordine degradatus, sed ab officio tantum pontificali remotus, liceat tibi cum pontificalibus celebrare, paleo duntaxat excepto, et ex permissione pontificis vel abbatis in cujus diœcesi vel cœnobia fueris constitutus, clericos vel monachos tibi canonice præsentatos ad minores ordines promoveri, benedicere vestes, et vasa sacrare. In quibus omnibus illam te custodire volumus honestatem et modestiam adhibere ut scandalum evitando sic interdum prodesse possis aliquibus ut nullis omnino velis obesse. Ad hæc etiam tibi concedimus ut si citra curam pontificalis officii evocatus fueris ad aliquam ecclesiasticam dignitatem, licenter illam assumes; sed, si ad præsulatum fueris postulatus, 67, 80, 100, 112, 115, 116, 117, 114, 165.

Nullum suscipere non præsumas nisi de alia Romani A pontificis indulgentia speciali, qui super hoc suo discreto consilio providebit quod viderit expedire. Tu ergo talem te studeas in omnibus exhibere ut gratiæ tibi factæ aut etiam faciendæ non reddaris ingratus, sed ad hæc et alia forte majora dignus et idoneus comproberis. Nulli ergo, etc., nostræ concessionis, etc. Si quis autem, etc., usque incursum.

Datum Laterani, II Id. Novemb., anno tertio decimo.

CLXXVIII.

MAGISTRIS PALMARIO ET RICARDO CANONICIS LUCANIS.

De presbytero contra sententiam latam tergiversante.

(Laterani, XVI Kal. Decembris.)

Inter dilectos filios plebanum et clericos de villa Basilica ex una parte ac forensium presbyterum Lucanæ diocesis ex altera super ecclesia Sancti B Genesisii de Boellio dudum quæstione suborta, cum dilecti filii prior et magister Zenobius subdiaconus noster canonicus Sancti Fridiani Lucani de nostro eam examinassent mandato, tandem de meritis ipsius sufficienter instructi, electionem rectoris ipsius Ecclesiæ, cum aliis quæ in eorum sententia continentur, plebi supradictæ villæ adjudicare curarunt, dictum presbyterum ab eadem sententialiter removentes. Quin cum ab eorum sententia nostram audientiam appellasset, ei demum in nostra præsentia constituto dilectum filium Angelum subdiaconum et capellanum nostrum concessimus auditorem. Et quia quædam, quæ contra prælibatam sententiam opponebat, asseruit se coram eo probare non posse, idem subdiaconus probationes suas recipiendas Pratensi præposito suoque collegæ commisit, nihilque coram ipsis probato, partes denuo ad ipsius subdiaconi præsentiam redierunt. Et prædictorum plebani et clericorum procuratore petente præfatam sententiam confirmari, eo quod idem presbyter in probatione defecerat objectorum; ipso autem presbytero in contrarium asserente quod probationes suas producere coram eodem præposito et collega ipsius ex causa rationabili recusarat, eo quod contra mandatum suum procurator ejus convenerat in judicem in quem non debuit convenire, subdiaconus ipse, ad convincendam ejus astutiam, alias ei duxit inducias concedendas, infra quas probaret, si vellet, coram aliis iudicibus ea quæ coram prioribus non probarat. Super quo dictus presbyter apud subdiaconum memoratum, proprio procuratore dimisso, recessit. Sed hujusmodi procurator, licet vellet in iudices convenire, litteras tamen accipere denegavit.

Interim autem sæpefato presbytero in urbe calide latitante, procurator supradictæ plebis apud subdiaconum sæpedictum diu fatigatus instabat ut procederet contra illum; sed respondente ipso quod jam esset officio suo functus, dilectus filius Alatri-nus subdiaconus et capellanus noster denuo sibi concessus auditor a nobis citari jussit presbyterum memoratum; eoque coram ipso minime comparente, eum nec procurator ejus sæpius requisitus litteras vellet accipere deferendas ad iudices coram quibus

objecta contra sententiam probarentur, præmissa nobis ex ordine recitavit. Nos autem priori Sanctæ Reparatæ ac M. canonico Lucanis injunximus ut eandem sententiam, quemadmodum erat justa, executioni mandarent. Sed idem presbyter ex illa clausula, quemadmodum erat justa, diffugii occasionem assumens, ad sedem apostolicam appellavit. Propter quod sententia ipsa non existit executioni mandata. Cum autem postea coram dilecto filio G. subdiacono et capellano nostro ad impugnandam supradictam sententiam quasdam exhibuisset litteras venerabilis fratris nostri episcopi Florentini, ex quibus colligi videbatur quod prædictus magister Zenobius tempore latæ sententiæ fuerat excommunicationis sententia innodatus, litteris tamen circa tenorem atque sigillum appensum habitis manifeste suspectis, pronuntiavit subdiaconus antedictus de consilio sapientium sæpedictum presbyterum, qui diutius super ipso negotio litigando hujusmodi litteras nunquam duxerat exhibendas, contra supradictam sententiam nullatenus ulterius audientum; perpetuum super hoc eidem silentium imponendo. Et licet eidem presbytero ab ipsa sententia provocanti dilectus filius S. subdiaconus et capellanus noster fuerit post hæc concessus auditor, nunquam tamen per se aut procuratorem idoneum, expectatus diutius, comparuit coram eo. Nuper etiam, licet quidam laicus, cui pro presbytero memorato clamanti dilectum filium Rainaldum acolythum et capellanum nostrum concessimus auditorem, quoddam coram eo exhibuerit instrumentum, in quo in verbo veritatis idem presbyter fatebatur se illa corporis infirmitate gravatum quod sedem non poterat apostolicam visitare, ad defensionem tamen illius nihil aliud allegavit. Volentes igitur finem imponi hujusmodi controversiæ toties suscitatae, ne sæpedictus presbyter lucrum de tanta tergiversatione reportet, discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus quatenus eundem presbyterum contra dictam sententiam nullatenus audientes, sententiam ipsam appellatione remota executioni mandetis, contradictores per censuram ecclesiasticam compescentes.

Datum Laterani, XVI Kalend. Decembris, anno tertio decimo.

CLXXIX.

COMPOSTELLANO ARCHIEPISCOPO.

De reducendis monialibus in monasterium de Lorbano.

(Laterani, XVII Kal. Decembris.)

Causam, quæ vertebatur inter abbatem et monachos de Lorbano ac illustrem reginam Tarasiam, post multas commissiones tibi duximus delegandam: qui diligenter in illa procedens, eam nobis remisisti sufficienter instructam. Nos igitur utriusque partis attestationibus et allegationibus intellectis, ita duximus sententialiter providendum, ut quia constitit nobis præfatos abbatem et monachos per vim et metum fuisse coactos monasterium de Lor-

bano deserere disponendum prædictæ reginæ, quæ, A
sicut conata fuerat ab initio, sic demum quasdam
in illud monachas introduxit, quas tanquam pro-
prium familiam ibi continet et gubernat, illis ho-
neste remotis ab ipso, iidem abbas et monachi re-
ducantur in illud et restituantur ad plenum, ita
quod ejus bona dilapidare non possint, debitis ta-
men ab ipsa regina solutis quæ propter justas et mo-
deratas expensas necessario contraxerunt. Cum
autem plenam fuerint restitutionem adepti, quia pro-
batum est evidenter prædictum monasterium per
eosdem abbatem et monachos multis et magnis cri-
minibus repletis in spiritualibus et temporalibus
esse corruptum, ipsi de illo protinus excludantur,
et per monasteria quæ bene sint ordinata singuli
collocentur, ut et locus inquinatus ab ipsis ab eorum
spurcitiis emundetur, et ipsi in locis aliis dignam
agant poenitentiam pro peccatis; quatenus, hac
adhibita providentia, nec libertas ecclesiastica per
sæcularem insolentiam ancilletur, nec enormes ex-
cessus remaneant incorrecti. Monasterio denique
sic vacante, si sæpedita regina fervore religionis
accensa voluerit illud, a debitis liberando, tam in
officiis quam aliis necessariis taliter præparare
quod conventus quadraginta monialium possit in eo
secundum statuta Cisterciensis ordinis congrue
sustentari, moniales prædictæ de nostra licentia
reducantur in illud, et secundum institutiones præ-
dicti ordinis disponantur. Alioquin per honestos
monachos nigri ordinis de diversis monasteriis assu-
mendo idem monasterium reformetur. Volentes
igitur ut hæc quæ provide sunt statuta per sollici-
tudinem tuam fideliter impleantur, fraternitati tuæ,
de qua plenam fiduciam obtinemus, per apostolica
scripta præcipiendo mandamus quatenus ea sublato
cujuslibet contradictionis et appellationis obstaculo
facias adimpleri, contradictores, si forsitan appa-
ruerint, sive mulieres fuerint, sive viri, per censu-
ram ecclesiasticam compescendo. Quod si prædicti
abbas et monachi secundum præscriptam formam
redire noluerint, tu in cæteris mandatum aposto-
licum prosequaris.

Datum Laterani, xvii Kal. Decembris, anno tertio
decimo.

(119) Non Margaretæ, ut vult auctor Theatri prin-
cipum, quæ fuit filia Sanchii quinti regis Navarræ,
qui primus, devictis Sarracenis, avito Stemmati ca-
tenas, quibus infidelium castra vallata fuerant, inse-
ruit. Notandum autem Hallanum in extremo vitæ
Philippi Augusti et Beloiium de domanii Francisci
unione non intellexisse istius prosapiæ seriem, dum
Joannam, quæ fuit uxor Philippi Pulchri regis Chri-
stianissimi, Theobaldi minoris (cujus sit mentio in
hac epistola), asserunt filiam. Ista siquidem Henrico
Crasso Navarræ regi qui successit Theobaldo hæres
exstitit, quæ collegium Navarræ Musarum alumniis
dedit Augustæ Parisiorum.

(120) *Nati tui*. Theobaldi minoris, cujus fascibus
succurrit, quemadmodum regina Blancha Ludovico
Pio, et serenissima regina Maria Medices Ludovi-
co XIII, semper Augusto, ob teneriorem ætatem, in-
firmiori sceptrum fidem præstitere ex senatusconsulto

CLXXX.

NOBILI MULIERI BLANCHÆ (119) COMITISSÆ CAMPANIÆ.

Confirmatur compositio facta cum rege.

(Laterani, x Kal. Decembris.)

Justis petentium desideriis dignum est nos facilem
præbere consensum, et vota quæ a rationis tramite
non discordant effectu prosequente complere. Ea-
propter, dilecta in Christo filia, tuis justis postula-
tionibus grato concurrentes assensu, compositionem
inter te ac charissimum in Christo filium nostrum
Philippum regem Francorum illustrem super custo-
dia nati tui (120), et ab ipso nato eidem regi homi-
nio (121) faciendo, et quibusdam aliis articulis ini-
tam, sicut provide facta est et ab utraque parte
sponte recepta et juramento firmata (122), et in
authenticis exinde confectis plenius continetur, au-
ctoritate apostolica confirmamus et præsentis scripti
patrocinio communimus. Nulli ergo, etc., nostræ con-
firmationis, etc. Si quis autem, etc., usque incursum.

Datum Laterani, x Kal. Decembris, anno tertio
decimo.

CLXXXI.

EPISCOPO TIBURTINO.

*Quod filius censendus est quem pater et mater publice
recognoverunt.*

(122*) Per tuas (125) nobis litteras intimasti
quod cum T. Tiburtinus civis quandam per septen-
nium habuerit concubinam (124), nec prolem inte-
rim susceperit ex eadem, ac ipsa postmodum diver-
tens ab eo, ad ipsum post non multum temporis re-
diisset, filium quem reversa in domum ipsius pepe-
rit, ex eo se asseruit suscepisse. Qui licet a principio
dixerit illum nequaquam filium suum esse, cum
mulier illa per septennium eidem cohabitans ex eo
minime concepisset, mulieris tandem et aliorum
devictus instantia, eum suum filium recognovit,
Rainaldum eum nomine appellando. Cum autem
idem Rainaldus ad virilem pervenisset ætatem, ac
domum Saturnellæ sororis ipsius T. frequentaret,
quæ ipsum nepotem suum publice nominabat, et
Sophiam ipsius Saturnellæ filiam, cum qua quoti-

D Parisiensi, quod postea edicto regio approbatum,
eiusdemque formula actis curiæ sacrata fuit.

(121) *Homino* sive homagio (hominatum dixit
Yvo Carnutensis) ab homine et vassallo, cujus sub-
missionis sive obedientiæ solemniter ritu (ut dicitur in
homagio ducis Britannicæ apud Ferratum De jure
regni, privil. 2, et Vinerium in Britannia) hominem
ligium regis Christianissimi se constituebat, ut inf.
epist. 7, lib. xvi.

(122) *Juramento firmata* per Deum ut in. 3, § ult.
et l. iii, De jurejur. V. infra epist. 5, lib. i.

(122*) *Cap. Per tuas*, De probat.

(125) *Per tuas* corrige et amplia ex hac epistola
c. *Per tuas* de probat. et adde epigraphen.

(124) *Concubinam*, v. g. Græcum ἡ συζῶσα. Τὴν
ἐν τῷ οἴκῳ αὐτοῦ νομίμως χώρις γάμου, de qua in l.
CXLIV De verb. signific.

dianam conversationem (125) habuerat, in vinea A invenisset, arrhavit (126) et carnaliter cognovit eandem. Quod cum pervenisset ad notitiam Saturnellæ, acriter increpavit utrumque; et apud se filiam retinens, supradictum R. removit a domo. Cum autem mater ipsius Rainaldi accepisset quod (127) pater ejusdem Sophiæ dicto R. graviter minabatur, in civitatis platea juravit publice coram multis quod Rainaldus supradictam Sophiam propinquitatis linea minime contingebat, affirmans sub virtute præstiti juramenti se de alio quam de supradicto T. antefatum suscepisse Rainaldum. Cum ergo nos duxeris consulendos an mulieris assertioni standum sit in hac parte, et an memoratus R. supradictam Sophiam habere valeat in uxorem, insinuatione tibi præsentium respondemus quod cum idem Rainaldus, quem B dicta mulier filium dicti T. primitus constanter asseruit, et ille, ipsius præcipue devictus instantia, ipsum suum filium publice recognovit, filius dicti T. nominatus communiter fuerit et habitus ab ambo-

bus, ejusdem mulieris jurationi postmodum in contrarium præstitæ non est standum (128), cum nimis indignum sit, juxta legitimas sanctiones (129), ut quod (130) sua quisque voce dilucide protestatus est, id in eundem casum proprio valeat testimonio infirmare. Unde apparet per consequentiam quod predictus R. memoratam Sophiam, cujus prima facie præsumitur consobrinus, habere non potest aliquatenus in uxorem.

Datum Laterani, v. Kal. Decembris, pontificatus C nostri anno tertio decimo.

CLXXXII.

ABBATI SANCTI VICTORIS, CANCELLARIO, ET DECANO
SANCTI MARCELLI PARIENSIS.

Confirmatur epistola 147 libri XII.

(Laterani, II Kal. Decembris.)

Cum causam, quæ inter monasterium Sancti Martini de Campis et archipresbyterum ecclesiæ Sancti Jacobi Parisiensis, cujus jus patronatus ad ipsum monasterium pertinet, super medietate proventuum ejusdem ecclesiæ, quam in ea sibi monasterium vindicabat, dilecto filio abbati Sancti Joannis de Valleia, archidiacono et cantori Carnotensibus olim duxerimus commitendam, ipsi demum de meritis D causæ redditu certiores, habito prudentum consilio, supradictum archipresbyterum ad reddendum annuatim monasterio antefato medietatem omnium

proventuum ecclesiæ Sancti Jacobi condemnarunt. Super qua sententia cum tam coram iudicibus delegatis a vobis quam coram nobis diutius fuerit litigatum, nos demum iis quæ utraque pars proposuit intellectis, de fratrum nostrorum consilio sententiam prædictorum iudicum approbantes, archipresbyterum antedictum super medietate omnium proventuum ecclesiæ suæ annuatim monasterio Sancti Martini reddenda sententialiter meminimus condemnasse, dilectis filiis abbati et priori Sancti Germani de Pratis et magistro Roberto de Corzon canonico Parisiensi nostris dantes litteris in mandatis ut quod fuit a nobis sententialiter diffinitum facerent appellatione remota inviolabiliter observari, contradictores per censuram ecclesiasticam compescendo. Cum autem archipresbyter, sicut executores ipsi per suas nobis litteras intimarunt, sæpe dictam proventuum medietatem monasterio integraliter solvere detrectaret, et ad querimoniam monasterii ejus sæpius iteratam ipsi archipresbyterum pluries monuissent ut apostolico mandato parendo, a monasterio super hoc inquietatione cessaret, ac eidem satisfaceret de subtractis, et id postea sub excommunicationis pœna et sæpe mandassent, quia tamen archipresbyter, eorundem monitis vilipensis, nostræ præsumebat sententiæ obviare, parochianos suos contra monachos Sancti Martini ad ecclesiam Sancti Jacobi pro suis accedentes justitiis nequiter incitando, eum excommunicationis vinculo innodarunt, facientes per dilectum filium archidiaconum Parisiensem in universis Parisiensibus ecclesiis excommunicatum publice nuntiari. Unde, cum nuper idem archipresbyter ad nostram præsentiam accessisset, recepto ab ipso corporaliter juramento, juxta formam Ecclesiæ ipsi fecimus beneficium absolutio-

nis impendi, firmiter injungentes eidem sub debito præstiti juramenti ut medietatem omnium proventuum ecclesiæ Sancti Jacobi, nulla prorsus vel pro expensis vel pro alia causa deductione facta, reddat integraliter annuatim monasterio memorato. Quocirca discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus quatenus faciatis idem sublato appellationis obstaculo adimpleri, contradictores, si qui fuerint, vel rebelles per censuram ecclesiasticam compescentes: ita videlicet quod si dictus archipresbyter mandato nostro præsumperit ulterius obviare, tam pro perjurio quam pro præsumptione hujusmodi ipsum appellatione remota pœna canonica

(125) *Conversationem*, consuetudinem l. xxiv. De ritu nupt. § ult. De nuptiis apud Justinianum.

(126) *Arrhavit* tanquam legitimam uxorem, Heeychius in verbo *Μνήστωρ τοῦ γάμου ἀρράβων* V. g arrha sponsio conjugalis, et Genes. 38 eadem vox.

ἡρπύγ usurpatur, ubi LXX Interpretes *ἐαυδῶς ἀρράβωνα* Arrhata et pactæ conjugis meminit, Achilles Tatius lib. viii de amor. Leuc. et Clitoph. et toto tit. De sponal. et arrhis sponsant.

(127) *In quarta collect.* vir ejusd. *ma'le*.

(128) *Non standum*, quoniam non valet juramentum præstitum in præjudicium juramenti superior-

ris, ut ait glossa in c. *Veniens* De jurejur. et mulieri, quæ præstito juramento asseruit, aliquem in matrimonium consensisse, probationem aliam non habenti minime creditur in c. *Mulieri*, eodem titulo.

(129) Vide l. *Generaliter* Cod. de non numer. pecun. — *Legitimas sanctiones*, jus civile quod vocatur jus legitimum, quoniam a lege 12 Tabularum originem sumpsit, hinc legitimum jus Quiritum apud Tullium pro domo sua.

(130) Ut quod, ex l. *Generaliter*. De non numer. pecun.

castigelis. Quod si non omnes, etc., duo vestrum ea, etc.

Datum Laterani II. Kal. Decembris, anno tertio decimo.

CLXXXIII.

ARCHIEPISCOPIS ET EPISCOPIS PER HISPANIAM CONSTITUTIS.
De subsidio præstando regibus adversus Sarracenos.

(Laterani, IV Idus Decembris.)

(131) Significavit nobis dilectus filius Fernandus primogenitus charissimi in Christo filii nostri Aldefonsi illustris regis Castellæ quod ipse militiæ suæ primitias omnipotenti Deo desiderans dedicare, ad exterminandum inimicos nominis Christiani de finibus hæreditatis ipsius, quam impie occuparunt, intentionis studium toto conamine satagit impertiri, suppliciter postulans et devote requirens ut ei ad hoc opus fideliter consummandum et nos ipsi apostolicum impendamus suffragium et ab aliis faciamus opportunum subsidium exhiberi. Nos igitur propter eum in Domino commendantes, fraternitati vestræ per apostolica scripta mandamus quatenus reges et principes vestros, qui non sunt cum illis ad treugas observandas astricti, ad opus simile peragendum sedulis exhortationibus inducat, monentes ex parte Dei et nostra subditos vestros, et in remissionem eis omnium peccaminum injungentes, quatenus tam præfato primogenito regis Castellæ quam aliis regibus et principibus vestris ad hoc opus salubriter intendentibus necessarium impendant auxilium in rebus pariter et personis, ut per hæc et alia bona quæ fecerint, cœlestis regni gloriam consequi mereantur. Pari quoque remissione gaudere concedimus peregrinos qui propria devotione undecunque processerint ad idem opus fideliter exsequendum. Taliter autem studeatis exsequi quod mandamus ut sollicitudo vestra clareat in effectu, nosque devotionem vestram valeamus merito commendare.

Datum Laterani, IV Idus Decembris, anno tertio decimo.

CLXXXIV.

CONSTANTINOPOLITANO PATRIARCHÆ.

Ne Græci saveant Michalicio.

(Laterani, VII Idus Decembris.)

Ex litteris charissimi in Christo filii nostri Henrici Constantinopolitani imperatoris illustris nostro est apostolatui reseratum quod Michalicius, fidelitate quam eidem præstiterat imperatori contempta, hominibus ejus minime diffidatis, et spreto nihilominus juramento quod eidem imperatori et E. fratri ejus, cui idem Michalicius filiam suam primogenitam tradiderat in uxorem, præstiterat, A. imperii comestabulum cum militibus et aliis usque centum in dolo capiens, quosdam flagellavit ex ipsis, quosdam retrusit in carcerem, et quibusdam nequiter interfectis, comestabulum ipsum cum tribus aliis et capellano suo, quod est horribile dictu, suspendit in cruce. His autem ad nequitiam postmodum ani-

(131) Vide infra lib. XIV, epist. 5, 4, 154, 155; lib. XV, epist. 15; et lib. II. Miscellaneor. nostror. pag. 251.

A matris, Latinorum fretus potentia, qui cupiditate cæcati ad ipsum Michalicius confugerunt, castra ejusdem imperatoris obsedit, villas combussit, et omnes Latinos presbyteros quos capere potuit, et quemdam electum in præsulem et etiam confirmatum, fecit capitibus detruncari. Præterea Lascarus, (132) qui pro imperatore se gerit, stipatus viribus Latinorum, qui postpositis Dei timore ac hominis reverentia, spreto etiam stipendiis quæ idem imperator ipsis poterat exhibere, ab inimicis ejus recipere majora quam ipse illis valeat erogare, quemdam de principibus ejus cepit, et ut dicitur, excoriari fecit eundem. Quia vero si Græci recuperarent imperium Romanæ, terræ sanctæ succursus pene penitus impedirent, ne occasione succursus ipsius iterum perderent locum et gentem, cum et antequam idem imperium a Græcis translatum fuerit ad Latinos, ipsi a nobis sæpe moniti et rogati nunquam terræ sanctæ voluerint subvenire, quin etiam Isachius imperator ob gratiam Saladini fieri fecerit in urbe Constantinopolitana meskitam; et quia si possent exterminare Latinos, in apostasiæ suæ vitio fortius perdurarent in odium Latinorum, quos etiam nunc canes appellant, sicque novissimus error fieret peior priore, cum submurmurare non cessent quod per apostolicæ sedis ingenium exercitus Latinorum in Constantinopolim declinaverit captivandam, fraternitati tuæ per apostolica scripta mandamus quatenus Latinos diligenter moneas, inducas, et eis sub pœna excommunicationis injungas ne Græcis, et præsertim præfato Michalicio, qui faciendo necari presbyteros laqueum excommunicationis incurrit, contra imperatorem prædictum vel fideles ipsius auxilium præbeant vel favorem, commonens nihilominus imperatorem eundem ut ipsis congrua stipendia subministret, ne se ad Græcos transferre præ inopia compellantur; illos autem qui tua monitione contempta Græcis contra eundem imperatorem et fideles ipsius præsumperint adhærere, per censuram ecclesiasticam appellatione remota compescere non postponas; ita quod sententias quas propter hoc tuleris in eosdem nullus relaxare præsumat, nisi de mandato sedis apostolicæ speciali.

Datum Laterani, VII Idus Decembris, pontificatus nostri anno tertio decimo.

In eundem modum scriptum est archiepiscopis, episcopis, et dilectis filiis universis prælatis Romanæ per totum, usque captivandum, discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus quatenus, etc., in eundem fere modum ut in alia, usque compescatis; ita ut si qui propter hoc laqueum excommunicationis incurrerunt, et postmodum redierint ad cor, offerentes se mandatis Ecclesiæ parituros, auctoritate præsentium juxta formam Ecclesiæ ipsis absolutionis beneficium impendatis.

Datum Laterani, VII Idus Decembris, anno tertio decimo.

(132) Vide lib. XI, epist. 47.

CLXXXV.

SALIMBRIENSI EPISCOPO, ET SANCTÆ MARIE DE BLAKERNA
ET SANCTI GEORGH DE MANGONIA DECANIS CONSTAN-
TINOPOLITANIS.

De unione Ecclesiæ Medensis cum Verisiensi.

(Datum, ut in alia.)

Cum Ecclesia Verisiensis, quæ metropolitana est prædita dignitate, in redditibus sit exsilis, ne præ nimia paupertate in ea nomen episcopale vilescat, nobis fuit humiliter supplicatum ut Medensem Ecclesiam in ejus provincia constitutam eidem adungere dignaremur, cum nondum quisquam ejus regimini sit præfectus. Quocirca discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus quatenus si eam vacare ac de ipsius provincia esse constiterit, curam ejusdem dilecto filio Varisiensi electo auctoritate apostolica committatis, ut eam teneat commendatam donec de illa nos vel successores nostri aliter duxerimus disponendum; ita quod distrahendi vel alienandi quoquo modo possessiones ipsius nullam habeat penitus potestatem, contradictores per censuram ecclesiasticam appellatione postposita compescendo. Quod si non omnes, etc., tu ea, frater episcopo, cum eorum altero, etc.

Datum, ut in alia per totum.

CLXXXVI.

SALIMBRIENSI EPISCOPO.

De dividendis proventibus ecclesiasticis.

(Laterani, vii Idus Decembris.)

(135) Cum clerici præ nimia paupertate non valeant, sicut dicitur, apud Constantinopolim remanere, nobis fuit humiliter supplicatum quatenus decimas et quintas decimas inter venerabilem fratrem nostrum Constantinopolitanum patriarcham et ipsos clericos dividi congrue faceremus, ut de ipsis valeant sustentari. Quocirca præsentium tibi auctoritate mandamus quatenus, duobus tecum assumptis, quorum unus ab eodem patriarcha et alter ab ipsis clericis eligatur, componas una cum illis super his, si fieri poterit, infra mensem amicablem inter eos; alioquin ex tunc tu et illi usque ad adventum legati, quem ad partes illas in brevi proponimus destinare, super eis auctoritate nostra sublato appellationis obstaculo, de plano, sine strepitu litis, provide arbitramini quod utrique parti videritis expedire; ita quod si non omnes poteritis concordare, quod duo vestrum statuerint robur obtineat firmitatis, contradictores per censuram ecclesiasticam appellatione postposita compescendo. Quod si alterutra partium noluerit eligere arbi-

(133) Vide supra epist. 44.

(134) Cap. *Nova quædam*, De pœnit.

(135) Raymundo quarto, qui S. Ægidii comes Tolosæque vocatur apud Guill. Britonem Philipp. lib. viii. Comes fani Ægidii a Polyd. Virgilio Hist. Angl. lib. xiii, ann. 1162. Male S. *Eligii* apud Guaguinum, lib. vi. Item in Fastis consul. Tolosan. dux

A trium, tu nihilominus cum eo qui fuerit electus a reliqua præscripto modo procedas.

Datum Laterani, vii Idus Decembris, pontificatus nostri anno tertio decimo.

CLXXXVII.

PALENTINO ET BURGENSE EPISCOPIS, ET ABBATI DE MORIMUNDO CISTERCIENSIS ORDINIS.

De benedictione monialium et prædicatione vetita abbatissis.

(Laterani, iii Idus Decembris.)

(134) Nova quædam nuper, de quibus miramur non modicum, nostris sunt auribus intimata, quod abbatissæ videlicet in Burgensi et Palentinensi diocesis constitutæ moniales proprias benedicunt, ipsarumque confessiones criminalium audiunt, et legentes Evægelium præsumunt publice prædicare. Cum igitur id absonum sit pariter et absurdum, nec a nobis aliquatenus sustinendum, discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus quatenus ne id de cætero fiat auctoritate curetis apostolica firmiter inhibere; quia licet beatissima virgo Maria dignior et excellentior fuerit apostolis universis, non tamen illi, sed istis, Dominus claves regni cælorum commisit.

Datum Laterani, iii Idus Decembris, anno tertio decimo.

CLXXXVIII.

NOBILI VIRO COMITI TOLOSANO (133).

Ut hæreticos de terris suis ejiciat.

(Laterani, xvi Kal. Januarii.)

Non decet tanti nominis virum super justis promissionibus suis desistere vel tepere, quin eas sic studiosus adimpleat prout factas sibi desiderat promissiones impleri. Cum igitur de terris tuis hæreticos promiseris amovere, miramur non modicum et dolemus quod ipsi adhuc in terris eisdem, sicut accepimus, tua faciente negligentia, ne, te permitte, dixerimus, commorantur. Quia vero præter animæ tuæ periculum, quod ex hoc posses incurere, grave famæ suæ dispendium patereris, nobilitatem tuam rogamus, monemus attentius et hortamur, per apostolica tibi scripta mandantes quatenus exterminare a terris eisdem hæreticos, prout te coram nobis promississe recolimus, non postponas. Alioquin exterminatoribus eorundem terras ipsorum noveris esse concessas divino iudicio possidendas.

Datum Laterani, xvi Kalend. Januarii, anno tertio decimo.

Narbonæ et marchio Provinciæ dicitur, et Raymundus senior in chronico de præclaris Francorum facinoribus, ubi insepultum videmus, quoniam vinculo excommunicationis innodatus, et ejusdemque caput in turri S. Joannis Hierosolymitani usque in hanc diem servatur. Ex eodem chronico. Vide Holagaraii Historiam.

CLXXXIX.

NOBILI VIRO SIMONI COMITI LEICESTRIÆ (156), DOMINO
MONTISFORTIS.

Ut census exigat apostolicæ sedi debitum.

(Laterani, xv Kal. Januarii.)

Ut tuæ nobilitatis devotio, quam expertam habemus in multis, nobis sit semper obnoxior, ea tibi duximus committenda per quæ nobis et apostolicæ sedi possis et debeas amplius complacere. Ideoque nobilitati tuæ, de qua plene confidimus, per apostolica scripta mandamus quatenus cum fidelio-rem te non possimus in ipsis partibus invenire, istud onus pro nobis assumes ut census trium denariorum (157) quos de unaquaque domo de terra contra hæreticos acquisita sedes apostolica debet recipere annuatim fideliter colligas et reserves, ipsum nobis per fidelem nuntium transmissurus, vel assignaturus eis quibus per nostras litteras tibi duxerimus injungendum (158).

Datum Laterani, xv Kal. Januarii, anno tertio-decimo.

CXC.

PHILIPPO ILLUSTRIS REGI FRANCORUM.

Ut regalia restituat episcopis Aurelian. et Antissiodorensi.

(Laterani, xvii Kal. Januarii.)

(159) Cum alii reges et principes rationes et libertates ecclesiasticas persequuntur, nos, filii cha-

(156) *Comiti Leicestriæ*, qui uxorem duxerat Eleonoram sororem Henrici III, regis Angliæ, ex his restituo Bzovium 1212, § 15, qui vult comites Montisfortis et Leicestriæ census sedis apostolicæ a Volcis debitos misisse, sed dicendum esse comitem Montisfortis et Leicestriæ. Unus enim et idem ut patet ex hac epistola.

(157) *Census trium denariorum*. Qui jampridem in desuetudinem abiit, ab eo tempore, quo Gallia Narbonensis regno Liliorum fasces subiecit, sub imperio Philippi III anno Domini 1272, post obitum Agnati ex Alphonso patruo, qui Joannam Raymundi quinti sive junioris filiam, uxorem duxerat, sub ea conditione, ut si sine liberis decederent, Langothia, sive Occitania, cæteræque provinciæ ditioni comitis Tolosani subditæ, regno Christianissimo, jure accrescendi adjicerentur: quod ita evenit, ut patet ex Fastis consularibus Tolosatim. Cum enim secundum ad originem a qua fluxerat rediisset (siquidem a Carolo Magno Torsinus sive Tortinus feudo Galliarum nobilissimo investitus anno Domini 778, postquam aqua regenerationis intinctus est), ejusdem naturæ et qualitatis factum est, cujus censentur regis imperio subditæ nationes. Census autem accipiemus hic tributum capitum, qui viritum et ratione personæ per singula capita, sive, ut ait Innocentius, pro unaquaque domo præstatur, ut in l. cum antea de agric. et cens. lib. xi, *Non autem*, tributum soli pro modo jugerum, ut in l. immunitates G. e. t. Itaque hic intelligitur capitatio, non vigatio, quæ obtinet in redditu annuo Ruparæ quarto a Divione lapide, quam vulgo nuncupamus *les Matroces de Rouvre*.

(158) Vide lib. cxx, epist. 108, 109, 122.

(159) Vide lib. x, epist. 195; lib. xiv, epist. 52, 162, 106, 107; et lib. xv, epist. 59, 40.

(149) *Proposito permanere*. Quod ita evenit; et eum in fluvium projici divini nominis pejera-

A rissime, te illis objicimus in exemplum quod eas in regno tuo custodis illæsas: propter quod et Dominus justus iudex te ac regnum tuum hactenus custodivit illæsum, quin etiam magnifice augmentavit, nec augmentare ac custodire desistet quandiu tu et hæredes tui fideliter curaveritis in hoc laudabili proposito permanere (140), quod et apud Deum est meritorium et apud homines gloriosum. Nam, si ad regna vicina pariter et remota oculos tuæ considerationis extendas, manifeste videbis quam graviter Deus illa contriverit quorum reges et principes rationes et libertates ecclesiasticas infringere præsumpserunt. Nuper autem, quod dolentes referimus nostris est auribus intimatum quod tua regalis sublimitas contra venerabiles fratres nostros Antissiodorenses et Aurelianenses episcopos indignata rem agi præcepit non utique sui moris, sed nec etiam sui juris, dum eorum saisiri fecisti regalia (141), imo etiam quædam alia præter illa; cum nedum de aliquo foris facto confessi fuerint vel convicti, nec etiam ad satisfaciendum commoniti vel inducti, levi occasione prætensa, quod quidam eorum milites (142) in tuo exercitu constituti ad locum, quem eos adire præceperas, ire cum aliis noluerunt, absentibus eisdem episcopis per licentiam a te liberaliter impetratam. Et cum tam per seipsos quam etiam per venerabiles fratres nostros Senonensem (143) archiepiscopum et coepiscopos (144) suos tibi humiliter supplicaverint ut faceres eis reddi regalia (145) sic

C tores sancivit, Hebræos regno expulit, Albigenses deleri mandavit, et Hierosolymitanæ expeditioni milites suos accinxit. Guaguinus in ejus Vita.

(141) *Regalia* jura scilicet, sive regalias, quas, ut rescribit Philippus IV in ordinatione regia nos et nostri, prædecessores percipere consuevimus et habere in aliquibus Ecclesiis regni nostri, quando eas vacare contingit, quæ confirmata est a Joanne anno Domini 1351, in ordinat. reg. parte in veteris styli parlam. tit. 51, et ex locorum fundatione et antiqua consuetudine jura hujusmodi vindicantur c. *Generalis*, § *Qui autem de elect.* in 6, et c. *Hinc* 16, q. 1, et c. *Adrianus*, distinct. 63, v. infra epist. 7 lib. xvi.

(142) *Milites*, quia desertores exercitus regii, quod ex præsumptione nunquam tentassent, nisi volentibus aut conniventibus episcopis contra fidelitatis jusjurandum quod ab initio regi præstiterant, ratione feudi, stola ad collum posita, et manu ad pectus. Jo. Ferrautus De jurib. reg., privil. 10, nosque et alios prælatos de regno, quorum quidam per homagium et fere omnes juramento sumus fidelitatis astricti, ad jus et honorem ipsius, et regni servandum teneri ex cod. ms. Sancti Victoris Parisiensis in epistola prælatorum Franciæ ad Bonifacium papam VIII.

(143) *Senonensem*. Quarta Lugdunensis Senonis super Icaniam in Auctuario Sigiberti, super quam prima Lugdunensis primatum obtinet.

(144) *Coepiscopo*, sive suffraganeos, c. *Hæc quippe*, 8 q. 6, qui sunt intra provinciam Senonensem, c. *Si quis* 23, q. 8, ad cujus judicium omnes causæ episcoporum et sacerdotum ejusdem provinciæ referuntur. c. *Scitote* 6, q. 3, et cui secundum canones subjecti sunt in lege Longobard. C. *De episc. et cleri* et can. 25 concil. Chalcedon.

(145) *Regalia*, quæ competunt regi in diocesi Senonensi. Jo. Ferrautus, De juribus regni, privil. 5,

subtracta, paratis postmodum curiæ tuæ (146) subire A
 iudicium, sicut in talibus fieri consuevit, tu suppli-
 cationes eorum admittere nolueris, sed cogis eos
 miserabiliter exulare. Propter quod ipsi de pru-
 dentum virorum consilio terram tuam in eorum
 diœcesibus constitutam supposuerunt ecclesiastico
 interdicto; sed nec sic potuerunt a te satisfactio-
 nem aliquam obtinere: unde coacti sunt apostoli-
 cum patrociniū implorare. Quocirca serenitatem
 tuam rogandam duximus et monendam, in remis-
 sionem tibi peccaminum injungentes, quatenus pro
 divini nominis gloria et apostolicæ sedis honore
 facias præfatis episcopis subtracta restitui universa,
 et eos secundum consuetudinem approbatam juste
 ac modeste tractari, donando, nobis intercedentibus,
 pro Deo et propter Deum, si quam præfati pontifices B
 adversum te commiserunt offensam, ne hac occa-
 sione contingat inter regnum et sacerdotium (147)
 scandalum exoriri; quia non in majoribus tibi
 curabimus grata, favente Domino, vicissitudine
 respondere.

Datum Laterani, xvii Kalend. Januarii, pontificatus
 nostri anno tertio decimo.

CXCI.

ARCHIEPISCOPO ET SUFFRAGANEIS ECCLESIE SENONENSIS.

Super eodem.

(Datum, ut in alia.)

Scribimus charissimo in Christo filio nostro
 Philippo illustri regi Francorum quod cum alii
 reges et principes rationes et libertates ecclesia-
 sticas persequuntur, nos eundem regem illis obji-
 cimus in exemplum quod eas in regno suo custodit
 illæsas: propter quod et Dominus justus iudex ip-
 sum, etc., in eundem fere modum ut in alia, usque
 in finem. Quocirca fraternitati vestræ per apostolica
 scripta præcipiendo mandamus quatenus præfatum
 regem ad hoc moneatis prudenter et efficaciter in-
 ducatis quod super his Deo et Ecclesiæ satisfaciat
 ut tenetur, impendentes, auctoritate nostra suffulti,
 prædictis episcopis in jure suo consilium et auxi-
 lium opportunum, ne vigor ecclesiasticæ liber-
 tatis per novæ præsumptionis insolentiam violetur. D

Datum, ut in alia per totum.

cujus ambitu Aurelianeusis quondam et Altissiodo-
 rensis episcopatus, de quibus quæstio continentur.

(146) *Curia tuæ.* Parlamenti Parisiensis, cujus
 jurisdictioni diœceses, de quibus quæstio, subja-
 cent. Octo siquidem curiis supremis, quas parla-
 menta vulgo nuncupamus, Gallia temperatur, quæ
 ad instar præfecti prætorio hodierna die, secundas
 partes, ut utar verbis Cassiodori in imperio tenent,
 sed omisso iudiciorum ordine primo ac per se de
 causis quando aliquod beneficium vacat in regalia
 cognoscere solet curia Augustæ Parisiorum parte II,
 vel. styl. parlam., c. 3; ideo addidit Innocentius, sic-
 ut in talibus fieri consuevit, καὶ ἀπὸ τῶν ἀναβασμῶν

CXCH.

ATHENIENSI, NEOPATRENSI, ET LARISSENO ARCHIEPISCO-
 PIS, ET DAVALIENSI, FERMOPILENSI, AVALONENSI, SY-
 DONIENSI, GASTORIENSI, ET ZARATORIENSI EPISCOPIS,
 ET THEBANO, CITRENSI, NAZORESCENSI, ET VALACENSI
 ELECTIS.

*De resignationibus ecclesiarum factis per nobiles
 Thessalonicenses.*

(Laterani, xii Kal. Januarii.)

Cum a nobis petitur quod justum est et honestum,
 tam vigor æquitatis quam ordo exigit rationis ut id
 per sollicitudinem officii nostri ad debitum perdu-
 catur effectum. Eapropter, venerabiles fratres ar-
 chiepiscopi et episcopi, et dilecti in Domino filii
 electi, vestris justis precibus inclinati, resignatio-
 nem ecclesiarum, monasteriorum, possessionum
 cum pertinentiis suis, nec non etiam presbyterorum
 et ecclesiasticarum personarum cum omni jure suo,
 quam nobiles viri principes et barones commo-
 rantes a confinio Thessalonicensis regni usque Co-
 rinthum in manus venerabilis fratris nostri Con-
 stantinopolitani patriarchæ, consentiente ac appro-
 bante charissimo in Christo filio nostro Henrico Con-
 stantinopolitano imperatore illustri (salvo tamen
 terrarum censu qui crustica Græco vocabulo nuncu-
 patur, et dudum solvebatur a Græcis), unanimi vo-
 luntate fecerunt, sicut provide facta est, et vos eam
 juste ac pacifice obtinetis, vobis et per vos ecclesiis
 vestris auctoritate apostolica confirmamus et præ-
 sentis scripti patrociniū communimus. Nulli ergo,
 etc., nostræ confirmationis, etc. Si quis autem, etc.,
 usque incursurum.

Datum Laterani xii Kal. Januarii, anno tertio
 decimo.

CXCHII.

S. G. POTESTATI, CONSILIARIIS, ET UNIVERSO POPULO
 PISANIS.

Ne Ottoni imperatori excommunicato dent favorem.

(Laterani, xi Kal. Januarii.)

Per vestras nobis litteras intimastis quod, cum
 sacrosanctæ Romanæ Ecclesiæ in omnibus et per
 omnia fidelissimi exstiteritis hactenus, et illæsa
 modis omnibus servaveritis jura ejus, credere non
 debuimus quod apostolicæ sedis jura velletis, sicut
 nec convenit, usurpare, ad cujus honorem atque
 profectus tanto vos decet intendere quanto civitas
 vestra per eam majora dignoscitur commoda rece-
 pisse; adjicientes quod mirari non debuimus vel

τῶν τῶν οἱ συνίοντες τῶν Φωκέων κατέζονται, apud Pho-
 censes ex Paus. in Phocæicis et magistri cameræ
 parlamenti vocantur a Joan. Fabro in l. fin. *De
 legibus.*

(147) *Regnum et sacerdotium,* quæ sunt a Deo et
 tanquam frater et soror, Bartolus novella 6, in
 principio, et duo sunt, quibus principaliter hic
 mundus regitur, auctoritas summa pontificum, et
 regalis potestas. C. *Duo sunt*, distincti. 86, in qui-
 bus personis sicut ordine sunt divisa vocabula, ita
 et in unaquaque professione ordinationum officia.
 Hincmarus epist. 4, c. 1, et c. *Solite*, § præterea
 De major. et obedient.

moveri, si nobilem virum marchionem Calaritanum, A quem ad jurisdictionem diximus apostolicam pertinere, super quæstionibus quæ pro parte communitatis vel specialium personarum contra ipsum plerumque moventur, ad examen nostrorum (non) permisistis iudicium evocari. Nam idem marchio, cum vester civis existat et de vestra sit civitate, in qua domicilium obtinet, oriundus, et pater ac avus ejus vestri concives exstiterint, super quibusdam conventionibus quas cum plerisque vestris civibus Pisis fecit, fori præscriptione nequaquam opposita, nec aliquo privilegio allegato, coram vestræ civitatis iudicibus voluntarie suscepit iudicium sicut civis, et lite postea contestata, sponte subivit calumniæ juramentum; ita quod mutuis interrogationibus et responsionibus interpositis, aliquatenus habuit dicta causa processum. Unde, cum de jurisdictione Sardinie nulla fuerit quæstio ab ipsius marchionis parte tractata, et non suum iudicem quisque suum faciat ejus sponte iudicium subeundo, non est verisimile quod coactus exstiterit sub vestrorum examine iudicium super aliquibus quæstionibus respondere: propter quod juxta quod scripsimus non creditis nos scripsisse, si quæ præmissa sunt ad nostram notitiam pervenissent. Cum itaque de nostra misericordia, sicut filii et famuli fidelissimi, super his omnibus confidere vos dicatis, nobis humiliter supplicastis ut aures nostras vestris præcibus inclinantes, super his quæ venerabili fratri nostro Florentino episcopo super facto dicti marchionis injunximus, vobis et civitati vestræ dignaremur taliter providere quod in excommunicationis sententiam incidere non possetis, et promptissimos vos semper inveniremus ad nostra mandata et beneplacita exsequenda. Ex his itaque, quod gaudentes referimus, si dictis facta respondeant, intelleximus evidenter quod beneficiorum apostolicæ sedis esse non vultis ingrati, nec jurisdictionem vobis in Sardiniam vindicare, seu etiam excommunicationis sententia innodari. Verum, si proposito illi duxeritis insistendum ut contra nos et Romanam Ecclesiam Ottoni dicto imperatori excommunicato et maledicto, qui qualem post factum benefactoribus suis vicem rependat opera manifestant, impenderitis auxilium ad regnum Siciliæ occupandum, nec ingratitude vitium D neque poenam ob hoc contra vos et civitatem vestram statutam, nec etiam excommunicationis sententiam possetis procul dubio evitare.

Quocirca devotionem vestram rogamus attentius et monemus, per apostolica vobis scripta mandantes quatenus tam salutem vestram quam famæ nec non etiam utilitatibus vestris provide consulentes, taliter in devotione Romanæ Ecclesiæ persistere studeatis, ab ejusdem excommunicati vos auxiliò subtrahendo, a cujus fidelitate jam estis per censuram canonicam et denuntiationem apostolicam absoluti, ut nec notam ingratitude nec excommunicationis senten-

tiam seu poenam aliam incurratis. Nos enim non mutamus, sed roboramus sententiam quam per alias vobis litteras fecimus intimari. Super eo vero pro quo nobis humiliter supplicastis, ut providere vobis super mandato quod dicto episcopo fecimus dignaremur, ita duximus providendum, quod eidem episcopo nostris damus litteris in mandatis ut audiat super excusationibus vestris et his quæ proposita fuerint ex adverso quæ utraque pars duxerit proponenda, et illa nobis, dummodo interim vos contra mandatum nostrum minime procedatis, fideliter intimare procuret ut, utriusque partis rationibus intellectis, quod statuendum fuerit statuamus. Illud autem pro certo noveritis, quia, sicut jurisdictionem nostram nobis subtrahi nolumus, ita rationem vestram vobis volumus conservari, ne forte, quod absit! inde nascantur injuriæ unde jura nascuntur.

Datum Laterani, xi Kalend. Januarii, anno tertio decimo.

Scriptum est super hoc episcopo Florentino in eumdem fere modum ut in alia, usque in finem, verbis competenter mutatis. Alioquin, in negotio ipso procedas juxta quod per alias tibi litteras est injunctum.

CXCIV.

GIMMUNDO (148) MILITI ALATRINO.

Clerici defuncti patrimonium pertinet ad ejus hæredes.

Cum inter œconomum Sancti Stephani de Alatro ac te nomine bonæ memoriæ Heleazari canonici Sancti Pauli Alatrini super acquisitionibus præfati Heleazari coram venerabili fratre nostro Verulano episcopo ex delegatione nostra quæstio verteretur, idem auditis hinc inde propositis, receptis testibus et eorum depositionibus publicatis, causam ipsam ad nostrum remisit examen sufficienter instructam. Tibi ergo et procuratori præfati œconomi in nostra præsentia constitutis dilectum filium nostrum A. subdiaconum et capellanum nostrum concessimus auditorem. Coram quo proposuit procurator œconomi antedicti, sicut et propositum fuerat coram episcopo memorato, quod cum Heleazarus inemoratus administrationem et prælaturam habuerit in præfata ecclesia Sancti Stephani, de bonis ejus disponens pro suæ arbitrio voluntatis, et antequam in ipsa ecclesia fuerit institutus, pauper exstiterit, et postmodum acquisierit plurima, dives factus, præsumi non immerito poterat quod de bonis ipsius ecclesiæ illa fuerant acquisita: quod tam per depositiones testium, qui dixerunt dictum Heleazarum defraudasse plura de bonis ecclesiæ supradictæ ac ea in suis acquisitionibus erogasse, quam etiam per famam publicam astruere nitebatur. Unde dicebat ea quæ dictus Heleazarus acquisierat, ad eandem ecclesiam pertinere, postulans illa, terras videlicet de Pede montis in Acolis, de Torreta et ante Sanctum Quintianum a flumine, ac domum

quam tenet Grimaldus, adjudicari eidem. Quia etsi expresse illa in initio causæ petita non fuerint, quia tamen ea constat sæpeditum Heleazarum habuisse, cum ipsius acquisita petita exstiterint et hæc acquisisse de bonis ecclesiæ præsumatur, ea merito intelliguntur fuisse petita. Nec obstare dicebat quod dictus He. fuerat ad ecclesiam Sancti Pauli translatus, cum simplex tantum canonicus ibidem existens, in tantum tenues redditus receperit ab ipsa quod ex ipsis vix sibi poterat in necessariis providere, nedum quod exinde potuerit tot et tantas possessiones emisse; adjiciens etiam privatæ personæ prodesse non posse, si de bonis secundæ ecclesiæ fuerunt aliqua acquisita. Porro ex parte tua fuit propositum ex adverso quod super petitione incerta certa sententia non poterat promulgari, sed potius debelas absolvi, cum contra te probatum non exstiterit quidquam certum. Nam quid vel quantum de bonis ecclesiæ Sancti Stephani præfatus Heleazarus in suis acquisitionibus erogarit, nec per testes, nec modo aliquo est ostensum. Præterea, cum sæpeditus Heleazarus a suprascripta ecclesia Sancti Stephani fuerit ad ecclesiam Sancti Pauli translatus, et quoddam feodum obtinuerit ab eadem, in qua per triginta fere annos permansit, et in quibusdam bonis successerit patri suo, ex quorum proventibus possessiones aliquas comparavit, sicut testes tui deposuerant evidenter, elisa erat præsumptio quam opposuit pars adversa, cum constet eundem Heleazarum aliunde bona quæ habuit acquisisse, præsertim cum eum habuisse vel acquisisse aliquid non probetur dum in prima ecclesia resideret, sed potius tempore quo in secunda permansit. Unde, si pro aliqua illarum ecclesiarum præsumi deberet, præsumendum esset potius pro secunda; propter quod ab ipsius impetitione postulabas absolvi. Nos igitur his et aliis quæ fuerant proposita coram auditore prædicto per relationem ipsius plenius intellectis, te ab impetitione œconomi memorati et ipsius ecclesiæ Sancti Stephani super acquisitionibus memoratis sententialiter absolventes, perpetuum illis silentium imponimus super eis. Nulli ergo, etc., nostræ diffinitionis, etc. Si quis autem, etc., usque incursum.

Datum Laterani, xii Kalend. Januarii, anno tertio decimo.

CXCV.

LAONIENSĪ (149) ET FINDBARENSĪ EPISCOPIS, ET ABBATI DE MAGIO LIMIRICENSIS DIOECESIS.

Cassat electionem episcopi Ymilicensis.

(Laterani, Nonis Januarii.)

(150) Dilectus filius W. Ymilicensis canonicus nostro dudum apostolatui reseravit quod Ymilicensi Ecclesia suo viduata pastore, concanonicis sui de substituendi pastoris electione tractantes, ipsum unanimiter elegerunt. Qui, cum esset citra sacros ordines constitutus, venerabilis frater noster Casselen-

(149) Cod. Colbert., *Laornen.*

sis archiepiscopus metropolitanus eorum episcopo Rossensi mandavit ut eum uno eodemque die ad tres sacros ordines promoveret. Quod cum ille non ausu proprio, sed de mandato ipsius archiepiscopi perfecisset, demum idem archiepiscopus requisitus, consecrationis ei munus, hujusmodi ordinationis occasione prætensa, impendere recusavit. Unde fuit nobis humiliter supplicatum ut super hoc circa præfatum W. dignaremur de benignitate sedis apostolicæ dispensare; maxime cum ad ordines ita suscipiendos non ex voluntatis propriæ diceretur festinantia properasse, sed tam de magna necessitate quam de utili providentiâ pene omnium ibi præsentium se permiserit taliter ordinari, pro eo quod Ecclesiæ Ymilicensi multiplex periculum imminerebat si ejusdem W. citra presbyteratus officium ordinatio differretur. Licet autem contra normam ecclesiasticam in facto ipso enormiter fuisset excessum, de misericordia tamen, quæ superexaltat iudicio, venerabili fratri nostro Armachano archiepiscopo et episcopo Midensi et dilecto filio archidiacono Armachano dedisse recolimus in mandatis ut, inquisita super præmissis diligentius veritate, si rem invenirent taliter se habere ac eundem W. alias idoneum et utilem Ecclesiæ Ymilicensi, dispensative ipsi tribuerent licentiam consecrandi, et quidquid in hoc per eundem invenirent archiepiscopum attentatum per suas nobis litteras intimarent, ut per eorum relationem certioris effecti, providere in eo, sicut esset expediens, curarem. Ipsi vero vocatis quos noverant evocandos, et investigata plenius veritate, depositiones testium productorum utrinque ad nostram præsentiam transmiserunt. Quibus inspectis, intelleximus evidenter quod celebrata de prædicto W. electione, cum die sequenti fuisset idem W. a suprascripto Rossensi episcopo ad ordinem subdiaconatus promotus, idem episcopus archidiacono et canonicis Ymilicensibus seorsim vocatis, dicens quod propter turbationem terræ ac multos malevolos, qui eidem W. insidias præparabant, nolebat ipsum circa ordinem presbyteratus relinquere, juramento firmavit id suprascriptum archiepiscopum tam metu mortis ipsius W. quam propter imminens periculum Ymilicensis Ecclesiæ præcepisse, et quod officialis ejusdem archiepiscopi ex parte ipsius episcopo memorato inhibuit ne jam dictum W. jam in subdiaconum ordinatum, tunc ad ulteriores ordines promoveret. Cui eodem episcopo respondente quod plus archiepiscopo, qui hoc ei ore suo mandaverat quam illi crederet in hac parte, extensa super altare manu, per sacrosancta juravit quod id mandaverat archiepiscopus sæpeditus; et sic in diaconem et presbyterum W. sæpeditum promovit. Probatum insuper sufficienter invenimus quod dictus archiepiscopus Joanni decano de Hely injunxit ut de præfato episcopo inhiberet ne dictum W. eo die quo ad tres ordines promotus exstitit, nisi ad sub-

(150) Cap. *Dilectus*, De tempor: ordinandor.

diaconatus ordinem promoveret, eidem W. nihilominus inhibendo ne se promoveri ulterius pateretur. Verum, cum idem decanus ad Ymillicensem Ecclesiam accessisset, tam sæpedito episcopo, qui jam subdiaconos ordinarat, vocatis his qui erant in diaconos promovendi et silentio cunctis indicto, ex parte Dei ac archiepiscopi Cassellensis inhibuit ne tamdictum W. ad ultiores ordines promoveret, quam præfato W. ne se promoveri ulterius sustineret. Constitit quoque nobis ex litteris judicum prædictorum quod sæpeditus episcopus interrogatus in iure respondit quod archiepiscopus non mandarat eidem ut W. eodem die ad tres ordines promoveret, sed ex verbis archiepiscopi eum credidit illud velle. Hoc idem etiam dictus episcopus per suas nobis litteras intimavit. Præterea ex ipsorum judicum litteris intelleximus quod idem episcopus ultrojuravit in iure quod universa quæ continebantur in ejusdem W. attestationibus vera erant. Ex litteris quoque tam supradicti archiepiscopi quam capituli Ecclesie Ymillicensis accepimus quod cum tam super electione ac ordinatione sæpediti W. quam etiam super quibusdam ejus excessibus in concilio apud Kelmoelloco celebrato coram præfato archiepiscopo inter dictum W. et canonicos quæstio suborta fuisset, et demum ab utraque parte ad nostram audientiam appellatum, idem W., non expectato termino quem appellationi suæ duxerat præfigendum, supradictas a nobis litteras veritate tacita impetravit. Cum igitur ex præmissis nobis constiterit sæpeditum Roffensem episcopum in pluribus deliquisse, tum quia sine mandato archiepiscopi, sicut ipse confessus existit, ad hujusmodi ordinationem inordinate processit; tum quia, etsi de archiepiscopi mandato constaret, cum illi hujusmodi dispensatio a canone minime sit permissa, quam ad solum Romanum pontificem non est dubium pertinere, ipsi obtemperare non debuit in hac parte; tum etiam quia cum reatu perjurii sæpius variavit, jurando prius quod archiepiscopus id præceperat et postea quod illud non mandaverat in iudicio confitendo; ipsum de fratrum nostrorum consilio tandiu ab ordinandi suspendimus potestate donec nostram meruerit gratiam obtinere. Sæpeditum quoque W. per falsitatis suggestionem et suppressionem etiam veritatis litteras supradictas a nobis intelleximus extorsisse. Suggestit siquidem nobis supradictum archiepiscopum episcopo memorato mandasse ut ipsum uno die ad tres ordines promoveret, de quo nobis non existit facta fides; quinimo contrarium, quod videlicet archiepiscopus id prohibuerit, fuit manifeste probatum. Nonnulla quoque vera suppressit, quod videlicet tam episcopo memorato quam sibi fuerit ex archiepiscopi parte prohibitum ne promoveretur nisi ad subdiaconatus ordinem illo die, quodque coram archiepiscopo super electione ac ordinatione ipsius quæstio mota fuisset, et tam a se ad certum

A terminum quam ab Ymillicensibus canonicis appellatum. Sed nec, sicut asseruit, quod urgens necessitas Ymillicensis Ecclesie id exposceret demonstravit. Cum igitur illa expresserit et suppresserit quæ si fuissent tacita vel expressa tales litteras minime dedissemus, per quod apparet ipsum existisse indignum gratia quam duxeramus eum ex benignitate apostolica faciendam, et eundem constet nimis præsumptuose ad supradictos ordines irrepsisse, ab executione diaconatus et presbyteratus ordinum, donec a nobis misericordiam obtinuerit, decrevimus manere suspensum, super electione de ipso ad Ymillicensem Ecclesiam illicite celebrata perpetuum illi silentium imponentes. Quia vero præfatum archiepiscopum circa hæc non invenimus deliquisse, ipsius innocentiam commendamus. Quocirca discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus quatenus quod a nobis est sententialiter diffinitum faciatis, appellatione remota, inviolabiliter observari. Quod si non omnes, etc. duo vestrum ea, etc.

Datum Laterani, Nonis Januarii, pontificatus nostri anno tertio decimo.

CXCVI.

EPISCOPO ET GERVASIO ARCHIDIACONO SUESSIONENSI, ET ABBATI VALLIS CLARÆ CISTERGIENSIS ORDINIS LAUDUNENSIS DIOECESIS.

Prorumpens contra iudicem arbitrio superioris puniatur.

(Laterani, Nonis Januarii.)

C (151) Dilectus filius Jacobus, electus Sancti Petri ad montes, ad apostolicam sedem accedens, gravem querelam contra dilectos filios Molismensem (152) abbatem et J. archidiaconum Catalaunensem exposuit, asserens eos adversus ipsum in causa sua, quæ fuerat illis commissa, perperam processisse. Cumque dilectus filius T. clericus Catalaunensis diocesis cum litteris eorundem continentibus causæ processum ad nostram præsentiam accessisset, et idem Jacobus niteretur processum ipsum multipliciter improbare, relationem eorum in quibusdam asserens esse falsam, nos, quia præfatus clericus non habebat nisi ad contradicendum vel impetrandum mandatum, ad majorem cautelam processum ipsum nec confirmandum decrevimus nec cassandum, per apostolica vobis scripta mandantes quatenus, partibus convocatis, et auditis hinc inde propositis, si præfatos iudices inveneritis rationabiliter processisse, ipsorum confirmetis processum et faciatis illum per censuram ecclesiasticam, sublato appellationis obstaculo, firmiter observari. Alioquin eo, sicut justum fuerit, irrito, juxta formam priorum litterarum in causa procedatis eadem facientes quod decreveritis firmitatem debitam obtinere. Si quos autem ex monachis propter hoc inveneritis excommunicationis vinculo innodatos, secundum formam Ecclesie absolvatis, injungentes eisdem quod de jure fuerit injungendum. Quia vero sæpe con-

(151) Cap. *Dilectus*, De poenis.

(152) In quart. Coll., G. Decan. Morin., etc.

tingit quod contra falsam assertionem inique iudicis innocens litigator veram non potest negationem probare, cum negantis factum per rerum naturam nulla sit directa probatio, ne falsitas veritati præjudicet aut iniquitas prævaleat æquitati, necessarium videtur et æquum ut cum quis legitimam exceptionem opponit, illam probare paratus, vel ad declinandum iudicium, vel intentionem alterius elidendam, si forsitan verbo vel facto ab illa recesserit, vel eam non probaverit infra terminum competentem a iudice præfigendum, modestus iudex non ante procedat quam super hoc instrumentorum vel testium cautelam adhibeat opportunam, per quam, si necesse fuerit, possit de veritate constare ut si contra relationem seu processum ipsius fuerit suborta contentio, huiusmodi probationibus ipsius iudicis possit assertio roborari; quatenus hoc adhibitio moderamine, sic honestis et discretis deferatur iudicibus quod per improbos et iniquos innocentum iustitia non lædatur; et ne iudicialis vilescaat auctoritas, cum de litigatoris improbitate constiterit adversus assertionem iudicis temere prorumpentis, juxta superioris arbitrium digna poterit animadversione puniri. Testes autem, etc. per censuram eandem appellatione cessante cogatis veritati testimonium perhibere. Quod si non omnes, etc. tu frater episcope, cum eorum altero, etc.

Datum Laterani, Nonis Januarii, anno tertio decimo.

GXCVII.

PRIORI ET FRATRIBUS SANCTORUM QUATUOR CORONATORUM.

Confirmatur concordia.

(Laterani, II Idus Decembris.)

(153) Cum super usu et jure parochiæ inter vos et priorem ac conventum Lateranensem controversia verteretur, dilectum filium nostrum C. tituli Sanctorum Joannis et Pauli presbyterum cardinalem dedimus partibus auditorem. Qui petitiones audivit, et testes utrinque recepit, ac demum attestacionibus publicatis et exhibitis instrumentis, nos ad talem concordiam vos et ipsos induximus, ut videlicet vos non extendatis jus et usum parochiæ citra ecclesiam Sancti Nicolai de formis ex parte illa, nec citra arcum Joannis Basilii ex parte altera intra formam, et ipsi similiter ultra eosdem terminos versus vos jus et usum parochiæ non extendant. Hanc ergo concordiam a nobis pro bono pacis provisam, et a vobis ut illis sponte receptam, auctoritate apostolica confirmamus et præsentis scripti patrocinio communimus, ita ut per eam non derogetur in aliis limitationi parochiæ quam felicis memoriæ Calixtus papa suo privilegio designavit. Statuentes ut nulli omnino, etc. nostræ provisionis et confirmacionis, etc. usque incursum.

Datum Laterani, II Idus Decembris, pontificatus nostri anno tertio decimo.

(155) Vide lib. xv, epist.

CXCVIII.

MAGISTRO ET FRATRIBUS MILITIÆ TEMPLI IN HUNGARIA CONSTITUTIS.

Confirmatur commutatio

(Laterani, XI Kal. Februarii.)

Justis petentium desideriis dignum est nos facilem præbere consensum, et vota quæ a rationis tramite non discordant effectu prosequente complere. Eapropter, dilecti in Domino filii, vestris justis petitionibus inclinati, commutationem inter vos et venerabilem fratrem nostrum Zagabriensem episcopum super quibusdam decimis et aliis rebus initam, sicut pie ac provide facta est, et in authentico super hoc confecto plenius continetur, auctoritate apostolica confirmamus. Nulli ergo, etc., nostræ confirmacionis, etc., usque incursum.

Datum Laterani, XI Kal. Februarii, pontificatus nostri anno tertio decimo.

CXCIX.

EISDEM.

Confirmantur eis donationes factæ a rege Hungariæ.

(Datum, ut in alia.)

Solet annuere sedes apostolica piis votis et honestis petentium precibus favorem benevolam impertiri. Eapropter, dilecti in Domino filii, vestris justis petitionibus inclinati, locum Sancti Martini cum appendiciis suis, villas, possessiones et alia vobis a charissimo in Christo filio nostro illustri rege Hungariæ pia devotione collata, sicut ea justè ac pacifice possidetis, et in ipsius authentico super hoc confecto plenius continetur, vobis et per vos domui vestræ auctoritate apostolica confirmamus et præsentis scripti patrocinio communimus. Nulli ergo, etc., usque incursum.

Datum, ut in alia.

CC.

ABBATI ET CONVENTUI SIMIGIENSI.

Recipiuntur sub protectione B. Petri.

(Laterani, VII Kal. Februarii.)

Cum a nobis petitur quod justum est et honestum, tam vigor æquitatis quam ordo exigit, rationis ut id per sollicitudinem officii nostri ad debitum perducat effectum. Eapropter, dilecti in Domino filii, vestris justis postulationibus grato concurrentes assensu, personas vestras et Simigiense monasterium, in quo divino estis obsequio mancipati, sub beati Petri et nostra protectione suscipimus et præsentis scripti patrocinio communimus, libertates et immunitates a regibus et principibus monasterio vestro concessas, dignitates quoque ac antiquas et rationabiles consuetudines obtentas et hactenus observatas auctoritate vobis apostolica confirmantes. Ad indicium autem hujus nostræ protectionis et confirmacionis perceptæ fertonem auri gratis oblatum nobis et successoribus nostris annis singulis persolvatis. Nulli ergo, etc. nostræ protectionis et confirmacionis, etc., usque incursum.

Datum Laterani, vii Kalend. Februarii, pontificatus nostri anno tertio decimo.

CCI.

MAGISTRO PETRO BOIOL CANONICO LEMOVICENSI.

Confirmatur ei præbenda.

(Laterani, ix Kal. Februarii.)

Propostisti dudum coram dilecto filio Pelagio Sanctæ Lucie ad septa solis diacono cardinale, quem tibi et pœnitentiario Lemovicensi concessimus auditorem, quod cum dilecto filio nostro Gualæ Sanctæ Mariæ in Porticu diacono cardinali, tunc in partibus illis apostolicæ sedis legato, quidam de Lemovicensibus canonicis supplicassent ut in eorum ecclesia, quæ debito fraudabatur sêrvitio, clericos ordinaret, pro te ac magistro Andreæ scriptoré nostro preces specialiter porrigentes, ipse Lemovicensem civitatem ingressus, canonicos interpositis precibus monuit ut vos reciperent in socios et in fratres; maxime cum quinque præbendæ vel quatuor ab ultima ipsius ecclesiæ ordinatione vacassent. Qui monitione ipsius devote suscepta, deliberatorias inducias petierunt; post quas primo et secundo concessas, eis non curantibus respondere, de præbendis Lemovicensibus vos investivit cardinalis prædictus, stallum in choro et locum in capitulo vobis præcipiens assignari: quod quorundam impediente malitia non exstitit executioni mandatum. Unde cum instantia postulasti ut quod a legato factum fuerat faceremus firmitatem debitam obtinere. Verum pœnitentiarius proposuit ex adverso quod, antequam legatus præbendas contulisset easdem, Lemovicense capitulum ab ejus gravamine appellavit, tam episcopi quam multorum canonicorum Lemovicensium qui erant in exercitu contra hæreticos absentiam allegando. Asseruit insuper facultates Ecclesiæ diminutas et vos sufficienter in aliis ecclesiis præbendatos, proponens te forte Simoniacum et ingratum Lemovicensi Ecclesiæ, ac eo tempore quo fueras de præbenda Lemovicensis Ecclesiæ investitus excommunicatum ab eodem episcopo exstitisse.

His autem et aliis per cardinalis relationem auditis, cum convenissemus postmodum eundem pœnitentiarium per nos ipsos, per responsiones ipsius cætera esse frivola, præter id quod de sententia excommunicationis contra te proposuerat, intelleximus evidenter. Unde venerabili fratri nostro archiepiscopo et dilectis filiis magistro M. canonico Bituricensi et H. cellarario Sancti Frontonis Petragoricensis dedimus in mandatis ut nisi pœnitentiarius infra mensem post commouitionem eorum te legitime a sæpefato episcopo tempore investituræ tuæ excommunicatum fuisse probaret, quod per dictum legatum de te factum exstiterat, sublato appellationis obstaculo, confirmarent; si vero probaret te excommunicatum tunc temporis exstitisse, non postponerent quod de te factum fuerat revocare.

(154) Cap. *Proposuit*, De cler. excom.

Qui mandatum apostolicum exsequentes, utriusque partis receptis testibus, et confessionibus ac allegationibus intellectis, eandem causam sufficienter instructam ad nostrum remiserunt examen. Cum autem propter hoc nuper tam tu quam dilectus filius G. Lemovicensis capituli procurator in nostra fuisset præsentia constituti et acta ipsa inspicere fecerimus diligenter, per pœnitentiarii testes intelleximus factam fidem quod Lemovicensis episcopus pluribus annis antequam tu de præbenda jam dicta fueris investitus, clericos et burgenses castri Lemovicensis et te nominatim, quem eorum dicebat consiliarium et fautorem, vinculo excommunicationis astrinxit. Per testes vero tuos exstitit manifeste probatum quod, etsi dictus episcopus in burgenses et eorum fautores excommunicationis sententiam tulerit, et tu apud sedem apostolicam adjutor exstiteris eorumdem, idem tamen episcopus generaliter universos burgenses et eorum fautores tam clericos quam laicos ante tres annos absolvit, quibusdam presbyteris usque ad certum tempus retentis qui contra interdicti sententiam præsumpserant celebrare, quodque idem episcopus tibi communicavit postea in ecclesia et in mensa.

His igitur et aliis quæ fuerunt hinc inde proposita intellectis, quia juxta mandati nostri tenorem te investituræ tuæ tempore a præfato excommunicatum episcopo exstitisse dictus pœnitentiarius, sicut obtulerat, non probavit, cum ex adverso de absolutione ac communione dicti episcopi fuerit facta fides, quod per dictum legatum de te factum est de fratrum nostrorum consilio per diffinitivam sententiam duximus approbandum. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ diffinitionis infringere vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei et beatorum Petri et Pauli apostolorum ejus se noverit incursum.

Datum Laterani, ix Kalend. Februarii, pontificatus nostri anno tertio decimo.

Scriptum est super hoc in eundem fere modum, decano et subdecano Pictavenensi et magistro Americo de Longovado canonico Petragoricensi (154). Proposuit olim dilectus filius magister Petrus Boiol clericus venerabilis fratris nostri episcopi Tusculani coram dilecto filio Pelagio Sanctæ Lucie ad septa solis diacono cardinali, quem sibi et pœnitentiario Lemovicensi, etc., in eundem fere modum ut in alia, usque approbandum. Quocirca discretionis vestræ per apostolica scripta mandamus quatenus quod a nobis est sententialiter diffinitum faciatis appellatione remota inviolabiliter observari, eidem magistro P. stallum in choro et locum in capitulo assignantes, contradictores per censuram ecclesiasticam, appellatione postposita, compescendo. Quod si non omnibus exsequendis potueritis interesse, duo vestrum ea nihilominus exsequantur.

Datum Laterani, vi Kalend. Februarii, anno tertio A
decimo.

CCII.

MAGISTRO ANDRÆÆ SCRIPTORI NOSTRO CANONICO
LEMOVICENSI.

Super eodem.

(Laterani, x Kal. Februarii.)

Proposuit dudum dilectus filius magister P. clericus venerabilis fratris nostri episcopi Tusculanen., etc., *ut in prima, usque* ordinaret, pro te ac eodem magistro preces specialiter porrigentes, etc., *in eundem fere modum ut in alia, usque* intelleximus evidenter. Cum ergo dilectus filius G. Lemovicensis capituli procurator propter hoc nuper apud sedem apostolicam constitutus contra te nihil prorsus objecerit, nos, quod per dictum legatum de te factum esse dignoscitur, de fratrum nostrorum consilio duximus per diffinitivam sententiam approbandum. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ diffinitionis infringere vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei et beatorum Petri et Pauli apostolorum ejus se noverit incursum.

Datum Laterani, x Kal. Februarii, pontificatus nostri anno tertio decimo.

Scriptum est super hoc majori archidiacono, cantori, magistro Manfredo canonico Bituricensi. Proposuit olim dilectus filius magister P. clericus, etc., *ut in alia in eundem fere modum, usque* evidenter. Cum ergo dilectus filius G. Lemovicensis capituli procurator propter hoc nuper ad sedem apostolicam constitutus contra prædictum magistrum Andræam nihil prorsus objecerit, nos, etc. *ut in alia usque* approbandum. Ideoque discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus quatenus quod a nobis, etc., *ut in alia, usque* observari, eidem magistro Andrææ stallum in choro, etc., *ut in alia, usque* compescendo. Quod si non omnes iis exsequendis petueritis interesse, duo vestrum ea nihilominus exequantur.

Datum ut in prima præcedenti per totum.

CCIII.

ABBATI ET CONVENTUI SANCTI STEPHANI DIVIONENSIS
LINGONENSIS DIOECESIS.

Adversus Herveum canonicum Divionensem.

(Laterani, vii Kal. Februarii.)

Cum Herveus et R. canonici Ecclesiæ vestræ pro se ac dilectus filius magister Hugo, procurator vester, pro vobis in nostra essent præsentia constituti, nos intellecto inquisitionis processu quæ contra ipsum Herveum ad venerabilem fratrem nostrum Lingonensem episcopum et dilectum filium Virziliacensem abbatem emanarat a nobis, ab ipso Herveo, pro eo quod erat vinculo excommunicationis astrictus, quod nostris mandatis pareret recipi fecimus corporaliter juramentum, et eidem injunximus viva voce ut ad monasterium Sanctæ Genovefæ

(155) Vide lib. XIV, epist. 12, 26, 27, 161.

Parisiensis accederet; quatenus in eo dignos poenitentiae fructus perageret, et etiam regularia, quæ nondum plene novit, disceret instituta, emendando in melius vitam suam. Quod licet idem primitus acceptarit, spiritu tamen postmodum suo ductus, a nobis illicitatus recessit ad præfatum Sanctæ Genovefæ monasterium, a nobis super receptione sua litteris non obtentis. Nos igitur quieti monasterii vestri paterna volentes sollicitudine præcavere, ipsum Herveum a præfato monasterio, prioratibus et ejus obedientiis removens, vos et monasterium ipsum, obedientias ac prioratus pertinentes ad illud, ab impetitione dicti R. tam super receptione sua quam expensis et aliis super quibus vos hactenus fatigavit decernimus absolutos. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ diffinitionis infringere vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei et beatorum Petri et Pauli apostolorum ejus se noverit incursum.

Datum Laterani, vii Kal. Februarii, anno tertio decimo.

CCIV.

ABBATI ET CONVENTUI SANCTI BERTINI.

Nihil esse dandum pro benedictione abbatum.

(Laterani, ii Kal. Februarii.)

Justis petentium desideriis dignum est nos facilem præbere consensum et vota quæ a rationis tramite non discordant effectu prosequente complere. Eapropter, dilecti in Domino filii, vestris justis postulationibus grato concurrentes assensu, auctoritate vobis præsentium indulgemus ne vel episcopo aut archidiacono seu capitulo Morinensi pro consequenda benedictione abbatis monasterii vestri, qui benedicendus pro tempore fuerit, cappam sericam, palefridum, pastum et his similia seu aliam consuetudinem persolvatis, districtius inhibentes ne ipsi a vobis ea exigere vel extorquere præsumant, sed munus benedictionis abbati ab eodem episcopo gratis et sine pravitate qualibet impendatur. Alioquin, liceat vobis quemcunque malueritis catholicum adire antistitem gratiam et communionem apostolicæ sedis habentem, qui nostra fretus auctoritate ipsi electo munus benedictionis impendat. Ita tamen quod per hoc nullum Morinensi Ecclesiæ in posterum præjudicium generetur. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ concessionis et inhibitionis infringere vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei et beatorum Petri et Pauli apostolorum ejus se noverit incursum.

Datum Laterani, ii Kalend. Februarii, anno tertio decimo.

CCV.

EISDEM.

Ne beneficia non vacantia promittentur.

(Laterani.)

(155) Cum ex injuncto nobis apostolatus officio

Ecclesiarum omnium sollicitudinem gerere teneamur, ea corrigere nos oportet quæ interdum in gravamen ipsarum temere seu etiam improvide attentatur. Sane ad audientiam nostram vobis referentibus est delatum, quod ad importunam instantiam nobilium et potentium et etiam prælatorum, quibusdam beneficia non vacantia promisistis, annuam pensionem eisdem ipsorum nomine concedentes in vestri monasterii læsionem. Quia igitur ad contra statuta Lateranensis concilii noscitur attentatum, promissiones hujusmodi decernentes irritas et inanes, et pensiones concessas beneficiorum non vacantium nomine non solvendas, auctoritate præsentium districtius inhibemus ne contra præfatum concilium beneficia promittere non vacantia vel pensionem cuiquam taliter assignare de cætero præsumatis. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ concessionis et inhibitionis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumperit, indignationem omnipotentis Dei et beatorum Petri et Pauli apostolorum ejus se noverit incursum.

Datum Laterani, etc., ut in alia per totum.

CCVI.

EISDEM.

Confirmat quasdam possessiones.

(Datum, ut in alia.)

Solet annuere sedes apostolica piis votis et honestis petentium precibus favorem benevolum impertiri. Eapropter, dilecti in Domino filii, vestris justis postulationibus grato concurrentes assensu, terragium et decimam de Felchinel, quæ vobis R. de Alneto miles pia liberalitate donavit, terram quoque quam a G. Bacon laico acquisistis, terram etiam et mansuras monasterio vestro in elemosynam a Gi. de Clusa collatas, sicut ea juste ac pacifice possidetis, vobis et per vos eidem monasterio auctoritate apostolica confirmamus et præsentis scripti patrocinio communitus. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ confirmationis infringere vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumperit, indignationem omnipotentis Dei et beatorum Petri et Pauli apostolorum ejus se noverit incursum.

Datum, ut in alia per totum.

CCVII.

UNIVERSIS MONACHIS OBEDIENTIARUM MONASTERII
SAXIVIVI.

De reformatione monasterii ejusdem.

(Laterani, xii Kal. Martii.)

(156) Quantum et quandiu laboraverimus pro reformando statu monasterii Saxivivi vestra devotio non ignorat. Licet etiam ad id dilectus filius abbas vester operam adhibuerit diligentem et non parum profecerit super eo, quorundam tamen habitantium in eodem impediente nequitia, qui ei non solum inobedientes et rebelles existere præsumperunt,

(156) Vide lib. xi, epist. 92, et lib. xv, epist. 218,

contra ipsum multa nequiter machinando, verum etiam mortis periculum detestandis conspirationibus intentarunt, non potest perficere quod incepit. Unde non absque dolore dicere possumus cum propheta: *Curavimus Babylonem, et non est sanata (Jer. LI)*; quia impii cum venerint in profundum peccatorum contemnunt, ut qui in sordibus sunt, sordescant adhuc. Cum igitur dictus abbas in præfato monasterio Saxivivi proficere nequeat, illorum, tanquam olla succensa, subbulliente malitia qui cum sint origine Fuliginates, confisi de potentia propinquorum, non verentur contra stimulum calcitrare, excutientes a cervicibus jugum obedientiæ insolenter: de fratrum nostrorum consilio ita duximus providendum, ut ad aliquam ejusdem monasterii obedientiam ad hoc aptam cum deliberatione seniorum et saniorum ejusdem cœnobii monachorum se transferre procuret, illis secum in Dei servitio aggregatis, qui sub jugo monasticæ regulæ dignum Deo cupiunt impendere famulatum; cui omnes ejusdem professionis et ordinis fratres tanquam abbati suo intendant humiliter et devote in loco hujusmodi de nostra licentia commoranti; aliquos vero de gravioribus fratribus dimittat apud Ecclesiam Saxivivi, per quos locus ipse regatur. Supradictæ vero perversitatis acteres tandiu tanquam anathematizatos et maledictos ab omnibus volumus et mandamus arctius evitari et a monasterio supradicto manere dejectos donec illam eidem abbatis satisfactionem obtulerint quam de graviorum ipsius fratrum consilio merito valeat acceptare. Ita videlicet quod postquam eadem fuerit, prout decet, exhibita, ipsos in loco quem elegerit secum, vel etiam in ecclesia Saxivivi commorari nullatenus patiatur; sed eosdem in aliis locis collocet, in quibus sua possint peccata deffere. Quocirca universitati vestræ per apostolica scripta præcipiendo mandamus quatenus quod a nobis est provida deliberatione provisum, vos prompta devotione servetis, et præfato abbati vestro in loco quem elegit ad exhibendum dignum Domino famulatum obedientiam et reverentiam impendatis tam debitam quam devotam.

Datum Laterani, xii Kal. Martii, pontificatus nostri anno tertio decimo.

D

CCVII.

ABBATI DE RIEVALLIS CISTERCIENSIS ORDINIS EBORACENSIS DIOECESIS ET DECANO ET THESAURARIO EBORACENSIBUS.

Ecclesia quædam deputatur usibus hospitalitatis

(Laterani, Idibus Decembris.)

Cum dilecti filii prior et canonici Giseburnenses, qui, sicut ex multorum testimonio litterarum accepimus, omni petenti se tribuunt et bona sua hospitalitatis usibus applicant incessanter, ita quod nullus recedit vacuus ab eisdem, ut hospitalitatis uberior exsequantur officium nobis humiliter supplicarint ut ecclesiam de Hesel, quam de mandato nostre

bonæ memoriæ magistro Britio subdiacono et notario nostro liberaliter contulerunt, deputare hospitalitatis usibus dignaremur, nos eorum precibus inclinati, discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus quatenus cum per viciniam loci veritatem possitis super hoc plenius indagare, dictam Ecclesiam, si sine scandalo fieri poterit, auctoritate nostra hospitalitatis usibus, sublato appellationis obstaculo, applicetis, ministro ejusdem congrua sustentatione de ipsius proventibus reservata. Contradictores autem, si qui fuerit, per censuram ecclesiasticam appellatione postposita compescatis. Quod si non omnes iis exsequendis potueritis interesse, duo vestrum ea nihilominus exsequantur.

Datum Laterani, Idibus Decembris, anno tertio decimo.

CCIX.

MORINENSI EPISCOPO ET MORINENSI ET SANCTI AUDOMARI MORINENSIS DIOECESIS DECANIS.

De congrua portione danda capellanis.

(Laterani, XII Kal. Martii.)

Ex parte dilecti filii abbatis et conventus Sancti Bertini fuit nobis humiliter supplicatum ut cum quædam parochiales ecclesiæ ipsis fuerint in eleemo-

A synam assignatæ ut in usus suos et pauperum proventus cederent earumdem, et ipsæ ante paucos annos ita pauperes fuerint, quod ipsorum monasterium in eisdem servientibus necessaria ministrarit, et nunc, divina disponente clementia, frequentatione ac multiplicatione hominum valde sint in temporalibus augmentatæ, ipsos faceremus divitiarum esse participes qui fuerunt socii paupertatis. Cum igitur satis congruat rationi ut sint emolumentum participes qui oneris fuere consortes, discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus quatenus earumdem ecclesiarum facultatibus diligenter inspectis, secundum eas ipsarum servitoribus assignetis ad sustentationem eorum honestam et congruam sublato appellationis obstaculo portionem, ut reliquum ad usum prædictorum fratrum cedat et pauperum juxta desiderium et voluntatem illorum qui eis præfatas ecclesias contulerunt, contradictores per censuram ecclesiasticam, appellatione postposita, compescatis. Quod si non omnes, etc. tu, frater episcopo, cum eorum altero ea nihilominus exsequaris.

Datum Laterani, XII Kal. Martii, pontificatus nostri anno tertio decimo.

APPENDIX LIBRI TERTII DECIMI.

CCX

ARCHIEPISCOPO RAVENNATENSI ET SUFFRAGANEIS EJUS.

Adversus Ottonem imperatorem.

(Laterani, IV Non. Martii.)

(157) Deo et vobis de imperatore conquerimur, qui beneficiorum nostrorum ingratus, et promissionum suarum oblitus, retribuit nobis mala pro nobis, odium pro dilectione, offensam pro gratia, injuriam pro honore, tanquam filius indevotus a persecutione piæ matris incœpit, quæ ipsum contra communem pene omnium voluntatem toto conamine studuit ad imperium sublimare, sicut vobis et aliis est plenissime manifestum, multis insultantibus nobis quod merito ea patimur, cum nos fecerimus gladium de quo graviter vulneramur. Sed insultatoribus nostris respondeat pro nobis Altissimus, qui puritatem animi nostri plene cognoscit, nec sine causa legitur de se ipso dixisse: *Pœnitent me fecisse hominem* (Gen. vi). Illudque debet ab omnibus iniquum et impium reputari quod ad occupandum regnum Siciliae manus extendit, quod a nobis charissimus in Christo filius noster rex Fridericus illustris, orphanus et pupillus, obtinet ex successione materna, tanquam sibi nequaquam sufficiat quod ejus patrimonium injuste detinet occupatum. Quis ergo de cætero sibi credat aut quis de ipso confidat, quandoquidem nobis fidem non servat

(157) Vide supra epist. 177, 193.

C qui, licet indigni, locum Christi tenemus in terris, qui tot et tanta sibi contulimus beneficia? etc.

Datum Laterani, IV Non. Martii, anno tertio decimo.

CCXI.

AUTISSIODORENSI EPISCOPO.

De erectione novarum parochiarum.

(Laterani, XIII Kal. Octobris.)

Solet annuere sedes apostolica piis votis et honestis petentium precibus favorem benevolam imperitari. Sane, sicut ex tua insinuatione recepimus, cum in tribus capellis quæ sunt apud burgum de Charitate unicus consueverit presbyter ministrare, ut multitudini populi ejusdem loci exhiberi possent commodius ecclesiastica sacramenta, maxime cum idem locus infectus dudum fuerit fermento hæreticæ pravitate, (158) de tuo et prioris atque conventus de Charitate consensu exstitit constitutum ut in quacunque capellarum ipsarum sacerdos proprius ministraret, certis parochianis earum cuilibet assignatis. Nos igitur tuis precibus inclinati constitutum ipsum, sicut pie ac provide factum est, auctoritate apostolica confirmamus et præsentis scripti patrocinio communimus. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ confirmationis infringere vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omni-

(158) Vide lib. II, epist. 63, 99, et lib. X, epist. 206.

potentis Dei et beatorum Petri et Pauli apostolorum A
ejus se noverit incursum.

Datum Laterani, xiii Kal. Octobris, pontificatus
nostri anno tertio decimo.

GUILLELMUS, Dei gratia Antissiodorensis episcopus,
omnibus presentes litteras inspecturis, in Domino
salutem.

Universitatem vestram scire volumus quod cum
villa de Charitate ab antiquo non habuisset nisi
unicam parochialem ecclesiam, tanquam novella
plantatio quæ paucos habebat inhabitatores, tandem

crescente multitudine plebis in tantum quod unius
non sufficiebat ad eam regendam sollicitudo pastoris,
de assensu et voluntate dilecti filii Gaufridi prioris
et conventus ibidem constituimus tres parochiales
ecclesias, scilicet ecclesiam beatæ Mariæ, ecclesiam
Sancti Petri et ecclesiam Sancti Jacobi, salvo jure
monachorum¹, videlicet ut id juris habeant in sin-
gulis trium quod habebant in una, tam in præsen-
tationibus personarum quam in aliis. Quod ut ratum
sit et firmum, præsentem chartam fecimus sigillo
nostro firmari.

Actum anno gratiæ 1209, iv Kal. Martii.

INNOCENTII III

ROMANI PONTIFICIS

REGESTORUM SIVE EPISTOLARUM

LIBER DECIMUS QUARTUS.

PONTIFICATUS ANNO XIV, CHRISTI 1211.

I.

**EPISCOPO BASILIENSI (159), ET DE LUZILA ET DE TAN-
NIBACH ABBATIBUS CISTERCIENSIS ORDINIS, CONSTAN-
TIENSIS (160) ET BASILIENSIS DIOECESUM.**

Confirmat electionem præpositi Constantiensis.

(Laterani, viii Kal. Martii.)

Dilectus filius Walterus Constantiensis præposi-
tus (161) nuper proposuit coram nobis quod Con-
stantiensi præpositura vacante, cum ejusdem cano-
nici ad celebrandam electionem præpositi conve-
nissent, vota dividi contigit eorundem, et tredecim
ex præsentibus canonicis, quorum erant quinque
presbyteri, ac tres diaconi, et quinque subdiaconi,
eundem Walterum concorditer eligentibus, sex alii,
quorum unus erat decanus et presbyter, et quatuor
subdiaconi, ac unus acolythus, vota sua in A, præ-
positum de Sindolvingen et Ecclesiæ supradictæ
canonicum contulerunt, et subsequenter prædictus
A. vocem ad nos appellationis emisit, ne venerabi-
lis frater noster Constantiensis episcopus ad exami-
nandam seu confirmandam electionem ipsius Walteri
procederet inhibendo. Sed episcopus electionem
ipsam, utpote a majori parte capituli celebratam,
nihilominus confirmavit. Cum autem dictus Walte-

B rus nuper electionem ipsam auctoritate peteret apo-
stolica confirmari, præfatus A. quasdam causas pro-
posuit, propter quas eandem asseruit reprobendam;
quia videlicet, electores ipsius Walteri non fuerant,
juxta Ecclesiæ consuetudinem, in virtute obedientiæ
requisiti, et quia idem Walterus erat ultimus in
capitulo, et nondum integrum stipendium obtinebat,
nec etiam ad dispensationem præposituræ videba-
tur idoneus, cum nondum domui suæ bene præpo-
situs exstisset, et quoniam ad carnales preces
episcopi fuerat nominatus; item quia post appella-
tionem ad nos interpositam ejus fuerat electio con-
firmata, et ipse ante confirmationem obtentam stal-
lum (162) sibi præpositi usurpavit. Ad hæc autem
ex ipsius Walteri fuit parte responsum quod, etsi
C canonici non fuerint adjurati, ex eo tamen ejus non
debebat electio vitari, quæ alias fuerat canonice
celebrata. Sed nec id ei nocere debebat quod fuerat
ultimus in capitulo, cum et inferiores loco, dum
modo alias reputentur idonei, ad dignitates elegi
non sit in sacris canonibus interdictum; maxime
cum dictus W. illius ætatis (163) existat quæ in eo
sufficeret si fuisset ad episcopatum electus; qui
curam quoque rei familiaris provide habuisse di-

(159) *Basil.*, suffraganeo archiepiscopi Bizuntinensis.

(160) *Constantiensis*, provincialis archiepiscopi Mogantini.

(161) *Præpositus*, qui administrationi rerum temporalium incumbit ex antiqua decretali c. *Salvator* 1, q. 5, et primus ab episcopo censetur lib. 1 feud.,

tit. 1. Ubi vide Cujacium.

(162) *Stallum* in choro et locum in capitulo c. *Dilecto* De præl. et dignit. Stella itaque legendum apud Petrum Vall. Sarn., c. 16, Hist. Albig., ubi Camozatius perperam restituit perystilia, et Sorbinus in periphrasi Gallica ejusdem Historie, stabula vertit.

(163) *Illius ætatis*, triginta annorum ex concilio

gnoscitur, dum scholasticis studiis laudabiliter insudavit. Nec preces ab episcopo memorato interpositæ carnales sunt reputandæ, quas pro digno dignoscitur porrexisse. Propter appellationem etiam interpositam minime videbatur confirmatio episcopi revocanda, cum id ei licere prima facie videretur, ex eo quod a majori et saniori (164) parte capituli eadem videbatur electio celebrata; cum in Lateranensi concilio inveniatur expressum ut nisi a paucioribus et inferioribus aliquid rationabiliter objectum fuerit et ostensum, semper appellatione remota prævaleat et suum consequatur effectum quod a majori et saniori parte capituli fuerit constitutum (165). Quinimo, etsi episcopus minus provide processisset, id eidem W. officere non debebat. Præterea, etsi processus episcopi foret per appellationem hujusmodi retractandus, eadem tamen electio, utpote a majori et saniori parte capituli celebrata, a nobis confirmari debebat. His igitur et aliis intellectis quæ utraque pars proposuit coram nobis, de fratrum nostrorum consilio electionem de ipso W. celebratam duximus confirmandam, memorato A. super hoc silentium imponentes. Quocirca discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus quatenus, quod a nobis est sententialiter diffinitum, faciatis per censuram ecclesiasticam firmiter observari, contradictores per censuram ecclesiasticam appellatione postposita compescentes. Quod si non omnes, etc., tu ea, frater episcope, cum eorum altero, etc.

Datum Laterani viii, Kal. Martii, pontificatus nostri anno quarto decimo.

II.

WALTERO (166) PRÆPOSITO CONSTANTIENSI.

Super eodem.

(Datum, ut in alia.)

In nostra nuper proposuisti præsentia constitutus quod Constantiensi præpositura vacante, cum ejusdem canonici ad celebrandam electionem præpositi convenissent, vota dividi contigit eorundem, et tredecim ex præsentibus canonicis, quorum erant quinque presbyteri, ac tres diaconi, et quinque subdiaconi, te concorditer ligentibus, etc., in eundem fere modum ut in alia, usque silentium imponentes. Nulli ergo, etc., diffinitionis et confirmationis, etc., usque incursum.

Datum, ut in alia.

III.

ARCHIEPISCOPO TOLETANO ET TIRASONENSI, COLIMBRIENSI, ET ZAMORENSI EPISCOPIS.

De subsidio præstando regibus adversus Saracenos.
(Laterani, viii Kal. Martii.)

Significavit nobis dilectus filius F. primogeni-

tus, etc., ut supra lib. xiii, epist. CLXXXIII, usque exhortationibus inducere minime postponatis, monentes ex parte Dei et nostra subditos vestros, in remissionem eis omnium peccaminum injungendo, ut tam præfato primogenito regis Castellæ, etc. usque exsequendum. Cæterum ne ipsius F. laudabile propositum ab aliquo possit temere impediri, præsentium vobis auctoritate præcipiendo mandamus quatenus si forte aliquis regum Hispaniæ, cum quo prædictus rex Castellæ treugam vel pacem firmavit, tempore quo idem rex vel filius ejus Saracenos impugnant, ipsum præsumpserit violare, vos eum per censuram ecclesiasticam sublato appellationis obstaculo compescatis.

Datum Laterani, viii Kal. Martii, pontificatus nostri anno quarto decimo.

In hunc etiam fere modum scriptum est pro charissimo in Christo filio Petro illustri rege Aragonum quibusdam prælatis Hispaniæ.

IV.

ALDEFONSO ILLUSTRIS REGIS CASTELLÆ.

Super eodem.

(Laterani, viii Kal. Martii.)

Cum personam tuam inter Christianissimos reges et catholicos principes specialis dilectionis prærogativa in Domino amplexemur, preces ac petitiones tuas, in quibus possumus, libenti animo exaudimus, et ad ea gratanter intendimus quæ serenitati regis novimus placere. Sane venientem ad apostolicam sedem dilectum filium Palentinum electum nuntium tuum, virum utique providum et honestum, benigne recepimus, et petitiones quas nobis ex parte tua porrexit libenti animo curavimus promoverè. Super eo autem quod ex parte tua legatum requisivit a nobis ad partes Hispaniæ destinandum, ad præsens propter tempora impacata nequivimus regiæ satisfacere voluntati; sed opportunitate accepta, petitioni regiæ, dante Domino, satisfiet. Nos vero, ne laudabile tuum et F. filii tui propositum valeat ab aliquibus aliquatenus impediri, venerabili fratri nostro archiepiscopo Toletano et Zamorensi, Tirasonensi et Colimbriensi episcopis nostris damus litteris in mandatis ut si quis regum Hispaniæ, cum quo treugam vel pacem firmasti, tempore quo tu vel filius tuus Saracenos impugnat, ipsam præsumpserit violare, ipsi eum per censuram ecclesiasticam, sublato appellationis impedimento, compescant. Monemus igitur serenitatem regiam attentius et hortamur, quatenus in devotione nostra et sacrosanctæ Romanæ Ecclesiæ matris tuæ firmiter perseveres; quia nos in his quæ a nobis secundum Deum duxeris postulanda, regiæ serenitati assensum apostolicum libenti animo impendemus.

Lateranensi c. 98, *De pactis secundo*, et c. *Quicumque*, distinct. 77, et c. *Cum in cunctis* De electione, et § 2 ordinationis Blesensis.

(164) *A majori et saniori*, d. c. *Constitutis* et c. *Dudum* De elect, in quibus continentur decreta Innocentii nostri super electione præpositi, quæ eluci-

dantur ex contextu hujus epistolæ. Vide infra epistolam 2.

(165) Cap. *Cum in cunctis*, De his quæ si a majori. Capit.

(166) Cod. Colbert., *Woltero*.

Datum Laterani, viii Kal. Martii, pontificatus A nostri anno quarto decimo.

V

F. PRIMOGENITO CHARISSIMI IN CHRISTO FILII NOSTRI
A. ILLUSTRIS REGIS CASTELLÆ.

Super eodem.

(Laterani, viii Kal. Martii.)

Cum personam tuam inter Christianissimos principes speciali prærogativa in Domino amplexemur, preces ac petitiones tuas, in quibus possumus, libenti animo exaudimus, et ad ea gratanter intendimus quæ devotioni tuæ novimus complacere. Sane venientem ad apostolicam sedem, etc., *ut in alia, usque* promovere. Nos vero, ne laudabile tuum et patris tui propositum valeat ab aliquibus aliquatenus impediri, etc., *usque* Hispaniæ, cum quo idem pater tuus treugam vel pacem firmavit, tempore quo ipse vel tu Saracenos impugnatis, etc., *usque* compescant. Monemus igitur discretionem tuam, etc., *ut in alia, usque* postulanda, tibi assensum apostolicum libenti animo impendimus.

Datum Laterani, viii Kal. Martii, pontificatus nostri anno quarto decimo.

VI.

ABBATI ECCLESIAE SANCTÆ CRUCIS SITÆ SUPER FLUVIUM ANGLIÆ JUXTA OPPIDUM EJUSDEM NOMINIS, EJUSQUE FRATRIBUS TAM PRÆSENTIBUS QUAM FUTURIS REGULAREM VITAM PROFESSIS IN PERPETUUM.

De confirmatione privilegiorum.

(Laterani, viii Idus Martii.)

Quoties a nobis petitur quod religioni et honestati convenire dignoscitur, animo nos decet libenti concedere et petentium desideriis congruum suffragium impertiri. Eapropter, dilecti in Domino filii, vestris justis postulationibus clementer annuimus, et Sanctissimæ Crucis ecclesiam a bonæ memoriæ Isemberto quondam Pictaviensi episcopo et matre ejus Theberga ejusque fratribus Senebaldo et Manasse constructam, ad exemplar piæ recordationis Urbani papæ secundi prædecessoris nostri, cujus privilegium inspeximus, licet in parte corrosum, sub beati Petri et nostra protectione suscipimus et præsentis scripti privilegio communimus. In primis siquidem statuentes ut ordo canonicus, qui secundum Deum et beati Augustini Regulam in eodem loco institutus esse dignoscitur, perpetuis idem temporibus inviolabiliter observetur. Præterea quascunque possessiones, quæcunque bona eadem ecclesia in præsentiarum juste ac canonice possidet, aut in futurum concessione pontificum, largitione regum vel principum, oblatione fidelium, seu aliis justis modis, præstante Domino, poterit adipisci, firma vobis vestrisque successoribus et illibata permaneant. In quibus hæc propriis duximus exprimenda vocabulis: Locum ipsum in quo ecclesia ipsa sita est, cum omnibus pertinentiis suis, Sancti Martini, Beatæ Mariæ et Sancti Petri ecclesias in Anglia, cum omnibus pertinentiis suis; Sancti Mau-

ricii et Sancti Leodegarii ecclesias de Vico, cum suis pertinentiis; ecclesiam Sancti Petri de Buxeria sitam super fluvium Gartimpæ cum pertinentiis suis; Sancti Aniani de Rampeio, Sancti Martini de Tornum et de Izorio ecclesias sitas super fluvium Crosæ cum omnibus pertinentiis suis; Sancti Petri de Capella rubea et Sancti Petri de Longoprato ecclesias cum omnibus pertinentiis suis, de ecclesia Sancti Nicolai de Letone septem solidos censuales Pictaviensis monetæ, in ecclesia Sanctæ Mariæ Magdalenæ de Ruffiaco decem solidos Andegavensis monetæ, in ecclesia Sancti Vincentii de Noum quinque solidos Andegavensis monetæ, decimas de campagna Fontisterlandi, de Tornum, de Izorio et de Vico, decimas de Exodun, de Podio Ergnos, de Saleriis, de Lestap, de Closo Petri, de Cenius, e. de Closo Samuelis de Thaeco, molendina de Tornum et de Beraut, grangias de Monte-alto, de Berault, de Villena, de Bileteria, de Fontanis, de Rocha et de Perereio cum omnibus pertinentiis suis. Præpositum autem seu abbatem vel cujuslibet dispersionis ecclesiasticæ ministrum, nisi quem suæ professionis communis electio fratrum vel pars consilii sanioris secundum Deum et beati Augustini Regulam elegerit, vobis præferri auctoritate apostolica prohibemus. Decernimus ergo ut nulli omnino hominum liceat hanc præfatam Ecclesiam temere perturbare, etc., *usque* profutura, salva sedis apostolicæ auctoritate et diocæsani episcopi canonica justitia. Si qua igitur in futurum ecclesiastica, etc., *usque* subjaceat ultioni. Cunctis autem eidem loco sua jura, etc., *usque* inveniant. Amen.

Datum Laterani per manum Joannis Sanctæ Mariæ in Cosmidin diaconi cardinalis, S. R. E. cancellarii, viii Idus Martii, indictione xiv, Incarnationis Dominicæ anno 1210, pontificatus vero domini Innocentii papæ III, anno quartodecimo.

VII.

RAYNALDO BRANCALEONI SITINO.

Recipitur sub protectione beati Petri.

(Laterani, v Kal. Martii.)

Cum a nobis petitur quod justum est et honestum, tam vigor æquitatis quam ordo exigit rationis ut id per sollicitudinem officii nostri ad debitum perducatur effectum. Eapropter, dilecte in Domino fili, tuis justis precibus inclinati, personam tuam cum omnibus bonis quæ in præsentiarum rationaliter possides, aut in futurum justis modis, præstante Domino, poteris adipisci, sub beati Petri et nostra protectione suscipimus. Specialiter autem possessiones tuas, sicut eas juste possides et quiete, auctoritate tibi apostolica confirmamus et præsentis scripti patrocinio communimus. Nulli ergo, etc., protectionis et confirmationis, etc., *usque* incursum.

Datum Laterani, v Kal. Martii, pontificatus nostri anno quarto decimo.

VIII.

ILLUSTRI REGI PORTUGALENSI.

Redarguitur de quibusdam excessibus.

(Laterani, vii Kal. Martii.)

(167) Si te diligenter attenderes, ut deberes, quod cum ejus sponsam offendis qui te ad regni solium sublimavit, sponsi etiam indignationem incurris, ecclesias, quarum sponsus est Christus, vel ministros earum nullatenus aggravares, ne dum eas ancillare niteris et redigere sub tributo, ob ingratitude vitium Dominus in servitute redigat regnum tuum, et in potestatem antiqui te tribuat exactoris; quia non oppressor esse debes, sed defensor potius earumdem, utpote qui ad malefactorum vindictam, laudem vero honorum suscepisti gladium bajulandum. Verum, sicut ex litteris venerabilis fratris nostri episcopi Colimbriensis accepimus, tu hæc prout convenit non attendens, nec salutis tuæ consulens et honori, omissa reverentia Redemptoris, te de rebus ecclesiasticis plus debito intromittens, ecclesias et ecclesiastica beneficia confers quibusvis personis et auferis, destituendo illos qui sunt canonice per dictum episcopum in ecclesiis suæ diocesis instituti, ac per proprios homines proventus earum faciens occupari, balistarios, canes, aves et equos tuos in illis, quarum nulli vel pauci sunt redditus, intrudis, ut ipsis provideatur de proventibus earumdem. Præterea clericos capi faciens et publicæ custodiæ mancipari, eos coram te et tuis iudicibus sæcularibus litigare compellis, atque ipsos in exercitum tecum trahis, eisdem injurias et opprobria multa inferens et gravamen, et, quod sine dolore non dicimus, pro dolo reputans nonnunquam augurio cum tibi vides religiosum aliquem vel clericum occurrentem. Cæterum in animæ tuæ periculum detinens pytho- nissam, excommunicatos defendis et usurarios atque Ecclesiæ inimicos, continentes viduas invitas hominibus tuis tradens, et liberos nihilominus deputans perpetuæ servituti, personas insuper ecclesiasticas a regno exire prohibes et intrare: et si forte illarum aliqua licentiam tenet exeundi, ne ad apostolicam sedem accedat prius præstat corporali- ter juramentum, et si secus attentet agere, capi- tur, spoliatur, et publicæ custodiæ mancipatur. Quæ omnia dictus episcopus personaliter est ex- pertus. Cum enim super his non immerito fueris redargutus ab eo, et monitus diligenter ut dimit- teres pytho nissam, quam quotidie consulebas, ita quod licet vocatus ob hoc ad te accedere nolisset, tu quærens malignandi occasionem in eum, dari tibi in quadam villula ecclesiæ suæ ab eo procura- tionem indebitam petiisti: quam cum præstare re- nuerit, sicuti nec debebat, tam suam quam cano- nicorum ejusdem loci domus dirui faciens, atque equitaturas eis proprias auferens, ecclesiam, quam jam pro magna parte spoliaveras, eis quæ reman-

A serant fecisti bonis omnibus spoliari. Quare idem suam diocesium sententiæ supposuit interdicti, et ne Bracarenis electus ipsam præsumeret relaxare, vocem ad nos appellationis emisit.

Quod cum ad tuam notitiam pervenisset, more solito quoslibet hujusmodi sententiam observantes et nolentes etiam celebrare mandasti rebus omnibus spoliari, illos tuos reputans inimicos et etiam pro- ditores qui quemlibet illorum recipere attentarent. Postmodum vero præfatus electus ipsum, missis ei suis et tuis litteris de conductu, apud Bracaram evocavit, promittens quod ibidem ipsi et Ecclesiæ satisfaceres competenter. Qui cum ad ejus præsen- tiam accessisset, et dictus quævisset electus ab eo quare protulisset sententiam supradictam, idem in- novans appellationem emissam, ei causas prædi- ctas pro quibus hoc fecerat explicavit. Die vero sequenti electus a te cautione recepta, mandavit eidem ut dictam sententiam relaxaret: quod idem efficere noluit, præsertim cum nulla esset satisfactio de tot et tantis injuriis subsecuta, nec tu etiam ab inceptis quiesceres, licet ipsam post- modum, pro eo quod clericos ad mandatum electi, qui eam relaxare volebat, celebrare nolentes coram propriis parentibus et amicis, ut asserebatur eidem, exoculari mandaveras, et crudelitates alias exerceri, ne punirentur insontes, ad tantum evitandum peri- culum relaxarit, in his et aliis damna plurima sus- tinens et gravamen; et, ut adderes afflictionem afflicto, eundem pro gravaminibus ipsis volentem ad sedem apostolicam properare fecisti sub publica custodia detineri. Hæc autem de tua regali magnifi- centia non facile crederemus, nisi nuper quasdam nobis litteras indiscretionem plenas et præsumptionem non vacuas direxisses; quibus inter cætera quæ non sunt digna relatu, hæc nobis scribere præsumpsisti, quod cuilibet de te sinistra suggerenti aures libenter apponere consuevimus, et coram omnibus contra te non erubescimus in verba prorumpere inhonesta. Quod nostram non illustrat providentiam, sed offu- scat; quia sancti successores Petri non consueve- runt inferre convicia, sed ea exemplo Christi cum patientia sustinere. Sane nullus principum, quan- tumlibet magnus, nisi forsitan hæreticus aut tyran- nus, tam irreverenter et arroganter nobis aut præ- decessoribus nostris scribere attentavit, propter ejus reverentiam et honorem cujus repræsentamus in apostolatu personam. Sed et illud quod in eisdem litteris subscripsisti non sapit catholicam purita- tem, sed hæreticam videtur perfidiam exhalare; quod videlicet nullatenus in eis qui religionem si- mulant, et maxime in prælatis et clericis, melius potest frangi vel commiaui simulacrum luxus atque superbie quam si eis nimia superabundantia tem- poralium, quam a te habent et patre tuo in regni tui ac successorum tuorum maximum præjudicium, subtrahantur, et filiis tuis ac regni defensoribus in

multis patientibus indigentiam assignetur. Nobis autem pro minimo est ut a te vel ab humano die, sicut dicit Apostolus, judicemur, quoniam qui nos judicat Dominus est; nec agere desistemus quod idem Apostolus ait: *Argue, increpa, obsecra, in omni patientia et doctrina (II Tim. iv)*. Quare arguentes et increpantes more pii patris, qui filium quem diligit corripit, obsecramus te, fili charissime, per misericordiam Jesu Christi quatenus, illa mensura contentus quam Deus tibi donavit, ad ecclesiastica jura non extendas aliquatenus manus tuas, sicut nec nos ad regalia jura manus nostras extendimus; relinquens nobis iudicium clericorum, sicut et nos laicorum iudicium tibi relinquimus; quia secundum Apostolum servus suo domino stat aut cadit, ne si alienum tibi officium usurpaveris, exemplo Oziæ regis divinam sentias ultionem.

Quoniam igitur excessus hujusmodi multipliciter apud homines obnubilant famam tuam et conscientiam maculant apud Deum, serenitatem tuam rogamus attentius et monemus, salubriter consulentes, quatenus habens respectum ad illum cui nuda sunt quælibet et aperta, qui etiam nec falli poterit nec corrumpi, prædictum episcopum propriæ restituens libertati, ablata eidem restituas universa, et de damnis, injuriis et gravaminibus sibi et Ecclesiæ irrogatis satisfaciens competenter, ab eisdem et similibus sic desistas, ut majestatem divinam, quam propter hoc graviter offendis, valeas complacere, ac, cum defeceris, in tabernacula recipiaris æterna. Alioquin, quantumcunque te in Domino diligamus et honori tuo deferre velimus, quia magis est regi Deo quam regi homini deferendum, noveris quod in jure suo non deerimus episcopo memorato, qui sumus omnibus in justitia debitores.

Datum Laterani, vii Kal. Martii, anno quarto decimo.

A.

COMPOSTELLANO ARCHIEPISCOPO.

Super eodem.

(Datum, ut in alia.)

Vehementer nos comedit zelus domus Dei, ad cujus sumus, licet immeriti, custodiam deputati, cum ab illis affligitur qui eam deberent potius confovere, ac gravatur ab eis per quos deberet ab aliis defensari, quibus paterno compatiens affectu, non minus urimur pro eisdem quam pro domo Domini quam affligunt. Sane, sicut ex litteris venerabilis fratris nostri episcopi Colimbriensis accepimus, charissimus in Christo filius noster rex Portugalesis illustris hoc prout convenit non attendens, nec salutis suæ consulens et honori, ommissa reverentia Redemptoris, se de rebus ecclesiasticis plus debito intromittens, ecclesias, et ecclesiastica beneficia confert quibus vult personis et aufert, destituendo illos qui sunt canonice per dictum episcopum in ecclesiis suæ diocesis instituti, etc., *in eundem fere modum ut in alia, usque delineri*. Quapropter dilectum filium M. capellanum suum, qui cum ipso in hujusmodi

tribulationibus specialius permanebat, de nocte latenter mutato habitu quasi nudum ad sedem apostolicam destinavit. Cum autem dictus episcopus appellationem interpositam per procuratorem idoneum memoratum capellanum suum fuerit prosecutus, dictus rex non curavit idoneum mittere responsalem, licet quidam simplex nuntius ipsius P. dictus abbas nobis ex parte sua litteras minus providas præsentarit. Quia verò quanto prædictum regem ampliori charitate diligimus, tanto majori dolore turbamur quoties nobis ea de ipsius actibus referuntur quæ famam ejus obnubilant apud homines et conscientiam maculant apud Deum, fraternitati tuæ per apostolica scripta mandamus atque præcipimus, quatenus eundem regem moneas, attentius et efficaciter inducere non postponas ut memoratum episcopum propriæ restituat libertati, ablata eidem restituens universa, et de damnis, injuriis et gravaminibus supradictis sibi et Ecclesiæ irrogatis satisfaciens competenter, ab eisdem et similibus de cætero sic desistat quod offensam divinæ majestatis evitet, quam propter hoc creditur incurrisse, et apud homines ejus opinio, quæ per prædicta maculata fuerat, relevetur. Alioquin, quantumcunque ipsius velimus honori deferre, quia tamen homini contra Deum deferre nolumus aliqua ratione, omni gratia, timore ac amore postpositis ipsum ad hoc per illam quam magis videris expedire censuram et per pœnam in compromisso statutam, qua se, sicut ex litteris Bracarensis electi nuper accepimus, voluntarie obligavit, sublato cujuslibet contradictionis et appellationis obstaculo compellere non postponas. {

Datum, ut in alia per totum.

X.

EIDEM.

De negotio episcopi Colimbriensis cum Egitaniensi.

(Datum, ut in alia.)

Licet venerabilis frater noster Colimbriensis episcopus, pro eo quod inter ipsum et Egitaniensem episcopum suffraganeum tuum super limitatione episcopatum suorum et quibusdam aliis quæstio ventilatur, te in causa sua possit judicem recusare, nos tamen de discretione tua ac prudentia plene confisi, causam suam, quam habet contra charissimum in Christo filium nostrum regem Portugalesem illustrem, tibi de certa scientia duximus committendam. Quocirca fraternitati tuæ per apostolica scripta mandamus quatenus habens præ oculis solum Deum, taliter in negotio ipso procedas quod et idem episcopus suam et Ecclesiæ suæ justitiam prosequatur, et nos devotionem tuam possimus exinde merito commendare. Cæterum, quia, sicut accepimus, cancellarius ejusdem regis litteras nostras vel delegatorum nostrorum, quæ mittuntur eidem, ob favorem ipsius aut interpretatur aliter quam se habeant, aut omnino subicit quod nescit regiis auribus displicere, volumus et mandamus quatenus litteras quas super eodem negotio ipsi regi dirigimus,

per tuum clericum ei præsentari facias, et legi A etiam continentiam earundem; ipsum cancellarium monens auctoritate nostra pariter et inducens ut sicut divinam non vult et nostram indignationem incurrere ab opere tam iniquo de cætero conquiescat.

Datum, ut in alia.

XI.

ARCHIEPISCOPO ET SUFFRAGANEIS ECCLESIAE SENONENSIS.

De clericis promotis ab episcopis non suis.

(Laterani, ii Kal. Martii.)

Adversus quosdam clericos vestrarum diocesium, qui dudum ad sedem apostolicam accedentes, a vicinis episcopis, Castellano videlicet, et Ortano, Sutrino, et Nepesino, temere se fecerunt ad sacros ordines promoveri, gravi fuimus indignatione commoti, pro eo maxime quod quosdam eorum per falsas litteras et Simoniacam pravitate accepimus fuisse promotos. Unde ordinatores a potestate suspendimus ordinandi, et ordinatis executionem interdiximus ordinum taliter susceptorum, super hoc vobis litteras apostolicas destinantes. Nuper autem multi de ipsis ad nostram præsentiam revertentes, cum multo fletu et ejulatu quotidie non cessabant ad nos opportune importune clamare, suppliciter obsecrantes ut cum eis misericorditer agere dignaremur. Quibus diu nos difficiles exhibuimus et severos in tantum quod eis sub pœna excommunicationis injunximus ut redirent, nec nos super hoc diutius molestarent. Sed nec sic quidam eorum ab obsecrationis instantia desistere voluerunt, quo magis repellebantur a nobis, eo magis apud nos ut misereremur instantes. Ejus denique nos exemplo qui cum iratus fuerit non obliviscitur misereri, rigorem mansuetudine providimus temperandum; cum et ipsi, exemplo Jacob luctantis cum angelo, nullatenus nos dimitterent, nisi eis benedicere curaremus. Quocirca fraternitati vestræ per apostolica scripta mandamus quatenus his qui de prædictis duobus criminibus canonice se purgaverint, falsitate videlicet litterarum et Simoniacam pravitate, suspensionis sententiam quam in eos tulimus relaxetis, ut si alias digni sint et idonei, et vos eis concedere volueritis, in vestris possint diocesis ministrare. Ad hæc, per dioceses vestras ex parte tam nostra quam vestra publice ac districte vetetis ne quis ulterius se faciat taliter ordinari. Et ne facilitas veniæ incentivum tribuat delinquendi, quicumque de cætero fuerit taliter ordinatus, eo ipso se noverit ab ordinis executione suspensum.

Datum Laterani, ii Kal. Martii, pontificatus nostri anno quarto decimo.

(168) Cap. *Cum in præsentia*, De sent. et re Jud. in 4 Collect.

XII.

ABBATISSÆ ET MONIALIBUS AURIGNIACENSIBUS.

Ne beneficia non vacantia promittantur.

(Laterani, vi Nonas Martii.)

Cum ex injuncto, etc., ut supra lib. XIII epist. CCV, usque attentantur. Sane, te, filia abbatissa, referente ad nostram audientiam est delatum quod abbatissa quæ te præcessit et vos ad multorum instantiam importunam quibusdam non vacantia beneficia promisistis, pensionem eisdem ipsorum nomine concedentes in vestri monasterii læsionem. Quia igitur id contra statuta, etc., ut supra, usque incursum.

Datum Laterani, vi Nonas Martii, anno quarto decimo.

XIII.

HENRICO ELECTO SANCTI STEPHANI HERBIPOLENSIS.

Ejus electio confirmatur.

(Laterani, vi Idus Martii.)

(168) Olim in dilecti filii nostri Benedicti tituli Sanctæ Suzannæ presbyteri cardinalis, quem tibi et O. (169) procuratori venerabilis fratris nostri Wirzburgensis episcopi auditorem concessimus, præsentia constitutus, proponere curavisti quod cum in abbatem monasterii Sancti Stephani fuisses electus, et electionem tuam prædictus nolisset episcopus confirmare, ad venerabilem fratrem nostrum Heistetensem episcopum et dilectum filium abbatem Halsbrunensem (170) commissionis litteras impetrasti, cumque coram ipsis inter te ac quosdam monachos adversarios tuos lis fuisset legitime contestata, quoniam pars adversa non solum comparere noluit in terminis peremptorio etiam assignatis, sed quemdam alium in prædictum monasterium intrudere, iudices receptis ex parte tua quibusdam testibus, te in possessionem causa rei servandæ mittentes, cum quem adversarii tui duxerant in monasterio intrudendum cum omnibus fautoribus suis excommunicationis sententiæ subjecerunt. Ad hæc autem respondebat episcopi procurator quod et tu per falsi suggestionem prædictas litteras impetraveras, et inordinate processerant iudices memorati, quia cum inter te ac episcopum fuisset causa commissa, ipsi, episcopo non citato, contra prædictos monachos, de quibus in commissione mentio non fiebat, post appellationem ad nos interpositam præsumpserant iudicium exercere. Nos igitur his et aliis quæ coram eodem cardinale proposita fuerant plenius intellectis, tam id quod de illo exstiterat attentatum qui lite pendente per adversarios tuos intrusus fuerat in abbatem, quam illud quod te in possessionem causa rei servandæ iudices induxerant memorati, decrevimus irritum et inane ac de consensu partium venerabili fratri nostro episcopo et dilectis filiis majoris ecclesiæ et Sanctæ Crucis præpositis Augustensibus dedimus in mandatis ut vocatis ad præsentiam suam quoscunque noscerent evocandos, te ac sociis tuis ad stipendia restituitis,

(169) In quart. Coll. C. etiam in cod. Colbertino.

(170) In quart. Coll. Aspertinen.

et absolutis secundum formam Ecclesie absolvendis, audirent causam, et tam recipiendis attestacionibus quam receptis legitime publicatis, eam sine canonico sublato appellationis obstaculo terminarent. Ipsi vero receptis per quosdam viros discretos testibus, et per se tandem attestacionibus publicatis, post multas exceptiones et alia utrinque proposita, quia quidam testes eis contrarii videbantur, causam ad nos remiserunt instructam, vigiliam Beati Andreae partibus terminum præfigentes quo nostro se conspectui præsentarent sententiam recepturæ. Quamvis autem tu propter hoc ad sedem apostolicam accessisses, pro parte tamen altera nullus comparuit responsalis. Quare te oportuit diutius exspectare. Tandem vero, ne pars altera lucrum de contumacia reportaret, sed ejus absentia Dei præsentia suppleretur, aperiri gesta fecimus et examinari omnia diligenter. Contra te igitur videbatur propositum et probatum quod cum juri eligendi renuntiatum in episcopi manu fuisset, ipse monachis sub hac forma licentiam tribuerat eligendi si possent in personam idoneam de gremio ipsius Ecclesie convenire, alioquin, ne sine ipso vel nuntio suo procedere attentarent districtius curaverat inhibere. Ipsi ergo super electione tractantibus, in quatuor arbitros fuit ab omnibus compromissum, sic videlicet ut si unus etiam ab aliis discordaret, quod tres facerent non valeret. Qui, cum in quadam camera convenissent nec potuissent adinvicem concordare, sed recessissent de loco ipso discordes, Joannes cum sociis suis accedens ad eos, ex episcopi parte prohibuit ne ulterius ad arbitrium consederent, quia ipsi de cætero eorum arbitrium non servarent.

Cæterum tres eorum prohibitioni factæ minime deferentes, contradicente quarto, absentia Joannis et Cononis captata, te sibi eligere præsumperant in abbatem. Quare quod ab eis factum fuerat, videbatur penitus non valere; quia, cum in manu episcopi renuntiatum juri eligendi fuisset et sub hac forma duntaxat electionis restituta facultas si possent unanimiter convenire, ipsi non fecerant electionem concordem, sed contra formam prescriptam conveniunt in arbitros; quorum tres contra compromissi tenorem, contradicente quarto et arbitrando licentia revocata, contemptis absentibus, te, qui bona cellarii, cujus administrationem prius habueras, asserbaris enormiter dissipasse, in abbatem præsumperant nominare. Verum ad hoc fuit ex tua parte responsum quod non fuerat sufficienter ostensum vos juri eligendi renuntiasse in manu episcopi, quod ipsis secundum canones competebat, præsertim cum nullus testium quod tu cum parte tua renuntiaveris ausus fuerit affirmare, licet aliquis dixerit se ab episcopo sic audisse. Præterea si fuisset renuntiatum ab omnibus, episcopus tamen facultatem restituerat eligendi si possent concorditer convenire. Ipsi quoque quatuor arbitros concorditer assumpserunt, qui etiam intelligendi sunt concorditer processisse; cum, etsi quartus dixerit quod te, obstante

A juramento quod abbati præmortuo de te non eligendo præstiterat, eligere non valebat, personam tamen tuam multipliciter commendavit et sibi dixerit complacere. Præterea concorditer illud intelligitur esse factum a quo non poterant obstante juramento ab omnibus unanimiter præstato resilire, cum fuisset juratum ab omnibus quod eum in quem quatuor vel tres arbitri convenirent, etiamsi quartus contradiceret, reciperent in abbatem. Eadem quoque ratione dicebas quod arbitrando seu eligendi facultas revocata non fuerat, nec potuerat revocari, præsertim cum, etsi arbitri nondum publicassent arbitrium, jam tamen in te pariter convenissent. Nec nocet in aliquo quod quibusdam absentibus arbitri processerunt, cum Joannes, qui abfuisse dicitur, staret præ foribus, et Cono scienter se duxerit absentandum, illaque hora instaret qua electionem publicare debebant, et qua elapsa, eligendi arbitrium expirasset. Super dilapidatione vero etsi nihil contra te fuerit sufficienter ostensum, per testes tamen tuos erat aperte probatum quod officium tuum melioratum reliqueras, et de omnibus sufficientem reddideras rationem. Nos igitur his et aliis diligentius et plenius intellectis, electionem de te factam auctoritate apostolica confirmamus et præsentis scripti patrociniio communimus. Nulli ergo, etc., confirmationis, etc., usque incursum.

Datum Laterani, vi Idus Martii, pontificatus nostri anno quarto decimo.

XIV.

C RATISPONENSI EPISCOPO, ET DE SANCTO EMMERANNO RATISPONENSI ET PRVENINGENSI RATISPONENSIS DIOECESIS ABBATIBUS.

Super eodem.

(Datum, ut in alia.)

D Olim dilectus filius Henricus electus monasterii Sancti Stephani Herbipolensis in dilecti filii nostri Benedicti tituli Sanctæ Susannæ presbyteri cardinalis, quem sibi et O. procuratori venerabilis fratris nostri Wirseburgensis episcopi auditorem concessimus, præsentia constitutus proponere curavit quod cum in abbatem ejusdem monasterii fuisset electus, et electionem suam prædictus nolisset episcopus confirmare, etc., in eundem fere modum ut in alia, usque examinari omnia diligenter. Itaque contra eundem electum videbatur propositum et probatum, etc. usque manu fuisset, ipse monachis dicti monasterii sub hac forma, etc., usque captata, eum sibi eligere præsumperant in abbatem. Quare, etc., in eundem fere modum ut in alia, usque contemptis absentibus, ipsum, qui bona cellarii, cujus administrationem prius habuerat, asserbatur enormiter dissipasse, in abbatem præsumperant nominare. Verum ad hæc fuit ex sua parte responsum quod, etc., in eundem fere modum ut in alia, usque plenius intellectis, electionem de dicto electo factam auctoritate apostolica per definitivam duximus sententiam confirmandam. Ideoque discretionis vestræ per apostolica scripta mandamus quatenus sententiam ipsam executioni man-

dantes, eundem Henricum in corporalem abbatiae possessionem inducere procuretis, et ab universis monachis ei facialis obedientiam exhiberi, contradictores per censuram ecclesiasticam appellatione postposita compescentes. Quod si non omnes, etc., duo vestrum ea, etc.

Datum, *ut in alia per totum.*

XV.

ARCHIEPISCOPO SENONENSI, ET NIVERNENSI EPISCOPO, ET
MAGISTRO ROBERTO DE CORZON CANONICO PARIENSI:

De presbytero Lingonensi accusato de hæresi.

(Laterani, xvi Kal. Aprilis.)

Venerabilis frater noster Lingonensis episcopus quædam nobis contra G. canonicum Lingonensem presbyterum de Mussiaco per suas litteras intimavit quæ sapere præsumuntur hæreticam pravitatem: quarum tenorem de verbo ad verbum vobis sub bulla nostra remittimus interclusum. Unde, cum dictus episcopus eundem G. suspectum de hæresi habuisset, cœgit eundem cautionem tam juratoriam quam fidejussoriam exhibere quod terminis quos sibi præfigeret ejus se conspectui præsentaret, prout deceret super his omnibus responsurus. Sed, cum dictus episcopus apud Barrum super Secanam die quo terminum assignarat sibi cum multis viris religiosus et prudentibus, quos ad hoc convocaverat, convenisset, idem G. juramenti religione contempta, nec comparuit, nec suam absentiam excusavit. Quare sæpeditus episcopus, pensatis omnibus quæ tam prima die quam secunda servato juris ordine, ac præ oculis habito Dei timore, acta fuerant coram eo, et toto processu diligenti deliberatione pensato, de consilio et consensu tam religiosorum quam jurisperitorum omnium qui assistebant eidem, sæpeditum G. super his de quibus fuerat accusatus pro convicto decrevit habendum, ipsum sententia definitiva pronuntians tanquam hæreticum condemnandum, et sententiam in scriptis redigi faciens, et multorum sigillis, episcoporum videlicet, abbatum et archidiaconorum reservari munitam. Dictus autem G. in nostra præsentia constitutus proposuit quod præfatus episcopus eum post appellationem ad nos interpositam ceperat, et præfatum præstare compulerat cautionem, nitens se multipliciter excusare. Nos igitur attendentes quod ea quæ circa ipsum fuerint inquirenda vos plenius poteritis indagare, illum ad vos duximus remittendum, per apostolica scripta præcipiendo mandantes quatenus nisi usque ad festum Pentecostes comparuerit coram vobis, super his quæ sapiunt hæreticam pravitatem suam sufficienter, si poterit, innocentiam ostensurus, vos sublato cujuslibet contradictionis et appellationis obstaculo exerceatis in ipsum rigorem ecclesiasticæ disciplinæ: quod si se ostenderit inculpabilem, ejus innocentiam opprimi non sinatis, cum sincera diligentia et diligenti sinceritate in negotio fidei processuri. Quod si non omnes, etc. duo vestrum ea, etc.

Datum Laterani, xvi Kal. Aprilis, anno quarto decimo.

XVI.

MAGISTRO GILIBERTO CANONICO SANCTORUM APOSTOLORUM
CONSTANTINOPOLITANO.

Confirmatur ei præbenda.

(Laterani, xi Kal. Aprilis.)

Justis petentium desideriis dignum est nos facilem præbere consensum, et vota quæ a rationis tramite non discordant effectu prosequente complere. Eapropter, dilecte in Domino fili, tuis justis postulationibus grato concurrentes assensu, præbendam quam in ecclesia Sanctorum Apostolorum Constantinopolitana es canonice assecutus, sicut eam juste possides et quiete, auctoritate tibi apostolica confirmamus et præsentis scripti patrocinio communitus. Nulli ergo, etc., usque incursum.

Datum Laterani, xi Kal. Aprilis, anno quarto decimo.

XVII.

A. CANONICO SANCTE SOPHIE CONSTANTINOPOLITANO.

De eodem argumento.

(Datum, *ut in alia.*)

Solet annuere sedes apostolica piis votis, et honestis petentium precibus favorem benevolum impertiri. Eapropter, dilecte in Domino fili, tuis justis precibus inclinati, præbendam quam in Constantinopolitana Ecclesia obtines, sicut eam, etc., *ut in alia, usque incursum.*

Datum, *ut in alia per totum.*

XVIII.

HUGONI ABBATI MONASTERII SANCTI SALVATORIS HARROFFENSIS, EJUSQUE FRATRIBUS TAM PRÆSENTIBUS QUAM FUTURIS REGULAREM VITAM PROFESSIS IN PERPETUUM.

De confirmatione privilegiorum.

(Laterani, xii Kal. Aprilis.)

Venerabilium locorum cura nos admonet de eorum perpetua securitate tractare, et quæ pro ipsorum quiete recte statuta sunt, cooperante Domino, stabilire. Eapropter, dilecti in Domino, filii, vestris justis postulationibus clementer annuimus, et præfatum monasterium Sancti Salvatoris, in quo divino estis obsequio mancipati, ad exemplar felicitatis recordationis Alexandri secundi, Urbani secundi, Callixti, Lucii secundi, Anastasii et Alexandri tertii, prædecessorum nostrorum Romanorum pontificum, sub beati Petri et nostra protectione suscipimus et præsentis scripti privilegio communitus. In primis siquidem statuentes ut ordo monasticus, etc. usque perpetuis ibidem temporibus inviolabiliter observetur. Præterea quascunque possessiones, quæcunque bona idem monasterium in præsentiarum juste et canonice possidet, aut in futurum, etc., usque permanent, in quibus hæc propriis duximus vocabulis exprimenda: Locum ipsum in quo præfatum monasterium situm est cum omnibus pertinentiis suis, burgum videlicet ipsi cœnobio adjacentem cum ecclesiis et parochiis suis, ecclesiam de Aneis, de

Plevilla, de Genuliaco, de Suiriaco, de Lubiliaco, Sancti Martini Arsi, de Enerciaco, cum terra de Podio calvo, ecclesias de Melen, de Maslerant, de Marcellaco, de Bellomonte, de Argentunio, de Clarea, de Parisiaco, de Goia, de Chel, de Exactiis, de Malopresbytero, de castro Garnerii, de Solmeria cum Brenaco, de Siurim, de Benajas, de Loa, de Claromonte, de Bello loco, de Camboira et de Adaco; ecclesias Sancti Fermerii, Sancti Maxentii, Sanctæ Mariæ et Sanctæ Sophiæ de Niorto cum parochia sua; Sancti Leodegarii, Sancti Cirici, Sanctæ Mariæ de Cornu cum ecclesiis suis et parochia; Sancti Nicolai de Monte Maurilii, Sancti Martini de Heremo, de Tursarco, et de Basiano. In Lemovicensi episcopatu monasterium castri de Rupe Cavardi cum cœmeterio et pertinentiis suis; monasterium Sancti Angeli cum castro et ecclesiis sibi pertinentibus; ecclesias de Colongia, de Magnaco, de Monasterio et de Cella; ecclesiam Sanctæ Mariæ de Tellicio cum appendiciis suis de Oratorio et de Asneriis; ecclesias Sanctæ Eulaliæ et Sancti Vincentii de Sancto Germano, cum capella de insula; castrum de Nuntronio et monasterium cum ecclesiis suis; oratorium Sancti Laurentii de Tolia cum villis de Arbergiis, de Pollac, de Gaschonholas, de Brillac et de Campellis cum terris, vineis, decimis, redditibus, nemoribus et aliis pertinentiis suis; oratorium Sancti Nicolai de Aubis cum vineis, terris, pratis, molendinis et aliis pertinentiis suis. In Xantonensi diœcesi ecclesiam de Jarniaco cum villa et aliis pertinentiis suis; ecclesias de Marviaco, de Claun, de Cadenaco, de Fornes, de Solunianes, de Cressiaco, de Colunes et de Avia cum pertinentiis suis; ecclesias Sanctæ Columbæ et Sanctæ Leverinæ cum decimis, redditibus et aliis pertinentiis suis; ecclesias de Macovilla, de Ribaniaco cum terris et aliis pertinentiis suis; ecclesias Sancti Florentii et Sancti Bibiani cum omnibus pertinentiis suis. In episcopatu Petragoricensi monasterium Sancti Petri de Sorziaco cum villa, terris, vineis, decimis, molendinis et aliis pertinentiis suis; ecclesiam Sanctæ Mariæ de Moscidanio cum decimis et aliis pertinentiis suis; ecclesiam Sancti Medardi cum villa et aliis pertinentiis suis; ecclesiam Sanctæ Columbæ cum pertinentiis suis; ecclesiam novam de Fractojoco, ecclesiam Sanctæ Mariæ de Capella Fulcherii cum pertinentiis suis; ecclesias de Ladas et Sancti Præjecti de Faugas et de Paratollo cum villa et aliis pertinentiis suis; ecclesiam de Cosa cum altaribus et aliis pertinentiis suis. In diœcesi Caturcensi monasterium de Monte-Pesato cum decimis et aliis pertinentiis suis; ecclesias de Bonolocó et de Misericordia Dei cum pertinentiis suis. In episcopatu Agennensi ecclesiam de Vitracó cum appendiciis suis, ecclesias de Artaldo, de Margarola et de Bertinio cum pertinentiis suis. In Engolismensi diœcesi ecclesiam de Voerta cum villis, decimis et aliis pertinentiis suis; ecclesias de Fontaniliis, de Canuuet, de Sargucoco, de Donazaco de Suriaco mona-

sterio et de Caleias cum pertinentiis suis. In Burdegalensi diœcesi ecclesias de Tella et de Ribaniaco cum pertinentiis suis. In Andegavensi diœcesi ecclesiam Sancti Saturnini cum appendiciis suis. In Belvacensi diœcesi ecclesiam de Fraxineto cum villa, terris, decimis, redditibus, et altari suo de Oddonis curte et aliis pertinentiis suis; domum de Audecuria cum villa, vineis et aliis pertinentiis suis. In Remensi diœcesi ecclesiam de Villa Dominica cum altari et aliis pertinentiis suis. In Morinensi diœcesi abbatiam quæ dicitur Ham, statuentes ut abbas qui in eodem loco successerit electio in Karroffensis abbatis provisione consistat; quia ab ipso pene foundationis exordio Hamensis ecclesia Karroffensi monasterio oblata, Karroffensium fratrum studio expensis excrevisse cognoscitur. Abbatiam de Andria, ecclesiam de Beureria cum terris pratis et aliis pertinentiis suis. Ecclesiam de Aloannia cum villa, terris et aliis pertinentiis suis. In Anglia, in episcopatu Lincolnensi, monasterium de Dardunaco cum pertinentiis suis; ecclesias de Tantunaco, de Cantunaco, de Caufflo et de Canturbeio. In Bituricensi diœcesi ecclesiam Sancti Vincentii de Monz cum villa, terris, molendinis et omnibus pertinentiis suis; ecclesiam de Monsterolo cum villa, pratis, molendinis et omnibus pertinentiis suis; In Claramontensi diœcesi castellum Sancti Ivonii, abbatiam Wodorensis, ecclesias de Cadilugio, de Moringia, de Nobiliaeo; de Grossogilo, de Perusia, de Gadiniaco et de Plevis cum omnibus pertinentiis suis; ecclesiam Sancti Dionysii de Lascesas, ecclesiam Sancti Petri de Noallac, ecclesias de Ambernac, unam beatæ Mariæ, alteram beati Petri; ecclesiam Sancti Martini de Ambazac super fluvium Dronæ, ecclesiam de Macovilla et ecclesiam de Cella cum omnibus pertinentiis suis. In Rothomagensi diœcesi ecclesiam Sanctæ Mariæ de Alneto cum decimis et aliis pertinentiis suis. Anbianensi diœcesi ecclesiam de Boaressia cum villa, terris, decimis, nemoribus; et ecclesia Sanctæ Mariæ de Formariis cum tertia parte decimarum totius parochiæ.

Ad hæc, supradictorum Patrum vestigiis insistentes interdiximus ne diœcesis ipsius episcopus, nisi ab abbate invitatus fuerit, in eodem monasterio missas publicas aut consecrationes vel ordinationes quaslibet agat, neque sanctiones [stationes] indicat, neque paratas vel mansionaticos exinde requirat, salva hospitalitatis gratia competentis. Liceat quoque vobis clericos vel laicos liberos et absolutos e sæculo fugientes ad conversionem recipere et eos in vestro monasterio absque contradictione aliqua retinere. Prohibemus insuper ut nulli fratrum vestrorum post factam in loco vestro professionem fas sit absque licentia abbatis sui, nisi obtentu ætioris religionis, discedere. Discedentem vero absque communium litterarum vestrarum cautione nullus audeat retinere. In parochialibus vero ecclesiis quas tenetis liceat vobis sacerdotes eligere et epi-

scopis præsentare : quibus, si idonei fuerint, episcopi A curam animarum committant, ita ut de plebis quidem cura ipsis, vobis vero pro temporalibus debeant respondere. Interdicimus etiam ne in altare ecclesie vestrae, quod prædicti antecessoris nostri Urbani manibus consecratum est, secundum constitutionem ejus quisquam præter apostolicæ sedis pontificem vel ejus legatos excommunicationis vel interdictionis audeat proferre sententiam. Obeunte vero te nunc ejusdem loci abbate, etc., usque providerint eligendum : qui a diocesano episcopo benedicatur, siquidem gratiam et communionem apostolicæ sedis habuerit, et si benedictionem gratis ac sine pravitate aliqua voluerit exhibere. Alioquin liceat vobis pro benedictione eadem catholicum quem malueritis adire antistitem. Decernimus ergo ut nulli omnino hominum liceat præfatum monasterium temere perturbare aut ejus possessiones, etc., usque profutura, salva sedis apostolicæ auctoritate. Si qua igitur in futurum ecclesiastica sæcularive persona, etc., usque ultioni. Cunctis autem eidem locosua jura servantibus, etc., usque inveniant. Amen.

Datum Laterani, per manum Joannis Sanctæ Mariæ in Cosmidin diaconi cardinalis, S. R. E. cancellarii, xii Kal. Aprilis, indictione xiv, Incarnationis Dominicæ anno 1210, pontificatus vero domini Innocentii papæ III anno quartodecimo.

XIX.

HUGONI ABBATI ET CONVENTUI KARROFENSI.

De electione abbatis Andrensis.

(Laterani, x Kal. Aprilis.)

(171) Inter ecclesiam vestram et Andrense cœnobium super jure eligendi abbatem Andrensem dudum quæstione suborta, postquam super ea fuit in nostra præsentia diutius disceptatum, dilectis filiis decano Saresberiensis et archidiacono et magistro P. Pulverel canonico Parisiensi dedimus in mandatis ut auditis hinc inde propositis, si ex parte vestra talis foret consuetudo probata quæ juri communi præjudicaret, merito in hac parte ipsi secundum consuetudinem eandem decernerent electionem Andrensis abbatis ulterius faciendam : quod si talis consuetudo, per quam in hoc casu præjudicaretur juri communi, minime probaretur, ipsi Andrensis monachis jus eligendi abbatem, sublato appellationis D obstaculo, adjudicare curarent, ut sic postmodum obtinerent liberam facultatem vel de Ecclesiæ suæ gremio vel etiam aliunde per electionem canonicam eligendi personam idoneam in abbatem, præsentandam capitulo Karroffensi, ut si esset canonica confirmaretur ab ipsis. Quod si forsitan partes mallet ut nobis sententia servaretur, ipsi causam instructam ad nostrum examen remittere procurarent, præfigentes partibus terminum competentem quo in nostra comparerent præsentia recepturæ judicium æquitatis; quod si omnes his exsequendis interesse non possent, duo eorum ea nihilominus exsequi procurarent. Qui postmodum testibus utriusque par-

lis receptis, et tam instrumentis et rationibus quam confessionibus et allegationibus etiam diligenter inspectis, cum iudices super sententia proferenda tractarent, et unus eorum, videlicet decanus, astrueret sibi de causæ meritis non liquere, quam ad nostrum cupiebat examen remitti, reliqui duo iudices, sicut ex litteris intelleximus eorundem, cupientes negotium expedire, prout partes pluries instanter petierant, postquam in causa renuntiatum fuerat et conclusum, auditis specialiter postea quæ fuerunt a partibus proposita coram eis, cum jam sententiam quam de consilio peritorum conscripserant intendere promulgare, Andrensis monasterii procurator quasdam suspicionis causas proposuit contra eos, de quibus ante nullam fecerat mentionem, et ad cognoscendum de ipsis, arbitris non petitis, recessit ab eis. Sed dicti iudices nihilominus sententialiter decreverunt ut cum in Andrensi cœnobio immineret abbatis electio faciendae, Andrenses monachi ab abbate et capitulo Karroffensi eligendi abbatem licentiam peterent, et eligerent postmodum personam idoneam de gremio et professis Ecclesiæ Karroffensis, ita quod in capitulo Karroffensi eligere minime tenerentur. Cum autem nuper dilecti filii Gaufridus Daubis monachus vester et Willelmus Andrensis Ecclesiæ procuratores propter hoc ad sedem apostolicam accessissent, et super antedicta sententia litigassent aliquandiu coram nobis, nos, qui ex officii nostri debito his quæ pacis sunt tenemur insistere, compositionem amicabilem et utrique monasterio utilem fecimus iuter eos, quam ipsi demum pariter acceptarunt, ut videlicet Andrenses monachi qui nunc sunt, et qui pro tempore fuerint, Karroffensi abbati professionem faciãnt apud Andrense cœnobium, promittendo eidem obedientiam et reverentiam regularem. Cum autem in Andrensi Ecclesia occurreret electio faciendae, Andrenses monachi de professis monasterii Karroffensis, sive de suo, sive de monasterii Karroffensis collegio, personam idoneam libere sibi eligant in abbatem. Electus vero Karroffensi præsentetur abbati : qui electionem de illo factam confirmare vel infirmare procuret, sicut de jure fuerit faciendum. Confirmatus autem a diocesano benedicatur episcopo, et singulis trienniis monasterium visitet Karroffense, ac census nomine viginti solidos sterlingorum annuatim persolvat eidem. Præterea Karroffensis abbas annis singulis, si voluerit, per seipsum vel per duos ex suis monachis Andrense monasterium visitet : cur Andrensis abbas in choro, capitulo, refectorio, et aliis locis, utpote Patri abbati, cedat. Qui cum consilio Andrensis abbatis corrigat si quid in membris Andrensis cœnobii fuerit corrigendum. Quod si quidquam corrigendum fuerit in abbate, id cum seniorum et saniorum fratrum ipsius loci consilio abbas corrigat Karroffensis. Nos igitur compositionem eandem a præfatis procuratoribus approbatam de communi fratrum nostrorum consilio auctoritate apostolica confirma-

(171) Vide lib. xi, epist. 205.

mus et præsentis scripti patrocínio comunimus, A et Aternani præter quatuor araturas, quibus per statuentes eandem perpetuis temporibus inviolabiliter observandam. Nulli ergo, etc., confirmatio- nis et constitutionis, etc., usque incursum.

Datum Laterani, x Kal. April. pontificatus nostri anno quartodecimo.

XX.

FRATRIBUS MILITIÆ TEMPLI SANCTI PHILIPPI DE PLANO
AUXIMANÆ DIOECESIS.

*De concordia inter episcopum et Templarios Auxi-
manos.*

(Laterani, x Kal. Aprilis.)

Inter vos ac venerabilem fratrem nostrum Au- ximanum episcopum super quibusdam mortuariis, decimis, synodalibus et aliis episcopalibus juribus, ac super eo quod excommunicatos et interdictos recipiebatis, ut idem episcopus asserebat, ad divina officia et ecclesiasticam sepulturam, venerabilibus fratribus nostris, Esino, Anconitano, et Fanensi episcopis dedisse recolimus in mandatis ut auditis utrinque propositis causam ipsam ad nos remitte- rent sufficienter instructam, præfigentes partibus terminum competentem quo nostro se conspectui præsentarent sententiam recepturæ. Cum autem partes comparuissent postmodum coram eis, præ- dictus episcopus per procuratorem suum in Sancti Philippi, Sanctæ Mariæ, ac Sanctæ Marinæ ecclesiis episcopale sibi jus vindicando, tam sextam partem ecclesiæ Sancti Philippi, quam ex donatione ecclesiæ Sancti Coronati asserebat ad se de jure spectare, quam tertiam mortuorum quæ vobis obveniunt in diocesi Auximana, nec non fructuum quarundam terrarum decimam, quas vos obtinetis ab ipso, ra- tione terragii sibi debitam postulavit, et ut tam decimas Sanctæ Mariæ ac Sanctæ Marinæ ecclesia- rum sibi huc usque subtractas quam etiam cathed- raticum, quod integre sibi hactenus solutum non fuerat, vos restituere cogere et compelli ad præstandum de cætero integraliter supradicta. In- stitutionem præterea et destitutionem etiam cleri- corum in præfata Sancti Philippi ecclesia vindicavit, petens vobis nihilominus inhiberi ut excommunica- tos et interdictos ab eo non reciperetis ad divina officia vel ecclesiasticam sepulturam. Quadringen- tos quoque perperos pœnæ nomine petiit, quam ex eo dicebat esse commissam quod vos contra conventionem inter vos et ipsum initam venientes, circa culturam agrorum, quos in emphyteosita ab ecclesia tenetis ipsius, non impenderatis ope- ram diligentem, et castellanos atque villanos suos in suum receperatis præjudicium et grava- men, postulans vos ad illos dimittendum compelli ac compesci, ne illos absque ipsius reciperetis de cætero voluntate. Verum vos tamen decimas a rivo montis Marii usque in flumen et pontem Consæ ac usque ad Planum, quam etiam quasdam terras ac pascua quæ vobis concessisse dignoscitur, nec non etiam pratum de Walvadrono, et campos Rigibertæ

et Aternani præter quatuor araturas, quibus per ipsum spoliatos vos contra justitiam querebamini, vobis restitui postulastis. Judices vero, receptis super his testibus ab utraque parte productis, eandem causam ad nos remiserunt sufficienter instructam.

Cum autem propter hoc nuper vester et alterius partis procuratores in nostra præsentia constituti super præmissis aliquandiu litigassent, nos utrius- que partis inspectis attestationibus diligenter et rationibus intellectis, de communi fratrum nostrorum consilio vos super sexta parte ec- clesiæ Sancti Philippi duximus absolvendos; quia, etsi per testes ipsius episcopi fuerit facta fides quod ecclesia Sancti Coronati eandem sibi sextam partem donaverit, ex aliorum tamen testium depo- sitionibus consistit quod anteriori tempore vobis donaverat partem illam. Decrevimus etiam ut quarta mortuorum quæ in ipsius diocesi vobis obveniunt debeat manere contentus, armis et equis ex eadem quarta deductis, quæ juxta indulgentias Romanorum pontificum vobis indultas retineri de- bent in subsidium terræ sanctæ. Et ut vos pro singulis ecclesiis supradictis unum quartum grani et unum annonæ pro decimationis quarta, et duos solidos usualis monetæ annis singulis eidem epi- scopo pro cathedratico persolvatis, inhibentes vo- bis ut excommunicatos et interdictos ad divina non recipiatis officia vel ecclesiasticam sepulturam, salvo indulgentiis super hoc vobis ab apostolica sede concessis. Super institutione vero et destitu- tione clericorum in ecclesiis supradictis vos ab impetitione absolvimus episcopi memorati, cum in Romanorum pontificum privilegiis vobis indultis id occurreret manifeste. Ad restitutionem quoque prati et camporum supradictorum, quibus vos pro- bastis contra justitiam spoliatos, sæpeditum epi- scopum sententialiter condemnavimus, super pro- prietate sibi defensione legitima reservata. Quia vero procurator ipsius episcopi requisitus a nobis prætaxatam pœnam vobis sponte remisit, dummodo vos castellanos et villanos suos sine difficultate di- mittere curaretis et illos absque sua non reciperetis de cætero voluntate, ac procurator vester a peti- tione subtractarum vobis hactenus decimarum de- stiterit, dummodo ipsas de cætero idem episcopus percipere vos permittat pacifice, nos in hac parte ipsorum desideriis concurrentes, et vos ab impeti- tione ipsius episcopi super prædicta pœna et eum- dem episcopum super decimis vobis subtractis du- ximus absolvendos, firmiter injungentes ut et vos castellanos et villanos illius absque ipsius recipiatis minime voluntate, ac ipse vobis prædictorum lo- corum spirituales percipere decimas sine difficul- tate permittat, salvo prædicto decimo quod ipsi episcopo terragii ratione debetur. Nulli ergo, etc. usque diffinitionis, constitutionis et inhibitionis, etc. usque incursum.

Datum Laterani, x Kal. Aprilis, pontificatus no- stri anno quartodecimo.

XXI.

CANTORI, MAGISTRO. E. DE HENNIN. ET HER. PEDIAR-
GENTI CANONICIS ATREBATENSIBUS.

De quadam præbenda Ariensi.

(Laterani, III Kal. Aprilis.)

(172) Dilectus filius magister Wibertus presbyter coram dilecto filio nostro Joanne Sanctæ Mariæ in Via lata diacono cardinale, quem sibi et I. nuntio decani et capituli ecclesiæ Ariensis, Morinensis diœcesis auditorem concessimus, proponere procuravit quod cum ei sacerdotalis præbenda in eadem ecclesia dudum canonice collata fuisset, ac decanus et capitulum memorati nollent ei postmodum fructus reddere præbendales, ad conquestionem ipsius dilectis filiis magistro scolarum et Waltero et Joanni de Albengi canonicis Morinensibus commisimus causam ipsam. Qui decano et capitulo Ariensi, postquam citati sæpius et demum edicto peremptorio evocati comparere noluerant coram eis, inhibere curarunt ne quid in apostolici mandati elusionem vel supradicti magistri gravamen, quæstione pendente super eisdem fructibus, innovarent. Verum in præsentia eorumdem judicum postea partibus constitutis, cum præfatus magister suam edidisset super eisdem fructibus actionem, Willelmus de Duaco capituli procurator respondit quod quæstio super fructibus coram eisdem judicibus procedere non debebat donec causa super concessione sex sacerdotalium præbendarum, de quarum numero erat præbenda illa quæ præfato dignoscebatur magistro collata, quæ venerabili fratri nostro episcopo Atrebatensi et conjudicibus suis auctoritate nostra fuerat commissa, utpote præjudicialis, finem debitum sortiretur. Cum autem judices de partium voluntate quorumdam peritorum consilium, an illa quæstio præjudicialis existeret, requirere studuissent, nondum ab eisdem recepto responso præpositus Ariensis B. clerico primam tantummodo tonsuram habenti præbendam supradictam concessit, cujus fructus magister petierat memoratus, ejusdem præbendæ fructibus post inhibitionem judicum assignatis eidem, contra ecclesiæ privilegia temere veniendo. Post hæc vero judices memorati causam Atrebatensibus judicibus delegatam quæstioni sibi commissæ nequaquam præjudiciali existere, prout in consilio receperant a peritis, per interlocutoriam sententiam declararunt: a qua non fuit pro parte capituli provocatum, sed lite super quæstione fructuum contestata, utraque pars præstitit calumniæ juramentum.

Cumque privilegiorum transcripta magister obtulerit supradictus, per quæ fidem facere intendebat quod præbendam illam canonice fuerat assecutus procurator capituli ea esse vera privilegiorum transcripta coram judicibus recognovit. Quibus procuratori mandantibus ut authentica privilegia exhiberet, ipse certum ad hoc diem sibi petiit assignari,

(172) Vide lib. xi, epist. 255.

A quem obtinuit, et recessit. Et licet procurator ipse postea sæpefato magistro præscriptionem objecerit decennalem, et ad illam probandam dies sibi fuerit assignatus, illam tamen seu aliam exceptionem legitimam ille vel alius procurator capituli non probavit. Quinimo magister Ingebertus ultimus capituli procurator, constanter affirmans illa vera transcripta privilegiorum existere, ac ea rata grataque haberi a capitulo Ariensi, ut secundum ea procederent judices ad sententiam postulavit. Unde ipsi habito consilio sapientum, sæpedicto magistro per diffinitivam sententiam fructus adjudicavere prædictos: quam idem magister petiit auctoritate apostolica confirmari, relationem judicum exhibendo supradicta et alia plenius continentem. Ad hoc nuntius proposuit memoratus quod processus illorum debebat non immerito retractari; tum quia in litteris obtentis ad eos de prioribus litteris ad Atrebatenses judices impetratis super sex præbendarum collatione, de quarum numero fuerat dicta præbenda cujus fructus idem magister petiit, mentio non fiebat; tum quia illa quæstio, videlicet de præbendarum concessione, utpote præjudicialis alterius, fuerat primitus dirimenda, cum et causa fructuum quæstionis super præbenda sit accessoria, et causarum continentia non sit juxta sanctiones legitimas dividenda; tum etiam quia idem magister nunquam ad eandem fuerat præbendam admissus. Verum ad hoc pars altera respondebat, allegationes hujusmodi ex eo esse supervacuas judicandas, quia judicum prædictorum examen partes spontanee subierunt. Proposuit insuper idem nuntius dictos judices minus rite ob causas alias processisse; quia videlicet in causa spirituali præstari leccrant calumniæ juramentum, et capitulo memorato mandaverant sua coram eis privilegia exhibere, in decanum ob hoc excommunicationis et in capitulum suspensionis sententias proferendo, cum nemo ad fundandam adversæ partis intensionem suas teneatur edere rationes: item, quia nullo pro capitulo parte presente, post appellationem ad nos interpositam, non in procuratorem, sed in capitulum sententiam protulerunt, adjiciens quod nequaquam relationi judicum standum erat, quæ cum in publicam non sit redacta scripturam, non in prima persona sed tertia dignoscitur esse concepta; præsertim cum asserant judices se privilegiorum tenore cognito processisse, quæ minime inspexerunt. Cæterum ad prædicta pars adversa respondit quod in præfata quæstione fructuum, utpote temporali, non incompetenti præstari potuit calumniæ juramentum; sed et mandari a judicibus potuit privilegia exhiberi, quorum transcripta per magistrum memoratum oblata vera esse procurator capituli fatebatur, cum et ultimus procurator ipsius petierit secundum ea negotium terminari.

His igitur et aliis quæ coram eodem cardinale utrinque proposita fuerant per ejusdem relationem

plenius intellectis, cætera hinc inde proposita frivola reputantes, per apostolica vobis scripta mandamus quatenus supradicto clerico convocato, seu aliis qui fuerint evocandi, inquisita plenius et cognita veritate, si vobis constiterit quod præfato B. lite pendente præbenda concessa fuerit memorata, vel quod præbenda ipsa, quæ sacerdotibus duntaxat consueverat assignari, eidem collata fuerit in sacris nondum ordinibus constituto vel aliud canonicum obviet propter quod præbendam ipsam nequeat obtinere, vos supradictam sententiam pro eodem magistro super fructibus latam a iudicibus sæpeditis faciatis appellatione remota firmiter observari, contradictores per censuram ecclesiasticam appellatione postposita compescendo. Quod si non omnes, etc. duo vestrum, etc.

Datum Laterani, III Kalend. Aprilis, pontificatus nostri anno quartodecimo.

XXII.

ABBATI ET CONVENTUI FOSSÆNOVÆ.

Confirmatur compositio facta cum Pipernensibus.

(Laterani, IV Kal. Aprilis.)

Istis petentium desideriis dignum est nos facilem præbere consensum, et vota quæ a rationis tramite non discordant effectu prosequente complere. Eapropter, etc. usque assensu, compositionem seu transactionem inter vos ex parte una et consules ac populum Pipernensem ex altera super possessionibus constitutis in loco qui Laurentii vulgariter appellatur amicabiliter initam, sicut provide facta est et ab utraque parte sponte recepta, et in instrumento publico exinde confecto plenius continetur, auctoritate apostolica confirmamus et præsentis scripti patrocinio communitus. Ad majorem autem evidentiam tenorem ipsius instrumenti de verbo ad verbum huic nostræ paginæ duximus inserendum. « In nomine Domini. Amen. Anno ejus millesimo centesimo nonagesimo tertio, anno tertio domini Cælestini papæ III, indictione XI, mense Augusto, die tertia. Quoniam ea quæ refutationibus sive transactionibus vel aliis conventionibus inter homines fiunt, plerumque memoriæ commendari non possunt, idcirco ego Guido sanctæ Romanæ Ecclesiæ scriniarius transactionem sive refutationem vel etiam conventionem inter fratres Fossænovæ et populum Pipernensem habitam rogatus in hoc publicum scriptum reduco, ut si de ea dubitatum fuerit, per hoc scriptum veritas rei ostendatur. Conventio itaque sive transactio vel refutatio talis est. Fratres Fossænovæ dant Pipernensibus centum tres libras bonorum Provesinorum pro molendinis communibus recolligendis, quæ pignori tenebantur. Et consules Piperni, scilicet Petrus domini Leonis, Belbelus, Transmundus Donnæ Nuæ, Philippus domini Gregorii milites, Roscemannus, Staldo, Jordanus, Roffridus, Guastapane, Massarii nomine universita-

(173) *Ne aliquis*, c. 1, et c. *Quod quibusdam*, De fidejuss., quod desumptum est ut hæc epistola ex concilio Lateranensi sub Innocentio III, c. 59, De

tis refutant monachis omnem litem et querimoniam et omnem actionem quam habebant vel habere possent in Laurentiis, scilicet inter hos fines sicut vadit in directum a Gorga Palumbi in Mazoclam, et inde pergit per Mazoclam usque ad aquam quæ descendit de Fontana de Ficu, sine omni conditione, et inde ascendit usque in lacum. Concedit etiam populus quidquid juris habet commune inter Fontanam de Ficu, et Lirecaduti, salvo unicuique jure proprietatis, si quis ibi aliquid habet. Concedunt etiam a Gorga palumbi inferius ut sandalarium faciant sine contradictione aliqua usque flumen majus; sicut melius viderint expedire: quæ tamen sandalaria communis erit et fratribus et civibus. Silva quæ est a fontana Gricilli usque ad Recaduti est monachorum absolute, sicut hactenus fuit; præter consuetudinem quam habet in ea populus in venando, pascendo, ligna cædendo, et salva consuetudine tabulandi. Silvam quæ est a Fontana de Ficu usque ad Recaduti non incidant monachi ad cæsas faciendas studiose, sed remanebit ad communes usus et civium et monachorum ad ligna cædenda, et ad venandum, et pasendum. Si tamen aliquo modo pervenerit quod sit apta ad agriculturam, monachorum erit. Piscaria lacus libera est monachorum, sicut hactenus fuit. Persandalarium totam liberum erit omnibus Pipernensibus sine apparatura aliqua piscari, non in illis locis ubi et monachi et certæ personæ civitatis habent suas proprietates. Et quidem non licebit alicui nisi monachis aliquod ædificium facere ad piscandum a Gorga Palumbi usque ad lacum; pœna trecentarum librarum Provesinorum ab utraque parte promissa, si aliqua pars contra hanc conventionem vel refutationem seu etiam transactionem amicabili pace firmatam venire voluerit vel etiam observare noluerit; et pœna soluta, hæc charta conventionis sive transactionis in sua stabilitate perpetuo perseveret. Unde rogati sunt testes, Gregorius Paganus, Rainone Sancti Laurentii, Joel de Sitio, Bertraymus Laudini, Berardus Romane, Guido de Arnaria. Ego Guido sanctæ Romanæ Ecclesiæ et Piperni scriniarius interfui et subscripsi. » Nulli ergo, etc. nostræ confirmationis, etc. usque incursum.

Datum Laterani, IV Kal. Aprilis, anno quartodecimo.

XXIII.

PRIORI ET CONVENTUI ANDRENSI.

De fidejussione vetita monachis.

(Laterani, II Kal. Aprilis.)

Cum a nobis petitur quod justum est, et honestum, etc. usque effectum. Eapropter, dilecti in Domino filii, vestris justis postulationibus grato concurrentes assensu, auctoritate apostolica prohibemus ne aliquis (173) monachus sive conversus sub professione vestræ domus astrictus sine consensu (174) fidejussion.

(174) *Sine consensu*, qui est requirendus. c. *Pastoralibus*, De donat. sine quo abbatis gesta non ob-

et licentia abbatis et majoris partis vestri capituli pro aliquo fidejubeat, vel ab aliquo pecuniam mutuo accipiat ultra pretium capituli vestri providentia constitutum, nisi propter manifestam (175) domus vestræ utilitatem. Quod si facere forte præsumpserit, non teneatur conventus pro his aliquatenus respondere. Nulli ergo, etc. nostræ prohibitionis, etc. usque incursum.

Datum Laterani, ii Kal. Aprilis, pontificatus nostri anno decimo quarto.

XXIV.

EISDEM.

Ut eis liceat divina officia celebrare tempore interdicti.
(Datum, ut in alia.)

Solet annuere, etc. usque impertiri. Eapropter, etc. ut in alia usque assensu, ut quotiescunque terram nobilis viri comitis Gismensis patroni monasterii vestri pro suis excessibus, debitis, aut aliquibus causis aliis subjici contigerit ecclesiastico interdicto, juxta quod vobis est a felicis recordationis Alexandro papa (176) prædecessore nostro indultum, exclusis excommunicatis et interdictis, non pulsatis campanis, suppressa voce, divina vobis liceat officia celebrare, devotioni vestræ auctoritate præsentium indulgemus (177). Decernimus ergo, etc. nostræ concessionis, etc. usque incursum.

Datum, ut in alia.

XXV.

ABBATI ET CONVENTUI SANCTI AUBERTI CAMERACENSIS.

Confirmat eorum possessiones.

(Laterani, Kal. Aprilis.)

Cum a nobis petitur, etc. ut in alia usque assensu, altare Sanctæ Bovæ vobis a bonæ memoriæ Vu. Rotomagensi archiepiscopo de assensu capituli sui collatum, altaria de Wildebroc et de Vrimele, quæ bonæ memoriæ R. Cameracensis episcopus, et altare de Herentoth, quod venerabilis frater noster J. successor ipsius in eleemosynam consentiente Cameracensi capitulo vestro monasterio canonicè contulerunt, decimas de Grievecier, Barastro, et de Hapelaincort ad ipsum monasterium de manu laica rationabiliter consensu ipsius Cameracensis episcopi revocatas, et partem decimæ de Kion, et omnia alia bona vestra, sicut ea omnia juste ac pacifice possidetis, vobis et per vos eidem monasterio vestro auctoritate apostolica confirmamus et præsentis

tinent firmitatem c. *Ea noscitur*, De his quæ fiunt a præ. sine, etc.

(175) *Manifestam*, ut in pupillo cui meliorem conditionem facere licet sine tutoris auctoritate, deterio-rem vero minime, § 1 De auctor. tut. apud Justinian.; et Ecclesia more minoris debet semper illæsa servari, c. 1 De restit. in integ. ideoque pari beneficio adjuvatur, c. *Auditis*, eod. tit.

(176) *Alexandro* papa tertio.

(177) *Indulgemus*. Ut episcopis et aliis qui nullam ullatenus ipso jure incurrunt sententiam excommunicationis, nisi in ipsa de iisdem expressa mentio habeatur, in c. *Quia periculosum*, De sentent. excommunic. in 6, et c. *Quod in te*, De pœnit. et remiss.

A scripti patrociniò communimus. Nulli ergo, etc. confirmationis, etc. usque incursum.

Datum Laterani, Kal. Aprilis, pontificatus nostri anno decimo quarto.

XXVI.

ABBATI ET CONVENTUI SANCTI QUINTINI BELVACENSIS.

Ne beneficia non vacantia promittantur.

(Laterani, ii Idus Aprilis.)

Cum ex injuncto nobis apostolatus officio Ecclesiarum omnium curam et sollicitudinem gerere teneatur, ea in ipsis corrigere nos oportet quæ in gravamen earum noscuntur plurimum redundare. Sane ad nostram audientiam vobis referentibus est delatum quod tam vos quam vestri prædecessores ad multorum instantiam importunam quibusdam promissiones de non vacantibus Ecclesiis facientes, pensiones eisdem quasdam interim contulistis. Quia igitur id contra statuta, etc. ut supra lib. xi, epist. 205, usque auctoritate vobis apostolica districtius inhibemus ne contra, etc. inhibitionis, etc., usque incursum.

Datum Laterani, ii Idus Aprilis, pontificatus nostri anno quartodecimo.

XXVII.

ABBATI ET CONVENTUI SANCTI ELIGII NOVIOMENSIS.

Super eodem.

(Datum, ut in alia.)

Cum ex concessa nobis a Domino potestate ad omnium Ecclesiarum curam aciem nostræ considerationis extendere teneamur, ea corrigere nos oportet quæ interdum in ipsarum gravamen temere attentantur. Sane ad nostram audientiam vobis referentibus est delatum quod, etc. ut in alia per totum usque in finem.

Datum, ut in alia.

XXVIII.

PETRO (178) ILLUSTRIS REGI ARAGONUM.

Revocat donationes ab eo factas in minori ætate.

(Laterani, ii Idus Aprilis.)

Cum donationes (179) nonnullas intra ætatis tuæ (180) legitimæ tempora te fecisse proponas in enorme tui dispendium redundantes, majorem partem tuorum reddituum sic donando, nec expedire te nimis egere, quem oportet graves et grandes expensas subire in expugnando (181) Christiani nominis inimicos, præsentium tibi auctoritate concedimus ut omnes donationes prædictis temporibus illi-

secundum quæ rescribit Innocentius in hac epistola.

(178) *Petro*, secundo filio Alfonsi secundi, de quo infra lib. xv, epist. 13.

(179) *Donationes* ex lege quam nobilitas imponit c. 1 De donation.

(180) *Ætatis*, c. *Ex præsentia*, § præterea de probat.

(181) *In expugnando*. Secus tamen evenit: alligatus enim vinculo excommunicationis et pravitatem Albigenis sectatus prope Murellum (rectius Muretum) quæ est civitas Convenarum, occubuit in exercitu comitis Tolosani, Petrus Vallis Sarn. c. 72, adversus quem armata vi manus conserentem (sed male) describit Tarafa De reg. Hispan. in Alfonso IX.

cite (182) a te factas legitime valeas revocare. Hoc expresso specialiter ad cautelam, ut donationes factæ ecclesiis vel aliis piis locis, si quæ fuerint revocandæ, per ecclesiasticum judicem (185) revocentur.

Datum Laterani, II Idus Aprilis, anno quartodecimo.

XXIX.

EPISCOPO LINGONENSI (184), ET NOBILI VIRO DUCI BURGUNDIÆ (185.)

De reformatione monasterii S. Benigni Divionensis. (Laterani, XVI Kal. Maii.)

Sicut ex litteris dilectorum filiorum abbatis (186) et conventus Sancti Benigni (187) Divionensis diocesis Lingonensis accepimus, cum tu, frater episcope, in tuæ promotionis initio ad monasterium eorundem, de cujus miserabili lapsu multa didiceras, accessisses gratia visitandi, memoratus conventus in te ac eundem abbatem et priorem ejusdem loci nec non et duos alios clericos super reformatione domus tam in capite quam in membris compromittere curaverunt, promittentes interposito juramento se ordinationi vestræ humiliter parituros. Vos autem compromissioni hujusmodi a festo Sancti Reinigii tunc proximo adfuturo usque ad annum terminum præfixentes, communiter statuistis ut quod super debitorum solutione a vobis ordinaretur, interim servaretur; et capitulo inter cætera injungentes ut ordo monasticus, qui relaxatus ibidem aliquatenus fuerat, districtius servaretur, duo millia librarum et eo amplius

(182) *Illicite* propter lubricum ætatis l. ult. c. De filiof. min. in tantum, ut etiam donatio facta matri non valeat ex SC. 13 Martii 1594, propugnante Joanne Bury in Ecclesia Nivernensi canonico adversus Philibertum Catin, cui benevolo animi affectu, in teneræ ætatis nimis facili et proclivi assensu, bona et substantiam patris dederat. Exceptiones tamen a hibe ad dictam regulam, nec enim minor adversus minorem aut universitatem in integrum restituitur, et mulctæ æremodicii subijcitur SC. 16 Maii 1611, ex cujus decreto cancellariæ præfectus diplomata regia in hac parte imposterum largiri prohibetur; sed in continenti et ex apposito in sacro senatoriæ amplitudinis auditorio palam sancitum fuit tutorem et curatorem a pupillo et minore in eadem hypothese jure optimo actione subsidiaria recte posse conveniri.

(185) *Per eccl. jud.* Argumento ducto ex rubricæ C. ubi et apud quem cog. in integ. restit. agitanda sit.

(184) *Lingonensi duci et pari Franciæ, provinciali archiepiscopi Lugdunensis, de quo in c. Cum capella, De privileg., et passim in decreto Gratiani.*

(185) *Duci Burgundiæ Othoni sive Odoni IV, de quo infra lib. xv, epist. 12.*

(186) *Abbatis.* Quis ille fuerit non facile dignosci potest in Chronico Sancti Benigni Divionensis cujus series anno Domini 1212 (quo Innocentius hanc rescripsit epistolam) exspirat in abbatum elogiis; sic, regnante Roberto rege Christianissimo, Maiolo abbati Cluniacensi a Brunone pontifice Lingonensi suggestum est, ut monasterium egregium matris Benigni juxta Divionense castrum, ad reintegrandum divini cultus ordinem, qui in eodem loco omnino defecerat, susciperet, qui beato Wilhelmo anno Domini 1055 dulci imperio paternam ovilis Christi curam commisit ex vet. cod. ms. S. Benigni.

(187) *S. Benigni Burgundionum apostoli in cod.*

infra annum pro debitis monasterii persolvistis. Appropinquante vero termino compromissioni præfixo, cum fuisset a vobis primitus constitutum ut omnes obedientiarum (188) proventus insimul adunati ad solutionem cederent debitorum, quodque obedientiarum, ne statutum hujusmodi præpedirent, ad suas obedientias mitterentur earundem proventus fideliter servaturi, ipsi proventus illius anni in usus proprios vel potius in abusus nequiter converterunt. Unde cum adhuc multa debita superessent, pro quibus nondum fuerat satisfactum, quæ nonnisi cum multarum possessionum distractione ac maximo Ecclesiæ detrimento poterant expèdiri, et malitia creditorum nonnisi per te, fili dux, cujus jurisdictionis existunt, posset ulterius refrenari, vobis pariter exstitit ab eisdem abbate ac fratribus cum instantia supplicatum ut ascito vobis tertio viro provideo et potente, in manu vestra tandiu possessiones ecclesiæ teneretis donec absque rerum ecclesiæ venditione seu obligatione aliqua ipsius debita solverentur (189), et quinquaginta monachis (190) faceretis honeste in eadem ecclesia juxta loci consuetudinem provideri; ipsique ad prædicta servanda se juramento præstito astrinxerunt, tibi, frater episcope, patentes super hoc litteras concedentes: quod vos demum eorum devicti precibus acceptastis.

Cum igitur idem abbas et fratres devote nobis duxerint supplicandum ut quod præmissum est auctoritate dignaremur apostolica confirmare, cum ad

ms. vitæ B. Gregorii episcopi Lingonensis, cujus templum Guntrannus Clotarii filius, eorundem rex, liberalissime auxit, Vignerius in biblioth. histor. anno Domini 566.

(188) *Obedientiarum* sive administrationum, ut in Clement. I De suppl. neg. præl. vel officiorum, c. *Cum singula*, De præb. et dignit. in 6, quæ nulli conferri possunt, nisi expresse professus fuerit ordinem monachalem, Clem. I ne in agro, § sane de statu monach. et religiosis idoneis assignari debent in pragmatica sanctione de Collat., § illi vero Rebuffus De nominat., q. 15, n. 15, quoniam, ut abbas debent monachari c. *Cum ad nostram*, De election, ut monasteriorum utilitatibus præpositi sint in cod. ms. Vitæ B. Guillelmi abbatis S. Benigni, de adhuc obedientiæ vocabuli vis in eremo Allobrogum eodem sensu usurpatur.

(189) *Solverentur*, ut in c. *Cum ad nostram*, De jurejur., fructus siquidem imputantur in sortem, non autem cedunt lucro creditoris jure pontificio, in vicem usurarum, et in ἀντιχρησι, quæ jure civili comprobata l. si ea lege C. De usuris W. GG. Labbæi ex Bassil. Ἀντιχρησις ἢ ἀπὸ τοῦ ἐνεχυριασθέντος ἀγροῦ καρπῶν, ὑπὲρ τούτων ἀνάληψις, ubi lege ἐνεχυριασθέντος, et ὑπὲρ τόκου. j. super legitimum modum usuræ.

(190) *Monachis*, qui a nobili prosapia, ut monasterio S. Benigni libertatis Christianæ gratia mancipentur, originem ducere debent, ideo subjungit (honeste) ut honesto loco natos decet, inter quos (illud per transennam subijciam) Walisdaus dux Albus Cazimiri et Walisdai Poloniæ regum, proximus agnatus Dei Opt. Max. misericordiam in solitudinis aula ambivit; dein a principibus in imperium accitus in æde S. Benigni voti reus sepeliri voluit, ut patet ex Chronico ejusdem cænobii et titulo sepulcri; Cromerus, lib. xiii Polon. in Ludovico, et in oratione ad Gallos et Sarmatas, quæ in calce libri reperitur.

præsens alio modo nequeat monasterio consuli memorato, nos, qui super ejusdem loci sumus reformatione solliciti, provisionem hujusmodi ratam habentes et gratam, cum credamus eandem ad ipsius monasterii commodum redundare, devotionem vestram rogandam duximus et monendam, per apostolica vobis scripta præcipiendo mandantes quatenus suprascripta taliter ad honorem Dei et utilitatem monasterii supradicti ad debitum perducat effectum, quæ ad reformationem loci statuta sunt facientes in suo robore perdurare, ut diligentiae vestræ studium clareat in effectu, ac divinam et apostolicam gratiam propter hoc vobis uberius comparetis; contradictores, si qui fuerint, vel rebelles, tu, frater episcopo, censura ecclesiastica, et tu, fili dux, si necesse fuerit, potestate tibi tradita (191), sublato appellationis obstaculo compescentes.

Datum Laterani, xvi Kal. Maii, anno quartodecimo.

XXX.

LINGONENSI EPISCOPO.

Super eodem.

(Datum, ut in alia.)

Cum, igitur nostris est auribus intimatum, Willelmus de Bregdum monachus, qui seditiosus et dilapidator existit, a multis retro diebus cum quibusdam suis fautoribus, qui ab aliis monasteriis ad Sancti Benigni cœnobium convolarunt, irregulariter vixerit, contra juramentum proprium, quod super servanda provisione ipsius Ecclesiæ præstiterat, veniendo, nec eisdem præsentibus pax possit in eodem monasterio reformari, fraternitati tuæ per apostolica scripta præcipiendo mandamus quatenus, si est ita, supradictum W. et ejus complices ab eodem monasterio et membris ejus sublato appellationis obstaculo penitus amovendo, ipsos in aliis monasteriis ejusdem observantiæ collocare procures, contradictores, si qui fuerint, vel rebelles per censuram ecclesiasticam appellatione remota comoscens.

Datum, ut in alia per totum.

XXXI.

MAGISTRO NICOLAO MISNENSI ET ARNALDO DE STENDAL
HALBERSTATENSIS DIOECESIS CANONICIS.*Ejusdem argumenti cum epistola 49 libri XIII.*

(Laterani, xi Kal. Aprilis.)

Causam quæ inter dilectos filios Ottonem subdiaconum nostrum et Walterum, qui pro præposito Magdeburgensi se gerit, super Magdeburgensi præpositura dignoscitur agitari, tibi dudum, fili magister Nicolae, et bonæ memoriæ Broccardo Wrci-

(191) *Potestate tradita a rege Christianissimo; cujus imperio hominem ligium se, et successores ex jure coronæ regiæ devoverat. Ideo post obitum Caroli, feudum deficientibus masculis domanio, rei que privatæ principis a quo fluxerat, ex lege Salica redeundo, accrevit. Cæterum potestatem hic accipe publicum auxilium, de quo in c. 1 De offic. jud. ordin. sive invocationem brachii sæcularis apud Ærold. lib. 1, c. 11 in π. ex constitutione Henrici III 1580,*

A nensi canonico de partium voluntate sub certa forma meminimus commisisse, vobis inter cætera injungentes quod si quidquam humanitus alterutri vestrum contingeret, ut mandato nostro fideliter exsequendo, sicut uterque vestrum juramento præstito tenebatur, usque ad Kalendas Octobris proximo præteritas interesse non posset, ex tunc dilectus filius Florentius abbas de Siehem, omni contradictione vel appellatione cessante, quæ vobis injuncta fuerant cum reliquo vestrum earundem litterarum auctoritate exsequi procuraret. Interim vero prædicto Broccardo subtraeto de medio, subdiaconus memoratus nobis exposuit se habere præfatum abbatem certa ratione suspectum, nobis humiliter supplicans ut loco præfati B. subrogare alium dignaremur. Nos igitur attendentes nullum ex hoc præjudicium parti alteri generari, ut iudicium sine suspitione procedat, te, fili magister Arnalde, obtentu prædicti O. loco præfati B. duximus subrogandum, per apostolica vobis scripta distriete præcipiendo mandantes quatenus in ipso negotio juxta priorum continentiam litterarum, appellatione remota, ratione prævia procedatis. Quod si alteruter vestrum his exsequendis noluerit vel nequiverit interesse, loco ejus a parte sua infra triduum alius eligatur; et si pars illa noluerit eligere, vel electus ab ea procedere non curaverit, residuus nihilominus in causa procedat. Nisi vero tu, fili Arnalde, simile præstiteris juramentum, tu, fili magister Nicolae, a juramento quod præstitisti te noveris absolutum.

Datum Laterani, xi Kal. Aprilis, pontificatus nostri anno quartodecimo

XXXII.

AUXITANO ARCHIEPISCOPO.

Ut cedat oneri episcopali.

(Laterani, xvii Kal. Maii.)

(192) Sicut is qui sufficiens est ad curam sollicitudinis pastoralis, si forsitan episcopatum affectet, desiderat bonum opus, sic is qui non sufficit ad hujusmodi oneris sarcinam supportandam, utiliter sibi consulit, si eandem prius caute deponat quam sub ea in suum et aliorum dispendium comprimatur. Cum igitur ad pontificalis curam regiminis cognoscere te debeas minus aptum, fraternitatem tuam rogamus attentius et monemus, per apostolica tibi scripta mandantes quatenus salutem tuam et aliorum lucris temporalibus anteponeas, et compatiens nihilominus contritioni Ecclesiæ Auxitanæ, quæ sub tuæ provisionis umbra in temporalibus et spiritualibus graviter est collapsa, pontificalem curam spontaneus resignare procures, ut ex hoc divina n

§ 24. Nam privilegium clerici cessat in crimine, de quo extra ordinem sit quæstio, c. 6 De homic. in 6; sic publica judicia in concil. Tolet. c. 5 dicuntur jurisdictiones magistratus sæcularis quæ diversæ sunt ab ecclesiasticis cognitionibus c. *Placuit* 11, c. 1. Vide decisiones capellæ Tolos., q. 162 et infra epist. 2, lib. xvi.

(192) Vide lib. v, epist. 96, et lib. xvi, epist. 5.

et apostolicam gratiam tibi valeas comparare. Alioquin, cum tam tuæ salutis quam Ecclesiæ memoratæ utilitati ex apostolicæ teneamur servitutis officio providere, super hoc, prout expedire viderimus, disponemus.

Datum Laterani, xvii Kal. Maii, pontificatus nostri anno quartodecimo.

In eundem modum scriptum est episcopo Valentiniensi. Scriptum est etiam in eundem fere modum venerabili fratri Uticensi episcopo et dilecto filio abbati Cisterciensi apostolicæ sedis legatis, ut dictum archiepiscopum ad id moneant efficaciter et inducant.

Datum, ut in alia.

XXXIII.

Super eodem.

(Datum, ut in alia.)

In eundem modum scriptum est sicut in prima episcopo Ruthenensi usque procures, cum jamdudum ad tuam instantiam cedendi tibi licentiam per nostras duxerimus litteras concedendam. Alioquin, ne videaris nobis forsitan illuisse, venerabili fratri nostro Uticensi episcopo et dilecto filio abbati Cisterciensi apostolicæ sedis legatis litteris nostris injungimus ut te ad id per censuram ecclesiasticam appellatione remota compellant.

Datum, ut in alia.

Scriptum est ipsis legatis in eundem fere modum super hoc. Quod si non ambo, etc., alter, etc.

Datum, ut in alia.

XXXIV.

UTICENSI EPISCOPO APOSTOLICÆ SEDIS LEGATO.

De electione episcopi Carcassonensis.

(Datum, ut in alia.)

Cum venerabilis frater noster Carcassonensis episcopus, supportare nequiens sarcinam sollicitudinis pastoralis, multis incommodis et defectibus præpeditus, officii sui curam resignare disponat, sicut per tuas litteras nobis intimasti, fraternitati tuæ per apostolica scripta mandamus quatenus cessionem ipsius accipiens vice nostra, ipsum a cura Ecclesiæ Carcassonensis absolvas, ejusdem Ecclesiæ capitulo injungendo ut infra octo dies post commotionem tuam cum tuo consilio talem sibi personam eligant in pastorem per quam hoc tempore maxime Carcassonensi Ecclesiæ utiliter consulatur, alioquin ex tunc personam idoneam appellatione remota

(193) *Arelatensi*, qui olim primas et Ἐξαρχος Galliarum, cum Flavius Constantinus (qui etiam nomen urbi dedit) Galliarum septem provincias vi armorum sibi vindicavit apud Hinemarum epist. 6, cap. 17, et ejusdem privilegia confirmantur a Symmacho papa, epist. ad Cæsarium Arelatensem episcopum, et a beato Gregorio epist. ad Vergilium. Ideo vocat unum primatem Gallicanum idem Hinem. in ead. epist. c. 16, cum in Cisalpinis provinciis, delegatio vice sedis apostolicæ, propter Simoniacam hæresim fuit exorta c. 17 ejusdem epist. Fuit et posteriori sæculo urbs regia dicta Naclerus vol. 1. Gener. 62, Arelatum Burgundiæ regni caput. Vide Josephum Scaligerum Auson. lect. lib. 1, cap. 24.

(194) *Sterilitatis*, quæ usuras reddidit, dum post

præficias Ecclesiæ memoratæ; contradictores, si qui fuerint, vel rebelles per censuram ecclesiasticam appellatione postposita compescendo.

Datum, ut in alia.

Scriptum est super hoc Carcassonensi capitulo in eundem fere modum usque compescendo. Quocirca discretionis vestræ per apostolica scripta præcipiendo mandamus quatenus talem vobis personam juxta præscriptam formam eligatis canonice in pastorem quæ tanto congruat oneri et honori.

Datum ut in alia.

XXXV.

UTICENSI EPISCOPO ET ABBATI CISTERCIENSI APOSTOLICÆ SEDIS LEGATIS.

Ut comitatum Melgoriensem recipiant.

(Datum, ut in alia.)

Præsentium vobis auctoritate præcipiendo mandamus quatenus comitatum Melgoriensem, qui beati Petri juris existit, in vestris recipiatis manibus, et tandiu faciatis fideliter custodiri donec super eo nostræ rescripserimus beneplacitum voluntatis.

Datum ut in alia.

XXXVI.

ARELATENSI ARCHIEPISCOPO (195) ET SUFFRAGANEIS EJUS.

De sententia lata contra comitem Tolosanum.

(Datum, ut in alia.)

Cum expectaverimus hactenus ut nobilis vir Raymundus Tolosanus comes, tanquam arbor fructifera commonitionum nostrarum rivulis irrigata, fructus ederet opportunos, et tanquam princeps catholicus honoraret sanctam Ecclesiam sponsam Christi, ipse pravo circumventus consilio, non solum damna sterilitatis (194) incurrit, ad honorem Dei et utilitatem Ecclesiæ expectatos fructus nullatenus producendo, verum etiam dispositionibus ecclesiasticis nequiter se opponit, contra promissa (195) et juramenta sua veniens impudenter. Unde cum in ipsum a venerabili fratre nostro episcopo Uticensi (196) et dilecto filio Cisterciensi abbate (197) apostolicæ sedis legatis de multorum prælatorum consilio sententia promulgata fuerit ob ejusdem contumaciam manifestam, per apostolica vobis scripta mandamus quatenus eandem sententiam rationabiliter promulgatam publicari per vestras dioceses faciatis, et appellatione remota per

obitum Joannæ Richardi I regis Anglorum germanæ, Eleonora Petri II Aragonum regis soror, Raymundum, qui postea junior dictus est, cælo pœnitentiam sadente procreavit, ut patet ex Fastis consularibus Tolosatun, Marinus lib. 2 De reb. Hisp. in Alfonso II.

(195) *Promissa*, dum Albigenses protegit, quorum memoriam monet Innocentius lib. xiii, epist. 9. V. Petrum Vall. Sarn., c. 59.

(196) *Uticensi* suffraganeo archiepiscopi Narbonensis.

(197) *Cisterc. abb.* Arnaldo sive Arnaldo, idem Petrus Vall. Sarn. c. 5, qui postea Narbonensis archiepiscopus apud eundem c. 60. Vide infra lib. xv, epist. 6 et lib. xvi, ep. 5.

censuram ecclesiasticam usque ad satisfactionem A condignam firmiter observari.

Datum, *ut in alia.*

XXXVII.

EISDEM.

Super eodem.

Cum expectaverimus, etc. usque manifestam et nos mandemus eandem sententiam usque ad satisfactionem condignam appellatione remota firmiter observari, fraternitati vestræ per apostolica scripta præcipiendo mandamus quatenus ad recuperanda castra et alias possessiones et terras quæ ab ecclesiis vestris tenet insistatis viriliter et prudenter.

XXXVIII.

VIVARIENSI EPISCOPO.

Super eodem.(Datum, *ut in alia.*)

Cum expectaverimus hactenus ut nobilis vir R. Tolosanus comes, tanquam arbor fructifera, etc. *in eundem fere modum ut in alia usque in finem.*

Datum, *ut in alia per totum.*

XXXIX.

UTICENSI EPISCOPO ET ABBATI CISTERCIENSI APOSTOLICÆ SEDIS LEGATIS.

Ne indebita pedagya exigantur.(Datum, *ut in alia.*)

Cum in nobiles viros comitem Folcalcariensem G. Ademari, Lambertum de Montilio, dominos et dominas Castri Novi et Dozaræ, Silvium de Crista, Alasiam de Roca, præpositum Valentinensem, Artaldum de Russillon, fratrem ipsius, et quosdam alios, propter pedagya, exactiones indebitas, et alias iniquitates quas in stratis publicis et fluminibus committere non verentur, a te, fili abbas, de multorum prælatorum consilio sententia fuerit promulgata, discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus quatenus eandem sententiam rationabiliter latam faciatis appellatione remota per censuram ecclesiasticam usque ad satisfactionem condignam firmiter observari.

Datum, *ut in alia.*

XL.

EISDEM.

De sententia lata contra Roncelinum.

(Laterani, xvii Kal. Maii.)

Cum in Roncelinum apostatam et perjurum et cives Massilienses, pro eo quod ei obediunt et favent in suis abominationibus manifeste, a vobis de multorum prælatorum consilio, etc. *ut in alia usque in finem.*

Datum Laterani, xvii Kal. Maii, anno quartodecimo.

XLI.

CAPITULO ECCLESIE ROMANENSIS.

Confirmantur eis regalia dona.

(Laterani, xiii Kal. Maii.)

Justis petentium desideriis dignum est nos facilem præbere consensum, et vota quæ a rationis

tramite non discordant effectu prosequente complere. Eapropter, dilecti in Domino filii, vestris justis postulationibus inclinati, regalia vobis ab imperatoribus et aliis principibus sæcularibus, in foro videlicet et in nundinis, nec non et transitu fluminis Isaræ, pia vobis devotione concessa, sicut et ea juste ac pacifice possidetis, vobis et per vos Ecclesiæ vestræ auctoritate apostolica confirmamus et præsentis scripti patrocinio communimus. Nulli ergo, etc. confirmationis, etc. usque incursum.

Datum Laterani, xiii Kal. Maii, pontificatus nostri anno quartodecimo.

XLII.

EISDEM.

Confirmantur eorum statuta.(Datum *ut in alia.*)

Solet annuere sedes apostolica piis votis, et honestis petentium precibus favorem benevolum impertiri. Eapropter, dilecti in Domino filii, vestris justis precibus inclinati, laudabiles et honestas consuetudines ac statuta quæ ad Ecclesiæ vestræ utilitatem provide facta esse noscuntur, sicut hactenus pacifice sunt obtenta, et in authenticis super his confectis plenius continetur, auctoritate apostolica confirmamus et præsentis scripti patrocinio communimus. Nulli ergo, etc. usque incursum.

Datum *ut in alia per totum.*

XLIII.

GNEZNE NSI ARCHIEPISCOPO.

De confirmatione privilegiorum.

(Laterani, xi Kal. Maii.)

Cum illius locum, licet immeriti, teneamus in terris qui sanctam Ecclesiam sponsam suam absque macula et ruga conservat, his nos convenit ex officii nostri debito robur apostolicum impertiri quæ ad statum ipsius pertinent et quietem, et ad conservationem ecclesiasticæ libertatis. Cum igitur dilecti filii nobiles viri Lesco, Conradus, et Waldislavus Oddonis, duces Poloniae, tibi et suffraganeis Ecclesiæ tuæ nec non et successoribus vestris privilegium super ecclesiastica libertate pia devotione ad statum debitum revocando concesserint, nos tuis precibus inclinati, concessionem ipsorum, sicut pie ac provide facta est, ac in authenticis continetur, auctoritate apostolica confirmamus et præsentis scripti patrocinio communimus. Quia vero in eodem privilegio est expressum ut si aurum vel argentum sive pretiosas vestes aut palafidos decedentium episcoporum supradicti duces invenerint, et episcopus decesserit intestatus, in usus suos omnia convertantur, dum tamen hoc ipsum eis a nobis fuerit vel a legato nostro concessum, dictis ducibus consulimus et mandamus ut nequaquam in usus suos supradicta convertant, cum id in suæ salutis cederet detrimentum, sed Ecclesiæ qui defunctus episcopus præfuit illa faciant integraliter assignari. Nulli ergo, etc. confirmationis et iussionis, etc. usque incursum.

Datum Laterani, xi Kalend. Maii, pontificatus nostri anno quartodecimo.

XLIV.

EPISCOPO QUONDAM HALBERSTATENSI, ET ABBATI DE SICHEM.

Scribitur ei pro archiepiscopo Gneznensi.

(Datum, ut in alia.)

Is qui paci ecclesiasticæ invidet et quieti quam in cœlis non potuit sua præpediente malitia retinere, non solum adversarios manifestos sæpe concitat contra ipsam, verum etiam proprios filios ad molestationem ipsius nonnunquam instigat, a quibus defensionis præsidia expectabat; ut eo dispendiosior sit illius infestationis offensa, quo minus de ipsius molestia timebatur. Sane, sicut venerabilis frater noster Gneznensis archiepiscopus gravi nobis conquestione monstravit, nobilis vir Wadislavus dux Poloniæ, qui diuturnis eum injuriis et molestiis laccessivit, dudum thesaurum Gneznensis Ecclesiæ occupavit, ex hoc damna ipsi gravia inferendo, quasdam insuper villas Ecclesiæ memoratæ combussit, et quibusdam aliis nequiter devastatis, multa canonicis et hominibus Gneznensis Ecclesiæ damna et injurias irrogare præsumpsit, homines quoque de Gnezna ad eandem Ecclesiam pertinentes bonis suis per violentiam spoliavit postquam idem archiepiscopus iter arripuit ad sedem apostolicam veniendi. Cum igitur dissimulare tot ejusdem Ecclesiæ gravamina nequeamus, per apostolica vobis scripta præcipiendo mandamus quatenus eosdem archiepiscopum atque ducem personaliter, secundum quod in prioribus litteris nostris vobis injunximus, adeuntes, dictum ducem ut eidem archiepiscopo et suis hominibus super datis damnis et injuriis irrogatis satisfaciat competenter, ablatis omnibus restitutis, monere prudenter et inducere procuratis, ipsum ad hoc, si necesse fuerit, per censuram ecclesiasticam appellatione postposita ratione prævia compellentes. Testes autem, etc. usque perhibere.

Datum, ut in alia per totum.

XLV.

ABBATISSÆ AUREGNIACENSI.

Ne monasterium temere excommunicetur.

(Laterani, v Kal. Maii.)

Ex assuetæ benignitatis officio sedes apostolica consuevit eas quæ montana religionis ascendunt, ut cum Maria secus pedes Domini sedeant, confovere, ac illis, ne cujusquam temeritatis incursu quies vel profectus impediatur earum, apostolicum præsidium impertiri. Eapropter, dilecta in Christo filia, tuæ ac monasterii tibi commissi tranquillitati paterna volentes sollicitudine præcavere, auctoritate præsentium inhibemus ne diœcesanus episcopus vel archidiaconus loci seu quilibet alius ordinarius iudex sine manifesta et rationabili causa in te vel monasterium tibi commissum excommunicationis vel interdicti sententiam promulgare præsumat, statuentes ut si te in aliquo gravari persenseris,

A libere tibi liceat sedem apostolicam appellare. Si quis vero post appellationem ad nos legitime interpositam in te vel Ecclesiam tuam excommunicationis vel interdicti sententias contra præscriptam formam præsumpsit promulgare, ipsas decernimus non servandas. Nulli ergo, etc. inhibitionis et constitutionis, etc. usque incursum.

Datum Laterani, v Kal. Maii, anno quartodecimo.

XLVI.

ABBATISSÆ AC CONVENTUI AUREGNIACENSI.

Ne quid exigatur pro benedictione abbatissæ, etc.

(Datum, ut in alia.)

Justis petentium desideriis, etc. Eapropter, dilectæ in Domino filiæ, vestris justis postulationibus grato concurrentes assensu, auctoritate præsentium inhibemus ne pro consequenda benedictione vel installatione abbatissæ monasterii vestri, quæ benedicenda pro tempore fuerit, consecrationibus altarium vel ecclesiarum, sive pro oleo sancto, vel quolibet alio ecclesiastico sacramento diœcesanus episcopus vel archidiaconus loci sub obtentu consuetudinis vel quolibet modo alio quidquam exigere vel extorquere præsumant; sed hæc omnia gratis et sine pravitate qualibet vobis impendant. Nulli ergo, etc. usque incursum.

Datum, ut in alia per totum.

XLVII.

ABBATI ET CONVENTUI SANCTI QUINTINI BELVACENSIS.

De electione abbatis.

(Laterani, iv Kal. Maii.)

Justis petentium, etc. Cum igitur, sicut ex parte vestra nostro est apostolatu reseratum, a felicis recordationis Alexandro et Clemente Romanis pontificibus vestro monasterio sit indultum, ut obeunte ipsius loci abbate, nullus ibi qualibet subreptionis astutia seu violentia præponatur nisi quæ fratres communi consensu vel fratrum pars consilii sanioris secundum Deum et beati Augustini Regulam providerint eligendum, et inter vos ac venerabilem fratrem nostrum Belvacensem episcopum super possessione electionis abbatis in monasterio vestro dudum quæstione suborta, et per dilectos filios abbatem de Briostel Cisterciensis ordinis, M. præpositum Remensem, R. Meldensem decanum ex delegatione dilecti filii nostri Gualæ tituli Sancti Martini presbyteri cardinalis, tunc apostolicæ sedis legati, de voluntate ipsius episcopi taliter exstiterit causa ipsa sopita, ut eligendi abbatem plenam habeatis et liberam facultatem, petita tamen prius a Belvacensi episcopo licentia eligendi: nos vestris precibus inclinati, quod per eosdem iudices super hoc est cum episcopi memorati assensu deliberatione provida diffinitum, auctoritate apostolica confirmamus et præsentis scripti pagina communimus, inhibentes ne quis contra diffinitionem hujusmodi super abbatis electione vos audeat molestare. Nulli ergo, etc., confirmationis et inhibitionis, etc. usque incursum.

Datum Laterani, iv Kal. Maii, pontificatus nostri anno quarto decimo.

XLVIII.

EPISCOPO BRIXINENSI, ET AQUILEGENSI DECANO, ET MAGISTRO HUG. CANONICO RATISPONENSI.

De causa capituli Gurcensis.

(Laterani, xi Non. Maii.)

(198) Diligenter auditis et perspicaciter intellectis quæ a dilecto filio procuratore venerabilis fratris nostri Salzeburgensis archiepiscopi ex parte una et procuratore Gurcensis capituli ex parte altera super excommunicationis sententia quam idem archiepiscopus in ipsum capitulum promulgavit fuere proposita coram nobis, sic duximus providendum, ut cum a tribus ex majoribus ipsius ecclesiæ canonicis fuerit requisitus, infra quindecim dies ipsum capitulum absolvi faciat ad cautelam, mittens aliquem ad Gurcensem ecclesiam qui recepta secundum formam Ecclesiæ juratoria cautione quod nostro vel vestro mandato parebit, eidem capitulo beneficium absolutionis impendat, exceptis præposito et V. et F. canonicis, qui de mandato nostro fuerunt apud sedem apostolicam absoluti; ac deinde coram vobis, quibus hoc negotium duximus committendum, tam de principali causa quam de ipsa sententia nec non et de ecclesia Sancti Laurentii, qua post commissionem factam a nobis et post appellationem ad nos interpositam spoliati fuerunt per nuntios ipsius archiepiscopi, cognoscatur; et si de partium voluntate processerit, sine canonico terminetur: alioquin negotium ipsum sufficienter instructum ad nostrum remittatur examen, præfixo partibus termino competenti quo nostro se conspectui repræsentent justam, auctore Deo, sententiam recepturæ; quod si infra præscriptum tempus archiepiscopus ipse non fecerit illos absolvi, per dilectum filium Junensem præpositum Aquilegensis diocesis eos absolvi jubemus. Cæterum interrogatus in iudicio coram nobis procurator Gurcensis episcopi utrum idem episcopus pro excommunicato se haberet, respondit quod revera Salzeburgensis archiepiscopus excommunicavit episcopum et capitulum quarta feria, et post tertiam vel quartam diem dedit ipsi licentiam audiendi divina et ut divinis officiis interesset, quia ipse propter debilitatem manus celebrare non potest; et ex tunc divina sibi fecit officia celebrari, et exercuit ea quæ consueverat exercere. Nos autem interloquendo respondimus quod si res taliter se haberet, episcopus idem pro absoluto esset habendus, nisi postea excommunicationis sententiam excepisset. Testes autem qui fuerint nominati, etc. usque perhibere, nullis litteris obstantibus præter assensum partium a sede apostolica impetratis. Quod si non omnes, etc. tu, frater episcope, cum eorum altero ea, etc.

(198) Vide lib. x, epist. 54, et lib. xi, epist. 99.

(199) Cod. Colbert. *Murdeco*.

(200) *Wladislao*. Sputatori. Cromerus lib. vii Polon. in *Lesco Albo*.

Datum Laterani xi Non. Maii, pontificatus nostri anno quarto decimo.

XLIX.

ABBATI ET CONVENTUI MONASTERII CAURIENSIS.

Recipiuntur sub protectione apostolicæ sedis

(Laterani, Nonis Maii.)

Cum a nobis petitur quod justum est et honestum, etc. Eapropter, dilecti in Domino filii, vestris justis postulationibus grato concurrentes assensu, monasterium et personas vestras cum omnibus bonis tam ecclesiasticis quam mundanis quæ in præsentiarum rationabiliter possidetis, aut in futurum, dante Domino, justis modis poteritis adipisci, sub beati Petri et nostra protectione suscipimus. Specialiter autem villas Sancti Tirsi, Sanctæ Mariæ de villa Cibran, Sancti Salvatoris de Cinvio, Sancti Michaelis de Varzen, Sancti Salvatoris de Bergundio, Sancti Michaelis de Canneru, Sancti Antonini de Villanova, Sanctæ Mariæ de Miudes et Sancti Salvatoris de Mari Mortuo, cum omnibus pertinentiis earumdem, et universas possessiones vestras, sicut eas juste ac pacifice possidetis, vobis et per vos monasterio vestro auctoritate apostolica confirmamus et præsentis scripti patrocinio commuimus. Ad indicium autem hujus a sede apostolica protectionis et confirmationis perceptæ duos obolos aureos gratis oblatos persolveretis nobis nostrisque successoribus annuatim. Decernimus ergo ut nulli omnino, etc. confirmationis et protectionis, etc. usque incursum.

Datum Laterani, Nonis Maii, pontificatus nostri anno quartodecimo.

L.

SORORIBUS DE MURCEDO (199).

Confirmatur quoddam statutum.

(Laterani, vii Idus Maii.)

Justis petentium desideriis, etc. Cum igitur dilectus filius Albanensis electus ad locum vestrum, in quo relictis sæculi vanitatibus Domino militatis, de mandato nostro dudum accedens, quoddam fecerit institutum secundum quod vivere debeatis, nos vestris supplicationibus inclinati, institutum ipsum, sicut pie ac provide factum est, approbantes, illud statuimus robur debitum obtinere, inhibentes ne quis contra illud vos audeat molestare. Nulli ergo, etc. constitutionis et inhibitionis, etc. usque incursum.

Datum Laterani, vii Idus Maii, pontificatus nostri anno quartodecimo.

LI.

NOBILI VIRO WLADISLAO (200) NATO QUONDAM NOBILIS VIRI ODDONIS (201) DUCIS POLONIÆ.

Recipitur sub protectione beati Petri.

(Laterani, iii Idus Maii.)

Cum a nobis petitur, etc. Eapropter, dilecte in

(201) *Odonis* sive *Otonis* ducis Pomeraniæ, cujus dominium exploso patre Miesislao sene sibi vindicaverat, Cazimiri partes secutus. Porro ducem Poloniæ vocat Innocentius, quia Pomerania major *Pan-*

Domino fili, devotionis tuæ sinceritatem quam circa libertatem ecclesiasticam geris, et quam Ecclesiis et personis ecclesiasticis in tuo ducatu recognovisse dignosceris (202), attendentes, ut ab Ecclesia protectoris, gratiam sentias quam satagis honorare, personam tuam cum universis bonis quæ in præsentiarum rationabiliter possides, aut in futurum justis modis poteris adipisci, sub beati Petri et nostra (203) protectione suscipimus et præsentis scripti patrocinio communitus. Ad indicium autem hujus a sede apostolica protectionis perceptæ quatuor marcas gratis oblatas singulis trienniis nobis nostrisque successoribus ad Poloniæ pondus persolves. Decernimus ergo ut nulli omnino hominum, etc. usque incursum.

Datum Laterani, III Idus Maii, anno quartodecimo.

LII.

ARCHIEPISCOPO SENONENSI (204) ET SUFFRAGANEIS EJUS.
De negotio episcoporum Aurelianensis et Antissiodorensis.

(Datum, ut in alia.)

(205) Ille sinceræ dilectionis affectus qua charissimi in Christo filii nostri Philippi regis Francorum illustris zelamur salutem nos vehementer inducit ut si quando contra rationes et libertates ecclesiasticas, quas in regno suo illæsas hactenus custodivit, aliquid dicitur commisisse, apud ipsum opportune monitis et precibus insistamus; quatenus illius intuitu in cujus oculis nuda sunt omnia et aperta, qui propter progenitorum suorum (206) devotionem et suam Ecclesiæ suæ reverenter exhibitam regnum suum custodivit illæsum, quin etiam magnifice augmentavit, contritis graviter regnis illis quorum reges rationes et libertates ecclesiasticas infringere præsumperunt, illud corrigat et emendet, vincens salubriter semetipsum pro Deo et propter Deum; cum sic vinci sibi non cedat ad dedecus, sed potius ad honorem, sitque nihilominus sibi apud homines magis quam vincere gloriosum. Sane cum dudum no-

nonia dicitur a Cromero ibidem et lib. vi in Cazinero.

(202) *Dignoscens*. Dispari consilio patris sui Walisdai Magui, sive Losconogi, qui Dei templa vi armata conculcaverat.

(203) *B. Petri et nostra* male igitur Bzovius qui in Honorio III 1218, § 6, vult eundem pontificem Ladislaum dic. Walisdaum sputatorem ducem et Ecclesiam Calistiensem in Polonia x Kal. Junii sub protectione B. Petri suscepisse, sed aliter sensisset eruditus vir si sorte magistra epistolæ istius contextum legisset. Hæc enim gesta fuere anno Domini 1212, Innoc. pontificatus anno 14.

(204) *Senonensi* de quo lib. xiii, epist. 14, quam vide ad interpretationem hujus epistolæ, et epist. I, lib. xvi.

(205) Vide lib. xiii, epist. 190, 191

(206) *Progenitorum Pippini et Caroli Magni*, qui orthodoxus imperator in tumuli inscriptione ex Chron. S. Benigni Divionensis dicitur, adde Robertum et alios qui regis munificentia liberalitate S. R. E. imperium auxere. Vide lib. xvi, epist. 2 et Ferratum, De juribus regni privil. 2, c. *Adrianus*, c. *In synodo* 63, distinct.

A stris fuisset auribus intimatum quod ipse contra venerabiles fratres nostros Antissiodorenses et Aurelianensem episcopos indignatus, rem agi præceperit non utique sui moris, sed nec etiam sui juris, eorum faciens saisiri regalia, nec non etiam quædam alia præter illa, licet nondum essent confessi de forisfacto aliquo vel convicti, nec ad satisfaciendum commoniti vel inducti, pro eo quod quidam milites eorundem in suo exercitu constituti ad locum quem eos adire præceperat cum aliis accedere recusarunt, absentibus ipsis episcopis per licentiam ab ipso liberaliter impetratam, ac super his ipsorum et vestris supplicationibus minime acquiescens, coegerit eos miserabiliter exulare; nos serenitatem suam rogandam duximus et monendam, et in remissionem sibi suorum injunximus peccatorum, ut pro divini nominis gloria et apostolicæ sedis honore faceret præfatis episcopis subtracta restitui universa, et eos secundum consuetudinem approbatam juste ac modeste tractari, donando nobis intercedentibus pro Deo et propter Deum si quam præfati pontifices adversus eum commisissent offensam, ne hac occasione contingeret inter regnum et sacerdotium scandalum suboriri, quia nos in majoribus curarem gratia eidem, faciente Domino, vicissitudine respondere. Ipse vero inter cætera per suas litteras se excusavit quod alia quam regalia saisiri non fecerat, nec ipsos coegerat exulare, cum libere possent in suis diocesis commorari, et si super his curiæ suæ velent subire iudicium; quod quandoque acceptarent audire, ob reverentiam nostram condonare paratus erat emendam, si forsitan tenerentur sibi aliquam exhibere. Licet autem iidem episcopi in regno suo libere commorentur, ex eo tamen exsules possunt dici quod a propriis domibus sunt ejecti et rebus aliis spoliati. Alia etiam quam regalia saisisse videtur cum domos episcopales, quæ eadem immunitate qua ecclesiæ gaudent (207), et eorum utensilia et mobilia undecunque deducta fecerit occupari. Iudicium autem spoliati subire non debent, cum ex ge-

(207) *Gaudent*: quamvis privilegii metas transgredi non liceat, c. *Porro*, De privilegiis, quoniam lex priva. 4, de privato lata apud Gellium lib. x Noct. Attic. c. 20, imo nec privati regni metas excedit ex S. C. adversus unum aut alterum Helvetiorum, quorum limite Bernensi senatus augusti purpurata jurisdictione terminatur. Abnuebant siquidem in suprema curia contestari, quod apostolicam Romanæ Ecclesiæ religionem non sectarentur, ideoque privilegio sociorum, qui regis imperio famulari gloriantur, fori præscriptionem proponebant, sed publice pro tribunali liliato, eo quod in iudicio ex citationis libello non stetissent, contumacia notati sunt, patronoque eorundem in excusationis allegatione, attestatio coram omnibus concessa fuit 9 Julii 1609. Cæterum animadvertite ex hac epistola, ubi majus conceditur privilegium, minus concessum videri c. ex parte xxvii De decimis, et ibidem glossa. Quod si domus augusta privilegio gaudet toto tit. De privileg. dom. aug. lib. xii, cod. Ecclesia parem titulum immunitatis consequetur, quem Trajani nostri Christianissimi eidem jamdudum concessere.

nerali, sicut accepimus, consuetudine regni sui (208) A fidelis a domino sine iudicio (209) spoliatus nec diem ab ipso super spoliatione sua vel alio teneatur recipere, nec in ipsius curia experiri, nec etiam vinculum fidelitatis servare.

Cum igitur super prædictis se duxerit excusandum, et illud silendo transierit quod eorum fecit saisiri (210) regalia, cum necdum de aliquo forisfacto confessi fuerint vel convicti, nec etiam ad satisfaciendum commoniti vel inducti, tacite id concessisse videtur. Quod etiam ex tenore litterarum suarum, quas præfatis episcopis direxit, evidenter apparet; in quibus continetur expresse quod militibus eorum præceperat ut irent cum baronibus (211) illis quos ad quemdam locum duxerat destinandos et quia illi ad præceptum ipsius illuc accedere noluerunt; dixit ipsos episcopos erga se de exercitu defecisse, et propterea illorum saisivit regalia et illa quæ in eis pertinent ad jurisdictionem terrenam. Unde præsumitur quod in causa et modo ordinate processerit contra eos, cum pro aliena culpa, videlicet militum, si qua fuit, spoliasset eosdem non convictos nec monitos vel citatos. Verum quia suæ salutis magis expedit et honori in intuitu pretiosi sanguinis Jesu Christi, quo sibi sponsam suam, Ecclesiam videlicet, desponsavit, eidem condonet si ab ipsius ministris in ipsum aliquid sit commissum quam illi molestiam inferat indebitam vel gra-

(208) *Consuetudine regni sui*, quæ dicitur jus non scriptum ἄγραφοι νόμοι τὰ ἔθνη apud schol. Thocydidis in illa verba Periclis καὶ ὅσοι ἄγραφοι ὄντες αἰσχύνει ἑμὲ ὁμογενεῖν φέρονται, jus consensu et moribus καὶ τῶν πόλεων νομοθεσία receptum, Theophilus, § 1 De officio iudicis apud Justinian.

(209) *Sine iudicio*. Malo more aliquem interpretationem adulteram juris municipalis Innocentio suggestisse patet ex illis verbis (sicut accepimus). Nam si subjiciamus Philippum regni consuetudini, ex ejusdem formula, rite et jure optimo sine iudicis auctoritate feudum prehendere potuit, ratione directi domini, cuius intentionem habet fundatam in re. i. in universo regno; feudorumque omnium est dominus directus ut ipse, ideoque proprietatem domini habet per vassallum (sicut ceteri feudi domini) cum is possideat, cuius nomine quid possidetur, argumento ducto a filiofamilias et servo, quorum nomine pater et dominus possidere dicuntur l. xxiv, quod servus de acquir. vel omitt. poss. quæ non tantum est corporis, quod remanet penes vassallum, sed etiam juris et directi domini in hac specie, cuius illibatum imperium sibi dominus feudi retinuit l. ait prætor, § ult. de precario. Plurimum enim ex jure possessio mutatur l. Possessio 49. De acquir. vel omitt. possess.; sed et jure communi idem præstare potuit, cum prehensens nullum iudicium exerceat, sed suo jure utatur argumento l. 1 C. si servus export. van. Etenim via facti, l. extra iudicium concepta jure suo utenti conceditur apud Chass. in consuet. Burg. § 1 et ult. De feudis. Mansuerius in praxi de feudis § 1; deinde agit coram iudice, ex constitutione regia Philippi IV. De feudis et Caroli IX anno Domini 1563, § 11, cuius sententia decernitur, an bene vel male, prehensio sive feudi vindicatio facta fuerit. Lucius Plac. tit. 3, c. 1. quæ omnia ordine iudiciario in suprema curia processere, cum nobilis vir Gaspardus Lourdinus de Saligny ratione castri Sancti Joannis in comitatu Cadrolensi siti experie-

batur adversus Theophilam du Bois mense Decembri anno Domini 1613. Nam etiam si in jure municipalis Burgundiæ, præscriptis verbis non concipiatur feudi prehensio, tamen ab emphyteusi ad feudum argumento ducto obtinet, utpote, quæ dominum directum privative spectet, in tantum ut ab eodem cedi, et tanquam privatum commodum domini transferri aliquo titulo possit, quidquid sentiat interpret consuetudinis Parisiensis § 1, glossa 1, in verbo *le Seigneur*, n. 54; secus in jure gentili retractus ex S. C. 15 Junii 1607, quia proximus agnatus læditur ex jure municipalis, cuius religio in hac parte adversatur juri communi vulgata l. Dudum C. de contrah. empt.

Datum Laterani, II Idus Maii, pontificatus nostri anno XIV.

Scriptum est in eundem fere modum super hoc regi-

batur adversus Theophilam du Bois mense Decembri anno Domini 1613. Nam etiam si in jure municipalis Burgundiæ, præscriptis verbis non concipiatur feudi prehensio, tamen ab emphyteusi ad feudum argumento ducto obtinet, utpote, quæ dominum directum privative spectet, in tantum ut ab eodem cedi, et tanquam privatum commodum domini transferri aliquo titulo possit, quidquid sentiat interpret consuetudinis Parisiensis § 1, glossa 1, in verbo *le Seigneur*, n. 54; secus in jure gentili retractus ex S. C. 15 Junii 1607, quia proximus agnatus læditur ex jure municipalis, cuius religio in hac parte adversatur juri communi vulgata l. Dudum C. de contrah. empt.

(210) *Saisiri*. Prehensionem, saisinam vocat.

(211) *Baronibus*. Proceribus Franciæ, plures etiam optimates et barones congregari fecit Aymonius lib. v De gestis Francorum c. 53. V. Boerium in consuetud. Biturig. et jurisd. omni jud. § 3, glos. 3.

(212) *Emenda* 60 librarum Parisiensium si super appellationis causa episcopi non obtinuissent ex præscripto constitutionis regie § 4, parte I vet. St. parisiens., tit. De appell. et emenda, vel si vadimonio contracto in iudicio dicta die non stetissent, tunc enim æremodicii vinculo astricti fuissent. Hujusmodi autem multas, fructus jurisdictionis vocat Baldus l. 1, C. De fruct. et litium exp. Tacitus, XIV Annal., c. 10: «Auxitque Patrum honorem statuendo, ut qui a privatis iudicibus ad senatum provocassent, ejusdem pecuniæ periculum facerent, cuius ii qui imperium appellavere. Nam antea, multa pecuniaria nequaquam irrogata temere appellantibus reperitur:» quod justus Lipsius non animadvertit, dum in genere, loco supra citato, de appellationibus tractat.

(213) *Timiditatem* quæ a cunabulis regni florentissimi damnata est, ut libertatem seu franchisiam, quæ eidem Franciæ nomen imposuit, oculis et sinu oscularetur.

(214) *Remissione* quam diligentissimi Ecclesiæ Gallicanæ Patres ingenua virilis animi sanctitate

usque grata teneamur vicissitudine respondere. In eundem fere modum ut supra scriptum est Carnotensi et Trecenti episcopis et dilecto filio Willelmo archidiacono Parisiensi usque gloriam in futuro, ac sollicitudo et diligentia vestra clareat in effectu, cumulusque vobis ex hoc æternæ retributionis accrescat, et nos devotionem vestram possimus non immerito commendare.

Datum, ut in alia.

LIII.

TURRITANO ARCHIEPISCOPO.

Datur episcopo Sorrano facultas cedendi.

(Laterani, viii Kal. Junii.)

Supplicavit nobis venerabilis frater noster Sorranus episcopus ut ei cedendi licentiam concedere dignaremur. Quocirca fraternitati tuæ per apostolica scripta mandamus quatenus si videris expedire, cum etiam dilectus filius nobilis vir Turritanus iudex sæpius hoc per suas litteras nos rogarit, eidem auctoritate nostra licentiam cedendi concedas, injungens eidem ut ad claustrum suum redeat et ibidem suum impendat Domino famulatum.

Datum Laterani, viii Kal. Junii, pontificatus nostri anno quartodecimo.

LIV.

ABBATI ET CONVENTUI REOMENSI.

Adversus exactiones episcoporum.

(Laterani, viii Kal. Junii.)

(215) Cum a nobis petitur quod justum est, etc. Eapropter, dilecti in Domino filii, vestris justis postulationibus grato concurrentes assensu, præsentium auctoritate districtius inhibemus ne venerabiles fratres nostri Lugdunensis archiepiscopus et episcopus Lingonensis vel aliquis vester prælatus procuraciones aut exactiones indebitas a vobis extorquere præsumat, sed his quæ juxta Lateranensis statuta concilii debentur eisdem contenti existant, statuentes ne aliquis in vos vel villas vestras sine manifesta et rationabili causa excommunicationis, suspensionis vel interdicti sententiam audeat promulgare. Decernimus ergo ut nulli omnino hominum, etc. inhibitionis et constitutionis, etc. usque incursum.

Datum Laterani, viii Kalen. Junii, anno quarto decimo.

LV.

ABBATI THEOLOGI, ET PRIORI CISTERCIENSI.

De reformatione monasterio Reomensis.

(Datum, ut in alia.)

(216) Quoties per suggestionem falsitatis et veritatis suppressionem circumvenire nos aliqui sategunt, circumveniunt potius semetipsos; quia cognita veritate, quidquid taliter impetrant, nullius decernitur esse valoris, cum mendax precator carere debeat impetratis. Sane cum olim ad

fulti, a negotiis quæ sæpius reipublicæ Christianæ incremento, aggressi sunt, totis viribus abdicarunt, ita ut de vigore et sollicitudine, debitæ laudis elogio

nostram audientiam pervenisset quod Reomense monasterium tam in spiritualibus quam in temporalibus non modicum foret collapsum, venerabili fratri nostro Eduensi episcopo et dilecto filio abbati de Buxeria dedimus in mandatis ut ad idem monasterium accedentes, quæ ibidem corrigenda essent corrigere tam in capite quam in membris. Ipsi vero, sicut ex litteris eorum accepimus, mandatum apostolicum exsequentes, ad locum personaliter accesserunt, et inquisitione præhabita diligenti, præfatum monasterium tam in spiritualibus quam in temporalibus invenerunt multo melius se habere quam se longe retroactis temporibus habuisset. Quosdam etiam de fratribus, qui cum dilecto filio ejusdem cœnobii abbate discordes erant, ad veram pacem et firmam concordiam revocarunt. Nuper autem nuntius venerabilis fratris nostri episcopi Lingonensis ad præsentiam nostram accedens, a nobis inquisitionem contra dictum abbatem ad vos, prædictorum mentione non habita, impetravit. Cum igitur, sicut ex multorum religiosorum virorum testimonio nec non et capituli Reomensis accepimus, idem abbas monasterium ipsum, sicut vir providus et discretus, tam in spiritualibus quam in temporalibus per Dei gratiam non modicum augmentarit, discretioni vestræ per apostolica scripta præcipiendo mandamus quatenus supersedentes negotio memorato, in facienda inquisitione auctoritate litterarum nostrarum nullatenus procedatis, ne innocentia confundatur aut veritas conculcetur.

Datum, ut in alia per totum

LVI.

SANCTÆ COLUMBÆ SENONENSIS ET SANCTI GERMANI ANTISIODORENSIS ABBATIBUS, ET DECANO ANTISSIODORENSI.

Ejusdem argumenti cum epistola. 54.

(Laterani, xvi Kal. Junii.)

Cum dilectis filiis abbati et monachis Reomensibus duxerimus indulgendum ne venerabiles fratres nostri Lugdunensis archiepiscopus et episcopus Lingonensis vel aliquis eorum prælatus procuraciones aut exactiones indebitas ab ipsis extorquere præsumat et districtius inhibuerimus auctoritate apostolica statuendo, ne aliquis in eos vel villas ipsorum sine manifesta et rationabili causa excommunicationis, suspensionis et interdicti sententiam audeat promulgare, discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus quatenus illos qui contra inhibitionem et constitutionem nostram duxerint temere veniendum, ut ab hujusmodi præsumptione desistant, censura canonica sublato appellationis obstaculo compescatis. Quod si non omnes, etc. duo vestrum

Datum Laterani, xvi Kal. Junii, anno xiv.

a pontif. max. commendentur.

(215) Vide infra epist. 56.

(216) Vide infra epist. 61.

LVII.

TOLETANO ARCHIEPISCOPO.

Excusat se quod non possit de primatia judicare.
(Laterani, Kal. Junii.)

(217) Quod petitiones quas obtulisti nobis per M. clericum tuum super negotio primatiæ nondum admisimus, non ex duritia, sed ex providentia noveris processisse, cum et in his et in aliis opportuno tempore te velimus, quantum cum Deo possumus, exaudire. Sed cum ex Saracenorum incursu grave nunc timeatur Hispaniæ dispendium imminere, non oportet occasione hujusmodi primatiæ aliud in Hispania modo scandalum suscitari; præsertim cum tibi jus tuum minime negligentiam providentiam ipsam nolimus esse damnosam. Ejus igitur exemplo qui ait: *Cum accepero tempus, ego justitiam judicabo* (Psal. LXXIV), cum opportunum tempus advenerit, tibi iudicium et justitiam faciemus.

Datum Laterani, Kal. Junii, pontificatus nostri anno quartodecimo.

LVIII.

ILLUSTRI REGI PORTUGALIÆ.

Confirmat ejus testamentum.
(Laterani, vi Kal. Junii.)

(218) Is qui tangit montes et fumigant cor tuum tetigisse videtur ad pœnitentiam salutarem, dum corporali ægitudine te affligens, ad sanandas spirituales ægitudines te induxit, quatenus recogitando annos tuos, in amaritudine animæ tuæ pro excessibus tuis, quibus Creatorem tuum multipliciter offendisti, offerres ei sacrificium vespertinum. Unde licet infirmus corpore, animo tamen sanus, legitimum condidisti, sicut accepimus, testamentum, in quo, pro tuorum remedio peccatorum, piis locis et viris religiosis nec non infirmis et indigentibus multa legasti, de filiis et filiabus, nepotibus et neptibus tuis, nec non et aliis quibusdam personis, ac etiam ipso regno provida deliberatione disponens. Quæ omnia suppliciter postulasti per sedem apostolicam confirmari, sicut in scriptis authenticis continentur expressa. Nos autem ipsius seriem testamenti coram nobis perlegi fecimus diligenter, et intelleximus omnia rite disposita; illis duntaxat exceptis quæ de quibusdam monasteriis disponere præsumpsisti, nisi forsân de jure intellexeris patronatus, cum juxta canonicas sanctiones nulla sit laicis de rebus ecclesiasticis attributa facultas disponendi. Quare tuis supplicationibus inclinati, testamentum ipsum in cæteris omnibus approbantes, illud juxta finale tuæ dispositionis arbitrium statuimus et præcipimus inviolabiliter observandum. Nulli ergo, etc., approbationis, constitutionis et præceptionis, etc., usque incursum.

Datum Laterani, vi Kal. Junii, anno quartodecimo.

(217) Vide lib. XIII, epist. 5.

(218) Vide infra epist. 60, 115 et seqq.

A

LIX.

SANCIO ILLUSTRI REGI PORTUGALENSI.

Super eodem et aliis.

(Laterani, vii Kal. Junii.)

(219) Ex tenore litterarum tuarum accepimus evidenter quod cum apostolica sedes inclytæ recordationis Adelfonsum progenitorem tuum nomine regiõ ac regalibus insigniis decorarit, et ipsum ac successores suos adoptans in beati Petri filios speciales, eos et regnum Portugalense specialibus privilegiis suaque protectione curaverit communire, tu in regno, Domino disponente, succedens eidem, ad clementiam ejus recurris sub confidentia speciali, non hæsitans ullo modo te ab ipsa in justis petitionibus exaudiri. Inde est quod volens animæ tuæ salutis et regni tibi commissi tranquillitati consulere, nec non in posterum tuo generi providere, ne intestatus decederes, de rebus tuis mobilibus et immobilibus testamentum, episcoporum et baronum terræ tuæ consilio, ac assensu etiam primogeniti filii tui, qui tibi debet in regno succedere, condidisti: postulans illud per sedem apostolicam confirmari, ne ipsum cujusquam temeritas violare præsumat. Et quoniam ex humana fragilitate pro violentia clericorum et religiosorum virorum captione in canonem sæpius incidisti sententiæ promulgatæ, in gravi adeo ægitudine constitutus quod de proprii corporis salute desperas, a venerabili fratri nostro Baracensi electo absolutionem humiliter postulasti; qui tibi eandem impendit juxta formam Ecclesiæ consuetam. Verum quia nullatenus dubitas quin quod in excessibus hujusmodi et aliis quampluribus, quæ, instigante humani generis inimico, te commisisse vehementissime doles, divinam gravissime offenderis majestatem nobis humiliter supplicasti ut pœnitentiam tibi a præfato electo injunctam et absolutionem impensam ratam dignaremur habere, teque absolvere a debito quo teneris pro excessibus memoratis apostolicam sedem adire. Nos igitur existimantes præfatum electum, utpote virum providum et honestum, circa te in prædictis provide processisse ac maturitatem debitam observasse, processum ejus ratum habentes, serenitati tuæ duximus injungendum ut injunctam tibi ab eo pœnitentiam salutarem humiliter exsequaris. Et quoniam salutis tuæ credimus expedire ut ea quæ pro tuorum peccatorum remedio in testamento legasti, te vivente facias erogari, excellentiæ tuæ consulimus bona fide ut id adimpleri facias cum præsens vita vegetat tuos artus, non exspectans ut post mortem tuam ea alii exsequantur quæ potes facere per te ipsum.

Datum Laterani, vii Kal. Junii, anno quartodecimo.

(219) Vide supra epist. 8 et lib. I, epist. 99, et lib. XV epist. 24.

LX.

COMPOSTELLANO ARCHIEPISCOPO, ET BRACARENSI ELECTO, ET ZAMORENSI EPISCOPO.

Ut faciant observari testamentum regis.

(Laterani, vi Kal. Junii.)

Is qui tangit montes et fumigant cor charissimi in Christo filii nostri illustris regis Portugalie tetigisse videtur ad poenitentiam salutarem, dum ipsum affligens aegritudine corporali, eundem ad sanandas aegritudines spirituales induxit; quatenus, etc., *in eundem fere modum ut in (220) prima, usque* illis duntaxat exceptis quae de quibusdam monasteriis ordinare praesumpsit, nisi forsitan de jure intellexerit patronatus, cum juxta canonicas sanctiones, etc., *in eundem fere modum ut in eadem, usque* inviolabiliter observandum. Quocirca fraternitati vestrae per apostolica scripta praecipiendo mandamus quatenus testamentum ipsius faciatis auctoritate nostra firmiter observari, contradictores, si qui fuerint, per censuram ecclesiasticam sublato appellationis obstaculo compescendo. Quod si non omnes, etc., singuli vestrum ea nihilominus exsequantur.

Datum Laterani, vi Kal. Junii, pontificatus nostri anno quarto decimo.

LXI.

GUIDONI ABBATI MONASTERII SANCTI JOANNIS REOMENSIS, EJUSQUE FRATRIBUS TAM PRAESENTIBUS QUAM FUTURIS REGULAREM VITAM PROFESSIS IN PERPETUUM.

De confirmatione privilegiorum.

(Laterani, ii Kal. Junii.)

(221) Desiderium quod ad religionis propositum et animarum salutem pertinere monstratur, actore Deo, sine aliqua est dilatione complendum. Eapropter, dilecti in Domino filii, vestris justis postulationibus clementer annuimus, et praefatum beati Joannis monasterium, in quo divino mancipati estis obsequio, gloriosorum virorum Clodovei et Caroli et aliorum regum Francorum praecipitis munitum, et fratrum nostrorum Segoaldi, Brunonis, Joceranni, Guillenci et aliorum Lingonensium episcoporum scriptis roboratum, ad exemplar Patrum et praedecessorum nostrorum sanctae recordationis Alexandri (222), Innocentii et Eugenii, Romanorum pontificum, cum possessionibus et bonis suis sub beati Petri et nostra protectione suscipimus et praesentis scripti privilegio communimus, statuantes ut quascunque possessiones, quaecunque bona idem monasterium impraesentiarum juste et canonice possidet, aut in futurum, etc., *usque* illibata permaneant; in quibus haec propriis duximus exprimenda vocabulis: Ecclesiam videlicet de villa quae dicitur Corpus Sancti, ecclesiam Atteiensis, ecclesiam Sancti Georgii de Simiriaco, ecclesiam de Biriaco, ecclesiam de Vincis, ecclesiam de Trultriaco, ecclesiam de Asiaco, ecclesiam de Niudis, ecclesiam de Asinariis, ecclesiam de Cortemmiaco, capellam Montis Barri, ecclesiam de Buciaco, ecclesiam de Riciaco, ecclesiam

A de villiaco [Juliaco], capellam Sancti Medardi, ecclesiam de Scolis, ecclesiam Estivei, ecclesiam Camedonensem, ecclesiam de Stez [Estel], ecclesiam de Beleun cum capella de Reu, ecclesiam de Barro cum capella de Torceio, quidquid juris habetis in villis Sancti Remigii, videlicet Betsfontis, Visarnei, Teleliaci; quidquid etiam frater noster Godefridus Lingonensis episcopus vobis juste concessit et scripto suo firmavit. In Eduensi episcopatu ecclesiam de Jonaio, ecclesiam de Suiciaco, ecclesiam de Sancto Germano de Mondavit [Mundaum], ecclesiam de Tisiaco, ecclesiam Sanctae Magnentiae, capellam de Rouredo, ecclesiam de Cadriaco cum capella ejusdem villae, ecclesiam Sancti Medardi, ecclesiam Sanctae Mariae in villa Jovis. In episcopatu B Matisconensi, in Saturniaco ecclesiam Sancti Andreae cum capella Sancti Leodegarii, ecclesiam Sancti Martini de Cereis cum capellis ad eam pertinentibus, capellam de Bucheriis [Bufariis] cum appendiciis suis, in episcopatu Nivernensi monasterium Sancti Petri de Glanno. In Tullensi episcopatu ecclesiam Sancti Stephani. Concordiam praeterea inter vos et sorores ecclesiae Sanctae Mariae de Rubeomonte de parochia Asiaca a fratre nostro Gottefrido Lingonensi episcopo utriusque partis assensu rationabili providentia factam favoris nostri munimine roboramus. Ex donatione Galteri quondam Lingonensis episcopi ecclesiam de villa Morien. cum appendiciis suis. Ex donatione Manasserii quondam Lingonensis episcopi ecclesiam de Marmajaus, C Ecclesiam de Santingne, ecclesiam de Pise cum appendiciis suis, capellam Sancti Thomae apud Montem [Turin] Barrum, ecclesiam de Columble. Ex donatione Hilduini quondam Lingonensis episcopi domum Dei de Espessia. Ex donatione Hugonis quondam ducis Burgundiae gestium quod habebat in villa monasterii Sancti Joannis, et domum beati Thomae juxta capellam apud Montem Barrum, furnagium hominum ultra pontem manentium, jus quod nullus ibi furnum aedificet praeter vos, pressoria Montis-Barri, et proventus ipsorum. Ex donatione Oddonis ducis Burgundiae filii praedicti Hugonis gestia quae habebat in villis, scilicet Vineis, Barro, et Atheis, tam in hominibus quorumlibet aliorum. Ex donatione Galteri quondam Lingonensis episcopi, in ecclesia de Esposse quatuor libras, in ecclesia de Pisa quatuor libras, in ecclesia de Columble quadraginta solidos monetae Divionensis Compositionem. [ducis. Concordiam] quoque inter vos et canonicos de Espissia super decem libris censualibus usualis monetae per terram nobilis viri ducis Burgundiae et aliis rebus, sicut in authentico Hilduini quondam Lingonensis episcopi continetur, rationabili providentia factam, nec non et compositionem inter vos et nobilem virum Guidonem de Capis super capella quam idem nobilis construxit apud Juleium [Juliacum], sicut provide factae sunt

(220) Supra ep. 58.

(221) Vide supra epist. 54, et seqq.

(222) Apud Roverium pag. 241, *Innoc., Eug., Alexandri et alior. pont.*

et ab utraque parte sponte receptæ. Ad hoc etiam A prohibemus ne aliquis monachus vel conversus sub professione, etc., *ut supra epist. 23, usque* respondere. In parochialibus vero ecclesiis quas habetis liceat vobis sacerdotes eligere et diœcesano episcopo præsentare, quibus, si idonei fuerint, episcopus curam animarum committat, ut ei de spiritualibus, vobis vero de temporalibus debeant respondere. Obeunte vero te nunc ejusdem loci abbate, etc., *usque* providerint eligendum. Decernimus ergo ut nulli omnino hominum liceat præfatum monasterium temere perturbare, etc., *usque* profutura, salva sedis apostolicæ auctoritate et diœcesanorum episcoporum canonica justitia. Si qua igitur in futurum ecclesiastica *usque* æternæ pacis inveniant. Amen.

Datum Laterani, per manum Jcannis Sanctæ Mariæ in Cosmidin diaconi cardinalis, S. R. E. cancellarii, 11 Kal. Junii, indictione xiv, Incarnationis Dominiæ anno 1211, pontificatus vero domini Innocentii papæ III anno decimo quarto.

LXII.

GUIDONI ABBATI MONASTERII SANCTI MICHAELIS DE TORNODORO, EJUSQUE FRATRIBUS TAM PRÆSENTIBUS QUAM FUTURIS REGULAREM VITAM PROFESSIS IN PERPETUUM.

Super eodem.

(Laterani, Kal. Junii.)

Quoties a nobis petitur quod religioni et honestati convenire dignoscitur, animo nos decet libenti concedere et petentium desideriis congruum suffragium impertiri. Eapropter, etc., *usque* clementer annuimus, et prædecessorum nostrorum felicitis recordationis Innocentii, Lucii et Clementis Romanorum pontificum vestigiis inhærentes, præfatum monasterium Sancti Michaelis de Tornodoro, in quo divino mancipati estis obsequio, sub beati Petri et nostra protectione suscipimus et præsentis scripti privilegio communimus; statuentes ut quascunque possessiones, quæcunque bona, etc. *ut in alio privilegio, usque* illibata permaneant; in quibus hæc propriis duximus exprimenda vocabulis: Locum ipsum in quo præfatum monasterium situm est, cum terris, hominibus in eodem burgo manentibus, et aliis omnibus suis pertinentiis. Quidquid Guillelmus filius Guidonis quondam comitis et Mathildis comitissæ Nivernensis in eodem burgo libere vobis concessit, scilicet totum territorium quod infra metas continetur. Decem libras censuales, et ventas illius terræ, de qua census colligitur in villa Tornodori; ecclesiam Sancti Ambrosii de Atheiis, cum terris, decimis et pertinentiis suis; ecclesiam de Laniaco villa cum pertinentiis suis, et tertiam partem decimæ de Laniaco castro; capellam et villam de Scisciaco cum pertinentiis suis, capellam de Melleniaco cum pertinentiis suis, ecclesiam de Valle Pelletana cum terris et molendino, capellam de Floigniaco, et villam, et molendinum, cum justitia, terris et appendiciis suis; villam quæ Carriacus dicitur, cum molen-

dinis, terris et justitia; ecclesias et villas de Caniaco, cum justitia et appendiciis suis; ecclesiam de Spincolo cum duabus partibus decimæ, et decimam molendini Camelli; ecclesiam Sanctæ Columbæ cum decimis et appendiciis suis; capellam Sancti Wine-mari, cum decimis et redditibus suis; ecclesiam de Anziaco servili, cum tertia parte decimæ et tertia parte molendinorum, et molendinum quod juxta castrum situm est, cum terris et possessionibus suis; ecclesiam de Pinella, et villam, cum justitia et omnibus appendiciis suis; decimam finagii de Passum, et tertiam partem ejusdem nemoris, cum terris et justitia; ecclesiam de Crusiaco, cum decimis et redditibus suis; ecclesiam de Puteis, cum domo; ecclesiam et villam de Curtegradu, cum justitia et omnibus appendiciis suis; ecclesiam de Ebroillo, et medietatem decimæ, terras et redditus, cum pertinentiis suis; ecclesiam de Turgeio, cum tertia parte decimæ, cum terris, pratis et silvis; ecclesiam Sancti Laurentii de Corz, et tertiam partem decimæ; usuarium silvarum de Wanlai et de Turecio et de Ebroiolo ad omnes usus et officinarum ecclesiæ Sancti Michaelis, et molendinorum de burgo Tornodori, et ad omnes usus domus et furni de Curtegradu, et pasturam animalium ejusdem villæ, et pastiatum sexaginta porcorum, duas partes decimæ de villa quæ dicitur Viros. Quidquid juris habetis in ecclesia de Lentagio tam in redditibus quam in decimis; ecclesiam de Prataleno, cum tertia parte decimæ, terris et possessionibus suis; decimam finagii quod Stet dicitur; ecclesiam Sanctæ Trinitatis de Barro supra Secanam, cum terris et molendinis ad eandem ecclesiam pertinentibus, et nundinis festivitatis sanctæ Trinitatis, id est Dominica, secunda et tertia feria, et tertiam partem molendinorum de Villa Morini, cum terris et pratis; terras et redditus de Valeriis et de Chaale et de Estorviaco; terras cum pratis et redditibus de Sanctis Virtutibus; capellam de Monasteriolo, cum terris, pratis, silvis, cum tertia parte justitiæ; capellam et medietatem villæ Campaniaci, cum justitia, terris, aquis, sylvis ad eandem villam pertinentibus. In episcopatu Trecensi ecclesiam Sancti Petri in villa quæ dicitur Jassanz, cum decimis, terris, molendinis, pratis et omnibus appendiciis suis. Et in eadem parochia, in villa quæ Trena dicitur, capellam Sancti Michaelis; molendina de burgo Beraldi et de burgo Tornodori, et molendina Bernerii; duas partes sedis molendini quod Chamelli dicitur; capellam de Capa, et totum finagium, cum justitia et vineis; et terram quæ dicitur Charum, et campum Bamfredi, et tertiam partem communis justitiæ, Vallis Planæ. Sanæ novalium vestrorum, etc., *usque* exigere ac extorquere præsumat. Liceat quoque vobis clericos vel laicos liberos et absolutos e sæculo fugientes ad conversionem recipere, et eos absque contradictione aliqua retinere. Prohibemus insuper ut nulli fratrum vestrorum post factam in eodem loco professionem, etc., *usque* discedere. Discedentem vero, etc., *usque* re-

tinere. Cum autem generale interdictum terræ fuerit, etc., usque officia celebrare. In parochialibus vero ecclesiis quas habetis liceat vobis, etc., ut in alio privilegio, usque debeant respondere.

Statuimus præterea ut quicumque in castro Tornodori et in parochia Sancti Aniani moriuntur, sicut antiquitus obtentum est et hactenus pacifice observatum, non alibi quam ad vestrum monasterium deferantur, nisi sui compotes alibi elegerunt sepulturam. Indulgemus etiam vobis ut in toto castro Tornodori nulli liceat cœmeterium benedicere seu ecclesiam vel oratorium de novo construere, salvis tamen privilegiis Romanorum pontificum. Obeunte vero te nunc ejusdem loci abbate, etc., usque providerint eligendum. Decernimus ergo ut nulli omnino, etc., ut in alio, usque profutura, salva sedis apostolicæ auctoritate et diocesani episcopi canonica justitia. Si qua igitur in futurum, etc., in eundem modum ut in alio, usque præmia æternæ pacis inveniant. Amen.

Datum Laterani, per manum Joannis Sanctæ Mariæ in Cosmidindiaconi cardinalis, S.R.E. cancellarii, Kalend. Junii, indictione XIII, Incarnationis Dominicæ anno 1211, pontificatus vero domini Innocentii papæ III anno quarto decimo.

LXIII.

ELECTO ET CLERO LAUDUNENSI.

De non temere excommunicando.

(Laterani, III Kal. Junii.)

Sic nervo ecclesiasticæ disciplinæ coerceri debet insolentia perversorum ut eo non opprimantur insontes, cum censura ecclesiastica non debeat esse innocentium oppressio, sed correctio delinquentum, ut servus amputata sibi auricula dextera, gladio, quem Petrus per seipsum exerit fiat Malchus se gerens et dirigens in Dei semitam mandatorum. Sane dilectis filiis Majore, Juratis, Scabinis, et universitate communis Laudunensis conquerentibus, nostro est apostolatu reseratum quod vos et alii viri ecclesiastici sæpe in eos et in terras ac familias eorum excommunicationis et interdicti sententias sine causa rationabili ac prætermisso juris ordine promulgatis, ipsos per hujusmodi sententias multipliciter contra justitiam aggravantes, licet super his de quibus impetuntur a quoquam sint exhibere parati quod postulat ordo juris. Nolentes igitur eosdem ecclesiastica districtione indebite prægravari, cum ex apostolicæ servitutis officio sublevare teneamur injuste depressos, vobis et aliis auctoritate presentium districtius inhibemus ne in ipsos vel eorum quemlibet seu terras aut familias eorundem sine manifesta et rationabili causa excommunicationis vel interdicti sententias proferatis, decernentes hujusmodi sententias, si quæ post appellationem ad nos propter hoc legitime interpositam fuerint promulgatæ, penitus non tenere.

Datum Laterani, III Kalend. Junii, pontificatus nostri anno quarto decimo.

(225) Vide lib. II, epist. 259, et lib. XII, ep. 45, et Gesta Innoc. III, cap. 113.

LXIV.

Patriarchæ Jerosolymitano Apostolicæ Sedis Legato.

De excommunicatione regis Armeniæ.

(Laterani, xv Kal. Junii.)

(225) Cum inter Armeniæ regem illustrem et dilectos filios magistrum et fratres militiae Templi super castro Gastonis et rebus aliis quæstio vertetur, tibi nostris dedimus litteris in mandatis ut quæstionem ipsam concordia vel judicio terminares, faciens quod statueres per censuram ecclesiasticam firmiter observari. Cum igitur quidam ex fratribus ipsis ad hoc a magistro et aliis fratribus constituti fuissent ut in eisdem causis agendo contra ipsum regem, ac eidem respondendo, procederent, et parati essent hæc omnia, prout eis injunctum fuerat, adimplere, idem rex respondere noluit quibusdam petitionibus eorundem; et sic judicio non recepto, ad quod se Templarii offerebant, bona ipsorum quæ habebant in portu Bonelli et aliis Armeniæ locis, ex quibus pro majori parte sustentabantur fratres deputati ad subsidium terræ sanctæ, per violentiam occupavit, ponens in domibus eorum custodes, qui suis rebus illos uti more solito prohiberent. Cæterum; quia neque precibus neque monitis idem rex ab hujusmodi proposito potuit revocari, eidem regi ex parte nostra et auctoritate qua fungebaris mandasti ut custodibus a domibus et rebus Templariorum amotis, eosdem circa dispositionem rerum suarum consuetæ restitueret libertati. Sed, quia nec sic aliquatenus flecti potuit aut induci, diem præfixisti eidem infra quem desisteret ab hujusmodi male cœptis, et res suas dimitteret pacifice possidendas; quia paratus eras, si quid adversus eos vellet proponere quæstionis, exhibere ipsi quod postulat ordo juris; alioquin, si duceret in sua injustitia persistendum, se sciret excommunicationis sententiæ subjacere. Cumque ipse in sua contumacia perduraret, ac tu eundem excommunicationis vinculo innodasses, auctoritate Dei et nostra omnibus indigenis et peregrinis in Jerosolymitanis partibus commorantibus districtius inhibere curasti ne ipsi regi ad faciendam aliquam injuriam vel violentiam Templariis vel rebus eorum impenderent auxilium vel favorem; alioquin, postquam ad eorum notitiam perveniret, cum ipso rege pariter se scirent excommunicationis vinculo innodatos. Propter quod contra Templarios magis ipsius regis ira desæviit. Nam cunctis possessionibus earumque fructibus, quas in regno habebant Armeniæ, sunt iidem fratres ipso auferente privati, exceptis duabus illorum munitio- nibus, quas dictus rex non potuit obtinere. Ut autem ipse illos amplius affligeret et gravaret, cum ad partes Antiochenas jam dicti Templarii accessissent ad arces suas, quas adhuc in illis partibus obtinent, victualibus necessariis muniendas, idem rex, sicut ex litteris tuis accepimus, destruxit penitus casalia eorundem, quæ adhuc integræ permanebant, licet

ad ipsum omnes eorum redditus devenirent; et sic A cultoribus effugatis ipsorum, usque hodie deserta et absque habitatore perdurant. Alia quoque vice cum ivissent sæpediti Templarii ut unam de suis arcibus victualibus communirent, homines regis aggressi sunt eos in quibusdam locorum angustiis constitutos, et magistrum ac plures de fratribus et suis sociis vulnerarunt, unum ex eisdem fratribus crudeliter occidentes, præter alia damna rerum, quæ tunc ipsis gravia irrogarunt. Nos igitur sustinere nolentes ut sæpediti fratres suis possessionibus spolientur, quæ ad defensionem terræ sanctæ sunt potissimum deputatæ, præsertim cum ipsi semper parati fuerint eidem regi justitiam exhibere, ac ipse contempta justitia possessiones easdem per violentiam occuparit, venerabilibus fratribus nostris patriarchæ Antiocheno et archiepiscopo Tyrensi, et Sidoniensi, Tripolitano, Anteradensi, Nimociensi, et Famagustanensi episcopis nostris damus litteris in præceptis ut auctoritate nostra prædictam excommunicationis sententiam tam apud peregrinos quam apud indigenas terræ solemniter publicantes, eandem faciant per censuram ecclesiasticam usque ad satisfactionem condignam sublato appellationis obstaculo inviolabiliter observari. Charissimum quoque in Christo filium nostrum Joannem regem Jerosolymitanorum illustrem per scripta nostra monendum duximus et hortandum, universis etiam tam indigenis quam peregrinis in Jerosolymitanis partibus commorantibus dedimus in mandatis ut pro reverentia beati Petri et nostra nec non et intuitu terræ sanctæ fratribus ipsis, quorum subsidium eidem terræ noscitur non modicum profuturum, juxta quod tuo consilio discreto duxeris providendum, ad recuperanda jura sua præstent suum auxilium et favorem. Quocirca fraternitati tuæ præsentium auctoritate mandamus quatenus tam prædictum regem Jerosolymitanum quam alios ad prædicta efficaciter adimplenda moneas diligentius et inducas.

Datum Laterani, xv Kal. Junii, pontificatus nostri anno quarto decimo.

LXV.

Patriarchæ Antiocheno.

De eadem re.

(Datum, ut in alia.)

Cum inter Armeniæ regem illustrem, etc., ut in alia, usque quæstio verteretur, venerabili fratri nostro Jerosolymitano patriarchæ apostolicæ sedis legato nostris dedimus litteris in mandatis ut quæstionem ipsam concordia vel judicio terminaret, faciens quod statueret per censuram ecclesiasticam firmiter observari. Cum igitur, etc., in eundem fere modum ut in alia, usque per violentiam occuparit, fraternitati tuæ per apostolica scripta præcipiendo mandamus quatenus prædictam excommunicationis sententiam tam apud peregrinos quam apud indigenas terræ solemniter publicans, eandem facias auctoritate nostra usque ad satisfactionem condignam per

A censuram ecclesiasticam sublato appellationis obstaculo inviolabiliter observari.

Datum, ut in alia per totum.

In eundem fere modum scriptum est archiepiscopo Tyrensi et episcopo Sydoniensi. In eundem modum scriptum est Tripolitano et Anteradensi episcopis. In eundem modum scriptum est Nimociensi et Famagustano episcopis.

LXVI.

JOANNI REGI JEROSOLYMITANO ILLUSTRIS.

Super eodem.

(Laterani, xiv Kal. Junii.)

B Cum inter Armeniæ regem illustrem, etc., in eundem fere modum ut in littera patriarchæ Antiocheni, usque occuparit, venerabilibus fratribus nostris archiepiscopo Tyrensi et Sidoniensi episcopo nostris damus litteris in præceptis ut auctoritate nostra prædictam excommunicationis sententiam tam apud peregrinos quam apud indigenas terræ solemniter publicantes, eandem faciant per censuram ecclesiasticam usque ad satisfactionem condignam sublato appellationis obstaculo inviolabiliter observari. Quocirca serenitatem regiam monemus attentius et hortamur quatenus pro reverentia beati Petri et nostra nec non et intuitu terræ sanctæ fratribus ipsis, quorum subsidium eidem terræ noscitur non modicum profuturum, ad recuperandum jura sua regiam præstes auxilium et favorem, juxta quod supradictus patriarcha suo discreto consilio duxerit providendum.

C Datum Laterani, xiv Kal. Junii, anno quarto decimo.

In eundem fere modum scriptum est ipsis super hoc. In eundem modum ut in littera regis Jerosolymitani scriptum est universis tam indigenis quam peregrinis in Jerosolymitanis partibus commorantibus usque observari. Quocirca universitatem vestram rogamus attentius et hortamur, per apostolica vobis scripta mandantes quatenus, etc., ut in eadem regis Jerosolymitani, usque jura sua vestrum præstetis auxilium et favorem, juxta quod supradictus patriarcha suo discreto consilio duxerit providendum.

Datum, ut in alia per totum.

LXVII.

DECANO ET CONVENTUI CASINENSIS.

De electione abbatis Casinensis.

(Laterani, ii Nonas Junii.)

D Cum electionis confirmatio postulatur, is qui præsidet examinare debet et processum eligentium et personam electi, ut si canonicum processum invenerit et personam idoneam, electionem rite celebratam confirmet; quandoquidem unum sine altero non sufficiat, sed necessarium sit utrumque. Licet ergo dilectum filium Adinulphum Casertanensem omnes pariter elegeritis in abbatem, quia tamen in ejus electione præter formam quam nobis præfiximus processistis, et ipse, quamvis de industria plurimum commendetur, nobis tamen ad plenum cognitus non existit, volentes et traditionem canonicam et con-

suetudinem apostolicam observare, tam processum eligentium quam personam electi examinare disposuimus diligenter. Verum, cum temporis instantis necessitas hoc exposcat ut ipse, qui de nostro consilio et mandato rector est vestri monasterii constitutus, ad ipsius regimen diligenter intendat, ne, absente pastore, vicinus lupus gregem invadat, volumus et mandamus ut urgente hujus necessitatis articulo, se a provisione monasterii Casinensis personaliter non absentet, sed eo prudentius ad ejus gubernationem intendat quo propensius propter electionem de ipso factam ad ejus obsequium obligatur. Nos enim, cum viderimus opportunum, ex causa quam vobis magis subintelligendam quam exprimendam relinquimus, tam ipsum quam quosdam e vobis ad nostram presentiam curabimus evocare, ut diligenti examinatione premissa, in hoc negotio procedamus sicut, Domino inspirante, noverimus procedendum; id vobis ex speciali gratia intimantes, quod quantum cum Deo poterimus, vestris desideriis concurremus. Quocirca devotioni vestrae per apostolica scripta praecipiendo mandamus quatenus in vestro laudabili proposito persistentes, et contra electionem ipsam nihil penitus attentantes, taliter illi adesse curetis, reverentiam et obedientiam ei debitam impendendo, quod ipse vestro suffultus auxilio commissum sibi officium utiliter exsequatur, et nos interim prudentiam et honestatem ipsius valeamus plenius experiri.

Datum Laterani, II Nonas Junii, pontificatus nostri anno quarto decimo.

LXVIII.

ILLUSTRI REGI AVOGUIÆ (224).

Hortatur ad defensionem terræ sanctæ.

(Laterani, VII Idus Junii.)

Rex noster potentissimus Jesus Christus, qui dominatur a mari usque ad mare et a flumine usque ad terminos orbis terræ, postquam pro redemptione humani generis semetipsum exinanivit, formam servi accipiens, et mortis demum angustias spontanea voluntate subivit, in cruce positus sacratissimi sui corporis brachia expansa tenuit, ad signandum quod non solum postquam assumptus esset, omnia, prout promiserat, traheret ad seipsum, verum etiam suæ fidei sectatores in hæreditatis suæ subsidium, in qua salutem fuerat operatus, assidua imitatione vocaret, ut ad ipsius patrimonium defensandum anxia devotione concurrerent, pro quorum redemptione pretiosissimi sui sanguinis pretium ineffabili pietate persolvit. Propter quod universos principes Christianos, qui sub ipsius tuitionis umbraculo salubri dispositione proficiunt, tanto sollicitius ad terræ Jerosolymitanæ subsidium intendere convenit

(224) Cod. Colbert. *Anoquiæ*.(225) *Antiocheno*. Rodulpho II, ex Genebrardi chronologia, alteri patriarcharum Orientis. Primus siquidem Constantinopolitanus, secundus Hierosolymitanus, tertius Alexandrinus, quartus Antiochenus in synodo Constantinopolitana I, licet in

A quanto ex eo quod inimici Christianæ fidei conculcantur, non tam apud homines tituli eis laudis accrescunt quam apud cœlestem Dominum, cui militat, æternæ retributionis præmia cumulantur. Cum igitur, progenitorum tuorum vestigiis inhærendo, ad patrimonium Jesu Christi contra perfidos detentores ipsius tam devote quam potenter insistas, propter quod devotionis tuæ propositum dignis in Domino laudibus commendamus, celsitudinem tuam rogamus attentius et monemus, in remissionem tibi et tuis peccaminum injungentes quatenus inspiratum tibi divinitus tuæ salutis propositum per amplius et perfectius prosequaris ad paganorum perfidiam comprimendam, ut per inquietudinem sollicitudinis temporalis, æternæ felicitatis quietem tibi valeas comparare, ac is pro cujus obsequio laboras in terris, in participium sui regni te admittat in cœlis.

Datum Laterani, VII Idus Junii, anno quarto decimo.

LXIX.

NOBILI VIRO SOLDANO DE ALAPIA, AD VERITATIS PERVENIRE NOTITIAM, ET IN EA SALUBRITER PERMANERE.

Commendat ei patriarcham Antiochenum.

(Laterani, VII Idus Junii.)

Sicut veridica multorum relatione didicimus, etsi nondum Christianæ religionis susceperis sacramenta, fidem tamen catholicam veneraris, in multis Christi fidelibus deferendo. Unde de illius immensa pietate confidimus quod te suæ visitationis radiis illustrabit, ut gratia divinæ cognitionis accepta, ad cultum æterni et veri Dei, qui pro salute hominum factus est temporaliter verus homo, devotus aspirares. Quapropter, in nomine Jesu Christi te attentius exhortamur quatenus justitiam excolas et diligas veritatem, quæ in salutis semitam dirigent gressus tuos, et venerabilem fratrem nostrum Antiochenum patriarcham, quem suæ probitatis intuitu inter cæteros fratres et coepiscopos nostros sincera diligimus in Domino charitate, habens ob reverentiam nostram propensius commendatum, ipsum et Ecclesiam ejus non permittas, quantum in te fuerit, ab aliquibus indebite molestari, quinimo eidem exhibeas auxilium et consilium opportunum, ut per hoc divinæ majestatis gratiam et apostolicæ sedis favorem tibi valeas comparare.

Datum Laterani, VII Idus Junii, pontificatus nostri anno quarto decimo.

LXX.

PETRO PATRIARCHÆ ANTIOCHENO (225).

Ut duas præbendas creare possit in sua Ecclesia.

(Datum, ut in alia.)

Cum præter decem et octo præbendas, quæ in Ec-

concilio Nicæno, primus Eustathius Antiochenus, Macarium Hierosolymitanum præcedat in synopsi οἰκουµενικῶν Συνόδων, cui subscripsit Innocentius noster in concilio Lateranensi c. 5, ubi tertium pariter locum obtinet Antiochenus patriarcha

clesia tua esse noscuntur, duas de novo de redditibus mensæ tuæ creare disponas et de tuorum canonicorum assensu statuere, ut vicesimo canonicorum numero eadem Ecclesia sit contenta, fraternitati tuæ, de cujus discretione plenam fiduciam obtinemus, per apostolica scripta mandamus quatenus id super his, sublato cujuslibet appellationis et contradictionis obstaculo, de tuorum canonicorum assensu constituas quod animarum saluti et ejusdem Ecclesiæ utilitati videris expedire.

Datum, ut in alia.

LXXI.

EIDEM.

De possessionibus dandis in emphyteosin.

(Datum, ut in alia.)

Cum quædam possessiones Ecclesiæ tuæ deterioratæ sint plurimum propter guerras (226), et concedendi easdem in emphyteosin vel ad firmam a nobis licentiam duxeris postulandam, fraternitati tuæ, de cujus discretione plenam fiduciam obtinemus, per apostolica scripta mandamus quatenus super his ad Ecclesiæ tuæ commodum cum capituli tui assensu (227) facias quod videris expedire.

Datum, ut in alia per totum.

L X X I I.

EIDEM.

Hortatur eum ad constantiam.

(Laterani, vii Idus Junii.)

Si terra illa, in qua vera pax nostra Dominus Jesus Christus, qui fecit utraque unum, pro salute humani generis nasci dignatus est, illo perturbante qui noviter universa pene orbis terræ fundamenta commovit, pressuris diversis exponitur, perturbationibus conquassatur, et impugnatur etiam ab inimicis nominis Christiani, non sic tuus animus debet pro his dejici et interius commoveri quin te taliter per spiritus fortitudinem ad tentationes exponas quod idem circa tribulationes hujusmodi potius dilatetur, in infirmitatibus gloriando, quia fidelis Deus, qui non patitur servos suos ultra posse tentari, te ac alios, quorum fidem per instantem tentationem examinat, consolabitur citius quam credatur et sustinentium se timoribus in abundantia votivæ securitatis occurret. Vasa namque figuli probat fornax, et justi opera tribulationibus enitescunt; et unde justitia interdum extinguatur creditur, roboratur. Monemus igitur fraternitatem tuam et in Domino propensius exhortamur, per apostolica tibi scripta mandantes quatenus in illo sperans qui servos suos edocuit, cum audirent seditiones et prælia, non terreri, et altissimum refugium tuum ponens, in tribulationibus, quæ tibi cedent ad gloriam, non deficias, sed conforteris in eo qui bella conterit, et cui nomen est

(226) *Guerras.* Quoniam in luctuoso belli examine diminutæ fuerunt, ideo dantur in emphyteosin perpetuam ut in c. *Hoc jus*, § *Perpetua* 10, q. 2, vel hæreditario jure sub annuo censu teneudæ c. *Ad aures* 7, De rebus eccles. alienand. quæ exceptio firmat regulam in c. *Nulli*, eodem titulo, ubi lege conditionem ex specie c. 9, ad audientiam eod. tit.

A Dominus, quique multorum superbiam paucorum humilitate prostravit; sicut vir strenuus et robustus dans studium diligens et operam adhibens cum aliis fidelibus efficacem ad eliminandam a terra sancta, divina præeunte potentia, spurcitiam paganorum, de gratiæ nostræ favore securus quod apostolicum tam tibi quam illi terræ non deerit auxilium in his quæ viderimus expedire ac nobis divina misericordia ministrabit. Quia vero dilectus filius S. thesaurarius Antiochenus se multis pressuris exposuit pro tuis negotiis apud sedem apostolicam laborando, et ea tanquam vir prudens exsecutus est diligenter, ipsum tibi apostolicis litteris duximus commendandum, rogantes quatenus ob reverentiam beati Petri et nostram taliter habeas commendatum eundem quod idem apostolicas preces apud te sibi sentiat profuisse, ac alii exemplo ipsius ad tua et Ecclesiæ Antiochenæ obsequia fortius animentur. Ad hæc, de cruce aurea et diaspro nobis ex parte tua per eundem liberaliter præsentatis gratiarum tibi referimus actiones.

Datum Laterani, vii Idus Junii, pontificatus nostri anno quarto decimo.

LXXIII.

NIDROSIENSI ARCHIEPISCOPO ET SUFFRAGANEIS EJUS.

Super dissensione de regno Norwegiæ.

(Laterani, vii Idus Junii.)

Ad nostram noveritis audientiam pervenisse quod obeunte Swero, qui Norwegiæ regno præsederat, fautores ejus, qui Birkibani dicuntur, quemdam ipsius nepotem Ingonem nomine sublimare nitebantur in regem. Quorum conatibus viri prudentes et nobiles, qui genus regium Norwegiæ plene noverant, resistentes juvenem quemdam Philippum nomine, a claræ memoriæ Magno et Ingone antiquis et catholicis Norwegiæ regibus trahentem originem, insignem genere, ac morum honestate præclarum, in regem concorditer elegerunt. Ipsi itaque pro regno certantibus et destruentibus male terram, tandem divina ex alto prospiciente clementia per tuam, frater archiepiscopo, ac venerabilis fratris nostri Aloensis episcopi sollicitudinem et operam diligentem sic sunt inter eos pacis fœdera reformata ut utroque dignitatem et nomen regium retinente, si hoc tamen ex dispensatione noster approbaret assensus, Ingo in quadam, Philippus vero in altera Norwegiæ parte regnet. His igitur ita dispositis contigit quod idem Philippus, ad quem regnum, sicut accepimus, hæreditario jure spectat, cum adversariis suis colloquium habiturus accessit: quem iidem adversarii sui cum innumera multitudine circumdantes, licet prius fuerit datis obsidibus diffinitum cum quantis deberent utrique copiis convenire, asserere-

quidquid Cujacius deleri censeat ad interpretationem ejusdem capituli.

(227) *Capituli sens.* Iisdem sere verbis rescribit Cælestinus papa tertius in c. *Et super*, § ultimo, eod. tit. Vide librum 1 Constitutionum Venetarum c. 1 et seqq., et supra epistolam 2 hujus libri, et infra epist. 1 lib. xv Regest.

bant firmiter se cum ipso Philippo pacis foedus nullatenus inituros, nisi a se nomen regium abdicaret. Qui constitutus in arcto, ne nobilitatem sui generis macularet infamia et foedus pacis inita violaret, ad appellationis remedium convolvit, committens causam suam nostro arbitrio terminandam, ut videlicet quem magis idoneum judicarem, ille regio sublimaretur nomine ac honore. Quod principes Birribanorum penitus renuentes, se nostro nunquam stare velle iudicio proponebant. Licet autem super his quorundam testimoniales litterae nobis fuerint destinatae, quia tamen per eas non est facta nobis sub tali et tanto negotio plena fides, per apostolica vobis scripta praecipiendo mandamus quatenus Deum habentes praec oculis, inquiratis super his plenissime veritatem, et eam nobis per litteras vestras fideliter intimetis, ut per vestram relationem instructi, secuvius in ipso negotio procedere valeamus.

Datum Laterani, vii Idibus Junii, pontificatus nostri anno quarto decimo.

LXXIV.

NEAPOLITANO ARCHIEPISCOPO.

Quid liceat tempore interdicti.

(Laterani, xvi Kal. Julii.)

Ex parte tua fuit nobis humiliter supplicatum ut cum civitatem Neapolitanam supposueris interdicto, et credatur a pluribus quod secundum tenorem litterarum nostrarum, quae continent excommunicationem Ottonis (228) dicti imperatoris et eius sequacium, civitas ipsa non debuerit interdici, tibi exponere dignaremur utrum illud debeat observari. Ad quod tibi breviter respondemus quod cum Neapolitani, jurando et praestando favorem eidem, sententiam excommunicationis incurrerint (229), et excommunicatis sint absque dubio interdicta divina officia et ecclesiastica sacramenta, illud est usquequaque ad satisfactionem idoneam observandum, nec morientes sunt ad poenitentiam admittendi, nisi jurent se mandatis Ecclesiae parituros, et abjurent dicto imperatori praestita juramenta; nec etiamsi juraverint, tradi debent ecclesiasticae sepulturae, si absque excommunicatorum et interdictorum obsequio nequeunt tumulari (230). Ad hoc autem (231), utrum

(228) *Othonis* quarti imperatoris, quem Innocentius anathemate feriit certis de causis, quas videre licet apud Pandulfum Collemutium *Histor. Neapol.* lib. iv, Fazellum *De rebus Siculis poster. decad.* lib. viii, cap. 2, et tandem profligatus fuit a Philippo Augusto rege Christianissimo relicta imperatoria aquila apud Guaguinum lib. vi.

(229) *Incurrerint* ex. c. *Cum desideres*, De sent. excomm., adhibenda tamen distinctio ex c. *Sciens*, De his quae vi metusve causa fiunt.

(230) *Tumulari*, quoniam coemeterii aditus religiosus c. *Consuluisti*, De consec. eccl. vel altaris et toto tit. De reli. et sumpt. funer. tunc geminae arae Hectoreum ad tumulum in *Aeneid.* Vv. GG. Isidori. Arae mortuorum pulvinaria, lego Arae, καὶ βῶμοι ἐνδρυμένοι τοῖς νεκροῖς apud Artemid. in *ὄνειρ.* Ideo locus cujus religioni cineres fidelium usque ad novissimum diem commendantur, excommunicationi subditis intercluditur, argumento ducto ex c. *Sicut apostoli* 11, q. 5, et Fabius papa in decreto qui non

A pueri, cum patrimi (232) excommunicationi sint et interdicto suppositi, debeant baptizari, fraternitati tuae taliter duximus respondendum quod cum baptismus sacramentum necessitatis (233) existat, propter patrimorum delictum illud non debet talibus denegari.

Datum Laterani, xvi. Kal. Julii, anno quarto decimo.

LXXV.

CYRINO SCRINIARIO URBIS.

Ne gravetur ab aliquo ob acta rupta jussu papae.

(Laterani, iv Idus Julii.)

Super commissa nobis Ecclesiarum cura, et earum specialiter quae in Urbe consistunt, quarum debemus potissimum indemnitatibus praecavere, gerentes sollicitudinem, prout convenit, diligentem, tibi dedimus in praecipis ut dicta quae super locatione ab abbatissa monasterii Sancti Cyriaci de urbe de bonis ipsius monasterii consanguineis suis facta confeceris, destrueres et deleres. Ne igitur tibi propter hoc, vel ab illis quibus locatio facta fuit, aut etiam a senatu, sive a quolibet alio, aliquo tempore gravamen aliquod inferatur, praesentium auctoritate statuimus, sub excommunicationis poena districtius inhibentes ne quis te super hoc praesumat aliquo tempore molestare. Nulli ergo, etc., institutionis, etc., usque incursum.

Datum Laterani, iv Idus Julii, anno quarto decimo.

LXXVI.

CREMONENSI EPISCOPO, ET ALBANENSI ELECTO APOSTOLICAE SEDIS LEGATO, NEC NON ET ABBATI DE COLUMBA.

Ut Ferrariensi Ecclesiae idoneum pastorem praeficiant.

(Laterani, vii Idus Junii.)

Per litteras quas nobis olim vos, frater Cremonensis et filii abbas, transmittere procurastis, intelleximus evidenter vos gratum et acceptum pariter habuisse quod de eligendo in Ecclesia Ferrariensi pastore, nominando Sancti Joannis priorem, archidiaconum Parmensem et magistrum Jordanum Rheginum doctorem, aut quemlibet alium secun-

D deb. admi. ad recusand. idem rescribit. Vide infra epist. 2 lib. xvi.

(231) *Ad hoc autem*, c. 11, non est de sponsal. et matrim., ad cuius interpretationem Matthaeus Parisiensis in Joanne rege. Cessarunt in Anglia omnia ecclesiastica sacramenta, praeter confessionem et viaticum in ultima necessitate, et baptismus parvulorum, quod evenit sub Alexandro papa III dicto. c. *Non est*, quae exceptio cuilibet censurae ecclesiasticae subnectitur, c. *Responso*, De sentent. excommunicat.

(232) *Patrimi* ex c. *Venerabili* 52, De sentent. excomm. τὰ νομιζόμενα τῶν νεκρῶν (ut est in V. Glossario) intelligit, καὶ τὰ περὶ τοῦ θνήσκοντος ὄσια apud Plutarchum in Numa.

(233) *Sacramentum necessitatis* necessarium est visibile sacramentum aquae c. 1, distinct. 4, De consecrat.; et lex tinguendi imposita obstrinxit fidem ad baptismi necessitatem, Tertull. *De baptis.* c. 13

dum quod vobis melius videretur, benigna vos in-
structione curavimus erudire. Vos autem cupientes
mandatum nostrum executioni mandare, quia
priorem et archidiaconum præficere nimis grave
propter consanguineos uni parti contrarios vide-
batur, ad promovendum illorum aliquem cautius
evitastis; Jordanum vero apud Rheginum doctorem
neminem invenire valentes, fratrem Jordanum Pa-
duanum, quem sciebatis opere ac sermone poten-
tem, elegistis concorditer in pastorem. Verum, cum
hoc idem penitus recusarit, et Estensis marchio eapta
Ferraria instanter peteret dilationem hujus electionis
propter novitatem eventus nostris auribus intiman-
dam; cumque præterea quidam assererentur parati
obicere vos vestro esse functos officio, quia vobis
magis congruum videbatur ut cautionem reciperetis de
rebus episcopii gubernandis ac disponendis, eidem
electioni supersedere curastis, et quid superesset
agendum, nostræ reliquistis beneplacito voluntatis.
Nolentes igitur ut dicta Ferrariensis Ecclesia diu-
tius pastoris solatio defraudetur, discretioni vestræ
per apostolica scripta mandamus quatenus ante
omnia Deum præ oculis habentes, eidem Ecclesie
provideatis personam idoneam in pastorem, ut ex
hoc apud Deum et homines debeat merito com-
mendari. Quod si non omnes, etc., tu, fili electe,
cum eorum altero ea, etc.

Datum Laterani, vii Idus Junii, anno quarto de-
cimo.

LXXVII.

ARCHIEPISCOPO RAVENNATI.

Ut castrum Argentæ custodiat.

Fraternitati tuæ præsentium auctoritate manda-
mus quatenus castrum Argentæ taliter custodire
studeas et munire quod ex eo non possis incurrere
aliquod detrimentum. Si vero id non poteris effi-
cere per teipsum, a dilecto filio nobili viro mar-
chione Estensi sufficienti cautione recepta quod
ipsum fideliter custodiat ad opus Ecclesie Raven-
natis, illud eidem committere non postponas.

Datum Laterani, ii Non. Junii, anno quarto de-
cimo.

LXXVIII.

ALBANENSI ELECTO APOSTOLICÆ SEDIS LEGATO.

De excommunicatione Ottonis imperatoris.

Cum Otto dictus imperator, maledictus, et excom-
municatus, non cesset Romanam Ecclesiam impu-
gnare, venerabilibus fratribus nostris Aquilegensi
et Gradensi patriarchis, Ravennati et Januensi ar-
chiepiscopis, eorumque ac Mediolanensis Ecclesie
suffraganeis, nostris damus litteris in mandatis et
in virtute obedientie districtè præcipimus ut excom-
municationem in ipsum et fautores ejus prolatam
postposita omni occasione solemniter innovent et
a suis faciant subditis innovari. Quocirca discretioni
tuæ per apostolica scripta mandamus quatenus si
aliquis eorum, quod non credimus, mandati nostri
exstiterit negligens exsecutor, tu eum, appellatione
remota, canonica pœna percillas.

A Datum Laterani, vii Idus Junii, anno quarto de-
cimo.

*In eundem fere modum scriptum est ipsis super
hoc.*

LXXIX.

POTESTATI ET POPULO BONONIENSI, SPIRITUM CONSILII
SANIORIS.

Ut relinquunt partes Ottonis.

(Datum, ut in alia.)

Mirari cogimur et moveri quod, cum Otto dictus
imperator, excommunicatus et maledictus, non
cesset Romanam Ecclesiam impugnare, vos non
tantum ei sed et fautoribus ejus, qui sunt excom-
municati cum ipso, vestrum impenditis auxilium et
favorem. Quocirca universitatem vestram monemus
attentius et hortamur, per apostolica vobis scripta
præcipiendo mandantes quatenus ab hujusmodi
proposito desistentes, nullum sibi vel suis auxilium
aut consilium impendatis. Alioquin noveritis nos
dilecto filio Albanensi electo apostolicæ sedis legato
nostris dedisse litteris in mandatis ut personas ex-
communicationi et terram subiciat interdicto; quod
si nec sic duxeritis resistendum, scholas de ipsa
faciant civitate transferri.

Datum, ut in alia.

Scriptum est ipsi super hoc in eundem modum.

LXXX.

ALBANENSI ELECTO, APOSTOLICÆ SEDIS LEGATO.

De ædificatione castri Ferrariæ.

(Laterani, vii Idus Junii.)

C Dilectus filius nobilis vir marchio Estensis nobis
humiliter supplicavit ut in Ferrariensi civitate
construendi castrum, per quod ipsam melius de-
fendere valeat et ad fidelitatem Romanæ Ecclesie
conservare, licentiam concedere dignaremur. Nos
igitur id tuæ prudentie committentes, discretioni
tuæ per apostolica scripta mandamus quatenus super
hoc statuas ad honorem et profectum Ecclesie quod
videris expedire.

Datum Laterani, vii Idus Junii.

LXXXI.

EPISCOPO CAPUAQUENSI, ET ABBATI CAVENSI SALERNI-
TANÆ DIOECESIS.

De electione episcopi Policastrensis.

(Laterani, xv Kal. Julii.)

D Policastrensi Ecclesia dudum proprio viduata
pastore, cum ipsius capitulum, sicut pro ejus
parte fuit propositum coram nobis, obtenta licentia
eligendi dilectum filium archipresbyterum de Sapo-
naria in episcopum unanimiter elegissent, quosdam
ex canonicis in Siciliam transmiserunt ad assensum
regium obtinendum. Unde cum rex nec super hoc
nec super quibusdam personis aliis postea, quod non
licuit, nominatis ad eorum potuisset desideria in-
clinari, et ex parte ipsius regis suggestum fuisset
eisdem, comminationibus intentatis, ut Jacobum
ejus medicum nominarent, ipsi regis metuentes
indignationem incurrere, dolentes pariter et inviti,
dictum Jacobum elegerunt, qui cum dilecti filii

nostri Gregorii tituli Sancti Theodori diaconi cardinalis, apostolicæ sedis legati et regis litteris ad venerabilem fratrem nostrum archiepiscopum Salernitanum accessit pro confirmationis et consecrationis gratia obtinenda. Sed archiepiscopus priusquam in negotio ipso procederet, nostræ responsionis oraculum requisivit. Cui dedisse recolimus in mandatis ut super electionibus in Policastrensi et Sarnensi Ecclesiis celebratis procedere retardaret, cum disponeremus ad regis præsentiam nostros nuntios destinare, per quos super his et quibusdam aliis nostram plenius intelligeret voluntatem. Unde cum archiepiscopus memorato Jacobo responsum apostolicum rescripsisset, propriis litteris nostrarum tenore litterarum inserto, idem commotus dicitur respondisse: *Revertar ad regis curiam, et ab his qui eligi me fecerunt, super consecratione mea favorem et auxilium obtinebo.* Verum eodem postmodum apud regis curiam multipliciter laborante pro consecrationis munere obtinendo, supradicti capituli nuntii cardinali præfato mandatum nostrum ad archiepiscopum memoratum directum exponere curaverunt, et supplicantes eidem ne dicto Jacobo ad consecrationis gratiam obtinendam auxilium vel favorem impenderet, ad sedem apostolicam appellarunt. Cum autem cardinalis nostras ab eis litteras quæsiasset, et ipsi earum penes se authenticum non haberent, ipse inducias eidem indulisit, infra quas dictas ei litteras vel earum tenorem sub sigillo supradicti archiepiscopi præsentarent. Quorum recessu propter turbationem temporis retardato, ad cardinalis præsentiam redeuntes, cum peterent inducias prorogari, cardinalis ipse respondit se nullum eis terminum assignare, sed ipsi bona fide quam cito possent ad ipsius præsentiam cum nostris litteris vel earum transcripto redire curarent.

Cumque maris turbatione pacata se ad iter accingerent redeundi, in ejusdem cardinalis præsentia provocationem primitus interpositam innovarunt. Dictus vero Jacobus apud Messanensem remanens civitatem, per venerabiles fratres nostros Tarentinum et Sanctæ Severinæ archiepiscopos et episcopum Gerontinum de mandato cardinalis ipsius obtinuit consecrari; et prædictis canonicis reversis ad propria, e vestigio subsecutus, ad Policastrensem Ecclesiam consecratus accessit; quanquam eum Policastrenses canonici tanquam episcopum recipere renuissent. Porro cum iidem nobis postmodum supplicassent ut quod de dicto Jacobo tam perperam factum fuerat auctoritate dignaremur apostolica retractare, venerabili fratri nostro Cusentino archiepiscopo et dilecto filio abbati Floris dedimus in mandatis ut tam sæpedicto Jacobo et Policastrensi capitulo quam etiam Salernitano archiepiscopo evocatis, ut comparerent per se vel responsales idoneos coram eis, inquirerent super præmissis plenius

veritatem, et quod invenirent per suas nobis litteras fideliter intimarent, ut per ipsos certiores effecti, prout expediret in eodem negotio procedere curarem. Unde archiepiscopus, conjudice non valente propter guerrarum pericula interesse, de ipsius tamen consensu in negotio jam dicto procedens, admissis testibus super ipso productis, indagavit diligentius veritatem, quam sub suo sigillo ad nostram præsentiam destinavit. Cum autem propter hoc nuper procuratores partium ad sedem apostolicam accessissent, per dilectum filium nostrum Benedictum tituli Sanctæ Susannæ presbyterum cardinalem ipsis auditorem concessum acta inspicere fecimus diligenter. Qui cum nobis quæ invenerat explicasset, intelleximus per depositiones testium et litteras cardinalis prædicti coram archiepiscopo Cusentino exhibitas manifeste probatum quod Ecclesia Policastrensi vacante, de præfato archipresbytero concursus fuerat electio celebrata, et quod nuntii destinati ad assensum regium obtinendum, illum cum instantia requisitum obtinere minime potuerunt, quodque per regis familiares ipsius cognita voluntate quod prædictum Jacobum eligi cupiebat, eum postmodum nominarunt; item quod postquam innotuit dicto Jacobo per apostolici rescripti tenorem eidem ab archiepiscopo Salernitano transmissum quod archiepiscopo memorato a nobis inhiberetur ne super electionibus Policastrensis et Sarnensis Ecclesiarum procederet, ipse ad regis curiam rediit pro consecrationis munere obtinendo; rursus quod postquam cardinali præfato hujusmodi prohibitio exstitit per Policastrensis ecclesiæ nuntios reserata, et dilatio ad nostras super hoc litteras vel earum tenorem sub sigillo Salernitani archiepiscopi exhibendas ab eodem nuntiis ipsis indulta, nec non post appellationem ad nos interpositam, dictus Jacobus fuerat in episcopum consecratus.

Cum ergo nobis constiterit electionem ipsius Jacobi non solum contra statuta canonica (234), verum etiam contra constitutionis tenorem inter Romanam Ecclesiam et illustris memoriæ imperatricem Constantiam super episcoporum electionibus iuræ, quæ procul dubio dicto innotuit cardinali, cum et nos illam sibi miserimus, et ipse in litteris quas Cusentino archiepiscopo destinavit, de illa fecerit mentionem, minus canonice celebratam, alia non cassata, de consilio fratrum nostrorum, inquisitione super gravibus quæ in personam ipsius Jacobi publice dicebantur omissa, cum factum in se ipso existeret vitiosum, electionem ipsam irritam decrevimus et inanem, interdicientes eidem executionem pontificalis officii non rite suscepti; Policastrensi capitulo nostris litteris injungendo ut in electionis negotio de præfato archipresbytero celebratæ concorditer procedentes, eandem metropolitano suo præsentare procurent confirmandam vel infirmendam ab ipso prout de jure fuerit faciendum.

(234) Vide lib. I, epist. 410, 411, 412, et lib. II, epist. 208, et Gesta Innoc. III, cap. 21.

Quocirca discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus quatenus quod a nobis est sententialiter diffinitum, faciatis appellatione remota firmiter observari, contradictores per censuram ecclesiasticam appellatione postposita compescendo.

Datum Laterani, xv Kal. Julii, anno quarto decimo.

Scriptum est super hoc in eundem fere modum Policastrensi capitulo. Ecclesia vestra dudum, etc., usque de jure fuerit faciendum.

Datum Laterani, etc.

In eundem fere modum scriptum est super hoc Salernitano archiepiscopo.

Datum, etc.

LXXXII.

EPISCOPO UTICENSI APOSTOLICÆ SEDIS LEGATO, ET P. DE MONTE LAURO AQUENSI ARCHIDIACONO, ET MAGISTRO THEDISIO NUNTIO NOSTRO CANONICO JANUENSI.

De reformatione monasterii Massiliensis.

(Laterani, vii Idus Junii.)

Cum super reformatione monasterii Massiliensis, de cujus lapsu multa nobis fuerant intimata, venerabilibus fratribus nostris Tolosano et Aurasicensi episcopis et dilectis filiis priori Sancti Honorati Arelatensis dudum direxerimus scripta nostra, priusquam fuisset illorum auctoritate in negotio memorato processum, D. monachus Massiliensis ad sedem apostolicam veniens, pro se ac magna parte conventus nobis denuntiando monstravit quod cum in eodem loco videret per abbatis incuriam enormia quamplurima committi, utpote furta, perjuriam, Simonias et dissolutionem ordinis miserabilem, bonaque ipsius loci multiplici nihilominus dilapidatione vastari, et alia plurima fieri contra monasticam honestatem, et apud abbatem, quem super his charitative monuerat, nullatenus profecisset, ad sedem apostolicam appellavit. Unde venerabilibus fratribus nostris Regensi, Missiliensi et Aurasicensi episcopis deditimus in mandatis ut ad monasterium ipsum personaliter accedentes, inquirerent super præmissis et aliis plenius veritatem, et appellatione remota corrigerent tam in capite quam in membris quæ corrigenda viderent. Interim autem priores iudices ad monasterium accedentes, cum multorum discretorum virorum consilio inter abbatem et monachos ejusdem loci amicabiliter componere curaverunt, interposito a monachis juramento ut contra compositionem hujusmodi non venirent, et si quas litteras dictus D. reportaret, qui ad sedem apostolicam venerat, essent cassæ. Cum autem postea iidem Massiliensis et Aurasicensis episcopi, cum interesse tertius nequivisset, litteris nostris acceptis, quas præfatus monachus reportavit, procedere vellent super articulis in eisdem expressis, ejusdem loci monachi ad nostram audientiam appellarunt. Abbas quoque post citationes multiplices in eorum comparere præsentia, vocem ad nos appellationis emisit, allegans quod illæ litteræ nullius prorsus erant

A momenti, in quibus de prioribus, quarum auctoritate compositio inter abbatem et monachos facta fuerat, mentio non fiebat. Sed, cum iudices, exceptionem hujusmodi ac quasdam alias frivolas reputantes, intenderent in inquisitione procedere ac recipere a fratribus juramenta, major prior et quidam alii responderunt se super hoc nullum posse juramentum præstare, utpote qui se juramento astrixerant compositionem interpositam observare ac non uti litteris a præfato monacho impetratis. Unde iudices, propter exceptiones propositas et intricacionem negotii dubitantes procedere in eodem, nos super ipso consulere curaverunt; nosque dilecto filio Arelatensi præposito, qui ob hoc nostram præsentiam adiit, dicimur respondisse quod propter causas hujusmodi iudices supersedere negotio non debebant.

Qui amissis in via litteris quas super hoc recepisse proponitur, tam viva voce quam suis litteris dictis iudicibus nuntiavit ut nonobstantibus exceptionibus supradictis, in negotio procederet memorato. Unde iudices in negotio procedentes, receptis testibus super articulis prænotatis, abbatem ipsum tandem ab abbatiæ regimine removerunt. Porro dilectis filiis P. camerario Arcellæ et S. priore Muræ ejusdem abbatis et B. priore de Tritis ac D. monacho partis adversæ procuratoribus propter hoc nuper in nostra præsentia constitutis, petierunt procuratores abbatis processum iudicum prædictorum, qui contra eum sententiam tulerant, irritum iudicari; tum quia post appellationem ad nos interpositam per antedictas litteras, in quibus de prioribus mentio non fiebat, tum quia consultatione ad nos directa, priusquam apostolicæ responsionis oraculum per nostras litteras recepissent in eodem negotio processerunt, cum assertioni dicti præpositi iudices minime stare debuerint in hoc casu, super quo nostræ responsionis litteras expectabant; tum etiam quia conspiratores, excommunicatos, perjuros et capitales etiam inimicos, in testimonium adversus abbatem admiserant memoratum. Sed ad hæc procuratores partis responderunt adversæ quod cum priores litteræ super lapsu monasterii generales fuerint, et posteriores exstiterint super certis excessibus speciales, in subsequentibus non oportuit fieri de præcedentibus mentionem, cum speciale mandatum derogat generali; adjiciens quod, etsi consultatione ad nos delata, non fuerit super responsione nostra supradicti præposito verbo standum, quia tamen juramento quod monachi super servanda compositione præstiterant juramentum quod super illis excessibus præstabatur nullatenus occurrebat, nec promissio quam de non utendo litteris a dicto D. monacho impetratis mandatum nostrum potuit impedire quod super inquisitione dictorum excessuum feceramus, iidem iudices de consilio peritorum non immerito procedere in negotio potuerunt; et asserens nihilominus falsum esse quod conspiratores, excommunicati, perjuri et capi-

tales inimici adversus abbatem admissi fuerint A et suos conjudices postmodum impetravit : quas memoratum.

His igitur et aliis quæ fuerunt coram nobis utrinque proposita intellectis, quia cognovimus dictum cœnobium in spiritualibus et temporalibus graviter collapsum existere, per apostolica vobis scripta mandamus quatenus cum providendum sit non tam personis in Ecclesiis quam Ecclesiis in personis, si per hanc viam facilius et utilius ad restorationem ipsius monasterii poterit perveniri, ut videlicet de alia persona idonea jam probata eidem monasterio consulatur, vos auctoritate nostra suffulti, sublato cujuslibet contradictionis et appellationis obstaculo, id exsequi procuretis. Alioquin præfatum restituatis abbatem; et in utroque casu exclusis de ipso cœnobio personis indignis, quas merito vidoritis B excludendas, inducatis in illud ex aliis monasteriis personas idoneas, per quas idem monasterium debeat reformari; contradictores, si qui fuerint, vel rebelles appellatione remota censura ecclesiastica compescendo. Taliter autem mandatum apostolicum exsequamini ut in novissimo districti examinis die super hoc dignam Deo possitis reddere rationem. Quod si non omnes, etc., duo vestrum ea, etc.

Datum Laterani, vii Idus Junii, pontificatus nostri anno quarto decimo.

LXXXIII.

PRIORI SANCTI HILARII DE CELLA, ET B. SANCTI PETRI ET MAGISTRO STEPHANO GASCHET SANCTÆ MARIE MAJORIS CANONICIS PICTAVENSIBUS.

De quodam recipiendo in canonicum.

(Laterani, xii Kal. Junii.)

Accedentibus ad apostolicam sedem dilectis filiis R. Rozelini dilecti filii P. Xantonensis decani procuratori et magistro R. Bovi pro se dilectum filium nostrum Benedictum tituli Sanctæ Susannæ presbyterum cardinalem concessimus auditorem. Coram quo dicti decani proposuit procurator quod cum idem magister obtentu mandati nostri præbendale beneficium obtinuerit olim in ecclesia Xantonensi, et in receptione ipsius juramento firmarit se nihil unquam ulterius in eadem Ecclesia petiturum, processu temporis ingratus gratiæ sibi factæ, ac præstiti juramenti oblitus, a dilecto filio nostro Guala tituli Sancti Martini presbytero, tunc Sanctæ Mariæ D in Porticu diacono cardinali et apostolicæ sedis legato, litteras impetravit, nulla in eis de juramento præstito habita mentione; per quas importuna molestabat instantia Ecclesiam memoratam, ut ex eo quod præbendæ integræ commodum adeptus fuerat, in eadem jus obtineret canonici et honorem; sumens inde materiam jurgii unde devotior erga ipsam Ecclesiam effici debuisset. Cæterum, cum dictus magister per litteras cardinalis ipsius in hac parte nequivisset consequi suæ voluntatis effectum, sub venerabilis fratris nostri episcopi et quorundam canonicorum Xantonensium nomine super canonicatu præmisso litteras apostolicas, tacita de juramento præstito veritate, ad decanum Burdegalensem

et suos conjudices postmodum impetravit : quas procurator jam dictus asserebat ratione multiplici non valere; tum quia in ipsis talis exstiterat veritas occultata qua expressa obtentum rescriptum apostolicum non fuisset, tum etiam quia quorundam canonicorum litteræ, quas prænominatus magister se nostro apostolatu exhibuisse asseruit, per falsi suggestionem et circumventionem quamdam obtentæ fuerant ab eodem mendaciter asserente quod ad ipsum canonicandum dictorum canonicorum vota convenerant singulorum. Sed falsum id esse procurator jam dictus se proposuit probaturum.

Præterea, prætaxatus magister præmissis aliquatenus non contentus, infra decem dies a prioris impetratione rescripti ad B. canonicum Pictavensem et suos collegas super eodem canonicatu apostolicas litteras obtinuit delegari, quæ nullam faciebant de prioribus mentionem. Propter quod asserebat ipsas procurator prædictus pluribus de causis nullius esse valoris quoad antefatum decanum, magistrum scholarum, et contradictores cæteros Xantonensis Ecclesiæ compellendos; tum quia priorum jurisdictio judicium minime fuerat per secundas litteras revocata; tum etiam quia per illam generalem clausulam I. canonicus et quædam personæ majores aliæ Xantonenses vocari ad iudicium non debebant, nec non et dictus decanus ad sedem super hoc apostolicam provocarat. Unde ipsorum factum erat merito irritandum, et sæpedictus magister carere debebat utriusque rescripti commodo, in quorum altero de alio mentio non fiebat, postulans ob hæc et alia decanum, magistrum scholarum, et contradictores prædictos ab ipsius magistri super hoc impetitione prorsus absolvi. Ad hæc præfatus magister ex adverso respondit quod cum ad Xantonenses canonicos nostrarum precum et mandati primitias de conferenda eidem præbenda integra reportasset, ipsi canonici medietatem tantum ipsius, in elusionem mandati apostolici potius quam ex devotione quam haberent ad illud, eidem magistro, sicut rei effectus indicat, contulerunt. Et licet idem nullum tunc beneficium obtineret, præfati tamen canonici eundem sic jurare fecerunt quod nihil ulterius ab ipsis absque communi totius voluntate capituli postularet, quemadmodum nominatus decanus ad mandatum venerabilis fratris nostri Bituricensis archiepiscopi et suorum a nobis delegatorum conjudicum coram dilectis filiis cantore ac priore Sancti Viviani Xantonensis firmavit proprio juramento. Sane quia ipsius præbendæ medietatem reliquam ad interventum prædicti Xantonensis episcopi, post præstationem juramenti jam dicti, eidem magistro prænominati canonici unanimiter contulerunt, cum ipsi temporali spirituale beneficium sit annexum, licite illud memoratus magister se posse petere proponebat, præsertim cum nec etiam postulet, sed petatur potius ab universis fere canonicis antedictis, sicut per viginti trium ipsorum, episcopi, archidiacono-

rum et cantoris litteras, et relationes prænatorum A si forsitan inter Strigoniensem et Colocensem Ecclesiam super dignitatibus suis aliqua pullulat dissensionis materia, gratum nobis existet ut tu cum prælatis ac suffraganeis et capitulis earundem ad amicabilem secundum Deum compositionem intendas sine præjudicio utriusque; in qua, si ex privilegiis quæ alterutri sunt Ecclesiæ ab apostolica sede concessa quidquam difficultatis occurrerit, quia de ipsis nobis est solummodo iudicium reservatum, illud ad nostrum referatur examen. Nos enim, qui pacem eorum et tranquillitatem tuam et regni tui ferventi desiderio affectamus, ad eam, quantum cum ratione poterimus, impendemus operam efficacem.

Datum Laterani, Idibus Julii, anno quarto decimo.

LXXXIV.

ANDRÆ ILLUSTRIS REGI UNGARIÆ.

De discordia inter Ecclesias Strigoniensem et Colocensem.

(Laterani, Idus Julii.)

(235) Receptis et intellectis litteris regiis, hoc tibi, fili charissime, duximus respondendum, quod

(235) Vide infra epist. 156, et lib. XII, epist. 52, 42, 43.

si forsitan inter Strigoniensem et Colocensem Ecclesiam super dignitatibus suis aliqua pullulat dissensionis materia, gratum nobis existet ut tu cum prælatis ac suffraganeis et capitulis earundem ad amicabilem secundum Deum compositionem intendas sine præjudicio utriusque; in qua, si ex privilegiis quæ alterutri sunt Ecclesiæ ab apostolica sede concessa quidquam difficultatis occurrerit, quia de ipsis nobis est solummodo iudicium reservatum, illud ad nostrum referatur examen. Nos enim, qui pacem eorum et tranquillitatem tuam et regni tui ferventi desiderio affectamus, ad eam, quantum cum ratione poterimus, impendemus operam efficacem.

Datum Laterani, Idibus Julii, anno quarto decimo.

LXXXV.

ULTRASILVANO EPISCOPO.

Confirmatur electio præpositi Scibiniensis.

(Datum, ut in alia.)

(236) Significatum est nobis quod Scibiniensi præpositura vacante, quæ ad Romanam Ecclesiam nullo pertinet mediante, dilectus filius magister R. cui honesta merita suffragantur, ad eam canonicè est electus. Unde supplicatum est nobis ut electionem ipsius auctoritate dignemur apostolica confirmare. Quocirca fraternitati tuæ per apostolica scripta mandamus quatenus veritate diligentius inquisita, si rem inveneris ita esse, ipsam auctoritate nostra confirmes, eique concedas ut in spiritualibus administret.

Datum, ut in alia.

LXXXVI.

NOBILI VIRO PETRO ANIBALDI SENESCALCO NOSTRO.

Concedit ei dominium et regimen castri Corani.

(Laterani, XI Kal. Augusti.)

Cum dilecti filii consules populusque Corani per litteras suas et nobiles viros Rainaldum consulem et Albericum militem instantissime nos rogassent ut pro ipsorum defensione, qua plurimum indigebant, te illis in dominum et rectorem concedere dignemur, nos devotionem et fidem quam erga nos et Romanam Ecclesiam habere dignosceris attendentes, eique volentes nihilominus providere, de communi fratrum nostrorum consilio justitias et rationes quas habemus in castro Corano tibi pro illorum regimine duximus concedendas, quoad Romano pontifici complacebit. Tu igitur ita semper proficere studeas circa obsequium apostolicæ sedis ut apud eam te non solum hoc sed majori beneficio dignum reddas. Nulli ergo... nostræ concessionis, etc., usque incursum.

Datum Laterani, XI Kalend. Augusti, pontificatus nostri anno quarto decimo.

(236) Vide infra epist. 155.

LXXXVII.

HUGONI ABBATI ET CONVENTUI MAJORI MONASTERII
TURONENSIS.

Confirmat eis monasterium Fontis Giardi.

(Laterani, II Idus Julii.)

Cum causam quæ inter dilectos filios eremitas Fontis Giardi ex parte una et vos et Juellum de Meduana patronum Fontis Giardi Cenomanensis diœcesis super eodem loco ex altera vertebatur dilectis filiis abbati de Chalocheio, G. archidiacono et B. magistro scholarum Andegavensibus olim duxerimus committendam, partibus in ipsorum præsentia constitutis, ipsius Fontis Giardi fratres ejusdem diœcesis coram eis exponere curarunt quod cum ab institutione ipsius domus secundum beati Augustini regulam conversantes vixissent ibidem vita et habitu in ordine regulari, venerabilis frater noster Hamelinus Cenomanensis episcopus vos introduxit pro suæ voluntatis arbitrio in eandem, quibusdam ex ipsis fratribus per violentiam consentire compulsis, aliis per Simoniacas et illicitas pactiones a vobis inductis ut ordinem susciperent monachalem, nonnullis de ipso collegio reclamantibus et invitis propter quod petebant se ad domum suam in statum pristinum auctoritate apostolica reformari. Ad quæ a parte vestra fuit et converso responsum quod cum olim præmissa domus tam in temporalibus quam in spiritualibus ob vitam et conversationem in eadem habitantium inhonestam fere ad nihilum devenisset, jam dictus episcopus, ejusdem domus consentientibus fratribus, vos ibidem statuit in humilitatis spiritu Domino servituros, domum ipsam assignans vobis cum suis pertinentiis universis. Sed his postmodum coram ipsis iudicibus propositis, seriatim de causa mutationis illius, et an fratres Fontis Giardi consensissent spontanei vel invitati, nec non et de aliis circumstantiis, ex parte ipsorum fratrum exstiterant producti testes in præsentia eorundem. Quorum tandem attestationibus publicatis, quia eisdem iudicibus arduum negotium et ad expediendum per ipsos difficillimum quodam modo videbatur, sicut eorum transmissæ nobis litteræ continebant, causam ipsam cum attestacionibus, actis et instrumentis ad nos dicti iudices transmiserunt. Cumque demum dilecti filii Gaufridus et Galterus monachi vestri et I. fratrum de Linceio procuratores propter hoc se nostro conspectui præsentassent, dilectum filium L. capellanum nostrum eis concessimus auditorem. Coram quo prædicti procuratores vestri proponere curarunt quod is qui ex parte dictorum eremitarum una cum priore de Linceio se sibi contrarium opponebat, non erat idoneus procurator, cum esset a fratribus de Linceio tantum constitutus in lite quæ a prædictis fratribus Fontis Giardi fuerat contestata, licet illorum nullum posset exhibere mandatum. Nam, quanquam locus ille, Linceius videlicet, Fonti Giardi tanquam capiti sit subjectus, et de ipso commissionis litteræ faciant mentionem, quia tamen

A actum exstitit super capite atque membris, procurator membri non poterat agere pro capite ubi lis per caput exstiterat contestata; nihilominus hac salva exceptione iidem procuratores adjicientes nihil horum fuisse probatum de his quæ fuerant in litteris commissionis expressa, quia, cum super hoc essent litteræ impetratæ quod præfati fratres Fontis Giardi fuerant, ut dicebant, violenter ejecti, lis exstitit super aliis prorsus coram ipsis iudicibus quam super ejectione ac violentia contestata, et testes etiam omnino de aliis deponebant; procurator vero a vobis concessus ad causam coram sæpeditis iudicibus peragendam in his videbatur tantummodo institutus quæ in litteris fuerant commissionis expressa, unde, si super aliis lis exstitit contestata, non potuit illorum iudicum iurisdictio prorogari. Et propter id firmiter asserebant iudices ipsos minus ordinate in eodem negotio ac perperam processisse. Quare vos ab ipsis iudicibus ad nostram audientiam postmodum appellatis, licet testes, qui fuerant ab adversa parte producti, tam super motu quam illicita pactione deponere videbantur, essent in suo testimonio singulares. Proinde, cum nihil esset de alterius intentione probatum, et ex litteris bonæ memoriæ Willelmi Cenomanensis episcopi manifeste constaret, confirmationibus quoque felicis recordationis Eugenii et Alexandri prædecessorum nostrorum pontificum Romanorum postmodum subsecutis, sæpefatum locum cum pertinentiis suis de consensu fratrum habitantium in eodem monasterio vestro fuisse collatum, et præmissus Hamelinus Cenomanensis episcopus modernis temporibus, pro eo quod loci ejusdem fratres vitæ ac conversationis exstiterant dissolutæ, duorum confirmationibus metropolitanorum obtentis, eundem locum de consensu fratrum vestro monasterio concessisset, prædicti procuratores vestri a nobis postulabant instanter ut sæpefatis Fontis Giardi fratribus perpetuum silentium imponere dignaremur. Ad hæc autem pars adversa respondit quod prædictus procurator fratrum de Linceio satis erat idoneus ad agendum, cum rescriptum illud tam nomine ipsorum de Linceio quam Fontis Giardi fratrum fuisset communiter impetratum; præsertim, cum assereretur domus eadem unum corpus, et causa inter eos proponeretur communis; allegans illud firmiter non obstare quod a parte vestra exstitit tunc objectum, procuratorem dictum, a vobis videlicet constitutum, non potuisse litem super aliis contestari quæ non fuerant in litteris commissionis annexa, nec iudices etiam partes suas interponere potuisse, cum ad ipsos nequiverit iurisdictio prorogari. Nam, cum lis per principales personas contestata fuisset, sicut in relatione iudicum conspicitur contineri, nec in litis contestatione nec post publicationem testium id exstitisset objectum, nec quod per procuratorem eundem factum fuerat, a vobis protinus contradictum, huiusmodi objectio debebat frivola reputari. Demum autem ex parte

dictorum fratrum Fontis Giardi in modum exceptionis exstitit allegatum quod litteræ præmissi Willelmi Cenomanensis episcopi erant falsæ, pro eo scilicet quod sigillum ejus erat positum ex transverso, petens ad id probandum iudices sibi dari. Quam exceptionem, quia frustratoria videbatur, nullatenus duximus admittendam. Nos igitur intellectis his et aliis per prædictum capellanum quæ a partibus proposita fuerant coram eo, et habito cum fratribus nostris diligenti tractatu, vos et monasterium vestrum ab impetitione præmissorum fratrum Fontis Giardi prorsus absolvimus, perpetuum ipsis super hoc silentium imponentes. Donationem vero bonæ memoriæ Guillelmi Cenomanensis episcopi a felicis recordationis Eugenio et Alexandro nostris prædecessoribus confirmatam, nec non et concessionem quam prædictus Hamelinus Cenomanensis episcopus cum assensu fratrum et I. patroni Fontis Giardi fecit, confirmatam postmodum a Gaufrido quondam Turonensi archiepiscopo et Joanne successore ipsius, ratam habentes auctoritate apostolica confirmamus et præsentis scripti patrocinio communimus. Decernimus ergo, etc., diffinitionis, etc. usque incursum.

Datum Laterani, 11 Idus Julii, pontificatus nostri anno quarto decimo.

LXXXVIII.

EPISCOPO ET DECANO ET CANTORI ANDEGAVENSIBUS.

Super eodem.

(Datum, ut in alia.)

Cum causam quæ inter dilectos filios eremitas Fontis Giardi ex parte una et abbatem et conventum majoris monasterii Turonensis et Juellum de Meduana patronum Fontis Giardi Cenomanensis diocesis super eodem loco ex altera vertebatur, etc., in eundem fere modum ut in alia, usque confirmamus. Volentes igitur ut quod a nobis est ratione prævia diffinitum debitam obtineat firmitatem, discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus quatenus id faciatis auctoritate nostra firmiter observari, contradictores per censuram ecclesiasticam appellatione postposita compescentes. Quod si non omnes. . . tu, frater episcopo, cum eorum altero ea, etc.

Datum, ut in alia per totum.

LXXXIX.

HENRICO GNEZNENSI ARCHIEPISCOPO.

De electione episcopi Poznaniensis.

(Datum, ut in alia.)

(257) Cum Poznanienses canonici electionem quam de dilecto filio magistro Paulo celebrasse noscuntur auctoritate peterent apostolica confirmari, dilectus filius S. cantor Poznaniensis Ecclesiæ pro se ac procuratorio nomine pro G. ejusdem loci præposito petitioni hujusmodi se opposuit, proponendo electionem ipsam fuisse post appellationem ad nos legitime interpositam celebratam. Cum enim

ad nos fuerit appellatum ut non nisi de Ecclesiæ gremio et in loco tuto electio fieret, supradicti canonici non solum de persona extranea, verum etiam in loco non tuto, electionem celebrarunt eandem, quia, dum dominus terræ, persecutor et impugnator ecclesiasticæ libertatis, in civitate tunc temporis esset præsens, libera ibidem non poterat electio celebrari. Proposuit insuper idem cantor quod se ac præposito memorato contemptis, in eadem fuerat electione processum, et electores tunc temporis excommunicationis erant vinculo innodati. Cum enim tu, [Philippo] quondam episcopo et. . . decano Poznaniensibus nec non et suffraganeis plerisque præsentibus, V. cancellarium Poznaniensem in plena synodo vinculo excommunicationis astrinxeris, iidem canonici diutius communicaverunt eidem, quamquam ipsis non licuerit ignorare sententiam in provinciali concilio solemniter promulgatam. Sed ad hæc fuit ex adverso responsum quod contra provocationem prædictam nihil fuerat attentatum, cum et de canonico ipsius Ecclesiæ, et in loco consueto et tuto, videlicet in ecclesia cathedrali, electio celebrata fuisset. Licet enim dux in civitate præsens exstiterit, nullam tamen vim sive impressionem canonicis intulit, sed pro quibusdam tantummodo preces fudit. Unde tanta in electione usi sunt canonici libertate quod omissis his pro quibus dux preces porregerat, supradictum magistrum libere elegerunt. Duo quoque canonici, qui electioni contradixere præfatæ, libere recesserunt sine quibuslibet injuriis et jacturis. Dicitur autem cantor contemptus non fuerat, ut dicebat; cum, sicut ipsemet proposuit coram nobis, tribus hebdomadibus ante electionem de provincia exiens, iter arripisset ad sedem apostolicam veniendi; maxime cum juxta confessionem suam, etiamsi præsens in provincia tunc fuisset, propter metum principis ad præfatam nullatenus accessisset Ecclesiam, etiam evocatus. Sed nec præpositus dicendus erat fuisse contemptus, quem ad electionem canonici vocaverunt. Sicut enim Lambertus et Matthias Poznanienses canonici apud sedem apostolicam interposito juramento dixerunt, Geras eorum concanonicus per tres dies ante electionem exstitit ad vocandum præpositum destinatus, qui rediens, in capitulo constanter asseruit quod præpositus venire volebat, eo quod ibat in Calis, ubi capellam et fratrum regimen obtinet, sed consensum et verba sua in ore decani ponebat, et loco præpositi postmodum decanus elegit. Unde, cum decanus vice ipsius elegerit, ipse per illum præsens intelligitur elegisse. Insuper ad canonicorum notitiam non pervenerat hactenus excommunicationis cancellarii supradicti de qua nuper iidem Lambertus et Matthias mentionem apud sedem apostolicam audierunt; cum etiam præfatus episcopus usque ad mortem suam et decanus usque nunc in ipsius cancellarii communionem permauserint, qui

(257) Vide Dlugossum, lib. vi *Histor. Polon.*, pag. 544.

dicuntur in præfata synodo fuisse præsentés. Sed, etsi dictos canonicos excommunicato communicasse constaret, cum per hoc non nisi minori essent excommunicatione ligati, non ideo esset eis actus legitimus interdictus. In personam quoque prædicti magistri objectum existit quod excommunicatus erat pariter et perjurus, quia præfato duci, non solum in verbo, sed et in crimine communicaverat contra ecclesiasticam libertatem, et quia cum excommunicatis se non communicaturum juraverit, contra proprium veniens juramentum, eidem duci excommunicato communicare præsumpsit. Fuit insuper propositum contra eum quod aut confirmationem obtentam receperat annulum et baculum pastorem. Pro eo vero fuit responsum ad primum quod præfato duci nequaquam communicaverat, nisi tantum in his quæ ad correctionem spectabant ipsius, ut videlicet ab Ecclesiæ persecutione desistens, ad tua mandata rediret. Sed, etsi communicasset eidem in aliis, ex eo tamen esset non immerito excusandus quod idem dux per omnes ecclesias cathedrales Poloniæ fecerat nuntiari, priusquam in eum excommunicationis sententia promulgata fuisset, se ad sedem apostolicam appellasse. Unde merito potuit opinari quod non fuerit sententia supradicta ligatus, cum et adhuc super hoc controversia ventiletur. Sed nec illud poterat magistro sæpedito nocere quod ante confirmationem receperat annulum et baculum pastorem; cum non hoc ex ambitione factum fuerit, sed cautela. Cum enim dux episcopatum consueverit pro sua voluntate conferre, insigniis hujusmodi assignatis, ad hujusmodi consuetudinem imo corruptelam potius abolendam super altare posita fuerunt insignia supradicta, ne ad illa dux manus extendens, electionem ipsam, quæ ibidem tunc primo celebrata regulariter fuerat, impediret: quæ postmodum magister exinde decano porrigente recepit, ne dux illa præcipiens secundum consuetudinem sibi tradere niteretur abusus. Proposuit insuper dictus cantor quod cum electionis decretum nobis minime offerretur, petitioni hujusmodi annuere nullatenus debebamus. Ad quod altera pars respondit ex ejusdem S. confessione constare quod decretum confectum fuerat et oblatum tibi apud Bononiam constituto, a quo ad nostrum examen fuerat idem negotium per appellationem delatum. Supradicti quoque Lambertus et Matthias jurati dixerunt quod viginti unus ex canonicis Posnaniensibus qui præsentés electioni consenserant, subscripserant in decreto; uno tantum excepto, qui recedens proposuit se nolle propter tuam offensam in capitulo remanere. Contra quod pars altera replicavit quod decretum hujusmodi nullius momenti existit, cum illo non fuerit sigillo munitum quod capitulum consuevit habere. Sed ad hoc pars adversa respondit quod, etsi sigillo absque litteris uti consueverit capitulum memoratum, quod non canonicorum sigillum sed potius jumentorum cauterium videbatur, habito tamen ab ipsis ante

A electionem de illo innovando tractatu, post electionem existit innovatum, et sic electionis decretum novo sigillo postea munierunt.

His igitur et aliis intellectis quæ utrinque fuere proposita coram nobis, licet electio supradicta suspecta nobis quodam modo prima facie videretur ex eo quod tuum ei favorem impendere noluisse, præsertim cum eo amplius in his et aliis disponamus favorem tibi apostolicum exhibere quo promptius, propria quiete postposita, multis laboribus et periculis te exponis ob defensionem ecclesiasticæ libertatis, quia tamen cum Posnaniensi Ecclesia, quæ in electione prædicta nova cœpit libertate gaudere, benigne agere nos oportet, postquam probationibus et allegationibus fuit renuntiatum hinc inde, admonitione multiplici imo districta jussione præmissa, ut idem electus ad libertatem ecclesiasticam conservandam assistere tibi studeat fideliter et devote, de fratrum nostrorum consilio electionem ipsam sententialiter duximus confirmandam: Quocirca fraternitati tuæ per apostolica scripta mandamus quatenus eundem electum devote tibi obsequi cupientem habens ob nostram reverentiam commendatum, circa eum tempore opportuno quæ ad tuum officium pertinent exsequaris. Nos enim tam Posnaniensi capitulo quam clero et populo civitatis et diocesis Posnaniensis nostris damus litteris in mandatis ut eidem tanquam electo suo reverentiam et obedientiam exhibentes, ejus intendant salubribus monitis et mandatis.

Datum Laterani, xvi Kal. Augusti, anno quarto decimo.

In eundem fere modum scriptum est super hoc capitulo Posnaniensi. Cum electionem, quam de dilecto filio magistro Paulo noscimini celebrasse, etc., usque novo sigillo postea communistis. His igitur, etc., *in eundem fere modum, usque confirmandam.* Quocirca devotioni vestræ per apostolica scripta mandamus quatenus eidem tanquam electo vestro reverentiam et obedientiam exhibentes, ejus intendatis salubribus monitis et mandatis. Nos enim præfato archiepiscopo litteris nostris injungimus ut eundem electum devote sibi obsequi cupientem habens ob nostram reverentiam commendatum, circa eum tempore opportuno quæ ad suum officium pertinent exsequatur.

Datum, ut in alia per totum.

In eundem fere modum scriptum est clero et populo civitatis et diocesis Posnaniensis. Cum Posnanienses canonici electionem, etc., *in eundem fere modum ut in prima, usque confirmandam.* Quocirca universitati vestræ per apostolica scripta mandamus quatenus eidem tanquam electo vestro, etc., *sicut in secunda usque in finem.*

Datum, etc.

XC.

EPISCOPO SALIMBRIENSI, ET VARISIENSI ELECTO, ET
THEODERICO CANONICO CONSTANTINOPOLITANO.

Confirmatur electio episcopi; Nicomediensis.

(Laterani, vii Kal. Augusti.)

Tam ex litteris dilectorum filiorum capituli Nicomediensis Ecclesie quam charissimi in Christo filii nostri illustris Constantinopolitani imperatoris accepimus quod... ejusdem loci electo viam universae carnis ingresso, iidem capitulum convenientes in unum, dilectum filium S. ejusdem ecclesie thesaurarium, sancti Spiritus gratia invocata, elegerunt unanimiter in pastorem; sed, cum electionem ipsam a bonae memoriae patriarcha Constantinopolitano petierint confirmari, ipse nihil objiciens quare id fieri non deberet, eandem confirmare penitus recusavit. Unde cum tam a praedicto imperatore quam aliis exoratus ipsam hujusmodi adjecta conditione voluerit postmodum confirmare ut sibi partem possessionum ejusdem ecclesie retineret, ipsi deliberatione prehabita id facere penitus recusantes, dictum S. ad sedem apostolicam destinarunt, electionem ipsam auctoritate postulantes apostolica confirmari. Quocirca discretioni vestrae per apostolica scripta mandamus quatenus si electionem eandem de persona idonea repereritis canonice celebratam, vos eam auctoritate nostra sublato cujuslibet contradictionis et appellationis obstaculo confirmetis. Quod si non omnes. . . tu ea, frater episcope, cum eorum altero, etc.

Datum Laterani, vii Kal. Augusti, pontificatus nostri anno quarto decimo.

XCI.

FRATRIBUS MILITIAE TEMPLI DE AVENTINO.

Confirmatur quaedam transactio.

(Laterani, iv Non. Augusti.)

Examined causa quae inter vos ex una parte ac dilectos filios abbatem et monachos Criptae ferratae ex altera super ecclesia Sanctae Mariae de Sorresco cum pertinentiis suis in nostra praesentia vertebatur, testibus et instrumentis utrinque productis, tandem inter vos et eos compositio nobis mediatis intervenit, ut vos ecclesiam memoratam cum omnibus ad ipsam spectantibus perpetuo habeatis libere ac quiete, quibus abbas et monachi supradicti omni liti et petitioni cedentes remiserunt quodlibet jus, quin etiam concesserunt quod habere videbantur in eis; ita quod vos triginta solidos Proveniensium senatus, census nomine, annuatim eisdem in festo Assumptionis beatae Mariae persolvatis in urbe. Nos igitur compositionem ipsam ab utraque parte sponte receptam auctoritate apostolica confirmantes eandem decernimus inviolabiliter observari. Nulli ergo. . . nostrae confirmationis et diffinitionis, etc., usque incursum

(258) *Heracliensi* qui *μητροπολίτης, πρόεδρος και υπεργραμμόν* (sic) και *ἐξάρχος τῆς πάσης θρακῆς και Μακεδονίας* dicitur in veteri epistolae subscriptione apud Grusium in *Turcograecia* lib. iv.

A Datum Laterani, iv Non. Augusti, pontificatus nostri anno quarto decimo.

XCII.

ABBATI ET MONACHIS CRIPTAE FERRATAE.

Super eodem.

(Datum, ut in alia.)

Examined causa quae inter vos ex una parte ac dilectos filios fratres militiae Templi de Aventino ex altera, etc., per totum ut in alia, usque intervenit, ut iidem fratres ecclesiam memoratam cum omnibus ad ipsam expectantibus perpetuo habeant libere ac quiete, quibus vos omni liti et petitioni cedentes remisistis quodlibet jus, quin etiam concessistis quod habere videbamini in eisdem; ita quod dicti fratres triginta solidos Proveniensium senatus, census nomine, annuatim vobis in festo Assumptionis beatae Mariae persolvant in urbe. Nos igitur, etc., per totum ut in alia usque in finem.

Datum, ut in alia per totum.

XCIII.

PATRIARCHAE GRADENSI, ET EPISCOPO CASTELLANO.

De electione episcopi Durachiensis.

(Laterani, iv Non. Augusti.)

Ex litteris dilectorum filiorum capituli Durachiensis accepimus quod bonae memoriae M. ipsorum archiepiscopo viam universae carnis ingresso, iidem, ne dicta ecclesia, quae jamdudum per tempora ex defectu pastoris lapsum gravem senserat et ruinam, patris absentiam diutius deploraret, convenientes in unum, et Spiritus sancti gratia invocata, dilectum filium A. Constantinopolitanum praepositum Venetiis existentem sibi elegerunt concorditer in pastorem, nobis humiliter supplicantes ut quia Constantinopolitana Ecclesia noscitur nunc vacare, a qua fuerat confirmationis gratia expetenda, et ipsam electionem confirmare auctoritate apostolica dignaremur, et electo faceremus munus consecrationis impendi. Quocirca fraternitati vestrae per apostolica scripta mandamus quatenus inquiretis de ipsa electione diligentius veritatem, et si eam inveneritis canonice de persona idonea celebratam, ipsam auctoritate nostra sublato appellationis obstaculo confirmetis, electo consecrationis munus postmodum impendent.

Datum Laterani, iv Non. Augusti, anno quarto decimo.

XCIV.

ARCHIEPISCOPO HERACLIENSI (258), ET DECANO SANCTORUM QUADRAGINTA CONSTANTINOPOLITANO.

De ablatis Ecclesiae Sanctae (259) Sophiae restituendis.

(Laterani, ii Non. Augusti.)

Dilecti filii capitulum Sanctae Sophiae ecclesiae Constantinopolitanae nostris auribus intimarunt quod nobilis vir comes Bertoldus (240) ac nobilis mu-

(259) *Sanctae Sophiae*. De quo proxima epistola.

(240) *Bertoldus*, alter procerum qui in expeditione Constantinopolitana Bonifacium marchionem Montisferrati comitati fuerant.

lier (241) relicta Marchionis Montisferrati (242) et quidam alii Constantinopolitanæ ac Thessalonicensis dioccesum quasdam possessiones ecclesiæ suæ, de quibus ipsis debent necessaria ministrari, in ipsorum detinent præjudicium occupatas. Quocirca discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus quatenus detentores prædictos ad restitutionem debitam detentorum, monitione præmissa, per censuram ecclesiasticam appellatione remota cogatis. Testes autem qui fuerint nominati, etc., usque testimonium perhibere.

Datum Laterani, II Non. Augusti anno quarto decimo.

XCV.

EBREDUNENSI ARCHIEPISCOPO, ET UTICENSI APOSTOLICÆ
SEDIS LEGATO ET REGENSI EPISCOPIS.

De absoluteione Roncelini.

(Laterani, II Non. Augusti.)

(243) Cum Roncelinus, qui habitu monachali re-
jecto Massiliensis civitatis dominium sibi temere
usurparat, propter apostasiam, perjurium, et ince-
stum, nec non rapinas, et quædam alia dudum a no-
bis et postmodum a te, frater Regensis, et bonæ me-
moriæ magistro Milone notario nostro tunc aposto-
licæ sedis legatis excommunicatus exstiterit, tam
civitate Massiliensi quam universa terra ipsius ec-
clesiastico supposita interdicto, sano consilio tandem
ductus, nobili muliere dimissa, rejectum ha-
bitum reassumpserit humiliter et devote, ac a te,
frater Uticensis, excommunicationis et interdicti
sententias petierit relaxari, tu sufficienti ab ipso
cautione recepta, in civitate Massiliensi relaxasti
sententiam interdicti, eidem R. firmiter injungendo
ut per se ipsum vel per fidelem nuntium, si forsan
infirmirate vel alia justa causa personaliter ad nos
accedere non valeret, nostro se curaret conspectui
præsentare, apostolicæ benignitatis misericordiam
petiturus. Qui humiliter tuis mandatis obtemperans,
laborem subiit ad sedem apostolicam veniendi; sed
tam propter viarum pericula quam propter invalidi-
tatem corporis præpeditus procedere non potuit
ultra Pisas. Propter quod exinde dilectos filios
P. de Montelauro Aquensem archidiaconum et cel-
larium monasterii Sancti Victoris et V. canoni-
cum Massiliensem procuratores suos ad nostram D
præsentiam destinavit; per quos fuit nobis humiliter
supplicatum ut et absoluteionis beneficium dicto R.
faceremus impendi, et patrimonii sui curam habere
permitteremus eundem, tam tuis, frater Uticensis,
et metropolitani ac abbatis sui quam venerabilis
fratris nostri episcopi, capituli, ac militum, et uni-
versi populi Massiliensis, necnon et aliorum quam-
plurium prælatorum nobis super hoc litteris præ-
sentatis, qui nos ad id triplici præcipue ratione indu-
cere satagebant. Cum enim nullus præter ipsum in
domo sua masculus sit superstes, si terræ suæ ho-

(241) *Nobilis mulier.* Maria Pannonia, de qua su-
periori libro epist. 2.

(242) Montisferrati Bonifacii III, marchionis 8.

minibus, qui eandem sincerissime diligunt, non
præset, ecclesiis, piis locis, et aliis gravia possent
dispendia provenire. Cum etiam multas violentias
commiserit et rapinas, et magna subierit hactenus
onera debitorum, si prohiberetur eidem provisio
terræ suæ, vix quisquam inveniretur qui satisfacere
ret de prædictis, et multi multipliciter, non absque
gravi scandalo, suis justitiis fraudarentur. Quoniam
igitur sacrosancta Romana Ecclesia nulli humiliter
redeunti gremium suum claudit, nos illius exemplo
qui non vult mortem peccatoris, sed potius ut con-
vertatur et vivat, cum majus gaudium sit angelis
Dei super uno peccatore pœnitentiam agente quam
super nonaginta novem justis qui se credunt pœni-
tentia non egere, de jam dicti R. pœnitentia
exultantes, qui diu fuerat in vanitatibus sæculi
evagatus, venerabili fratri nostro Pisano archiepi-
scopo dedimus in mandatis ut ipsi juxta formam
ecclesiæ beneficium absoluteionis impendat, et in-
jungat eidem ut mandatis vestris humiliter pareat
quæ super prædictis ipsi duxeritis facienda. Porro
super patrimonii sui cura ita duximus ex benignitate
apostolica providendum, ut idem R. cum comparti-
cipibus suis prius dividat totam terram infra civita-
tem et extra, et de portione quæ ipsum de jure con-
tinget, cum abbatis sui conniventia et assensu eidem
cœnobio alia congrua portio designetur, de residuo
vero cum vestro et ejusdem abbatis consilio pro præ-
dictorum omnium satisfactione disponat prout me-
lius videbitur expedire. Portionis vero monasterio
designandæ provisio, propter necessitatem urgen-
tem et evidentem utilitatem, eidem R. a suo com-
mittatur abbate; ita quod ipse ob gratiam sibi fa-
ctam novæ conversationis studio se reddere studeat
omnibus gratiosum, tam in habitu quam in aliis ni-
hil prorsus attentans contra monasticam honestatem.
Quocirca fraternitati vestræ per apostolica scripta
mandamus quatenus juxta formam præscriptam in
ipso negotio sublato appellationis obstaculo proce-
datis, contradictores censura ecclesiastica compe-
scendo.

Datum Laterani, II Non. Augusti, pontificatus
nostri anno quarto decimo.

XCVI.

PISANO ARCHIEPISCOPO.

Super eodem.

(Datum, ut in alia.)

Cum Roncelinus etc., ut in alia, usque a nobis et
postmodum a venerabili fratre nostro Regensi episco-
po et bonæ memoriæ magistro Milone notario nostro,
etc., usque humiliter et devote, ac a venerabili fratre
nostro Uticensi episcopo apostolicæ sedis legato ex-
communicationis et interdicti sententias petierit re-
laxari, memoratus legatus sufficienti ab ipso cau-
tione recepta in civitate Massiliensi relaxavit sen-
tentiam interdicti, eidem R. firmiter injungendo,

Vide eandem epistol.

(243) Vide lib. XII, epist. 106, 107.

etc., usque petiturus. Qui humiliter legati mandatis obtemperans, etc., per totum ut in alia, usque permitteremus eundem tam supradicti legati et metropolitani ac abbatis sui, etc., per totum ut in alia, usque in vanitatibus sæculi evagatus, fraternitati tuæ per apostolica scripta mandamus quatenus ipsi juxta formam ecclesiæ beneficium absolutionis impendas, et injungas eidem ut mandatis venerabilis fratris nostri Ebredunensis archiepiscopi ac dictorum Uticensis et Recensis episcoporum, quibus super hoc dirigimus scripta nostra, humiliter pareat quæ super prædictis ei duxerint facienda.

Datum, ut in alia per totum.

XCVII.

CAPITULO SANCTÆ SOPHIÆ (244), AC UNIVERSIS PRÆLATIS CONVENTUALIUM ECCLESiarUM CONSTANTINOPOLITANARUM.

De electione patriarchæ Constantinopolitani.

(Laterani, Non. Augusti.)

Per litteras vestras, filii Prælati, nostro nuper apostolatui reserastis quod bonæ memoriæ Thoma (245) patriarcha Constantinopolitano apud Thessaloniam extrema ægritudine laborante, vos, ne circa patriarchæ substituendi electionem vobis præjudicium fieret metuentes, in ecclesia Sanctæ Sophiæ, decano et canonicis ejusdem præsentibus, nostræ constitutionis authenticum, quod super forma electionis in Constantinopolitana ecclesia celebrandæ a nobis dudum obtentum fuerat, perlegistis; sed cum propter quorundam canonicorum absentiam certum recipere nequiveritis tunc responsum, auctoritate studuistis apostolica prohibere ne super electione in vestrum præjudicium sive contra mandati nostri tenorem aliquid fieret, ad sedem apostolicam appellantes; cumque die tertia pro recipiendo responso, prout condictum fuerat, venissetis, multitudinem Venetorum in eadem ecclesia invenistis tam in stallis quam circa altare irreverenter armatam, et eis qui electioni se Venetorum opponerent, membrorum truncationem ac mortem non absque multis clamoribus intentantem. Vobis autem expectantibus desoris, quædam Venetorum canonicorum pars prosiliens subito de conclavi, ubi fuerant observati, nonnullis ex canonicis aliis recedentibus a consilio eorumdem, decanum ejusdem ecclesiæ nominavit. Quod vos extrinsecus positi sentientes, electioni hujusmodi studuistis contradicere juxta posse, in crastino appellationem prius ad nos interpositam coram Constantinopolitani cleri multitudine innovando. Postmodum vero tres personas, videlicet venerabilem fratrem nostrum Cremonensem episcopum et dilectos filios Petrum tituli Sancti Marcelli presbyterum cardinalem (246) et magistrum Robertum de Corzon canonicum Parisiensem, unanimiter

A nominantes, easdem a sede apostolica postulastis ut earum aliqua juxta nostræ voluntatis arbitrium præficeretur ecclesiæ memoratæ. Cum autem nuper utriusque partis procuratoribus propter hoc ad sedem apostolicam constitutis super electione ac postulationibus memoratis inquisissemus plenius veritatem, licet ex parte vestra, filii capitulum, propositum fuerit quod prius quam statutum apostolicum vobis ostensum aut aliqua prohibitio facta fuerit, tractatus habitus fuerat super prædicti electione decani, quæ nondum exstiterat publicata, quia nobis constitit evidenter electionem ipsam a vobis, filii capitulum, post statutum apostolicum vobis ostensum et appellationem ad nos legitime interpositam, quibusdam exclusis atque contemptis qui volebant et debebant pariter interesse, minus canonice celebratam, ut de cæteris quæ tam contra electionis processum quam contra personam electi fuere proposita taceatur, et ad postulationes præfatas a vobis, filii prælati, inconsulte processum, tam illam quam istas de fratrum nostrorum consilio duximus reprobandas, devotioni vestræ per apostolica scripta districte præcipiendo mandantes quatenus omni vitio simultatis exploso, tam loco quam voto convenientes in unum, et sancti Spiritus gratia invocata, talem vobis personam eligatis canonice in pastorem quæ scientia, vita et fama præpollens, tanto congruat oneri et honori, ut vestris parcatis laboribus et expensis, et apostolicum vobis favorem ex hoc valeatis plenius comparare, pro certo scientes quia si vel persona non esset idonea vel forma canonica, nos defectum vestrum auctoritate apostolica suppleremus.

Datum Laterani, Non. Augusti, anno quarto decimo

XCVIII.

EPISCOPO ZABATONIENSI ET DECANO THEBANO, ET CANTORI DAVALIENSI.

Delegat inquisitionem contra episcopum Neopatrensem.

(Apud Cryptam ferratam, XII Kal. Septembris.)

Dilecti filii decanus et capitulum Neopatrensis Ecclesiæ nobis denuntiando monstrarunt quod venerabilis frater noster... eorum archiepiscopus, antequam ad dignitatis apicem ascendisset, licet esset in sacerdotali officio constitutus, comam tamen nutriens, contra Latinos in Græcorum auxilium cum Arguro quondam Corinthi Domino tanquam laicus pariter arma sumpsit, et circa eundem in militis officio per annum et amplius serviens, nonnullos Latinos dicitur occidisse. Verum cum postmodum per electionem quorundam canonicorum, qui ejusdem flagitia penitus ignorabant, adeptus fuit regimen Ecclesiæ memoratæ, abjecta pene penitus modestia pastoralis, neglexit prorsus consulere famæ suæ; sed ipsam potius evacuans vivendo perverse,

(244) *Sophiæ*. Quæ a Crutio lib. 1, Turcogr. *ἡ πρυτανὴ οὐρανὸς, καὶ ἡ νέα Σιών, καὶ τὸ ἄγαλμα τῶν ἐκκλησιῶν* appellatur.

(245) *Thomæ*. Mauroceno Veneto, de quo superiori lib. epistol. prima.

(246) Petrum tit. Sancti Marcelli cardinalem quondam apostolicæ sedis legatum in Constantinopolitani patriarchæ curia, ad quem rescribit Innocentius in e. *Ad decorem*, De institut. Vide superiori libro epistolam primam.

contemnit tanquam hæreticus celebrare ac audire divina, nec, ut tenetur, per se ipsum horas canonicas Deo reddit, nec coram eo ipsas facit per ministros Ecclesiæ decantari, bona ipsius ecclesiæ dilapidans enormiter pro suæ voluntatis arbitrio et devastans. Præter hæc autem, cum in præsentia bonæ memoriæ Thomæ Constantinopolitani patriarchæ præstitisset astantibus pluribus corporaliter juramentum quod tam possessionum quam proventuum ipsius ecclesiæ portionem, per eundem patriarcham sententialiter adjudicatam eisdem, ipsos permetteret pacifice possidere, nec super ea eosdem aliquatenus molestaret, ipse suis perversitatibus volens iniquitatum cumulum aggregare, dicto patriarcha carnis debitum exsolvente, præfatos canonicos eadem portione auctoritate propria spoliavit, contra juramentum proprium temere veniendo. Insuper etiam idem archiepiscopus quemdam monachum in habitu monachali et quemdam alium sacerdotem, quem ad presbyteratus officium fecerat promoveri, et tres alios laicos homines ecclesiæ supradictæ per quosdam servientes suos suspendio jussit tradi, funem qua iidem exstiterunt suspensi eisdem servientibus manu propria tribuendo, et ipsos compellendo ad hoc flagitium in salutis suæ dispendium et scandalum plurimorum. Unde nobis dicti canonici humiliter supplicarunt ut ad excessus hujusmodi corrigendos manus nostras apponere dignaremur. Nolentes igitur hæc, si vera sunt, conniventibus oculis pertransire, qui nedum arbores extirpare inutiles, verum etiam plantare fructiferas in dominico agro tenemur, discretionem vestræ per apostolica scripta mandamus quatenus inquiratis super præmissis diligentissime veritatem, et quæ inveneritis fideliter redigentes in scriptis, ea nobis sub sigillis vestris transmittatis inclusa; ut per vestram relationem instructi, securius in his procedere valeamus. Quod si non omnes . . . tu, frater episcopo, cum eorum altero, etc.

Datum apud Cryptam ferratam, xii Kal. Septembris, pontificatus nostri anno quarto decimo.

XCIX.

ABBATI ET CONVENTUI DE FLORE.

Confirmatur eis Ecclesia Calabromariæ.

(Ap. Cryptam ferratam, xi Kal. Septembris.)

Inter vos et monachos Curacenses super Ecclesia Calabromariæ, quam ipsi cum suis pertinentiis ad suum monasterium de jure spectare dicebant et a vobis minus licite detineri, diu est quæstio agitata, sed tandem venerabilibus fratribus Squillacensi et Marturano episcopis et dilecto filio abbati Sambucinæ de consensu partium a nobis sub hac forma commissa, ut partibus convocatis audirent hinc inde proposita, et usque ad calculum diffinitivæ sententiæ appellatione postposita procedentes, si de partium voluntate existeret, causam ipsam sine debito terminarent, alioquin eandem sufficienter instructam sub sigillis suis nobis transmittere procurarent, præfigentes partibus terminum com-

petentem quo se nostro conspectui præsentarent sententiam receptoræ. Partibus igitur in ipsorum præsentia constitutis, proposuerunt Curacenses monachi coram ipsis quod cum ipsi pro notitia mutua et charitate fraterna quam cum abbate ac monachis Calabromariæ habuerant, eisdem abbati et monachis penuria laborantibus opportuna frequenter subsidia ministrassent, demum eodem abbate defuncto, œconomus ejusdem et monachi, tum quia eorum monasterium collapsum erat in rebus temporalibus, tum quia ob paucitatem eorum illud per ipsos regi non poterat opportune, dictum monasterium, quantum eisdem licuit, obtulerunt cellario Curacensi, recipientes ab ipsis postmodum per eorum œconomum tam indumenta, calceamenta, corrigas, quam etiam alia necessaria, præter victum, qui suppetebat eisdem monachis competenter. Sed quia id sibi absque regis consensu, quem asserebant patronum ipsius ecclesiæ principalem, ad vindicandum prorsus ipsam ecclesiam sufficere non credebant, charissimi in Christo filii nostri Frederici Siciliae regis illustris privilegium per manus venerabilis fratris nostri Gualteri de Palearia regni Siciliae cancellarii super eadem ecclesia impetrarunt, confirmationem capituli Sanctæ Severinæ, in cujus diœcesi dictum monasterium est constructum, super eodem per litteras post obtenta. Insuper etiam adjecerunt ipsi monachi Curacenses quod metropolitanus eorum, videlicet archiepiscopus Sanctæ Severinæ, secundo die post consecrationem suam factum præfati capituli et dictam eisdem ecclesiam confirmavit, ipsis exinde privilegio assignato. Et cum hæc omnia per testes ab eis sint sufficienter probata, super proprietate ecclesiæ memoratæ proponebant suam his plenius intentionem esse fundatam. Præter hæc autem Curacenses ipsi adversus vos etiam intenterunt quod cum vobis in his omnibus suum consilium propalarint, et vos super narratis fraternum eisdem auxilium et consilium promiseritis impensuros, vestræ postmodum promissionis obliti, ad nobilem virum Petrum Guiscardi, qui erat illius terræ dominus, accedentes, monasterium illud ab eo concedi vobis cum instantia postulastis. Sed cum idem id vobis primitus denegasset, interventu conjugis suæ tandem benivole annuit votis vestris. Eo itaque sic obtento, jamdictæ Sanctæ Severinæ canonicos pro ipsa vobis ecclesia conferenda precibus propulsastis. Super quo licet emissæ preces, pro eo quod electus eorum erat apud sedem apostolicam constitutus, a principio frustrarentur, comminationibus tamen ejusdem nobilis de propriis eis auferendis uxoribus, cum sint Græci, sibi acriter intentatis, ipsam vobis ecclesiam iidem postremum confirmaverunt invitati. Post hæc vero prænominato electo a sede apostolica redeunti extra sedem propriam occurristis, prædictam ab eo ecclesiam petituri. Sed cum repulsam pateretur vestra petitio in hac parte, pro eo quod idem electus nondum sedem propriam

visitarat, per impressionem tandem et violentiam nobilis memorati prædictam vobis ecclesiam compulsus est confirmare. Ad hæc autem vos in nostra præsentia respondistis e contra quod licet ecclesia ipsa per œconomum et monachos supradictos concessa fuisset monasterio Curacensi, prout ipsius monachi astruebant, concessionem talem his rationibus dicebatis penitus non tenere; tum quia per illos eadem facta fuerat qui personæ non existerant principales, ecclesiâ tunc vacante; tum etiam quoniam longe ante per Kiroolum quondam dicti loci Calabromariæ abbatem, de consensu et voluntate suorum fratrum, tempore bonæ memoriæ Joachim (247) primi abbatis vestri, dicta ecclesia vobis concessa fuerat, et post ipsius Kiroli obitum per ejusdem monachos ipsius concessio exstiterat pluries innovata, processu temporis, primo quidem capituli, et secundo electi confirmationibus accidentibus, non per impressionem vel violentiam nobilis antedicti, sed potius mera eorum et libera voluntate, assignando nihilominus rationes quod privilegium antedictum Curacensibus non suffragaretur in aliquo, quia prædicta concessio, quæ facta fuerat minus juste, per illud non intelligitur rationabiliter confirmata; maxime cum notam expressæ contineat falsitatis, cum legatur in ipso quod Panormi per manus jam dicti cancellarii eo tempore datum fuerit quo idem utique non Panormi sed alibi longe a Panormo manebat, et rex, cujus auctoritate fieri videbatur, tunc temporis non custodiretur ab ipso, sed a Guillelmo Capparone temere teneretur, qui etiam verum sigillum detinebat ipsius (248). Ad excusandum nempe privilegium supradictum præmissis pars monachorum Curacensium replicando respondit quod, cum dictus cancellarius a claræ memoriæ Constantia imperatrice ordinarius totius regni et regis administrator exstiterit constitutus, id potuit facere ipsius regis auctoritate licenter, utpote qui vices gerebat regias in hac parte. Insuper etiam Curacenses monachi addiderunt quod, etsi dictum privilegium per manus cancellarii ob præmissa obtinere non posset robor debitæ firmitatis, censi debet validum pro eo quod dictus rex illud ex certa scientia postmodum confirmavit, cum rati habitio retrotrahatur et mandato comparetur juxta legitimas sanctiones; nihilominus proponentes quod, et si neutrum privilegiorum deberet legitimum judicari, ultimum debebat eis sufficere, quod idem rex, postquam uxorem reduxit, super eadem ecclesia concessit monasterio Curacensi. Cæterum pars vestra ex adverso respondit quod, si confirmationem aliquam obtinuerunt de privilegio supradicto monachi Curacenses, ipsa nullius erat roboris vel vigoris; quia, cum ipsum privilegium a principio irritum exstisset, rata esse non poterat obtenta taliter confir-

matio; super eo assignantes talem de privilegio ultimo rationem quod de ipso non emolumentum sed pœnam deberent ipsi monachi potius reportare, quia, cum jam quæstio ipsius ecclesiæ ad nostrum fuerit examen deducta, petierunt sibi rem litigiosam per potestatem sæcularem concedi seu etiam confirmari. Contra confirmationem autem seu concessionem archiepiscopi allegastis quod rem a vobis possessam, et ab eodem etiam confirmatam, ipse illis concedere vel confirmare non debuit; maxime postquam in litem deducta exstitit, et ad censuram examinis nostri perlata. Unde concessio vel confirmatio hujusmodi nullius debebat censi valoris. Propter quæ super ecclesia supradicta silentium imponi Curacensibus monachis et ab ipsorum impetitione absolvi penitus petebatis. Cum vero dicti iudices super causæ meritis adinvicem discordarent, et partes causam ipsam nostro potius quam eorum optarent iudicio terminari, tam ipsam causam quam partes cum rationibus quæ pertinebant ad eam juxta mandati nostri tenorem ad nostram præsentiam remiserunt. Demum itaque dilectis filiis Nicolao Curacensi et Hugone priore Sancti Georgii et Joseph vestris monachis nostro conspectui præsentatis, et quæ acta fuerant coram iudicibus supradictis et rationes alias nobis exponere procurantibus, nos illis diligenter auditis et perspicaciter intellectis, vos ab impetitione Curacensium super eadem Ecclesia per diffinitivam sententiam prorsus absolvimus, eisdem super ipsa perpetuum silentium imponentes; præsertim cum illis regulam et institutionem Cisterciensis ordinis ab ipsa monasterii fundatione professis, absque superioris dispensatione non exstiterit ad obtinendum sic ecclesiam laborare. Nulli ergo... diffinitionis infringere, etc., usque incursum.

Datum apud Cryptam ferratam, ii Kal. Septembris, pontificatus nostri anno decimo quarto.

C.

ARCHIEPISCOPO ET DECANO ET CANTORI CUSENTINIS.

Super eodem.

(Datum ut in alia.)

Inter dilectos filios abbatem et conventum de Flore ac monachos Curacenses super Ecclesia Calabromariæ, quam ipsi cum suis pertinentiis, etc., in eundem fere modum ut in alia usque laborare. Quocirca discretionis vestræ per apostolica scripta mandamus quatenus quod a nobis est sententialiter diffinitum, vos per censuram ecclesiasticam sublato cujuslibet contradictionis et appellationis obstaculo faciatis inviolabiliter observari. Quod si non omnes... tu ea, frater, archiepiscopo, cum eorum altero, etc.

Datum, ut in alia per totum.

(247) Is est Joachim abbas cujus vaticinationes celebres sunt.

(248) Vide Gesta Innoc. III, cap. 23, 36.

CI.

NOBILI VIRO C. JUDICI TURRITANO.

Adversus Ottonem imper. Siciliae inhiantem.

(Datum ap. Cryptam ferratam, III Non. septembris.)

Cum Pisani contra prohibitionem et excommunicationem nostram Ottoni dicto imperatori ad impugnandum regnum Siciliae, quod ecclesiae patrimonium esse dignoscitur, navalem exercitum destinarint, et sit tibi et aliis Sardiniae principibus sollicite praecavendum ne si forsan contra vos vel aliquem vestrum, paci quorum invident et quieti, vellent aliquid machinari, vos inveniant imparatos, nobilitatem tuam monemus et exhortamur attentius, per apostolica scripta praecipiendo mandantes quatenus si dicti Pisani Sardiniam ingredi attentarint, tu ipsis una cum aliis magnatibus Sardiniae totis viribus resistere non omittas. De terra vero Galuari quam tenes, nullum cum Pisanis vel aliis sine nostro speciali mandato contractum inire praesumas.

Datum apud Cryptam ferratam, III Non. Septembris, pontificatus nostri anno decimo quarto.

In eundem fere modum scriptum est nobili viro Hugoni de Basso usque non omittas.

Datum, ut in alia ver totum.

CII.

TURRITANO ET ARBORENSI ARCHIEPISCOPI.

Quod consilium tribuant judici Calaritano.

(Datum, ut in alia.)

Fraternitati vestrae praesentium auctoritate mandamus quatenus auditis his quae dilectus filius nobilis vir W. judex Calaritanus super negotio Arborensi vobis duxerit proponenda, et pensatis prudenter circumstantiis rerum et personarum, temporum et locorum, salutare sibi consilium auctoritate apostolica tribuatis.

Datum, ut in alia.

CIII.

TURRITANO ARCHIEPISCOPO.

De matrimonio ejusdem judicis.

(Datum, ut in alia.)

Dilectus filius nobilis sir W. Calaritanus judex petitorio nobis oblato suggestit quod inter ipsum et nobilem mulierem G. filiam comitis Guidonis, quam duxerat in uxorem, illa consistit linea parentelae quae inter eos legitimum existere conjugium non permittit. Unde nobis humiliter supplicavit ut super hoc apostolico dignaremur ei suffragio providere. Quocirca fraternitati tuae per apostolica scripta mandamus quatenus assumptis venerabili fratre nostro Arborensi archiepiscopo et alio viro prudente quem dicta mulier duxerit eligendum, audias causam cum illis vel eorum altero, si ambo nequiverint vel noluerint interesse, et eam appellatione remota canonico sine decidas, faciens quod decreveris per censuram ecclesiasticam firmiter observari. Quod si praefata nobilis infra terminum quem duxeris praefigendum tibi neglexerit conjudi-

cem assignare, tu nihilominus secundum formam praescriptam in causa procedas; praesertim si carnalis commistio, sicut accepimus, inter eos non fuerit subsequuta.

Datum, ut in alia.

CIV.

HIEROSOLYMITANO PATRIARCHAE APOSTOLICAE SEDI.

LEGATO.

De causa Comestabuli regni Cypri.

(Laterani, VIII Kal. Octobris.)

Gravi nobis dilectus filius nobilis vir G. Montis-Beliardi regni Hierosolymitani comestabulus cunctatione monstravit quod cum ipse charissimum in Christo filium nostrum Hugonem Cypri regem illustrem et regnum ejus sicut bajulus fideliter custodierit, idem rex, postquam ad legitimam pervenisset aetatem, ipsi pro bonis mala retribuens, eundem et suos, licet in ipsum defectum aliquem non inveni-erit, sine iudicio curiae a regno ejus ejecit, et sibi abstulit terram suam. Licet autem dictus nobilis viribus, sicut asserit, jus suum recuperare potens existat, ob reverentiam tamen apostolicae sedis et terrae sanctae necessitatem, cui ex hoc posset periculum imminere, viribus adhuc uti noluit contra eum, sed potius ratione. Quocirca fraternitati tuae per apostolica scripta mandamus quatenus dictum regem efficaciter moneas et prudenter inducas ut pro reverentia apostolicae sedis et nostra necnon terrae sanctae subsidio, in quo idem nobilis strenue proponitur laborare, ipsum in gratiam suam recipiens, sine difficultate sibi restituat jura sua; injungendo nihilominus nobili memorato ut eidem regi servitium exhibeat et honorem. Licet autem non intelligamus ad praesens super hoc aliud expressius injungendum, tibi tamen, de quo plene confidimus, vices nostras duximus committendas ut praevia ratione procedas sicut providentia dictaverit procedendum.

Datum Laterani, VIII Kal. Octobris.

CV.

PATRIARCHAE ANTIOCHENO.

De revocanda uxore O. de De Impera.

(Laterani, VIII Kal. Octobris.)

Querelam dilecti filii nobilis viri O. de Dempera (249) recepimus continentem quod, licet ipse nobilem mulierem E. sororem charissimi in Christo filii nostri Hugonis Cypri regis illustris legitime duxerit in uxorem, et inter eos matrimonium consummatum existerit commistione carnali, nobilis tamen vir R. nepos illustris regis Armeniae sibi eandem illicite copulans, in animae suae periculum ipsam detinere praesumit. Quocirca fraternitati tuae per apostolica scripta mandamus quatenus partibus convocatis audias causam, et si de partium fuerit voluntate, ipsam canonico sine decidas; alioquin inquisita super his plenius veritate, nobis eam si-

deliter nuntiare procures, ut de vultu nostro iudicium prodeat æquitatis.

Datum Laterani, viii Kalend. Octobris.

CVI.

PRIORI ET FRATRIBUS SANCTI BARTHOLOMÆI DE TRISULTO CARTHUSIENSIS ORDINIS TAM PRÆSENTIBUS QUAM FUTURIS EREMITICAM VITAM PROFESSIS IN PERPETUUM.

De confirmatione privilegiorum.

(Laterani, ii Kal. Octobris.)

Vinea culturæ cœlestis, in qua manu divina Carthusiensis est ordo plantatus, ita jam palmites suos longe lateque diffudit flores producentes et fructus uberes ac suaves ut eorum delectati fragrantia de-creverimus juxta nos ipsius desiderabile germen habere, non solum ut ejus intercessionibus apud Dominum efficacius adjuvemur, verum etiam ut ipse ordo ex apostolicæ sedis vicinitate familiariter sibi jungatur in visceribus charitatis. Unde nos ecclesiam Sancti Bartholomæi de Trisulto jamdudum ordini vestro concessimus, facientes ibidem construi monasterium secundum ipsius ordinis instituta. Vestris igitur justis precibus annuentes, præfatum Sancti Bartholomæi monasterium, in quo divino estis obsequio mancipati, sub beati Petri et nostra protectione suscipimus et præsentis scripti privilegio communimus. In primis siquidem statuentes ut eremiticus ordo, qui secundum Deum et institutionem Carthusiensium fratrum in eodem loco per nos institutus esse dignoscitur, perpetuis ibidem temporibus inviolabiliter observetur. Præterea quascunque possessiones, quæcunque bona idem monasterium in præsentiarum rationabiliter obtinet, aut in futurum, etc., usque consistent. Terminos autem qui domui vestræ provide sunt statuti, auctoritate apostolica confirmamus. Qui profecto sunt hi, videlicet Rivus veniens de Guarcino usque dum jungitur flumini Colopardi apud Sanctum Calixtum de Antonna, inde tenditur circumeundo per Sanctum Gregorium de Obseurano, per Lavacellum, per Sanctum Ægidium de colle, per collem de Arella, inde descenditur ad rivum Vallis ex parte Casemarii, ad ecclesiam Sanctæ Mariæ de Macena. Ibi ex altera parte vallis incipiunt quædam montana usque contra Petrammalam pervenientia per hæc loca, videlicet Sanctum Joannem de Prateellis, Sanctum Angelum de Mortaria, vallem Fraxinorum. A Petramala itur circumeundo per montana usque dum venit ad Campum vanum supra Guarcium; et inde descenditur per vallem citra Guarcinum usque ad rivum ejusdem castri in principio nominatum. Ad instar quoque felicitis memoriæ Cœlestini papæ prædecessoris nostri, qui capitula subsequenter ordini vestro concessit, sicut in ejus privilegio nos ipsi perspeximus contineri, auctoritate apostolica interdiximus et sub interminatione anathematis prohibemus ne quis infra prædictos terminos domus vestræ homi-

nem capere, furtum seu rapinam committere, aut ignem apponere, vel homicidium perpetrare audeat, aut homines venientes ad domum vestram vel redeuntes, ab ea quomodolibet perturbare, ut ob reverentiam Dei et domus vestræ infra præfatos terminos non solum vos et fratres vestri, sed etiam alii plena pace gaudeant et quiete. Liceat quoque vobis clericos vel laicos liberos et absolutos e sæculo fugientes ad conversionem vestram recipere, et eos absque ullius contradictione in vestro collegio retinere. Prohibemus insuper ut nulli fratrum vestrorum post factam in eodem loco professionem absque licentia sui prioris fas sit de claustro vestro discedere. Discedentem vero absque litterarum communium cautione nullus audeat retinere. Sane laborum vestrorum quos propriis manibus vel sumptibus colitis, sive de vestrorum animalium nutrimentis, nullus a vobis, etc., usque præsumat. Adjicientes quoque statuimus ut infra dimidiam leugam a terminis possessionum vestrarum nulli religioso liceat quodlibet ædificium de novo construere vel possessiones acquirere sine vestro consensu vel Romani pontificis licentia speciali. Consecrationes vero altarium seu basilicarum, ordinationes clericorum vestrorum qui ad sacros ordines fuerint promovendi, a diocæsano suscipiatis episcopo communionem et gratiam apostolicæ sedis habente, si ea vobis gratis et absque pravitate aliqua voluerit exhibere. Alioquin liceat vobis quemcunque malueritis catholicum adire antistitem, qui nimium nostra sultus auctoritate vobis quod fuerit postulatum impendat. Insuper auctoritate apostolica inhibemus ne diocæsanus episcopus vel alia quæcunque persona vos ad synodos vel conventus ire forenses, seu iudicio sæculari de vestra propria substantia vel possessionibus vestris subjacere compellat, nec ad domum vestram non vocatus ratione ordinis celebrandi, causas tractandi, vel aliquos publicos convocandi conventus venire præsumat, nec regularem electionem vestri prioris impediatur, aut de instituendo vel removendo eo qui pro tempore fuerit contra statuta Carthusiensis ordinis se aliquatenus intromittat. Porro si diocæsanus episcopus vel alii ecclesiarum rectores in monasterium vestrum, etc., usque decernimus irritandam; nec litteræ illic habeant firmitatem quas tacito nomine Carthusiensis ordinis contra tenorem apostolicorum privilegiorum constiterit impetrari. Statuimus etiam ut propter interdictum terræ commune monasterium vestrum, excommunicatis et interdictis exclusis, a divinis non cogatur officiis abstinere. Obeunte vero te nunc ejusdem loci priore, etc., usque profutura. Salva sedis apostolicæ auctoritate. Si qua igitur in futurum, etc. Cunctis autem eidem loco, etc. usque in finem.

Datum Laterani per manum Joannis Sanctæ Mariæ in Cosmidin diaconi cardinalis S. R. E. cancellarii ii Kal. Octobris, indictione xiv, Incarnationis Dominicæ anno 1211, pontificatus vero domini Innocentii papæ III anno quarto decimo.

CVII.

PRIORI ET FRATRIBUS CARTHUSIENSIBUS

De presbytero qui causavit abortum.

(Laterani, iv Non. Octobris.)

(250) Sicut ex vestrarum tenore perpendimus litterarum, cum quidam presbyter vestri ordinis, qui prius fuerat niger monachus, quamdam mulierem prægnantem, cum qua contraxerat consuetudinem inhonestam, et quæ asserebat se concepisse ab eo, per zonam arripuerit quasi ludens, ipsa postmodum mulier sic ex eo se asserit fore læsam quod occasione hujusmodi abortivit. Propter quod idem presbyter proborum virorum usus consilio, se ipsum duxit ab altaris ministerio sequestrandum. Quare nobis humiliter supplicastis ut cum eo misericorditer agere dignaremur. Nos vero devotioni vestræ insinuatione præsentium respondemus quod, si nondam erat vivificatus conceptus, poterit ministrare; alioquin ab altaris officio (251) debet abstinere.

Datum Laterani, iv Non. Octob. pontificatus nostri anno quarto decimo.

CVIII.

UNIVERSIS ARCHIEPISCOPIS ET EPISCOPIS AD QUOS LITTERÆ ISTÆ PERVENERINT.

De terminandis pacifice litibus Carthusiensium et Cisterciensium.

(Laterani, iv Non. Octobris.)

Cum inter omnes religiosos nostri temporis viros Cisterciensis et Carthusiensis ordinum fratres magna per Dei gratiam polleant honestate, si quam forsitan inter eos, humani generis inimico disseminante zizania, materia litis exoritur, per quam apud eos sanctæ quietis otium perturbetur, nos, qui puritatem religionis ipsorum ferventi charitate zelamur, non possumus non moveri, scientes quod contentiones hujusmodi, a suo proposito alienæ, religionis maculant puritatem, cum secundum Apostolum servum Dei non oporteat litigare. Ut igitur diabolicæ fraudis astutia quæ, ut in eis religionem commaculet, lites suscitatur inter ipsos, per apostolicæ sollicitudinis studium celeriter elidatur, universitati vestræ per apostolica scripta mandamus quatenus, cum in diocesis vestris aliqua fuerit inter eos materia litis exorta, vos sine mora partes vestras interponatis ad pacem inter eos amicabiliter reformandam. Quod si forsitan hoc modo provenire non poterit, sine sumptu et strepitu causam inter eos mediante justitia terminetis, facientes quod decreveritis per censuram ecclesiasticam sublato cujuslibet contradictionis et appellationis obstaculo firmiter observari.

Datum Laterani, iv Non. Octobris, pontificatus nostri anno quarto decimo

A

CIX.

CHARISSIMO IN CHRISTO FILIO NOSTRO HENRICO ILLUSTRIS CONSTANTINOPOLITANO IMPERATORI.

Ut castrum de Situm restituat Templariis.

(Laterani, iii Non. Octobris.)

(252) Grave gerimus et molestum quod, cum tu et alii cruce signati ad hoc debueritis circa captionem et detentionem imperii Romanicæ intendere principaliter ut per illud subveniretis commodius terræ sanctæ, tu non solum eidem nullum curasti adhuc subsidium ministrare, verum etiam fratribus militiæ Templi, qui pro ipsius terræ defensione totis viribus elaborant, infers molestias et jacturas, castrum de Situm super Ravenica cum pertinentiis suis ipsis auferens pro tuæ arbitrio voluntatis. Et licet jam sæpe pro restitutione ipsius tibi direxerimus scripta nostra, tu tamen preces nostras pertransisti hactenus aure surda, prout debueras non attendens quam benigne ac efficaciter tuas preces curaverimus exaudire, quantumve nostrum auxilium tibi fuerit hactenus opportunum: quod si tibi forsitan, tua promerente duritia, duxerimus subtrahendum, experimento cognosces quantum tibi utile fuerit, quantumve subtractum afferat detrimentum. Quocirca serenitatem tuam rogamus atque monemus et exhortamur in Domino quatenus castrum præfatum cum pertinentiis ejus sine difficultate restituas fratribus antedictis et nullam super eo de cætero ipsis molestiam inferas vel gravamen. Alioquin, cum eis ulterius nolimus, sicuti nec debemus, in suo jure deesse, qui sumus omnibus in justitia debitores, pro certo cognoveris quod super hoc officii nostri debitum exsequemur.

Datum Laterani, iii Non. Octobris, pontificatus nostri anno quarto decimo.

CX.

THEBANO CAPITULO.

Confirmat remissionem crusticæ.

(Laterani, Kal. Octobris.)

Ex parte vestra fuit propositum coram nobis quod, cum vos nobiles viri Oddoni de Roeca domino Atheniensi et G. nepoti ejus trecenta viginti hyperpera et amplius teneremini nomine crusticæ reddere annuatim, dictus Oddo medietatem ipsius crusticæ pertinentem ab ipsum vobis pia liberalitate remisit; pro remissione vero medietatis alterius præfato G. quingenta hyperpera solvere certo termino promisistis. Unde cum nobilis vir Gaufridus princeps Achaicæ, ad quem ratione feudi dicta crustica pertinebat, remissionem hujusmodi liberaliter acceptavit, nobis humiliter supplicastis ut remissionem eandem dignaremur vobis auctoritate apostolica confirmare. Nos igitur vestris precibus inclinati, remissionem crusticæ memoratæ, sicut pie ac provide facta est, et in authenticis inde confectus plenius continetur, auctoritate apostolica confirmamus et præsentis scripti patrocinio communimus.

bet officio.

(252) Vide lib. 13, epist. 155.

(250) Cap. Sicut ex litterarum, De Homicid.

(251) In quart. Coll., ministerio. Sed Colbert. ha-

Nulli ergo... nostræ confirmationis, etc., usque incursurum.

Datum Laterani, Kal. Octobris pontificatus nostri anno quarto decimo.

CXI.

ARCHIEPISCOPO ET DILECTIS FILIIS DECANO ET T. CANONICO THEBANIS.

Ejusdem argumenti cum epistola 155 libri XIII.

Venerabiles fratres nostri Davaliensis et Cardicensis episcopi per suas nobis litteras intimarunt quod, cum causam quæ super domo de Iheracomite ac rebus aliis valentibus duo millia sexcenta et decem et octo hyperpera inter dilectos filios fratres militiæ Templi ex parte una et venerabilem fratrem nostrum Patracensem archiepiscopum ex altera vertebatur, eis et dilecto filio Nazarocensi (255) electo duxerimus committendam, ipsi, cum idem electus eis commiserit vices suas, et eisdem constiterit plenius prædictos fratres rebus præfatis fuisse contra justitiam spoliatos, possessionem earum salva quæstione proprietatis, de prudentum virorum consilio sententialiter adjudicarunt eisdem, et condemnantes præfatum archiepiscopum in moderatis expensis, in eos qui præsumerent eorum sententiæ contraire excommunicationis sententiam promulgarunt. Quocirca discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus quatenus prædictas sententias, diffinitivam videlicet, sicut est justa, per censuram ecclesiasticam, et excommunicationis, sicut rationabiliter est prolata, usque ad satisfactionem idoneam faciatis auctoritate nostra sublato appellationis obstaculo firmiter observari. Quod si non omnes... tu, frater archiepiscope, cum eorum altero ea, etc.

Datum Laterani, II Kal. Octobris pontificatus nostri anno quarto decimo.

CXII.

AVELONENSI EPISCOPO, ET DILECTO FILIO THESAURARIO ET T. CANONICO THEBANIS.

Confirmatur compositio facta inter archiepiscopum et capitulum Atheniense.

(Laterani, II Kal. Octobris.)

Dilecti filii Atheniense capitulum nobis humiliter supplicarunt ut compositionem inter eos ex parte una et venerabilem fratrem nostrum eorundem archiepiscopum ex altera super ipsius ecclesiæ redditibus ac facultatibus amicabiliter initam auctoritate dignaremur apostolica confirmare. Quocirca discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus quatenus compositionem ipsam, sicut ad utilitatem Ecclesiæ sine pravitate provide facta est et ab utraque parte sponte recepta, ac in authentico inde confecto plenius continetur, faciatis per censuram ecclesiasticam appellatione remota firmiter observari. Quod si non omnes... tu ea, frater episcope, cum eorum altero ea, etc.

(255) Supra lib. XIII, epist. 155, Zaratorien.

A Datum Laterani, II Kalend. Octobris, pontificatus nostri anno quarto decimo.

CXIII.

ARCHIPRESBYTERO SANCTI LAURENTII, ABBATI SANCTI GEMINI ET SANCTÆ Mariæ NOVÆ ET SANCTI ANGELI DE SPATA, SANCTI STEPHANI DE PLATEA FRAIANORUM.

Confirmatur eis relaxatio procurationum.

(Laterani, VIII Id. Octobris.)

Cum a nobis petitur, etc., usque effectum. Eapropter, dilecti in Domino filii vestris justis postulationibus grato concurrentes assensu, relaxationem procurationum quam venerabilis frater noster Rainerius Viterbiensis episcopus sponte ac provide vobis indulxit, sicut pie ac provide facta est, et in instrumentis publicis noscitur contineri, auctoritate apostolica confirmamus et præsentis scripti patrocinio communitus. Decernimus ergo, etc., usque nostræ confirmationis, etc., usque incursum.

Datum Laterani, VIII Idus Octobris, pontificatus nostri anno quarto decimo.

CXIV.

ABBATI SANCTI STEPHANI BONONIENSIS, ET MAGISTRO GREGORIO DECRETORUM DOCTORI BONONIÆ COMMODORANTI.

Ut suspendant episcopum Alexandrinum.

(Laterani, IV Id. Octobris.)

Illius testimonium invocamus qui testis est in cælo fidelis quod quantum ipse nobis donare dignatur, a quo est omne datum optimum et omne donum perfectum, negotia quæ ad sedem apostolicam perferuntur cum puritate ac honestate tractare ac expedire curamus, venalitatis vitium, quod ex cupiditate procedit, quæ radix est omnium vitiorum, omnimodis detestantes; sicut etiam illi possunt perhibere testimonium veritati qui pro diversis negotiis exsequendis ad Romanam Ecclesiam frequenter accedunt, quam per divini muneris gratiam ab hujusmodi labis contagio servare satagimus expiatam; ut quod gratis accepimus, gratis demus, nullatenus sustinentes quod in causis ecclesiasticis aliqua pactio vel conventio seu etiam promissio intercedat, quatenus si quid interdum post finem negotii fuerit exhibitum, non per necessitatem extortum, sed per devotionem appareat esse collatum. Verum mirari cogimur et moveri super eo quod ab Alexandrino episcopo didicimus attentatum, ex juramento quod ipsemet præstitit in causa quæ inter ipsum et quosdam mercatores Romanos coram vobis ex delegatione nostra exstitit ventilata; qui cum ab eo quamdam repeterent pecuniæ quantitatem, quam Romæ suis procuratoribus mutuaverant litteras ejus habentibus de mutuo contrahendo, ipse suum recognoscens esse sigillum, quod litteris erat impressum, sed negans eas de sua conscientia processisse, constanter asseruit quod centum libras eis solverat pro expensis, et potestatem illis concesserat ut si possent forsitan obtinere quod

Ecclesiæ quæ ad Alexandrinam Ecclesiam, sicut A olim statutum fuerat accedebant, ire ad eam minime tenerentur, et quod idem episcopus octo locorum Ecclesias pacifice possideret, usque ad centum quinquaginta libras mutuum contrahere liceret eisdem; si vero impetrare possent ut omnes possessiones ecclesiæ Sancti Martini de Foris ad Alexandrinam ecclesiam pertinerent, usque ad trecentarum librarum summam possent libere a mercatoribus mutuare. Ex his quidem evidenter apparet quid de nobis idem episcopus senserit, quos ad bona ecclesiastica concedenda per interventum pecuniæ induci posse putabat, quidve dari mandaverit pro bonis ecclesiasticis obtinendis, cum expresse taxaverit quantam pro istis et quantam pro illis possent pecuniam mutuare. Quia vero non solum a malo, B sed ab omni specie mali præcipit Apostolus abstinere, nos zelo ecclesiasticæ honestatis accensi, tantæ præsumptionis ac turpitudinis malum corrigere cupientes, per apostolica vobis scripta præcipiendo mandamus quatenus auctoritate nostra suffulti præfatum episcopum ab executione pontificalis et sacerdotalis officii, sublato cujuslibet contradictionis et appellationis obstaculo, publice suspendatis, ut ejus exemplo similia cæteri agere pertimescant, facientes sententiam suspensionis hujusmodi per censuram ecclesiasticam firmiter observari.

Datum Laterani, iv Idus Octobris, pontificatus nostri anno quarto decimo.

CXV.

NOBILI MULIERI M. FILIÆ SANCII QUONDAM REGIS PORTUGALENSIS. C

Recipitur sub protectione sedis apostolicæ.

(Laterani, iii Id. Octobris.)

(254) Olim ad petitionem inclytæ memoriæ Sancii patris tui regis Portugalensis testamentum quod fecerat in mortis articulo constitutus duximus confirmandum. Verum quia dubitatis ne super his quæ tibi eodem testamento legavit ab aliquibus tibi molestia inferatur, nobis humiliter supplicasti ut eadem tibi auctoritate dignaremur apostolica confirmare. Nos igitur tuis precibus inclinati, personam tuam cum omnibus bonis quæ in præsentiarum rationabiliter possides, aut in futurum justis modis præstante Domino poteris adipisci, sub beati Petri et nostra D protectione suscipimus; et tam Baucias, Tuias et Aoruca cum pertinentiis suis, quæ jamdictus pater et mater tua cum omnibus filiis et filiabus suis tibi donavit, quam hæreditates quas tibi nobiles mulier, V. Egee nomine, quæ te nutrit et adoptavit in filiam, hæreditario tibi jure concessit, sicut juste ac pacifice possides, devotioni tuæ auctoritate apostolica confirmamus et præsentis scripti patrocinio communimus. Nulli ergo, etc., nostræ protectionis et confirmationis, etc., usque incursum.

Datum Laterani, iii Idus Octobris, pontificatus nostri anno xiv.

CXVI.

ARCHIEPISCOPO COMPOSTELLANO, ET JULIXBONENSI ET EGITANIENSI EPISCOPIS

Super eodem.

(Laterani, Non. Octobris.)

Olim ad petitionem inclytæ memoriæ Sancii regis Portugalensis testamentum quod fecerat in mortis articulo constitutus duximus confirmandum. Verum quia nobilis mulier M. filia regis ipsius dubitat ne super his quæ sibi eodem testamento legavit ab aliquibus ei molestia inferatur, nobis humiliter supplicavit ut eadem sibi confirmare auctoritate apostolica dignaremur. Nos igitur ipsius precibus inclinati, personam suam cum omnibus bonis, etc., ut in confirmatione in eundem fere modum usque sicut ea B juste ac pacifice possidet, eidem curavimus auctoritate apostolica confirmare. Quocirca fraternitati vestræ per apostolica scripta mandamus quatenus, si quis prædictam nobilem super bonis prædictis præsumpserit temere molestare, vos illum a præsumptione sua per censuram ecclesiasticam sublato appellationis obstaculo ratione prævia compescatis. Quod si non omnes his exsequendis, etc., duo vestrum ea nihilominus exsequantur.

Datum Laterani, Nonis Octobris, pontificatus nostri anno quarto decimo.

CXVII.

NOBILIBUS MULIERIBUS TARASIÆ REGINÆ ET S. FILIABUS S. QUONDAM REGIS PORTUGALENSIS. C

Super eodem.

(Laterani, iii Non. Octobris.)

Olim ad petitionem inclytæ memoriæ Sancii patris vestri regis Portugalensis testamentum quod fecerat in mortis articulo constitutus duximus confirmandum. Verum quia dubitatis ne super his quæ vobis eodem testamento legavit ab aliquibus vobis molestia inferatur, nobis humiliter supplicastis ut eadem vobis confirmare auctoritate apostolica dignaremur. Nos igitur vestris precibus inclinati, personas vestras cum omnibus bonis quæ in præsentiarum rationabiliter possidetis, aut in futurum justis modis præstante Domino poteritis adipisci, sub beati Petri et nostra D protectione suscipimus, et castrum Montismajoris et villam Hisguerra, quod tibi reginæ Tarasiæ, et castrum de Alanquer, quod tibi S. cum pertinentiis eorundem dictus pater cum omnibus filiis et filiabus suis donavit, sicut ea juste ac pacifice possidetis, devotioni vestræ auctoritate apostolica confirmamus et præsentis scripti patrocinio communimus. Nulli ergo, etc., nostræ protectionis et confirmationis, etc., usque incursum.

Datum Laterani, iii Nonas Octobris, pontificatus nostri anno quarto decimo.

CXVIII.

COMPOSTELLANO ARCHIEPISCOPO, ET ZAMORENSI ET
ASTORICENSI EPISCOPIS.

De eodem.

(Laterani, Non. Octobris.)

Olim ad petitionem inelytæ memoriæ Sancii regis Portugalensis testamentum quod fecerat in mortis articulo constitutus duximus confirmandum. Verum quia nobiles mulieres, Tarasia Regina et S. filia regis ipsius, dubitant ne super his quæ sibi dictus rex eodem testamento legavit ab aliquibus eis molestia inferatur, nobis humiliter supplicarunt ut eadem eis confirmare auctoritate apostolica dignaremur. Nos igitur ipsarum precibus inclinati, personas suas cum omnibus bonis, etc., *ut in confirmatione in eundem fere modum, usque* sicut ea juste ac pacifice possident, ipsis curavimus auctoritate apostolica confirmare. Quocirca fraternitati vestræ per apostolica scripta mandamus quatenus, si quis prædictas nobiles super bonis prædictis præsumpserit temere molestare, vos illum a præsumptione sua per censuram ecclesiasticam, sublato appellationis obstaculo, ratione prævia compescatis. Quod si non omnes, etc., nihilominus exsequantur.

Datum Laterani, Non. Octobris, pontificatus nostri anno quarto decimo.

CXIX.

PRIORI ET CONVENTUI SANCTI VINCENTII ULIXBONENSIS.
Confirmatur compositio facta cum episcopo Ulixbonensi.

(Laterani, Non. Octobris.)

Cum a nobis petitur quod justum est, et honestum, etc., *usque* effectum. Eapropter, dilecti in Domino filii, etc., *usque* assensu, compositionem quam dilecti filii F. prior et P. cantor Alcobatiæ iudices a sede apostolica delegati super libertate, exemptione ac aliis rebus monasterii vestri inter vos et venerabilem fratrem nostrum episcopum Ulixbonensem fecerunt, sicut sine pravitate provide facta est et ab utraque parte sponte recepta, et in eorum authentico continetur, auctoritate apostolica confirmamus et præsentis scripti patrocinio communimus. Nulli ergo, etc., nostræ confirmationis, etc., *usque* incursum.

Datum Laterani, Non. Octobris, pontificatus nostri anno quarto decimo.

CXX.

ABBATI, SUPERIORI ET SACRISTÆ ALCOBATIÆ ULIXBONENSIS DIOECESIS.

Super eodem.

(Laterani, Non. Octobris.)

Dilecti filii prior et conventus monasterii Sancti Vincentii Ulixbonensis a nobis humiliter postularunt ut compositionem quam dilecti filii F. prior et P. cantor Alcobatiæ, iudices a sede apostolica delegati super libertate, exemptione ac rebus aliis ejusdem monasterii, inter ipsos et venerabilem fratrem

A nostrum episcopum Ulixbonensem fecerunt, prout in eorum authentico continetur, apostolico dignaremur munimine roborare. Ideoque discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus quatenus compositionem ipsam, sicut sine pravitate provide facta est et ab utraque parte sponte recepta, faciatis per censuram ecclesiasticam, sublato appellationis obstaculo, inviolabiliter observari. Quod si non omnes, etc., *usque* exsequantur.

Datum Laterani, Non. Octobris, pontificatus nostri anno quarto decimo.

CXXI.

LUNDENSI ARCHIEPISCOPO, ET EPISCOPO RIGENSI

De dispensatione obtenta per falsitatem.

(Laterani, vii Id. Novembris.)

B Ad nostram noveritis audientiam pervenisse quod Strango civis Lundensis, per suggestionem falsitatis et veritatis suppressionem, in quarto affinitatis gradu, quo suam contingit uxorem, a nobis dispensationis litteras impetravit. Asseruit namque quod ante contractum matrimonium gradum affinitatis ejusdem ignorarat omnino, ac sibi vitæ periculum imminere nisi cohabitaret eidem. Quod utique a veritate, sicut accepimus, est penitus alienum. Quin potius, si hujusmodi copula permittatur, quamplures exemplo ipsius ad contractus illicitos aspirabunt, nec ab eis poterunt cohiberi. Quocirca fraternitati vestræ per apostolica scripta mandamus quatenus, vocatis qui fuerint evocandi, si præmissis veritas suffragatur, cum intentionis nostræ non fuerit hujusmodi precatori mendaci dispensationis beneficium indulgere, litteris illis nequaquam obstantibus, quod canonicum fuerit sublato appellationis obstaculo statuat, facientes quod decreveritis per censuram ecclesiasticam firmiter observari.

Datum Laterani, vii Idus Novembris, pontificatus nostri anno quarto decimo.

CXXII.

CESARAUGUSTANO ET TYRASONENSI EPISCOPIS, ET R. LAIN ARCHIDIACONO JACCENSI OSCENSIS DIOECESIS.

De electione episcopi Pampilonensis.

(Laterani, Non. Novembris.)

D Ne vinea Domini Sabaoth redigatur in solitudinem ex neglectu, et uvas non valens producere, tribulos germinet atque spinas, oportet nos in eam mittere operarios, cum ipsam personaliter excolere non valeamus, qui extirpatis nocivis et amputatis superfluis, ac propaginibus subrogatis, ad fructus producendum optatos habilem eam reddant. Sane ex litteris Pampilonensis conventus nostris est auribus intimatum quod, cum venerabilis frater noster episcopus et dilecti filii de Aoeies (255) archidiaconus Oscensis et decanus Tyrasonensis iudices delegati a nobis, Joannem quondam eorum episcopum a Pampilonensi Ecclesia removissent, ac sub pœna excommunicationis injunxissent eisdem ut electionem de persona idonea celebrarent, ipsique

charissimo in Christo filio illustri regi Navar-
 ræ mandatum hujusmodi ostendissent, idem
 id non sustiuens patienter, ad sedem apo-
 stolicam appellavit, et inhibuit eis ne aliquatenus
 eligerent sine ipso, graves minas intentans tam illis
 qui eligerent quam ei qui electionem reciperet de
 se factam. Propter quod ipsi ultra terminum ad
 eligendum sibi præfixum eligere differentes, excom-
 municationis sententiam incurrerunt. Postmodum
 vero redeuntes ad cor, et Deum homini præferentes,
 absolutionis beneficium impetrarunt, juratoria juxta
 formam Ecclesiæ præstita cautione: ex qua sumpta
 occasione rex idem totum fere conventum, præter
 septem qui favebant eidem, et divina officia cele-
 brarant excommunicationis sententia parvipensa, a
 regno suo prorsus eiecit, personatus eorum, benefi-
 cia ac quælibet bona Ecclesiæ, quæ ad dispositio-
 nem pertinebant illorum, pro suæ occupans arbitrio
 voluntatis. Præterea idem episcopus, defuncto bo-
 næ memoriæ P. Eximinii mensæ ipsorum archidia-
 cono, archidiaconatum illius fretus regis potentia
 eisdem contradicentibus occupavit, ipsum M. Petri
 post interpositam ad nos appellationem assignans,
 licet de antiqua et approbata consuetudine Pampi-
 lonensis Ecclesiæ assignatio archidiaconatus ejusdem
 simul ad episcopum et capitulum pertineret. Pro-
 pter quod non modicum scandalum est exortum,
 quia, sicut fama publica protestatur, dictus M. pro
 collatione archidiaconatus illius quatuor millia præ-
 fato episcopo præstitit obolorum, et conventus nihil
 de sua mensa recepit a tempore quo dictus archi-
 diaconatus fuit collatus eidem. Unde non immerito
 metuunt quod bona mensæ ad nihilum redigi de-
 beant, si dictus M. non removeatur ab illo. Ipse
 namque eleemosynæ ac infirmariæ bona destruxit
 dissolute vivendo, et archidiaconatum Sanctæ Gem-
 mæ, cui tunc temporis præsidebat, ignorante capi-
 tulo pro magna pecuniæ quantitate pignori cuidam
 militi obligavit, quem jam per octo annos detinuit
 et adhuc detinet idem miles. Idem quoque episcopus
 ad alienationes illicitas manus extendens, castra de
 Huarch et Montejardin, quæ inter bona Pampilo-
 nensis Ecclesiæ pretiosissima reputantur, irrequi-
 sito capitulo prædicto regi concessit, qui ea detinet
 violenter in enorme ipsius Ecclesiæ detrimentum. In
 cujus præjudicium præfatus episcopus, ante latam
 in eum remotionis sententiam, multa de bonis ejus
 illicitè alienare præsumpsit, non solum capituli ve-
 rum etiam illorum irrequisito assensu quos ei
 coadjutores duximus deputandos. Porro præfatus
 M. quia idem conventus mandato prædictorum ju-
 dicum paruerunt, in eorum Ecclesia sæculares cle-
 ricos introduxit, qui sprete sententia judicum
 eorundem, in ipsa cum excommunicatis præfatis
 divina non metuunt celebrare. Cum igitur sæpe-
 dicta Ecclesia sit adeo, sicut asseritur, desolata,
 quod, nisi ei per nostræ sollicitudinis studium suc-

A curratur, vix addicere valeat ut resurgat, et excom-
 municatorum illorum malitia faciente quasi redacta
 in solitudinem, spinas et tribulos jam cœperit ger-
 minare, discretioni vestræ per apostolica scripta
 mandamus et districte præcipimus quatenus ad
 præfatam Ecclesiam personaliter accedentes, et ha-
 bentes præ oculis solum Deum, ac super statu
 ipsius inquisita plenius et cognita veritate, aucto-
 ritate nostra, gratia, odio, et mundano timore post-
 positis, ex ea evellatis nociva, et plantetis utilia, ac,
 revocatis ejectis, detis capitulo eligendi sibi pontifi-
 cem liberam facultatem, injungentes eisdem ut vobis
 præsentibus electionem de persona idonea canonice
 satagant celebrare; ea verò quæ de bonis ipsius
 Ecclesiæ tam ab ipso episcopo quam ab aliis alie-
 nata inveneritis illicitè vel distracta, ad jus et pro-
 prietatem ipsius legitime revocantes, et illa quæ
 sunt per violentiam occupata cum fructibus per-
 ceptis ex eis, sicut justum fuerit, capitulo restitui
 facientes, super mensæ archidiaconatu prædicto
 quod canonicum fuerit statuatis: in his omnibus
 appellatione postposita processuri, contradictores,
 si qui fuerint, vel rebelles per censuram ecclesiasti-
 cam compescendo, nullis litteris veritati et justitiæ
 præjudicantibus a sede apostolica impetratis. Quod
 si non omnes, etc., duo vestrum, etc.

Datum Laterani, Non. Novembris, pontificatus
 nostri anno quarto decimo.

CXXIII.

C EPISCOPO ET DILECTIS FILIIS ABBATI SANCTI VICTORIS
 ET CANCELLARIO PARIISIENSI.

Scribitur pro monachis Vezeliacensibus.

(Laterani, II Id. Novembris.)

(256) Dilecti filii abbas et conventus Virziliacen-
 sis sua nobis insinuatione monstrarunt quod, cum
 nobilis vir comes Nivernensis ab eorum monasterio
 pro ipsius custodia duas procuraciones, in Pascha
 videlicet et festo beatæ Mariæ Magdalænæ, exigeret
 annuatim, et in receptione ipsarum ipsum monaste-
 rium enormiter aggravaret maxima militum et ser-
 vientum multitudine constipatus, iidem mille quin-
 gentas marcas argenti super procuracionibus illis
 ei tali conditione mutuo concesserunt ut in unaqua-
 que prædictarum solemnitatum, si Virziliacum acce-
 deret, quinquaginta libris Antissiodorensis monetæ
 pro moderata esset procuracione contentus, nec
 plus pro illa posset exigere donec ipsi monasterio
 redderet prætaxatam pecuniæ quantitatem. Verum
 nunc, sicut dicitur, ut dictum possit monasterium
 in præfatis procuracionibus aggravare, terræ suæ
 questam indixit pro eadem pecunia persolvenda.
 Cum igitur jus suum in injuriam convertere non
 debeat idem comes, discretioni vestræ per aposto-
 lica scripta mandamus atque præcipimus quatenus, si
 forsitan sæpedictum monasterium per immoderatam
 procuracionem gravare voluerit, vos ipsius immo-
 derantiam, gratia, odio et timore postpositis, redi-

gatis ad justum sublato appellationis obstaculo moderamen, contradictores per censuram ecclesiasticam appellatione postposita compescendo. Quod si non omnes, etc., tu, frater episcopo, cum eorum altero, etc.

Datum Laterani, 11 Idus Novembris, pontificatus nostri anno decimo quarto.

CXXIV.

EPISCOPO, ET DILECTIS FILIIS ABBATI SANCTI LUPI, ET
DECANO TRECENSI.

Pro iisdem.

(Laterani, 11 Id. Novembris.)

Cum, sicut dilectis filiis abbate et conventu Virziliacensibus intimantibus nostro est apostolatui reseratum, nobilis vir dux Burgundiæ gravia eis damna et injurias inferens, ter vel quater in anno villas eorum faciat deprædari occasione cujusdam consuetudinis, quam in eisdem villis falso asserit se habere, et nimis dispendiosum esset et grave fratribus antedictis pro singulis querelis toties apostolicam sedem adire, discretioni vestræ per apostolica scripta præcipiendo mandamus quatenus, cum ab eis fueritis requisiti, dictum ducem, ut eis de damnis et injuriis irrogatis coram vobis exhibeat justitiæ complementum, monitione præmissa per censuram ecclesiasticam appellatione postposita compellatis, jurisdictione hujusmodi usque ad biennii tempus usuri. Quod si non omnes, etc., tu, frater episcopo, cum eorum altero, etc.

Datum Laterani, 11 Idus Novembris, pontificatus nostri anno quarto decimo.

CXXV.

GEBENNENSI EPISCOPO, ET DILECTIS FILIIS ABBATI DE
ABUNDANTIA ET PRIORI DE CONDAMINA GEBENNENSIS
DIOECESIS.

Committitur eis inquisitio contra archiepiscopum Bisuntinum.

(Laterani, XVI Kal. Decembris.)

(257) Dilectis filiis Humberto, Stephano et Petro presbyteris Bisuntinæ diocesis denuntiantibus nos accepisse noscatis quod venerabilis frater noster Bisuntinus archiepiscopus, qui deberet esse in dignitate pontificali ex susceptæ administrationis officio suis subditis ad exemplum, ipsam non tantum negligens famam suam evacuat vivendo perverse, verum etiam probrosis et diversis excessibus factus multarum laqueus animarum, turpiter ac publice sic coinquinare præsumit quod de candelabro in quo sedet fumum quibus præest emittit in salutis suæ dispendium potius quam splendorem. Nam usque adeo est deditus Simoniacæ pravitati quod penes eum sine ipsa vix ecclesiæ aliquæ consecrantur vel alicui aliquid spirituale confertur, compellens clericos, in apostolicæ sedis contemptum, ad sacres ordines promovendos jurare quod per litteras aliquas, a sede apostolica impetratas, aliquod

ab eo beneficium petere non præsumant, et illos sustinens qui religionem exuunt, et alios in sacris ordinibus constitutos ac etiam moniales contrahere matrimonium et in sæculo sæculariter conversari; cujus frater uxorem legitimam, eo sciente, relinquens, cum quadam moniali contraxit, eam in domo publice detinens ut uxorem; et ut patratum scelus ab alio fratre suo difficilius revocari valeret, relictam ab eo, licet illitteratam, in cujusdam consecravil monasterii abbatissam, ipso fratre manente in sæculo et continentiam non servante; presbyteros et clericos suos exactionibus jugibus adeo defatigans quod ipsi onere paupertatis depressi, tanquam rustici viliter in ignominiam honestatis ecclesiasticæ incedere compelluntur. Præter hæc autem cuidam presbytero conferens interveniente pecunia decanatum, quemdam presbyterum qui manus in alium injecerat violentas, et eum custodiæ tradiderat carcerali, sustinet celebrare, scienter communicans et participans capientibus et vendentibus sacerdotes, et legalium matrimoniorum divortium, si pecunia interveniat, celebrari permittens. Et cum quidam Bisuntini ac fere omnes presbyteri civitatis et diocesis suæ publice detineant concubinas, ipse corrigere illorum aliquem non attentat, graviore contagio maculatus; quia cum abbatissa Romarici Montis consanguinitatis eum linea contingente incestum perpetrat impudenter, sicut fama publica ipsum vexat, et prolem a quadam moniali suscepit, cum cujusdam sacerdotis filia quasi publice fornicando. Et cum in ejus demo interfectus fuerit quidam presbyter, nullam suscepit de ipsius intersectoribus, quos bene noverat, ultionem, et excommunicatos in mensa sua recipiens, ac possessiones laicorum titulo pignoris detinens obligatas, quas recepta sorte reddere contradicit. Incendiarios autem omnes, qui ei pecuniam pollicentur, absolvit, se de absolvendis illis potestatem asserens obtinere; ac nullam vel modicam residentiam faciens in Ecclesia Bisuntina, sæpissime in diebus solemnibus, quibus eandem Ecclesiam sua deberet honorare præsentia, se absentat, sic lubricæ vitæ patenter deserviens et intendens carnis luxui manifeste quod laici scandalizati ex eo fornicationem non esse peccatum astruunt criminale. Quia vero super his clamor ad nos frequenter ascendit, volentes exemplo Domini descendere ac videre, discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus quatenus vocatis qui fuerint evocandi, et inquisita super his et aliis diligentius veritate, quod canonicum fuerit appellatione postposita statuatis, causam ipsam sufficienter instructam ad nostrum remittentes examen, præfigentes partibus terminum competentem quo se nostro conspectui repræsentent æquitatis judicium recepturæ. Quod si non omnes, etc., tu, frater episcopo, cum eorum altero, etc.

Datum Laterani, xvi Kal. Decembris, pontificatus A nostri anno quarto decimo.

CXXVI.

EPISCOPO ET DILECTIS FILIIS ABBATIS SANCTI VICTORIS, ET
MAGISTRO ROBERTO DE CORZON CANONICO PARIENSI.

Scribitur pro monachis Vezeliacensibus.

(Laterani, Id. Novembris.)

(258) Non solum zelus domus Domini, qui nos comedit quoties ab illis opprimitur per quos deberet ab opprimentibus extento brachio defensari, nos vehementer inducit: verum etiam ille sinceræ dilectionis affectus, quo dilecti filii nobilis viri comitis Nivernensis zelamur salutem et honorem diligimus, exhortatur ut, si quando nobis aliqua de ipsius actibus referantur quæ famam suam obnubilant apud homines et conscientiam maculant apud Deum contra libertatem ecclesiasticam attentando, apud eum monitis et exhortationibus insistamus; quatenus prædecessorum suorum sequens vestigia, qui Ecclesiam Dei studuerunt honore congruo venerari, ea pro Deo et propter Deum per se ipsum corrigat et emendet, diligenti meditatione considerans quod Dominus justus iudex principes illos, qui se in conspectu ejus humiliant et Ecclesiæ suæ exhibent se devotos, non solum glorificat in futuro, verum etiam magnificat in præsentibus, et illorum posteritas est præcisa de terra qui libertatem ecclesiasticam infregerunt. Ad nostram sane audientiam dilecto filio Gualterio abbate Virziliacensi significante pervenit quod, cum comes præfatus monasterii Virziliacensis defensor esse deberet et pro eodem se murum defensionis opponere ascendentibus ex adverso, ipse non solum opprimentibus non obsisit, verum etiam de defensore factus est, quod non sine amaritudine cordis referimus, persecutor, non minus compatiens eidem quam monasterio memorato, quia, etsi monasterio intulerit damna rerum, sibi tamen damnum innocentiae, quod est gravius, irrogavit. A quadriennio namque quo ad regimen monasterii assumptus exstitit idem abbas, eundem favorabilem non potuit invenire, quin potius ipsum monasterium in rebus interioribus graviter molestavit, licet per partes de bonorum virorum consilio in quingentis libris Proveniensium et amplius servierit sibi gratis, cum ad nullum servitium ex debito teneretur, nec novus abbas, sicut comes eidem objecerat, aliquod sibi deberet servitium exhibere. His igitur non contentus, cuidam civi Bituricensi nongentas libras, in quibus ei monasterium minime tenebatur, abbatem eundem solvere compulit idem comes, asserens se fidejussorem illi fuisse de prædicta pecuniæ quantitate. Cuidam quoque Judæo, qui baptismi suscipiens sacramentum præfato monasterio dimiserat centum libras, reverso ad Judaismum quasi canis ad vomitum, abbatem ipsum coegit persolvere præfatam quantitatem pecuniæ pro suæ libito voluntatis, et servientes ipsius præ-

das, somarios, quadrigas et res alias ejusdem monasterii et suorum hominum de terra monasterii sæpenumero acceperunt, in quibus etsi per eum illa fuerint restituta, monasterium tamen damnum non modicum noscitur incurrisse. Idem etiam servientes nemora monasterii pro libito destruunt; et quadrigas ejusdem pro castrorum ipsius comitis munitionibus capientes, ipsas interdum per tres hebdomadas, et quandoque per mensem detinere præsumunt. Præterea ejusdem monasterii malefactores sæpedictus comes receptans, ipsius homines contra illud agentes manutenere ac defensare contendit, qui sæpe dicti cœnobii jura deberet ubique illibate servare. Et licet nec ad ejusdem comitis nec ad alterius curiam idem abbas et monachi super aliquibus trahi debeant sæcularem, sicut patet per privilegia pontificum Romanorum, ipse tamen eosdem ad forum suum super multis multoties evocavit, moliens ejusdem infringere monasterii libertatem. Pluries quoque vias et semitas circa Virziliacum fecit arcte adeo custodiri quod nec ligna nec aqua illuc afferri neque alia necessaria potuerunt, anno præterito locum eundem vindemiarum tempore sic constringens quod monasterii homines nec ad vindemiandum egredi poterant, nec somarii ad mustum vel ad aliud deferendum, impediendo mercatum, et capiendo somarios victualia et quælibet alia necessaria deferentes. Et cum ad mandatum charissimi in Christo filii nostri Philippi Francorum regis illustris a molestatione hujusmodi destitisset, quamplures ipsis et eorum hominibus multas et enormes injurias manifeste ac clanculo intulerunt. Quidam namque prædones per terram ejusdem comitis ingressum et egressum habentes, qui comedentes in quadam villa ipsius cum præda monasterii sunt inventi, Virziliacum per aliquantum temporis sic vallarunt quod nec monachis nec aliquibus hominum monasterii tutus patebat egressus. Porro cum Jocelinus miles, homo ejusdem comitis, equitaturis et rebus aliis quosdam de monachis spoliavit, eisdem opprobria inferendo, quemdam prioratum ad ipsum monasterium pertinentem invaserit violenter et subripuerit bona ejus, idem ab eodem abbate et ipsius fratribus humiliter requisitus, nec illius nec aliorum malefactorum malitiam voluit refrenare, licet id solo verbo facere potuisset. Quin potius afflictionem superaddens afflictis, prioratum de Dornetiaco sasivit ad idem monasterium pertinentem; et bona ipsius per dimidium annum detinens occupata, ipsos decimis ejusdem villæ, quas per annos plurimos possederant, spoliavit; et extendens ad hæc inaudita postmodum manus suas, molendinorum eorundem ferros per servientes suos fecit exinde asportari. Propter quod cœnobii supradicti conventus adeo fuit arctatus quod nisi ad preces quorundam virorum bonorum restitisset eosdem, necessitate cogente claustrum fuisset

(258) Vide supra epist. 124, et lib. xv, epist. 83.

egressus. Cæterum Joanni nato quondam præpositi Asconii, qui hæreditario jure in ipsius loci præpositura succedere nititur, qui potius deberet obsistere, se favorabilem exhibens idem comes, abbatem et conventum prædictos compellere nititur ut eidem in foro civili respondeant super illa; licet coram civili vel ecclesiastico iudice super ipsa cuiquam respondere non debeant nisi de mandato sedis apostolicæ speciali. Verum cum ab eis ipse fuerit sæpius requisitus ut super his et aliis injuriis ipsis multipliciter irrogatis satisfieri faceret competenter ab ipsorum indebita molestatione quiescens, preces eorum surdis auribus pertransivit: quin imo priorem monasterii et quasdam personas alias in stagnum suum est projicere comminatus. Et licet fere conventus medietas Nivernum accedens, et coram eo humi prostrata, eidem super hoc humiliter supplicarit, eorum tamen precibus nequivit aliquatenus inclinari. Demum ejus consiliariis præfati monachi supplicarunt ut cum eo tractarent de pace inter se et sæpedictum monasterium reformanda: qui eis, post multos tractatus habitos cum eodem, taliter responderunt, quod ejus non possent benevolentiam obtinere nisi ab eis sibi et a burgensibus Virziliaci mille libræ Proveniensium solverentur, quod iidem exsequi utique nequivissent sine gravi et enormi monasterii detrimento. Ex hoc siquidem prædicti burgenses perterriti adeo exstiterant quod nisi abbas præfatus arripuisset propter hoc iter ad sedem apostolicam veniendi, se deserto Virziliaco in urbibus et oppidis regiis recepissent, præsertim cum per archiepiscopos et episcopos, abbates, et alios viros religiosos, et per nobilem virum ducem Burgundiæ ac barones alios, ac tandem per regem præfatum moneri eum fecerint et rogari, ut ab ipsorum molestatione desistens et satisfaciens eis de damnis et injuriis irrogatis, monasterium ipsum cum villa et suis hominibus manuteneret et defenderet, ut teneretur, nec sic potuerit ad hæc ejus animus inclinari. His etiam non contentus, hoc anno, postquam idem abbas iter arripuit ad sedem apostolicam veniendi, per ministros suos comes ipse vindemias Virziliaci fecit adeo impediri quod ejusdem loci burgenses vindemiare tempore congruo nequiverunt, ipsis ministris mercenarios de vineis expellentibus, et uvas spargentibus per plateas, quampluribus de hominibus monasterii vulneratis, captis somariis et ex eis pluribus interfectis. Unde idem monasterium damnum ad valentiam quingentarum librarum, et burgenses trium millium marcarum et amplius incurrisse dicuntur. Illud autem quod monasterium et burgenses de vindemiis habuerunt, regis prædicti beneficio est obtentum, qui hujusmodi prohibuit malefactum. Præterea iidem ministri molendinum præpositi ejusdem monasterii confringentes, molas et ferrum ipsius per violentiam asportarunt.

(259) Id est, Ottone. Vide lib. xv, epist. 20, 51, 158.

A De quibus omnibus tanto gravius sumus moti quanto magis sæpedictum monasterium majori amplectimur in Domino charitate. Cum igitur hæc noscantur in salutis ejusdem comitis dispendium redundare, et ejus honori non congruat hoc tempore tam nobile membrum sedis apostolicæ, videlicet ipsum monasterium, persequi quo iidem et alii catholici principes in persecutione quam Dei Ecclesia patitur a tyranno (259), ipsi viriliter adesse deberent, sicut devoti filii piæ matris, nobilitatem ejus per nostras litteras rogamus attentius et monemus et exhortamur in Domino, in remissionem sibi peccaminum injungentes ut, ob ejus reverentiam et honorem qui dat humilibus gratiam et superbis resistit, se in conspectu ejus humilians, præfatis abbati et conventui sic per se ipsum satisfaciatur de prædictis, ab ipsorum et monasterii sui indebita molestatione quiescens, quod eis de ipso nulla remaneat justa materia conquerendi, et divinam, quam in his offendit graviter, majestatem valeat complacere, ac per hoc apostolicæ sedis mereatur propensius gratiam et favorem. Ideoque discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus et districtè præcipimus quatenus, nisi rex præfatus, cui super hoc dirigimus scripta nostra, infra duos menses pacificare et terminare sine firmatione duelli ortas inter eundem comitem et abbatem et monachos memoratos poterit quæstiones, vos ex tunc, cognita veritate, ipsum comitem ad satisfaciendum eisdem de datis damnis et irrogatis injuriis, et ab ipsorum molestatione indebita desistendum, per excommunicationis sententiam in personam, et, si necesse fuerit, interdicti in terram suam, sublato appellationis obstaculo, compellere absque moræ dispendio non tardetis, commissione ista, quoties opus fuerit, usque ad triennii tempus usuri, jurisdictionem vestram ad alia maleficia, si qua interim contra idem monasterium commiserit, extendendo, ita quod ea quæ sibi a sede apostolica sunt indulta faciatis per distinctionem ecclesiasticam firmiter observari, non obstantibus litteris, si quæ apparuerint, harum tenore tacito, a sede apostolica impetratæ. Quod si non omnes, etc., duo vestrum ea sublato cujuslibet contradictionis et appellationis obstaculo nihilominus exsequantur.

D Datum Laterani, Idibus Novembris, pontificatus nostri anno quarto decimo.

Scriptum est super hoc nobili viro comiti Nivernensi. Scriptum est super hoc regi Francorum illustri.

CXXVII.

SENONENSI ARCHIEPISCOPO ET SUFFRAGANEIS EJUS.

Super eodem.

(Laterani, xiv Kal. Decembris.)

Cum quieti Virziliacensis monasterii, quod sedem apostolicam nullo respicit mediante, paterna volentes sollicitudine providere, inter cætera quæ nos, prædecessorum nostrorum sequentes vestigia, eidem

monasterio duximus indulgenda, auctoritate apostolica interdiceret curaverimus, sub excommunicationis vinculo inhibentes ut infra ejusdem monasterii pertinentias crucibus terminatas nullus hominem capere, invadere, seu bona sua auferre, sive assultum facere, vel quamlibet offensionem irrogare præsumat, et nonnulli filii Belial, Dei timore posthabito, tempore hoc, quo superabundat iniquitas, refrigerante charitate multorum, apostolica inhibitione contempta, contravenire præsumant immunitatem hujusmodi sæpius infringendo, sicut dilectorum filiorum abbatis et conventus ejusdem loci nobis conquestio patefecit, fraternitati vestræ per apostolica scripta mandamus atque præcipimus quatenus, cum ab ejusdem monasterii abbate ac fratribus fueritis requisiti, quilibet vestrum parochianos suos, quos constiterit immunitatem prædictam temere infregisse, tandiu faciat, nisi congrue satisfecerint, excommunicationis sententiæ subjacere excommunicatos ab omnibus arctius evitari donec satisfactione de perpetratis excessibus exhibita competenti, per eum beneficium absolutionis obtineant, vel si forte delicti quantitas id exegerit, ad sedem accesserint apostolicam absolvendi.

Datum Laterani, XIV Kal. Decembris, pontificatus nostri anno quarto decimo.

In eundem modum scriptum est Lugdunensi archiepiscopo et suffraganeis ejus.

CXXVIII.

ARCHIEPISCOPO SENONENSI, ET EPISCOPO ET DILECTO FILIO
DECANO TRECENSI.

De negotio episcopi Aurelianen. et camerarii regis.
(Laterani, XVI Kal. Decembris.)

Sicut dilectus filius nobilis vir Ursio Camerarius charissimi in Christo filii nostri Philippi Francorum regis illustris transmissis nobis suis litteris indicavit, cum a venerabili fratre nostro Aurelianensi episcopo super duobus feodis quæ dicebat ad se dictus episcopus pertinere coram dilecto filio decano Carnotensi et conjudicibus suis auctoritate nostra traheretur in causam, memoratus episcopus proposuit in ipsorum iudicum præsentia contra ipsum quod domum quamdam eorum feodorum alteri pertinentem idem camerarius devastarat, deportans ibidem inventa pro libito violenter, et alterum feodum occupans minus juste, licet dictus episcopus de suis hominibus nunquam sibi debitam justitiam denegasset. Propter quod et domum reædificari destructam cum ablatorum restitutione ac feodum taliter occupatum sibi ab eodem restitui cum instantia postulabat. Sed ad hæc ex parte ipsius responsum fuit taliter ex adverso, quod non debebat super his coram ipsis iudicibus litigare, pro eo quod si quid in ipsis vel de ipsis feodis fecerat, prætextu castellanæ de Merevilla potuit fecisse licenter, et id tanto tempore obtinuerat quod non exstabat memoria aliter esse factum. Proposuit in-

A super quod ipsam castellaniam de feodo regio possidebat, et tale jus erat castellanæ ipsius quod si quis infra ejusdem metas homicidium perpetraret, Dominus Merevillæ in homicidam exercens publicam ultionem, non tantum bona ipsius capere, verum etiam suas potest possessiones positas infra metas dictæ castellanæ diripere, sive in feodum sive modo alio illas a quocunque teneat homicida, et id sibi etiam licet illi facere vel inferre qui dicto domino castri Merevillæ debitam custodiam denegaret. Propter quæ si domum vastaverat memoratam, sibi vindicatis bonis, in homicidam, cujus erat ipsa, vindictam publicam exsequendo, et de feodo alio, pro eo quod ipsi debita dicti castri custodia negabatur, se posuit in saisinam, nullam ob hoc dicto episcopo injuriam irrogabat, imo in his utebatur potius jure suo; præsertim cum in præsentia dicti regis de feodo ipso dicto episcopo justitiæ plenitudinem obtulerit se facturum, et ipsum regem asseruerit inhibuisse sibi ratione domini viva voce ne de præmisso feodo spectante ad ipsum non nisi coram eo alicui responderet, exhibens litteras ejusdem regis monitorias iudicibus memoratis ut præfato superederent negotio, quia paratus erat eidem episcopo super feodo justitiam exhibere, sed causam ipsam ad eundem regem remitterent audiendam. Sed ipsi iudices, non contestata lite, ipsius camerarii exceptiones hujusmodi minime admittentes, terram suam sub interdicti sententiâ posuerunt. Propter quod gravamen idem camerarius verebatur ne adversus eum præsumerent graviora. Quocirca discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus quatenus, si vobis constiterit cognitionem et decisionem ipsius negotii, non ad ecclesiasticum, sed ad sæcularem iudicem pertinere, ipsumque camerarium paratum fuisse hoc in delegatorum præsentia comprobare, vos interdicti sententiam prolatam ab eis in terram ipsius faciatis sublato appellationis obstaculo non servari. Nullis litteris veritati et justitiæ præjudicantibus a sede apostolica impetratis. Quod si non omnes his exsequendis potueritis interesse, duo vestrum ea, etc.

Datum Laterani, XVI Kal. Decembris, pontificatus nostri anno quarto decimo.

CXXIX.

EPISCOPO ESCULANO.

Ne clerici sint tabelliones.

(Laterani, VI Kal. Decembris.)

(260) Sicut te accepimus referente, cum venerabilis frater noster episcopus Hostiensis olim per tuam transiens civitatem tibi dederit in mandatis ut presbyteros, diaconos, et subdiaconos, quos ibidem invenit passim tabellionatus officium exercentes, excommunicationis vinculo innodares et eos qui ab illis publica reciperent instrumenta, tu licet id feceris, ex mandato tamen episcopi dicti dissimulasti postmodum de subdiaconis, donec qualiter contra ipsos et alios in sacris ordinibus constitutos

deberes procedere sedem duceres apostolicam consulendam. Quocirca fraternitati tuæ per apostolica scripta mandamus quatenus clericis in sacris ordinibus constitutis tabellionatus officium per beneficiorum suorum subtractionem appellatione postposita interdicas.

Datum Laterani, vi Kalend. Decembris, pontificatus nostri anno quarto decimo.

CXXX.

ALBANENSI ELECTO, APOSTOLICÆ SEDIS LEGATO.

Ut juniores canonici cogi possint ad forticrem gradum.
(Laterani, iii Non. Decembris.)

Ad audientiam nostram te significante pervenit quod, licet quamplures Ecclesiæ Lombardiæ certum numerum habeant præbendarum, illarum tamen canonici dictum numerum excedentes, plerumque ad unam præbendam plures de suis eligunt consanguineis et amicis: qui cum sint juvenes et insufficientes ad obsequium earumdem, et nolint vel forte non debeant ad superiores ordines promoveri, contingit ibidem propter eorum schismata idonearum personarum interesse defectum, et maxime sacerdotum. Quare in spiritualibus et temporalibus non modicum sustinent detrimentum. Unde nobis humiliter supplicasti ut certo numero nonobstante, dictas Ecclesias de personis idoneis, quæ velint et possint onus hujusmodi sustinere, tibi liceat ordinare. Quocirca discretioni tuæ per apostolica scripta mandamus quatenus, si quos inveneris, in ipsis idoneos ad gradum sacerdotii assumendum, tu illos, ut se ad superiores ordines faciant promoveri, per subtractionem beneficiorum appellatione cessante compellas. Alioquin in præfatis Ecclesiis personas idoneas, per quas hujusmodi possint suppleri defectus, juxta quod videris expedire, appellatione postposita ordines, removendo prorsus ab illis eos qui ad unam eamdemque præbendam contra statuta canonica insimul sunt assumpti, nonobstante contradictione insufficientium vel eorum qui tales eligere vel assumere præsumperunt.

Datum Laterani, iii Non. Decembris, pontificatus nostri anno quarto decimo.

CXXXI.

ILLUSTRI REGI FRANCORUM.

De libertate testandi in favorem ecclesiarum.

(Laterani, iv Non. Decembris.)

(261) Sinceræ charitatis affectio quam erga personam tuam gerimus nos inducit ut quanto propensius regium zelamur honorem, tanto sollicitius tibi suadere curemus ne quid unquam per te vel tuos erga sanctam Ecclesiam Christi sponsam aut ipsius jura improvide attentetur per quod ei valeat derogari, præsertim cum illius intuitu a quo ad ipsius defensionem Ecclesiæ gladium suscepisti, eamdem tenearis potius defensare. Sane ad nostram noveris audientiam referente venerabili fratre nostro Rothomagensi archiepiscopo pervenisse quod justitarii

tui per Northmaniam constituti et quidam alii regiæ ditioni subjecti, postponentes penitus zelum Dei, præpediunt laicos ægritudine laborantes ne de terris suis vel hæreditatibus aliquid in eleemosynam alicui largiantur sive pro suarum animarum salute, secundum ecclesiasticam sanctionem, vel condant testamentum exinde in ultima voluntate, imponentes illis post obitum crimen, sicut asserit, usurarum qui poenitentes judicio Ecclesiæ satisfactione præmissa, viam sunt universæ carnis ingressi, ut prætextu criminis usurarum decedentium bona fisco regio in detrimentum juris ecclesiastici applicentur. Quia igitur te non decet hujusmodi sustinere, cum hoc vergat in derogationem ecclesiasticæ libertatis, serenitatem regiam rogamus et monemus quatenus exsecutores præfatos taliter ab hujusmodi temeritate tradita tibi potestate compescas quod moderamine regio hæc detestanda extorsio extirpetur, et præter æternam gloriam, quam ex hoc promereberis in futuro, gratiam tibi Dominus augeat in præsentia.

Datum Laterani, iv Non. Decembris, pontificatus nostri anno quarto decimo.

Super hoc scriptum est dilectis filiis abbati Sancti Victoris, W. archidiacono, et cancellario Parisiensi, ut dictum regem ad hoc efficaciter moneant et prudenter inducant.

CXXXII.

ABBATI ET CONVENTUI SANCTI GERMANI DE PRATIS
PARISIENSI.

Confirmatur quædam sententia lata pro eis.

(Laterani, Id. Decembris.)

Cum olim ex parte vestra nobis fuisset querimonia præsentata quod nobilis mulier H. de Nongento et filii ejus ac quidam alii Suessionensis diocesis homines monasterii vestri sua potentia deprimentes carceri manciparent, et eis imponentes exactiones indebitas, prata, vineas et alias possessiones vestras invaderent violenter, venerabili fratri nostro episcopo et dilectis filiis decano Sancti Frambaldi et magistro I. canonico Silvanectensi nostris dedimus litteris in mandatis ut præfatam nobilem et alios, monitione præmissa, per censuram ecclesiasticam appellatione remota compellerent ab hujusmodi præsumptione desistere et, ut tenebantur, restituere occupata. Cum igitur iidem prædictam nobilem legitime citavissent, et ipsa per magistrum H. procuratorem suum ipsorum se conspectui præsentasset, super diversis capitulis et querelis quæ in eorundem judicium sententia continentur expressæ hinc inde propositis lis exstitit contestata, et legitimis induciis assignatis, testes quos pars utraque produxit iidem iudices receperunt. Quorum depositionibus postmodum de consensu partium publicatis, et competentibus terminis disputatione pluries habita super eis, tandem partibus injunxerunt ut suas redigerent allegationes in scriptis, et eas sibi termino

(261) Vide supra epist. 110, et infra lib. xv, epist. 76

quem eis assignaverant præsentarent. Verum procurator nobilis antedictæ statuto termino comparuit coram eis, et temporis præscriptionem allegans, ad probandum eandem inducias postulavit. Judices vero, quia jam erant depositiones testium publicatæ, interloquendo dixerunt quod super hoc testes non erant aliqui admittendi, sed si haberet aliqua instrumenta, illa exhibere curaret. At procurator prædictus ab interlocutoria ipsa vocem ad nos appellationis emittens, appellationi suæ certum terminum assignavit. Verum quia in nostris litteris remotus erat appellationis objectus, dicti judices, habito super hoc juris peritorum consilio, appellationem ipsam frivolam reputantes, et ad proferendam sententiam certum terminum præfigentes, præfatam nobilem peremptorie citaverunt; in quo vobis comparentibus, ipsa nec per se nec per aliquem responsalem ipsorum se conspectui præsentavit. Propter quod iterato illam peremptorie citaverunt; sed quia tunc comparere contempsit, tertio peremptorie evocarunt eandem ad sententiam audiendam. Cum ergo tunc etiam eorum contempsisset adire præsentiam per se vel idoneum responsalem, ipsi habito prudentum virorum consilio, visis et auditis attestationibus, et utriusque partis rationibus diligenter inspectis, diffinitivam in scriptis sententiam protulerunt. Postmodum vero cum B. procurator monasterii vestri a nobis postulasset eandem sententiam confirmari, et H. ejusdem nobilis procurator se opposuisset eidem, dilectum filium I. subdiaconum et capellanum nostrum eis concessimus auditorem. In cujus præsentia licet procurator præfatæ nobilis nihil rationabile objecisset, sicut ab eodem didicimus auditore, occulte tamen, ut dicitur, super ipsa negotio contra inhibitionem auditoris ejusdem litteras impetravit, et illicentiatus abscessit. Nos igitur, ne idem ex fraude sua videretur commodum reportasse, dilectis filiis Sancti Dionysii et de Strata et Sancti Dionysii prioribus Parisiensis diocesis dedimus in mandatis ut hujusmodi litteris non obstantibus inquirere de prædicta sententia diligentius veritatem, et si justam reperirent eandem, ipsam auctoritate apostolica confirmarent, et facerent per censuram ecclesiasticam appellatione postposita firmiter observari. Partibus igitur in eorum præsentia constitutis, pars vestra postulavit instanter ut juxta mandatum apostolicum inquirere de sententia memorata, et confirmarent eandem, si juste ac rite cognoscerent promulgatam, ipsam sententiam producens in medium sigillis prædictorum judicum communitam. Cæterum procurator nobilis sæpeditæ sententiam ipsam sibi petiit exhiberi et terminum assignari infra quem plenius super transcripto ipsius deliberare valeret. Quibus ipsi concessis, cum tandem post altercationes multiples adinvicem habitas, pluribus terminis partibus assignatis, eandem essent in ipsorum præsentia constitutæ, ac pars vestra in postulatione confirmationis sententiæ perseverans, super ea veritatem petiisset inquiri, judices

A ipsi a procuratore ipsius nobilis quæsierunt utrum aliquid sententiæ vellet objicere propter quod ad ipsius confirmationem procedere non deberent. Qui se nihil contra sententiam coram eis proponere velle respondens, nec aliquid agere in ipsorum præsentia, in vocem appellationis prorupit, et recessit contumaciter ab eisdem. Ipsi vero eandem nobilem peremptorie citaverunt. Coram quibus procurator ipsius comparens, appellationem quam prius emiserat innovavit, recedens ab eorum præsentia contumaciter iterato. Porro judices ipsi attendentes quod hujusmodi frustratorie appellationis obtentu non esset negotium differendum, cum in nostris litteris appellationis esset diffugium interclusum, inquisiverunt de præfata sententia, diligenter inspicientes dicta testium coram prioribus judicibus productorum; et cum nihil rationabile invenissent propter quod deberet ipsius confirmatio retardari, de prudentum consilio juste ac rite prolatam pronuntiaverunt eandem et auctoritate apostolica confirmarunt, juxta quod in eorum authentico plenius continetur. Postmodum autem vos gravem in auditorio nostro fecistis querimoniam recitari quod cum super præfatis querelis ad dictum episcopum et conjudices suos nostras litteras impetraveritis, et ipsi testibus hinc inde receptis, sicut superius est expressum, et rationibus utriusque partis plenius intellectis, in quibusdam pro dicta nobili et in quibusdam pro monasterio vestro sententiam promulgarint, et præfatus abbas Sancti Dionysii et collegæ ipsius de mandato sedis apostolicæ sententiam confirmarint eandem, præfata nobilis, confisa potius de sua potentia quam de jure, utrique sententiæ se contumaciter opposuerat, nec monasterium vestrum super rebus adjudicatis eidem desierat molestare. Propter quod ex parte vestra fuit nobis humiliter supplicatum ut finem litibus imponentes, quod a prædictis judicibus nostra fuerat auctoritate statutum apostolico dignaremur munimine roborare. Econtra vero R. dictæ nobilis procurator tunc proposuit coram nobis quod cum eadem nobilis a primis judicibus manifeste sentiens se gravari, nostram audientiam appellasset, ipsi appellationi ejus minime deferentes, tam diffinitivam quam excommunicationis tulerunt sententiam contra eam, quam cum postmodum per judices posteriores confirmari peteretis instanter, ac ipsa coram eis legitimas exceptiones proponeret, quas offerebat se coram arbitris continuo probaturam, quia ipsi judices hujusmodi noluerunt exceptiones admittere, ab eis tanquam sibi certa ratione suspectis, nostram iterum audientiam appellavit. Sed ipsi appellatione contempta nihilominus in negotio processerunt. Nos igitur finem litibus volentes imponi, dilectis filiis decano et magistris Gualtero Cornuto et Roberto de Corzon canonicis Parisiensibus nostris dedimus litteris in mandatis ut si constaret eisdem posteriores judices perperam processisse, revocato in statum debitum quidquid factum esset per eos,

sententiam a prioribus iudicibus promulgatam, prout
 justum foret, appellatione remota confirmare vel
 infirmare curarent, alioquin quod a posterioribus
 iudicibus auctoritate nostra provide factum esset
 per censuram ecclesiasticam facerent sublato appel-
 lationis obstaculo inviolabiliter observari. Nullis
 litteris obstantibus præter assensum partium a sede
 apostolica impetratis. Sane duo illorum, decanus
 videlicet, et magister Gualterus, tertio collega ip-
 sorum se legitime excusante, partibus convocatis,
 examinatis testibus, et publicatis attestationibus
 eorundem, ac allegationibus diligenter auditis, ju-
 risque ordine in omnibus observato, de prudentum
 virorum consilio processum posteriorum iudicum per
 diffinitivam sententiam confirmarunt, auctoritate
 qua fungebantur firmiter inhibentes ne quisquam
 in præjudicium confirmationis ipsius temere aliquid
 præsumeret attentare. Tunc vero dicta nobilis per
 suas est patentes litteras protestata quod præfata
 sententiæ parebat atque parat. Demum nos sæpe-
 dictam sententiam a secundis et tertiis iudicibus
 approbatam auctoritate apostolica confirmantes, di-
 lectis filiis abbati Sanctæ Genovefæ ac priori Sancti
 Martini de Campis per scripta nostra mandavimus
 ut eandem, sicut et justa, auctoritate nostra, sub-
 lato appellationis obstaculo, facerent firmiter
 observari, contradictores per censuram ecclesiasti-
 cam appellatione postposita compescentes. Qui
 Willelmum militem filium ejusdem nobilis legitime
 citaverunt; et eo in ipsorum præsentia constituto,
 ex parte vestra propositum exstitit contra eum quod
 ipse contra sæpedictam sententiam temere veniens,
 non servabat eandem, sed ipsam potius per vio-
 lentiam infringebat. Unde pars vestra postulavit ut
 juxta mandatum apostolicum ipsum compellerent
 ad observationem ejusdem. At ipse contra senten-
 tiam rationabile nihil objiciens, quasdam opposuit
 exceptiones frivolas ad negotium differendum, asse-
 rens dictum priorem Sancti Martini sibi esse sus-
 pectum, pro eo quod tu, fili abbas, in causa Sancti
 Martini executor tunc eras, quod tamen verum
 non fuerat, sicut ex parte vestra exstiterat negatum
 omnino. Adjecit etiam quod cum monachi Sancti
 Martini accedunt ad monasterium vestrum, tan-
 quam fratres recipiuntur in eo, et e converso mona-
 sterii vestri monachi recipiuntur ab illis, propter
 quod super his arbitros postulavit. Ad hoc autem
 ultimum pars vestra respondit quod non alio frater-
 nitatis vinculo monachis Sancti Martini quam alio-
 rum monasteriorum monachis nigri ordinis eratis
 astricti. Prædicti vero iudices, licet hujusmodi
 causæ frivole viderentur, et primam scirent penitus
 esse falsam, ad malitiam tamen ipsius militis con-
 vincendam quæsiverunt ab eo utrum se vellet pœnæ
 alicui obligare si forsitan in probatione deficeret
 prædictorum, si probandi sibi hæc concederent fa-
 cultatem, quod idem facere recusavit omnino. Unde
 iudices ipsius evidens subterfugium attendentes,
 auctoritate sibi apostolica præceperunt ut sæpedi-

A ctam diffinitivam sententiam firmiter observaret,
 nec venire præsumeret contra eam; alioquin ipsum
 et omnes contradictores et excommunicationis vin-
 culo innodabant. Sed idem non solum contra ipsam
 sententiam venire præsumpsit, verum etiam vobis
 et hominibus vestris graves injurias irrogavit. Pro-
 pter quod idem iudices in ipsum, tanquam in re-
 bellem et contumacem, excommunicationis senten-
 tiam proferentes, fecerunt eundem excommunica-
 tum publice nuntiari, id ipsum suis litteris nuntian-
 tes. Ipse vero iniquitatem iniquitati et contemptui
 contemptum apponens, monachos vestros qui apud
 Nongentum manebant crudeliter petraçtavit, et in
 domibus suis detinuit sic inclusos quod ipsi nec
 exire poterant nec ad eos aliqui introire; quos post-
 modum violenter ejiciens, rebus suis nequiter spo-
 liavit, alias eis damna et injurias inferendo. Et ut
 monasterium vestrum fatigaret laboribus et expen-
 sis, quasdam a nobis veritate suppressa et suggesta
 nihilominus falsitate ad dilectos filios Sancti Lupi
 et Sancti Martini abbates et R. de Sancto Quintino
 canonicum Trecentem fecit litteras impetrari; in
 quibus continebatur quod cum vos eum super qui-
 busdam possessionibus et rebus aliis coram præfatis
 abbate Sanctæ Genovefæ ac priore Sancti Martini
 de Campis auctoritate nostra traxissetis in causam,
 iidem legitimas exceptiones admittere recusantes,
 in ipsum et quosdam homines suos excommunica-
 tionis et in terram ejus interdicti sententias post
 appellationem ad nos legitime interpositam premul-
 garant. Propter quod nos præfatis abbatibus et ca-
 nonico nostris dedimus litteras in mandatis ut si
 sententias ipsas invenirent post appellationem ad
 nos legitime interpositam esse latis, denuntiantes
 eas auctoritate nostra penitus nullas esse, in causa
 ipsa procederent juxta priorum continentiam litte-
 rarum; alioquin partes remitterent ad iudicum prio-
 rum examen. Cum igitur dicti posteriores iudices
 vos ad suam præsentiam citavissent, procurator ve-
 stri monasterii in ipsorum præsentia constitutus ne
 occasione hujusmodi litterarum procederent inhi-
 buit appellando, eo quod falsa suggestione ac veri-
 tate suppressa fuerant impetratæ, cum de his om-
 nibus quæ superius sint expressa nullam facerent
 mentionem. Quia igitur mendax precator carere de-
 bet penitus impetratis, dilectis filiis A. archidia-
 cono, succentori, et decano Sancti Germani Anti-
 siodorensis Parisiensis nostris dedimus litteras in
 præceptis quatenus prædictis litteris, quas constat
 veritate tacita impetratas, nequaquam obstantibus,
 et revocato in irritum si quid occasione ipsarum
 invenerint attentatum, latum in eum et alios con-
 tradictores excommunicationis sententiam tandiu
 faciant auctoritate nostra sublato appellationis ob-
 staculo firmiter observari donec de damnis et inju-
 riis irrogatis monasterio vestro satisfaciatur compe-
 tenter, et sufficienter exhibeat cautionem quod nec
 ipse nec ejus hæredes contra sæpedictam diffiniti-
 vam sententiam veniant, sed eam de cætero firmi-

ter observabunt. Ne igitur super sententia toties A confirmata possitis ulterius molestari, nos eandem sententiam, veritate perspicaciter intellecta, inviolabili confirmationis munimine roboramus, perpetuum alteri parti silentium imponentes, ac decernentes irritum et inane si quid de cætero apparuerit impetratum. Nulli ergo ... nostræ confirmationis et constitutionis infringere, etc., usque incursum.

Datum Laterani, Idibus Decembris, pontificatus nostri anno quarto decimo.

CXXXIII.

MAGISTRO ROBERTO DE CORZON CANONICO PARIENSI ET CONJUDICIBUS SUIS.

Dantur induciæ ad executionem voti.

(Laterani, III Idus Decembris.)

Dilectus filius nobilis vir Walterus dominus de Avesnis transmissa nobis petitione monstravit quod cum affixo suis humeris signo crucis ad subsidium terræ sanctæ voverit proficisci, et se ad iter peregrinationis accinxerit exsequendum, B. (262) subdiaconus frater suus cantor quondam Ecclesiæ Laudunensis, qui devastaverat, Dei timore postposito, et abjecto habitu clericali, hostiliter terram suam incendio multiplici et rapinis, accinctus balteo militari, ab ipso Waltero monitus assecurare noluit usque ad ejus reditum dictam terram, sed ab eo recedens animo indignanti, eidem fratri ac ejus terræ graviter adversatur. Unde cum ex discessu suo irreparabile damnum per ipsum B. sibi ac ejus terræ timeat proventurum, nobis humiliter supplicavit ut propter necessitatem hujusmodi ad exsequendum votum emissum sibi et familiæ suæ concedere dignaremur inducias competentes. Unde nos venerabilibus fratribus nostris Suessionensi et Meldensi episcopis et dilecto filio abbati Longipontis Suessionensis diocesis nostris dedimus litteris in mandatis ut auctoritate nostra dilationem exsequendi votum peregrinationis prædictæ, quandiu eis constiterit durare hujusmodi absque dolo et fraude necessitatis articulum, concedant eidem, ipsum et familiam suam non permittentes super hoc ab aliquo molestari; ita quod, eo cessante, ad nostrum consilium et mandatum reddat Domino quod promisit, in terræ sanctæ subsidium properando, et interim ad subventionem ipsius juxta possibilitatem suam, quemadmodum cum fratre Aimaro thesaurario domus militiæ Templi Parisiensis, cui super hoc scribimus, poterit convenire, competens mittat subsidium; cum, sicut pro certo didicimus, eo plus solito indigeat ipsa terra. Ne igitur occasione cautionis quam recepistis ab ipso cum relaxastis excommunicationis sententiam, quam pro eo quod votum non exsequeretur emissum tulistis in eum, mandatum nostrum valeat impediri, præsentium vobis auctoritate mandamus quatenus permittatis ut juxta præscriptam formam in ipso negotio procedatur.

Datum Laterani, III Id. Dec., anno quarto decimo.

(262) Bochartus. Vide Meyer. lib. VIII *Annal ad. an. 1212*; et appendicens hujus libri.

CXXXIV.

HIEROSOLYMITANO PATRIARCHÆ APOSTOLICÆ SEDIS LEGATO.

De electione archiepiscopi Nicosiensis.

(Laterani, III Kal. Januarii.)

Præsentata nobis electione quam dilecti filii capitulum Nicosiensis Ecclesiæ de dilecto filio magistro Durando ejusdem Ecclesiæ thesaurario celebrarunt, licet ejusdem capituli et suffraganeorum ac charissimi in Christo filii nostri Cypri regis illustris et plurium aliorum litteras receperimus super ea, quia tamen non nisi unus de electoribus se nostro conspectui præsentavit, electionem eandem sufficienter examinare nequivimus secundum apostolicæ sedis morem. Unde nec ipsam valuimus confirmare, cum et nobilis vir Gualterus de Monte-Beliardo, qui dicitur parochianus ipsius, de personâ ejusdem electi per litteras suas quædam nobis suggerit quæ idem electus asseruit esse malitiose conflictata propter odium quo idem nobilis regem persequitur memoratum. Verum quia onerosum esset et grave, propter maris et viarum pericula, ob hoc itefato ad sedem apostolicam laborare, pallium, insigne pontificalis officii, ad te, tradendum eidem, duximus destinandum; fraternitati tuæ per apostolica scripta mandantes quatenus si post denuntiationem super hoc a te factam talis infra mensem apparuerit persona quæ legitime velit et possit aliquod impedimentum canonicum objicere contra ipsum, tu causam audias, et eam appellatione remota canonico fine decidas; et si vel impetitus non fuerit, vel exstiterit absolutus, tu ipsum præcipias consecrari, ac deinde conferas et pallium sub forma quam tibi transmittimus nostris litteris interclusam.

Datum Laterani, III Kal. Januarii, pontificatus nostri anno quarto decimo.

CXXXV.

ABBATI ET CONVENTUI SANCTI VEDASTI ATREBATENSIS.

Confirmatur quædam compositio.

(Laterani, IX Kal. Januarii.)

Cum a nobis petitur quod justum est et honestum, etc., usque effectum. Eapropter, dilecti in Domino filii, vestris justis precibus, etc., usque assensu (263), compositionem quæ inter bonæ memoriæ Martinum abbatem vestrum ex parte una et I. (264) quondam et ejus hæredes Bethunienses advocatos ex altera super quibusdam transactionibus talliarum, rogationum, violentarum exactionum, et aliarum rerum, in præsentia bonæ memoriæ Samsonis Remensis archiepiscopi de assensu partium amicaliter intervenit, sicut sine pravitate provide facta est et ab utraque parte sponte recepta, necnon et in ipsius archiepiscopi super hoc confecto authentico declaratur, auctoritate apostolica confirmamus;

(263) Exstat in probationib. Hist. Bethun., p. 32.

(264) Leg. Robertum.

et presentis scripti patrocinio communimus. Nulli ergo, etc., usque incursum.

Datum Laterani, ix Kal. Januarii, pontificatus nostri anno quarto decimo.

CXXXVI.

PRÆPOSITO ECCLESIAE SANCTI EVASII DE CASALI, EJUSQUE FRATRIBUS TAM PRÆSENTIBUS QUAM FUTURIS REGULAREM VITAM PROFESSIS IN PERPETUUM.

De confirmatione privilegiorum.

(Laterani, iii Kal. Januarii.)

Piæ postulatio voluntatis effectu debet presequente compleri; quatenus et devotionis sinceritas laudabiliter enitescat, et utilitas postulata vires indubitanter assumat. Eapropter, dilecti in Domino filii, petitionibus vestris benignitate debita gratum impertientes assensum præfatam Ecclesiam, in qua divino mancipati estis obsequio, sub beati Petri et nostra protectione suscipimus, et ad exemplar prædecessorum nostrorum bonæ memoriæ Calixti, Paschalis, Innocentii, Lucii, et Urbani Romanorum pontificum presentis scripti privilegio communimus. In primis siquidem statuantes ut ordo canonicus, qui secundum Deum et Beati Augustini Regulam in eadem ecclesia institutus esse dignoscitur, perpetuis ibidem temporibus inviolabiliter observetur. Præterea quascunque possessiones, quæcunque bona eadem ecclesia vestra in præsentiarum juste et canonicè possidet, aut in futurum concessione pontificum, etc., usque illibata permaneant, in quibus hæc propriis duximus exprimenda vocabulis. In eodem loco Casalis, ecclesiam Sanctæ Mariæ, et ecclesiam Sancti Stephani, cum hospitali ibidem ædificato et omnibus suis pertinentiis. Omnes ecclesias sitas in curia Casalis, cum omnibus suis pertinentiis. Ecclesiam Sancti Hilarii, et domum laboris ecclesiastici. In Paciliano, ecclesiam Sancti Germani, ecclesiam Sancti Michaelis de Casteneto. In loco Sancti Georgii, ecclesiam Sancti Martini, Sanctæ Mariæ, Sancti Hilarii, Sancti Vitalis et Sancti Petri. In Cinnaglo, ecclesiam Sanctorum Cosmæ et Damiani, cum quatuor mansis et omni decima totius loci. In Rodolaseo, ecclesiam Sancti Michaelis, cum pertinentiis suis. In Torcello, ecclesiam Sancti Clementis et Sancti Nicolai. In loco Casalis, tres mansos terræ quos propriis bobus excolitis, sex jugera vinearum ad proprios labores, mansum Brisce, mansum Gramine, mansum Officiani, mansum Ambrosii Tisnasci, mansum filiorum Gisi, mansum Hilarii, mansum Adæ Duamani, mansum Spatecaldarii, mansum Henrici Fine, mansum Setacharii, mansum Cavartorte, mansum Oberti Prisiliani, mansum Quirici Balde, mansum Radulphi Keke, cum pertinentiis et tertia parte decimarum totius loci Casalis, et tota decima terrarum familiæ Sancti Evasii, et tota decima Braydarum episcopi, et quidquid ecclesia de Paciliano de jure vel longa consuetudine vestræ ecclesiæ facere consuevit. Villam Liuventini, cum decimis et omnibus pertinentiis suis. In Sancto Georgio, quatuordecim mansos, sextam decimam partem

A Torcelli, et tenimentum quondam Petri Crassi, cum omnibus pertinentiis suis. In Monteclo, tres mansos. In Marabello, quinque mansos. In pertinentia Cellæ, septem mansos. In Sermacia, quinque mansos. In Paciliano, quatuor mansos. In vico Borroni, mansum unum. In Luco, mansum unum. In Ageldo, mansum unum. In Ozano, mansum unum. In Rubiano, mansum unum. In Otimiano, mansum unum, In Fraxeneto, mansum unum et dimidium. Sane novalium vestrorum quæ propriis manibus aut sumptibus colitis, sine de nutrimentis vestrorum animalium, nullus a vobis decimas præsumat auferre. Liceat quoque vobis, etc., usque in ecclesia vestra sine contradictione qualibet retinere. Prohibemus insuper, etc., usque in loco vestro professionem fas sit absque præpositi sui licentia de claustro vestro discedere. Discedentem vero sine communi litterarum cautione nullus audeat retinere. Chrisma vero, oleum sanctum, etc.; usque gratiam atque communionem apostolicæ sedis habuerit, et ea gratis et absque pravitate aliqua vobis voluerit exhibere. Alioquin liceat vobis catholicum quemcunque malueritis adire antistitem, qui nimirum nostra fultus auctoritate quod postulatur indulgeat. Obeunte vero te nunc ejusdem loci præposito vel tuorum, etc., usque providerint eligendum. Decernimus ergo, etc., usque integra et illibata serventur, eorum pro quorum gubernatione, etc., usque profutura. Salva sedis apostolicæ auctoritate et diocæsani episcopi canonica justitia. Si qua igitur in futurum, etc., usque subjaceat. Cunctis autem eidem loco, etc., usque præmia æternæ pacis inveniant. Amen.

Datum Laterani, per manum Joannis Sanctæ Mariæ in Cosmidin diaconi cardinalis, S. R. E. cancellarii, iii Kal. Januarii, indictione xv, Incarnationis Dominicæ anno 1211, pontificatus vero domini Innocentii papæ III anno quarto decimo.

CXXXVII.

CAPITULO SANCTI EVASII DE CASALI.

De subjectione Ecclesiæ Pacilianensis.

(Laterani, iv Non. Januarii.)

Cum dilecti filii V. ecclesiæ vestræ ac Guaz et A. Sancti Germani et communis de Paciliano procuratores ad sedem apostolicam accessissent, nosque illis benignam audientiam dedissemus, prædictus procurator ecclesiæ vestræ proposuit coram nobis quod cum olim inter ecclesiam vestram ex parte una et ecclesiam Sancti Germani de Paciliano ex altare coram venerabili fratre nostro patriarcha Hierosolymitano, tunc episcopo Vercellensi, super subjectione quam vestra ecclesia petebat ab illa quæstio vertetur, syndicus ecclesiæ vestræ proposuit coram eo quod eadem ecclesia ecclesiæ vestræ in omnibus debebat esse subjecta, utpote suæ plebi, et tempore solemnium baptismi, videlicet vigilia Paschæ ac Pentecostes, expensis Paciliacensis ecclesiæ vestræ fontes debebant repleti, ac presbyter Paciliacensis prescrutiniis faciendis tempore constituto et pueris baptisandis temporibus supradictis ad ecclesiam ve-

stram accedere tenebatur, et indifferenter præsentatos sibi pueros baptizare, chrisma sibi suo scholari vel clerico ministrante; clerici autem ejusdem ecclesiæ, qui vellent ad ordines promoveri, ad eos debebant per vestram ecclesiam præsentari ac vobis omnem reverentiam exhibere; cum autem Casalensis præpositus in synodo steterit, clerici Pacilianensis ecclesiæ cum eo surgere tenentur et stare quandiu C:salensis præpositus steterit in eadem. Præpositus vero Pacilianensis proposuit ex adverso quod ecclesia sua nullo tempore fuit titulus Ecclesiæ Casalensis, nec unquam tanquam plebi subjecta; sed etsi aliquo tempore rei veritas se aliter habuit, hujusmodi tamen quæstio per bonæ memoriæ Gisulphum Vercellensem episcopum concorditer exstitit terminata, qui statuit ut in tribus solummodo ecclesia sua esset obnoxia Casalensi, videlicet quod baptismi tempore unus sacerdos Pacilianensis ecclesiæ ad fontes intersit cum clericis Casalensis Ecclesiæ, baptizaturus pueros tantummodo suæ villæ, et qui ordinandi fuerint de Pacilianensi ecclesia, per Casalensem ad ordines præsententur; nisi forsitan præpositus aut canonici Casalenses a præsentatione callide se subtraxerint eorumdem; ac in synodo, ubicunque sedeant, surgant surgente præposito Casalensi, adjiciens quod idem præpositus chrisma debebat facere ministrari Pacilianensi presbytero baptizanti. In his ergo tantum Ecclesia sua ecclesiæ vestræ et non aliis tenebatur. Syndicus vero prædictus super hujusmodi prorsus inficiens intervenisse concordiam, instrumentum quod super hoc ecclesia Pacilianensis exhibuit, suspectum asseruit falsitatis, adjiciens quod post tempus illud Pacilianenses impleri fecerant fontes ecclesiæ Pacilianensis. Porro ex parte fuit Pacilianensis ecclesiæ replicatum quod instrumentum prædictum fide dignum et authenticum erat, ac etiam a Vercellensi capitulo approbatum, et transactionem quæ continebatur in eo bonæ memoriæ Lucius papa prædecessor noster auctoritate apostolica confirmarat, sicut per ipsius authenticum apparebat. Quod autem post tempus transactionis aliquando fuerint fontes impleti, ex ignorantia facti processit; cum postmodum in thesauraria Beati Eusebii instrumentum fuerit transactionis inventum, cujus tenorem prius ignorarant. Et quia istud specialiter in illa controversia fuit antiqua petitum, et omnia remissa fuerant a Casalensibus præter tria prædicta, repletio fontium postmodum indebite facta non debebat Pacilianensem ecclesiam ad id præstandum in posterum obligare. Cum igitur coram patriarcha prædicto super his fuisset ab utraque parte diutius litigatum, idem visis et auditis allegationibus et instrumentis ac depositionibus testium quos pars utraque produxit, habito fratrum suorum et aliorum juris peritorum consilio, sic decrevit, ut Pacilianensis sacerdos tempore solemnibus baptismi cum baptizandis pueris terræ suæ ad ecclesiam Casalensem accederet, et indifferenter quoscunque

A pueros baptizaret oblatos, ordinandi vero de sæpe dicta Pacilianensi ecclesia per vestram præsententur ad ordines; nisi forte præpositus qui pro tempore fuerit, aut capitulum a præsentatione ipsorum callide se duxerint subtrahendos; ita tamen quod clericus Pacilianensis qui esset ad ordines præsentandus, præsentatorem procurare minime tenebatur, et si clericus Casalensis sine dilatione vellet accedere ad præsentandum eundem, præsentandus cum eo accederet sine mora; quod si præsentator ire differret, ordinandus accederet sine ipso, et usque ad tempus repræsentationis exspectaret eundem. Statuit etiam ut Pacilianenses clerici in synodo surgerent cum Casalensi præposito, starent cum eo quandiu ipse steterit, sicut clerici Casalenses.

B Chrisma quoque idem præpositus Pacilianensi presbytero baptizanti sicut aliis sacerdotibus faceret ministrari, et celebrato baptisate, chrisma et oleum sanctum Pacilianenses clerici de manu præpositi reciperent sæpedicti. A repletionem vero fontium et aliis quæ a vestra ecclesia fuerant postulata ecclesiam Pacilianensem prorsus absolvit. Propter quod ab ecclesia vestra fuit ad sedem apostolicam appellatum; et eadem prosequente appellationem emissam, bonæ memoriæ Clemens prædecessor noster appellationis causam Mortariensi præposito et magistro Jacobo Papiensi canonico delegavit. In quorum præsentia partibus constitutis, magister Garganus syndicus Pacilianensis ecclesiæ proposuit coram illis quod a præfata sententia ab ecclesia vestra nec prima die qua lata fuit coram præfato iudice viva voce, nec postmodum infra decem dies in scriptis in ejus præsentia exstitit appellatum, et appellationem ipsam ecclesia vestra non fuerat infra tempus legitimum prosecuta. Unde ab impetitione ipsius Pacilianensis ecclesia debebat absolvi. Iudices vero prædicti, visis et intellectis rationibus utriusque partis, et depositionibus testium prædictorum diligenter inspectis, præfato magistro præstante corporaliter juramentum quod a præfata sententia nec prima die nec infra decem dies, sicut superius est expressum, ab ecclesia vestra fuerat provocatum, eundem magistrum nomine Pacilianensis ecclesiæ ab impetitione Casalensis ecclesiæ sententialiter absolventes, præfatam diffinitivam sententiam confirmantes. Cum igitur sæpedicti Pacilianenses per decennium et amplius præfate sententiæ paruisent, et postmodum ipsam servare temeritate propria recusassent, nos ecclesiæ vestræ querela super hoc proposita coram nobis, venerabili fratri nostro Lothario Pisano archiepiscopo, tunc Vercellensi electo, nostris dedimus litteris in mandatis ut eos ad observationem ipsius sententiæ per censuram ecclesiasticam, sicut justum esset, compelleret, appellationis diffugio non obstante. In cujus præsentia partibus constitutis, G. syndicus ecclesiæ vestræ petiit ut præfatam sententiam a prædicto episcopo promulgatam et confirmatam per iudices a sede apostolica delegatos, sicut per instrumenta publica ex-

inde confecta plenius apparebat, faceret executioni mandari. Sed pars altera proposuit ex adverso quod cum tam diffinitiva sententia quam ea quæ lata exstiterat pro confirmatione ipsius, sicut nisa est probare per testes, fuerit per appellationem suspensa, præfata diffinitiva non erat executioni mandanda, sed potius de causa ex integro cognoscendum. Cæterum ecclesiæ vestræ syndicus objectum appellationis inficiens, asseruit quod si fuisset etiam provocatum, nihilominus tamen ipsa sententia in rem transierat iudicatam, cum non solum biennium, sed decennium etiam fuerit a tempore prolationis elapsum. Nec illud debebat obstare quod allegaverat pars adversa, videlicet quod lis quæ speratur in consistorio principis absque damno moræ manet intacta; eo quod id locum habet, si postquam ad principis venit notitiam, causæ tractatum distulerit variis occupationibus præpeditus. Præterea syndicus asseruit memoratus quod de prædictæ sententiæ viribus non erat amplius inquirendum, cum clerici Pacilianensis ecclesiæ proprio motu in omnibus capitulis paruerint sententiæ memoratæ, quod nisus est testium assertione probare. At Pacilianensis præpositus id penitus negans, proposuit quod hoc verisimile minime videbatur, cum semper a longis retro temporibus in Sabbato vigilia Paschæ ac Pentecostes solemne baptismum Pacilianensis ecclesia celebravit, quod et voluit probare per testes, adjiciens quod etsi omnia vera essent quæ pro vestra ecclesia fuerant allegata, parti suæ tamen non debebant obesse; cum præpositus vester, vobis assentientibus, super his quæ præfata sententia vel ratione alia vestræ competebant ecclesiæ transegerit cum eodem, et bonæ memoriæ Cælestinus papa prædecessor noster transactionem super his habitam confirmavit, quasdam litteras nomine ipsius prædecessoris nostri confectas producens in medium ad suam intentionem fundandam. Ad hoc præfatus syndicus ecclesiæ vestræ respondit quod hoc nec verum erat nec verisimile videbatur, cum tempore quo patriarcha prædictus præfuerat ecclesiæ Vercellensi plures de clericis Pacilianensis ecclesiæ suspensi fuerint pro eo quod dictam sententiam non servarant, et ab eis usque tunc id non existerit allegatum, firmiter asseverans instrumentum super transactione confectum et præfatas confirmationis litteras esse falsas. Verum præfatus archiepiscopus de litterarum illarum dubitans falsitate, ipsas examinandas ad nostram præsentiam destinavit cum suarum testimonio litterarum (265). Nos igitur litteris ipsis diligenter inspectis, ipsis rescriptimus quod eas tam ex dictamine, quod a stylo cancellariæ nostræ discrepabat omnino, quam ex bulla quæ fuerat extracta ex litteris aliis, et illis fraudulenter inserta, falsas esse comperimus manifeste. Porro archiepiscopus memoratus, visis et intellectis his et aliis quæ hinc inde fuere proposita coram eo,

A et habito prudentum virorum consilio, super præmissis pronuntiavit quemadmodum dictus pronuntiaverat patriarcha, ecclesiæ vestræ syndicum sententialiter ab impetitione syndici communis Pacilianensis absolvens super eo quod proposuerat quod vestra perturbarat ecclesia quasi possessionem Pacilianensis communis super suorum baptismate parvulorum. Licet autem præfati Pacilianenses a prædicta sententia postmodum appellarint, iidem tamen appellationem emissam infra biennium prosequi non curarunt, et eis non deferentibus pueros suos ad vestram ecclesiam baptizandos, juxta quod a patriarcha et archiepiscopo memoratis fuerat sententialiter diffinitum, nos super hoc ecclesiæ vestræ querela recepta, venerabili fratri nostro Papiensi episcopo dedimus in mandatis ut partibus convocatis, causam audiret et appellatione remota sine debito terminaret. A quo, libello sibi oblato, ecclesiæ vestræ syndicus postulavit ut cum commune Pacilianense pueros suos ad Casalensem Ecclesiam baptizandos contemnerent destinare, ipsos ecclesiastica censura compelleret ut tempore solemnibus baptismi pueros suos ad eandem ecclesiam baptizandos transmitterent, ut tenentur. Lite igitur coram eo solemniter contestata, et productis testibus, et exhibitis instrumentis, præfatus episcopus, visis et intellectis rationibus utriusque partis, et habito prudentum virorum consilio, non obstantibus litteris quos venerabiles fratres nostri Terdonensis et Alexandrinus episcopi miserunt eidem, quasque sibi præpositus Pacilianensis ecclesiæ in die tertio præsentavit, cum post impetrationem ipsarum pars Pacilianensis testium depositiones receperit a vestra ecclesia productorum, et postulatis induciis et obtentis ad faciendos extractus et super depositionibus testium disputandum sibi sua tradiderit instrumenta, depositiones testium et extractus, de præfatis litteris non faciens mentionem, syndicum Pacilianensem communis eorum nomine sententialiter condemnavit ut de cætero singulis annis tempore solemnibus baptismi, videlicet vigilia Paschæ ac Pentecostes, parvulos suos ad ecclesiam vestram mitterent baptizandos. Postmodum autem Pacilianensis præpositus suam nobis querimoniam destinavit quod Casalensis præpositus injuriabatur eidem super quadam pecuniæ quantitate. Verum nos dilecto filio Raynerio subdiacono nostro Astensi canonico nostris dedimus litteris in mandatis ut causam audiret, et appellatione remota, usuris cessantibus, sine debito terminaret. Quibus in ejus præsentia constitutis, B. syndicus Pacilianensis ecclesiæ oblato libello proposuit coram eo quod cum transactionem habitam inter magistrum Stephanum ecclesiæ vestræ nomine et magistrum Gar. tunc syndicum Pacilianensis ecclesiæ super baptismate parvulorum et capitulis aliis minime servaretis, incideratis in pœnam trecenta-

(265) Vide lib. I, epist. 549, et lib. II, epist. 57; et Gesta Innoc. III, cap. 42.

ram librarum Papiensis monetæ, quæ fuerat in A compromisso expressa. Unde postulavit instanter ut vos compellet ad solutionem ejusdem, repetens nihilominus centum quinquaginta libras Papienses quas præfatus magister G. nomine Pacilianensis ecclesiæ dederat ecclesiæ vestræ pro bono pacis et expensis quas fecerat super præfatis capitulis litigando; et quod ecclesia vestra teneretur ad hæc nisus est probare per testes et per publicum instrumentum. Syndicus vero ecclesiæ vestræ proposuit ex adverso quod instrumentum quod idem exhibuerat, erat falsum, et contractus, qui continebatur in illo, nunquam habitus fuerat inter partes, et si habitus esset, non debebat tenere de jure, eo quod super spiritualibus, quæ remitti non poterant, factus esset; nec præfatus magister ad pœnam ecclesiæ vestram quiverat obligare, nec etiam licitum fuerat super re transigere judicata. Judex vero prædictus, auditis his et aliis quæ fuerunt proposita coram eo, et utriusque partis rationibus diligenter inspectis, præfatum ecclesiæ vestræ syndicum, ipsius ecclesiæ nomine, ab impetitione partis alterius super prædictæ pecuniæ quantitate per sententiam diffinitivam absolvit. Verum procurator prædictus postulavit a nobis ut præfatas sententias auctoritate dignaremur apostolica confirmare, ac super præmissis parti adversæ perpetuum silentium imponentes, ipsos nihilominus puniremus pro eo quod instrumentis et litteris pluries in judicio fuerant usi falsis, eosque vobis condemnaremus nihilominus in expensis, revocando in irritum quod per Petracium et Morandum occasione litterarum falsarum contra Ecclesiam vestram extiterat attentatum. Ad hæc præfati procuratores Pacilianenses responderunt quod licet præfata sententiæ latae fuerint contra eos, ipsi tamen appellarent ab illis, et eadem iniquitatem nihilominus continebant, et de dolo præsumi poterat manifeste, eo quod contra transactionem extiterant promulgatae. Unde petebant easdem auctoritate apostolica irritari, cum instrumentum transactionis ipsius ut falsum non fuerit in judicio reprobatum; nihilominus postulantes ut, prædictis sententiis notwithstanding, transactionem eandem, quæ fuerat pœna pecuniaria et sacramenti religione firmata, faceremus servari, per quam Pacilianenses et eorum D ecclesia ab ecclesiæ vestræ subjectione reddebantur immunes. Procurator vero vester proposuit ex adverso quod de juribus sententiarum illarum non erat de cætero inquirendum, cum in rem jam transierint judicatam, et licet pars adversa, sicut asserit, a sententia Mortariensis præpositi et ejus conjudicis appellarit, nihilominus tamen per decennium et amplius ipsi Pacilianenses præfata sententiæ paruerunt, propter quod et appellationi suæ ac transactioni, si qua facta exstitit, renuntiassent videntur. Præterea cum de instrumento transactionis archiepiscopus cognoverit memoratus, et eo nonobstante pronuntiaverit contra ipsos, illud merito præsumitur reprobasse; et si ab ipsius, ut asserunt, sententia

provocarunt, appellationem tamen infra biennium non fuerunt postmodum prosecuti. Sed a sententia præfati Papiensis episcopi eis licuit appellare, quia cum jam secundo appellaverint, sicut dicunt, in eadem causa ipsis provocare, tertio non licebat: contra quos etiam subdiaconus memoratus, ad quem ipsi nostras litteras impetrarant, super transactione prædicta sententiam promulgavit, ab impetitione ipsorum vestram ecclesiam absolvendo. Procuratores vero Pacilianenses replicarunt quod appellationem quam emisserant a sententia quam præfatus archiepiscopus tulerat contra eos infra tempus legitimum fuerant prosecuti, sed eodem impediente archiepiscopo, qui tunc temporis apud sedem apostolicam morabatur, non potuerunt aliquid impetrare. Unde quia lis inferri sperabatur in consistorium principis, sine damno moræ morabatur intacta. Præterea cum præsentiam judicis formidarent pro falsitate in judicio deprehensa, et timor talis existeret qui cadere poterat in constantem, a prosecutione appellationis ipsius merito poterant excusari. Ad hæc autem procurator vester respondit non esse verisimile quod infra biennium appellationem prosecui nequivissent, quia licet aliquando princeps exstiterit occupatus, non tamen consuevit instantibus justitiam denegare; nec metum quem ob vitium falsitatis incurrebant allegare valebant, cum iidem hujusmodi incusserant, sibi metum, nec ex eo erant aliquatenus excusandi unde debebant potius condemnari. Nos igitur, his et aliis diligenter auditis quæ partes coram nobis proponere voluerunt, de consilio fratrum nostrorum prædictas sententias, qua manifeste cognovimus esse justas, decrevimus confirmandas. Nullo ergo, etc., usque incursurum.

Datum Laterani, iv Non. Januarii, pontificatus nostri anno quarto decimo.

CXXXVIII.

EPISCOPO ET CUSTODI ARGENTINENSI.

Ne vulgaria judicia exercentur a presbyteris.

(Laterani, v Id. Januarii.)

Licet apud iudices sæculares vulgaria exercentur judicia, ut aquæ frigidæ, vel ferri candentis, sive duelli, hujusmodi tamen judicia Ecclesia non admittit; cum scriptum sit in lege divina: *Non tentabis Dominum Deum tuum* (Deut. vi). Hoc igitur observato, circa purgationem Reiboldi latoris præsentium, qui super hæretica pravitate asseritur infamatus, taliter procedatis quod morbus iste, qui serpit ut cancer, per vestram sollicitudinem circumspectam perfecte curetur; ita quod eum nec iniquum gravet iudicium, nec misericordia dissoluta confundat.

Datum Laterani, v Idus Januarii, pontificatus nostri anno quarto decimo.

CXXXIX.

P. PRÆPOSITO EBREDUNENSI SUBDIACONO NOSTRO

Recipitur sub protectione B. Petri

(Laterani, iv Id. Januarii.)

Cum a nobis petitur quod justum est et honestum,

etc. Eapropter, dilecte in Domino filii, etc., usque A
inclinati, personam tuam cum omnibus bonis tam
ecclesiasticis quam mundanis quæ in præsentiarum
rationabiliter possides, aut in futurum justis modis
dante Domino poteris adipisci, sub beati Petri et
nostra protectione suscipimus. Specialiter autem
præposituram et canonicam Ebredunensis ecclesie
cum pertinentiis suis, sicut eas juste possides et
quiete, auctoritate tibi apostolica confirmamus et
præsentis scripti patrocinio communimus. Nulli
ergo, etc., usque protectionis et confirmationis, etc.,
usque incursum.

Datum Laterani, iv Idus Januarii, pontificatus
nostri anno quarto decimo.

CXL.

P. SUBDIACONO NOSTRO PRÆPOSITO, ET CAPITULO EBRE- B
DUNENSI.

De supplenda negligentia prælatorum.

(Laterani, iv Id. Januarii.)

Postulastis per sedem apostolicam edoceri ut cum
ad vos simul et archiepiscopum vestrum donatio
præbendarum ecclesie vestræ pertineat (266), utrum
præbendæ vacantis donatio penes archiepiscopum
ipsum remaneat, si eam infra semestre tempus ne-
glexeritis pariter ordinare. Ad quod vobis breviter
respondemus quod cum vos et idem archiepiscopus
infra tempus præscriptum negligentes existitis circa
collationem vocantium præbendarum, sicut nec ab
illo ad vos, ita nec a vobis ad illum potestas devol-
vitur conferendi, sed secundum statuta Lateranen- C
sis concilii ad superiorem transit donatio earundem;
nisi forte archiepiscopus, non ut prælatus, sed ut
canonicus, vobiscum jus habeat conferendi; et in
hoc casu, si dolose forsitan impedierit, dolus ei suf-
fragari non debet.

Datum Laterani, iv Idus Januarii, pontificatus
nostri anno quartodecimo.

CXLI.

ABBATI ET CONVENTUI CORBEIENSI.

Confirmatur quædam sententia.

(Laterani, ii Kal. Januarii.)

Cum a nobis petitur quod justum est et honestum,
etc., usque perducatur effectum. Eapropter, dilecti
in Domino filii, vestris justis postulationibus, etc.,
usque assensu, sententiam diffinitivam quam pro D
vobis contra nobilem virum W. advocatum Bethu-
niæ super quibusdam talliis et exactionibus quas
dictus advocatus indebite vestris hominibus impone-
bat, dilecti filii Sancti Martini de Gemellis et Sancti
Acheloii abbates et præcentor Ambianensis, a nobis
judices delegati, exigente justitia protulerunt, sicut
est justa, nec legitima provocatione suspensa, aucto-
ritate apostolica confirmamus et præsentis scripti
patrocinio communimus. Nulli ergo, etc., usque in-
cursum.

Datum Laterani, ii Kal. Januarii, pontificatus no-
stri anno quarto decimo.

(266) Cap. *Postulastis*, De concess. præb.

CXLII.

UNIVERSIS EPISCOPIS IN QUORUM EPISCOPATIBUS MALE-
FACTORES CORBEIENSIS MONASTERII COMMURANTUR.

Adversus malefactores monasterii Corbeiensis.

Quanto amplius Corbeiense monasterium ad jus et
proprietas sacrosanctæ Romanæ Ecclesie noscitur
pertinere, et specialius ad ejus curam respicit et tu-
telam, tanto ad defensionem et conservationem ipsius
propensiori cura nos oportet intendere, et ejus jura
illibata et integra conservare. Inde est quod univer-
sitati vestræ per apostolica scripta mandamus qua-
tenus illos parochianos vestros qui possessiones et
bona præfati monasterii auferre præsumperint et ea
temerarie molestare, cum omni studeatis diligentia
convenire ut et ablata restituant et ab eorum moles-
tia et infestatione desistant. Quod si juxta commo-
nitionem vestram facere forte contempserint, eos
usque ad condignam satisfactionem censura eccle-
siastica arceatis.

Datum Laterani, iii Non. Decemb., pontificatus
nostri anno quarto decimo.

CXLIII.

ABBATI ET CONVENTUI SANCTI MAGLORII PARISIENSIS.

Ne quid exigatur pro installatione abbatis.

Cum ex injuncto nobis apostolatus officio Eccle-
siarum omnium sollicitudinem gerere teneamur, ea
corrigere nos oportet quæ interdum contra sacrorum
canonum sanctiones in eis per ipsarum ministros
improvidè attentantur. Sane ad audientiam nostram
vobis référentibus est delatum quod cum abbatem
vestrum contingit de novo in sede, prout moris est,
collocari, archidiaconus Parisiensis pro installatione
ipsius centum solidos Parisiensis monetæ a vobis ni-
titur extorquere, hujusmodi exactionem in jus an-
nuum convertendo. Quia igitur talis exactio est ra-
tioni contraria et sanctorum Patrum institutionibus
inimica, ne id de cætero attentetur, auctoritate
præsentium districtius inhibemus. Nulli ergo... inhi-
bitionis, etc., usque incursum.

Datum Laterani, iii Non. Octob., pontificatus
nostri anno quarto decimo.

CXLIV.

PRIORI GRANDI MONTENSI.

Confirmantur quædam statuta

(Laterani, iv Id. Januarii.)

Cum quædam capitula in authentico nostro con-
tenta per litteras tuas, quæ coram nobis recitata
fuerunt, ad majorem duxeris evidentiam exponendâ,
nos attendentes te illa et intellexisse fideliter et sa-
lubriter explanasse, devotioni tuæ præsentium au-
toritate mandamus, quatenus ipsa secundum expo-
sitionem hujusmodi facias observari. Ad majorem
vero cautelam expositiones illas de verbo ad verbum
præsentis scripto jussimus adnotari; quarum tenor
est talis. Quia de pulsatione ad collationem prima
suebat quæstio, taliter videtur determinare privile-

gium, quod procurator domus secundum tenorem mandati apostolici debet propria manu pulsare, cum in domo præsens fuerit, hora statuta a priore; nisi infirmitas corporis manifesta vel necessitas inevitabilis ipsum detinuerit, ne collationi valeat interesse. Si vero interesse nequiverit, alius conversus, quem prior statuerit, pulset hora statuta. Ita siquidem ut de negligentia jure non valeant reprehendi. Prior autem clericum instituet qui procuratori vel alteri converso hora statuta præcipiat ut pulsetur; vel si clericus negligens fuerit, hoc idem injungat alius clericus loco ejus. Per quod manifeste datur intelligi quod clericus auctoritatem habet injungendi converso ut pulset hora statuta, vel si forte hora transierit, conversus tenetur pulsare ad denuntiationem clerici sine dilatione qualibet vel quæstione; et si quilibet horum negligens fuerit vel contemptor, de mandato summi pontificis tanquam transgressor puniatur. Visitatores computationes audiant de receptis pariter et expensis, eo modo quo prior computationes consuevit audire, quem modum, quamvis satis notus sit universis, plane coram omnibus in capitulo generali exposuimus. Si clericis placuerit ut exeant ad laborem, cum conversis exeant, et cum cis pariter revertantur; sed semper hebdomadarius in cella remaneat, cujus nomine intelligimus interiorem ambitum vel clausuram, vel, si clausura non fuerit, loca adjacentia officinis. Si vero clerici vel conversi excesserint exeundo, quod intelligimus si nimis frequenter et sine causa honesta, in capitulo proclamantur a clerico vel converso, et per hebdomadarium regulariter et rationabiliter judicentur. Cætera vero expositione aliquam indigere non videntur cum mutationes clericorum de voluntate prioris cum consilio clericorum discretorum fieri debeant, et cum mutati fuerint, nihil prorsus secum ferre debeant nisi pannos simplices, nec Scripturam, nec quodlibet aliud, nec conversi pariter sine speciali permissione vel mandato prioris, cum, sicut aperte sonat privilegium, nihil sibi proprium debeant vindicare. Quia vero computationis capitulum, fili prior, minime fuit in tuis litteris explanatum, illud nos in aliis litteris nostris plenius duximus explanandum.

Datum Laterani, iv Idus Januarii, pontificatus nostri anno quarto decimo.

CXLV.

PRIORI ET CONVENTUI GRANDIMONTENSI.

Super reformatione ejusdem monasterii.

(Laterani, xi Kal. Januarii.)

Venientes ad apostolicam sedem aliqui clerici de quibusdam cellis ordinis vestri nobis proponere curaverunt quod in multis statuta vestri ordinis violantur; propter quod scandalum oritur inter fratres, et rixæ ac contentiones exinde oriuntur. Nos autem, quia ipsos tu, fili prior, sicut per tuas litteras intimasti, excommunicationis vinculo innodaras, ut super his quæ proponebant melius instrui valeremus, eisdem beneficium fecimus absolutionis impendi,

A mandantes ut eos in locis suis recipi facias salva ordinis disciplina. Volentes igitur ut si qua in ecclesia vestra corrigenda sunt, in melius corrigantur, venerabili fratri nostro archiepiscopo Bituricensi et dilectis filiis de Prateca et de Varenis abbatibus Cisterciensis ordinis Bituricensis diocesis dirigimus scripta nostra, ut ad vestram ecclesiam accedentes, quæ ibidem invenerint contra regulam deformata, nostra freti auctoritate sublato appellationis obstaculo studeant reformare, contradictores censura ecclesiastica compescendo. Tales itaque vos in his exhibere curetis quod zelari merito videamini vestri ordinis honestatem, et hujusmodi contentiones et rixæ penitus sopiantur, quia servos Dei non oportet, secundum Apostolum, litigare. Illud autem quod in rescripto nostro de computatione annis singulis facienda conditionaliter dicitur, intelligi volumus absolute nihilominus injungentes ut clericus sive laicus de ordine vestro, quem constiterit in canonem latæ sententiæ incidisse, tanquam excommunicatus ab omnibus evitetur donec per hebdomadarium sacerdotem vel per te, fili prior, fuerit absolutus.

Datum Laterani, ix Kal. Januarii, pontificatus nostri anno quarto decimo.

CXLVI.

PATRIARCHÆ ALEXANDRINO.

Consolatur captivos Christianos.

(Laterani, xv Kal. Februarii.)

Gratum gerimus et acceptum, et fraternitatem tuam dignis in Domino laudibus commendamus, quod, sicut ex litteris tuis nobis directis accepimus, circa illos qui Alexandria ac Babylonie sunt captivi diligentiam adhibes pii patris, et ad liberationem ipsorum impendis operam diligentem; et ne periculum negationis incurrant, nobis humiliter supplicasti ut calamitates eorum et angustias quas sustinent attendentes, pro liberatione ipsorum fratribus militiæ Templi et Hospitalis necnon regibus et principibus orientalis provinciæ scribere digneremur. Nos autem, qui cum Apostolo dicere possumus; *Quis infirmatur, et ego non infirmor, quis scandalizatur, et ego non uror? (II Cor. xi)* etsi in tribulationibus eorundem paterno compatiamur affectu, in eo tamen consolationem recipimus qui secundum Apostolum Pater misericordiarum et totius consolationis est Deus, qui nos in omni tribulatione nostra misericorditer consolatur, illud in eis sperantes implendum quod veritas, quæ mentiri non novit, in Evangelio protestatur: *Beati qui persecutionem patiuntur propter justitiam, quoniam ipsorum est regnum cælorum. Beati qui lugent, quoniam ipsi consolabuntur (Matth. v)*. Sane habito super hoc cum fratribus nostris diligenti tractatu, petitionem tam tuam quam captivorum ipsorum favore perpendimus apostolico prosequendam, venerabili fratri nostro patriarchæ Hierosolymitano apostolicæ sedis legato nostris dantes litteris in mandatis quatenus ex parte tam nostra quam sua præscriptos fratres ac reges et principes in nomine Domini exhortetur,

consulendo fideliter et efficaciter inducendo ut ad redemptionem illorum per congruam commutationem intendant, et contra persecutores fidei Christianæ his pro fide Christi potentibus armis utantur quibus utique Dominus vim suæ virtutis creditur facilius impensurus, cumque hoc acceptabile opus populus intellexerit Christianus, ad subventionem eorum liberalius suas manus extendat, et nos, si devote fuerimus exauditi, debeamus eos in petitionibus suis plenius exaudire; quidquid autem super hoc actum fuerit idem patriarcha nobis non differat intimare; ut per suam relationem instructi, juxta quod nobis divina suggesserit inspiratio, procedamus. Cum igitur tanquam aurum in fornace Dominus suos probet electos, fraternitatem tuam rogandam duximus et monendam, per apostolica scripta mandantes quatenus captivos ipsos efficaciter exhorteris ut non deficiant in tribulationibus suis, quia non sunt condignæ passiones hujus temporis ad futuram gloriam quam in nobis Apostolus asserit revelandam; et fidelis est Deus, qui eosdem supra id quod possunt tentari minime patietur, sed faciet cum tentatione proventum, ut valeant sustinere. Id enim quod in præsentibus sustinent, est utique momentaneum, sed in eis pondus æternæ gloriæ operatur, si tamen usque in finem viriliter in incepto certamine duxerint persistendum, quia si legitime consummaverint bonum certamen quod hactenus certaverunt, de reliquo ipsis corona justitiæ reponetur. Quædam autem de ipsis audimus quæ cum dolore referimus et pudore, quia ipsi nonnulla committunt impia et nefanda, per quæ non solum divinam majestatem offendunt, verum etiam apud incredulos Christianam religionem infamant, propter quod maxime circa liberationem ipsorum supernæ miserationis retardatur effectus, a quibus tu eos salubribus monitis et consiliis studeas revocare, talem te ipsum in servitute divina satagens exhibere, ut ab his qui sunt intus et ab his qui sunt foris bonum habere testimonium merearis. Cæterum, sicut nobis scripsisti, præfati captivi non habent nisi quemdam vetulum sacerdotem qui eis possit ministrare divina. Unde fraternitatem tuam humiliter rogaverunt ut unum ex ipsis in ecclesiasticis ministeriis eruditum in diaconum promoveres, quod tu sine nostra licentia facere noluisti. Nos autem ut in hoc eorum adimpleas desiderium suademus, ordinandi eum tibi liberam concedentes auctoritate apostolica facultatem.

Datum Laterani, xv Kal. Februarii, pontificatus nostri anno quarto decimo.

CXLVII.

PATRIARCHÆ HIERSOLYMITANO APOSTOLICÆ SEDIS
LEGATO.

De commutatione captivorum.

(Laterani, Id. Januarii.)

Recepimus litteras doloribus plenas et miseriis cumulatatas quas apostolatui nostro miserunt venerabilis frater noster patriarcha Alexandrinus et qui

A Alexandria sunt captivi, ærumnas et pressuras quas sustinent exponentes, et postulantes suppliciter cum gemitu et mœror quatenus ad liberationem eorum misericorditer intendamus, inducendo fratres Templi et Hospitalis ac reges et principes Orientalis provinciæ ut per commutationem captivorum ad liberandum illos inclinent animos cum effectu; ne propter acerbiteriam pœnarum quas longo tempore sunt perpessi apostatatare cogantur, cum prompto sint spiritu parati tantum illis exhibere servitii quantum solet eisdem ab infidelibus captivis impendi; nihil amplius postulantes ab eis quam quod ipsi sunt soliti hujusmodi exhibere captivis, ut saltem hoc modo periculum negationis evadant. Nos autem super hoc habito cum fratribus nostris diligenti tractatu, petitionem eorum favore perpendimus apostolico prosequendam, cum ipsi pro defensione fidei Christianæ captivitatem incurrerint et teneantur quasi pro Christo captivi, qui fidelibus suis dicitur est in judicio: *Venite, benedicti Patris mei, percipite regnum quod vobis paratum est ab origine mundi; quia in carcere eram, et venistis ad me, quandiu enim fecistis hoc uni de fratribus meis minimis, mihi fecistis (Matth. xxv).* Et econtra dicturus est reprobis: *Discedite a me, maledicti, in ignem æternum qui paratus est diabolo et angelis ejus (ibid.).* Quasi diceret manifestius: Qui quempiam meorum fidelium a carcere liberaverit, et ego illum eripiam ab inferno, ne cum diabolo et angelis ejus perpetuo crucietur in igne gehennæ, sed cum angelis sanctis in regno Dei perenniter gloriatur. Cum ergo captivis hoc humanitatis solatium et ex officio charitatis et ex præcepto Domini debeat, transgressores profecto videntur qui nolunt, cum possint, ad redemptionem intendere captivorum, pro qua secundum constitutiones canonicas et legitimas distrahi debent ecclesiastica bona, quæ in aliis casibus alienari non licet. Verendum est enim ne secundum Apostolum non sint justitiæ divinæ subjecti, si qua forsitan contra hoc suam justitiam statuerunt, legem Dei propter traditiones hominum dimittentes, volendo plus rebus consulere quam personis, pecunias magis quam animas diligentes, quod irrefragabili videtur argumento convinci, si certe quos liberant pro pecuniis acquirendis, nolent pro redimendis fratribus liberare. Cupientes igitur utrumque providere salutem, fraternitatem tuam rogandam duximus et monendam, per apostolica scripta mandantes quatenus ex parte tam nostra quam tua præscriptos fratres ac reges et principes in nomine Domini exhorteris, consulendo fideliter et efficaciter inducendo ut ad redemptionem illorum per congruam commutationem intendant et contra persecutores fidei Christianæ his pro fide Christi potentibus armis utantur quibus utique Dominus vim suæ virtutis creditur facilius impensurus, cumque hoc acceptabile opus populus intellexerit Christianus, ad subventionem eorum liberalius suas manus extendant, et nos, si devote fuerimus exauditi, debeamus

eos in petitionibus suis plenius exaudire. Quidquid autem super hoc actum fuerit nobis non differas intimare; ut per tuam relationem instructi, juxta quod nobis divina suggesserit inspiratio procedamus.

CXLVIII.

UNIVERSIS CAPTIVIS IN ALEXANDRIA ET BABYLONIA
CONSTITUTIS.

Super eodem.

(Laterani, xiv Kal. Februarii.)

Recepimus litteras doloribus plenas et miseriis cumulas quas tam vos quam venerabilis frater noster Alexandrinus patriarcha nostro apostolatu direxistis, ærumnas et pressuras, etc., in eundem fere modum ut in superiori quæ mittitur patriarchæ Hierosolymitano, usque periculum negationis evadant. Nos autem, qui cum Apostolo dicere possumus: Quis infirmatur, etc., in eundem fere modum ut in superiori quæ mittitur patriarchæ Alexandrino usque. Cum igitur tanquam aurum in fornace Dominus suos probet electos, universitatem vestram monendam duximus et hortandam quatenus non deficiatis in tribulationibus vestris, etc., usque supernæ miserationis retardatur effectus, a quibus vos sub obtestatione divini iudicii obsecramus penitus abstinere, ne per vos inter gentes sanctum nomen Domini blasphemetur. Alioquin frustra profecto vel a Deo misericordiam vel a nobis solatium expectatis.

Datum Laterani, xiv Kal. Februarii, pontificatus nostri anno quarto decimo.

CXLIX.

MAGISTRO ET FRATRIBUS MILITIÆ CHRISTI IN RIGA.

Differt erectionem episcopalis sedis.

(Laterani, viii Kal. Februarii.)

Gratias eximias bonorum omnium referimus largitori quod conatus vester contra barbaras nationes inutilis non existit, sed de die in diem in vestris manibus prosperatur; ita ut gressus vestros Domino dirigentes, plures vobis subjeceritis ex eisdem, et ad unum adduxeritis cultum Dei, recepto baptismatis sacramento, Verum dilectus filius... confrater vester lator præsentium a nobis cum instantia postulavit ut in terris illis quas vobis nuper divinâ præeunte clementia subjugatis dignaremur episcopum ordinare. Sed preces ipsius, cum arduum sit negotium, non duximus protinus admittendas; quin potius usque ad tempus expectandum providimus opportunum; universitatem vestram monentes et exhortantes attentius quatenus in Domino confortemini et in potentia virtutis ipsius, prælia Domini viriliter pugnaturi; scientes quod nostrum vobis non decrit auxilium in quibus cum Domino viderimus expedire.

Datum Laterani, viii Kal. Februarii, pontificatus nostri anno quarto decimo.

CL.

ABBATI SANCTI VICTORIS PARIENSIS.

Interpretatur quoddam privilegium eidem abbati concessum.

(Laterani, x Kal. Februarii.)

Sicut ex litteris tuis nuper accepimus, cum olim ex parte dilectorum filiorum scholarium Parisiensium nobis fuerit humiliter supplicatum ut cum interdum eorum aliqui ex mutua injectione manuum in canonem incidant sententiæ promulgatæ, pro qua sine gravi dispendio, et præsertim sine scholastici studii detrimento, non possent ad apostolicam sedem accedere, super hoc dignaremur eisdem misericorditer providere, nos tibi dedimus in mandatis ut cum esses a talibus requisitus, auctoritate nostra suffultus juxta formam, Ecclesiæ absolutionis eis munus impenderes, et injungeres ipsis quod hujusmodi consuevit injungi, nisi forsan tam gravis esset et enormis excessus quod merito propter eum deberent ad sedem apostolicam laborare. Tu vero quorundam consilio asserentium beneficia principum latissime fore interpretanda, scholaribus Parisiensibus qui inciderant in hujusmodi canonem quocunque loco, injiciendo temere manus in clericos violentas juxta formam præscriptam absolutionis beneficium impendisti. Nos igitur his auditis de tua non potuimus prudentia non mirari, quod ad sic intelligendum litteras nostras tuum animum inclinasti, cum in eisdem litteris non dicatur incidere, sed incidant in canonem sententiæ promulgatæ; ut de illis solis intelligatur scholaribus qui Parisiis existentes hujusmodi committunt excessum. Quocirca præsentium tibi auctoritate mandamus quatenus scholares illos absolvere de cætero non præsumas qui alibi quam Parisiis taliter deliquerunt sciens quod illi pro absolutis haberi non debent quos alibi delinquentes quam Parisiis absolvisti cum de talibus nullam acceperis potestatem.

Datum Laterani, x Kal. Februarii, pontificatus nostri anno quarto decimo.

CLI.

DECANO ET CAPITULO BEATI ANIANI.

Quis residere censendus sit.

(Laterani, xiii Kal. Februarii.)

Sicut exhibita nobis ex parte vestra petitio declaravit, ecclesia vestra occasione cujusdam consuetudinis perversæ ibidem hactenus observatæ debito canonicorum servitio sæpius defraudatur. Cum enim Ph. quondam decanus et capitulum ipsius ecclesiæ statuissent ut illi tantum præbendarum suarum integre perciperent redditus qui assiduum impenderent eidem ecclesiæ famulatum, adjunctes insuper quod tantam illi diceretur et esset assiduus qui eidem soli ecclesiæ canonici servitium exhiberet. se servaturos hæc omnia præstito juramento firmantes, nonnulli vestrum exinde occasione fraudulenter assumpta, cum extra civitatem Aurelianensem

frequenter moram faciant longiorem, ita quod per totum annum continuo vel interpolatim, dierum numero computato, nec etiam per tres menses ecclesie serviunt memoratae, integre fructus suarum percipiunt praebendarum, dicentes se juxta statutum praefatum assiduitatem servitii ecclesie impendisse. Verum postulastis a nobis ut nulli canonicorum vestrorum praebendae suae fructus nisi per dimidium annum ad minus, dierum numero interpolatim vel continue computato, residentiam in Ecclesia vestra fecerit, persolvatis; cui etiam nisi matutinalibus horis vel missarum solemnibus seu vespertinis laudibus personaliter interfuerit, dies inutiles computentur. Nolentes igitur Ecclesiae vestrae tantum sustinere gravamen, discretioni vestrae per apostolica scripta praecipiendo mandamus quatenus id de caetero inter vos firmiter observetur. Salvo in omnibus apostolicæ sedis mandato.

Datum Laterani, XIII Kal. Februarii, pontificatus nostri anno quarto decimo.

CLII.

ABBATI SANCTI SALVATORIS DE BREDÀ GERUNDENSIS DIOECESIS, ET MAGISTRIS VITALI SUBDIAcono NOSTRO ET ARNALDO CANONICIS ILERDENSIBUS.

Delegat correctionem monasterii S. Cucufatis.

(Laterani, Kal. Februarii.)

Cum B. monachus monasterii Sancti Cucufatis et procurator abbatis et monachorum ejusdem monasterii ad nostram praesentiam accessissent, eis dilectum filium nostrum Petrum tituli Sanctae Cæcilie presbyterum cardinalem concessimus auditorem. Coram quo monachus proposuit antedictus quod cum ad venerabiles fratres nostros Gerundensem et Vicensem episcopos et sacristam Gerundensem a nobis litteras impetrassent, ut ipsi ad dictum monasterium personaliter accedentes ibidem corrigerent quæ tam in capite quam in membris corrigenda viderent, ipsi accedentes ad locum, et litteris nostris in conventus audientia communi perlectis, praestari sibi juramenta de dicenda veritate super statu monasterii exegerunt. Abbas vero et monachi tria objecerunt mendaciter contra ipsum, videlicet quod excommunicationis vinculo tenebatur, nec super objectis abbatem praemonuerat et conventum, et quod ante praesentiam litterarum suos contra ipsum nuntios ad nostram praesentiam destinarant, et se ac monasterium sub nostra protectione ponentes, ne contra ipsos procederent, appellarunt. Quorum appellationi cum unus eorum, videlicet Vicensis episcopus, detulisset, duo reliqui attendentes appellationem fuisse in litteris nostris inhibitam, in eos, quia jurare volebant, excommunicationis sententiam protulerunt, ipsos excommunicatos per venerabilem fratrem nostrum Barchinonensem episcopum diocesanum eorum facientes per Barchinonensem diocesim nuntiari. Deinde sex de monachis excommunicationis sententiam metuentes, coram praedictis episcopo et sacrista Gerunden-

sibus, dicto Vicensi episcopo appellationi interpositae deferente, de dicenda veritate super statu monasterii juraverunt: quorum aperiri depositiones instanter idem monachus et puniri abbatem et monachos, quia excommunicati divina celebraverant, postulabat. Procurator vero abbatis et conventus proposuit ex adverso quod idem monachus non erat aliquatenus audiendus, cum propter excessus suos sententiam excommunicationis incurreret prius etiam quam inquisitionis litteras impetrasset, quod ipsi abbas et conventus tunc coram dictis inquisitoribus probavissent, nisi fuisset eis audientia denegata. Ostendebat insuper procurator praedictus charissimi in Christo filii nostri Petri Aragonum regis illustris et venerabilis fratris nostri Terracoenensis archiepiscopi et aliorum episcoporum litteras, qui monasterium ipsum de hospitalitate, abbatem vero de honestate vitae ac multa providentia tam circa spiritualia quam temporalia plurimum commendabant. Idem quoque B. monachus ab auditore interrogatus eodem, non negavit abbatem tulisse sententiam excommunicationis in ipsum, licet eam asseruerit post appellationem ad nos legitime interpositam esse latam. Propter quæ idem procurator postulabat instanter ut quidquid a praedictis duobus inquisitoribus post appellationem ad nos legitime interpositam factum fuerat cassaretur. Econtra idem B. monachus excommunicationem a procuratore abbatis sibi non posse objici replicabat, cum idem abbas triplici esset excommunicationis vinculo innodatus. His igitur omnibus fideliter nobis ab eodem auditore relatis, perlectis quoque attestationibus et inspectis, quia per eas nihil contra abbatem efficaciter probabatur, attendentes quod inquisitores praefati post appellationem ad nos legitime interpositam processissent auctoritate litterarum, quas dictus excommunicatus tacita subriperat veritate, processum cassavimus eorundem, memoratas attestationes destrui facientes. Verum ne curam praedicti monasterii negligere videamur, discretioni vestrae per apostolica scripta mandamus quatenus ad ipsum monasterium personaliter accedentes, corrigatis, appellatione remota tam in capite quam in membris, quæ secundum Deum et instituta canonica ibidem inveneritis corrigenda, et statuatis quod regulare fuerit et honestum, facientes quod statueritis per censuram ecclesiasticam firmiter observari; contradictores, si qui fuerint, vel rebelles per censuram eandem sublato appellationis obstaculo compescentes. Ad hæc praefatum monachum, si absque scandalo fieri poterit, faciatis recipi, salva ordinis disciplina, in monasterio antedicto. Alioquin ipsum in alio monasterio ejusdem ordinis collocetis. Nullis litteris veritati et justitiae praedictis a sede apostolica impetratis. Quod si non omnes, etc. duo vestrum ea, etc., usque exsequantur.

Datum Laterani, Kal. Februarii, pontificatus nostri anno quarto decimo.

CLIII.

ELECTO ET PRÆPOSITO COLOGENSIBUS.

Confirmatur electio præpositi Cibintensis.

(Laterani, xvi Kal. Februarii.)

(267) Sicut dilectus filius magister R. nobis exponere procuravit, charissimus in Christo filius noster Ungariæ rex illustris ipsum ad præposituram Cibiniensem duxit canonice præsentandum. Verum quia præpositura eadem ad nos in spiritualibus nullo pertinet mediante, nobis humiliter supplicavit ut sibi eam in his quæ ad nos pertinent conferremus. Nos autem quod per dictum regem factum canonice fuerat approbantes, per apostolica vobis scripta mandamus quatenus dictum R. in eadem præpositura instituere auctoritate apostolica procuretis.

Datum Laterani, xv Kal. Februarii, pontificatus nostri anno quarto decimo

CLIV.

ILLUSTRI REGI CASTELLÆ.

Consolatur eum in tribulatione sua, et dat indulgentias.

(Laterani, ii Non. Februarii.)

Cum personam tuam inter Catholicos reges speciali diligamus in Domino charitate, in his quæ secundum Deum requiris a nobis favorem tibi apostolicum libenti animo impertimur. De infortuniis ergo quæ nuper serenitati regiæ acciderunt paterno tibi condolemus affectu. Et ut favorem apostolicum excellentiæ regiæ sentias non deesse, juxta petitionem tuam et instantiam dilecti filii Segobiensis electi nuntii tui, qui circa promotionem ejusdem negotii existit sollicitus et attentus, archiepiscopis et episcopis, per regnum Franciæ ac Provinciam constitutis nostris damus litteris in mandatis ut subditos suos sedulis exhortationibus moneant et inducant (268), in remissionem omnium peccatorum ex parte Dei et nostra vere pœnitentibus injungentes, ut cum Saracenis in octavis Pentecosten proximo adfuturis campestre bellum indixeris, in hoc tibi necessitatis articulo succurrentes, necessarium impendant auxilium in rebus pariter et personis, ut per hæc et alia quæ fecerint, cœlestis regni gloriam consequantur. Pari quoque remissione gaudere concedimus peregrinos qui propria devotione undecunque processerint ad idem opus fideliter exsequendum. Monemus igitur serenitatem regiam et hortamur quatenus totam spem tuam ponens in Domino Deo tuo, te humilis coram ipso, qui gratiam suam dat humilibus, et reddit retributionem superbis; quia potens est ut te faciat de inimicis crucis Christi magnifice triumphare. Cæterum quia nunc

(267) Vide infra epist. 85, et infra epist. 156.

(268) Vide lib. xiii, epist. 183; lib. xiv, epist. 3, 4; lib. xv, epist. 15.

(269) Vide Rodericum Tolet. lib. vii, cap. 35, 36;

A fere totus mundus turbatus est et positus in maligno, consulimus et monemus ut si competentes treugas inveneris, ipsas recipias, donec opportunius tempus adveniat quo ipsos valeas securius expugnare.

Datum Laterani, ii Nonis Februarii, pontificatus nostri anno quarto decimo.

CLV

SENONENSI ARCHIEPISCOPO ET SUFFRAGANEIS EJUS.

Super eodem.

(Laterani, ii Kal. Februarii.)

(269) Recepimus litteras dolore plenas et timore non vacuas quibus charissimus in Christo filius noster Aldephonsus rex Castellæ illustris significare curavit quod Saraceni hoc anno intrantes Hispaniam in multitudine gravi, quoddam castrum Cisterciensis ordinis fratrum, quod Salvaterra vocatur, hostiliter obsederunt, quod bellicis machinis instantes ad ultimum occuparunt. Attendens ergo præfatus rex quod nisi eis campestri bello fortiter resistatur, ipsi tum propter innumerabilem multitudinem personarum, tum propter irruptionem machinarum durissimam, universas munitiones suæ possint nefandæ subicere ditioni, campestre illis bellum indixit in octavis Pentecosten proximo adfuturis, eligens mori potius quam Christianæ gentis mala videre. Unde nobis humiliter supplicavit quatenus ei necessarium faceremus auxilium impertiri per catholicæ fidei professores. Nos igitur pium ejus propositum in Domino commendantes, fraternitati vestræ per apostolica scripta mandamus quatenus subditos vestros sedulis exhortationibus moneatis, in remissionem omnium peccatorum ex parte Dei et nostra vere pœnitentibus injungentes, ut ei præscripto termino in hoc necessitatis articulo succurrentes, necessarium impendant auxilium in rebus pariter et personis; ut per hæc et alia bona fecerint, cœlestis regni gloriam consequi mereantur. Pari quoque remissione gaudere concedimus peregrinos, qui propria devotione, undecunque processerint ad idem opus fideliter exsequendum. Taliter autem studeatis exsequi quod mandamus ut sollicitudo vestra clareat in effectu, nosque devotionem vestram valeamus merito commendare.

Datum Laterani, ii Kalend. Februarii, pontificatus nostri anno quarto decimo.

(269 *) *Cum Jacobus et Marcus viduas matres haberent, uterque matrem alterius duxit legitime in uxorem, et prolem suscepit ex ipsa. Quæris igitur utrum filius et filia sic suscepti possint adinvicem matrimonialiter copulare. Nos autem breviter respondemus, quod cum inter eos consanguinitas primi et secundi gradus existat, legitime conjungi non possunt.*

et lib. viii, cap. 4, et seqq.

(269 *) Nulla istius decretalis mentio exstat in codice Colbertino, et puto additam a quodam studioso.

CLVI.

ILLUSTRI REGI HUNGARIÆ.

De concordia inter Ecclesias Strigoniensem et Colocensem.

(Laterani, ii Id. Februarii.)

Illis e, fili charissime, charitatis prerogativa diligimus, cum inter alios mundi principes erga personam nostram et sacrosanctam Romanam Ecclesiam devotissimum te sciamus, quod preces et petitiones ex parte tua nobis oblatas intendimus libenter admittere, quantum cum nostra possumus honestate. Iam siquidem fuit quod venerabilem fratrem nostrum Vesprumiensem episcopum ad sedem apostolicam accedentem paterna benignitate suscepimus, et quæ tam per eum quam per tuas nobis litteras intimasti pleno concepimus intellectu. Qui denique inter cætera proposuit coram nobis, quod cum de pace perpetuo statuenda inter Strigoniensem et Colocensem Ecclesias diu fuerit te mediante tractatum, tandem venerabilis frater noster Strigoniensis archiepiscopus de consensu et voluntate suffraganeorum Strigoniensis Ecclesiæ, videlicet Agriensis, Georiensis, et præfati Vesprumiensis episcoporum ex parte una, et dilectus filius Colocensis electus de voluntate suffraganeorum Colocensis Ecclesiæ, Waradiensis videlicet, Cenadiensis, et Ultrasilvani episcoporum ex altera, in certam formam concordie devenerint, quam per præfatos Georgiensem et Vesprumiensem episcopos redigi mandaverunt in scriptis, cum illam in scriptis redactam in medium produxissent, et super ea fuisset diutius disputatum, tandem ita correctæ exstitit et conscripta quod eam pars approbavit utraque; et tam Strigoniensis archiepiscopus quam Colocensis electus (270) cum Ecclesiarum suarum suffraganeis ad sancta Dei Evangelia juraverunt quod formam pacis quæ continebatur in illo scripto posito coram eis firmiter observarent, et laborarent ad hoc nihilominus bona fide ut nos compositionem confirmarem eandem. P. quoque Quinqueeclesiensis præpositus, ab episcopo suo missus pro eo, et Benedictus præpositus Sancti Thomæ, nec non et Jacobus scholasticus Strigoniensis pro capitulo ejusdem Ecclesiæ, a quo sub debito juramenti se asseruerunt habere mandatum, et Hubaldus Poseniensis præpositus juraverunt etiam illud idem. Pro Colocensi vero Ecclesia Jacobus Colocensis et Hosmundus Sancti Laurentii præpositi præstiterunt consimile juramentum. Unde præfatus episcopus ex parte tua nobis humiliter supplicavit ut compositionem eandem, quam sigillorum prædictorum electi et Waradiensis, Cenadiensis, Ultrasilvani, Agriensis, et ipsius Vesprumiensis episcoporum, nec non capitulorum Colocensis et Bachiensis nobis exhibuit munimine roboratum, auctoritate dignaremur apostolica confirmare; cujus tenor talis est (271).

« In nomine Patris et Filii et Spiritus Sancti.

(270) Vide supra epist. 84.

(271) Vide lib. xii, epist. 42, 43.

A Amen. Hæc est forma pacis inter Strigoniensem et Colocensem archiepiscopos. Prima coronatio regum Hungariæ specialiter spectat ad solam Strigoniensem Ecclesiam. Verumtamen si Strigoniensis archiepiscopus non posset vel malitiose nollet regem coronare, vel Strigoniensis Ecclesia vacaret, coronet regem Colocensis, nullum ex tali coronatione jus sibi vindicando in prima coronatione. Secunda coronatio ei deinceps æqualiter pertineat ad utramque. De proventu monetæ decima pertineat ad Ecclesiam Strigoniensem, ubicunque in regno Hungariæ eudatur. Quod si cudi desierit generalis moneta totius Hungariæ, quidquid loco generalis monetæ successerit, decimam habeat Strigoniensis Ecclesia. Strigoniensis archiepiscopus renuntiat omni jurisdictioni et juri spirituali quod habebat vel habere videbatur in provincia Colocensi; præter decimam monetæ, si ibi contingeret fabricari. Judicium officialium domus regis quilibet episcopus habeat in sua parochia. Exhibitio sacramentorum regibus et reginis et eorum liberis tam ad ipsos archiepiscopos quam ad alios episcopos in suis parochiis pertineat pro voluntate regis. In omnibus aliis utriusque Ecclesiæ jura sua conserventur illæsa et consuetudines antiquæ. Si qua autem privilegia vel rescripta quodocunque prolata fuerint contra hanc formam, vires non habeant, salva in omnibus auctoritate apostolica. Quod si papa non approbaverit, res sit in eo statu in quo nunc est. Juraverunt ambo archiepiscopi et eorum suffraganei qui præsentibus erant, nec non et præpositus Quinqueeclesiensis qui vice domini sui episcopi intererat, nec non et procuratores capitulorum utriusque Ecclesiæ, quod secundum formam præscriptam bona fide pacem præscriptam observabunt, et sine fraude ad confirmationem laborabunt.

Cumque super his cum fratribus nostris deliberare vellemus, dilecti filii Jacobus scholasticus et Nicolaus canonicus præfati archiepiscopi nuntii, et M. thesaurarius et Jo. archidiaconus Strigonienses procuratores ejusdem loci capituli petierunt a nobis audientiam sibi dari. Qua ipsis de more concessa nuntii proposuere prædicti quod inter præfatos archiepiscopum et Colocensem electum et eorum suffraganeos talis compositio intervenit, ut prima coronatio regum Hungariæ, ubicunque in ipso regno eos primum contingeret coronari, solius Strigoniensis Ecclesiæ juris esset, et monetæ, ubicunque euderentur in regno, vel illius quod loco colligeretur monetæ decima ad eandem Ecclesiam pertineret; ac tu et charissima in Christo filia Hungarorum regina per vestras a nobis litteras peteretis quatenus primam sedem primamque vocem cum juribus supradictis, quæ tu et dicta regina nec non et pars Colocensis (272) publice præfatæ Strigoniensi recognovistis Ecclesiæ, ipsi perpetui dignaremur privilegii munimine roborare, super aliis

(272) Vide lib. xii, epist. 32, 42, 43.

vero de quibus inter eos esse videbatur contentio, propter bonum pacis sic exstitit ordinatum, ut nec Colocensis in Strigoniensi provincia, nec Strigoniensis in Colocensi præter prædicta sibi juris aliquid vindicaret, auctoritate in omnibus apostolicæ sedis salva; ita quod si hæc non approbarentur a nobis, res in eo statu in quo tunc fuerat remaneret. Unde quidquid sit scriptum vel juratum esse dicatur, hoc actum et intellectum esse a partibus asserant, et illud ex parte archiepiscopi confirmari a nobis suppliciter postulabant, asserentes sic actum et intellectum fuisse, idem archiepiscopus et præfati Agriensis et Geuriensis episcopi suis litteris declararant. Procuratores vero Strigoniensis capituli proposuere constanter quod tam illa compositio, quam redactam in scriptis præfatus episcopus nobis exhibuit, quam illa in quam præfati nuntii dixerunt archiepiscopum consensisse, inita fuerat sine assensu capituli et in enorme dispendium Strigoniensis ecclesiæ redundabat. Unde contradicentes utrique, nobis humiliter supplicarunt ut auctoritate apostolica cassaremus utramque. Nos igitur attendentes quod olim nobis multa precum instantia supplicarum ut super jure coronandi reges Hungariæ Strigoniensi Ecclesiæ privilegium concedere dignareremur, nosque tuis precibus inclinati, ei super hoc privilegium concesserimus fratrum nostrorum subscriptionibus roboratum, considerantes etiam quod si potestas coronandi regis Hungariæ penes diversas Ecclesias resideret, toti regno grave periculum et hæredibus tuis grande posset dispendium generare, cum, sicut plenius ipse nostri, frequenter inter regum Hungariæ cohæredes super obtinenda regni corona scandalum sit exortum, quod utique posset facilius suboriri, si eos diversos coronatores contingeret invenire, propter contradictiones et rationes præscriptas compositionem hujusmodi non potuimus, sicut nec debuimus, confirmare. Super episcopatu quoque de novo creando apud Cibiniensem Ecclesiam in Ultrasilvana diocesi, qui metropoli Colocensi subdatur, petitionem regiam nequivimus exaudire, quoniam sive apostolicæ sedi, sicut tu ipse firmiter protestaris, sive Strigoniensi metropoli, sicut procuratores ipsius fortiter asserant, Cibiniensis præpositura sit in spiritualibus immediate sub-
 D

A Datum Laterani, ii Idus Februarii, pontificatus nostri anno quarto decimo.

Scriptum est capitulo Strigoniensi super hoc in eundem fere modum, videlicet: Venerabilis frater noster Vesprumiensis episcopus in nostra proposuit præsentia constitutus quod cum de pace perpetuo statuenda, etc., usque non potuimus, sicut nec debuimus, confirmare.

In eundem fere modum scriptum est Strigoniensi archiepiscopo: Venerabilis frater noster Vesprumiensis episcopus in nostra proposuit præsentia constitutus quod cum de pace, etc., usque nec debuimus confirmare.

CLVII.

B SANCTÆ GENOVEFÆ PARISENSIS ET BONI RADII CISTERCIENSIS ORDINIS DIOECESIS ANTISSIODORENSIS ABBATIBUS, ET DECANO AURELIANENSI

De quadam venditione infirmanda vel confirmanda.

(Laterani, vi Kal. Martii.)

Venientes ad apostolicam sedem I. syndicus et quidam monachi Cluniacensis cœnobii nobis exponere curaverunt quod G. prior et quidam monachi monasterii de Charitate, abbatis et conventus Cluniacensis, ad quod idem monasterium nullo pertinet mediante, interveniente consensu, absentibus tamen multis ex fratribus de Charitate, quorum intererat, nec vocatis, ac quibusdam contradicentibus et ad sedem apostolicam appellantibus ex eisdem, quasdam possessiones, redditus, et alia bona militiæ Templi fratribus in gravem ipsius monasterii læsionem vendiderunt. Unde nobis syndicus et monachi memorati humiliter supplicarunt ut vel revocare contractum eundem in dicti monasterii præjudicium temere attentatum, vel restituere in integrum vice minoris idem monasterium dignareremur, præsertim cum Cluniacensis abbas templariis ipsis restituere solutam ab eis pro prædictis bonis et possessionibus pecuniam sit paratus. Dicti vero fratres e contrario responderunt quod petentibus ipsis olim contractum venditionis inter ipsos ex parte una et monachos de charitate ex altera legitime ac solemniter celebratum auctoritate apostolica confirmari, tam abbate ac conventu Cluniacensi, quorum ad hoc auctoritas intervenerat et consensus, quam priore ac conventu de Charitate per suas litteras postulantis illud idem, quia nobis ad plenum de ipsius contractus meritis et circumstantiis non liquebat, venerabili fratri nostro Parisiensi episcopo et suis conjudicibus hoc commisimus inquirendum, facientes in inquisitionis litteris mentionem de litteris ad venerabilem fratrem nostrum Senonensem archiepiscopum et conjudices suos super lapsu ipsius monasterii destinatis: quorum utrique in executione mandati apostolici processerunt. Demum partibus in nostra præsentia constitutis, pars templariorum contractum ipsum confirmari petebat, parte altera multipliciter impugnante contractum. Contra quod

fuit ex adverso responsum quod communis juris A
remedium super deceptione malitiose pars altera
implorabat, cum expresse per lationem iudicum et
depositiones testium probaretur possessiones ven-
ditas diu et publice fuisse venales, nec usque tunc
temporis emptores occurrerant qui tantum pro ipsis
possessionibus largirentur. Ipsos quoque fratres ad
emptionem jam dictam sola misericordia et monacho-
rum illorum preces, non cupiditas, induxerunt. Pro-
batum etiam esse asserebant legitime dicti fratres
quod venditionis tempore monasterium de Charitate
tanto debito premebatur quod de omnibus mobilibus
pars vicesima non potuisset exsolvi, in debitorum
solutionem conversam illam totam pecuniam asse-
rentes; ex cuius accelerata solutione usque ad sum-
mam trium millium librarum et ultra monachis de B
Charitate a creditoribus est remissum. Proponentes
insuper quod venditionis rescissio non expediebat
Ecclesie memoratae, cum vix posset tanta pecunia
sine majori gravamine ipsius Ecclesie inveniri. Ad-
jiciebat praeterea quod monachi restitutionis benefi-
cium ex eo implorare non poterant, cum super hoc
mandatum non receperint speciale, quia secundum
legitimas sanctiones petitio restitutionis in integrum
jure minoris mandato non concluditur generali. Nos
igitur intellectis quae partes voluerunt proponere
coram nobis, quia de praemissis nobis non potuit
fieri plena fides, discretioni vestrae per apostolica
scripta mandamus quatenus diligenter auditis quae
partes infra quatuor menses a primae citationis C
edicto coram vobis duxerint proponenda, si sufficien-
ter fuerit ostensum quod ex ipsa venditione mona-
sterium de Charitate sit enormiter laesum, vos ipsum
restituente vice minoris, venditionis contractum
legitime rescindatis, ita quod pretium absque tem-
plariorum gravamine restituatur eisdem secundum
terminos quibus ipsi pecuniam persolverunt, et de
melioratione, si qua forsitan apparuerit, facta per
illos eis congrue satisfiat, proviso prudenter ne pro
invenienda pecunia eadem possessiones vel aliae
distrabantur, ac recipiatur pecunia sub voragine
usurarum, ne forte residuum locustae comedit bru-
cus, et unde crederetur adhiberi remedium, inde
periculum incurratur. Alioquin praescriptum vendi-
tionis contractum ratum et firmum faciatis haberi, D
contradictores, si qui fuerint, per censuram eccle-
siasticam sublato appellationis obstaculo compescen-
tes. Testes autem qui fuerint nominati, tam mona-
chi quam templarii et alii, si se gratia, odio vel
timore subtraxerint, per distractionem eandem
appellatione remota cogatis veritati testimonium
perhibere. Nullis litteris obstantibus, si quae appa-
ruerint praeter assensum partium a sede apostolica
impetratae. Quod si non omnes his exsequendis, etc.,
duo vestrum, etc., usque exsequantur.

Datum Laterani, xv Kalend. Martii, pontificatus
nostri anno quarto decimo

(275) Supra, cancellario.

CLVIII

AURELIANENSI ET ANTISSIODORENSI EPISCOPIS ET MA-
GISTRO W. DE VIENNAE CANONICO ANTISSIODORENSI.

Beneficiorum superfluitas damnata.

(Laterani, xv Kal. Martii.)

Intellecta ratione quam nobis venerabilis frater
noster Remensis archiepiscopus et ejus condelegati
miserunt super controversia quae de praebenda Tre-
censis Ecclesiae vertitur inter venerabilem fratrem
nostrum Trecensem episcopum et dilectum filium
cancellarium Senonensem non duximus eidem epi-
scopo aliud rescribendum nisi quod idem episcopus
diligenter advertat qua ratione sustinere possemus
ut ipse aliquod ecclesiasticum beneficium cuiquam
de caetero personae concedat plura beneficia obti-
nenti, si propterea nolit ad mandatum nostrum
praefato cellarario (275) in ecclesia sua conferre
praebendam quia plura dignoscitur beneficia obti-
nere. Licet enim circa eandem personam benefi-
ciorum sit semper superfluitas improbanda, nonnun-
quam tamen est toleranda pluralitas, statu perso-
nae provida consideratione pensato. Quare idem
prudenter attendat utrum magis expediat ut eidem
cellarario ex mandato nostro liberalitatem exhibeat
conferendo praebendam quam ex suo iudicio neces-
sitate incurrat ut ultra non possit alicui plura
beneficia obtinenti ecclesiasticum beneficium elar-
giri, nisi fuerit sufficienter ostensum quod ipse
superflua beneficia secundum suum statum possideat.
Quod ex eo forsitan non poterit ostendi de facili,
quoniam etsi plures praebendas obtineat, ipse ta-
men pene nullam habere proponitur cujus proven-
tus libere possit percipere nisi residentiam in ea
faciat personalem. Et ex hoc fortassis pendet judi-
cium utrum et pro Trecensi praebenda condigne
recompensatum exstiterit in praebenda Remensi.
Quidquid ergo super his duxerit faciendum, nobis
infra tres menses post susceptionem litteratum no-
strarum absque dilatione rescribat. Ideoque discre-
tioni vestrae per apostolica scripta mandamus qua-
tenus dictum episcopum ad hoc moneatis attentius
et efficaciter inducat. Quod si non omnes, etc.,
duo vestrum, etc., usque exsequantur.

Datum Laterani, xv Kal. Martii, pontificatus no-
stri anno quarto decimo.

CLIX.

GEBENNENSI EPISCOPO.

Respondet ad ejus consulta.

(274) Tua nos duxit fraternitas consulendos
utrum illorum sufficiat testimonium ad matrimonium
dirimendum qui consanguinitatis gradus ab avun-
culo et nepote, videlicet fratris filio vel sororis, cum
de fratribus vel superioribus nihil noverint vel au-
dierint, inceperint computare. Nos igitur inquisi-
tioni tuae taliter respondemus, quod cum conju-
gium multum favoris obtineat, testes qui ad divor-
tium celebrandum producti consanguinitatis com-

(274) Cap. *Tua nos*, De consang. et affin.

putant gradus, a stipite debent incipere, id est a parentibus vel germanis, et sic per ordinem distinguere gradus, nominibus propriis vel æquipollentibus iudiciis designando personas, præsertim cum sæpius testimonium perhibeant de auditu, quod quia minus est validum, non est in articulo hujuscemodii nimium laxanda facultas, cum qua ratione computationem inciperent a secundo, eadem ab ulterioribus possent gradibus inchoare. (275) Consequenter autem quæsisisti, ut cum quidam mulierem quamdam aliter inducere nequivisset ut sibi commisceretur carnaliter nisi desponsaret eandem, nulla solemnitate adhibita vel alicujus præsentia dixit illi, *Te Joannes desponsat*, cum ipse Joannes minime vocaretur, sed fluxit se vocari Joannem, non credens esse conjugium, eo quod ipse non vocaretur hoc nomine, nec haberet propositum contrahendi sed copulam tantum extorquendi carnalem, utrum inter prædictos sit matrimonium celebratum, cum mulier consenserit et consentiat in eundem, et ille dissenserit et dissentiat, nec aliud quidquam egerit quam quod superius est expressum, nisi quod cognovit eandem. Super quo fraternitati tuæ taliter respondemus, quod cum præfatus vir dictam desponsavit mulierem in propria quidem persona, etsi sub nomine alieno, quo tamen vocari se fluxit: et inter eos carnalis sit copula subsecuta, videretur forte pro conjugio præsumendum, nisi tu nobis expresse scripsisses quod ille nec proposuit nec consensit illam ducere in uxorem, quod qualiter tibi constiterit non videmus. Nos tamen quid juris sit rescribentes, hoc dicimus, quod si res ita se habuerit, videlicet quod ille nec proposuit eam ducere in uxorem nec unquam consensit, inter prædictas personas non deberet ex illo facto conjugium judicari, cum in eo nec substantia conjugal contractus nec etiam forma contrahendi conjugii valeat inveniri; quoniam ex altera parte dolus solummodo adfuit, et defuit omnino consensus, sine quo cætera nequeunt fœdus perficere conjugale (276). Tertio quæsisivisti (277) per sedem apostolicam explicari quid sit de quodam monacho sentiendum qui credens se posse mulierem quamdam a gutturis tumore curare, ut chirurgicus cum ferro tumorem illum aperuit, et cum tumor ille aliquantulum recedisset, monachus ipse mulieri præcepit ne se vento exponeret ullo modo, ne forte ventus gutturis apertionem subintrans sibi causam mortis inferret, sed mulier, ejus mandato contempto, dum messes colligeret, vento se exposuit incaute, et sic per apertionem gutturis sanguis multus effluxit, et mulier diem finivit extremum, quæ tamen confessa est

A quod quia vento exposuit semetipsam ipsa sibi dederat causam mortis, utrum videlicet cum prædictus monachus sit sacerdos, liceat ei sacerdotale officium exercere. Nos ergo tibi taliter respondemus, quod licet monachus ipse deliquerit alienum officium usurpando quod sibi minime congruebat, si tamen causa pietatis et non cupiditatis id egit, et peritus erat in exercitio chirurgiæ, omnemque studuit diligentiam quam debuit adhibere, non est ex eo quod per culpam mulieris contra consilium ejus accidit adeo reprobatus quin post satisfactionem condignam cum eo misericorditer agi possit ut divina valeat celebrare, alioquin interdicenda est ei sacerdotalis ordinis executio de rigore. Ad ultimum ex parte tua fuit propositum coram nobis quod quidam scholaris metuens, ne latrones in hospitio suo essent, parvo assumpto gladio, ut ignem quæreret, de strato surrexit, et cum venisset ad ostium, ignarus reperit ibi furem, qui cum scholari incipiens colluctari, non solum ipsum scholarem prostravit ad terram, verum etiam pene ad mortem vulneravit eundem. Scholaris vero provocatus ab illo, vim vi incontinenti repellens, extorto latroni gladio eundem servato juris moderamine percussit; qui perterritus fugam quam cito potuit maturavit. Mane itaque lucescente, conscholares latronem quæsierunt eundem quem vulneratum inventum potestati Vicentiæ tradiderunt; coram qua constanter negavit quod præmissa minime perpetrarat. Verum præfata potestas ad eundem scholarem suos nuntios destinavit, ut exponeret si qua sciret de fure prædicto, vel traderet intersignia; qui cultellum quem ipsi latroni abstulerat, et sotulares ab eodem in ipsius domo dimissos, quos abstraxerat sibi ne pedum strepitus audiretur, nuntiis tradidit memoratis, super eodem facto se nihil amplius intromittens. Potestas itaque receptis talibus intersigniis, latronem apparitoribus suis tradidit puniendum, qui sibi amputarunt virilia et oculos eruerunt. Latro vero se ad quoddam cœnobium transtulit; et ibi per triduum, ira et dolore commotus nec potum sumpsit nec cibum, et sic de medio est subtractus. Unde per nostrum postulas oraculum edoceri utrum præfatus scholaris ad sacros ordines valeat promoveri. Nos igitur inquisitioni tuæ taliter respondemus, quod si præfatus scholaris dignis meritis adjuvatur, propter præscriptum eventum a susceptione sacrorum ordinum nullatenus est arcendus.

Datum Laterani, Idibus Februarii, pontificatus nostri anno quarto decimo (278).

(275) Cap. *Tua nos*, De sponsal. et matrim.

(276) Cap. *Tua nos*, De homicid.

(277) In quart. coll. *apostolicæ sedis responso expl.*

(278) Hoc loco statim post epistolam 159 sequebantur epistolæ duæ scriptæ ad capitulum Lingonense; sed is qui regestum anni XIV composuit, ad-

monuit illas pertinere ad annum sequentem, in margine earum ascribens vocem *VACAT*. Eas propterea vir illustris Franciscus Bosquetus, qui primus hunc librum edidit, rejecit in sequentem. Sane in veteri codice ms. bibliothecæ Colbertinæ, in quo descripti sunt tituli istorum regestorum, duæ illæ epistolæ ad capitulum Lingonense non referuntur

CLX.

EPISCOPO ET DILECTIS FILIIS ET CANONICIS PARMENSIBUS.

De præbenda collationi papæ reservata.

(Laterani, xvi Kal. Martii.)

Gratum gerimus et acceptum quod, sicut tu, frater episcopo, per tuas nobis litteras intimasti, bonæ memoriæ Gerardus Albanensis electus apostolicæ sedis legatus auctoritate legationis qua fungebatur, tam suæ quam nostræ donationi collationem primæ præbendæ in Parmensi Ecclesia -vacaturæ, vobis, filii canonici, consentientibus, reservavit, injungens vobis primitus viva voce, et mandans suis litteris subsequenter, quod ipsam præbendam, cum eam

A vacare contingeret, G. clerico nato G. quondam germani sui, cui mores laudabiles ac scientia suffragantur, duceretis libere assignandam. Propter quod tu, frater episcopo, nobis supplicasti humiliter per eandem ut præbendam eandem dicto clerico de benignitate sedis apostolicæ concedere dignaremur. Nos igitur vestram diligentiam commendantes, et volentes etiam præfati electi super hoc statutum firmiter observari, universitati vestræ præsentium auctoritate mandamus quatenus primam præbendam in vestra Ecclesia vacaturam donationi nostræ reservare curetis, personæ idoneæ conferendam.

Datum Laterani, xvi Kal. Martii, pontificatus nostri anno quarto decimo.

APPENDIX LIBRI QUARTI DECIMI.

CLXI.

HUGONI PRIORI ET CONVENTUI ANDRENSI.

Ut beneficia non vacantia non promittantur.

(Laterani, iii Kal. Aprilis.)

(279) Cum ex injuncto nobis apostolatus officio ad ecclesiarum profectum et religiosorum locorum commodum aciem nostræ considerationis extendere teneamur, ea corrigere nos oportet quæ interdum in gravamen ipsorum temere seu etiam improvide attentantur. Sane ad audientiam nostram vobis intimantibus est delatum quod ad multorum instantiam importunam de non vacantibus beneficiis promissiones sæpius facere vos contingit. Unde nobis humiliter supplicastis ut vobis super his dignaremur misericorditer providere. Volentes igitur vestræ devotioni super hujusmodi gravamine præcavere, ac attendentes quod id contra statuta Lateranensis concilii attentatur, promissiones hujusmodi decernimus irritas et inanes, auctoritate vobis præsentium districtius inhibentes ne contra præfatum concilium beneficia promittere non vacantia cuiquam de cætero præsumatis. Nulli ergo, nostræ inhibitionis, etc., usque incursum.

Datum Laterani, iii Kalendas Aprilis, anno quarto decimo.

CLXII.

EISDEM.

Confirmat quamdam redemptionem reddituum ecclesiasticorum.

(Datum, ut supra.)

Justis petentium desideriis dignum est, etc., usque ad complere. Eapropter, dilecti in Domino filii, vestris justis precibus inclinati, redditus annuos qui nobili viro Eustachio de Campania et suis prædecessoribus cum quibusdam consuetudinibus onerosis olim a vestro monasterio debebantur, et quos ab ipso nobili et hæredibus ejus, accedente assensu nobilium

in libro xiv, sed in initio sequentis. Unde apparet rectam fuisse mutationem quam hoc loco fecit idem vir illustrissimus.

(279) Vide lib. xiii, epist. 205.

B virorum comitis Gisenensis et Willelmi de Fielnes, de quorum feodo ipsi proveniebant redditus, redemistis, et relaxationem ipsarum consuetudinum, sicut ea juste ac pacifice possidetis, vobis et per vos monasterio vestro auctoritate apostolica confirmamus et præsentis scripti privilegio communimus. Nulli ergo confirmationis, etc., usque in finem.

Datum, ut supra.

CLXIII.

PHILIPPO ILLUSTRIS REGI FRANCIAE.

De negotio comitis Tolosani

(Apud Cryptam ferratam, viii Kal. Septembris.)

(280) Noverit regalis prudentia quod Tolosanus comes dudum ad præsentiam nostram accedens, se super hæretica pravitate nisus est multipliciter excusare. Unde nos ad petitionem ipsius legatis nostris rescripsimus ut denuntiatione solemniter facta, nisi contra eum legitimus accusator infra certum terminum compareret, ipsi congregato concilio canonicam purgationem indicerent; qua recepta, non permetterent eum super hujusmodi crimine propulsari; alioquin tanquam hæreticum ecclesiastica districtione punirent. Scimus autem quod purgationem non præstitit; sed utrum per ipsam steterit ignoramus: quanquam universaliter prædicetur quod ipse in partibus illis pro hæretico habeatur. Unde terram suam pene totam amisit; nosque legatis nostris injunximus ut terram ipsam ad eorum quibus pertinet opus diligenter faciant custodiri. Nos igitur ad tuæ petitionis instantiam legatis nostris super hoc negotio litteras apostolicas destinamus quales ad tuum commodum et honorem credimus expedire. (281) Super negotio quoque venerabilium fratrum nostrorum Antisiodorensis et Aurelianensis episcoporum hoc tuæ regali prudentiæ innotescat, quod cum tu sine curiali iudicio nolis remittere pœ-

(280) Vide lib. xii, epist. 152, 153; et lib. xvi, epist. 59.

(281) Vide lib. xiii, epist. 190, 191

nam quam eisdem episcopis intulisti, nec nos absque judiciali cognitione valemus salva justitia revocare sententiam interdicti quam in terram tuam iidem episcopi protulerunt; sed sicut dudum rogavimus, ita nunc quoque rogamus, ut postposito utrinque iudicio, quia certe sic expedit, negotium amicabiliter sopiatur. (282) Verumtamen scribimus super hoc venerabili fratri nostro archiepiscopo Senonensi secundum formam quam providimus opportunam.

Datum apud Cryptam ferratam, VIII Kalend. Septembris, anno quarto decimo.

CLXIV.

DECANO ET CAPITULO CAPELLÆ DUCIS DIVIONENSIS.

Confirmantur eis bona concessa a duce Burgundiæ.

(Laterani, II Non. Decembris.)

(283) Cum a nobis petitur quod justum est, et honestum, etc., usque effectum. Eapropter, dilecti in Domino filii, vestris justis postulationibus grato concurrentes assensu, possessiones, redditus, exemptiones, libertates et immunitates quas bonæ memoriæ Hugo dux Burgundiæ prædictæ capellæ pia liberalitate concessit, sicut ea juste ac pacifice obtinetis, et in authentico inde confecto, cujus tenorem præsentibus jussimus litteris adnotari, plenius continetur, vobis et per vos eidem capellæ auctoritate apostolica confirmamus et præsentis scripti patrocinio communimus. Tenor autem authentici memorati est talis: « In nomine Patris et Filii et Spiritus sancti. Amen. Ego Hugo dux Burgundiæ notum esse volo præsentibus et futuris quoniam Jerosolymam proficiscens, præ nimia maris turbatione et imminentis periculi acerbitate tam ego quam omnes qui mecum in navigio erant graviter perterriti fuimus. Eapropter votum faciens Deo promisi me constructurum in mea curte apud Divionem ecclesiam in honorem sanctæ Dei Genitricis Mariæ et beati Joannis evangelistæ. Unde factum est ut in reditu meo Romam veniens, quod voveram, per manum bonæ memoriæ Alexandri summi pontificis Deo obtuli, et apostolica auctoritate, quemadmodum in (284) authentico scripto quod ab eo impetravi continetur, confirmari feci. Cum autem gratia Dei redirem, convocatis amicis meis et multis honestis viris, decem clericos pro remedio animæ meæ et prædecessorum successorumque meorum salute Deo in perpetuum servituros apud Divionem institui: quibus, laudante Aalide uxore mea et Odone primogenito meo, in eadem villa in proprios usus redditus assignavi, videlicet quidquid habebam de ventis, et ostellagium quod mihi debebant panifici et calceamentorum constructores, et placitum generale. Concessi etiam eisdem clericis ut eandem habeant apud Divionem libertatem quam habent ecclesiæ principales, scilicet duæ quæ in ea sunt, et milites. Quoniam autem ecclesia ista specialiter mea est et præcipuum tribulationis meæ refugium et oblatio

A votiva Deo et libertati meæ, concessi ei plus quam cæteris, ut videlicet clerici ei deservientes liberum habeant attractum in villa Divionensi eodem modo quo ego habeo, id est libertatem retinendi homines eandem quam ego habeo in villa Divionensi. Dedi etiam eisdem clericis tres de hominibus meis ad sufficiens ecclesiæ suæ thus, oleum, et ceram, quia nullos adhuc habebant homines. Qui videlicet tres homines et servientes clericorum, qui de domo et mensa eorum erunt, alii quoque eorum homines, quos, Deo largiente, prædicto vel alio justo modo poterunt requirere, ab omni exactione et tallia seu quacunque consuetudine omnimodo liberi erunt, plenarium usum fori habentes sicut homines ducis: quorum videlicet hominum vel servientium clericorum si quisque in causam trahatur, non respondebit nisi per dominos suos, qui si culpabilis inveniat, lex ejus in manu dominorum suorum erit. Quidquid vero iidem clerici de meo casamento poterunt acquirere, liberum habebunt. Ut vero iidem capellani mei de mensa mea et domo esse manifestius cognoscantur, in festis annalibus, in est in Nativitate Domini, in Pascha, in Pentecosten, et in Omnium Sanctorum, si dux vel ducissa Divioni fuerint, accipient de expensa curiæ, tanquam commensales ducis, in perpetuum duos solidos pro pane, quatuor sextarios vini, quatuor solidos pro coquina, vel æquivalens. Oblationes omnes et beneficia capellæ ducis et ducissæ, ubicunque sint, sicut apud Divionem, ex integro ipsorum erunt; nec capellanus ducis vel ducissæ in eis quidquam habebit nisi jure canonicatus, et non jure capellanæ; siquidem nec dux nec ducissa capellanum habebit nisi decanum capellæ vel aliquem de canonicis ipsius; qui videlicet decanus vice domini papæ curam animæ ducis et animæ ducissæ debet habere, sicut in præsentis habet curam animæ meæ Nicolaus capellanus meus et decanus capellæ; quam curam ipse a domino papa Alexandro suscepit. Quoniam igitur ecclesiam istam ad honorem Dei et tutamen animarum ducum Burgundiæ et ad illustrationem domus illorum non dubito pertinere, ipsam tanquam ducatus caput et turrim salutis ducum cupio erigere, potestatem ducum tantum exinde sperans ampliari quantum ad honorem suum retributor omnium honorum eam ab ipsis ducibus viderit largius exaltari. Unde provide statuo et posteritati meæ in salutem suam mando ut quam cito quis dominium ducatus susceperit, statim tanquam felix operum suorum munimentum adeat ecclesiam suam, consortium spirituale canonicorum suorum recipiat, fidelitatem ei et statuta præsentis scripti se servaturum juret, singulos canonicos in signum fraternitatis in osculo sancto recipiat, tam illos quam res illorum in speciale tutamen amplectens. Hoc ipsum ducissa quoque in initio promotionis suæ, quam cito fuerit Divioni, faciat; ut a sancto et pio opere

(282) Vide lib. xv, epist. 108, 109.

(283) Vide cap. *Cum capella.*, De privil.

(284) Exstat apud Miræum in *Notitia ecclesiar. Belgii*, pag. 428.

incipientibus, cætera agenda auctore Domino deinceps prospere succedant; ecclesiamque istam tanquam cubile et reclinatorium animæ suæ custodiant, ut sicut cætera corpori, ita hæc animæ profectura conserventur. Ut autem hoc in posterum ratum habeatur, præsentem paginam sigilli mei et sigilli Odonis primogeniti mei impressione feci muniri. Festes sunt Odo filius meus primogenitus, ejus laude hoc totum factum est, Maria venerabilis quondam ducissa Burgundiæ mater mea, Aymo de Divione, Willelmus de Orgeolo milites, item Bartholomæus cambellanus meus, Raynaldus de Edua burgensis; de presbyteris, magister Nicolaus capellanus meus et decanus capellæ, Vibertus, magister Hugo, magister Guido Maluspanis, magister Richardus diaconus. Actum est hoc anno Incarnationis Dominicæ 1172. » Nulli ergo ... confirmationis, etc., usque incursum.

Datum Laterani, II Non. Decemb. anno decimo quarto.

CLXV.

JOANNI ABBATI ET CONVENTUI SANCTI PAULI.

De confirmatione privilegiorum.

(Laterani, IV Non. Januarii.)

Illos Christiana devotio dignissime veneratur et honorat in terris quos habere desiderat patronos et intercessores in cœlis. Inter quos beatus Paulus apostolus, vas electionis, et doctor gentium, ejus nos meritis adjuvari et fulciri intercessionibus cupientes, ob ipsius reverentiam et honorem monasterium Sancti Benedicti sub Pentoma constructum in territorio Nepesino, quod ad jus et proprietatem Ecclesiæ Romanæ nullo mediante dignoscitur pertinere, sicut in privilegio bonæ memoriæ Cœlestini papæ prædecessoris nostri continetur expresse, vobis de apostolicæ sedis munificentia duximus concedendum, ut per monachos vestros de cætero idem monasterium ordinetur. Vestris ergo precibus inclinati, prædictum monasterium sub beati Petri et nostra protectione suscipimus et præsentis scripti privilegio communimus, statuentes ut quascunque possessiones, quæcunque bona idem monasterium in præsentiarum juste et canonice possidet, aut in futurum concessione pontificum, etc., usque illibata permaneant, in quibus hæc propriis duximus exprimenda vocabulis. Locum ipsum in quo prædictum monasterium situm est, cum omnibus suis pertinentiis et omnibus aliis quæ idem monasterium habere dignoscitur a via Carraria, quæ pergit ante monasterium supradictæ ecclesiæ, usque in viam publicam, et via quæ pergit ad Canale et ad Linarium. Omnem competentem portionem in integrum de quatuor fundis, id est Tetricano, Mione, Anticione et Romaniano. Salva pensione unius denarii Nepesino episcopo persolvenda. Fundum de Tuniano in integrum, cum terris, campis, pascuis. Omnem portionem competentem in integrum de fundo Puliano et Solaro, cum casis, terris cultis et incultis. Omnem portionem de fundo Lucrizano. Unam clausuram vineæ cum omnibus suis pertinentiis in loco qui vocatur Pastina juris

A Nepesinæ Ecclesiæ, præstantem vini decimas tres. Omnem portionem de fundo Bevicano. Omnem portionem in integrum de fundo Crasiano, cum suis pertinentiis. Sex in integrum uncias de fundo Corliano. Tertiam partem in integrum de fundo Monte Vari, cum omnibus suis pertinentiis, posito in territorio Nepesino et Sutvino, juris Sanctæ Mariæ in agro, præstantem solidum unum. Fundum Pulianum, fundum Minianum, et fundum Sulferata in integrum, cum suis pertinentiis, in territorio Nepesino, juris monasterii Sancti Adriani et Laurentii, præstantem denarios quinque. Fundum Rotulæ in integrum juxta Sulferatam. Fundum Opplanum in integrum. Casale unum in integrum quod vocatur Burdanum, cum vineis, terris, pascuis, silvis et molendino uno et dimidio in rivo suo, et aliis suis pertinentiis. In fundo de Valle juxta Insulam terram modiorum quatuor ad sementem. Portionem omnem integram de fundo qui appellatur Insula, et de fundo qui appellatur Scrutano et Antico et Tribuniano, cum omnibus suis pertinentiis, et cum piscaria in Janula. Fundum Cispano in integrum. Fundum Linianum in integrum cum omnibus suis pertinentiis, et cum molendino in Treta, seu medietatem ipsius aquæ a loco qui dicitur Mezano usque ad portam castelli de Capracora. Tertiam partem casalis Cisapini, cum omnibus suis pertinentiis, positi territorio Nepesino. Fundum Triquizanum in integrum, cum appendiciis suis, positum territorio Nepesino. De fundo montis Grezani omnem portionem in integrum. Fundum Servilianum in integrum, cum cella Sanctæ Mariæ, cum casis, vineis, et terris sibi pertinentibus, positum territorio Collinense. Omnem portionem de fundo Crispoliti in integrum, cum terris et vineis ad ipsum pertinentibus. Medietatem fundi Formicosi in integrum, et omnem portionem de fundo Charano et de fundo Morizano et Casanovula et Cesarano, posita territorio Collinense, via Campana vetere, juris ipsius monasterii. Præterea in civitate Roma trans Tiberim cellam Sanctæ Agathæ in integrum, ab uno latere via publica, a secundo latere hæredes Sergii, sicut est interpositus murus antiquus, a tertio latere fluvius Tiberis, a quarto latere res juris basilicæ majoris Sancti Petri apostoli. In territorio Castellano casale Simpronianum in integrum, sicut supradicto monasterio obtulit eum Gregorius dux Gratiani filius, et omnes portiones de casalibus et fundis de loco qui vocatur Transpartana. Fundum Flanelum, fundum Vinianellum, cum suis pertinentiis in integrum, positum in territorio Sutvino. Cellam Sancti Pauli in integrum, cum vineis, terris et silvis, cum rivo et molendino suo et omnibus suis pertinentiis, positum territorio Nepesino. Casale unum in integrum in fundo qui vocatur Zinzolia, cum ecclesia Sancti Secundi, cum terris, silvis et aliis suis pertinentiis, positum in territorio Nepesino. Medietatem in integrum de casale uno qui vocatur Lucilianum, cum vineis, terris et aliis suis pertinentiis, positum in territorio Nepesino. In Casamala ce-

clesiam Sanctæ Mariæ, cum vineis, terris et aliis suis pertinentiis, positam in fundo Cæsano et Altello, et Domoras infra castellum ejusdem. Decernimus ergo ut nulli omnino hominum liceat prædictum monasterium temere perturbare, etc., usque profutura. Salva sedis apostolicæ auctoritate. Si qua igitur in futurum eccle-

siastica, etc., usque æternæ pacis inveniant. Amen.

Datum Laterani, per manum Joannis Sanctæ Mariæ in Cosmidin diaconi cardinalis, S. R. E. cancellarii, iv Nonas Januarii, indictione xv, Incarnationis Dominicæ anno 1211, pontificatus vero domini Innocentii papæ III anno quarto decimo.

APPENDIX AD LIBRUM XIV.

Quoniam supra in epistola 133 hujus libri agitur de negotio Bochari de Avesnis, cujus matrimonium cum Margareta sorore Joannæ comitissæ Flandrensium passum est multam contradictionem, libuit huic addere aliquot epistolas in eadem causa scriptas ab Innocentio nostro et successoribus ejus, quas invenimus in membranis antiquis et authenticis bibliothecæ Colbertinæ; ex qua etiam habuimus vetera quædam monumenta ad eam historiam pertinentia quæ illic authentica quoque sunt.

I.

INNOCENTIUS episcopus, servus servorum Dei, venerabili fratri episcopo et dilectis filiis SIMONI archidiacono, et... præposito Atrebatensibus, salutem et apostolicam benedictionem.

Dilecta in Christo filia nobilis mulier Joanna comitissa Flandriæ horreni facinoris quæstione nuper aures nostras pulsavit, quod cum olim Fernandus comes vir suus B. de Avennis Cameracensis diocesis, ipsius consanguineum comitissæ, balivum terræ suæ de Hainonia ordinasset, ac eadem comitissa nobilem mulierem Margaretam sororem suam parvulam in quodam suo castro morantem præfati consanguinei sui custodiæ fiducialiter commendasset, idem B. agitated diabolica furia et furore puellam eadem de castro prædicto fraudulenter extractam in alienis partibus præsumit illicite detinere asserens se cum ipsa matrimonium contraxisse de facto, cum de jure non valeat, eo quod sibi, qui subdiaconus et cantor Laudunensis fuisse dignoscitur, proxima consanguinitatis linea est conjuncta. Quocirca discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus quatenus, inquisita super hoc diligentius veritate, quod canonicum fuerit appellatione postposita statuatis, facientes quod decreveritis per censuram ecclesiasticam firmiter observari. Testes autem qui fuerint nominati, si se gratia, odio, vel timore subtraxerint, censura simili appellatione cessante cogatis veritati testimonium perhibere. Quod si non omnes iis exsequendis potueritis interesse, tu, frater episcope, cum eorum altero ea nihilominus exsequaris. Tu denique, frater episcope, super te ipso et credito tibi grege taliter vigilare procures, exstirpando vitia et plantando virtutes, ut in novissimo districti examinis die coram tremendo iudice, qui reddet unicuique secundum opera sua, dignam possis reddere rationem.

Datum Laterani, x Kal. Martii, pontificatus nostri anno septimo decimo.

II.

INNOCENTIUS episcopus, servus servorum Dei, venerabilibus fratribus Remensi archiepiscopo et suffraganeis ejus salutem et apostolicam benedictionem.

Horrendum et execrabile facinus auribus nostris insonuit quod cum B. de Avesnes quondam cantor Laudunensis sit in subdiaconatus ordine constitutus, nobilem mulierem Margaretam sororem dilectæ in Christo filie nobilis mulieris Joannæ comitissæ Flandrensium consanguineam suam in quodam castro suæ fidei commendatam non est veritus fraudulenter abducere, et eam detinere non metuit, impudenter

(285) Vide Meierum et Buccinum ad annum 1215.

B mentiens se cum ea matrimonium contraxisse. Cum igitur ex testimonio plurimum prælatorum et aliorum proborum vivorum qui ad sacrum generale concilium accesserunt constiterit nobis plene dictum B. esse subdiaconum et fuisse cantorem Ecclesiæ Laudunensis, nos moti pietatis visceribus circa dictam puellam et volentes exsequi debitum pastoralis officii adversus tam nefandi sceleris præsumptorem, per apostolica vobis scripta præcipiendo mandamus quatenus præfatum B. apostatam (285), in quem tulimus excommunicationis sententiam sua nequitia exigente, singulis diebus Dominicis et festivis, pulsatis campanis, et candelis accensis, cum suis fautoribus faciatis per vestras dioceses tandiu excommunicatum publice nuntiari, ab omnibus arctius evitandum, loca in quibus prædictus B. præsens fuerit et puella præfata detenta, etiamsi ad partes alias extra vestram provinciam divertere vel illam abducere forte præsumpserit, faciendo cessare interim a divinis donec idem B. præfatum M. liberam dictæ restituerit comitissæ congruæ satisfaciens de commissis, et humiliter revertatur ad conversationem honestam et observantiam ordinis clericalis. Sic autem universi et singuli hoc exsequi efficaciter studeatis quod diligere justitiam et iniquitatem videamini detestari, nec possitis de inobedientia vel negligentia reprehendi.

Datum Laterani, xiv Kal. Februarii, pontificatus nostri anno octavo decimo.

III.

HONORIUS episcopus, servus servorum Dei, venerabilibus fratribus archiepiscopo Remensi et suffraganeis ejus salutem et apostolicam benedictionem.

Utinam apostata ille B. de Avesnes, perfidus, impudicus vel percussus doleret, vel attritus acciperet disciplinam; ut vexatio sibi pareret intellectum, et repleta ejus facie ignominia, verteretur impius, et non esset, ne vituperaretur per eum ministerium ordinis clericalis, nec operiret confusio vultum cleri, sed a voce exprobrantis et obloquentis esset immunis, cum per illum nomen clericale in gentibus blasphemetur, et vos pro eo de quadam negligentia videamini arguendi! Ille namque dum esset subdiaconus et cantor Ecclesiæ Laudunensis, prout notorium esse constat, totus dicatus vitiis, virtutibus abdicatis, prodicionem simul commisit et raptum, dum nobilem mulierem Margaretam germanam nobilis mulieris Joannæ comitissæ Flandrensium suæ fidei commendatam de quodam castro fraudulenter et violenter abducens, eam matrimonii velamento, quod nequaquam contrahere poterat, illicito sibi commercio copulavit, quam, ut apostasiam prodi-

lioni et raptui cumlaret, spreto divino timore et abjecta reverentia ordinis clericalis, detinet impudice in animæ suæ periculum et enorme scandalum plurimorum. Unde cum hoc ad audientiam felicis memoriæ Innocentii papæ predecessoris nostri pervenisset ex relatione multorum, imo ex testimonio quamplurium prælatorum et aliorum fide dignorum qui ad generale concilium convenerant plenarie constitisset, in præfatum apostatam ore proprio excommunicationis sententiam promulgavit, dans vobis suis litteris in præceptis ut dictum B. cum suis fautoribus singulis diebus Dominicis et festivis, pulsatis campanis, et candelis accensis, per vestras dioceses excommunicatum faceretis publice nuntiari ab omnibus arctius evitandum, et loca in quibus præfatus B. moram faceret et puella foret detenta, etiamsi ad partes alias extra vestras dioceses transferretur, supponentes ecclesiastico interdicto cessare faceretis interim a divinis, utramque sententiam tandiu inviolabiliter observando donec idem prædictam M. liberam ipsi restitueret comitissæ, et congrue satisfaciens de commissis, reverteretur humiliter ad conversationem honestam et observantiam ordinis clericalis. Sed licet, sicut comitissa prædicta nostris auribus intimavit, memoratum B. excommunicatum feceritis nuntiari, quia tamen in aliis non minus necessariis non estis plenarie præceptum apostolicum exsecuti, ille non est reversus ad percutientem se, nec Dominum exercituum requisivit; sed cum sit nervus ferreus, cervix ejus et frons sua ænea, nec divino timore nec humano est pudore percussus ut vel signa prætenderet pœnitentis. Propter quod præfata comitissa dolore ac rubore confusa gemit se sororem suam non potuisse hactenus rehabere. Ut igitur gravior pœna pungat quem pœnitudo hactenus non compunxit, fraternitati vestræ per apostolica scripta firmiter præcipiendo mandamus quatenus juxta præcedens prædecessoris nostri præceptum contra sæpeditum apostatam sublato appellationis obstaculo procedatis, ita quod tot et tanta facinora vos abominari probetis, et comitissa præfata super hoc non cogatur iterare querelam, nosque rectitudinis vestræ zelum possimus merito commendare.

Datum Anagninæ, xvi Kal. Augusti, pontificatus nostri anno primo.

IV.

Honorius episcopus, servus servorum Dei, dilectis filiis abbati Sancti Bartholomæi, priori Sancti Eligii, et cantori Noviomensi, salutem et apostolicam benedictionem.

Si divinæ pietatis immensa benignitas sustineret ut B. de Avesnes apostata, vir iniquus, somno exurgeret et obscuratos oculos aperiret ut suam iniquitatem perpenderet, cerneretque spurcicias quibus a planta pedis usque ad verticem capitis est respersus, infixus in limo profundi, laboraret forsitan clamans ad Dominum ut ipsum de lacu miseriæ et de facis luto educere dignaretur. Verumtamen, quod dolentes referimus, induratum est cor ipsius; quoniam putrescens in stercore sordidus ut jumentum, erecta cervice obturat ad modum surdæ aspidis aures suas, ne disciplinam exaudiat et increpationes advertat quibus a sua deberet nequitia, si datum esset a Domino, revocari. Propter quod potest miser non immerito formidare ne Deo et hominibus execrabilis contritione duplici conteratur, temporali pœna videlicet, et æterna. Jam enim pudor est dilectæ in Christo filiæ nobili mulieri Joannæ Flandriæ et Haynoniæ comitissæ toties repetere scelera quæ in ejus contumeliam dictus apostata in nobilem mulierem Margaretam sororem ipsius exercuit impudenter, dum idem dudum in subdiaconatus ordine constitutus eandem M. linea sibi consanguinitatis conjunctam, in quodam castro suæ fidei commendatam, fraudulentè abduxit, ipsamque detinet inhoneste,

mentiendo se cum ea matrimonium contraxisse. Cum autem ex testimonio plurium prælatorum et aliorum proborum virorum qui ad sacrum generale concilium accesserunt felicis recordationis Innocentio papæ predecessori nostro plene constiterit dictum B. fuisse subdiaconum et cantorem Ecclesiæ Laudunensis, idem motus pietatis visceribus circa dictam puellam, volensque debitum pastoralis officii exsequi contra nefandi sceleris præsumptorem, bonæ memoriæ Remensi archiepiscopo et suffraganeis ejus suis dedit litteris in præceptis ut prædictum apostatam, in quem ore proprio sua exigente nequitia excommunicationis sententiam ipse tulit, singulis diebus Dominicis et festivis, pulsatis campanis, et candelis accensis, per suas dioceses facerent cum suis fautoribus excommunicatum publice nuntiari ab omnibus arctius evitandum, loca in quibus prædictus B. moram faceret et puella foret detenta, etiamsi ad partes alias extra ipsas dioceses diverteret, vel ipsam forte abduceret, facientes cessare interim a divinis donec idem B. præfatum M. liberam ipsi restitueret comitissæ, congrue satisfaciens de commissis, et rediret humiliter ad conversationem honestam et observantiam ordinis clericalis. Et licet exsecutores ipsi præceptum præfati prædecessoris et nostrum super eodem negotio postmodum eis directum fuerint exsecuti, quia tamen nobiles viri Waterannus, Tiericus de Heufalis, et quidam alii Laudunensis, Cameracensis, et Leodiensis diocesium eundem apostatam, excommunicatum, claves Ecclesiæ penitus contemnentem, in malitia sua lovent, receptacula in quibus dictam M. detinet aliaque subsidia sibi dando, et nobilis vir Guido germanus ejusdem apostatæ ac quidam alii eorundem diocesium eum pro viribus manentem, et quidam sacerdotes et clerici eidem et familiæ suæ aliisque ipsius fautoribus in locis in quibus dicta M. detenta existit, non sunt veriti divina officia tenere celebrare, sæpeditus apostata, quasi delinquens impune, satisfacere penitus vilipendit, in suæ iniquitatis pertinacia obstinatus. Unde nobis comitissa præfata humiliter supplicavit ut ne ipsa inter multas angustias, quibus dignoscitur esse afflictâ, ex detentione ac pudore dictæ sororis suæ ignominiosæ confusionis respersa opprobrio, in mœrore deficiat, si non habuerit adiutorem, ad comprimendam apostatæ prædicti malitiam insistere dignemur. Quocirca discretionis vestræ per apostolica scripta mandamus quatenus dictam excommunicationis sententiam per singulas circumadjacentes provincias et dioceses singulis diebus Dominicis et festivis, pulsatis campanis, et candelis accensis, tandiu faciatis auctoritate nostra solemniter publicari, loca in quibus ipse B. moram fecerit et dictam M. detineri contigerit supponentes ecclesiastico interdicto, donec idem vir iniquus ab errore suo, si a Deo datum fuerit, resipiscens, juxta præscriptam formam dictam M. ipsi restituerit comitissæ, satisfaciens congrue de commissis, et ad conversationem honestam et observantiam ordinis clericalis revertatur. Dictos autem nobiles et alios fautores apostatæ supradicti, necnon et dictam etiam Margaretam, si tanto flagitio inventa fuerit consentire, nec monita studuerit, cum poterit, a suo recedere corruptore, per excommunicationis nominatim in personas, et in terras et familias eorum interdicti sententias, a favore ipsius sublato appellationis obstaculo compescatis, et faciatis utramque sententiam usque ad satisfactionem condignam inviolabiliter observari; præfatos sacerdotes et clericos et alios, si qui forsitan similia perpetrare præsumpserint, pœna canonica sublato cujuslibet contradictionis et appellationis obstaculo percellentes; mandatum nostrum taliter impleturi quod non possitis de negligentia reprehendi, et nos sollicitudinis vestræ studium dignis possimus in Domino laudibus commendare. Quod si non omnes iis exsequendis po-

tueritis interesse, duo vestrum ea nihilominus exsequantur.

Datum Romæ, apud Sanctum Petrum, octavo Kal. Maii, pontificatus nostri anno tertio

V.

GREGORIUS episcopus, servus servorum Dei venerabilibus fratribus Tornacensi et Cameracensi episcopis et dilecto filio magistro Girardo canonico Tornacensi salutem et apostolicam benedictionem.

Matrimonii copula, imo verius contubernii, quod olim inter Buchardum de Avesnis et sororem dilectæ in Christo filie nobilis mulieris comitissæ Flandriæ fuit de facto contractum, quondam per bonæ memoriæ Innocentium papam prædecessorem nostrum exigente justitia reprobata, nos, quod super hoc ab eodem prædecessore nostro factum esse dignoscitur, approbamus, et prolem ex copula tali susceptam illegitimam esse censemus.

Datum Viterbii, 11 Kal. April., pontificatus nostri anno undecimo.

VI.

Epistola Honorii III de matrimonio Guillelmi de Dampetra cum Margareta sorore comitissæ Flandrensis.

HONORIUS episcopus, servus servorum Dei, dilectis filiis de Ripatorio Cisterciensis ordinis et Arremarensi abbatibus Trecensis diocesis, et cantori Lingonensi, salutem et apostolicam benedictionem.

Ad aures nostras multorum relatione pervenit quod nobilis mulier Margareta soror dilectæ in Christo filie nobilis mulieris comitissæ Flandrensis, quæ olim cum Bocharo de Avennis matrimonium de facto contraxit, cum de jure non posset, nunc simili modo contraxit cum alio, Willelmo de Donnepetra (286) videlicet, ita proxima consanguinitatis linea sibi juncto ut secundum statutum generalis concilii non debeat hujusmodi copula tolerari. Nolentes igitur id vel indiscussum relinquere vel, si verum est, sub dissimulatione transire, discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus quatenus, vocatis quos propter hoc videritis evocandos, et inquisita super hoc diligentissime veritate, si inveneritis rem taliter se habere, injungatis utrique ut se ab invicem abjurantes, nullatenus cohabitare præsumant: qui nisi vobis paruerint, in eos appellatione remota excommunicationis sententiam proferentes, et facientes eos usque ad satisfactionem condignam arctius evitari, prolem, si quam ex hujusmodi copula incestuosa forte susceperint, illegitimam publice nuntietis et in hæreditate paterna nullo unquam tempore successuram. Quod si non omnes iis exsequendis potueritis interesse, duo vestrum ea nihilominus exsequantur.

Datum Laterani, xvii Kal. Decembris, pontificatus nostri anno octavo.

VII.

Honorii III papæ epistola ad archiepiscopum Senonensem et episcopum Catalaunensem.

HONORIUS episcopus, servus servorum Dei, venerabilibus fratribus Senonensi archiepiscopo et episcopo Cathalanensi salutem et apostolicam benedictionem.

Ad audientiam nostram noveritis pervenisse quod licet nobilis vir Willelmus de Donnepetra et charissima in Christo filia nostra illustris regina Cypri se in eo gradu propinquitatis attingant ut secundum canonicas sanctiones nequeant matrimonialiter copulari, nihilominus tamen tractatur de contrahendo

(286) Willelmus de Dampetra erat frater Archambaldi de Bourbon. Fuit autem constabularius Campaniæ anno 1220, sed non hæreditarius. De matrimonio ejus cum sorore comitissæ Flandrensis mentionem reperimus in litteris Ingerranni domini Couciaci ad Theobaldum comitem Campaniæ et Briæ, ubi sic scriptum est: *Sciatis insuper quod ipsa die quando litteræ vestræ ad me venerunt, mihi verissime*

A matrimonio inter eos. Cum igitur melius sit ante tempus occurrere quam post vulneratam causam remedium implorare, vosque, in quorum provincia et diocesi terra nobilis prædicti consistit, super iis investigare possitis facilius veritatem, fraternitati vestræ per apostolica scripta mandamus quatenus si res ita se habet, præfato nobili auctoritate nostra inhibeatis publice ac expresse ne ad hujusmodi copulam procedere aliquo modo præsumat; denuntiantes etiam quod si secus facere attentaret, nos non solum illegitimam nuntiarem prolem ex tali conjunctione susceptam, verum etiam procederemus alias contra eos, prout ratio postularet. Idipsum autem eidem reginæ inhibere ac denuntiare curetis, si forte ad partes venerit Gallicanas.

Datum Signiæ, xv Kal. Septembris, pontificatus nostri anno octavo.

VIII.

LUDOVICUS, Dei gratia Francorum rex.

B Noverint universi præsentis pariter et futuri quod nos litteras dilectæ consanguineæ et fidelis nostræ Joannæ comitissæ Flandriæ inspeximus sub hac forma. Ego Joanna Flandriæ et Haynoniæ comitissa notum facio universis præsentis litteras inspectaris quod cum inter me, charissimam sororem meam M. dominam de Dampetra et filios et filias quos suscepit de viro nobili Willelmo quondam domino de Dampetra ex una parte, et virum nobilem dominum B. de Avesnis et filios quos habet de prædicta M. ex altera, discordia esset orta, tandem mediantibus bonis viris facta fuit bona pax et concordia in hunc modum. De terra quam præfata M. domina de Dampetra tenet de propria hæreditate sua, accipiet ipsa quingentas libratas ad faciendam voluntatem suam; et residuum debet æstimari per bonos viros, et dividi in septem partes æquales, de quibus due partes erunt duorum filiorum quos dicta M. habet de domino B. post decessum ipsius M. et residuæ quinque partes erunt filiorum et filiarum quos suscepit de domino Willelmo de Dampetra post discessum ipsius similiter. Et illas duas partes quas filii domini B. debent habere debeo assignare ad voluntatem meam, ubi magis videro expedire, infra hæreditatem prædictæ sororis meæ. Et si forte contingeret quod post diem hujus pacis unus vel plures de filiis aut filiabus prædicti domini Willelmi de Dampetra obirent, pars illius vel partes illorum qui ita decederent ad superstites fratres germanos et sorores germanas redirent. Similiter si obire contingeret unum de filiis domini B. pars ejus ad alium fratrem suum germanum rediret. Et nonobstante ista pace et divisione retinet dicta domina M. domina de Dampetra potestatem in hæreditate prædicta donandi elemosynas suas sicut ante habebat; ita tamen quod si aliquas feceret elemosynas, irent communiter et æqualiter super septem partes ante nominatas. Pacem istam et concordiam in omnibus firmiter et fideliter observare præfatus B. de Avesnis et filii sui, prius sufficienter probata in curia mea ætate filiorum ipsius B. et per iudicium hominum nostrorum legitima iudicata, laudaverunt et juraverunt coram dominis suis, videlicet coram me, quæ sum prima et proxima domina hæreditatis prædictæ et feodi, et coram domino rege Franciæ, qui superior est dominus feodi Flandriæ. Et idem debent laudare et jurare coram domino episcopo Legdiensi, qui superior est dominus feodi Haynoniæ. Tali scilicet modo quod nihil de cætero poterunt reclamare in

dictum fuit quod dominus Willelmus de Dampetra sororem comitissæ Flandrensis, dominam Hanoniæ, duxerat in uxorem. Ante porro quam Margaretam duceret, cogitaverat de matrimonio cum Aalaide regina Cypri, ut patet ex sequentibus Honorii III litteris ad Senonensem archiepiscopum et Catalaunensem episcopum

hereditate jam dicta præter id quod assignatum fuerit eis per pacem et divisionem prædictam, nec guerram movere poterunt contra me vel meos aut contra M. sororem meam, vel contra dictos filios et filias domini Guillelmi de Dampetra vel suos; sed pacem mihi et meis et dictæ M. dictis filiis et filiabus dicti Guillelmi de Dampetra et suis debebunt in posterum tenere. Et dominus B. de Avesnis pro se fecit securitatem eandem. Et de his omnibus firmiter observandis dominus rex et ego dedimus ad petitionem domini B. et filiorum ejus litteras nostras, ita quod si ibidem B. vel filii sui irent contra pacem prædictam, de cætero non haberent audientiam in curiis nostris de querela de qua pax facta est, sicut est supradictum. Et sub eadem forma dictus B. et filii sui debent quærere litteras domini episcopi Leodiensis. Et si unus de ipsis filiis vel etiam ambo venirent contra pacem eandem, ego saisirem partem vel partes illorum assignatas illis vel illi qui contra veniret, ad opus filiorum et filiarum domini Guillelmi de Dampetra. Pacem istam similiter laudaverunt et juraverunt dominus B. et filii sui, quantum pertinet ad Christianitatem ipsorum, coram domino archiepiscopo Remensi et suffraganeis suis et domino episcopo Leodiensi; et eis Christianitates suas taliter obligaverunt quod si irent contra pacem prædictam, et de hoc constaret per bonam veritatem domino archiepiscopo Remensi aut domino episcopo Cameracensi aut episcopo Atrebatensi aut episcopo Morinensi aut episcopo Tornacensi, dominus archiepiscopus vel episcopus cui sic de hoc constaret excommunicaret illum vel illos qui contra pacem venirent sine appellatione, et archiepiscopus Remensis vel quilibet episcoporum qui supra notati sunt daret litteras suas quod ipsos denunciarent excommunicatos per suas dioceses ad testimonium et denuntiationem illius episcopi cui, sicut dictum est, constaret. Præterea idem archiepiscopus vel episcopi debent domino papæ scribere et testari quod dominus B. et filii sui pacem istam servare in eorum presentia juraverunt. Insuper dominus B. juravit quod bona fide dabit operam ad hoc quod dominus papa confirmet pacem istam, et eidem supplicabit per litteras suas totam pacem continentes ut eam confirmet, et per executores appellatione remota eandem pacem faciat per censuram ecclesiasticam inviolabiliter observari. Istam pacem tenere similiter juraverunt Th. de Hufalize et Henricus filius ejus. Th. de Walecort et duo filii ejus, Nicolaus de Romygniaco et duo fratres ejus et duo filii ejus majores natu, A. Domina de Roseco et Rogerius filius ejus, comitissa de Chygniaco soror domini B. et filia ejus, Jacobus de Grandiprato Castellanus de Sancto Audomaro et Guillelmus frater ejus, Hugo de Anthonio, Arnulphus de Moretania, Sygerus de Ayghen et duo filii ejus ante nati, Philippus de Orchi et frater ejus major natu post eum, et Arnulphus de Longovillari. Omnes isti supra nominati, juraverunt, ut dictum est, pacem istam tenere; et etiam juraverunt quod si dictus B. vel duo filii ejus vel alter eorum venirent contra pacem præfatam, eis vel ei qui contra veniret, ut dictum est, non essent in auxilium nec in consilium; et Christianitates suas obligaverunt prædictis archiepiscopo et episcopis tali modo, et etiam litteras suas dederunt patentes quod si forte contingeret quod Dominus B. aut filii ejus vel alter eorum iret contra pacem prædictam, et aliquis prædictorum qui pacem juraverunt, ut dictum est, esset eos adjuvans vel confortans, et de hoc constaret per bonam veritatem archiepiscopo Remensi vel uni de subnotatis episcopis, videlicet episcopo Cameracensi, aut episcopo Atrebatensi, aut episcopo Morinensi, aut episcopo Tornacensi, ille cui, sicut dictum est, constaret, excommunicaret eos; et dicti ostagii renuntiaverunt et B. et ejus filii omni appellationi, supplicationi, et omni juris ad-

miniculo; et omnes alii ad testimonium et denuntiationem illius denunciarent illos vel illum excommunicatum per suas dioceses usque ad satisfactionem condignam. Similiter dominus Galterus comes Blesensis promisit in fide quam mihi debet tanquam dominæ suæ pacem istam tenere, hoc modo quod si dominus B. aut filii ejus aut alter eorum iret contra pacem eandem, ipse nec in auxilium nec in consilium eis esset, imo saisiret feodum quod dominus B. tenet de ipso, nec permetteret eos gaudere eodem feodo vel valorem habere ejusdem quousque hoc emendassent per me vel per meum heredem, et si forte comitem Blesensem obire contingeret, hæres ejus ad ea facienda quæ dicta sunt teneretur. Petiit etiam dictus comes ab archiepiscopo Remensi et episcopo Silvanectensi, qui erant præsentibus, ut omnia quæ promiserat, ut dictum est, suis testificarentur litteris et sigillis. Sciendum similiter quod ego et prædicta soror mea et amici filiorum et filiarum domini Guillelmi de Dampetra, videlicet dominus Archembaldus, Guido frater ejus, Guillelmus de Melloto, et Droco frater ejus, I. comes Carnotensis, et dominus G. de Asperomonte, juravimus pacem istam tenere et firmiter observare; ita quod si dicti pueri vel aliquis eorum iret contra pacem eandem, nos omnes nec in auxilium nec in consilium eis essemus. Dicti quoque filii domini Guillelmi laudabunt et jurabunt coram domino rege et coram me et coram domino Leodiensi super querela de qua pax facta est, sicut est prænotatum. Et de hoc debent per se vel per amicos suos quærere litteras domini regis et aliorum dominorum qui nominati sunt supra. Ut autem memoriter teneatur et firmiter observetur continentia dictæ pacis, ego et charissima soror mea, dominus B. et filii sui eam sicut facta est coram me fideliter et plene conscriptam propriis confirmavimus sigillis. Actum apud Asnerias, anno Domini 1234, mense Januario, die Veneris proxima post festum beati Hilarii. Hac pace, prout superius continetur, proposita et a partibus recognita coram nobis, ipsæ partes supplicaverunt nobis ut eam sigilli nostri appensione testificaremur. Ad quarum preces et instantiam in hujus rei testimonium sigillum nostrum præsentis paginae duximus apponendum.

Actum apud Asnerias, anno Dominicæ Incarnationis 1234, mense Januario

IX.

INNOCENTIUS episcopus, servus servorum Dei, dilecto filio abbati Clarifontis Premonstratensis ordinis Laudunensis diocesis salutem et apostolicam benedictionem.

Constitutus in presentia nostra dilectus filius nobilis vir Joannes de Avesnis Cameracensis diocesis pro se et Balduino fratre suo nobis humiliter supplicavit ut cum status eorum super natalibus diffametur, ne per hoc posset eis in posterum præjudicium generari, providere ipsis in hac parte paterna sollicitudine curarem. Quocirca discretioni tuæ per apostolica scripta mandamus quatenus nobilem mulierem Margaritam matrem ipsorum ex parte nostra peremptorie citare procures ut, si voluerit vel sua crediderit interesse, infra mensem post citationem tuam per se vel per procuratores idoneos cum omnibus munimentis et rationibus suis compareant coram nobis, si quid eis super hoc rationaliter competit ostensuri. Alioquin extunc in eodem negotio prout de jure fuerit procedemus. Tu autem infra eundem terminum citationis diem nobis tuis litteris continentibus tenorem presentium intimare procures.

Datum Lugduni, xv Kalend. Januarii, pontificatus nostri anno secundo.

X.

LUDOVICUS, Dei gratia Francorum rex, et Ono eadem gratia Tusculanus episcopus apostolicæ sedis

legatus, universis presentes litteras inspecturis salutem in Domino.

Notum facimus quod cum inter liberos nobilis Margarete comitisse Flandrie et Haynonie, quos de nobili viro Buccharo de Avesnis suscepit, ex una parte, et eos quos de nobili viro Guillelmo de Domnapetra eadem comitissa suscepit, ex altera, mota esset contentio super eo quod utraque partium predictarum comitatus Flandrie et Haynonie et totam terram quam tenet dicta comitissa dicebat ad se post obitum ipsius matris eorum jure hereditario pertinere, tandem de voluntate et assensu prefate comitisse et utriusque partis amicorum consilio supradicti liberi in nos duos unanimiter compromiserunt tali modo quod secundum formam juris vel iudicii non esset in hoc arbitrio procedendum cum tota dicta terra per viam juris parti alteri debere cedere dignosceretur, sed de terra predicta debebamus taliter ordinare quod utrique partium de dicta hereditate partem assignarem secundum quod nobis videretur bonum esse; ita videlicet quod ambo capita dictorum comitatum uni eorum dare, vel alterum uni, et reliquum alii, vel partem alteri in comitatu altero vel utroque, prout nobis bonum videretur, possemus assignare. Condictum fuit etiam et concessum quod si comitatu Flandrie alteri parti per dictum nostrum assignato, alii vellemus in eodem comitatu partem terre assignare, ille qui partem illam haberet, comitatum habenti de ea hominagium faceret, et partem illam teneret de eodem. Similiter si comitatu Haynonie per dictum nostrum alicui eorum assignato, in comitatu illo alii partem assignarem, ille qui partem illam in comitatu haberet, comitatum habenti hominagium faceret, et partem suam de illo teneret, nisi terre consuetudo in contrarium se haberet; quod si esset, hominagium faceret, et partem suam teneret, secundum quod terre requireret consuetudo. Insuper est sciendum quod partes in hoc unanimiter convenerunt, quod si sine liberis de uxore sua desponsata procreandis contingeret aliquem predictorum decedere, frater ejus germanus vel soror ejus germana, si decedens fratrem non haberet germanum, eidem decedenti succederet in tota terra quam haberet. Fuit etiam concorditer concessum quod si nos O. legatum iis exsequendis contingeret non adesse, vir nobilis Robertus comes Atrebatensis frater domini regis ad hac exsequenda reciperetur sine contradictione aliqua loco nostri. Voluerunt autem partes et concesserunt quod illud quod ordinaretur fieret salvo honore utriusque partis; ita tamen quod propter hoc non remaneret quin partes et divisiones terrarum et totius hereditatis predictae manerent stabiles et firmae prout a nobis esset ordinatum. Concesserunt etiam partes quod contentae essent divisionibus illis et partibus quas eis assignarem, nec contra ordinationem nostram venirent aliquo modo, nec unus in parte alii assignanda sive in proprietate sive in possessione aliquid per se vel per alium reclamaret, nec moveret quisquam eorum contra alterum super iis in ecclesiastica vel seculari curia questionem aliquo modo vel aliqua ratione juris aut facti. Concessimus autem nos rex quod nos reciperemus in hominem de comitatu Flandrie, vivente dicta comitissa, si ipsa hoc petierit, illum qui per ordinationem nostram dictum comitatum haberet, salva vita comitisse, et salvo in omnibus jure nostro. Propter absentiam autem utriusque partis vel alterius non dimitteremus quin, si vellemus, in eodem arbitrio procederemus, et quidquid fieret vel ordinaretur per nos duos, tantum valeret et ita tenerentur partes firmiter observare ac si ipsis partibus presentibus factum esset. Haec autem omnia facta fuerunt, et concessa eo salvo quod comitissa predicta, non obstantibus dicta

A compromissione vel arbitrio nostro aut ordinatione quam super his faceremus, plenam quandiu vixerit habeat potestatem et administrationem predictorum comitatum et totius terre suae, et de ipsis possit pro voluntate sua facere sicut poterat ante compromissionem predictam. Salvo eo quod predicta comitissa nulli predictorum liberorum suorum possit terram aliquam seu redditum dare praeter partes quae per nos eis essent assignatae, nec alicui eorum aliquid dare super partem alteri assignatam. Supradicta autem omnia et singula promiserunt nobis et sibi adinvicem dictae partes se firmiter servaturas et contra nullo unquam tempore quocumque modo venturas, praestito coram nobis super iis corporaliter juramento. Nos autem in nomine Patris et Filii et Spiritus sancti, amen, in negotio praefato taliter ordinamus, et per dictum nostrum assignamus Joanni de Avesnis militi totum comitatum Haynonie cum omnibus pertinentiis, ita quod Balduino fratri suo militi tenetur de eodem comitatu in proportione hereditaria providere. Guillelmo vero de Domnapetra militi assignamus totum comitatum Flandrie cum omnibus pertinentiis, ita quod fratribus suis germanis, Guidoni scilicet et Joanni, tenetur de eodem comitatu in portione hereditaria providere. Haec autem provisiones sicut secundum consuetudines comitatum predictorum. Haec siquidem pronuntiamus, retenta nobis potestate declarandi et exponendi ea quae in dicto nostro continentur, si forte inter partes super eo aliqua dubietas oriretur. Praenominatae autem partes dictum nostrum, sicut prolatum est, approbaverunt, et ratum et gratum habuerunt, promittentes se dictum istud fideliter servaturas et nullo unquam tempore contraventuras. Et ad majorem securitatem litteras suas super iis nobis dederunt sigillis suis sigillatas. In cujus rei testimonium presentibus litteris sigilla nostra duximus apponenda.

Actum Parisiis, anno Domini 1216, mense Julio.

XI.

INNOCENTIUS episcopus, servus servorum Dei, venerabili fratri episcopo Cameracensi et dilectis filiis abbati Cisterciensi et decano Laudunensi salutem et apostolicam benedictionem.

Dilecti filii nobiles viri G. comes Flandrie et I. dominus de Dampetra fratres nobis significare curarunt quod nobilibus viris Joanne de Avesnis et Balduino germanis, dictorum G. et I. fratribus uterinis, intimantibus olim nobis quod a quibusdam ipsorum amulis malitiose, ut a bonis ad eos hereditario jure spectantibus excludi possent, illegitimitatis macula impingebatur eisdem, nos venerabili fratri nostro (287) Cathalaunensi episcopo suoque collega nostris dedimus litteras in mandatis ut quanto magis possent de plano super causa natalium eorundem nobilium inquirerent veritatem, et quod esset canonicum statuere appellatione remota curarent, non obstante quod super hoc inter predictos I. et B. ex parte una et fratres eorundem ex altera fuerat coram nobis aliquando litigatum et processum, cum nihil inde terminatum fuisset, sed idem episcopus et abbas monasterii de Lessies Cameracensis diocesis, cui dictus collega commiserat, sicut dicitur, super hoc totaliter vices suas, predictis G. et I. minoribus viginti quinque annis et existentibus in tali loco unde commode citari poterant et de jure debeant, cum eos principaliter hujusmodi negotium contingeret, non citatis, nec se occultantibus, neque per contumaciam absentantibus, quondam Willelmo germano ipsorum Flandrensi comite infra annos hujusmodi existente et tunc in ultramarinis partibus terre sanctae subsidio insistente, cum nullus etiam alius legitime citatus fuerit seu comparuerit qui se Joanni et Balduino

(287) Exstat apud Miræum in Codice diplomatum Belgicor., cap. 82.

fratribus super hoc opponerent supradictis, in eodem negotio procedentes, et eorundem Joannis et B. natalia legitima declarantes, ipsos fore legitimos ac legitime genitos in dictorum G. et I. magnum præjudicium et gravamen per diffinitivam sententiam, ad quam audiendam minime vocati fuerant, decreverunt, nosque sententiam ipsam auctoritate apostolica dicimur confirmasse, certo super hoc conservatore concesso. Unde nobis iidem G. et I. humiliter supplicarunt ut cum ab hujusmodi sententia, postquam ad eorum pervenit notitiam, quamvis nullam eam esse dicerent et protestarentur, ad sedem apostolicam ad cautelam pro sui juris conservatione duxerint appellandum, providere super hoc ipsis apostolica sollicitudine curaremus. Ideoque discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus quatenus, ad locum tutum et securum vocatis qui fuerint evocandi, inquiretis super prædicto processu sollicite veritatem, nobis quod exinde inveneritis vestris litteris fideliter rescripturi, præfigendo partibus terminum competentem quo per se vel procuratores idoneos nostro se conspectui præsentent facturæ ac recepturæ super iis quod ordo dictaverit rationis; contradictores per censuram ecclesiasticam appellatione postposita compescendo; nono s'ante indulgentia quibuscunque personis ab apostolica sede concessa quod interdicti, suspendi, vel excommunicari non possint per litteras dicte sedis non facientes plenam de hujusmodi indulgentia mentionem, seu si tibi, fili abbas, vel ordini tuo in lultum existat quod de causis tibi a seculo committendis eadem cognoscere minime teneris, et constitutione de duabus dietis edita in consilio generali. Quod si non omnes iis exsequendis potueritis interesse, duo vestrum ea nihilominus exsequantur.

Datum Perusii, XIII Kalendas Septembris, pontificatus nostri anno decimo.

XII.

Littera missa domino papæ Innocentio IV, pro causa comitis Guidonis, ut abbas Cistercii possit committere alicui, et duo procedant sine tertio.

Sanctissimo Patri ac domino Innocentio divina providentia sacrosanctæ Romanæ et universalis Ecclesiæ summo pontifici, Margareta Flandriæ et Haynoniæ comitissa, pedum oscula beatorum. Cum causam quæ inter charissimos filios nostros G. comitem Flandriæ et I. dominum de Dampetra ex una parte et I. et B. de Avesnis ex alia, quæ super examinatione cujusdam sententiæ quam Cathalanensis episcopus et ejus collega vel subdelegatus ab eo super declaratione natalium dictorum I. et B. contra naturalem, solitum, et debitum judiciorum ordinem auctoritate apostolica promulgarunt, qui quidem G. comes et I. dominus de Dampetra ad cautelam pro sui juris conservatione sedem apostolicam appellarunt, venerabilibus episcopo Cameracensi, abbati Cistercii, et decano Laudunensi duxeritis committendam, timentes ne propter debilitatem ejusdem abbatis et locorum distantiam idem abbas cognitioni ejusdem sæpius nequeat interesse, ac propter hoc in grave periculum partium, dispendium et gravamen contingat negotium retardari, sanctitatem vestram duximus attentius deprecandam quatenus eidem abbati dignemini per speciales litteras indulgere ut quotiescunque nequiverit interesse examinationi ejusdem causæ, personæ idoneæ sui ordinis vel alii vices suas valeat delegare, nonobstante quod in vestris litteris contineatur insertum, *inquiretis sollicite veritatem*, sanctitati vestræ attentius supplicantes ut eidem episcopo, abbati et decano dare dignemini in mandatis quatenus in eadem causa secundum juris ordinem procedentes, ipsam sine debito debeant terminare, alioquin eam instructam ad vestræ sanctitatis examen remittere non postponant.

INNOCENTII III

ROMANI PONTIFICIS

REGESTORUM SIVE EPISTOLARUM

LIBER DECIMUS QUINTUS.

PONTIFICATUS ANNO XV, CHRISTI 1212.

I.

CAPITULO LINGONENSI.

De revocandis possessionibus alienatis.

(Laterani, vii Kal. Martii.)

Ad hoc sumus disponente Domino in plenitudinem potestatis (1) assumpti ut si quando ab his qui sunt in partem sollicitudinis evocati, in ecclesiarum suarum dispendium quidquid perperam fuerit attentatum, per sollicitudinis nostræ studium emendetur, et præcaveatur indemnitatibus earundem. Cum

(1) *Plenitudine potestatis.* C. *Proposuit*, De concess. præb. Rebuffus in Concord. de regia nominat., § 1, in verbo *Plenitudinis*.

(2) *Sine assensu.* Ut supra lib. xiv, epist. 2, et 9.

C igitur, sicut vobis intimantibus nostro est apostolati reseratum, quædam possessiones ecclesiæ vestræ ab episcopis qui pro tempore præfuerint eidem alienatæ sint vobis penitus inconsultis, nos eidem ecclesiæ paterna volentes sollicitudine providere, auctoritate vobis præsentium indulgemus quatenus possessiones ipsius ecclesiæ, quas sine assensu vestro (2) alienare dicti episcopi præsumperunt, ad jus et proprietatem illius legitime revocetis. Nulli ergo... concessionis, etc., usque incursum.

Exceptio tamen datur in c. *Terrulas satis superque in foro decantato* 12, q. 2, et si bona non sunt divisa aut distincta, decis. cap. Tolos., q. 79.

Datum Laterani, vii Kal. Martii, pontificatus A nostri anno quinto decimo.

II.

EISDEM.

De electione decani.

(Laterani, vii Kal. Martii.)

Cum causam quæ vertebatur inter dictum filium H. cantorem Eduensem et H. Barensen archidiaconum super decanatu ecclesiæ vestræ, ad quem fuerat electus uterque, dilectis filiis decano et magistris W. de Vienna et Jacobo de Tornodoro canonicis Antisiodorensibus commiserimus sine debito terminandam, ipsi cognitæ causæ meritis, de juris peritorum consilio electionem utramque sententialiter cassaverunt. Verum cantor præfatus, qui ante prolationem sententiæ appellarat, ad apostolicam sedem accedens, a nobis audientiam petiit sibi dari, quam cum ei duxerimus concedendam, dilectus filius magister Hugo canonicus vester in nostra præsentia constitutus, licet procurator non esset, quod tamen de parte altera fuerat, se opponens eidem, sententiam nobis exhibuit cum actis iudicii a præfatis iudicibus promulgatam. Nos igitur auditis quæ dictus cantor proposuit coram nobis, cassationem electionis ipsius justam esse cognovimus, et ideo ipsam auctoritate duximus apostolica confirmandam.

Datum Laterani, vii Kal. Martii pontificatus nostri anno decimo quinto.

III.

MAGDEBURGENSI ET MAGUNTINO ARCHEPISCOPIS, ET EORUM SUFFRAGANEIS.

contra Waldemarum intrusum Bremensem.

(Laterani, iii Kal. Martii.)

(3) Sicut venerabilis frater noster Osnaburgensis episcopus Bremensis electus nobis intimare curavit, Waldemarum, cum in profundum jam devenerit peccatorum, contemnit, et non solum non adjicit ut resurgat, verum etiam, tanquam si ex adipe prodeat ejus iniquitas, adversus Romanam Ecclesiam supplantationes exampliat, et graviores quam hactenus præsumptiones intentat; ut in die iræ accumulans iram sibi, damnabili gladio perdatur illius cuius misericordiam fuerat studio a durissimi damnatione carceris liberatus. Ponens enim, inductus in D Bremam per nobilis viri Saxonie ducis potentiam, tanquam ab Aquilone in Bremensi Ecclesia sedem suam, ac sedens super eam, velut super plumbi talentum sedet iniquitas, præter administrationem quam in eadem Ecclesia tam in spiritualibus quam temporalibus sibi damnabiliter usurpavit, ad ecclesias et clericos in reprobum sensum datus manus extendit, ipsorum bona præsumptuosis ausibus occupans ac dividens inter laicos et dispergens; de quorum confidens violentia, facilis est ad scelera. nec quid faciat abhorrescit. Expulsis etenim quibusdam canonicis et aliis Bremensibus clericis ab

eorum ecclesiis et præbendis, ipsas præbendas et ecclesias de facto, cum de jure non potuerit, quibusdam fautoribus suis contulit, ut eos habeat in malefactis participes quos habet in errore fautores. Licet autem in Waldemarum eundem per te, frater Magdeburgensis, et venerabiles fratres nostros tuos et Bremensis ecclesiæ suffraganeos, necnon et per prædictum Osnaburgensem et Monasteriensem episcopos anathematis vinculo innodatum depositionis et degradationis sententia fuerit auctoritate apostolica promulgata, ipse tamen, qui sub tanta manus divinæ potentia humiliari debuerat, cornua elationis assumens, in eadem pertinaciter persistit sententia, et eam, quam saltem timere debuerat vilipendit. Cujus exemplo decanus et quidam alii sacerdotes Bremenses et clerici latam in eos super beneficiorum perceptione suspensionis sententiam, [ante quam] communicabant eidem, improvide contemnentes, ei communicare non desinunt, ipsumque fovere in sua nequitia non desistunt. Ne igitur idem Waldemarum et fautores ipsius plene valeant de sua nequitia gloriari, fraternitati vestræ per apostolica præcipiendo mandamus quatenus in eos latas sententias singulis diebus Dominicis et festivis per vestras ecclesias innovetis et faciatis per vestras dioceses innovari.

Datum Laterani, iii Kal. Martii, pontificatus nostri anno decimo quinto.

In eundem fere modum scriptum est Padeburnensi, Mindensi, Verdensi, et Halberstadensi episcopis, et dilectis filiis Corbeiensi et de Campo Sanctæ Mariæ abbatibus Monasteriensis et Padeburnensis diocesium usque plene valeant de sua nequitia gloriari, discretionis vestræ per apostolica scripta mandamus quatenus infra duos menses post receptionem præsentium ad Bremensem civitatem personaliter accedentes, sive omnes simul, sive singuli, latas in dictum Waldemarum et fautores suos sententias publice innovetis ibidem, et mandetis per totam Bremensem provinciam innovari.

Datum Laterani, iii Kal. Martii, pontificatus nostri anno decimo quinto.

IV.

EPISCOPO ET CAPITULO PICTAVENSI.

Confirmatur quedam concordia.

(Laterani, vi Kal. Martii.)

Causam quæ vertebatur inter vos ex parte una et dilectos filios Cluniacensem et monasterii novi Pictavensis abbates et conventus ex altera super exemptione monasterii novi Pictavensis diversis iudiciis nos recolimus commisisse. Super qua licet diversis temporibus fuerit multipliciter laboratum, testes tamen ex mandato nostro ab utraque parte recepti fuerunt, et demum depositiones eorundem apud sedem apostolicam publicatæ. Verum quia pars monasterii novi privilegia sua tunc præ manu non habebat, partibus postmodum nostris dedi-

(3) Vide lib. xiii, epist. 158, et quintam compilat. Decretal. lib. i, tit. 9.

mus litteris in mandatis ut super eadem causa, A
munitione privilegii et aliis rationibus quæ ad ipsius
decisionem spectabant, per se vel sufficientes pro-
curatores in festo beati Martini proxime præterito
nostro se conspectui præsentarent, tam super præ-
dicta causa quam super aliis articulis æquitatis judi-
cium dante Domino recepturæ. Demum igitur dilectis
filiis magistris Joanne et Hugone canonicis Sanctæ Ra-
degundis Pictavensis vestris, et Petro, Salaticie, ac Jo-
monachis prædictorum Cluniacensis et Monasterii novi
abbatum et conventuum procuratoribus in nostra
præsentia constitutis, audivimus diligenter quæ vo-
luerunt proponere coram nobis; et cum hinc inde
super præmissis fuisset diutius disputatum, tandem
idem negotium de consensu partium nobis mediantibus
taliter est sopitum. Quod dicti abbas et conven-
tus monasterii novi, ut Pictavensis episcopus favo-
rabilior sit eis et efficacior ad justitiam de suis ma-
l-factoribus faciendam, semel in anno per diem
unum cum moderato equitaturarum numero, prout
in Lateranensi concilio est statutum, eundem exhibe-
ant et procurent. In cæteris vero idem monaste-
rium ab ejus jurisdictione sit liberum et exemptum;
nisi quod chrisma, oleum sanctum, consecrationes
altarum, dedicationes basilicarum, ordinationes
monachorum seu clericorum qui ad sacros ordines
fuerint promovendi, necnon et benedictionem abba-
tis sine professione aliqua recipiant ab episcopo
memorato; si quidem Catholicus fuerit, et gratiam
apostolicæ sedis habuerit, ac ea ipsis gratis et sine
pravitate aliqua voluerit exhibere. Alioquin liceat
eis quemcumque maluerint catholicum adire antisti-
tem gratiam et communionem apostolicæ sedis ha-
bentem, qui nostra fretus auctoritate ipsis quod
postulatur impendat; sicut in authenticis privilegiis
continetur, quæ nos ipsi perspeximus et examina-
vimus diligenter. Cum autem Pictavensis episcopus
in civitate Pictavensi generale posuerit interdictum,
iidem illud servabunt; ita quod illo durante non
celebrabunt divina nisi clausis januis, non pulsatis
campanis, suppressa voce, interdictis et excommu-
nicatis exclusis, quos caute vitare curabunt. Ad
synodum quoque Pictavensis episcopi abbas mona-
sterii novi secundum generalem consuetudinem re-
gionis accedet ratione capellarum vel ecclesiarum
suarum quæ ipsi episcopo sunt subjectæ. Sed si for-
sitan capellani ea quæ statuta fuerint in synodo ne-
glexerint aut contempserint observare, non in abba-
tem vel monasterium, sed in ipsos capellanos, episco-
pus poterit canonicam exercere censuram. Ne igitur
quod nobis mediantibus est statutum valeat ab aliquo
temere violari, illud auctoritate apostolica confirma-
mus et præsentis scripti patrocinio communimus.
Nulli ergo... confirmationis, etc., usque incursum.

Datum Laterani, vi Kal. Martii, pontificatus nostri anno decimo quinto.

(4) In quart. coll. S.

(5) *Laudunensibus*. Ecclesiæ Laudunensis suffraganeæ diocescos Remensis.

In eundem modum scriptum et Cluniacensi et monasterii Novi Pictavensis abbatibus et conventibus. causam quæ vertebatur, etc., usque in finem.

In eundem modum scriptum est super hoc abbati Sancti Sulpicii, decano et archidiacono Bituricensibus. Causam quæ vertebatur, etc., usque ab aliquo temere violari, discretioni vestræ per apostolica scripta præcipiendo mandamus quatenus id observari per censuram ecclesiasticam appellatione postposita firmiter faciatis, contradictores censura simili compescendo. Quod si non omnes... duo vestrum, etc., usque exsequantur.

Datum Laterani, vi Kalend. Martii, pontificatus nostri anno decimo quinto.

V.

ELECTO ET MONACHIS SANCTÆ MARIE DE PEROALLO.

Recipiuntur sub protectione B. Petri.

(Laterani, v Kal. Martii.)

Cum a nobis petitur, etc., usque perducatur effectum. Eapropter, dilecti in Domino filii, vestris justis postulationibus grato concurrentes assensu, personas et monasterium vestrum cum omnibus bonis quæ in præsentiarum rationabiliter possidet, aut in futurum justis modis præstante Domino poterit adipisci, sub beati Petri et nostra protectione suscipimus et præsentis scripti patrocinio communimus. Libertates præterea et immunitates quas venerabilis frater noster episcopus Terdonensis cum capituli sui assensu provida vobis deliberatione concessit ratas habemus, et eas illibatas decernimus permanere. Nulli ergo... protectionis et constitutionis, etc., usque incursum.

Datum Laterani, v Kal. Martii, pontificatus nostri anno decimo quinto.

VI.

(4) G. DE VALLIBUS, MAGISTRO G. ET P. DE FIMIIS CANONICIS LAUDUNENSIBUS (5).

Quod clausula Si est ita ad omnia rescripti refertur.
(Laterani, vi Non. Martii.)

Olim (6) ex litteris dilectorum filiorum Sancti Nicasii Remensis, Igniacensis et Vallis regie abbatum nostris fuit auribus intimatum quod cum ad eos semel et iterum a nobis litteræ processissent (7), super eo videlicet quod R. clericus Sancti Remigii Remensis parochiam de Salice Sancti Remigii, quam R. de Cruncio clericus sibi per interpositam personam ab abbate Sancti Remigii collatam fuisse proposuit, detinebat, ipsi partes semel, secundo, et tertio citaverunt, et dictum R. de Sancto Remigio, quia citatus pluries comparere noluit per se vel responsalem aliquem coram eis, excommunicationis vinculo innodantes, fecerunt fructus ipsius parochiæ sequestrari, cumque postmodum idem R. accedens ad eos, se juri promiserit pariturum, ac obtinuerit se absolvi, ipsi absolutionis ei litteras conce-

(6) *Olim*. Corrige ex formula hujus epistolæ titulum et seriem. G. *Olim*, De rescript.

(7) *Cap. Olim*, De rescript.

zentes, diem ei assignarunt et locum quibus coram A eis quod promiserat adimpleret; qui diem et locum (8) ex litteris illis radens (9), in loco rasuræ rescripsit quod ipsi ei (10) sequestratos (11) fructus exhiberi mandabant, quod demum coram duobus eorum, tertio sui absentiam excusante, per litteras est confessus. Nos igitur, cum tantæ temeritatis excessus falsitatis scrupulo (12) non careret, vobis dedimus in mandatis ut si res taliter se haberet, ipsi præsumptori super dicta parochia perpetuum silentium imponentes, præfato R. de Cruneio clerico assignaretis eandem cum fructibus sequestratis, Verum, sicut vos filii S. et P. per vestras nobis litteras intimastis, cum dictus R. de Cruneio rasuram præfatam coram vobis per testes idoneos (13) probavisset, et ob hoc postulasset sibi dictam Eccle- B siam assignari, vos utrum clausula illa, *si ita est*, de omnibus superioribus, an de articulo tantum rasuræ deberet intelligi dubitantes, in negotio ipso procedere ulterius distulistis, eligentes secundum hoc potius apostolicæ sedis oraculum implorare quam aliquid temere diffinire. Nos ergo diligentiam vestram in Domino commendantes, taliter duximus respondendum, quod clausula illa debet ad omnia superiora referri, ad hoc ut ipsi præfata ecclesia conferatur, quia licet vitium falsitatis ad imponendum illi perpetuum silentium super ecclesia ipsa sufficiat (14) qui falsitatem (15) hujusmodi perpetrarat, non tamen propter hoc eadem ecclesia est adversario assignanda (16), nisi super aliis facta C fuerit plena fides.

Datum Laterani, vi Non. Martii, pontificatus nostri anno quinto decimo.

VII.

COLOCENSI ELECTO, ET SOKSARDIENSI ET DE SEKUDWOR CISTERCIENSIS ORDINIS ABBATIBUS. QUINQUECCLESIENSIS DIOECESIS.

Dirimit litem inter episcopum Vesprimiensem et abbatem S. Martini.

(Laterani, v Non. Martii.)

(17) Veniens ad præsentiam nostram dilectus

(8) *Diem et locum.* Quæ pertinent ad personam, et sunt diligenter attendenda. C. *Abbate*, § *Præfatus*, De sentent. et re judic.

(9) *Ex litteris radens.* Ubi scilicet adnotatio temporis recensetur, c. *Cum venerabilis*, De relig. dom. in adnotatione indictionis c. *Inter dilectos*, § *Sed contra*, De fide instrum. Dies enim et consul, ut hodie indictio instrumentis adjiciebatur, quæ materiam falso fabricando instruere potest, l. *Tabularum*, § *Diem*, Quemad. testam. aperi.

(10) *Ipsi ei.* Falso nomen inscribens ut in l. *Titio ad municip.* et falso allegans ut in l. *Si prætor*, § *Marcellus*, De judic. Aufrer. ad Decis. cap. Tolos., q. 423.

(11) *Sequestratos.* Ut restituantur ei qui finalem in causa victoriam obtinuerit. Clem. unica, *De sequestrati poss. et fruct.*

(12) *Scrupulo.* Suspensione c. *In conscientia*, De crimine falsi, cum litteris bullatis aliquid per rasuram immutatum sit c. *Licet*, eod. tit., propter superlinearem scripturam et rasuram in loco suspecto factam d. c. *Venerabilis*, ut in rescripto Pauli quinti pontif. max. concessio Carolæ de Gelan moniali ad

filii [G.] (18) abbas Sancti Martini de Pannonia sua nobis conquestione monstravit quod venerabilis frater noster Vesprimiensis episcopus conditionales homines, qui certa ei servitia exhibent, eximit a præstatione integra decimarum, et eos, cum jurisdictionem in ipsos habeat, ad solvendas integre sibi prædictas decimas et ad satisfaciendum congrue de subtractis pontificali auctoritate non cogit, præ se sibi recusans consilium et auxilium in expensis et aliis contra silvestres homines in extremis prædictæ parochiæ finibus commorantes, qui se a solutione subtrahunt decimarum. Quare humiliter postulabat ut ne id de cætero idem episcopus attentaret injungere sibi auctoritate apostolica dignaremur. Petebat insuper quod idem episcopus sacerdotibus illius parochiæ inhiberet ne quosdam homines, sibi prout tenentur decimas non solventes, servili conditione falso ad suam excusationem objecta, et ne pulsatores et exsequiales in eodem articulo delinquentes recipiant ad divina, vel ab eis percipiant partem aliquam decimarum, ipsi de subtractis satisfactionem congruam impedentes, humiliter supplicans ut hoc per delegatos a nobis iudices fieri mandarem, si dictus episcopus id efficere non curaret, compellentes eundem ad satisfactionem congruam prædictorum, si auctoritate sua dicti cappellani hoc præsumerent attentare. Postulabat præterea quod idem episcopus parochianos capellarum suarum in jure spiritali et quarta decimarum recipi ad capellas alias non permittat, satisfaciens de subtractis eidem si aliquid est in hoc hactenus ipsius auctoritate præsumptum. Alioquin a suis sibi faciat capellanis super his satisfactionem congruam exhiberi. Et ne de parochianis dubitatio aliqua oriretur, sic petiit distinguendo, ut parochianos de villis Fayz et de Gurbei a capella Thapey non subtrahat episcopus memoratus, parochianos autem de prædio dominici de Mogh. et de Udworkicis regis et de villa illorum qui dant regi Martium a capella de porcorum custodia non subducat, inhibens sacerdotibus ne recipiant capetias aliquas vel cubulos vini a regis vel

illa verba v *Kal. Aug.*, quæ litteris Gallicis non Romanis exarata legebantur, ideoque nobilis Perona de Gelan S. C. germanam vicit 15 Augusti 163, quæ honorum partem petebat.

(15) *Idoneos.* Ex l. *Judices*, l. *Cum quidam*, C. De fide instrum. et l. *Ubi D.*, eod. tit. Vide infra lib. xvi, epist. 9.

(14) *Sufficiat.* C. *Ad falsatiorum*, De crimine falsi. Guymierius in compend. benefic. expressit n. 53. Rebuffus De pacif. possess., n. 204.

(15) *Falsitatem.* Ex qua deprehendi possit immutatio veritatis, dolus, et damni illatio.

(16) *Assignanda.* Cum et privilegia in propositionibus (sic legendum ex v. ms. Sancti Benigni Divionensis, non *possessionibus*.) abradantur, et litteræ in narratione facti (si error intervenerit), possint incunctanter abradi. C. *Ex litteris*, De fide instrument., ubi vide glossam, vel ut dicitur in dicto c. *Ex conscientia*, quoniam paucarum litterarum rasuræ nequaquam sapientis animum in dubitationem vertere debent.

(17) Cap. *Veniens.*, De præscript.

(18) Hæc littera addita est ex cod. Colbert.

reginæ conditionalibus, qui vulgo regales servi vocantur, ab ipso ea recipi permittentes, cogens insuper regis sagittarios et bisenos ad decimas integre persolvendas. Petiit etiam postmodum et humiliter postulavit ut memoratus episcopus non impediat vel faciat impediri quo minus omnes qui in Simigiensi parochia vel comitatu consistunt, de omnibus quæ possident decimas integras sibi solvant; sicut in privilegiis felicis memoriæ Paschalis papæ et sancti regis Stephani plenius continetur. Præfatus vero episcopus in nostra præsentia constitutus e contrario postulavit ut decimas Simigiensis comitatus infra suæ diœcesis terminos consistentis (19); quas detinet idem abbas, sibi restitui faceremus, nisi dictus abbas aliquo speciali jure se ipsas juste possidere monstraret, mandantes ipsum per eundem abbatem, cum dictum comitatum visitat, in suis ecclesiis procurari. Petebat insuper deputatam quartam fabricæ sibi restitui ad ecclesias reparandas. Capellas in villa subulcorum et Sancti Ladislai de Fizgoi destrui postulans, tanquam sine auctoritate ac consensu episcopi diœcesani constructas, et petens ecclesiam de Keurishyg, in qua sibi dictus abbas spiritualem jurisdictionem usurpat, ecclesiam etiam de Thapey, in cujus possessione ipsum fuisse idem abbas confessus fuerat, repetebat. Reconciliationes etiam pœnitentium et ordinationes clericorum ad se asserens pertinere, humiliter postulabat ut chrisma, oleum sanctum, et alia ecclesiastica sacramenta capellani et homines Sancti Martini in Vesprimensi diœcesi constituti ab eo tanquam a suo diœcesano perciperent, sibi cognitiones causarum spiritualium relinquendo. Nos autem intellectis per venerabilem fratrem nostrum Hugolinum Hostiensem episcopum, quem partibus concessimus auditorem, quæ proposita fuerant coram eo, objectiones propositas ab episcopo contra privilegia prædictorum Paschalis papæ ac sancti regis Stephani, quibus abbas sufficienter respondit, invalidas esse decrevimus, ut eis non obstantibus privilegia ipsa valida reputentur, si authenticum prædicti regis tale repertum fuerit quale nobis rescriptum ipsius sub bulla charissimi in Christo filii nostri Hungarorum regis illustris exstitit præsentatum. Quantum tamen ad fundandam intentionem abbatis proficiat opportuno tempore decernemus. Interim autem nihil circa statum monasterii secundum perceptionem decimarum, quam idem monasterium possidet, immutetur. Chrisma vero, oleum sanctum, consecrationes altarium seu basilicarum, ordinationes clericorum qui ad sacros ordines fuerint promovendi, clerici ecclesiarum vel capellarum ipsius monasterii quæ sunt in Vesprimiensi diœcesi constitutæ a Vesprimiensi episcopo postulabunt; si quidem Catholicus fuerit et gratiam atque communionem apostolicæ sedis habuerit, et ea gratis et sine pravitate aliqua voluerit

(19) In quart. coll. *constitutas*.

(20) In quart. coll. *per quod privilegiis prædecessorum suorum, non exstitit derogatum cum, de ipsis*

exhibere. Alioquin ab alio quem maluerint catholico præsule suscipiendi ea liberam habeant facultatem, sicut in privilegiis prædicti Paschalis et bonæ memoriæ Alexandri papæ prædecessorum nostrorum perspeximus contineri. Non obstante privilegio Clementis papæ (20), qui mentionem non fecit de prædictis prædecessorum suorum privilegiis, sed de privilegio Sancti Stephani regis; cui, quantum ad hoc capitulum, per sæpefactos Romanos pontifices exstitit derogatum; præsertim cum ipse Clemens privilegium illud concesserit salvis institutionibus, non solum Romanæ Ecclesiæ, sed ipsius etiam legatorum. Nec obstante præscriptione quam idem abbas in suum subsidium opponebat, quia si consummata erat præscriptio quando abbas Sancti Martini ab Alexandro papa privilegium impetravit, juri præscriptionis renuntiasse videtur; præsertim cum coram nobis privilegio illo sit usus quod suæ intentioni, quantum ad hunc articulum, contradicit. Si vero nondum (21) consummaverat præscriptionem, sed erat in præscribendo post impetratum hujusmodi privilegium, bonam fidem non habuit, et ideo secundum canones non præscripsit. Cæterum interdictos vel excommunicatos Vesprimiensi episcopi prædicti clerici studeant evitare, ac parochianos ecclesiarum ad eundem episcopum pertinentes contra voluntatem ipsius ad divina officia non recipiant, nec illis impendant ecclesiastica sacramenta. Super cæteris autem quia nobis non potuit fieri plena fides, per apostolica vobis scripta mandamus quatenus recipiatis testes quos partes duxerint producendos, et tam attestaciones quam alias prolaciones earum fideliter redigatis in scriptis, easque nobis sub vestris sigillis dirigere procuretis, præfigentes eis terminum competentem quo cum ipsis nostro se conspectui repræsentent sententiam auctore Domino recepturæ. Testes autem qui ab utraque parte fuerint nominati, si se gratia, odio vel timore subtraxerint, per censuram ecclesiasticam cessante appellatione cogatis veritati testimonium perhibere. Nullis litteris obstantibus præter assensum partium a sede apostolica impetratis. Quod si non omnes... duo vestrum ea, etc.

Datum Laterani, v Non. Martii, pontificatus nostri anno quinto decimo.

VIII.

PRIORI ET FRATRIBUS DE BALNEOLIS.

Confirmat eorum bona.

(Laterani, Non. Martii).

Justis petentium desideriis dignum, etc., usque effectu prosequente complere. Eapropter, dilecti in Domino filii, vestris justis postulationibus grato concurrentes assensu, domum et redditus a nobili viro Herveo comite Nivernensi pia vobis liberalitate collatos, sicut eos juste ac pacifice possidetis, et in litteris ejusdem comitis ac nobilis mulieris Mathildis

nulla fecerit mentionem; præsertim cum, e'c.

(21) In quart. coll. *consummata erat præscriptio.*

comitissæ uxoris suæ noscitur contineri, vobis et A per vos domui vestræ auctoritate apostolica confirmamus et præsentis scripti patrocinio communimus. Nulli ergo... confirmationis, etc., usque incursum.

Datum Laterani, Non. Martii, pontificatus nostri anno decimo quinto.

IX.

EPISCOPO MAGALONENSI.

Ut de terris in comitatu Melgorii cognoscat.

(Laterani, vii Id. Martii.)

Sicut dilectus filius Joannes Buccados nobis conquerendo monstravit, quidam potentes super proventibus et rebus aliis sitis in comitatu Melgorii, quos legitime possidet et quiete, ipsum sine causæ cognitione intendunt nequiter aggravare. Cum igitur jurisdictionis terræ illius ad nos nullo pertineat mediante, fraternitati tuæ per apostolica scripta mandamus quatenus, vocatis qui fuerint evocandi, et auditis hinc inde propositis, quod justum fuerit, appellatione remota, decernas, faciens quod decreveris per censuram ecclesiasticam firmiter observari, nullis litteris veritati et justitiæ præjudicantibus a sede apostolica impetratis.

Datum Laterani, vii Idus Martii, pontificatus nostri anno decimo quinto.

X.

ABBATI ET PRIORI SANCTI VICTORIS, ET MAGISTRO G. CORNUTO CANONICO PARIISIENSI.

De corpore B. Lupi archiepiscopi Senonensis.

(Laterani, ii Id. Maii.)

(22) Dilecti filii abbas et conventus Sanctæ Columbæ Senonensis nobis conquerendo monstrarunt quod licet in ecclesia sua totum corpus beati Lupi confessoris archiepiscopi Senonensis una cum capite requiescat, sicut per authenticum bonæ memoriæ Hugonis Senonensis archiepiscopi, qui convocatis quibusdam episcopis, et clero et populo adunatis, ipsum corpus ac caput omnibus astantibus demonstravit, evidenter apparet, abbas tamen et monachi Sancti Petri Vivi Senonensis in ipsorum gravamen per prædicatores suos caput et quædam membra confessoris ipsius esse apud quemdam prioratum suum, videlicet Sanctum Lupum de Nando, per episcopatus longe lateque diffusos faciunt publice nuntiari, quod siquidem est a veritate penitus alienum. Quia igitur falsitas tolerari non debet sub velamine pietatis, discretionis vestræ per apostolica scripta mandamus quatenus memoratos abbatem et monachos ut ab hujusmodi præsumptione desistant auctoritate nostra moneatis, attentius et efficaciter inducatis; ipsos ad hoc, si necesse fuerit, per censuram ecclesiasticam appellatione remota cognita veritate cogentes; cum nec salutis nec famæ congruat eorundem quæstum acquirere de prædicatione mendacii. Nullis litteris veritati, etc., a sede apostolica impetratis. Quod si non omnes... duo vestrum ea, etc.

(22) Vide Chronicon S. Petri Vivi, pag. 726.

Datum Laterani, ii Idus Martii, pontificatus nostri anno decimo quinto.

XI.

MORIMONTENSI ET SANCTI STEPHANI DIVIONENSIS ABBATIBUS LINGONENSIS DIOECESIS, ET MAJORI ARCHIDIAcono LINGONENSI.

Ut cognoscant de falsitate litterarum.

(Laterani, xii Kal. Aprilis.)

Venerabili fratri nostro Bisuntinensi archiepiscopo et dilecto filio... procuratori nobilis viri comitis Stephani benignam audientiam concedentes, intelleximus evidenter per ea quæ fuerunt coram nobis proposita et ostensa quod litteræ illæ quæ dilectis filiis Sancti Sequani et de Aceio abbatibus et priori Cisterciensi super absolute ipsius comitis sub nomine nostro fuerunt exhibitæ, sicut in eorum litteris citatoriis de verbo ad verbum erant insertæ, aut falsæ aut falsatæ fuerunt. Et certe si veras litteras accepissent, quales nos eis recolimus destinasse, formam earum in suo processu minime observassent. Quare nos eorum processum decernentes irritum et inane, per apostolica vobis scripta mandamus quatenus litteras illas faciatis vobis per censuram ecclesiasticam sublato appellationis obstaculo exhiberi, et inquiratis diligentissime veritatem quis eas obtinuit vel exhibuit aut falsavit; tam litteras ipsas quam inquisitam super his veritatem nobis fideliter transmissuri, ut ad hujusmodi puniendum excessum, sicut procedendum viderimus, procedamus. Latam autem in prædictum comitem excommunicationis sententiam ab archiepiscopo memorato et interdictum positum in terram ipsius mandatis inviolabiliter observari donec de damnis et injuriis præfato archiepiscopo ab eodem comite irrogatis inquisita plenius et cognita veritate, faciatis satisfactionem congruam exhiberi; et sic demum præfatas sententias juxta formam Ecclesiæ relaxantes, audiatis si quid inter eos remanserit quæstionis, et appellatione remota mediante justitia decidatis, facientes quod decreveritis per censuram ecclesiasticam firmiter observari. Testes autem, etc., usque subtraxerint, per censuram eandem cessante appellatione cogatis veritati testimonium perhibere. Quod si non omnes, etc., usque exsequantur.

Datum Laterani, xii Kal. Aprilis, pontificatus nostri anno decimo quinto.

XII.

R. DE BELLOVIDERE CAMERARIO ET S. DE BEROV. ET S. DE BURGO GUARIN. CANONICIS CARNOTENSIBUS.

De interdicto prolato ab episcopo Aurelianensi.

(Laterani, xvi Kal. Aprilis.)

Cum venerabilis frater noster Aurelianensis episcopus diocesim suam supposuerit ecclesiastico interdicto, et capitulum Sancti Aniani illud neglexerint observare, sed interdictos ab ipso receperint ad divina, sublimi voce, pulsatis campanis, et

apertis januis celebrantes, idem episcopus contra eos ad venerabilem fratrem nostrum Trecensem episcopum et coniudices suos nostras litteras impetravit : qui ecclesiam Sancti Aniani interdicti sententiæ supponentes, decanum et ejusdem loci capitulum ab officio suspenderunt, eosdem in expensis quas episcopus fecerat condemnando. Unde dilectus filius R. de Noa procurator ipsius episcopi postulabat ut præfatas sententias dignaremur apostolico munimine roborare. Verum B. et R. procuratores ejusdem capituli ex adverso proposuere in nostra præsentia constituti quod cum præfata Ecclesia sedi apostolicæ sit immediate subjecta, sicut apparet per privilegia pontificum Romanorum, non tenebantur interdictum ejusdem episcopi observare. Propter quod, ne super hoc possint ab episcopo prægravari, nostram audientiam appellarunt. Et licet non receperint scienter ab ipso interdictum aliquem ad divina, nihilominus tamen episcopus eorum homines et ecclesias supposuit interdicto, eis divina penitus interdicens. Verum cum præfata litteræ, quas episcopus impetravit ad iudices supradictos, falsitate suggesta et veritate tacita fuerint impetratæ, et ab eisdem iudicibus legitimas exceptiones admittere recusantibus fuerit ad sedem apostolicam rationabiliter provocatum, sententias latas, propter appellationis objectum, petebant penitus irritari. Nos autem utrique parti providere volentes, discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus quatenus cum procuratores prædictorum decani et capituli promiserint coram nobis sub pœnâ centum librarum, pro qua obligaverunt præbendas suas quas habent in Ecclesia memorata, quod dicti decanus et capitulum vestro parebunt mandato, si hoc ipsi ratum habuerint, vos auctoritate nostra sublato appellationis obstaculo relaxetis omnes sententias in ipsos et Ecclesias et homines eorum hac occasione prolatas, ac deinde inquisita et cognita veritate, si illos culpabiles inveneritis, faciatis ipsos sublato cujuslibet contradictionis et appellationis obstaculo, præfato episcopo satisfactionem debitam exhibere; ita quod interdicto durante alta voce non celebrent, sed submissa, januis clausis, non pulsatis campanis, ac excommunicatis et interdictis exclusis. Alioquin pœnam promissam a dictis procuratoribus exigatis, et sententias nihilominus usque ad satisfactionem condignam faciatis appellatione remota per censuram ecclesiasticam firmiter observari. Testes autem, etc., usque subtraxerint, per censuram eandem cessante appellatione cogatis veritati testimonium perhibere. Nullis litteris obstantibus præter assensum partium a sede apostolica impetratis. Quod si non omnes, etc., duo vestrum ea, etc.

Datum Laterani, xvi Kal. Aprilis, pontificatus nostri anno decimo quinto.

XIII.

POTESTATI ORTANENSI.

Contra nobilem quemdam detinentem castra Ecclesiæ.
(Laterani, xiii Kal. Aprilis.)

Cum bonæ memoriæ M. socer nobilium virorum Cazaguerræ de Orta, B. de Canalio, I. Raynaldi, et P. Iaczonis, castra Basanelli, Palatioli, Bassani, et Âliani ab Ecclesia Romana in feudum tenuerit, et ex illis perceperit multa bona, ipsi prædicta castra post ejus obitum pro suæ voluntatis arbitrio detinente, ad nostram præsentiam, ut nobis responderent de ipsis, accedere noluerunt, cum exinde fecerimus requiri eosdem. Quia vero id nolumus in patientia sustinere, ne jus Ecclesiæ Romanæ negligere videamur, eisdem nobilibus nostris dedimus litteras in mandatis ut usque ad cathedram Beati Petri proximo præteritam, quem eis terminum peremptorium assignavimus, responsuri nobis de castris ipsis nostro se conspectui præsentarent, dilecto filio Cynthio de Insula nostris dantes litteras in mandatis, ut si prædicti nobiles eodem termino ad nostram præsentiam non venirent, eadem castra nostro nomine recipere non differret. Universis insuper hominibus eorundem castrorum injanximus ut eidem extunc de castris ipsis ad nomen et opus nostrum respondere curarent. Quocirca discretioni tuæ per apostolica scripta mandamus quatenus eidem Cynthio ad mandatum apostolicum exsequendum tuum præstes auxilium et favorem.

C Datum Laterani, xiii Kalend. Aprilis, pontificatus nostri anno decimo quinto.

XIV.

LUNDENSI ARCHIEPISCOPO APOSTOLICÆ SEDIS LEGATO.

Constituatur legatus apostolicæ sedis.

(Laterani, ii Non. Aprilis.)

Illam de probitate ac honestate tua fiduciam obtinemus ut tibi vices nostras secure in arduis negotiis committamus, sperantes quod ad divini nominis gloriam et apostolicæ sedis honorem ea satages promoveri. Cum igitur Christianæ fidei zelo succensus, ad convertendum circumstantes paganos ab errore ad veritatem non modicum laboraveris et adhuc laborare disponas, ut hoc plenius et efficacius exsequaris, nos tibi vices nostras duximus committendas, venerabilibus fratribus nostris Upsalensi archiepiscopo et suffraganeis ejus episcopis ac aliis Ecclesiarum prælatis per Daciam et Suetiam constitutis per scripta nostra mandantes ut tibi ad hoc opus fideliter laboranti tanquam legato apostolicæ sedis intendant, ut eorum adjutus auxilio, talentum tibi commissum cum multiplici nobis lucro resignes, cum te a predicationis officio Deo duce contigerit remeare. Nos enim liberam tibi concedimus potestatem ut, juxta verbum propheticum, evellas et destruas, et ædifices et plantes, prout utrumque secundum Dominum videris faciendum.

Datum Laterani, ii Non. April., pontificatus nostri anno quinto decimo.

XV.

TOLETANO ET COMPOSTELLANO ARCHIEPISCOPIS.

De bello adversus Saracenos.

(Laterani, Non. Aprilis.)

(23) Quanta nunc necessitas terræ Hispaniarum immineat, eo plenius prudentia vestra novit quo ipsam vicinior experitur. Eapropter fraternitati vestræ per apostolica scripta mandamus et districte præcipimus quatenus reges Hispaniarum moneatis prudenter et efficaciter inducatis ut pacem aut treugam servent ad invicem illibatam, præsertim hac imminente Saracenorum guerra durante; ad quod eos per censuram ecclesiasticam appellatione remota, si necesse fuerit, compelli volumus et mandamus; quin etiam mutuam auxilium sibi præstent adversus crucis Dominicæ inimicos, qui non solum ad destructionem Hispaniarum aspirant, verum etiam in aliis fidelium Christi terris comminantur suam sævitiam exercere ac nomen (quod absit!), si possint, opprimere Christianum, auctoritate nostra tam ipsis regibus quam aliis Christianis omnibus sub pœna excommunicationis et interdicti firmiter inhibentes ne se præsumant jungere Saracenis, vel contra Christianos illis consilium vel auxilium impertiri. Quod si forte rex Legionensis, de quo specialiter dicitur, sive alius cum Saracenis offendere præsumperit Christianos, denuntietis, sublato appellationis obstaculo personam ipsius excommunicationis vinculo, innotatam et interdicto suppositam terram ejus; hominibus suis, ne in hoc sequantur eundem, sub interminatione anathematis inhibentes; denuntiaturi nihilominus reges alios et quoslibet Christianos ac terras eorum eisdem sententiis subjacere, si forsitan ipsi præfatum regem offendere attentarent; homines eorundem ab ipsorum sequela prohibitione consimili retrahendo. Præterea ex parte nostra injungatis eisdem ut si aliquas habent ad invicem quæstiones, propter instantem necessitatem illas ad tempus persequi differant; et tempore opportuno, cum potentes existant, ad præsentiam nostram tam procuratores quam testes et alia quæ ad causam fuerint necessaria destinantes, suam coram nobis justitiam prosequantur, cum per alios ortæ inter eos, quanquam multoties sit tentatum, terminari nequeant quæstiones, et nos ipsis Deo auctore curabimus justitiæ plenitudinem exhibere. Sic autem præceptum apostolicum circumspecte persequamini ac districte, ut sollicitudo et diligentia vestra clareant in effectu, et reprehendi merito non possitis de negligentia vel contemptu; sed de studio et obedientia potius commendari.

Datum Laterani, Non. April., pontificatus nostri anno quinto decimo.

A

XVI.

PETRO ABBATI MONASTERII SANCTI ANGELI QUOD SITUM EST IN SUBURBIO PISTORIENSI, EJUSQUE FRATRIBUS TAM PRÆSENTIBUS QUAM FUTURIS REGULAREM VITAM PROFESSIS IN PERPETUUM.

De confirmatione privilegiorum.

(Laterani, III Kal. Aprilis.)

Quoties a nobis petitur quod religioni et honestati convenire dignoscitur, animo nos decet libenti concedere et petentium desideriis congruum suffragium impertiri. Eapropter, dilecti in Domino filii, vestris justis postulationibus clementer annuimus, et præfatum monasterium Sancti Angeli, in quo divino estis obsequio mancipati, ad exemplar felicitis recordationis Clementis papæ prædecessoris nostri sub beati Petri et nostra protectione suscipimus et præsentis scripti privilegio communimus. In primis siquidem statuentes ut ordo monasticus, qui secundum Deum et beati Benedicti Regulam atque institutionem fratrum Vallisumbrosæ in eodem loco institutus esse dignoscitur, perpetuis ibidem temporibus inviolabiliter observetur. Præterea quascunque possessiones, quæcunque bona idem monasterium, etc., usque illibata permaneant: In quibus hæc, etc., usque exprimenda vocabulis. Locum ipsum, etc., usque pertinentiis suis. Massaritam de pecuniis, cum vinea et nemore ac hominibus ad districtum vestrum pertinentibus. Clausuras etiam, molendina, caufagium totum ecclesiam Sancti Marci prope monasterium sitam cum parochia et sepultura omnium tam majorum quam minorum ibidem commorantium, debitis honoribus et omni jure suo sicut ea hactenus a quadraginta annis retro juste ac pacifice possedistis. Terram de Moso, cum clausura et omnibus pertinentiis suis. Redditus de Guliano, et omne jus quod habetis in eadem villa, sicut in instrumentis publicis continetur. Decimas etiam possessionum vestrarum, quas a quadraginta annis hactenus pacifice tenuistis, vobis auctoritate apostolica confirmamus. Sane novalium vestrorum quæ propriis manibus aut sumptibus colitis vel de nutrimentis, etc., usque extorquere præsumat. Liceat quoque vobis, etc., usque contradictione aliqua retinere. Prohibemus insuper ut nulli fratrum vestrorum, etc., usque sine abbatis sui licentia, nisi arctioris religionis obtentu, de eodem loco discedere. Discedentem vero, etc., usque nullus audeat retinere. Cum autem generale interdictum, etc., usque divina officia celebrare. Sepulturam præterea illius loci, etc., usque nullus obsistat. Salva tamen justitia illarum ecclesiarum a quibus mortuorum corpora assumuntur. Obeunte vero te nunc ejusdem loci abbate, etc., usque secundum Dei timorem et beati Benedicti Regulam providerint eligendum. Præterea libertates et immunitates antiquas et rationabiles consuetudines monasterio vestro collatas, sicut hactenus observatæ sunt, ratas habemus, et eas perpetuis temporibus illibatas manere præsentis decreto sancimus. Auctoritate quoque apostolica in-

(23) Vide lib. xiv, epist. 3, 4.

terdicimus ne quis infra fines parochiæ vestræ, A præsertim a Sancto Leonardo usque ad Sanctam Christinam, ullatenus sine assensu diœcesani episcopi et vestro capellam seu oratorium de novo ædificare præsumat, salvis tamen privilegiis pontificum Romanorum. Prohibemus etiam ne quis in vos vel monasterium vestrum excommunicationis, suspensionis, seu interdicti sententiam sine manifesta et rationabili causa promulgare præsumat, vel novas et indebitas exactiones vobis vel hominibus vestris imponat. Decernimus ergo ut nulli omnino hominum liceat præfatum monasterium temere perturbare, etc., usque usibus omnimodis profutura. Salva sedis apostolicæ auctoritate et Vallisumbrosæ abbatis debita reverentia. Si qua igitur in futurum, etc., usque districtæ subjaceat ultioni. Cunctis autem eidem loco, B etc., usque præmia æternæ pacis inveniant. Amen.

Datum Laterani per manum Joannis Sanctæ Mariæ in Cosmidin diaconi cardinalis S. R. E. cancellarii III Kal. April., indictione xv, Incarnationis Dominicæ anno 1212, pontificatus vero domini Innocentii papæ III anno xv.

XVII.

EPISCOPO LINGONENSI, ET ABBATI VILLARIENSI, METENSIS DIOECESIS, MAGISTRO N. CANONICO VIRDUNENSI.

De quadam præbenda Metensi.

(Laterani, II Kal. Aprilis.)

Cum per alias litteras collationem octo præbendarum quæ in Metensi Ecclesia tanto tempore vacaverunt quod juxta Lateranensis statuta concilii, ad nos est earum donatio devoluta sub certa forma vobis duxerimus committendam, quia nos dilecto filio P. clerico nepoti bonæ memoriæ Henrici Albanensis episcopi, qui multorum testimonio perhibetur idoneus, unam contulimus earumdem, sicut in eisdem litteris fecimus mentionem, discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus quatenus unam de prædictis præbendis ipsi sublato cuiuslibet contradictionis et appellacionis obstaculo assignetis, et faciatis eundem pacifica possessione gaudere, nonobstante quod Metense capitulum dicitur fructus ipsarum usque ad quadriennium obligasse; contradictores per censuram ecclesiasticam appellacione postposita compescentes. Quod si non omnes, etc., tu ea, frater episcope, cum eorum altero nihilominus exsequaris.

Datum Laterani, II Kal. Aprilis, pontificatus nostri anno quinto decimo.

XVIII.

G. THESSALONICENSI ARCHIEPISCOPO EJUSQUE SUCCESSORIBUS CANONICE SUBSTITUENDIS IN PERPETUUM.

Eum constituit primatem et legatum sedis apostolicæ.

(Laterani, VI Id. Aprilis.)

(24) Quantæ dignitatis Thessalonicensis antistes fuerit ab antiquo, per authentica scripta prædecessorum nostrorum evidenter apparet. Quod ut plenius declaretur, pauca de multis in medium duxi-

(24) Vide lib. v. De concord. sacerdot. et imp. cap. 19, et seqq.

(25) Leo I, epist. 84.

mus proponenda. Scribens enim sanctæ memoriæ Leo papa Anastasio antistiti Ecclesiæ Thessalonicensis sic ait (25): *De persona consecrandi episcopi et de cleri plebisque consensu metropolitanus episcopus ad fraternitatem tuam referat, quodque in provincia bene placuit scire te faciat, ut ordinationem rite celebrandam tua quoque confirmet auctoritas, quæ rectis dispositionibus nihil moræ aut difficultatis debet afferre, ne gregibus Domini diu desit cura pastorum. Metropolitano vero defuncto, cum in loco ejus fuerit alius subrogandus, provinciales episcopi ad civitatem metropolim convenire debent, ut omnium clericorum atque omnium civium voluntate discussa, ex presbyteris ejusdem Ecclesiæ vel ex diaconibus optimus eligatur, de cujus nomine ad tuam notitiam provinciales referant sacerdotes, impleturi vota poscentium cum quod ipsis placuit tibi placuisse cognoverint. Sicut enim justas electiones nullis dilationibus volumus fatigari, ita nihil permittimus te ignorante præsumi. De conciliis autem episcopalibus non aliud indicimus quam sancti Patres salubriter ordinarunt, ut scilicet bini conventus per annos singulos habeantur, in quibus de omnibus querelis quæ inter diversos Ecclesiæ ordines nasci assolent judicetur. Ac si forte inter ipsos qui præsent de majoribus (quod absit!) peccatis causa nascitur, quæ provinciali nequeat examine diffiniri, fraternitatem tuam de totius negotii qualitate metropolitanus curabit instruere; ut si coram positis partibus, nec tuo fuerit res sopita iudicio, ad nostram cognitionem quidquid illud est transferatur.* Præterea in diffinitione quondam fidei Orthodoxæ Joannes Thessalonicensis antistes primus post apostolicæ sedis legatos et quatuor patriarchas, quorum aliqui per seipsos et alii per suos vicarios adfuerunt, sic legitur subscripsisse (26): *Joannes Dei misericordia episcopus Thessalonicensis et vicarius apostolicæ sedis Romæ legatus, diffiniens subscripsi.* Licet autem præfatus antistes satis profecto fuerit ex Ecclesiæ suæ dignitate conspicuus, magis tamen utique fuit ex apostolicæ sedis familiaritate præclarus, sicut etiam ex scriptis ostenditur pontificum Romanorum, qui sæpissime vices suas eidem antistiti commiserunt. Nicolaus etenim papa inter cætera scribens D Michaeli imperatori Græcorum, sic ait (27): *Oportet imperiale vestrum decus, quod in omnibus ecclesiasticis utilitatibus vigere audivimus, ut antiquum morem quem nostra Ecclesia habuit vestris temporibus restaurare dignemini, quatenus vicem, quam nostra sedes per episcopos vestris in partibus constitutos habuit, videlicet Thessalonicensem, qui Romanæ sedis vicem per Epirum veterem, Epirumque novam, atque Illyricum, Macedoniam, Thessaliam, Achaiam, Daciam Riperensem, Daciam mediterraneam, Misiam, Dardaniam, et Prævalim, beato Petro apostolorum principi contradicere nullus præsu-*

(26) Concil. vi act. 16 et 18.

(27) Nicol. I epist.

mat quæ antecessorum nostrorum temporibus, scilicet Damasi, Siricii, Innocentii, Bonifacii, Cælestini, Sixti, Leonis, Hilari, Simplicii, Felicis, atque Hormisdæ sanctorum pontificum sacris dispositionibus agebatur. Præfatus quoque Leo scripsit supra dicto Anastasio in hæc [verba (28) : Quanta fraternitati tuæ a beati Petri apostoli auctoritate commissa sunt, et qualia etiam nostro tibi favore sunt, credita, si verà ratione perspiceres, et justo examine ponderares, multum possemus de injunctæ tibi sollicitudinis devotione gaudere, quoniam sicut prædecessores mei prædecessoribus tuis, ita etiam ego dilectioni tuæ, priorum secutus exemplum, vices mei moderaminis delegavi, ut curam quam universis Ecclesiis principaliter et divina institutione debemus, imitator nostræ mansuetudinis effectus adjuvares, et longinquis a nobis provinciis præsentiam quodam modo nostræ visitationis impenderes. Cæterum etsi præfata Thessalonicensi Ecclesia a devotione ac familiaritate sedis apostolicæ se subduxerit per schisma illud diutinum quo Ecclesia Græcorum a via veritatis ad erroris invium declinavit, quia tamen hoc tempore per Dei gratiam ad devotionem pristinam est reversa, et ipsam in eadem te studiosius operante credimus permansuram cum familiaritatis gratia nobis specialiter tenearis astrictus, utpote in diaconum et presbyterum per manuum nostrarum impositionem promotus, et in episcopum nostræ humilitatis ministerio consecratus, nec non et pallio, pontificalis videlicet officii plenitudine, insignitus, postulationem ab eadem Ecclesia de te factam, inquisitione super ea præhibita diligenter, ratam et gratam habentes, ipsam auctoritate curavimus apostolica confirmare. Pallium quoque de corpore beati Petri sumptum, insigne pontificalis officii fraternitati tuæ de apostolicæ sedis liberalitate concessimus; quo utique infra tuam Ecclesiam ad missarum solemnias uti memineris illis diebus quibus prædecessores, tuos usos fuisse cognoscis, videlicet in Nativitate Domini, festivitate protomartyris Stephani, Circumcisione Domini, Epiphania, Hypapanti, Dominica in ramis Palmarum, Cæna Domini, Sabbato Sancto, Pascha, feria secunda post Pascha, Ascensione, Pentecoste, tribus festivitibus beatæ Mariæ, Natali beati Joannis Baptistæ, solemnitatibus omnium apostolorum, commemoratione Omnium Sanctorum, Dedicacionibus ecclesiarum, consecrationibus episcoporum, ordinationibus clericorum, Ecclesiæ tuæ principalibus festivitibus, solemnitate beati Demetrii, et consecrationis anniversario tuæ die. Ad hæc ipsi Thessalonicensi metropoli suam confirmamus provinciam; in qua subscriptos episcopatus specialibus nominibus duximus exprimendos, videlicet Citrensem, Beriensem, Campaniensem, Vardariensem, Serviensem, Petrensem, Platomonensem, Langardensem, Adrameriensem, Nerisiensem et Cassadriensem. Jura

A quoque ac bona ejus, dignitates et libertates ipsius, nec non antiquas et rationabiles consuetudines auctoritate apostolica roboramus, et tam tibi quam eidem Ecclesiæ firma et illibata manere sancimus. Cæmeteria quoque earumque beneficia nullus hæreditario jure possideat. Quod si quis hoc facere contenderit, censura canonica compescatur. Prohibemus autem ne presbyteri capellani Ecclesiarum ad jus Ecclesiæ tuæ pertinentium possessiones earum absque assensu tuo, salvis tamen canonicis institutionibus, distrahere, vendere, vel obligare, seu alio quolibet modo alienare præsumant. Quod si factum fuerit, irritum habeatur. Prohibemus insuper ne interdictos vel excommunicatos tuos ad officium vel communionem ecclesiasticam sine conscientia et consensu tuo quisquam admittat, aut contra sententiam tuam canonicè promulgatam aliquis venire præsumat; nisi forte periculum mortis immineat, aut dum præsentiam tuam habere nequiverit, per alium, secundum formam Ecclesiæ, satisfactione præmissa oporteat ligatum absolvi. Porro Dominicæ crucis vexillum per tuam diocesim et episcopatus tibi subditos ante te deferendi fraternitati tuæ licentiam imperumur. Decernimus ergo ut nulli omnino hominum liceat præfatum Thessalonicensem Ecclesiam temere perturbare, etc., usque usibus omnimodis profutura, salva sedis apostolicæ auctoritate. Si qua igitur in futurum, etc., usque districtæ ultioni subiaceat. Cunctis autem eidem loco, etc., usque præmia æternæ pacis inveniant. Amen.

C Datum Laterani per manum Joannis, Sanctæ Mariæ in Cosmidin diaconi cardinalis S. R. E. cancellarii, vi Idus Aprilis, indictione xv, Incarnationis Dominicæ anno 1212, pontificatus vero domini Innocentii papæ III anno quinto decimo.

XIX.

EPISCOPO HAVELBERGENSI, ET DE SICHEM ET DE LAPIDE SANCTI MICHAELIS CISTERCIENSIS ORDINIS ABRATIBUS ALBERSTATENSIS DIOECESIS.

De restitutione [præbendæ.

(Laterani, vi Id. Aprilis.)

D Veniens ad præsentiam nostram dilectus filius W. imperialis aulæ protouotarius sua nobis insinuatione monstravit quod cum æmuli sui, occasione accepta ex eo quod idem ex negligentia potius quam malitia in cerei benedictione commisit, multis suggestis nequiter contra eum, ad venerabilem fratrem nostrum Brandeburgensem episcopum et dilectos filios præpositum de Mildens et H. canonicum Sancti Petri Magdeburgensis nostras litteras impetrassent, iidem Sancti Nicolai Magdeburgensis ipsum destituere præbenda, et per unius momenti spatium ipsi rescripti apostolici copiam denegantes, postquam fuerunt officio suo functi, cuidam ipsam assignando præbendam, iterum aliquot diebus elapsis eandem cuidam alii contulerunt in ejus præjudicium et gravamen. Quocirca discretioni vestræ per apo-

stolica scripta mandamus quatenus si cum inveneritis præfata præbenda præter formam mandati apostolici destitutum vel alias contra justitiam spoliatum, ipsum sublato appellationis obstaculo restitui faciatis; contradictores, si qui fuerint, per censuram ecclesiasticam compescentes, de prædicta negligentia vel contemptu pœnam ei debitam infligendo. Nos enim ipsum fecimus ad cautelam a vinculo excommunicationis absolvi, et ad vos remittimus absolutum; præsertim cum, sicut idem asseruit, præfati iudices excommunicatum denuntiarent eundem postquam per venerabilem fratrem nostrum Magdeburgensem archiepiscopum apostolicæ sedis legatum fuit juxta formam Ecclesiæ ab eodem vinculo absolutus. Testes autem, etc., usque per censuram eandem appellatione cessante cogatis veritati testimonium perhibere. Quod si non omnes, etc. tu ea, frater episcope, cum eorum altero ea, etc.

Datum Laterani vi Idus Aprilis, pontificatus nostri anno quinto decimo.

XX.

MAGUNTINENSI ET MAGDEBURGENSI ARCHIEPISCOPIS APOSTOLICÆ SEDIS LEGATIS.

De conservandis beneficiis eorum qui ab Ottone recedunt.

(Laterani, ii Non. Aprilis.)

Ut inter devotos et indevotos, obedientes et inobedientes discretio habeatur, oportet quod agatur severe cum illis, et adhibeatur benignitas circa istos. Cum igitur quidam in imperiali aula officia et beneficia obtinentes, ob reverentiam apostolicæ sedis jam recesserint ab Ottone tyranno, ne sibi communicando contagione maculentur ipsius, et quidam sint in proximo recessuri, fraternitati vestræ per apostolica scripta præcipiendo mandamus quatenus ne inde jacturam incurrant unde gratiam meruerunt, per totam Theutoniã faciatis auctoritate nostra districtius inhiberi ne aliquis officia et beneficia eorundem præsumat a tyranno recipere memorato. Quod si aliqui ea recipere attentarint, ipsos sublato cujuslibet contradictionis et appellationis obstaculo beneficiis et officiis ecclesiasticis, si qua obtinent, spoliatis, et faciatis eosdem tamquam excommunicatos ab omnibus arctius evitari; contradictores per censuram ecclesiasticam appellatione postposita compescendo. Quod si non ambo, etc., alter vestrum ea nihilominus exsequatur.

Datum Laterani, ii Non. April., anno xv.

XXI.

NOBILI VIRO GAUFRIDO DE VILLA ARDUINI PRINCIPIS ACHAIÆ.

Scribitur pro Canonicis Patracensibus.

(Laterani, vii Id. Aprilis.)

(29) Ex parte dilectorum filiorum canonicorum regularium Patracensis Ecclesiæ nobis est oblata

querela quod cum de mandato nostro et abbatis Sancti Ruffi cum venerabili fratre nostro archiepiscopo Patracensi ad partes accesserint Romanicæ, præfatus archiepiscopus honeste locavit eosdem in Ecclesia Patracensi sed procurantibus canonicis sæcularibus loci ejusdem et R. presbytero de Suppeno ab eadem Ecclesia per laicalem potentiam sunt ejecti, et præfati saculares et quidam alii, quorum quidam fuere monachi, in eadem post appellationem ad nos legitime interpositam sunt intrusi: qui statuentes oculos suos declinare in terram (*Psal. xvi*), spiritualibus non intendunt. Ideoque discretioni tuæ per apostolica scripta mandamus quatenus, si est ita, eosdem reduci facias in Ecclesia memorata, et non permittas ipsos a quoquam, quantum in te fuerit, indebite molestari.

Datum Laterani vii Idus April. pontificatus nostri anno xv.

In eundem modum scriptum est episcopo Zaratoniensi: Ex parte dilectorum filiorum, etc., usque spiritualibus non intendunt. Quocirca fraternitati tuæ per apostolica scripta mandamus quatenus si est ita, revocato in irritum quidquid post appellationem ad nos legitime interpositam inveneris attentatum, memoratos canonicos regulares in præfata Ecclesia sublato appellationis obstaculo reducere non postponas, et facias eosdem ibidem pacifice commorari; contradictores, si qui fuerint, vel rebelles per censuram ecclesiasticam appellatione postposita compescendo

XXII.

EIDEM.

De possessionibus restituendis Ecclesiæ Landrevillensi.

(Laterani, v Id. Aprilis.)

Ad nostram noveris audientiam pervenisse quod, cum episcopatus de Landrevilla unus sit de ditioribus et nobilioribus episcopatibus Romanicæ, tu et quidam alii possessiones et alia bona ipsius in animarum vestrarum periculum detinentes, ibidem episcopum non permittitis ordinari, occasione sumpta ex eo quod dilectus filius noster Benedictus tituli Sanctæ Susannæ presbyter cardinalis, tunc apostolicæ sedis legatus, quatuor canonicos instituit in ecclesia cathedrali, asserentes præfata ecclesiam ordinari aliter non debere. Quocirca nobilitati tuæ per apostolica scripta mandamus quatenus possessiones et alia bona quæ ad præfata ecclesiam pertinere noscuntur, ei sine difficultate facias resignari. Nos enim venerabili fratri nostro Zaratoniensi episcopo nostris damus litteris in mandatis ut super statu prædictæ ecclesiæ inquisita plenius et cognita veritate, quod canonicum fuerit sublato appellationis obstaculo statuam, et faciat quod statuerit per censuram ecclesiasticam firmiter observari.

(29) Vide lib. xiii, epist. 159-160

Datum Laterani v Idus Aprilis, anno quinto A
decimo.

in eumdem fere modum scriptum est super hoc episcopo Zarationensi : Ad nostram, etc., usque ordinari aliter non debere. Unde ipsi principi nostris damus litteris in mandatis ut possessiones et alia bona quæ ad præfatam ecclesiam pertinere noscuntur, ei sine difficultate faciat resignari. Quocirca fraternitati tuæ etc., usque mandamus quatenus super statu, etc., usque firmiter observari.

XXIII.

CAPITULO PIVERENSI.

De quadam præbenda.

(Laterani, III Non. Aprilis.)

Dilectus filius W. clericus veniens ad apostolicam sedem dilectorum filiorum abbatis et prioris Sanctæ B
Mariæ ac decani Sancti Salvatoris Blesensis nobis litteras præsentavit, per quas iidem nostro apostolati reserarunt quod cum vos auctoritate nostra monuerint diligenter ut præfato W. pro quo vobis tertio scripseramus, præbendam, si qua in vestra vacaret Ecclesia, juxta mandatum apostolicum liberaliter conferretis, mandantes ut eis super hoc curaretis certo termino respondere, et in vestra Ecclesia quædam præbenda interim vacavisset, inhibuerunt vobis ne in elusionem mandati apostolici alii quam dicto W. ipsam præsumeretis aliquatenus assignare, ac idem W. id idem vobis inhibuit ad sedem apostolicam appellando. Porro cantor et succentor cum quibusdam aliis canonicis ecclesiæ C
vestræ ob reverentiam apostolicæ sedis et nostram humiliter consenserunt ut supradictus W. ad eandem præbendam in vestra admitteretur ecclesia in canonicum et in fratrem; alii vero ad preces dilecti filii nobilis viri Ludovici nati charissimi in Christo filii nostri Philippi regis Francorum illustris ad dictam præbendam Henricum clericum nominarunt, illud magistro Stephano fratre suo ejusdem ecclesiæ canonico procurante. Cum ergo vota vestra divisa essent in partes, P. de Nangevilla canonicus vester ex parte nostra inhibuit appellando ne quisquam de præfata præsumeretis ordinare præbenda quo minus posset mandatum apostolicum adimpleri. Petrus quoque Senonensis præfati nobilis nobis porrexit litteras continentes quod cum ipse pro præfato D
Henrico vobis precum suarum primitias porrexisset antequam pro prædicto W. mandatum ad vos apostolicum emanasset, vos, licet plures vacarint præbendæ in Ecclesia supradicta, nec mandatum nostrum nec preces ipsius effectui mancipastis. Demum cum quædam vacasset præbenda, minor pars, ut preces, sicut credit, evacuaret ipsius, prætextu litterarumstrarum in sæpedictum W. consensit, majore ac saniore parte tam mandatum nostrum quam preces ipsius parata exsequi existente. Sed cum pars adversa non potuisset induci ut ambo ad præbendam admitterentur vacantem, vos in sæpe-

dictum Henricum unanimiter consensistis. Unde nobis humiliter supplicabat ut de præfata præbenda sic disponere dignaremur quod preces non evacuantur ipsius, et mandatum apostolicum nihilominus impleretur. Nos igitur attendentes quod jam tertio pro præfato W. vobis direximus scripta nostra, et sagitta Jonathæ non debet redire retrorsum, sed dirigi potius in directum, discretioni vestræ per apostolica scripta præcipiendo mandamus quatenus memoratam præbendam conferentes eidem ipsum ad illam in fratrem et canonicum admittatis. Alioquin noveritis nos dilectis filiis decano, G. archidiacono, et magistro Henrico canonico Trecentibus nostris dedisse litteris id mandatis ut prædicto W. memoratam præbendam auctoritate nostra sublato appellationis obstaculo conferentes, faciant ipsum ad illam in canonicum recipi et in fratrem, contradictores censura ecclesiastica appellatione postposita compescendo. Scituri nihilominus quod nobis gratum erit pariter et acceptum si præfato Henrico ad preces memorati nobilis in alia præbenda duxeritis providendum.

Datum Laterani, III Non. Aprilis anno quinto decimo.

Super hoc scriptum est in eundem fere modum eisdem, usque appellatione postposita compescendo, denuntiaturi nihilominus capitulo sæpedicto quod nobis gratum, etc., usque duxerint providendum. Quod si non omnes... duo vestrum, etc.

XXIV.

A. ILLUSTRI REGI PORTUGALENSI ET HÆREDIBUS EJUS IN PERPETUUM.

Recipitur sub protectione sedis apostolicæ.

(Laterani, XVI Kal. Maii.)

(30) Manifestis probatum est argumentis quod inclytæ recordationis Alphonsus avus tuus per sudores bellicos et certamina militaria inimicorum Christiani nominis intrepidus extirpator, et propagator diligens fidei orthodoxæ, sicut devotus filius et princeps Catholicus multimoda obsequia impendit sacrosanctæ Ecclesiæ matri suæ, dignum nomen et exemplum imitabile posteris derelinquens. Æquum est autem ut quos ad populi regimen et salutem dispensatio cœlestis eligit, apostolica sedes sincero prosequatur affectu, et in justis postulationibus studeat efficaciter exaudire. Proinde nos tuam attendentes personam ornatam prudentia, justitia præditam, atque ad regni gubernationem idoneam eam sub beati Petri et nostra protectione suscipimus, et regnum Portugalense cum integritate honoris regni et dignitate quæ ad reges pertinet, necnon et omnia loca quæ cum auxilio cœlestis gratiæ de Sarracenorum manibus eripueris, in quibus jus sibi non possunt Christiani principes circumpositi vindicare, ad exemplar felicitatis memoriæ Alexandri papæ prædecessoris nostri, qui hæc præfato avo tuo per privilegii paginam concessisse dignoscitur,

(30) Vide lib. I, epist. 99, 441, 448, 449; et lib. II miscellaneor. nostror. p. 220.

tuae sublimitati concedimus et auctoritate apostolica A confirmamus. Ut autem ad devotionem et obsequium beati Petri apostolorum principis et sacrosanctae Romanae Ecclesiae vehementius accendaris, haec ipsa haeredibus tuis duximus concedenda, eosque super his quae concessa sunt Deo propitio pro injuncto nobis apostolatus officio defendemus. Tua itaque intererit, fili charissime, ita circa honorem et obsequium matris tuae sacrosanctae Romanae Ecclesiae humilem et devotum existere, et sic te ipsum in ejus opportunitatibus et dilatandis Christianae fidei finibus exercere, ut de tam devoto et glorioso filio sedes apostolica gratuletur, et in ejus amore quiescat. Ad indicium autem quod praescriptum regnum beati Petri juris existat, pro amplioris reverentiae argumento, progenitorum tuorum vestigiis inhærendo, statuisti duas marcas auri annis singulis nobis nostrisque successoribus persolvendas, quem utique censum ad utilitatem nostram et successorum nostrorum Bracarensi archiepiscopo, qui pro tempore fuerit tu et successores tui curabis assignare. Decernimus ergo ut nonnulli omnino hominum liceat personam tuam aut haeredum tuorum vel etiam praefatum regnum temere perturbare, aut ejus possessiones auferre, vel ablatas retinere, minuire, aut aliquibus vexationibus fatigare. Si qua igitur, etc., usque districtae ultioni subiaceat. Cunctis autem eidem regno et regi sua jura servantibus, etc., usque praemia aeternae pacis inveniant. Amen.

Datum Laterani per manum Joannis Sanctae Mariae in Cosmidin diaconi cardinalis S. R. E. cancellarii xvi Kal. Maii, indictione xv, Incarnationis Dominicae anno 1212, pontificatus vero domini Innocentii papae III, anno quinto decimo.

XXV.

NOBILI VIRO GUIDONI DE POLENTA.

Recipitur sub protectione B. Petri.
(Laterani, ii Id. Aprilis.)

Cum a nobis petitur, etc., usque perducatur effectum. Eapropter, etc., usque assensu, personam tuam cum omnibus bonis quae in praesentiarum rationabiliter possides, aut in futurum justis modis praestante Domino poteris adipisci, sub beati Petri et nostra D protectione suscipimus. Specialiter autem fundum Burgandent. Frassenetum, Casacutulam, et res alias in Lucensi dioecesi constitutas, quas felicitis memoriae Gregorius papa praedecessor noster tuis progenitoribus intuitu devotionis quam ad Romanam habebant Ecclesiam dignoscitur concessisse, prout in ipsius privilegio continetur, sicut praedicta omnia juste ac pacifice possides, nos tibi sub annuo censu duodecim solidorum Lucensium auctoritate apostolica confirmamus et praesentis scripti patrocinio communimus. Nulli ergo... protectionis et confirmationis, etc., usque incursum.

Datum Laterani, ii Idus April. anno decimoquinto.

XXVI.

THEBANO ARCHIEPISCOPO.
(Laterani vi Id. Aprilis.)

De sublevanda paupertate episcopi Zaratoniensis.

Venerabilis frater noster Zaratoniensis episcopus in nostra proposuit praesentia constitutus quod Ecclesiae suae adeo sunt tenues facultates quod ex eis vix posset honeste unus canonicus sustentari. Ne igitur propter inopiam temporalium nomen episcopale vilescat, fraternitati tuae per apostolica scripta mandamus quatenus eidem provisionem honestam studeas assignare, ut idem curae populi sibi commissi commodius intendere valeat sollicitudine pastoralis, nec propter defectum temporalium compellatur se saecularibus negotiis implicare.

B Datum Laterani, vi Idus Aprilis, anno decimoquinto.

In eundem fere modum scriptum est super hoc archiepiscopo Thessalonicensi et episcopo et archidiacono Davaliensibus, usque saecularibus negotiis implicare. Quocirca discretioni vestrae per apostolica scripta mandamus quatenus dictum archiepiscopum ad hoc maneatis prudenter et efficaciter inducatis. Quod si non omnes duo, etc.

XXVII.

NOBILI VIRO M. DOMINO DE GRAVIA.
Ut quosdam malefactores corrigat.
(Laterani, vi Id. Aprilis.)

C Magister Hugo archidiaconus Daaliensis gravi nobis conquestione monstravit quod quidam Graeci de Gravias in eum, Dei timore postposito, manus temerarias injecerunt, et sibi graves injurias irrogarunt. Cum igitur iidem, sicut accepimus, excommunicationis sententiam vilipendant, et iidem, qui spirituales non metuunt, temporali districtione debeant castigari, nobilitati tuae per apostolica scripta mandamus quatenus malefactores praedictos, ut super his conquerenti satisfaciant competenter, tradita tibi potestate compellas.

Datum Laterani, vi Idus Aprilis, anno decimoquinto.

XXVIII.

ARCHIEPISCOPO ET CAPITULO THEBANIS.
De non recipiendis excommunicatis.
(Laterani, vii Id. Aprilis.)

D Ad audientiam nostram venerabili fratre nostro Zaratoniensis episcopo significante pervenit quod cum milites et Latini Zaratoniensis dioecesis mansionem habeant apud Thebas, si quando praefatus episcopus in eos propter suos excessus sententiam excommunicationis promulgat, vos ipsos non facitis evitari. Propter quod idem episcopus et Ecclesia sibi commissa ex eis suam non potest consequi rationem. Quia igitur non est malitiis hominum indulgendum, discretioni vestrae per apostolica scripta mandamus atque praecipimus quatenus parochianos ipsius episcopi ab eo excommunicationis laqueo rationabiliter innodatos non praesumatis de caetero recipere ad divina, sed eos faciatis potius evitari.

Datum Laterani, vii Idus Aprilis, pontificatus nostri anno decimo quinto.

XXIX.

EPISCOPO DECANO, ET CANTORI DAVALIENSIBUS.

Ut quisque finibus suis sit contentus.

(Laterani, v Id. Aprilis.)

Cum, sicut venerabilis frater noster Zaratoniensis episcopus proposuit coram nobis, venerabilis frater noster archiepiscopus et canonici Thebani Zaratonensem dioccesim, cum sit Thebanæ [vicina] continuo occupare præsumant in eundem episcopum multipliciter indebite molestare, nos volentes ut utrisque jus suum conservetur illæsum, discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus quatenus, partibus convocatis, inquisita plenius et cognita veritate, utrumque faciatis sua diocesi manere contentum, contradictores per censuram ecclesiasticam appellatione postposita compescendo. Testes autem qui fuerint nominati, etc., usque perhibere. Quod si non omnes, etc., tu, frater episcope, cum eorum altero, etc.

Datum Laterani, v Idus Aprilis, pontificatus nostri anno decimo quinto.

XXX.

ARCHIEPISCOPO THESSALONICENSI, ET ELECTO DETNICIACENSI, ET THESAURARIO SANCTI DEMETRII THESSALONICENSIS.

Delegat cognitionem de injectione manuum violenta.

(Laterani, v Id. Aprilis.)

Venerabilis frater noster Zaratoniensis episcopus nobis conquerendo monstravit quod decanus et canonici Thebani eum multipliciter molestantes, ipsum præsumperunt multipliciter infamare quod bladum comburi fecit eorum, ac manu armata terram intrantes ipsius, et quemdam suum hominem capientes, ipsum afflictum crudeliter tradiderunt iudici sæculari, qui diu eundem detinuit mancipatum custodiae carcerali. Præterea dictus decanus et G. de Besens et G. de Pietavia canonici cum G. de Sancta Cruce castellano Thebano et quibusdam aliis laicis Thebanæ diocesis in domum ipsius episcopi nequiter irruentes, et manus temerarias injicientes in ipsum, quemdam hominem suum, quem propter eorum sævitiam brachiis tenebat propriis amplexatum, capere præsumperunt et arctæ custodiae manciparunt. Cum igitur hæc, si vera sunt, non debeamus conniventibus oculis pertransire, discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus quatenus vocatis qui fuerint evocandi, et inquisita plenius et cognita veritate, quod canonicum fuerit appellatione postposita statuat, facientes quod decreveritis per censuram ecclesiasticam firmiter observari. Si vero vobis constiterit de injectione manuum violenta, dictos sacrilegos tandiu appellatione remota excommunicatos publice nuntietis et faciatis ab omnibus arctius evitari, donec passo injuriam satisfecerint competenter, et cum vestrarum testimonio littera-

rum ad selem venerint apostolicam absolvendi. Quod si non omnes, etc., duo vestrum, etc.

Datum Laterani v Idus Aprilis, pontificatus nostri anno decimo quinto.

XXXI.

EPISCOPO TAVRINENSI, ET PRÆPOSITO SANCTI GAUDENTII NOVARIENSIS.

Cassat Ottonis imp. sententiam in episcopum Cumanum.

(Laterani, Non. Aprilis.)

Sicut ea quæ a Catholicis et devotis principibus rationabiliter ordinantur, firma debent et illibata servari, sic ea quæ a perfidis tyrannis improbe statuuntur, illo maxime tempore quo excommunicationis vinculo tenentur astricti, carere debent robore firmitatis, cum tales legitime nequeant jurisdictionis officium exercere ab unitate fidelium separati. Cum igitur Otto, non jam nominandus imperator, sed impius persecutor, cum suis fautoribus anathematis sit vinculo innodatus, et a debito fidelitatis ipsius absoluti sint universi, nos omnia quæ idem excommunicatus vel aliquis ejus officialis contra clericos vel Ecclesias statuit aut statuerit, sive contra principes aut eorum fautores, qui memorato tyranno suum subtraxerint obsequium ut libertatem et justitiam tam Ecclesiæ quam imperii tueantur, denuntiamus irrita et inania, eaque de communi fratrum nostrorum consilio auctoritate apostolica omnino cassamus. Specialiter autem sententiam quam idem Otto contra venerabilem fratrem nostrum Cumanum episcopum super causa quæ vertitur inter ipsum et capitaneos de Arzago, pro eo quod ad ipsius excommunicati præsentiam idem episcopus non accessit, cum vocatus fuisset ab eo, nequiter promulgavit, decernimus nullam esse, nec per eam aliquod Cumanæ Ecclesiæ in posterum præjudicium generari. Quocirca discretioni vestræ per apostolica scripta præcipiendo mandamus quatenus capitaneos ipsos, ut dictum episcopum vel ejus Ecclesiam occasione ipsius sententiæ non aggravent vel molestent, monitione præmissa per censuram ecclesiasticam appellatione remota cogatis.

Datum Laterani, Non. Aprilis, pontificatus nostri anno decimo quinto.

XXXII.

ABBATI MONASTERII SANCTI SEVERINI, EJUSQUE FRATRIBUS TAM PRÆSENTIBUS QUAM FUTURIS REGULAREM VITAM PROFESSIS IN PERPETUUM.

De confirmatione privilegiorum.

(Laterani, xii Kal. Maii.)

Piæ postulatio voluntatis, etc., usque indubitanter assumat. Eapropter, dilecti in Domino filii, vestris justis postulationibus clementer annuimus, et præfatum monasterium Sancti Severi a bonæ memoriæ Wilhelmo Sancieri quondam Wasconie comite (31) fundatum, et beato Petro ab eodem comite perpetuo jure oblatum, ad exemplar felicis memoriæ Pascha-

(31) Vide lib. xiii, Hist. Bearn. cap. 8 ubi charta foundationis refertur.

lis et Alexandri papæ prædecessorum nostrorum sub A
 beati Petri et nostra protectione suscipimus, et præ-
 sentis scripti privilegio communimus. In primis si-
 quidem statuantes ut ordo monasticus, qui secun-
 dum Deum et beati Benedicti Regulam in eodem
 monasterio, etc., usque inviolabiliter observetur.
 Præterea quascunque possessiones, etc. usque illi-
 bata permaneant. In quibus hæc propriis, etc. usque
 vocabulis : in episcopatu Adurensi Sancti Petri,
 Sancti Joannis, Sancti Germani et Sancti Joannis,
 Sancti Laurentii, Sanctæ Mariæ, Sancti Eugenii et
 Sanctæ Mariæ, Sancti Vincentii, Sancti Martini et
 Sancti Vincentii et Sancti Medardi, et aliam Sancti
 Medardi ecclesias; in episcopatu Aquensi, Sancti
 Martini, Sancti Petri et Sancti Martini, Sancti
 Joannis, Sancti Leonis et Sancti Vincentii eccle- B
 sias; in episcopatu Burdegalensi, Sanctæ Mariæ,
 Sanctæ Eulaliæ et Sanctæ Mariæ, et Sancti Michae-
 lis ecclesias; in episcopatu Basatensi, ecclesiam
 Sancti Laurentii; in episcopatu Agennensi Sancti
 Felicis, Sanctæ Fidis, Sanctæ Quintillæ, Sancti
 Christophori, Sancti Petri, et Sancti Joannis eccle-
 sias. Chrismavero, oleum sanctum, etc. usque vo-
 luerit exhibere. Alioquin liceat vobis quemcunque,
 etc. usque quod postulatur impendat. Missas sane
 publicas in eodem monasterio per episcopum fieri
 vel stationes celebrari præter abbatis ac fratrum
 voluntatem omnimodis prohibemus, ne in servo-
 rum Dei recessibus popularibus occasio præbeatur
 ulla conventibus. Ad hæc adjicimus ut alicui per-
 sonæ magnæ vel parvæ facultas non sit milites vel C
 pedites de villis eidem cœnobio pertinentibus in ho-
 stem vel expeditionem ducere, nec de sylvis, prati-
 landis, piscationibus, pinetis, et vineis censum quæ-
 rere vel arcetum. In parochialibus vero ecclesiis
 quas habetis, etc., usque temporalibus debeant re-
 spondere. Adjicimus autem ut nec episcopo vel epi-
 scoporum ministris liceat consuetudines novas
 præter abbatis ac fratrum voluntatem vel exactio-
 nes quaslibet in eodem monasterio ponere. Hoc
 quoque subjungimus, ut idem monasterium absque
 Romani pontificis licentia minime interdicto vel
 excommunicationi subdatur. Ad indicium autem
 hujus a Romana Ecclesia perceptæ libertatis quin-
 que solidos Pictaviensis monetæ nobis nostrisque D
 successoribus annis singulis persolvetis. Obeunte
 vero te, etc., usque secundum Dei timorem et beati
 Benedicti Regulam providerint eligendum. Decerni-
 mus ergo ut nulli omnino hominum, etc., usque om-
 nimodis profutura, salva sedis apostolicæ auctori-
 tate. Si qua igitur in futurum, etc., usque districtæ
 ultioni subiaceat. Cunctis autem eidem loco, etc.,
 usque præmia æternæ pacis inveniant. Amen.

Datum Laterani per manum Joannis, Sanctæ Ma-
 riæ in Cosmidin diaconi cardinalis, S. R. E. cancel-
 larii, XII Kal. Maii, indictione xv, Incarnationis
 Dominicæ anno 1212, pontificatus vero domini Inno-
 centii papæ III anno quinto decimo.

XXXIII.

SALIMBRIENSI EPISCOPO.

*Ut exhibeat sacramenta ecclesiastica quibusdam exem-
 ptis.*

(Datum Laterani, XVIII Kal. Maii.)

Cum Buccæ Leonis et de Blakerna ecclesiæ ad
 Romanam Ecclesiam nullo pertineant mediante;
 fraternitati tuæ per apostolica scripta mandamus
 quatenus chrisma, oleum sanctum, et alia eccle-
 siastica sacramenta, cum necesse fuerit studeas
 ipsis liberaliter exhibere.

Datum Laterani XVIII Kal. Maii, pontificatus nostri
 anno quinto decimo.

XXXIV.

DECANO ET CAPITULO SANCTI MACUTI DE BARRO.

Recipiuntur sub protectione B. Petri.

(Laterani, II Id. Aprilis.)

Cum a nobis petitur quod justum est et hone-
 stum, etc., usque ad debitum perducatur effectum.
 Eapropter, etc., usque inclinati, personas vestras et
 ecclesiam beati Macuti, in qua divino estis obsequio
 mancipati, cum his quæ in præsentiarum rationabi-
 liter possidet, aut in futurum justis modis præstante
 Domino, etc., usque nostra protectione suscipimus.
 Specialiter autem possessiones quas claræ memoriæ
 Henricus comes Trecensis fundator ipsius ecclesiæ
 pia liberalitate concessit eidem, sicut eas justè ac
 pacifice possidetis, vobis et eidem ecclesiæ per vos
 auctoritate apostolica confirmamus, etc., usque com-
 munimus. Libertates quoque ac immunitates, nec
 non rationabiles consuetudines in eadem ecclesia
 hætenus observatas, firmas vobis illibatas manere
 sancimus. Nulli ergo, etc. protectionis et confirma-
 tionis, etc., usque incursum.

Datum Laterani II Idus April., pontificatus nostri
 anno quinto decimo.

XXXV.

PRÆPOSITO, CUSTODI, ET SCHOLASTICO MONASTE-
RIENSIBUS.

De electione præpositi Bunnensis.

(Laterani, XI Kal. Maii.)

Dilectus filius F. Bunnensis canonicus in nostra
 proposuit præsentia constitutus quod electione Wil-
 helmi quondam in præpositum Ecclesiæ Bunnensis
 electi rationabiliter in præsentia nostra cassata,
 capitulo ejusdem Ecclesiæ ut ad electionem proce-
 derent dedimus in mandatis : qui cum in diversos
 contulerint vota sua, et ex hoc quæstio mota fuerit
 inter eos, causam ipsam l. archidiacono tunc can-
 tori Treverensi, et conjudicibus suis duximus com-
 mittendam de quorum assensu interveniente collu-
 dia inter partes, alter electorum duxerit alteri, pe-
 cunia mediante, cedendum, præstite tam ab electis
 quam ab electoribus, qui de pecunia illa portionem
 receperant, juramento quod factum hujusmodi fir-
 miter observarent; licet dictus canonicus postmo-
 dum contradixerit, et ad nostram audientiam ap-
 pellarit, præposituram ipsam cum præbendis et
 obedientiis suis protectioni apostolicæ supponendo,

Unde nobis idem canonicus humiliter supplicavit ut in irritum revocato quod per pravitatem simoniacam est præsumptum, eligendi potestate Bunnense capitulum privaremus, supradictum electum canonicè punientes, paratus obligare se ipsum ad poenam arbitrio iudicium moderandam, si non probaverit quod intendit. Quia vero nobis non constitit de præmissis, discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus quatenus, vocatis qui fuerint evocandi, et inquisita super his plenè veritate, causam ipsam sufficienter instructam, si de partium processerit voluntate, ad nostrum remittatis examen, præfigentes partibus terminum competentem quo nostro se conspectui repræsenterit æquitatis iudicium recepturæ. Alioquin eam, sublato appellationis obstaculo, sine canonico terminetis. Testes autem, etc., usque subtraxerint, per censuram eandem appellatione remota cogatis veritati testimonium perhibere. nullis litteris veritati et justitiæ præjudicantibus a sede apostolica impetratis. Quod si non omnes, etc. duo vestrum ea nihilominus exsequatur.

Datum Laterani, xi Kal. Maii, pontificatus nostri anno quinto decimo.

XXXVI.

ARCHIDIACONO PAPIENSI.

Ne iudices ab Ottone dati procedant.

(Laterani, vi Kal. Maii.)

Homines de domo Oxole Ecclesiæ Novariensi subiecti gravi nobis exposuere querela quod, cum N. de Castello Novariensis diœcesis eisdem gravamina plurima et injurias irrogasset, tandem volens addere afflictionem afflictis, ab Ottone dicto imperatore anathematizato et maledicto ad quosdam iudices commissionem obtinuit contra ipsos. Quocirca discretioni tuæ per apostolica scripta mandamus quatenus dictos iudices, ne contra dictos homines occasione ipsius commissionis procedant, monitione præmissa per censuram ecclesiasticam sublato cuiuslibet contradictionis et appellationis obstaculo compellere non omittas. Si vero ipsi iudices in contemptum mandati nostri aliter duxerint faciendum, quidquid per eosdem in hac parte fuerit ordinatum decernas auctoritate nostra irritum et inane.

Datum Laterani, vii Kal. Maii, pontificatus nostri anno quinto decimo.

XXXVII.

ABBATI DE NONANTULA MUTINENSIS DIOECESIS.

Confirmat reservationem vacaturæ præbendæ.

(Laterani, x Kal. Maii.)

Dilectus filius G. nobilis viri F. de Corrigha natus sua nobis petitione suggessit quod bonæ memoriæ Gerardus Albanensis electus apostolicæ sedis legatus eidem carenti omni ecclesiastico beneficio desiderans providere, collationem primæ præbendæ in Bononiensi Ecclesia vacaturæ tam suæ quam sedis apostolicæ donationi per suas litteras reservavit.

(52) Vide lib. xiii, epist. 160, et lib. xv epist. 108, 109.

Nos igitur volentes quod per eundem legatum provide factum est in hac parte obtinere debitam firmitatem, per apostolica tibi scripta mandamus quatenus illud facias auctoritate nostra inviolabiliter observari.

Datum Laterani, x Kal. Maii, pontificatus nostri anno quinto decimo.

XXXVIII.

EPISCOPO ET CAPITULO XANCTONENSIBUS.

De quadam præbenda Xanctonensi.

(Laterani, ii Kal. Maii.)

Cum de ordinanda Ecclesia vestra per dilectos filios archidiaconum et A. Fulcherii canonicos vestros ex parte una et magistros A. vestrum et P. decani Ecclesiæ vestræ procuratores ex altera habitus fuisset in præsentia nostra tractatus ex utriusque partis assertionem nobis consistit evidenter decem in eadem Ecclesia vacare præbendas quarum septem vacavere tandiu quod earum ad nos secundum statuta Lateranensis concilii est donatio devota. Nos ergo unam ex illis dilecto filio magistro Fulcherio archipresbytero de Mastatio conferentes, et facientes ipsum a præfatis procuratoribus in præsentia vestra recipi ad eandem, sic duximus statuendum, ut dilecti filii de Talemundo et de Batiaco abbates Pictavensis et Xanctonensis diœcesum et Hel. de Græcia canonicus Engolismensis, quibus super hoc dirigimus scripta nostra, revocato in irritum si quid de ipsis, postquam ad nos devoluta existit donatio eorundem, invenerint attentatum, reliquas sex personis idoneis conferant et assignent, et faciant appellatione remota tam præfatum Fulcherium quam illos quibus ipsi præbendas easdem contulerint pacifica ipsarum possessione gaudere; quod si tres aliæ per vos non fuerint ordinatæ, nec in ordinatione ipsarum poteritis concordare, ipsas personis idoneis sublato appellationis obstaculo assignare procurent, contradictores per censuram ecclesiasticam compescendo. Quocirca universitati vestræ per apostolica scripta mandamus atque præcipimus quatenus quod ab eis de dictis præbendis fuerit ordinatum ratum habentes, sine contradictione qualibet firmiter observetis.

Datum Laterani, ii Kal. Maii, pontificatus nostri anno xv.

XXXIX.

ARCHIEPISCOPO SENONENSI.

Scribitur vobis episcopis Aurelianensi et Antissiodorensi (52).

(Laterani, iii Id. Maii.)

Ex serie litterarum quas ad petitionem charissimi in Christo filii nostri Philippi, regis Francorum illustris tibi transmisimus pro relaxanda sententia interdicti quam venerabiles fratres nostri Aurelianensis et Antissiodorensis episcopi tulerant in diœceses suas perpendere potuisti, et etiam ipse rex ex litteris quas ipsi direximus cognoscere valuit mani-

festè quod intentionis nostræ non fuit ut sine causæ A cognitione in negotio ipso procederes, sed potius utriusque partis rationibus auditis et cognitis, juxta traditam tibi formam negotio finem imponeres competenter. Verum quia prætermissa forma iudicii, sicut ex parte ipsorum episcoporum fuit propositum coram nobis, in eodem negotio procedebas, iidem ad sedem apostolicam appellarunt. Quocirca fraternitati tuæ per apostolica scripta præcipiendo mandamus quatenus in statum pristinum revocato si quid post appellationem ad nos legitime interpositam in eorumdem episcoporum præiudicium existit attentatum, præfatam interdicti sententiam non permittas a quoquam temere violari, sed litteras quas eidem regi dirigimus tu ipse sibi fideliter et prudenter exponas, monens eum efficaciter et inducens ut pro divini nominis gloria et apostolicæ sedis honore pacem in regno suo conservet Ecclesiæ quæ nunc in multis aliis mundi partibus peccatis exigentibus perturbatur.

Datum Laterani, III Non. Maii, pontificatus nostri anno xv.

XL.

PHILIPPO ILLUSTRIS REGI FRANCORUM.

Ejusdem argumenti cum superiore.

(Laterani, III Non. Maii.)

(33) Eo te credimus erga Dominum Deum tuum et sanctam ejus ecclesiam fervore devotionis ascensum, sicque libertates Ecclesiasticas illibatas velle, ut virum catholicum, custodire quod si litteræ nostræ, quas pro venerabilibus fratribus nostris Aurelianensi et Antissiodorensi episcopis regiæ serenitati direximus expositæ tibi pleniter ac fideliter exstitissent, non utique necesse fuisset nos propter hoc tibi scribere iterato; cum firmam geramus fiduciam quod si episcopi memorati adversum te commisissent offensam pro Deo et propter Deum nobis donasses eandem, in his et majoribus etiam nobis gratiam faciendo, nec illud ad preces nostras corrigere distulisses quod contra eos diceris inordinate fecisse. Quod enim inordinate processeris contra eos ex modo spoliandi et causa et ex rebus etiam occupatis arguitur multis modis, sicut nobis est ex eorum parte suggestum. Ex modo siquidem, quia nec monitione nec citatione præmissa ipsos absentes nec convictos nec confessos de aliquo foris facto regalibus spoliati. Ex causa vero, quia eadem saisiri fecisti pro facto tantummodo alieno, super quo nec confessi fuerant nec convicti quod factum fuerit per eosdem; quin immo illud nec constat nec constitit existisse delictum. Ex rebus etiam occupatis quoniam quædam (34) alia quam regalia occupasti, quod episcopatibus non vacantibus tibi non licuit, etiam si episcopi deliquissent. Quod autem eos spoliaveris nondum confessos, nec convictos, vel ad satisfaciendum commonitos, ex tenore litterarum tuarum, quas præfatis episcopis direxisti mani-

festè perpenditur: in quibus continetur expresse quod militibus eorum præceperas ut irent cum baronibus illis quos ad quemdam locum duxeras destinandos, et quia illi ad præceptum tuum illuc accedere noluerunt, dixisti dictos episcopos erga te de exercitu defecisse, ac propterea illorum saisisti regalia et illa quæ in eis pertinent ad jurisdictionem terrenam. Ex eo ergo quod ipsorum militibus præcepisti ut cum aliis irent constat quod episcopi milites suos in tuum exercitum destinarunt, nec ex illis vel aliis verbis apparet quos iidem suis militibus prohibuerint aliquem tibi servitium exhibere quod facere debuissent. Et ex hoc quod dixisti eos de tuo exercitu defecisse, quia illorum milites ad præceptum tuum noluerunt accedere quo mandaras, et propter hoc regalia saisivisti, considera diligenter utrum recte decreveris adversus absentes et non monitos vel citatos, quin etiam ignorantes quod eorum milites deliquissent; cum et ipsi se tibi obtulerint juraturos quod iidem de illo exercitu secundum suas conscientias servitium tibi fecerant quod debebant, et iidem milites suos fecisse credebant. Ex eisdem quoque verbis apparet quod ex causa minus justa dictos episcopos spoliasti, quia pro facto militum, quod nec constat nec constitit fuisse delictum, vel quod factum fuerit ex episcoporum mandato. Super quo vidèris hactenus dubitasse; sicut apparet ex responsione quam in scriptis venerabilibus fratribus nostris Carnotensi et Trecenti episcopis tradidisti nostro apostolatu transmittendam, quamque ipsi nobis fideliter destinarunt. Super quo etiam a militibus præfati Aurelianensis episcopi certiorari petisti. Sed cum ipsi dixissent quod coram domino suo super hoc dicerent veritatem, a curia tua recesserunt immunes, et sic processisti de delicto nescius ad vindictam. Super eo autem quod tenis es excusare quod aliud non saisieris quam regalia, dicens quod quam cito regalia ad manus tuas deveniunt, domos et omnia facis saisiri, illud forte, cum sedem episcopalem vacare contingit, fieri tantummodo consuevit, et tunc non solummodo domos, verum etiam decimas et oblationes, nec non et quæque alia quæ invenis, facis omnino saisiri, et in quibusdam Ecclesiis confers præbendas vacantes. Quæ quidem constat non debere regalium nomine nuncupari; ad quæ, etiam si constaret episcopus deliquisse, sede nequaquam vacante manus non debueras extendisse. Cum ergo domos et domorum suppellectilem ac alia plurima quæ inter regalia numerari non debent saisieris, quorum partem restituisse ac partem adhuc retinere diceris occupatam, ex occupatione quidem rerum ipsarum minus rationabiliter processisse videris. Præterea ex præfata responsione, quam memoratis episcopis tradidisti, potest manifeste perpendi quod eis nec monitis nec citatis, nec convictis neque confessis de aliquo foris facto, ipsorum saisisti regalia, cum dixeris quod

(33) Vide lib. XIV, epist. 50.

(34) Episcopus falsa suggestisse papæ paret ex Rigordæ ad an. 1209.

in te non remansit, imo stetit per eos; quia postquam milites eorundem defecerunt de servitio exercitus faciendo, emendationem ipsorum vel satisfactionem per quadraginta dies expectare curasti. Ex quibus verbis manifeste præsumitur ipsos citatos vel convictos nullatenus existisse. Et quantum per quadraginta dies emendationem vel satisfactionem eorum te asseras expectasse, ipsi tamen ad exhibendum emendationem vel satisfactionem se teneri nullatenus æstimabant, eo quod nec se nec milites suos crediderant deliquisse; super quo juramentum celsitudini regis obtulerunt. Nec etiam videtur quod per quadraginta dies expectaris eosdem, cum ad Kalendas Augusti apud Medontam facta fuerit exercitus convocatio, et eodem mense regalia occuparis; sicut ex data litterarum tuarum, quas ipsis episcopis pro saisina regalium destinasti, evidenter apparet. Cum ergo taliter processeris contra eos, et iidem tam per seipsos quam per secretarios tuos necnon venerabiles fratres nostros Senonensem archiepiscopum et coepiscopos suos te monuerint diligenter, humiliter supplicantes ut faceres eis reddi regalia sic subtracta, paratis postmodum curiæ tuæ subire iudicium, sicut in talibus fieri consuevit, et tu supplicationes eorum nolisses admittere, ad sententiam interdicti, quam in terram tuam in eorum diocesisibus constitutam tulerunt, videntur non immerito processisse, cum iura et libertates Ecclesiarum suarum teneantur juramento præstito defensare. Pro cuius relaxatione non satis videris offerre, cum tantummodo iudicium in curia tua offeras ipsis remanentibus spoliatis, quod utique spoliati non debent de jure subire; cum etiam ex generali consuetudine regni tui fidelis a domino sine iudicio spoliatus nec diem ab ipso super spoliatione sua vel alio teneatur recipere nec in ipsius curia experiri. Nos ergo serenitatem tuam rogandam duximus et monendam, pro magno dono petentes quatenus pacem Ecclesiæ in tuo regno conserves, hoc maxime tempore quo ipsa in aliis multis regnis nimium perturbatur; ita quod dictis episcopis restitutis, et interdicti sententia relaxata, nisi hoc nobis velis ex toto donare, in curia tua de ipso negotio secundum approbatam consuetudinem cognoscatur; cumque aliis oporteat te intendere quæ ad honorem et commodum tuum magis respiciunt, expedias te ab istis, quæ tibi modicum afferunt utilitatis et audis; ne propter tantam patientiæ nostræ moram, ex qua propter favorem tuum dictorum episcoporum gravamen non solum dissimulasse, verum etiam neglexisse videmur, apostolicæ auctoritatis cogamur adhibere censuram. Quia quantumque necessitas nobis immineat, et tibi forte non minor, nolimus esse, juxta verbum prophetae, canes muli non valentes latrare (*Isa. lvi*), scientes quod beati sunt qui persecutionem patiuntur propter justitiam (*Matth. v*), quoniam cum probati

A fuerint, accipient coronam vitæ, quam repromisit Deus diligentibus se (*Jac. i*). Nec injuriosum reputes, sed potius gloriosum, prudenter corrigere quod improvide statuisti, quia non vivit homo sub cælo qui aliquando non excedat. Unde apud nos dicitur in proverbio generali quod « humanum est peccare, sed diabolicum perdurare (35). »

Datum Laterani, III Non. Maii, pontificatus nostri anno quinto decimo.

XLI.

ARCHIDIACONO, SUCCENTORI ET MAGISTRO R. DE REMIS
CANONICIS PARIENSIBUS.

De jure patronatus Ecclesiæ de Sanctis.

(Laterani, III Kal. Maii.)

B Dilecti filii abbas Sanctæ Genovefæ, W. archidiaconus, et B. canonicus Sancti Marcelli Parisiensis suis nobis litteris intimarunt quod cum prior et monachi de Columberis nobis conquerendo monstrassent quod venerabilis frater noster Meldensis episcopus, tunc electus, dilectum filium B. diaconum, quem per bonæ memoriæ prædecessorem ejus fecerant ordinari ad ecclesiam de Sanctis vacantem, in qua ipsi jus obtinent patronatus, ad canonicam præsentationem ipsorum admittere recusarat, quin potius T. intrusum tuebatur in ipsa in eorundem præjudicium et gravamen, nos eis dedimus in mandatis ut vocatis quos propter hoc cognoscerent evocandos, audirent causam, et eam appellatione remota sine canonico terminarent. Cum ergo partes propter hoc in eorum essent præsentia constitutæ, et pars monachorum proposuisset ad se jus patronatus ipsius Ecclesiæ pertinere, postulans præfatum diaconum, quem jam dudum dicto episcopo præsentarant, recipi ad eandem, super his et aliis quæ ad causam facere videbantur, et lite solemniter contestata, ipsi receptis testibus, et depositionibus eorum ac instrumentis diligenter inspectis, auditis confessionibus, et utriusque partis rationibus perspicaciter intellectis, de prudentum virorum consilio sententialiter decreverunt jus patronatus Ecclesiæ memoratæ ad præfatos priorem et monachos pertinere, ipsum episcopum condemnantes ut memoratum diaconum præsentatum ab illis reciperet ad eandem. Sed quoniam jamdictus episcopus sæpius requisitus eorum sententiæ parere contempsit, dicti iudices eundem diaconum qua fungebantur auctoritate ad præfatum Ecclesiam receperunt, ipsum episcopum a collatione ac institutione ecclesiasticorum beneficiorum, considerata ejus manifesta contumacia, suspendentes. Quocirca discretionis vestræ per apostolica scripta mandamus quatenus utramque sententiam, diffinitivam videlicet, sicut est justa, per censuram ecclesiasticam, suspensionis vero, sicut rationabiliter est prolata, usque ad satisfactionem condignam auctoritate nostra faciatis sublato appellationis obstaculo firmiter observari, non permittentes eundem diaconum su-

(35) Ex auctore libri De visitat. Infirm. lib. II. c. 5. inter opera S. Augustini.

per receptione sua per iudices ipsos facta temere A molestari. Quod si non omnes, etc. duo vestrum ea nihilominus exsequantur.

Datum Laterani, III Kal. Maii, pontificatus nostri anno quinto decimo.

XLII.

THESSALONICENSI ARCHIEPISCOPO.

Dimitriacensis electus absolvitur a vinculo.

(Laterani, Non. Maii.)

Veniens ad præsentiam nostram dilectus filius B., Thessalonicensis archidiaconus nobis humiliter supplicavit ut cum in Dimitriacensem episcopum fuisset electus, et ipsius electio confirmata, nec episcopatum ipsum posset pacifice obtinere, illum a vinculo quo Dimitriacensi Ecclesiæ tenebatur, absolvere dignaremur. Cum igitur ibidem proficere nequeat in officio pastoralis, quanquam in primis ipsius petitioni non duxerimus annuendum, quia tamen institit vehementer, ipsum a vinculo absolvimus supradicto.

Datum Laterani, Non. Maii, pontificatus nostri anno quinto decimo.

XLIII.

CAPITULO PANORMITANO.

De electione episcopi.

(Laterani, VI Id. Maii.)

Cum nuper Parisius Panormitanus electus cum quibusdam ex fautoribus suis in nostra esset præsentia constitutus et Gentilis de Pretorio concanonice vester contra factum electionis et personam ipsius postularet audiri, nos eis dilectos filios Petrum tituli Sancti Marcelli presbyterum et Joannem Sanctæ Mariæ in Via Lata diaconum cardinales deputavimus auditores. Coram quibus lite inter eos legitime contestata, dum vellemus in illa procedere, ipse potius abire præsumpsit quam causæ insistere terminandæ mandatum nostrum transgrediens, per quod ei districte præcepimus ut ad nostram rediret præsentiam pro expediendo negotio memorato. Consideratis igitur universis quæ circa factum electionis et personam ipsius consideranda cognovimus, ipsum ab ecclesiæ vestræ regimine decrevimus amovendum. Et ne ipsa pastoris solatio diutius maneat viduata, discretioni vestræ per apostolica scripta præcipiendo mandamus quatenus invocata Spiritus sancti gratia perso-

nam idoneam per electionem canonicam præficiatis vobis infra triginta dies post susceptionem præsentium in pastorem. Alioquin dilecto filio nostro Gregorio Sancti Theodori diacono cardinali apostolicæ sedis legato nostris damus litteris in mandatis ut ipse vobis virum idoneum præficiat in pastorem; contradictores, si qui fuerint, per censuram ecclesiasticam sublato appellationis obstaculo compescendo.

Datum Laterani, VI Idus Maii, pontificatus nostri anno quinto decimo.

Super hoc scriptum est eidem G. Sancti Theodori diacono cardinali ut si prædictum capitulum mandatum nostrum neglexerit adimplere, ipse eis virum idoneum præficiat in pontificem; contradictores, si qui fuerint, per censuram ecclesiasticam sublato appellationis obstaculo, compescendo.

XLIV.

ATHENIENSI ET THEBANO ARCHIEPISCOPI, ET DECANO DE THEBIS.

Ut ablata restituantur Ecclesiæ Mothoniensi.

(Laterani, V Id. Maii.)

Venerabilis frater noster Mothoniensis episcopus nobis conquerendo monstravit quod T. miles et quidam alii Mothonensis, Coronensis, Amiclensis diocesium quædam de terris et possessionibus Mothoniensis Ecclesiæ, ipso de licentia nostra in itinere beati Jacobi constituto, in ipsius præjudicium occuparunt. Nolentes igitur ipsum episcopum suo jure fraudari, discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus quatenus invasores prædictos ad restitutionem rerum occupatarum debitam eidem episcopo faciendam, monitione præmissa, per censuram ecclesiasticam, sublato appellationis obstaculo, compellatis. Testes autem, etc., usque simili districtione cessante appellatione cogatis perhibere testimonium veritati. Quod si non omnes... duo vestrum, etc.

Datum Laterani, V Idus Maii, pontificatus nostri anno quinto decimo.

XLV.

BITURICENSI ARCHIEPISCOPO (36).

Adversus episcopum Burdegalensem.

(Laterani, XVI Kal. Junii.)

Diligenter auditis et perspicaciter intellectis quæ tu et dilectus filius magister Amaneus procurator

(36) *Bituricensi.* Avaricensi qui regit in spiritualibus Biturigas Cubos, sicut Burdegalensis Biturigas Viviscos non villicos ut vult Cujac. ad c. ult. *De dilation.* qui Ουιβίτικοι a Ptolomeo, et Vivisca gens ab Auson. in Mosella dicuntur. Ex hac epistola patet quo tempore inchoata fuerit lis inter eodem archiepiscopos super jure primatiæ, quæ deinde contestata fuit, non cœpta, ut vult ibidem Cujacius, sedente Gregorio papa nono anno Domini 1226, ubi decretum ejusdem pontificis super hac quæstione continetur, sed adhuc incertæ litis exitus sententiæ religiosam fidem desiderat. Atque hæc quidem ab archiepiscopo Bituricensi coram pontif. Max. dici possunt, olim Viviscos Biturigum Cuborum fuisse Coloniam: Μόνον γὰρ δὴ τὸ τῶν Βιτουρίγων ἔθνος ἐν Αχοῦτιοῖς τάνοις ἀλλόουλεν καὶ οὐ συντελεῖ αὐτοῖς, apud Strabon. lib. IV. Deinde cum Aquitania triplex fuerit

ex itinere Antonini, et Biturigum civitas primæ Aquitaniæ sit metropolis, prima caput Biturix, Aquitaniam secundam et Novempopulaniam, quæ tertia est Aquitania, et metropolis earumdem primati suo subjici debere ex c. *Nulli c. Provinciarum*, distinct. 99, ad instar patriarchæ Lugdunensis qui primæ sedis pontifex primatum super quatuor Lugdunenses per annorum longa curricula obtinuisse dignoscitur; subnectit non insolita sibi patriarchæ nomen dari, cum Nicolaus papa secundum Nicænas regulas Sigedodum Narbonensem archiepiscopum sibi patriarchæ subjiciat c. *Conquestus*. 9, q. 3, et Boetius De auctor. mag. consil. n. 52 et 53 solum archiepiscopum Bituricensem patriarcham et primatem Galliarum vocari jure optimo posse protestatus sit.

Hujus actionis molimina in hunc modum, excep-

venerabilis fratris nostri Burdegalensis archiepiscopi coram nobis proponere voluisti super sententia quam auctoritate (37) primatiæ in eundem archiepiscopum promulgasti (38), suspendendo (39) ipsum ab officio metropolitanae dignitatis pro eo quod ad iuum vocatus concilium (40) accedere non curavit, nec pro se aliquem responsalem idoneum destinare, de communi fratrum nostrorum (41) consilio sententiam ipsam ratam habemus et usque ad satisfactionem idoneam præcipimus observari; hoc ad cautelam expresso, quod lis coram nobis non de pri-

tionis adminiculo elidere tentat Burdegalensis archiepiscopus: Civitatem ejus ecclesie præest, licet colonia fuerit, ejusdem juris censi potuisse, ac Biturigum; quæ sibi privilegia et ornamenta sicuti Roma Constantinopoli et aliis civitatibus dare debuit l. i De jure Ital. urb. Constantinop.; C. Theod. l. i, G. De privil. urbis Constantinop.; l. i, vi et vii. De censibus, καὶ τὴν νέαν Ἰουστινιάνου πόλιν ἔχειν τὸ δίκαιον τῆς Κωνσταντινουπόλεως in concil. Ephes. c. 59, 6 in Trullo. Nec obstat denominatio facta a Nicolao papa, nec decisio Boetii, cum in dicto c. *Conquestus* suæ sedis mentio facta non fuerit, et res inter alios acta nemini nocere debeat, Boetiique decisio solo παραδόξω non rei veritate aut senatusconsulti auctoritate nitatur. Postremo libera voce sibi hanc epistolam minime obesse profitetur, utpote quæ privati et alterius præsulis Burdegalensis abdicationem ad tempus præ se ferat, licet confirmatio super jure primatiæ (de qua quæstio) vires suas non commiserit. Quæ omnia perturbato naturæ ordine præcepit Innocentius III in hac epistola et lib. xvi, epist. 6, et Gregorius nonus in dicto c. ult. *De dilatione*, etc., venerabilis de dolo et contum. et in c. *humilis* De majorit. et obedient. sicuti Honorius tertius controversiam de primatis inter Toletanum et Brachariensem archiepiscopos in Hispania c. *Coram* De restit. in integ. pontif. opt. max. Urbani VIII judicio examinanda reliquere, ac tandem aliquando decidenda est quæstio ex vestigiis Alexandri papæ tertii, qui, idum Cantuariensis et Eboracensis archiepiscopi sibi primatum Angliæ vindicarent, prohibitionis litteras ad petitionem Cantuariensis (qui primatum obtinuit) Eboracensi direxit c. 1, ut lite pendente nihil innovetur, ut scilicet sacre Πολιτείας ordo ecclesiasticus rite servetur. Nec enim in eadem provincia plures patriarchæ, ut metropolitæ constitui debent, sed unus ἐξάρχος διοικήσεως ex concil. Chalced. c. 9 et 17. Nam et olim (si sacra Christianorum ritibus irreligiosis contaminare datum est) sacrificuli dæmonum, qui æmulationis desiderio Dei sponsam suspiciebant ἀρχιερέα habuere ut patet ex V. I. Divionensi.

Μίτρας ἐν ὀργάνῳ χῶμα τὸ σῶμα καλύπτει
Χονδονακτος ἱερέων ἀρχηγου, δυσσεβῆς ἀπέχου, etc.

Quod si quis astruat plures primates dari ex Evangelio Histor. eccles. lib. iv, c. 11, τοὺς τῶν πόλεων Ἐπισκόπους τοῖς ἰδίοις Ἐξάρχοις ἐπέσθαι. Respondeo metropolitanos ut loquar cum Hincmaro epist. 6, c. 5, primates multoties in sacris canonibus appellari, ut in c. 4, 7 et 9, q. 3. Metropolitanus primatis curam suscipit, et in l. Decernimus C. De sacros. Eccles. privilegium metropolitanum vel patriarchicum dicitur, secundum quæ eleganter Zonaras ad dictum can. Τινὲς μὲν ἰσὺν ἐξάρχους τῶν διοικήσεων, τοὺς Πατριάρχας εἶναι φασίν, ἄλλοι δὲ τοὺς Μητροπολίτας. Nec dicendum patriarchas sive primates in Ecclesia Orientali ejusdem dignitatis fuisse qua pollebant metropolitani in Ecclesia Africana. Si

Amatia, sed de sententia existit ventilata. Nulli ergo etc., diffinitionis, etc., usque incursurum.

Datum Laterani, xvi Kal. Junii, pontificatus nostri anno quinto decimo.

XLVI.

EPISCOPO MOTHONIENSI.

De residentia canonicorum.

(Laterani, v Id. Maii.)

Proposuistis nobis in nostra præsentia constitutus quod licet canonici tui suarum percipiant redditus præbendarum, ab ecclesie obsequio se subducunt;

quidem hæc Προτεύοντας suos et primates ut Numidia et Mauritania Sitifentis in cod. Can. Eccles. Afric. c. 17, et Μητροπολίτας distinctos habuit, quibus Ἐπισκόποις φανερώτατα ἐπέμψαν in epistola ejusdem concilii ad Cælestinum papam I. Dicamus igitur plurimum imperio, unius potestatem præferri debere. Ut enim Lugdunensis sub quo consilium Matisconense celebratum c. 20 ejusdem in quatuor Lugdunenses (adde Maximam Sequanorum) quas olim solus proconsul administrabat, primam habet; sic et unus primas Biturigum exploso altero in triplici Aquitania constitui debet ut ad similitudinem patriarchæ Antiocheni τῆς ἀνατολικῆς διοικήσεως ἐξάρχου omissio Thema qui dicitur Tyri πρωτόθρονος c. 14, concil. Chalced. a metropolitæ solus patriarcha conveniatur, et ab eodem formatae et dimissoriae τετύπωμέναι καὶ συστάτικαι ex triplici Aquitania petantur.

(37) *Auctoritate*, c. *Si episcopus* 18, q. 2.

(38) Vide infra epist. 150 et lib. xvi, epist. 63 et l. i *Galliae Christ.* pag. 174.

(39) *Suspendendo*, c. *Si quis* et seqq. ead. distinct.

(40) *Concilium provinciale*, c. *Sicut olim* De accus. et denuntiatio. quod placet per singulas provincias bis in anno fieri propter Ecclesie causas et altercationum solutiones c. *Propter* 18, distinct. Καλῶς ἔχειν ἔδοξεν ἑκάστου ἑνιαυτοῦ κατὰ ἑκάστην ἐπαρχίαν δις τοῦ ἔτους συνόδους γίνεσθαι. ex concilio Nicæno c. 5 et c. 9 concilii Antiocheni. Quoniam non oportet negare audientiam roganti c. *Si episcopus* 11, q. 2; sed in Gallia per triennii spatium solum indicitur ex ordinatione regia Blesensi c. 10 et 14 secundum ea quæ dicuntur c. *In singulis* de statu monach.

(41) *Fratrum nostrorum* Narbonensis ex dicto c. *Conquestus* 9, q. 3, qui sub imperio Visigothorum Toletani archiepiscopi conciliis ex mandato cum suffraganeis interfuit c. *Inter* 10, q. 3 et Conc. Tolet. Nigerius Narbonensis metropolitanus cum provincialibus subscripsit, ita ut pudere eum non debeat si Bituricensi archiepiscopo vero ac legitimo primati morem gerat, Tolosanum quoque antistitem fratrum nomine contineri putarim, cui jus metropolitæ dedit Joannes papa XXII cum antea suffraganeus esset archiepiscopi Narbonensis. Nam in beneficiis divisio habet quis eadem jura, quæ habebat in integris, Franc. de Pavinis apostilla in extravag. ad apostolatus: Continebuntur et metropolitæ secundæ Narbonensis et Augustæ Ausciorum in Novempopulania seu tertia Aquitania, sub qua, non sub secunda ut in Chronico Isidori, Tolosam primæva ætate Ecclesie comprehensam fuisse comperimus ex Severo Sulpitio archiepiscopo Bituricensi. Verba facturus coram vobis Aquitanis mundis et politis in homilia ad Tolosates, qui etiam mundi usque in hunc diem ἰδίῳ τρόπῳ appellantur. Quibus metropolitæ addæ eorundem suffraganeos in prima et secunda (quæ curta et longa Aquitania dicebatur), et in Novempopulania opere et verbo docentes.

debitam residentiam in eadem minime facientes. A Nolentes igitur ipsam ecclesiam fraudari obsequio servitorum, fraternitati tuæ per apostolica scripta mandamus quatenus canonicos supradictos ad debitam residentiam in dicta ecclesia faciendam monitione præmissa per subtractionem beneficiorum appellatione remota compellas.

Datum Laterani, v Idus Maii, pontificatus nostri anno quinto decimo.

XLVII.

ARCHIEPISCOPO PATRACENSI, ET EPISCOPO AMICLENSI.

Adversus decanum Mothoniensem.

(Laterani, v Id. Maii.)

Venerabilis frater noster Mothoniensis episcopus nobis denuntiando monstravit quod decanus suus, B qui reatu perjurii et adulterii publice irretitur, in quosdam monachos et presbyteros injecit manus temere violentas, committens præter hæc talia quæ canonicam correctionem exposcunt, et licet super his dictus decanus admonitus exstiterit sæpius ab eodem, ex eo tamen excessus proprios aliquatenus non correxit, sed extrema ipsius deteriora prioribus postmodum sunt effecta. Quia vero hæc, si vera sunt, non debemus clausis oculis pertransire, fraternitati vestræ per apostolica scripta mandamus quatenus partibus convocatis, et inquisita super præmissis et cognita veritate, quod canonicum fuerit appellatione postposita statuatis, facientes quod decreveritis per censuram ecclesiasticam firmiter observari.

Datum Laterani, v Idus Maii, pontificatus nostri anno quinto decimo.

XLVIII.

ARCHIEPISCOPO ET B. ARCHIDIACONO, P. CANTORI THESSALONICENSIBUS.

De causa Ecclesiæ Calidoniensis.

(Laterani, xv Kal. Junii.)

42) Exposita nobis venerabilis fratris nostri Sidoniensis episcopi querimonia patefecit quod cum venerabilis frater noster archiepiscopus Larissenus Ecclesiam Calidoniensem de mandato nostro concessisset eidem, venerabilis frater noster episcopus Dimicensis super hoc ad nostram audientiam appellavit, sed appellationem interpositam nec per se nec per alium est legitime prosecutus. Ideoque discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus quatenus partibus convocatis audiatis causam et appellatione remota sine canonico decidatis, facientes quod statueritis per censuram ecclesiasticam firmiter observari. Nullis litteris veritati et justitiæ præjudicantibus a sede apostolica impetratis. Quod si non omnes... tu, frater archiepiscope, cum eorum altero, etc.

Datum Laterani, xv Kal. Junii, pontificatus nostri anno quinto decimo.

(42) Vide lib. II, epist. 114.

XLIX.

ARCHIEPISCOPO ARELATENSI, ET SANCTI ÆGIDII ET PSALMODII ABBATIBUS NEMAUSENSIS DIOECESIS.

De electione abbatis Sancti Victoris Massiliensis.

(Laterani, XII Kal. Junii.)

Dilecti filii G. abbas Sancti Pontii et B. monachus procuratores monasterii Sancti Victoris Massiliensis ad nostram præsentiam accedentes, postulationem ac electionem quam per se ac alios confratres eorum de abbate Sancti Stephani Bononiensis canonice celebratam ac approbatam a delegatis a nobis iudicibus asserebant, postulabant auctoritate apostolica confirmari, plurimas et diversorum litteras deprecatorias exhibentes, quarum interventu promovere petitionem propositam cum instantia nitebantur, qui nobis de hunc eorum petitionem non admittentibus in hac parte, cum fratres ipsos, etsi super hoc zelum Dei, non tamen secundum scientiam, noverimus habuisse, porrexerunt alias litteras continentes quod dicti monasterii fratres duas electiones seu nominationes eodem tempore successive, tamen canonice ac concorditer, celebrarant, unam videlicet de abbate prædicto puram, aliam vero de [Bonifilio] priore Sancti Honorati Arelatensis, viro utique honesto, bene litterato, et ad singula circumspecto, conditionem hujusmodi apponentes, si videlicet abbatem eundem non possent forsitan obtinere. Unde supplicabant instanter ut cum conditio jam exstaret, eorum a nobis postulatione super dicto abbate repulsa, electionem prioris ipsius confirmare misericorditer dignaremur. C Eis igitur et B. de Novis quondam monacho et majori priori dicti monasterii ac aliis duobus monachis qui se super hoc opponebant eisdem electionem ipsam minus canonicam asserentes, tum quia de persona minus idonea, tum quia eis absentibus fuerat celebrata, dilectos filios nostros Gualam tituli Sancti Martini et Petrum tituli Sanctæ Cæciliæ presbyteros cardinales concessimus auditores. In quorum præsentia procuratores prædicti processum electionis, sicut dictum est superius, proponentes, confirmari præmissam electionem cum instantia postulabant. Monachi vero præfati contra electionem eandem quod eis absentibus fuerat celebrata, contra personam vero electi quædam honestati contraria proponentes, excommunicationis sententiam a dictis iudicibus in se latam ipso jure non tenere dicebant; tum quia post appellationem ad nos legitime interpositam lata fuit, tum quia ex tribus iudicibus quibus fuerat causa commissa, duo tantummodo processerunt, tertio quod decisioni causæ interesse volebat per suas litteras protestante. Contra quos sic procuratores excipiebant præfati, quod non tenebantur imo potius non debebant super his prædictis monachis respondere, cum et omnes excommunicationis vinculo tenerentur, et duo ex eis nihil haberent cum monasterio ipso commune, a quo eos sententia judicialis

exclisit, sicut ex litteris eorundem iudicum et tenore sententiæ apparebat. Ex abundantia tamen ad prædicta taliter respondebant. Primo, quod ex prædicta causa non poterat nec debebat obesse quod electioni non interfuerant monachi memorati, consequenter ea quæ in personam electi objecerant penitus falsa erant, super ipsius honestate ac idoneitate testimonia plurima fide digna et valde idonea in nostra præsentia offerentes, et confitentes post appellationem iudices processisse; quos ea potuisse procedere ratione dicebant quia interdicta fuerat appellatio in rescripto, et quia in appellationis libello nullum allegabant monachi supradicti gravamen, sicut ejus series ostendebat. Duos quoque processisse sine tertio fatebantur, et ex eo ipsos potuisse procedere asserebant quia mandatum apostolicum continebat in fine quod si omnes interesse non possent, duo exsequi negotium procurarent, nec sibi retinuisse poterat iudex tertius ut decisioni negotii interesset in executionis mandati apostolici præjudicium et tam grave ipsius monasterii detrimentum, cum res videlicet talis esset cujus dilatio ipsum monasterium in confusionem maximam adducebat. Quod iidem procuratores ratione multiplici ostendere nitentur, asserentes quod et hoc ipsum fuerat præsentate capitulo a quibusdam fratribus sanioris consilii coram dictis iudicibus propositum et petitum, ne ab eis decisio causæ ac ordinatio monasterii differretur, sed secundum quod eis erat injunctum, reformationi dicti monasterii celerius providerent. Unde ipsos asserebant non tam voluntarios quam coactos ad supplicationem capituli processisse. Nos igitur his et aliis quæ nobis fideliter relata fuerant ab eisdem cardinalibus intellectis, per apostolica vobis scripta mandamus quatenus cæteris capitulis quæ in sententia iudicum continentur in suo robore duraturis, summam et sine omni iudiciorum strepitu inquirentes de electione sollicitè veritatem, si eam inveneritis canonice de persona idonea celebratam, non obstantibus his quæ sæpèdicti monachi opponerent, ipsam sublato cujuslibet contradictionis et appellationis obstaculo confirmetis. Alioquin de alia persona idonea et honesta eidem monasterio faciatis auctoritate apostolica infra quadraginta dies per electionem canonicam provideri; mandatum apostolicum taliter impleturi quod in novissimo districti examinis die dignam retributori omnium super hoc possitis reddere rationem. Quod si non omnes... duo vestrum ea nihilominus exsequantur.

Datum Laterani, xii Kal. Junii, pontificatus nostri anno decimo quinto.

I.

PHILIPPENSI ARCHIEPISCOPO.

De revocandis alienationibus.

(Laterani, xv Kal. Junii.)

Proposivisti nobis in nostra præsentia constitutus quod nonnullæ possessiones et alia bona ecclesiæ tuæ per præcessores tuos et alios minus legitime sunt dis-

A tracta in ipsius ecclesiæ non modicum detrimentum. Volentes igitur ecclesiæ Philippensis utilitatibus providere, fraternitati tuæ præsentium auctoritate concedimus quatenus ea quæ taliter alienata repereris valeas appellatione postposita legitime revocare.

Datum Laterani, xv Kal. Junii, pontificatus nostri anno decimo quinto.

In eundem modum scriptum est pro archiepiscopo Serrensi.

LI.

BALDUINO ARCHIDIACONO THESSALONICENSI.

Ei confirmat archidiaconatum.

Cum a nobis petitur, etc., usque perducatur effectum. Eapropter, dilecte in Domino fili, tuis justis precibus inclinatus, archidiaconatum Thessalonicensis ecclesiæ, sicut ipsum juste possides et quiete, devotioni tuæ auctoritate apostolica confirmamus et præsentis scripti patrocinio communitimus. Nulli ergo... confirmationis, etc., usque incursum.

Datum Laterani, xv Kalend. Junii, pontificatus nostri anno decimo quinto.

LII.

RADULPHO THESAURARIO CITRENSI.

Ei confirmat thesaurariam.

Justis petentium desideriis, etc., usque effectu prosequente complere. Eapropter, dilecte in Domino fili, tuis justis postulationibus inclinatus, thesaurariam Citrensis ecclesiæ, sicut ipsam juste possides et quiete, devotioni tuæ auctoritate apostolica, etc., usque incursum.

Datum Laterani, xv Kalend. Junii, pontificatus nostri anno decimo quinto.

LIII.

ARCHIEPISCOPO THEBANO ET DAVALIENSI EPISCOPO, ET IECANO DAVALIENSI.

Ut abbates Græci obediant archiepiscopo Corinthiensi.
(Laterani, xii Kal. Junii.)

B Ex parte venerabilis fratres nostri Corinthiensis archiepiscopi fuit propositum coram nobis quod abbates Græci Corinthiensis diocesis debitam sibi obedientiam et reverentiam, superbiam accensi spiritu, non impendunt. Quocirca præsentium vobis auctoritate mandamus quatenus abbates jam dictos ut ipsi archiepiscopo reverentiam et obedientiam debitam impendere non postponant, monitione præmissa per censuram ecclesiasticam sublato appellationis obstaculo compellatis. Quod si non omnes... duo vestrum, etc.

Datum Laterani, xii Kal. Junii, pontificatus nostri anno decimo quinto.

LIV.

CLERO ET POPULO NAZAROCENSI

Ut obediant episcopo Sidoniensi.

Cum episcopatus vester sit pastoralis sollicitudine destitutus, eum venerabili fratri nostro Sidoniensi episcopo duximus committendum injungentes eidem ut ea quæ spectant ad curam officii pastoralis vobi

vigilanter studéat exhibere. Ideoque discretioni vestrae per apostolica scripta præcipiendo mandamus quatenus ei sicut prælato vestro intendatis humiliter et devote. Alioquin noveritis nos venerabilibus fratribus nostris Thebano archiepiscopo et Zaratoniensi et Cardicensi episcopis in mandatis dedisse ut vos ad id monitione præmissa per censuram ecclesiasticam appellatione remota compellant.

Datum Laterani, XII Kal. Junii, pontificatus nostri anno decimo-quinto,

Super hoc scriptum est in eundem fere modum Sidoniensi episcopo, usque duximus committendum, fraternitati tuæ per apostolica scripta mandantes quatenus ea quæ spectant ad curam officii pastoralis gregi tibi commisso vigilanter sic studeas exhibere ut magis comprobetis prodesse in omnibus quam præesse.

Super hoc scriptum est in eundem fere modum Thebano archiepiscopo, et Zaratoniensi et Cardicensi episcopis, usque intendant humiliter et devote. Quocirca fraternitati tuæ per apostolica scripta præcipiendo mandamus quatenus si dicti clerus et populus quod mandavimus neglexerint adimplere, exhibere ipsi episcopo reverentiam et obedientiam contententes, vos eos ad id monere diligentius et inducere procuretis, et si opus fuerit, per censuram ecclesiasticam appellatione remota cogatis. Quod si non omnes, etc., duo vestrum, etc.

Scriptum est in eundem fere modum Larissensi archiepiscopo. Cum episcopatus Nazarcensis sit pastoralis, etc., usque studeat exhibere. Quocirca fraternitati tuæ per apostolica scripta mandamus quatenus ipsi episcopo fraterna charitate assistens, non permittas eundem super dicto episcopatu a aliquo molestari.

LV.

JOAN. EPISCOPO MOTHONIENSI, EJUSQUE SUCCESSORIBUS
CANONICE SUBSTITUENDIS IN PERPETUUM.

Recipitur sub protectione sedis apostolicæ.

(Laterani, XIII Kal. Maii.)

Cum a nobis petitur, etc., usque perducatur effectum. Eapropter, venerabilis in Christo frater episcopo, tuis justis postulationibus clementer annuimus, et Mothoniensem ecclesiam, cui, Deo auctore, præesse dignosceris, sub beati Petri et nostra protectione suscipimus et præsentis scripti privilegio communimus, statuantes et quascunque possessiones, quæcunque bona eadem Ecclesia, etc., usque illibata permaneant, in quibus hæc, etc., usque vocabulis. Locum ipsum in quo præfata Ecclesia sita est cum omnibus pertinentiis suis, ecclesiam Sancti Georgii cum pertinentiis suis, ecclesiam Sanctæ Annæ cum omnibus pertinentiis suis, possessiones vallis Mothoniensis et de Valetogue, possessiones de Corseval cum pertinentiis suis, casale quod vocatur Miquelis, casale quod vocatur Murmura cum omnibus pertinentiis suis possessiones de Asagora, de Aldescqui, de Nielines, de Levoudist, de Escaminges, de Boucham et de Lestaronæ

A cum omnibus pertinentiis earundem. Decernimus ergo ut nulli omnino hominum fas sit præfata Ecclesiam, etc., usque usibus omnimodis profutura, salva sedis apostolicæ auctoritate et Patracensis archiepiscopi canonica justitia. Si qua igitur in futurum, etc., usque districtæ ultioni subjaceat. Cunctis autem eidem loco, etc., usque præmia æternæ pacis inveniant. Amen.

Datum Laterani per manum Joannis Sanctæ Mariæ in Cosmidin diaconi cardinalis, S. R. E. cancellarii, XIII Kalend. Maii, indictione XV, incarnationis Dominicæ anno 1212, pontificatus vero Domini Innocentii papæ III anno decimo quinto.

LVI.

WILLELMO PHILIPPENSI ARCHIEPISCOPO, EJUSQUE SUCCESSORIBUS CANONICE SUBSTITUENDIS IN PERPETUUM.

Recipitur sub protectione sedis apostolicæ.

(Laterani, XI Kal. Junii.)

Si humilitatis exemplum studueris imitari, sacrosanctæ Romanæ Ecclesiæ matri tuæ reverentiam et obedientiam impendendo, sicut Philippenses Apostolus exhortatur: *Hoc, inquit, in vobis sentite quod et in Christo Jesu, qui cum in forma Dei esset, non rapinam arbitratus esse se æqualem Deo, exinanivit se formam servi accipiens, factus obediens usque ad mortem, mortem autem crucis, absque dubio exaltaberis apud eum qui superbis resistit, humilibus autem dat gratiam; propter quod exaltavit illum Deus, et donavit illi nomen quod est super omne nomen, ut in nomine Jesu omne genu flectatur cælestium, terrestrium et infernorum, quia Dominus Jesus est in gloria Dei Patris (Philipp. II.).* Hanc igitur formam doctrinæ quam Apostolus tradidit Philippensibus tu eorum factus antistes diligenter observa, ne ab obedientiæ bono, ad quod nuper Philippensis Ecclesia est reversa, de cætero avertatur, memor semper illius gratiæ specialis quam tibi dignanter impendimus, cum a Nazarcensi Ecclesia te transtulimus ad metropolim Philippensem, teque propriis manibus consecravimus in pontificem, et pallio insignivimus, pontificalis videlicet officii plenitudine, ut nihil tibi ex aliqua parte desit quod ad metropolitanam pertineat dignitatem. Quia vero, venerabilis frater in Christo, nos suppliciter exorasti ut eandem Philippensem Ecclesiam, cui Deo auctore præesse dignosceris, dignaremur apostolici privilegii munimine roborare, nos tuis justis postulationibus annuentes, eam sub beati Petri et nostra protectione suscipimus et præsentis scripti privilegio communimus, statuantes ut quascunque possessiones, quæcunque bona eadem Ecclesia, etc., usque illibata permaneant, in quibus hæc, etc., usque vocabulis: locum ipsum, etc., usque pertinentiis suis, casale quod dicitur Candaca cum omnibus pertinentiis suis, abbatias, piscaturas, terras et vineas quas habet apud Chrysopolim, casale quod dicitur Stravo, casale quod dicitur Pravicaresta, casale quod dicitur domus quæ dicitur Platon, casale quod dicitur Ca-

resta, cum omnibus pertinentiis suis, ecclesias quas habet in castro Christopoli. Episcopatus quoque inferius adnotandos Ecclesie tue metropolitico jure subjectos tibi tuisque successoribus nihilominus confirmamus, videlicet Eleutheropolim, Casiropolim, Polistros, Vilikios, Morenos. Palleo vero quod tibi ex apostolicæ sedis benignitate contulimus infra tuam ecclesiam ad missarum solemniam uti memineris his diebus, videlicet Nativitate Domini, festivitate protomartyris Stephani, Circumcisione Domini, Epiphania, hypapanti, Dominica in ramis palmarum, Cœna Domini, Sabbato sancto, Pascha, feria secunda post Pascha, Ascensione, Pentecoste, tribus festivitibus beatæ Mariæ, natali beati Joannis Baptistæ, solemnitatibus omnium apostolorum, commemoratione Omnium Sanctorum, dedicationibus Ecclesiarum, consecrationibus episcoporum, ordinationibus clericorum, ecclesie tue principalibus festivitibus, et consecrationis tue anniversario die. Jura quoque ac bona ejus, dignitates et libertates ipsius, nec non antiquas et rationabiles consuetudines auctoritate apostolica confirmamus, et tam tibi quam eidem ecclesie firma et illibata manere sancimus. Cœmeteria quoque ecclesiarum earumque beneficia, etc., usque censura canonica compescatur. Prohibemus insuper ne presbyteri capellani ecclesiarum, etc., usque irritum habeatur. Prohibemus insuper ne interdictos vel excommunicatos tuos, etc., usque oporteat ligatum absolvi. Decernimus ergo ut nulli omnino hominum, etc., usque usibus omnimodis profutura, salva sedis apostolicæ auctoritate. Si qua igitur in futurum, etc., usque districtæ subiaceat ultioni. Cunctis autem eidem loco, etc., usque præmia æternæ pacis inveniant. Amen.

Datum Laterani per manum Joannis Sanctæ Mariæ in Cosmidin diaconi cardinalis, S. R. E. cancellarii, xi Kal. Junii, indictione xv, Incarnationis Dominicæ anno 1212, pontificatus vero domini Innocentii papæ III anno quinto decimo.

LVII

ARNULPHO SARRENSI ARCHIEPISCOPO, EJUSQUE SUCCESSORIBUS CANONICE SUBSTITUENDIS IN PERPETUUM.

Recipitur sub protectione sedis apostolicæ.

(Laterani, viii Kal. Junii.)

Quanto devotius Sarrensis Ecclesia in apostolicæ sedis obedientia nunc persistit, ad quam nuper est Domino faciente reversa, tanto propensius eam cupimus honorare, ut affluentem in nobis paternæ benignitatis affectum se gaudeat invenisse. Quocirca, venerabilis frater in Christo, tuam volentes personam propensius honorare, te ad Sarrensem metropolim ab Ecclesia transtulimus Thermopilensi, teque apud sedem apostolicam constitutum palleo insignivimus, pontificalis videlicet officii plenitudine, ut nihil tibi ex parte aliqua desit quod ad metropolitice pertineat dignitatem. Quia vero nos suppliciter exorasti ut eandem Sarrensem Ecclesiam, cui, Deo auctore, præesse dignosceris, dignaremur apostolici privilegii munimine roborare, nos tuis justis

PATROL. CCXVI.

A postulationibus annuentes, eam sub beati Petri et nostra protectione suscipimus et præsentis scripti privilegio communimus, statuentes ut quascunque possessiones, etc., usque illibata permaneant. Palleo vero quod tibi ex apostolicæ sedis benignitate contulimus infra tuam ecclesiam ad missarum solemniam uti memineris iis diebus, videlicet Nativitate Domini, festivitate protomartyris Stephani, Circumcisione Domini, Epiphania, hypapanti, Dominica in ramis palmarum, Cœna Domini, Sabbato sancto, Pascha, feria secunda post Pascha, Ascensione, Pentecoste, tribus festivitibus beatæ Mariæ, natali beati Joannis Baptistæ, solemnitatibus omnium apostolorum, commemoratione Omnium sanctorum, dedicationibus ecclesiarum, consecrationibus episcoporum, ordinationibus clericorum, ecclesie tue principalibus festivitibus, solemnitatibus beatorum Theodori Stratilatis et Theodori Tyronis martyrum, et consecrationis tue anniversario die. Ad hæc, ipsi Sarrensi metropoli suam provinciam confirmamus. Jura quoque ac bona ejus, dignitates et libertates ipsius, nec non antiquas et rationabiles consuetudines auctoritate apostolica roboramus, et tam tibi quam eidem ecclesie firma et illibata manere sancimus. Cœmeteria quoque ecclesiarum earumque beneficia nullus hæreditario jure possideat. Quod si quis facere contenderit, censura canonica compescatur. Prohibemus autem ne presbyteri capellani, etc., usque irritum habeatur. Prohibemus insuper ne interdictos vel excommunicatos, etc., usque oporteat ligatum absolvi. Decernimus ergo ut nulli omnino hominum, etc., usque usibus omnimodis profutura, salva sedis apostolicæ auctoritate. Si qua igitur in futurum, etc., usque districtæ subiaceat ultioni. Cunctis autem eidem loco, etc., usque præmia æternæ pacis inveniant. Amen.

Datum Laterani per manum Joannis Sanctæ Mariæ in Cosmidin diaconi cardinalis, S. R. E. cancellarii, viii Kal. Junii, indictione xv, Incarnationis Dominicæ anno 1212, pontificatus vero domini Innocentii papæ III anno quinto decimo.

LVIII.

GUALTERO CORINTHIENSI ARCHIEPISCOPO, EJUSQUE SUCCESSORIBUS CANONICE SUBSTITUENDIS IN PERPETUUM.

Recipitur sub protectione sedis apostolicæ.

(Laterani, xi Kal. Junii.)

Quanto diligentius et utilius vas electionis et doctor gentium Corinthiorum instruxit Ecclesiam, sicut ejus ad illos epistolæ missæ declarant, tanto studiosius et cautius nos oportet insistere ut eam in ipsius forma doctrinæ sub apostolicæ sedis magisterio conservemus, quæ nuper eandem ad ipsius obedientiam revertentem affluentem benignitate suscepit. Quocirca, venerabilis frater in Christo, propter specialem ipsius Corinthiensis Ecclesie charitatem tuam volentes personam propensius honorare, propriis manibus consecravimus in pontificem, et palleo insignivimus, pontificalis videlicet officii plenitudine, ut nihil tibi ex aliqua parte desit quod ad

metropolitica pertinet dignitatem. Quia vero nos suppliciter exorasti ut eandem Corinthiensem Ecclesiam, cui, Deo auctore, præesse dignosceris, dignaremur apostolici privilegii munimine roborare, nos tuis justis postulationibus annuentes, eam sub beati Petri et nostra protectione suscipimus et præsentis scripti privilegio communimus, statuantes ut quascunque possessiones, etc., usque illibata permaneant; in quibus hæc, etc., usque vocabulis: Locum ipsum, etc., usque pertinentiis suis, casale quod dicitur Enoria, casale quod dicitur Petricia, casale quod dicitur Palagia, casale quod dicitur Calesmata, casale quod dicitur Cyrilla, casale quod dicitur Snehyna, casale quod dicitur Sorados, casale quod dicitur Lavenicia, casale quod dicitur Clenna, casale quod dicitur Sarman, casale quod dicitur Crata, casale quod dicitur Quarrata, et casale quod dicitur Saudyca, cum omnibus pertinentiis eorundem. Episcopatus quoque inferius adnotandos Ecclesie tuæ metropolitico jure subjectos tibi tuisque successoribus nihilominus confirmamus, videlicet Cephalonensem, Jacint. Damelant. Malavesia, Argos, Gilas et Gimenes. Palleo vero quod tibi ex apostolicæ sedis benignitate contulimus infra tuam ecclesiam, etc., usque solemnitatibus beatorum Theodori et Stratilatis martyrum et consecrationis tuæ anniversario die. Ad hæc, ipsi Corinthiensi metropoli suam provinciam confirmamus. Jura quoque ac bona ejus, dignitates et libertates ipsius, nec non antiquas et rationabiles consuetudines auctoritate apostolica roboramus, et tam tibi quam eidem ecclesie firma et illibata manere sancimus. Cœmeteria quoque ecclesiarum, earumque beneficia, etc., usque censura canonica compescatur. Prohibemus autem ne presbyteri capellani, etc., usque irritum habeatur. Prohibemus insuper ne interdictos vel excommunicatos, etc., usque oporteat ligatum absolvi. Decernimus ergo ut nulli omnino hominum, etc., usque usibus omnimodis profutura, salva sedis apostolicæ auctoritate. Si qua igitur in futurum, etc., usque districtæ subiaceat ultioni. Cunctis autem eidem loco, etc., usque præmia æternæ pacis inveniant. Amen.

Datum Laterani per manum Joannis Sanctæ Mariæ in Cosmidin diaconi cardinalis, S. R. E. cancellarii, xi Kal. Junii, indictione xv, Incarnationis Dominicæ anno 1212, pontificatus vero domini Innocentii papæ III anno quinto decimo.

LIX.

JACOBO ARCHIDIACONO CORINTHIENSI.

Confirmat ei archidiaconatum.

(Laterani, x Kal. Junii.)

Cum a nobis petitur, etc., usque perducatur effectum. Eapropter, dilecte in Domino fili, tuis justis postulationibus grato concurrentes assensu, archidiaconatum Corinthiensem, quem per venerabilem fratrem nostrum Coriathiensem archiepiscopum es canonice assecutus, sicut ipsum juste possides et quiete, devotioni tuæ auctoritate apostolica confirmamus et præsentis scripti privilegio communimus.

A Nulli ergo, etc., confirmationis, etc., usque incursum.

Datum Laterani, x Kal. Junii, pontificatus nostri anno quinto decimo.

LX.

THEBANO ARCHIEPISCOPO ET ZARATONIENSI ET DAVALIENSI EPISCOPO.

Committitur eis quædam causa.

(Laterani, xii Kal. Junii.)

B Venerabilis frater noster Corinthiensis archiepiscopus proposuit coram nobis quod eo ad regimen Ecclesie Corinthiensis assumpto, decanus et canonici ejusdem ecclesie obtinuerunt ab eo callide circumvento medietatem omnium decimarum monasteriorum et papatum in quibus tres monachi vel pauciores morantur sibi, salva tamen sedis apostolicæ auctoritate, concedi. Verum quia ex concessione hujusmodi dictus archiepiscopus se sentit enormiter esse læsum, nobis humiliter supplicavit ut super hoc ei providere misericorditer dignaremur. Quocirca fraternitati vestræ per apostolica scripta mandamus quatenus vocatis qui fuerint evocandi, et inquisita super his et cognita veritate, quod canonicum fuerit appellatione postposita statuatis, facientes quod statueritis per censuram ecclesiasticam firmiter observari. Quod si non omnes, etc., duo vestrum, etc.

Datum Laterani, xii Kalend. Junii, pontificatus nostri anno decimo quinto.

LXI.

ARCHIEPISCOPO PATRACENSI ET AMICLENSEI EPISCOPO.

Ut suffraganei Corinthienses obediant suo archiepiscopo.

(Laterani, xv Kal. Junii.)

C Cum venerabilem fratrem nostrum Corinthiensem archiepiscopum ad propria cum gratiæ nostræ plenitudine remittamus, venerabilibus fratribus nostris suffraganeis ejus nostris dedimus litteris in præceptis ut eidem tanquam metropolitano suo debitam obedientiam et reverentiam impendere non omittant. Quocirca fraternitati vestræ per apostolica scripta mandamus quatenus si dicti suffraganei præceptum nostrum neglexerint adimplere, vos eos ad id monitione præmissa per censuram ecclesiasticam appellatione remota cogatis.

Datum Laterani, xv Kal. Junii, pontificatus nostri anno decimo quinto.

LXII.

CAPITULO CORINTHIENSI

Ut obediant archiepiscopo suo.

(Laterani, xv Kal. Junii.)

D Cum venerabilem fratrem nostrum Corinthiensem archiepiscopum ad propria cum gratiæ nostræ plenitudine remittamus, universitati vestræ per apostolica scripta præcipiendo mandamus quatenus eidem tanquam archiepiscopo vestro debitam obedientiam et reverentiam impendere procuretis. Alioquin noveritis nos venerabilibus fratribus nostris archiepiscopo Patracensi et Amiclensi episcopo

in mandatis dedisse ut vos ad id monitione præmissa per censuram ecclesiasticam appellatione remota compellant.

Datum Laterani, xv Kal. Junii, pontificatus nostri anno decimo quinto.

Super hoc scriptum est eisdem archiepiscopo et episcopo, ut si capitulum ipsum præceptum nostrum neglexerit adimplere, ipsi eum ad id monitione præmissa per censuram ecclesiasticam appellatione remota compellant.

LXIII.

EPISCOPO DE JACINTHO.

Ut obediat eidem archiepiscopo.

(Laterani, xv Kal. Junii.)

Cum venerabilem fratrem nostrum Corinthiensem archiepiscopum ad propria cum gratiæ nostræ plenitudine remittamus, fraternitati tuæ per apostolica scripta mandamus, quatenus eidem tanquam metropolitano tuo debitam obedientiam et reverentiam impendere non omittas. Alioquin noveris nos venerabili fratri nostro episcopo Cephaloniæ et dilectis filiis archidiacono et magistro L. canonico de Andrevilla in mandatis dedisse ut te ad id monitione præmissa per censuram ecclesiasticam appellatione remota compellant.

Datum Laterani, xv Kal. Junii, pontificatus nostri anno decimo quinto.

Scriptum est super hoc eisdem ut si dictus episcopus de Jacintho quod mandatum est ei neglexerit adimplere, ipsi cum ad id monitione præmissa per censuram ecclesiasticam appellatione remota compellant. Quod si non omnes, etc., tu ea frater episcopo, cum eorum altero, etc.

LXIV.

EPISCOPO CEPHALONIÆ.

Super eodem.

(Laterani, xv Kal. Junii.)

Cum venerabilem fratrem nostrum Corinthiensem archiepiscopum, etc., *ut supra in eundem modum, usque* impendere non omittas. Alioquin noveris nos archiepiscopo Patracensi et archidiacono et magistro L. canonico de Andrevilla in mandatis dedisse ut te ad id monitione præmissa per censuram ecclesiasticam appellatione remota compellant.

Datum Laterani, xv Kal. Junii, pontificatus nostri anno decimo quinto.

In eundem modum scriptum est eisdem. Cum venerabilem, etc., usque non omittat. Quocirca discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus quatenus si dictus episcopus præceptum nostrum neglexerit adimplere, vos eum ad id monitione præmissa per censuram ecclesiasticam appellatione remota posita compellatis. Quod si non omnes, etc., tu ea, frater archiepiscopo, cum eorum altero, etc.

LXV.

NOBILI VIRO GAUFRIDO DE VILLA ARDUINI.
Ut restituat bona Ecclesiæ Corinthiensi.

(Laterani, xv Kal. Junii.)

Cum quædam casalia, possessiones, homines, abbatias, ecclesias, etc., alia bona Corinthiensi Ecclesiæ dicaris non sine tuæ periculo animæ ac ipsius præjudicio retinere, nobilitatem tuam, monendam duximus et hortamur, per apostolica tibi scripta mandantes quatenus illius intuitu qui tibi manus suas magnifice ampliavit, ac pro reverentia beati Petri et nostra, venerabili fratri nostro Corinthiensi archiepiscopo restituens ipsa bona, et compellens ad restitutionem debitam alios potestate tibi tradita detentores, eundem archiepiscopum et Ecclesiam suæ curæ commissam taliter contra impugnantium malitiam protegas et defendas quod ipsa Ecclesia sub tuo patrocinio ab incursibus hostium conquiescat, et tua exinde prudentia possit non immerito commendari. Alioquin venerabilibus fratribus nostris Thebano archiepiscopo et episcopo et dilecto filio decano Davaliensibus dedimus in mandatis ut te ad id monitione præmissa per censuram ecclesiasticam appellatione remota, justitia mediante, compellant.

Datum Laterani, xv Kal. Junii, pontificatus nostri anno decimo quinto.

In eundem modum scriptum est super hoc eisdem, usque non immerito commendari. Quocirca discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus quatenus si dictus nobilis mandatum nostrum neglexerit adimplere, vos eum ad id monitione præmissa per censuram ecclesiasticam appellatione remota, justitia mediante, cogatis. Quod si non omnes, etc., duo vestrum, etc.

LXVI.

NOBILI VIRO O. DE ROCCA.

De eodem.

(Laterani, xv Kal. Junii.)

Cum quædam casalia, possessiones, homines, etc., *ut supra, usque non immerito commendari. Alioquin venerabilibus fratribus nostris Thebano archiepiscopo et episcopo et dilecto filio decano Davaliensibus dedimus in mandatis ut te ad id monitione præmissa per censuram ecclesiasticam appellatione remota, justitia mediante, compellant.*

Datum Laterani, xv Kal. Junii, pontificatus nostri anno decimo quinto.

In eundem modum scriptum est super hoc eisdem, usque non immerito commendari. Quocirca discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus quatenus si dictus nobilis, etc., usque in finem ut in præcedenti conclusione.

LXVII.

SANCTÆ MARIE IN REGULA ET SANCTI PAULI ABBATIBUS,
ET PRÆPOSITO IMOLENSI.

Judices sæculares non posse cognoscere de decimis.

(Laterani, x Kal. Junii.)

Dilectus filius præpositus Nonantulanus transmissa

nobis conquestione monstravit quod cum venerabilis frater noster Mutinensis episcopus possessores et colonos terrarum de Seneida, quarum decimæ ad Nonantulanam plebem pertinere noscuntur, super solutione decimarum ipsarum coram iudicibus sæcularibus convenisset, idem contra præfatum episcopum super hoc ad dilectum filium abbatem Sancti Stephani et coniudicem suum nostras litteras impetravit: qui præfatis iudicibus inhibere curarunt ne in negotio ipso procederent, cum huiusmodi causa ad forum sæculare minime pertineret. Sed memorati iudices, eorum inhibitione contempta, homines supradictos in decimarum solutionem sententialiter condemnarunt. Quocirca discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus quatenus si est ita, sententias a sæcularibus iudicibus super re spirituali contra sanctiones canonicas promulgatas auctoritate nostra sublato appellationis obstaculo decernatis irritas et inanes, inhibentes episcopo memorato et clericis suis ne sententiis a sæcularibus iudicibus super decimis promulgatis utantur. Quod si non omnes, etc., duo vestrum, etc.

Datum Laterani, x Kal. Junii, pontificatus nostri anno decimo quinto.

LXVIII.

ABBATI ET FRATRIBUS SANCTÆ MARIE DE PARVO PONTE BRUNDUSIN. PRÆMONSTRATENSIS ORDINIS.

Confirmat donationem eis factam.

(Laterani, x Kal. Junii.)

Cum a nobis petitur, etc., usque perducatur effectum. Eapropter, dilecti in Domino filii, etc., usque concurrentes assensu, terras, vineas, homines, domum, molendinum et alia bona quæ nobilis vir N. de Sancto Audomaro apud Thebas et casale quod dicitur Hermocastrum, pia vobis devotione concessit, sicut ea juste ac pacifice possidetis, vobis et per vos Ecclesiæ vestræ auctoritate apostolica confirmamus et præsentis scripti patrocinio communitus. Nulli ergo, etc., confirmationis usque incursum.

Datum Laterani, x Kal. Junii, pontificatus nostri anno decimo quinto.

XIX.

THESSALONIGENSI ET PHILIPPENSI ARCHIEPISCOPI, ET EPISCOPO SITHONIENSI.

Scribitur pro episcopo Cardicensi.

(Laterani, viii Kal. Junii.)

(43) Olim venerabili fratre nostro Cardicensi episcopo, cum rediisset post labores, captiones et angustias plurimas Romaniam, Jerosolymitani Hospitalis fratribus faciente quasdam obtentas a nobis litteras præsentari super eo quod ipsi episcopatum suum cum castro Cardicensi et res alias detinentes nec restituere volunt ei, nec de perceptis a promotionis suæ tempore proventibus, quos in usus proprios converterunt, in aliquo subvenire, ipsi earum latore graviter vulnerato, turpiter ipsas litteras pro-

A jecerunt, et comminantes ipsum interficere asserabant quod pro nullis litteris vel mandato episcopatum prædictum ei aliquatenus resignarent, quamdam insuper præter hæc detinentes in Armiro cum suis pertinentiis abbatiam quam nos duximus eidem episcopo concedendam. Propter quod idem episcopus factus pauper et ad extremam deductus inopiam, exsul ab episcopatu suo compellebatur et adhuc compellitur mendicare. Verum cum venerabilis frater noster Atheniensis archiepiscopus et coniudices ejus delegati a nobis eundem episcopum causa rei servandæ in possessionem castri prædicti et pertinentiarum ipsius ac casalium omnium et possessionum ad ecclesiam Cardicensem pertinentium induxissent, fratres ipsos, quia contumaciter resistebant, excommunicationis vinculo innodarunt. Cum autem postmodum dictus episcopus et quidam de fratribus Hospitalis coram dilecto filio Benedicto tituli Sanctæ Susannæ presbytero cardinale, quem eis in nostra præsentia constitutis dedimus auditorem, aliquandiu litigassent, tandem venerabili fratri nostro Neopatrenci episcopo et coniudicibus suis causam super his commisimus terminandam. Qui, sicut præsentatæ nobis eorum litteræ continebant, legitime in negotio procedentes, post trinam citationem partium, latam in fratres ipsos excommunicationis sententiam, quia nolebant possessiones Cardicensis ecclesiæ injuste detentas ipsi episcopo restituere, confirmarunt. Sed ipsi ad consuetæ fraudis astutias se vertentes, cum eodem episcopo pariter venerabilis fratris nostri episcopi et dilecti filii archidiaconi Davaliensis arbitrio se taliter, sicut ex eorum litteris accepimus, commiserunt quod nisi videlicet infra festum Pentecostes proximo tunc futurum prolatum ab eis arbitrium observarent, et ducentiarum marcarum pœnam quæ in compromisso statuta fuerat solverent, et excommunicationis prædictæ vinculo tenerentur. Implorantibus demum ipsis fratribus a præfato Neopatrenci et suis coniudicibus se absolvi, ac promittentibus præstito juramento quod usque ad festum Pentecostes quod tunc proximo sequebatur possessiones Cardicensis ecclesiæ restituerent universas, alioquin datæ sententiæ subjacerent, ipsi absolventes eosdem, eis ante juramenti præstationem in expensis factis ab eodem episcopo condemnatis firmiter injunxerunt ut fructus ab ipsius episcopi promotione perceptos ei restituere integre procurarent.

Qui juramenti religione contempta, non solum dictas possessiones restituere noluerunt, verum etiam excommunicationis sententiam, in quam eos conditio præmissa reduxit, penitus contemnescentes, a divinorum celebrationibus hactenus non cessarunt. Accedentes igitur ad locum personaliter ipsi arbitri, sicut nobis eorum litteræ reserarunt, taliter sunt utriusque partis intellectis rationibus arbitrati quod tertiam partem castri Cardicensis cum libero introitu

(43) Vide infra epist. 71, 80 et lib. xiii, epist. 120, et lib. xvi, epist. 115.

et exitu suo, prout in instrumento confecto exinde continetur, episcopo adjudicarunt eidem; ita quod ipsi fratres totum castrum perficere, munire ac tueri amodo suis sumptibus tenerentur, usum aquæ cisternæ consistentis ibidem communem episcopo et fratribus decernentes. Ecclesiam vero castri ejusdem, cum territorio circa se certis finibus intercluso, eidem episcopo per arbitrium concesserunt. Et cognito per testes idoneos quod domus de Armiro, quæ Valestino dicitur, fuerat abbatia, ipsam sine crastica adjudicaverunt eidem episcopo perpetuo possidendam, mandantes ut ipsius episcopi homines, cum rebus ablatiis eidem, ei sine difficultate qualibet redderentur, et injungentes insuper quod duo molendina cum perceptis ex eis medio tempore fructibus et quingentas libras purgati bombasii restituerent ipsi episcopo, cum quorundam fructuum quantitate. In fructibus quoque, quos de terra ipsius episcopi a promotionis suæ tempore per indigenas loci juratos fratres ipsos percepisse constabat, et in expensis quas eorum faciente malitia idem episcopus in eundo et redeundo a sede apostolica fuerat subire coactus, fratres condemnantes eosdem, de medietate usque ad festum Pentecostes proximo tunc futurum, et de residuo usque ab subsequens festum Assumptionis beatæ Virginis a fratribus ipsi episcopo decreverunt. Ex hujus ergo prolatione arbitrii moti plurimum fratres ipsi, alterum arbitrorum, episcopum scilicet, interficere sunt conati; alteri vero ad partes eorum ad pronuntiandum arbitrium accedenti, quia reprehendit eosdem ex eo quod sæpéfato Cardicensi, qui ad suam justitiam prosequendam in festo Pentecostes ad locum accesserat, mortis insidias præpararunt, gravibus præmissis contumeliis sunt carceris angustiam comminati. Cæterum, cum demum ipsi iudices ad episcopi clamores ipsius ad locum personaliter accedentes, ipsum in possessionem quorundam casalium, possessionum, hominum et decimarum, quæ per depositiones plurium fide dignorum testium pertinere constabat ad Cardicensem ecclesiam, induxissent, fratres prædicti non solum ea in quorum possessionem idem episcopus per eosdem delegatos inductus exstitit tenerunt, verum etiam quibusdam aliis possessionibus et rebus ecclesiæ Cardicensis, quarum ipse pacifica possessione [gaudebat, per violentiam spoliarunt, insurgentes cum armatorum multitudine in delegatos eosdem et ad interneccionem eorum tam Latinorum quam Græcorum populum concitantes.

Qui cum postmodum elapso mense et amplius eundem episcopum ad nostram audientiam appellassent, suæ appellationi terminum præfigentes, ipse episcopus nostro se curavit conspectui præsentare; sed ipsi Hospitalarii nec venerunt, nec miserunt aliquem responsalem. Propter quod idem episcopus, præter alia, passus est damna plurima et expensas. Cum igitur sæpéfatus episcopus, qui pro ecclesiæ suæ jure tuendo captiones, spoliationes, alia quoque

A gravia, pericula terra et mari sæpius est perpessus, jam non possit ulterius, exhaustus rebus et affectus angustiis, laborare, præsertim cum quoties novos præceptores ad partes illas contingit accedere, toties ipsius angustiae innoventur, nobis humiliter supplicavit ut ejus laboribus et periculis finem imponere dignaremur. Quocirca fraternitati vestræ per apostolica scripta præcipiendo mandamus quatenus prædictum episcopum in possessionem rerum petitarum causa rei servandæ auctoritate apostolica inducatis, et inductum tueri per districtiorem ecclesiasticam firmiter procuretis, et dictos fratres ad pœnam ducentarum marcarum in compromisso statutam eidem episcopo persolvendam per censuram canonicam compellentes, eosdem sicut excommunicatos faciatis ab omnibus arctius evitari, et ne illi qui talia præsumpserunt, de sua valeant malitia gloriari, ipsos ad satisfaciendum nobis de contemptu cum vestrarum testimonio litterarum ad nostram præsentiam dirigatis, contradictores, si qui fuerint, per excommunicationis sententiam compescendæ. Sublato in omnibus supradictis omni subterfugio appellandi. Quod si non omnes, etc., duo vestrum ea nihilominus exsequantur.

Datum Laterani, viii Kal. Junii, pontificatus nostri anno decimo quinto.

LXX.

ABBATI ET FRATRIBUS DE LOCEDIO.

Restituitur eis quædam possessio.

(Laterani, viii Kal. Junii.)

C Dilectus filius nobilis vir W. marchio Montisferati sua nobis insinuatione monstravit quod claræ memoriæ pater ejus, dum adhuc viveret, monasterio vestro cœnobium de Curhiat, quod erat in regno suo prope Thessalonicam constitutum, cum assensu bonæ memoriæ Soffridi tituli Sanctæ Praxedis presbyteri cardinalis, tunc apostolicæ sedis legati, quantum in eo fuit, pro suorum concessit remedio peccatorum: quod etiam idem cardinalis prout potuit confirmavit. Postmodum autem dilecto filio fratre Rog. monacho vestro cum quibusdam aliis fratribus suis illud vice Locediensis monasterii possidente, charissimus in Christo filius noster Constantinopolitanus imperator illustris prædictos fratres de monasterio ipso violenter ejecit. Quia vero dissolvi nolumus nec debemus quod in favorem religionis factum est intuitu pietatis, venerabilibus fratribus nostris Philippensi et de Serra archiepiscopis nostris damus litteris in mandatis quatenus monasterium ipsum vobis restituere obstaculo appellationis sublato procurent, contradictores censura ecclesiastica compescendo. Nos enim volentes ut ordinis Cisterciensis religio, quæ tanquam vitis abundans palmites suos longe lateque diffudit, et velut lucerna non absconsa sub modio perlucide radios claritatis ostendit, in Romanicæ partibus propagetur, ut oves quæ de novo sunt in unum reductæ, patrem qui est in cœlis glorificent, cum Latinos viderint sanctioris vitæ propositum elegisse, statuimus quod per vos in-

dicto monasterio de cætero serventur Cisterciensis A ordinis instituta, ut temporibus nostris melius in partibus illis religio Christiana proficiat, et instituta regularia per vos de die in diem et propagentur fortius et amplius convalescant. Decernimus ergo ut nulli omnino hominum, etc., usque incursum.

Datum Laterani, viii Kal. Junii, pontificatus nostri anno decimo quinto.

Scriptum est in eundem modum Philippensi et Sarenensi archiepiscopis. Dilectus filius nobilis vir W. marchio Montisferrati, etc., usque intuitu pietatis, fraternitati vestræ per apostolica scripta mandamus quatenus monasterium ipsum fratribus de Lochedio, sublato cujuslibet appellationis obstaculo, restituere procuretis, contradictores censura ecclesiastica compescendo. Nos enim volentes, etc., usque amplius convalescant.

In eundem fere modum scriptum est super hoc imperatori Constantinopolitano illustri. Dilectus filius nobilis vir W. marchio Montisferrati, etc., usque intuitu pietatis, serenitatem tuam rogamus atque monemus, per apostolica tibi scripta mandantes quatenus dictos fratres super dicto monasterio non molestes, sed eos habens propensius commendatos, a malefactorum incursum protegas et defendas. Nos enim volentes, etc., usque amplius convalescant.

LXXI.

NOBILI VIRO GAUFRIDO DE VILLA ARDUINI PRINCIPI
ACHAÏÆ.

Ejusdem argumenti cum epistola 69.
(Laterani, viii Kal. Junii.)

Cum plerunque expediat ut mandati ecclesiastici contemptores ad observandum quod ecclesiastica censura decrevit temporalis terrore gladii compellantur, nobilitatem tuam rogandam duximus atque monendam quod, cum nos venerabilem fratrem nostrum Cardicensem episcopum in possessionem rerum illarum, de quibus inter ipsum ex parte una et fratres Hospitalis Jerosolymitani ex altera quæstio vertebatur, mandamus induci, eum in eadem possessione manuteneas et tuearis inductum, non permit- tens ipsum super eadem possessione a dictis fratribus vel aliis molestari.

Datum Laterani, viii Kal. Junii, pontificatus nostri anno xv.

In eundem modum scriptum est nobili viro comiti Bertholdo. Cum plerunque, etc., usque molestari.

In eundem modum scriptum est illustri Constantinopolitano imperatori. Cum ad vindictam malefactorum, laudem vero bonorum, gladium susceperis bajulandum, et plerunque expediat ut mandati ecclesiastici contemptores, etc., usque compellantur, serenitatem tuam rogandam duximus atque monendam quatenus cum nos venerabilem fratrem nostrum Cardicensem episcopum, etc., usque molestari.

LXXII.

ARCHIEPISCOPO LARISSENO.

Ecclesia Dimitriac. commendatur episcopo Cardicensi.
(Laterani, viii Kal. Junii.)

Venerabilis frater noster Cardicensis episcopus proposuit coram nobis quod tu ad mandatum nostrum Dimitriacensem Ecclesiam cum suis pertinentiis eidem multam inopiam patienti liberaliter contulisti. Volentes igitur factum tuum per te ipsum fortius stabiliri, fraternitati tuæ per apostolica scripta præcipiendo mandamus quatenus quod per te auctoritate nostra provide noscitur esse factum, firmiter facias observari.

Datum Laterani, viii Kal. Junii, pontificatus nostri anno decimo quinto.

LXXIII.

ARCHIEPISCOPO LARISSENO, ET EPISCOPO SITHONIENSI,
ET ARCHIDIACONO CERMOPILENSI.

Adversus archiepiscopum Patracensem.
(Laterani, viii Kal. Junii.)

Venerabilis frater noster Cardicensis episcopus proposuit coram nobis quod, cum pro venerabili fratre nostro Patracensi archiepiscopo ad sedem apostolicam laborando graves labores subierit et expensas, idem archiepiscopus recompensare sibi pro laboribus et expensis quas subiit contradicit, contra juramentum præstitum veniendo. Ideoque discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus quatenus partibus convocatis audiat causam, et appellatione postposita sine canonico terminetis, facientes quod decreveritis per censuram ecclesiasticam firmiter observari. Testes autem, etc., usque testimonium perhibere. Quod si non omnes, etc., duo vestrum, etc.

Datum Laterani viii Kalend. Junii, pontificatus nostri anno decimo quinto.

LXXIV.

ILLUSTRI CONSTANTINOPOLITANO IMPERATORI.

Ne foveat excommunicatos.
(Laterani, x Kal. Junii.)

Honori tuæ celsitudinis non credimus expedire ut qui suis excessibus provocant iram Dei, sustinentes excommunicationis sententiam in se ferri, sub imperiali gratia foveantur; quia cum in eos quos ecclesiastica censura non corrigit sæcularis sit gladius exerendus, si eos quos Ecclesia persequitur confoveres, institutionibus divinis contrarius videreris. Cum igitur, sicut accepimus, in Constantinopolitano imperio nonnulli consistant qui ex Ecclesiarum destructionibus ac aliis excessibus excommunicationis sententiam incurrerunt, quos mentis cæcitate correptos resipiscere contemnentibus debes, tanquam princeps catholicus, a pertinaci proposito temporalis terrore gladii revocare, celsitudinem tuam rogandam duximus et monendam quatenus hujusmodi homines non foveas vel sustineas, sed corrigas et compescas tanquam salutis propriæ contemptores, ipsos ad mandatum Ecclesiæ minis et terroribus, monitione non proficiente, reducens.

Datum Laterani, x Kal. Junii, pontificatus nostri A
anno decimo quinto.

LXXV.

ARCHIEPISCOPO THESSALONICËNSI, ET CARDICËNSI ET
SITHONIËNSI EPISCOPIS.

De restituendis abbatibus et aliis.

(Laterani, x Kal. Junii.)

(44) Sicut venerabiles fratres nostri Philippensis, Sarrensis, Thessalonicensis, Larissensis, Atheniensis, Corinthiensis, et Patracensis archiepiscopi et eorum suffraganei sua nobis relatione monstrarunt, cum venerabilibus fratribus nostris Thebano et Neopatrensi archiepiscopis et dilecto filio Nazarenensi electo dederimus in mandatis ut detentores abbatiarum, monasteriorum, ecclesiarum, decimarum, et aliarum possessionum pertinentium ad eosdem, tam Latinos quam Græcos, qui jus in eis habere se asserunt patronatus, ad restitutionem dictarum rerum monitione præmissa per censuram ecclesiasticam appellatione remota compellere procurarent et facerent ipsos, humano timore postposito, ab hujusmodi præsumptione cessare, præfati archiepiscopi et electus mandatum apostolicum exsequi non curarunt in eorundem præjudicium et gravamen. Volentes igitur id per vestram sollicitudinem executioni mandari, discretioni vestræ per apostolica scripta præcipiendo mandamus quatenus præmissa secundum formam prioris mandati nostri taliter exsequi procuretis quod jam dicti archiepiscopi et eorum suffraganei super his non cogantur amplius laborare, et vos de virtute obedientiæ possitis non immerito commendari. Quod si non omnes, etc., duo vestrum ea, etc.

Datum Laterani, x Kal. Junii, pontificatus nostri anno decimo quinto.

LXXVI.

CARDICËNSI ET SITHONIËNSI EPISCOPIS ET ARCHIDIACONO
DAVALIËNSI.

De libertate testandi in favorem Ecclesiarum.

(Laterani, x Kal. Junii.)

(45) Ad nostram noveritis audientiam pervenisse quod charissimus in Christo filius noster Henricus Constantinopolitanus imperator illustris constitutionem suis baronibus edidit quæ vergit in periculum animarum, et est contraria prorsus ecclesiasticæ libertati, videlicet ut nullus possit de suis possessionibus in vita vel ultimo testamento aliquid ecclesiis elargiri. Cum igitur constitutio hujusmodi tam divinis quam humanis sit legibus inimica, discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus quatenus ipsam auctoritate nostra decernatis frivolum et inane et penitus non servandam.

Datum Laterani, x Kal. Junii, pontificatus nostri anno decimo quinto.

(44) Vide lib. xvi, epist. 98, et quintam compilationem lib. I, tit. 20, c. 1.

LXXVII

ARCHIEPISCOPO THEBANO, ET DAVALIËNSI ET ZARATONIËNSI EPISCOPIS.

De thesauro Ecclesiæ Corinthiensis.

(Laterani, viii Kal. Junii.)

Venerabilis frater noster Corinthiensis archiepiscopus proposuit coram nobis quod, cum nobilis vir Theodorus Græcus quondam dominus Corinthi, de prodicione convictus, castrum de Argos nuper traderit, quod tenebat, thesaurus Corinthiensis Ecclesiæ, quem illuc idem Græcus detulerat, est inventus ibidem; quem nobiles viri Gaufridus princeps Achaïæ, Odo de Rocca, et quidam alii Latini Thebanæ et Corinthiensis diocesium in propriæ salutis dispendium detinentes, eidem Ecclesiæ restituere contradicunt. Ideoque fraternitati vestræ per apostolica scripta mandamus quatenus nobiles supradictos et alios, ut thesaurum ipsum Ecclesiæ restituant antedictæ, monitione præmissa per censuram ecclesiasticam, sicut justum fuerit, appellatione remota cogatis. Testes autem, etc., usque testimonium perhibere. Quod si non omnes, etc., duo vestrum ea, etc.

Datum Laterani, viii Kal. Junii, pontificatus nostri anno decimo quinto.

LXXVIII.

EPISCOPO, DECANO ET ARCHIDIACONO DAVALIËNSIBUS.

Ut de pecunia episcopo credita cognoscant.

(Laterani, ix Kal. Junii.)

Dilectus filius N. canonicus Domini sepulcri Jerosolymitani, prior Sancti Demetrii Thessalonicensis, sua nobis exposuit quæstione quod, cum bonæ memoriæ Thebano archiepiscopo quamdam summam pecuniæ mutuo concessisset, ac per ipsum duo nobis exameta census nomine destinasset, credita sibi quadam summa pecuniæ pro suis agendis apud sedem apostolicam promovendis, quia dictus archiepiscopus interim subtractus est ab hac luce, sibi de prædictis non exstitit satisfactum. Propter quod nobis fuit supplicatum humiliter ab eodem ut venerabilem fratrem nostrum successorem ipsius ad horum redditionem mandarem apostolicis litteris compelli. Ideoque discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus quatenus vocatis ad præsentiam vestram quos propter hoc videritis evocandos, et inquisita diligentius veritate, quod justum fuerit appellatione remota usuris cessantibus statuatis, facientes quod decreveritis per censuram ecclesiasticam firmiter observari. Testes autem, etc., usque perhibere testimonium veritati. Quod si non omnes, etc., tu, frater episcope, cum eorum altero, etc.

Datum Laterani, ix Kal. Junii, pontificatus nostri anno decimo quinto.

(45) Vide lib. xiv, epist. 131.

LXXIX.

AMATÆ ABBATISSÆ MONASTERII SANCTÆ MARIÆ ET SANCTORUM MATTHÆI APOSTOLI ET ANTONII IN LOCO QUI DICITUR FONSADLUMUM IN ESCULANA DIOECESI CONSTITUTI, EJUSQUE SORORIBUS TAM PRÆSENTIBUS QUAM FUTURIS REGULAREM VITAM PROFESSIS IN PERPETUUM.

De confirmatione privilegiorum.

(Laterani, vii Kal. Junii.)

Prudentibus virginibus, etc., usque sacræ religionis enervet. Eapropter, dilectæ in Christo filiæ, vestris justis postulationibus clementer annuimus, et præfatum monasterium Sanctæ Dei genitricis et virginis Mariæ et Sanctorum Matthæi apostoli et Antonii, in quo divino estis obsequio, etc., usque communimus. In primis siquidem statuantes ut ordo B monasticus, qui secundum Deum et beati Benedicti regulam atque institutionem Cisterciensium fratrum in eodem monasterio, etc., usque inviolabiliter observetur. Præterea quascunque possessiones, quæcunque bona, etc., usque illibata permaneant; in quibus hæc, etc., usque vocabulis: Locum ipsum in quo præfatum monasterium situm est cum omnibus pertinentiis suis, vineam et hortum de Fonte ulmi, vineam de colle super prata, beneficium et totum tenimentum quod fuit filiorum Petri Actonis Massonis, in Toleniaco molendinum in loco qui dicitur Beblum, vineam et terram quæ fuit de beneficio Benedicti Tiniosi, medietatem totius tenimenti quod olim fuit Deuteguardi Ardengi cum domibus et hominibus et aliis pertinentiis suis, campum de Panicale cum vinea et terra in prædicto loco Toleniaco, terram quæ jacet in pertinentiis de Octavo, campum de Murro, terram de Cantalupo, vineam quæ fuit Raynaldi Leonis in colle de ulmo. In pertinentiis mercati, et infra civitatem Esculanam in Truvo, domum quæ fuit ejusdem Raynaldi, terram quæ fuit Vinciguerræ Aquæ vivæ, et terram de colle Tuccini. In valle Truncti duas grangias cum omnibus pertinentiis et appendiciis suis; ecclesiam Sancti Petri in Caprano, cum decimis, possessionibus, tenimentis et omnibus rationibus pertinentibus ad eandem, quam idem monasterium antequam Cisterciensis ordinis instituta susciperet possidebat, cum pratis, vineis, terris, nemoribus, D usuagiis et pascuis in bosco et plano, in aquis et molendinis, in viis et semitis, et omnibus aliis libertatibus et immunitatibus suis. Sane laborum vestrorum quos propriis manibus, etc., usque extorquere præsumat. Ad hæc, personas liberas et absolutas e sæculo fugientes liceat vobis in monasterio vestro ad conversionem recipere et eas absque contradictione aliqua retinere. Prohibemus insuper ut nulli sororum vestrarum, etc., usque nullus audeat retinere. Illud districtius inhibentes ne terras seu quodlibet beneficium, etc., usque eas irritas esse censemus. Insuper auctoritate apostolica inhibemus

A ne ullus episcopus, etc., usque se aliquatenus intromittat. Si vero episcopus in cujus parochia, etc., usque vobis conferre renuerit, licitum sit vobis omnia ab alio episcopo percipere quæ a vestro fuerint indebite denegata. Pro consecrationibus vero altarium, etc., usque propriis episcopis in posterum generetur. Quia vero interdum proprii episcopi copiam non habetis, etc., usque recipere valeatis. Porro si episcopi vel alii ecclesiarum rectores, etc., usque indulta prolatam duximus irritandam; nec litteræ illæ firmitatem habeant, etc., usque constiterint impetrari. Præterea cum commune interdictum terræ fuerit, etc., usque divina officia celebrare. Paci quoque et tranquillitati, etc., usque audeat exercere. Præterea omnes libertates, etc., usque et præsentis scripti privilegio communimus. Decernimus ergo ut nulli omnino hominum, etc., usque usibus omnimodis profutura, salva sedis apostolicæ auctoritate et in prædicta ecclesia Sancti Petri in Caprano diœcesani episcopi canonica justitia. Si qua igitur in futurum, etc., usque districtæ subiaceat ultioni. Cunctis autem eidem loco, etc., usque præmia æternæ pacis inveniant. Amen.

Datum Laterani per manum Joannis Sanctæ Mariæ in Cosmidin diaconi cardinalis, S. R. E. cancellarii, vii Kal. Junii, indictione xv, Incarnationis Dominicæ anno 1212, pontificatus vero domini Innocentii papæ III anno decimo quinto.

LXXX.

C THESSALONICENSI ET PHILIPPENSI ARCHIEPISCOPI, ET EPISCOPO SITHONIENSI.

Ejusdem argumenti cum epistola 69.

(Laterani, vii Kal. Junii.)

Venerabilis frater noster Cardicensis episcopus nobis humiliter supplicavit ut, cum fratres hospitalis Jerosolymitani, qui eum super causa quæ inter ipsos et eundem episcopum vertebatur ad nostram audientiam appellarunt, nec venerint, nec miserint aliquem ad appellationem interpositam prosequendam, ipso episcopo apud nos diutius post præfixum terminum expectante, sibi de damnis et expensis quas ex ipsius prosecutione appellationis incurrit satisfieri faceremus. Ideoque fraternitati vestræ per apostolica scripta mandamus quatenus vocatis qui fuerint evocandi, et auditis hinc inde propositis, quod justum fuerit appellatione postposita statuatis, facientes quod decreveritis per censuram ecclesiasticam firmiter observari. Quod si non omnes, etc., duo vestrum, etc.

Datum Laterani, vii Kal. Junii, pontificatus nostri anno decimo quinto.

LXXXI.

ABBATI SANCTI PAULI.

De divisione parochiarum.

(Laterani, viii Kal. Junii.)

(46) Cum Lateranensem et sanctorum quatuor Coronatorum Ecclesiarum parochias certis duxerimus

(46) Vide lib. XIII, epist. 197.

limitibus terminandas, et ecclesia Sancti Nicolai de A Formis, quæ ad monasterium tuum spectat, inter hos limites parochiam possidere dicatur, auctoritate præsentium declaramus quod per limitationem hujusmodi nullum eidem ecclesiæ in sua parochia volumus præjudicium generari; quia res inter alios acta præjudicare non debet aliis secundum legitimas sanctiones.

Datum Laterani, viii Kal. Junii, pontificatus nostri anno decimo quinto.

LXXXII.

HELENENSI EPISCOPO.

De negotio Durandi de Osca et sociorum.

(Laterani, vii Kal. Junii.)

(46*) Dilectus filius Durandus de Osca in nostra præsentia constitutus et D. de Naiaco et Guillelmus Sancti Antonini et alii pauperes catholici suis nobis litteris intimarunt quod ad exhortationem eorum nonnulli tuæ diocesis de suis excessibus pœnitentiam agere cupientes, post confessionem peccatorum suorum, pro posse suo proposuerunt restituere quidquid possident minus juste nec non male quælibet acquisita, non habendo proprium, sed omnia in communi, et nemini malum de cætero inferentes, castitatem seu virginitatem observare promittunt, a mendacio et juramento illicito abstinendo, tunicis quoque albis vel griseis uti proponunt sub disciplina et visitatione catholicorum pauperum permansuri; in fulcris autem, nisi eos ad id infirmitas coegerit, non cubabunt; et a festo Sanctorum Omnium usque ad Nativitatem Dominicam jejunantes in qualibet sexta feria, nisi forte Natalem Domini aut Epiphaniam seu aliud festum habens vigiliam evenire contingat, a piscibus abstinebunt; secunda vero, quarta feria, et Sabbato, nisi Natalis Domini intervenerit, carnibus non vescuntur, nec in Quadragesima ante Pascha comedent pisces, Dominicis diebus exceptis; octo diebus ante Pentecosten vacabunt jejuniis, et alia jejunia observabunt a sancta Romana Ecclesia instituta; singulis quoque diebus Dominicis exhortationis verbum convenient audituri, et septies orantes in die, quindecies *Pater noster* et *Credo in Deum ac Miserere mei, Deus* qui litterati fuerint decantabunt; et clerici, prout eis convenit, canonicas horas Domino Deo solvent. Et quoniam sex opera pietatis proficiunt ad salutem, proposuerunt pro Deo pauperibus deservire; quorum quidam in hæreditate propria vult domum construere, in qua ex parte una viris, et ex alia mulieribus religiosis mansio competens habeatur, et juxta illam sit nihilominus xenodochium, in quo reficiantur fessi et pauperes recreentur, juventur infirmi, et nutriantur infantes a matribus derelicti, et mulieres pauperes laborantes in partu, donec abire valeant, sustententur in eo, ac juxta possibilitatem domus ipsius adveniente hieme præbeantur pauperibus indumenta; pannos quoque ad quin-

(46*) Vide infra epist. 90 et seqq. 96, 137, et lib. xiii, epist. 77, 78.

quaginta lectos de suis justis rebus ministrabit ibidem, et Ecclesiam, ubi fratres domus ipsius possint audire divina, in honore Dei genitricis Mariæ juxta domum ipsam construi faciet, quæ in signum subjectionis apostolicæ sedi reddet unum Bisantium annuatim. Unde nobis humiliter supplicarunt ut exsequendi prædicta licentiam eis concedere dignaremur. Nos igitur attendentes quod hæc omnia sunt in se bona, fraternitati tuæ per apostolica scripta mandamus quatenus, cum loci diocesanus existas, cognita plenius veritate, si ea emanare cognoveris de fonte catholicæ puritatis, ipsis assensum super his auctoritate nostra præbeas et favorem; proviso prudenter ut quod de verbo exhortationis singulis diebus Dominicis audiendo prædicatur, taliter et a talibus fiat quod derogari non possit fidei orthodoxæ seu canonicæ disciplinæ; adhibita nihilominus prudenti cautela inter viros et mulieres de quibus mentio est præmissa, ut utrorumque ad alteros accessus haberi nequeat illicitus vel suspectus. Illudque diligenter observa, quod memorati viri dicuntur sub disciplina et visitatione catholicorum pauperum permansuri, ut hujusmodi disciplina et visitatio sanæ doctrinæ convenient et ecclesiasticæ honestati.

Datum Laterani vii Kal. Junii, pontificatus nostri anno decimo quinto.

LXXXIII.

EPISCOPO, ET ABBATI SANCTI VICTORIS, ET CANCELARIO PARISIENSI.

Scribitur pro comite Nivernensi.

(Laterani, iii Kal. Junii.)

(47) Cum nuper vobis contra insolentiam nobilis viri comitis Nivernensis Virziliacense monasterium opprimens sub certa forma direxerimus scripta nostra, dilectus filius magister J. clericus, diligens et fidelis procurator ipsius, formam ipsam intelligens, gravi fuit dolore turbatus, humiliter nobis supplicans, cautionem quam poterat offerendo, ut quod mandabamus in illis de inquisitione consanguinitatis inter eundem comitem et comitissam auctoritate apostolica faciendam, de litteris illis adimere dignaremur, promittens quod idem comes, voluntate nostra plenius intellecta, cessabit ab indebita molestatione monasterii memorati. Quocirca discretionem vestræ per apostolica scripta mandamus quatenus, si nondum processistis ad inquisitionem hujusmodi faciendam, et ipse comes satisfecerit competenter, sufficienter cavendo quod a procuratoris immoderantia, quam ad justum reduci mandavimus moderamen, de cætero conquiescat, vos ad inquisitionem illam minime procedatis. Alioquin mandatum apostolicum exsequi procuretis prout videritis expedire. Quod si non omnes, etc., tu ea, frater episcope, etc.

Datum Laterani, iii Kalend. Junii, pontificatus nostri anno decimo quinto

(47) Vide lib. xiv, epist. 125, 126, et lib. xvi, epist. 22.

LXXXIV.

EPISCOPO ARIMINENSI.

Statuta Othonis decernuntur irrita.

(Laterani, ix Kal. Junii.)

Cum ea omnia quæ Otho, non jam nominandus imperator, sed impius persecutor, contra clericos vel ecclesias statuit aut statuerit, denuntiaverimus irrita et inania, fraternitati tuæ per apostolica scripta mandamus quatenus, si quis concessione, sententia, privilegio, vel mandato ejusdem Othonis uti voluerit in præjudicium vel damnum ecclesiæ Ravennatis, tu ipsum ab hujusmodi præsumptione per censuram ecclesiasticam appellatione remota compescas.

Datum Laterani, ix Kal. Junii, pontificatus nostri anno decimo quinto.

LXXXV.

EIDEM.

Ejusdem argumenti cum superiore.

(Laterani, x Kal. Junii.)

Venerabilis frater noster Liniensis (48) episcopus nobis significare curavit quod, cum O. dictus imperator propter latam in se a nobis excommunicationis sententiam quasdam terras et res alias Liniensis episcopatus comitibus et communi de castro Cario Liniensis diœcesis concessisset, et secundum hoc privilegium suum dedisset eisdem, ipsi comites et commune facientes Liniensem Ecclesiam super his per iudices suos sententialiter condemnari, res occuparunt easdem, et distribuerunt pro velle aliis possidendas in enorme sui et Liniensis Ecclesiæ detrimentum. Quocirca fraternitati tuæ per apostolica scripta mandamus quatenus quidquid occasione privilegiorum prædicti excommunicati noveris attentatum in præjudicium Ecclesiæ Liniensis, auctoritate apostolica sublato appellationis obstaculo non differas irritare, et ne dicti comes et commune privilegiis ipsis utantur, eis firmiter inhibere procures, contradictores, si qui fuerint, vel rebelles per censuram ecclesiasticam appellatione postposita compescendo.

Datum Laterani, x Kal. Junii, pontificatus nostri anno decimo quinto.

LXXXVI.

PRIORI ET CAPITULO DOMINICI SEPULCRI JEROSOLYMITANI.

Confirmatur quædam compositio.

(Laterani, vii Kal. Junii.)

Cum a nobis petitur, etc., usque perducatur effectum. Eapropter, dilecti in Domino filii, vestris iustis precibus grato concurrentes assensu, compositionem inter vos ex una parte et venerabilem fratrem nostrum Thessalonicensem archiepiscopum ex altera super ecclesia Sancti Demetrii Thessalonicensis amicabiliter initam, sicut sine pravitate provide acta est et ab utraque parte sponte recepta, auctoritate apostolica confirmamus et præsentis scripti patrocinio communimus. Ad majorem autem cautè-

(84) Cod. Colbert. *Livien. forte Lucen.*

A Jam, litterarum tenorem quas idem archiepiscopus nobis transmisit de verbo ad verbum præsentis pagine duximus inserendum. « Sanctissimo Patri et domino Innocentio Dei gratia sacrosanctæ et universalis Ecclesiæ summo pontifici G. ejusdem patientiæ et vestra Thessalonicensis Ecclesiæ minister, licet indignus, seipsum ad pedes cum obedientia filiali. Cum propter schismaticam inobedientiam summi Regis vindicta terram Græcorum correctionis funiculo flagellasset, et ipsam de secreto atque inæstimabili consilio suo ad manus reduxisset Latinorum, multi religiosi de diversis partibus accedentes diversa beneficia tam per dominos cardinales quam per principes et barones et alios fideles adepti sunt. Inter quos sacrosancti sepulcri canonici ecclesiam Sancti Demetrii Thessalonicensis quoquo modo gavisi sunt adipisci, quam usque ad inthronizationem meam cum multis laboribus et, ut verum fatear, illi terræ multum necessarii possederunt. Sane quamvis prædicta ecclesia Sancti Demetrii ad jurisdictionem meam pertinere noscatur, tamen ob reverentiam Dominici sepulcri, ubi redemptio humani generis operata est, et ad cujus subventionem cruce signatorum exercitus terram Romanicæ dicitur acquisisse, ne etiam dicti canonici sua spe et laboribus penitus fraudarentur, et ut omnis quæstio et controversia, qualis inter me et ipsos super hoc exorta, quæ de facili ordine judicario non poterat tempore instanti propter causæ perplexitatem diffiniri, per pacem et æquitatem facilius sopiatur, præsertim cum in sæpedita ecclesia tanti martyris corpore decorata tam favorabilis ecclesiæ canonici regulares honorificentius quam sæculares valeant deservire, prudentium virorum fretus consilio, videlicet Ar. Cermopilensis episcopi Sarrensis postulati, W. Nazarcensis electi Philippensis postulati, et magistri R. Citrensis electi, mihi, quantum in me est, visum est utile pariter et honestum ut memorati canonici Dominici sepulcri de universis possessionibus, proventibus, fructibus, redditibus, legatis et eleemosynis quocumque justo modo ad dictam ecclesiam Sancti Demetrii pertinentibus, sicut per instrumenta vel per testes idoneos sive alio justo modo probari legitime poterit, insuper de omnibus illis quæ aliquo tempore archiepiscopis Thessalonicensibus nomine ecclesiæ prædicti Sancti Demetrii collata fuerunt, vel in posterum conferentur, sicut, ut supra dictum est, legitime probari poterit, talem pro servitio sæpeditæ ecclesiæ percipient portionem qualem canonici Sanctæ Sophiæ Thessalonicensis metropolis de possessionibus ejusdem percipient, cum eam contigerit ordinari. Domos siquidem quas clerici Sancti Demetrii tempore Græcorum intra Thessalonicam habebant, canonici Sancti sepulcri extra partem possidebunt; oblationes quoque manuales et quæcunque eis legata fuerint nominatim, sive nomine Sancti sepulcri, similiter extra partem recipient. Ea vero quæ super tumbam Sancti Demetrii offerentur vel ecclesiæ ejusdem

nominalim legata fuerint, secundum supradictam divisionem partientur. Adjuncto tantum, quod cum dicti canonici in ecclesia illa capellanos vel clericos pro tempore instituent, sub eadem fidei religione qua ipsis tenebuntur, eis injungent quod nullatenus aliquibus in testamento vel alias persuadebunt ut ipsis canonicis magis quam ecclesie in præjudicium et damnum archiepiscopi debeant erogare. Expen-
sis, quantum ad sarta tecta vel luminare ecclesie et justa tumbæ custodia, de communi pro rata faciendis. Præterea prior qui in ecclesia sæpedita Sancti Demetrii pro tempore a patriarcha Jerosolymitano et capitulo suo fuerit delegatus, mihi et successoribus meis canonicè intrantibus obedientiam et reverentiam tenebitur exhibere. Matrìci insuper Ecclesie Thessalonicensi et mihi meisque successoribus in dicta ecclesia omni jure et libertate nostra, sicut et in aliis ecclesiis ejusmodi, plenarie reservatis, salva domini patriarchæ Jerosolymitani et capituli sui in omnibus obedientia in ipsum priorem et canonicos et alios religiosos ibidem commorantes. Igitur cum ordinationes ecclesiarum quæ per inferiores prælatos fieri nequeunt, Ecclesie Romanæ, quæ dispo-
nente Domino, omnium Ecclesiarum mater est et magistra, debeant reservari, dictam compositionem sive dispositionem, quam per me facere vel firmare non præsumpsi, sanctitati vestræ duxi transmittendam, paternitatem vestram flexis genibus mentis exorans attentius et obnixè quatenus causa Dei et ob Domini sepulcri reverentiam et precum mearum interventu, si sanctitati vestræ competens et honestum videbitur, ipsam auctoritate vestra facere vel inceptam perficere dignemini, et ut majorem habeat firmitatem, eandem auctoritate prædicta roborantes. » Nulli ergo, etc., confirmationis, etc., usque contraire. Si quis autem, etc., usque incursum.

Datum Laterani, vii Kalen. Junii, pontificatus nostri anno decimo quinto.

LXXXVII.

DECANO, THESAURARIO, ET MAGISTRO SCHOLARUM NIVERNENSIBUS.

De procuratione quæ debetur pro visitatione.

(Laterani, vii Kal. Junii.)

Significavit nobis venerabilis frater noster Bitu-

(49) Vide cap. *Cum ex officii*, De præscript.

(49*) Patroni fundatores ecclesiarum ex concil. Lateran. in c. *Quoniam* De jure patron. c. *ad Audientiam* De eccles. ædific. V. l. ipsius hæredibus jus patronatus in hoc sacellum concessit.

(50) *Diæcesis* sibi in spiritualibus et regimine animarum subdita eodem sensu accipit diæcesim Hincmarus epist. 5 et 6, quas rescribit ad diæcesim Rhemensis archiepiscopus et in c. *Lugdunensi* 9, q. 2 qui habent Παροικίας c. 9 ex concilii Antiocheni sive ὠπρωϊκίδεα ut in l. οἱς ἐκάστη. C. De episc. et cler. id est territorium quod hodie malo more diæcesim dicimus, et parochia Aurelianensis in hoc sensu accipi debet apud Theodulphum episc. Aurelian. ad compresbyteros suæ diæceseos.

(51) *De proventibus*, cum nihil in illis præter antiquos et moderatos redditus a locorum episcopis insti-

Bituricensis archiepiscopus quod, cum ex officii sui debito suam ducit provinciam visitandam, nonnullæ ecclesie metropolitico sibi jure subjectæ, procuracionem debitam sibi denegant exhibere, hoc ad suæ negationis defensionem tantummodo allegantes, quod non recordantur se procuracionem hujusmodi ejus prædecessoribus exsolvisse, sed nec ab eis aliquando fuisse petitam (49). Cum igitur contra procuracionem quæ ratione visitationis debetur præscribi non valeat, quemadmodum nec contra visitationem ipsam potest aliquo modo præscribi, etsi alius contra eum præscribere posset utramque, discretionem vestræ per apostolica scripta mandamus quatenus rectores ecclesiarum ipsarum ut eidem archiepiscopo ipsas ex officio debito visitanti procuraciones quæ sibi visitationis ratione debentur exhibeant, nisi aliud rationabile objectum fuerit et ostensum, monitione præmissa per censuram ecclesiasticam appellatione remota cogatis. Quod si non omnes, etc., duo vestrum, etc.

Datum Laterani, vii Kal. Junii, pontificatus nostri anno decimo quinto.

LXXXVIII.

BITURICENSI ARCHIEPISCOPO.

De congrua portione presbyterorum parochialium.
(Laterani, xi Kal. Junii.)

Ad nostram noveris audientiam pervenisse quod patroni (49*) parochialium ecclesiarum tuæ diæcesis (50) tantum de proventibus (51) sibi retinent earundem quod sacerdotes ministrantes in eis non possunt de residuo sustentari. Propter quod nonnullæ remanent pastoribus (52) destitutæ, eo quod non sunt qui curam velint recipere (53) earundem. Quocirca fraternitati tuæ per apostolica scripta mandamus quatenus patronos ecclesiarum ipsarum, ut de illarum proventibus sacerdotibus in eisdem ministrantibus congruam provisionem (54) assignent, moneas et inducas, ipsos ad id, si necesse fuerit, per censuram ecclesiasticam appellatione remota compellens; cum non ad opus patronorum (55), sed ad opus potius servientium in eisdem, fuerint ecclesiis redditus deputati.

Datum Laterani, xi Kal. Junii, pontificatus nostri anno decimo quinto.

tutos exigere debeant, c. *Præterea* De jure patronatus.

(52) *Pastoribus* rectoribus c. *Decernimus* 16, q. 7.

(53) *Recipere*, c. *Cum secundum*, c. *Exstirpanda*, De præb. et dignit. et I ad Corinth. c. 9.

(54) *Congruam provisionem*. Portio presbyteris ipsis sufficiens assignetur de c. *Exstirpanda* ubi vide glossam, et sit competenter provisum c. *Postulasti* De rescriptis certam assignet portionem c. *Ad hæc* De offic. vicar. de beneficiis assignet unde possit congrue sustentari c. *Prævenit* De appellat. decis. cap. Tol. q. 168, De patrono ecclesiastico ex specie hujus epistolæ.

(55) *Ad opus patronorum*. Quid si vergant ad inopiam? ab Ecclesia illis moderate succurritur in c. *Nobis* De jure patron. et c. *Quicumque* 16, q. 7. Adde in compensationem dotis, quam illibatam sacerdos

LXXXIX.

ADDEATI DE MACENEIRA VISIENSIS DIOECESIS, CANTORI ET
P. RODERICI CANONICO COLIMBRIENSIBUS.

De remotione abbatis.

(Laterani, v Kal Junii.)

Diligenter auditis et perspicaciter intellectis quæ coram nobis proposita sunt a partibus super intrusione prioris Sancti Petri Auriensis diocesis in monasterio Cellæ novæ ac excommunicatione in ipsum a venerabili fratre nostro episcopo Auriensi prolata, et delegatorum processu, qui eundem electum removerunt a monasterio Cellæ novæ, ac præscriptam excommunicationis sententiam confirmarunt, pensatis nihilominus natura et qualitate negotii, quibus potius duximus inhærendum, ipsorum delegatorum sententiam ratam habentes, per apostolica vobis scripta mandamus quatenus eam auctoritate nostra faciatis inviolabiliter observari; contradictores, si qui fuerint, per censuram ecclesiasticam appellatione postposita compescendo. Quod si non omnes, etc. tu, frater episcope, cum eorum altero, etc.

Datum Laterani, v Kalen. Junii, pontificatus nostri anno decimo quinto.

XC.

MASSILIENSI EPISCOPO.

De negotio Durandi de Olca et sociorum

(Laterani, III Kal. Junii.)

(56) Cum dilectus filius Durandus de Osca acolytus et socii sui a secta Waldensium per nos reconciliati sint ecclesiasticæ unitati, fraternitati tuæ per apostolica scripta mandamus quatenus ipsos infra catholicum gregem admittens, et benigne pertractans, ob notam quam de pristina conversatione contraxerant non permittas eos a quoquam temere molestari; sed ab omni eos infamia et scandalo servans immunes, tam ex litteris testimonialibus quam aliis adminiculis ipsos misericorditer adjuves propter Deum.

Datum Laterani, III Kal. Junii, pontificatus nostri anno decimo quinto.

In eundem modum scriptum est Barchinonensi episcopo. Cum dilectus filius Durandus de Osca, etc., usque propter Deum.

In eundem modum scriptum est Oscensi episcopo. Cum dilectus filius, etc., usque propter Deum.

XCI.

DURANDO DE OSCA ET DURANDO DE NAIACO.

Super eodem.

(Laterani, IV Kal. Junii.)

Cum quidam de fratribus vestris reconciliati ecclesiasticæ unitati, sicut nostris est auribus intimatum, interdum delinquant et vacent operibus inhonestis, discretioni vestræ, de qua firmam fiduciam obtinemus, per apostolica scripta mandamus quatenus cum ipsos contingit excedere, id loci episcopo ministrans sibi retineat; imo et si pactum inter venerit super retentione fructuum, valet nominatio et censetur rite et canonice facta ex senatusconsulto

A nuntietis, et de consensu et auctoritate ipsius delinquentium excessus salubriter appellatione postposita corrigatis. Quod si non ambo, etc., alter vestrum ea nihilominus exsequatur.

Datum Laterani, IV Kal. Junii, pontificatus nostri anno decimo quinto.

XCII.

ILLUSTRI REGI ARAGONENSI.

De eodem.

(Laterani, v Kal. Junii.)

Ut illi complaceas in cujus miseratione regni gubernacula suscepisti, te convenit confovere humiles et devotos, et excessus corrigere delinquentium. Inde est quod serenitatem tuam rogamus atque monemus quatenus pauperes catholicos et hospites eorumdem in orthodoxa fide ac pia operatione manentes non permittas a quoquam temere opprimi vel a justitiariis tuis injuste gravari.

Datum Laterani, v Kal. Junii, pontificatus nostri anno decimo quinto.

XCIII.

NARBONENSI ARCHIEPISCOPO ET EPISCOPO UTICENSI APOSTOLICÆ SEDIS LEGATIS.

Super eodem.

(Laterani, IV Kal. Junii.)

Cum catholici pauperes Durandus de Osca, Durandus de Naiaco, Guillelmus Sancti Antonini, et socii sui reconciliati ecclesiasticæ unitati, quasi nova planta sint benigne fovendi, per apostolica vobis scripta mandamus quatenus vos eis in fide catholica et pia operatione manentibus exhibeatis favorabiles et benignos, et non permittentes eosdem a quoquam indebite molestari, in litteris testimonialibus et aliis adminiculis ipsos propter Deum misericorditer adjuvetis.

Datum Laterani, IV Kal. Junii, pontificatus nostri anno decimo quinto.

XCIV.

JANUENSI ARCHIEPISCOPO ET SUFFRAGANEIS EJUS.

Super eodem.

(Laterani, II Kal. Junii.)

Cum talis esse debeat ars eorum quibus regendæ animæ committuntur ut non solum a Dominico grege subductas sollicitudine pastoralis reducere, verum etiam reductas ad ipsum paterna in eo studeant mansuetudine confovere, procul dubio nobis et vobis est sollicitè providendum ut dilecti filii Durandus de Osca et Guillelmus de Sancto Antonino cum sociis suis reconciliatis ecclesiasticæ unitati taliter foveantur in ipso quod, cum ipsi se lætabuntur ibidem invenire favorem speratæ dulcedinis, alii eorum inducantur exemplo errorem suæ deserere cæcitatibus. Quapropter fraternitatem vestram monemus attentius et hortamur, per apostolica vobis scripta præcipiendo mandantes quatenus ipsos procedentes secundum Deum charitative tractetis, nec permit-

5 Martii 1594 sancito, Antonio Viard agente adversus Benignum Viard.

(56) Vide supra epist. 82, et lib. XI, epist. 196.

talis eos aut illos qui suum ipsis intuitu charitatis impenderint beneficium in vestris diocesis constitutos hujus occasionis prætextu a quoquam temere molestari, contradictores censura ecclesiastica appellatione postposita compescendo. Quod si non omnes, etc., singuli vestrum in diocesi sua ea nihilominus exsequantur.

Datum Laterani, II Kal. Junii, pontificatus nostri anno decimo quinto.

XCV.

SANCTI MARTINI CANONICENSIS [leg. CANIGONEN.] ET SANCTÆ MARIE ELECTENSIS ABBATIBUS, ET W. DECANO IN CONFLUENTI, NARBONENSIS ET HELENENSIS DIOECESUM.

De decimis tribuendis hospitali.

(Laterani, IV Kal. Junii.)

Ad nostram noveritis audientiam pervenisse quod B. miles decimas quasdam, quas progenitores ac ipse hactenus ab abbate Sancti Genesii tenuerunt, hospitali quod ad sustentationem infirmorum pauperum ædificare proposuit desiderat assignare, si nostræ sederit beneplacito voluntatis. Quocirca discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus quatenus dictum militem, ut decimas ipsas ecclesiis illis ad quas noscuntur pertinere resignet, moneatis prudenter et efficaciter inducatis; quod si ad id induci non poterit, et abbatis prædicti et diocesan episcopi super hoc assensum quiverit obtinere ut eas conferat hospitali præfato, auctoritate nostra concedatis eidem liberam facultatem. Quod si non omnes, etc., duo vestrum ea, etc.

Datum Laterani, IV Kalen. Junii, pontificatus nostri anno decimo quinto.

XCVI.

DURANDO DE OSCA, ET DURANDO DE NAIACO, GUILLELMO SANCTI ANTONINI, JO. NARBONENSI, ET B. BITERRENSI, ET ALIIS PAUPERIBUS CATHOLICIS.

Recipiuntur sub protectione sedis apostolicæ.

(Laterani, IV Kal. Junii.)

Cum a nobis petitur, etc., usque perducatur effectum. Eapropter, dilecti in Domino filii, vestris justis postulationibus, etc., usque assensu, personas vestras et specialium amicorum vestrorum in fide catholica et pia operatione manentes ac res eorum sub beati Petri et nostra protectione suscipimus et præsentis scripti patrocinio communimus. Nulli ergo, etc., protectionis, etc., usque incursum.

Datum Laterani, IV Kal. Junii, pontificatus nostri anno decimo quinto.

XCVII.

EPISCOPO ET CAPITULO PETRAGORICENSI.

Ut J. de Veteri Morolio in canonicum recipiant.

(Laterani, VII Kal. Junii.)

Si circumspectius curaretis advertere quantum sit obedientiæ bonum, quantumve ipsius contrarium detestandum, utpote idololatriæ sceleri comparatum, mandatum nostrum forsitan citius studeretis effectui mancipare, ut exuto veteri homine, vos in illius transformaretis imaginem qui usque ad mortem factus est obediens Deo Patri, nec vos excusaretis

exceptionibus frivolis in ejusdem elusionem mandati. Sane cum pro dilecto filio magistro J. de Veteri Morolio, qui diu cancellariæ nostræ servitio laudabiliter insudavit, et laboravit multoties pro Ecclesiæ vestræ negotiis promovendis, vobis direxerimus scripta nostra, ut ob reverentiam apostolicæ sedis et nostram ipsum in canonicum reciperetis et fratrem, sibi stallum in choro et locum in capitulo assignantes, vos mandatum nostrum surdis auribus transeuntes, sicut dilecti filii prior Grandimontensis et G. archidiaconus et S. Mauricii canonicus Lemovicenses, quos eadem concessimus monitores, per suas nobis litteras intimarunt, quanquam vos monuerint diligenter, id efficere non curastis, per vestras litteras allegantes tenuitatem reddituum et canonicorum numerum competentem et de mandato nostro quosdam alios suscepisse ac prænominatum magistrum in diocesi vestra redditus alios obtinere, proponendo quod ad recipiendum eundem vos nullatenus cogereamus si hæc ad nostram notitiam pervenissent, licet monitores præfati de plurium assertione didicerint quod in Ecclesia vestra canonicorum numerus non excesserat, quin potius alios proposueratis recipere in canonicos et in fratres, et præfatus magister redditus sufficientes non habeat, et ipsius obsequium ecclesiæ vestræ possit existere fructuosum. Nolentes igitur exceptionibus frivolis mandatum nostrum eludi, universitati vestræ per apostolica scripta mandamus atque præcipimus quatenus eundem magistrum C juxta mandati nostri tenorem in fratrem et canonicum Ecclesiæ vestræ liberaliter admittatis. Alioquin, cum sagitta Jonathæ non debeat redire retrorsum, sed dirigi potius in directum, venerabili fratri nostro episcopo et dilectis filiis... subdiacono nostro, archidiacono Xanctonensi et priori Sulbisiensi Xanctonensis diocesis damus nostris litteris in præceptis ut vos ad id, nisi aliquod rationabile objectum fuerit et ostensum quare id fieri non debeat vel non possit, per censuram ecclesiasticam appellatione remota compellant.

Datum Laterani, VII Kal. Junii, pontificatus nostri anno decimo quinto.

In eundem fere modum scriptum est super hoc eisdem.

XCVIII.

LONDON. COLLIS DE MEDIO ET G. FILIO EJUS.

Profertur sententia pro eis.

(Laterani, IV Kal. Junii.)

Cum inter vos et nobiles viros Philippum et Jordanum de Insula controversia verteretur super eo quod tu, fili Lande, eis irrequisitis emeras quasdam partes castri quod dicitur Prun. ab aliis ejusdem castri consortibus contra bonam consuetudinem, ut dicebant, in illis partibus approbatam, in eorum præjudicium et gravamen, et habitatores ipsius castri, qui prius eis et aliis consortibus tenebantur communiter juramento, vobis tantum feceratis jurare, et prohibebatis ne ipsos sequerentur in guerra

sicut prius facere consueverant, domum insuper A eorum, quam in castro habent eodem, per vestros feceratis destrui servientes, et in loco communi turrin ædificare incœperatis, in cujus ædificatione processeratis post prohibitionem factam vobis ex parte nostra, vos tandem et illi compromisistis nostris super his stare mandatis sub pœna ducentarum librarum, fidejussoribus inde datis, et post altercationes multiplices, testes produxistis utrinque numero quadraginta, quos per dilectum filium Petrum tituli Sanctæ Cæcilie presbyterum cardinalem examinari fecimus diligenter: quorum attestationibus publicatis, cognovimus absque contradictione probatum quod consortes illius castri libere et absolute cuicumque volebant consueverant vendere partes suas, et quod habitatores ipsius castri B eis et aliis consortibus tenebantur communiter juramento. Quidam vero testes ex parte ipsorum producti dixerunt quod omnes ipsius castri habitatores tam ipsos quam alios dominos sequi debebant in guerra; sed per testes longe plures ex parte vestra productos determinatum est manifeste quod utique tam eos quam alios dominos sequi debebant, nisi proprii eorum domini contradicerent. Dicitur est autem a quibusdam testibus eorundem quod vos ædificare cœperatis turrin in loco communi; sed testes multo plures ex parte vestra dixerunt quod turrin ædificare cœperatis in proprio vestro fundo, designantes personas a quibus quasdam fundi emeratis partes ipsius, et quod post prohibitionem factam vobis ex parte nostra ædificare cessaveratis omnino. Per quosdam etiam eorum est testes probatum quod quidam servientes vestri de domo eorum quasdam scandulas et quædam alia ligna dejecerant, quamvis asseratur per vestros testes quod fuerant dejecta per ventum.

His igitur diligenter auditis, sententialiter diffinivimus, sub præscripta pœna mandantes quatenus faciatis homines vestros illis jurare secundum quod jurare consueverant consortibus in communi et illi similiter homines suos vobis, et quod malitiose non prohibeatis hominibus vestris quominus eos contra alios in eorum guerra sequantur, quod et ab hominibus eorum similiter fiat vobis, quodque vestris expensis domum reparari faciatis eorum, D quatenus a vestris servientibus læsa fuit; ipsi autem super emptione ipsius castri vos de cætero non molestent, vosque ab impetitione ipsorum super ædificatione turris reddidimus absolutos. Ut igitur hæc nostra diffinitio perpetuam obtineat firmitatem, ipsam auctoritate apostolica confirmamus.

Datum Laterani, iv Kal. Junii, pontificatus nostri anno decimo quinto.

(57) Atheniensi Michaelis Choniatae, qui temporibus Innocentii III, Athenarum summus pastor erat apud Nicetam Choniatem de imperio Balduini, qui eundem fratrem vocat. Sic in epist. 39 apud Cru-

XCIX.

NOBILIBUS VIRIS R. ET A. DE CANOSA.

Ut monasterium S. Angeli restituatur Cruciferis
(Laterani, xi Kal. Junii.)

Oblata nobis dilecti filii prioris Sanctæ Mariæ Cruciferorum Bononiensium conquestio declaravit quod, cum dilectus filius noster Benedictus tituli Sanctæ Susannæ presbyter cardinalis, tunc legationis officio fungens in partibus Romanie, monasterium Sancti Angeli de Saga cum pertinentiis suis ordini suo concesserit perpetuo possidendum, nosque concessionem ipsam duxerimus confirmandam, charissimus in Christo filius noster imperator Constantinopolitanus illustris, post mortem claræ memoriæ marchionis Montisferrati, dictum monasterium eidem abstulit pro suæ libito voluntatis, illudque vobis assignare curavit: quod vos in ipsius præjudicium detinentes, et juxta vestræ voluntatis arbitrium disponentes de ipso, consumitis nequiter bona sua. Cum igitur id non debeamus conniventibus oculis pertransire, per apostolica scripta mandamus quatenus dictum monasterium cum pertinentiis suis præfato priori et ordini suo, prout tenemini, restituere procuretis. Alioquin venerabilibus fratribus nostris Davaliensi et Sidoniensi episcopis et dilecto filio archidiacono Davaliensi nostris damus litteris in mandatis ut vos ad id per censuram ecclesiasticam, sicut justum fuerit, sublato cujuslibet contradictionis et appellationis obstaculo compellant.

Datum Laterani, xi Kal. Junii, pontificatus nostri anno quinto decimo.

Super hoc scriptum est in eundem fere modum eisdem. Oblata nobis, etc., usque conniventibus oculis pertransire, præfatis nobilibus nostris dedimus litteris in mandatis ut dictum monasterium cum pertinentiis suis præfato priori et ordini suo, prout tenentur, restituere non omittant. Quocirca discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus quatenus si dicti nobiles quod mandavimus super hoc neglexerint adimplere, vos eos ad id per censuram ecclesiasticam, sicut justum fuerit, sublato cujuslibet contradictionis et appellationis obstaculo compellatis. Quod si non omnes, etc., duo vestrum, etc.

In eundem fere modum scriptum est super hoc imperatori Constantinopolitano. Oblata nobis, etc., usque restituere non omittant. Quocirca serenitatem tuam rogandam duximus attentius et monendam quatenus monasterium ipsum cum pertinentiis suis eidem priori et ordini suo sine difficultate facias resiguari.

C.

ARCHIEPISCOPO ATHENIENSI (57).

De non temere excommunicando.

(Laterani, x Kal. Junii.)

Sic nervo ecclesiasticæ disciplinæ coerceri debet

sium lib. iv Turcogr. Athenarum metropolitana Nicænor dicitur, Aristides orat. in Herculem, Ἀθῆναι πόλις καὶ ἡ πρεσβυτάτη τῶν Ἑλληνίδων, καὶ τῆς εἰς τοὺς θεοὺς εὐσεβείας ἡγέμων.

insolentia perversorum ut eo non opprimantur in-
sontes, cum censura ecclesiastica non debeat esse
innocentum oppressio, sed correctio potius delin-
quentum. Inde est quod fraternitati tuæ auctoritate
præsentium inhibemus ne in nobilem virum R. do-
minum insulæ Nigripontis (58) vel terram ipsius
sine manifesta et rationabili causa (59) excommu-
nicationis vel interdicti sententias (60) proferre
præsumas.

Datum Laterani, x Kal. Junii, pontificatus nostri
anno quinto decimo.

CI.

EIDEM (61).

*Ut ducere possit eam quam prius cognovit per
adulterium.*

(Laterani, viii Kal. Junii.)

Supplicavit nobis dilectus filius nobilis vir R.
dominus Nigripontis ut, cum pietatis intuitu quam-
dam nobilem, quam ipsius viro vivente (62) cogno-
vit, velit modo ducere in uxorem, dignaremur cum
eo super hoc misericorditer dispensare. Quocirca
fraternitati tuæ per apostolica scripta mandamus
quatenus præfato nobili, nisi forsitan eidem vivente
viro suo fidem (63) dederit, seu mulierem ipsam in
nece viri constituerit machinatam (64), ut cum ipsa
legitime contrahat, concedas auctoritate nostra libe-
ram facultatem (65) dummodo aliud canonicum non
obsistat.

Datum Laterani, viii Kal. Junii, pontificatus nostri
anno decimo quinto.

CII.

RAIMUNDO UTICENSI (66) EPISCOPO ET NARBONENSI
ELECTO APOSTOLICÆ SEDIS LEGATIS.

De negotio comitis Tolosani.

(Datum.)

Licet Raimundus Tolosanus comes in multis
contra Deum et Ecclesiam culpabilis sit inven-
tus, et pro eo quod legatis nostris (67) inobediens
exstitit et rebellis, sit excommunicatus ab ipsis
et exposita terra ejus (68), si forte vel sic ei ve-
xatio tribueret intellectum, unde jam ex parte
non modica terram amisit, quia tamen nondum

(58) *Nigri pontis*, maris Euxini in quo plures in-
sulæ.

(59) *Causa ex c. Nemo ii, q. 3*, et judicatur ma-
gno cum pondere, ut apud certos de Dei conspectu,
Tertull. in Apolog. c. 58.

(60) *Sententias*. Qua pœna in Ecclesia nulla ma-
jor est c. *Corripiantur 54, q. 3* summique futuri
judicii præjudicium vocat ibid. Tertullianus.

(61) Vide titulum *De eo qui duxit*, etc.

(62) *Vivente viro*, c. relatum 51, q. 1.

(63) *Fidem* plenam tristissimi et periculosi even-
tus lib. ult. c. *De pactis*.

(64) *Machinatam*, c. *Si quis*, ead. causa, et quæst.
et in c. *Veneris* de eo qui duxit in matris.

(65) *Liberam facultatem*, ex c. *Denique 51, q. 1*.
ut ex vatic. C. ms. optimæ notæ delenda particula
negativa, non ex mente Gratiani ut vult Cujacius
ad c. 1 de eo qui duxit in matrimon.

(66) *Uticensi suffraganeo Narbon.*, archiepiscopi
Narbonensi electo Arnaldo cœnobiarchæ Cisterciensi
de quo supra lib. xiv, epist. 6, et infra lib. xvi,

A est damnatus de hæresi vel de nece sanctæ memo-
riæ Petri de Castronovo (69), etsi de illis sit valde
suspectus (quare mandavimus ut si contra eum in-
fra certum tempus appareret legitimus accusator,
indiceretur illi purgatio secundum formam in litte-
ris nostris (70) expressam, definitiva nobis sententia
reservata, in qua necdum est ex mandato illo pro-
cessum), non intelligimus qua ratione possemus
adhuc alii concedere terram ejus, quæ sibi vel hæ-
redibus suis abjudicata non est, præsertim ne vide-
remur in dolo castra nobis exhibita (71) de suis ma-
nibus extorsisse, cum non solum a malo, sed ab
omni specie mali præcipiat Apostolus abstinere.
(72) Nam si super duobus articulis quos commisimus
aliqua contra eum præter formam mandati nostri

B sententia lata fuisset, illa procul dubio non valeret.
Quocirca discretionis vestræ per apostolica scripta
mandamus quatenus, cum nondum sit locus illi pe-
titioni quam de terra ejus alii concedenda fecistis
modis quibus honeste poteritis studeatis prudenter
et efficaciter laboretis ut negotium bene inceptum
dissolvi non possit, sed in suo potius robore conva-
lescat. Nos enim venerabili fratri nostro Regensi
episcopo (73) et dilecto filio magistro Thediso cano-
nico Januensi nostris damus litteris in mandatis ut
secundum formam sibi datam in negotio isto proce-
dant, et si per comitem steterit antedictum quo
minus ipsum negotium possit habere processum, ei
et aliis publice protestentur quod nos, auctore Do-
minio, procedemus prout pacis et fidei causa requi-
ret, ipsique nobis non differant meram et plenam
rescribere veritatem.

Datum.

*In eundem fere modum scriptum est illis usque, in
finem, sollicite providentes ne in nostri executione
mandati sitis tepidi et remissi, sicut hactenus dici-
mini exstitisse.*

CIII.

MILITIBUS ET POPULO CASTRI MELGORII.

Hortatur eos ad obedientiam.

(Laterani, Non. Junii.)

(74) Gaudemus plurimum devotionem vestram

epist. 5. Petrus Vallisern. c. 60 cujus nomen omi-
sit Paradisus lib. ii Annal. Burg. in Odone-IV.

D (67) *Legatis* cum mandati formula ut patet ex con-
textu epistolæ, non a latere, ut in c. ult. *de offic.
legati* c. *Ad eminentiam* De sentent. excommunic.
Ἐκ τοῦ πλείονος πρεσβύτερον ἀποστείλη in proœmio
et c. 158, cod., Can. Eccles. Afric. missos nominat
Carolus magnus in capitulari sancito Aquisgrani.

(68) *Exposita terra*, primo principi fideli occu-
panti, quam postea papa expugnandam regi Franc.
dedit Mart. Polonus in Innoc. III.

(69) Cujus meminit Petrus Valisern. tanquam
legati summi pontif. c. 4 et 8, et Mart. Polonus in
Innoc. III.

(70) *In litteris* quæ continentur apud Petrum Val-
sern. dicto cap. 8.

(71) *Exhibita* tanquam pignora ad majorem cau-
telam ut in c. *Ex rescripto* De jurejur.

(72) Vide lib. xii post epistolam 85, et epist. 107.

(73) *Regensi* episcopo in Lombardia.

(74) Vide infra epist. 173.

et fidelitatem in Domino commendantes, quod pari ac unanimi, prout accepimus, voluntate congratulamini vos et comitatum vestrum ad jus et proprietatem Ecclesie Romanæ ac nostram specialiter pertinere, suppliciter exorantes ne vos jurisdictioni alterius supponamus. Nos igitur vicem gerentes illius qui cum dilexisset suos in finem dilexit eos, moneamus universitatem vestram et exhortamur attentius, et per apostolica vobis scripta mandamus quatenus in fidelitate ac devotione sacrosanctæ Romanæ Ecclesie ac nostra firmiter ac unanimiter persistentes, tales in omnibus et per omnia vos exhibere curetis quod de die in diem gratiam et benevolentiam sedis apostolicæ mereamini ampliorem, scituri quod nos de pace ac statu vestro et terræ vestræ sollicitudinem cupimus gerere diligentem.

Datum Laterani Non. Junii, pontificatus nostri anno quinto decimo.

CIV.

MARIÆ ILLUSTRIS REGINÆ ARAGONENSI ET HOMINIBUS MONTISPESSULANI.

De dominio Montispeessulani
(Laterani, viii Idus Junii.)

Gravem dilecti filii nobilis viri Willelmi de Montepessulano fratris tui, filia regina, recepimus questionem quod possessionem villæ Montispeessulani ac alterius terræ jure ad ipsum hæreditario pertinentis, quam ipse pridem pacifice noscitur habuisse, contra justitiam detinetis et restituere denegatis eidem. Cum igitur terræ ipsius jurisdictio ad nos spectare noscatur, ivolentes prædicto Willelmo in suo jure adesse, qui sumus omnibus in justitia debitores, discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus quatenus vel dictam possessionem restituatis eidem, vel usque ad festivitatem Omnium Sanctorum proximo venturam per responsales idoneos nostro vos conspectui præsentetis, exhibituri et recepturi justitiæ complementum. Alioquin ex tunc in ipso negotio, quantum de jure poterimus, auctore Domino, procedemus.

Datum Laterani, viii Idus Junii, pontificatus nostri anno quinto decimo.

CV.

ARCHIEPISCOPO TARANTASIENSI, ET EPISCOPO GEBENNENSI, ET ABBATI SANCTI MAURITHI DE CABLASIO.

De pravus moribus monachorum Montis Jovis.
(Laterani, iii Kal. Junii.)

Dilectus filius P. de Sancto Albino in nostra proposuit præsentia constitutus quod domus Montis Jovis, quæ olim sanctæ religionis effundebat odorem, facta mutatione dexteræ in sinistram, adeo miserabiliter in spiritualibus et temporalibus est collapsa quod jam pene penitus corruiat quæ multorum consueverat relevare ruinam, facta nunc scandali et dissensionis exemplum quæ quietis et pacis exstiterat documentum. Cum igitur idem P. quem domus ipsius ruina gravabat, laborare dudum intenderet ut status reformaretur ejusdem, fratres existentes ibidem, qui regularis disciplinæ relaxatis habenis,

A correctionis onera non ferentes, per campum licentiæ vagabantur, suarum sequentes impetum voluntatum, dictum P. ab incepto minis, terroribus et pactionibus illicitis retrahere nitebantur, bonum malum, correctionem vexationem, et justitiam injuriam reputantes, et existentes ingrati, cui tenebantur ad grates, ibi simultatis mendicabant indicia ubi religiosi propositi plenam habere poterant conjecturam. Quem demum blanditiarum fallaciis interceptum, promittentes eidem videlicet quod expurgarent veteris corruptelæ fermentum et ad frugem melioris vitæ redirent, ad dictam domum secum pariter reduxerunt, et, ut parerent de concepto dolore nequitiam, duos perditionis filios ad intercessionem ipsius P. procurarunt induci. Qui, licet idem P. mortis periculum metuens confugerit ad altare, credens quod saltem locum illum revererentur iniqui ubi hostia salutaris quotidie mactabatur, eum aggressum hostiliter, lethaliter vulnerarunt, semivivum, putantes eum mortuum, impii relinquentes. Fratres autem ad tam crudele convenientes spectaculum, vulneratoribus, nullum retinentes humanitatis vestigium, assistebant, plagas impositas terribilibus oculis intuentes. Cumque demum a quibusdam secum misericordiam facientibus delatus Augustam, ope convalesceret medicorum, ac demum Vercellas venerit, memorati fratres, quorum crudelitas mitigari non poterat. in eum acrius sævientes, ore ipsius dormientis obstruso ne vocem redderet vel clamorem, eum ligatis manibus Yporegiam deduxerunt; extra quam postmodum ipsum sub silentio noctis eductum, præsumptione nimis damnabili, et omni humanitate postposita; fecerunt oculis exorbari.

Quod cum ad venerabilis fratris nostri Vercellensis episcopi et dilecti filii Novariensis electi, qui ex delegatione nostra reformationi domus intendebant ejusdem, notitiam pervenisset, doloribus compatiens ipsius, statuerunt ei per supradictam domum in quadraginta libris Papiensis monetæ annis singulis providendum: quam provisionem idem P. sibi auctoritate petiit apostolica confirmari. Nos autem ipsius condolentes doloribus et miseriæ miserantes, discretioni vestræ per apostolica scripta præcipiendo mandamus quatenus quod circa ipsum per delegatos eosdem misericorditer est provisum, faciatis inviolabiliter observari, et apud Tarantasiensem Ecclesiam, in qua ei provideri mandamus, dictam pecuniæ quantitatem ipsi sine labore personæ ac expensarum incommodo annuatim absque diminutione persolvi. Cæterum quoniam ad nos sanguis clamat ipsius, ne tam enormis excessus transeat impunitus, auctores tanti sceleris et fautores excommunicationis vinculo innodamus, mandantes ut tam ipsos quam Boninum et alios excommunicatos publice nuntietis, et faciatis ab omnibus arctius evitari. Præterea quia vix aliquis de fratribus Montis Jovis a culpa vel negligentia est immunis, quorum quidam principaliter vulneratoribus astiterunt, qui-

dam vero enormia quæ acciderant neglexerunt deferre ad nos aut ad nostrorum audientiam legatorum, eorum ecclesiam, si est ita, supponatis auctoritate apostolica interdicto, præcipientes interdictum in ea tandiu firmiter observari donec fratres ipsi per excusatores vel potius per satisfactores idoneos nostro se conspectui repræsentent. Inquiratis etiam nihilominus de statu ipsius Ecclesiæ veritatem, et reformetis tam in capite quam in membris quæ inveneritis reformanda, et quæ statuenda videritis statuatis; præpositum et alios quos in ea inveneritis pestilentes, omnino removens ab illa, et alios inducentes in ipsam, ut perditis inde malis, vinea Domini Sabaoth bonis locetur agricolis, qui gratum proferant fructum in tempore opportuno, mandatum apostolicum sublato cujuslibet contradictionis et appellationis obstaculo fideliter et efficaciter exsequentes. Quod si non omnes, etc., duo vestrum, etc.

Datum Laterani, III Kal. Junii, pontificatus nostri anno decimo quinto.

CVI.

PHILIPPO ILLUSTRIS REGIS FRANCORUM.

De divortio Philippi regis.

(Laterani, v Idus Junii.)

Diligenter auditis et perspicaciter intellectis quæ nobis ex parte regia dilecti filii abbas de Trapa et J. clericus tuus proponere curaverunt, et habito cum fratribus nostris studioso tractatu, non occurrit nobis aliqua via per quam in his quæ ipsi pro te postulaverunt a nobis, tuæ secundum Deum possemus concurrere voluntati, sub obtestatione divini judicii protestantes quod libentissime, si possemus cum Deo, ab illo te curaremus vinculo expedire a quo desideras vehementer absolvi. Sed in carnali commercio inter te ac reginam conjugem tuam adeo est processum quod si etiam illi tantum confessioni vellemus insistere quam nuper eadem regina fecisse proponitur coram prædicto abbate de Trapa et dilecto filio magistro Roberto de Corzon, nunc tituli Sancti Stephani in Cælio monte presbytero cardinale, non auderemus super hujusmodi casu de nostro sensu pro te aliquid diffinire, propter illam sententiam evangelicam quam ipse Christus expressit, videlicet: *Quod Deus conjunxit, homo non separet* (Luc. x), cum absque dubio nec sanctorum exempla nec Patrum decreta intentioni tuæ in hoc articulo suffragentur (75). Verum si super hoc absque generalis deliberatione concilii determinare aliquid tentaremus, præter divinam offensam et mundanam infamiam, quam ex eo possemus incurere, forsitan ordinis et officii nobis periculum immineret, cum contra præmissam veritatis sententiam nostra non possit auctoritas dispensare (76). Quamvis et aliæ confessiones, sicut pro certo didicimus, ab eadem regina sub jurejurando sint factæ, secundum quas conjugium declaratur carnali copula consummatum. Quocirca serenitatem regiam rogandam

(75) Vide lib. IV De concord. sac. et imper., cap. 17, § 4.

A duximus et monendam quatenus ab eorum falsis insaniis avertas auditum qui caput tuum oleo peccatoris impinguant, et volentes tibi placere secundum hominem, Deo te faciunt displicere, cum aperire tibi non audeant veritatem, ne forte movearis graviter contra eos. Nos autem, qui de te coram Deo reddituri sumus in novissimo districti examinis die plenissimam rationem, falsis te nolumus circumveniri commentis, ne simul in unum et animam tuam perdamus et nostram scientes quod juxta sententiam veritatis nihil prodest homini si mundum universum lucretur, animæ vero suæ detrimentum patiat. Quare, prudentissime rex, ab eo quæsumus proposito conquiescas quod perpetuum animæ tuæ periculum generaret, et Dominus justus iudex in eo te forte puniret in quo contra ipsum tali modo peccares ipsamque reginam pro Deo et propter Deum habcas propensius commendatam, quæ pro servanda lege conjugii, quam Deus ante peccatum in paradiso constituit, longo est martyrio macerata. Nos quoque super hoc negotio gravius non molestes, ne propter instantem persecutionem quam patimur, ad extorquendum istud a nobis insistere videaris. Quia sicut nolumus tibi negare quod sit merito concedendum, ita nolumus tibi concedere quod merito sit negandum, præsertim hoc tempore, ne propter persecutionis instantiam declinare videamur a tramite veritatis.

Datum Laterani, v Idus Junii, pontificatus nostri anno decimo quinto.

CVII.

FRATRI GUARINO.

Super eodem.

(Laterani, v Idus Junii.)

C Illius testimonium invocamus qui scrutator est cordium et cognitor secretorum quod charissimam in Christo filium nostrum Philippum regem Francorum illustrem tam sincera diligimus charitate, ut nihil ei negare velimus quod esset alicui concedendum. Verum cum ea petit a nobis quæ in salutis suæ dispendium redundare noscuntur, quo sincerius illum diligimus, eo cautius ea negare debemus, ne videamur ipsum non diligere, sed odire (77). Cum ergo per quosdam adulatores veritatis et justitiæ inimicos in eum sit errorem inductus ut credat se licite posse jurare quod reginam uxorem suam carnaliter non cognovit, pro eo forte quod etsi commistio sexuum in eorum carnali commercio intercesserit, commistio tamen seminum in vase muliebri non exstitit subsecuta, nos confessiones ejusdem reginæ sub jurejurando factas subtiliter attendentes, et salutem ipsius regis paterno zelantes affectu, per nostras cum litteras exhortamur ut suum de cætero ab hujusmodi falsis insaniis avertat auditum et præfatam reginam pro Deo et propter Deum habeat commendatam, quæ pro servata lege conjugii, quam Deus in paradiso ante peccatum constituit, longo est martyrio macerata, quam et

(76) Vide lib. XI, epist. 181, et lib. XIII, epist. 66.

(77) Vide lib. XI, epist. 182.

tibi recomandatam esse volumus et mandamus, discretionem tuam monentes et obsecrantes in Domino quatenus in consilium et consensum iniquitatis non veniat ulterius anima tua, nec permittas, quantum in te fuerit, ipsum regem falsis circumveniri commentis, eique contra ipsius salutem et tuam secundum hominem placere non quæras, ne ipsum Deo facias displicere, diligenter attendens quod juxta sententiam veritatis nihil prodest homini si mundum universum lucretur, et detrimentum animæ patiat, eundem regem, quem sincerum, quantum in ipso est, animum habere credimus et devotum, placare studeas et in bono fovere; ita quod divinam et apostolicam gratiam propter hoc uberius merearis, pro certo cognoscens quod si te juxta latus ipsius sano et salubri noverimus consilio innitentem, ad honorem et profectum tuum efficaciter intendemus, cum te, quasi virum religiosum, non semper oporteat sæcularibus negotiis implicari.

Datum Laterani, v Idus Junii, pontificatus nostri anno decimo quinto.

CVIII.

PHILIPPO ILLUSTRIS REGI FRANCORUM.

De negotio episcoporum Aurelianensis et Antissiodorensis.

(Laterani, v Idus Junii.)

(78) De prudentia Senonensis archiepiscopi non possumus non mirari, qui post appellationem ad nos legitime interpositam, et contra nostri formam mandati, perverse processit in causa quam ad petitionem tuam sibi duximus committendam, super relaxanda sententia interdicti quod in terram tuam venerabiles fratres nostri Antissiodorensis et Aurelianensis episcopi protulerunt, si tu eis illud offerres quod esset merito acceptandum, et licet ipsi jusserimus ut, si fieri posset, postposito utrinque judicio ad amicabilem compositionem intenderet, ipse tamen, turbato negotio potius quam sedato, nec compositionem facere studuit nec judicium exercere. Unde nisi tuæ voluissimus serenitati deferre, taliter eum corripere curassemus quod ejus profecto non remansisset impunitus excessus. Quod igitur est ab eo inordinate præsumptum non potuimus confirmare, cum ipso jure sit irritum et inane; sed, sicut celsitudinem tuam sæpe rogavimus, ita nunc quoque rogamus, pro magno dono petentes quatenus pacem Ecclesiæ in tuo regno conserves, hoc maxime tempore quo ipsa in aliis multis regnis nimium perturbatur, ita quod dictis episcopis restitutis, et interdicti sententia relaxata, nisi hoc nobis velis ex toto donare, in curia tua de ipso negotio secundum approbatam consuetudinem cognoscatur (79); cumque aliis oporteat te intendere quæ ad tuum magis respiciunt commodum et honorem, expedias te ab istis quæ modicum tibi asserunt utilitatis et laudis, nec injuriosum reputes, sed potius gloriosum, prudenter corrigere si quid improvide

(78) Vide supra epist. 59, et infra epist. 125.

A statuisti, quia non vivit homo sub cælo qui aliquando non excedat.

Datum Laterani, v Idus Junii, pontificatus nostri anno quinto decimo.

CIX.

ANTISSIONORENSI ET AURELIANENSI EPISCOPIS.

Super eodem.

(Laterani, v Idus Junii.)

Licet processum archiepiscopi Senonensis propter ordinem non servatum duxerimus irritandum, fraternitati tamen vestræ consulimus bona fide quatenus cum charissimo in Christo filio nostro Philippo rege Francorum illustri quanto melius poteritis componere studeatis; quoniam arcus qui semper est tensus, vires amittit, nisi aliquoties extendatur, et nonnunquam reges et principes melius vincuntur mansuetudine quam rigore. Nos enim mediatoris fungentes officio, sicut illum, sic et vos monitis et exhortationibus ad amicabilem debemus concordiam invitare, quam utrique parti credimus expedire.

Datum Laterani, v Idus Junii, pontificatus nostri anno decimo quinto.

CX.

BAIOCENSI ET CONSTANTIENSI EPISCOPIS, ET ABBATI DE PERSENIA.

De removendis episcopo et priore Ecclesiæ Sagiensis.

(Laterani, v Idus Junii.)

Contra præsulem et priorem Ecclesiæ Sagiensis tot et tanta sunt auribus nostris enormia inculcata ut ulterius non possimus dissimulare clamores qui ad nos de suis perversis actibus pervenerunt, cum non solum inutiles, verum etiam perniciosi esse dicantur. Ne igitur sanguis eorum de nostris manibus requiratur si eos in suis duxerimus perversitatibus tolerandos, discretionem vestræ per apostolica scripta præcipiendo mandamus quatenus inquisita plenius et cognita veritate, si tales eos esse noveritis, a suis eos removeatis officiis, et eis viros faciatis idoneos subrogari. Quod si non omnes, etc., duo vestrum sublato cujuslibet contradictionis et appellationis obstaculo exsequantur.

Datum Laterani, v Idus Junii, pontificatus nostri anno decimo quinto.

CXI.

BERNARDO ABBATI MONASTERII SANCTI PETRI PSALMODIENSIS, EJUSQUE FRATRIBUS TAM PRÆSENTIBUS QUAM FUTURIS REGULAREM VITAM PROFESSIS IN PERPETUUM.

De confirmatione privilegiorum.

(Laterani, viii Idus Junii.)

Quoniam ex commisso nobis divinitus apostolatus officio tam vicinis existimus quam longe positus debitores, viris quidem religiosis tanto specialius adesse nos convenit quanto ipsi majori desiderant quiete potiri, et apostolicæ sedis præsidio noscuntur plenius indigere. Eapropter, dilecti in Domino filii, vestris justis postulationibus clementer annuimus, et præfatum monasterium Sancti Petri Psalmodien-

(79) Vide lib. xiv, epist. 165.

sis, in quo divino mancipati estis obsequio, ad exemplar felicis recordationis Stephani, Joannis, Urbani, Paschalis, Honorii et Innocentii prædecessorum nostrorum Romanorum pontificum sub beati Petri et nostra protectione suscipimus et præsentis scripti privilegio communimus. In primis siquidem statuentes ut ordo monasticus, qui secundum Deum et beati Benedicti Regulam, etc., usque inviolabiliter observetur. Præterea quascunque possessiones, etc., usque illibata permaneant; in quibus hæc, etc., usque vocabulis: Locum ipsum, etc., usque pertinentiis suis; in pago Nemausensi, in villa Cornelianica, ecclesiam Sancti Juliani cum cellis suis, id est Sancti Salvatoris et Sancti Laurentii, Sancti Felicis, Sancti Clementis, Sancti Vincentii de silva, cum ipsa silva, et plaia maris, sicut eidem cœnobio a regibus libere concessum est; in villa Atascianica, ecclesiam Sanctæ Mariæ; in castro Salignano, ecclesiam Sancti Juliani, cum capella de Monte rotundo; in asperas, ecclesiam Sancti Petri; in Andusenco, ecclesiam Sancti Andreae; in Aquaviva, ecclesiam Sancti Petri; in margines, ecclesiam Sancti Siricii; in Malaspelles, ecclesiam Sancti Romani cum suis appendiciis, in Telliano, ecclesiam Sancti Silvestri; in Ripa stagni, ecclesiam Sancti Sebastiani; in Tovenæ, ecclesiam Sancti Thomæ; in Candiaco, ecclesiam Sancti Petri; in Vitrico, ecclesiam Sanctæ Mariæ. Item ecclesiam Sancti Boniti cum suis appendiciis; in Verunas, ecclesiam Sancti Salvatoris; in Venranico, ecclesiam Sancti Michaelis; in Valle, ecclesiam Sanctæ Mariæ; in Portu villa, ecclesiam Sancti Petri. Item in alia Portu, ecclesiam Sanctæ Mariæ (80); in villa Noveta, ecclesiam Sancti Sisinnii; in villa Angulari, ecclesiam Sancti Martini; in Codonniano, ecclesiam Sancti Andreae; in Noceto, ecclesiam Sancti Joannis; inter vineas, ecclesiam Sancti Andreae; in castro Albasio, ecclesiam Sancti Petri et ecclesiam Sancti Nazarii de Marezanegues; in castro Salvinianico, ecclesiam Sancti Andreae; in pago Arelatensi, prioratum Sancti Romani cum cellis suis, id est, ecclesiam Sancti Laurentii, et Sancti Vincentii, et Sancti Michaelis de valle Junceria, et Sancti Stephani de Eremo, et ecclesiam Sancti Xisti de Rocca. Et in Avenionensi pago, ecclesiam Sanctæ Mariæ de Urbana; et in villa termino, ecclesiam Sancti Petri cum appendiciis suis; et juxta Tarasconem, ecclesiam Sancti Vincentii, et ecclesiam Sancti Marcelli, et ecclesiam Sancti Petri de Limaisa, et ecclesiam Sanctæ Mariæ inter aquas, et Sancti Romani de Bellomonte, et Sancti Leodegarii, quæ sunt in Aquensi pago, et ecclesiam Sancti Salvatoris de Fossa cum suis appendiciis sitam in pago Sisterico; in Sinanicis, ecclesiam Sancti Petri; in pago Avenionensi, ecclesiam Sancti Saturnini apud castrum Vellanis; in pago Aquensi, valle Amata, cellulam Sancti Salvatoris cum suis appendiciis et ecclesiam Sancti Michaelis de castro Cucu-

A rone, et ecclesiam de Vergerio; in castro Ansuis, ecclesiam Sancti Stephani, item ecclesiam Sancti Lamberti, et ecclesiam Sancti Petri de Pomairols; in pago Attensi, ecclesiam Sancti Pauli, et ecclesiam Sancti Andreae de Reclus, et ecclesiam Sancti Michaelis extra civitatem Attensem. Apud Oppedam, ecclesiam Sancti Andreae; in pago Sisterico, ecclesiam Sanctæ Mariæ de Haulis, cum suis capellis et appendiciis, id est, Sanctæ Mariæ Magdalænæ de castro, et Sancti Cannati, et Sancti Saturnini; in castro Dellino, ecclesiam Sancti Jacobi cum ipsa parochia, et ecclesiam Sanctæ Mariæ de Camarlais; in pago Sustantionensi, in villa Mutatione, ecclesiam Sancti Asciseli; in Candelianicis, ecclesiam Sancti Damiani, et Sanctæ Mariæ; in Mizanichas, ecclesiam Sanctæ Columbæ; in Varrenicas, ecclesiam Sanctæ Agathæ; in Cercelles, ecclesiam Sanctæ Mariæ et Sancti Matthæi; in Sofolcinas, ecclesiam Sancti Stephani, item ecclesiam Sancti Erigii cum suis pertinentiis; in villa Corni, ecclesiam Sancti Joannis; in castro Lupiano, ecclesiam Sanctæ Cæcilie cum suis capellis, id est, Sanctæ Mariæ, et Sanctæ Margaritæ; in Marignano, Biterrensi pago, ecclesiam Sancti Christophori cum omnibus ad eam pertinentibus. Et in Peirorio, ecclesiam Sancti Joannis de Cassiano, et ecclesiam Sanctæ Eulalie, cum earum decimis, primitiis et possessionibus; in pago Narbonensi, castro Anitiano, ecclesiam Sancti Saturnini, et ecclesiam Sanctæ Mariæ de Fulquiano; in pago Euletico, in valle Cumbatis, ecclesiam Sancti Britii, item ecclesiam Sancti Petri de Taraus, cum omnibus ad eam pertinentibus. In territorio Gapinco, villa de Balma, ecclesiam Sancti Marcelli. Porro prædictum monasterium Psalmodiense nullius alterius Ecclesiæ juri ditionique subjaceat quam Romanæ. Obeunte vero te nunc ejusdem loci abbate, etc. usque providerint eligendum. Cui nimirum a diocæsano episcopo, omni professione ac exactione seposita, benedictio impendatur. Sepulturam quoque ipsius loci, etc. usque a quibus mortuorum corpora assumuntur. Decernimus ergo, etc. usque usibus omnimodis profutura, salva sedis apostolicæ auctoritate. Si qua igitur in futurum, etc. usque districtæ subjaceat ultioni. Cunctis autem eidem loco, etc. usque præmia æternæ pacis inveniant. Amen.

Datum Laterani per manum Joannis Sanctæ Mariæ in Cosmidin diaconi cardinalis, S. R. E. cancellarii, VIII Idus Junii, indictione xv, Incarnationis Dominicæ anno 1212, pontificatus vero domini Innocentii papæ III, anno quinto decimo.

CXII.

EPISCOPO, ET ABBATI SANCTI JOANNIS, ET ARCHIDIACONO PARMENSIBUS.

De electione archiepiscopi Mediolanensis.

(Laterani, VII Idus Junii.)

Ecclesia Mediolanensi vacante, vota providere

(80) Illic habitum concilium anno 897.

volentium eidem Ecclesie in pastore divisa sunt in tres partes, quibusdam venerabilem fratrem nostrum Vercellensem episcopum postulantibus, aliis autem dilectum filium Mediolanensem archidiaconum, et nonnullis Mediolanensem archipresbyterum eligentibus in pastorem. Pro quibus procuratores partium ad sedem apostolicam destinati, non solum diversa, sed adversa, tam de consuetudine quam de pluribus aliis proponere curaverunt; sicut ea omnia vobis sub bulla nostra mittimus adnotata. De quibus, cum non possent facere nobis fidem, inquisitionem eorum nos oportuit delegare. Quocirca discretioni vestre per apostolica scripta mandamus quatenus vocatis qui fuerint evocandi, et inquisita super omnibus diligentissime veritate, specialiter autem utrum de antiqua et approbata consuetudine omnes et singuli tam abbates quam prepositi ac etiam capellani parem cum ordinariis (81) in electione Mediolanensis archiepiscopi vocem habeant, et si nec omnes nec parem, qui et quantam, utrum videlicet non in singulis ordinum, sed in ordinibus singulorum, sit paritas attendenda, vel potius jus eligendi penes ordinarios tantum resideat, et caeteri propter honestatem solummodo vocari consueverint ad cautelam, utrumve omnes vocati fuerint, an aliqui pretermissi, quid etiam potestatis aut juris episcopi suffraganei habeant in negotio memorato; et quae inveneritis, per vestras nobis litteras fideliter intimetis, ut per relationem vestram instructi, commodius in ipso negotio procedamus, praefigentes partibus terminum competentem quo recepturae sententiam nostro se conspectui representent. Quod si non omnes, etc. tu ea, frater episcope, cum eorum altero ea, etc.

Datum Laterani, vi Idus Junii, pontificatus nostri anno decimo quinto.

CXIII.

ARCHIEPISCOPIS ET EPISCOPIS PER REGNUM FRANCIAE
CONSTITUTIS.

De concubinariis absolvendis.

(Laterani, vi Idus Junii.)

Rigorem mansuetudine temperantes praesentium vobis auctoritate concedimus ut transgressores statuti quod dilectus filius Guala tituli Sancti Martini presbyter cardinalis tunc apostolicae sedis legatus in concubenarios promulgavit, et a vinculo excommunicationis secundum formam Ecclesiae absolvere valeatis et cum eis misericorditer dispensare, si urgens necessitas aut evidens utilitas postulaverint, qui hactenus praesumpserunt aut amodo praesumpserint excommunicati celebrare divina, injungendo eis poenitentiam competentem, attentissime provisorum quatenus in hoc articulo sic flectatis ut non rumpatis nervum ecclesiasticae disciplinae, ne facilitas veniae peccandi tribuat incentivum. Volumus igitur et praecipimus ad cautelam ut dispensationem eorum sedi apostolicae reservetis qui publice delinquentes, non verentur in populo scandalum generare.

(81) Vide lib. I, epist. 569.

A Ne vero peccantes sua non audeant propter pecuniariam poenam confiteri peccata, fraternitatem vestram monemus et obsecramus in Domino, per apostolica vobis scripta mandantes quatenus gratiam indulgentiae in quaestum avaritiae nullatenus convertatis, fines hujus mandati fideliter observantes; quoniam si aliter egeritis, non solum divinam, verum etiam apostolicam incurretis offensam.

Datum Laterani vi Idus Junii, pontificatus nostri anno decimo quinto.

CXIV.

NOBILI VIRO JACOBO CONSOBRINO ET MARESCHALCO NOSTRO.
Conceditur ei in feudum quoddam castrum Ecclesiae Romanae.

(Laterani, vi Idus Junii.)

B Cum ejus vices geramus in terris qui unicuique secundum sua merita legitur redditurus, his qui apostolicae sedis obsequio et pro ea etiam periculis se exponunt magnifice debemus et volumus respondere, quatenus sic labores eorum remuneremus in ipsis ut alios ad nostrum servitium inducamus. Olim siquidem cum Marcualdus, Dei et Ecclesiae inimicus, in devotos apostolicae sedis et charissimi in Christo filii nostri Frederici Siciliae regis illustris fideles quasi desæviret impune, ac Siciliam ex multa parte ferro flammaque vastaret, regnum sibi usurpare disponens, ut eidem regi, quem inclytae recordationis Constantia imperatrix tutelae nostrae commisit, et regno, cujus balium nobis testamento reliquit, necessarium et expectatum diutius subsidium C praestarem, militibus quos pecunia nostra conduximus te duximus praefendum, et in Siciliam curavimus destinare (82). Tu ergo de mandato nostro regnum ingressus, post multas anxietates, sollicitudines, et labores, de Frederico in Calabria et Marcualdo in Sicilia, faciente Domino, mirabiliter triumphasti, memoriale comparans nomen tibi, et famam apostolicae sedis extollens, quam praedictus iniquus nitebatur in illis partibus abolere. Cumque per viarum discrimina, sub inclementia temporis et aeris intemperie, victor ad nostram praesentiam redivisses, eam gratiam in fratrum nostrorum oculis invenisti ut diligentius attendentes quantum pro te apostolicae sedi accessisset honoris, laboribus tuis magnifice respondendum assererent, et non solum consulerent, sed cum instantia plurima postularent ut tibi curarem magnifice respondere. Nos ergo tuis respondere laboribus et utilitatibus providere volentes, castrum Nymphæ, quod quondam inclytae recordationis Cencio Frajapani et O. et C. ejus nepotibus bonae memoriae Eugenius papa praedecessor noster pro octingentis libris denariorum Lucensium obligarat, et nos ab eorum haereditibus jam pridem recollegimus, pecunia consignata, et apud nobilem virum Bononem Bonifilii de mandato senatus judiciaria auctoritate deposita, pro qua fuerat obligatum, cum omnibus pertinentiis et utili-

(82) Vide gesta Innoc. III, cap. 37, 38.

tatibus suis tibi pro summa mille librarum Pro-
venientium de senatu de fratrum nostrorum consi-
lio obligavimus, tandiu tam a te quam tuis hæredi-
bus delinendum donec prædicta pecunia tibi vel eis
esset integre persoluta ex tunc ad Romanam Eccle-
siam libere reversurum. Ne autem si fructus quos
ex eodem castro perciperes computare cogereris in
sortem, plus ad incommodum quam commodum
tuum hæc obligatio redundaret, vel si aliud faceres,
pro temporali lucro animæ dispendium patereris,
cum sis obsequiis nostris in mareschalciæ officio
deputatus, prædictum castrum in feudum tibi tan-
quam mareschalco nostro de solita sedis apostolicæ
liberalitate concessimus; ita tamen quod hæc no-
stra concessio nec nobis nec successoribus nostris
præjudicium generaret quo minus illud recolligere
valeremus, feudo tamen tua vita durante. Cum
igitur tibi persolverimus pecuniam prætaxatam, et
tu nobis legitimam refutationem feceris super ea,
ne super feudo ipso propter hoc valeas molestari,
illud tibi juxta prædictæ concessionis tenorem au-
toritate apostolica confirmamus et præsentis scri-
pti patrocinio communimus. Nulli ergo, etc., con-
cessionis et confirmationis, etc., usque incursum.

Datum Laterani, vi Idus Junii, pontificatus nostri
anno decimo quinto.

CXV.

EPISCOPO MURANO.

Scribitur adversus episcopum Melfiensem.

(Laterani Non. Junii.)

(83) Circa radices infructuosæ arboris [stercora
submisimus fodientes, et per tempora plurima
sustinuimus si forsan fructum produceret exopta-
tum. Verum quia non potest arbor mala bonos
fructus facere juxta sententiam veritatis, arbor
eadem sic fôta stercoreibus, et tandiu expectata, non
solum fructum bonum non protulit, sed prorupit in
spinas, quæ satis acriter pupugere cultorem. Hæc
autem pro episcopo Melfiensi proponimus, de quo
nobis sunt sæpius nefanda et scelestia suggesta. Et
cum in ipsum, propter suorum exigentiam merito-
rum, manum nostram debuerimus merito aggra-
vare, tanta erga eum patientia usi sumus quod
porrectum nobis suorum scelerum codicillum sibi
duximus transcribendum, ut illud quasi suo admo-
ventes aspectui, eum suis oculis monstrarem, ipse
videns in eo quibus et quantis sua foret
facies obnubilata palloribus, de cujus hoc putredi-
nis corruptela procederet, in latibulo conscientie
scrutaretur. Acceperamus autem, et accepta rescri-
pseramus eidem, qualiter habitus fuerat de bonæ
memorie Jacobi prædecessoris sui morte suspectus,
quid et qualiter post obitum successoris ejusdem
Jacobi firmaverit juramento, qualiter contra id
venerat quod jurarat, et quomodo tandem in sua
fuerat electione processum, qualiter etiam vitula,

B in qua tunc arabat et arat adhuc ipsam publice
retinendo, sicut manifestum est suis civibus uni-
versis, fuerit die suæ consecrationis enixa, et
quomodo qui post eum venerat et descenderat ex
eodem, ante ipsum fuerat factus presbyter, et ante
patrem accesserat filius ad altare.

Cum autem nobis annuntiata renuntiataque sibi
eum corrigere debuissent, in tantum ipse nostros
post sua projecit terga sermones quod postmodum,
sicut fuit nostris auribus intimatum, deposita pene
penitus modestia pastoralis, virtutibus hostis et vitiis
amicus effectus, licet in Ecclesia sua plures per-
sonæ honorabiles haberentur tam ætate, scientia
quam moribus idoneæ, ad officium cantoriæ dictum
fecit filium in Ecclesia Melfiensi cantorem. Quo
secum pariter in choro sedente, mutua visione per-
penditur quam carnaliter alter ab altero diligitur; præ-
sertim cum idem cantor nullam dicatur gravitatem
morum et disciplinæ modestiam in commissa sibi
dignitate servare, sed discurrat potius levitate
propria, tanquam simplex clericus, in contemptum
Ecclesiæ ac plurimorum scandalum jugiter per-
plateas. Insuper etiam episcopus supradictus nepo-
tibus suis in cunabulis vagientibus, in gravamen
eorum qui ecclesiæ famulantur, majores præbendas
tribuit et beneficia meliora. Et licet super his a
capitulo suo conventus coram iudicibus et aliis
probis viris pluribus civitatis, mensa et rationibus
aliis quibus per eundem spoliati fuerant restitutis,
se promiserit præmissa emendaturum omnia sub
fidei sponsione, ipse tamen faciens ad pejora pro-
cessum, mensam canonicis subtraxit eandem, et
tam ipsos quam clericos præbendis et beneficiis spo-
liatos, juris ordine prætermissis, præbendas eccle-
siæ dividit contra concilium Turonense, eas quibus
vult conferens sic divisas, ipsis canonicis inconsultis,
et subripiens eis judicia mortuorum, pœna pecu-
niaria clericos suos mulctat contra sanctorum
Patrum canonicas sanctiones. Matrimonia insuper
tam licita quam illicita passim prohibet, nisi pro
quibus pecunia intercedit. Adulterorum quoque
publica peccata dissimulat, quia non solum in
talibus, verum etiam in aliis, promisso munere
vel oblato, redimentes se in errore dimittit, usque
adeo deditus Simoniacæ pravitati quod penes eum
sine ipsa nec in ecclesiis immolatur nec aliquod
spirituale confertur. Appellationes etiam, quan-
tumcunque rationabiliter ad sedem apostolicam in-
terpositas, vilipendit.

Licet autem super tantis excessibus eum duxerimus
hactenus in patientia supportandum, nec exe-
raverimus ultorem gladium in eundem, exspectantes
ut, si forsan pœniteret, sibi clementia nostra igno-
sceret ne periret, ipse tamen patientia nostræ beni-
gnitatis abusus, ut nos acrius provocaret, de red-
denda civitate Melfiæ, quam in fidelitate regia per
innovata juramenta primitus solidarat, ab Ottone

(83) Vide infra epist. 233.

maledicto et excommunicato pulsari precibus non sustinuit, sed prævenit eundem; et movens in ipsa civitate discordiam, et provocans bello cives, eis de præstanda fidelitate ipsi Ottoni ab eodem communitis, et cur hoc faceret sciscitantibus, sic respondit, quod malebat honoris proprii quam rerum suarum incurrere detrimentum, et reddi sibi faciens civitatem, ad exhibendam ei fidelitatem et hominum spontaneus et sine inductione alicujus accessit, ad idem suos concives, quos revocare debebat, inducens, et nec excommunicationis sententiam nec perjurii notam metuens, quam ex hoc incurrere se sciebat, ei familiariter præ cæteris Apuliæ prælatis adhæsit, sibi manifeste in nostram injuriam et regium dispendium obsequendo. Nolentes igitur ut dictus episcopus ex eo quod malle se asseruit honoris proprii quam rerum suarum detrimentum incurrere mentiatur, fraternitati tuæ per apostolica scripta mandamus et districte præcipimus quatenus eundem omni appellatione cessante ab officio pontificali suspendas, ex parte nostra firmiter injungens eidem ut infra tres menses nostro se conspectui repræsentet. Alioquin ipsum ex tunc vinculo excommunicationis innodans, mandes capitulo Meliensi ut sibi provideant personam idoneam per electionem canonicam in pastorem.

Datum Laterani, Non. Junii, pontificatus nostri anno quinto decimo.

In eundem fere modum scriptum est super hoc capitulo Meliensi usque per electionem canonicam in pastorem. Ideoque discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus et districte præcipimus quatenus mandatum apostolicum per eundem Muranum episcopum suscipiatis humiliter et fideliter observetis.

CXVI.

LUGDUNENSI ARCHIEPISCOPO.

Nemo cogi debet invitus ad monachatum.

(Laterani, Idibus Junii.)

Attestationes quas nobis super monachatu dilecti filii P. de Botton Viennensis canonici transmisisti legi fecimus coram nobis, et universa notavimus diligenter; et licet quidam de monachis deponerent contra ipsum quod eum ut monachum in monasterio de Insula in triplici statu viderint, in scholis videlicet, forma et choro, et quod annum sextum decimum cum ab eodem recessit monasterio complevisset, plures tamen pro eo quam contra de testibus faciebant. Probabatur etenim quod profiteri noluerit et a monasterio aufugerit memorato, se nolle respondens in monachum secundum consuetudinem monasterii benedicti et facere professionem ibidem, ex parte requisitus abbatibus, quia ibi et positus fuerat et morabatur invitus, et quod abbas etiam, hoc audito, illum invitum monachum se dixerit non facturum. Ad hæc mater ejus P. et. frater. soror, et alii consanguinei, qui de ipsius ætate notitiam

A habere poterant plenioram, quod in monasterio invitus positus fuerit se scire firmiter asserentes, ipsum in mense Augusto proximo adfuturo tricesimum tertium vel ad plus tricesimum quartum annum suæ completurum fatebantur ætatis, addentes jam annum vicesimum effluxisse quod a monasterio idem P. habitu abjecto recesserat, ad illud ulterius non reversus. Ex quorum depositione patebat eundem P. nondum annum quartum decimum, cum recessit ultimo a memorato monasterio, complevisse. Nos insuper ad cautelam super investiganda plenius veritate ipsum conscientie propriæ committentes, ex ejus responsione tenuimus quod invitus in monasterio positus, nec in medio consenserat, nec in fine (84). Cum igitur cautum reperiatur in canone ut minoris ætatis filiis, qui oblato monasterio fuerint, suscipientes habitum vel tonsuram, si a prælatis suis anno quinto decimo requisiti, se in assumptæ religionis proposito consenserint permansuros, poenitendi licentia præcludatur, alioquin eis non adimatur ad sæculum redeundi facultas, ne coacta præstare Deo servitia videantur, fraternitati tuæ per apostolica scripta mandamus quatenus sæpeditum P. occasione monachatus illius a nemine molestari permittas, quem ob hoc nolumus temere impediri quominus ecclesiasticum valeat beneficium obtinere, si quis alias illud sibi duxerit canonicè conferendum.

Datum Laterani, Idibus Junii, pontificatus nostri anno quinto decimo.

CXVII.

G. ABBATI MONASTERII SANCTI ANGELI DE PLANO
FIRMANÆ DIOECESIS.

Eum restituit suæ abbatiæ.

(Laterani, v Idus Junij.)

Cum dilectus filius B. venerabilis fratris nostri Firmani episcopi procurator tecum ad sedem apostolicam accessisset, et dilectum filium G. subdiaconum et capellanum nostrum vobis concessissemus pariter auditorem, coram eo proponere procurasti quod cum idem episcopus te amoverit absque causa rationabili a regimine abbatiæ, post appellationem ad nos legitime interpositam te carceri mancipato, Theobaldum monachum ejusdem Ecclesiæ ibidem intrusit per Simoniacam pravitatem. Verum cum venerabilibus fratribus nostris Esculano primo et demum Anconitano episcopis causam ipsam terminandam commiserimus singillatim, et idem Anconitanus, cognitis causæ meritis, te auctoritate nostra sententialiter ad dictam restituendum decreverit abbatiæ, dando H. Farfensi monacho in mandatis ut ad locum accedens personaliter, executioni mandaret sententiam promulgatam, idem monachus id non potuit adimplere, pro eo quod præfatus Theobaldus manu sibi restitit violenta. Quare dicti episcopi Anconitani sententiam petebas a nobis supplicationibus attentis confirmari. Ex

parte vero altera responsum ad hæc exstitit ex A
adverso quod cum ab eadem sententia per ipsius
Firmani procuratorem ad nostram fuerit audientiam
provocatum, et nos, pro eo quod nobis de ipso non
poterat fieri plena fides, abbati Clærevallensi de
Flastra nostris dederimus litteris in præceptis ut
inquisita super hoc plenius veritate, quod inveniret
nobis per suas litteras fideliter intimaret, idem
abbas testibus super appellatione receptis, ipsorum
depositiones nobis postmodum destinavit: ex quibus
probari videbatur aperte quod Philippus, qui pro-
babatur procurator fuisse per publicum instrumen-
tum Theobaldi præmissi, qui etiam inveniebatur
per jam dictum Firmanum episcopum in ipsum
monasterium institutus, appellaverat a sententia
memorata, quamvis tu tam contra ipsum Philippum B
quam etiam contra productos testes objecisses
quamplura, et dicta nitereris ipsorum testium mul-
tipliciter impugnare. Verumtamen ab dictus Phi-
lippus fuerit Firmani episcopi procurator, et ob
quam causam ad nos exstiterit appellatum, nec ex
depositionibus illis nec aliquo etiam modo alio mon-
strabatur. Subjungens ipsius Firmani episcopi pro-
curator in ejusdem præsentia capellani sententiam
fuisse iniquam, præsertim cum coram antedicto
Anconitano episcopo ex parte Firmani episcopi evi-
denter extitisset probatum te tam appellationi ob-
jectæ quam etiam renuntiasse regimini abbatæ, ac
jurasse te suis omnino jussionibus pariturum, sicut
ex depositionibus ab eodem Anconitano episcopo
constare videbatur testium] receptorum. Propter C
quod supplicabat nobis humiliter præfatam senten-
tiam infirmari. Ad hoc vero replicando ex opposito
respondisti quod a jam dicto episcopo extitisti
carceri mancipatus, et ab ipsius servientibus deten-
tus tandiu donec tam appellationi quam ipsi etiam
abbatæ renuntiasti compulsus, et idem episcopus
Theobaldum præmissum intrusit ibidem vitio Simo-
niæ, sicut hæc clarebant ex depositionibus ipsorum
testium evidenter. Propter quod postulabas instanter
intrusum jam dictum a memorata Ecclesia penitus
amoveri, et executioni mandari sententiam nomi-
natam; præsertim cum non inveniretur probatum
procuratorem Firmani episcopi ab ipsa sententia
provocasse: quod, sicut superius est expressum, D
idem episcopus coram abbate Clærevallensi prædicto
probare debebat, et is qui appellaverat, videlicet
Theobaldus, nunquam fuisset appellationem inter-
positam prosecutus. Intellectis igitur his et aliis
capellanus præmissus quæ a partibus proposita fue-
rant coram eo, et nobis fideliter recitatis, de man-
dato nostro sæpefati episcopi Anconitani sententiam
confirmavit, decernens omnes illos auctoritate apo-
stolica compescendos qui hujusmodi sententiæ con-
tradictores inventi fuerint vel rebelles, Theobaldo
præfato prorsus amoto a monasterio memorato.

(85) Cap. *Postulasti*, De Judæis.

(86) Vide lib. xvi, epist. 10. Cap. *Postulasti*, De
regular.

Volentes igitur quod per capellanum prædictum au-
toritate nostra diffinitum est in hac parte robur
obtinere debitæ firmitatis, sententiam ipsam au-
toritate apostolica confirmamus et præsentis scripti
patrocinio communimus. Nulli ergo, etc., confirma-
tionis, etc., usque incursum.

Datum Laterani, v Idus Junii, pontificatus nostri
anno quinto decimo.

*In eundem fere modum scriptum est super hoc
abbati Farsensi usque robur obtinere debitæ firmi-
tatis, sententiam ipsam auctoritate duxerimus apo-
stolica confirmandam, discretioni tuæ per aposto-
lica scripta mandamus quatenus eandem facias per
censuram ecclesiasticam appellatione postposita
firmiter observari; contradictores, si qui fuerint
vel rebelles, censura simili sublato appellationis ob-
staculo compescendo.*

CXVIII.

LINGONENSI EPISCOPO.

Respondetur ad ejus consulta.

(Laterani, vii Idus Junii.)

(85) Postulasti per sedem apostolicam edoceri
qualiter contra Judæum procedere debeas qui manus
injecit in quemdam presbyterum violentas. Ad quod
fraternitati tuæ breviter respondemus quod si dictus
Judæus tuæ jurisdictionis existit, ipsum poena pecu-
niaria punias vel alia, secundum quod convenit,
temporali, faciens percusso satisfactionem congruam
exhiberi. Alioquin dominum ejus moneas et inducas
ut passo injuriam et Ecclesiæ ab eo satisfieri faciat.
competenter. Quod si dominus ejus id neglexerit
adimplere, tu Christianis per censuram ecclesiasti-
cam interdicas ne cum ipso Judæo, antequam sa-
tisfaciat, præsumant commercia exercere. Conse-
quenter quæstisti quid (facere) debeas de quodam
captive, qui se falso episcopum asserens, altaria
consecravit, et alia plura exercuit quæ ad officium
pertinent præsulatus. Ad quod tibi taliter responde-
mus, ut illa quæ taliter egit irrita nunties, et ipsum
perpetuo carceri facias mancipari, pane doloris et
aqua angustiae sustentandum (86). Tertio quæstivisti
utrum illi qui in annis minoribus constituti novi-
tiorum habitum susceperunt, et infra annum post-
modum facta professione (87) ad sæculum sunt
reversi, et ab episcopis suis hoc scientibus ad sa-
eros ordines sunt promoti, sustineri debeant in illis
ecclesiis ministrare in quibus fuerint ab eisdem
episcopis instituti. Nos ergo fraternitati tuæ brevi-
ter respondemus quod propter hoc non sunt ab
ipsis ecclesiis amovendi, sed in eis possunt libere
ministrare, nisi forte prudentia suppleverit in illis
ætatem, ut saltem transire debeant ad regulam
laxiorem, cum ipsi absque protestatione religionis
habitum assumendo vitam præsumantur propo-
suisse mutare.

(87) In quart. Coll. *non facta prof.* etiam in codice
Colbertino.

Datum Laterani vii Idus Junii, pontificatus nostri A anno quinto decimo.

CXIX.

DECANO, ET MAGISTRO HENRICO CANONICO TRECENSIBUS,
ET THESAURARIO VILLÆ MAURI TRECENSIS DIOECESIS.

Adversus monachos S. Germani Antissiodorensis.

(Laterani, iv Idus Junii.)

Constitutus in præsentia nostra dilectus filius I presbyter ecclesiæ Sancti Christophori de Sessiaco (88) lacrymabili nobis conquestione monstravit quod quia contra priorem ejusdem loci Antissiodorensis diœcesis, qui tantum percipiebat de proventibus ecclesiæ memoratæ quod de residuo nullatenus poterat sustentari, nostras ad venerabilem fratrem nostrum Aurelianensem episcopum et conjudices suos litteras impetravit; idem prior sic ei fecit in ipsa villa commercia denegari ut a domo quam conduxerat, cum propriam non haberet, fuerit exire compulsus ac in ipsa ecclesia diutius habitare, cunctis ei humanitatis officia ob metum prioris et monachorum timentibus exhibere. Denique cum in solemnitate Omnium Sanctorum pro necessitatibus suis a præfata ecclesia paululum discessisset, a D. et aliis familiaribus memorati prioris ita fuit lapidibus impetitus quod mortis, ut credit, non evasisset periculum nisi in eandem ecclesiam se subito recepisset. Porro cum præfati episcopus et conjudices sui mandatum nostrum volentes exsequi statuissent ut de proventibus ipsius ecclesiæ æstimationem decem librarum Parisiensis C monetæ omnibus computatis perciperet annuatim, et in terram prioris ac homines, quia facto se opponerant ipsorum, promulgassent sententiam interdicti, J. monachus, S. cellerarius, Cle. et quidam alii servientes prioris, eum in ipso Dominicæ Nativitatis die durissime verberatum, demum adeo graviter in capite vulnerarunt ut præter dolores alios et læsuras, irremediabilem auditus incurrerit læsionem: qui ad eundem priorem semivivus adductus, ut vel sic posset evadere, juramento firmavit quod sibi vel suis præterquam I. monacho et Constant. quæstionem super iis de cætero non moveret. Propter cujus enormitatem excessus venerabilis frater noster Antissiodorensis episcopus, qui loci diœcesanus existit, ecclesiam et villam Sessiacensem supposuit interdicto. Postmodum vero cum D idem presbyter jam convaluisset utcumque, abbas Sancti Germani, ad quem Sessiacensis pertinet prioratus, auctoritate quarundam generalium litterarum obtentarum antequam dictus presbyter præfatam Ecclesiam habuisset, coram judicibus Aurelianensibus eundem traxit in causam; sæpedicto priore occasione aliarum litterarum similiter generalium ipsum nihilominus citari Bituricas faciente, ut sic jugibus deficeret laboribus et expensis. Unde consumpto modico patrimonio quod habebat, necessaria tandem coactus est mendicare. Et licet consta-

ret eum malitiose vexatum, judices tamen ei cum instantia postulanti expensas restitui non fecerunt.

Cæterum prior a jam dicto Aurelianensi episcopo et conjudicibus suis auctoritate nostra excommunicationis sententia innodatus pro eo quod pertinaciter veniebat contra ordinationem eorum factam super provisione presbyteri memorati, per nuntiam suam nobis suggerere procuravit quod iidem judices post appellationem ad nos legitime interpositam supposuerant terram suam et homines interdicto; et sic de lata in eum excommunicationis sententia, diœcesani etiam interdicto, ac ordinatione provisionis, dicti presbyteri non habita mentione, nostras ad abbatem Sancti Benigni Divionensis et conjudices suos litteras impetravit. Qui eidem presbytero personaliter coram eis præfixo sibi termino comparenti petitas deliberandi inducias denegarunt et legitimas exceptiones ipsius, quas tam super excommunicatione prioris quam suspicione litterarum, quarum filium raptum certius videbatur, ac etiam interdicto diœcesani episcopi opponerat, admittere recusantes, post appellationem ad nos his et aliis causis a prædicto presbytero interpositam, sententiam interdicti, quam Aurelianensis episcopus et conjudices ejus in terram prioris protulerant, in ejus præjudicium revocarunt. Quo prætextu jam dictus prior, licet excommunicationis sententia, quam idem Aurelianensis episcopus et conjudices sui protulerant in eundem, remanserit innodatus, et interdictum in ecclesiam et villam de Sessiaco a diœcesano episcopo pro verberatione dicti presbyteri promulgatum relaxatum non fuerit, divina tamen celebrare præsumit, et per se ac monachos suos parochianis sæpefati presbyteri ecclesiastica sacramenta ministrans, oblationes pertinentes ad ipsum in proprios usus convertere non veretur. Quia igitur hæc, si vera sunt, sub dissimulatione transire nec volumus nec debemus, discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus quatenus si vobis constiterit de præmissis, revocato in statutum debitum quidquid per dictos abbatem Sancti Benigni et conjudices ejus post appellationem ad nos legitime interpositam in præjudicium præfati presbyteri exstitit attentatum, interdicti et excommunicationis sententias tam a sæpefato episcopo Aurelianensi et conjudicibus suis quam a loci diœcesano in villam et homines de Sessiaco promulgatas faciatis usque ad satisfactionem condignam firmiter observari. Illos vero quos in sæpefatum presbyterum constiterit manus temerarias injecisse tandiu excommunicatos publice nuntietis et faciatis ab omnibus arctius evitari donec passo injuriam satisfecerint competenter, et cum vestrarum testimonio litterarum ad sedem venerint apostolicam absolvendi, non obstantibus litteris quas a venerabili fratre nostro episcopo Tusculano super absolute sua obtinuisse dicuntur tacita veritate. Priorem vero, si eum in hoc constiterit fuisse culpabilem vel excommunica-

{88} Vide lib. 1, epist. 286.

tum celebrasse divina, ab officio beneficioque suspensum ad nostram præsentiam cum vestris litteris veritatem plenius continentibus transmittatis. Expensas autem quas eundem presbyterum fecisse constiterit per malitiosam vexationem abbatis Sancti Germani et antedicti prioris, sicut justum fuerit, restitui faciatis eidem, in præmissis omnibus sublato appellationis obstaculo processuri. Testes autem, etc., usque subtraxerint, per censuram ecclesiasticam, appellatione cessante, cogatis veritati testimonium perhibere. Quod si non omnes, etc., duo vestrum, etc.

Datum Laterani, IV Idus Junii pontificatus nostri, anno decimo quinto.

CXX.

ABBATI SANCTI COSMÆ DE VICOVARIO, EJUSQUE FRATRIBUS TAM PRÆSENTIBUS QUAM FUTURIS REGULAREM VITAM PROFESSIS IN PERPETUUM.

Recipiuntur sub protectione sedis apostolicæ.

(Laterani, Idibus Junii.)

Quoties postulatur a nobis quod religioni et honestati convenire dignoscitur, animo nos decet libenti concedere et juxta petentium voluntatem consentaneum rationi congruum suffragium impertiri. Eapropter, dilecti in Domino filii, vestris justis postulationibus clementer annuimus, et monasterium ipsum Sancti Cosmæ, quod ad jus et proprietatem beati Petri specialiter pertinet, ad exemplar felicitis memoriæ Coelestini papæ prædecessoris nostri sub beati Petri et nostra protectione suscipimus et præsentis scripti privilegio communimus. In primis siquidem statuantes ut ordo monasticus, etc., usque illibata permaneant, in quibus hæc, etc., usque vocabulis: Locum ipsum in quo præfatum monasterium situm est cum omnibus pertinentiis suis, ecclesiam Sancti Viti de Vicovaro cum omnibus pertinentiis suis, Sanctæ Mariæ de Marcianello, Sancti Petri de Ferrata, Sanctæ Mariæ de Cantalupo, et Sancti Felicitis ecclesias cum omnibus pertinentiis suis, jus quod habetis in ecclesiis Sancti Salvatoris et Sancti Nicolai de Cantalupo, ecclesiam Sancti Angeli de Rocca Jovere, quatuor denarios Papienses propensione ab eadem Rocca, in Vicovaro ecclesiam Sanctæ Lucie cum pertinentiis suis, ecclesiam Sancti Januarii de Catignano cum pertinentiis suis, ecclesiam Sanctæ Eugeniæ cum pertinentiis suis, quinque denarios Papienses quos a monasterio Sancti Clementis Tiburtini percipere debetis, casalem Cerriti Plani, et casalem in Martianello cum pertinentiis suis. Ad hæc statuimus ut idem monasterium vestrum nulli nisi Romano pontifici sit subjectum, nec ab eo quidquam ab alio aliquo clerico seu laico exigatur, excepto uno prandio quod Tiburtino episcopo cum septem tantum personis semel in anno, si ipsum ad monasterium vestrum forte venire contigerit, persolvatis. Chrisma vero, oleum sanctum, etc., usque quod postulatur impendat. Præterea quatuor molendina de Precis, quæ sedent in pede ripæ Sanctorum Cosmæ et Damiani, molendinum quod sedet sub fonte Picci-

caroli, sedium molendini in rivo de Runci, molendinum in eodem loco quod habetis cum Joanne de Runci, et terram quam habetis in tenimento Sambuci, vobis nihilominus auctoritate apostolica confirmamus. Sepulturam præterea ipsius loci, etc., usque nullus obsistat, salva tamen justitia illarum ecclesiarum a quibus mortuorum corpora assumuntur. Decernitur ergo, etc., usque usibus omnimodis profutura, salva sedis apostolicæ auctoritate. Ad indicium autem hujus perceptæ a sede apostolica libertatis duas libras ceræ nobis nostrisque successoribus annis singulis persolvatis. Si qua igitur in futurum, etc., usque districtæ subiaceat ultioni. Cunctis autem eidem loco, etc., usque præmia æternæ pacis inveniant. Amen.

Datum Laterani, per manum Joannis Sanctæ Mariæ in Cosmidin diaconi cardinalis, S. R. E. cancellarii, Idibus Junii, indictione xv, Incarnationis Dominicæ anno 1212, pontificatus vero domini Innocentii papæ III anno decimo quinto.

CXXI.

GLASGUENSI ET BRECHINENSI EPISCOPIS.

De electione episcopi Dunkeldensis.

(Laterani, Idibus Junii.)

Dilecti filii H. archidiaconus et capitulum Ecclesiæ Dunkeldensis, et abbas de Scona, prior de Insula, et universus clerus Dunkeldensis diocesis suis nobis litteris intimarunt quod bonæ memoriæ R. episcopo eorundem viam universæ carnis ingresso, ipsi convenientes in unum de substitutione pontificis tractaturi, dilectum filium Joannem archidiaconum Laodoniæ, invocata Spiritus sancti gratia, in episcopum sibi concorditer elegerunt, et charissimus in Christo filius noster Wilhelmus Scotiæ rex illustris electioni eorum benignum assensum præbuit, sicut ipsius litteræ testantur. Unde dilecti filii R. et R. nuntii eorundem nobis humiliter supplicarunt ut cum præfata Ecclesia sedem apostolicam, nullo mediante, respiciat, electionem ipsam auctoritate apostolica confirmantes, ipsum faceremus in episcopum consecrari. Verum P. nuntius venerabilis fratris nostri episcopi Sancti Andreae in nostra præsentia constitutus postulavit instanter ut cum de consuetudine hactenus observata idem episcopus, ut dicebat, episcopos Scotiæ debeat consecrari, præfatum electum consecrandum ad eum mittere dignaremur. At nuntii memorati, bonæ memoriæ Coelestini papæ ac nostrum privilegium allegantes, in quo continetur expresse quod omnes episcopatus Scotiæ immediate apostolicæ sedi subsunt, inter quos connumeratur et iste, asseruerunt quod præfatus episcopus id sibi de jure non poterat vindicare. Sed et nuntius supradictus proposuit quod idem episcopus super hoc apostolicæ sedis erat scripto munitus. Quia igitur idem nuntius intentionem suam fundare non potuit, et Ecclesiæ memoratæ tandiu differre consecrationem electi sui posset esse valde damnosum, fraternitati vestræ per apostolica scripta mandamus quatenus examinata electione pariter et electo, si eam

inveneritis de persona idonea canonice celebratam, ipsam, sublato appellationis obstaculo, auctoritate apostolica confirmetis, et sine utriusque partis præjudicio alter vestrum, si ambo nequiveritis interesse, accersitis sibi duobus vicinis episcopis, ipsum in præsulem studeat consecrare, ac juramentum fidelitatis nomine nostro recipiat ab eodem sub forma quam vobis sub bulla nostra mittimus interclusam.

Datum Laterani, Idibus Junii, pontificatus nostri anno quinto decimo.

CXXII.

POPULO MEDIOLANENSI, SPIRITUM CONSILII SANIORIS.

Adversus Ottonem imperatorem.

(Laterani, Idibus Junii.)

Mirari cogimur et moveri quod præteritorum immemores et improvidi futurorum, conversi estis in arcum perversum et in reprobum sensum dati, sacrosanctæ Romanæ Ecclesiæ matri vestræ devotionem et obedientiam subtrahendo, quæ vos multis beneficiavit honoribus et magnis beneficiis honoravit, et ei pertinaciter adhærendo qui suis beneficiis consuevit retribuere malæ pro bonis, offensam pro gratia, et injuriam pro honore; sicut ex iis quæ contra nos egisse dignoscitur potuistis perpendere manifeste. An forte putatis quod alia vobis retribuet quam reddit ipse nobis? Nam si hoc fecit in viridi, quid in arido est facturus? Licet autem ex iis quæ nunc agitis gratia nostra vos reddatis indignos, quia tamen mater oblivisci non potest filiorum uteri sui, universitatem vestram monemus et exhortamur in Domino, per apostolica vobis scripta mandantes quatenus saniori utentes consilio revertamini ad devotionem et obedientiam matris vestræ, super excessibus vestris, et specialiter super eo quod dilectos filios ordinarios Mediolanensis Ecclesiæ nuper ejicere præsumpsistis, Deo et nobis taliter satisfacere satagentes ut pœnam vitare possitis et gratiam adipisci.

Datum Laterani, Idibus Junii, pontificatus nostri anno quinto decimo.

CXXIII.

TRECENSI EPISCOPO, ET ABBATI CLAREVALLENSI CISTERCIENSIS ORDINIS LINGONENSIS DIOECESIS, ET MAGISTRO HENRICO CANONICO TRECENSI.

De negotio episcoporum Aurelianensis et Antissiodorensis.

(Laterani, Idibus Junii.)

(89) De prudentia Senonensis archiepiscopi non possumus non mirari, qui post appellationem ad nos legitime interpositam, et contra nostri formam mandati, perverse processit in causa quam ad petitionem charissimi in Christo filii nostri Philippi Francorum regis illustris sibi duximus committendam super relaxanda sententia interdicti quod in terram ejus venerabiles fratres nostri Aurelianensis et Antissiodorensis episcopi protulerunt, si prædictus rex

A eis illud offerret quod esset merito acceptandum, et licet ipsi jusserimus ut, si fieri posset, postposito utrinque judicio ad amicabilem compositionem intenderet, ipse tamen, turbato negotio potius quam sedato, nec compositionem facere studuit, nec iudicium exercere. Unde, nisi regiæ voluissemus serenitati deferre, taliter eum corripere curassemus quod ejus profecto non remansisset impunitus excessus. Cum igitur quod ab eo est inordinate præsumptum, ipso jure sit irritum et inane, discretioni vestræ per apostolica scripta præcipiendo mandamus quatenus ejus processum et quidquid occasione ipsius inveneritis attentatum, sublato cujuslibet contradictionis et appellationis obstaculo irritum nuntietis, contradictores, si qui fuerint, vel rebelles per censuram ecclesiasticam appellatione postposita compescendo. Quod si non omnes, etc. tu ea, frater episcopo, cum eorum altero, etc.

Datum Laterani, Idibus Junii, pontificatus nostri anno decimo quinto.

CXXIV.

ATREBATENSI EPISCOPO.

Ejusdem argumenti cum epistola 63, libri XIV.

(Laterani, II Idus Junii.)

Dudum dilectis filiis Majore, Juratis, Scabinis, et universitate communiæ Laudunensis conquerentibus nostro est apostolatui reseratum quod dilecti filii electus et clerus Laudunensis aliique viri ecclesiastici sæpe in eos et in terras ac familias eorum excommunicationis et interdicti sententias sine causa rationabili ac juris ordine prætermisso promulgant, ipsos per hujusmodi sententias multipliciter contra justitiam aggravantes, licet super his de quibus impetantur a quoquam sint exhibere parati quod postulat ordo juris. Nolentes igitur eosdem ecclesiastica districtione indebite prægravari, cum ex apostolicæ servitutis officio sublevare teneamur injuste depressos, eis et aliis auctoritate apostolica curavimus districtius inhibere ne in ipsos vel eorum quemlibet seu terras aut familias eorundem sine manifesta et rationabili causa excommunicationis vel interdicti sententias promulgarent, decernentes hujusmodi sententias, si quæ post appellationem ad nos propter hoc legitime interpositam fuerint promulgatæ, penitus non tenere. Quia vero eisdem conquerentibus intelleximus quod præfati electus et clerus, inhibitione nostra contempta, nituntur eis modis omnibus obviare, fraternitati tuæ per apostolica scripta mandamus quatenus si forsitan illi vel alii contra formam inhibitionis præmissæ præsumperint eos indebite molestare, tu sententias in eos temere promulgatas secundum formam Ecclesiæ auctoritate nostra relaxes, ita quod conquerentibus satisfaciant competenter, quia dissolvi nolumus nervum ecclesiasticæ disciplinæ. Hanc autem jurisdictionem tibi concessam usque ad triennium volumus prorogari, ut interim cognoscamus utrum illi

temere contra istos, an isti contra illos indebite A moveantur, salvis semper sententiis ex delegatione apostolica promulgatis.

Datum Laterani, 11 Idus Junii, pontificatus nostri anno decimo quinto.

CXXV.

NOBILI VIRO W. MILITI DE TIGNE.

De jure patronatus.

(Laterani, 11 Idus Junii.)

Cum causam quæ inter te ex parte una et Andegavense capitulum ex altera super jure patronatus Ecclesiæ de Tigne vertebatur felicis memoriæ Cælestini papa prædecessor noster venerabili fratri nostro Mauricio quondam Nannetensi, nunc vero Pictaviensi episcopo et conjudicibus suis duxerit committendam, ipsi partem citantes utramque, quia dictum capitulum termino constituto non comparuit coram eis, te causa rei servandæ in possessionem ejusdem ecclesiæ induxerunt, et licet idem capitulum infra annum cautionem exposuerit standi juri, non tamen possessionem ejusdem ecclesiæ potuit adipisci, te super hoc violentiam inferente. Unde cum utriusque partis procuratores demum ad nostram præsentiam accessissent, dilectum filium nostram Benedictum tituli Sanctæ Susannæ presbyterum cardinalem eis concessimus auditorem. Qui auditis et intellectis partis rationibus utriusque, te de mandato nostro ad restituendam ecclesiam Andegavensi capitulo condemnavit. Cujus executionem sententiæ venerabili fratri nostro episcopo Nannetensi et conjudicibus suis commisimus, salvis rationibus tuis, si quas coram ipsis duceres proponendas. Super quibus iidem iudices te audire nullatenus voluerunt nisi prius fructus ipsius Ecclesiæ, quos nec tu nec alius nomine tuo perceperat, sicut firmiter asserebas, dicto capitulo resarcires, te nihilominus ad restitutionem quinque millium solidorum post appellationem ad nos legitime interpositam nomine fructuum condemnantes. Sed postmodum ad priorem Sancti Hilarii de Cella et collegas suos delegari nostras obtinuisti litteras sub hac forma, ut si constaret te post appellationem ad nos legitime interpositam ab episcopo Nannetensi et conjudicibus suis condemnatum fuisse, ipsorum revocato processu, de negotio cognoscerent principali, alioquin partes per eos ad priorum iudicum remitterentur examen. Coram quibus cum in tantum fuerit litigatum quod jam sola sententia deberet proferri, placuit partibus ut priorum processu iudicum remanente interim in suspensio, iidem iudices de principali cognoscerent, et tota demum causa fideliter ad nos remitteretur instructa.

Testibus igitur productis ab utralibet partium coram eis, et de consensu ipsorum postmodum publicatis, post disputationem diutinam, tam eorum quam etiam priorum processum iudicum sub sigillis ad nos propriis iidem iudices remiserunt. Post hæc vero tibi ac procuratori dicti capituli in nostra præsentia constitutis dilectum filium nostrum Petrum

A tituli Sanctæ Cæciliæ presbyterum cardinalem concessimus auditorem. Coram quo interrogari petisti procuratorem prædictum utrum in villa tua sita esset ecclesia memorata, super cujus patronatu inter te ac præmissum capitulum quæstio vertebatur: quod utique dictus concessit procurator de plano. Et secundo interrogatus ac tertio utrum crederet progenitores tuos aliquid juris habuisse in ecclesia memorata, vel ab eisdem fuisse fundatam, utrumque credere se respondit, protestans te audiendum non esse nec ad diffinitivam sententiam procedendum nisi prius restitueres Andegavensi capitulo quinque millia solidorum in quibus eidem per dictum Nannetensem episcopum et suos collegas fueras condemnatus; præsertim cum appellationem quam te ab eisdem interposuisse dicebat legitimo tempore non fueris prosecutus: quo suppresso, apostolicas litteras obtinuisti ad priorem Sancti Hilarii de Cella et suos conjudices delegari. Quorum processum nullum asserebat omnino pro eo quod fines apostolici mandati transgressi, priusquam eis constaret de appellatione legitima, de proprietate cognoscere præsumpserunt, cum aliter jurisdictioni ordinariæ non præessent, ratione cujus in eos posset a partibus consentiri. Nec factas confessiones coram auditore capitulo præjudicare dicebat, cum in eo processu, qui subsistere non poterat constitutus fuerit procurator, et si etiam processus teneret, quod tamen instructa remissa fuerat causa ipsa, interrogationes ulterius fieri non debebant, sed esset potius ad diffinitivam sententiam procedendum. Ad hæc autem per ordinem respondisti non esse tibi aliquatenus imputandum si infra annum appellationem non fuisti prosecutus objectam, cum eo tempore captus fueris, sed quam cito fuisti redditus libertati, appellationem fuisti interpositam prosecutus, sicut tuis probatur testibus evidenter; ad restitutionem dictorum quinque millium solidorum te asserens non teneri, tum quia post appellationem ad nos legitime interpositam sententia lata fuit, tum quia fructus ipsius Ecclesiæ ad sæpefatam capitulum minime pertinebant; et si etiam pertinerent, non tamen probatum existit te vel alium tuo nomine ipsis idem capitulum spoliasse vel fructus aliquos ex eadem Ecclesia per te vel per alium percepisse. Ad id vero quod dictum est contra processum iudicum ultimorum, videlicet quod formam apostolici rescripti transgressi, prius de proprietate quam de appellatione cognoverant, nec aliter iidem iudices jurisdictioni præerant ut in eos posset de consensu partium consentiri, frivolum est omnino, cum de partium voluntate, priorum iudicum remanente processu, jurisdictio fuerit prorogata. Quod sit quandoque, de tempore ad tempus, de quantitate ad quantitatem, de re ad rem, de persona ad personam, de contractu etiam ad contractum, sed alio modo, prout tam in jure canonico quam civili colligitur evidenter. Quorum aliquis etsi aliter jurisdictioni forsitan non præesset, constabat tamen eos ex nostra delegatione jurisdi-

tionem habere. Nec obstat quod pars adversa dicebat interrogationes ulterius fieri non debere postquam instructa remittitur ipsa causa, cum contrarium obtineat tam de consuetudine Romanæ Ecclesiæ, quæ usque ad diffinitivam sententiam quoties expedit partes interrogat, quam de jure.

Nos igitur intellectis per auditorem prædictum quæ proposita fuerant coram eo, quia nobis constitit ex confessionibus procuratoris capituli sæpefati intentionem tuam fuisse fundatam, et etiam usum qualemcunque probasti, nec ex parte capituli quidquam de proprietate, neque aliquid probatum fuit sufficienter de usu, jus patronatus tibi adjudicamus Ecclesiæ memoratæ, perpetuum super hoc silentium Andegavensi capitulo imponentes. Ad hæc, ab impetitione ejusdem capituli super quinque millibus solidorum te duximus absolvendum, cum non probaverint de fructibus ejusdem Ecclesiæ te aliquid percepisse. Nulli ergo, etc., usque diffinitionis, etc.

Datum Laterani, II Idus Junii, pontificatus nostri anno decimo quinto.

In eundem fere modum scriptum est super hoc dilectis filiis Auræ vallis, Sancti Launi Toharcensis et de Ferraria abbatibus Pictaviensis diocesis usque aliquid percepisse. Quocirca discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus quatenus quod a nobis est ratione prævia diffinitum, faciatis per censuram ecclesiasticam appellatione remota observari. Quod si non omnes, etc., duo vestrum, etc.

CXXVI.

BITURICENSI ARCHIEPSKOPO.

De jurisdictione ecclesiastica burgi Dolensis.

(Laterani, XVII Kal. Julii.)

(90) Cum inter te ex parte una et dilectos filios abbatem et conventum Dolensis monasterii ex altera super ecclesiastica jurisdictione quam in clericos et laicos burgi Dolensis tam de jure communi quam ex privilegiis Bituricensi Ecclesiæ ab apostolica sede concessis tibi competere proponebas, asserendo quod abbas et conventus prædicti te super eadem præsumperant molestare, parte monasterii in contrarium proponente jurisdictionem eandem ad se per privilegia multorum Romanorum pontificum pertinere, et quod tu super ipsa idem monasterium molestabas, controversia coram nobis et etiam coram iudicibus delegatis fuerit diutius agitata, et ab eisdem ad nos causa remissa sufficienter instructa, nos tandem te ac ipsius monasterii procuratoribus componendi plenariam habentibus potestatem in nostra præsentia constitutis, pro bono pacis, de consensu vestro et fratrum nostrorum consilio sic duximus providendum, ut videlicet cum in burgo Dolensi tres sint parochiales ecclesiæ, una illarum, scilicet ecclesia Sancti Stephani, cum capellano inibi serviente ad Dolense monasterium pertineat pleno jure, ac omnes homines ipsius monasterii manentes impræsen-

tiarum in burgo Dolensi, et etiam homines monasterii qui aliunde ad burgum ipsum accesserint habitandum, nec non et alii quilibet qui homines monasterii fient et inhabitaverint burgum, cum omni posteritate sua ad ejusdem dominium pertinente ac manente in burgo, clerici quoque qui sunt vel fuerunt vel fuerint filii hominum monasterii, manentes in burgo, erunt parochiani ecclesiæ supradictæ, et abbas monasterii memorati in eos omnimodam jurisdictionem ecclesiasticam in casu quolibet obtinebit; ita quod tu ac ministri tui in eadem ecclesia, capellano, et aliis hominibus tam clericis quam laicis, qui juxta determinationem nostræ provisionis existunt vel erunt parochiani ejusdem, quandiu in eodem burgo manserint, nullam habebitis jurisdictionem omnino, et eosdem vobis excommunicare seu absolvere non licebit; super his abbati a nobis plenaria potestate concessa.

Quod si Clerici filii hominum monasterii extra burgum manentium ad ipsum inhabitandum accesserint, et in domibus parochianorum monasterii manserint, vel ad manendum domos emerint, vel conduxerint ab eisdem, parochiani erunt ecclesiæ supradictæ, alioquin iidem erunt tuæ jurisdictioni subjecti. In reliquis vero duabus ecclesiis, videlicet Sancti Germani et Sanctæ Mariæ parvæ, abbas et monachi monasterii sæpedicti præsentationem capellanorum habebunt tantummodo et census ac obventiones quas in eis hactenus habuerunt; in quibus et capellanis earum, clericis et omnibus aliis hominibus tam clericis quam laicis in ipso burgo vel extra manentibus, præter illos qui secundum determinationem præfatam pertinent ad ecclesiasticam jurisdictionem abbatis, omnimodam jurisdictionem episcopalem et consuetudines tam in denariis pentecostalibus quam in treuga, communia, et ipsa sequenda jurandis, ac in aliis, nec non procurationibus tuis archidiaconi et archipresbyteri et omnimoda obedientia, sicut habes in aliqua ecclesia vel persona Bituriæ, obtinebis. Quod si homo monasterii alterius domini feminam vel alterius domini homo monasterii feminam duxerit in uxorem, quandiu legi viri fuerit alligata, cum liberis susceptis ex eo forum sequetur et parochiam viri sui; cum autem a lege viri soluta, ad jurisdictionem ecclesiasticam et parochiam ad quam pertinebat primitus revertetur.

Præterea si monasterium alterius hominem in burgo manentem quomodolibet acquisierit, vel homo abbatis ad alterius dominium transferatur, homo ille sub illius jurisdictione ecclesiastica sub cujus in burgo primitus fuerat remanebit, nec propter mutationem domini temporalis ecclesiasticam jurisdictionem mutabit. Si vero aliquis monasterii et alterius domini homo communis existat, in uno anno tuus, et in alio sit parochianus abbatis; nisi forsitan per exæquationem tuam et abbatis ipsius

(90) Vide quintam compilationem lib. I, tit. 1, c. 6.

aliter statuatur. Cum autem abbas clericum ad suam jurisdictionem ecclesiasticam pertinentem tibi ad ecclesiam aliquam præsentarit, ipse ad eandem admissus ex toto tuæ jurisdictioni ecclesiasticæ subjacebit, salvo jure abbatis in rebus patrimonialibus, si quæ habet. In repræsentando vero quemlibet clericum ad vacantem ecclesiam dicet abbas : *Clericum istum ad ecclesiam illam vacantem elegi, et eundem tibi præsentio.* Homines vero abbatis vel alterius extra burgum manentes, qui fuerant parochiani ecclesiæ Sancti Stephani supradictæ, parochiani alterius illarum ecclesiarum quæ tibi subsunt existent. Sed ecclesia Sancti Germani, quia in ipsa majorem quam in ecclesia beatæ Mariæ parvæ monasterium habet censum, plures quam illa parochianos habebit. Quod si forte homo aliunde in burgo veniens pro aliqua causa, priusquam maneret in burgo, a te vel a tuis citatus fuerit, vel excommunicationis vinculo seu alia sententia innodatus, quantum ad jurisdictionem ecclesiasticam coram te causa hujusmodi decidetur, et eadem forma de homine monasterii manente in burgo, si se transtulerit alias, servabitur pro abbate.

Cæterum homines monasterii in illa parte burgi manentes quæ Raschaz dicitur, erunt parochiani ecclesiæ sancti Dionysii, sicut primitus exstiterunt, et tuæ in omnibus jurisdictioni subjecti, sicut alii ejusdem parochiæ qui habitant extra burgum. Et sic tota illa parochia Sancti Dionysii cum omnibus hominibus habitantibus in eadem, cujuscunque domini sint, sive monasterii, sive alterius, tuæ jurisdictioni ecclesiasticæ in omnibus, sicut alia quælibet de Bituria, de cætero subjacebit. Tu vero pro illis hominibus monasterii qui ad præsens in eadem parte burgi morantur, de hominibus militum vel aliorum tuæ jurisdictioni subjectis in burgo manentibus totidem homines æquipollentes eisdem juxta honorum virorum arbitrium recompensabis monasterio memorato, qui cum omni posteritate sua tam clericis quam laicis de cætero ecclesiæ Sancti Stephani parochiani existant, et in ecclesiastica jurisdictione omnimodo, sicut ejus homines, ipsi monasterio sint subjecti : et super his ejusdem loci abbati tuas litteras assignabis. Si vero in capella de Petrina monachus sacerdos vel clericus prius ad jurisdictionem abbatis pertinens ministraverit, ejusdem abbatis jurisdictioni ecclesiasticæ subjacebit ; alioquin tuæ jurisdictionis existet. In eadem quoque capella in præcipuis festivitibus et beatæ Mariæ ac apostolorum nec non diebus Dominicis non admittetur quispiam ad divina, nisi infirmi tantummodo ibidem manentes, et servientes eorum. In privatis vero diebus, si quis in ea divina ex devotione audire voluerit, non vetetur. Præterea si quando tu vel officiales tui ecclesiam Sancti Germani supposueritis interdicto, in eadem capella celebrabitur voce submissa, clausis januis, non pulsatis campanis, et nullo admissio nisi paupe-

(91) Vide lib. xi, epist. 262.

ribus et infirmis, et servientibus eorundem. Cæterum si forsan terra domini Castri Radulfi interdicto supposita generali fuerit, in ecclesia Sancti Stephani, submissa voce, clausis januis et non pulsatis campanis, celebrabuntur divina, dummodo interdictum illud in aliis duabus ecclesiis, videlicet Sancti Germani et Sanctæ Mariæ parvæ, facias observari. De quæstionibus vero ad invicem motis super his quæ sunt extra burgum taliter est provisum, ut capellani ecclesiarum quarum ad monasterium jus pertinet patronatus, omnia mobilia sive immobilia specialiter sibi legata integre sine percunctatione percipiant, et priores faciant illud idem de his quæ sibi specialiter legabuntur (91). Illud autem quod legatum fuerit ecclesiæ, ac determinatum exstiterit ad usum aliquem, utpote ad fabricam, luminare, vel hujusmodi, usui illi cedet ; si vero simpliciter ecclesiæ legatum fuerit, inter priorem et capellanum æqualiter dividetur. In ecclesia vero illa in qua prior non residet, in usum capellaniam convertetur totaliter, nisi fuerit specialiter priori legatum. Bona quoque capellanorum decedentium per ecclesias acquisita penes capellanas, sive condiderint testamentum, sive intestati decesserint, remanebunt. Determinari etiam debet quid ad capellanum et quid ad priorem pertineat, ac super hoc scriptum authenticum fieri, quod tuo sigillo signabitur et abbatis. Et si forsan inter priorem et capellanum super jure capellaniam vel ecclesiarum proventibus temporalibus quæstio aliqua oriatur, prior coram abbate, capellanus vero in tua vel officialium tuorum curia respondebit. Porro capellæ beatæ Mariæ de Cuslenc major capellanus, qui est de Praa, a te totam curam recipiet, et onus illius pariter sustinebit, ac officabit eandem vel officari faciet per idoneum sacerdotem, ita quod cultus divini nominis ibidem nullatenus minuetur ; et illius vicarius præstito juramento promittet se tua jura et sententias servaturum. Insuper domus de Chamin de Cloys, cum illa de Perer Crocet ac illa de Cloys et quolibet alio jure suo, tibi libere remanebit. Domum etiam de Oblinquo, quæ in cœmeterio dicitur esse constructa, voluntati et provisioni abbatis et ejusdem loci prioris relinques, nec ipsum priorem super eadem per te vel aliquem ministrorum tuorum de cætero molestabis. Ad hæc autem est renunciatum hinc inde quibuslibet privilegiis et indulgentiis utrinque super præmissis omnibus a sede apostolica impetratis, et nos ipsa, quantum ad præmissa omnia, viribus carere decernimus, salva tamen temporali jurisdictione abbatis in omnibus quæ infra cruces burgi consistunt. Ut igitur hæc nostra provisio robur perpetuæ obtineat firmitatis, ipsam auctoritate apostolica confirmamus et præsentis scripti patrocinio communimus. Decernimus ergo, etc., usque incursum.

Datum Laterani, xvii Kal. Julii, pontificatus nostri anno quinto decimo.

CXXVII.

ARCHIEPISCOPO BITURICENSI, ET EPISCOPO LEMOVICENSI,
ET ABBATI DALONENSI CISTERCIENSIS ORDINIS LEMOVICENSIS DIOECESIS.

De electione abbatis Tutellensis.

(Laterani, Idibus Junii.)

Diligenter auditis et perspicaciter intellectis quæ coram nobis proposita sunt a patribus super duabus electionibus in Tutellensi monasterio celebratis, et delegatorum processu, qui unam cassantes, aliam confirmarunt, pensatis nihilominus natura et qualitate negotii, quibus potius duximus inhærendum, ipsorum delegatorum sententiam ratam habentes, per apostolica vobis scripta mandamus quatenus eam auctoritate nostra faciatis inviolabiliter observari, contradictores, si qui fuerint, vel rebelles per censuram ecclesiasticam appellatione postposita compescendo, nullis litteris veritati et justitiæ præjudicantibus a sede apostolica impetratis. Quod si non omnes, etc., duo vestrum, etc.

Datum Laterani, Idibus Junii, pontificatus nostri anno decimo quinto.

CXXVIII.

ANGELO ABBATI ET CONVENTUI SANCTI ALEXII DE URBE.

Confirmat illis vineas montis Aventini.

(Laterani Idibus Junii.)

Coram dilecto filio nostro Petro tituli Sanctæ Cæciliæ presbytero cardinale, quem syndico ecclesiæ Sanctæ Priscæ ac œconomo monasterii vestri concessimus auditorem, idem syndicus nomine ecclesiæ Sanctæ Priscæ omnes vineas in monte Aventino positas, quas idem monasterium possidebat, ab œconomo ipso petebat, quas pertinere ad ecclesiam Sanctæ Priscæ per instrumenta donationum Philippi et Epiphani ostendere nitebatur. Verum pars vestra respondens dictas vineas juris esse monasterii Sancti Alexii, prout per instrumentum donationis Eufimiani, cujus donatio prædictorum Philippi et Epiphani donationem tempore longo præcesserat, liquido apparebat, possessionem insuper longissimam allegabat, quam per instrumenta locationum et privilegia pontificum Romanorum et testes plurimos manifeste probavit. His igitur nobis per cardinalem eundem fideliter explicatis, nos visis et auditis instrumentis ac confessionibus utriusque partis, et attestacionibus et allegationibus intellectis, de fratrum nostrorum consilio œconomum vestrum nomine ipsius monasterii ab impetitione syndici Sanctæ Priscæ super dictis vineis sententialiter duximus absolvendum. Nulli ergo, etc., diffinitionis, etc., usque incursum.

Datum Laterani, Idibus Junii, pontificatus nostri anno decimo quinto.

CXXIX.

MAGISTRO ET FRATRIBUS MILITIÆ TEMPLI.

De violenta manuum injectione in clericos.

(Signiæ, ix Kal. Julii.)

Ea quæ pro defensione nominis Christiani sustinetis (92) Vide supra epist. 45.

A metis discrimina nos inducunt ut vos et ordinem vestrum favore continuo prosequentes, quieti vestræ propensius intendamus, et studeamus auferre vobis materiam gravaminis et laboris. Hinc est quod vobis auctoritate præsentium indulgemus ut si qui e fratribus vestris in se invicem, sive in alios religiosos quoslibet, seu etiam in clericos sæculares manus injecerint violentas, per diocesanos episcopos absolutionis beneficium assequantur, etiamsi eorum aliqui prius quam habitum vestrum suscipere, tale aliquid commiserint propter quod ipso actu excommunicationis sententiam incurrissent, nisi excessus ipsorum esset difficilis et enormis, utpote si esset ad mutilationem membri vel sanguinis effusionem processum, aut violenta manus in episcopum vel abbatem injecta, cum excessus tales et similes sine scandalo nequeant præteriri. Nulli ergo, etc., concessionis, etc., usque incursum.

Datum Signiæ ix Kalend. Julii, pontificatus nostri anno decimo quinto.

CXXX.

BITURICENSIS ARCHIEPISCOPO.

Adversus archiepiscopum Burdegalensem.

(Signiæ, v Idus Julii.)

(92) Diligenter auditis et perspicaciter intellectis quæ tu et dilectus filius magister Amaneus procurator venerabilis fratris nostri Burdegalensis archiepiscopi coram nobis proponere voluistis super sententia quam auctoritate primatiæ in eundem archiepiscopum promulgasti, suspendendo ipsum ab officio metropolitana dignitatis pro eo quod ad tuum vocatus concilium accedere non curavit, nec pro se aliquem idoneum destinare, de communi fratrum nostrorum consilio sententiam ipsam ratam habuimus et usque ad satisfactionem idoneam præcepimus observari, hoc ad cautelam expresso quod lis coram nobis non de primatiæ, sed de sententia, exstitit ventilata. Credentes igitur ad satisfactionem sufficere competentem pro prædicta sententia relaxanda ut memoratus archiepiscopus per seipsum aut alium virum idoneum ad tuam accedat præsentiam, relaxationem ejusdem sententiæ humiliter petiturus, et promissurus firmiter sub suarum, si necesse fuerit, testimonio litterarum quod ad tuum concilium vocatus accedet, facturus quod de jure fuerit faciendum, fraternitati tuæ per apostolica scripta mandamus quatenus cum ab eo fueris taliter requisitus, sententiam ipsam non differas relaxare, nullam ei pœnam infligens, si forte ipsam sententiam non servabit, antequam per nos fuerit declaratum an eadem esset sententia observanda, cum hoc apostolicæ providentiæ duxerimus reservandum. Alioquin venerabili fratri nostro Turonensi archiepiscopo et dilectis filiis decano et subdecano Pictaviensibus dedimus in mandatis ut illam appellatione remota relaxent absque præjudicio juris tui.

Datum Signiæ, v Idus Julii, pontificatus nostri anno decimo quinto.

Scriptum est super hoc eisdem in eundem fere modum usque duxerimus reservandum. Quocirca discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus quatenus si dictus archiepiscopus mandatum nostrum neglexerit adimplere, vos illam appellatione postposita relaxetis absque præiudicio juris archiepiscopi memorati. Quod si non omnes, etc., tu ea, frater archiepiscopo, cum eorum altero, etc.

CXXXI.

FRATRIBUS JEROSOLYMITANI HOSPITALIS ET MILITIÆ
TEMPLI IN REMENSI DIOECESI CONSTITUTIS.

Ne interdictos vel excommunicatos tradant sepulturæ.

(Signiæ, Kal. Julii.)

Religionis intuitu, et etiam devotionis obtentu quam circa nos geritis, vos et domos vestras sincera charitate diligimus. Sed quantumcunque vos diligamus et prompta vobis velimus benignitate deferre, sustinere non possumus nec debemus ut si quid interdum contra Deum et iustitiam attentatis, remaneat incorrectum. Audivimus autem, et audientes non potuimus non moveri, quod parochianos Corbeiensis Ecclesiæ, quæ specialiter beati Petri juris existit, sub prætextu confraternitatis, etiamsi vinculo teneantur excommunicationis astricti, ecclesiasticæ præsumptis tradere sepulturæ. Quoniam igitur tanto id gravius ferimus quanto vobis amplius indecens reputamus et vestræ saluti contrarium, per apostolica vobis scripta mandamus et districte præcipimus quatenus de cætero parochianos Corbeiensis ecclesiæ qui vinculo tenentur excommunicationis astricti ad sepulturam recipere nullatenus præsumatis, scituri quod si ipsos vel alios excommunicatos sepulturæ tradere præsumpseritis, honestati domus vestræ gravissime derogabitis, et tandem non sine indignatione nostra hujus præsumptionis correctionem, auctore Domino, sentietis.

Datum Signiæ, Kal. Julii, pontificatus nostri anno decimo quinto.

CXXXII.

RODULPHO PRESBYTERO.

Dantur ei monita.

(Signiæ, vi Non. Julii.)

Diligenter auditis et perspicaciter intellectis quæ circa te super voto ac professione monastici ordinis per inquisitionem delegatorum nostrorum reperta fuerunt, te ad observantiam regulæ monachalis decernimus non cogendum, quanquam saluti tuæ magis expedire credamus ut ad illud regnum feliciter obtinendum vim tibi facias et bellum indicas de quo legitur quod a diebus Joannis Baptistæ regnum cælorum vim patitur, et illud diripiunt violenti. Tu ergo, sive licentia in sæculo remanendi, sive providentia exeundi de sæculo usus fueris, divinæ te subicias servituti, et per mandatorum Dei semitas gradiaris ne forte, si secus egeris, teipsum decepisse proberis.

Datum Signiæ, vi Nonas Julii, pontificatus nostri anno decimo quinto.

CXXXIII.

FRATRIBUS JEROSOLYMITANI HOSPITALIS IN HIBERNIA
CONSTITUTIS.

(Signiæ, xiii Kal. Augusti.)

Cum a nobis petitur, etc. usque perducatur effectum. Eapropter, dilecti in Domino filii, vestris justis precibus inclinati, de Killemainan, de villa Turmot, de Ysoude, Sancti Michaelis de Krevach, Sancti Clementis Dublinensis, de Taverach, de Dovenachpatie, de Kilteltan, de Legno, de Moylbochen, de Moyllach, de terra Adæ Dullart et Pagani fratris sui, de Cluchihunche, de Knoeduine, de Clunif, de Bernemeche Adæ de Lenz, de Dunler, de Ken, de Cloch, de terra Amauri de Feypo juxta Luvech, Sanctæ Mariæ in Arch., de terra quæ fuit R. filii W. Sancti Joannis Arch., de Rashmulin, de Incheme Kargi, de Maniblos, de terra Walteri de Logan, de terra W. Forestarii in Magelin, Sancti Joannis evangelistæ in Crafferg, de Bruach, de Glorie, de Battmolin, de Kilhiele, de Killuvarin, de Rathenans, de Tachsixan, de Rathsuln, de terra Philippi Vituli, de terra Thomæ Vituli, de terra Joannis de Peinkoyt, de Adcor, de villa Aufrid. in Ardrie, Sancti David de Nas., de terra Ricc. filii Alvered., de villa W., de Keldif, de Clane, de Juthe, de Killebech, de terra W. Cirencestre, de Dunig, de Kernach, de Marachem, de villa Sirloc, de Tuly, de Killemelin, de Rathbrid, de Kilros, de terra quæ fuit Radulfi de Offali, de Dunheve, de Finovere, de Oreamgam, de terra Thomæ filii Maur., de Killergi, de Struban, de Dorric, de Foder, de villa David de Dumetham, de villa David Boch, de terra Ricc. Pmene, de Gilla-chnescop. in Obuy, de Archimen. Triech., de tota terra Reug. Poherii in Lagen., de Archemang, de Cavelmuy, de terra Ricc. de Hemfort, Sancti Petri de Selescar, Sancti Michaelis de Wesfort, Sancti Joannis, Sancti Patricii, Sanctæ Brigidæ, Sanctæ Mariæ Magdalenæ Wesfort, Sancti Joannis de Balischauc, de Inchescorch, Sancti Joannis de terra Heliæ de Pondlg, de Dufer, Sanctæ Mariæ de Slescultre, de terra Rog. Valen., de terra Osbati God, de terra W. Bruselanc., de Senerah, de Kildium, Sancti Joannis Wateford, de Drukun, de Kesllivor, Sanctæ Mariæ de Tibh., de Arfinan, de Radron, de Magdevuin, de Stangenach, de terra W. Auguill., de terra Adæ Martel., de Obrid., de terra Alex. Carpentar., de Dumercth, de Typar, de Karketel, de Hules, de Cathan, de Kilguban, de terra Roberti Silwim., de Lunc., de Kilkallan, de Carcorchin, de terra Ricc. de Mora, de terra Thomæ filii Rad., de terra Henrici Pmen., de feudo decem militum in honore Cathan., de Addar., de terra Galf., de Exse., de terra Tancardcor., Sancti Marchach. Linurin., Sanctæ Brigid. Linurin., de terra Godeberti de Rupe., de imo Gantard. Inker, de Lachmecger., de Holegr., de toto tuedo de Amerit, de toto tuedo de Tulachleys, de toto tuedo de Horr., de toto tuedo de Mayer., Sancti Joannis de Corcang. de Roskelan, et de Senegart, Clencan, ecclesias cum omnibus

villis, decimis, capellis, pertinentiis et appendiciis suis, nec non et alia bona vestra, sicut ea juste ac pacifice possidetis, vobis et per vos domui hospitalis auctoritate apostolica confirmamus et præsentis scripti patrocinio communimus. Nulli ergo, etc., confirmationis, etc., usque incursum.

Datum Signiæ, xiii Kalend. Augusti, pontificatus nostri anno decimo quinto.

CXXXIV.

JOANNI REDOSTONENSI EPISCOPO.

De græco episcopo ad Ecclesiæ unitatem reverso.

(Signiæ, ii Idus Julii.)

Cum ad obedientiam sacrosanctæ Romanæ Ecclesiæ redieris, sicut ex parte tua fuit propositum coram nobis, auctoritate tibi præsentium indulgemus ut in apostolicæ sedis devotione persistens, illa gaudeas libertate qua gaudent Latini episcopi Romanæ, illamque jurisdictionem in subditos tuos obtineas quam et ipsi in diœcesibus suis habent. Nulli ergo, etc. concessionis, etc., usque incursum.

Datum Signiæ, ii Idus Julii, pontificatus nostri anno decimo quinto.

CXXXV.

EIDEM.

Ut Græcos hortetur ad unitatem Ecclesiæ.

(Signiæ, ii Idus Julii.)

Cum ad obedientiam apostolicæ sedis redieris, ut quod audisti alii dicas: *Veni*, et trahas quasi cortina cortinam, fraternitati tuæ præsentium auctoritate mandamus quatenus coepiscopos tuos nec non monachos et clericos Græcos, ut ad obedientiam sedis apostolicæ revertantur, exhortationibus sedulis efficaciter moneas et prudenter inducas, ita quod diligentia tua clareat in effectu, et gratiam nostram merearis plenius et favorem.

Datum Signiæ, ii Idus Julii, pontificatus nostri anno decimo quinto.

CXXXVI

BOIANENSI EPISCOPO.

De quodam instrumento corroso.

(Signiæ, xiii Kal. Augusti.)

Significante venerabili fratre nostro episcopo Venafrano ad nostram noveris audientiam pervenisse quod ecclesia sua ignis incendio devastata, ipsius privilegia coactus est alias deponere conservanda: inter quæ privilegium quoddam, quod inter Ecclesiam Venafranam et Hospitalarios civitatis ejusdem compositionis et pacis fœdera continebat, repertum est ex conservatorum incautela corrosum. Unde quia ex ipsius abolitione magnum posset Ecclesiæ Venafranzæ dispendium provenire, ac nonnulli, qui dum idem conderetur privilegium interfuerant, dictos Hospitalarios simile habere privilegium asseverent, nobis humiliter supplicavit ut inducere dictos Hospitalarios ad exhibendum idem privilegium dignaremur. Volentes igitur Ecclesiæ Venafranzæ

dispendiis præcavere, fraternitati tuæ per apostolica scripta mandamus quatenus Hospitalarios antedictos ad præfatum privilegium exhibendum, secundum quod Ecclesiæ antedictæ privilegium reformetur, moneas efficaciter et inducas. Alioquin depositiones prædictorum testium audiens, efficias et procures ut eorum dicta in scripturam publicam ad perpetuam memoriam redigantur.

Datum Signiæ, xiii Kal. Augusti, pontificatus nostri anno decimo quinto.

CXXXVII.

BERNARDO PRIMO ET FRATRIBUS EJUS.

Forma religionis, quam tenent describitur.

(Signiæ, x Kal. Augusti.)

(95) Ne quis de cætero vestrum valeat calumniari propositum, sicut olim diligenter examinavimus fidem vestram, ita nunc conversationem vestram prudenter investigare curavimus, et utramque litteris apostolicis fecimus comprehendere, ut illas in testimonium habeatis. Conversationis ergo vestræ propositum tale est: « In nomine Patris et Filii et Spiritus sancti, et beatissimæ semper virginis Mariæ, ad ædificationem universalis sanctæ Dei Ecclesiæ, et ad salutem animarum nostrarum et omnium ad quorum aures pervenerit. Sicut fideliter credimus corde, fidem catholicam per omnia et in omnibus integram et inviolatam, quemadmodum in litteris nostræ examinationis expressum est, ore firmiter confiteri et nuntiare et prædicare proposuimus, et usque ad animam et sanguinem adversus omnes sectas hæresum defendere viriliter promissimus, consistentes sub magisterio et regimine unius et veri magistri Domini nostri Jesu Christi ac piissimi vicarii ejus papæ Innocentii et successorum ejus, semper permanentes tam corpore quam spiritu in communionem sanctæ Romanæ ac universalis Ecclesiæ, quam sanctam et catholicam et apostolicam semper et ubique confitemur et prædicamus, extra quam neminem salvari fatemur. Sed quia fides sine operibus mortua est, sæculo abrenuntiavimus, et quæ habebamus, velut a Domino consultum est, pauperibus erogavimus, et pauperes esse decrevimus, ita quod solliciti esse de crastino non curamus, nec aurum vel argentum vel aliquid tale, præter vestimentum et victum quotidianum, a quoquam accepturi sumus. Consilia quoque evangelica velut præcepta servare proposuimus. Et quanquam officium nostrum sit præcipue ut omnes discant Scripturas sacras et omnes idonei, exhortentur tamen, dum tempus ingruit, propriis manibus laboramus, ita duntaxat ne pretium accipiamus conventum. Nam cum ex magna parte clerici simus, et pene omnes litterati, lectioni, exhortationi, doctrinæ, disputationi contra omnes errorum sectas decrevimus desudare, disputationes tamen a doctioribus fratribus in fide catholica comprobatis et in-

(95) Vide lib. xiii, epist. 94, et lib. xv, epist. 82, 146.

structis in lege Domini dispensari, ut adversarii catholicæ et apostolicæ fidei cognoscant veritatem; et resipiscant a laqueis diaboli erroris, quibus tenentur capti. Cum prælatorum vero licentia et veneratione debita per idoneos fratres et in sacra pagina instructos, qui potentes sint in sana doctrina arguere gentem errantem, et ad fidem modis omnibus trahere, et in gremio sacrosanctæ Romanæ Ecclesiæ studebimus revocare. Denique licet dicat Christus : *Oportet semper orare et non deficere* (Luc. xviii), et Apostolus : *Sine intermissione orate* (I Thess. v), tamen quidam nostrorum per viginti quatuor vices inter diem et noctem, alii quindecies, alii duodecies, qui autem minus septies, pro omnibus hominibus secundum eorum gradus orant. Continentiam perpetuam et castimoniam vel virginitatem inviolabiliter conservando, suspectum mulierum consortium devitando, ut nemo nostrum solus ad solam, nec etiam ad loquendum, nisi audientibus aut videntibus legitimis testibus et certis personis, accedat. Nunquam in una domo fratres et sorores præsumant dormire, nunquam ad unam mensam residere. Ecclesiastica sacramenta suscipimus ab episcopis et sacerdotibus in quorum diocesis et parochiis commorabimur, et eis obedientiam debitam et reverentiam exhibebimus. Per honestiores autem et instructiores in lege Domini et in sanctorum Patrum sententiis verbum Domini censuimus proponendum, de prælatorum Ecclesiæ conscientia et consensu, fratribus et amicis, clericis et laicis, ut discant necessaria pro hæreticis convertendis. In omnibus vero episcopatibus, diocesis, vel parochiis in quibus sumus vel fuerimus, disposuimus jejulare secundum morem et consuetudinem prælatorum et catholicorum virorum orthodoxorum illarum provinciarum, tam in vigiliis, quam in jejuniis Quatuor Temporum et Quadragesimæ. Ad mensam quoque semper legendum in domo qua fuerimus conversati, ex quo numerum excedimus octonarium. Silentium similiter data benedictione usque ad peragendas gratias observandum, nisi ob correctionem lectoris aut ob explanationem lectionis. Qui vero sæcularium nobis credunt, a quibuscunque aliquid per aliquam fraudem habuerint, necesse est, si potuerint et nobis acquiescere voluerint, ut ipsis et non aliis restituant. Decimas siquidem et primitias et oblationes et cætera secundum usum locorum servitia prælatis et aliis clericis sub quorum diocesis vel parochiis victitaverint fideliter persolvant : quod omnibus fidelibus Christianis efficaciter suademus. Religiosum et modestum habitum ferre decrevimus, qualem ex voto consuevimus deportare, utendo de cætero calceamentis communibus; ad consilium et mandatum summi pontificis, pro tollendo scandalo quod contra nos movebatur de calceamentis desuper apertis, quibus uti hactenus solebamus. Vos ergo præscriptum conversatio-

(94) Vide infra epist. 189, et Baron. ad an. 1168, § 85.

PATROL. CCXVI.

nis propositum de corde puro et conscientia bona et fide non ficta taliter observetis ut Deo gratum obsequium et hominibus utile præbeatis exemplum. Datum Signiæ, x Kalend. Augusti, pontificatus nostri anno decimo quinto.

CXXXVIII.

POPULO ALEXANDRINO, SPIRITUM CONSILII SANIORIS.

Ut ab Ottone imperatore recedant.

(Signiæ, iii Idus Julii.)

(94) Apostolicæ sedis erga vos ab ipsis civitatis vestræ primordiis gratiam et favorem ipsius quoque civitatis vocabulum protestatur, quam felicis memoriæ Alexander papa prædecessor noster, utpote novam plantationem Ecclesiæ, tanta charitatis prærogativa dilexit ut in perpetuam suæ gratiæ ac vestræ devotionis memoriam, eam suo curaverit nomine insignire. Qualiter autem nos ejus in vestra exaltatione vestigia non solum imitati fuerimus, verum etiam supergressi, licet operibus vos exhibeatis immemores, in vestris tamen cordibus memores, sicut credimus, permanetis; quippe cum talia sint quæ vobis contulimus ut eorum nullo debueritis tempore oblivisci. Miramur igitur, nec satis admirantes sufficimus admirari, quod conversi in arcum perversum, et in reprobum sensum dati, sic cito recessistis a fidelitate nostra et sanctæ Romanæ Ecclesiæ matris vestræ, cui non solum debita minime præstitistis, verum et in impiorum consilium abeuntes, facti estis inimici ejus, in capite impugnantes eam una cum persecutoribus ejus, et Ottoni tyranno et excommunicato et maledicto in nostram injuriam et animarum ac rerum vestrarum periculum adhærentes. Quanquam igitur merita vestra non exigant ut vos patris mansuetudine revocemus, sed potius severitate iudicis puniamus, quia tamen pater filium diligit etiam offendentem, imitantes longanimitatem illius cujus patientia, quantum in ipso est, ad veniam peccatores adducit, universitatem vestram exhortamur attentius, per apostolica vobis scripta mandantes quatenus a præfato tyranno, qui, sicut per ea quæ circa nos egit, nisi esset cor vestrum insipiens obscuratum, advertere potuistis, benefactoribus suis mala pro bonis retribuit, atque ab ejus complicibus sano utentes consilio recedatis, et redeatis humiliter ad sinum sanctæ Romanæ Ecclesiæ matris vestræ, offensam præteritam obsequiis subsequentibus expiantes. Alioquin indubitanter noveritis vos privilegiis omnibus vobis ab eadem indultis perpetuo spoliandos, cum propter ingratitude vitium libertas in servitutis compedem revocetur.

Datum Signiæ, iii Idus Julii, pontificatus nostri anno decimo quinto.

CXXXIX.

CREMONENSI EPISCOPO APOSTOLICÆ SEDIS LEGATO.

Confirmat depositionem episcopi Vicentini.

(Signiæ, Non. Julii.)

(95) Per tuas nobis litteras intimasti quod cum

(95) Vide lib. xvi, epist. 15.

contra episcopum Vicentinum tam per publicam famam quam per canonicos ipsius Ecclesie multa tuis fuissent auribus inculcata, licet notorium esset eundem episcopum clamorem qui de ipso ascenderat opere complevisse, ad cautelam tamen eidem terminum præfixisti quo se tuo conspectui præsentaret, suam super objectis, si posset, innocentiam ostensurus. Quo demum pluribus sibi terminis assignatis in tua comparere præsentia non curante, in eum depositionis sententiam promulgasti, capitulo Vicentino alium eligendi liberam tribuens facultatem. Quamvis igitur ad id sine nostro speciali mandato procedere non debueris, cum hoc sit unum ex illis quod sibi sedes apostolica specialiter reservavit, quia tamen nota est ejus enormis dilapidatio, et deformis insufficientia non ignota, et antequam tuas litteras acceperimus, nos super ipsius depositione nostras feceramus litteras jam notari, fraternitati tuæ per apostolica scripta mandamus quatenus eundem facias ab Ecclesie Vicentinæ regimine perpetuo remanere remotum, monens idem capitulum diligenter ut in nullo de cætero eidem intendens, personam idoneam et Ecclesie Romanæ devotam sibi per electionem canonicam infra mensem præficiant in pastorem. Alioquin tu id auctoritate nostra sublato cujuslibet contradictionis et appellationis obstaculo exsequaris, nihilominus dictum episcopum per censuram ecclesiasticam districtissime cogens ut pecuniam quam de alienatis Ecclesie possessionibus congregavit refundat in ejusdem Ecclesie debita persolvenda.

Datum Signiæ, Non. Julii, pontificatus nostri anno decimo quinto.

Super hoc scriptum est capitulo Vicentino.

CXL.

EPISCOPO AURASICENSI.

Delegat causam matrimonii mulieris bigamæ.

(Signiæ, 11 Idus Julii.)

Ex tuarum perpendimus serie litterarum F. mulierem Aurasicensem coram te fuisse conquestam quod, cum B. Garinus parochianus tuus eam duxisset legitime in uxorem, eandem non curabat maritali affectione tractare; cumque partes ad tuam præsentiam convocasses, dicta mulier juramento firmavit quod idem B. per verba de præsentibus contraxerat cum eadem, testibus nihilominus ad hoc probandum productis, quorum depositiones eisdem aduxisti litteris inserendas. Econtra vero B. memoratus juravit se nunquam contraxisse cum muliere jam dicta, nec eandem annulo subarrhasse, producens nihilominus testes ad reprobationem testium productorum ab ipsa, dicta quorum eisdem inserere litteris procurasti. Proposuit etiam B. prædictus quod eadem mulier cuidam Stephano in Ecclesie facie fuerat matrimonialiter copulata, qui carnaliter eandem cognoverat, et eam tenebat in domo propria ut uxorem, quod in jure confessus fuit mulier sæpe dicta, asserens tamen se cum B. sæpedicto

A primitus contraxisse. Cumque postmodum mulier eadem ad testes interim producendos diem sibi peteret assignari, dictus B. asserens eandem audivisse dicta testium productorum ab ipso, ac propter hoc non debere rursus ad testium productionem admitti, sedem apostolicam appellavit, octavas sancti Martini proximo venturas terminum suæ appellationi præfigens: quem terminum arctans ad festum Ascensionis proximo tunc futurum, nobis humiliter supplicasti ut causam eandem sine terminare debito dignaremur. Nos igitur iis tam per litteras tuas quam per relationem dilecti filii G. subdiaconi et capellani nostri, quem eidem B. concessimus auditorem, plenius intellectis, easdem litteras tuas sub bulla nostra tibi remittentes inclusas, fraternitati tuæ per apostolica scripta mandamus quatenus, si de hoc principaliter coram te actum fuerit, quod videlicet sæpe nominatus B. memoratam F. maritali non curabat affectione tractare, et vera sunt quæ in præfatis tuis litteris continentur, dictum B. ab impetitione prædictæ mulieris absolvas. Quia sive ipsa mulier primus cum Stephano quam cum B. sæpedicto contraxit, primum factum debet præjudicare secundo; sive constet eam primo cum B. postmodum cum Stephano contraxisse, nihilominus ejus petitioni obviat adulterium de quo est manifeste confessus. Si vero de hoc principaliter fuit actum, utrum scilicet inter dictum B. ac mulierem præfatam legitimum fuerit matrimonium, cum super hoc causa non fuerit sufficienter instructa, eam plenius audias, et sine canonico appellatione remota decidas, faciens quod decreveris per censuram ecclesiasticam firmiter observari.

Datum Signiæ 11 Idus Julii, pontificatus nostri anno decimo quinto.

CXLI.

NORWINCENSI IN HIBERNIA COMMORANTI, CLUANFERTENSI ET ENACTUNENSI EPISCOPIS.

Adversus episcopum Waterfordensem.

(Signiæ, vi Kal. Julii.)

Cum causam quæ inter venerabilem fratrem nostrum Lesmorensem et Davidem quondam Waterfordensem episcopos vertebatur venerabilibus fratribus Laoniensi et Coreagiensi episcopis et dilecto filio archidiacono Cassellensi sub certa forma duxerimus committendam, ipsi mandatum nostrum, tanquam obedientiæ filii, diligenter; sicut ex litteris eorum accepimus, exsequi cupientes, ad instantiam ipsius Lesmorensis episcopi eundem Waterfordensem episcopum citaverunt ut juxta mandati apostolici formam in jure dicto episcopo responderet. Sed eo postmodum in eorum præsentia comparente, idem Waterfordensis præfatum Lesmorensem episcopum ob quasdam adulterinas litteras nomine bonæ memoriæ Joannis tituli Sancti Stephani in Coelio monte presbyteri cardinalis, tunc in partibus Hiberniæ apostolicæ sedis legati confectas, quas idem Lesmorensis per collationem aliarum litterarum ipsius cardinalis veracium coram eisdem iudicibus

aperte redarguit falsitatis, probare nitebatur ex-communicationis nexibus irretitum. Sed cum nec hanc nec etiam alias exceptiones objectas dictus Waterfordensis probare aliquatenus potuisset, lite super principali presentibus partibus contestata, diem ipsis dicti iudices statuerunt infra quam dictus Waterfordensis a quibusdam Satanæ satellitibus, instigante diabolo, exstitit immaniter trucidatus. Postmodum autem cum Robertus clericus fuisset ad Ecclesiam Waterfordensem electus, et venerabilis frater noster Cassellensis archiepiscopus vellet imponere sibi manus, quia dictus electus, sequens sui prædecessoris vestigia, occupatas possessiones invaserat per potentiam laicalem, præfatus Lesmorensis episcopus pro sui juris tuitione adversus eundem reclamavit electum. Sed antefato archiepiscopo respondente quod ipsum tantum ad Waterfordensem et non ad Lesmorensis Ecclesiam consecrabat, præfati iudices præmissum Robertum jam in episcopum consecratum suis citatoriis litteris ad eorum presentiam evocarunt, super possessionibus a prædecessore suo nequiter occupatis eidem episcopo responsurum. Eo itaque coram ipsis ad præfixum sibi terminum comparente, citationem ipsam non fuisse canonicam his rationibus allegavit; tum quia eadem non nisi viginti et septem dies a termino continebat, tum etiam quod tantum ab uno ipsorum iudicum et quodam abbate alio, cui prænominatus Corcagiensis commiserat vices suas, exstiterat evocatus. Verum, cum dictis iudicibus constitisset quod triginta et novem dierum fuerat citatio prænotata, et quod etiam licet iudici delegato citationis officium cuilibet committere ac punire ratione prævia contemptorem, exceptionem illam esse frivolam decreverunt.

Qua de re dictus Waterfordensis accensus, sedem apostolicam appellavit; et suæ appellationi terminum aliquatenus non præfigens, et nullam aliam rationabilem causam objectæ appellationis allegans, recessit contumaciter a presentia eorumdem. Iudices autem appellationem hujusmodi, pro eo quod in litteris commissoriis fuerat remedium appellationis sublatum, frustratoriam attendentes, et advertentes etiam quod per sui prædecessoris procuratores et per ipsum episcopum demum in eorum presentia fuerat contestata, testes ipsius Lesmorensis episcopi super duobus articulis eisdem ab apostolica sede commissis, videlicet quod Ecclesia Lesmorensis a tempore cuius non exstat memoria fuerat cathedralis, et super ipsius electione canonica receperunt; tertio articulo prætermisso, videlicet quod excommunicatus exstiterat præfati Waterfordensis episcopi prædecessor, cum inhumanum sit persequi odio jam defunctum. Testes etiam super violenta manuum injectione ipsius Lesmorensis episcopi de novo præsumpta post factam illis commissionem recipere decreverunt, cum ad eorum spectaret officium corrigere male acta circa negotium sibi ab apostolica sede commissum.

A Testibus itaque sic receptis et attestationibus publicatis, dicti iudices attestationes ipsas Waterfordensi episcopo transmiserunt, diem præfigentes eidem quo in eorum presentia compareret, in testes, si vellet, aut dicta testium aliquid objecturus. Eodem itaque Waterfordensi minime comparente, nec mittente aliquem idoneum responsalem, iidem iudices tam attestationibus a nobis sibi transmissis quam etiam aliis quas ipsi receperant fideliter publicatis, cum per inspectionem earum et litteras venerabilium fratrum nostrorum archiepiscopi Tuamensis et episcopi Duacensis, qui super eodem negotio a nobis iudices fuerant instituti, et restitutionem Lesmorensis Ecclesiæ adjudicarant eidem, et in possessionem induxerant corporalem, de intentione præfati Lesmorensis episcopi plenissime constitisset, communicato virorum prudentum et jurisperitorum consilio, possessionem Lesmorensis Ecclesiæ cum suis omnibus pertinentiis adjudicarunt auctoritate nostra episcopo memorato, sæpefatum Waterfordensem episcopum ad solutionem centum et sexaginta marcarum argenti, taxatione ab ipsis ultra dimidiam partem quantitatis provide facta, expensarum et ablatorum nomine condemnantes, et charitate fraterna, quæ cum scandalizatis uritur et cum patientibus infirmatur, exilio diutino et miseriis compatientes continuis episcopi sæpefati, dictus Corcagiensis episcopus et dilectus filius Laoniensis decanus loco alterius iudicis in corporalem possessionem ipsius Lesmorensis Ecclesiæ ipsum episcopum induxerunt. Cæterum cum paulo post idem Lesmorensis episcopus, in Sabbato quo *Sitientes* cantatur, celebraret solemniter ordines in eadem, quidam familiares dicti Waterfordensis episcopi una cum Rog. Christophori ipsius episcopi seneschalco ab ipso specialiter destinato dictum episcopum aliquandiu in ipsa ecclesia obsidentes, demum in eundem ab ecclesia sacris indutum vestibus exeuntem actu nefario irruerunt et ecclesiam ipsam bonis tam intrinsecis quam extrinsecis per violentiam spoliautes, et ab ipso episcopo indumenta pontificalia viliter manu sacrilega extrahentes, cum duobus presbyteris de loco ad locum per invia usque ad castrum de Dungarvan, in quo erat Waterfordensis episcopus, captivum immaniter abduxerunt eundem. Cujus pedibus idem Waterfordensis, deponens modestiam pontificis, et induens nequiter carnificis feritatem, compedes tradens ferreos manu sua, et juvans fabrum clavos ipsis compedibus defigentem, sic ipsum carceris ergastulo mancipavit. Post hæc autem dicti iudices apud Cassellum una cum dicto Cassellensi archiepiscopo in majori ecclesia convenientes in unum, hujus iniquitatis auctores et etiam consentientes eidem, presente Waterfordensi episcopo et pariter assentiente, accensis candelis, excommunicationis vinculo solemniter innodarunt. Evadente itaque post septem hebdomadas Lesmorensi episcopo Dei auxilio carcerem supradictum, in quo siti, fame ac penuria

multipli acriter fuerat maceratus, iidem iudices A præfatum Waterfordensem episcopum ut eidem Lesmorensi episcopo satisfaceret de injuriis irrogatis suis duxerunt citandum litteris iterato.

Quo in die statuto in ipsorum præsentia comparente, ac post comminationes quamplurimas ex parte regis Angliæ intentatas temere in eosdem contumaciter ab ipsorum auditorio recedente, ipsi iudices, licet hujus facti enormitas esset notoria et fere omnibus manifesta, quia tamen idem Waterfordensis patratum scelus de ascensu ipsius factum fuisse negabat, testes contra ipsum, utpote lite super hoc articulo contestata, cum solemnitate debita receperunt: quorum depositionibus publicatis, et transmissis etiam ad Waterfordensem episcopum supradictum, diem sibi et locum denuo præfixerunt, ut si dueret in testes aut eorum depositiones aliquid opponendum, ad ipsorum præsentiam accederet id acturus. Qui comparens in statuto termino coram eis, minas comminationibus et coarctata præmissis injuriis aggregavit, parans instinctu diaboli eidem episcopo latenter insidias per Thomam suum clericum in cœmeterio Limiricensi; cumque Lesmorensis prædictus esset in ostio Limiricensis ecclesiæ constitutus, dictus Thomas Dei timore postposito manus iniecit temerarias in eundem, et sibi litteris jamdictorum archiepiscopi Tuamensis et episcopi Duacensis a manibus ipsi violenter avulsis, evaginato gladio sic ipsum conatus est decollare quod ictus aspere ferientis, a quo divina potentia ipsum episcopum liberavit, in ostium defluens memoratum, ibidem perennis memoriæ vestigia dereliquit. Quem, quia id præsumperat ipsis iudicibus astantibus et cernentibus tantum scelus, denuntiavit publice anathemati subjacere; ipsi Waterfordensi episcopo acrius inhibentes ne communicare in aliquo præsumeret clerico memorato. Sed idem episcopus inhibitionem hujusmodi vilipendens, tam in coporali quem in spiritali mensa eadem die ac deinceps ipsi Thomæ communicare non metuit, quemadmodum per testes didicerant iudices supradicti. Et licet idem episcopus in testes et eorum testificata eadem die objicere noluisse, ac ab ipsorum conspectu contumax dicecessisset, ad ipsius malitiam convincendam non solum ei alterum, sed etiam tertium et quartum diem ad ultimum eidem peremptorium indixerunt.

Quo nullatenus comparente, nec sufficientem ad eos responsalem mittente, dum ipsis per attestaciones quas nobis sub sigillis suis dicti iudices destinarunt, de violentia ipsi Lesmorensi a Waterfordensi episcopo irrogata et injectione violentarum manuum constitisset, assidentibus eis viris prudentibus et discretis, tam ipsum in canonem late sententiæ incidisse quam omnes fautores suos, candelis accensis et pulsatis campanis excommunicatos publice nuntiavit, auctoritate nostra præmisso archiepiscopo injungentes ut ipsum excommunicatum per suam faceret provinciam nuntiari, et sibi rerum

A spiritualium curam, donec in sententia perdurandum duceret, interdicens, sæpessatum Lesmorensis episcopum in corporalem possessionem auctoritate nostra induceret Ecclesiæ Lesmorensis, adjicientes eidem ut tam clero quam populo Waterfordensi sub interminatione anathematis districtius inhiheret ne ipsi episcopo in excommunicatione pertinaciter existenti præsumerent in aliquibus obedire, sed potius ipsi metropolitano reverentiam omnimodam exhiberent. Sed ipsi clerici facti salutis propriæ contemptores, dicto episcopo participare ausu temerario præsumentes, eidem archiepiscopo inunctam ipsis reverentiam impendere noluerunt. Propter quod idem archiepiscopus in ipsos excommunicationis sententiam promulgavit, quam ipsi iudices duxerunt postmodum auctoritate apostolica confirmandam. Quocirca fraternitati vestræ per apostolica scripta præcipiendo mandamus quatenus prædictas sententias, sicut rationabiliter sunt prolatae, faciatis usque ad satisfactionem condignam per censuram ecclesiasticam appellatione remota inviolabiliter observari, contradictores, si qui fuerint, vel rebelles per subtractionem beneficiorum, si necesse fuerit, sublato appellationis obstaculo compescendo. Ut autem dictus Waterfordensis episcopus de sua non possit malitia gloriari, eundem cum litteris vestris ad nostram præsentiam dirigatis. Quod si non omnes, etc., duo vestrum, etc.

Datum Signiæ, vi Kal. Julii, anno xv.

CXLII.

C CREMONENSI ET VERCELLIENSI EPISCOPIS APOSTOLICÆ SEDIS LEGATIS, ET REGINENSI ELECTO.

Ut Brixiensis episcopus ad cessionem cogatur.

(Signiæ, ii Non. Augusti.)

Licet secundum Apostolum, qui episcopatum desiderat, bonum opus desiderat, si tamen episcopus nominis non exsequatur effectum, unde dolere possit invenit; quia de primatu quem in terris obtinet, confusionem exspectat in cœlis. Cum enim esse debeat ut olivæ fructifera in domo Domini, et tanquam lignum plantatum secus decursus aquarum, reddere fructum tempore suo, si non fructificat, non absurde comparatur ficulneæ quæ fructus non edit acceptos, et terram sterilem reddit sub umbra nociva inutiliter occupatam. Talis episcopus tanto gravius cadit interius apud Deum quanto altius videtur exterius apud homines ascendisse. Periculosus est talibus ad episcopatum ascensus; sed tanto periculosior est episcopatus retentio, cum quis sollicitudini non sufficit pastorali, quanto efficacius per experientiam suæ insufficientiæ didicit onera præsulatus; et retinentem accusat ambitio quem recipientem exactio debuerat excusare; cum in talibus adesse debeat coacta voluntas et voluntaria coactio non deesse, ut se cogi non reuatur et velle non audeat ni cogatur. Expediit ergo prælato qui nequit in prælatione proficere quod efficiatur unus de parvulis, et descendat exterius ut intus ascendat, et in minori proficiat qui deficit in majori; quia non in subli-

mitate graduum, sed in amplitudine charitatis acquiratur regnum Dei, apud quem non gradus elegantior, sed vitæ melioris actio comprobatur. Unde prudenter animæ suæ consulat et honori (Joannes) Brixienſis episcopus, si episcopatu corpore cedet cui videtur utilitate cessisse. Cum enim, sicut ex litteris vestris accepimus, linguæ sit officio destitutus, et lingua prælati esse non debeat alligata, exsequi non poterit prædicatoris officium mutus et annuntiare populo scelera sua, cujus sanguinem Deus de manu prælati requirit; cum etiam grandævus ætate, confectus senio, et præ longæ infirmitatis angustia sit effectus inutilis Ecclesiæ Brixienſi, nequit ascendere ut in die belli pro domo Domini se murum opponat ascendentibus ex adverso. Si sic est, sponsi caret amplexibus, licet habere sponsum videatur, ecclesia memorata, cum sponso carere tolerabilius sit quam sub inutili sponsi nomine incommoda viduæ sustinere. Ne igitur sub umbra matrimonii diu portet onera viduitatis ecclesia supradicta, cum sit providendum non tam prælatis in Ecclesiis quam Ecclesiis in prælatis, discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus quatenus, si præmissis veritas suffragatur, supradictum episcopum ad resignationem episcopatus moneatis prudenter et efficaciter inducat. Qui si prudenti meditatione prævidere voluerit quid expediat, voluntate præveniet cessionem, et cessio longæ monitionis instantiam nullatenus expectabit, ut non quæ sua sunt, sed quæ Jesu Christi quærere videatur, et voluntaria cessio notam ambitionis excludat. Sed si cedere sponte noluerit, cum frequenter petierit a cura et sollicitudine per nos Ecclesiæ Brixienſis absolvi, et in manu bonæ memoriæ Geraldii Albanensis electi, tunc apostolicæ sedis legati ordinationem posuerit Ecclesiæ supradictæ, nec liberum sit suæ voluntatis arbitrium in superioris judicium jam translatum, quia frequenter nobis illuderetur a subditis si deambulatoria esset subjectorum voluntas ad examen cognitionis nostræ delata, ab eodem episcopo Ecclesia sæpedicta soluta, faciatis eidem juxta formam prioris mandati nostri de tali persona per electionem canonicam provideri per quam auferatur temporis jactura præteriti et futuri commoditas conferatur, ipsaque nobis et Ecclesiæ Romanæ manifeste fidelis sit et devota, providentes nihilominus eidem episcopo in certis redditibus, de quibus competenter valeat sustentari. Quod si non omnes, etc., duo vestrum, etc.

Datum Signiæ, ii Non. Augusti, anno xv.

CXLIII.

ABBATI MONASTERII SANCTÆ MARIÆ DOLENSIS, EJUSQUE FRATRIBUS TAM PRÆSENTIBUS QUAM FUTURIS REGULAREM VITAM PROFESSIS IN PERPETUUM.

De confirmatione privilegiorum.

(Datum Signiæ.)

Effectum justa postulantis indulgere non solum vigor æquitatis, verum etiam ordo exigit rationis, præsertim quando petentium voluntates et pietas

A adjuvat et veritas non relinquit. Quocirca, dilecti in Domino filii, vestris justis postulationibus clementer annuimus, et ad exemplar prædecessorum nostrorum felicitis recordationis Paschalis, Calixti, Anastasii, Adriani, Alexandri, Lucii et Cælestini Romanorum pontificum præfatum monasterium Sanctæ Dei genitricis semperque virginis Mariæ Dolensis, quod ad jus et proprietatem beati Petri pertinere dignoscitur, in quo divino mancipati estis obsequio, cum omnibus ad ipsum pertinentibus apostolicæ sedis privilegio roboramus, statuentes ut quascunque possessiones, quæcunque bona idem monasterium, etc., usque omnino consistant; in quibus hæc propriis duximus vocabulis exprimenda: Ecclesiam videlicet Sancti Martialis, ecclesiam Sancti Andree apostoli et Sancti Martini sitas apud castrum Radulphi, ecclesiam Sancti Dionysii extra castrum prædictum, cum sexaginta solidis censualibus ab altero capellanorum ipsius ecclesiæ reddendis; ecclesiam Sancti Stephani protomartyris, Sancti Germani confessoris, et aliam ecclesiam beatæ Mariæ in burgo Doleusi. In episcopatu Bituricensi; Vodolense monasterium cum pertinentiis suis, videlicet ecclesiam parochialem beati Petri de Bennet, ecclesiam de Ambraus, ecclesiam de Chodac, ecclesiam de Conde cum aliis suis appendiciis, monasterium de Cella cum parochia sua et capellam Sancti Petri de Brioria, capellam Sancti Germani cum pertinentiis, ecclesiam de Meulent cum capella Sancti Romuli, monasterium de Uriaco cum ecclesiis et capellis suis, Sancti Martini de castro, Sancti Nicolai Sancti Christophori, Sancti Martiani, Sancti Silvei, ecclesiam de Olcas, et novam ecclesiam; ecclesiam de curte Sancti Victoris cum parochia sua, ecclesiam de Sargiaco cum appendiciis suis, ecclesiam de Mesple, ecclesiam de Ortenay, ecclesiam de Arfolio, ecclesiam de Parnay, ecclesiam de Sosbers, ecclesiam de Arconcio, capellam Sanctæ Mariæ et Sancti Hilarii, ecclesiam de Farvargines, ecclesiam Sancti Pauli extra muros civitatis Bituricensis cum parochia sua, ecclesiam de Vorle, ecclesiam de Prada cum capellis de Cusienc, Sanctæ Mariæ, Sancti Ursini et Sancti Christophori, cum ecclesiis de Visdon; ecclesiam Sancti Stephani de castro Melani cum ecclesiis et capellis suis et capellam Sanctæ Mariæ, Sancti Silvani, Sancti Petri et Sancti Martini; ecclesiam Sancti Januarii, ecclesiam de Utriacco, ecclesiam de Vico cum capella de Albeis, ecclesiam Sancti Petri de Bosco, ecclesiam Sancti Hilarii de Borneis cum capellis suis Sanctæ Mariæ de castro Lineriis, Sancti Martini de Borneis. Capellam de Cosnec, ecclesiam de Reciacco cum capella Sancti Juliani, ecclesiam sancti Karterii, ecclesiam de Noent, ecclesiam de Vico juxta Sanctum Karterium, ecclesiam Sancti Aigulphi, ecclesiam Sancti Salvatoris de Masulio cum appendiciis suis, ecclesiam Sancti Stephani, de Cassagnolis, ecclesiam de Maesnio cum capellis suis et parochia, ecclesias de Ardentia, ecclesiam de Campiliaco, eccle-

siam Sancti Symphoriani de Creissac, ecclesiam de Novo vico paludoso, ecclesiam de Jaugeth, ecclesiam de Duno, ecclesiam Sanctæ Sericleræ, et capellam de Cumps, ecclesiam de Bussolio cum capella de Azeis, Ecclesiam de Baudra, ecclesiam de Roura, ecclesiam de Polignet, ecclesiam de Britannia, ecclesiam de Briona, ecclesiam de monasterio Causina, ecclesiam de Vilers, ecclesiam de Diors, ecclesiam de Nuce, ecclesiam de Floriaco, ecclesias et capellas omnes utriusque Closis, ecclesiam de Martoniaco, nec non ecclesiam de Grunay, ecclesiam de Besselgia, ecclesias de Challac cum parochiis suis, ecclesiam de Vigo, ecclesiam de Celon, ecclesiam de Luserich, ecclesiam de Musnay cum capella Ivernali, ecclesiam de Niernum cum capella de Sutrino, ecclesiam de Chambona cum parochia sua, ecclesiam de Claudoniaco cum capella de Cambonio, ecclesiam de Thausiliaco cum parochia sua, ecclesiam Sancti Sigiranni de Chambot, ecclesiam Sancti Laurentii de Gargelossa, ecclesiam de Cuzuin, Ecclesiam de Bairezia, ecclesiam de Damper, ecclesiam de Ortena, ecclesiam Sancti Pantaleonis cum capellis suis de Fero et de Bonavilla, ecclesiam de Pomerio, ecclesiam de Crosent cum capellis suis, ecclesiam de Aguzun, ecclesiam de Copdallia, ecclesiam de Capellula, capellam Sancti Eligii cum appendiciis suis, ecclesiam de Amuclero, ecclesiam Sancti Austregisili de Castellonovo, ecclesiam Sancti Genitoris de Oblinquo, capellam Sanctæ Mariæ, Sancti Petri et Sancti Sigiranni in eodem castro, ecclesiam de Tremsals, ecclesiam de Arthaim, ecclesiam de Oratorio, ecclesiam Sancti Severi cum ecclesiis et capellis suis, ecclesiam Sancti Martini, capellam Sancti Petri, Sancti Joannis, ecclesiam Sanctæ Mariæ de Polinie, ecclesiam Sancti Martini de Polinie, ecclesiam de Sazerech, ecclesiam de Pairaziaco, ecclesiam Sancti Projecti, ecclesiam Vigionensem, ecclesiam de Crevent, monasterium de Spinocolero cum appendiciis suis, pro quo singulis annis duodecim denarios Romanæ Ecclesiæ persolvatis, sicut est antiquitus constitutum.

Præterea Virsionensem monasterium vobis vestrisque successoribus perpetuo providendum et regendum committimus. Donum quoque et concessiones Emenonis Exoldunen. senioris quas fecit Emenoni et Alberto abbatibus Dolensibus de monasterio beatæ Mariæ apud castrum Exolduni sito, quemadmodum prædicti prædecessoris nostri piæ recordationis Calixti papæ privilegio continetur, vobis nihilominus confirmamus, adjicientes insuper ecclesias de Brivis, ecclesiam de Plancis, ecclesiam de Maron, ecclesiam Sancti Austregisili de Turre clerici, capellam Sancti Michaelis, et ecclesiam Sancti Desiderii ejusdem castri, ecclesiam de Vigevilla cum parochia sua, monasterium de Pradellis cum parochia sua, capellam de Bortiac, ecclesiam de Noent, ecclesiam de Magniaco cum appendiciis suis, ecclesiam Sancti Petri de Duno, ecclesiam de Latapetra, ecclesiam de Nozelio, ecclesiam de Mosterio, eccle-

siam de Mosterolj, ecclesiam de Cercillat, ecclesiam de Linars, ecclesiam de Genollæ cum capellis suis Sancti Martialis, Sanctæ Mariæ de Capellula, monasterium de Pontiac, cum capella Sanctæ Mariæ, ecclesiam Sancti Martini, Sancti Desiderii, ecclesiam de Nozerolis, ecclesiam de Meanis, ecclesiam de oratorio Sancti Michaelis, ecclesias de Salgiaco, ecclesiam de Bonis cum ecclesia parochiali, ecclesiam de Fortio cum ecclesiis et appendiciis suis, ecclesiam de Artreio, ecclesias de Roca cerveria, de Graula, de Lorge, de Veteri vinea, de Garineria, ecclesiam de Malavalle, ecclesiam de Cosdra, ecclesiam de Brennaio, ecclesiam de Ligolio, ecclesiam Sancti Flodovei, insulam de Andria cum ecclesia, capellam de castro Begonis, ecclesiam de Boia, ecclesiam de Musterles cum capella sua, ecclesiam Sancti Gereonis Aureliani, ecclesiam Sancti Vincentii, ecclesiam Sancti Leonardi de insula Bucardi, cum ecclesia de Lamere, ecclesiam de Domo Faginea cum capellis Sancti Petri et Sancti Michaelis de Duno, cum terra, hominibus, burgo, libertate et immunitate ipsius, et cum omnibus ad eandem ecclesiam pertinentibus.

Præterea Andezensem ecclesiam cum ecclesiis et capellis suis, quæ utique beati Petri juris esse cognoscitur, ex apostolicæ sedis benignitate vobis et successoribus vestris regendam disponendamque concedimus, quemadmodum a supradictis Romanis pontificibus Paschali, Calixto, Adriano, Alexandro, Lucio et Cœlestino noscitur institutum eorumque privilegiis confirmatum, ut videlicet ex eadem ecclesia duos solidos, ex Dolensi vero monasterio unum Lateranensi palatio persolvatis. Ad hæc, felicitis memoriæ Eugenii, Adriani, Alexandri, Lucii et Cœlestini prædecessorum nostrorum privilegiis inhærentes, sententiam quam bonæ memoriæ Galfridus Burdegalensis archiepiscopus et Lambertus Engolismensis episcopus super capella Sancti Nicolai de Rocella, super qua inter vos et Cluniacenses monachos controversia vertebatur, ex mandato ipsius Eugenii papæ rationabiliter protulerunt et scripti sui pagina roborarunt, auctoritate apostolica confirmamus et sicut ab eis judicatum est, capellam ipsam a vobis vestrisque successoribus inconcusse perpetuo decernimus possidendam. Capellam quoque Sancti Thomæ martyris Cantuariensis archiepiscopi juxta præfatam capellam Sancti Nicolai de novo constructam nihilominus vobis duximus confirmandam. Decernimus etiam ut quod idem Dolense monasterium ab initio foundationis suæ privilegiis prædecessorum nostrorum obtinuit, perpetuis futuris temporibus inviolabili obtineat firmitate, ut scilicet nullus episcoporum, nec etiam Bituricensis archiepiscopus, in cujus parochia idem monasterium situm est, abbatem seu etiam monachos suspendere vel excommunicare vel ad synodum vocare judiciaria potestate, aut divinum officium interdiceræ præsumat ibidem; sed si necesse fuerit eidem præsuli totum comitatum Bituricensem interdicto

subjicere, omnes monachi et familia ejusdem monasterii immunes ab eodem interdicto semper existant, liceatque illic Deo famulantibus monachis divina officia celebrare et jam dictam familiam tumulare; ita tamen ut excommunicati vel interdicti ad ea nullatenus admittantur. Chrisma vero, oleum sanctum, consecrationes altarium, basilicarum dedicationes, benedictiones abbatum, ordinationes quoque monachorum et clericorum vestrorum burgi Dolensis cæteraque ecclesiastica sacramenta a quocunque malueritis catholico suscipietis episcopo gratiam et communionem apostolicæ sedis habente, qui nostra fretus auctoritate sine cujuslibet contradictionis vel appellationis objectu quod postulabitur non differat exhibere; sicut a præfato Cœlestino papa vobis dignoscitur esse concessum.

Præterea compositionem quæ inter monasterium vestrum et bonæ memoriæ Stephanum Bituricensem archiepiscopum super ecclesiis et decimis de quibus quæstio vertebatur facta est, et hinc inde recepta, et in scriptis authenticis prædicti archiepiscopi nec non decani et capituli Sancti Stephani Bituricensis continetur expressa, auctoritate apostolica confirmamus. (96) Provisionem quoque inter vos et venerabilem fratrem nostrum G. Bituricensem archiepiscopum nobis mediantibus factam super ecclesiis, clericis, et aliis hominibus burgi Dolensis nec non pluribus aliis, sicut in nostro continetur authentico, per hujus privilegii paginam auctoritate apostolica confirmamus, et in perpetuum ratam manere censemus. In parochialibus vero Ecclesiis vestris vacantibus liceat vobis personas eligere et episcopo præsentare; quibus, si idonei fuerint, episcopus animarum curam committat, ut de plebis quidem cura episcopo, vobis autem de temporalibus debeant respondere; quibus nullo modo permittimus, sed sicut antiquis canonibus constat inhibendum nihilominus inhibemus, ut bona per ecclesias acquisita in alios transferre nulla ratione præsumant; sed sive intestati decesserint, sive condiderint testamentum, penes capellanas suas debeant modis omnibus remanere. Liceat autem vobis clericos vel laicos et sæculo fugientes liberos et absolutos ad conversionem recipere, et eos absque contradictione aliqua retinere. Sepulturam quoque illius loci, etc., usque a quibus mortuorum corpora assumuntur. Prohibemus insuper nec cui liceat infra parochias ecclesiarum vestrarum sine assensu diocesanæ episcopi et vestro ecclesias vel oratoria de novo construere seu etiam cœmeteria benedicere, salvis tamen scriptis apostolicæ sedis. Decernimus ergo, etc., usque usibus omnimodis profutura, salva sedis apostolicæ auctoritate et in præscriptis ecclesiis diocesanorum episcoporum canonica justitia. Si qua igitur, etc., usque divinæ subiaceat ultioni. Cunctis autem eidem loco, etc., usque præmia æternæ pacis inveniant. Amen.

(96) Vide supra epist. 126.

A Datum Signiæ, per manum Joannis Sanctæ Mariæ in Cosmidin diaconi cardinalis, S. R. E. cancellarii, indictione xv, Incarnationis Dominicæ anno 1212, pontificatus vero domini Innocentii papæ III anno quinto decimo.

CXLIV.

TRECENSI ET MELDENSI EPISCOPIS, ET ABBATI LATINIACENSI PARISIENSIS DIOECESIS.

Confirmatur sententia lata contra Gaufridum priorem de Charitate.

(Signiæ, iv Kal. Julii.)

B Ex parte dilecti filii Cluniacensis abbatis fuit propositum coram nobis quod cum ipse ad probandam coram dilecto filio abbate Sanctæ Genovefæ Parisiensis ac conjudicibus suis monasterii de Charitate læsionem enormem, quam in alienatione possessionum suarum incurrerat, et inveniendam pecuniam Templariis refundendam diligenter et sollicitè laboraret, jamque magnam partem pecuniæ sine ipsius monasterii gravamine invenisset, ac spem concepisset de inveniendo residuo meliorem, Gaufridus tunc prior ejusdem monasterii Antissiodorensis diocesis, ne ipsius abbatis studium super hoc sortiretur effectum, nequiter studuit impedire. Nam cum abbas præcepisset eidem ut de his et aliis quæ ad ordinem pertinent tractaturus ad capitulum generale accederet, quod instabat, ipse quemdam clericum alienigenam et ignotum post eundem abbatem apud Sezanniam ad appellandum transmisit, sicut idem clericus asserebat. Tunc abbas prædictus per hujusmodi machinationes et studia videns super probatione læsionis enormis et solutione Templariis facienda nec non et aliis utilibus procurandis impediri processum, disciplinamque monasticam dissolvi penitus et elidi, versus idem monasterium, licet jam instaret dies celebrandi capituli generalis, duxit celerius festinandum, volens super hoc cum ejusdem loci conventu habere tractatum ac de mandato nostro corrigenda corrigere ac statuere statuenda; præsertim cum de novo nostris fuisset litteris redargutus (97) quod se in corrigendis excessibus subditorum in abbatis et prioratibus sibi subjectis exhiberet tepidum et remissum, ac nos mandassemus eidem ut appellatione remota corrigeret et reformaret in illis quæ correctionis et reformationis officio cerneret indigere. Verum Gaufridus prædictus captato favore servientium nobilis viri comitis Nivernensis prævenit abbatem, et conventum suis mendaciis circumvenit, in capitulo asserens quod abbas de monasterio ipso omnes proponebat ejicere et de Cluniacæ inducere alios numero pauciores.

Cum ergo abbas prædictus per servientem quem præmiserat suum ipsis annuntiasset adventum, iidem servientem ipsum cum injuria expellentes, villæ et claustrum portas firmiter obserarunt, et cum illic abbas postmodum advenisset, ipsi et aliis viris religiosus qui comitabantur eundem villæ impudenter

(97) Supra epist. 6.

ter et claustrum denegarunt ingressum. Verumtamen quidam de monachis monasterii antedicti zelo devotionis accensus quamdam portam villæ, postquam abbas et socii ipsam et alios circumierant, reverenter reseravit eidem: quam iidem ingressi primam partem claustrum, quam quidam monachi eodem zelo ducti aperire curarunt, secundum consuetudinem ordinis intraverunt. Hoc comperto Gaufridus et monachi ac servientes armati, quos idem Gaufridus ad hanc præparaverat victimam, de campanilibus et eminentioribus locis in abbatem et socios lapides grandes et densos crudeliter projecerunt. Verumtamen misericors Dominus miraculose abbatem servavit illæsum, licet in equum ejusdem plures magni ponderis projecti lapides exstitissent, adeo quod idem equus in quatuor locis apparuit vulneratus. Tunc abbas tam atrocibus affectibus injuriis, cum illi projicere lapides non cessarent, censuit furori cedendum, et equo laxato fugam petiit, et se recepit in villam. Quem quidam burgensis errantem inveniens, et quasi de mortis periculo erutum trementem totis artibus et pallentem, misericordia motus duxit in domum suam, et curam ejus egit filialiter et devote. In illo autem conflictu, quando abbatem et socios lapidibus voluerunt obruere, quidam servientes et monachi majorem portam cum gladiis et fustibus exeuntes, sarcinulis oneratos retinere tres equos, uno de abbatibus servientibus vulnerato. Sed et iis Gaufridus et ejus complices non contenti, quinimo malis adjicientes pejora, Balivos comitis memorati in grave præjudicium monasterii atque villæ ad suorum defensionem facinorum et juris oppressionem nec non abbatibus et ordinis advocarunt: quorum præsentia et favore campanilia et alia loca editiora armis, arcibus, balistis et lapidibus munierunt de nocte, ita celebrantes excubias cornibus, cantilenis, fistulis, et clamore ac si castrum obsessum ab hostibus custodirent, quanquam abbas per violentiam irrumpere claustrum, etsi posset, nullatenus noluisse, sed nobis vindictam potius reservare. Attendens igitur idem abbas quod Gaufridus et sui nullam admonitionem admitterent, semper claustrum, curiæ ac majoris ecclesiæ, nec non omnibus aditibus obseratis per quos ad eos haberi posset accessus, habito virorum religiosorum consilio, ipsius Gaufridi et complicum ejus culpis clarescentibus evidenter, ipsum tanquam inobedientem, rebellem, contumacem et dilapidatorem sententialiter amovit a regimine prioratus, et tam ipsum quam omnes sibi taliter adhærentes vinculo excommunicationis innodans, ecclesiam supposuit interdicto, donec redeuntes ad eorum condigne satisfacerent de tam enormibus excessibus et offensis. Ipsi vero semper proniores ad pejus, sententias in eos sic latas rationabiliter non servantes, pulsatis campanis divina præsumunt solemniter celebrare.

Cæterum cum equi abbatibus ducerentur ad aquam, ab hominibus comitis antedicti, quos introduxerunt

A in villam contra ipsius et monasterii libertatem, septem ex eis capti fuerunt, reliquis effugatis. Iidem etiam ceperunt servientes abbatibus in villa, in qua comes præfatus nullam habet justitiam, licet in nullo præfati excesserint servientes, omnes præterea villæ portas et aditus, per quos intratur in eam, postmodum obstruxerunt, non patientes intrare quempiam peditem vel equitem ad abbatem. Quod si quisquam portam ingrederetur ignotus, custodes perquirebant ipsarum ne ferret litteras vel mandatum. Abbas igitur taliter impeditus, et affectus tædio ac languore, quoniam Cluniaci capitulum annum non poterat celebrare, in quo de sæpediti monasterii reformatione potissimum et pecunia Templariis refundenda tractare ac ordinare cum abbatibus et prioribus disposuerat, ne tunc abbates et priores inaniter laborassent, neve propositum ejus circa relevationem ejusdem monasterii suo privaretur effectu, vocatis ad se abbatibus et prioribus idem capitulum apud Charitatem celebrare decrevit, credens auctoritate ac præsentia tantorum virorum posse præfatos rebelles a sua pertinacia revocari. Venerabilis quoque frater noster Gebennensis episcopus et H. Remensis archidiaconus, sicut suis nobis litteris intimarunt, accesserunt Cluniacum ad capitulum generale; sed cum abbas se per suas litteras excusasset quod illud ire nequiverat a priore ac monachis de Charitate, quos inobedientes et rebelles invenerat, graviter impeditus et diffinitores capituli ad Charitatem cum congregatis ibidem prioribus evocasset, ut ibi tam de rebellionem prioris et monachorum quam de aliis agendis communiter tractaretur, iidem diffinitores cum prioribus ad mandatum abbatibus, et episcopus, et archidiaconus ad preces ipsorum, cum ipsis usque ad castrum quod marchia dicitur accesserunt. Ibidem diffinitoribus et prioribus remanentibus, iidem episcopus et archidiaconus ad præfatum villam iverunt, de pace cum sæpedito abbate et priore ac monachis ipsius monasterii locuturi; sed invenerunt januas obseratas. Rogaverunt autem eos quos viderant supra muros ut ipsos permitterent introire. Qui responderunt eisdem quod sine prioris mandato nullatenus ipsis pateret ingressus.

D Cum ergo quidam serviens comitis memorati interrogasset qui essent, et ipsis respondentibus didicisset, rogatus ab eis ad priorem accessit ut ipsis ingrediendi licentiam impetraret. Quo moram diutius protrahente, idem archidiaconus divertit ad aliam villæ portam, tentans si alium ingressum possent habere; sed nihil omnino profecit. Ad ultimum vero post expectationem non modicam serviens comitis responsum hujusmodi reportavit, quod non ingrederentur ullo modo, eo quod ad capitulum accesserant generale. Sic ergo passi repulsam, ad marchiam redierunt. Die vero sequenti præfatus episcopus magistrum Philippum officialem Nivernensem rogavit ut priorem adiret, et sibi et archidiacono impetraret ingressum, quia loqui de pace

cum eo et suis fratribus affectabant. Ipse vero cum A priore locutus, sic respondit eisdem, quod prior ipsos nullo modo intrare permetteret, nec ipse ad episcopum iret, neque loqueretur cum eo. Tertia quoque die cum diffinitores et priores ad sæpeditam villam simul proposuissent accedere, tentaturi si cum priore ac monachis possent loqui et habere ad abbatem accessum, servientes sæpediti comitis advenerunt, inhibentes eisdem ne ad villam accederent sæpeditam, in personis et equis eorum gravia pericula intentando. Adjecerunt etiam quod, si possent, eosdem episcopum et archidiaconum introducerent, sed si cum diffinitoribus et prioribus irent nullo modo permetterentur intrare. Iphis igitur illuc venientibus occurrit thesaurarius Turonensis, et ad quamdam portam duxit eosdem : ad quam post B expectationem non modicam cum difficultate maxima stipatus militibus et servientibus, equis armatis, et monachis magnos ferentibus baculos, venit prior, cui proposuerunt, presentibus thesaurario supra-dicto, Bituricensi cantore, Antissiodorensi archidiacono et aliis pluribus, verbum pacis, ostendentes damna quæ poterant ex hac discordia provenire, et quam gravis infamia occasione dissensionis ipsius, non solum eis, sed et religiosis aliis imminerebat.

Ad hæc obtulerunt eidem ex parte diffinitorum ipsorum quod parati erant corrigere si qua essent tam circa ipsum abbatem quam eosdem priorem et monachos corrigenda, cum auctoritate capituli generalis per sedem apostolicam approbati potestatem haberent corrigendi excessus tam in capite C quam in membris. Ipse vero respondit quod de diffinitorum correctione vel generalis capituli non curabat, cum non nisi coram nobis, ad quem appellaverat, ut dicebat, de spiritualibus responderet, et de temporalibus non nisi coram comite memorato, in cuius erat custodia constitutus, nec aliquod verbum pacis aut compositionis alienius admitteret quoad abbas in eadem villa maneret. Asseruit enim quod monasterium Cluniacense aliquando gravarat eosdem, et ipsi priori exstiterat nuntiatum quod abbas illum a prioratu proposuerat amovere et monachos in domibus aliis collocare : propter quod ipsum illic noluerunt recipere venientem.

Ad hæc autem rogaverunt eundem ut ipsos loqui permetteret cum abbate. Qui post multa consilia dixit eis quod ipsum episcopum solum loqui cum eo presentibus suis et comitis servientibus pateretur, ita quod quocumque ipsi vellent exiret. Porro extra villam præfato archidiacono remanente, ad abbatem episcopus solus accessit, proponens eidem quæ sibi videbantur in facto hujusmodi expedire: Abbas vero respondit quod monachos ejusdem monasterii tanquam bonus Pater in spiritu mansuetudinis paratus erat recipere, si tanquam boni filii venirent ad ipsum, et cum eis, quantum secundum Deum posset, cum religiosorum virorum consilio dispensaret, atroces injurias quas eidem intulerant

A remissurus. Cum enim pro ipsorum utilitate ad eorum accesserit monasterium, portas villæ sibi clausurunt; quibus per quosdam ex fratribus reseratis, cum monasterium sicut pastor Ecclesiæ ac villæ dominus ingredi voluisset, violenter a monachis est repulsus, qui equos capientes ipsius, et a turribus monasterii in eum ingentes lapidēs jacentes, equum suum graviter vulnerarunt, ipsum divina misericordia protegente, ac tres servientes capti a servientibus comitis villam cum monachis observantibus exstiterunt : unde ad domum cujusdam burgensis, in qua manebat, declinaverat necessitate compulsus. Præterea asseruit plurimum se dolere quod exsecutio mandati apostolici de alienatis possessionibus revocandis exstiterat impedita, cum propter hoc ad deliberandum et tractandum cum ipsis specialiter accessisset, proponens se jam magnam partem pecuniæ, nisi staret per eos, sine difficultate ac damno monasterii invenisse.

Audito igitur abbatis responso, ad priorem et monachos rediit in curia monachorum, et verbum pacis illis proposuit diligenter, dicens quod benignum responsum receperat ab abbate; ac ex parte generalis capituli dixit eis quod libenter corrigerent circa eundem abbatem vel ipsos si esset aliquid corrigendum. Monachi vero dixerunt quod de abbate vel diffinitoribus seu generali capitulo non curabant, nec pacem ipsorum vel per eos etiam requirebant. Prior vero addidit sicut prius quod C quoad abbas esset in villa, sive in prioratus officio remaneret, sive removeretur ab illo, nullum admitteret verbum pacis. Cum igitur aliud a priore ac monachis responsum habere dictus episcopus nequivisset, priorem interrogavit eundem si ab ipso et suis essent securi ad suum abbatem monachi venientes. Ipse vero respondit quod guerram nemini faciebat. Et cum idem episcopus institisset ut sibi plenius responderet, sic ait, quod securitatem alicui non præstabat. Et statim Lethericus serviens comitis antedicti, ipso priore præsentem nec contradicente, subjunxit quod si Cluniacenses monachi de cætero tangerent villæ portas, et equos amitterent et personis periculum immineret, prohibens nihilominus ne amplius apud marchiam ejusdem comitis D castrum, in quo prius hospitati fuerant, remanerent. Egressus igitur villam episcopus antedictus, ad diffinitores et priores rediit cum archidiacono memorato : a quibus interrogati si boni aliquid invenissent aut profecissent in aliquo commonendo, exposuerunt eisdem quod fecerant diligenter, ipsi vero juxta muros villæ sedentes suum capitulum ordinarunt, et habito diligenti tractatu suam sententiam formaverunt : quam diffinitores redactam in scriptis, præfatis episcopo et archidiacono convocatis et audientibus promulgarunt, Gaufridum priorem ejusdem monasterii, quia vocatus ad generale capitulum venire contempsit, et abbatem suum accedentem ad idem monasterium non admisit, sed cum armis violenter rejecit, et eosdem illuc cor-

rectionis gratia properantes portis turpiter repulit obseratis, auctoritate Dei et sua nec non et generalis capituli propter inobedientiam, rebellionem, et contumaciam manifestam, ac causas alias excommunicationis vinculo innodantes, et deponentes a regimine prioratus, sigilla ejusdem G. pariter et conventus ejusdem monasterii condemnando, et omnes complices suos pari excommunicationis sententia involvendo nisi infra septem dies a presumptione hujusmodi non resipiscerent et regulariter emendarent. Et ne ipsius monasterii negotia deperirent, dilectum filium W. Cluniacensem priorem præfecerunt eidem, ipsius sibi administratione concessa.

Ne igitur tantæ presumptionis excessus remaneant incorrecti, discretioni vestræ per apostolica scripta præcipiendo mandamus quatenus ad locum ipsum personaliter accedentes, et inquisita super iis plenius et cognita veritate, si rem inveneritis ita esse, prolatam in sæpeditum G. depositionis sententiam a regimine prioratus auctoritate apostolica confirmantes, et approbantes nihilominus quod de substitutione prioris et sigillorum damnatione per præfatos diffinitores est factum, excommunicationis sententiam in præfatum G. ac ejus complices promulgatam faciatis appellatione postposita usque ad satisfactionem condignam firmiter observari, contradictores quoslibet aut rebelles, sive monachi vel clerici fuerint, sive laici, per censuram ecclesiasticam sublato cujuslibet contradictionis et appellationis obstaculo compescendo. Et quoniam audivimus præfatum Gaufridum multas sibi pecunias congregasse, volumus nihilominus et mandamus quatenus ad resignationem earum per distractionem ecclesiasticam appellatione remota compellatis eundem, facientes ipsas pecunias in solutionem debitorum converti vel in aliam utilitatem monasterii memorati. Eos vero quos excommunicatos constiterit temere celebrasse divina pœna canonica percellatis. Testes autem qui fuerint nominati, etc. usque subtraxerint, per censuram eandem, appellatione cessante, cogatis veritati testimonium perhibere. Nullis litteris veritati et justitiæ præjudicantibus a sede apostolica impetratis. Quod si non omnes, etc., duo vestrum, etc.

Datum Signiæ, vi Kal. Julii, pontificatus nostri anno decimo quinto.

CXLV.

ASTORICENSI EPISCOPO ET PALENTINENSI ELECTO.

Ut partibus assignent terminum competentem.

(Signiæ, ii Kal. Augusti.)

Cum decisæ in nostra præsentia quæstiones pati non valeant recidivam, quæ interdum gravius litigantes affligit, discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus quatenus venerabili fratri nostro Legionensi episcopo et dilecto filio abbati Sancti Facuudi Legionensis dicto, quorum causam super

(98) Vide supra epist. 157.

A burgo et cauto ecclesiis interdicto et rebus aliis venerabilibus fratribus nostris Ovetensi et Burgensi episcopis et conjudicibus eorum duximus committendam, peremptorium terminum præfigatis quo per se vel procuratores idoneos nostro se conspectui repræsentent, causam eandem in nostra præsentia tractaturi. Quod si forsans jam contestata existit coram ipsis, vos eosdem auctoritate nostra diligenter monere curetis ut in causa juxta primi mandati nostri tenorem usque ad diffinitivam sententiam ratione prævia procedentes, ipsam ad nos sufficienter instructam remittant, præfigentes partibus terminum quo compareant coram nobis justam, auctore Domino, sententiam recepturæ.

B Datum Signiæ ii Kal. Augusti, pontificatus nostri anno decimo quinto.

CXLVI.

EPISCOPO CREMONENSI.

De negotio Bernardi primi et sociorum.

(Signiæ, Kal. Augusti.)

(98) Si cæci et claudi ac debiles ad nuptias filii summi Patris intrare non solum invitandi sunt, sed etiam compellendi, multo fortius illi qui ad illas properant per seipsos, repellendi non sunt ullatenus ab eisdem. Hæc utique attendentes, cum olim dilectus filius Bernardus primus et socii ejus, qui super hæresis crimine fuerant infamati, ad magisterium sacrosanctæ Romanæ Ecclesiæ confugissent, proponentes se fore paratos nostræ correctionis disciplinam recipere humiliter ac devote, fidem eorum examinavimus diligenter, ac demum investigavimus perspicaciter propositum eorum; et sic ordinatis prudenter quæ super iis vidimus ordinanda, utrumque fecimus apostolicis litteris comprehendere, ut essent illis in testimonium, ne quis eos calumniaretur de cætero sine causa sub protectione beati Petri et nostra suscipientes eosdem in fide catholica et devotione apostolica persistentes. Cum igitur membra capiti et partes debeant congruere suo toti, fraternitatem tuam monemus et exhortamur attentius, per apostolica tibi scripta mandantes quatenus habens eos propensius commendatos, ipsis tanquam viris fidelibus et vere catholicis impendas consilium et auxilium et favorem secundum præscriptam formam in domo Domini ambulantes cum consensu.

Datum Signiæ, Kal. Augusti, pontificatus nostri anno quinto decimo.

CXLVII.

UNIVERSIS ABBATIBUS IN GENERALI CISTERCIENSI

CAPITULO CONSTITUTIS.

De libera prædicatione verbi Dei in Prussia.

(Signiæ, iv Idus Augusti.)

(99) Dilecti filii Christianus, Philippus ac eorum socii vestri ordinis fratres advertentes eos appellari beatos qui seminant super aquas, et eos qui frumentum abscondunt in propriis maledici, faciente

(99) Vide lib. XIII, epist. 128.

illo qui ubi vult spirat, et nemo scit unde veniat aut quo vadat, olim de nostra licentia incœperunt seminare in partibus Prussiæ verbum Dei, ut cundo et flendo mittentes semina sua, demum possent cum exultatione venire portantes manipulos suos, confisi quod ille qui venit salvum facere quod perierat, in inferiores partes terræ descendens ut hominem ad regna cœlestia revocaret, qui omni creaturæ suum jussit Evangelium prædicari, sicut per prophetam promiserat, in virtute multa evangelizantibus daret verbum, et ora in portis filiæ Sion laudantium adimpleret. Benedictus autem Deus, qui sperantes in sua misericordia non relinquens, speciosos fecit pedes evangelizantium pacem, evangelizantium bona, et expandens manus suas ad populum non credentem, non solum usque in Idumæam, verum etiam usque in Prussiam suum calceamentum extendit, dans gratiam fratribus memoratis ut sint ministri Christi Jesu in gentibus, sanctificantes Evangelium Dei, ut fiat oblatio gentium accepta et sanctificata in Spiritu sancto. Sicut enim comperimus veridica relatione multorum, Dominus eisdem fratribus aperuit ostium; ita ut per ministerium eorundem intelligentibus qui non audierant et videntibus quibus non fuerat nuntiatum, multi ad agnitionem pervenerint veritatis. Licet autem eorum opera de ipsis perhibeant testimonium, quia tamen vos eos, sicut accepimus, acephalos reputatis, quidam vestri ordinis fratres in illis partibus constituti eisdem in hospitiiis et aliis debita humanitatis solatia non impendunt, quinimo adeo verbis exasperatis eosdem ut propter increpationes vestras multiplices nonnulli eorum dicantur ab illis partibus abscessisse. Volentes igitur juxta pastoralis officii debitum eam in iis adhibere cautelam ut nec sub specie prædicantium valeant subintrare girovagi aut fidei subversores, nec propter suspicionem hujusmodi Evangelio Dei offendiculum præbeatur, venerabili fratri nostro Gnesnensi archiepiscopo, de cujus discretionem fiduciam gerimus plenioram, nostris dans litteris in mandatis ut non subito credens omni spiritui, sed probans spiritu si ex Deo sunt, eos quos noverit esse idoneos ad prædicandum gentibus verbum Dei et ad id studio veræ charitatis inductos, vobis et vestri ordinis fratribus aliisque fidelibus Christi constitutis per Pomeraniam et Poloniam recommendet et suarum muniat testimonio litterarum. Quocirca universitati vestræ per apostolica scripta mandamus quatenus eos quos præfatus archiepiscopus vobis per litteras suas duxerit commendandos non impediatis ullatenus vel ab aliis ordinis vestri fratribus permittatis aliquatenus impediri quominus in Evangelii prædicatione procedant, ut, bajulantibus ipsis, currat velociter sermo ejus qui emittit eloquium suum terræ.

Datum Signiæ, iv Idus Augusti, pontificatus nostri anno decimo quinto.

In eundem fere modum scriptum est super hoc monachis Cisterciensis ordinis per Poloniam et Po-

meraniam constitutis. Scriptum est super hoc Gnesnensi archiepiscopo.

CXLVIII.

NOBILIBUS VIRIS DUCIBUS POLONIÆ ET POMERANIÆ.

De earem re.

(Signiæ, Idibus Augusti.)

Licet, teste Apostolo, impossibile sit Deo sine fide placere, ad placendum tamen ei fides sola non sufficit, sed charitas est præcipue necessaria: de qua idem testatur Apostolus, quod si qui linguis hominum et angelorum loquatur, etsi habeat, omnem fidem ita ut montes transferat, et in cibos pauperum omnes suas distribuat facultates, charitatem autem non habeat, ei penitus nihil pro-sit. Cum autem hæc exercenda sit sollicitè circa omnes, utpote mandatum Domini latum nimis, quod etiam ad inimicos extenditur, circa eos tamen qui nuper relicto gentilitatis errore ad cognitionem veritatis, quæ Christus est, pervenerunt, eo debet propensius exerceri quo facilius retro aspicerent inhumane tractati. Hoc utique quidam vestrum, sicut accepimus, minime, attendentes, et quærentes quæ sua sunt non quæ Christi, quam cito intelligunt aliquos e gentilibus per Prussiam constitutis novæ regenerationis gratiam suscepisse, statim oneribus eos servilibus aggravant, et venientes ad Christianæ fidei libertatem deterioris conditionis efficiunt quam essent dum sub jugo servitutis pristinæ permanserunt, per hoc multorum impediens salutem qui fuerant credituri, et temporale commodum angelorum gaudiis præferentes, qui super pœnitentiã agentibus gloriantur. Ideoque universitatem vestram monendo rogamus et exhortamur in Domino, per apostolica vobis scripta mandantes quatenus intuitu ejus qui venit salvum facere quod perierat et dare animam suam redemptionem pro multis, hujusmodi novellæ plantationis filios non gravetis, sed agatis tanto clementius cum eisdem quanto memoria pristinæ conversationis infirmi facilius in antiquum relaberentur errorem, cum veteres utres vix novum vinum contineant juxta evangelicam veritatem. Nos enim venerabili fratri nostro H. Gnesnensi archiepiscopo nostris dans litteris in mandatis ut tales foveat propensius propter Deum, et defendat eosdem a molestiis indebitis et pressuris, oppressores eorum indebitos monitione præmissa per censuram ecclesiasticam sublato appellationis impedimento compescens.

Datum Signiæ, Idibus Augusti, pontificatus nostri anno decimo quinto.

Scriptum est super hoc archiepiscopo Gnesnensi.

CXLIX.

CAMERACENSI EPISCOPO.

De decimis Ecclesiæ constituendis.

(Signiæ, xiv Kal. Septembris.)

Significavit nobis N. miles quod ad sublevandam inopiam capellaniarum de Gellen et Bialluel ecclesiarum, quæ multa paupertate gravantur, quasdam eis decimas conferre desiderat, si ad hoc favor

apostolicæ benignitatis accedat. Volentes itaque A
sic ecclesiis prædictis adesse quod in suo jure alii
deesse minime videamur, fraternitati tuæ per apo-
stolica scripta mandamus quatenus eundem militem,
ut illi Ecclesiæ reddat decimas cui debentur, dili-
genter inducas. Quod si ad hoc induci non poterit,
et tales decimæ sunt quæ juxta consuetudinem re-
gionis in feudum perpetuum a laicis detinentur,
conferendi eas ipsis capellaniis tribuas facultatem.

Datum Signiæ, xiv Kalend. Septembris, pontifica-
tus nostri anno decimo quinto.

CL.

EPISCOPO ET DECANO ET CANTORI ATREBATENSIBUS.

Causæ cognitionem ad eos remittit.

(Signiæ, xvii Kal. Septembris.)

Cum causam quæ inter B. viduam et Lambertum
laicum Morinensis diœcesis super dotalitio ipsius
viduæ vertitur dilectis filiis Ph. G. et G. canonicis
Morinensibus olim duxerimus committendam, ac
ipsi receptis testibus et attestacionibus publicatis,
disputationes hinc inde propositas audivissent,
tandem, sicut ex relatione comperimus judicum
eorundem, tam ab episcopo Morinensi quam a præ-
fato Lamberto ne ipsi ad sentiendum procederent
exstitit appellatum, eo quod cum res quæ ducebatur
in iudicium esset feudalis, et ad jurisdictionem
spectaret episcopi, non ecclesiastico jure, sed po-
tius sæculari, ejus forum prædicta vidua declinare
non poterat, cum esset paratus eidem justitiæ pleni-
tudinem exhibere. Dicti quoque judices appellatio-
nibus deferentes, causam cum utriusque partis atte-
stationibus et allegationibus suis sigillis inclusis ad
nostram præsentiam remiserunt. Verum quia per
relationes judicum, attestaciones et allegationes
partium, et alia per nuntium viduæ memoratæ co-
ram dilecto filio nostro Angelo Sancti Adriani dia-
cono cardinale sibi a nobis auditore concesso pro-
posita, quæ idem cardinalis in præsentia nostra
fideliter retulit, nequivimus plene de causæ meri-
tis instrui, cum causarum merita partium asser-
tione pandantur, et pro neutra parte comparuerit
aliquis procurator multa que fortassis in partibus
ipsis sunt nota quæ nobis sunt prorsus incognita,
discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus
quatenus partibus convocatis, non obstantibus ap-
pellationibus prænotatis, quia etsi res de qua agitur
dicatur esse feudalis, de ipsa tamen non tanquam
feudali, sed dotali, tractatur attestacionibus et alle-
gacionibus quas sub bulla nostra transmittimus vobis
inclusas et aliis rationibus utriusque partis inspectis
causam ipsam appellatione remota sine debito ter-
minetis, facientes quod decreveritis per censuram
ecclesiasticam firmiter observari. Testes autem, etc.
subtraxerint, per censuram eandem cessante appel-
lacione, etc., usque perhibere, quod si non omnes,
etc., tu ea frater episcope, cum eorum altero, etc.

Datum Signiæ, xvii Kal. Septembris, pontificatus
nostri anno decimo quinto.

CLI.

PRÆPOSITO SANCTI LAURENTII LAUDENSIS ET J. ET A.

CANONICIS DE CAVENNACHO DIOECESIS LAUDENSIS.

*Ut excommunicationis sententiæ mandentur
exsecutioni.*

(Signiæ, xii Kal. Septembris.)

Dilectus filius magister Ambrosius de Canturio
diaconus plebis de Gallian. constitutus in præ-
sentia dilecti filii nostri Angeli Sancti Adriani
diaconi cardinalis, quem sibi dedimus audi-
torem, proposuit coram ipso quod cum ad man-
datum sedis apostolicæ per venerabilem fratrem
nostrum Hierosolymitanum patriarcham, tunc epi-
scopum Vercellensem, de canonicatu ecclesiæ San-
cti Vincentii de Gallian. Mediolanensis diœcesis fue-
rit investitus, et idem patriarcha præposito et fra-
tribus ejusdem ecclesiæ mandaverit ut dicto A.
quantum uni de residentibus ibidem de communi-
bus proventibus assignarent, ac ipsi per eundem,
pro eo quod ejus parere mandato contumaciter re-
cusabant, fuissent ab officio beneficioque suspensi,
et excommunicationis demum vinculo innodati, licet
postmodum investituram ejusdem ratam asseruerint
se habere, partem tamen ei debitam subtraxerunt:
quibus cum postmodum per venerabilem fratrem
nostrum Laudensem episcopum et conjudices suos
delegatos a nobis sententialiter fuisset injunctum
ut eidem tantum de proventibus ecclesiæ præfatæ
conferrent quantum perciperet unus ex aliis in ea-
dem, ipsi, ut eum fatigaret laboribus et expensis,
ad sedem apostolicam appellarunt, dicentes se nihil
daturos eidem nisi continue in Ecclesia resideret,
ex eo sub specie justæ causæ materiam malignandi
sumentes quod ibidem ei mora periculosa nimis
existit occasione banni ejusdem, cui eum Mediola-
nenses consules subjecerunt. Propter quod idem
ad sedem apostolicam iterato laborans, ad dilectos
filios abbatem de Capite lacus et collegam suum
nostras litteras reportavit. Qui secundum tenorem
litterarum ipsarum præposito et capitulo prænotatis
sententialiter injunxerunt ut ipsi Ambrosio quan-
tum uni ex residentibus assignarent de communi-
bus proventibus ecclesiæ sæpefatæ, ubiennique ma-
neret, donec prædicta necessitate cessante tute re-
sidere valeret ibidem, et nihilominus de subtractis
satisfacerent competenter: in quos, quia mandatum
eorum surdis auribus pertransibant, judices excom-
municationis sententiam promulgarunt, sicut per
instrumenta coram auditore memorato exhibita li-
quido edocebat. Unde idem Ambrosius nobis hu-
militer supplicavit ut finem suis laboribus imponen-
tes, ipsas sententias dignemur apostolico mun-
imine roborare. Nos autem auditis iis et aliis quæ
idem cardinalis fideliter retulit coram nobis, com-
municato fratrum nostrorum concilio, prædictas
sententias confirmantes, discretioni vestræ per apo-
stolica scripta præcipiendo mandamus quatenus
ipsas faciatis sublato appellationis obstaculo firmiter
observari. Quod si præpositus et clerici supradicti

contraire præsumperint, ipsos auctoritate nostra per subtractionem beneficiorum appellatione remota parere sententiæ compellatis. Nullis litteris harum expressa mentione non habita obstantibus, si quæ apparuerint a sede apostolica impetratæ. Quod si non omnes, etc., duo vestrum, etc.

Datum Signiæ, xii Kal. Septembris, pontificatus nostri anno decimo quinto.

CLII.

PRIORI ET CONVENTUI LATERANENSI.

De limitibus Ecclesiæ Lateranensis.

(Signiæ, Idibus Augusti.)

Coram dilecto filio Petro tituli Sanctæ Cœciliæ presbytero cardinale, quem vobis et clericis basilicæ Sancti Laurentii de Palatio dedimus auditorem, œconomus ejusdem basilicæ petiit vos arceri ab inquietatione quam dictis clericis circa spiritualium administrationem in sua parochia præsumebatis inferre, ab arcu videlicet Sancti Danielis usque ad domum Joannis Matii citra et extra formam ex utraque parte viæ, et a scala episcopi Albanensis usque ad domum Joannis et Mutina, et a domo Jordanis Petri Leonis usque ad hospitale Sanctæ Mariæ in Spaczolaria tam ex una quam ex altera parte viæ: qui, ut de jure posset basilicæ supradictæ docere, decem testes induxit, per quos ostendit clericos Sancti Laurentii habitantibus infra prædictos terminos spiritualia ministrasse. Ad hæc œconomus vester respondit quod cum præfata parochia juris esset Lateranensis Ecclesiæ, prout per privilegium felicitis memoriæ Calixti papæ prædecessoris nostri continens fines parochiæ vestræ probabat, et a longissimo tempore Lateranensis Ecclesia eandem parochiam possederit sine lite, vos possessioni legitimæ incumbentes non videbamini aliquos indebite molestare, cum non intelligatur injuriam facere qui utitur jure suo; et ad probandum usum longissimum et præsentem testes induxit, per quos sufficienter edocuit Lateranensem Ecclesiam a quadraginta sex annis usque ad tempus motæ litis et post exercuisse jura spiritualia in parochia sæpedita. Dicebat etiam quod si medio tempore infra fines prædictos pars altera præsumpsisset aliqua parochialia exercere, cum nihil de proprietate doceret, et ex parte vestra longissima et continua possessio probaretur, et duo in solidum eandem rem simul et eodem modo possidere non possint, convincebantur adversarii prædicta clanculo usurpasse. Contra tenorem vero cujusdam scripti sub nomine bonæ memoriæ Alexandri prædecessoris nostri coram eodem cardinali a parte adversa exhibita respondebat quod non erat authenticum, cum nec esset bulla munitum, et haberetur merito in stylo suspectum. Verum cum Ecclesia Lateranensis inveniretur in possessione parochiæ supradictæ, et actore non probante, reus, etsi nihil præstiterit, debeat obtinere, cum instantia postulabat parti adversæ imponi silentium et compesci ne super

(400) Vide lib. xvi, epist. 112.

A possessione præfate parochiæ vestram Ecclesiam ulterius molestaret; præsertim cum nomine præfate basilicæ, in qua solus Romanus pontifex celebrat missarum solemnias, et intra suum palatium est constructa, parochiam vindicare non possent, nec etiam nomine inferioris ecclesiæ, quam ipsi de quadam crypta vel stabulo in oratorium a non longo tempore converterunt. Nos autem auditis iis et aliis quæ idem cardinalis fideliter retulit coram nobis, et habito fratrum nostrorum concilio, œconomum vestrum nomine Lateranensis Ecclesiæ ab impetitione prædicta, quam contra vos œconomus præfate basilicæ movit, decrevimus absolvendum. Nulli ergo, etc., diffinitionis, etc., usque incursum.

B Datum Signiæ, Idibus Augusti, pontificatus nostri anno decimo quinto.

CLIII.

MAGISTRO MAXIMO NOTARIO NOSTRO.

Ut possit absolvere excommunicatos.

(Signiæ, xii Kal. Septembris.)

Nomisi testimonio laudabilis famæ notis vel experimento vitæ commendabilis approbatis consuevit sedes apostolica committere vices suas in iis quæ sibi specialiter reservavit. Cum igitur prudentiam tuam officii executione fideli et longa conversatione simus experti, volentes per te obviare periculis quæ incidentibus in canonem sententiæ promulgatæ necessitas posset inferre, de gratia speciali auctoritate tibi præsentium indulgemus ut illis quos pro injectione manuum violenta inveneris vinculo excommunicationis astrictos in partibus Romanicæ auctoritate sedis apostolicæ juxta formam Ecclesiæ beneficium absolutionis impendas; nisi excessus eorum fuerint adeo difficiles et enormes ut merito sunt ad sedem apostolicam destinandi.

Datum Signiæ, xii Kal. Septemb., pontificatus nostri anno quinto decimo.

CLIV.

UNIVERSO CLERO CONSTANTINOPOLITANO.

Ut pareant notario legato apostolico.

(Signiæ, xi Kal. Septembris.)

(100) Etsi dilectum filium magistrum maximum notarium nostrum pro negotio patriarchalis specialiter destinemus, volentes tamen ut in vobis fructum faciat generalem, qui nunc et patriarcha pariter et legato caretis, vices nostras ei duximus committendas ut quandiu apud vos pro illo speciali negotio moram eum facere oportuerit, necessitatibus et utilitatibus vestris studeat providere. Quocirca universitati vestræ per apostolica scripta mandamus quatenus super iis ad ipsum recursum habentes, rectis ipsius dispositionibus obedire curetis, quas ratas haberi volumus et jubemus. Unde sententias quas rationabiliter tulerit in rebelles usque ad satisfactionem condignam præcipimus inviolabiliter observari.

Datum Signiæ, xi Kal. Septemb. pontificatus nostri anno decimo quinto.

CLV.

ILLUSTRI CONSTANTINOPOLITANO IMPERATORI.

Ei commendat eundem notarium.

(Signiæ, xi Kal. Septembris.)

Licet secundum Apostolum instantia nostra sit omnium Ecclesiarum sollicitudo continua, ad illas tamen Ecclesias præcipue debemus aciem nostræ provisionis extendere quæ viciniores sunt apostolicæ sedi, etsi non loco, privilegio dignitatis. Sane cum Ecclesia Constantinopolitana secundum locum obtineat post Romanam, ejus provisioni libenter intendimus, ut non sit a cura remotior cum sit vicinior dignitate. Unde ipsius negotium tam super electione quam postulatione celebrata de novo personæ non duximus committendum ignotæ; sed a nobis mittimus hominem longa conversatione notum et officii sui fideli executione probatum, magistrum videlicet Maximum notarium nostrum, nobis ac fratribus nostris merito suæ probitatis et fidei charum admodum et acceptum: in quo et honori tuo prospeximus, et utilitati providemus Ecclesiæ memoratæ: quem etiam quanto chariorem habemus, tanto attentius tuæ magnificentiæ commendamus, rogantes quatenus sic eum ob reverentiam apostolicæ sedis et nostram habeas commendatum quod in ipso tuæ serenitatis affectum, quem probaris ad nos gerere, sentiamus, adhibens ei fidem super iis quæ a nobis accepit tuæ imperiali prudentiæ proponenda.

Datum Signiæ, xi Kal. Septembris, pontificatus nostri anno decimo quinto.

CLVI.

MAGISTRO MAXIMO NOTARIO NOSTRO.

De electione patriarchæ Constantinopolitani.

(Signiæ, xv Kal. Septembris)

(101) Scriptum est in Apocalypsi Joannis quod in medio sedis et in circuitu sedis erant quatuor animalia plena oculis ante et retro. Primum animal simile leoni, secundum animal simile vitulo, tertium animal habens faciem quasi hominis, et quartum animal simile aquilæ volanti; et quatuor animalia singula eorum alas senas habebant. Sedes ista Romana Ecclesia intelligitur, quæ usitato vocabulo sedes apostolica nuncupatur, utique sedes agni, sedes viventis in sæcula sæculorum; in medio cujus quasi filiæ in gremio resident et in circuitu astant quasi famulæ in obsequio quatuor patriarchales Ecclesiæ, Alexandrina, Antiochena, Jerosolymitana et Constantinopolitana, quæ per illa quatuor animalia designantur. Marcus enim Alexandrinam fundavit et rexit Ecclesiam, qui secundum visionem Ezechielis accipitur per leonem, eo quod Evangelium inceperit a rugitu dicendo: *Vox clamantis in deserto (Marc. 1)*, et quia quemadmodum leo catulum suum post diem tertium suo asseritur excitare

A rugitu, sic Deus Pater Filium suum, qui leo de tribu Juda esse describitur, de cujus resurrectione principaliter tractat Marcus, divinitatis suæ potentia post triduum a mortuis suscitavit. Unde in die resurrectionis Dominicæ ipsius Evangelium autonomastice in Ecclesia recitatur. Lucas autem fuit natione Antiochenus: qui propterea in vituli figura describitur, in quo sacerdotalis hostia designatur; quoniam a sacerdotio inchoans Evangelium, de immolatione tractavit præcipue summi sacerdotis et veri, qui est hostia salutaris, vitulus videlicet saginatus, quem pater jussit occidi pro filio prodigo redeunte. Unde bene per ipsum Antiochena Ecclesia designatur, in qua primum apostolorum princeps in summi sacerdotii cathedram a fidelibus exstitit sublimatus. Matthæus quidem fuit natione Judæus, et Evangelium primus descripsit etiam Hebraice in Judæa; et ob hoc per hominis speciem designatur, quod ab incarnatione Christi suum inchoans Evangelium, principaliter humanam ejus nativitatem ostendit, quam ipse Christus de Judæis et in Judæa pro nobis assumens, Hierosolymitanam Ecclesiam metropolim Judæorum sua humana præsentia consecravit, de qua dictum fuerat per Prophetam: *Homo factus est in ea, et ipse fundavit eam Altissimi (Psal. LXXXVI)*. Joannes vero Asianam fundavit Ecclesiam, et Apocalypsim septem Ecclesiis quæ sunt in Asia ipse descripsit: quibus et cæteris Græcorum Ecclesiis Constantinopolitana tandem præferri meruit et præponi per aquilam merito designata; quia, sicut aquila volatu omnes aves excellit, et oculorum ejus intuitum solis radius non offendit, sic Joannes tribus aliis animalibus in terra relictis, supra cælos cælorum ascendens, veram lucem oculis irreverberatis aspexit, et a divina Verbi Nativitate suum Evangelium inchoavit: qui licet inter universos evangelistas fuerit ultimus tempore, præcipuus tamen exstitit dignitate; quoniam in cœna supra pectus Christi recumbens, fluentia doctrinæ de ipso sacri Dominici pectoris fonte potavit. Sic Constantinopolitana Ecclesia licet posterior tempore, postmodum propter honorificentiam piissimi Constantini prælata est aliis dignitate; sicque facti sunt primi novissimi, et novissimi primi. Ut merito ipsi dicatur: *Multæ filiæ congregaverunt divitias, sed tu sola supergressa es universas (Prov. xxxi)*, ad cujus Ecclesiæ regimen talis est pontifex assumendus qui ad similitudinem illorum quatuor animalium ante et retro plenus sit oculis, ut pleno lumine veteris et novi testamenti mysteria contempletur, per experientiam videns præterita, et futura prævidens per cautelam. Debet etiam habere sex alas, scilicet sex legum notitiam, naturalis Mosaicæ et propheticæ, evangelicæ, apostolicæ et canonicæ: quibus perfecto libramine inter cælum volans et terram, de terris ad cœlestia et de temporalibus transvolet ad æterna. Sane ad hanc Ecclesiam duo

(101) Vide lib. xiv, epist. 97, et lib. xvi, epist. 112, et *Gesta Innocent. III*, cap. 102.

quædam animalia sunt vocata, utinam plena oculis et alas habentia, videlicet venerabilis frater noster Heracliensis archiepiscopus et dilectus filius plebanus Sancti Pauli de Venetiis, sicut per procuratores tam postulantium archiepiscopum quam eligentium plebanum fuit propositum coram nobis, proposuerunt siquidem procuratores electorum plebani quod cum, Ecclesia Constantinopolitana vacante, canonici Ph. decanum suum sibi elegerint in pastorem, et nos cassaverimus electionem eandem, quia quibusdam exclusis qui adesse debuerant existit celebrata, ne diu gregi fidelium deesset cura pastoris, tam canonici quam quidam alii qui se in electione Constantinopolitani patriarchæ jus habere dicebant, ut de electione tractarent, adinvicem convenerunt. Cumque septem personæ pro septem præpositis se offerrent, et quidam alii pro cæteris prælatis se tractatui electionis ingererent, post multam concertationem tam illas septem personas quam duas alias ad universitatis instantiam, quæ tamen duas tantum voces haberent, salvo in omnibus jure suo, tam in præsentem quam in futuro, pro bono concordie receperunt.

Sed factum est quod humani generis inimico, qui unitatem Ecclesiæ scindere nititur, superseminante zizania messi Dominicæ, in duas partes sunt vota divisa, novem de canonicis et novem aliis prænominatis personis postulantes archiepiscopum memoratum, et quindecim canonicis et præposito sanctorum apostolorum plebanum eligentibus supradictum: cujus electioni cantor, qui pro utilitate absens erat Ecclesiæ, et ante tractatum electionis per litteras suas consensum expresserat de plebano, si aliis complaceret, et octo alii canonici, qui electionis tempore non fuere præsentem, suum præstitere consensum; et sic in plebanum prædictum vota viginti quatuor canonicorum et unius præpositi convenerunt. Dicebant ergo postulantium numerum esse minorem, cum decem et octo tantum archiepiscopum postularent: de quibus quosdam eorum, quos cum præfata protestatione sui juris admiserant, excludere nitentur, duos videlicet de Blakerna et Buccaleone præpositos; quia cum per exemptionis privilegium a sede apostolica impetratum se subtraxerint oneri, tacite renuntiasse videbantur honori, ut ad electionem non pertinerent illius cui electo nullatenus subjacerent. Alii quatuor non erant præpositi, sed aliarum Ecclesiarum clerici, qui se tractatui electionis suorum præpositorum nomine ingerebant, quia eorum domini adeo erant absentes quod ad tractatum electionis vocari commode nec poterant, nec debebant; quoniam si absentes possent per procuratores adesse, vix jura devolventur absentium ad præsentem, cum raro contingeret quod per se vel per alios interesse non possent. Septimus autem qui præsentem existit, jam electus et confirmatus in archiepiscopum Verriensem, et translatus ad suam Ecclesiam possessionem ejusdem adeptus fuerat corporalem. Et licet

A universitas clericorum quatuor prius pro se postularet admitti, quia tamen pars canonicorum tot nolebat admittere, ne numerus aliorum nimis cresceret, ita tandem pro bono pacis existit ordinatum, ut duo tantum admitterentur ex illis cum protestatione prædicta; et ideo eligentes asserebant illos duas tantum voces et non cæterorum habere, maxime cum triginta præposituræ fuerint ad septem redactæ, quæ tamen nondum fuerunt auctoritate sui iudicis approbatæ. Conventuales autem ecclesias ultra quinque vel sex tunc temporis esse negabant, et si plures fuissent, tempore tamen electionis prædictæ prælatos earum dicebant non fuisse præsentem.

B De malo denique zelo intendebant arguere postulantes, eo quod, ut proponebant, illitteratum et impudicum ex certa scientia postularant: cujus incontinentiam dicebant per filium in monachatu genitum paternæ libidinis testem posse probari. Eundem etiam archiepiscopum de ambitione notabant, eo quod in vigilia nativitatis Dominicæ se suæ subtraxit Ecclesiæ, ut esset in urbe regia, ubi tunc erat postulatio celebranda, et passus est cum hymno *Te Deum laudamus* se in sede locari in qua profestis diebus residere consueverat patriarcha. Qui etiam auctoritate propria bona patriarchatus post mortem patriarchæ distribuens, ejusdem sigillo violenter arrepto de scrinio camerarii, litteras quasdam quibus illud impressit misit Ravennam, et quamdam pecuniæ summam ibi depositam auctoritate litterarum illarum sibi fecit afferri, eandemque distribuit pro suæ voluntatis arbitrio in Ecclesiæ Constantinopolitanæ præjudicium et gravamen: quod totum et alia in capitula fuere proposita cum quidam de ipso postulando tractarent. Unde petebant ut cum pars postulantium archiepiscopum esset numero minor, inferior zelo, et a suo jure ceciderit postulando scienter indignum, electionem confirmare factam de dicto plebano canonice dignemur; maxime cum ipsi usi fuerint jure communi personam eligibilem eligendo, quod ordinarii juris existit, et alii juris communis contempto beneficio, ad extraordinarium auxilium transvolarent. Ad hæc procuratores partis alterius responderunt quod universi prælati conventualium ecclesiarum apud Constantinopolim existentium per nostram constitutionem in electione Constantinopolitani patriarchæ jus habent. Unde universitas prælatorum, de qua in eadem constitutione cavetur expresse, restringi, non debet ad septem, cum ratione suæ dignitatis in hoc bene fuerit Ecclesiæ memoratæ provisum; tum ut sanior haberetur super electione tractatus, cum integrum sit iudicium plurimorum sententiis confirmatum; tum etiam ut per numerum prælatorum illis posset occurri qui Dei sanctuarium jure volebant hæreditario possidere. Addebant etiam quod præfate constitutionis beneficium duo exempti præpositi per exemptionis privilegium nullatenus amiserunt, cum ea quæ in favorem alicujus introducta

sunt, in ejus læsionem non debeant redundare, et per privilegia pontificum Romanorum addi, non subtrahi, consueverit illis quibus specialiter indulgentur, propter prædictam maxime rationem, ut illis obsisterent prudenter qui Domini sanctuarium moliantur in jus hæreditarium usurpare.

Unde iidem excludi non poterant nec debebant, ea etiam ratione quod septem nomine septem præpositorum et duo vice ac nomine viginti trium prælatorum pro ipsa universitate fuerint a canonicis ad tractatum electionis admissi. Et sic cum in postulatum vota septem præpositorum et decem et octo prælatorum præsentium et aliorum sex absentium, quorum procuratores erant in civitate præsentis, consensu mediante illorum duorum concurrerint, pro parte sua ultra duplo majorem numerum allegabant; cum in plebanum quindecim tantum canonici et unus præpositus a principio consensissent, nec aliquid ei juris acceverit in hoc casu per subsequentem consensum novem canonicorum, qui electionis tempore non fuere præsentis, nec vocari potuerint commode nec deberent; præsertim cum octo ex illis tanto tempore fuissent absentes quod secundam constitutionem patriarchæ ac capituli Constantinopolitanorum pro canonicis nullatenus haberentur. Auctoritatem etiam introducebant pro se, cum regulariter majoris auctoritatis prælatus quam simplex canonicus habeatur. Bonum vero zelom ea ratione probabant quod Venetum pro vitando scandalo longa conversatione notum, laudabili administratione probatum, charum clericis, et acceptum laicis postularant; in quem assensus principis, suffraganeorum vota, plebisque desiderium concurrebant; nec debebant aliquid sinistrum de illo præsumere quem et excellentia dignitatis et communis reddebat fama preclarum. Nec etiam erant adversarii audiendi qui promotionis ejus tempore tacuerunt, nisi forte aliquid novum proponerent vel quod postmodum didicissent; maxime cum objectam notam incontinentiæ, si qua forsitan præcessisset in ipso, quod tamen inficiabantur omnino, subsequens longæ conversationis delevisset honestas. Proposuerunt etiam quod nisi pars altera se ab injuriis temperaret, intendebant quædam proponere tam in personas eligentium quam electi. Ad excusationem vero ejusdem archiepiscopi super objectione ambitus proponebant quod idem ex honesta et probabili causa Constantinopolim venerat, et habebat necesse frequenter accedere, tum propter negotia patriarchalis Ecclesiæ, tum etiam propter executionem ultimæ voluntatis patriarchæ defuncti suæ discretioni commissæ; qui licet interfuerit vesperis et matutinis in patriarchali Ecclesia ob solemnitatem diei, in loco tamen decani resedit, nec aliquid de patriarchalibus usurpavit. Ipsum etiam litteratum, etsi non eminenter, competenter tamen esse dicebant, sufficientem intelligentiam et eloquentiam de

scripturis et in scripturis habentem; nihilominus allegantes quod etsi quædam conventuales ecclesiæ tunc vacarent, aut forsitan propter pauperiem non haberent numerum clericorum, ipsum capitulum, aut etiam unus qui vicem capituli retineret, ad electionem pro prælato deberet admitti, cum in talibus sæpe capitulum vicem consueverit supplere prælati, et nomen ac jus universitatis multoties devolvatur ad unum et retineatur in uno.

De malo nihilominus zelo arguebantur electores plebani eo quod hominem elegerant quem electionis tempore credebant in minoribus ordinibus constitutum, asserentes quod in vigilia Nativitatis Dominicæ altera pars apud Constantinopolim consenserat in plebanum, qui se paulo ante apud Venetias fecerat in subdiaconum promoveri (102). Ex quo inferebatur quod si hoc actum fuerit ex condicto, non poterat ambitione carere. Si vero præordinatum non existit, cum propter locorum distantiam hoc ad eligentes tam brevi tempore nequiverit pervenisse, sequitur quod secundum conscientias suas ineligibilem eligebant; vel si error ad excusationem accusatione non vacuam allegetur, in confessionem negligentia veniet, quæ super iis non multum distat a culpa. Adjiciebant etiam quod magis erat extraordinarium consentire in hominem, non solum extra totum patriarchatum, verum etiam extra totum imperium constitutum quam in vicinum et familiarem suffraganeum ejusdem Ecclesiæ de cujus pastoris electione tractatur. Personam quoque plebani de vehementi ambitione notabant, dicentes quod ipse per litteras suas quosdam Constantinopolitanos canonicos expresse rogaverat ut eum in suum eligerent patriarcham: quod pars adversa negabat. Unde petebant postulatorem archiepiscopi sæpediti, ut cum esset pars altera zelo, auctoritate, ac numero minor, cassato quod factum fuerat de plebano, postulationem ipsorum admittere dignarentur. Verum quia de iis quæ per assertiones partium in judicium deducta fuerunt nobis non potuit fieri plena fides, quamvis super iis quæ de numero dicta sunt postulantium per quoddam publicum instrumentum et litteras Constantinopolitani vicarii, nec non confessionem procuratoris partis adversæ, in judicio quidem factam, sed postea revocatam, pars altera suam intentionem assereret esse fundatam, causam ipsam discretionem tuam duximus committendam, per apostolica scripta mandantes quatenus super iis et aliis inquiras, sublato cujuslibet appellationis obstaculo, diligentissime veritatem de meritis electi et postulati apud Venetias, ubi nati fuerunt et diutius conversati, de studiis autem eligentium et postulantium et omnibus generaliter quæ causam possint instruere apud Constantinopolim, ubi hujusmodi postulatio et electio celebrata fuerunt; et si partes consenserint, procedas hoc modo, ut si constiterit de mutuo convenisse consensu quod ad ele-

(102) Vide lib. x, epist. 164.

ctionem patriarchæ septem admitterentur præpositi, sive per seipsos, sive per alios, et duo alii ex parte universitatis pro cæteris conventualium ecclesiarum prælatis, totque tunc temporis conventuales ecclesias habuisse prælatos quod cum septem præpositis et novem canonicis, quos quidem canonicos constat in postulatione præfati archiepiscopi convenisse, duplo majorem facerent numerum quam sedecim electores plebani, tu vice nostra postulationem admittas, nisi probatum fuerit postulato aliquid obviare de canonicis institutis quod promotionem ipsius debeat impedire, ac plebani electione cassata, ipsum archiepiscopum absolvas a vinculo quo Heracliensi tenetur Ecclesiæ, concedendo ipsum Constantinopolitanæ Ecclesiæ in pastorem, et faciendo ipsi per censuram ecclesiasticam appellatione remota reverentiam et obedientiam debitam exhiberi.

Quod si ad faciendum duplo majorem numerum simul omnes prædicti minime suffecerunt, sive dignus sive indignus sit postulatus, tu, postulatione repulsa, electionem plebani auctoritate nostra confirmes, dummodo nihil obsistat eidem quod ipsum tanto præsulatu reddat indignum, ad impendendum sibi reverentiam et obedientiam sibi debitam ac devotam quoslibet sibi subjectos, si necesse fuerit, sublato appellationis obstaculo canonica districtione compellens. Si vero numerus postulantium inventus fuerit duplo major, quemadmodum est prædictum, et persona postulata indigna reperta fuerit, tu tam postulationem quam electionem non differas reprobare; nisi forsitan omnes aut major pars postulantium præsumptione damnabili postulaverint scienter indignum, ut hac vice merito debeant eligendi seu postulandi potestate privari; et in hoc quoque casu electionem confirmes, si de persona idonea constiterit celebratam. Porro si tam electionem quam postulationem cassari contigerit, aut altera partium postulante causam ad nos instructam referri, tu ex parte nostra districte præcipias canonicis et prælatis ut procuratores idoneos ad apostolicam sedem studeant destinare, per quos aut unum ex istis, si contigerit approbari, aut alium quem nos eis duxerimus præferendum, aut quem ipsi forte postulaverint vel elegerint, si eis de benignitate nostra fuerit postulandi vel eligendi concessa potestas, in patriarcham recipiant, cum tantam Ecclesiam nolimus manere diutius pastoris solatio destitutam, et ad hæc et alia quæ ipsorum consensum desiderant, eis vices suas plene committant. Tu ergo Deum solum habens præ oculis, cum omni studio et secundum præscriptam formam procedas in negotio memorato nisi forsitan apostolicæ sedis legatus prævenerit, per quem una tecum ipsum negotium expediri secundum præscriptam formam volumus et mandamus.

Datum Signiæ, xv Kalend. Septemb., pontificatus nostri anno quinto decimo.

CLVII.

ABBATI ET CONVENTUI MONASTERII SANCTI MICHAELIS CLUSINI.

Confirmatur quædam unio.

(Signiæ, vi Kal. Septembris.)

His quæ ad Ecclesiarum utilitatem et statum pertinere creduntur tanto libentius apostolicum favorem impendimus requisiti quanto earum sollicitudo continua nobis propensius noscitur imminere. Ea propter, dilecti in Domino filii vestris justis postulationibus grato concurrentes assensu, unionem monasterii Sancti Solutoris Taurinensis et vestri, consentientibus venerabili fratre nostro episcopo et dilectis filiis capitulo Taurinensibus factam, sicut sine pravitate provide facta est, et per bonæ memoriæ Gerardum electum Novariensem auctoritate nostra exstitit approbata, prout in ipsius litteris plenius continetur, auctoritate apostolica confirmamus et præsentis scripti patrocinio communitus. Ad majorem autem evidentiam, rei gestæ litteras prædicti electi de verbo ad verbum huic nostræ paginæ fecimus adnotari. « In nomine Domini. Gerardus divina gratia Novariensis electus omnibus ad quos litteræ istæ pervenerint in vero salutari salutem. Divina providentia, quæ nec fallit nec fallitur, humanæ conditionis mobilitati compatiens, post apostolorum principem in Romanæ sedis cathedra lucernam et speculum summum pontificem ordinavit, per quem et lapsa reparari et destituta restitui mereantur. Residentis itaque sanctissimi patris Innocentii III super unione abbatiæ Sancti Solutoris Taurinensis ad Clusinum monasterium mandatum accepimus in hac forma : « INNOCENTIUS « episcopus, servus servorum Dei dilecto filio electo « Novariensi salutem et apostolicam benedictionem. « Ex tenore litterarum venerabilis fratris nostri « episcopi et dilectorum filiorum capituli Taurinensium accepimus quod cum olim venerabili fratri « nostro Mediolanensi archiepiscopo et eidem episcopo dederimus in mandatis ut reparationi monasterii Sancti Solutoris Taurinensis, quod ita in « temporalibus et spiritualibus collapsum fuerat et « attritum ut desolatum sine levaminis spe jaceret, « intendere prout melius possent et plenius procurarent, illud, si ejus aliter restorationi providere « non possent, translaturi in canonicam Ripaltensem, ipsi prudentum plurimum requisito consilio, « cum canonicam supradictam minus sufficientem « ad hoc variis impedimentis emergentibus invenirent, modico tandem monachorum grege qui in « jam dicto monasterio supererant cum lacrymis « postulante, sub disciplina et regimine Clusinæ « Ecclesiæ, per quam plenarie poterat respirare, « dictum monasterium in præfatam Clusinam Ecclesiam, jure Taurinensis Ecclesiæ, ad quam pertinet « nullo medio, et exemptione Clusini monasterii « per omnia illæsis manentibus, memoratus episcopus et Taurinense capitulum transtulerunt. Cum « igitur in solvendis debitis quibus præfatum Sancti

« Solutoris monasterium detinetur manum apponere
 « Clusina Ecclesia contradicat nisi factum hujus-
 « modi apostolico munimine roboretur, nos id tua
 « discretionis prudentiæ committentes, per aposto-
 « lica tibi scripta mandamus quatenus, inquisita
 « super iis omnibus diligentius veritate, quod utili-
 « tati Ecclesiæ utriusque secundum Deum noveris
 « expedire, nostra fretus auctoritate, appellatione
 « remota, statuas et facias quod statueris per cen-
 « suram ecclesiasticam firmiter observari. »

« Datum Laterani, viii Kal. Januarii, pontificatus
 « nostri anno tertio decimo. »

Nos igitur mandatis apostolicis in omnibus
 et per omnia, sicut condecet, parere volentes,
 præfate unionis instrumento viso et diligenter in-
 specto, quod per Bartholomæum imperialis aulæ
 notarium confectum esse constabat, quæ in eo
 continentur canonice et legitime facta approban-
 tes, sicut inter contrahentes sancitum est et sta-
 tutum, præfati instrumenti tenorem auctoritate
 apostolica, qua fungimur in hac parte, confirma-
 mus, adjicientes et statuentes ut duodecim fratres
 et prior cum eis sub Regula beati Benedicti et sub
 disciplina et regimine Clusini monasterii ibidem
 Deo servituri perpetuo maneant; ita quod abbas
 Clusinus præfatum priorem in ordinatione spiritua-
 lium et observatione ordinis ibi instituat et desti-
 tuat, sicut per alias ecclesias seu cellas Clusino mo-
 nasterio subditas consuevit. Verum quia refectione
 quædam quam Taurinense capitulum a præfato
 Sancti Solutoris monasterio in solemnitate marty-
 rum Solutoris, Adventoris et Octavii recipere con-
 suevit in ordinis præjudicium et jacturam regulæ
 nobis cedere videtur, ordinamus et statuimus ut pro
 præfata refectione jam dictum Taurinense capitulum
 a memorato monasterio viginti solidos Segusiensium
 veterum, si ad processionem venerit die festo, re-
 cipiatur annuatim, et sic a refectione tacitum maneat
 et contentum: et hæc de profestis diebus dicta in-
 telligantur. Si tamen die Dominico festum prædi-
 ctum venire contigerit, sicut a longis retro tempori-
 bus inter Taurinensem Ecclesiam et jam dictum
 monasterium constat esse statutum et consuetum,
 aut canonici intersint processionem, aut non, census
 vice refectionis recipiant prædictum. Adjicimus
 etiam et statuimus quod si Taurinensis episcopus
 electo Clusino post collatam sibi confirmationem
 Clusini monasterii, secunda et tertia requisitione
 per intervalla decem et decem dierum præcedente
 sæpeditam abbatiam Sancti Solutoris quovis inge-
 nio confirmare distulerit, non obstante tali dilatione
 electus Clusinus tam in spiritualibus quam temporalibus
 et tam in capite quam in membris Sancti Solutoris
 generaliter administret. Nulli ergo omnino homi-
 num liceat hanc paginam nostræ confirmationis
 sive constitutionis infringere vel ei ausu temerario
 contraire. Quod si quis attentare præsumpserit,
 indignationem omnipotentis Dei et beatorum Petri

et Pauli apostolorum ejus et summi pontificis se
 noverit incursum. Contradictores vero et a præfata
 forma resilientes, sicut in mandatis accepimus, ap-
 pellatione cessante, excommunicationis vinculo in-
 nodamus. Unde actum est hoc anno Incarnationis
 Dominicæ 1211, indictione xiv, die sexto exeunte
 mense Januarii. Interfuerunt dominus Albertus Bru-
 satus Novariensis canonicus, dominus Raynerius
 abbas Fructuariensis, dominus Willelmus de Fibinis
 monachus Tilieti, et dominus Joannes monachus
 Casenovæ, et alii plures. Unde plura instrumenta
 idem dominus electus uno tenore, sicut necesse
 fuerit, fieri præcepit. Ego Guala Muricula sacri
 palatii notarius hanc chartulam de mandato prædi-
 cti domini electi scripsi et subscripsi. Nulli ergo,
 etc., confirmationis, etc., usque incursum.

Datum Signiæ, vi Kal. Septembris, pontificatus
 nostri anno decimo quinto.

CLVIII.

RAYNERIO MILITI DE VICO.

Remittitur ei infamia.

(Signiæ, vii Idus Septembris.)

Cum te a Bartholomæo injuriarum actione con-
 ventum, eo quod dixeris equum tuum non esse
 minoris pretii quam capillos ipsius, Jacobus de
 Guarino et L. de Vico iudices, qui super hoc co-
 gnoscebant, in decem solidis condemnassent, tu ti-
 mens ne ipsorum sententia te notaret infamia, pro
 beneficio restitutionis ad famam sedem apostolicam
 implorasti. Nos autem considerantes quod pene
 nulla vel minima fuerit injuria supradicta, volumus
 et concedimus te ob hoc nota infamiæ non teneri.

Datum Signiæ, vii Idus Septembris, pontificatus
 nostri anno decimo quinto.

CLIX.

EPISCOPO ET P. ET A. ARCHIDIACONIS AURIENSIBUS.

Eis committitur quædam causa.

(Signiæ, ii Non. Septembris.)

(103) Conquerentibus olim dilectis filiis M. et J.
 presbyteris, G. I. P. et M. diaconis, P. I. et M. ac
 quibusdam aliis clericis capellæ monasterii Sanctæ
 Crucis Colimbriensis se a priore ac fratribus ejusdem
 monasterii debita provisione fraudari, prior Sanctæ
 Mariæ Montis majoris et conjudices ejus, qui super hoc
 receperant scripta nostra, eosdem ad quoddam benefi-
 cium quo fuerant spoliati restituendos sententialiter
 decreverunt, eadem capella, nisi præfate sententiæ
 pareretur, supposita interdicto. Priore autem et
 conventu dictas restitutionis et interdicti sententias
 contemnentibus, et procurantibus etiam ut iidem
 clerici suam persequi justitiam non auderent, vene-
 rabili fratri nostro episcopo et dilectis filiis decano
 et cantori Zamorensibus dedimus in mandatis ut
 easdem facientes usque ad satisfactionem condi-
 gnam inviolabiliter observari, super aliis causam
 audirent et fine canonico terminarent. Qui rationi-
 bus partium plenius intellectis, jamdictas sententias

confirmarunt, Jo. Salvati cum duodecim aliis canonicis et clericis Sanctæ Crucis ab officio et beneficio suspendentes si, post interdicti sententiam, in præfata capella divina convincerentur officia celebrasse; priore nihilominus et conventu ad restitutionem jam dictæ capellæ centum et quinque modiorum frumenti, centum viginti quinque quinalium vini, quinque millium et octoginta quatuor solidorum, et quingentarum oblatarum, quinque almularum vini, sexcentarum oblatarum, trecentarum et sexaginta candelarum, quatuor marabutinorum, cujusdam domus, et duorum lectorum, quibus omnibus iidem clerici fuerant spoliati, nec non quinquaginta marabutinorum, quos suam justitiam persequendo expenderant, condemnatis et reprobatis quibusdam litteris quasi supradictorum judicum nomine ad nos missis, in quibus iidem iudices proprium circa processum suum confitebantur errorem, et priorem ac conventum excusare propensius nitentur. Porro cum prior et conventus jamdicti litteras quasdam Colimbriensis episcopi a duobus clericis memoratis, P. Bartholomæi et J. Nunonis videlicet, coram iudicibus ipsis exhibitas allegarent nunquam de conscientia episcopi emanasse, in hoc tandem partes pariter convenerunt ut abrenuntiantes omnibus quæ gesta erant in causa, si Colimbriensis episcopus tenorem recognosceret litterarum, ipsi iudices juxta suæ voluntatis arbitrium clericis pro quibus prædicta sententia lata erat in monasterio ipso facerent provideri; alioquin priorem et conventum ab impetrationibus absolverent eorundem.

Cum ergo iidem iudices litteras Colimbriensis episcopi, per quem super hoc certiorari petierant, recepissent, eidem diligenter inspectis, de peritorum consilio sententiando dixerunt sæpeditum episcopum litterarum recognovisse tenorem, priori et fratribus injungentes ut prædictis duobus clericis providerent juxta formam in authentico earundem expressam, pro cæteris sententiam confirmationis quam tulerant super jamdicta restitutionis sententia, sed ad tempus se suspendisse fatebantur, eandem in statum pristinum reducendo, et præcipiendo eam inviolabiliter observari. Quorum sententiam cum magister I. monasterii procurator postmodum apud sedem apostolicam constitutus, coram dilecto filio nostro Petro tituli Sanctæ Lucie ad Septa solis diacono, nunc vero tituli Sanctæ Cæcilie presbytero cardinale, quem ipsi et prædicto Joanni Nunonis procuratori clericorum ipsorum concessimus auditorem, peteret revocari, et coram eodem tam super quibusdam litteris Colimbriensis episcopi, quas idem procurator falsatas esse dicebat a clericis memoratis, quam super aliis fuisset diutius litigatum, nos iis quæ coram eodem cardinale fuere proposita plenius intellectis, de fratrum nostrorum consilio sententiam prædictorum judicum Zamorensium approbantes, illam auctoritate apostolica confirmavimus dantes venerabili fratri nostro episcopo Salamanti-

A nensi et ejus conjudicibus in præceptis ut eandem inviolabiliter facerent observari. Qui cum ad locum propter impedimenta evidenter personaliter accedere non valerent, præfatis priori et conventui sub anathematis pœna et suspensione officii et beneficii dederunt districtius in præceptis ut eandem sententiam, sicut per nos fuerat confirmata, inviolabiliter observarent, denuntiantes quoslibet qui a tempore quo eadem sententia lata fuit in monasterio Sanctæ Crucis vel ejus capella præsumpserant vel etiam tunc temporis præsumebant celebrare divina, officio beneficioque privatos, excommunicationis sententiæ subjacere, et præcipientes nihilominus exhumari corpora defunctorum quæ in dictis monasterio vel capella fuerant tumulata; concedentes B insuper executores clericis memoratis, per quos expensæ quas litigando fecerant restituerentur eidem cum fructibus qui a tempore latæ sententiæ ab eisdem percipi debuerunt, et denuntiantes etiam omnes ecclesias de Lairena et terminis ejus, ac omnes ecclesias in Portugalia constitutas, pertinentes ad monasterium sæpeditum, a festo Nativitatis beatæ Mariæ proxime tunc futuro suppositas interdicto, si sæpeditæ sententiæ obviare in aliquo attentarent.

C Quibus demum jam dictam sententiam temere contemnentibus, iidem iudices omnibus episcopis et prælatis in regno Portugaliæ constitutis ea qua fungebantur auctoritate præcipiendo mandarunt ut diebus Dominicis ac festivis, candelis accensis et pulsatis campanis, eosdem excommunicatos publice nuntiarent, et ab omnibus facerent arctius evitari in omnes qui præsumerent impedire similem sententiam proferentes. Ad hæc, cum sæpeditus J. Nunonis in procinctu esset pro se ac sociis suis ad sedem apostolicam veniendi, eo juxta præfatum monasterium transitum faciente, quidam iniquitatis filii crudeliter irruentes in eum, et ipsum funestis gladiis configentes, eodem semivivo relicto ad monasterium confugere præfatum: quos cum officarii civitatis vellent juxta terræ consuetudinem trahere ad vindictam, prior et conventus jam dicti eos corporaliter defendere præsumpserunt. Denique cum idem Joannes gravibus afflictus vulneribus camisiam D suam infectam sanguine et signatam ictibus cultellorum sub sigillis episcopi et aliorum prælatorum Colimbriensium cum testimonialibus litteris eorundem per P. Bartholomæi et Joannem Suerii clericos tam ad persequendam corporalem injuriam ejusquam ad causam communem sibi et aliis promovendam procuratores a se ac aliis constitutos oculis nostris transmitteret intuendam, uno eorum, Petro Bartholomæi videlicet apud sedem apostolicam decedente, reliquis contra proprium veniens juramentum, communi causa penitus derelicta, camisiam et litteras antedictas suis adversariis triginta aureorum pretio vendere non expavit. Unde idem J. pro se ac sociis supplicavit nobis humiliter et devote ut finem eorum angustiis imponentes, prædictorum prioris

et fratrum rebellionem et contumaciam poena castigare debita dignaremur, et præfato Joanni pro fide violata poenam canonicam infligentes, tam ea quæ de camisia memorata recepit, quam illa quæ ad opus itineris et causæ prosecutionem ei ab ipsis assignata fuerunt, faceremus sibi restitui ab eodem. Quocirca discretioni vestræ per apostolica scripta præcipiendo mandamus quatenus vocalis qui fuerint evocandi, et quæ super his et aliis utrinque duxerint proponenda plenius intellectis, causam ad nos remittatis sufficienter instructam, præfigentes partibus terminum competentem quo se nostro conspectui repræsentent justam, auctore Domino, sententiam recepturæ. Quia vero prædicta, cum nimis sint gravia, relinquere nolumus indiscussa, volumus et mandamus ut si etiam per colludium vel aliam forte causam actores desisterent aut deficerent, vos nihilominus ad inquirendam diligenter super omnibus veritatem sublato cujuslibet contradictionis et appellationis obstaculo procedatis, eos qui se gratia, odio vel timore subtraxerint per censuram ecclesiasticam compellentes veritati testimonium perhibere, ut per relationem vestram certificati de ipsis, sine personarum acceptione quod justum fuerit auctore Domino statuamus. Nullis litteris obstantibus hætenus a sede apostolica impetratis. Quod si non omnes, etc., tu, frater episcopo, cum eorum altero, etc.

Datum Signiæ, 11 Non. Septembris, pontificatus nostri anno decimo quinto.

CLX.

ABBATI DE TILIETO.

Ut Albinganenses reverentiam exhibeant archiepiscopo Januensi.

(Signiæ, VIII Idus Julii.)

Cum dilectis filiis electo et clericis Albinganensibus nostris dederimus litteris in mandatis ut venerabili fratri nostro Januensi archiepiscopo tanquam suo metropolitano impendant obedientiam et reverentiam debitam ac devotam, sicut a prædecessoribus nostris Romanis pontificibus est statutum, devotioni tuæ per apostolica scripta mandamus quatenus eos ad hoc diligenter moneas et inducas, et, si necesse fuerit, per censuram ecclesiasticam, sublato appellationis obstaculo, prævia ratione compellas.

Datum Signiæ, VIII Idus Julii, pontificatus nostri anno quinto decimo.

CLXI.

XANTONENSI EPISCOPO, ET PRIORI SULBISIENSI XANTONENSIS DIOECESIS

De ordinanda ecclesia Sulbisiensi.

(Signiæ, XIV Kal. Octobris.)

Sicut tu, fili prior, transmissis nobis petitorio intimasti, cum ecclesia Sulbisiensis ob guerrarum discrimina cum suis omnibus ædificiis olim fuerit devastata, consumptis penitus bonis ejus, sic

(104) Cap. *Petiistis*, De-privileg.

A ipsam de bonis tuis obtentu retributionis æternæ tam in ædificiis quam aliis necessariis procurasti salubri studio postmodum reparare quod in ea requiri potest hodie non immerito cultus Dei. Propter quod a te nobis exstitit humiliter supplicatum ut ibidem faceremus personas idoneas ordinari, quæ in eadem præstarent Domino devotum jugiter famulatum; maxime cum eidem ecclesiæ vix octo canonici serviant, cui solebant dudum viginti et amplius personali residentia deservire, ac quidam non residentes ibidem ipsius ordinationem nitantur nequiter impedire. Nos igitur, fili prior, tuas preces humiles admittentes, et cultum etiam zelantes domus Dei, discretioni vestræ præsentium auctoritate mandamus quatenus tot in præfata ecclesia canonicos idoneos ordinare sagaci providentia studeatis quot ipsius expetunt facultates, et qui possint ibidem per jugem residentiam impendere Domino tam gratum obsequium quam devotum, contradictores, si qui fuerint, vel rebelles per censuram ecclesiasticam appellatione postposita compescentes. Verum cum dilectus filius W. de Sancto Albino clericus pe-roptet in eadem ecclesia ordinari, devotionem vestram rogandam duximus et monendam, per apostolica vobis scripta mandantes quatenus ob reverentiam apostolicæ sedis et nostram ipsum cum aliis ordinandis, si fuerit idoneus, admittatis in canonicum et in fratrem ipsi ecclesiæ servitutum.

Datum Signiæ, XIV Kal. Octobris, pontificatus nostri anno quinto decimo.

CLXII.

EPISCOPO ET CAPITULO TRIPOLITANIS.

Respondet ad eorum consultam.

(Signiæ, XIV Kal. Octobris.)

(104) Petiistis per sedem apostolicam edoceri-
utrum cum propter Hospitalarios vel Templarios civitas vestra generali supponitur interdicto, eisdem non servantibus, vos illud teneamini observare. Ad quod sic duximus respondendum, quod illorum excessus vobis non præbet licentiam excedendi; sed si præfati Hospitalarii vel Templarii privilegiorum suorum fines excesserint, violando temere interdictum quod pro illis fuerit promulgatum, ne ipsi videantur de aliorum fletu ridere, vos in poenam præsumptionis eorum, quandiu ipsi violaverint interdictum, de nostra licentia celebretis.

Datum Signiæ, XIV Kal. Octobris, pontificatus nostri anno quinto decimo.

CLXIII.

EISDEM.

De statò numero canonicorum.

(Laterani, IV Kal. Octobris.)

Significantibus vobis ad audientiam apostolatus nostri pervenit quod cum olim in ecclesia vestra duodecim canonicorum numerus et totidem præbendarum fuerit rationabiliter institutus, et vos, quorundam inducti precibus, sex canonicos rec-

peritis ultra numerum constitutum in ejusdem ecclesie non modicam læsionem, ut possetis hujusmodi relevare gravamen et excludere materiam concedendi beneficia vacatura, antiquum numerum duodecim canonicorum et præbendarum in eadem servari ecclesia de cætero statuistis : quod petiistis humiliter apostolico munimine roborari. Nos igitur vestris precibus inclinati, statutum ipsum, sicut absque præjudicio alieno utiliter et provide factum est, præsentium auctoritate præcipimus inviolabiliter observari, nisi adeo exereverint ejusdem Ecclesie facultates quod pluribus possint sufficere competenter. Nulli ergo, etc., usque incursum.

Datum Laterani, iv Kal. Octob., pontificatus nostri anno decimo quinto.

CLXIV.

SIDONIENSI ET ACCONNENSI EPISCOPIS, ET THESAURARIO ACCONNENSI.

De eadem re.

(Laterani, iv Kal. Octobris.)

Ad petitionem dilecti filii J. thesaurarii et W. canonici Tripolitanorum, quos venerabilis frater noster episcopus et dilecti filii capitulum Tripolitanum ad sedem apostolicam transmiserunt, fraternitati vestre per apostolica scripta mandamus quatenus si quid contra statutum de servando numero in Tripolitana Ecclesia duodecim canonicorum et totidem præbendarum utiliter et provide factum ab episcopo et capitulo memoratis post appellationem ad nos a nuntiis prædictis legitime interpositam et capitulo in communi receptam antequam iter arriperent ad sedem apostolicam veniendi fuit temere attentatum, cognita legitime veritate, decernatis auctoritate nostra carere robore firmitatis. Quod si non omnes, etc.

Datum Laterani, iv Kal. Octob., pontificatus nostri anno decimo quinto.

CLXV.

LEONARDO PRESBYTERO DE SANCTO ELIA ET FRATRIBUS EJUS.

Confirmat immunitatem.

(Laterani, iii Non. Octobris.)

Cum a nobis petitur, etc., usque perducatur effe-

(105) *Archiepiscopo* hæc epigrapha restituenda in c. *Ligneis*, De consecr. Eccles., vel alter Bisuntinæ Ecclesie c. *Licet*, De accusat. quæ civitas imperialia novit jura apud Vigner. in biblioth. hist. anno Domini 1255 in imperiali Burgundia urbs vetustissima apud Krantzium Saxon. lib. xiii, c. 25 a Julio Cæsare Vesontio, posteriori sæculo Chrysopolis, Ierianus Chrysopolitanus Sancti Pauli scholarum præceptor in C. m. s. biblioth. Janninianæ S. Benigni Divionensis, eo quod Alduabis qui eam, non ut priori tempore quasi circino circumductus cingit, sed magna ex parte intersecat, arenas aureas imbrum præcipiti agmine aliquando volvat. Est autem metropolis Maximæ Sequanorum quæ quinta Lugdunensis dicitur.

(106) Cap. *Ligneis*, De consecr. Eccles.

(107) *Illæsis*, secus si mutantur, tunc enim exsecratur sive exorcizatur Ecclesia c. *Si motum*, De consecr., dist. 1. Vide glossam ad d. c. *Ligneis* in verbo parietibus, et si a fundamentis fuerint inno-

ctum. Eapropter, dilecti in Domino filii, etc., usque assensu, libertatem et immunitatem quas domus vestra obtinuit ab antiquo, et dilectus filius A. Casinensis electus de consensu fratrum suorum vobis provide confirmavit, sicut in ipsius confirmationis authentico plenius continetur, auctoritate apostolica confirmamus et præsentis scripti patrocinio communimus. Nulli ergo, etc., confirmationis, etc., usque incursum.

Datum Laterani, iii Non. Octob., pontificatus nostri anno quinto decimo.

CLXVI

ARCHIEPISCOPO (105) ET CAPITULO BISUNTINENSIBUS.

Respondet ad eorum consulta.

(Laterani, Non. Octobris.)

B (106) Ligneis ædificiis ecclesie vestre casu quodam igne consumptis, parietibus tamen illæsis (107), ac mensa principalis altaris (108) in sui extremitate modicam passa fracturam, quæsivistis (109) per sedem apostolicam edoceri si propter hoc ipsius altaris vel etiam totius ecclesie deberet consecratio innovari. Ad quod sic duximus respondendum, quod cum parietes in sua integritate permanserint, et altaris tabula (110) mota vel enormiter læsa non fuerit, ob casum prædictum nec ecclesia nec altare debet denuo consecrari.

Datum Laterani, Non. Octob., pontificatus nostri anno quinto decimo.

CLXVII.

C NOEMI VIRO SIMONI DE MONTEFORTI (111) COMITI LEICESTRIÆ ET VICECOMITI BITERRENSI.

Ut P. Marcum cancellariæ suæ præficere possit.

(Signæ, iii Idus Septembris.)

(112) Cum dilectum filium magistrum Petrum Marcum (113) subdiaconum nostrum correctorem litterarum nostrarum pro colligendis Ecclesie Romanæ censibus (114) aliisque negotiis destinemus, nobilitatem tuam, de qua plene confidimus, rogamus attentius et monemus, per apostolica tibi scripta mandantes quatenus ipsi ob reverentiam apostolicæ sedis et nostram diligenter assistens, consilium ei efficax et auxilium opportunum impendas ut et ipse injuncta sibi negotia ope tua suffultus valeat, au-

D vati cum labinam minarentur, ecclesia consecratur c. *De fabrica* ead. distinct.

(108) *Altaris* quod iterum consecratur si motum fuerit, vel lapis, qui sigillum continet, imminutus reperitur c. 1 De consecr. Eccles.

(109) *Quæsivistis*, restituenda sunt hæc verba in d. c. *Ligneis* 1.

(110) *Tabula* lapidea in c. *Altaris* 51 De consecr., distinct. 1.

(111) *Monteforti* de quo supra lib. xiii, not. 24

(112) Vide Hist. Albig., cap. 66.

(113) *Marcum* legatum a latere qui fuerat Notarius Innocentii III, Nemauso oriundus; Petrus Valsern. (multoties repetitus quoniam Albigensium historiam aptime descripsit) c. 70.

(114) *Censibus* qui sunt pauperum, quorum procuracionem gerit quodammodo summus pontifex c. ult. 12, q. 1; eadem ratione de exterioribus suis quæ palam cunctis apparent Ecclesia tributum reddit c. *Tributum*, c. *Convenior* 25, q. 8; quibus de causis

etore Deo, feliciter consummare, ac nos sollicitudini tuæ grata debeamus exinde vicissitudine respondere. Verum quia dilectus filius frater Constantinus conversus (115) Carthusiensis (116) nos ex parte tua suppliciter exoravit ut dictum magistrum, quem pro eo quod in cancellaria nostra laudabiliter conversatus, per diutinum exercitium in hujusmodi plenius est instructus, cancellariæ tuæ præficere cupiebas, tibi concedere dignaremur, nos devotæ fidei tuæ ac devotionis fidelis sinceritatem perspicuam sicut convenit attendentes, quæ personam tuam tanquam specialis apostolicæ sedis filii et fidelis nobis advehit specialiter diligendam, et preces tuas persuadet quantum cum Deo possumus efficaciter exaudire, ipsum magistrum, quanquam non solum plurimum utilis, verum etiam valde necessarius nobis exstiterit et existat, utpote cujus fidei puritatem et discretionis prudentiam jamdiu in multis experti, negotia nostra parva et magna eidem committimus incunctanter, devotioni tuæ duximus liberaliter concedendum, discretionem tuam rogantes affectuosius et monentes quatenus ipsum, quem propriæ probitatis merita recommendant, habens propensius commendatum, taliter eum studeas honorare quod et nos, qui honorari reputamus in ipso, ad honorem et profectum tuum magis intendere debeamus, et idem, cujus obsequium tibi ac terræ tuæ quamplurimum credimus profuturum, ad devotionem tuam fortius astringatur.

Datum Signiæ, III Idus Septemb., pontificatus nostri anno quinto decimo.

CLXVIII.

NARBONENSI ARCHIEPISCOPO ET EPISCOPO UTICENSI APOSTOLICÆ SEDIS LEGATIS.

Commendat eis eundem Marcum.

(Datum, ut supra.)

Etsi minime dubitemus quin nuntios nostros quoslibet et in quibus convenit honoretis, quia tamen illos volumus propensius honorari quos pro suorum exigentia meritorum habemus inter alios chariores, pro iis affectuosius vos rogamus. Hinc est quod cum dilectum filium magistrum Petrum Marcum subdiaconum nostrum correctorem litterarum nostrarum pro colligendis censibus Ecclesiæ Romanæ ac aliis negotiis destinemus, ipsum tanto vobis attentius duximus commendandum quanto et personam ipsius probitatis suæ merito charius amplexamur et negotia ipsi committimus potiora. Ideoque fraternitatem vestram rogamus attentius et monemus, per apostolica vobis scripta mandantes quatenus eundem magistrum ob reverentiam apostolicæ sedis et nostram tanquam specialem nuntium nostrum habentes propensius commendatum, impendatis ipsi consilium

census solvatur Ecclesiæ. Vide c. *Reperimus*, De privileg., et c. *omni*, De censibus.

(115) *Conversus* Deo devotus c. *Duo* 12, q. 1, et religionis conversus c. *Non dubium*, De sententia excommunic.

(116) *Carthusiensis* cremita ordinis beati Brunonis cujus anachoretæ cœlestis carceris liberæ custo-

A efficax et auxilium oportunum, ut ipse injuncta sibi negotia ope vestra suffultus valeat, auctore Domino, feliciter consummare, ac nos devotionem vestram merito commendare possimus.

Datum, ut supra.

CLXIX.

UNIVERSIS PRÆLATIS ECCLESIAE ROMANÆ CENSUALIUM PER NARBONENSEM, ARELATENSEM, AQUENSEM, ET EBREDUNENSEM PROVINCIAS, ET ALBIENSEM, RUTENENSEM, CATURCENSEM, ET AGENNENSEM DIOECESIS CONSTITUTIS.

De eadem re.

(Datum, ut supra.)

Cum dilectum filium magistrum Petrum Marcum subdiaconum nostrum pro colligendis Ecclesiæ Romanæ censibus et aliis negotiis destinemus, universitati vestræ per apostolica scripta præcipiendo mandamus quatenus ipsum, qui suæ merito probitatis nobis et fratribus nostris charus et acceptus existit, ob reverentiam apostolicæ sedis et nostram tanquam specialem nuntium nostrum recipientes benigne ac honorifice pertractantes, census nobis debitos fideliter exsolvatis eidem; ita quod gratiani vobis ex debito comparetis, et nos id merito gerere debeamus acceptum.

Datum, ut supra.

CLXX.

NARBONENSI ARCHIEPISCOPO APOSTOLICÆ SEDIS LEGATO ET SUFFRAGANEIS EJUS.

Super eodem.

(Datum, ut supra.)

Licet summi patrisfamilias exemplo, cujus vicem immeriti eodem gerimus disponente, quod uni ex minimis nostris fit, nobis factum rationabiliter reputemus, illos tamen volentes propensius honorari quos propriæ merita probitatis nobis advehunt charius amplexandos et honore constituunt digniores, pro iis specialius devotis nostris, cum expedit, preces dirigimus et mandata. Cum igitur dilectum filium magistrum Petrum Marcum, etc., ut supra usque destinemus, fraternitatem vestram rogamus attentius et monemus, per apostolica vobis scripta præcipiendo mandantes quatenus ipsum, qui suæ merito probitatis nobis et fratribus nostris charus et acceptus existit, ob reverentiam apostolicæ sedis et nostram tanquam specialem nuntium nostrum recipientes benigne ac honorifice pertractantes, de censibus nostris faciatis eidem in diocesis vestris fideliter responderi; ita quod sollicitudinis vestræ studium pareat in effectu, et nos devotionem vestram debeamus exinde merito commendare.

Datum, ut supra.

In eundem modum scriptum est archiepiscopo

diæ sponte addicti (donec vitæ dulci officio fungantur), Dei Opt. Max. misericordiam silentii religione contemplantur, de quibus specul. in hæc verba tit. De testib. jus vetat in re propria dicendi testimonii fidem adhiberi, sed fallit in monachis Cisterciensibus et Carthusianis propter eorum sanctimonium.

Arelatensi et suffraganeis ejus, Aquensi archiepiscopo A et suffraganeis ejus. In eundem modum suffraganeis et capitulo Ebredunensis Ecclesie.

CLXXI.

NOBILI VIRO SIMONI DE MONTEFORTI COMITI LEICESTRIÆ,
VICECOMITI BITERRENSI.

Accipit munus ejus.

(Datum, ut supra.)

(117) Nobilitati tuæ gratiarum dignas referimus actiones quod, sicut dilectus filius frater Constantinus conversus Carthusiensis nobis exposuit, tu volens nobis in mille marcis argenti liberaliter subvenire, Raimundum et Eliam de Caturcio fecisti juramento præstito corporaliter obligari ut eas cui voluerimus nomine nostro persolvant. Ideoque devotionem tuam rogamus attentius et monemus, per apostolica tibi scripta mandantes quatenus dilecto filio magistro Petro Marco subdiacono nostro correctori litterarum nostrarum, cui hoc duximus committendum, sine difficultate facias nostro nomine assignari.

Datum, ut supra.

CLXXII.

TOTIUS PROVINCIÆ ET MONTISPESSULANI, SANCTI ÆGIDII,
ET ARELATENSIS DOMORUM MILITIÆ TEMPLI MAGISTRIS.

Ut pecuniam apostolicam tradant thesaurario templi Paris.

(Datum, ut supra.)

(118) Devotionem vestram monemus attente, per apostolica vobis scripta præcipiendo mandantes quatenus cum a dilecto filio magistro Petro Marco subdiacono nostro correctore litterarum nostrarum fueritis requisiti, pecuniam quam vobis nostro nomine duxerit assignandam, dilecto filio fratri Aymaro thesaurario domus militiæ Templi Parisiensis secure mittere procuretis, vestras super hoc eidem magistro litteras in testimonium assignantes. Quod si non omnes, etc., quilibet vestrum ea nihilominus exequatur.

Datum, ut supra.

CLXXIII.

MAGALONENSI EPISCOPO.

De comitatu Melgorii.

(Datum, ut supra.)

Dilectus filius frater Constantinus conversus Carthusiensis nobis proposuit quod tu quingentas marcas pro comitatu Melgoriensi tibi et Ecclesie tuæ a nobis sub annua pensione viginti marcarum locando ei nostro nomine obtulisti. Cum igitur dilecto filio magistro Petro Marco subdiacono nostro correctori litterarum nostrarum super hoc mandatum dederimus speciale, volumus ut cum ipso tractatum super eo habeas diligentem. Quidquid enim idem secundum mandatum nostrum provide tecum duxerit faciendum, nos ratum habentes volumus firmiter observari,

Datum, ut supra.

(117) Vide infra epist. 174.

(118) Vide infra epist. 175.

CLXXIV.

RAYMUNDO ET HELIÆ DE CATURCIO.

Ejusdem argumenti cum epistola.

(Datum, ut supra.)

Dilectus filius frater Constantinus conversus Carthusiensis nobis exposuit quod vos de mandato dilecti filii Simonis Montisfortis comitis Leicestriæ juramento corporaliter præstito mille marcas ad pondus Trecense cui voluerimus nomine nostro solvere promisistis. Ideoque devotionem vestram monemus attentius, per apostolica vobis scripta mandantes quatenus eas dilecto filio magistro Petro Marco subdiacono nostro correctori litterarum nostrarum lateri præsentium nomine nostro, sine qualibet difficultate, solvatis; ita quod devotionem vestram debeamus merito commendare.

Datum, ut supra.

CLXXV.

MAGISTRO PETRO MARCO SUBDIACONO NOSTRO.

Super eodem.

(Datum, ut supra.)

(119) Devotioni tuæ præsentium auctoritate mandamus quatenus a dilectis filiis Raymundo et Elia de Caturcio mille marcas argenti ad pondus Trecense recipias, et receptas dilecto filio fratri Aymaro thesaurario domus militiæ Templi Parisiensis secure transmittas, nostro nomine deponendas.

Datum, ut supra.

CLXXVI.

NARBONENSI ARCHIEPISCOPO ET EPISCOPO UTICENSI
APOSTOLICÆ SEDIS LEGATIS

De censu Simonis de Monteforti.

(Laterani, v Idus Octobris.)

(120) Præsentium vobis auctoritate præcipiendo mandamus quatenus omnia scripta super censu terræ dilecti filii nobilis viri Simonis de Monteforti comitis Leicestriæ et alia nobis a bonæ memoriæ magistro Milone olim transmissa quæ vobis meminimus postmodum remisisse, dilecto filio magistro Petro Marco subdiacono nostro correctori litterarum nostrarum libere assignatis.

Datum Laterani v Idus Octobris, pontificatus nostri anno decimo quinto.

CLXXVII.

EPISCOPO GEBENNENSI.

Eum transfert ad Ecclesiam Ebredunensem.

Scientiæ donum tibi a patrefamilias quasi talentum negotiaturo commissum nequaquam in terra cum servo inutili fodiens, in sollicitudinem pastoralis assumptus, sic secundum Apostolum opus implens pontificis, tuum honorificare ministerium et præesse in sollicitudine studuisti ut, sicut credimus, vere possis dicere cum propheta: *Super speculam Domini ego sum stans jugiter per diem, et super custodiam meam ego sum stans totis*

(119) Vide supra epist. 172.

(120) Vide lib. XII. epist. 108, 122.

noctibus (Isa. XXI), ita te fidelem exhibens super pauca ut merearis constitui super multa. Quod dilecti filii canonici Ebredunensis Ecclesie provide attendentes, cum bonae memoriae eorum archiepiscopo ab hac luce subtracto de substitutione pontificis tractatum diutinum habuissent, tandem, operante illo qui facit utraque unum, cleri, populi et suffraganeorum desideriis concurrentibus, te in suum archiepiscopum et pastorem unanimi postulare consensu, supplicantes nobis humiliter et instanter ut cum episcoporum translatio fieri non possit vel debeat absque sedis apostolicae licentia speciali, te, per cujus circumspectionem sollicitam, et sollicitudinem circumspectam multa credunt Ecclesiae suae commoda proventura, ipsis in pastorem concedere dignaremur. Licet autem in litteris quas olim nobis super hoc tua fraternitas destinavit expresseris aliquos a postulatione hujusmodi primitus dissensisse, quia tamen per litteras eorundem ipsos in postulatione jamdicta nunc unanimes esse cognovimus et concordēs, eandem, ipsorum inclinati precibus, duximus admittendam; teque a regimine Gebennensis Ecclesiae absolventes, ipsis concessimus in pastorem. Ideoque fraternitati tuae per apostolica scripta mandamus atque praecipimus quatenus vocationem recipiens de te factam, ne divinae dispositioni resistere videaris, ad praefatam Ecclesiam Ebredunensem accedas, eidem ita sollicitē curam studens impendere pastorem ut ejusdem status juxta ipsius expectationem et nostram per tuae sollicitudinis providentiam temporaliter et spiritualiter augeatur, et tu, sicut de gradu ad gradum, ita de virtute in virtutem proficere videaris. Palleum quoque, plenitudinem scilicet pontificalis officii, per dilectum filium magistrum Petrum Marcum subdiaconum nostrum correctorem litterarumstrarum, Ecclesiae jam dictae canonicum, virum utique litteratum, providum et discretum, tuae fraternitati transmittimus, sub ea forma tibi tradendum ab ipso quam eidem sub bulla nostra dedimus interclusam.

In eundem fere modum scriptum est capitulo Ebredunensi usque interclusam. Quocirca mandamus quatenus ei sicut archiepiscopo vestro humiliter intendentes, obedientiam et reverentiam exhibeatis eidem tam debitam quam devotam.

In eundem fere modum clero et populo Ebredunensi. In eundem modum suffraganeis Ebredunensis Ecclesiae, tanquam metropolitano vestro.

CLXXVIII.

GEBENSI EPISCOPO IN ARCHIEPISCOPUM EBREDUNENSEM ELECTO.

De stato numero canonicorum.

Dilecti filii capitulum Ebredunense nobis humiliter supplicarunt ut statutum de non excedendo duodenario canonicorum numero in eorum Ecclesia dudum factum, et a bonae memoriae Clemente papa praedecessore nostro postmodum confirmatum, apostolico dignaremur munimine roborare. Volentes

igitur ut ea quae rationabiliter statuuntur robor obtineant firmitatis, mandamus quatenus statutum ipsum, salvo in omnibus apostolicae sedis mandato, faciatis appellatione remota firmiter observari.

CLXXIX.

CAPITULO, CLERO ET POPULO TROJANIS.

De electione episcopi Trojani.

(Laterani, III Idus Octobris.)

Licet praesentia venerabilis fratris nostri Philippi episcopi vestri tanto esset nobis acceptior quanto ipsum ad obsequia nostra longa consuetudo aptiorem reddiderat, et suae devotionis ac fidei puritas nobis et fratribus nostris effecerat chariorem, ex quo tamen vestra in eum desideria convenerunt, ipsum vobis paterna benignitate duximus concedendum, sperantes quod per ejus sollicitudinem circumspectam grata sint vobis et Ecclesiae vestrae commoda proventura. Ut autem ipsum in nostris esse oculis gratiosum exhibita sibi specialis gratia demonstraret, eum in Lateranensi basilica manibus propriis consecravimus, vos quoque in hoc, si diligenter attenditis, honorantes. Quocirca universitatem vestram monemus et exhortamur attentius et per apostolica vobis scripta praecipiendo mandamus quatenus ei sicut pastori et episcopo animarumstrarum, humiliter intendentes, obedientiam et reverentiam exhibeatis eidem tam debitam quam devotam, ejus salubria monita et statuta suscipientes humiliter et devote servantes. Nos enim eidem dedimus in mandatis ut in contradictores, si qui fuerint, vel rebelles censuram curet ecclesiasticam sublato appellationis obstaculo exercere.

Datum Laterani, III Idus Octobris, pontificatus nostri anno quinto decimo.

CLXXX.

CLERO ET POPULO FOJETANIS.

Super eodem.

(Laterani, III Idus Octobris.)

De dissensione inter vos et clerum ac populum Trojanum exorta et illo dolemus debito generali quo inter omnes Ecclesiae filios desiderare ac procurare tenemur unitatem et pacem, et affectu etiam speciali, quo cupimus ut venerabilis frater noster Philippus episcopus vester populum obsequentem habeat et concordem. Nuper igitur... Archipresbytero et quibusdam clericis vestris ac decano et quibusdam Ecclesiae Trojanae canonicis apud sedem apostolicam constitutis, ad procurandam concordiam inter vos et clerum ac populum antedictos interponere voluimus partes nostras; sed dictis decano et canonicis respondentibus se super hoc non habere mandatum, nec etiam propter hoc fuisse vocatos, finalem super iis non potuimus habere processum. Volentes autem ut praedicta dissensio per nostrae sollicitudinis studium sopiatur, vobis et ipsis proximum festum Epiphaniae terminum peremptorium assignamus; per apostolica vobis scripta praecipiendo mandantes quatenus eodem termino procuratores vestros sufficienter instructos ad nostram

curetis præsentiam destinare, ut hujusmodi quæstio per nos compositione amicabile vel judiciali calculo terminetur. Interim autem eidem episcopo vestro humiliter intendentes, obedientiam et reverentiam exhibeatis tam debitam quam devotam. Alioquin sententiam quam rationabiliter tulerit in rebelles ratam et firmam habebimus, et eam, auctore Domino, faciemus firmiter observari.

Datum Laterani, III Idus Octobris, pontificatus nostri anno quinto decimo.

In eundem fere modum scriptum est capitulo et populo Trojanis usque terminetur. Eisdem autem Fogetanis nostris damus litteris in mandatis ut ipsi episcopo humiliter intendentes, obedientiam et reverentiam exhibeant tam debitam quam devotam. Alioquin sententiam quam idem episcopus rationabiliter tulerit in rebelles ratam et firmam habebimus, et eam, auctore Domino, faciemus firmiter observari.

CLXXXI.

PATRIARCHÆ ANTIŌCHENO.

De querelis adversus eum excitatis.

(Laterani, VI Idus Octobris.)

Eam gerimus de tua religione fiduciam ut te nullam ex certa scientia gravare contra justitiam arbitremur, nec credamus quod propter incrementum quantumlibet temporalium, æternorum velis incurere detrimentum, cum Dominus in te dudum ignem accenderit charitatis, ut non quæras quæ tua sunt, sed quæ Christi, atque ad suscipiendum Antiochenæ Ecclesiæ regimen non respectus temporalis commodi te induxerit aut patriarchalis ambitio dignitatis, sed charitatis et obedientiæ virtus, et zelus ac devotio nominis Christiani, cupientem prodesse potius quam præesse, ac memorem quod secundum testimonium veritatis nihil prodest homini si cum detrimento animæ mundum lucratus fuerit univ-
sum. Si ergo querela de te aliquando proponitur coram nobis, aut injustam fore credimus querimoniam, aut innocentiam tuam per ignorantiam facti seu modo alio circumventam. Unde nulli fiducialius facta tua committimus discutienda quam tibi, qui ut futurum securus possis expectare iudicium, in præ-
senti, consilio utens Apostoli, sollicite iudicas te-
nens ipsum. Noveris autem dilectum filium Ilerium Ec-
clesiæ tuæ canonicum nobis humiliter intimasse quod
cum felicitis memoriæ Petrus avunculus ejus præde-
cessor tuus, qui propter justitiam non solum perse-
cutionem passus est, sed et mortem (121), sibi et...
fratri suo mille bisantios Saracenos dedisset in
studiis scholasticis expendendos, tu ipsos a magi-
stro recipiens Hospitalis, penes quem cum rebus
aliis depositi fuerant, eos dicto canonico et ejus fra-
tri hactenus restituere non curasti, eundem Ilerium
quadam quarta, quam patriarcha prædictus in aug-
mentum præbendæ suæ sibi de consensu capituli
Antiocheni contulerat, et quadam gastina quæ Naria

A vulgariter appellatur, pro tuæ voluntatis arbitrio spoliando. Insuper cum idem patriarcha redditus sui fratris et suos, quos ante captionem suam tempore longo perceperat, restitui præcepisset eisdem, tu redditus ipsos de castro Cursarii, ubi repositi fue-
rant, faciens asportari, tam illos quam proventus qui de beneficiis suis post captivitatem et mortem ejusdem patriarchæ biennio provenerunt ad mille aureorum valentiam, ac etiam coopertorium quod-
dam et alia quæ custodiæ bonæ memoriæ... decani Antiocheni deputata fuerant, in ejusdem et fratris sui detinens detrimentum, ea sibi restituere contra-
dicis. Unde nobis humiliter supplicavit ut super hoc eorum gravaminibus succurrere dignaremur. Cre-
dentes igitur quod eis justitiam suam melius con-
servare non possumus quam si prædicta providentiæ tuæ iudicio committamus, fraternitatem tuam monendam duximus attentius et rogandam, per apo-
stolica tibi scripta mandantes quatenus super præ-
missis sollicite studeas inquirere veritatem, et si querelam eorum inveneris esse justam, cum super iis decipi potueris tanquam homo, taliter eis satisfacias de prædictis quod ex hoc tua, quod absit! apud homines non lædatur opinio, nec apud Deum gloria tua, quæ est tuæ conscientiæ testimonium, minuat-
ur; nos quoque, quos susceptæ servitutis officium universis constituit debitores, eisdem super his que-
rimoniam replicantibus alium non cogamur concede-
dere cognitorem.

Datum Laterani, VI Idus Octobr., pontificatus nostri anno xv.

In eundem fere modum scriptum est super hoc patriarchæ Jerosolymitano apostolicæ sedis legato usque cogamur concedere cognitorem. Ideoque fraternitati tuæ per apostolica scripta mandamus quatenus ipsum ad id diligenter moneas et inducas.

Datum, ut supra.

Indicitur supplicatio generalis.

In nomine Patris et Filii et Spiritus sancti. Amen. Quarta feria infra octavam Pentecostes fiat generalis processio virorum ac mulierum pro pace universalis Ecclesiæ ac populi Christiani, specialiter autem ut Deus propitius sit illis in bello quod inter ipsos et Saracenos dicitur in Hispania committendum, ne det hæreditatem suam in opprobrium, ut dominentur eis nationes. Et ad hanc processionem omnes omnino moveantur venire, nec ab ea se quisquam excuset præter illos qui habent inimicitias capitales. Summo itaque mane conveniant mulieres apud Sanctam Mariam Majorem; clerici vero apud basilicam Duodecim Apostolorum, et laici apud Sanctam Anastasiam; et post collectas, pulsatis simul istarum ecclesiarum campanis, procedant omnes in campum Lateranensem hoc ordine. Mulieres omnes et solas præcedat erux Dominica Sanctæ Mariæ Majoris; et in prima parte processionis sint sanctimoniales, in ultima vero reliquæ mulieres, quæ sine auro et gemmis et sericis indumentis procedant, orando cum devotione ac humilitate, in fletu et gemitu, nudis pedibus omnes quæ possunt; et per Merulanum et ante Sanctum Bartholomæum veniant in campum Lateranensem, et collocent se ante Felloniam, in silentio perma-

(121) Vide lib. x, epist. 214, et lib. xii, epist. 45.

nantes. Clericos autem crux fraternitatis precedat; et in prima processione parte sint monachi et canonici regulares; in ultima vero rectores et cæteri clerici procedentes prædicto modo, et per viam majorem et arcum Basilii veniant ante palatium episcopi Albanensis; et ibi directe in medio campi se collocent. Laicos autem precedat crux Dominica Sancti Petri; et post illam sequantur primi Hospitalarii, et postremi cæteri laici, sicut præscriptum est incedentes, et per Sanctos Joannem et Paulum et ante Sanctum Nicolaum de Formis in campum veniant, et collocent se ab altera parte. Interim vero Romanus pontifex cum episcopis et cardinalibus et capellanis ingrediatur basilicam quæ dicitur Sancta Sanctorum; et inde reverenter assumpto ligno vivificæ crucis, processionaliter veniat ante palatium episcopi Albanensis, et sedens in scalis exhortatorium faciat sermonem ad populum universum. Quo finito, mulieres, sicut processionaliter venerant, ita procedant ad basilicam Sanctæ Crucis; et ibi præsto sit presbyter cardinalis, qui celebret eis missam dicendo illam orationem: *Omnipotens, sempiternus Deus, in cujus manu sunt omnium potestates, etc.* Et sic ipsæ mulieres in pace ad propria revertantur. Romanus autem pontifex cum episcopis et cardinalibus et capellanis per palatium descendat in Lateranensem basilicam. Clerici vero per porticum, et laici per burgum, ingrediantur in illam; et celebrata venerabiliter missa, ipse cum omnibus nudis pedibus procedat ad Sanctam Crucem, ita quod eum præcedant clerici et laici subsequantur, et, facta oratione, unusquisque revertatur ad sua. Jejunetur autem ab omnibus, ita ut nemo, præter infirmos, comedat pisces aut quodcumque pulmentum; sed qui possunt, pane sint et aqua contenti; qui vero non possunt, bibant vinum bene lymphatum et modice sumptum, et vescantur herbis et fructibus aut etiam leguminibus; omnesque aperiant manus et viscera indigentibus, ut per orationem, jejunium et eleemosynam misericordia Conditoris reddatur populo Christiano placata.

CLXXXII.

DOMINO PAPÆ.

De bello Saraceno in Hispania.

(122) Sanctissimo Patri ac domino Innocentio Dei gratia cummo pontifici Aldephonsus eadem rex Castellæ et Toleti, cum osculo manuum atque pedum, salutem. A sanctitate vestra credimus non excelsisse propositum impugnandi Saracenæ gentis perfidiam vobis per nostros nuntios devote et humiliter intimasse, in omnibus tanquam patris et domini vestrum subsidium expetentes, quod sicut a patre pro nos recognoscimus benigne et pie pariter impetrasse. Quocirca cum litteris vestris nuntios nostros, quos ad hoc exsequendum idoneos reputavimus, ad partes Franciæ non distulimus destinare; addentes etiam ut omnibus militibus venientibus ad bellum et omnibus servientibus, prout decebat, expensas victui necessarias largiremur, quibus possent commode sustentari. Unde fuit quod audita remissione peccatorum quam vos venientibus indulstis, venit magna multitudo militum de transmontanis partibus, nec non et archiepiscopi Narbonensis et Burdegalensis et episcopus Nannetensis (125). Fuerunt qui venerunt usque ad duo millia militum cum suis armigeris, et usque ad decem millia servientium in equis, et usque ad quinquaginta millia servientium sine equis; quibus omnibus nos oportuit in victualibus providere. Venerunt etiam illustres amici nostri et consanguinei rex Aragonum et rex Navarræ cum potentatu suo in fidei catholicæ auxilium et juvenem; quibus nobiscum aliquanto tempore apud To-

letum facientibus moram, expectabamus quippe homines nostros qui venturi erant ad bellum, omnia necessaria, prout per nuntios nostros promisimus, non defecimus ministrare, licet expensæ essent propter sui multitudinem nobis et regno nostro fere importabiles et onerosæ. Non enim solum in iis quæ promiseramus, verum etiam in pecuniis specialiter et in dextrariis, quibus fere omnes tam milites quam servientes pariter indigebant, nos oportuit providere. Sed Dominus, qui multiplicat incrementa frugum justitiæ, ministravit nobis abunde secundum suæ gratiæ largitatem, et dedit omnia posse perficere perfecte pariter et abunde (124). Congregata itaque nostra et suorum multitudine, viam Domini cœpimus proficisci; et venientes ad turrim quamdam quæ Magalon nuncupatur satis munitam, ultramontani antequam nos pervenerunt per unum diem, et illancum Dei auxilio impugnantes in continenti ceperunt.

Licet autem nos eis in omnibus necessariis largissime provideremus, ipsi tamen attendentes laborem terræ, quæ deserta erat et aliquantulum calida, voluerunt a cœpto proposito retroire et ad propria remeare (125). Tandem ad magnam instantiam nostram et regis Aragonum processerunt usque ad Calatravam, quæ non distabat a prædicto castro nisi per duas leugas; eamque nos ex parte nostra, et rex Aragonum ex sua, ei ipsi ex sua in Dei nomine cœpimus expugnare. Saraceni autem qui intus erant, attendentes se Dei exercitui non posse resistere, disposuerunt villam nobis tradere, ita, quod personæ eorum salvæ discederent, verumtamen sine rebus; cumque nos istud nulla ratione vellemus acceptare, rex Aragonum et transmontani habentes super hoc consilium, viderunt villam esse munitam muris et antemuralibus, profundis fossatis, et excelsis turribus, et quod non posset capi nisi suffoderentur muri et sic ruerent. Quod cederet in grave damnum fratribus Salvæ terræ, quorum fuerat, et non posset, si necessitas incumberet, retineri. Unde apud nos institerunt firmissime ut villa salva et integra cum armis et magna copia victualium quæ ibi erant, quibus satis indigebat exercitus, nobis redderetur, et personæ Saracenorum vacuæ et inermes recedere permetterentur. Nos autem attendentes eorum in hoc firmam voluntatem, votis eorum annuimus, ita quod medietas omnium eorum quæ intus habebantur cederet in partem regis Aragonum, et alia medietas in partem ultramontanorum, et nec nobis nec nostris aliquid volumus retinere. Ipsi autem propositum repatriandi apud se renitentes, licet Dominus Deus nobis exhiberet gratiam et honorem, et nos vellemus omnibus eis sufficientissime necessaria ministrare, desiderio patriæ coacti, omnes pariter signo crucis relicto cum archiepiscopo Burdegalensi et episcopo Nannetensi, licet certitudinem de bello Saracenorum haberemus, ad propria redierunt, exceptis admodum paucis, qui remanserunt cum archiepiscopo Narbonensi et Tibaldo de Blazon, qui naturalis noster erat (126), cum suis et quibusdam aliis militibus qui erant de Picavia; et ii omnes qui remanserunt, vix erant inter milites et servientes centum quinquaginta; de peditibus autem eorum nullus remansit. Cumque rex Aragonum apud Calatravam moram faceret expectando quosdam milites suos et regem Navarræ, qui nondum ad nos pervenerat, nos cum nostris processimus et pervenimus ad quoddam castrum eorum quod Alarcos dicitur. Illud castrum, licet bene munitum esset, cepimus, et alia tria castra, quorum unum dicitur Caracovia, aliud Benaventum, et aliud Petrabona. Inde procedentes pervenimus ad Salvam terram; ibique pervenerunt ad nos rex Aragonum, qui de suis hominibus non duxit in exercitum nisi tantum mili-

(122) Vide lib. xiii, epist. 48.

(125) Vide Roderic. Tolet., lib. viii, c. 1, 2.

(124) Ibid., c. 5.

(125) Vide tom. V. Duchesni, pag. 426 et seq.

(126) Id est natione Hispanus, ut scribit Rodericus Tolet., lib. viii, c. 6.

tes generosos, et rex Navarrae, qui similiter vix fuit in exercitu de suis plusquam ducentis militibus comitatus. Et quia rex Saracenorum in vicino erat nobis, Salvanterram nolimus expugnare; sed procedentes contra Saracenorum multitudinem, pervenimus ad quaedam montana in quibus non erat transitus aliquis, nisi in certis locis.

Cumque nos essemus ad pedem illius montis ex parte nostra, Saraceni venientes ex parte alia obtinuerunt summitatem montis, volentes nobis transitum impedire. Sed milites nostri ascendentes viriliter, quia adhuc pauci Saraceni ad locum illum pervenerant, eos cum Dei auxilio viriliter expulerunt, et castrum quoddam munitum, quod propter transitum impediendum Saracenorum rex construxerant, ceperunt, quod Ferrat (127) dicitur: quo occupato, exercitus Domini secure potuit ad cacumina montis ascendere, ubi multum laboravit propter defectum aquarum et loci ariditatem. Saraceni autem videntes quod transitum illum occupare non possent, alium transitum qui erat in descensu montis arctissimum et invium occuparunt. Talis quippe erat quod mille homines possent defendere omnibus hominibus qui sub caelo sunt, et juxta transitum illum ex altera parte erat totus Saracenorum exercitus, et sua tentoria jam fixa. Cumque nos ibi facere moram ob defectum aquae non possemus, nec procedere propter transitus difficultatem, quidam ex nostris consuluerunt quod iterum ad pedem montis descenderemus, et alium transitum ad duas vel tres dietas quaereremus. Nos autem attendentes fidei periculum et personae nostrae dedecus, nolimus huic parere consilio, eligentes potius in difficultate transitus mori pro fide quam faciliorem transitum quaerendo qualitercunque in fidei negotio retroire (128). Cumque jam quidem propositum firmassemus, ad iudicium cuiusdam rustici, quem Deus nobis ex insperato misit, in eodem loco alium transitum satis facilem magnates nostri, qui primos ictus in bello habituri erant, invenerunt, et in quodam loco exercitui eorum vicino, licet aridus esset et siccus, Saracenis hunc transitum ignorantibus, tentoria posuerunt. Quod cum Saracenorum exercitus attendisset, processit ut mansionem illam impediret. Nostri autem, licet pauci essent, se viriliter defenderunt. Nos autem et rex Aragonum et rex Navarrae armati cum militibus nostris in loco primae mansionis, quae erat in summitate montis, expectavimus donec totus exercitus Domini pervenit secure ad locum ubi anteriores nostri castrametati sunt; et ita, dante Domino, factum est quod licet via esset invia et inaquosa, lapidosa et nemorosa, nihil de nostris amisimus. Hoc autem factum est die Sabbati xviii Kal. mensis Augusti. Circa serotinam vero horam Saraceni attendentes quod omnia tentoria nostra tute fixeramus, dispositis aciebus suis venerunt ante loca castrorum, et ibidem quaedam praeludia belli in modum torneamenti cum nostris exercuerunt. Attendentes autem ipsi quod nos illa die nollemus habere bellum, ad castra sua reversi sunt. Sequenti autem die Dominica summo mane venit Saracenus cum infinita multitudine dispositis aciebus suis. Nos autem volentes considerare multitudinem gentis suae, et dispositionem et statum et qualiter in omnibus se haberent, habito prudentum virorum consilio et in iis exercitatorum, expectavimus usque ad sequentem diem lunae. Ipsi autem sic existentibus, posuimus milites nostros cum peditibus, ut extremos agminis nostri non possent in aliquo molestare: quod quidem, divina operante gratia, sic evenit. Sequenti die, scilicet secunda feria, omnes in Dei nomine armati processimus, dispositis aciebus, cum eis pro fide catholica pugnaturi. Ipsi autem promontoria quaedam obtinuerunt

valde ardua et ad ascendendum difficilia propter nemora quae inter nos et ipsos erant, et propter alveos torrentium profundissimos, quae omnia nobis erant magno impedimento, ipsis vero maximo expedimento. Verumtamen ille a quo omnia, in quo omnia, per quem omnia, fecit mirabiliter, et direxit manus sui exercitus contra inimicos suos, et anteriores nostri necnon et medii multas acies eorum, quae in minoribus promontoriis existebant, in virtute crucis Dominicae prostraverunt. Cum autem pervenissent ad extremam aciem eorum, infinitae siquidem multitudinis, in qua rex Carthaginiis erat, ibidem difficillimos conflictus militum, peditum, et sagittariorum invenerunt, quos sub maximo periculo et vix, imo etiam jam non poterant tolerare (129). Nos autem attendentes bellum illud eis omnino importabile, impetu equorum processimus, signo crucis Dominicae praeviente, et vexillo nostro, in quo erat imago beatae Virginis et filii sui in signis nostris superposita.

Cumque nos jam pro fide Christi mori constanter eligeremus, attendentes crucis Christi et imaginis suae matris ignominiam, quas lapidibus et sagittis irruere impetebant, in arma furentes aciem illorum infinitae multitudinis divisimus; et licet ipsi essent constantes in bello et firmi super dominio suo, Dominus illorum infinitam multitudinem crucis suae gladio trucidavit; et sic rex Saracenorum cum paucis in fugam conversus fuit. Sui autem impetus nostros interim sustinebant, sed statim post maximam stragem suorum reliqui in fugam conversi sunt. Nos autem insequentes eos usque ad noctem, plures tamen insequendo interfecimus quam in bello; et sic bellum Domini a solo Domino et per solum Dominum est feliciter consummatum. Deo autem honor et gloria, qui cruci suae dedit victoriam per Jesum Christum Dominum nostrum. Fuerunt autem milites Saraceni, ut postea vera relatione didicimus a quibusdam domesticis regis Saracenorum, quos captivos cepimus 185 millia, peditum vero non erat numerus. Occubuerunt autem in bello ex parte sua centum millia armatorum et amplius secundum aestimationem Saracenorum quos postea cepimus. De exercitu autem Domini, quod non sine grandi gratiarum actione recitandum est, et quod incredibile est, nisi quia miraculum est, vix viginti quinque Christiani aut triginta de toto nostro exercitu occubuerunt.

O quanta letitia! o quot gratiarum actiones! nisi de hoc dolendum sit quod tam pauci martyres de tanto exercitu ad Christum martyrio pervenerunt. Ut autem magna eorum multitudo credatur, cum exercitus noster in castris eorum post bellum per biduum fecerit moram, ad omnia incendia quae necessaria erant in coquendis cibis et pane et aliis non composuerunt aliqua ligna nisi de sagittis et lanceis eorum quae remanserant, et vix potuerunt comburere medietatem. Cumque dicti exercitus propter longam moram factam in locis heremis et incultis deficeret in victualibus et aliis, ibidem tantam invenerunt tam ciborum quam armorum, nec non etiam dextrariorum et aliorum jumentorum copiam quod accipientes ad suam unusquisque de iis omnibus voluntatem, plus ibi dimiserunt ex magna abundantia quam ceperunt (130). Tertio autem die procedentes venimus ad quaedam castra eorum, scilicet Bilehe, Bannos, Tolosa, quae incontinenti cepimus. Tandem pervenimus ad duas civitates, quarum altera dicitur Biacia, altera Ubeda; quibus non erant majores citra mare praeter Cordubam et Hispalim; quarum alteram, scilicet Biaciam, destructam invenimus; ad alteram vero, scilicet Ubedam, quia situ loci et artificio fortissima erat, confugerat multitudo hominum infinita ex omnibus villis adiacen-

(127) Ferrat. apud Rodericum.

(128) Roder. Tolet., lib. viii, c. 7, 8.

(129) Roder. Tolet., lib. viii, c. 10.

(130) Roder. Tolet., *ibid.*, c. 12.

tibus. Cum enim villa illa nunquam ab imperatore vel ab aliquo regum Hispaniæ expugnata sciretur vel subjugata, in eadem posse salvam suam corpora se credebant. Sed et hanc in brevi, divina gratia faciente, cepimus et funditus destruximus, quia non possemus habere tantam multitudinem gentium quæ ad illas populandas sufficere possent: et bene perierunt ibi sexaginta millia Saracenorum; quorum quosdam interfecimus, quosdam captivos duximus ad servitium Christianorum et monasteriorum quæ sunt in marchia reparanda. Hæc igitur, sanctissime Pater, vobis scribenda decrevimus, pro auxilio totæ Christianitati impenso gratias quas possumus exhibentes, et humiliter supplicantes ut vos, quem Dominus ad summi sacerdotii gradum elegit, ei cum sacrificio laudis pro salute populi immoletis vitulos labiorum.

ORATIO.

Omnipotens et misericors Deus, qui superbis resistis, humilibus autem das gratiam, digna tibi laudum præconia et devotas gratiarum referimus actiones quod antiqua innovando miracula, gloriosam tribuisti victoriam de perfidis gentibus populo Christiano, te suppliciter exorantes ut quod mirabiliter incepisti, misericorditer proseguare ad laudem et gloriam nominis tui sancti, quod super nos famulos tuos fideliter invocatur. Per Dominum nostrum, etc.

CLXXXIII.

ILLUSTRI REGI CASTELLÆ.

Respondet epistolæ superiori.

(Laterani, vii Kal. Novembris.)

Protector in se sperantium, Deus, sine quo nihil est validum, nihil firmum, multiplicans misericordiam suam super te ac populum Christianum, et effundens iram suam in gentes quæ Dominum non noverunt et in regna quæ non invocaverunt sanctissimum nomen ejus, juxta quod dudum fuerat Spiritu sancto prædictum, irrisit gentes quæ temere fremuerant contra eum, et subsannavit populos inania meditados, humiliando arrogantiam fortium, et infidelium superbiam quiescere faciendo; qui sperantes in equis, quia multi sunt; et equitibus, quia prævalidi nimis, sepe sanctum Israel non fuere confisi, et Dominum exquirere contempserunt; quinimo Deo vivo et vero ausi sunt exprobrare, exaltantes contra eam tumide vocem suam et suorum levantes altitudinem oculorum. Benedictus autem Deus, qui posuit in eorum naribus circum et in labiis suis frenum, dans eis secundum opera eorumdem, et ipsis retribuens secundum suorum nequitiam studiorum, ut cognoscat Moab quoniam major est ejus indignatio et superbia quam fortitudo et virtus, et sperent in Domino cuncti qui diligunt nomen ejus, videntes quod in sua sperantes misericordia non relinquit, sed prope est omnibus ipsum in veritate vocantibus, dans lapsis fortitudinem, et robur multiplicans; ut jam non dubitent verum esse quod legitur, quoniam qui sperant in Domino habebunt fortitudinem, current et non laborabunt, ambulabunt et non deficient; quia Dominus virtutem populo suo dabit. Nos autem per tuæ serenitatis litteras plenius intellecto qualiter is qui docet manus suorum ad prælium et digitos eorum ad bellum, instauratis Veteris Testamenti miraculis, in tanto

(131) Cap. Cum in tua, De decimis. Vide cap. Cum contingat, De decimis.

A et tam horribili prælio salvum fecit populum humilem, et humiliavit oculos superbiorum, exultavimus Domino adjutori nostro, et ei quantum sua donavit gratia jubilantes, gavisissimi fuimus gaudio magno valde. Convocantes ergo urbis clerum et populum universum, ei qui facit mirabilia magna solus etsi non quantas debuimus, quantas tamen potuimus, una cum illis gratiarum exsolvimus actiones, ipsas tuæ celsitudinis litteras legi coram universa multitudine facientes, et ore proprio exponentes easdem: in quo, post divinæ virtutis magnalia, quantum magnificentiæ tuæ præconia extulerimus, ab aliis potius quam a nobis regali excellentiæ volumus intimari. De cætero, fili charissime, prudentiam tuam monemus, rogamus, et exhortamur in Domino quatenus datam tibi et populo Christiano victoriam Domino exercituum reverenter ascribas, ore simul et corde humiliter confitendo quod non manus tua excelsa, sed Dominus fecit hæc omnia, juxta quod in lege divina præcipitur (*Deut. viii*). Ne dicas in corde tuo, fortitudo mea et potentia manus meæ fecit mihi virtutem hanc magnam; sed memoreris Domini Dei tui, quia ipse tibi dat facere fortitudinem et virtutem. Ista enim victoria procul dubio non humani operis exstitit, sed divini; et gladius Dei, non hominis, imo verius Dei hominis inimicos crucis Dominicæ devoravit. Quis enim dedit eos in direptionem et prædam ut unus mille et duo decem millia effugarent nisi Deus, qui subdidit illos et tradidit, suam C super eos indignationem effundens pro eo quod peccaverunt eidem et in ejus noluerunt semitis ambulare? Non igitur tibi veniat pes superbiæ, quia ibi ceciderunt qui operantur iniquitatem. Sed affer Domino gloriam et honorem, dicens humiliter cum Propheta: *Zelus Domini exercituum fecit istud* (*Isa. xxxvii*), ut aliis exsultantibus in curribus et in equis, tu exsultes et glorieris in nomine Domini Dei tui, et considerans vindictam impiorum factam a Domino, laves manus tuas in sanguine peccatorum. De nobis autem pro certo cognoscas quod personam tuam semper de corde puro et conscientia bona et fide non ficta dileximus, et jugiter in tua crescimus charitate, in cunctis negotiis tuis tuæ serenitati adesse, quantum cum Deo et honestate poterimus, D proponentes. Tu ergo ea semper agere studeas quæ apostolicum promereantur favorem, et per quæ gloriam temporalis regni transitoriam et caducam in æterni regni beatitudinem, quæ nunquam deficiet, valeas commutare. Quod utinam ore prophetante dixerimus, et eventum rei tetigerimus immobili veritate.

Datum Laterani, vii Kalend. Novemb., pontificatus nostri anno xv.

CLXXXIV.

EPISCOPO BELIACENSI.

Respondet ad ejus consulta.

(Laterani, iv Kal. Novembris.)

(131) Cum in tua diocesi quedam monasteria et

conventuales ecclesie in multis parochiis majores decimas percipiunt et minutas, et de quibusdam fructibus annualim perceptis decimæ non fuerint persolutæ, quæ tamen modo solvuntur, quævisisti per sedem apostolicam edoceri utrum decimæ fructuum prædictorum ad parochiales ecclesias, quæ nec majores percipiunt nec minutas, an ad monasteria et illas ecclesias conventuales, quæ decimas alias percipiunt ab antiquo, debeant pertinere. Ad quod sic duximus respondendum, quod si fructus prædicti de illis terris proveniunt de quibus monasteria seu conventuales ecclesie aliquos percipiunt ratione decimarum proventus, eis procul dubio debentur decimæ fructuum eorundem, cum ipsis ab antiqua terra illa fuerit decimalis, et non debeat una eademque substantia diverso jure censeri (132). Alioquin parochialibus ecclesiis exsolvantur, ad quas de jure communi spectat perceptio decimarum. Sane quia contingit interdum quod aliquibus volentibus matrimonium contrahere, bannis, ut tuis verbis utamur, in ecclesiis editis secundum consuetudinem Ecclesie Gallicanæ, ac nullo contradictore publice comparente, licet fama privatim impedimentum deferat parentelæ, cum ex parte contrahentium juramenta majorum de sua propinquitate, ut suspicionis tollatur materia, offerantur, quid tibi sit faciendum in casibus hujusmodi quævisisti (133). Ad hæc taliter respondemus, quod si persona gravis, cui fides sit adhibenda, fraternitati tuæ denuntiet quod ii qui sunt matrimonio copulandi se propinquitate contingant, et de fama vel scandalo doceat, aut etiam per te ipsum possis certificari de plano, non solum debes juramenta parentum sponte oblata recipere, verum etiam eos qui contrahere sic nituntur, si monitis induci nequiverint, compellere ut vel a tali contractu desistant, vel contra famam hujusmodi secundum tuæ discretionis arbitrium juramenta exhibeant propinquorum. Alioquin, si persona denuntians non exstiterit talis ut duximus, et de fama vel scandalo non poterit edoceri, ad desistendum monere poteris, non compellere contrahentes (134). Si vero post contractum matrimonium aliquis appareat accusator, cum non prodierit in publicum quando banni secundum præfatam consuetudinem in ecclesiis edebantur, D utrum vox debeat suæ accusationis admitti merito quæri potest. Super quo sic duximus distinguendum, quod si tempore denuntiationis præmissæ is qui jam conjunctos impetit extra diocesim existebat, vel alias denuntiatio non potuit ad ejus notitiam pervenire, ut puta si nimie infirmitatis fervore laborans, sanæ mentis patiebatur exsilium, vel in annis erat tam teneris constitutus quod ad comprehensionem talium ejus ætas sufficere non valebat, seu alia causa legitima fuerat impeditus, ejus accusatio debet audiri. Alioquin, cum rationa-

biliter præsumatur quod denuntiationem publice factam idem existens in ipsa diocesi minime ignorarit, tanquam suspectus est procul dubio repellendus, nisi proprio firmaverit juramento quod postea didicerit ea quæ objicit, et ad hoc ex malitia non procedat; quia tunc, etiamsi didicisset ab illis qui denuntiationis tempore siluerunt, claudi non deberet eidem aditus accusandi; quoniam etsi ab impetitione hujusmodi culpa de silentio tali contracta illos excluderet, iste tamen amoveri nequiret cum culpabilis non existat (135). Utrum autem si, accusatore idoneo comparente, per tres vel quatuor testes inter jam conjunctos parentela probetur, per depositiones eorundem posteriorum testium derogetur fidei, sex vel duodecim propinquorum, qui antiquiores tempore ac præstantiores meritis ante contractum matrimonium in contrarium juraverunt, distinguendo personas et gradus a quibus directe ii de quorum agitur copula descenderunt, an primi posterioribus præferantur, non immerito quæri posset, quanquam ad aliud et ob aliud juraverint illi quam isti. Si tamen in secundo judicio priores personæ juratæ deponerent illa eadem quæ primo dixerunt, absque dubio eorum testimonia prævalerent, nec eo possent pretextu repelli quod partes testificata didicerint, cum talis exceptio locum non habeat in hoc casu.

Datum Laterani, iv Kalend. Novembris, pontificatus nostri anno decimo quinto.

CLXXXV.

PATRIARCHÆ JEROSOLYMITANO APOSTOLICÆ SEDIS LEGATO.

Quod indulgentia sit stricto modo accipienda.

(Laterani, viii Kal. Novembris.)

Cum felicis recordationis Alexander papa prædecessor noster Simoni quondam priori Sancti Georgii de Xisto quotidianum usum annuli, virgæ quoque pastoralis, et mitræ infra missarum solemnias concesserit, sicut accepimus, de indulgentia speciali, ac postmodum idem locus Ecclesie Sancti Thomæ martyris Acconensis cœperit esse subjectus et quandoque cum illa unum solum habere priorem, is qui nunc habet in eisdem ecclesiis prioratum, cum a nobis obtinuerit ipsam indulgentiam confirmari, etiam in ecclesia suprascripta Sanctæ Thomæ uti nitebatur eadem, eo quod priori Sancti Thomæ martyris Acconensis et Sancti Georgii de Xisto confirmationis nostræ pagina mittebatur. Cui se opposuit obicem venerabilis frater noster episcopus Acconensis proponens quod ad hoc per confirmationem nostram extendi usus memoratæ indulgentiæ non valebat. Unde ad petitionem partium quæstionem ipsam ad examen sedis apostolicæ transtulisti. Nos igitur attendentes quod præfatus prædecessor noster priori Sancti Georgii de Xisto, prioratum ipsum tantummodo exprimendo, indulserit suprascripta, ipsius vestigiis inhærentes, habendo ratum quod factum

(132) In quart. Coll. *Ecclesia*, etiam in cod. Colbert. Cap. *Cum in tua*, De sponsal.

(133) Vide Reginonem, lib. II, c. 231.

(134) Cap. *Cum in tua*, Qui matrim. accus. possint.

(135) Cap. *Cum in tua*, De testib.

exstitit per eundem, prædictæ indulgentiæ de novo nihil addidimus, sed quod competebat ex illa duximus confirmandum. Quocirca fraternitati tuæ per apostolica scripta mandamus quatenus supradictum priorem abuti præfata indulgentia non permittas.

Datum Laterani, viii Kal. Novembris, pontificatus nostri anno decimo quinto.

CLXXXVI.

EPISCOPO PICTAVENSI.

Eum hortatur ad emendationem

(Laterani, xvi Kal. Novembris.)

(136) Non est Deus in conspectu tuo, nec viæ tuæ rectæ sunt coram eo, si clamoribus de te ad nostram audientiam ascendentibus facta respondent, quæ præsentibus duximus adnotanda, ipsa tuis oculis admoventes, ut te contra tuam faciem statuendo, qui te ipsum abieccisti post terga, famæ contemptu et consuetudine, sicut dicitur, delinquendi, qualis sis, et utrum ascensum pares subditis ad virtutes, an descensum ad vitia per exemplum, accusationi operum conscientia respondente, tibi tuo iudicio demonstremus. Ecce audivimus quod anno præterito antequam ordines celebrares, per magistrum J. Gabhart officialem tuum a ducentis fere clericis ordinandis in elusionem constitutionis apostolicæ, qua ordinatis sine titulo per ordinatores vel repræsentatores aut successores eorum volumus provideri, fecisti exigere et recipi iuramentum quod nullam a te provisionem exigent ratione ordinationis illius. In quo cum non habueris iudicium nec justitiam, sed juri et sedi apostolicæ injuriam feceris manifestam, transgressionem canonum adaperiens aditum, et nitens claudere viam provisioni pauperum clericorum, quam eis per constitutionem nostram misericorditer curavimus aperire, inspicere ac despice te ipsum, eo quod hujusmodi exegeris iuramenta quæ sponte oblata recipere minime debuisses; nisi forte laudetur exactio ubi receptio condemnatur. Accepimus etiam quod excommunicatis indifferenter communicans, G. pro injectione manuum in clericum violenta vinculo excommunicationis astrictum de facto absolvere auctoritate, imo potius temeritate propria præsumpsisti, et laicis in præjudicium clericorum tam favorabilis es effectus quod filios quorundam burgensium de Mirebello subtraxisti servitio clericali militiæ, ut occasione hujusmodi factos laicos sub servitute redigeres laicorum. Clericis vero tyrannus, decimas eis debitas laicis adjudicas contra jura; et ab abbatibus, prioribus et aliis ecclesiarum prælatis tuæ ditioni subjectis indebitas procuraciones extorquens, si quando tibi non visitandi parochiam pretium expensarum quas in tua procuracione facerent, si eorum visitares ecclesias, non exsolvent, paratas ad omnem impetum tuum excommunicationis et interdicti sententias illico fulminas in eosdem, vel cum tam onerosa multitudine, non ut ædifices et plantes, sed ut si qua congregata sunt dissipet et disperdas,

(136) Vide lib. xvi, epist. 12.

(137) Cap. *Cum Apostolus*, De censib.

ad defectum, non ad profectum, talis eis hospes accedis quod longi temporis victum hora brevi consumens (137), tuos mendicare cogis post exitum receptores; et ut manus tuas in Pictavensi diocesi nulla possit exactio præterire, archidiaconis, archipresbyteris et decanis quosdam de novo præponis vicarios, usurpans officia singula ut commoda sentias singulorum et facilius te tuorum manibus ad turpia lucra et infames exactiones extendas, aliarumque gravium exactionum novus inventor, sicut fertur, ad te et aliquos simplices tibi collegas adversus eos quos offendere niteris nostras facis litteras impetrari quorundam nomine, ipsis omnino irrequisitis ac insciis, qui nullam habent causam agendi; et cum nullus appareat actor vel accusator seu denunciator contra eos quorum nomina nostris litteris inseruntur, tu tamen in ipsos et alios qui nominati non exprimuntur in litteris, occasione illius clausulæ *Quidam alii*, quæ in litteris nostris sæpe solet apponi, collegis tuis ad excogitatum malitiam præ simplicitate nimia inclinatis sententias jacularis, non qualis vigor exigit rationis, sed quales motus ingerit voluntatis.

Cum autem aliqui ex delegatione nostra aliquam sententiam proferunt quæ tibi displiceat, statim eos tanquam inimicos prosequeris capitales, et infers eis per te et tuos quascunque potes injurias et jacturas, inhibens subditis ne sententias delegatorum nostrorum observent. Illud inter alia non duximus omittendum, quod cum excommunicaveris quemdam presbyterum et omnes qui fuerunt præsentibus quando Elias de Vernia miles cum filia R. de Cella contraxit, qui se proxima consanguinitatis linea contingebant, mutato iudicio receptione pecuniæ, tanquam impedimentum evanuerit parentelæ adveniente qui manum judicantis implevit, contractum quem debito justitiæ reprobasti, non erubuisti per injustitiam tibi contrarius approbare (138). In his quidem et aliis quæ de tua conversatione frequenter audivimus nostram non videris patientiam agnovisse, quam in te de gratia multa et speciali habuimus super aliquibus quæ tempore inquisitionis factæ adversus personam tuam videbantur esse probata; sed exspectavimus tunc, et adhuc illius sequentes exemplum qui misericors et miserator existens, peccatoris quærit redditum, et neminem vult perire, misericorditer exspectamus, si forte reversus ad cor, actus tuos reformes in bonum. Tu igitur aperi oculos tuos, et vide quæ feceris, ac tuo commissus examini sic corrigas te ipsum quod non oporteat te sentire dexteram apostolicæ disciplinæ; quia tanto severius tunc delinquentis corrigemus excessus quanto benignius exspectamus longiori tempore corrigendum. Dilectis filiis abbati Nucariensi Turonensis diocesis et subdecano et magistro Stephano de Castro Ayraldi canonico Pictavensibus nostris damus litteras in mandatis ut te ad hoc diligenter ex parte

(138) Vide lib. x, epist. 191. et lib. xiii, epist. 293.

nostra moneant et inducant, et qualiter admonitiones nostras admiseris nobis rescribere non omitant.

Datum Laterani, xvi Kalend. Novembris, pontificatus nostri anno decimo quinto.

Illis scriptum est super hoc.

CLXXXVII.

CONRADO METENSI EPISCOPO, IMPERIALIS, AULÆ CANCELLARIO.

Conceduntur sibi plura privilegia.

(Laterani, xv Kal. Novembris.)

Tanto in hoc tempestatis articulo efficacius nos oportet fratribus et coepiscopis nostris adesse quanto pro sedis apostolicæ reverentia majoribus se pressuris et jacturis exponunt. Eapropter, venerabilis frater in Christo, tuis cupientes necessitatibus providere, auctoritate præsentium tibi personaliter indulgemus ut tuæ malefactores Ecclesiæ, cujuscunque diœcesis, ut ab ipsius et tam clericorum quam laicorum ad ipsam spectantium indebita molestatione desistant, si diœcesani episcopi eos compescere neglexerint requisiti, tu legitima monitione præmissa per censuram ecclesiasticam valeas coercere, quam usque ad satisfactionem condignam volumus et præcipimus; inviolabiliter observari, proviso prudenter ut in hoc prævia ratione procedas. Præterea prohibemus ne Treverensis archiepiscopus inconulto Romano pontifice in te suspensionis vel excommunicationis sententiam jaculetur; ita tamen ut tu ei debitam reverentiam exhibere procures. Nec cuiquam liceat castra tua subicere interdicto, quandiu conquerentibus justitiæ plenitudinem feceris exhiberi. Hanc autem durare volumus indulgentiam dum imminens imperii tempestas duraverit; quia, cessante causa, cessare debet effectus. Nulli ergo, etc., concessionis, etc., usque incursum.

Datum Laterani, xv Kal. Novemb., pontificatus nostri anno decimo quinto.

CLXXXVIII.

NOBILIBUS VIRIS VIVIANO, GAILLARDO, ET ALIIS DOMINIS SCURIENSIS CASTRI.

Eis concedit multa privilegia.

(Laterani, iii Idus Novembris.)

Manifestum est castrum quod Scuria dicitur temporibus sanctæ memoriæ Sylvestri papæ, sicut ex inspectione litterarum antecessoris nostri felicis recordationis Sergii papæ cognovimus, regia liberalitate per manus ejusdem beato Petro quondam fuisse collatum, et a Vediano quondam ejusdem castri domino memorato prædecessori nostro papæ Sergio per innovationem sub annuo censu decem solidorum Raymundensis monetiæ fuisse recognitum et oblatum. Idem etiam castrum Humbertus, Raymundus et Sicardus domini ipsius loci prædecessori nostro beatæ memoriæ papæ Calixto et per manus ipsius beato Petro et sanctæ Romanæ Ecclesiæ recognoverunt et obtulerunt. Nos itaque eorundem

A antecessorum nostrorum Sergii, Calixti, Innocentii et etiam Adriani Romanorum pontificum, qui castrum ipsum ad jus et proprietatem beati Petri pertinens sub apostolicæ sedis protectione ac munimine receperunt, vestigiis inhærentes, præfatum castrum sub beati Petri et nostra protectione suscipimus et præsentis scripti patrocinio communimus, statuentes ut neque comiti, neque alicui personæ facultas sit ipsum castrum auferre, minuere, infestare, vel suis usibus vendicare; sed quietum et integrum vobis in fide catholica et fidelitate apostolica permanentibus, sicut a jam dictis prædecessoribus nostris et a nobis concessum est, sub beati Petri jure ac defensione consistat. Sane si quis vestrum gravius aliquid, quod absit! forte commiserit pro ejus culpa, sicut a præfato prædecessore nostro Alexandro papa statutum est, nisi et alii ejusdem iniquitatis participes fuerint, ipsi et honores eorum minime a divinis interdicanter officiis: quod et de subjectis militibus vestris præcipimus observari. Statuimus etiam ut nulli nisi dominis et hominibus ejusdem castri liceat infra terminos tenimenti vestri castrum ædificare vel munitionem construere. Si qua vero ecclesiastica sæcularisve persona adversus homines ejusdem castri querimoniam deposuerit, apud metropolitanum vestrum (159) vel legatum a latere Romani pontificis destinatum quod justum fuerit experiri procuraret. Nos autem a dilecto filio nobili vero Ademaro uno dominorum ejusdem castri, ad nostram præsentiam accedente, pro ipso castro fidelitatis recepimus juramentum, et ab aliis per manum dilecti filii magistri Petri Marci subdiaconi nostri, olim correctoris litterarum nostrarum, et archidiaconi Forojuliensis, recipi viva voce mandamus. Si quis igitur clericus sive laicus temere, quod absit! adversus ista venire tentaverit, secundo tertiove commonitus si non satisfactione congrua emendaverit, honoris et officii sui patiat periculum, aut excommunicationis ultione plectatur. Qui vero conservator exstiterit, omnipotentis Dei ac beatorum Petri et Pauli apostolorum ejus gratiam consequatur.

Datum Laterani, iii Idus Novembris, pontificatus nostri anno decimo quinto.

CLXXXIX.

CONSULIBUS ET POPULO MEDIOLANENSIBUS, SPIRITUM, CONSILII SANIORIS.

Redarguuntur de quibusdam excessibus

(Laterani, xii Kal. Novembris.)

Cum illam recolimus exuberantiam charitatis et gratiæ specialis qua sedes apostolica Mediolanensem ab antiquo dilexit et extulit civitatem, quaque nos specialiter eam fuimus hactenus amplectati, cumque illum reverentiæ ac devotionis fervorem quem civitas eadem ad apostolicam sedem et personam nostram usque ad hæc habuit tempora cogitamus, meditantibus quantum utraque per rei-

(159) In bulla ipsa additur aut episcopum Carcassonensem. Exstat in archivo episcopi Albiensis.

quam in negotiis suis proficere consuevit, vehementer angimur et turbamur, ita ut sit nobis tristitia magna et dolor continuus cordi nostro, eo quod dum hujus unitatis vinculum vestra rumpitur imprudentia, hæc prorsus in contrarium cernimus esse versa, in tantum ut vobis devotionem pristinam subtrahentibus imo erigentibus vos temere ad injuriam, non modo gratiam vobis subtrahere, verum etiam accingi compellamur ad pœnam, ad quam non sine magno dolore, Deo teste, procedimus, cum præteritis vestris obsequiis et præsentibus, quibus lacessimur, injuriis concertatione quadam in pectore nostro sibi adinvicem occursantibus, hæc mentem nostram infringant interdum ad veniam, illæ vero econtra provocent ad vindictam, quam alienam non esse ab apostolicis viris manifeste demonstrat Apostolus, qui ad ulciscendam omnem inobedientiam, sicut ipso testante didicimus promptus erat. Licet autem fateamur vos non parva nobis et apostolicæ sedi obsequia præstitisse, beneficia tamen quæ recepistis ab ea ipsis minora obsequiis non fuerunt. Quare si vos illa spiritualis devotio qua cuncti fideles apostolicam sedem reverende suspiciunt non induceret, temporalis saltem prudentia, qua præcipue pollere solebatis, inducere vos deberet ne pro quodam reprobo et ingrato (140), imo Deo et hominibus odioso, qui nunquam nisi mala pro bonis retribuît, quique, cum impii non dimidiant dies suos, cras forte sicut pulvis quem projicit ventus a facie terræ aliquo turbine auferetur e medio, eos qui pertinaciter ruituro adhæserint tracturus secum pariter in ruinam, opponeretis vos Ecclesiæ matri vestræ, adversus quam prævalere non poterunt portæ mortis; cum eam Dominus super se petra stabili firmitate fundaverit, et usque ad consummationem sæculi cum eadem promiserit se mansurum. Timemus autem, et utinam vos etiam timeretis, ne in vobis impletum sit quod legitur in Propheta: *Excæca cor populi hujus, et aures ejus aggravata, et oculos ejus claude, ne forte videat oculis suis, et auribus suis audiat, et corde suo intelligat, et convertatur, et sanem eum (Isai. vi).*

Vobis enim videtur Dominus miscuisse calicem vertiginis et soporis, ut erretis in cunctis vestris operibus, contra Dominum consilia cogitantes, quæ procul dubio requibitis stabilire; quia non est consilium, non est sapientia, non est prudentia contra Deum. Licet autem multipliciter contra vos divinæ majestatis oculos provocetis, in tribus tamen præcipue thesaurizatis vobis confusionem et iram in die revelationis justi judicii magni Dei, et in præsentem non solum nos, quibus Petri gladius est commissus, ut vindictam in nationibus et increpantes in populis faciamus, verum etiam cunctos Christianæ fidei zelatores ad vestrum et vestræ civitatis excidium incitatis. Primo enim cum Scriptura præcipiat capi vulpeculas quæ dominicam volunt vineam demoliri,

A hæreticos scilicet, qui ob dolositates multiples vulpium nomine designantur, vos spiritibus attendentes erroris, facti estis hæreticæ pravitalis præcipui defensores. Nec solum vulpeculas memoratas non capitis, verum usque adeo fovetis et defenditis easdem ut apud vos mutatæ sint de vulpibus in leones et de locustis in equos ad prælium præparatos; dum, vobis faventibus, doctrinæ suæ fermentum publice prædicare non metuunt, et in messem Dominicam jam non occulte zizania seminare non præsumunt. Unde cum de aliis mundi partibus à zelatoribus fidei expelluntur, ad civitatem vestram quasi quamdam erroris sentinam confugiant, ubi pro religione suscipitur quidquid discordare a fide catholica demonstratur. Porro iidem felle draconis vobis in aureo Babylonis calice propinato inebriant adeo mentes vestras ut Mediolanensem Ecclesiam matrem vestram, quæ divina vobis exhibens sacramenta genuerat vos in hæreditatem æternam, irreverenter et impie concultantes, eam in servitutis opprobrium deducere studeatis, sancientes impie contra eam pessima instituta, eamque duris angaris affligentes, ut nunc apud vos longe pejoris conditionis existat quam olim populus Israelis sub Pharaone fuerat in Ægypto. Postremo a devotione apostolicæ sedis, cujus nomen reverendum est etiam apud gentes quæ Dominum non noverunt, vos penitus subtraxistis. Imo sicut filii alieni manifeste vos opposuistis eidem, et eam vobis contrariam posuistis, facti graves utique vobis ipsis, dum per hoc eum vobis reddidistis offensum qui eam super omnem terram principatum voluit obtinere. Ecce funiculus triplex, qui difficile rumpitur; et utinam vos illum vel eum difficultate rumpatis, ut aliquando possitis dicere cum Propheta: *Luqueus contritus est, et nos liberati sumus (Psal. cxxiii).* Verum vos de die in diem magis ac magis in eo pedes vestros irretire nitimini, qui, quasi aliæ quas nobis intuleratis injuriæ non sufficerent, nuper cum dilecti filii cives Papienses charissimum in Christo filium nostrum Fredericum Siciliæ regem illustrem de nostro mandato conducerent, imo jam conduxissent et recessissent ab eo, vos offensam cumulantes offensæ, rupto vinculo fœderis atque pacis quæ olim procurante priore Camaldulensi a nobis propter hoc specialiter destinato inter vos et eosdem celebrata exstitit et juramento firmata, abjecta denique reverentia nostra prorsus, qui per legatum nostrum, qui nostram in partibus illis representat personam, præsentem eramus, dictos cives nequiter invasistis, et quosdam eorum, utpote qui bellum non suspicantes in pace fuerant imparati, cepistis et detinentis captivos, ipsos indecenter, ut dicitur, et inhumane tractantes. In quò licet ipsi quidem gravamina sentiant, nos tamen dissimulare non possumus injuriam esse nostram.

Nec vos excusare potestis, tanquam ad hoc inducti

(140) Id est, Othone, ut patet ex calce hujus epistolæ.

fuertis ex debito fidelitatis quo præfato reprobo teneamini, cum ab ejus fidelitate sitis per constitutionem canonicam et denuntiationem apostolicam absoluti; quoniam ei qui Deo et Ecclesiæ fidem non servat, fidelitas servanda non est a communione fidelium separato. Quanquam ergo merita vestra non exigant ut vos paterna revocare dulcedine studeamus, cum sit vester furor adeo contumax et indignatio vestra dura ut non fovenda oleo, sed potius urenda canterio videatur, quia tamen pater paternum nequit affectum deponere, licet provocatus a filiis et offensus, universitatem vestram adhuc etiam commendam duximus et observandam in Domino, per apostolica vobis scripta districte præcipiendo mandantes quatenus expulsis hæreticis manifestis et reformatis quæ contra Mediolanensem Ecclesiam attentastis, redeuntes ad sacrosanctam Romanam Ecclesiam matrem vestram, et tot offensarum injuriis aliquo devotienis indicio redimentes, si qua remansit in vobis devotionis scintillula in præsentis, si ullam habetis præteritorum memoriam, si denique apud nos spem aliquam vobis reservare cupitis in futurum, nobis cives restituatis jam dictos, imo nos ipsos dimittatis in ipsis, ut per hoc animus noster efficiatur proclivior ad dandam vobis pœnitentibus super aliis indulgentiam, et vobis detur fiducia plenior ad petendam. Alioquin noveritis nos excommunicationis sententiam in vos, consules et consiliarios vestros ac alios hujus iniquitatis actores a legato nostro, licet ex alia causa simili astricti sint vinculo, promulgatam auctoritate apostolica roborare ac dare universis episcopis Lombardiæ firmiter in præceptis ut eam candelis accensis, et pulsatis campanis, singulis diebus Dominicis et festivis faciant singuli per suas diœceses publicari, dantes nihilominus charissimo in Christo filio nostro Philippo regi Francorum illustri et aliis Galliarum ac Italiæ principibus et baronibus nec non universis Lombardiæ civibus, in mandatis ut nullum vobiscum faciant colloquium vel contractum, nec præsumentes aliquem vestrum in potestatem assumere vel rectorem, res mercatorum vestrorum et vestras, ubicunque fuerint inventæ, detineant et faciant delineri, et solvi vobis debita non permittant, cum sit dignum et justum ut qui non sinitis alios requiescere, apud eos non possitis requiem invenire.

Ut autem metropolis vestra obedientiam, quam vos superiori vestro subtrahitis, in sibi subditis non inveniat, universis episcopis eidem subjectis metropoli nostris damus litteris in præceptis ut in pœnam vestram ipsi omnem obedientiam et reverentiam subtrahentes, eidem in aliquo non intendant. Denique cum non solum honore metropolitico, sed etiam pontificali vos reddatis indignos, quoniam ad præsens generale concilium commode convocare non possumus, per Januensem, Graden-

A sem, Remensem, Senonensem, Rothomagensem, Turonensem, Bituricensem et Burdegalensem provincias dirigimus scripta nostra, ut habito super his archiepiscoporum et episcoporum, quos propter hoc congregari mandamus, consilio, in tanto negotio cum maturitate debita procedamus.

Ad ultimum pro certo noveritis quod clamor, qui de vobis super facto hæreticæ pravitate ascendit, adeo concussit aures et animos populorum ut clamatum fuerit jam frequenter quatenus sicut eos in Provinciam misimus ad pestem hujusmodi extirpandam, sic eosdem Christi caractere insignitos ad exterminium terræ vestræ in suorum remissionem peccaminum transmittamus. Unde vobis est merito formidandum ne is qui civitati sanctæ Hierusalem, ejus provocatus iniquitatibus, non pepercit, super vestris vos disponat malitiis visitare, cum peccatorum vestrorum turris procul dubio ascenderit jam in cœlum. Nec vos decipiat magnificentia cordis vestri, ut nostra hæc verba, quæ non absque mentis dolore proferimus, deliramenta putetis, in virtute vestra et multitudine gloriantes; sed potius cogitetis quod Domino exercituum nulla potest resistere multitudo: qui, ut exempla testamenti veteris taceamus, sicut in Provincia nuper hæreticos et in Hispania fidelium exercitui tam mirabiliter quam misericorditer innumeros dignatus est subdere Agarenos (141), sic potens est vestram ad nihilum deducere civitatem. Inspiret ergo Dominus vobis consilium salutare, ne inducatis vos ipsos in illum necessitatis articulum quod mox frustra clamantes exaudire denique non possimus, et sit sera pœnitentia post ruinam.

Datum Laterani, xii Kalen. Novembris, pontificatus nostri anno decimo quinto.

Scriptum est in eundem fere modum illis omnibus super hoc. In eundem fere modum archiepiscopo Remensi scriptum est et suffraganeis ejus usque civitatem. Quocirca monemus atque præcipimus quatenus convenientes in unum, et habito super iis diligenti tractatu, vestrum nobis consilium rescribatis.

(142) *In eundem fere modum scriptum est populo Alexandrino, usque spiritum consilii sanioris. Cum illam recolimus, etc., usque convertatur et sanem eum.* Cum enim nuper paterna vos curaverimus benignitate monere ut a sequela Othonis et ejus sequacium penitus recedentes, ad devotionem rediretis Ecclesiæ matris vestræ, alioquin privilegiis vobis ab eadem concessis sciretis vos perpetuo spoliandos, cum propter ingratitude vitium libertus in servitutis compedem revocetur, vos monitis nostris prorsus contraria facientes, offensam cumulastis offensæ, et injuriam injuriæ addidistis, contra dilectos filios cives Papienses, quibus ecclesiasticæ unitati, sicut lucis filiis, adhærentibus adhærere pro nostra reverentia deberetis, insurgere præsumentes. Cum igitur ex utraque parte fuerint qui-

(141) Vide supra, epist. 182, 183.

(142) Vide supra, epist. 158.

dam capti, volentes, sicut ad nostrum officium spectat, ut suæ parti restituantur utrique, universitatem vestram monemus attentius et rogamus, sub debito fidelitatis quo nobis tenemini vobis districte præcipiendo mandantes quatenus si qua remansit in vobis devotionis scintillula in præsentia, si ullam habetis præteritorum memoriam, si denique apud nos spem aliquam vobis reservare cupitis in futuro, ad sinum Ecclesiæ matris vestræ humiliter redeuntes, concives suos sine difficultate restituatis eisdem, vestros ab eis mutuo recepturi, ita ut plena fiat restitutio hinc et inde, mandatum nostrum taliter adimplentes ut vobis offensas vestras hoc devotionis indicio redimentibus, nobis fiat proclivior animus ad dandam super aliis veniam, et vobis detur fiducia plenior ad petendam. Alioquin, si super præmissis de cætero inobedientes nobis et rebelles fueritis, noveritis nos venerabili fratri nostro episcopo et archidiacono Parmensibus nostris dare litteris in mandatis ut unionem Ecclesiæ Aquensis et vestræ nostra fulti auctoritate dissolvant (145), vestramque terram pontificali dignitate denuntient perpetuo esse privatam. Quod si nec sic vestra poterit rebellio edomari, manum apostolicam alias super vos taliter aggravare curabimus quod eam abbreviatam non esse, vexatione intellectum dante auditui, cognoscetis.

Datum Laterani, iv Kalend. Novembris pontificatus nostri anno decimo quinto.

CXC.

EPISCOPO PARMENSI (144).

Dispensat super cognatione.

(Laterani, ii Kal. Novembris.)

Joanne laico et G. muliere in tertio affinitatis gradu distantibus, idem Joannes volens filiam ipsius G. natam (145) ex secundis nuptiis ducere in uxorem, ac timens ne hujusmodi copula alicui posset calumniæ subjacere, nobis humiliter supplicavit ut pro bono pacis (146), quam ex eorum matrimonio asserit proventuram, eandem ducendi sibi licentiam (147) concedere dignaremur. Quocirca mandamus quatenus, si aliud impedimentum canonicum (148) non obsistit, ipsis licentiam tribuas contrahendi.

Datum Laterani, ii Kalend. Novembris, pontificatus nostri anno quinto decimo.

CXCI.

EPISCOPO GEBENNENSI, ET VIENNENSI SACRISTÆ.

Respondet ad eorum consulta.

(Laterani, xiii Kal. Januarii.)

(149) Inquisitionis negotium quam de venerabili

(145) Vide tom. IV *Italiae sacræ*, pag. 447 et seqq.

(144) *Parmensi*, in Lombardia sub ditione serenissimi ducis Farnesii, qui fidelitatis juramento sanctæ sedi apostolicæ, feudi dominæ, obstrictus est.

(145) *Natam*, quæ est affinis Joannis in quarto gradu.

(146) *Pro bono pacis* quam nobis Christus reliquit priusquam nube assumeretur. Idem dicendum si grave scandalum imminet c. *Quia*, De consang.

A fratre nostro episcopo et canonicis Valentinensibus vobis commisimus faciendam sine conscientie scrupulo exsequi cupientes, apostolico petiistis oraculo edoceri utrum eorum publicanda sint dicta et nomina quos interrogari contingit, prout de testibus in publicis causis fieri consuevit, an sola dicta eorundem publicari sufficiat (150), cum idem episcopus et canonici manifeste sciant qui fuerint inquisiti, et utrum contra dicta eadem debeant exceptiones seu replicationes admitti, cum contra personas dicentium admittantur. Ad quod breviter respondemus, non solum dicta, sed etiam ipsa nomina, ut quid a quo sit dictum appareat, publicanda, et exceptiones seu replicationes legitimas admittendas, ne per suppressionem nominum infamandi, per exceptionum vero exclusionem deponendi falsam audacia præbeatur. Secundo quæstis quid a vobis sit statuendum si contra quempiam per inquisitionem probatum fuerit tale crimen quod deponeret accusatum criminaliter et convictum. In quo quidem duximus distinguendum, utrum videlicet tale crimen contingat adversus aliquem inveniri quod ordinis executionem suscepti aut retentionem beneficii etiam post peractam pœnitentiam impediret, puta si homicidium commisisset, vel adeptus esset ordinem aut beneficium vitio Simonie: quo casu erit sicut in accusationis iudicio procedendum. Alioquin secundum personæ merita et qualitatem excessus pœnam poterit judicantis discretio moderari. Tertiæ dubitationis articulus continebat utrum, cum duo vel tres jurati affirmant alium crimen aliquod eisdem videntibus commisisse, de quo tamen aliqua infamia non laborat, aliquam illi pœnam infligere debeatis, et utrum ad petitionem quorundam quasdam schedulas vobis occulte tradentium infamationem episcopi continentes sit ad inquisitionem eorum quæ in ipsis continentur schedulis procedendum, et an fides eorum dictis debeat adhiberi qui post juramentum interrogati secreto utrum sint eorum de quibus inquiritur inimici, respondent quod non diligunt illos, vel directe inimicos se asserunt eorundem, aut etiam ante juramentum id publice confitentur, nullas tamen inimicitiarum causas probabiles ostendentes.

D Ad hæc autem pariter respondemus nullum esse pro crimine super quo aliqua non laborat infamia, seu clamosa insinuatio non præcessit, propter dicta hujusmodi puniendum, quinimo super hoc depositiones contra eum recipi non debere, cum inquisitio fieri debeat solummodo super illis de quibus clamores aliqui præcesserunt, nec ad petitionem et affinit.

(147) *Licentiam*: indulgentiam c. *Quod*, eod. tit., quoniam prohibitio copulæ conjugalis quarto gradu restringitur cap. penult. eod. tit. eaque de causa divortii sententia promulgatur.

(148) *Canonicum* ut in c. *Super eo*, eod. tit. Vide infra lib. xiii, epist. 10.

(149) Cap. *Inquisitionis*, De accusat.

(150) In quart. coll. additur, *nominibus tacitis*.

eeram qui libellum infamationis porrigunt in occulto procedendum esse ad inquisitionem super contentis ibidem criminibus faciendam, aut etiam adversus eos contra quos sit inquisitio fidem dictis adhibendam illorum qui post juramentum vel ante tacite vel expresse inimicos se asserunt eorumdem, nisi forsitan ante juramentum in fraudem id facere præsumantur. Quæsisit præterea quid statui debeat si nihil per certam scientiam, sed tantum per famam et eorum qui fuerint inquisiti credulitatem juratam contigerit inveniri (151), utrum ne aliquis super eo crimine reputari debeat infamatus de quo ipsum duo vel tres aut plures dixerint infamatum, licet de ipso nihil sinistrum in publico audiatur. Ad quod est nostra responsio (152), quod propter famam et deponentium credulitatem duntaxat non erit ad depositionis sententiam procedendum, sed infamato canonica poterit indici purgatio secundum arbitrium judicantis, qui propter dicta paucorum eum infamatum reputare non debet cujus apud bonos et graves læsa opinio non existit. Tu denique, frater episcope, super te ipso et credito tibi grege taliter vigilare procures, extirpando vitia et plantando virtutes, ut in novissimo districti examinis die coram tremendo iudice, qui reddet unicuique juxta opera sua, dignam possis reddere rationem.

Datum Laterani, XIII Kal. Januarii, pontificatus nostri anno quinto decimo.

CXCH.

EPISCOPO ET ABBATI SANCTI VEDASTI ATREBATENSIS, ET MAGISTRO H. DE ATREBATO CANONICO ATREBATENSI.

Confirmatur quædam sententia.

(Laterani, XIV Kal. Januarii.)

Accedens ad nostram præsentiam dilectus filius magister A. venerabilis fratris nostri Noviomensis episcopi procurator, vir providus et discretus, proposuit coram nobis quod, cum olim causam quæ inter eundem episcopum ex parte una et dilectos filios capitulum Ecclesiæ Sancti Quintini Noviomensis diocesis, super subjectione ipsius Ecclesiæ, quam idem episcopus asserit diocæsano sibi jure subesse, ac propter hoc ipsum capitulum ad obediendum ei ut episcopo proprio in sententiis interdicti et aliis debere compelli, ex altera vertitur, lite prius in nostra præsentia contestata, vobis, frater episcope, et dilectis filiis abbati Sancti Vedasti Atrebatensis ac magistro scholarum Tornacensi duxerimus committendam, vos, quia pars capituli jurisdictionem vestram eludere ac processum impedire iudicii frivolis exceptionibus super contestatione litis oppositis nitebatur, ipsum capitulum pro sua contumacia interdicti sententiæ subiectis: quam cum iidem temere violarent, petebat episcopi procurator ut faceremus eandem firmiter observari, violatores ipsius pœna canonica percellentes, ut in eis pœna cresceret in quibus crevisse

(151) Sequens vox deest in codice S. Remigii Rem.

(152) Cod. S. Remigii: Ad quæ etiam certa re-

contumaciam asserebat. Procurator autem ejusdem capituli litem fuisse contestatam inficiens ex adverso respondit quod, cum tu, frater episcope, ac fili abbas, se conjudice tertio excusante, exceptiones legitimas pro sua parte propositas nolletis admittere, tanquam ab evidenti gravamine ad sedem fuit apostolicam pro ipso capitulo appellatum. Unde prædictam dicebat sententiam penitus nullam esse, nec etiam sententiæ nomen habere mereri, cum præter rationabilium exceptionum et legitimæ appellationis obstaculum fuerit promulgata. Propter quod humiliter supplicabat eandem irritam nuntiari. Auditis igitur et intellectis iis et aliis quæ fuere proposita coram nobis, pronuntiavimus litem per procuratores partium alia vice propter idem negotium nostro conspectui præsentatos fuisse legitime contestatam, et decernentes appellationem ad sedem apostolicam super hoc interpositam ex parte supradicti capituli non tenere, præfatam interdicti sententiam duximus approbandam, ipsius violationem nostræ reservando censuræ, si forsitan eam dictum capitulum non servavit; teque, fili magister H., subrogato loco prænominati magistri scholarum, eandem causam vobis committimus terminandam, per apostolica scripta mandantes quatenus ex parte capituli supradicti quod juri pareat sufficienti cautione recepta, memoratam interdicti sententiam relaxetis, et in aliis juxta formam prioris nostri mandati ratione prævia procedentes, causam ipsam, si de partium processerit voluntate, sine canonico terminetis. Alioquin eam sufficienter instructam ad nostram præsentiam remittatis, præfigentes partibus terminum competentem quo nostro se conspectui repræsentent justam, dante Domino, sententiam recepturæ. Quod si non omnes, etc., duo vestrum, etc. Vos denique, frater episcope, et fili abbas, etc.

Datum Laterani, XIV Kal. Januarii, pontificatus nostri anno decimo quinto.

CXCIII.

PRÆLIACENSI CISTERCIENSIS ORDINIS ET SANCTÆ COLUMBÆ ET SANCTI SATYRI ABBATIBUS SENONENSIS ET BITURICENSIS DIOECESUM.

Ejusdem argumenti cum epistola 144.

(Laterani, XIV Kal. Januarii.)

Cum olim grandes et graves, deformes et enormes injuriæ quas Gaufridus tunc prior et conventus monasterii de Charitate dilecto filio Cluniacensi abbati dicebantur temere irrogasse seriatim fuissent expositæ coram nobis, nos eisdem in apostolicis litteris per ordinem comprehensis, venerabilibus fratribus nostris Trecensi et Meldensi episcopis ac dilecto filio Latiniacensi abbati per ipsas dedimus litteras in præceptis ut ad locum ipsum personaliter accedentes, et inquirentes super iis plenius veritatem, si rem invenirent taliter se habere, latam propter hoc in dictum Gaufridum depositionis a regimine prioratus sententiam auctoritate apostolica confirmatio est.

mantes, et approbantes nihilominus substitutionem A de Willelmo in ipsius loci priorem et damnationem sigillorum eorundem Gaufridi ac conventus per diffinitores generalis capituli factam, excommunicationis sententiam in jam dictum Gaufridum ac ejus complices promulgatam ab ipsis facerent usque ad satisfactionem condignam firmiter observari, contradictores quoslibet aut rebelles, sive monachi sive clerici seu laici essent, per censuram ecclesiasticam appellatione postposita compescendo. Cum igitur iidem iudices ad prædictum monasterium accessissent mandatum apostolicum impleturi, monachi loci ejusdem, sicut nuper Elias monachus et magister Guido procuratores Cluniacenses in nostro auditorio recitarunt, ipsis januas monasterii, quemadmodum abbati Cluniacensi fecerant, obserantes, eosdem ingredi nullatenus permiserunt. Ipsi vero mandatum nostrum exsequi cupientes, in villa ipsius loci curaverunt super propositis inquirere sollicite veritatem; et cum plene constitisset eisdem præfatos monachos ea quæ de ipsis nobis insinuata fuerant et graviora etiam commisisse, dictam depositionis sententiam ac substitutionem prioris, damnationem etiam sigillorum, appellatione cujusdam qui se pro conventus procuratore gerebat reputata frivola, confirmarunt, excommunicationis sententiam in sæpe dictum Gaufridum ac ejus complices promulgatam præcipientes firmiter observari. Sed ipsis divina nihilominus officia celebrantibus, iidem iudices attendentes quod per districtio- C nematicam eorum emollire duritiam non valebant, charissimum in Christo filium nostrum Philippum regem Francorum illustrem per suas litteras rogarunt ut nobilem virum comitem Nivernensem, qui dictos monachos in hujusmodi fovere malitia videbatur, ab ipsorum injusto favore compescens, regali potentia insolentiam comprimeret eorundem.

Cum ergo idem rex præfato comiti præcepisset ut substituto priori temporalia faciendi assignari, dictos monachos in sua ulterius malitia non foveret, ac idem mandatum differret regium adimplere, rex zelo justitiæ ac fervore nostræ devotionis accensus, contra dictum comitem, cujus fulti potentia monachi memerati latis auctoritate nostra sententiis temere obviabant, præcepit exercitum congregari: D cujus metu licet temporalia dicto priori per præfatum comitem fuerint assignata; monachi tamen in sua nihilominus contumacia persistentes, tam ipsi priori quam Cluniacensi abbati debitam exhibere obedientiam contradicunt. Unde nobis humiliter supplicarunt ut ad rebellionem hujusmodi edomandam apostolicam manum apponere dignaremur. Pro monachis vero de Charitate fuit a Joanne et Nicolao monachis procuratoribus eorundem ex adverso responsum quod jam dictis sententiis in eorum priorem et ipsos post appellationem ad nos legitime interpositam promulgatis, Cluniacenses nuntii prævenientes terminum qui fuerat ad prosequendam appellationem præfixus, nostras ad præfatos iudices

litteras impetrarunt, multis expressis mendaciis, et suppresso quod ipsi episcopi, nostro non expectato mandato, quod in litteris continebatur eidem jamdudum auctoritate propria fuerant exsecuti. Licet autem dicti prior et monachi non solum suspectos haberent iudices memoratos, verum etiam manifestos adversarios reputarent, pro reverentia tamen apostolicæ sedis ipsos in monasterio cum moderato numero sociorum benigne ac devote recipere voluerunt. Sed quia ipsis a pluribus fuerat nuntiatum quod abbas et monachi Cluniacenses, qui non parva multitudine stipati advenerant, monasterium per violentiam decreverant occupare, iidem volentes hujusmodi obviare periculo, præfatis iudicibus humiliter supplicarunt et obtinuerunt ab eis ut in eorum ecclesia Sancti Petri sita juxta idem monasterium convenirent.

Partibus igitur ibidem in eorum præsentia constitutis, monachorum proposuit procurator quod dicti iudices litterarum nostrarum auctoritate procedere non debebant; quia si nobis reseratum fuisset eosdem quod mandabamus in ipsis auctoritate jam esse propria exsecutos, causam nullatenus commissemus eisdem. Unde cum impetratores ipsarum talem suppresserint veritatem qua expressa jam dictas litteras ad ipsos minime impetrassent, eis non erat auctoritate illarum ullatenus procedendum, præsertim cum ejusdem monasterii nuntii propter hoc dudum ad sedem apostolicam accessissent; opponens nihilominus alias exceptiones legiti- C mas, et multiplices contra eos causas suspicionis allegans, ad quas probandas arbitros postulavit instanter, quibus, contempto jure canonico pariter et civili, sibi penitus denegatis, nostram audientiam appellavit, personas et bona monasterii sæpedicti apostolicæ protectioni supponens. Sed iidem nihilominus uno eodemque die ad receptionem et publicationem testium, deliberationem consilii et decisionem negotii temere properantes, quod per abbatem et diffinitores prædictos factum exstiterat pro suæ voluntatis libito confirmarunt. Ad hæc apostolici mandati finibus non contenti, cum comitem supradictum ad oppressionem monasterii, utpote qui processus iniquitatem noverat, inculcatis precibus et præceptis inducere nequivissent, ad regem se convertere prædictum, et regiam puritatem circumvenire multipliciter præsumpserunt, suggerentes eidem veritati contraria, et ipsum quasi ex parte nostra precibus onerantes. Qui credens eosdem accensus zelo justitiæ sic instare, comiti memorato præcepit ut substituto W. prædicta temporalia faceret assignari. Sed viris peritis, quorum consilium idem comes accedens Parisius sollicite requisivit, processum iudicum prædictorum exstitisse iniquum, concorditer respondentibus, eodemque comite propter hoc mandatum regium exsequi differente, rex ipsorum iudicum et Cluniacensis abbatis suggestionibus iterum circumventus, contra comitem sæpedictum præcepit exercitum congregari; et sic co-

mes vi metuque compulsus ad monasterium accessit cum regio marescalco circa mandatum regis quam propriam voluntatem et conscientiam expleturus. Monachi vero subito visa multitudine armatorum conterriti, se vestibus ecclesiasticis induerunt, et sic induti occurrerunt ad monasterii portas, opposcentes armatis imagines crucifixi et reverendas sanctorum reliquias, ac ipsum Christi corpus sanctissimum obtendentes, ac ex parte Dei et nostra prohibentes eisdem ne monasterium apostolicæ protectioni suppositum præsumerent violare.

Qui licet primo facinus exhorruerint, postea tamen per alium competentiore aditum calcata reverentia irrumpentes, sacras ecclesiæ valvas ausu nefario confregerunt, et insano tumultu singula perscrutantes, præfato W. assignaverunt granarium, cellarium, dormitorium et officinas monasterii universas, fratres loci ejusdem vix in oratorio claustrum, quo stupefacti confugerant, relinquentes, ubi necessariis nova eis inhumanitate subtractis, et prohibito ne quisquam ipsis audeat aliquid ministrare, in tantæ sunt necessitatis articulo constituti ut ad vitæ sustentamentum non habeant nisi quod quidam boni viri eisdem misericordia moti furtim porrigunt per fenestras. Unde nobis fuit ex parte ipsorum humiliter supplicatum ut tam gravi calamitati et calamitoso gravamini secundum consuetam apostolicæ sedis clementiam succurrere dignaremur. Nos igitur iis et aliis quæ a partibus fuere proposita plenius intellectis, quia manifeste cognovimus prædictos iudices perperam processisse, cum, ut exceptiones alias taceamus, causam nullatenus commissemus eisdem si nobis revelatum fuisset quod ea quæ per ipsos exsequenda mandavimus auctoritate propria publice denuntiaverant per dioceses suas et districte mandaverant observari, unde occasione rescripti per talem subreptionem obtenti nequaquam procedere debuissent, quia etiam fines nostri excedentes mandati, brachii sæcularis auxilium invocarunt, dum eorum ad nos appellatione pendente partes super ipsorum processu in nostro auditorio litigabant, cum etiam graviter posset impediri ecclesiastica utilitas et libertas, si quolibet iudice imperito forsitan aut etiam malitiose temere jaculante sententiam, rex seu quicumque alius princeps ad ecclesiastica bona manum extenderet, quasi eandem executioni sententiam mandaturus, ac etiam ex hoc grave posset inter sacerdotium atque regnum scandalum generari, quidquid ab eisdem iudicibus taliter factum est vel ab aliis per studium eorundem, de fratrum nostrorum consilio irritum decrevimus et inane.

Verum quia per expressam confessionem monachorum de Charitate nobis constituit evidenter Cluniacensem abbatem possessionem instituendi ac destituendi pro suæ libito voluntatis in monasterio de Charitate priores, et corrigendi ac ordinandi quæ corrigenda vel ordinanda vidisset, per viginti annos, licet ipsi monachi de Charitate eandem

A usurpatam asserant, habuisse, nos exigente justitia, sibi ejusdem possessionis commodum conservantes, tam destitutionem dicti Gaufridi a regimine prioratus quam substitutionem præfati W. et sigillorum damnationem jam dictam, excommunicationis quoque sententiam quam in eundem Gaufridum et ejus complices idem abbas propter rebellionem hujusmodi promulgavit, auctoritate apostolica duximus confirmandas. Ideoque monemus quatenus præmissa destitutionis et institutionis ac damnationis sigillorum sententias facientes per censuram ecclesiasticam sublato appellationis obstaculo firmiter observari, ac thesaurum, privilegia, libros, chartas et universa ecclesiastica ornamenta, a quibuscunque alienata fuerint vel subtracta, monasterio restitui memorato, dicto abbati ex parte nostra firmiter injungatis ut possessionibus et aliis quibus monachi memorati per dictos comitem et mareschalcum seu quoscunque alios spoliati fuerunt, eorum priori ac ipsis plenarie restitutis, eisdem beneficium absolutionis impendant, et paterna ipsos benignitate pertractet, ac possessiones alienatas in enormem ejusdem monasterii læsionem ad jus et proprietatem ipsius secundum formam in nostris litteris comprehensam, juxta quod in nostra præsentia ejus monachi anno præterito promiserunt, studeat revocare. Cæterum si dicti prior et monachi de charitate omnes, vel major aut sanior pars eorum, super libertate monasterii sui de jure voluerint experiri, nos eos benigne, cum requisiti fuerimus, audiemus, sicut videbimus expedire. Taliter autem satagat ipse abbas pacificare ac reformare statum monasterii memorati, conservando rationes et immunitates ipsius, ne nos propter ejus negligentiam aut insolentiam compellamur de ipso monasterio aliud ordinare. Quod si non omnes, etc., duo vestrum, etc. Vos denique, filii abbates, etc.

Datum Laterani, xiv Kalend. Januarii, pontificatus nostri anno decimo quinto

CXCIV.

NOBILI MULIERI MATHILDÆ QUONDAM UXORI PHILIPPI COMITIS FLANDRENSIS.

Jus patronatus concedit, præbendarum collationem negat.

(Laterani, ii Ncn. Januarii.)

Etsi precibus tuis favorem præstare secundum Deum benevolum intendamus, eas tamen quas repellit justitia nos admittere non debemus, cum ejus locum qui justus est et justitiam diligit, licet immeriti, teneamus in terris. Oblata quidem nobis ex tua parte petitio continebat quod, cum in quodam loco tui dotalitii, Nepa nomine, ad honorem Dei ecclesiam fundare proponas et de bonis tuis sic plena manu dotare quod canonicis qui Deo ibidem pro tempore servient necessaria vitæ non desint, jus patronatus et præbendarum collationem in ea tibi ac successoribus tuis reservari petebas. Quorum primum admittimus. Secundum vero non duximus concedendum, cum tuæ non expediat salutem

concedi. Quia cum ex devotione te asseras assumpsisse propositum in loco prædicto ecclesiam construendi, acquies eo plus animæ quo minus in ea corpori reservabis. Unde devotionem tuam exhortamur in Domino quatenus illud perficere studeas quod ad tuam salutem et ecclesiasticam pertinere dignoscitur honestatem.

Datum Laterani, II Nonas Januarii, pontificatus nostri anno quinto decimo.

CXCIV.

EPISCOPO TERVISINO.

Ei concedit administrationem temporalium.

(Laterani, XI Idus Januarii.)

(153) Licet venerabilis frater noster episcopus Cremonensis apostolicæ sedis legatus te ab administratione temporalium propter dilapidationis suspicionem duxerit suspendendum, quia tamen mandatum ipsius nondum ad te pervenisse proponitur, præsentium tibi auctoritate concedimus ut, donec super hoc mandatum recipias episcopi memorati, dummodo non impedias quo minus idem ad te pervenire mandatum, Ecclesiæ tuæ negotia fideliter administres; fraternitati tuæ nihilominus injungentes quatenus contra Guertium et quoslibet alios possessionum ejusdem Ecclesiæ invasores pro ipsarum defensione te opponas efficaciter et prudenter. Tu denique, frater episcope, super te ipso, etc.

Datum Laterani, VI Idus Januarii, pontificatus nostri anno quinto decimo.

CXVI.

ABBATI SANCYI REMIGII, H. ARCHIDIACONO ET MAGISTRO G. CANONICO REMENSIBUS.

De electione episcopi Virdunensis

(Laterani, XIII Kal. Januarii.)

(154) Constitutis in nostra præsentia dilecto filio Anselmo abbate Sanctæ Mariæ de Stanno Præmonstratensis ordinis procuratore venerabilis fratris nostri Virdunensis episcopi ex parte una, et magistris H. et G. canonicis Ecclesiæ Virdunensis ex altera, pro parte fuit episcopi propositum coram nobis quod, cum causam quæ inter eundem episcopum super electione ipsius et dictos canonicos ac A. eorum consocium vertebatur venerabili fratri nostro Meldensi episcopo et suis conjudicibus sub certa forma duxerimus committendam, ac coram eisdem judicibus in negotio procederetur eodem, quibusdam viris religiosis interponentibus partes suas ut ad honorem Dei et utilitatem Ecclesiæ Virdunensis inter eos posset concordia reformari, honorum virorum consilio habito, salva in omnibus apostolicæ sedis auctoritate, in venerabiles fratres nostros Catalaunensem, Lingonensem et Trecensem episcopos ac dilectum filium abbatem Trium-Fontium compromiserint juramento interposito sub hac forma, videlicet quod ea quæ super illo negotio dicti episcopi cum abbate simul et concorditer usque ad festum Purificationis statuerent, ipsæ partes firmiter ob-

(153) Vide infra, epist. 197, et lib. XVI, epist. 19 400.

A servarent, ita tamen si usque ad festum Pentecostes quod illi decernerent impleretur, alioquin liceret litigantibus ad causæ munimenta reverti, episcopi vero et abbas jamdicti procedere noluerunt quousque intellexerunt nostro speciali responso nos in patientia sustinere ut juxta quod in eos fuerat a partibus compromissum, dummodo nihil penitus attentaretur contra Deum et canonicas sanctiones, in negotio procederent supradicto. Qui tandem concorditer decreverunt ut in episcopatu Virdunensi episcopus remaneret ac magistrum I. de Vitreio usque ad festum Pentecostes in spiritualibus assumeret adiutorem. Sed licet illum diligentissime requisitum episcopus habere non possit, cum alium idoneum recipere sit paratus, petebat procurator ejusdem ut quod præfati episcopi cum abbate decreverant dignaremur apostolico munimine roborare.

B Ad hæc vero dicti canonici responderunt præscriptum compromissum minime tenuisse, quia sicut de famoso delicto vel ea re de qua publicum est judicium constitutum non est eundem ad arbitrium secundum legalia instituta, sic et in hujusmodi spiritualibus de jure, non potuit in arbitros compromitti qui minus idoneum nec per dispensationis gratiam tolerare nec amovere per rigorem justitiæ potuissent, cum ista in talibus sedes apostolica sibi specialiter reservavit. Allegabant præterea quod, etiamsi compromissio tenuisset, cum tamen arbitrium infra diem præfixum latum non fuerit nec constituto tempore adimpletum, conditione non existente apposita, stare arbitrio minime tenebantur; præsertim cum fuerit, ut dicebant, evidenter iniquum, eo quod cum in talento scientiæ specialiter debeat Domino negotiari prælatus, ac nimium patiatur litteraturæ defectum episcopus supradictus, aliisque de causis electio ejus caruerit robore firmitatis, eum sub spe auxilii alieni, coadjutoris videlicet, in honore ac onere pastoralis officii tolerari et Deo fuit contrarium et honestati ecclesiasticæ inimicum. Pro tertio quidem socio adjecerunt ipsum nec arbitros compromisisse prædictos, nec ratum ipsorum arbitrium habuisse, cujus ad minus nomine procuratores existentes ipsius, dicta testium quæ memorati Meldensis episcopus et sui conjudices ad sedem apostolicam destinarant publicari petebant, ut idem posset negotium in nostra præsentia terminari.

D Pars autem adversa respondit quod hæc causa, licet spiritualis existeret, satis tamen canonicè potuit per dictorum, ordinationem decidi, quos non ut arbitros, sed pacis provisores, viris religiosis mediantibus elegerunt; qui approbare poterant electionem ac consecrationem episcopi cui nihil obviabat de canonicis institutis, et etiamsi forte minus idoneum invenissent, tacite reprobare, mandantes eidem sub debito præstiti juramenti ut cedendi licentiam a sede apostolica postularet. Diem

(154) Vide lib. II, epist. 161.

quoque prædictorum ordinationi præfixum dicebat A fuisse de voluntate partium prorogatum eo ipso quod suspendi processum negotii voluerunt, donec super eo sedem apostolicam ordinatores consulere præfati: quod infra diem statutum fieri non valebat; præsertim cum utraque pars etiam post terminum instanter petierit a provisoribus antedictis ut ordinationis suæ beneplacitum promulgarent. Ex eo autem quod ordinatum ab illis de coadjutore præfato non fuit impletum tempore quo debuit adimpleri, proponebat idem procurator nullum episcopo præjudicium generari, quod nec fuit in mora nec aliqua negligentia laboravit, dans operam juxta posse ut memoratum assumeret adiutorem. Unde cum verisimile minime videatur ut partes ad id quod suæ possibilitatis fines excederet se intellexerint obligare, nec imputari debeat voluntas alterius ei cui propria voluntas non defuit, quoad ipsum pro impleto debebat haberi, ad instar ejus qui ea conditione institutus est hæres, si dederit decem, quo dare parato, si accipere nolit cui jussus est solvere, habetur conditio pro impleta; nec per hoc quod ei provisos est coadjutor, insufficiens quoad scientiam esse probatur: sed cum propter imminentis temporis tempestatem oporteat eum mundanis necessitatibus occupari, ac per hoc minus sufficiat spiritualium sollicitudinem exercere, quod per seipsum non poterat, utile videbatur et erat ut per alium expediret, cum et Apostolus coadjutorem suum asserat fuisse Clementem, qui tamen ob hoc non præsumitur insufficiens exstitisse. Quare petebat C episcopi procurator imponi adversæ parti silentium, ne per contentiones hujusmodi fatigaretur diutius Ecclesia Viridunensis; ad ejus commodum et quietem ut plene dissensiones et jurgia sedarentur, quæ tunc eidem Ecclesiæ imminebant, pars habuit utraque respectum tempore compromissi, sicut ab ipsis accepimus in nostra præsentia constitutis.

Auditis igitur iis et aliis quæ fuere proposita coram nobis, sic duximus providendum, ut vos, quibus in hac parte vices nostras committimus, inquiretis diligentissime veritatem, et si vobis constiterit quod ex ea causa et in eo casu provisos fuit eidem episcopo coadjutor ex qua et in quo dari debuit secundum Deum et canonicas sanctiones, utpote si forte D pro senectutis defectu vel perturbatione temporis, ut dictum est, seu alio impedimento consimili præpeditus sufficere non possit ad plenum laboribus officii pastoralis, et operam diligentem infra tempus statutum impendit ut provisos sibi assumeret adiutorem, ac tertius prædictorum canonicorum consocius compromisit in provisos præfatos, seu ratum habuerit vel adhuc ratum velit habere quod ordinatum est ab eisdem, adhibito ipsi episcopo prædicto magistro I. vel alio viro idoneo loco superscripti magistri, ordinationem faciatis prædictam auctoritate apostolica firmiter observari, contradi-

ctores per censuram ecclesiasticam appellatione postposita compescendo. Quod si per eundem stetit episcopum quo minus coaccesserit ei deputatus adjutor, seu tertius prædictorum canonicorum in provisos non compromisit eosdem, nec ordinationem ipsorum ratam habuit nec velit habere, cum ejusdem etiam nomine in eodem negotio sit processum, vos auditis et examinatis depositionibus testium quos supradicti Meldensis episcopus et sui conjudices receperunt, et intellectis hinc inde propositis, habentes præ oculis solum Deum, causam sine canonico appellatione postposita terminetis. Cæterum si non ex ea causa et in eo casu de coadjutore fuit episcopo memorato provisos ex qua et in quo secundum Deum et instituta canonica debuit provideri, ut si competentis litteraturæ defectum, B cujus sufficientia specialiter exigitur in prælato, vel aliud impedimentum canonicum idem episcopus patitur, in quibus casibus vel similibus, etiam prædictis tacentibus, de nostro procederemus officio contra ipsum, vos, cum animal cæcum vel claudum Deo non sit secundum legis testimonium offerendum, ipsum appellatione cessante ab ejus sanctuario depellatis, facientes Ecclesiæ Viridunensi de persona idonea per electionem canonicam provocari. Quod si non omnes, etc., duo vestrum, etc. Tu denique, fili abbas, super te ipso et credito tibi grege taliter vigilare procures, extirpando vitia, et plantando virtutes, ut in novissimo districti examinis die coram tremendo iudice, qui reddet unicuique secundum opera sua, dignam possis reddere rationem.

Datum Laterani, xiii Kal. Januarii, pontificatus nostri anno decimo quinto.

CXCVII.

MAGISTRO MAXIMO NOTARIO NOSTRO, ET VENTURÆ
THESAURARIO VERONENSI, SUBDIACONIS NOSTRIS,
ET PRIMICERIO GRADENSI.

De negotio episcopi Tervisini.

(Laterani, iii Non. Januarii.)

(155) Venerabilis frater noster episcopus Cremonensis apostolicæ sedis legatus olim apostolatus nostro insinuare curavit, quibusdam publicis scriptis nobis ad suæ insinuationis assertionem transmissis, quod idem inquisitionem dudum a bonæ memoriae Gerardo Albanensi electo super dilapidatione ac aliis de quibus infamatus erat venerabilis frater noster episcopus Tervisinus inceptam juxta commissæ sibi legationis officium prosecutus, per idoneos testes didicerat manifeste quod, cum idem episcopus Tervisinam Ecclesiam octo millium et quadringentarum librarum oneratam debito invenisset, idem debitum ipsum plusquam totidem librarum millibus ampliarat, quanquam... tria millia librarum ex alienatis possessionibus et collecta quam fecit in clericos habuisset, præter tria librarum millia quæ de proventibus episcopatus percepe-

(155)- Vide supra, epist. 195.

rat annuatim, et octingentas libras quas de quodam A receperat molendino alienato in enormem ipsius Ecclesie læsionem. Propter quod idem legatus ipsum habens de dilapidatione suspectum, eundem a temporalium administratione suspendit, quibusdam collationibus præbendarum et institutionibus quas in Tervisina Ecclesia de filiis excommunicatorum et aliis personis minus idoneis eundem asserebat illicite attentasse penitus irritatis. Unde nos eidem legato nostris dedimus litteris in mandatis ut ea quæ provide super suspensione ipsius episcopi et institutionum hujusmodi cassatione statuerat faciens firmiter observari, super aliis locum et terminum assignaret eidem episcopo competentem; in quo, tributa sibi copia defendendi, diligenter audiret quæ coram ipso duceret proponenda, et quod canonicum B esset nostra decerneret auctoritate suffultus. Si vero idem episcopus ad nos forsitan duceret appellandum, ei terminum ad appellationem præfigeret prosequendam, totius negotii seriem et processum nobis fideliter rescripturus. Quod si appellationem emissam idem episcopus infra terminum sibi præfixum persequi forte negligeret, idem legatus in negotio ipso appellatione remota procederet prævia ratione. Nuper autem idem episcopus ad apostolicam sedem accedens in nostra proposuit præsentia constitutus se ab eodem legato fuisse multipliciter et injuste gravatum; qui cum super objectis eidem plena fuisset inquisitio facta per dictum Albanensem electum, per quam ipse legatus sufficienter instrui potuisset, C idem inimicorum ejus instantiæ plus debito acquiescens, ad inquisitionem de novo contra eundem episcopum faciendam post appellationem ad nos legitime interpositam pro sua voluntate processit, personis ad ejusdem accusationem admissis quibus super iis de quibus coram ipso legato infamare nitentantur eundem impositum fuerat olim silentium per iudices a sede apostolica delegatos, et receptis nihilominus quibusdam ad testimonium contra eum merito suspectis eidem et alias jure a testimonio repellendis. Ipsa quoque inquisitio eodem absente in loco sibi suspecto, utpote in quo erat inimicorum ejus potentia et frequentia, facta fuit, inquisitoribus in partem alteram adeo declinantibus ut dicta D testium quæ pro ipso facere videbantur aut omnino non scriberent, aut scribentes mutatione aliqua depravarent. Unde nobis idem episcopus humiliter supplicavit ut ipsius legati processum tanquam iniquum penitus revocantes, negotiam ipsum personis suspicionem carentibus, Guertio ejus et Ecclesie suæ, ut asserit, persecutore notissimo aliisque personis merito suspectis eidem tam a testimonio quam accusatione, diffamatione vel denuntiatione repulsis, committere dignaremur.

Quoniam igitur ab ipsius episcopi justis querelis et precibus auditum avertere nec possumus nec debemus, quos susceptæ servitutis officium debitores constituit universis, mandamus quatenus assignatis eidem episcopo loco et termino competenti, et vo-

catis qui propter hoc fuerint evocandi, plenam ipsi episcopo defendendi copiam tribuatis, et facientes exhiberi vobis inquisitionem factam per præfatum Albanensem electum, tam ipsam quam illam quam fieri fecit supradictus episcopus Cremonensis examinetis perspicaciter et prudenter, et quæ super præmissis et aliis coram vobis proposita fuerint plenius intellectis, ad canonicam sententiam proferendam, si de ipsius episcopi voluntate fuerit, remoto appellationis obstaculo procedatis. Quod si forte idem episcopus nostrum maluerit subire iudicium, sub sigillis vestris transmittatis nobis fideliter totius negotii seriem et processum, ut de vultu nostro procedat iudicium æquitatis. Quia vero legatus eundem episcopum habens de dilapidatione suspectum, ipsum, ut dictum est, a temporalium administratione suspendit, nos episcopatu pariter et episcopo paterna volentes sollicitudine providere, mandamus quatenus interim eandem administrationem aliquibus de capitulo Ecclesie Tervisinae utilibus et idoneis ad hoc auctoritate apostolica committatis, qui proventus episcopales et alia colligentes fideliter et servantes, necessarias et moderatas expensas de ipsis proventibus episcopo sine difficultate ministrent, omnem omnino alienationis speciem interdicientes eisdem; recepto ab eis super hoc corporaliter juramento. Si vero dictus Guertius aut soror ejus possessiones seu alia bona Ecclesie Tervisinae temere occupavit, vos ad restitutionem earum per censuram ecclesiasticam appellatione remota veritate cognita compellatis. Quod si non omnes, etc., duo vestrum, etc.

Datum Laterani, III Nonas Januarii, pontificatus nostri anno decimo quinto.

CXCVIII.

PISTORIENSI EPISCOPO.

Confirmat consuetudinem quamdam Ecclesie Pisanæ.
(Laterani, II Non. Januarii.)

Venerabilis frater noster Pisanus archiepiscopus per suas nobis litteras intimavit quod in ejus Ecclesia fuit ab antiquis temporibus observatum ut nullus in canonicum reciperetur ejusdem nisi prius ecclesiis, si quas haberet in Pisana diocesi, resignatis, ut per hoc subtracta eis evagandi materia, quasi necessitate interposita residendi, sedula ipsi Ecclesie obsequia exhiberent. Nunc autem canonici ejusdem Ecclesie quærentes quæ sua sunt, non quæ Christi, per amicos suos ambitiose procurant ut ad ecclesias quas in præfata diocesi vacare contingit contra dictam consuetudinem eligantur. Propter quod Pisana Ecclesia debitis obsequiis defraudatur, et erga eam populi devotio refrigescit. Unde nobis humiliter supplicavit ut V. Pisano canonico, qui nuper est in plebanum Ecclesie Calcensis electus, super eadem silentium imponentes, præfatum consuetudinem observari firmiter faceremus; præsertim cum ex Ecclesie Pisanæ proventibus ejusdem canonici valeant congrue sustentari. Quocirca mandamus quatenus sollicite de consuetudine inquirens

præfata, si eandem fuisse talem constiterit, et Ecclesiæ memoratæ proventus ad congruam provisionem canonicorum sufficiunt prædictorum, præcipiens eandem consuetudinem inviolabiliter observari, jam dicto canonico super plebe jam dicta perpetuum silentium sublato appellationis impedimento imponas. Testes autem qui fuerint nominati, etc. Tu denique, frater episcopo, etc.

Datum Laterani, II Non. Januarii, pontificatus nostri anno decimo quinto.

CXCIX.

EPISCOPO MELDENSIS, SANCTI PHARONIS MELDENSIS ET DE LATINIACO PARISIENSIS DIOECESUM ABBATIBUS.

Adversus fraudem Crucesignatorum.

(Laterani, Non. Januarii.)

Insinuante Mathilda nobili muliere, quondam uxore inclytæ recordationis Philippi comitis Flandrensium, nos accepisse noscatis quod, cum H. mercator in nundinis Insulæ a quibusdam suis creditoribus super debitis traheretur in causam, res suas de mandato judicum ejusdem loci detentas petiit in pace dimitti, asserens in eodem foro se juri per omnia pariturum. Cumque respondere cœpisset sub examine Scabinorum, et uni satisfecerit creditori, ut instantiam eluderet alterius debitum non modicum exigentis, signum crucis vesti, non menti, latenter affixit, nitens ob hoc judicio se subtrahere inchoato. Justitarius autem, ne dolus illius legi loci ejusdem servatæ diutius ac juramento firmatæ fraudem pareret in posterum, et ipse de sua malitia commodum reportaret in alterius detrimentum, ipsum modo detinuit consueto, suoque tradidit creditori vinculis astringendum, ut bene detentus redderet quod fugitivus nisus fuerat asportare. Cujus facti occasione venerabilis frater noster Remensis archiepiscopus memoratum locum supposuit interdicto, personam præfate nobilis excommunicari totamque terram illius interdicti præcipiens nisi prænominatum H. de sui creditoris manibus eriperet violenter. Propter quod eadem nobilis ad apostolicæ sedis recurrens auxilium, a nobis in hoc suæ provideri justitiæ postulavit; maxime cum nihil habeat, sicut dicit, in diocesi archiepiscopi memorati. Nolentes autem quod eadem nobilis sui juris dispendium patiatur, discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus quatenus, cum ipsa se asserat nihil habere in Remensi diocesi ratione cujus præfati archiepiscopi debeat jurisdictioni subesse, nisi per appellationem fuerit ad eum causa delata vel exstiterit delegatus, cum legatus non fuerit, tam interdicti quam excommunicationis sententias supradictas cognita veritate, appellatione remota, denuntietis penitus esse nullas. Alioquin ab eadem nobili quod juri pareat idonea cautione recepta, easdem sententias relaxetis, injuncto nobili memoratæ quod de jure videritis injungendum. Super aliis vero, vocatis qui fuerint evocandi, et auditis hinc inde propositis, quod justum fuerit appellatione postposita statuentes, sic occurratis

A malitiis quod salva justitia nec lædatur immunitas cruce signatis indulta, nec immunitatis beneficium ad iniquitatis defensionem trahatur ab aliquo in alterius læsionem. Nullis litteris veritati et justitiæ præjudicantibus a sede apostolica impetratis. Quod si non omnes, etc., tu, frater episcopo, cum eorum altero, etc.

Datum Laterani, Nonis Januarii, pontificatus nostri anno quinto decimo.

CC.

ARCHIDIACONO GRANDENSI, ET ARCHIPRESBYTERO CAPITIS AGERIS CLUGIENSIS DIOECESIS.

Ei confirmatur plebanatus de Rivoalto.

(Laterani, IV Non. Januarii.)

B Supplicavit nobis dilectus filius Petrus Pino subdiaconus noster canonicus Sancti Marci ut, cum venerabilis frater noster episcopus Cremonensis apostolicæ sedis legatus plebanatum ecclesiæ Sancti Joannis de Rivoalto, cujus donatio ad nos erat secundum statuta Lateranensis concilii devoluta, canonice sibi duxerit concedendum, concessionem ipsam apostolico dignaremur munimine roborare. Ideoque discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus quatenus plebanatum ipsum ei, sicut justum fuerit, confirmantes, faciatis ab eo pacifice possideri, contradictores, si qui fuerint, vel rebelles per censuram ecclesiasticam sublato appellationis obstaculo, mediante justitia, compescendo.

C Datum Laterani, IV Non. Januarii, pontificatus nostri anno quinto decimo.

CCI.

ABBATI SANCTI FELICIS ET ARCHIPRESBYTERO CAPITIS AGERIS TORCELLANÆ ET CLUGIENSIS DIOECESUM.

Similis argumenti.

(Laterani, IV Non. Januarii.)

D Significavit nobis... archidiaconus Gradensis, quod cum plebanatus ecclesiæ Sancti Apollinaris de Venetiis tanto tempore vacavisset quod secundum Lateranensis statuta concilii ad nos ejus erat donatio devoluta, venerabilis frater noster episcopus Cremonensis, apostolicæ sedis legatus, attendens redditus archidiaconatus ejusdem pene penitus esse nullos, plebanatum præfatum sibi legationis auctoritate concessit. Unde nobis humiliter supplicavit ut concessionem eandem apostolico dignaremur munimine roborare. Ideoque discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus quatenus vocatis qui fuerint evocandi, et inquisita plenius et cognita veritate, si redditus archidiaconatus ejusdem adeo esse inveneritis tenues et exiles quod non possit de ipsis dictus archidiaconus congrue sustentari, plebanatum prædictum eidem, sicut justum fuerit, confirmetis, et faciatis ipsum pacifica ejusdem possessione gaudere, contradictores, si qui fuerint, per censuram ecclesiasticam appellatione postposita compescentes. Tu denique, fili abbas, etc.

Datum Laterani, IV Non. Januarii, pontificatus nostri anno decimo quinto.

CCII.

MORINENSI EPISCOPO.

Adversus eos qui abutuntur privilegio clericali.

(Laterani, v Idus Januarii.)

(156) Contingit interdum quod dum clericali caractere insigniti ad turpia lucra divertunt et sæcularibus negotiis se immiscent, clericale nomen abominabile redditur cordibus infirmorum. Sane, sicut accepimus insinuantibus nobili viro comite Flandrensi ac nobili muliere Mathilda relicta quondam Philippi Flandrensis comitis, in diœcesi tua quidam existunt quï nec in modo tonsuræ nec in vestium forma nec in qualitate negotiorum de clerico quidquam ostendunt, ad pœnæ subterfugium se clericos exhibentes; quia, cum super excessibus quos sæculari luxu committunt ad publica judicia pertrahuntur, circumcisis crinibus, ut possint circumvenire vindictam, se pro clericis repræsentant, clericalis fori privilegium labiis allegantes, qui factis paulo ante negaverant clericatum; dumque repentina tonsura pœnas eludunt quas intonsi perversis actibus meruerunt, per impunitatis fiduciam nutritur in eis audacia delinquendi, et dum impune delinquent, quibusdam efficiuntur in scandalum et aliis in exemplum. Unde quia privilegium meretur amittere qui permissa sibi abutitur potestate, ac frustra legis auxilium invocat qui committit in legem, volumus et mandamus ut tales, si tertio a te commoniti seipsos contempserint emendare, illius efficiantur immunitatis expertes quæ pro clericorum tutela et laicorum violentia coercenda noscitur instituta. Tu denique, frater episcopo, etc.

Datum Laterani, v Idus Januarii, pontificatus nostri anno decimo quinto.

In eundem modum scriptum est [Atrebatensi epi-

(156) Cap. *Contingit*, De sent. excomm.

(157) *Capellæ ducis* Odonis sive Otthonis IV de quo supra epistola 5, lib. xiv, qui Innocentio sedente, Burgundiæ imperabat. Vulgo Sancta capella dicitur, in qua sacratissimæ Eucharistiæ miraculis claræ divinum palladium florentissimum, liliorum regnum protegit, de qua Innocentius noster in c. *Cum capella*, De privileg. Chassaneus De gloria mundi, parte xii, considerat. 63.

(158) Vide infra epist. 205.

(159) *Christianitatis Divionensis* decanus Sancti Joannis Baptistæ, sed et hodierna die Viri aliquot Divionenses Christianitatis antiquo nomine (ut in hac epistola), compellantur. A pluribus divorum templis Divio noscitur nuncupatum, in Vita divi Gregorii episcopi Lingonensis ex vet. c. ms., biblit. S. Benigni.

(160) *Matisconensi* suffraganeo archiepiscopi, Lugdunensis.

(161) *Testimonium*. Primum dubium super hujusmodi testimonio moveri potest in hunc modum: Monachi sine juramenti exhibitione testes esse non possunt in c. *Tuis*, De testibus, ex regula l. jurjurandi C. eod. tit. Secundo objici potest [testibus non testimoniis aut tabellis credendum esse l. testium, § *Idem divus*, eod. tit., sed dicendum istud obtinere in judicio non extra judicium, ut in hac epistola, in cujus explanatione testimonium, attestationem non de re aliqua circumscriptam dispositionem ut in jure accipere debemus.

A scopo. In eundem modum scriptum est Tornacensi episcopo.

CCIII.

ABBATI ET PRIORI CISTERCIENSIBUS, ET DECANO CAPPELLÆ DUCIS DIVIONENSIS (157), CABILONENSIS ET LINGONENSIS DIOECESUM.

Scribitur pro decano Divionensi.

(Laterani, Idibus Januarii.)

(158) Dilectus filius I. decanus Christianitatis Divionensis (159) in nostra proposuit præsentia constitutus quod cum olim L. I. et H. canonicis capellæ ducis Divionensis Lingonensis diœcesis, non ad correctionem, sed potius ad infamationem ipsius, nobis quædam denuntiantibus contra ipsum, venerabili fratri nostro Matisconensi (160) episcopo et suis conjudicibus dederimus in mandatis ut vocatis qui essent propter hoc evocandi, quod invenirent super objectis per suas nobis litteras intimarent, partibus in ipsorum præsentia constitutis, et eodem inficiante decano quod denuntiationem ipsam monitio charitativa præcesserit, et firmiter asserente prædictos canonicos factæ denuntiationis tempore inimicos ejus et æmulos exstitisse, tandem fuit ad sedem apostolicam appellatum: cujus appellationi memorati judices detulerunt. Idem vero decanus quorundam religiosorum litteras repræsentans, qui de vita et conversatione ipsius laudabile testimonium (161) perhibebant, nobis humiliter supplicavit ut occurrere adversariorum suorum malitiæ ac laboribus ejus finem imponere dignaremur. Nolentes autem ipsum indebite fatigari, discretionis vestræ per apostolica scripta mandamus quatenus, si denuntiatores præfati monitionem (162) charitativam præmississe super objectis probare nequiverint, aut decanus ipse docuerit illos suos exstitisse denuntiationis (163) tempore inimicos (164), eundem ab

(162) *Monitionem* quæ dicitur fraterna correctio; c. *Licet*, De Simonia, et præmittitur priusquam aliquis per censuram ecclesiasticam compellatur c. 4, De treuga et pace, etc. *Grande* De suppl. neglig. prælat. in 6.

(163) *Denuntiationis*: inscriptionis l. in senatus-consulto, § qui post ad SC. Turpill. hinc inscriptionum libelli l. ex lege, § penult. ad leg. Jul. *De adult.* vinculum inscriptionis l. ult. c. *De accus. et in-script.* Γραφή κατηγορίας apud Harmenopulum lib. i, tit. 2, § 40; syngrapha calumniæ a Symmacho lib. v, epist. 63; βιβλίον αἰτιάσεως in basilicis et perperam Theophilus in § Tripli de action. apud Justin. ubi restituendum πρὸ βιβλίου αἰτήσεων, non αἰτιάσεων, scilicet in libello conventionis W. GG. Isidori elogium textum malorum dictorum, quod notoriam dicunt, et alibi elogium, ordo criminum. Vide in hanc rem Symmachum lib. x, epist. ult. et ea quæ docte pro more suo animadvertit Franciscus Juretus et Hincmar. epist. 7, c. 5 et 6, ubi repetit vetus scholion Aniani ad l. xv concessum *De accus. et in-script.* C. Theodos. posteriori sæculo solemnibus non adhibitis denuntiationem dixere ut hic, delationem Symmachus lib. xx, epist. 7, nominationem. D. Augustinus *De pœnit. medic.* c. 3, et abiit in desuetudinem formula inscriptionis, nisi in crimine falsi ex constitutione regia.

(164) *Inimicos*, ne innocentiae puritas confusa succumbat dicto c. *Licet*.

illorum denuntiatione, sublato appellationis obstaculo, absolvatis (165). Alioquin in eodem negotio juxta priorum continentiam litterarum appellatione remota ratione prævia procedatis. Quod si non omnes, etc., duo vestrum, etc., tu denique, fili abbas, super te ipso, etc.

Datum Laterani, Idibus Januarii, pontificatus nostri anno quinto decimo.

CCIV.

ILLUSTRI REGI CYPRI.

De electione episcopi Nicosiensis.
(Laterani, Idibus Januarii.)

(166) In litteris nobis ex parte tua per dilectum filium archidiaconum Famagustanum exhibitis querbaris venerabilem fratrem nostrum patriarcham Jerosolymitanum apostolicæ sedis legatum electionem de thesaurario Nicosiensis Ecclesiæ secundum antiquam consuetudinem celebratam pro suæ voluntatis arbitrio irritasse. Sed si electionis ipsius merita et dicti patriarchæ judicium, non in commotione spiritus, sed quiete, ad rationis detulisses examen et sanæ conscientie testimonium produxisses, approbasses utique de jure processum ejusdem, quem per injuriam nisus es reprobare, nec laborasses ad talem prosilire querelam per quam adversus te ipsum formasti tacite quæstionem, uno eodemque libello constitutus actor et reus. Quia dum non contentus iis quæ Cæsaris esse debent, ad ea quæ Dei sunt manus extendis, actionem contra libertatem Ecclesiæ intentando, de calumnia te reum exhibes apud Deum, super ingratitude nihilominus reconventum, eo quod Ecclesiam, quæ te per sacramentum baptismi, solutis vinculis servitutis quibus morti peccati tenebaris astrictus, in libertatem salutis eripuit et regeneraverit ad vitam, in duram et asperam redigere niteris servitute; cum absurdum sit et ingratum ut matrem filius et sponsam regis cœlestis rex terrenus ancillet, in terra præsertim quæ funiculus Domini hæreditatis existit. Ecce Nicosiensem Ecclesiam tam duræ conditionis subicere jugo laboras quod ei non pateris per electionem canonicam de persona idonea provideri, ejusdem canonicis eligendi necessitatem indicens illum quem de duobus tibi nominandis ab ipsis tu primo duxeris eligendum. Sed si carnale conjugium liberas exigit contrahentium voluntates, et personis sæcularibus ad contrahendum legitimis absoluti consensus non est interdicta libertas, ridiculosum est et probrosum ut Ecclesia compellatur alterius contrahere voluntate, ac spirituale conjugium de arbitrio pendeat laicali. Porro, sicut accepimus, tanquam ad privilegium et auctoritatem istius excessus inducis usurpatam a quibusdam tuis prædecessoribus et obrentam hactenus corruptelam, quasi sicut et in jura sic et in injuriam succedere deberes eisdem, si eam ipsi forsitan inferebant. In quo quia diuturnitas

(165) Absolvatis. Exc. 1 *De exceptionibus.*

(166) Vide infra, epist. 206.

A temporis non minuit peccatum, sed auget, peccati vetustas, non rationabilis usus antiquitas allegatur. Cæterum quia hæc nec pati volumus nec dissimulare debemus, præsertim cum tuæ sit salutis contrarium, ut hæc tibi adversus te in novissimo districti examinis die coram tremendo iudice reserventur, serenitatem tuam rogandam duximus et monendam, per apostolica tibi scripta mandantes quatenus Nicosienses canonicos personam idoneam in patrem et episcopum animarum suarum eligere canonice sine qualibet contradictione permittas. Nec credas excellentiæ regiæ aliquid deperire si Regi regum, qui aufert spiritum principum et in regno Cypri te sæcularibus prætulit, sua jura conservans, ecclesiastica non usurpes, quæ ipsi Domino specialiter ascribuntur.

Datum Laterani, Idibus Januarii, pontificatus nostri anno decimo quinto.

CCV.

EPISCOPO ET PRIORI SANCTI PETRI ET ARCHIDIACONO MATISCONENSIBUS.

Scribitur pro decano Divionensi.
(Laterani, xiv Kal. Februarii.)

(167) Ad audientiam nostram dilecto filio I. decano Christianitatis Divionensis significante pervenit quod nonnulli Judæi Eduensis, Lingonensis et Cabilonensis, dioceses super quibusdam debitis, fidejussionibus, et rebus aliis ipsum in sæculari foro convenire nituntur, quanquam paratus existat coram ecclesiastico iudice stare juri. Quocirca discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus quatenus, si est ita, dictum decanum non permittatis super hoc ulterius molestari, quandiu paratus fuerit in foro ecclesiastico respondere. Quod si non omnes, etc., tu, frater episcope, cum eorum altero, etc. Tu denique, frater episcope, super teipso, etc.

Datum Laterani, xiv Kalend. Februarii, pontificatus nostri anno decimo quinto.

CCVI.

CAPITULO NICOSIENSI.

Ejusdem argumenti cum epistola 204.
(Laterani, xviii Kal. Februarii.)

Si carnale conjugium liberas exigit contrahentium voluntates, et personis ad contrahendum legitimis absoluti consensus non est interdicta libertas, durum nimis est et absurdum ut Ecclesia non suo sed alieno iudicio contrahat, et spiritualis contractus conjugii ex arbitrio pendeat laicali. Sane, sicut accepimus ex litteris venerabilis fratris nostri patriarchæ Jerosolymitani apostolicæ sedis legati, cum tractaretis de præficiendo vobis aliquo in pastorem in duos unanimiter convenistis, charissimo in Christo filio nostro illustri regi Cypri primitus nominandos, ut quem ipse prius de illis duobus eligeret, præficeretis vobis in præsulem electione solemnè. Sed cum hoc canonicis obviet institutis et ecclesiasticæ sit contrarium libertati, idem patriarcha

(167) Vide supra, epist. 203.

electionem quam sub tali forma de vestrae thesaurario Ecclesiae celebrastis, non personae, sed electionis vitio, auctoritate nostra irritam nuntiavit. Caeterum, etsi poenam merueritis, cum super haec non sitis immunes a culpa, quos nequit hujusmodi corruptelae non consuetudinis antiquitas excusare, nos tamen de benignitate sedis apostolicae agentes vobiscum misericorditer in hac parte, universitati vestrae per apostolica scripta mandamus quatenus convenientes in unum, et sancti Spiritus gratia, sicut moris est, invocata, in patrem et episcopum animarum vestrarum vobis personam canonicè ac concorditer eligatis, quae prodesse valeat et praesesse, per cujus circumspectionem providam et providentiam circumspectam Nicosiensis Ecclesia, praeviente divina gratia et sequente, salubriter valeat in spiritualibus et temporalibus gubernari: cujus electionem, si vestris volueritis parcere laboribus et expensis, memorato patriarchae ac venerabilibus fratribus nostris Caesariensi archiepiscopo et episcopo Aconensi, quibus super hoc vices nostras committimus, praesentare curetis, ut ipsi, remoto appellationis obstaculo, confirmet vel infirment eandem, secundum quod de jure fuerit faciendum.

Datum Laterani, xviii Kalend. Februarii, pontificatus nostri anno decimo quinto.

In eundem modum scriptum est super hoc eisdem usque temporalibus gubernari. Ideoque fraternitati vestrae per apostolica scripta mandamus quatenus cum praedictum capitulum electionem praedictam vobis curaverint praesentare, vos auctoritate nostra sublato appellationis obstaculo confirmetis vel infirmetis eandem, secundum quod de jure fuerit faciendum. Quod si non omnes, etc.; duo vestrum, etc. Vos denique, fratres patriarcha, archiepiscopo et episcopo, super vobis ipsis, etc.

Datum, ut supra.

CCVII.

PATRIARCHAE ET CAPITULO ANTIOCHENSIS.

Ne quid exigatur pro confirmatione electionis.

(Laterani, xviii Kal. Februarii.)

Quanto Antiochena Ecclesia majori, Domino disponente, praeminet dignitate, tanto vobis est sollicitius providendum ne fieri contingat aliquid in eadem quod alicujus pravitatis exemplo mentes possit corrumpere subditorum, qui ea quae vident fieri a majoribus facile solent trahere in exemplum. Ad nostram siquidem audientiam noveritis pervenisse quod, cum aliquis eligitur in abbatem ecclesiae Sancti Pauli, vos occasione confirmationis, procuracionem extorquetis ab ea trecentorum Byzantium valentiam excedentem. Cum igitur in canonicam non sapiat puritatem, universitati vestrae auctoritate praesentium districtius inhibemus ne procuracionem hujusmodi, nisi vobis alias debeatur, occasione hujusmodi exigere de caetero ullatenus praesumpatis. Tu denique, frater patriarcha, super te ipso, etc.

Datum Laterani, xviii Kal. Februarii, pontificatus nostri anno decimo quinto.

CCVIII.

ILLUSTRI REGI CYPRI.

Ut a Christianorum oppugnatione desistat.

(Laterani, vii Idus Januarii.)

Quantum expediat ut tibi et charissimo in Christo filio nostro regi Hierosolymitano illustri, aliis principibus et baronibus in ultramarinis partibus constitutis sit in Domino cor unum et anima una, ipsa docere te potest circumfrentis barbariae multitudo et innumerorum etiam regum ac populorum exempla, qui leguntur illis succubuisse divisi quibus poterant restitisse conjuncti. Licet in hac parte nequaquam exemplis egeas peregrinis, utpote qui manifeste cognoscis quod inter caetera peccata populi Christiani, quibus exigentibus gentes in haereditatem Domini venientes templum Domini, quod non absque dolore recolimus, polluerunt, plurimum nocuit discordia et contentio quae super principes et magnates ibi consistentes effusa eos fecit in invio aberrare, dum proprias persequentes injurias, injuriarum obliti sunt crucifixi, et per adinventionum suarum malitias divinae majestatis oculos provocantes, illo meruerunt spoliari thesauro in quo solo Apostolus gloriatur, cruce videlicet Domini Jesu Christi. Si enim mandata Domini attendentes in unitatis vinculo perstitissent, facta fuisset eorum pax juxta verbum propheticum sicut flumen. Sed dum vir non curat parcere fratri suo, dum unusquisque carnem sui brachii devorat, dum transgrediuntur leges foedere dissipato, terram maledictio devoravit et habitatoribus ipsius peccantibus, homines pauci relictos sunt in eadem, coram quibus regionem ipsorum devorant alieni; meritoque timendum est ne in iis omnibus nondum sit Domini furor aversus, sed adhuc manus divinae ultionis extenta, cum populus ad percutientem se necdum plene redierit, sed quasi hostis desit, converterit in se manus, ibique Christianus Christianum captivare non dubitet ubi tot principes aliique fideles sua pro defensione nominis Christiani corpora traderunt, imo etiam ubi ipse Christus pro nobis tradidit semetipsum. Ecce enim tu ipse, qui co devotius teneris Regi militare caelesti quo idem tibi majorem contulit potestatem, dilectum filium nobilem virum O. consanguineum dicti regis et quosdam alios vassallos ejusdem, qui Saracenis eos armatis ac igne urgentibus, ad terram tuam quasi tutum Christiani populi receptaculum confugerunt, carcerali custodiae, sicut accepimus, mancipasti, et spreto nomine Christi, quod invocatum est super eos, ipsos tractari facis adeo inhumane ut eis nil videatur prodesse quod effugerint saevitiam barbarorum. Quinimo ipsis ad cumulum doloris accedit, et eorum poenas hoc ipsum non modicum exacerbat, quod ibi repererunt supplicium ubi refugium debuerant invenisse. Ad haec, regnum ipsius, homines suos, qui sibi rebelles existunt, contra eum, ut dici-

tur, manutenendo, perturbas, divinæ legi obviare non metuens, qua quisque id alii facere quod ipse sibi nollet fieri prohibetur.

Quia igitur per hoc inter te ac ipsum regem grave posset non sine populi Christiani periculo et jactura scandalum generari, serenitatem tuam monemus, rogamus et exhortamur in Domino, tibi in remissionem injungimus peccatorum, quatenus dictum O. et alios regis memorati vassallos, quos licet non generatio carnis, baptismi tamen regeneratio efficit tibi fratres, ob reverentiam beati Petri et nostram, imo potius ob ipsius Christi timorem pariter et amorem, a quo nomen tecum accipere meruerunt, liberos abire permittens, ipsius regis hominibus nullum contra eum impendas auxilium vel favorem, quinimo potenter assistas eidem ad jura sua contra perturbatores indebitos defendenda, ut idem ad tuam per hoc amicitiam provocatus, non odiis tecum teneatur contendere, sed obsequiis, ex quibus utique fructus temporales provenire poterunt et æterni. Taliter autem apostolicum audire cures et exaudire mandatum ut te tanquam obedientiæ filium charitatis brachiis fortius amplexantes, preces tuas, si quas aliquando nobis duxeris porrigendas, admittere merito teneamur.

Datum Laterani, vi Idus Januarii, pontificatus nostri anno decimo quinto.

CCIX.

MAGISTRO ET FRATRIBUS MILITIÆ TEMPLI.

De eodem re.

(Laterani, vi Idus Januarii.)

Quantum expediat ut vobis et charissimo in Christo filio nostro regi Hierosolymitano illustri aliisque principibus, etc., usque alieni. Ne igitur vobis in vos ipsos divisis terra eadem, quod absit! amplius desoletur, universitatem vestram monemus, rogamus et exhortamur in Domino, et per apostolica scripta præcipiendo mandamus quatenus regi prædicto contra quoslibet regni sui perturbatores indebitos fideliter et viriliter assistentes, terram ejus et jura sicut vestra propria defendatis, memores quod vestra res agitur paries cum proximus ardet, et dum præfatum nitimini regnum defendere, propriam securitatem noscimini procurare. Nos enim venerabili fratri nostro patriarchæ Hierosolymitano, apostolicæ sedis legato, nostris damus litteris in mandatis ut vos ad id efficaciter moneat et inducat, et si viderit expedire, per censuram ecclesiasticam sublato appellationis impedimento compellat.

Datum Laterani, vi Idus Januarii, pontificatus nostri anno quinto decimo.

In eundem modum scriptum est magistro et fratribus Hierosolymitani Hospitalis. In eundem modum scriptum est comiti Tripolitano.

Super hoc scriptum est patriarchæ Hierosolymitano apostolicæ sedis legato ut eos ad id efficaciter moneat et inducat, et si viderit expedire, per censu-

ram ecclesiasticam sublato appellationis impedimento compellat.

CCX.

PATRIARCHÆ JEROSOLYMITANO APOSTOLICÆ SEDIS
LEGATO ET SUFFRAGANEIS EJUS.*Ut populos in regis fide confirmet.*

(Laterani, v Idus Januarii.)

Quanto ex dissensionibus principum et magnatum Hierosolymitanæ provinciæ graviora sæpius discrimina evenisse conspiciamus, tanto sollicitius quieti ac paci ejusdem intendere affectamus. Ne igitur propter obitum claræ memoriæ... reginæ uxoris charissimi in Christo filii nostri Hierosolymitani regis illustris aut alia quacunque causa regnum ejus, ad cujus regimen vobis postulantibus est assumptus, a quoquam temere perturbetur, ac per hoc contingat scissuras et scandala in eadem provincia generari, universitati vestræ per apostolica scripta mandamus quatenus universos regni fideles ut in ipsius regis et... filia suæ fidelitate firmi stabilesque persistent, sedulis exhortationibus inducentes, rebelles, si qui fuerint, aut alios quoslibet ipsius regis aut regni molestatores indebitos, cum ab eo fueritis requisiti, per censuram ecclesiasticam sublato appellationis obstaculo compescatis. Vos denique, fratres patriarcha et episcopi, super vobis ipsis, etc.

Datum Laterani, v Idus Januarii, pontificatus nostri anno quinto decimo.

CCXI.

ILLUSTRI REGI HIEROSOLYMITANO.

Hortatur eum ad defensionem terræ sanctæ.

(Laterani, v Idus Januarii.)

Venientem ad apostolicam sedem venerabilem fratrem nostrum Sidoniensem episcopum consueta benignitate recepimus, et super obitu claræ memoriæ... reginæ uxoris tuæ nobis nuntiato per ipsum paterno tibi condolentes affectu, ea quæ idem episcopus super tuis ac regni tui negotiis sollicitè ac prudenter, sicut vir providus et fidelis, proposuit coram nobis, quantum decuit curavimus exaudire. Monemus autem serenitatem tuam, rogamus et exhortamur in Domino quatenus sollicitè pensans discrimina et jacturas quas Hierosolymitana provincia ex dissensione regum ac principum consistentium in eadem multoties noscitur incurrisse, ad arma contra Christianos movenda non quibuslibet pertraharis injuriis aut ampliandi regni cupidine inciteris, sed in sapientia vincens malitiam, et de regno cogitans sempiterno, ad ea pro quibus natalis soli dulcedinem reliquisti, defensionem videlicet terræ sanctæ, tota mente diligenter intendas, nec cautelam in prosperis nec constantiam deserens in adversis; sed omni tempore Dominum benedicens, et petens ab eo ut dirigat vias tuas et omnia consilia tua stabiliat in seipso, qui suos non solum a tribulationis angustia liberat, sed etiam in ipsa tribulatione dilatat, ut timentibus Deum omnia cooperentur in bonum, et cum se consumptos pu-

taverint, ut Lucifer oriantur. Nos vero in proposito gerimus et habemus in votis honores tuos et jura tam in cismarinis partibus quam etiam transmari- nis defendere et ad subventionem tuam efficaciter, si desuper datum fuerit, laborare.

Datum Laterani, v Idus Januarii, pontificatus nostri anno quinto decimo.

CCXII.

ARCHIEPISCOPO NARBONENSI APOSTOLICÆ SEDIS LEGATO,
ET EPISCOPO REGENSI, ET MAGISTRO THEDISIO CANO-
NICO JANUENSI.

De reconciliatione comitis Tolosani.

(Laterani, xv Kal. Februarii.)

Etsi resecandæ sint putridæ carnes, ne ad partes sinceræ corruptionis contagium extendatur, sic tamen caute debet et provide manus medentis apponi ut abscidantur ea cautela corrupta quod sincera per improvidentiam non lædantur. Accepimus sane per litteras et nuntios charissimi in Christo filii nostri Petri illustris regis Aragonum quod postquam adversus provinciales hæreticos mandatum apostolicum emanavit, cruce signatis terram ingredientibus vicecomitis Biterrensis, eidem ipsius regis subsidium imploranti tanquam domini specialiter dexteram subtraxit auxilii et omnis consilii remedium denegavit, et ne super hoc Ecclesiæ propositum impediret, elegit tunc quibusdam deesse Catholicis, ne adesse commisit hæreticis videretur. Unde vicecomes prædictus terram perdidit auxilio destitutus, ad ultimum miserabiliter interfectus (168). Tu autem, frater archiepiscopo, ac nobilis vir Simon de Monteforti cruce signatos in terram Tolosani comitis inducentes, non solum loca in quibus habitabant hæretici occupastis, sed ad illas nihilominus terras quæ super hæresi nulla notabantur infamia manus avidas extendistis, et cum ab hominibus terrarum illarum fidelitatis exegeritis juramenta, et terras sustineatis inhabitare prædictas, hæreticos illos existere verisimile non videtur. Dicebant præterea nuntii supradicti quod sic indifferenter aliena contra justitiam minus provide usurpastis quod vix remanserit comiti memorato castrum Montisalbani et civitas Tolosana.

Inter ea vero quæ idem rex sic asseruit occupata, expressis vocabulis designavit terram quam claræ memoriæ Richardus Angliæ in dotem suæ sororis comiti dederat supradicto (169), item terras comitis Fuxensis, comitis Convenarum et Gastonis Bearnensis. Deduxit etiam specialiter in querelam quod tu, frater archiepiscopo ac nobilis memoratus, licet jam dicti tres comites vassalli regis ejusdem existent, ab hominibus terrarum quas iidem amiserant petebatis ut juramentum fidelitatis ex ipsis terris alii exhiberent. Adjecit etiam quod eum de

A prælio Saracenorum obtenta victoria redeuntem comes adiit supradictus (170), expositis damnis ei per cruce signatos illatis, imputabat suorum merito peccatorum quod satisfactionem ejus non admittebat Ecclesia, cum partus existeret facere quæcunque sibi possibile mandarem; et ne solus tantæ confusionis ferret opprobrium, terram, filium et uxorem sororem regis ipsius relinquebat eidem, ut eos, si vellet, defenderet vel permitteret exulare. Sed quia ex hoc confusio sibi non minima immineret, et pœna suos tenere debet actores, nec ultra extendi vindicta quam inveniatur in excedente delictum, humiliter supplicabat Tolosanum comitatum filio memorati comitis reservari, qui nec unquam venit, nec veniet, Deo dante, in hæreticæ pestis errorem.

B Promisit præterea quod tam filium comitis quam etiam comitatum in sua tenebit, quandiu nobis placuerit, potestate, ut circa fidem plenius instrui et moribus faciat melius informari, et Aragonensem totam terram jam dictam committet ut hæreticæ contagionis sordibus penitus expurgatam ad cultum plene reducat fidei orthodoxæ, securitate oblata super iis omnibus observandis quam sedes apostolica decerneret exhibendam. De comite quoque subjunxit quod paratus est agere pœnitentiam de commissis, qualem decreverimus injungendam; sive quod partes adeat transmarinas, sive quod sit in Hispania circa frontariam contra gentis perfidiam Saracenæ. Cæterum quia negotium arduum est, et multa in ea fuit deliberatione processum, ac per Dei gratiam satis est prosperatum, ne de levi, quod absit! deperire valeret quod multis laboribus est patratum, in ipso non debet sine gravi cautela et maturitate procedi. Quocirca mandamus quatenus in loco securo et apio archiepiscoporum, episcoporum, abbatum, comitum, baronum, consulum et rectorum et aliorum virorum prudentum, quos ad hoc necessarios et idoneos esse videritis, concilio convocato (171), et propositis coram eis quæ rex proponit et offert, odio, timore, gratia et amore carnalibus omnino postpositis, quæ super præmissis provisæ et deliberata fuerint in communi, et in quo convenerint omnes, vel pars consilii sanioris, nobis fideliter rescribatis, ut intellecto vestro consilio statuamus quæ secundum Deum viderimus statuenda; cum videatur procul dubio expedire ut hoc modo vel alio dictæ terræ de rectore idoneo consulatur. Quod si non omnes, etc., duo vestrum, etc. Vos denique, fratres archiepiscopo et episcopo, super vobis ipsis, etc.

Datum Laterani, xv Kal. Februarii, pontificatus nostri anno decimo quinto.

(168) Vide lib. XII, epist. 108.

(169) Vide lib. XIII, epist. 74.

(170) Vide supra, epist. 182.

(171) Fuit convocatum apud Vaurum. Vide lib. XVI, epist. 39 et seqq.

CCXIII.

NOBILI VIRO SIMONI COMITI MONTISFORTIS.

Ut restituat ablata vassallis regis Aragonum.

(Laterani, xvi Kal. Februarii.)

(172) Ex parte charissimi in Christo filii nostri Petri (173) illustris regis Aragonum per nuntios ejus fuit propositum coram nobis quod tu convertens in Catholicos manus tuas, quibus suffecisse debuerat in homines hæreticæ pravitatis extendi, per cruce signatorum (174) exercitum ad effusionem justî sanguinis et innocentum injuriam provocatum terras vassallorum regis ipsius, videlicet comitis Fuxensis (175), comitis (176) convenarum (177), et Gastonis Bearnensis (178), in ejus grave præjudicium occupasti; licet in eis nec hæretici aliqui habitarent, nec habitatores earum super hæreticæ pe-

A terras patriarum inhabitare prædictas, eos esse Catholicos tacite confiteris, ut hæreticorum abneges te factorem; vel hæreticos te fovere quodam modo respondes, si legitime occupasse terram illorum alleges. Formabant nihilominus ex eo querimoniam specialem quod, dum rex servitio Jesu Christi contra Saracenos (179) insisteret, et effusioni suum et suorum sanguinem exponeret pro reverentia fidei Christianæ, tu bona vassallorum ejus in propria usurpabas, eoque fortius ad depressionem instabas illorum quo minus rex poterat eis opem suæ protectionis impendere, vires suas expendens contra Saracenæ gentis perfidiam in auxilium populi Christiani. Et cum adhuc rex idem partes suas contra Saracenos intendat armare, ut adversus eos, Deo

B duce, tanto efficacius possit insurgere quanto majori quoad alios quiete gaudebit, in pace sibi restitui per sedem apostolicam quæ vassallorum ejus existerant postulabat. Nolentes igitur ipsum suo jure (180)

(172) Vide lib. xvi, epist. 48.

(173) Petri, de quo supra epist. 4, lib. xiv. Petrus Valsern., c. 66.

(174) *Cruce signatorum*, signatis in Francia ad vindicandam Dei nostri injuriam tot fidelium millibus et signandis, idem Petrus c. 43, Guaguinus lib. vi, ubi Milone lego, non Gallone, qui fuit Innocentii legatus.(175) *Fuxensis*. Raymundus Rogerius, cui successit Rogerius Bernardus sextus comes, de quo Petrus Valsern., c. 50.(176) *Comitis*. Bernardi qui Bernardum de Ponte monomachiae et duelli solitario congressu ex S. C. Parisiensi, fortuna duce, prostravit in veteri stylo parlam. parte 1, cap. De duello, § 29.(177) *Convenarum*. Garunnos populos vocat Caesar De bello Gall. quorum cunabula reperies apud D. Hieronymum epist. 2 adversus Vigilantium.(178) *Gastoner a Bearno*, Bearnensis Petrus Valsern., c. 56. Bearnenses autem nominantur Vaccates Caesari eod. lib. quos Joannes Rossetus notis in eundem existimat esse Vasates; sed melius si Vaccates dixeris, quos Eginarthus in Carolo Magno Vaccenses vocat, puta ob insignia provinciae, quæ vaccarum gravitate imperii Vaccensis hodie Bearnensis molem demonstrant.

(179) *Contra Saracenos*, dum Alfonso VIII, Legionis et Castellæ regi adversus Mimamolinum Saracenorum regem, exercitus instructam aciem duxit, male Memmolinum auctor Centuriarum centur. 13, et Paulus Constantinus in Chronico Imamolinum vocant; hujusmodi autem pugna dicta fuit de navibus Tolosæ apud Roder. Santium *Histor. Hispan.* parte iii, c. 33, quo vocabulo nava, vocem Ibericam intelligit, quæ montis planitiem et æquor significat; sed cur Tolosæ? forsitan inditum nomen ea tempestate, qua Narbonensis archiepiscopus, ut supra diximus lib. xv Regest. epist. 3, Tolosanam synodum sub imperio Wisigothorum cum suffraganeis vi armorum perterritus adnotabat. Tunc enim Gallia Narbonensis, ceterior Hispania vocabatur circa æram 609, ut vult Constantinus in Hispaniarum divisione, secundum quæ interpretare Æmilii verba lib. vi Albanorum hæresis quæ in comitatu Tolosano Hispaniæ regione invaluit, sed male; etenim ab anno Domini 774 Gallia Narbonensis imperii Francici regno moderabatur, quam colore fucate religionis quæsito a vero tramite error Albigensis plus solito avertit anno Domini 1205, sub imperio Philippi Augusti, quo tempore Innocentius hæc epistola rescribebat. Nauclerus gener, 40; Matthæus

Paris circa annum Domini 1212 et 1213, emersisse hæresim in illa regione scripsere.

(180) *Suo jure*, in armis, non legitimo, nec enim comites prædicti alium dominum feudi habuere quam Torsinum aut Tortinum, qui a Carolo Magno (ut jam diximus lib. xiii Regest., epist. 13), feudum comitatus Tolosani accepit, in quo idem Torsinus et posteri comites Fuxensem, Convenarum et insulæ (quæ Jordana dicitur) et vicecomitem Bearnensem subordinarunt. Ac ut a Fuxensi incipiam, ex fastis consularibus Tolosatum animadvertere licet, Bernardum Rogerii filium dominum Castrî Pendentis anno Domini 1062, licentiam a Raymundo secundo comite Tolosano petiisse ut sibi dignitatem comitis Fuxensis vindicare liceret, a quo deinde cæteri eodem privilegio potiti sunt. Holagayus in Hist. Fuxensi Raymundum (de quo quæstio) ab homagii munere liberatum scribit ex stipulatu Raymundi minoris Comitis Tolosani: sed postquam mortuo Alphonso comite Tolosatum Ludovici Pii germano ad primordium tituli Provincia Occitana rediit, Rogerius Bernardus, Raymundi Rogerii filius, de quo supra, vinculo domini se suosque in manibus Ludovici Pii religiosissima coram Deo et hominibus attestazione obstrinxit, cujus filius idem officium ex debito post obitum patris Philippo tertio reddidit anno Domini 1274. Convenarum comitem, vassallum quoque comitis Tolosani fuisse patet ex Annualibus Hispaniæ, in quibus anno Domini 1116 idem domino suo assidet, qui Alphonso adversus Mauros suppetias ferebat. Deinceps transactione quæ asservatur in capitolio Tolosatum, inita inter Carolum VII regem Christianissimum et Matthæum comitem Convenarum anno Domini 1442, feudum dominio et patrimonio principis accrevit jure fideicommissi, cujus formulam rogaverat inseri tabulis testamenti anno Domini 1375 ejusdem regis intuitu Petrus Bernardus comes, si sine liberis Margareta et Eleonora filia dulcissimæ satis cessissent, sub modo vel conditione; ne in posterum a lillorum regno feudum distraheretur, quo casu Gregorium papam XI ex hæredem instituit. Reperio tamen in eisdem fastis Joannem (Nothum illustris domus Armaniæ) comitem Convenarum obviam accurrisse cum proceribus totius Aquitaniæ Ludovico XI, cum Tolosam peregre proficisceretur, qui comitem Convenarum novissimus fuit. Progrediamur ex continenti ad insulam quæ Jordana dicitur, ut liquet ex pagina in qua jura Boconia silvæ continentur. Eadem sita est in jurisdictione comitis Tolosani, quem dominis Insulæ usum in eadem concessisse, et octo viros

fraudari nec jam dictum ejus propositum impediri, nobilitati tuæ per apostolica scripta mandamus quatenus eidem regi et vassallis ejus terras restituas supradictas, ne ad tuum specialem, non generalem (181) catholicæ fidei, laborasse profectum per retentionem illicitam videaris.

Datum Laterani. xvi Kal. Februarii, pontificatus nostri anno decimo quinto.

CCXIV.

NOBILI VIRO SIMONI COMITI MONTISFORTIS.

Ut regi Aragonum faciat homagium de civitate Carcassonensi.

(Laterani, xviii Kal. Februarii.)

(182) Cum ad mandatum sedis apostolicæ charissimus in Christo filius noster Petrus illustris rex Aragonum in feudum tibi concesserit Carcassonam (183), quam ab eo vicecomes tenuerat Biterrensis, postulabat ut ea sibi faceres quæ dictus vicecomes ei suisque prædecessoribus facere consueverat et debebat. Quis vero intentionis nostræ non existit quod ei de jure suo per talem feudatarium aliquid deperiret, nec te subtrahere debes illius oneribus in cujus quoad feudum ipsum successisti commodum et honorem, cum possessionum onera mutari de levi non consueverint mutationibus

(qui vulgo Capitolini) cum Joanne Jordano comite Insulæ super ejusdem *χρήσεως* solito moderamine pactum iniisse certissimum est. Ex quibus colligere debemus comitem Tolosanum dominum feudi directum dominium una cum reliquo usus mancipiique integro jure, sibi retinuisse. Denique, si attentiori diligentia inspiciamus prædictos comitem Tolosanum privatis armis in hac expeditione tueri, nemo dixerit ejusdem vassallos non existisse.

Secus vero existimari de vicecomite Bearnensi, qui amicitiae viciniaeque nexu astrictus, Raimundo comiti opitulatur, ita ut eundem non quidem Tectosagum dynastis, sed regibus Christianissimis fidelitatem præstitisse dicamus. Ferronius Auctuario ad Paulum Æmilium in Ludovico XII judicatum fuisse scribit senatusconsulto Tolosano eosdem supremæ curiæ jurisdictione ordinaria contineri. Quod si rem ab origine repetere licet, quis nescit Aquitaniam ex una parte Pyrenæis montibus concludi, ad quorum radices situs est limes Bearnensis? ita ut ex his recte concludamus, olim reges Aquitanix, usque ad imperium Eudonis, Walix, Valfri, Ludovici, Caroli Calvi (qui duces in eadem provincia instituit) Vaccensibus leges dedisse, probatio etiam elicitur ex concilio Matisconensi sub Guntranno rege altero filiorum Clotharii, cui Lucerius episcopus Oloronensis et Aurelius episcopus Ecclesiæ Bigerritanæ, subscripserunt. Porro Bigerrones proximi sunt Bearnensibus, apud quos floruit Ecclesia Oloronensis, et fœderis sancita pactione inter Childebertum et Guntrannum Lémovices, Caturci, Vaccates et Bigerrones (quorum provincias liberali titulo morgantice donationis Chilpericus rex Gaiselindi uxori suæ dederat) subditi fuere eidem Guntranno apud Gregorium Turonensem lib. ix, c. 10, et in veteri Regesto cameræ computorum Parisiensis anno Domini 1275. Vicecomes de Bearnis dominus de Muncata et Castri veteris fidelitatis hominum jurejurando præstitit Edoardo primo regi Angliæ et duci Aquitanix. Ex quibus colligere est easdem nationes semper Galliarum imperii ambitu comprehensas fuisse, quidquid ex privilegio Caroli Martelli vicecomitem merum et mistum imperium cum jure gladii

A possessorum, quia res cum onere suo transit, per apostolica tibi scripta mandamus quatenus ea dicto regi facere non recuses ad quæ memoratus vicecomes tenebatur eidem (184); quoniam quantumcunque te in Domino diligamus, sic tibi nec volumus nec debemus adesse ut ipsi regi deesse in sua justitia videamur,

Datum Laterani, xviii Kal. Februarii, pontificatus nostri anno decimo quinto.

CCXV.

ARCHIEPISCOPO NARBONENSI APOSTOLICÆ SEDIS

LEGATO.

Commendatur et negotium fidei adversus Saracenos.

(Laterani, xviii Kal. Februarii.)

Cum jam captis vulpeculis demolientibus vineam Domini Sabaoth in Provincia, quam virus infecerat hæreticæ pravitatis, et instantia bellicæ cladis satis per Dei gratiam sit negotium fidei prosperatum, quia causa nunc magis urgens occurrit, expedit ut ad illam manus Christiani populi convertantur. Accepimus siquidem quod rex Saracenorum partes suas armat ad prælium, nitens eo fortius in fidei Christianæ cultores insurgere quo lapsu graviore succubuit sub populo Christiano, imo sub Christo causam suam propitio nobis judicio judicante.

meruisse incolæ profiteantur. Si quidem contrarium liquet ex superioribus et ex Chronico sancti Benigni Divionensis anno 741. Concludamus itaque Aragonum regem summi pontificis religionem in hac epistola circumscripsisse. Nihil enim juris habuit in his provinciis, nec in comitatu Carcassonensi (de quo proxima epistola) licet comes Barcinonæ fuerit, a quo hujusmodi speciem directi domini sibi fluxit: libere enim profiteri debemus (si verum amamus) supremum jus in Aragoniæ regno et comitatu Barcinonensi ad hæredes Ludovici primi spectasse, quod postea Ludovicus nonus, qui vitæ sanctimoniæ floruit, eisdem regibus concessit, retento sibi jure in omnibus provinciis quæ cis Pyrenæos montes regni Franciæ moribus et legibus gubernantur.

(181) *Non generalem.* Sed postquam Innocentius litteras synodi Vaurensis accepit, contrariæ voluntatis judicio, Petro Aragonum regi dare vetuit, quæ antea eidem roganti concesserat. Si quidem in gratiam germanæ, quam sibi uxorem coemerat Raymundus senior hujusmodi jura dominicalia Petrus sibi commentitio mancipii nexu obligata effinxit, ut scilicet expositam terram ex rescripto Innocentii supra, epistola sexta, hoc eodem libro, primo occupantis armata manu eximeret: nec enim jus gladii aut merum imperium privato titulo in eisdem feudis legitima ratione sibi vindicare potuit.

(182) Vide lib. xii, epist. 108, et *Hist. Albig.*, cap. 47.

(183) *Carcassonam.* Galliæ Narbonensis urbem nobilem, quamvis in itinerario Hierosolymitano Castellum dicatur. Nam Sergius episcopus Carcassonensis concilio Toletano III subscripsit. Eadem comites suos habuit, a quibus originem duxere comites Fuxenses, de quibus superiori epistola, horum alter Bernardus Atho Carcassonam et Biterræ Bernardo primo comiti Fuxensi venditionis titulo transtulit, qui eorundem comitatum simul ex Fuxensis ratione regem Christianissimum dominum feudi professus est, ut superiori epistola satis superque probavimus.

(184) *Eidem.* Secus ex his quæ superiori epistola ex veterum monumentis et fastis animadvertimus.

Terra etiam quæ funiculus est hæreditatis Domi-
nicæ, cum auxilio multum indigeat, expetit et ex-
spectat suffragia populi Christiani. Quia vero fre-
quenter, et quidem frequentius, vires collectæ pro-
ficiunt in quibus sparsæ de levi deficerent, ut Chri-
sticolarum generali ac speciali negotio contra Sa-
racenæ gentis perfidiam tanto efficacius intendamus
quanto minus erimus aliis occupati, fraternitati tuæ
per apostolica scripta mandamus quatenus habito
cum charissimo in Christo filio nostro Petro illustri
rege Aragonum et tam comitibus quam baronibus
aliisque viris prudentibus, quos ad hoc noveris ne-
cessarios, de pace ac treugis sollicito et diligenti
tractatu, per pacis fœdera vel treugarum firma se-
curitate vallata studeas diligenter toti Provinciæ
providere; sic quod per indulgentias sedis apostolicæ,
quæ adversus hæreticos emanarunt (185), Christia-
num populum non convoces aut fatiges, nisi forte
a sede apostolica super hoc mandatum susciperes
speciale. Tu denique, frater archiepiscopo, super te
ipso, etc.

Datum Laterani, xviii Kal. Februarii, pontificatus
nostri anno decimo quinto.

CCXVI.

MAGISTRIS LAMBERTO ET JACOBO DE LAUDUNO ET JA-
COBO DE MAIDEIRES, CANONICIS VIRDUNENSIBUS.

De portione congrua presbyterorum parochialium.

(Laterani, xvi Kal. Februarii.)

Ad audientiam nostram, dilecto filio N. presbytero
significante, pervenit quod cum animarum cura
parochianorum ecclesiæ de Noeræ sit ei commissa,
patronis ipsius ecclesiæ plena manu recipientibus pro-
ventus spectantes ad ipsam, ei tam mediocriter est
provisum quod sustentari nequit de assignatis sibi
redditibus competenter. Unde cum sit æquitati con-
trarium ut ecclesiarum patroni bonis ecclesiasticis
inebriantur et ministri jejulare cogantur, qui se-
cundum Apostolum suis non tenentur stipendiis
militare, discretioni vestræ per apostolica scripta
mandamus quatenus dictos patronos ecclesiæ me-
moratæ, qui proventus ipsius percipere dignoscun-
tur, ad supplendum eidem presbytero quod ei deest
in beneficio competenti, monitione prævia, per cen-
suram ecclesiasticam sublato appellationis obsta-
culo compellatis. Quod si non omnes, etc., duo ve-
strum, etc.

Datum Laterani, xvi Kal. Februarii, pontificatus
nostri anno decimo quinto.

*In eundem modum scriptum est eisdem iudicibus
ut supra pro A. presbytero ecclesiæ de Mori, usque
commissa, prælato ac patronis ejusdem plena ma-
nu, etc., usque competenter. Unde cum sit æquitati
contrarium ut ecclesiarum prælati ac patroni bonis
ecclesiasticis, etc., usque quatenus dictos prælatum
et patronos, etc., usque in finem.*

(185) Vide Hist. Allug. cap 66

CCXVII.

BERTHOLDO ARCHIDIACONO ET ARNULFO ET AUBERTO
CANONICIS METENSIBUS.

Ejusdem argumenti.

(Laterani, xiv Kal. Februarii.)

Ex parte dilecti filii J. presbyteri ecclesiæ de Pos-
sessa fuit propositum coram nobis quod cum anima-
rum cura parochianorum ejusdem ecclesiæ ipsi ca-
nonice sit commissa, de ipsius proventibus ei tam
mediocriter est provisum, patronis ejusdem reti-
nentibus sibi decimas aliosque proventus ad ipsam
ecclesiam pertinentes, quod nequit ibidem commode
sustentari. Unde quia prælati et ecclesiarum patroni
bonis ecclesiasticis inebriari non debent et jejulare
ministri, qui secundum Apostolum militare suis sti-
pendiis non tenentur, discretioni vestræ per aposto-
lica scripta mandamus quatenus patronos ecclesiæ
memoratæ, etc., *ut in alia, usque compellatis. Quod
si non omnes, etc., duo vestrum, etc.*

Datum Laterani, xiv Kal. Februarii, pontificatus
nostri anno decimo quinto.

*In eundem modum scriptum est decano, archidia-
cono, et cantori Treverensibus pro J. presbytero eccle-
siæ de Bausci usque provisum, prælato ac patronis
ejusdem, etc., usque quatenus prælatum et patronos
ecclesiæ memoratæ, etc., ut in alia, usque in finem.*

CCXVIII.

EPISCOPO GLASCUENSI.

De clericis promotis ab episcopis non suis.

(Laterani, x Kal. Februarii.)

(186) Adversus quosdam clericos, qui dudum ad
sedem apostolicam accedentes, a vicinis episcopis,
Castellano videlicet, et Ortano, Sutрино, et Nepesino,
temere se fecerunt ad sacros ordines promoveri,
gravi fuimus indignatione commoti, pro eo maxime
quod quosdam eorum per falsas litteras et Simonia-
cam pravitatem accepimus fuisse promotos. Unde
ordinatores a potestate suspendimus ordinandi, et
ordinatis executionem interdiximus ordinum taliter
susceptorum. Nuper autem quidam ex ipsis Walterus
lator præsentium ad nostram revertens præsentiam,
cum magno fletu quotidie non cessabat ad nos op-
portune, importune clamare, suppliciter obsecrando
ut cum eo misericorditer agere dignaremur. Cui diu
nos difficiles exhibuimus et severos in tantum quod
eidem injunximus ut rediret, nec nos super hoc diu-
tius molestaret. Sed nec sic ab obsecrationis instantia
desistere voluit; quo magis repellebatur a nobis, eo
magis apud nos ut miseraremur instabat. Ejus deni-
que nos exemplo qui cum iratus fuerit non oblivisci-
tur misereri, rigorem mansuetudine providimus tem-
perandum; cum et ipse, exemplo Jacob luctantis
cum angelo, nullatenus nos dimitteret nisi ei ben-
dicere curarem. Quocirca fraternitati tuæ per
apostolica scripta mandamus quatenus si præfatus
W. de prædictis duobus criminibus canonice se pur-
gaverit, falsitate videlicet litterarum et Simoniæ

(186) Vide lib. xiv, epist. 41.

pravitate, suspensionis sententiam quam in sic promotos protulimus circa ipsum debeas relaxare, ut si alias dignus sit et idoneus, et ei concedere volueris, in tua possit diœcesi celebrare. Ad hæc, per diœcesim tuam publice ac districte prohibeas ne quis ulterius se faciat taliter ordinari. Et ne facilitas veniæ incentivum tribuat delinquendi, quicumque de cætero taliter fuerit ordinatus, eo ipso se noverit ab ordinis executione suspensum. Tu denique, frater episcopo, super te ipso, etc

Datum Laterani, x Kal. Februarii, pontificatus nostri anno decimo quinto.

CCXIX.

NOBILI VIRO COMITI TRIPOLITANO.

De electione abbatis Sancti Pauli Antiocheni.

(Laterani, v Kal. Februarii.)

Cum secundum Apostolum antiquis patribus omnia contigerint in figura et ad nostram eruditionem sint scripta, per Oziam regem, qui sacerdotum volens officium usurpare suæ temeritatis poenam, lepra percussus a Domino, non evasit, manifeste confunditur quorundam præsumptio laicorum, qui dum negotiis ad personas ecclesiasticas pertinentibus se temere immiscere non metuunt, procul dubio lepram, id est, gravis peccati maculam, non evadunt. Pervenit autem ad audientiam nostram quod cum in ecclesia beati Pauli Antiochenis abbatis electio celebratur, tres facis ab ipsius loci monachis nominari : quorum unum, illum videlicet quem potius acceptaveris, confirmandum præsentas una cum monachis memoratis. Volentes igitur tam tuæ saluti quam ejusdem monasterii libertati juxta officii nostri debitum providere, ne ipsorum electioni te de cætero immiscere præsumas, vel impediatis quominus eum quem sibi magis utilem reputaverint libere valeant eligere in abbatem, præsentium auctoritate districtius inhibemus.

Datum Laterani, v Kalen. Februarii, pontificatus nostri anno quinto decimo.

CCXX.

N. ABBATI ET CONVENTUI SAXIVIVI.

Confirmat quoddam arbitrium.

(Laterani, x Kal. Februarii.)

(187) Cum a nobis petitur, etc., usque perducatur effectum. Eapropter, dilecti in Domino filii, vestris justis postulationibus grato concurrentes assensu, arbitrium quod dilectus filius noster Petrus tituli Sanctæ Cæcilie presbyter cardinalis inter vos et venerabilem fratrem nostrum Spoletanum episcopum super quibusdam ecclesiis, episcopali jure, possessionibus, oblationibus, decimis, primitiis, mortuariis, visitationibus, procurationibus, institutione clericorum et correctione ipsorum, ac rebus aliis rationaliter promulgavit, sicut in authentico inde confecto, cujus tenorem de verbo ad verbum præsentis jussimus paginæ adnotari, plenius continetur, auctoritate apostolica confirmamus et præsentis scripti

(187) Vide lib. xiii, epist. 207.

A patrocínio communimus. Tenor autem arbitrii memorati est talis : Petrus miseratione divina tituli Sanctæ Cæcilie presbyter cardinalis omnibus præsentem paginam inspecturis in vero salutari salutem. Cum olim religioso viro N. abbati monasterii Saxivivi et J. procuratori venerabilis patris Spoletani episcopi nos dominus papa concesserit auditorem, idem J. procurator episcopi petiit coram nobis ut Sancti Anastasii de Colle ac Sancti Laurentii de Spoleto ecclesias cum earum possessionibus et fructibus perceptis ex ipsis, nec non etiam cuncta jura episcopalia in omnibus ecclesiis infra notatis, videlicet Sancti Nicolai Interamensis, Sancti Angeli de Montepublico, Sanctæ Trinitatis, Sancti Apollinaris, Sancti Salvatoris de Ensinio, Sancti Laurentii eremitæ Cervariæ, Sanctæ Mariæ Montis Caballi, Sancti Venantii de Spello, Sancti Nicolai de Guduliano, Sancti Petri de Flaminiano, Sancti Clementis de Matilia, Sancti Petri de Azan, Sancti Nicolai de Nera, Sancti Nicolai de Menania, Sancti Andreae cum capellis suis; item Sancti Fortunati cum capellis suis, quæ sunt Sanctus Euticius Vespiae, Sancta Maria de Primocasu, Sanctus Aegidius, Sancta Lucia de Ferro; item Sancti Martini de Narro, cum medietate capellæ Sancti Saviniani de Aiano, in iis, inquam, ecclesiis aliisque rebus et possessionibus quæ in diœcesi Spoletana tenentur ab ecclesia Saxivivi, faceremus eidem episcopo restitui et persolvi. Ad hæc vero cum abbas donationem episcopi Spoletani, patronorum concessionem, apostolica privilegia, et temporis longævitate allegans, petitionem procuratoris episcopi multipliciter excludere niteretur, dilecto in Christo filio Urbevetano archidiacono et conjudicibus suis eadem fuit causa commissa : qui receptis testibus ab utraque parte productis, et confessionibus ac rationibus intellectis, causam ipsam ad examen summi pontificis remiserunt sufficienter instructam. Igitur partibus iterum in nostra præsentia constitutis, cum procurator episcopi eum ad prædicta restitui postulasset, quibus juxta suam assertionem fuerat contra justitiam spoliatus, idem abbas in præfatis ecclesiis ac earum parochiis et capellis diuturno usu et præscriptione longæva omnem sibi rationem episcopalem acquisitam allegans, procuratori episcopi super prædictis ecclesiis atque rebus imponi silentium postulabat. At quod idem proposuit procurator quod cum ejus intentio communi esset jure fundata, præscriptio temporis opposita ex adverso eam non potuit impedire, cum per suorum depositiones testium probaretur Transaricum, Matthæum et Benedictum Spoletanos episcopos medio tempore in quibusdam prædictis ecclesiis hospitium recepisse. Iis igitur et aliis quæ coram nobis fuere proposita per nos fideliter domino papæ relatis, quia procurator ipse non probavit legitime Spoletanum episcopum supradictis rebus, ad quæ restitui petiit, spoliatum fuisse, de fratrum consilio super prædictis, quoad posses-

sorium, abbatem absolvit, reservata sibi nihilominus declaratione an petitorio actum fuerit super omnibus supradictis, nisi interim inter partes amicabilem posset compositio provenire. Post hæc vero cum partes iterum in nostra comparuissent præsentia, et tam super depositionibus testium quam privilegiis ac instrumentis fuisset fere per biennium disputatum, tandem partes volentes parcere laboribus et expensis, nostro se præcise commiserunt arbitrio, promittentes sub pœna centum librarum Perusinarum nostro parere arbitrio in quæstione prædicta. Nos autem utriusque partis voluntate diligentius indagata, et intelligentes quo quælibet partium foret contenta, a voluntate partium in nullo fere vel modico discordantes, tale duximus arbitrium promulgandum. Videlicet quod episcopus Spoletanus in Sancti Petri de Azano, Sancti Petri de Flaminiano, Sancti Clementis de Matilia, Sancti Nicolai de Nera ecclesiis plenum jus episcopale et habeat et possideat, nec unquam sibi super hoc a monasterio Saxivivi quæstio referatur, juris patronatu in eisdem ecclesiis monasterio reservato. Item præcipimus quod monasterium Saxivivi restituat episcopo Spoletano centum libras Lucanæ monetae, in quibus idem episcopus propter suam contumaciam monasterio fuerat condemnatus. Omnes vero reliquas ecclesias enumeratas superius cum possessionibus et capellis suis, oblationibus, decimis, primitiis, mortuariis, visitationibus, procurationibus, institutione clericorum et correctione ipsorum, et aliis pertinentiis suis adjudicamus monasterio Saxivivi, inhibentes episcopo Spoletano ne de cætero in prædictis ecclesiis ac earum clericis et aliis pertinentiis suis ratione episcopalis juris sibi audeat aliquid vindicare vel petere, sed pleno jure ad prædictum pertineant monasterium in futurum. Actum Laterani in palatio domini papæ, præsentibus Nucernino et Colimbriensi episcopis et aliis quampluribus clericis, præsentibus etiam Rainaldo vicedomino Spoletanæ Ecclesiæ et magistro P. Spoletano canonico, et consentientibus, anno ab Incarnatione Domini millesimo ducentesimo decimo tertio, pontificatus vero domini Innocentii papæ III anno quinto decimo, septimo decimo Kal. Januarii. Hoc autem omnibus

notum fieri volumus, nos ab utriusque ecclesiæ capitulo specialiter litteras recepisse se ratum habituros arbitrium sivo concordiam per nos factam. Nulli, ergo, etc., confirmationis, etc., usque incursum.

Datum Laterani x Kal. Februarii, pontificatus nostri anno decimo quinto.

CCXXI.

MARIÆ ILLUSTRIS REGINÆ ARAGONUM.

De causa divortii.

(Laterani, xiv Kal. Februarii.)

(188) Novit ille qui est testis in cœlo fidelis, cui omne cor patet, et nullum latet secretum, quod in

(188) Vide Guillel. de Podio-Laur., cap. 11.

A causa matrimonii quæ inter te ac charissimum in Christo filium nostrum Petrum illustrem regem Aragonum virum tuum diutius noscitur agitata, via recta semper incessimus, nec ad dexteram declinavimus vel sinistram. Quod, teste conscientia, in causis facimus universis quæ ad nostrum perferuntur examen, cum illius vices, disponente ipso, exerceamus in terris qui justus et justitiam diligens, sine acceptione judicat personarum, nec ignoremus legis divinæ mandatum, quo habere pondus et pondus, mensuram et mensuram, quorum utrumque apud Deum est abominabile, prohibemur, et æquali lance causas et merita pensare præcipimur singulorum. Licet igitur inter alios mundi principes prædictum regem, sicut opera ipsa declarans, amplexerimur specialis dilectionis affectu, et ad personæ ipsius honorem et commodum aspiremus, ubi tamen ad iudicii pervenitur examen, in quo nec respicere pauperem nec potentis vultum honorare permittimur, nullam ei vel alii gratiam facere possumus aut debemus; et maxime ubi agitur de matrimonii sacramento, quod ante peccatum in paradiso a Domino institutum, præter propagationis humani generis fructum, illud ineffabile sacramentum, conjunctionis Christi videlicet ad sanctam Ecclesiam, Dei ad fidelem animam, et ipsius verbi ad humanam naturam, noscitur figurare, Apostolo attestante, qui de bono matrimonii agens, inquit: *Ego autem dico, magnum in Christo et Ecclesia sacramentum* (Ephes. v). Dudum igitur cum idem rex matrimonium contractum inter te ac ipsum proponeret se habere suspectum, pro eo quod tu ferebaris maritum alium habere superstitem, videlicet nobilem virum comitem Convenarum, ac idem rex prius carnaliter mulierem quamdam cognoverat te ipsam consanguinitatis, ut dicebatur, linea contingentem, et super hoc conscientia ac saluti suæ consuli postularet, causam bonæ memoriæ Pampilonensi episcopo et Petro de Castronovo et fratri Radulpho monachis Fontisfrigidi, qui duo tunc erant apostolicæ sedis legati, nos meniminus commississe. Coram quibus cum lis fuisset super duobus præfatis articulis per partium procuratores legitime contestata, nobili viro Hugone de Turrerubea consanguineo regis tunc matrimonium, ut dicitur, accusante, legatis eisdem iterum ab hac luce subtractis, et episcopo pro suis et Ecclesiæ suæ negotiis apud sedem apostolicam occupato, causam ipsam venerabilibus fratribus nostris Narbonensi archiepiscopo, tunc Cisterciensi abbati, et Uticensi apostolicæ sedis legatis, ac Regensi, tunc officio legationis fungenti, episcopis duximus committendam sub ea forma qua præfato Pampilonensi et suis conjudicibus fuerat ante commissa, nullo in posterioribus litteris addito vel mutato; ut videlicet si appareret legitimus accusator, causam convocatis partibus audientes, eam, si de partium voluntate

procederet, sine canonico terminarent; alioquin A gesta omnia fideliter conscribentes, ea nobis sub suarum testimonio transmitterent litterarum, præfigentes partibus terminum competentem quo per procuratores idoneos nostro se conspectui præsentarent justum, Deo auctore, iudicium recepturæ.

Te igitur ac eodem rege, sicut ex actis intelleximus, personaliter in ipsorum iudicium præsentia constitutis, rex proposuit memoratus quod tu sibi de jure sociari non poteras scødere maritali; tum quia carnaliter consanguineam tuam ante cognoverat, ex quo sequebatur te sibi forte affinitate conjunctam; tum quia dicto comiti Convenarum adhuc superstiti fueras in Ecclesiæ facie matrimonialiter copulata; per quod constabat te cum ipso contra-
 here nequivisse, cum ab eodem comite separata B per iudicium Ecclesiæ non fuisses. Tu vero ibidem fuisti absolute confessa quod revera patre tuo vivente ac procurante contraxeras cum comite memorato; sed adjecisti quod hujusmodi matrimonium de facto contractum fuerat, non de jure, cum idem comes tibi esset consanguinitate pariter et affinitate conjunctus, et insuper duas haberet uxores tempore quo tecum noscitur contraxisse: ad quæ probanda tibi dari terminum postulasti. Et licet fuerit ex regis parte responsum quod tuæ super hoc exceptiones recipi non debebant donec esses præfato comiti, cum quo te contraxisse confessa fueras, restituta, nec ipse exceptionibus tenebatur hujusmodi respon-
 dere, ad ultimum tamen ita fuit de partium volun-
 tate provisum, ut scilicet salva regi exceptione seu replicatione prædicta, utriusque partis probationes super præmissis articulis audirentur. Postmodum B. Aimerii, quem rex procuratorem in negotio constituerat memorato, de consensu regis tria se obtulit probaturum, scilicet matrimonium prius fuisse contractum inter te ac comitem Convenarum, et matrimonium, si quod fuit inter eundem comitem et G. filiam A. de Barca, fuisse iudicio Ecclesiæ separatam antequam te sibi rex idem matrimonialiter copulasset, et filiam comitis Bigorræ uxorem quondam comitis antedicti fuisse prædicto regi consanguinitate conjunctam. Et sic terminus fuit partibus assignatus, facta promissione hinc inde quod alias dilationes non peterent ad proponendum D aliud vel probandum. Cumque partes termino constituto in duorum iudicium prædictorum præsentia, tertio litteratorie suam excusante absentiam, convenissent, tu proponens te infirmitate gravatam testes tuos medio tempore producere nequivisse, dilationes alias postulasti: quas licet dictus procurator regis assereret tibi non esse ullatenus concedendas, pactionem factam de non petendis dilationibus allegando, ac super hoc fuisset diutius disputatum, tandem de consensu partium concessa fuit sub præfata conditione seu pactione dilatio et terminus assignatus: ad quem cum venisset R. procurator tuus, ac rursus dilationes alias postularet, dicto procuratore regis eas tibi non debere

concedi omnimodis contendente, iudices ad Montepessulanum una cum ipsis procuratoribus accesserunt, ut ibi, te præsentem, negotium tractaretur: ubi cum super dandis vel non dandis dilationibus fuisset a partibus diutius litigatum, tandem dicto procuratore regis adhibente consensum, iudices sub conditione præmissa dilationes alias concesserunt, locum et terminum partibus assignantes.

Porro partibus præfixo termino in iudicium præsentia constitutis, te absente, tuo tamen procuratore præsentem, procurator regis de novo proposuit quod dictus Convenarum comes ipsum regem consanguinitatis linea contingebat, per hoc inter te ac ipsum probare aliam affinitatem intendens; super quo quanquam lis minime contestata fuisset, et convenisset, ut dictum est, inter partes quod aliquid de novo proponere non deberent, iudices tamen testes, qui nequaquam juraverant nisi super illis duntaxat articulis super quibus lis fuerat contestata, recipere præsumserunt. Super quo de ipsorum prudentia non possumus non minari, etsi procurator regis coram nobis multipliciter conatus fuerit demonstrare in hoc articulo legitime fuisse processum. Demum cum probationibus et allegationibus fuisset renuntiatum hinc inde, licet tu quod non opponeres appellationis obstaculum juramento præstito promisisses, quia tamen facultas a nobis sententiam audiendi, si mallet, in nostris tibi fuerat litteris reservata, uti volens beneficio earundem, humiliter postulasti ut ad nos causa remitteretur instructa, præfixo partibus termino competenti. Cujus petitione, sicut jus exigebat, admissa, dicti iudices acta omnia, prout a nobis in mandatis acceperant, ad nos sub sigillis suis fideliter transmiserunt. Cum ergo tu et dilectus filius magister Columbus procurator regis, vir utique litteratus, providus et fidelis, ac de sollicita diligentia et diligenti sollicitudine in eodem negotio habita merito commendandus, propter hoc ad nostram præsentiam venissetis, causam in consistorio publico solemniter examinavimus et attente. His igitur quæ a partibus prudenter, subtiliter ac fideliter tam super actis in præsentia iudicium prædictorum quam coram nobis fuere proposita diligenter auditis et subtili examinatione discussis, quia nobis constitit evidenter quod comes Convenarum prædictus tē in distantia tertii et quarti gradus consanguinitatis et affinitatis contingit, et idem comes prius in conspectu Ecclesiæ cum nobili muliere Beatrice contraxerat, a qua non est probatum ipsum Ecclesiæ fuisse iudicio separatam, cum super proposito affinitatis articulo nihil contra te legitime sit probatum, de communi fratrum nostrorum consilio te ab impetitione regis super iis quæ in iudicium fuere deducta sententialiter duximus absolvendam, te ex eo nequaquam ream esse perjurii decernentes quod causam instructam ad nostram remitti præsentiam postulasti, cum id, sicut est expressum superius, in nostris fuisset tibi litteris reservatum. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam

nostræ diffinitionis infringere vel eis, etc., usque contraire. Si quis autem, etc., usque incursum.

Datum Laterani, xiv Kal. Februarii, pontificatus nostri anno decimo quinto.

In eundem fere modum scriptum est charissimo in Christo filio nostro Petro illustri Aragonum regi, Novit ille qui est testis in cœlo fidelis, etc., usque in nostris sibi fuisset litteris reservatum. Monemus igitur serenitatem tuam, rogamus et obsecramus in Domino, celsitudini tuæ nihilominus ex animo consulentes quatenus non moleste sustinens nec admirans quod tibi non detulimus contra Deum, sed potius cogitans quod non tam tuæ curavimus voluntati consulere quam saluti, ac ideo nostris acquiescens consiliis, quæ tibi semper utilia exstiterunt, reginam eandem in plenitudinem gratiæ regalis admissam benigne recipias et maritali affectione pertractes; præsertim cum filium susceperis ex eadem, et sit mulier Deum timens, multa prædita honestate. Unde pro certo speramus multa ex ipsius consortio, maxime si ad Deum respectum habens, ipsam sicut reginam honorifice ac decenter tractaveris, serenitati tuæ commoda proventura; cum vir etiam infidelis per fidelem mulierem salvetur, Apostolo attestante. Alioquin nec tu videreris a principio motæ litis tuam, prout asserebas, voluisse sanare conscientiam, sed potius sauciare; nec nos, quantumcunque tuæ deferre sublimitati velimus, quod Deus conjunxit humana sustineremus præsumptione sejungi. Denique noveris nos venerabilibus fratribus nostris Carcassonensi, Avenionensi, et Aurasicensi episcopis per nostras dedisse litteras in mandatis ut si nostrum super hoc, quod non credimus, neglexeris adimplere mandatum, ipsi te ad id per censuram ecclesiasticam sublato appellationis impedimento compellant.

Datum, ut supra.

In eundem fere modum scriptum est super hoc eisdem. Novit ille, etc., usque fuisset litteris reservatum. Unde serenitatem regiam rogandam duximus et monendam, per apostolica scripta mandantes, celsitudini ejus nihilominus ex animo consulentes, quatenus non moleste sustinens nec admirans quod ei non detulimus contra Deum, sed potius cogitans quod non tam ejus curavimus voluntati consulere quam saluti, ac ideo nostris acquiescens consiliis, quæ sibi semper utilia exstiterunt, reginam eandem in plenitudinem gratiæ regalis admissam benigne recipiat et maritali affectione pertractet; præsertim cum filium susceperit ex eadem, et sit mulier Deum timens, multa prædita honestate. Unde pro certo speramus multa ex ipsius consortio, maxime si ad Deum respectum habens ipsam sicut reginam honorifice ac decenter tractaverit, serenitati ejus commoda proventura; cum vir etiam infidelis per fidelem mulierem salvetur, Apostolo attestante. Alioquin nec ipse videretur a principio motæ litis suam, prout asserebat, voluisse sanare conscientiam, sed potius sauciare; nec nos, quantumcunque ei

A deferre velimus, quod Deus conjunxit humana sustineremus præsumptione sejungi. Ideoque fraternitati vestræ per apostolica scripta mandamus quatenus si rex ipse nostrum super hoc, quod non credimus, neglexerit adimplere mandatum, vos ipsum ad id per censuram ecclesiasticam sublato appellationis obstaculo compellatis. Quod si non omnes, etc., duo vestrum, etc. Vos denique, fratres episcopi, super vobis ipsis, etc.

Datum, ut supra.

CCXXII.

LITTERÆ AD DOMINUM PAPAM MISSÆ PER PETRUM BERMUNDI DOMINUM DE ANDUSIA.

De negotio comitis Tolosani.

(Andusiæ.)

B Sanctissimo in Christo Patri et domino suo specialissimo Innocentio Dei gratia summo pontifici Petrus Bermundi filius Bernardi de Andusia, dominus de Salve, obedientissimus et devotissimus miles ejus, salutem et omnimodæ devotionis affectum. Cum nos et progenitores nostri homines speciales simus sanctæ Ecclesiæ Romanæ, terramque nostram pro majori parte teneamus ab ipsa, certum censum debentes, et semper fuerimus obedientes et devoti eidem, firmiter credimus et speramus, omni scrupulo dubitationis amoto, quod sanctitas vestra velit omnia jura nostra servare illæsa. Noverit igitur paternitas vestra, Pater sanctissime, quod nos in uxorem habemus quamdam filiam comitis Tolosani, præter quam idem comes legitimam prolem non habet. Unde terra dicti comitis ad nos melius quam hæredem alium de jure noscitur pertinere. Vestram itaque beatitudinem quanta possumus humilitate deprecamur quatenus Raimundum filium memorati comitis Tolosani ad preces vel potius ad fraudes alicujus supplicantis, imo supplicum Ecclesiæ postulantis pro ipso nullatenus instituatis hæredem, si placet, nec eum, quod non sit, sicut legitimum habeatis. Nam, durante matrimonio legitimo inter matrem uxoris nostræ ac sæpefatum comitem ex superinducta sibi attingente in tertio gradu eum ipse comes suscepit; scientes quod non tantummodo jus nostrum periret in institutione illius, verum etiam illa eadem novella plantatio fidei orthodoxæ, quæ per Dei gratiam et vestram providam sollicitudinem sollicitamque providentiam necnon et devotionem fidelium, qui ad vindicandam injuriam Christi de diversis mundi climatibus arina sumpserunt in nostris partibus, videlicet provincia Narbonensi, pullulare incepit, suffocaretur penitus, et essent novissima prioribus longe pejora. Quidquid autem vestra sanctitas super iis duxerit statuendum, nos sumus semper parati vestris et Ecclesiæ per omnia et in omnibus obtemperare mandatis. Præterea benignitatem vestram volumus non latere quod Christianissimum virum dominum Simonem comitem Montisfortis, tum obtentu gratiæ vestræ, tum suæ intuitu probitatis, et longæ familiaritatis contractu cum ipso antequam ad

partes nostras veniret, curavimus et curamus sine A
 cere diligere ac honorare in omnibus et habere ut
 verum et charum amicum.

Datum Andusiæ, in vigilia beati Thomæ.]

CCXXIII.

VERCELLENSI EPISCOPO APOSTOLICÆ SEDIS LEGATO, ET
 ARCHIDIACONO PERGAMENSI.

Adversus quemdam falsis litteris utentem.

(Laterani, xv Kal. Februarii.)

Coram dilecto filio nostro Angelo Sancti Adriani
 diacono cardinale, quem magistro B. procuratori
 præpositi et quorundam canonicorum plebis de
 Bripio et Sal. clerico concessimus auditorem, idem
 proposuit procurator quod cum idem Sal. litteras
 quasdam sub nomine nostro confectas tam ipsis
 quam quibusdam executoribus pro assequendo
 ejusdem Ecclesiæ beneficio præsentasset, idem præ-
 positus et canonici litteras ipsas habentes de falsitate
 suspectas, eas ad nos per proprium nuntium desti-
 narunt: quarum falsitate comperta, dilectis filiis
 archipresbytero de Nembro et conjudici suo dedimus
 in mandatis ut tam impetratorem quam eum qui
 fuerat usus eis punirent secundum constitutionis
 tenorem quam edidimus ad falsariorum malitiam
 confutandam (189), qui mandatum nostrum fideliter
 exsequentes, dictum S. ab officio et beneficio per-
 petuo privaverunt. Propter quod idem apostolicam
 sedem appellans, non expectato termino qui fuerat
 ad prosequendam appellationem præfixus, ad abba-
 tem Sancti Celsi et ejus conjudicem nostras litteras
 impetravit: qui ejusdem præpositi legitimis excep-
 tionibus non admissis, dictorum judicum senten-
 tiam post appellationem ad nos legitime interposi-
 tam infirmarunt. Postmodum vero archipresbytero
 Pergamensi et ejus conjudicibus dedimus in manda-
 tis ut nonobstantibus litteris ad abbatem Sancti Celsi
 et ejus conjudicem per S. memoratum obtentis, præ-
 fatam archipresbyteri de Nembro et conjudicis sui
 sententiam confirmare vel infirmare curarent, sicut
 de jure cognoscerent faciendum. Qui causæ meritis
 plenius intellectis, eandem sententiam confirmarunt;
 a quorum processu idem S. vel non appellavit om-
 nino, vel appellationem suam non fuit infra tempus
 legitimum prosecutus. Demum bonæ memoriæ Ge-
 rardus Albanensis electus apostolicæ sedis lega-
 tus, ad cujus præsentiam partes accesserant, termi-
 num præfixit ejisdem, quo cum causa sufficienter in-
 structa nostro se conspectui præsentarent. Sed nun-
 tio præpositi ab Ecclesiæ hostibus in itinere præ-
 pedito, dictus S. ad cancellarium Mediolanensem et
 ejus conjudices litteras reportavit, qui pro eo ini-
 quam post appellationem ad nos legitime interpo-
 sitam sententiam protulerunt. Unde procurator idem
 humiliter supplicavit ut eorum sententiam irritam
 decernentes, quod per præfatum archipresbyterum
 de Nembro et ejus conjudicem fuerat de clerico

memorato statutum faceremus firmiter observari.
 Dicitur vero clericus ex adverso respondit quod cum
 olim in præfata ecclesia, in qua idem a pueritia
 fuerat titulatus, quædam præbenda vacaret, idem
 ne alii conferretur ad audientiam nostram appellans,
 quemdam qui se dicebat ad sedem apostolicam acces-
 surum rogavit ut super hoc sibi nostras litteras impe-
 traret. Quod sibi litteras præceptorias et execu-
 torias reportante, alteras ecclesiæ memoratæ capi-
 tulo, reliquas vero executoribus præsentavit: qui-
 bus ipsas habentibus de falsitate suspectas, idem
 clericus renuntiavit eisdem, nec earum occasione
 aliquid fuit actum.

Elapso vero quinquennio præpositus et capitulum
 ejusdem ecclesiæ ipsum Bononiæ commorantem li-
 beraliter in canonicum receperunt, ei partem be-
 neficii assignantes. Sed quia postmodum ipsos traxit
 in causam super quadam pecuniæ summa quam
 solvere tenebantur eidem, ipsi commoti graviter
 contra eum, præfatas litteras, quibus ipse renun-
 tiaverat, ad nostram præsentiam destinarunt: quas
 nos falsas esse censentes, dicto archipresbytero de
 Nembro et conjudici suo dedimus in mandatis ut
 impetratorem ipsarum et eum qui fuerat usus illis
 punirent secundum constitutionis memoratæ teno-
 rem, qui eum officio beneficioque privarunt. Cum-
 que abbas Sancti Celsi et conjudex ipsius eorum-
 dem sententiam decrevissent irritam et inanem, et
 archipresbyter Pergamensis et conjudex suus eam-
 dem rursus sententiam confirmassent, tandem post
 litteras ad præpositum Sancti Leonardi et conjudi-
 cem ejus obtentas coram præfato Albanensi electo
 partes concorditer statuerunt ut certo termino no-
 stro se conspectui præsentarent. Sed cum præposi-
 tus nec veniret nec mitteret responsalem diutius
 expectatus, causam dicto cancellario Mediolanensi
 et ejus conjudicibus duximus committendam, qui
 dictum clericum ab impetitione partis adversæ sen-
 tentialiter absolverunt. Unde clericus idem humi-
 liter supplicavit ut præpositum et canonicos ante-
 dictos ab ipsius super hoc molestatione compescere
 dignaremur. Nos igitur iis et aliis quæ coram car-
 dinali prædicto fuere proposita plenius intellectis,
 quia nobis constitit evidenter quod præfatus S.
 falsas litteras præsentarat, et ita præsentando fuerat
 usus illis, quarum falsitas adeo erat evidens et
 aperta quod etiam cujusque simplicis indagacione
 poterat deprehendi, eundem S. duximus in perpe-
 tuum beneficio ecclesiæ memoratæ privandum;
 præpositum nihilominus, qui postquam jam dictas
 litteras credidit esse falsas, ipsum recepit in fra-
 trem, a collatione beneficiorum ejusdem ecclesiæ
 suspendentes. Ideoque discretioni vestræ per apo-
 stolica scripta mandamus quatenus quod a nobis
 sententialiter est statutum faciatis per censuram
 ecclesiasticam appellatione remota firmiter obser-
 vari. Tu denique, frater episcope, super te ipso, etc.

Datum Laterani, xv Kal. Februarii, pontificatus A nostri anno decimo quinto.

CCXXIV.

ANDRÆE ILLUSTRIS REGI HUNGARIÆ.

Dantur ei induciæ ad solvendum votum.

(Laterani, iii Non. Februarii.)

Oblatis nobis ex parte tua petitionibus, quantum cum Deo possumus grato concurrentes assensu, ad exsequendum votum quo Domino promisisti te ad terræ sanctæ subsidium profecturum serenitati tuæ triennium indulgemus; infra quod sic te studeas præparare ut ad magni regis obsequium tu, quasi rex magnus, magnifice proficisces, dilatioais incommodum subventionis commoditate restaures, et sequenti doceas apparatu te non ad voti dilationem emissi sed subventionem plenariam inducias B postulasse. De principibus vero tuis non præcessuris te in subsidium terræ sanctæ nil ad præsens providimus statuendum, cum adhuc nihil certi de ipsorum proposito teneamus; sed cum opportuno tempore fuerimus requisiti, necessarium consilium apponemus (190). Inter venerabiles autem fratres nostros Strigoniensem et Colocensem archiepiscopos concordia grata nobis existit, cum non solum inter eos, sed etiam quoslibet alios, sopiri velimus contentiones et lites. Unde cum, disponente Domino, simus in sede justitiæ constituti et omnibus in justitia debitores, neutri eorum, si de jure suo voluerint experiri, negare debemus quod postulat ordo juris.

Datum Laterani, iii Non. Februarii, pontificatus nostri anno decimo quinto.

CCXXV.

EIDEM.

De negotio episcopi Bambergensis.

(Laterani, iii Non. Februarii.)

Licet Bambergensis episcopus in multis offenderit, nos tamen interventu precum tuarum rigorem justitiæ temperantes, venerabili fratri nostro Maguntinensi archiepiscopo, apostolicæ sedis legato nostris damus litteris in mandatis ut non procedat adversus eundem, sed inquisita super facto ipsius, de quo ei mandavimus, plenarie veritate, quidquid invenerit fideliter nobis scribere non postponat, ut circa ipsum secundum quod expedierit procedamus: in quo tuæ non erimus deprecationis immemores; nisi forsitan ipse suis excessibus intercessoris affectum impediatur, et effectum intercessionis excludat.

Datum Laterani, iii Non. Februarii, pontificatus nostri anno decimo quinto.

CCXXVI.

MAGUNTINENSI ARCHIEPISCOPO APOSTOLICÆ SEDIS LEGATO.

Ei dat certa mandata.

(Laterani, iii Non. Februarii.)

Licet ad depositiones quorundam episcoporum bono, sicut credimus, zelo processeris, quid tamen

(190) Vide lib. xiv, epist. 156.

(191) Vide lib. xvi, epist. 50.

super iis secundum justitiæ regulam sentiamus per alia scripta nostra tibi directa percipere potuisti. Nuper autem per dilectum filium Othonem decanum de Onoltisbach, virum providum et fidem, litteras tuæ fraternitatis accepimus, et intelleximus inter alia quod super negotio Herbipolensis ecclesiæ suggestisti (191). Quæ autem a nobis idem audierit, ipsius potueris fideli ratione doceri. Cæterum cum, disponente Domino, simus in sede justitiæ constituti et omnibus in justitia debitores, negare non debemus alicui quod postulat ordo juris. Unde si forsau ille qui substitutus asseritur et qui dicitur destitutus de jure suo voluerint experiri, præfigas eis terminum competentem quo per se vel responsales idoneos nostror se conspectui representent justum, dante Domino, recepturi iudicium

Datum Laterani, iii Non. Februarii, pontificatus nostri anno decimo quinto.

CCXXVII.

EPISCOPO ET DECANO ET CANTORI PARIENSIBUS.

De relaxando interdicto capellæ regiæ.

(Laterani, iv Kal. Februarii.)

Ex litteris charissimi in Christo filii nostri Philippi illustris regis Francorum accepimus quod venerabilis frater noster Aurelianensis episcopus in capellam regiam de Castro novo supra Ligerim pro suæ voluntatis arbitrio interdicti sententiam promulgavit, licet nec tempore inclytæ recordationis Ludovici patris ejusdem nec etiam suo fuerit ab aliquo attentatum, ut si forte capellani regaliū capellarum excederent, ipsæ capellæ subjicerentur ecclesiastico interdicto, cum parochialia jura non habeant, et ministris ipsarum rex ipse de proprio faciat necessaria ministrari. Unde quod super hoc episcopus fecerat memoratus, per sedem apostolicam irritari petebat, et ei ne præsumat de cætero talia inhiberi. Quocirca discretionis vestræ per apostolica scripta mandamus quatenus auctoritate nostra sublato appellationis obstaculo prædictam interdicti sententiam relaxetis; cum si forsau capellanus memoratæ capellæ deliquerit, ut suum pœna teneat auctorem, non locus in regis præjudicium, sed ille debuerit interdicti. Quod si non omnes, etc., tu, frater episcope, cum eorum altero, etc. Tu denique, frater episcope, super te ipso, etc.

Datum Laterani, iv Kal. Februarii, pontificatus nostri anno decimo quinto.

CCXXVIII.

SANCTI JOANNIS ANGELIACENSIS ET SANCTI FLORENTII SALMURIENSIS ABBATIBUS XANTONENSIS ET ANDEGAVENSIS DIOECESUM, ET MAGISTRO STEPHANO DECANO SANCTI HILARII PICTAVENSIS.

Varia litis implicitæ capita decedit.

(Laterani, ii Kal. Novembris.)

(192) Ex litteris venerabilis fratris nostri Pictavensis episcopi nos accepisse noscatis quod cum ipse Walterum canonicum Pictavensem ad personæ

(192) Vide lib. xvi, epist. 12.

tum ecclesie de Airaon tunc vacantis presentatum ab abbatisa Sancte Crucis de Pictavi, que se in eadem jus patronatus habere dicebat, admittere nolisset, eo quod idem W. existens Talamundensis decanus, canonicus Engolismensis et Pictavensis et Sancte Marie Majoris de Pictavi, et pensionibus beneficiatus quamplurimis, aliam habebat ecclesiam in diocesi Pictavensi, et abbatisa prefata infra tempus in Lateranensi concilio constitutum personam non curaverit idoneam presentare, ac presentando indignum, illa vice jus amiserit presentandi, de prudentum virorum consilio Philippo pauperi clerico nullum aliud habenti ecclesiasticum beneficium, quem bonae indolis esse suis litteris describebat et per se ac suos valde utilem ecclesie memoratae, ipsius ecclesie contulit personatum. Walterus vero predictus ad Sancte Radegundis et Sancti Hilarii de Cella priores et magistrum Stephanum Gaschet canonicum Sancte Marie Majoris de Pictavi nostras litteras super eadem ecclesia impetravit: quas procuratores episcopi in modum exceptionis proposuerunt in eorum presentia non valere, pro eo quod impetratae fuerant tali falsitate suggesta et tali veritate suppressa qua tacita vel expressa impetrari minime potuissent. Asseruerat enim in sua narratione W. quod dictam ecclesiam fuerat canonice assecutus, cum non esset institutus per episcopum, nec etiam presentatus propter causas predictas, et quia non erat talis persona cui deberet parochialis ecclesie cura committi, cum non posset ad sacerdotium promoveri. Veritatem quoque dicebant eundem suppressisse W. eo quod suppresso nomine decanatus, et de beneficiis quibus abundat non habita mentione, super minori beneficio litteras impetravit, et quia si dixisset quod eidem nequiret Ecclesie in persona propria deservire, qui aliiquam habet residentiam non exhibet corporalem, a sede apostolica tale non potuisset obtinere mandatum. Praeterea in tenore litterarum illarum de illis indulgentiis mentio non fiebat quibus episcopo concessimus memorato beneficiatos compellere clericos personaliter in suis Ecclesiis deservire, et non compelli ad curam animarum admittere aliquos qui non possint in Ecclesiis continue residere. Contra iudices siquidem exceptiones ad declinandum eorum iudicium fuere propositae a procuratoribus episcopi supradicti. Contra priorem Sancte Radegundis videlicet, quod inimicus episcopi et persecutor existens, eodem tempore adversus eundem arduam causam super patrimonio suo et feodis habebat: qui mortalem reputabat episcopum inimicum, sicut in litteris ab eo ad dilectum filium Hug. archidiaconum Bituricensem transmissis apparet; et ob hoc potissime quod quidam de clericis suis ipsius auctoritate denuntiaverunt ipsum priorem prioratum et praebendam obtinuisse per Simoniacam pravitatem. Magistrum quoque Stephanum Gaschet procuratores episcopi recusabant, eo quod in causa quadam ardua et faevosa, in qua de furto et perjurio et amissione feodi

A secundum terrae consuetudinem agebatur, B. avunculo suo praestando patrocinium assistebat contra ipsum episcopum et Ecclesiam Pictavensem; quia cum nondum esset exorcista, in causis episcopi, qui quasi columna est Ecclesiae, tam inferior non deberet pro iudice residere; maxime cum indifferenter ad omne munus manus extendens, a laicis vili conductus salario consueverit opponere se contra iustitiam ecclesiis, viduis, orphanis et pupillis. Unde timebat episcopus ne corruptus muneribus a semita iustitiae deviaret; quia si Deum pro modico in miserabilibus personis offendit, pro multo non praeteriret episcopum inoffensum, sui adversarii concanonicus et amicus specialis existens.

B Et quia suspecti et inimici iudices esse non debent, cum procuratores predicti ad haec probanda non potuerint a praenominatis iudicibus arbitros obtinere, quos cum instantia postulabant, tam pro episcopo quam pro dicto Philippo ad sedem apostolicam appellarunt, episcopum, clericos suos, dignitatem episcopalem et totum episcopatum, nec non et praescriptam ecclesiam de Airaon sub nostra protectione ponentes. Unde ipsi iudices post appellationem interpositam et bis a procuratoribus episcopi, cum citabatur ad iudicium, innovatam, et post mandatum prioris de Partiniaco veteri et suorum coniudicum delegatorum nostrorum mandantium primis iudicibus ut eidem supersederent negotio quousque per collationem litterarum de iudicum priorum et posteriorum iurisdictione constaret, talem tulerunt sententiam in episcopum memoratum, quod nec suspendere posset, nec excommunicare subjectos, nec procuraciones exigere ab eisdem; quam posteriores iudices propter causas predictas multorum usi consilio decreverunt irritam et inane, et primos iudices, eo quod processum impediebant ipsorum, et ea quae attentaverant revocare nolebant, licet ipsi parati essent quae medio tempore fecerant retractare, excommunicationis sententiae subjecerunt. Proponebatur etiam contra priorem sancte Radegundis predictum quod ipse odii fomite, non zelo iustitiae, suos induxit coniudices ut in episcopum ferrent sententiam supradictam, subditis ne impenderent episcopo reverentiam debitam inhibentes. Ex quo gravis immineret iactura toti diocesi Pictavensi; quia tyranni, raptores, incendiarii, et alii pestilentes per Pictaviam debacchantes non possent coercionis debitae freno compesci, si restringerentur in tantum iurisdictionis episcopalis habentiae. Fuit etiam propositum coram nobis quod cum nominatus episcopus personaliter ad sedem apostolicam accessisset, nobis humiliter supplicavit ut Sancte Radegundis et Sancti Hilarii de Cella priores et abbatem Novi monasterii, qui nimia familiaritate conjuncti eum persequerentur injuste, inhiberemus de caetero dari iudices contra ipsum: quod tunc ad preces ipsius episcopi, sicut ejus nuntius proponebat, in cancellaria nostra fecimus inhiberi. Unde cum de hoc nulla fieret men-

tio, dicebat litteras non valere, nec aliquam jurisdictionem habere in ipso priores superius prænotatos.

Propter hæc igitur et alia nuntius episcopi supplicavit ut ea quæ post appellationem ad nos legitime interpositam a primis iudicibus fuerant attentata faceremus in irritum revocari. Ex adverso W. litteras prioris Sanctæ Radegundis et conjudicum suorum exhibuit, qui dicebant quod dictus episcopus citatus legitime ab eisdem, licet per procuratorem quasdam exceptiones fori declinatorias opponeret, quas ratione prævia iidem iudices frivolas iudicaverunt laborans tamen contumacia evidenti, noluit propositis respondere; sed post multarum citationum edicta præscriptam Ecclesiam Philippo de Calciata, lite pendente, conferre præsumpsit, et cum præfati episcopus et Philippus ad iudicium citarentur, ut tam super principali quam translatione rei litigiosæ in alium fieret quod deberet, episcopo per se vel responsalem idoneum minime comparente, Philippus die sibi statuta comparuit, et intentione ipsius W. proposita respondit in iure quod per episcopum Pictavensem auctoritate Lateranensis concilii fuerat eandem Ecclesiam assecutus, et ad ejus instantiam indulto ei termino super collatione illius Ecclesiæ plenius respondendi, nec venit, nec curavit mittere responsalem. Unde iidem iudices malitiam episcopi attendentes, quia ipsorum jurisdictioni nimis contumaciter illudebat, ut ad standum juri aliqua pœna compellerent quem monitis et expectationibus plurimis et multis edictis peremptoriis inducere non valebant, talem in eum sententiam protulerunt, ut interim nec procuraciones posset exigere a subjectis, nec suspendere, nec excommunicare subjectos; subjectis ejusdem nihilominus inhibentes ne ipsi super iis aliquatenus obedirent, donec ipse plene satisfaceret de præmissis. In Philippum autem pro sua contumacia interdicti sententiam promulgarunt: pro quo cum ad abbatem de Absia et suos collegas, commensales et ministeriales episcopi, sub forma sumpti quædam litteræ a nobis super eadem Ecclesia emanassent, primi iudices, quia in secundis litteris de prioribus ac de processu negotii et de episcopo actoris vel rei nomine mentio non fiebat, et quia per suggestionem falsi fuerant impetratæ, cum ipsarum data præcederet diem quo ipse Philippus primo comparuit coram eis, abbati et collegis suis inhibere prædictis ne in eadem causa procederent donec plena fieret collatio litterarum. Ipsi vero scriptum authenticum exhibere nolentes, in tantam insaniam proruperunt quod sententiam in episcopum latam de facto, cum de jure non possent, irritam temere nuntiantes, in primos iudices excommunicationis sententiam fulminarunt.

Unde cum propter impedimenta hujusmodi primi iudices mandatum nostrum exsequi non valerent, generaliter omnes illos qui eos super processu illius causæ impedire præsumerent excommunicationis vinculo subjecerunt, ad generalem synodum nihil-

A ominus accedentes, ut præmissis omnibus coram multis jurisperitis expositis, et innocentiam suam ostenderent, et tam episcopi quam illorum qui pro iudicibus se gerebant malitiam et sententiam quam in episcopum tulerant publicarent, Verum idem episcopus, W. de Sablolo præpositus, Hugo Levini, magistri I. Gabart et Ar. de Mogon. et P. Acelini canonici Pictavenses et quidam alii sui complices in synodo clamorem et strepitum excitantes, litteras nostras multoties incipiente lectore, quoties *Innocentius episcopus* dicebatur, vocem ejus tantis clamoribus confundebant quod aliorum audientia perturbata, mandatum apostolicum poterat vix audiri garrionibus et ministerialibus episcopi, qui cum gladiis et fustibus ad synodum venerant, insultantibus in eosdem, et paratis litteras apostolicas de manibus ipsorum eripere ac in eos manus injicere violentas. Propter quæ iidem iudices episcopum pontificali officio suspendentes, W. et acclamatores alios excommunicationis vinculo innodarunt. Sed episcopus, suspensione contempta, ordines solemniter celebravit, et exsequi sicut prius officium pontificale præsumit. At Joannes Lavini canonicus Pictavensis in litteras iudicum præsentatas capitulo Pictavensi bis expuit impudenter, ac Marcus clericus de mandato Hugonis Levini magistrum Stephanum Gaschet unum de iudicibus supradictis, cum non haberent ipsi iudices alium qui auderet litteras præsentare, ab ecclesia violenter ejiciens, postmodum de equo projecit in terram. Ad hæc W. supradictus adjecit quod tempore præsentationis ipsius episcopus ei vel abbatissæ nihil opposuit nisi quod in ecclesia de Airaon medietas patronatus spectabat ad ipsum. Dixit etiam quod prænominatus Philippus, cui, pendente lite, fuit ecclesia præscripta collata, insufficiens est ad curam animarum habendam, et parentes ejusdem ipsam ecclesiam et monasterium Sanctæ Crucis multis injuriis et damnis affligunt. Super aliis autem exceptionibus tam contra ipsum quam contra iudices ab episcopo per litteras suas oppositas sic respondit, quod licet se minime justificare præsumat, nihil tamen ei obviat de canonicis institutis quin valeat ad sacerdotium promoveri; nec in confessione vel administratione decanatus, nec quando diaconatus officio publice fungebatur in Ecclesia Pictavensi, aliquid objecit eidem episcopus supradictus. Sed nec indulgentias prælibatas ipsi opponere posset, quibus per abusum faciendo contrarium tacite renuntiasset videtur, multis clericis pluribus beneficiis abundantibus in parochialibus ecclesiis curam animarum committens, licet non deserviant in eisdem, nostris indulgentiis in charis ejus robur amittentibus firmitatis, et in illis rigorem servantibus a quibus aliquid nititur extorquere. Contra priorem quoque Sanctæ Radegundis nullam causam habebat tempore quo prædicta quæstio sub ejus et suorum conjudicum erat examine ventilanda; sed paratus fingere causas, ut se causæ subtraheret, adversus ipsum dixit

habiturum se quæstionem et magistrum Stephanum Gaschet vilem esse personam et inimicum ipsius, cujus patrocinio et consilio contra suum archiepiscopum usus fuerat paulo ante: a quibus et tertio conjudice procuratores episcopi minime appellarunt, nec se promiserunt exceptiones propositas probaturos, et nullam fecerunt de eligendis arbitris mentionem. De suspensione quidem ipsius episcopi dixit gravem non imminere jacturam, cum ipse non intendat compescere sed confovere tyrannos, noxios relevans, et opprimens innocentes. (193) Addidit etiam quod cum episcopus fuerit ab officio pontificali suspensus, per parochiales ecclesiæ Pictavensis urbis sententia publicata, ipse divina celebrare præsumit in animæ suæ dispendium et ecclesiasticæ disciplinæ contemptum. Unde petebant ut jure abbatissæ præfatæ, cum in nullo peccasse probetur, illæso servato, prædictam sententiam faceremus usque ad satisfactionem condignam firmiter observari, violatores ipsius et indulgentiarum nostrarum ac alios qui manus in judicem temerarias injecerunt, abbatem quoque de Absia et complices ejus propter ea quæ in judices præsumpserunt tali pœna plectentes quod alii per impunitatis fiduciam talia de cætero non attentent.

Auditis igitur et intellectis iis et aliis quæ fuere proposita coram nobis, prænominato Waltero propter solam multitudinem beneficiorum quæ noscitur obtinere super ipsa ecclesia de Araon silentium duximus imponendum; jure monasterii Sanctæ Crucis prædicti super repræsentatione alterius, amoto Philippo, qui, lite pendente, sine præsentatione patroni obtinuit eandem ecclesiam minus juste, illæso servato. Episcopo vero, ut observet in aliis quod in dicto Waltero voluit observare, interdiximus ne conferat parochialem ecclesiam alicui ecclesiasticum beneficium obtinenti, nisi illud voluerit resignare; et si vobis consiterit ipsum fuisse præfatis indulgentiis nostris abusum, ipsarum beneficio privetis eundem. Abbatem quoque de Absia, priorem de Partiniaco veteri, et cantorem Sancti Hilarii Pictavensis, qui sic contra præfatos judices temere processerunt, ab officio suspendentes quousque per sedem apostolicam misericordiam valeant obtinere, Marcum clericum, si manus injecit, ut dicitur in unum de iudicibus violentas, et H. Levi-
ni, si de mandato ipsius hoc exstitit attentatum, excommunicatos publice nuntietis, et faciatis ipsos ab omnibus arctius evitari donec passo injuriam satisfecerint competenter et cum vestrarum testimonio litterarum nostro se conspectui repræsentent. Super strepitu vero et clamore in synodo factis ut nostrarum litterarum lectio et processus impediretur iudicum prædictorum, inquisita diligentius veritate, si ex hoc in episcopo culpam agnoveritis, ipsum a collatione ordinum suspendatis, cum post sententiam iudicum prædictorum ob hoc in ipsum prolatam ordines præsumpserit celebrare, ut in quo deli-

(195) Vide lib. xiii, epist. 92.

quisse dignoscitur, puniatur. Testes autem qui fuerint nominati, etc. Quod si non omnes, etc., duo vestrum, etc.

Datum Laterani, ii Kal. Novemb., pontificatus nostri anno decimo quinto.

CCXXIX.

CAPITULO BEATI MARTINI TURONENSIS.

De immunitate monasterii Bellimontis.

(Laterani, ii Idus Februarii.)

Olim causam quæ inter vos ex parte una venerabilem fratrem nostrum archiepiscopum Turonensem super jurisdictione in monasterio Bellimontis ex altera vertebatur ad nos ab examine dilectorum filiorum abbatis de Eleemosyna Carnotensis diocesis Aurelianensis decani et S. de Bero canonici Carnotensis, delegatorum nostrorum per appellationem delatam, S. Cantori et H. majori et O. de Graciaco archidiaconis Bituricensibus sub certa forma duximus committendam. Interim autem abbatissa de Bellomonte per suas nobis litteras intimante quod cum archiepiscopus supradictus sibi jurisdictionem indebitam in ipso monasterio usurparet, ac ipsa propter hoc ad sedem apostolicam appellasset, et archiepiscopus, ejus appellatione contempta, in eam et communicantes eidem excommunicationis sententiam protulisset, jam dictis posterioribus iudicibus nostris dedimus litteras in mandatis ut ipsam abbatissam ad cautelam juxta formam Ecclesiæ absolventes, et injungentes eidem quod injungendum de jure videretur, eam super quibusdam in quibus asseruerat per dictum archiepiscopum se gravatam non paterentur per ipsum vel per alios indebite molestari, audituri postmodum et sine canonico decisuri si quis esset alius inter partes scrupulus quæstionis. Cujus auctoritate rescripti cum partes fuissent in eorum præsentia constitutæ, abbatissa juxta mandatum apostolicum absoluta, idem archiepiscopus eam et conventum sui monasterii super jurisdictione quam in eodem se proponebat habere per easdem litteras reconvenit. Tandem post altercationes plurimas et diversas archiepiscopus et capitulum Turonense ex una parte, abbatissa et conventus Bellimontis ex altera, et vos, contra quos memoratus archiepiscopus coram eisdem iudicibus proposuerat per alias litteras antedictas quod jurisdictionem impediatis quam habebat in monasterio prænotato, ut litium circuitus vitaretur, adinvicem convenistis ut sine omni cavillatione litis contestatio fieret super libellis hinc inde circa dicti monasterii jurisdictionem oblatis. Lite quidem coram eis legitime contestata, et testibus productis a partibus coram dilectis filiis magistro B. concanonico vestro, eorundem auctoritate iudicum, ipsi iudices ad nos instructum negotium volentibus partibus remiserunt.

Procuratoribus itaque partium in nostra præsentia constitutis, et attestationibus quas iudicum sigillis inclusas recepimus publicatis, pro parte ar-

chiepiscopi et capituli Turonensis fuit propositum coram nobis quod cum monasterium Bellimontis infra Turonensis archiepiscopatus limites concludatur, tam in eo quam in abbatissa jurisdictionem episcopalem habebat archiepiscopus memoratus, et ea tam ipse usus fuerat quam prædecessores ipsius. Unde procuratores archiepiscopi et capituli proponebant quod cum esset suæ partis intentio de jure communi fundata, et per depositiones testium probaretur quod electionem Math. abbatissæ monasterii Bellimontis Turonensis archiepiscopus confirmasset, et munus benedictionis impendisset eidem, ipsamque obedientiam, reverentiam et subjectionem manu posita super altare archiepiscopo impendisse, ac archiepiscopum consecrasset altare, nec non publice prædicasse in ecclesia Bellimontis, et alia etiam esse probata quæ ad jurisdictionem episcopalem spectare noscuntur, petebant in hoc jure ac sua possessione archiepiscopum conservari, et nec per abbatissam vel moniales Bellimontis seu per vos turbetur ei hoc jus et usus jurisdictionis, sed uti libere permittatur. Ad hæc ab W. et Matthæo abbatissæ ac monialium Bellimontis et ecclesiæ vestræ procuratoribus fuit ex adverso responsum quod archiepiscopus et Ecclesia Turonensis nihil prælationis vel jurisdictionis in monasterio habebant eodem, et si quando aliquibus idem archiepiscopus fuit usus quæ jurisdictionis existere viderentur, eis abutendo usus fuerat, et per injuriam usurpando. Propter quod querebamiui tam vos quam abbatissa et moniales præfatæ, cum ad ecclesiam vestram monasterium ipsum, sicut asserebatis, pleno jure spectaret, proponentes per depositiones vestrorum testium docuisse quod moniales ipsius monasterii obitum abbatissæ vobis denuntiant, petentes licentiam eligendi, et canonicis auctoritate vestra presentibus, abbatissæ celebratur electio, quæ a vobis postmodum confirmatur, et cantor incipiens *Te Deum laudamus*, personam installat electam, cui de mandato vestro promittunt obedientiam moniales, vobis præsentantes eandem quæ in capitulo jurat Ecclesiæ vestræ obedientiam, subjectionem et reverentiam Gallicis verbis, promittens de se conquestibus exhibere jus etiam coram vobis quoties fuerit requisita, et a vobis curam recipit abbatissæ ac baculum pastorem, chrisma, oleum et ignem novum in pascha, quorum interdictum moniales observant et correctionem admittunt. Unde se asserentes de iis et aliis quæ ad jurisdictionem et usum jurisdictionis pertinent plene probasse, ab impetitione archiepiscopi et Ecclesiæ Turonensis absolvi petebant. Hoc etiam in petitionem procuratores vestri specialiter deduxerunt, ut cum ecclesia vestra plena jurisdictione in eodem monasterio usa fuerit et utatur, archiepiscopus et capitulum Turonense possessionem eidem non turbent, sed ipsam ea pacifice uti permittant; præsertim cum bonæ memoriæ Alexander papa prædecessor noster eidem jus suum recognoverit in monasterio Bellimontis, quæ-

A dam, salva sedis apostolicæ auctoritate nec non ecclesiæ vestræ canonica reverentia et thesaurarii justitia, ipsi monasterio indulgendo.

Nos igitur auditis iis et aliis quæ fuere proposita coram nobis, cum archiepiscopus et capitulum Turonense adversus abbatissam et monasterium Bellimontis de suo jure docuerint, quoad possessorium judicium, quo tantum actum est inter partes, abbatissam et conventum monasterii prænotati de fratrum nostrorum consilio condemnantes, inhibemus eisdem ne impediunt archiepiscopum Turonensem in eodem monasterio eis uti quæ jurisdictionis episcopalis existunt. Cæterum cum inter archiepiscopum et capitulum Turonense ex parte una et vox altera interdicto uti possidetis vel ad instar potius illius interdicti actum sit in hac causa, quia plura capitula et magis ad rem facientia plenius et evidentius probavistis, vos in eo cognovimus potiores. Quapropter vos ab impetitionibus archiepiscopi et capituli Turonensis absolventes, archiepiscopo et capitulo inhibemus ne turbent vobis possessionem in monasterio Bellimontis, sed iis quæ ad jurisdictionem spectare noscuntur vos in eodem libere uti permittant, quæstione proprietatis tam archiepiscopo et Ecclesiæ Turonensi contra ecclesiam vestram quam abbatissæ ac conventui Bellimontis contra archiepiscopum et capitulum Turonense Ecclesiæ reservata. Nulli ergo, etc., diffinitionis et inhibitionis, etc., usque incursum.

C Datum Laterani, 11 Idi. Februarii, pontificatus nostri anno decimo quinto

In eundem fere modum scriptum est super hoc archiepiscopo et capitulo Turonensi, verbis competenter mutatis.

In eundem fere modum scriptum est super hoc episcopo Aurelianensi et abbati de Curia Dei Aurelianensis diocesis, et decano Sancti Aniani Aurelianensis, verbis competenter mutatis, usque reservata. Quocirca discretionis vestræ per apostolica scripta mandamus quatenus quod a nobis est sententialiter diffinitum faciatis per censuram ecclesiasticam sublato appellationis obstaculo inviolabiliter observari. Quod si non omnes, etc., duo vestrum, etc. Vos denique, frater archiepiscopæ ac fili abbas, super vobis ipsis, etc.

D Datum Laterani, Idibus Februarii, pontificatus nostri anno decimo quinto.

CCXXX.

SENONENSI, ROTOMAGENSI, TURONENSI, ET BURDEGALENSI ARCHIEPISCOPIS, ET EORUM SUFFRAGANEIS.

Scribitur pro monasterio Vindocinensi.

(Laterani, xvi Kal. Martii.)

Licet apostolatus officium nos universis generaliter constituat debitores, religiosis tamen personis, et locis præsertim quæ ad sedem apostolicam nullo pertinent mediante, sollicitudinem tenemur et curam impendere specialem. Sane dilecti filii abbas et conventus Vindocinenses nostris auribus intimarunt quod cum possessiones, homines et ecclesias ha-

beant in diocesis vestris, super quibus plerumque a multis indebite molestantur, vos molestatores eorum, prout ad vos pertinet, compescere non curatis, quinimo latas in eos interdicti et excommunicationis sententias nulla sibi satisfactione impensa relaxatis interdum in eorum præjudicium et gravamen: quod tanto molestius ferimus quanto ipsos nostræ considerationis intuitu deberetis in sua justitia benignius confovere. Ideoque fraternitati vestræ per apostolica scripta præcipiendo mandamus quatenus hujusmodi latas pro eis sententias absque congrua satisfactione relaxare nullatenus præsumentes, de malefactoribus suis singuli per vestras dioceses, quoties ab ipsis vel eorum nuntiis fueritis requisiti, eisdem curetis justitiæ plenitudinem exhibere; mandatum nostrum taliter impleturi quod illud sibi sentiant profuisse, et nos super hoc providere aliter non cogamur. Vos denique, fratres archiepiscopi et episcopi, super vobis ipsis, etc.

Datum Laterani, xvi Kal. Martii, pontificatus nostri anno decimo quinto.

In eundem modum scriptum est Carnotensi, Aurelianensi, Cenomanensi, Andegavensi, Pictavensi, et Xantonensi episcopis.

CCXXXI.

ABBATI MONASTERII SANCTÆ Mariæ SILVÆ MAJORIS, EJUSQUE FRATRIBUS TAM PRÆSENTIBUS QUAM FUTURIS REGULAREM VITAM PROFESSIS IN PERPETUUM.

De confirmatione privilegiorum.

(Laterani, Kal. Decembris.)

Quoties a nobis petitur quod religioni et honestati convenire dignoscitur, animo nos decet libenti concedere, et petentium desideriis congruum suffragium impertiri. Eapropter, dilecti in Domino filii, vestris justis postulationibus clementer annuimus, et præfatum monasterium, in quo divino mancipati estis obsequio, ad exemplar felicitis recordationis Lucii et Cælestini Romanorum pontificum prædecessorum nostrorum, sub beati Petri et nostra protectione suscipimus et præsentis scripti privilegio communitus. In primis siquidem statuantes ut ordo monasticus, qui secundum Deum et beati Benedicti Regulam in eodem monasterio noscitur institutus, perpetuis ibidem temporibus inviolabiliter observetur. Præterea quascunque possessiones, quæcunque bona idem monasterium impræsentiarum juste ac canonice possidet, aut in futurum concessione pontificum, largitione regum vel principum, oblatione fidelium, seu aliis justis modis, præstante Domino, poterit adipisci, firma vobis vestrisque successoribus et illibata permaneant: in quibus hæc propriis duximus exprimenda vocabulis: Locum ipsum in quo præfatum monasterium situm est, cum omnibus pertinentiis suis; in eadem villa, ecclesias Sancti Petri et Sancti Joannis, grangias ad ipsum monasterium pertinentes, scilicet Malforat cum terra de Bunasse, grangiam de Daniaco et de Carenzac cum ecclesia de Narizan, grangiam de Fongravosa et Sancti Nicolai de Genizaco et de Montfarto cum pertinentiis

earum. Decimas, molendina, colonos et homines, quæ specialiter ad monasterium vestrum spectant. Prioratus quoque de Senon, de Sancto Lupo, de Castelleto, de Avaron, de Cronhon, de Foncambalada, de Madiraco, de Lopiaco, de Belabat, de Bahals, de Benaugias veteri, de Guibon, de Aguliaco, de Ardeniaco, de Darvaco cum omnibus pertinentiis eorundem prioratum; ecclesias etiam de Spineto, de Camiac, de Sancto Leone, de Montiniaco, de Corbeliaco, de Sancto Sidonio, de Plazaco, de Sancto Germano de Campetez; prioratus quoque Sancti Andreæ de nomine Domini, de Podio Dodon. cum ecclesiis suis, Sancti Christophori et Sancti Severini, prioratum Sancti Martini et Sancti Saturnini de Boenes, et Sancti Vincentii de Porreto, et Sancti Laurentii de Scaras, et Sancti Joannis de Campanhas cum omnibus pertinentiis eorum. Quidquid habetis apud Brojam et Ialam domum de Artelea, de Montelaury, ecclesiam et decimam de Villanova cum omnibus pertinentiis suis. In Xantonensi diocesi prioratum Sancti Nicolai de Roiano, furnum et terram contiguam burgo Sancti Petri, villam de Castellars, sicut concluditur duabus viis, cum grangia et agriculturis; terras, vineas et redditus quos habetis in insula quæ dicitur Oleron. Molendinum vobis in mari collatum a Joanne Martin.; vineas vobis collatas ab Arnaldo Viverevult, vineas de Valera, prioratus Sanctæ Mariæ de insula quæ est in Averno, et de Praifornel cum possessionibus eorum. In Vasatensi diocesi ecclesiam de Brana cum aliis possessionibus vestris; prioratus Sancti Joannis de Blaniaco et Sancti Petri de Castet cum ecclesia sua de Siurac; prioratus de Rius, de Sorraco, de Coriaco, de Fescals, de la Gardera, de Viaco, de Linguon cum omnibus pertinentiis eorum, et prioratum de Bellofonte. In Petragoricensi diocesi prioratus Sancti Martini, Campi Martini, et de Scaurniaco, et de Prisone, et Sancti Ulrici, et Sancti Nicolai de Gorson, de Lopebac, cum ecclesia sua de Murzac; prioratus Sancti Saturnini de Puteo cum ecclesiis suis Sanctæ Mariæ de Belpojet et de Punacio; prioratum de Lavernhia cum ecclesiis suis Sancti Martini de Cumbis et de Croisa; prioratum Sancti Pastoris cum ecclesiis sibi pertinentibus, et prioratum de Atenac et de Nausis cum omnibus pertinentiis eorum, et de Siuriaco cum pertinentiis suis. In Agennensi diocesi prioratum Sancti Antonini cum ecclesia Sanctæ Rufinæ, et de Runaut, et Maureliaco, et Sanctæ Mariæ de Culturis; prioratus Sancti Silvestri de Peno, Sancti Petri de Guntaldo, de Escasafort, cum ecclesiis et aliis pertinentiis suis; prioratus etiam de Manuforti, de Calesu, Sancti Caprasii de Savarzac, Sanctæ Mariæ de Lafita, et de Caus Beosa cum ecclesia ejus Sancti Andreæ, cum omnibus pertinentiis eorum. In Caturcensi diocesi monasterium monialium, scilicet Pomaredus, cum prioratibus, ecclesiis et aliis possessionibus suis; salutatem de Blancafort. In Auxitanensi diocesi prioratum Gavaretus cum decima et censu totius villæ, furnis

et aliis possessionibus suis; prioratus de Leucader, de Malvezi, de Gilo, de Perquer, de Boga, del mont de Canenx, de Seugner. In regno Aragonum prioratus de Rosta, de Pintan, de Unocastello, de Exera, de Pradella, de Alcalá, cum ecclesiis, decimis et aliis possessionibus suis. In Lincolnensi diœcesi in Anglia prioratum de Boroella cum pertinentiis suis. In Cameracensi diœcesi, abbatiam Sancti Dionysii de Brocares cum ecclesiis, decimis, et aliis pertinentiis suis. In Suessionensi diœcesi prioratus Sancti Leodegarii et Sancti Pauli de Nemore et Bellævallis. In Laudunensi diœcesi prioratum Girei, et Sanctæ Probæ, et de Lapion. In Remensi diœcesi prioratum de Noveio cum pertinentiis suis. In Catalaunensi diœcesi prioratum Chantici. In Senonensi diœcesi prioratum Neronis villæ cum pertinentiis suis. In Aurelianensi diœcesi prioratum de Semeio cum ecclesiis suis Sancti Joannis de Eurcis et Sancti Symphoriani de Camblois. Sane novalium vestrorum quæ propriis manibus aut sumptibus colitis, sive de nutrimentis animalium vestrorum nullus a vobis decimas exigere vel extorquere præsumat. Liceat quoque vobis clericos vel laicos liberos et absolutos e sæculo fugientes ad conversionem recipere et eos absque contradictione aliqua retinere.

Cum autem generale interdictum terræ fuerit, liceat vobis clausis januis, exclusis excommunicatis et interdictis, non pulsatis campanis, suppressa voce, divina officia celebrare. In parochialibus autem ecclesiis quas habetis liceat vobis sacerdotes eligere et diœcesano episcopo præsentare: quibus, si idonei fuerint, episcopus animarum curam committat, ut ei de spiritualibus, vobis autem de temporalibus debeant respondere. Chrisma vero, oleum sanctum, consecrationes altarium seu basilicarum, ordinationes monachorum vel clericorum qui ad sacros fuerint ordines promovendi, a diœcesano suscipietis episcopo; siquidem catholicus fuerit, et gratiam atque communionem apostolicæ sedis habuerit, et ea vobis gratis et absque pravitate aliqua voluerit exhibere. Alioquin liceat vobis quemcunque malueritis catholicum adire antistitem, qui nostra fretus auctoritate, quod postulatur indulgeat. Ad hæc, præsentis decreto statuimus ut, obeunte te nunc ipsius loci abbate vel tuorum quolibet successorum, nullus ibi qualibet subreptionis astutia seu violentia præponatur nisi quem fratres communi consensu vel fratrum major pars consilii sanioris secundum Dei timorem et beati Benedicti Regulam provide rint eligendum. Inhibemus quoque ne infra terminos parochiarum vestrarum ecclesiam vel oratorium sine assensu diœcesani episcopi et vestro quisquam ædificate præsumat, salvis tamen privilegiis apostolicæ sedis. Libertates præterea et immunitates a felicis recordationis Alexandro papa prædecessore nostro, sive ab archiepiscopis, a ducibus Aquitanie, nec non et aliis illius terræ baronibus monasterio et hominibus vestris pietatis et religionis consideratione indultas ratas habentes,

A auctoritate apostolica confirmamus, statuentes ut sicut ab eisdem prædecessoribus nostris statutum fuisse dignoscitur, nulla ecclesiastica sæcularive persona habitatores vestros ad arma compellere vel indebitas exactiones ab eis extorquere præsumat. Sepulturam præterea ipsius loci liberam esse decernimus, ut eorum devotioni et extremæ voluntati qui se illic sepeliri deliberaverint, nisi forte excommunicati vel interdicti sint, nullus obsistat, salva tamen justitia illarum ecclesiarum a quibus mortuorum corpora assumuntur. Decernimus ergo ut nulli omnino hominum fas sit præfatam Ecclesiam temere perturbare, aut ejus possessiones, etc., usque profutura, salva sedis apostolicæ auctoritate et diœcesani episcopi canonica justitia. Si qua igitur in futurum ecclesiastica sæcularive persona hanc nostræ constitutionis paginam sciens, etc., usque subiaceat ultioni. Cunctis autem eidem loco sua jura, etc., usque æternæ pacis inveniant. Amen.

Datum Laterani, per manum Joannis Sanctæ Mariæ in Cosmidin diaconi cardinalis, S. R. E. cancellarii, Kal. Decemb., indictione prima, Incarnationis Dominicæ anno 1212, pontificatus vero domini Innocentii papæ III, anno quinto decimo.

CCXXXII.

ABBATI ANIANENSI.

De relevanda paupertate monasterii.

(Laterani, III Idus Februarii).

C Ex susceptæ nobis imminet officio servitutis ut cum ecclesiarum omnium curam Domino suscepimus disponente, ad illarum gravamina relevanda specialiter intendamus quæ apostolico noscuntur amplius præsidio indigere. Cum igitur, sicut accepimus, monasterium tuum adeo sit in temporalibus diminutum ut tibi et fratribus Domino servientibus in eodem in vestitu et victu de ipsius proventibus providere non possis, auctoritate præsentium liberam tibi concedimus facultatem ut sacristiam et ecclesias monasterii memorati, quæ a monachis seu clericis sæcularibus detinentur, ad manus tuas de consensu conventus vel majoris et sanioris partis ipsius appellatione remota valeas legitime revocare; quatenus de ipsarum proventibus provideatur fratribus competenter, ut releventur etiam onera debitorum. Tu denique, fili abbas, super te ipso, etc.,

Datum Laterani, IV Kal. Februarii, pontificatus nostri anno quinto decimo.

Scriptum est super hoc abbati Sancti Wilhelmi, et priori et sacristæ de Salve Lodovensis et Nemausensis diœcesum, sic. Cum dilecto filio abbati Sancti Salvatoris Anianensis duxerimus concedendum ut sacristiam et ecclesias monasterii sui, quæ a monachis seu etiam clericis sæcularibus detinentur, etc., usque revocare, nec non ipsius monasterii possessiones et alia quæ a prædecessoribus suis vel aliis illicite alienata invenerit vel distracta, discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus quatenus, si qui super hoc contradictores apparuerint vel rebelles, vos ipsos, cum ab eo fueritis requisiti, ratione prævia per cer-

suram ecclesiasticam appellatione postposita com-
pescatis. Quod si non omnes, etc., duo vestrum, etc.
Tu denique, fili abbas, super te ipso, etc.

Datum III Idus Februarii, pontificatus nostri anno
decimo quinto.

CCXXXIII.

GANTUARIENSI ARCHIEPISCOPO S. R. E. CARDINALI ET (194)
COEPISCOPIS SUIBUS CUM IPSO PARITER EXSULANTIBUS.

Eos consolatur in afflictione.

Omne gaudium existimare debetis cum in tentatio-
nes varias incideritis, eorum exemplo qui gauden-
tes ibant a conspectu concilii, quoniam digni sunt
habiti contumelias pro nomine Jesu pati. Beati nam-
que sunt illi qui persecutionem propter justitiam
patiuntur; quoniam cum probati fuerint, accipient
coronam vitæ, quam repromisit Deus diligentibus
se. Fidelis enim est Deus, qui suos fideles non pati-
tur supra posse tentari, sed facit in tentatione pro-
ventum. Nam quod facit flagellum grano et fornax
auro, id efficit persecutio viro justo, qui ratione fidei,
ex qua vivit, similis est grano sinapis, quod quanto
plus tunditur, tanto fortius inardescit, ut probatio
sue fidei multo pretiosior fiat auro, quod per ignem
non consumitur, sed probatur. Vos ergo, fratres,
non deficiatis in tribulationibus vestris, quas pro
libertate ac justitia Ecclesiæ toleratis; quoniam in
servis suis Dominus consolabitur, qui misericordia-
rum est pater et totius consolationis est Deus, in
gaudio meti faciens quod in lacrymis seminatur. Ipse
quidem post nubilum facit serenum, et post tem-
pestatem tranquillum. Ipse post lamentationem et
fletum, gaudium et exultationem inducit; qui lucem
creavit post tenebras, et post vesperam fecit mane;
quoniam ad vesperum demorabitur fletus, et ad ma-
tutinum lætitiæ. Quod ille bene noverat qui dicebat:
*Convertisti planctum meum in gaudium mihi; præ-
cinxisti me lætitiæ, ut cantet tibi gloria mea, et non
compungar (Psal. xxix).* O quantæ mercedis est apud
Deum, quantæ laudis est apud homines, spiritualia
temporalibus anteferre, ut temporalia spiritualibus
postponantur! Exsilium sustinere pro patria, pro di-
vitiis paupertatem, injuriam pro honore, pro quiete
laborem! Verum attendite diligenter quid ille glo-
riosus martyr et pontifex vester pertulerit pro hac
causa, et intelligetis pro certo quod in vestro certa-
mine ipsius est martyrrium innovatum, imo ipsius
agonis palma vobis est feliciter reservata, qui
ducem certaminis tanquam fortis athletæ sequimini
ad triumphum. Nisi enim hujus causæ is esset
effectus, quæ utilitas in sanguine suo, qui gla-
diis effusus est impiorum? Non enim sub altari Dei
frustra clamat anima interfecti propter verbum
Domini et propter testimonium quod habebat, voce
magna dicendo: *Usquequo, Domine sanctus et verus,
non judicas, et vindicas sanguinem meum de iis qui
habitant super terram? et dictum est illi ut requiesce-
ret modicum adhuc tempus, donec impleantur con-*

(194) Vide infra pag. 772.

(195) Vide infra epist. 237 et seqq. Gesta Innoc. III cap. 131, 132, et Mathæum Paris. ad. an. 1212.

A servi (Apoc. vi): quod ad vos sano potest intellectu
referri, qui conservi ejus existitis, servitute exse-
quendo divinam, ut sponsam Christi a servitute
liberatis humana. Quia non sumus filii ancillæ, sed
liberæ, qua libertate nos unigenitus Dei Filius libe-
ravit.

Interrogate, quæso, conscientiam ipsi vestram,
nisi respondeat ipsa vobis quod tolerabilius est ho-
norabilem persecutionem extra patriam sustinere
quam in patria perpeti vilissimam servitute, longe
perfecto pejorem sub Pharaone in luto et latere sus-
tinebat. Et nunc induratum est cor Pharaonis, nec
dimittet Israeliticum populum nisi tandem in manu
valida, ut post sordes Ægypti sacrificet Domino in
deserto. Confidite, fratres, quod idem Deus per al-
terum Moysen liberabit populum suum de servitute
novi Pharaonis in manu forti; et cum fuerit mirabi-
liter liberatus, cantabit Domino gloriose quod equum
et ascensorem projecit in mare, qui Deum sibi non
posuit adiutorem, sed in sua prævaluit vanitate; qui
gloriatur cum male fecerit, et in pessimis rebus
exultat; qui factus est sicut equus et mulus, in
quibus nullus est intellectus; ita in reprobum sen-
sum datus ut cor ejus commutatum sit ab humano,
eique cor feræ sit datum, ut de ipsius conversione
pene penitus desperetur, nisi cum misericorditer et
mirabiliter in vitam aliam ille mutet qui vocat im-
pios et non sunt et de lapidibus suscitavit filios Abra-
hæ; aut gravior illi vexatio tribuat intellectum, si
forte oculos suos levet in cælum et sensus suos illi
reddatur et Altissimo benedicat. Nos sane, qui ex
intimo cordis affectu passionibus vestris compatimur
et doloribus condolemus, non cessamus extendere
manus nostras et in virga percutere donec vos libe-
ret Dominus in mirabilibus suis: quod non in lon-
ginquum futurum esse credimus et speramus. Et
licet cogitatum vestrum jactare debeatis in Deum et
sollicitudinem vestram in illam projicere qui non
deserit sperantes in se nec de sua misericordia præ-
sumentes, ne tamen ipsum fortasse tentetis si coo-
perari negligatis eidem, satagite operari, quantum
juste ac honeste potestis, cum omni diligentia et
cautela, nihil de contingentibus omittentes, ut ille
vos et in præsentem et in futuro remuneret pro cu-
jus gloria et honore graves et grandes suffertis in-
jurias et pressuras. Mittimus autem vobis littera-
rum rescriptum quas nuntiis nostris pro pace refor-
manda tribuimus præsentibus interclusum.

CCXXXIV.

JOANNI ILLUSTRIS REGI ANGLIÆ, SPIRITUM CONSILII
SANIORIS.

De negotio archiepiscopi Cantuariensis.

(195) Auditis verbis nuntiorum tuorum, qui ad
nostram præsentiam pervenerunt, etsi non illa nobis
ex parte tua sufficienter obtulerint quæ sunt ad sa-

tisfactionem sufficientiam competentem super multis A
 et magnis injuriis et jacturis quas longo jam tem-
 pore intulisti Ecclesie Anglicane contra divini no-
 minis gloriam et apostolicæ sedis honorem, in peri-
 culum animæ ac dispendium famæ tuæ, adhuc tamen
 experiri volentes utrum te revocare possimus ab
 errore ad veritatem, ecce tibi benedictionem et
 maledictionem proponimus, ejus exemplo qui per
 Moysen famulum suum benedictiones et maledictio-
 nes proposuit filiis Israel, ut eligas quam malueris,
 vel benedictionem, si satisfeceris, ad salutem, vel
 maledictionem, si contempseris, ad ruinam. Licet
 enim quasdam nobis litteras destinaveris, quibus
 asseruisti habiturum te ratum quidquid abbas de
 Belloloco et frater A. Marcel et alii quatuor nuntii
 tui super negotio Cantuariensis Ecclesie agerent B
 coram nobis, quia tamen ex iis non nisi tres ad
 nostram pervenere præsentiam, ii sine aliis nihil
 facere poterant secundum earundem continentiam
 litterarum. Præterea non agitur tantum de negotio
 Cantuariensis Ecclesie, sed totius Ecclesie Angli-
 canæ, quam impie persequendo niteris ancillare:
 propter quod anathematis meruisti vinculo ianodari.
 Ii vero tres nuntii nobis ad ultimum obtulerunt quod
 secundum illam formam satisfacere promittebas
 quam per dilectos filios Pandulphum subdiaconum
 et fratrem Durandum familiares nostros tibi curavi-
 mus destinare. Verum cum per te steterit quo minus
 secundum eandem formam pax fuerit reformata,
 et postea pejora prioribus attentaveris, nos ad eam, C
 quæ pro majori parte gratiam continebat, minime
 jam tenemur, cum ipsa gratia reddideris te indi-
 gnum. Ut autem vincamus in bono malum et omnem
 tibi excusationis materiam auferamus, adhuc eam
 parati sumus servare, si usque ad Kalendas Junii
 proxime venturas per juramenta quatuor baronum
 tuorum jurantium (196), te præsentem ac maudante,
 in animam tuam, et per patentes tuas litteras re-
 promiseris quod eam fideliter et efficaciter adimple-
 bis secundum expositiones et explanationes quas
 ad omnis dubitationis scrupulum removendum duxi-
 mus adhibendas, et infra eundem terminum hoc
 totum significaveris per tuas patentes litteras ve-
 nerabili fratri nostro Stephano Cantuariensi archi-
 episcopo et qui cum eo sunt episcopis suis. Alio D
 quin ejus exemplo qui populum suum de servitute
 Pharaonis in manu valida liberavit, Anglicanam
 Ecclesiam in forti brachio de servitute tua stude-
 bimus liberare; prædicentes nunc tibi veraciter et
 constanter quod si pacem recipere, cum vales, non
 vis, cum volueris non valebis, eritque inutilis pœni-
 tentia post ruinam; sicut per eorum exempla potes
 cognoscere qui diebus istis similia præsumpserunt.
 Formam vero quam præfatis nuntiis nostris in-
 junximus præsentibus tibi litteris mittimus inter-
 clusam.

(196) Vide lib. xvi, epist. 76, et Matthæum Paris.
 ad. an. 1213.

(197) Sacramentum regis secundum hanc formam

PACIS ET RECONCILIATIONIS LEGES.

(Laterani, III Kal. Martii.)

(197) Expositiones autem et explanationes sunt
 istæ. In primis itaque solemniter et absolute jurabis
 stare mandatis nostris coram legato vel delegato
 nostro super omnibus pro quibus a nobis excommu-
 nicatus existis, et veram pacem ac plenam securi-
 tatem præstabis venerabilibus fratribus Stephano
 Cantuariensi archiepiscopo, Willelmo Londoniensi,
 Eustachio Eliensi, Ægidio Herefordensi, Jocelino Ba-
 thoniensi, et Huberto Lincolnensi episcopis, ac
 dilectis filiis priori et monachis Cantuariensibus,
 Roberto quoque filio Walteri, et Eustachio de Vesci,
 nec non cæteris clericis et laicis hoc negotium con-
 tingentibus, præstando simul coram eodem legato vel
 delegato nostro publice juramentum quod ipsos cum
 suis nec lædes nec lædi facies aut permittes in per-
 sonis et rebus, eisque omnem indignationem dimittes,
 et in gratiam tuam eosdem recipies, ac bona fide
 tenebis, quodque præfatos archiepiscopum et epi-
 scopos non impedies nec permittes aut facies im-
 pediri quo minus ipsi libere suum exsequantur offi-
 cium, et plena suæ jurisdictionis auctoritate, prout
 debent, utantur; et super iis tam nobis quam ipsi
 archiepiscopo et singulis episcopis tuas patentes
 litteras exhibebis, faciens ab episcopis et comitibus
 ac baronibus tuis, quot et quos præfati archiepisco-
 pus et episcopi postulaverint, juramenta et patentes
 eorum litteras exhiberi quod ipsi bona fide stude-
 bunt ut hæc pax et securitas firmiter observetur. Et
 si forte (quod Deus avertat), per te ipsum vel alios
 contraveneris, ipsi pro Ecclesia contra violatores
 securitatis et pacis mandatis apostolicis inhærebunt,
 tuque perpetuo custodiam vacantium Ecclesiarum
 amittes. Quod si forte nequiveris cos ad hanc ulti-
 mam juramenti partem inducere, videlicet quod si
 per te ipsum vel alios contraveneris, ipsi pro Ecclesia
 contra violatores securitatis et pacis mandatis apo-
 stolicis inhærebunt, tu propter hoc nobis ac Romanæ
 Ecclesie per tuas patentes litteras obligabis omne
 jus patronatus quod habes in Ecclesiis Anglicanis.
 Omnes autem litteras quæ pro securitate prædicto-
 rum sunt exhibendæ præfatis archiepiscopo et epi-
 scopis ante suum ingressum in Angliam destinabis.
 Si vero tibi placuerit, sæpessati archiepiscopus et
 episcopi præstabunt, salvo honore Dei et Ecclesie,
 juratoriam et litteratoriam cautionem quod ipsi nec
 per se nec per alios contra personam vel coronam
 tuam aliquid attentabunt, te illis prædictam securi-
 tatem et pacem illibatam servante. De ablatis autem
 plenam restitutionem et de damnis recompensatio-
 nem sufficientem omnibus impendes, tam clericis
 quam laicis universis ad hoc negotium pertinentibus,
 non solum rerum, verum etiam libertatum, eisque
 libertates redditas conservabis, archiepiscopo quidem
 et episcopo Lincolnensi a tempore suæ confirma-
 exstat lib. xvi, epist. 76, et apud Matthæum Paris.
 ad. an. 1213.

tionis (198), aliis autem a tempore discordiæ inchoatæ.

Nec obstabit aliqua pactio vel promissio seu concessio quominus et damna recompensentur et restituantur ablata tam vivorum quam etiam defunctorum. Nec de ablatis aliquid retinebis prætextu servitii quod tibi debuerit impendi; sed postea tibi debita pro servitio recompensatio tribuetur; statimque facies omnes quos detines clericos absolute dimitti ac restitui propriæ libertati, et etiam laicos qui occasione hujus negotii detinentur. Incontinenti quoque post adventum illius qui te debet absolvere facies de parte restitutionis ablatorum octo millia librarum legalium sterlingorum, pro persolvendis debitis et faciendis expensis, nuntiis prædictorum archiepiscopi et episcoporum ac monachorum Cantuariensium assignari sine impedimento quolibet per tuam potestatem ad eos libere deferenda, ut expediti revertantur in Angliam honorifice revocati, videlicet Stephano Cantuariensi archiepiscopo duo millia et quingentas libras, Willelmo Londoniensi episcopo septingentas et quinquaginta libras, Eustachio Eliensi mille et quingentas libras (199), Ægidio Herefordensi septingentas et quinquaginta libras, Jocelino Bathoniensi septingentas et quinquaginta libras. Huberto Lincolnensi septingentas et quinquaginta libras, priori et monachis Cantuariensibus mille libras. Sed protinus absque mora postquam pacem istam duxeris acceptandam resignari facies archiepiscopo et episcopis, et clericis ac Ecclesiis universis in manibus nuntiorum vel procuratorum ipsorum omnia immobilia (200) cum administratione libera eorundem, et in pace dimitti Interdictum etiam vulgariter utlagatio nuncupatum, quod proponi fecisti contra personas ecclesiasticas, publice revocabis, protestando per tuas patentes litteras archiepiscopo tribuendas id ad te de personis ecclesiasticis nullatenus pertinere, quodque illud de cætero contra personas ecclesiasticas non facies promulgari. Revocabis præterea utlagationem laicorum ad hoc negotium pertinentium, et remittes hominia quæ post interdictum ab ecclesiarum hominibus recepisti præter regni consuetudinem et ecclesiasticam libertatem. Si vero super damnis vel ablatis aut eorum quantitate vel æstimatione quæstio fuerit de facto suborta, per legatum aut delegatum nostrum receptis probationibus publice terminetur. Et his omnibus rite peractis, relaxabitur sententia interdicti. Super cæteris autem capitulis si quæ fuerint dubitationes subortæ, de quibus merito valeat dubitari, nisi per legatum vel delegatum nostrum de partium fuerint voluntate sopitæ, ad nostrum referantur arbitrium, ut quod super iis decreverimus observetur. Remittimus igitur ad tuam regalem præsentiam præfatum subdiaconum et familiarem nostrum Pandulphum, nobis et fratribus nostris merito suæ probitatis acceptum, fideliter consulentes

(198) Apud Matth. Paris., consecrationis.

(199) Male ap. Paris., septingentas et quinquaginta.

ut his quæ tibi ex parte nostra suggesserit omni dubitatione postposita benevolum impertiaris assensum.

Datum Laterani, III Kal. Martii, pontificatus nostri anno quinto decimo.

FORMA QUIDEM EST TALIS : DILECTIS FILIIS PANDULPHO SUBDIACONO ET FRATRI DURANDÓ FAMILIARIBUS NOSTRIS.

Illam gerimus de vestra discretione fiduciam ut secure vobis ardua negotia committamus, pro certo sperantes quod ea secundum Deum ad honorem et profectum apostolicæ sedis curabitis promovere. Quocirca discretioni vestræ per apostolica scripta præcipiendo mandamus quatenus proficiscentes in Angliam una cum venerabili fratre nostro Wintoniensi episcopo et dilecto filio priore Conventrensi vel eorum altero, si forsan ambo interesse non possent, regis præsentiam adeatis monentes et exhortantes eundem efficaciter et prudenter ut Deo et Ecclesiæ satisfaciatur secundum formam subscriptam inter nos et nuntios suos multimoda deliberatione provisam. Ipse quidem cum suas patentes litteras vobis tradiderit, et vos nostras patentes litteras sibi tradatis secundum capitularis tenorem quod ei pridem direximus sub alphabeto distinctum, vobisque tradimus ad cautelam. Sed si rex maluerit ut nec ipse tradat hujusmodi litteras suas vobis, nec vos tradatis hujusmodi litteras nostras sibi, acquiescatis eidem; et sic cum prædictis episcopo et priore vel eorum altero, recepto ab eo publice juramento quod super iis pro quibus de mandato nostro excommunicatus existit nostris mandatis absolute parebit, tu, fili subdiacone, beneficium ei absolutionis impendas, reconcilians eum ecclesiasticæ unitati; ac deinde recipientes ab eo tam pro venerabili fratre nostro Cantuariensi archiepiscopo quam pro coepiscopis ejus et monachis Cantuariensibus ac omnibus aliis ad hoc negotium pertinentibus plenam securitatem ac idoneam cautionem per honorabiles nuntios facias eos in Angliam revocari; quibus idem rex omnem rancorem et indignationem remittat; ac recepto a præfato archiepiscopo juramento quod a suis prædecessoribus consuevit illius progenitoribus exhiberi, universa ei concedat et tradat et faciat ab eo pacifice possideri quæ ad ipsum pertinere noscuntur, ita quod super ablatorum restitutione ac recompensatione damnorum satisfactionem plenariam tam ipsi quam aliis universis faciat exhiberi; et sic tu relaxes sententiam interdicti. Si vero circa horum aliquid de quo merito valeat dubitari quidquam emerit quæstionis, nostro reservetur mandato; injungendo super hoc ipsi regi ex debito præstiti juramenti ne propter hujusmodi dubium relaxatio interdicti nimium differatur. Testes autem qui super eo fuerint nominati, si se gratia, odio vel timore subtraxerint quo minus perhibeant testimonium veritati,

(200) Apud Paris., mobilia.

ad hoc per censuram ecclesiasticam appellatione remota compellas; quatenus inquisita et cognita veritate, si quid super ablatorum restitutione vel recompensatione damnorum propter quæstionem subortam remanserit imperfectum, per apostolicum tandem mandatum consultius impleatur. Quod si forte præfatus rex infra mensem præscriptam formam non duxerit acceptandam, sed in sua maluerit duritia perdurare, vos ex tunc recedentes ab ipso, significetis ex parte nostra prædictis archiepiscopo et episcopis ut negotium Ecclesie, prout melius poterunt, persequantur, vosque non differatis ulterius ad nostram præsentiam remeare.

CCXXXV.

CAPITULO MELPHIENSI

Ut alium episcopum eligant.

(Laterani, III Kal. Februarii.)

Aures habuit et non audivit, nares et non odoravit, ille qui præfuit et obfuit Ecclesie Melphiensi, cum operum ejus clamores, qui usque ad nos in longinquo insinuatione clamosa communis fere opinionis vallata testimonio pervenerunt, in proximo noluerit intelligere ut bene ageret, comparatus jumentis insipientibus, et similis illis effectus, et nostræ commonitionis surdus auditor, inter virtutum odorem et fetorem non discreverit vitiorum. Acceperamus siquidem olim qualiter R. tunc Melfiensis episcopus, si episcopus, dici debet quem opera mercenarium exhibuerunt, non pastorem, habitus fuerat de bonæ memoriæ Jacobi prædecessoris sui morte suspectus, quid et qualiter post obitum illius proprio firmaverat juramento, et contra id venerat quod jurarat, quomodo tandem in sua fuerat electione processum, qualiter etiam illa quam in oculis populi ad publicæ infamiæ testimonium detinebat, in die consecrationis ejus enixa, et libidinis testem produxerat, et quasi recentis ediderat incontinentiæ argumentum, et quomodo alius qui post eum venerat et descenderat ex eodem, ante ipsum factus est presbyter, ante patrem ascendens filius ad altare. Nos autem erga ipsum tanta patientia sumus uti quod qui poteramus descendere ac videre utrum clamor qui ad nos de ipso ascenderat, opere completeretur, et respondente facto sermone, vibrare ultionis gladium in eundem, virgam correctionis remisimus, rigorem judicii suspendentes, et affectu ei patris spiritualis exhibito, ipsi charitative monitionis manna porreximus prægustandum. Et ne quid de contingentibus omittere videremur, oblatum nobis infamiæ suæ libellum sibi duximus transcribendum, audita suis oculis admoventes, ut ingressus conscientiæ suæ judicium, idem sibi testis et judex existens, humiliatus et pœnitentiam sic apud se caderet quod resurgeret apud Deum. Ipse vero, tanquam aspis surda, quæ vocem non exaudit incantantium sapienter, usque adeo nostros pro-

(201) Vide supra epist. 115.

PATROL. CCXVI.

A jecit post sua terga sermones quod, sicut postmodum nostris fuit auribus intimatum, deposita pene penitus modestia pastoralis, carnem et sanguinem sapiens, filium voluptatis et sanguinis, et alias prorsus indignum et moribus onerosum, dignis et honorabilibus prætulit officio cantorice; sicque factus est post episcopum primus inter alios excellentia dignitatis qui meritis novissimus existebat, et primi prærogativa virtutum facti sunt novissimi beneficii qualitate. Nepotibus quoque suis vagientibus in cunabulis, licet ad plus vix valentibus balbutire, nedum quod in ecclesia legerent vel cantarent, nisi forte legat balbutiens expedite, ac dulces choro concinentium resonet vagiens melodias, majores præbendas tribuit et beneficia meliora; portantibus B aliis pondus diei et æstus, et istis ubi non semina-verunt metentibus plena manu.

Hæc autem licet se promiserit correcturum sub fidei sponsione, faciens tamen ad ulteriora processum, imo magis excessum, tam vos quam alios clericos præbendis et beneficiis prætermisso juris ordine spoliavit, et contra Turonensis statuta concilii, quod sectionem inhibet præbendarum, dividebat et divisas conferebat præbendas, non secundum rationis judicium, sed pro suæ arbitrio voluntatis. Sponsalia sane, nisi de solvenda sibi pecunia præcederent sponsiones, contrahi prohibebat; ac factus in templo Domini venditor columbarum, qui nummulariorum mensas evertere debuisset, opibus, non operibus, pensatis in subditis, in collatione C beneficiorum et aliorum quæ juris spiritualis existunt, non quid exigeret meritum, sed quid munus suggereret attendebat, ut qui plus de temporalibus in stateris ejus dolosis posset appendere, plus de spiritualibus reportaret; sicque ad Simonem Magum imitatione Simoniacæ pravitatis accessit quod a Simone Petro penitus visus est discessisse. In iis autem et aliis quæ licet in publicum malitia sua prodiderit, nos tamen fastidio subticemus, in patientia supportavimus, illi locum veniæ reservantes, ut si forsitan actus suos reformaret in bonum, sibi nostra clementia ignosceret, ne periret. Sed ipse gratia nostræ benignitatis abusus, ut nos acrius provocaret, Ottoni reprobato et maledicto, nec pulsatus precibus, nec sufficienti metu commotus, Melfiensem D subdidit civitatem; factusque prodicione præcursor, cives quos revocasse debuerat prævenit temere ad jurandum, imo potius dejurandum (cum dici non debeat juramentum per quod justitia læditur, fides alii debita violatur, et cujus adhuc manus, ut verbis cujusdam solitæ locutionis utamur, de recenti juramento calebat quod charissimo in Christo filio nostro Frederico illustri regi Siciliæ paulo ante præstiterat), traxit post se plurimos ad ruinam, et excommunicato prædicto tanto principalius inter alios regni prælatos adhæsit quanto plus aliis ab Ecclesie devotione ac memorati regis fidelitate recessit (201). Porro ut pœna revocaret a culpa quem

culpa traxit ad pœnam, et sentiret fulgura qui tonitrua non timebat, venerabili fratri nostro Murano episcopo nostris dedimus litteris in præceptis ut ipsum ab officio pontificali suspendens, firmiter eidem injungeret quod infra tres menses nostro se conspectui præsentaret; alioquin ex tunc eum vinculo excommunicationis astringens, vobis ex parte nostra præciperet ut provideretis Ecclesiæ vestræ ac vobis personam idoneam canonice in pastorem. Cumque per supradictum Muranum episcopum nostra fuisset auctoritate suspensus, infra trium mensium spatium eidem indultum per nuntios institit et humiliter supplicavit ut terminum quo nostro se debebat præsentare conspectui dignaremur usque ad octavas beati Martini proximo præteritas prorogare. Cui non solum illas, sed etiam usque ad octavas Epiphaniæ, ad convincendam ejus malitiam, alias inducias duximus indulgendas.

Interim autem ipse iram sibi accumulans in die iræ, nedum quod a præmissis non destitit, sed etiam, sicut accepimus, tanquam fœdus cum morte pepigerit, in profundum veniens vitiorum, in contumaciam se majorem erexit, et prioribus pejora commisit, medio tempore bona Ecclesiæ sibi commissæ tam prodiga dispensatione dispergens, quod eventu secuto præmissæ petitionis interprete, ad dissipandum, non ad comparandum in nostra præsentia, visus est prorogationem termini non absque illusionem sedis apostolicæ postulasse. Cum igitur idem mortuus per peccatum, et evidentiâ suorum actuum perversorum extra civitatem delatus, jamque delinquendi consuetudine compeditus in monumento jaceat fetidus, non adjiciens ut resurgat, ut excidatur ficus fatua, quæ nec verba salutis enuntians, nec opera virtutis exercens, non protulit fructus aut folia, sed terram sterilem reddidit sub occupatione nociva, dictum R. ab Ecclesia Melfiensi perpetuo duximus amovendum, ut nec etiam ut subjectus in ea remaneat cui sic præesse noluit ut prodesset, excommunicationis vinculo innodantes si quis ei de cætero præsumperit intendere ut pastori. Contractus præterea venditionis, donationis, vel cujuslibet alterius alienationis, quos in damnum celebravit ejusdem Ecclesiæ, irritamus; et ut terra quæ sub umbra inutilis arboris sterilis habebatur, per novam plantationem ad fructificandum culturam recipiat congruentem, per apostolica scripta districte præcipiendo mandamus quatenus in talem personam de prudentum virorum consilio vota vestra per electionem canonicam conferatis per quam et præteriti temporis valeat reparari jactura et futuri commoditas provideri.

Datum Laterani, III Kal. Februarii, pontificatus nostri anno decimo quinto.

CCXXXVI.

STEPHANO CANTUARIENSI ARCHIEPISCOPO S. R. E. CARDINALI, WILLELMO LONDONIENSI, EUSTACHIO ELIENSI, AIGIDIO HEREFORDENSI ET HUBERTO LINCOLNIENSI EPISCOPIB.

Pacta iniqua denuntiat irrita.

(Datum, ut supra.)

Ea quæ illicite præsumuntur contra honestatem canonicam aut ecclesiasticam libertatem merito debent per auctoritatem apostolicam irritari, ne forte transeant præsumptoribus in exemplum. Quocirca fraternitati vestræ per apostolica scripta mandamus quatenus concessionem, pactionem, sive promissionem quas clerici seu religiosi viri cujuscunque professionis vel ordinis Joanni regi Angliæ super ablatis vel extortis post interdictum fecerunt, quo minus ipsa restituantur ad plenum, denuntietis irritas et inanes. Auctores etiam, et procuratores illarum, nisi moniti satisfecerint, excommunicationis vinculo innodetis. Si qui vero prædictorum noluerint ablata vel extorta repetere, detentores eorum nihilominus ipsa restituere compellatis, in terræ sanctæ subsidium juxta mandatum apostolicum reservanda. Quod si non omnes, etc., tres aut duo vestrum appellatione remota, etc.

Datum, ut supra.

CCXXXVII.

EISDEM.

De negotio archiepiscopi Cantuariensis.

(Datum, ut supra.)

(202) Nisi præsumptorum temeritas puniretur, nimis insolesceret audacia malignorum: qui nolentes fas et nefas discernere, vitium pro virtute ac vanitatem pro veritate sequuntur. Nos igitur, quibus imminet ex apostolicæ servitutis officio errata corrigere ac prava reducere in directa, per apostolica vobis scripta mandamus quatenus viros ecclesiasticos qui Joanni regi Angliæ anathematis vinculo innodato ministerium, consilium, vel auxilium præstiterunt in iis quæ sunt contra justitiam et libertatem ecclesiasticam attentata, illosque qui ab eodem rege post excommunicationem vel ab aliis excommunicatis scienter per collationem vel præsentationem ecclesiastica beneficia sunt adepti, et similiter eos qui ob causas excommunicati prædictas, excommunicationis suæ tempore beneficia ecclesiastica receperunt, necnon ecclesiasticos viros qui scienter excommunicatis ecclesiastica beneficia contulere, similiter clericos et viros religiosos qui publice communicaverunt præfato regi et aliis excommunicatis auctoritate apostolica nominatim in casibus non concessis, ab officiis et beneficiis ecclesiasticis suspendatis, donec se apostolico conspectui repræsentent cum vestrarum testimonio litterarum plenam et meram continentium veritatem; illis duntaxat exceptis qui per satisfactionem condignam ad mandatum Ecclesiæ redierunt. Quod si non omnes, etc.

Datum, ut supra.

(202) Vide supra epist. 234.

CCXXXVIII.

EISDEM.

Super eodem.

(Datum, ut supra)

Sæpe contingit ut dum hostilis malignitas se reperit coarctatam, pacem in dolo dissimulet, dolumque post pacem attentet, ut eos fraudibus circumveniat quibus non potuit viribus prævalere. Volentes itaque contra dolositates hujusmodi diligenti providere cautela, præsentium vobis auctoritate concedimus quod si Joannes rex Angliæ violaverit pacem postquam inter ipsum et Ecclesiam Anglicanam provisione fuerit apostolica reformata, nisi rex ipse legitime moritus satisfecerit competenter, consulto interim Romano pontifice, regem ipsum et regnum ejus in eum statum interdicti et excommunicationis in quo ante reformationem pacis fuerunt auctoritate apostolica reductis. Quod si non omnes, etc.

Datum, ut supra.

CCXXXIX.

EISDEM.

Super eodem.

Quia nonnunquam malignorum perversitas per successionem sanguinis a parentibus in filios derivatur, sicut evidenter apparet ex eo quod olim rex Anglorum Henricus beatum Thomam Cantuariensem archiepiscopum justitiam et libertatem ecclesiasticam defendentem longo fuit tempore persecutus, in-

A teremptum tandem gladiis implorum, et Joannes rex Angliæ natus ejus propter eandem causam vos ac dilectos filios monachos Cantuarienses cum multis aliis a multo jam tempore inique persequitur, cogens vos bonis omnibus spoliatos miserabiliter exulare, nos ecclesiasticæ vobis scripta mandamus et districte præcipimus quatenus si dictus rex violaverit pacem quæ inter ipsum et Ecclesiam Anglicanam provisione fuerit apostolica reformata, vos aut quilibet alii nullum de hæredibus suis ungere vel coronare præsumatis in regem, salvo semper in omnibus apostolicæ sedis mandato.

CCXL.

EPISCOPO MAGALONENSI.

De erigendis novis parochiis.

(Laterani, vii Kal. Februarii.)

Dilecti filii consules Montispessulani nobis humiliter supplicarunt ut cum sola ecclesia beati Firmini, quæ infra muros villæ suæ parochialis existit, multitudini populi non sufficiat sacramenta ecclesiasticæ ministrare, in quatuor aut quinque villæ ipsius ecclesiis dari pœnitentias et sacramenta ecclesiastica faceremus. Volentes igitur in hac parte fraternitati tuæ deferre, per apostolica tibi scripta mandamus quatenus super hæc taliter providere procuret quod exinde non emergat periculum animarum.

Datum Laterani, vii Kal. Februarii, pontificatus nostri anno decimo quinto.

INNOCENTII III

ROMANI PONTIFICIS

REGESTORUM SIVE EPISTOLARUM

LIBER DECIMUS SEXTUS.

PONTIFICATUS ANNO XVI, CHRISTI 1213.

ZAMORENSI ET PORTUGALENSI EPISCOPIS, ET MAGISTRO
FLORENTIO ARCHIDIACONO ZAMORENSI.

De limitatione episcopatum Egitan. et Colimbriensis.
(Laterani, vi Kal. Martii.)

Venerabilis frater noster Colimbriensis episcopus in nostra proposuit præsentia constitutus quod, cum olim Auriensi episcopo et suis conjudicibus nostris dederimus litteris in mandatis ut universa in quorum possessionem per Cauriensem et Civitatensem episcopos venerabilis frater noster Egitanensis episcopus fuerat adversus eundem Colimbriensem inductus, vel eorum occasione auctoritate propria occupat, ipsi Colimbriensi cum fructibus medii

C temporis restitui facientes, supplerent si quid per ipsius Egitanensis malitiam defuisse constaret executioni sententiæ pro eodem contra Egitanensem eundem arbitrari examine super restitutione fructuum promulgatæ, ad limitationem episcopatum quam cito possent sub omni diligentia processuri, prædictus Auriensis et sui conjudices super restitutione facienda vices suas abbati de Sertia et suis consociis commiserunt, limitationem episcopatum sibi specialiter reservantes. Possessionibus itaque per eundem abbatem et suos collegas Colimbriensi Ecclesiæ restitutis, iidem judices dictum Egitanensem, nisi fructus omnes medii temporis ad plenum restitueret infra terminum ad hoc ei præ-

fixum, excommunicationis vinculo innodarunt, contradictores censura simili percellentes. Transacto vero termino infra quem Egitaniensis episcopus eidem debuerat parere sententiæ, ipsius contumacia urgente prolata prius sub conditione sententia fuit, postmodum præcise et simpliciter innovata. Partibus sane a delegatis nostris prædictis interim convocatis, procurator Colimbriensis Ecclesiæ et pars altera ad hoc ad ultimum convenerunt ut idem Colimbriensis in possessione quam per memoratum abbatem et suos collegas fuerat assecutus, non obstante modo processus, videlicet sive juste sive injuste processerint, tunc pacifice permaneret, si tamen ea restituta fuissent quæ secundum mandatum apostolicum restitui debuerant hinc inde; subtractione vel suppletionem nihilominus faciendam, si B fuisset aliquid quoad possessiones plus vel minus debito restitutum. Pro restitutione vero fructuum eidem Egitaniensis obligavit ablantes, hoc tamen adhibito, quod si cautio illa insufficientis videretur, secundum delegatorum ipsorum caveret arbitrium per pignoratitiam vel fidejussoriam cautionem. Præfixo quoque termino quo se partes eorundem iudicium conspectui præsentarent, propter discordiam quæ inter charissimos in Christo filios nostros Portugalensem et Legionensem reges excreverat, idem Colimbriensis quod neque per se neque per procuratorem idoneum apud Auriam poterat proficisci per quemdam nuntium fere nudum iudicibus intimavit. Ipsi vero eundem Colimbriensem in mille ac sexcentis solidis monetæ Legionensis expensarum nomine condemnarunt, et alias procedentes minus legitime contra ipsum, episcopatus non sine Colimbriensis Ecclesiæ præiudicio post appellationem legitimam limitarunt.

Quapropter idem postulabat instanter processum iudicium eorundem tam super expensis quam limitibus irritari. Nos autem considerantes utrique partium expedire ut non secundum rigorem iustitiæ, sed secundum æquitatis providentiam in isto negotio procedatur, discretionem vestram per apostolica scripta præcipiendo mandamus quatenus apud vos possessionibus sequestratis, Egitaniensem episcopum, ut Colimbriensi fructus juxta formam alterius nostri mandati restituat, vel de restitutione faciendam sufficientem præstet et idoneam cautionem, monitione præmissa, districtione qua convenit, appellatione postposita, compellatis, et sic auditis, et intellectis quæ partes hinc inde duxerint proponenda, si vobis constiterit quod Auriensis episcopus et sui conjudices provide dioceses prædictorum episcopatum limitarint, faciatis eas auctoritate nostra secundum illum modum manere perpetuo limitatas. Alioquin tam per testes, instrumenta, et famam quam antiquas divisiones et quæcunque alia adminicula, inquisita et cognita veritate, plenius ipsos episcopatus, solum Deum habentes præ oculis, limi-

Atetis, facientes quod decreveritis per censuram ecclesiasticam firmiter observari. Cæterum si præ-nominatus Colimbriensis de legitimo impedimento docuerit propter quod Auriensis episcopi et conjudicum ejus conspectui se nequiverit præsentare, vos eum absolvatis a pœna, qua propter contumaciam per illos exstitit condemnatus. Alioquin ipsum in legitimis et moderatis expensis, quas pars altera fecit in causa ex quo idem Colimbriensis cœpit laborare contumacia, condemnatis. Proviso prudenter ut Colimbriensem episcopum super possessionibus laicalibus quas in Coniliano et in ejus terminis legitime acquisivit non patiamini ab aliquo indebitè molestari. Quod si non omnes, etc., duo vestrum, etc. Vos denique, fratres episcopi, super vobis ipsis, etc.

Datum Laterani, vi Kal. Martii, pontificatus nostri anno sexto decimo.

II.

REGI ARMENIÆ.

Eum redarguit de quibusdam excessibus.

(Laterani, ii Kal. Martii.)

Inviti ac dolentes tibi negamus apostolicæ salutationis et benedictionis alloquium, cui benedictionem et salutem æternam in Domino affectamus. Verum id exposcit tuorum excessuum magnitudo; quia, cum devotum ei deberes impendere famulatum qui te ad regni solium sublimavit, ad vindictam malefactorum, laudem vero honorum, commissum tibi ab eo gladium exercendo, tu illum conversione damnabili convertens in viscera Ecclesiæ matris tuæ, nuper, ut ad præsens alia taceamus quæ nobis sunt de tuis actibus sæpius nuntiata, in Ecclesiam et populum Antiochenum tantæ immanitatis atrocitate violatis treugis et regia promissione posthabita desævisti ut ad confusionem tuam non possit in memoriam non redire quod legitur: *Unusquisque a suo proximo se custodiat, et non habeat fiduciam in quolibet fratre suo; quia omnis frater et proximum supplantabit, et studebit incedere fraudulenter (Jer. ix)*. Sicut enim ex litteris venerabilis fratris nostri patriarchæ Antiocheni et multorum aliorum nobis innotuit, cum treugæ inter te ac Antiochenos præfatos per ipsius patriarchæ studium factæ fuissent et juramento firmatæ, tuque promissæ quod eas inviolabiliter bona fide servares usque ad terminum constitutum, super hoc litteras eidem patriarchæ bulla munitas regia destinasses, tandem oblitus quantam habere debeat regalis promissio firmitatem, quantumque sit indecens et nefarium hujusmodi pacis aut treugarum fœdera violare, in terram Antiochiæ Rupinum nepotem tuum cum non parvo exercitu transmisisti (1), qui terram immunitam, utpote nihil hostile metuentem, ingressi, non solum civium, sed et ecclesiarum casalia, supergressi sævitiam paganorum, redegerunt in cinerem et favillam, et flagitiis quæ recitare nec

(1) Vide lib. XII, epist. 8, et lib. XIII, epist. 123.

libet nec expedit perpetratis, prædam valentem A centum-millia Byzantium et amplius abduxerunt. Prius etiam quædam quæ dictus patriarcha malum in bono vincere studens usque modo siluerat attentatas, quibus apostolicam sedem, imo eum qui Ecclesiarum omnium eam matrem constituit et magistram, non leviter quidem nosceris offendisse. Cum enim venerabilis frater noster patriarcha Hierosolymitanus apostolicæ sedis legatus quemdam, qui se patriarcham Antiochenum appellat (2), de speciali mandato nostro duxerit, exigente justitia, deponendum, et in omnes qui eidem tanquam patriarchæ intenderent excommunicationis sententiam promulgarit, tu nihilominus eum non sine apostolicæ sedis injuria recepisti, eidem quasi patriarchæ temere intendendo. Ad hæc, electo Tharsensi sublato de medio, B cum patriarcha sæpeditus speraret ut juxta promissionem tuam archiepiscopus institueretur ibidem, tu redditibus et casualibus ipsius Ecclesiæ militibus tuis sacrilega præsumptione divisis, et Latinis clericis expulsis penitus ab eadem, in ipsa Græcos quosdam intrudere præsumpsisti.

Quoniam igitur hæc sub dissimulatione transire nec volumus nec debemus, quos apostolatus officium non solum Ecclesiis, verum etiam fidelibus universis constituit debitores, ne nobis negligentibus impietatem tuam tibi, prout ad nos pertinet, nuntiare, tu in tua moriaris iniquitate, quod absit! et sanguis tuus de nostris manibus a Domino requiratur, serenitatem tuam monemus, rogamus et exhortamur in Domino, et sub divini judicii obtestatione C tibi præcipiendo mandamus quatenus prædicto patriarchæ ac Ecclesiis suis taliter satisfacere studeas de præmissis ut majestatem divinam, quam ea committendo tibi offensam procul dubio reddidisti, placatam tibi reddere valeas eadem corrigendo, et nos te tanquam obedientiæ filium charitatis brachiis amplexantes, favorem tibi teneamur apostolicum impertiri. Alioquin, cum Domino disponente in eo simus loco et officio constituti ut vindictam in nationibus et increpationes in populis facere teneamur, ac secundum Apostolum omnem inobedientiam prompti simus ulcisci, venerabilibus fratribus nostris patriarchæ Hierosolymitano prædicto et suffraganeis ejus ac episcopis Cypri nostris damus D litteris in mandatis ut te, licet ex alia causa vinculo excommunicationis astrictum, ex hac quoque usque ac satisfactionem condignam appellatione postposita faciant excommunicationis sententiæ subjacere; nihilominus in præfatum nepotem tuum ac omnes principales fautores et consiliarios tuos consimilem sententiam proferentes, ac facientes eam-

dem usque ad satisfactionem idoneam inviolabiliter observari. Insuper charissimis in Christo filiis Hierosolymitano et Cypri regibus illustribus et baronibus eorundem nec non dilectis filiis Templariis et Hospitalariis et peregrinis constitutis in provincia Hierosolymitana, mandamus ut interim tibi nullum impendant consilium, auxilium, vel favorem, quinimo te tanquam excommunicatum arctius evitantes, patriarchæ prædicto ac Ecclesiis ejus assistant ad suam justitiam obtinendam, præfato patriarchæ Hierosolymitano mandantes ut ipsos ad id compellat per censuram ecclesiasticam, si necesse fuerit et viderit expedire. Tu igitur sensus tuos colligens in te ipso, sicut vir providus, studeas præcavere ne te in illum articulum necessitatis inducas quod te sero pœniteat apostolicis non obtemperasse monitis et mandatis.

Datum Laterani, xi Kalendas Martii, pontificatus nostri anno sexto decimo.

III.

REMENSI ARCHIEPISCOPO ET SUFFRAGANEIS EJUS.

De coercenda jurandi temeritate.

(Laterani, ii (3) Idus Martii.)

Etsi apostolatus officium nos universis constituat debitores et erga omnes paternum affectum gerere teneamur, regnum tamen Franciæ prærogativa (4) quadam diligimus charitatis, utpote quod præ cæteris mundi regnis apostolicæ sedi ac nobis obsequiosum semper exstitit et devotum; ideoque ab eodem regno specialiter amovere cupimus scandala universa quæ contra illud divinæ possent majestatis oculos provocare. Noveritis autem ad nostram audientiam pervenisse quod ejusdem regni homines quasi ex consuetudine generali, frequenter ex ira, et interdum animi levitate (5), quibusdam utuntur nefandis et horribilibus juramentis; et cum veritas doceat per seipsam non esse jurandum per terram, quia scabellum est pedum Dei (6), ipsi non solum per divinos pedes et manus jurare non metuunt, verum etiam ipsius Christi et sanctorum ejus secretiora membra lingua sacrilega perscrutantes, ea non formidant intonare jurando quæ nos scribendo sumus veriti nominare. Cum igitur sacri canones in præsumptores hujusmodi constituent graves pœnas et episcopos (7) nihilominus, qui hæc emendare negligunt, asserant acerrime arguendos, fraternitatem vestram monendam duximus attentius et hortandam, per apostolica vobis scripta præcipiendo mandantes quatenus subditis vestris ut ab hujusmodi temeritate desistant curetis districtius inhibere, et inhibitionibus comminationes addendo, eorum præsumptionem taliter corrigatis quod di-

(2) Vide lib. ii, epist. 9, 110; lib. xii, epist. 8, 38, 39.

(3) *Apostolatus B. Petri* quem obtinet pont. Max. sic Joannes XXII extravag. ad apostolatus De concess. præb. et extravag. ad nostri de privileg.

(4) *Prærogativa.* Vide supra lib. xiii, epist. 14, et Joannem Ferraultum De juribus et privil. regni, et

ordinationes regias, tit. 44, De privileg. apostol. regi concessis, et c. *Per venerabilem* qui filii sint legit.

(5) *Levitate*, l. unica C. *Si quis imperat maledix.*

(6) *Scabellum.* Matthæi v, et in c. *Et si Christus*, De jurejur.

(7) *Episcopos*, in fine d. cap. *Si quis per capillum.*

vini nominis zelus vos tangere videatur, et eorum temeritas divinam contra ipsos et regnum (8) præfatum non provocet ultionem. Vos denique, fratres archiepiscopo (9) et episcopi, super vobis ipsis, etc.

Datum Laterani, II Idus Martii, pontificatus nostri anno decimo sexto.

IV.

EPISCOPO FLORENTINENSI, ET PRIORI CAMALDULENSI ET MAGISTRO B. PLEBANO CASTRI FLORENTINI.

De electione præpositi Aretini.

(Laterani, II Idus Martii.)

Cum oim nuntius dilectorum filiorum præpositi et canonicorum Aretinorum in nostra præsentia constitutus sententiam quam super electione facta de ipsos præposito in pastorem Ecclesiæ Aretinæ venerabiles fratres nostri archiepiscopus Ravennas et episcopus Livienensis delegati a nobis pro dicto præposito promulgarant postularet auctoritate sedis apostolicæ confirmari, magistro R. procuratore partis alterius, præter alia contra modum electionis ipsius et processum judicum prædictorum, objecta, proponente ipsum præpositum in Ecclesiam Aretinam ingressum Simoniacum habuisse, ac tempore quo de ipso fuit electio celebrata, excommunicationis fuisse vinculo innodatum, et natalium pati defectum, quia nobis super iis non poterat fieri plena fides, vobis dedimus in mandatis ut tam super processu judicum et electioni modo quam super obstaculis aliis quæ partes ducerent proponenda, receptis probationibus eorundem ipsas sub vestris sigillis fideliter nobis transmitteretis inclusas, præfigentes partibus terminum competentem quo nostro se conspectui præsentarent sententiam recepturæ. Adjecimus etiam quod testes quos utraque pars super modo electionis, processu judicum, et aliis quæ crimina non contingerent, ducerent nominandos, si se gratia odio vel timore subtraherent, per censuram ecclesiasticam, appellatione postposita, cogeretis veritati testimonium perhibere. Partibus itaque in nostra præsentia constitutis, narratione ac responsione aliisque partium confessionibus super processu judicum et modo electionis auditis, cum velletis, sicut ex litteris vestris accepimus, ad aliorum inquisitionem

A procedere, a parte præpositi fuit objectum se non teneri super aliis respondere, cum hæc, sicut dicebat, coram primis iudicibus objecta fuerint nec probata; præsertim cum induciæ datæ ad hæc probanda fuissent, et super iis pars eadem protestata fuerit coram vobis quod absque sui præiudicio super articulis aliis responderet; et adjecit ei non debere obesse si nuntius ejus cum adversario litteras impetravit, qui non ad hoc, sed tantum ad impetrandam confirmationem sententiæ, fuerat destinatus. Quibus pars adversa respondit quod cum hæc sub iudicibus memoratis in modum exceptionis dilatoriæ fuerint ad iudicium declinandum objecta, quod etiam pars altera concedebat, contra personam nihilominus ipsius præpositi ad excludendum eum a dignitate poterant peremptorie nunc opponi; præsertim cum nuntius partis præpositi in litteris impetratis cum adversario convenisset, et primo vobis præsentasset eisdem, ac vos forma cogeret litterarum.

Addidit insuper quod pars præpositi contestando litem approbasse litteras et a dilatoriis exceptionibus recessisse liquido videbatur: quod pars adversa negabat, cum super aliis respondendo, ut dictum est, de jure suo circa exceptiones hujusmodi fuerit protestata, et, sicut dicebat, commissionis litteras approbare pro parte, ac pro parte poterat reprobare. Quia vero super iis diversi videbantur diversa sentire, quid vobis sit faciendum postulastis per sedem apostolicam edoceri; quærentes nihilominus an defectus natalium et excommunicatio judicari debeant ad crimina pertinere, cum de crimine non filii, sed patris, agatur in primo, et de pœna criminis in secundo; ut sic instrui valeatis utrum super iis nominandos testes secundum formam præcedentium litterarum debeatis compellere perhibere testimonium veritati. Quævistis etiam, si ad testimonium debeat archidiaconus supradictus admitti, cum per procuratorem agant idem et ejus socii coram vobis. Nolentes igitur per tales inutiles et vanos anfractus decisionem causæ in gravamen Ecclesiæ Aretinæ differri, per apostolica vobis scripta præcipiendo mandamus quatenus, non obstantibus hujusmodi vanis et frivolis occasionibus, secundum formam vobis datam

(8) *Regnum*, cujus principes Christianissimi sacratissimas leges tulere, quibus nefandæ procacitatis libido irreligiosa coercetur. Rhenanus in apolog. Tertull. 33 refert Clodovæi, Childeberti et Clotharii leges, quibus jurare prohibitum est, et posteriori sæculo, idem obtinuit, imo novissime Ludovicus Justus, cujus imperium, naturæ ornamenta gentiumque innumeræ nationes incredibili admiratione suspiciunt, prima quam edi jussit constitutione sacri nominis Dei Opt. Max. pejeratores (quippe solus assertor ab inimicorum telis et insidiis Gallias vindicavit) gravi multa puniri voluit cujus edicto senatus subscripsit anno Domini 1611, eisdem ferro candente lingua perforatur, postquam a Deo rege et a justitiæ sacerdotibus veniam petiere, ut mox laqueo suspensi flammaram vindice incendio suffocentur, ex placito senatus 25 Januarii 1610, qui non immemoravitæ religionis, Joanni Deo, sa-

D cræ denominationis titulum interdixit, et iudicis ordinarii super hac re attestationem actis curiæ referri præcepit mense Februario anno Domini 1600, ut in posterum nemo tantæ proterviæ percussus audacia, sacri nominis tremendum iudicium prosapiæ titulis inferere tentaret, sed et maledicta in principem severæ legis iudicio vindicavit 17 Novemb. 1605 et 5 Octob. 1519. Diis non detrahes, neque principi populi tui maledices, Exodi xxii. Majestatis sunt apud nos rei qui de nostris regibus secus aliquid murrurunt, ut ait Arnob. 4, Adv. gent.

(9) *Archiep.* Qui primati Remensi subditi sunt, Hincm. dicta epist. 6, c. 20 De primatu quoque in aliis provinciis idem Zacharias papa ad eundem Bonifacium scripsit, qui anno Domini 741 legatus a latere Gregorii II, III et Zachariæ summorum pontificum in Gallia et Bajoaria vices gessit.

procedatis in causa, testes in præmissis articulis, illo de Simoniano ingressu duntaxat excepto, ad perhibendum testimonium veritati per censuram ecclesiasticam compellentes; cum etsi a criminibus forte descenderint, quoad istud negotium crimina non contingant. Archidiaconi vero testimonium, cum pro parte ipsius et sociorum ejus non per eum, sed per procuratorem, agatur, et in causa Ecclesiarum suarum clerici etiam adversus extraneos admittantur, cur in hac repelli debeat, nisi aliud rationabile obviet, non videmus. Tu denique, frater episcopo, super teipso, etc.

Datum Laterani, ii Idus Martii, pontificatus nostri anno sexto decimo.

V.

ARCHIEPISCOPO BURDEGALENSI, ET EPISCOPO AGENNENSI,
ET ABBATI CLARIACENSI AGENNENSIS DIOECESIS.

Adversus archiepiscopum Auxitanum.

(Laterani, xii Kal. Junii.)

(10) Cum gemitus Ecclesie Auxitanæ gementis sub nocte cæcitatibus sui archiepiscopi et plorantis olim ad aures apostolicas ascendisset, a multis nobis multoties inculcatus, eundem archiepiscopum monuimus diligenter ut cum ad pontificalis curam regiminis se deberet cognoscere minus aptum, suam et aliorum salutem lucris temporalibus antepponens, et compatiens Ecclesie memoratæ, quæ sub umbra ejus graviter in spiritualibus et temporalibus erat lapsa, pontificalem curam spontaneus resignaret, venerabilibus fratribus nostris archiepiscopo Narbonensi et bonæ memoriæ Ulicensi episcopo apostolicæ sedis legatis nostris dantes litteris in mandatis ut ipsum ad id inducere procurarent. Sed idem archiepiscopus citatus pluries ab eisdem, non solum ad ipsos accedere non curavit, verum etiam, sicut nobis innotuit per ipsius litteras Narbonensis, cum excommunicatus fuerit ab eisdem, divina in animæ suæ periculum celebrare officia non desistit, præesse quidem desiderans, non prodesse; cum non modo subditum sibi populum juxta pontificale officium non erudiat, quinimo detestabilis vitæ ac conversationis exemplo inficiat et corrumpat, tot circumdatus flagitiis et opertus ut si etiam correctioni vellet intendere subditorum et bona prædicare opera quæ non agit, ipso verba sua operibus impugnante, ad eum reverteretur vacuus sermo ejus, cum cujus vita despicitur, etiam prædicatio contemnatur. Et ut de multis quæ obijciuntur eidem aliqua exprimamus, hæreticorum esse dicitur receptor et fautor, aleator et dilapidator notissimus, Simoniacus etiam et perjurus, atque adeo deditus ad carnalium flagitia voluptatum ut, sicut aqua effusus, incestuosa quoque commercia non evitet. Luget ergo non solum Ecclesia, verum etiam tota diocesis, quinimo tota provincia Auxitana; cum idem quærens in ovibus solummodo lac et lanam,

(10) Vide lib. 14, epist. 52, 53.

A nec curans gregem sibi creditum pascere, sed seipsum, infirma nequaquam consolidet, vel reducat abjecta, confracta non alliget, et perdita non requirat, sed cum austeritate imperans et potentia, factus sit illis odor mortis in mortem quibus se odorem vitæ in vitam debuerat exhibere. Propter quod capitulum ipsius Ecclesie nobis humiliter supplicavit ut eorum miseriam miserentes, ad radicem hujusmodi sterilis imo pestiferæ arboris securim tandem apponere ac in eadem Ecclesia plantare arborem fructiferam dignaremur.

B Licet autem idem archiepiscopus in nostra præsentia constitutus nuntium destinaverit, qui quamdam inanem appellationem et aliquas frivolas excusationes proponere conaretur, ne tamen dicta conqueratur Ecclesia quod usque ad raucedinem faucium clamans non fuerit exaudita et quærens non invenerit consolantem, et nos, quibus esse dictum credimus in propheta: *Ecce constitui te super gentes et regna, ut evellas et dissipes, ædifices atque plantas (Jer. 1)*, officium nostrum negligere videamur, eundem archiepiscopum, cum super criminibus multis et gravibus sit publice infamatus, et habeatur nihilominus de gravi dilapidatione suspectus, ab administratione spiritualium et temporalium duximus suspendendum, per apostolica scripta præcipiendo mandantes quatenus, si legitimus accusator vel etiam denunciator apparuerit contra eum, inquiratis super præmissis et aliis quæ adversus eundem proponi contigerit sollicitè veritatem; et si eum constiterit aliqua seu aliquid quod ad depositionem sufficiat commisisse, in eum depositionis sententiam, sublato appellationis obstaculo, proferatis, et faciatis Ecclesie supradictæ per ipsius capituli electionem canonicam cum consilio vestro de persona idonea provideri. Si vero infra mensem post denuntiationem vestram contra ipsum nec accusator nec denunciator etiam apparuerit, cum frequentes clamores qui ad nos de ipsius actibus ascenderunt dissimulare nec debeamus ulterius nec velimus, vos eidem purgationem canonicam cum quinta manu vicinorum episcoporum, qui ejus vitam et conversationem noverint, indicatis; eundem, nisi secundum formam prædictam infra unius mensis spatium se purgaverit, a jam dicta Ecclesia penitus amoventes, et de persona idonea provideri facientes eidem juxta formam superius comprehensam. Taliter autem mandatum apostolicum exsequamini quod zelus domus Dei vos comedere comprobetur. Quod si non omnes, etc., duo vestrum, etc. Vos denique, fratres archiepiscopo et episcopo, super vobis, etc.

Datum Laterani, xii Kal. Junii, pontificatus nostri anno sexto decimo.

VI.

UNIVERSIS ABBATIBUS ET PRIORIBUS CLUNIACENSIS ORDINIS AD GENERALE CAPITULUM CONVENIENTIBUS.

Hortatur eos ad meliorem frugem.

(Laterani, Idibus Martii.)

(11) Si diligenti meditatione pensabitis qualiter vita monastica sub primis ordinis Patribus pullulavit, et palmites longe lateque producens, ad mortifera circumquaque venena pellenda flores bonorum operum protulit et boni nominis effudit odores, pervigili cura studebitis eorum inhærere vestigiis, per quos in deserto mundi hujus plantata est et fructificavit in pluribus vitis monasticæ honestatis. Si nimirum monastica frugalitate contenti, et optimum ponentes in paupertate principium, assecuti sunt in Domino totius sufficientiæ complementum, B ecclesiarum prælatis accepti, ante reges et præsidés vita et merito gloriosi. Nunc autem, quod mœrentes dicimus, etsi non a cunctis in omnibus, a plerisque tamen ex vobis in pluribus dicitur declinatum in tantum quod contra vestri ordinis regulam manuum avida colligentes ubi forsitan non sparsistis, dum oculos proprios replere nitimini, bona Ecclesiarum, quæ vestro committuntur regimini, vacatis, sic ambitioni vacantes quod in locis quibus præestis, terrenæ paupertatis opes quæritis, non opem impenditis consilii salutaris (12). Ecce inter alia loca vestra præsentium culpa depressa, prioratus de Charitate, qui olim in spiritualibus florens, in temporalibus abundabat, tanta corruptela marcescit et tam arida deprimitur paupertate C quod nisi aliorum relevetur auxilio, vix adjicere poterit ut resurgat. Alias etiam, sicut accepimus, tam in vobis quam aliis curæ vestræ commissis adeo perniciosi facti estis exemplo quod antiquis Patribus loco tantum et habitu, non prærogativa virtutum, videmini successisse, sed eo plures contagio corruptionis inficitis quo pluribus illi quorum loca tenetis correctionis exempla vitæ magisterio exhibebant. Ne vero indigne illorum privilegiis gaudeatis quorum non servatis in moribus disciplinam, per apostolica vobis scripta mandamus quatenus incipientes facere quod possitis liberius edocere, in vobis et subditis hæc et iis similia corrigatis, tantoque plus luceant opera vestra bona coram D hominibus ut glorificent Patrem vestrum qui est in cœlis quanto magis mala præterita facti evidentia publicavit, et ubi major ruina præcessit, ibi majoris reparationis sollicitudo sequatur, et damnum quod divulgata malitia intulit, manifestæ bonitatis suffragio restauretur. Quia vero integrum consuevit esse iudicium quod plurimorum sententiis confirmatur, et quæ profectum communem respiciunt, tractari solent melius in communi, annuatim interesse capitulo generali omni occasione postposita studeatis, quæ ibidem secundum Deum et beati Benedicti regulam fuerint instituta firmiter servaturi, et tam

(11) Vide infra epist. 144.

(12) Vide lib. xv, epist. 144.

A in iis quam in aliis dilecto filio abbati Cluniacensi tanquam devoti filii patri et membra convenientia capiti obedientiam et reverentiam debitam impendentes, circa reformationem prioratus de Charitate manum auxilii et consilii apponatis, tantaque in præmissis diligentia vigiletis quod nec in vobis per culpam nec in subjectis per negligentiam offendentes, corrigatis in posterum quod in præterito commisistis. Vos denique, filii abbates, super vobis ipsis, etc.

Datum Laterani, Idibus Martii, pontificatus nostri anno sexto decimo.

VII.

PATRIARCHÆ HIEROSOLYMITANO APOSTOLICÆ SEDIS LEGATO.

De causa regis Armeniæ.

Sollicitudinem tuam in Domino commendamus; eo quod circa terræ sanctæ profectum adeo sollicitus et studiosus existis ut ei tam in spiritualibus quam temporalibus te pro viribus exhibeas fructuosum. Accepimus sane per litteras tuas quod, postquam venerabilis frater noster episcopus Sidonensis iter arripuit ad sedem apostolicam veniendi, tu a rege illustri Armeniæ multa plenas humilitate verborum litteras recepisti, quibus significabat se pro reverentia nostra ad consilium et precum tuarum instantiam pacem cum Templariis reformasse, querelis eorum satisfaciens competenter (13); et quoniam per excommunicationis sententiã diu fuerat ab Ecclesia separatus, unde se plurimum contristari dicebat, absolutionis beneficium humiliter postulabat, supplicans nihilominus et instanter ut, sicut a nobis receperas in mandatis, comitem Tripolitanum ad faciendum sub examine tuo nepoti suo justitiam de Antiochia et principatu ejus ecclesiastica, si opus esset, districtione compelleres, cum idem nepos ipsius super iis paratus existeret sub tuo iudicio litigare. Verum cum prædictum comitem convenisses ut pro tantis malis tantisque periculis evitandis in jam dicta controversia juxta mandatum et dispositionem nostram ad justitiam se offerret, respondit se Antiochiam ab imperatore Constantinopolitano tenere, nec sibi videri tutum aut justum ut de ipsa conventus in alterius quam ejusdem domini sui iudicio responderet. Addidit etiam ipsum imperatorem hanc a nobis indulgentiam impetrasse ut deinceps comitem non cogereamus eundem de Antiochia sub ecclesiastico iudice litigare. Quid autem super iis tibi esset agendum, certificari responso sedis apostolicæ postulasti (14). Ad quæ sic duximus respondendum, quod cum memoratum regem Armeniæ propter gravissimam offensam quam Deo et Ecclesiæ Antiochenæ asseritur intulisse mandaverimus vinculo excommunicationis astringi donec satisfaceret competenter, tu, si ante hujus mandati susceptionem ex alia causa ligatus non fuerit, quoad illam qua modo tenetur secundum formam Ecclesiæ beneficium ei absolutionis impendas, injungens

(13) Vide lib. II, epist. 259.

(14) Vide supra epist. 2.

eidem quod de jure fuerit injungendum (15). Super eo vero quod a comite Tripolitano super Antiochia et principatu ejus petit sibi pro nepote suo justitiam exhiberi, per grave delictum quod commisit ibidem, reddidit se ad præsens indignum, ut ad tempus ei auxilium Ecclesiæ denegetur qui contra eam ad atrocem injuriam manus præsumptuosas extendit. Illud autem quod præfatus comes Tripolitanus nos imperatori Constantinopolitano asserit indulsisse, non dubites penitus esse falsum; et quod dicit se non teneri de Antiochia et principatu ejus ecclesiasticum subire judicium, reputes omnino frivolum et inane.

VIII.

EPISCOPO LICIENSI, ET PRIORI SANCTÆ MARIE ROCCÆ
MATURE HYDRUNTINENSIS.

De quodam monacho recipiendo.

(Laterani, xi Kal. Aprilis.)

Cum abbati Neritonensi nostris dederimus litteris in mandatis ut A. monachum suum reciperet salva ordinis disciplina, idem mandatum nostrum et monitiones venerabilis fratris nostri Castrensis episcopi et aliorum quos monitores deputaveramus eidem præteriens aure surda, id efficere non curavit. Præterea utens pontificalibus indumentis, officium quoque pontificis non metuit usurpare, confirmando pueros, crucem in populo faciendo solemnem, subditos sibi benedicendo abbates et minores etiam ordines conferendo, asserens super his se nuper a nobis privilegium impetrasse, sicut dilectus filius Neritonensis archidiaconus, per quem de iis inquiri mandamus, per suas nobis litteras plenius intimavit. Ideoque discretioni vestræ per apostolica scripta mandavimus quatenus ipsum ut monachum salva ordinis disciplina recipiat antedictum per censuram ecclesiasticam appellatione postposita compellentes, auctoritate nostra injungatis eidem ut usque ad duos menses nostro se conspectui repræsentet, qua ratione prædicta exercent ostensurus. Quod si forte infra prædictum terminum ad nostram venire præsentiam non curarit, vos ipsum ex tunc ad id per suspensionis sententiam sublato appellationis obstaculo compellatis. Tu denique, frater episcope, super te ipso, etc.

Datum Laterani, xi Kal. Aprilis, pontificatus nostri anno sexto decimo.

IX.

CAPITULO SUESSIONENSI.

De redemptione decimarum.

(Laterani, xii Kal. Aprilis.)

Præsidium favoris apostolici petitiones illæ merentur, per quas jus non læditur alicujus et alteri subvenitur. Postulastis sane vobis a sede apostolica indulgeri licentiam redimendi decimas quæ infra metas parochiarum vestrarum in feudum a laicis detinentur. Nos autem volentes super hoc ecclesiis, quibus hujusmodi debentur decimæ providere, præ-

(15) Vide lib. II, epist. 110.

A ferri eas volumus in redemptione talium decimarum: quod si nolint, vel forte non possint, redimendi eas ad opus illarum ecclesiarum vobis concedimus facultatem; proviso nihilominus ut consueta servitia ad quæ laici pro decimis illis ecclesiis tenebantur, etiam post contractum talis venditionis impendant, cum ad eos pretium perveniat earumdem, nisi forte tam modico pretio velint esse contenti quod ob hoc ecclesiæ ab exactione servitorum illorum, tanquam pro redemptione majoris incommodi, commode valeant abstinere. Nulli ergo, etc., concessionis, etc., usque incursum.

Datum Laterani, xii Kalendas Aprilis, pontificatus nostri anno sexto decimo.

X.

B LUNDENSI ARCHIEPISCOPO APOSTOLICÆ SEDIS LEGATO.

Adversus quemdam falsum legatum.

(Laterani, xii Kal. Aprilis.)

Per tuas nobis litteras intimasti te quemdam falsarium in vinculis detinere, qui sedis apostolicæ mentiens se legatum, nomine ac officio episcopi usurpatis, in multis pontificale præsumpsit officium exercere. Super quo tibi rescribi desideras nostræ beneplacitum voluntatis. Nos igitur sollicitudinem tuam in Domino commendantes, fraternitati tuæ per apostolica scripta mandamus quatenus, quidquid factum est taliter ab eodem denuntians habendam penitus pro infecto, ipsum, sicut charam habes gratiam divinam et nostram, perpetuo carceri facias mancipari, pane doloris et aqua angustiae sustentandum (16). De aliis vero qui, sicut asseris, suspecti habentur de crimine falsitatis, diligenter inquiras, et quos inveneris esse tales, punias appellatione remota secundum constitutionem a nobis editam ad falsariorum malitiam confutandam. Tu denique, frater archiepiscopo, super te ipso, etc.

Datum Laterani, xii Kal. Aprilis, pontificatus nostri anno sexto decimo.

XI.

VEGLENSI EPISCOPO.

De modo procurationis episcopalis.

(Laterani, xiv Kal. Aprilis.)

Cum olim causam quæ inter te ex parte una et clericos castri Musculi Veglensis diocesis ex altera vertebatur super eo quod asserebas dictos clericos te, quoties ad ipsos accedis, extra portam castrum debere cum processione recipere, ac tam tuis quam sociorum equis annonam ministrare in domo et ipsos in pascuis custodire, emendaturos si eorum aliquem quoquo modo perdi contingeret, et tibi ac tuis, si ultra unum diem, in quo te debent integre procurare, moram ibidem duxeris faciendam usque ad diem quartum panem et vinum procurationis nomine præbituros, asserens nihilominus eosdem tibi, sicut laicos potestatibus sæcularibus, ad banna teneri, et te a Spalato usque Venetias, cum illuc ire volueris, propriis debere sumptibus navigio de-

(16) Vide lib. xv, epist. 118.

portare, abbati de Melta et plebano Sanctæ Mariæ Majoris Jadertinensis et archidiacono Veglensi sub certa forma duxerimus committendam, iidem, cognitæ causæ meritis, dictos clericos ad prædicta omnia exsolvenda tibi sententialiter condemnarunt : quorum sententia per venerabilem fratrem nostrum episcopum et dilectum filium archidiaconum Polenses auctoritate nostra postmodum exstitit approbata. Verum ipsis clericis ad sedem apostolicam provocantibus, et partium procuratoribus deum propter hoc in nostra præsentia constitutis, nos auditis quæ fuerunt proposita per eosdem, venerabilibus fratribus nostris Traguriensi et Nonensi episcopis et dilecto filio abbati Sancti Damiani Jadertinensis diocesis dedisse recolimus in mandatis ut inquirentes super totius causæ processu in litteris tunc directis ad ipsos plenius comprehenso diligentius veritatem, causam ipsam ad præsentiam nostram remitterent sufficienter instructam, præligentes partibus terminum competentem quo se nostro conspectui præsentarent sententiam recepturæ. Cum igitur procuratores partium nuper ad nostram præsentiam accessissent, processum iudicium eorumdem ab eisdem procuratoribus nobis exhibitum per dilectum filium nostrum Petrum tituli Sanctæ Cæcilie presbyterum cardinalem examinari fecimus diligenter, et eodem per relationem cardinalis ipsius plenius intellecto, sententiam a præfato abbate de Melta et ejus conjudicibus pro te latam de fratrum nostrorum consilio duximus confirmandam. Nulli ergo, etc., usque incursum.

Datum Laterani, xiv Kal. Aprilis, pontificatus nostri anno decimo sexto.

XII.

DECANO SANCTI HILARII, ET SANCTI PETRI ET SANCTI HILARII SUBDECANIS PICTAVIENSIBUS.

Adversus episcopum Pictaviensem.

(Laterani, x Kal. Aprilis.)

Inter cætera quæ contingebant antiquis patribus in figuram, et ad doctrinam nostram, Apostolo attestante, sunt scripta, dux Israelitici populi Moyses in deserto pulchre præsentem statum Ecclesie figuravit : qui cum nequaquam sufficeret universas ejusdem populi discutere quæstiones, ne solus inani consumptus labore deficeret, populo inutiliter exspectante, viros providos et Deum timentes elegit, qui populi querimonias audientes, judicarent tantummodo leviora, majora vero ejus examini reservarent. Universorum etenim Conditor, qui omnia simul ab æterno providit, sciens sacrosanctam Romanam Ecclesiam futuram caput omnium fidelium et magistram, ejus pastorem, per quem populum suum ad repromissionis terram, eam videlicet in qua propheta suam esse desiderat portionem, per hujus mundi solitudinem properantem regere disponebat, jam tunc benignus instruere dignabatur, qualiter [quia] conditionis humanæ lex

(17) Vide lib. xv, epist. 186.

(18) Vide lib. xv, epist. 228.

A hominem simul in diversis locis existere aut ad loca remotiora transvolare subito non permittit, redimeret tarditatem, sua videlicet onera dispensando per alios, et quæ per seipsum non posset, per legatos suos vel delegatos iudices exsequendo, ut sic multis vocatis in partem sollicitudinis, penes eum plenitudo consisteret potestatis ; et ne quis contra ejus potestatem temere aliquid attentaret, per pœnam Core, Dathan et Abiron, qui contra dictum Moysen, stimulante invidia, calcaneum erexerunt, liquido præmonstravit qua damnatione vel interitu digni forent qui Romani antistitis jurisdictionem præsumerent impedire (17). Hæc si Pictaviensis episcopus diligenti et debita meditatione pensaret, nec diceret quod in sua vellet diocesi papa esse, nec delegatos a nobis iudices, quo minus commissa sibi exsequerentur negotia, imo nos verius in eisdem temere impediret, Sed ipse dilecto filio priori Sanctæ Radegundis Pictaviensis ad ea quæ sibi exsequenda commisimus non solum objecit obstaculum, sed et pœnam inflixit, nobis in eo nihilominus injuriam inferendo. Sicut enim idem prior lacrymabili nobis exposuit questione, cum dictus episcopus, qui olim ipsum diligere videbatur, tandem gravi concepto rancore ac odio contra eum pro eo quod commissionibus ad ipsum et conjudices suos contra eundem episcopum et ejus clericos sæpius a sede apostolica impetratis, mandatum nostrum sicut obedientiæ filius exsequi procurabat, eum et suos latentibus machinationibus et insidiis diutius oppressisset, demum, quoniam idem prior in causa quam dilectus filius magister Walterus familiaris noster super Ecclesia de Araon adversus eundem habebat episcopum (18), post ipsius multiplicem contumaciam, una cum collegis suis juxta formam apostolici mandati processit, manifesto exarsit odio in eundem ; et qui dolorem conceperat, iniquitatem peperit contra ipsum.

Cum enim nepos ipsius episcopi et Baillivi castri de Mirebello, terras ejusdem prioris excoli nullatenus permittentes, quemdam colonum ipsius capere præsumpsissent, episcopus, ad quem castri dominium et nepotis correctio pertinebat, non solum ipsi satisfactionem super hoc non fecit aliquam exhiberi, verum etiam satellitibus dicti castri duos colonos ipsius carceri postmodum mancipantibus et bladum ejus portantibus per violentiam intra castrum, idem episcopus omnia sub dissimulatione transivit, non attendens quod non caret scrupulo societatis occultæ qui, cum possit, manifesto facinori negligit obviare (19). Unde servientes ipsius episcopi et hujusmodi dissimulatione audaciam assumentes, uvas, etiam antequam ad maturitatem venissent, de ipsius vineis asportavere non paucas ; ac demum vindemiarum tempore, cum homines et clerici sæpediti prioris quod residuum fuerat colligere incõpissent, satellites dicti castri extra vineas ejicientes eosdem et quemdam de clericis suis verberatum

(19) Cap. Error. dist. 83.

atrociter veste propria spoliantes, et graviter vulnerantes alium in sacris ordinibus constitutum, usque ad quingentas saunas uvarum, quæ in vineis remanserant antedictis, pro suæ voluntatis arbitrio asportarunt. Cum autem his et aliis gravaminibus dicto priori et suis nequiter irrogatis needum satiatu esset animus episcopi memorati, nec aversus furor ejus ab ipso, sed adhuc ad ejusdem oppressionem manus ejus extenta, servientes illius paternas domos sæpediti prioris, quæ magni fuisse valoris et pretii memorantur, funditus everterunt, trabes et ligna cætera eorundem ad munitionem castri dicti episcopi deferentes. Prior igitur tantis injuriis laecessitus, coram eodem episcopo de se ipso fecit deponi querelam: qui quod in corde gerebat non valens dissimulare vel nolens, sibi placere respondit si ei damnum accideret vel gravamen; et ut quod ore dicebat, opere demonstraret, in nullo sibi fecit satisfieri de præmissis, quanquam damna eidem irrogata priori summam trecentarum marcarum excedere asserantur, præter ea quæ sui occasione hujusmodi pertulerunt. Denique adeo insolens effectus esse episcopus dicitur sæpeditus ut publice prædicans quod in episcopatu suo esse vult episcopus atque papa, et asserens quod per judices delegatos a nobis, quos papæ judicellos appellat, in sua diœcesi nihil fiet, capellanis de Mirebello præsumperit inhibere ne observent sententias quas delegati a nobis judices protulerunt et præceperunt firmiter observari. Cujus præsumptionis excessum si quis diligentius curaverit intueri, gravem in eo cognoscet apostolicæ sedis injuriam, et eorum nihilominus qui ei tanquam membra capiti adherentes in Christo efficiuntur unum corpus, advertere poterit dispendium et offensam. Si enim delegatos a nobis judices pro mandatorum executione nostrorum tanto discrimini subjacere contigerit, quis commisiones nostras recipere aut mandata exsequi non timebit? Incircumscribibilis siquidem et immensus, etsi cælum impleat adque terram, et suæ divinitatis virtute penetret universa, spiritus tamen angelos suos facit, et ad explenda varia officia mittit illos; sic miro ordine ipsorum ministeria hominumque dispensans ut a quibus sibi ministrantibus in cælo semper assistitur, ab iis in terra vita fidelium muniatur. Si ergo nos, quos humana conditio simul in diversis locis corporaliter esse non patitur, hujusmodi naturæ defectum per angelos nostros redimere nequiverimus, quomodo judicium et justitiam et alia quæ ad summi pontificis officium pertinent in gentibus longe positis faciemus? Non nostram igitur, sed apostolicæ sedis, imo illius qui eandem in terris obtinere voluit principatum, persequentes injuriam, et prædicti prioris et clericorum ipsius damnis et gravaminibus, quæ sustinuerunt non sine nostra injuria, condolentes, in omnes tam clericos quam laicos qui eis prædicta gravamina intulerunt, quique ad hoc dederunt operam auxilio, consilio vel mandato, excommunicationis sententiam, fratribus no-

A stris nobis assistentibus, curavimus ore proprio promulgare, decernentes ut clerici quos eadem ligat sententia, cujuscunque ordinis aut dignitatis existant, si post publicationem ipsius præsumperint celebrare divina, hoc ipso in perpetuum ab omni officio et beneficio ecclesiastico sint privati, et tam ipsi quam laici præterquam in supremæ necessitatis articulo absolutionis beneficium nequeant obtinere, nisi ad sedem apostolicam venerint illud humiliter petituri, saltem per procuratores idoneos, si forte nequiverint per seipsos.

Quocirca discretionis vestræ per apostolica scripta præcipiendo mandamus quatenus, dictam sententiam solemniter publicantes et præcipientes usque ad satisfactionem condignam firmiter observari, super damnis et injuriis priori sæpedito et clericis ejus illatis inquiratis sollicitè veritatem; et si dictum episcopum in hoc inveneritis culpabilem existisse, ipsum per censuram ecclesiasticam, sublato appellationis obstaculo, ad satisfactionem plenariam compellentes, eundem suspensum ad nostram præsentiam transmittatis. Quod si forsitan per se vel suos, de quorum potentia gloriatur, præsumperit impedire quominus id probare valeat dictus prior, vos, cum ipsum propter frequentes variosque clamores qui de illo ad aures nostras super hujusmodi excessibus ascenderunt, suspectum et incredibilem habeamus, purgationem super iis cum quinta manus episcoporum indicatis eidem, ipsum nihilominus, si forsitan in ea defecerit, suspensum ad sedem apostolicam transmissuri. Quia vero idem episcopus, persecutor sæpediti prioris et clericorum suorum asseritur manifestus, volumus et mandamus ut quoties ab eodem fueritis requisiti, episcopum memoratum et suos ab ipsius et clericorum suorum molestatione indebita, monitione præmissa, per censuram ecclesiasticam appellatione remota, veritate cognita, compescatis. Taliter autem super præmissis omnibus apostolicum studeatis adimplere mandatum, postpositis gratia, odio et timore, quod de negligentia redargui non possitis, sed potius de diligentia commendari. Testes autem, etc. Quod si non omnes, etc., duo vestrum, etc.

Datum Laterani, x Kal. Aprilis, pontificatus nostri anno sexto decimo.

XIII.

PRIORI SANCTÆ RADEGUNDIS PICTAVIENSIS

Eum fovet in causa sua.

(Laterani, vi Kal. Aprilis.)

Cum olim ab M. quondam prædecessore tuo fuisses coram bonæ memoriæ Wilhelmo Burdegalensi archiepiscopo publice impetitus super eo quod dictus prior asserebat te canoniam ipsius Ecclesiæ fuisse per Simoniacam pravitatem adeptum, ipso in probatione deficiente omnino, ac te, secundum quod injectum tibi extiterat, canonicè te purgante, ab impetitione illius fuisti sententialiter absolutus, sicut ipsius archiepiscopi litteræ nobis exhibitæ protestantur. Porro cum ejusdem Ecclesiæ prioratum

fuisses postmodum assecutus et diu pacifice possedisses, magister P. de Chistre asserens quod prioratum ipsum obtinueras, mediante vitio Simonie, te super hoc coram abbate Novi monasterii Pictaviensis et conjudicibus suis delegatis a sede apostolica impetivit. Sed cum idem magister post multas dilationes ipsi ad id probandum indultas fidem non posset facere de objectis, ac tu ad mandatum iudicum eorundem canonice te purgasses, prefati iudices te ab ejusdem accusatione ac impetitione magistri sententialiter absolverunt: quorum processum diligenter inspectum duximus confirmandum, sicut ex nostris apparet litteris manifeste. Postmodum vero cum bonae memoriae Octavianus Ostiensis episcopus legationis officium exerceret in partibus Gallicanis, D. et P. canonici Ecclesie supradictae te super hoc in praesentia ejusdem episcopi accusarunt. Coram quo cum lis fuisset legitime contestata, et tibi objecta minime probarentur, idem episcopus, cognito quod a praedictis iudicibus sententialiter, ut praemissum est, fueras absolutus, et processum ipsorum a nobis obtinueras confirmari, omnibus fere canonicis ipsius Ecclesie tuam protestantibus innocentiam et alias tibi laudabile testimonium perhibentibus, te ab impetitione hujusmodi auctoritate quaungebatur absolvit, accusatoribus perpetuum super iis silentium imponendo; sicut in ejus litteris perspeximus contineri. Nuper vero Hugo de Sancto Maxentio, W. de Sancto Benedicto, et W. Barrilers canonici ecclesie saepedictae suscitantes sopitam toties quaestionem, ad Bituricensem archidiaconum et conjudices suos super hoc contra te nostras, de praemissis mentione non habita, litteras impetrarunt: quorum duobus per electos arbitros a causae cognitione repulsis, cum interim tu et Hugo praedictus, aliis tamen tracti negotiis, ad nostram praesentiam venissetis, tu, quod non parvum innocentiae credimus argumentum, in nostra voluisti praesentia experiri. Nos igitur quae a partibus fuere proposita coram nobis plenius intellectis, quia cognovimus evidenter praefatas litteras directas ad dictum archidiaconum et ejus conjudices fuisse per subreptionem obtentas, eas carere viribus decernentes, prefati Hugonis denuntiationem non duximus admittendam; tum quia nos tacita veritate circumvenire praesumpsit, tum quia commonitionem canonicam non praemisit, tum etiam quia excommunicationis sententiae subiacebat; statuentes ut litterae, si quas contra te de caetero super hoc contigerit impetrari, nullius penitus sint valoris, nisi tam de praesenti processu nostro quam de aliis superius comprehensis plenam et expressam fecerint mentionem. Decernimus ergo ut nulli omnino, etc., constitutionis, etc., usque incursum.

Datum Laterani, vi Kalend. Aprilis, pontificatus nostri anno sexto decimo.

In eundem fere modum scriptum est super hoc priori

(20) Vide lib. xv, epist. 139

A Sancti Hilarii de Cella, et decano Sancti Hilarii, et subdecano Sancti Petri Pictaviensis, verbis competenter mutatis, usque mentionem. Ideoque discretioni vestrae per apostolica scripta mandamus quatenus, quod a nobis est super hoc provida deliberatione statutum, faciatis per censuram ecclesiasticam appellatione remota firmiter observari. Quod si non omnes, etc., duo vestrum, etc.

Datum Laterani, ut supra.

XIV.

EPISCOPO HEREFORDENSI.

Ne beneficia dentur eis qui sunt sufficienter beneficiati.

(Laterani, v Kal. Aprilis.)

Cum Christi patrimonium inter eos qui sunt in haereditatem ejus assumpti sit provide dispensandum, nec deceat ut aliis existentibus ebriis, alii esurientes remaneant aut jejuni, auctoritate tibi praesentium districtius inhibemus ne ad ecclesias lege tibi dioecesana subjectas sufficienter beneficiatos admittas, si forte tales praesentari contigerit ad easdem; gaudentes in Domino quod, sicut pro certo comperimus, ad id prompta sis voluntate paratus. Nulli ergo, etc., inhibitionis, etc., usque incursum.

Datum Laterani, v Kalend. Aprilis, pontificatus nostri anno sexto decimo.

XV.

EPISCOPO CREMONENSI APOSTOLICAE SEDIS LEGATO.

Ecclesia Vicentina committitur electo Reginensi.

(Laterani, vi Idus Aprilis.)

(20) Licet quondam episcopum Ecclesiae Vicentinae, suis exigentibus culpis, mandaverimus amoveri penitus ab eadem, adhuc tamen, sicut accepimus, ipsam detinere non metuit occupatam, et cum dilapidatione multiplici pene penitus exhausserit bona ejus, residuum semper proficiens in deterius consumere non desistit. Quoniam igitur ad praesens aliud non videmus consilium superesse nisi ut dilecto filio Reginensi electo, qui prudentia et honestate per gratiam Dei viget, et est in partibus illis potens, dicta Ecclesia committatur, eidem nostris litteris dedimus in praecipis ut, quasi navem contractam gubernaturus in fluctibus, assumens onus et curam Ecclesiae memoratae, ad eam reformandam in spiritualibus et temporalibus relevandam, Reginensem nihilominus regens Ecclesiam, sic intendat provide ac potenter quod eadem in utroque per suae sollicitudinis studium resurgente, ipse crescat et nomine apud homines et merito apud Deum, ac de die in diem gratiam nostram plenius assequatur. Ideoque fraternitati tuae per apostolica scripta mandamus quatenus monens eundem efficaciter et inducens ut laborem hujusmodi non recuset, ejusdem Ecclesiae Vicentinae capitulo et clero civitatis ac dioecesis universae injungas ut eidem intendant humiliter ac devote, contradictores, si qui fuerint, per censuram ecclesiasticam, appellatione postposita, compescendo.

Tu denique, frater episcope, super te ipso, etc.

Datum Laterani, vi Idus Aprilis, pontificatus nostri anno sexto decimo.

XVI.

ELECTO REGINENSI, ET PRIORI SANCTI GEORGH IN BRADIA VERONENSIS DIOECESIS, ET VENTURÆ SUBDIACONO NOSTRO CANONICO VERONENSI.

De correctione monasterii de Vangaditia.

(Laterani, vi Idus Aprilis.)

In correctione monachorum monasterii de Vangaditia piget nos ulterius inanem assumere operam vel laborem; cum nihil hactenus in ea proficere potuerimus, multum multoties laborantes, et hujusmodi Babylon, quam studio multo curavimus, minime sit sanata, quinimo eorum adeo computruerint cicatrices ut vicinos etiam laicos fetor ad nauseam provocet eorundem. Quia igitur ferro rescanda sunt vulnera quæ fomentum non sentiunt medicinam, discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus quatenus tam E. quondam ejusdem loci abbatem, quem archipresbyter Estensis et conjudex ipsius nostri auctoritate mandati a regimine ipsius monasterii amoverunt, quam etiam monachos universos per alia monasteria collocautes, virum aliquem religiosum bonæ opinionis et vitæ, sollicitum in spiritualibus, et in temporalibus circumspectum præficiatis monasterio sæpedicto, quod, secum viris prudentibus et religiosis assumptis, monasterium ipsum spiritualiter et temporaliter cum consilio vestro studeat reformare; contradictores, si qui fuerint, vel rebelles per censuram ecclesiasticam, appellatione postposita, compeſcentes. Quod si non omnes, etc., duo vestrum, etc. Tu denique, fili electe, super teipso, etc.

Datum Laterani, vi Idus April. pontificatus nostri anno sexto decimo.

XVII.

ARCHIEPISCOPO SENONENSI, ET EPISCOPO NIVERNENSI, ET DECANO SEREBERIENSI DOCENTI PARISIUS SACRAM PAGINAM.

De quodam canonico Lingonensi suspecto de hæresi.

(Laterani, iv Idus Aprilis.)

(21) Venerabilis frater noster Lingonensis episcopus olim quædam nobis contra G. canonicum Lingonensem presbyterum de Musiaco per suas litteras intimavit quæ sapere videbantur hæreticam pravitatem: quarum tenorem de verbo ad verbum vobis, fratres archiepiscope et episcope, ac dilecto filio nostro Roberto tituli Sancti Stephani in Cœlio monte presbytero cardinali, tunc Parisius commoranti, sub bulla nostra misimus interclusum. Unde cum dictus episcopus eundem suspectum de hæresi habuisset, coegit eundem cautionem tam juratoriam quam fidejussoriam exhibere quod terminis quos sibi præfigeret ejus se conspectui præsentaret, prout deceret, super iis omnibus responsurus. Sed cum eundem episcopus apud Barrum super Sequanam die

A quo sibi terminum assignarat cum multis viris religiosis et prudentibus, quos ad hoc convocaverat, convenisset, dictus G. juramenti religione contempta, neque comparuit, neque suam absentiam excusavit. Quare sæpedictus episcopus, pensatis omnibus quæ tam prima die quam secunda, servato juris ordine, ac præ oculis habito Dei timore, acta fuerant coram eo, et toto processu diligenti deliberatione pensato, de consilio et consensu tam religiosorum quam juris peritorum omnium qui assistebant eidem, sæpedictum G. super iis de quibus fuerat accusatus pro convicto decrevit habendum, ipsum sententia diffinitiva pronuntians tanquam hæreticum condemnandum, et sententiam in scriptis redigi faciens, et multorum sigillis, episcoporum videlicet, abbatum et archidiaconorum, reservari munitam. Cumque idem G. postmodum in nostra proposuisset præsentia constitutus quod præfatus episcopus eum post appellationem ad nos interpositam ceperat, et præfatum præstare compulerat cautionem, nitens se multipliciter excusare, nos attendentes quod vos, fratres archiepiscope ac episcope, cum cardinale prædicto ea quæ circa ipsum fuerant inquirenda poteratis plenius indagare, illum ad vos duximus remittendum, dantes vobis per nostras litteras in præceptis ut, nisi usque ad festum Pentecostes proximo tunc futurum in vestra præsentia compareret, super iis quæ sapiunt hæreticam pravitatem suam sufficienter, si posset, innocentiam ostensurus, vos sublato cujuslibet contradictionis et appellationis obstaculo, exerceretis in ipsum rigorem ecclesiasticæ disciplinæ; quod si se ostenderet inculpabilem, ejus innocentiam nequaquam opprimi sineretis, cum sincera diligentia et diligenti sinceritate in negotio fidei processuri. Nuper autem idem G. proposuit coram nobis quod præfato termino ad præsentiam vestram non fuit ausus accedere metu mortis, cum zelus fidelium in hæreticæ pravitatis labe notatos, esset in partibus illis tunc temporis sic accensus ut incendio traderent non solum manifestos hæreticos, sed etiam quoslibet de hujusmodi pravitate suspectos. Unde nobis humiliter supplicavit ut ejusdem purgationem recipi facientes, ipsum diu malitiose vexatum non sustineremus ulterius indebite molestari. Licet autem eundem ex eo quoque habeamus valde suspectum quod ad vestram præsentiam termino quem ore proprio sibi præfiximus non accessit, quia tamen non congregata dispergere, sed dispersa potius congregare debemus, discretioni vestræ per apostolica scripta præcipiendo mandamus quatenus convocatis ad locum idoneum præfato episcopo Lingonensi et aliis qui fuerint convocandi, circa ipsum, cui viva voce præcepimus ut infra octavas Pentecostes proximas propter hoc vestro conspectui se præsentet, secundum formam superius comprehensam, appellatione postposita, procedatis, eidem in eundo, redeundo et morando facientes auctoritate

(21) Vide lib. xiv, epist. 15.

nostra usque ad decisionem negotii securitatem plenariam exhiberi. Testes autem, etc. Quod si non omnes, etc., duo vestrum, etc. Vos denique, fratres archiepiscopo ac episcopo, super vobis ipsis, etc.

Datum Laterani, iv Idus Aprilis, pontificatus nostri anno sexto decimo.

XVIII.

EPISCOPO ARGENTINENSI, ET ABBATI DE BONGARTEN ET FRIGI DE SALEM ARGENTINENSIS ET CONSTANTIENSIS DIOECESUM.

De electione abbatissæ Buchaugiensis.

(Laterani, iii Idus Aprilis.)

Accedentibus olim ad præsentiam nostram dilectis filiis C. procuratore G. et C. nuntio L. et canonicarum cœnobia in Bocchove dilectum filium Angelum tunc subdiaconum et capellanum nostrum, nunc Sancti Adriani diaconum cardinalem concessimus auditorem. Coram quo ipsius G. proposuit procurator quod olim cœnobia prædicto abbatissa vacante, sorores, ad quas spectabat electio abbatissæ, ad locum ad celebrandam electionem statutum pariter convenerunt, et habito diligenti tractatu, licet in principio a diversis diversæ fuerint nominatæ, majori tamen et saniori parte ipsarum dictam G. in abbatissam suam postmodum eligente, quatuor duntaxat dictam L. tenere nominarunt. Verum cum ipsius electionis questio ad examen venerabilis fratris nostri Constantiensis episcopi diœcesani sui deducta fuisset, et idem cognitis causæ meritis electionem ipsius G. de prudentium virorum consilio confirmasset, ac induxisset eandem in corporalem possessionem cœnobia antedicti, officiales nobilis vari comitis Marcoaldi, dicta L. procurante, ipsam G. a jam dicto cœnobia eiecerunt. Unde procurator C. ejusdem G. electionem, quæ de ipsa facta fuerat, petiit confirmari. Nuntius vero L. prædictæ proposuit ex adverso quod cum major et sanior pars personarum ad quas pertinebat electio in ipsam L. voto unanimi convenissent, ne prænominata G. quæ se sibi adversariam opposuerat, prætextu qualis nominationis ipsius in præjudicium ejusdem aliquid attentaret, ad venerabilem fratrem nostrum Maguntinensem archiepiscopum, apostolicæ sedis legatum, suspectum habens diœcesanum pro eo quod erat ipsius G. consanguineus et manifestus adjutor, vocem appellationis emisit. Cumque partes postmodum in arbitros convenissent, arbitris ipsis gratia diœcesani jam dicti ad arbitrium debitum procedere non curantibus, dicta L. sedem apostolicam appellavit. Cujus appellatione contempta, dicta G. administrationi abbatissæ fulta potentia brachii sæcularis temere se ingressit. Unde ipsius L. nuntius causam personis suspicione carentibus petiit delegari. Quare venerabili fratri nostro Basiliensi episcopo et dilectis filiis de Novocastro et de Parisius abbatibus causam ipsam sub certa forma duximus committendam. Partibus igitur in præsentia præfati Basiliensis episcopi et

abbatis de Parisius ac F. præpositi de Trutinhusen, cui abbas de Castronovo vices suas, sententia tamen sibi reservata, commiserat, constitutis, et utra illarum prius deberet proponere contendentibus, tandem interlocuti fuerunt iudices antedicti præfata L. primo debere suam proponere quæstionem, utpote quæ actoris personam gerere videbatur. A quorum sententia dicta G. ad sedem apostolicam appellavit. Et licet præfatus Basiliensis episcopus ejusdem appellationi duxerit deferendum, dicti tamen abbas de Parisius et præpositus eandem frivolam reputantes, et attendentes quod secundum formam rescripti procedere poterant sine ipso, testes ab L. sæpedita productos, altera parte absente per contumaciam, receperunt: quorum depositionibus dicti abbates diligenter inspectis, pro eadem L. sententiam proferentes, tam electionem, quæ de præfata G. facta exstiterat, quam confirmationem diœcesani superius nominati penitus irritarunt: a quorum sententia non fuit a parte altera provocatum. Nuper autem cum procuratores partium ad nostram præsentiam accessissent, procurator ipsius G. interlocutoriam a præfatis iudicibus promulgatam conatus est multipliciter impugnare, inter cætera præcipue allegando quod cum dictus abbas de Castronovo vices suas alii commisisset, licite potuerat ad sedem apostolicam provocari. Nos igitur iis et aliis quæ fuere proposita coram nobis plenius intellectis, et inspecto nihilominus processu iudicum prædictorum, attendentes appellationem ipsam, qua provocatum fuit ab interlocutoria tanquam iniqua, frivolam exstitisse, cum absque dubio recte interlocuti fuerint tres iudices memorati, licet unus appellationi duxerit deferendum, et quod abbas de Castronovo, quamvis præfato præposito commiserit vices suas, tamen non totam jurisdictionem suam commisit eidem, sicut apparet ex eo quod diffinitivam postmodum una cum collega suo sententiam promulgavit, unde si a subdelegato appellandum fuisset, non ad nos sed ad eundem abbatem debuerat appellari, appellatione hujusmodi non obstante, tam interlocutoriam quam diffinitivam sententiam pro præfata L. rationabiliter promulgatam, de fratrum nostrorum consilio duximus confirmandam. Ideoque discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus quatenus quod a nobis est sententia-liter diffinitum, faciatis per censuram ecclesiasticam appellatione remota firmiter observari. Quod si non omnes, etc., tu ea, frater episcopo. Vos denique, frater episcopo et fili abbas, super vobis ipsis, etc.

Datum Laterani, iii Idus Aprilis, pontificatus nostri anno sexto decimo.

XIX.

PATRIARCHÆ GRADENSI, ET EPISCOPO CASTELLANO.

Adversus episcopum Tervisnum.

(Laterani, vi Idus Aprilis.)

(22) Exhibita coram nobis dilectorum fratrum

(22) Vide infra epist. 160, et lib. xii, epist. 64, 65; lib. xv, epist. 193, 197.

magistri Maximi notarii et V. thesaurarii Ecclesie Veronensis subdiaconorum nostrorum et S. Graden-
 sis primicerii littere continebant quod, cum cogi-
 tionem processus venerabilis fratris nostri Cremo-
 nensis episcopi apostolicæ sedis legati contra venera-
 bilem fratrem nostrum episcopum Tervisinum eis
 duxerimus committendam, iidem in ipso legitime
 procedentes, quia ipsis per testes et instrumentum
 publicum constitit evidenter quod adversus supra-
 dictum episcopum ad inimicorum ejus instantiam,
 loco suspecto, eodem absente, ac post appellatio-
 nem ad nos legitime interpositam, fuit in inquisi-
 tione processum, et per quosdam, qui adeo in partem
 alteram declinarunt ut ea recusarent scribere quæ
 pro episcopo facere videbantur, supradicti legati
 processum in irritum revocarunt. Nos autem pro-
 cessum eorum, cum nihil rationabile objectum fuerit
 contra ipsum, in hac parte duximus approbandum.
 Intelleximus etiam ex litteris eorundem, in inquisi-
 tione facta per bonæ memoriæ Albanensem electum
 apostolicæ sedis legatum adversus eundem episco-
 pum, quam coram se aperiri fecerunt, quosdam
 testes deposuisse juratos quod, cum Tervisina civitas
 statuisset ut de feudis venditis sexta pars pretii ad
 feudorum dominos voveretur, et sic feudum fieret
 emptoris allodium, bonæ memoriæ Conradus Tervi-
 sinus episcopus a sede apostolica et claræ memoriæ
 Henrico imperatore privilegia impetravit ut contra
 episcopatum non haberet statutum hujusmodi firmitatem,
 et successores ejusdem Conradi de sic venditis
 feudis Ecclesie sextam partem recipere noluerunt,
 sed episcopus iste recepit ex illis. Adjecerunt
 etiam testes prædicti quod, cum commune civitatis
 ejusdem Ambrosio quondam episcopo Tervisino ab-
 stulerit teloneum, episcopus, qui nunc præest, pro
 ipso duo millia librarum ab eodem communi recepit:
 quod memoratus Ambrosius facere recusavit. Ad
 hæc autem sic eundem episcopum respondisse judi-
 ces retulerunt, quod dicta privilegia nec habuit ne-
 que vidit, et cum ipse super statuto hujusmodi com-
 munitati resistere non valeret, et sic nisi sextam
 acciperet, in Ecclesie suæ potius præjudicium re-
 dundaret tam partem quam totum etiam amittendo,
 ejusdem Ecclesie necessitate ac utilitate pensata,
 de venerabilis fratris nostri Aquilegiensis patriarchæ
 licentia, cujus super hoc litteras illis exhibuit ejus-
 dem sigilli munimine roboratas, de venditis feudis
 sextam recepit pretii portionem, adjiciens ut cum
 pro recuperando teloneo a communi ejus prædeces-
 sori sublato sollicite laborarit, nec potuerit aliquem
 consequi super hoc ex suo labore profectum, tandem
 teloneum ipsum in duobus millibus librarum obtinuit
 aestimari; sed ex ipsis denariis aliquid non recepit,
 nisi quod commune septingentas libras, quas extor-
 quere ab ipso volebat, sibi recompensavit ex illis.
 Quia vero super iis dicti iudices nihil specialiter
 decreverunt, cum iudex de ea re de qua cognovit
 pronuntiare debeat secundum legitimas sanctiones,

eorum negligentia in hac parte robor favoris apostolici non meretur.

Licet autem eundem episcopum tam propter hæc
 quam alienationem ejusdem molendini valde utilis
 Ecclesie Tervisinæ ac debita quibus tam brevi tem-
 pore post promotionem suam eandem Ecclesiam
 plurimum oneravit, nec non beneficia ecclesiastica,
 sicut accepimus, personis indignis collata, de dilap-
 patione suspectum, quinimo quodammodo culpa-
 bilem secundum canonica et legalia instituta suspen-
 dere ab administratione possemus, ne tamen vir
 nobilis Guercius, quem ab impetitione ipsius epi-
 scopi propter causas inimicitiarum alia vice repulsi-
 mus, et nunc etiam nuntios ejus non duximus
 admittendos, tanquam inimicus super eum hac
 occasione gauderet si forsitan idem episcopus reduce-
 retur in pœnam quam ad clamores ejus incurrerat,
 providimus sic rigorem mansuetudine temperandum
 quod in illo insultationis non superabundet occasio,
 et circa istum non videatur omitti super administra-
 tione cautela. Hinc est quod omnis alienationis spe-
 ciem sub interpositione anathematis interdicens
 eidem, ipsum ab alienandi suspendimus potestate,
 ut ipso jure contractus alienationis sit irritus, si
 quis forte per ipsum medio tempore fuerit attentatus.
 Interim autem dilectos filios decanum et magi-
 strum Gall. canonicum Tervisinos circa curam et
 administrationem temporalium ei præcepimus adhi-
 beri, sine quorum consilio et assensu in temporalibus
 non ministret, præstito ab illis corporaliter ju-
 ramento quod ei circa temporalium administratio-
 nem assistent fideliter et prudenter. Super eo autem
 quod quædam ecclesiastica beneficia, non solum
 indignis, sed etiam indigne asseritur concessisse,
 veritatem nihilominus inquiratis, et eam ad nostrum
 referatis examen, interim ipsum a potestate confe-
 rendi ecclesiastica beneficia suspendentes. Cæterum
 ut plene indemnitate provideatur Ecclesie Ter-
 visinæ, fraternitati vestræ per apostolica scripta
 mandamus quatenus, super rebus alienatis, videlicet
 quot et quanta quantique valoris extiterint, quod
 dispendium ex hoc incurrerit Ecclesia Tervisina,
 nec non et aliis circumstantiis inquisita per canoni-
 cos Tervisinos juramento interposito sollicite veri-
 tate, depositiones ipsorum ad nos sub sigillis vestris
 inclusas fideliter transmittentes, præfigatis episcopo
 terminum competentem infra quem per se vel pro-
 curatorem idoneum nostro se conspectui repræsen-
 tet, ut super hoc secundum quod expedire videri-
 mus, procedamus. Vos igitur tam prudenter in
 præmissis, sublato contradictionis et appellationis
 obstaculo, procedere studeatis, quod circumspetio-
 nem vestram ex hoc possimus in Domino commen-
 dare. Nullis litteris veritati, etc. Vos denique, fra-
 tres patriarcha et episcopo, super vobis ipsis, etc.

Datum Laterani, vi Idus Aprilis, pontificatus nostri anno sexto decimo.

XX.

ARCHIPRESBYTERO DE GRAVALONA NOVARIENSIS DIOECESIS.

De interdicti sententia relaxanda.

(Laterani, vi Kal. Aprilis.)

Ex parte communis de Gravalona Novariensis diocesis fuit propositum coram nobis quod licet terra ipsorum fundata sit in solo habili et secundo, adeo tamen infortunata est et infausta ut nec in rebus multiplicari valeat nec personis, et cum, fortuna sibi aliquatenus arridente, speratur quod ab hujusmodi debeat infelicitate consurgere, casibus semper opprimitur improvisis: quod ex eo existimant provenire quia terra eadem olim, sicut fama est, propter excessus dominorum ipsius supposita fuit sententiæ interdicti, quæ non creditur fuisse postmodum relaxata. Unde apostolatui nostro humiliter supplicarunt ut cum nobis in beato Petro apostolo ab ipsa fuerit veritate promissum quod quæcunque solveris super terram, soluta erunt pariter et in cælis, eos ab hujusmodi vinculo absolvere dignaremur, præsertim cum animarum quoque periculum ex hoc sibi metuant imminere. Cum igitur majores propter minorum offensam et culpa majorum minores quandoque puniri sacræ Scripturæ doceamur exemplis, piam eorum sollicitudinem et timorem commendamus in Domino, et speramus quod fides quam de clavibus Petri gerunt ipsis utilis esse debeat ad veniam promerendam, cum paralyticum ad pedes Jesu Christi submissum per tegulas fides salvaverit aliena. Verum quia David ad placandam indignationem divinam, quæ culpa ipsius in populum fuerat concitata, sacrificium Domino legitur obtulisse, nos factis ejusdem, quæ ad nostram eruditionem scripta esse testatur Apostolus, inhærentes, discretioni tuæ per apostolica scripta mandamus quatenus populum dicti leci, ut ad expiandam culpam hujusmodi et divinam propitiationem facilius impetrandam, aliquam Domino satisfactionem impendant, monens efficaciter et inducens, præfatam interdicti sententiam auctoritate nostra denunties relaxatam, eosdem sollicite commonendo ut sic in divino timore permaneant, ne quos apud homines apostolica solvit auctoritas, propria liget iniquitas apud Deum.

Datum Laterani, vi Kal. Aprilis, pontificatus nostri anno sexto decimo.

XXI.

ARCHIEPISCOPO SALZBURGENSĪ, ET DE RERTHITHERSGADME SALZBURGENSIS DIOECESIS PRÆPOSITIS

Eis committitur quædam causa.

(Laterani, vii Idus Aprilis.)

Causam quæ inter dilectos filios A. presbyterum et C. scholarem Ratisponenses super Ecclesia in Buchkirchen vertitur, ab examine dilecti filii præpositi Sancti Nicolai et suorum conjudicum delegatorum nostrorum ad nos per appellationem delatam, dilecto filio Angelo Sancti Adriani diacono cardinali

A commissimus audiendam. Coram quo presbyter proposuit memoratus quod cum olim venerabilis frater noster Pataviensis episcopus prædictam Ecclesiam de Buchkirchen, quam ad commonitionem ejusdem episcopi dictus C. nullo tunc ordine fungens, pro eo quod quamdam puellam desponsaverat publice, per litteras et proprium nuntium resignarat, sicut per ejusdem episcopi litteras ostendebat, eidem canonicè concessisset vacantem quidem et nemine reclamante, ac ipsam idem presbyter aliquandiu possedisset in pace, tandem prædictus C. ad quosdam judices apostolicas litteras super restitutione ipsius Ecclesiæ adversus memoratum episcopum impetravit, mendaciter se clericum exprimens in eisdem, cum tempore impetrationis ipsarum clericali non esset caractere insignitus. Et licet hujusmodi abrenuntiaverit litteris, data fide quod eis nullatenus uteretur dummodo sibi dictus episcopus de ipso presbytero faceret justitiæ plenitudinem exhiberi, postmodum tamen idem C. coram eo traxit in causam presbyterum ante dictum: qui cum sentiret indebite se gravari, sedem apostolicam appellavit. Eo vero prosequente appellationem emissam, dictus C. per judices ad quos litteras quibus abrenuntiaverat impetrarat, prænominatam Ecclesiam occupavit. Cumque super hoc idem presbyter ad decanum Pataviensem et collegas ipsius nostras litteras reportasset, et de spoliatione ipsius presbyteri constitisset eisdem, ipsi restituendam ei prænominatam Ecclesiam decreverunt, mittentes duos decanos cum eodem presbytero qui auctoritate nostra ipsum in possessionem Ecclesiæ mitterent corporalem. Quibus sæpedictus C. una cum quibusdam armatis se violenter opponens, ipsos turpiter repulerunt. Sed cum judices ipsum C. pro temeritate hujusmodi ad eorum præsentiam citavissent, et idem appellans frustratorie, manifesta contumacia laboraret, tam in eum quam in ejus fautores excommunicationis sententiam proferentes, eundem presbyterum cum securitate nobilis viri ducis Baviaræ ad prænominatam Ecclesiam remiserunt. D. vero subdiaconus et quidam alii ejusdem C. servi, et patris ejus amici, eodem C. procurante, noctis tempore ipsum aggressi presbyterum, adhuc nudum, in lecto D jacentem, ligatis a tergo manibus, equis et aliis rebus ejus ablatis, traxerunt impositis ei plagis ad silvam, et inter unguis spinis immissis, eum multis aliis affecere tormentis, et tanto tempore, procurantibus F. E. et W. militibus et quibusdam aliis Pataviensis diocesis, tenere captivum donec prædicti ducis et quorundam aliorum nobilium precibus pro quadam summa pecuniæ se redemit. Quare tam ejus diocesanus quam judices memorati ipsius miseriis miserentes, præsumptores præfatos et fautores ipsorum excommunicationis vinculo innodarunt. Unde nobis humiliter supplicavit ut ejus adversarii malitiis occurrentes, laboribus ipsius imponere finem dignaremur.

Ad hæc autem per D. procuratorem partis ante-

rius fuit ex adverso responsum quod cum prædictus A. C. memoratam Ecclesiam ab ipso Pataviensi cano- nice sibi collatam duobus annis pacifice possedisset, tandem eo insistente scholasticis disciplinis, ean- dem idem episcopus contulit presbytero memorato. Super quo tam contra ipsum quam contra presbyte- rum ad Ratisponensem præpositum et suos conju- dices litteras impetravit, qui propter contumaciam ipsius presbyteri eundem C. in possessionem causa rei servandæ miserunt. Interim autem idem C. ci- tatus a decano Pataviensi et suis conjudicibus per quasdam nostras litteras ipsis per suum adversa- rium præsentatas, in quibus tamen nulla de priori- bus mentio habebatur, in ipsa citatione bis fuit per eundem presbyterum spoliatus. Propter quod ad præfatos judices Ratisponenses recurrens, eundem B fecit presbyterum excommunicationis vinculo inno- dari, et ad cautelam a secundis iudicibus ad nos per nuntium proprium appellavit, tum propter causam præmissam, tum quia exceptiones ejus legitimas admittere recusabant. Unde petebat ut revocato in irritum quod per decanum Pataviensem et suos conjudices temere fuerat attentatum, Ratisponensis præpositi et conjudicum ejus processum robor face- remus firmitatis habere. Nos igitur per fidelem nar- rationem cardinalis prædicti auditis iis et aliis quæ fuere proposita coram eo, possessionem ejusdem Ecclesiæ cum fructibus perceptis adjudicavimus presbytero memorato, discretioni vestræ per apo- stolica scripta mandantes quatenus in corporalem possessionem ipsius Ecclesiæ presbyterum mittatis C eundem, et auctoritate nostra defendatis inductum, super fructibus quod a nobis est sententialiter diffi- nitum facientes per censuram ecclesiasticam appel- latione remota firmiter observari. Cæterum quia de damnis et injuriis supradictis nobis non potuit fieri plena fides, per apostolica vobis scripta mandamus quatenus vocatis qui fuerint evocandi, et auditis hinc inde propositis, si de iis legitime vobis consti- terit, de damnis satisfieri competenter eidem pre- sbytero facientes, pro hujusmodi detestandis injuriis præfato C. si per eum illatæ fuerunt, super Ecclesia ipsa perpetuum silentium imponatis. Alioquin eo, sicut dictum est, primitus restituto, super proprie- tate ipsius Ecclesiæ audiatis causam; et quod cano- nicum fuerit sublato appellationis obstaculo decer- natis, facientes quod statueritis, etc. Tu autem, etc. Quod si non omnes, etc., tu ea, frater archiepiscopo, etc. Tu denique, frater archiepiscopo, super te ipso, etc.

Datum Laterani, vii Idus Aprilis, pontificatus no- stri anno decimo sexto.

XXII.

NOBILI VIRO COMITI NIVERNENSI, SPIRITUM CONSILII SANIORIS.

De causa monasterii Vezeliacensis cum comite Ni- vernensi.

(Laterani, ii Idus Aprilis.)

(23) Cum pro quæstione quæ inter te ex parte una et dilectos filios abbatem et conventum mona- sterii Virziliacensis diœcesis Eduensis ex altera su- per quibusdam procuracionibus annuis, damnis et injuriis vertebatur, tui et partis alterius procura- tores ad nostram præsentiam accessissent, et in ea fuisset aliquandiu coram nobis prudenter et pro- vide disputatum, tandem ex parte tua relatione tuorum procuratorum accepimus quod tu volens B per omnia complacere nostræ beneplacito volunta- tis, paratus eras in hac causa nostris obtemperare mandatis. Nos autem communicato fratrum no- strorum consilio hoc duximus injungendum, ut cum tu et successores tui comites Nivernenses in festo paschali ad monasterium accesseritis memoratum, nomine procuracionis centum librarum usualis mœ- netæ, quæ pro tempore curret, sitis summa cen- tenti, tantumdem in festo beatæ Mariæ Magdalenæ procuracionis nomine recepturi, si ad monasterium accesseritis supradictum, ad protectionem ejusdem monasterii, secundum quod de jure tenemini, dantes operam efficacem. Ut ergo super hoc nulla possit in posterum via patere calumniæ, tu et uxor tua per authenticum instrumentum abbati et con- ventui ejusdem monasterii promittatis vos id firmiter observaturos, vestros nihilominus successores ad hujus rei observantiam obligantes, et ad majorem cautelam faciatis hoc per charissimum in Christo filium nostrum [Philippum] illustrem regem Fran- corum auctoritate regia confirmari; mandatum nostrum taliter impleturi quod divinam et apostoli- cam gratiam possitis exinde uberius promereri. Damus itaque venerabili fratri episcopo et dilectis filiis abbati Sancti Victoris et cancellario Parisiensi nostris litteris in mandatis ut postquam super hoc tu et uxor tua litteras secundum formam concesseritis supradictam, te juxta formam Ecclesiæ a vin- culo excommunicationis absolvant quo propter idem D negotium nostra es auctoritate ligatus, injungentes tibi sub debito præstiti juramenti ut ad impetran- dam super hoc confirmationem regiam des operam bona fide. Abbatem vero et conventum prædictos ab omni decrevimus impetitione cessare; omnemque remittere quæstionem quæ ipsis adversus te comi- tem super damnis et injuriis competebat; decimis de Dornitiaco duntaxat exceptis, super quibus eis satisfieri volumus et mandamus.

Datum Laterani, ii Idus Aprilis, pontificatus no- stri anno decimo sexto.

Scriptum est super hoc episcopo, abbati Sancti Vi- ctoris, et cancellario Parisiensi, verbis competenter

(23) Vide infra epist. 154, 9, lib. 1, epist. 141, et lib. xv, epist. 83.

mutatis. Quod si non omnes, etc., tu, frater episcopo, etc. Tu denique, etc.

XXIII.

ARCHIEPISCOPO ET ABBATI SANCTI PAULI NARBONENSIS,
ET PRIORI FONTISFRIGIDI, NARBONENSIS DIOECESIS.

Adversus homines Montispessulani.

(Laterani, vi Idus Aprilis.)

Charissima in Christo filia illustris regina Aragonum de hominibus Montispessulani plenam injuriis nobis obtulit quæstionem, qui, sicut asserit, redditus loci ejusdem, castrorum et villarum in districtu Montispessulani existentium, ad eandem reginam de jure spectantes, eisdem a viro suo illustri rege Aragonum titulo pignoris obligatos, contra justitiam detinent et ei reddere contradicunt, cum ipsa pignoris obligatio, utpote de re dotali, de jure robur non habuerit firmitatis: quæ si aliquem sortita fuisset effectum, tanto tempore ipsarum rerum redditus perceperunt quod non solum extenuatum est debitum, verum etiam non modicam summam pecuniæ restituere tenentur eidem; castrum nihilominus, quod ibidem habebat funditus diruerunt (24), inde lapides et cæmenta in majoris contemptus opprobrium asportantes, et ad jura domini manibus suis extensis, notarium et consules in Montepessulano fecerunt contra voluntatem ipsius, et in damnum ejus pisces vendi faciunt in locis aliis quam consuetum fuerit ab antiquo, nomine consulum, et non reginæ, facientes banna et edicta proponi. Præterea castrum de Latis, quod multis inhabitabatur hominibus, partim ruina, partim incendio destruxerunt, pluribus ex ejusdem loci hominibus interfectis. In iis autem et aliis eadem asserebat regina se damna multorum millium marcarum et plurium solidorum per illorum injurias incurrisse: qui etiam, tanquam hæc non sufficerent ad offensam, de quodam castro ipsius reginæ charissimum in Christo filium nostrum illustrem regem Aragonum expulerunt, ut sic eum adversus eam tacite provocarent; et ut inter eos contra jura matrimonii majoris incentivum discordiæ suscitant, regem jurare fecerunt eundem ut Montepessulanum infra biennium non intraret. Volentes autem eidem reginæ in suo jure adesse, qui sumus omnibus in justitia debitores, discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus quatenus partibus convocatis, et auditis hinc inde propositis, quod justum fuerit appellatione postposita decernatis, facientes quod decreveritis per censuram ecclesiasticam firmiter observari; præfatos etiam homines Montispessulani per eandem censuram appellatione postposita compellentes ut super expensis quas propter hæc eadem fecit regina, ipsi satisfaciant ut tenentur. Interim autem eosdem homines ad solvendam ipsi reginæ medietatem omnium reddituum patrimonii ejus, et ut de subtractis satisfaciant competenter, per distinctionem ecclesiasticam, sicut justum fuerit, sublato appella-

(24) Recte, ut patet ex actis editis a Gariello pag. 279.

tionis obstaculo compellatis. Testes autem, etc. Quod si non omnes, etc., tu, frater archiepiscopo, cum eorum altero, etc. Vos denique, frater archiepiscopo et fili abbas, super vobis ipsis, etc.

Datum Laterani, vi Idus Aprilis, pontificatus nostræ anno sexto decimo.

XXIV.

MARBACENSI ET DE SALEM ABBATIBUS BASILIENSIS ET CONSTANTIENSIS DIOECESUM, ET H. CELLERARIO BASILIENSI.

Quod spoliatus restituendus est ante judicium.

(Laterani, viii Idus Aprilis.)

Accedentibus ad sedem apostolicam dilectis filiis R. præposito Marbacensi et Henrico procuratore Marbacensis Ecclesiæ dilectum filium Robertum tituli Sancti Stephani in Cœlio monte presbyterum cardinalem concessimus auditorem. Coram quo proposuit præpositus memoratus quod, cum olim de mandato venerabilis fratris nostri Basiliensis episcopi litterarum nostrarum contra Ottonem maledictum et reprobum, fidus et verus interpres, coram universo clero et terræ nobilibus et aliis multis astantibus latam a nobis in reprobum suprædictum excommunicationis sententiam constanti mente ac voce intrepida divulgaret, canonicus ejus ibi occasionem odii medicantes ubi eis dilectionis materia poterat abundare, in ipsum unanimiter conspirarunt, et quorundam laicorum favore suffulti, eum a Marbacensi Ecclesia jam annis elapsis duobus turpiter ejecerunt. Cumque idem præpositus a nobis obtinuerit dari Luzelacensi abbati et suis conjudicibus nostris litteris in mandatis ut fratres prædictos per censuram ecclesiasticam cogere eidem reverentiam et obedientiam debitam exhibere, nec non ad venerabilem fratrem nostrum Metensem episcopum, tunc Spirensis, nostras litteras impetravit ut quoslibet imperiales ecclesiastica distinctione compelleret ne ipsum in aliquo molestarent, interdicti canonici adversus eum ad abbatem (25) Parisiensem et suos conjudices a sede apostolica quasdam litteras impetrarunt. Iidem vero judices terminum peremptorium præmittentes, locum ei assignare suspectum; et licet tam propter hoc quam alias causas recusationis legitime illorum potuisset judicium declinare, tamen coram eis in modum exceptionis objecit quod prius deberet restitui quam adversarium petitionibus responderé, cum nec nudus contendere nec inermem se deberet opponere inimicis; et ne ipsum judices ad respondendum restitutione non prævia cogere, ad sedem apostolicam appellavit. Ipsi vero, licet tractatum de compositione præmiserint, tamen adversariis ipsius præpositi ab examine venerabilis fratris nostri episcopi Basiliensis, in quem sub interpositione fidei fuerat a partibus compromissum, ad judices eosdem reversis in ipsum præpositum absentem et non restitutum, lite nullatenus contestata, post appellationem ad nos legitime interpositam, depositionis

(25) Vide supra epist. 18.

sententiam promulgarunt, dantes canonicis de facto A
sententiam eligendi alium in pastorem. Unde petebat
idem præpositus ut cum ipsa sententia, si sententia
dici deberet, contra solitum ordinem judiciorum
fuerit promulgata, denunciare dignaremur eandem
irritam et inanem, et ipso plenarie restituto, ejus
adversarios perjuros, excommunicatos, participan-
tes excommunicatis, et conspiratores, et possessio-
nes Ecclesiæ contra tenorem confirmationis nostræ
minus licite distrahentes, faceremus per aliquos
canonicæ subijci ultioni.

Procurator autem canonicorum proposuit ex
adverso quod cum canonici Marbacenses dictum R.
super perjurio duplici, dissolutione vitæ, furtiva
subtractione privilegiorum Ecclesiæ, ac dilapidatio-
nis vitio, coram dicto abbate Parisiensi et suis con-
judicibus delegatis a nobis impeterent, ipse de me-
ritis causæ diffidens ad exceptiones divertit inanes,
quibusdam causis suspicionis adversus unum de
judicibus allegatis, in quarum probatione defecit. B
Judices autem, ne viderentur mandati apostolici
contemptores, se ad principalis quæstionis examen
exigente justitia converterunt. Nec opus erat ut
eum ad petitionem restitutionis admitterent, quem
dilapidationis objectu pars altera repellebat, ne
daretur eidem in re familiari grassandi facultas.
Cum enim de dilapidatione suspectus debeat ab
administratione suspendi, memoratus R. evidens
dilapidator existens ab administrationis petitione
levi poterat exceptione repelli, contra quem, ut C
amoveretur ab ea, daretur actio ad agendum, nec
super spoliatione hujusmodi poterat coram eisdem
judicibus litigare, cum ad alios super hoc nostras
litteras impetrasset. Præterea si præpositus idem
de spoliatione in modum actionis agebat, canoni-
corum quæstio, quæ ordine propositionis præces-
serat, præcedere terminatione debebat. Quod si
spoliatio fuit in modum exceptionis objecta, non
propter hoc erat ei restitutio facienda. Unde judices
ipsius præpositi, frivolæ appellationis diffugio non
obstante, cum esset in litteris nostris appellatio-
nis obstaculum interdictum, cognitis causæ meri-
tis, in eum depositionis sententiam protulerunt.
Quapropter dictus procurator instabat ut senten-
tiam ipsam, pro qua præsumi debebat donec con-
trarium probaretur, dignaremur apostolico muni-
mine roborare.

Nos igitur auditis iis et aliis per fidelem narra-
tionem cardinalis prædicti quæ fuere proposita
coram eo, cum non debuerit adversus eundem
præpositum spoliatum post appellationem legitimam
et lite non contestata procedi, maxime occasione
litterarum quæ veritate tacita fuerant impetratæ,
processum judicum eorundem et quicquid ex eo
secutum est, vel ob id decrevimus irritum et inane.
Cæterum quia se restitui principaliter petiit præ-
positus memoratus, cum constaret ipsum fuisse ab

adversariis spoliatum, nos sententialiter resti-
tuentes eundem, discretioni vestræ per apostolica
scripta mandamus quatenus ipsum in corporalem
possessionem Marbacensis præposituræ sublato ap-
pellationis obstaculo inducatis, et auctoritate nostra
defendatis inductum, contradictores per censuram
ecclesiasticam appellatione postposita compescen-
tes, proviso prudenter ut si præfatus præpositus
merito fuerit de dilapidatione suspectus, adhibeatis
eidem circa curam temporalium duos viros provi-
dos et fideles, sine quorum consilio et assensu ad-
ministrationem temporalium nequeat exercere, ne
per usum administrationis inutilis, bona Marbacen-
sis Ecclesiæ dissipentur. Deinde super aliis quæ
hinc inde fuere proposita, quia de ipsis nobis con-
stare non potuit, vos partibus convocatis, et auditis
quæ duxerint proponenda, quod canonicum fuerit,
appellatione postposita, statuatis. Et si præscripta
crimina contra dictum præpositum legitima proba-
tione patuerint, vos ipsum a regimine Marbacensis
Ecclesiæ in perpetuum amoventes, appellatione
remota, faciatis Ecclesiæ supradictæ de alio viro
idoneo in præpositum per electionem canonicam
provideri, nullis litteris obstantibus præter assen-
sum partium a sede apostolica impetratis. Quod si
non omnes, etc., duo vestrum, etc. Vos denique,
filii abbates, super vobis ipsis, etc.

Datum Laterani, viii Idus Aprilis, pontificatus
nostri anno sexto decimo.

XXV.

ABBATI ET CONVENTUI VINDOCINENSIBUS.

Laudat reformationis propositum.

(Laterani, v Idus Aprilis.)

(26) Dilectus filius W. monachus vester, quem
in promovendis Ecclesiæ vestræ negotiis sollicitum
comperimus et prudentem, ex parte vestra propo-
suit coram nobis quod in proposito et desiderio
geritis ecclesiam Sanctæ Priscæ de monte Aven-
tino ad vestrum monasterium pertinentem reformare
in temporalibus et spiritualibus ordinare, instituen-
do monachos in eadem juxta beati Benedicti Regu-
lam Domino servituros; dummodo dignitates et jura
quæ monasterio vestro competunt ex eadem, vobis
et ipsi monasterio integra conservemus. Unde no-
bis humiliter supplicavit ut super hoc nostræ volun-
tatis beneplacitum vobis rescribere dignaremur.
Nos igitur propositum vestrum commendantes in
Domino, et desiderium favore benevolo prosequentes,
insinuatione vobis præsentium intimamus quod cum
super eadem Ecclesia nostrum vobis privilegium
concesserimus, gratum nobis et acceptum existet si
efficaciter intenderitis ad ipsius commodum et au-
gmentum. Tu denique, filii abbas, super te ipso, etc.

Datum Laterani, v Idus Aprilis, pontificatus no-
stri anno sexto decimo.

(26) Vide Sirmond. in Notis ad Goffrid. Vindoc., lib. 1, epist. 9.

XXVI.

SLESWIGIENSI EPISCOPO (27).

Rescribit ad ejus consulta

(Laterani, III Kal. Maii.)

(28) Postulasti per sedem apostolicam edoceri utrum sacerdos ecclesiam habens in una diœcesi, et residens in eadem, domicilium vero patrimonii ratione in alia, ibique delinquens, ab episcopo in cujus habet diœcesi patrimonium pro delicto ibidem commisso debeat judicari, præsertim in causis (29) quæ officii seu beneficii privationem exposcunt. Ad quod breviter respondemus quod per episcopum in cujus deliquit diœcesi (30) sententia promulgari poterit in eundem, sed ab episcopo in diœcesi cujus ecclesiam obtinet, erit quoad ipsam ecclesiam hujusmodi executio sententiæ facienda (31). (32) Quæsisisti præterea utrum contra quosdam contempta excommunicationis sententia debitas ecclesiis decimas subtrahentes tibi regiam implorare liceat potestatem, cum ad solutionem ipsarum vix absque sanguinis effusione (33) valeant coarctari. Ad quæ tibi duximus respondendum, quod si te de hujusmodi queritioniam simpliciter deponente, rex (34), cui ad bonorum laudem et malefactorum vindictam gladius est commissus, in eosdem rebelles traditam sibi exercuerit potestatem, eorum erit duritiæ imputandum (35). Cœmeteria vero in quibus excommunicatorum corpora sepeliuntur (36) per suorum violentiam propinquorum, reconcilianda erunt aspersione aquæ solemniter benedictæ, sicut in ecclesiarum dedicationibus consuevit (37). Procuraciones autem quæ visitationis ratione debentur, sine manifesta et necessaria causa non exigas, nisi cum personaliter (38) officium visitationis impendis. Tu denique, frater episcope, super te ipso, etc.

(27) *Slewicensi*. Suffraganeo episcopi Londensis in Dania, qui Ecclesiæ primas; sic autem legendum in rubrica, c. *Postulasti*, De foro compet. Marchionis Slewicensis sive Slewici (quæ olim Heideba) meminit Krantzius, Metropol. lib. III, c. 5.

(28) Cap. *Postulasti*, De foro compet.

(29) *Causis*. C. *Si quis* amodo et sequentibus 81 distinct.

(30) *In cujus del. diœcesi*. Auth. qua in provincia C. ub. de crim. agi oport. Vide glossam in Clem. *Pastoralis*, et § *Quod si*, versic. de more, De sentent. et re judic., et c. fin., De foro. compet., licet aliter Orestes sentiat apud Euripidem in hæc verba: οὐ προσήκομεν κολάζειν τοῖς δὲ Φωκίων δε γῆ, τοῖς δὲ Argivis scilicet, apud quos impii parricidii scelus horrendo matris vulnere perpetrarat. Videndus Aufrelius ad decis. Capel. Tolos., q. 423.

(31) *Facienda*, ut in l. a Divo Pio, § 1. De re judic. 21, l. *Cum unus*, § *Is qui possidere*, De rebus auct. jud. possid., ex quibus legibus ordinationis Aurelianensis, § 90 et § 172 Blesensis, descripti sunt.

(32) Cap. *Postulasti*, De homicidio.

(33) *Sanguinis effusione*. Clericis, judicium sanguinis agitare non licet, cap. *Clericis*, ne cler. vel mon.; suffundit sanguinem siquidem non effundit Ecclesia apud Tertull.

(34) *Rex*. Daniæ Valdemarus II. De quo Krantzius, Daniæ lib. VII, c. 13. Vide supra lib. XIII, epist. 3, et infra epistolam 8.

A Datum Laterani, III Kal. Maii, pontificatus nostri anno sexto decimo.

XXVII.

EPISCOPO ET CAPITULO MASSILIENSI.

Ut mandatario apostolico assignent præbendam.

(Laterani.)

Apostolicæ sedis benignitas, quæ curam gerit et sollicitudinem singulorum, suam gratiam specialiter circa illos ampliare tenetur qui noscuntur diutius in ejus obsequiis laudabiliter insudasse. Dignum est enim ut ipsius domestici ab ejusdem uberibus repleantur, et sibi eam inveniant affluentem quam etiam in benignitatis affluentia sibi sentiunt exuberantem ignoti. Cum igitur pro dilecto filio magistro R. scriptore nostro, cujus fidelitas et devotio in cancellariæ nostræ servitio est probata, jam tertio vobis scripserimus ut eidem, quem dudum ad mandatum nostrum nullo sibi beneficio assignato in fratrem et canonicum recepistis, curaretis tam in domibus quam in aliis sicut uni ex vobis providere, ac postmodum quibusdam vestrum in nostra præsentia constitutis hoc idem injunxerimus viva voce, grave gerimus et indignum quod vos, more aspidis surdæ aures penitus obturantes, id hactenus efficere non curastis. Volentes igitur adhuc utrum in vobis aliqua obedientiæ scintilla remanserit experiri, universitati vestræ per apostolica scripta mandamus et districte præcipimus quatenus ipsi magistro saltem hac vice juxta præscriptam formam providere curetis. Alioquin noveritis nos dilecto filio magistro Thediso nuntio nostro per nostras dedisse litteras in præceptis ut de bonis Ecclesiæ vestræ secundum formam eandem competentem sibi provisionem nostra fultus auctoritate assignet, contradictores, si qui fuerint, vel rebelles

(35) Vide cap. *Sacris*, De sepultur., et cap. *Proposuiti*, De dedicat. eccl.

(36) *Sepeliuntur*, corrige dictum c. *Consuluiti*: neque enim absque vi armata aut metu qui in constantem cadere potest, clerici excommunicatos tumulto commendabunt, sic lib. XIV, epist. 10, cum interdictorum obsequio terræ redditur quod suum est, forte quia interdicto subditi cognationis vinculo junguntur, ad quos cura sepeliendi spectat. V. I. Græca quæ Herodi rhetori a Salmasio nostro ascribitur:

Οὐ θέμις ἀμφὶ νέκυσσι βαλεῖν ἱρόχθονα βῆλον
Πλὴν ὅκεν αἵματος ἦσι καὶ ἔγγονος εἰσαμενόιο,

Quod probatur ab Isocrate in panegyrico: ἠνάγκασαν ἀποδοῦναι θᾶψαι τοὺς νέκρους τοῖς προσήκοισι. Vide eundem in oratione de pace. Hinc collatio et unctio cognationis partes fuere, et familiaria sepulcra ex V. I. Romæ apud Alberinos, *Ut quando ego etiam esse desicero pariter cum eis ponar*, et in c. *Ebron* et in c. sequenti 13, q. 2, vel ideo adesse deliberant, quoniam obsequii ultimi tralatitia humanitate lapidare festinant, aut eundem componunt in arcula, non in pergula, ut vult Lipsius apud Petronium in funere Democriti; si quidem hæc omnia humanitatis officia non scripta sed nata lege decernuntur.

(37) Vide cap. *Procuraciones*, De censib.

(38) *Personaliter*, sic leg. in d. c. 33, concil. Lateran. non præsentialiter.

per censuram ecclesiasticam appellatione postposita compescendo. Tu denique, frater episcopo, super te ipso et credito tibi, etc.

Datum Laterani.

Scriptum est super hoc dilecto filio magistro Theodisio nuntio nostro, verbis competenter mutatis.

XXVIII.

UNIVERSIS CHRISTI FIDELIBUS PER MAGUNTINENSEM
PROVINCIAM CONSTITUTIS.

De negotio terræ sanctæ.

Quia major nunc instat necessitas quam unquam exstiterit ut terræ sanctæ necessitatibus succurratur, et de succursu speratur major quam unquam provenerit utilitas proventura, ecce resumpto clamore clamamus ad vos, et pro illo clamamus qui moriendo voce magna clamavit in cruce, factus obediens Deo Patri usque ad mortem crucis, clamans ut nos ab æternæ mortis eriperet cruciatu, qui clamat etiam per seipsum, et dicit: *Si quis vult venire post me, abneget semetipsum, et tollat crucem suam, et sequatur me (Matth. xvi)*; ÿac si diceret manifestius: Qui vult me subsequi ad coronam, me quoque subsequatur ad pugnam, quæ nunc ad probationem proponitur universis. Poterat enim omnipotens Deus terram illam, si vellet, omnino defendere, ne in manus traderetur hostiles. Posset et illam, si vellet, de manibus hostium facile liberare, cum nihil possit ejus resistere voluntati. Sed cum jam superabundasset iniquitas, refrigescente charitate multorum, ut fideles suos a somno mortis ad vitæ studium excitaret, agonem illis proposuit in quo fidem eorum velut aurum in fornace probaret, occasionem salutis, imo salvationis causam præstando, ut qui fideliter pro ipso certaverint, ab ipso feliciter coronentur, et qui ei noluerint in tantæ necessitatis articulo debitæ servitutis impendere famulatum, in novissimo districti examinis die justam mereantur damnationis sententiam sustinere. O quanta jam provenit utilitas ex hac causa! quam multi conversi ad pœnitentiam pro liberatione terræ sanctæ mancipaverunt se obsequio crucifixi, et quasi per agonem martyrii coronam gloriæ sunt adepti, qui forte in suis iniquitatibus periissent, carnalibus voluptatibus et mundanis illecebris irretiti! Vetus est hoc artificium Jesu Christi, quod ad suorum salutem fidelium diebus istis dignatus est innovare. Si enim rex aliquis temporalis a suis hostibus ejiceretur de regno, nisi vassalli ejus pro eo non solum res exponerent, sed personas, nonne cum regnum recuperaret amissum, eos velut infideles damnaret, et excogitaret in eos inexcogitata tormenta, quibus perderet male malos? Sic Rex regum, Dominus Jesus Christus, qui corpus et animam et cætera vobis contulit bona, de ingratitude vitio et infidelitatis crimine vos damnabit, si ei quasi ejecto de regno, quod pretio sui sanguinis comparavit, neglexeritis subvenire. Sciat ergo se culpabiliter durum et dure culpabilem quicumque in hoc necessitatis articulo suum nega-

verit obsequium Redemptori. Nam et quomodo secundum præceptum divinum diligit, proximum suum sicut seipsum qui scit fratres suos fide ac nomine Christianos apud perfidos Saracenos ergastulo diri carceris detineri ac jugo deprimi gravissimæ servitutis, et ad liberationem eorum efficacem operam non impendit, transgrediendo illius naturalis legis mandatum, quod Dominus in Evangelio declaravit: *Quæcunque vultis ut faciant vobis homines, et vos facite illis (Matth. vii)*. An forte nescitis quod apud illos multa millia Christianorum in servitute ac carcere detinentur, qui tormentis innumeris cruciantur? Et quidem omnes pene Saracenorum provincias usque post tempora beati Gregorii Christiani populi possederunt; sed ex tunc quidam perditionis filius, Machometus pseudopropheta, surrexit, qui per sæculares illecebras et voluptates carnales multos a veritate seduxit; cujus perfidia etsi usque ad hæc tempora invaluerit, confidimus tamen in Domino, qui jam fecit nobiscum signum in bonum, quod finis hujus bestię appropinquat, cujus numerus secundum Apocalypsin Joannis intra sexcenta sexaginta sex clauditur, ex quibus jam pene sexcenti sunt anni completi.

Certe præter priores injurias grandes et graves Redemptori nostro pro nostris offensis a perfidis Saracenis illatas, nuper in monte Thabor, ubi discipulis suis futuræ glorificationis speciem demonstravit, iidem perfidi Saraceni quamdam munitio- nis arcem in confusionem Christiani nominis erexerunt, per quam civitatem Accon sibi valde vicinam de facili cogitant occupare, ac deinde sine omni contradictionis obstaculo residuum terræ hujus invadere, cum sit viribus et opibus pene penitus destituta. Eia igitur, dilectissimi filii, dissensiones et æmulationes fraternas in pacis et dilectionis fœdera commutantes, accingimini ad obsequium crucifixi, non dubitantes pro illo res exponere ac personas qui pro vobis animam suam posuit et sanguinem suum fudit, certi pariter et securi quod si vere pœnitentes fueritis, per hunc temporalem laborem, quasi quodam compendio, ad requiem pervenietis æternam. Nos enim de omnipotentis Dei misericordia et beatorum apostolorum Petri et Pauli auctoritate confisi, ex illa quam nobis Deus, licet indignis, ligandi atque solvendi contulit potestate omnibus qui laborem istum in propriis personis subierint et expensis plenam suorum peccaminum, de quibus veraciter fuerint corde contriti et ore confessi, veniam indulgemus, et in retributione justorum salutis æternæ pollicemur augmentum. Eis autem qui non in personis propriis illuc accesserint, sed in suis duntaxat expensis juxta facultatem et qualitatem suam viros idoneos destinarint, et illis similiter qui licet in alienis expensis, in propriis tamen personis accesserint, plenam suorum concedimus veniam peccatorum. Hujus quoque remissionis volumus et concedimus esse participes juxta quantitatem subsidii et devotionis affectum omnes

qui ad subventionem terræ sanctæ de bonis suis congrue ministrabunt (39). Personas quoque ipsorum et bona ex quo crucem assumpserint sub beati Petri et nostra protectione suscipimus, nec non et sub archiepiscoporum et episcoporum et omnium prælatorum Ecclesiæ Dei defensione consistant, statuantes ut donec de ipsorum obitu vel reditu certissime cognoscatur, integra maneant et quieta consistant. Quod si quisquam contra præsumperit, per ecclesiarum prælatos appellatione postposita censura ecclesiastica compescatur. Si qui vero proficiscentium illuc ad præstandas usuras juramento tenentur astricti, creditores eorum per ecclesiarum prælatos, ut remittatur eis præstitum juramentum, et ab usurarum exactione desistant, eadem præcipimus districtione compelli. Quod si quisquam creditorum eos ad solutionem coegerit usurarum, eum ad restitutionem earum simili cogi animadversione mandamus. Judæos vero ad remittendas ipsis usuras per sæcularem compelli præcipimus potestatem; et donec illas remiserint, ab universis Christi fidelibus tam in mercimoniis quam in aliis per excommunicationis sententiam eis omnino communio denegetur.

Ut autem terræ sanctæ subsidium divisum in plurimos facilius impendatur, obsecramus omnes et singulos, per Patrem et Filium et Spiritum sanctum, unum solum verum, unum æternum Deum postulantes, vice Christi, pro Christo, ab archiepiscopis et episcopis, abbatibus et prioribus, et tam cathedralium quam aliarum conventualium ecclesiarum capitulis et clericis universis, nec non civitatibus, villis et oppidis competentem numerum bellatorum cum expensis ad triennium necessariis secundum proprias facultates. Et si ad hoc unum quodlibet non suffecerit, plura conjungantur in unum; quia pro certo speramus quod personæ non deerunt, si expensæ non desint. Postulantes hoc ipsum a regibus et principibus, comitibus et baronibus, aliisque magnatibus, qui forsitan per seipsos personaliter non accesserint ad obsequium Crucifixi. A civitatibus vero maritimis navale subsidium postulamus. Et ne aliis onera gravia et importabilia imponere videamur quæ digito nostro movere nolumus, protestamur veraciter coram Deo quia quod ab aliis exigimus faciendum, hoc ipsi prompto animo faciemus. Clericis autem ad hoc negotium necessariis providimus indulgendum ut, omni contradictione cessante, beneficiorum suorum proventus propter hoc valeant usque ad triennium pignori obligare. Quia vero subsidium terræ sanctæ multum impediri vel retardari contingeret si ante susceptionem crucis examinari quemlibet oporteret an esset idoneus et sufficiens ad hujusmodi votum personaliter prosequendum, concedimus ut, regularibus personis exceptis, suscipiant quicumque voluerint signum crucis (40); ita quod cum urgens

necessitas aut evidens utilitas postulaverit, votum ipsum de apostolico possit mandato commutari aut redimi vel differri. Et propter eandem causam remissiones et indulgentias hactenus a nobis concessas procedentibus in Hispaniam contra Mauros vel contra hæreticos in Provinciam revocamus; maxime cum illis concessæ fuerint ad tempus quod jam ex toto præteriit, et istis ob causam quæ jam ex majori parte cessavit; utroque negotio per Dei gratiam adeo prosperato ut vehementem instantiam non requirat; et si forte requireret, nos ingruenti necessitati prospicere curaremus.

Concedimus tamen ut hujusmodi remissiones et indulgentiæ apud provinciales remaneant et Hispanos. Cæterum quia cursarii et piratæ nimis impediunt subsidium terræ sanctæ capiendo et spoliando, transeuntes ad illam et revertentes ab illa, nos eos et principales adjutores et fautores eorum excommunicationis vinculo innodamus, sub interminatione anathematis inhibentes ne quis cum eis scienter communicet in aliquo venditionis vel emptionis contractu, et injungentes rectoribus civitatum et locorum suorum ut eos ab hac iniquitate revocent et compescant. Alioquin, quia nolle perturbare perversos nihil est aliud quam fovere, nec caret scrupulo societatis occultæ qui manifesto facinori desinit obviare, nos in personas et terras eorum severitatem ecclesiasticam curabimus exercere, cum tales non minus quam Saraceni adversentur nomini Christiano. Innovamus præterea excommunicationis sententiam in Lateranensi concilio promulgatam adversus eos qui Saracenis arma, ferrum et lignamina deferunt galearum, quique piraticis Saracenorum navibus curam gubernationis exercent, eosque rerum suarum privatione multari et capientium servos, si capti fuerint, fore censemus; præcipientes ut per omnes urbes maritimas diebus Dominicis et festivis hujusmodi sententia publice innovetur. Verum cum longe plus de divina clementia quam de humana potentia confidere debeamus, oportet nos in tali conflictu non tam corporalibus armis quam spiritualibus dimicare. Ideoque statuimus et mandamus ut singulis mensibus semel fiat generalis processio seorsum virorum, ac seorsum, ubi fieri poterit, mulierum, in humilitate mentis et corporis, cum devota orationum instantia postulantium ut misericors Deus auferat a nobis hoc confusionis opprobrium, liberando terram illam in qua universa redemptionis nostræ sacramenta peregit de manibus paganorum, restituendo eam ad laudem et gloriam nominis sui sancti populo Christiano, proviso prudenter ut semper in ipsa processione verbum saluti feræ crucis cum diligenti exhortatione populo proponatur. Orationi vero jejunium et eleemosyna conjungantur; ut iis quasi aliis facilius et celerius ipsa volet oratio ad piissimas aures Dei, qui nos clementer exaudiat in tempore opportuno. Singulis

(39) Gregor. VIII, epist. 1.

(40) Vide infra epist. 108.

quoque diebus intra missarum solemnia, post pacis osculum, cum jam pro peccatis mundi offerenda vel sumenda est hostia salutaris, omnes tam viri quam mulieres humiliter prosternantur in terram, et a clericis psalmus iste, *Deus venerunt gentes in hereditatem tuam (Psal. LXXVIII)*, alta voce cantetur: quo cum hoc versu devote finito: *Exurgat Deus, et dissipentur inimici ejus, et fugiant a facie ejus qui oderunt eum (Psal. LXVII)*, sacerdos qui celebrat, orationem istam super altare decantet:

Deus, qui admirabili providentia cuncta disponis, te suppliciter exoramus ut terram quam unigenitus Filius tuus proprio sanguine consecravit de manibus inimicorum crucis eripiens, restituas cultui Christiano, vota fidelium ad ejus liberationem instantium misericorditer dirigendo in viam salutis æternæ. Per eundem Dominum nostrum, etc.

In illis autem ecclesiis in quibus conveniet processio generalis, truncus concavus statuatur tribus clavibus consignatus, una penes honestum presbyterum, alia penes devotum laicum, et tertia penes aliquem regularem fideliter conservandis, in quo clerici et laici, viri et mulieres, eleemosynas suas ponant in terræ sanctæ subsidium convertendas secundum dispositionem eorum quibus hæc fuerit sollicitudo commissa. Porro super processu et transitu modesto et ordinato, congruo loco et tempore faciendum, nondum oportet aliquid diffinire, donec exercitus Domini cruce signetur; sed tunc pensatis undique circumstantiis, quæcunque viderimus opportuna de prudentum virorum consilio statuemus. Ad hæc igitur exsequenda dilectos filios... de Salem et... quondam de Novocastro abbates et C. decanum Spirensem et præpositum Augustensem, viros utique probatæ honestatis et fidei, deputamus: qui ascitis secum viris providis et honestis, auctoritate nostra statuunt et disponant quæcunque ad hoc negotium promovendum viderint expedire, facientes quæ stauerint in singulis diocesisibus per viros idoneos ad hoc specialiter deputatos fideliter ac sollicite procurari. Quocirca universitatem vestram rogando monemus et obsecramus in Domino, per apostolica vobis scripta mandantes et in virtute Spiritus sancti injungentes quatenus eis pro Christo legatione fungentibus tales vos exhibere curetis, necessaria ministrantes eisdem, quod per vos et in vobis fructum faciant exoptatum.

In eundem modum per Magdeburgensem et Bremensem provincias. In eundem modum per Coloniensem provinciam. In eundem modum per Sardiniam. In eundem modum per Salzbergensem provinciam. In eundem modum per Dalmatiam. In eundem modum per Treverensem provinciam. In eundem modum per Ravennatem. In eundem modum per Poloniam. In eundem modum per Mediolanensem et Januensem provincias constitutis. In eundem modum per Suetiam. In eundem modum per Marchiam Anconitanam. In eundem modum per Lundensem provinciam. In eundem modum per Hungariam. In eundem mo-

adum per Angliam. In eundem modum Pragensi episcopo, et abbatibus, prioribus et universis Christi fidelibus per Boemiam constitutis. In eundem modum per Tusciam. In eundem modum per Hiberniam. In eundem modum per Norwegiam. In eundem modum per Calabriam. In eundem modum per Scotiam. In eundem modum universis per regnum Franciæ constitutis.

XXIX.

DE SALEM ET P. QUONDAM DE NOVOCASTRO ABBATIBUS, ET DECANO SPIRENSI, ET PRÆPOSITO AUGUSTENSI, EXECUTORIBUS.

Super eodem.

Pium et sanctum propositum quod de subventionem terræ sanctæ pro communi salute, Deo inspirante, concepimus et perducere satagimus ad effectum, ex generalibus litteris poteritis advertere manifeste. Cum ergo de sinceritate ac sollicitudine vestra geramus fiduciam plenioram, vosque reputemus idoneos ad fungendum pro Christo legationis officio in hac causa, devotionem vestram monemus, rogamus et obsecramus in Domino, per apostolica vobis scripta districte præcipiendo mandantes et in remissionem peccaminum injungentes quatenus, accensi zelo fidei Christianæ, per Maguntinensem provinciam portetis in humilitate cordis et corporis verbum crucis, et ad vindicandam injuriam crucifixi fideles ipsius, prout in generalibus litteris continetur, cura sollicita et accurata sollicitudine inducatis, exsequentes diligenter et efficaciter universa quæ ad subsidium terræ sanctæ in eisdem litteris videbitis comprehensa, quæ a vobis volumus studiose notari. Ut autem operum exhibitione monstretis vos portare in cordibus vestris stigmata Jesu Christi, districte præcipimus quatenus, excutientes ab omni munere manus vestras, nec aliquid præter victum et alia necessaria recipientes a quoquam, qui etiam moderate sumentes hæc eadem et modeste, in erectionibus quatenarium et in personis senarium numerum singuli vestrum nullatenus excedatis; ita modum atque modestiam in iis aliisque servantes ut in vobis nihil reprehensibile valeat inveniri per quod offendiculum credito vobis Evangelio præbeatur; promoventes eo studio ac vigilantia causam Christi ut multorum et magnorum honorum quæ de ipsa credimus proventura participes existatis. Si quid autem pro terræ sanctæ succursu fuerit vobis oblatum, faciatis illud apud aliquem religiosum locum studiose reponi, significaturi nobis in fine anni processum et profectum sollicitudinis vestræ, ut cognoscere valeamus apud quos profeceritis in personis aut rebus ad hoc salutare negotium deputatis. nostrumque vobis beneplacitum rescribamus, docentes qualiter in antea procedere debeatis.

In eundem modum episcopo quondam Halberstensi, et F. quondam abbati de Sichen, per Magdeburgensem et Bremensem provincias. In eundem modum magistris Oliverio Coloniensi scholastico.

et Hermanno decano Bunnensi, per Coloniensem provinciam. In eundem modum episcopo Ratisponensi, et præposito Salzeburgensi. In eundem modum Vilariensi et de Romerdorf abbatibus per Treverensem provinciam. In eundem modum archiepiscopo Gneznensi. In eundem modum Upsallensi archiepiscopo. Pium et sanctum, etc., usque rescribamus. Sane volumus et mandamus ut per totam Suetiam cum consilio venerabilis fratris nostri Ludensis archiepiscopi apostolicæ sedis legati, secundum præscriptam formam hoc negotium exsequaris. Nos enim eidem archiepiscopo nostris damus litteris in mandatis ut tibi super hoc consilium tribuat opportunum.

In eundem modum Lundensi archiepiscopo apostolicæ sedis legato. Pium, etc., usque accensus zelo fidei Christianæ adjungas tibi viros idoneos, cum quibus per totum regnum Danorum portes, etc., usque fideles ipsius diligenter inducas, etc., usque in electionibus, cum pro hac causa processeris, vicenarium numerum non excedas, etc., usque causam Christi, ut particeps fias multorum et magnorum, etc., usque rescribamus. Sane scribimus venerabili fratri nostro Upsallensi archiepiscopo ut ipse per totam Suetiam cum tuo consilio secundum præscriptam formam hoc negotium exsequatur. Quare volumus et mandamus ut super hoc ei consilium tribuas opportunum.

In eundem modum Galtero Londoniensi archidiacono, cancellario et magistro Phi. de Oxoniæ per Angliam. In eundem modum episcopo Florentino, et archiepiscopo Pistoriensi per Tusciam. In eundem modum archiepiscopo Dubliniensi et abbati Mellifontis per Hiberniam. In eundem modum Nidrosiensi archiepiscopo per Norwegiam. In eundem modum Ariminensi et Anconitano episcopis per Anconitanam marchiam. In eundem modum Sancti Andreæ et Glasquensi episcopis per Scotiam. In eundem modum Calaritano et Turritano archiepiscopis per Sardiniam. In eundem modum Spalatino et Ragusino episcopis per Dalmatiam. In eundem modum Parmensi episcopo et abbati Sancti Stephani Bononiensis. In eundem modum archiepiscopis et episcopis Hungariæ, ita quod quilibet in diocesi sua. In eundem modum Nicolao subdiacono nostro. In eundem modum Cusentino archiepiscopo et abbati Sambuciniensi. In eundem modum Roberto tituli Sancti Stephani in Cælio monte presbytero cardinali, apostolicæ sedis legato.

XXX.

ARCHIEPISCOPO ET EPISCOPIS, ABBATIBUS, PRIORIBUS
PER VIENNENSEM PROVINCIAM CONSTITUTIS.

Indictio concilii generalis.

(Laterani, XIII Kal. Maii.)

Vineam Domini Sabaoth multiformes moliantur bestię demoliri, quarum incursus adeo invaluit contra ipsam ut ex parte non modica pro vitibus spinæ succreverint, et, quod gementes referimus, ipsæ jam vites proferant pro uva labruscam, infe-

ctæ multipliciter et corruptæ. Illius ergo testimonium invocamus qui testis est in cælo fidelis quod inter omnia desiderabilia cordis nostri duo in hoc sæculo principaliter affectamus, ut ad recuperationem videlicet terræ sanctæ ac reformationem universalis Ecclesiæ valeamus intendere cum effectu: quorum utrumque tantam requirit provisionis instantiam ut absque gravi et grandi periculo ultra dissimulari nequeat vel differri. Unde supplicationes et lacrymas frequenter effudimus coram Deo, humiliter obsecrantes quatenus super iis suum nobis beneplacitum revelaret, inspiraret affectum, accenderet desiderium, et propositum confirmaret, facultatem et opportunitatem præstando ad ea salubriter exsequenda. Quapropter habito super iis cum fratribus nostris et aliis viris prudentibus frequenti ac diligenti tractatu, prout tanti sollicitudo propositi exigebat, hoc tandem ad exsequendum prædicta de ipsorum consilio providimus faciendum, ut quia hæc universorum fidelium communem statum respiciunt, generale concilium juxta præscam sanctorum Patrum consuetudinem convocemus propter lucra solummodo animarum opportuno tempore celebrandum: in quo ad extirpanda vitia et plantandas virtutes, corrigendos excessus, et reformandos mores, eliminandas hæreses, et roborandam fidem, sopiendas discordias, et stabilendam pacem, comprimendas oppressiones, et libertatem fovendam, inducendos principes et populos Christianos ad succursum et subsidium terræ sanctæ tam a clericis quam a laicis impendendum, cum cæteris quæ longum esset per singula numerare, provide statuatur inviolabiliter observanda circa prælatos et subditos regulares et sæculares quæcunque de ipsius approbatione concilii visa fuerint expedire ad laudem et gloriam nominis ejus, remedium et salutem animarum nostrarum, ac profectum et utilitatem populi Christiani.

Quia vero ante biennium universale non posset concilium commode congregari, disposuimus interim per viros prudentes in singulis provinciis plenius explorare quæ apostolicæ provisionis lineam exposcunt, et præmittere viros idoneos ad terræ sanctæ negotium procurandum, ut si, exigente necessitate sacrum concilium approbaverit, nos personaliter ipsum negotium assumamus efficacius promovendum. Credentes igitur hoc salutare propositum ab illo descendere a quo est omne datum optimum et omne donum perfectum, universitati vestræ per apostolica scripta præcipiendo mandamus quatenus vos taliter præparetis quod a præsentis Dominicæ Incarnationis millesimo ducentesimo decimo tertio anno usque ad duos annos et dimidium, præfixis vobis pro termino Kalendis Novembris, nostro vos conspectui præsentetis cum modestia et cautela, ita quod in vestra provincia unus vel duo de suffraganeis valeant episcopi remanere pro Christianitatis ministeriis exercendis; et tam illi quam alii qui canonica forte præpeditio detenti perso-

naliter venire nequiverint, idoneos pro se dirigant A
 responsales, personarum, et electionum mediocri-
 tate servata quam Lateranense concilium desinivit,
 ut nullus omnino plures, quivis autem pauciores
 secum adducere possit; nec quisquam superfluas
 faciat et pomposas, sed necessarias tantum et mo-
 deratas expensas, ostendendo se actu et habitu
 verum Christi cultorem, cum non sæcularis applau-
 sus, sed spiritualis profectus in hoc sit negotio re-
 quirendus. Injungatis autem vos, fratres archiepi-
 scopi et episcopi, ex parte nostra universis Ecclesia-
 rum capitulis, non solum cathedralium, sed etiam
 aliarum, ut præpositos vel decanos aut alios viros
 idoneos ad concilium pro se mittant, cum nonnulla
 sint in ipso tractanda quæ specialiter ad Ecclesiarum
 capitula pertinebunt. Interim vero et per vos ipsos B
 et per alios viros prudentes universa subtiliter in-
 quiratis quæ correctionis aut reformationis studio
 indigere videntur, et ea fideliter conscribentes, ad
 sacri concilii perferatis examen, circa subventio-
 nem necessariam terræ sanctæ, ubi Deus rex noster
 ante sæcula salutem in medio terræ dignatus est
 operari, opem et operam efficaciter impensuri, as-
 sistendo fideliter et prudenter iis quos deputaveri-
 mus ad hoc negotium specialiter procurandum. Nul-
 lus itaque se fallaciter excusando ab executione
 tam sancti operis subtrahat, si canonicam vult ef-
 fugere ultionem. Nemo dissensionum obstacula vel
 itinerum impedimenta causetur, quæ, Domino fa-
 ciente signum in bonum, ex magna jam parte ces-
 sare cœperunt. Nam et quanto imminent majora C
 pericula, tanto potiora remedia convenit adhiberi.
 Nunquam enim navigavit per æquora qui semper
 exspectat ut mare non concitet ex se fluctus.

Datum Laterani, xiii Kal. Maii, pontificatus nostri
 anno decimo sexto.

*In eundem modum scriptum est archiepiscopo et
 episcopis, abbatibus, prioribus constitutis per provin-
 cias Maguntinensem, Bremensem, Gneznensem, Sal-
 zeburgensem, Treverensem, Magdeburgensem, Colo-
 niensem, Eboracensem, Tarantasiensem, Armachanen-
 sem, Ravennatensem, Ragusiensem, Mediolanensem,
 Arelatensem, Narbonensem, Jadrensem, Nidrosien-
 sem, Januensem, Bisuntinensem, Arborensem,
 Aquilegensem, Cantuariensem, Spalatinensem, Gra-
 densensem, Turritanensem, Dubliniensem, Upsallensem,
 Ebredunensem, Casselensem, Heracliensem, Athe-
 niensem, Thessalonicensem, Larissensem, Patracen-
 sem, Cretensem, Tuamensem, Lundensem, Strigo-
 niensem, Calaritanensem, Andrinopolitanensem,
 Lugdunensem, Aquensem, Antiburensensem, Macrensem,
 Neupratensem, Messinopolitanensem, Pisanam,
 Tripolitanam, Verisiensem, Tyrensem, Philippensem,
 Terraconensem, Toletanensem, Bracarensem, Com-
 postellanam, Corinthiensem, Nazarensem, Senonen-
 sem, Rotomagensem, Turonensem, Bituricensensem, Bur-
 degalensem. In eundem modum archiepiscopo, episco-
 pis, abbatibus et prioribus constitutis per Cyprum,
 Calabriam, Siciliam, Bulgariam et Blachiam, Sco-*

*tiam. In eundem modum Catholico et archiepisco-
 pis et episcopis nec non abbatibus per Armeniam. In
 eundem modum episcopo Pragensi, episcopo Regensi,
 et Maronitanensi, Sertensi, et Miditensi archiepi-
 scopis, et episcopo Cofonensi, ita quod unicuique
 seorsim. In eundem modum episcopis per Tusciam
 et Marchiam Anconitanam et ducatum Spoleti con-
 stitutis. In eundem modum patriarchæ et Archie-
 piscopis et episcopis et abbatibus tam Latinis quam
 Græcis per Constantiponolitanam provinciam con-
 stitutis.*

*In eundem modum illustri Constantinopolitano
 Imperatori, usque ex se fluctus. Cum ergo deceat et
 expediat ut tua imperialis sublimitas ad synodum
 tam solemnem nuntios dirigat speciales, serenitatem
 tuam monemus et exhortamur attentius quatenus
 præscripto termino, vita comite, viros idoneos diri-
 gere non postponas, per quos tuæ nobis aperias
 beneplacitum voluntatis; quia, quantum cum ho-
 nestate poterimus, ad tuum libenter et efficaciter
 intendemus commodum et honorem.*

Datum.

*In eundem modum Philippo illustri regi Franco-
 rum. In eundem modum regibus Aragonum, Na-
 varræ, Castellæ, Legionensi, Portugalensi, Cypri,
 Norwegiæ, Corkaiæ, Lumbricensi, Conacciæ, Min-
 diensi, Suetiæ, ita quod unicuique seorsim. In eum-
 dem modum magistro et fratribus militiæ Templi.
 Vineam Domini Sabaoth, etc., usque donum perfec-
 tum, universis archiepiscopis et episcopis ac aliis
 ecclesiarum prælatibus per universas fere Christiano-
 rum provincias constitutis per apostolica scripta
 præcipiendo mandamus ut se ipsos taliter præpa-
 rent, etc., verbis; competenter mutatis, usque requi-
 rendus. Injungant etiam archiepiscopi et episcopi ex
 parte nostra universis Ecclesiarum capitulis, etc.,
 usque fluctus. Cum igitur in hoc generali concilio
 sint multa tractanda quæ ad statum vestri ordinis
 pertinebunt, decet et expedit ut ad idem concilium
 viros idoneos destinatis, qui negotia vestra debeant
 fideliter procurare.*

*In eundem modum magistro et fratribus Hospitalis
 Jerosolymitani. In eundem fere modum abbati et
 conventui Cisterciensi, et abbati et conventui Præmon-
 stratensi, unicuique seorsim. In eundem modum
 capitulo Constantinopolitano, usque cum modestia et
 cautela. Qui vero canonica forte præpeditione de-
 tenti personaliter venire nequiverint, idoneos pro
 se dirigant responsales; nec quisquam superfluas,
 etc., usque requirendus. Ideoque discretionis vestræ
 per apostolica scripta mandamus quatenus ei qui,
 auctore Deo, Constantinopolitanæ Ecclesiæ præside-
 bit, ex parte nostra quæ præmissa sunt fideliter
 nuntietis, ut et ipse juxta priscam formam nostro se
 conspectui repræsentet; nihilominus de collegio ve-
 stro viros idoneos pro vobis ad hoc sacrum conci-
 lium transmissuri, cum nonnulla sint in ipso tra-
 ctanda quæ specialiter ad Ecclesiarum capitula per-
 tinebunt. Interim vero per vos ipsos et alios viros*

prudentes, etc., usque perferatis examen. Nullus A itaque se fallaciter, usque ex se fluctus.

Datum.

XXXI.

ARCHIEPISCOPIS, EPISCOPIS, ABBATIBUS, PRIORIBUS,
CÆTERISQUE CLERICIS PER REGNUM FRANCIE CON-
STITUTIS.

Super eodem.

(Datum.)

Pium et sanctum propositum quod de subven-
tione terræ sanctæ pro communi utilitate, Deo in-
spirante, concepimus et perducere satagimus ad
effectum, ex generalibus litteris poteritis advertere
manifeste. Ad hoc igitur salutare propositum exse-
quendum dilectum filium nostrum Robertum tituli
Sancti Stephani in Cœlio monte presbyterum cardi-
nalem, apostolicæ sedis legatum, virum utique pro-
batæ honestatis et fidei, destinamus, merito suæ
probitatis speciali gratia nobis acceptum, per apo-
stolica vobis scripta præcipiendo mandantes quate-
nus eum vice nostra, imo potius vice Christi, devote
suscipere ac honeste tractare curetis, ipsius salu-
bribus monitis et mandatis humiliter intendentes,
præsertim in iis quæ pertinent ad subsidium terræ
sanctæ. Nos enim quod super iis et aliis ad suæ lega-
tionis officium pertinentibus provida deliberatione
statuerit præcipimus inviolabiliter observari; con-
cedentes eidem ut evellat et destruat, ædificet atque
plantet, quæ sibi evellenda et destruenda, ædifican-
da occurrerint et plantanda.

Datum, etc.

XXXII.

ROBERTO TITULI SANCTI STEPHANI IN CŒLIO MONTE
PRESBYTERO CARDINALI APOSTOLICÆ SEDIS LEGATO.

Super eodem.

(Datum.)

Ut efficacius possis intendere ad subsidium terræ
sanctæ, præsentium tibi auctoritate concedimus ut
iis qui ad tuam vocationem devote convenerint ad
audiendum verbum salutiferæ crucis, de injunctis
sibi pœnitentiis vice nostra certam valeas indulgen-
tiam impertiri. De torneamentis autem hoc tibi
duximus concedendum, ut de virorum prudentum
consilio salubriter statuas quod terræ sanctæ utili-
tati secundum Deum videris expedire.

Datum, etc.

XXXIII.

ILLUSTRI REGI FRANCORUM.

Ei commendat legatum apostolicum.

(Datum.)

Quam sincerum dilectionis affectum erga te ac fi-
lium tuum et regnum Franciæ habeamus novit ille
qui testis est in cœlo fidelis, cujus super hoc testimo-
nium secure possumus invocare. Adeo quippe regni
tui exaltationem diligimus, privilegiata semper
opera commendantes quæ processerunt de ipso,
quod æquanimus Ecclesiæ Romanæ quam ipsi re-
gno sustineremus magnum aliquid adversitatis ac-
cidere, cum facilius hæc quam illud ab imminente

posset periculo liberari. Ut ergo super hoc amplius
securus reddaris et certus, mittimus ad tuam rega-
lem præsentiam dilectum filium nostrum Robertum
tituli Sancti Stephani in Cœlio monte presbyterum
cardinalem, apostolicæ sedis legatum, virum utique
probatæ honestatis et fidei, qui ea quæ plenius ac-
cepit a nobis, expressius tibi referat viva voce; se-
renitatem tuam rogantes et exhortantes in Domino
quatenus eum benigne recipias et honeste pertra-
ctes, ipsius acquiescendo salubribus monitis et con-
siliis propter Deum.

Datum.

*In eundem modum nobili viro Ludovico charissi-
mi in Christo filii nostri Philippi regis Francorum
illustris primogenito. In eundem modum nobili mu-
lieri Blancæ uxori nobilis viri Ludovici charissimi
in Christo filii nostri illustris regis Francorum pri-
mogeniti.*

XXXIV.

PATRIARCHÆ ALEXANDRINO.

Consolatur eum et invitat ad concilium.

Ex litteris quas aliquoties tua nobis fraternitas
destinavit et aliis quoque indicis cognovimus evi-
denter te non solum ad sacrosanctam Romanam Ec-
clesiam matrem tuam, verum etiam ad personam
nostram specialiter devotionem habere debitam et
devotam. Propter quod habentes te in visceribus
charitatis, tibi compatimur in tribulationibus quas
pateris et pressuris: quamquam et tibi et nobis sit
in eis ipsius gloriandum, cum id quod in præsentem
est momentaneum et leve tribulationis hujusmodi
supra modum in sublimitate pondus æternæ gloriæ
operetur, nec sint condignæ passiones hujus tempo-
ris ad futuram gloriam revelandam in illis qui pro
Christi nomine patiuntur. Propter quod Apostolus
sibi placebat in infirmitatibus suis, in contumeliis,
in necessitatibus, in persecutionibus et angustiis
quas sustinebat pro Christo, et cum infirmabatur,
tunc maxime potens erat, sciens quod virtus in im-
firmitate perficitur, et quod licet per eam homo
corrumpatur exterior, interior tamen per eandem
jugiter renovatur. Timentibus enim Deum omnia
cooperantur in bonum, qui suos non solum de tri-
bulationis angustia liberat, sed etiam in ipsa tribula-
tione dilatat, ut quasi meridianus fulgor consurgat
eis ad vesperam, et cum se consumptos putaverint,
ut lucifer oriantur. Benedicas igitur Deo et Patri
Domini nostri Jesu Christi, qui te in omni benedi-
ctione spirituali secundum gratiæ suæ divitias bene-
dixit, et ut esses immaculatus in conspectu ipsius,
dedit tibi ut non solum credas in Christum, sed pro
Christo etiam patiaris. Porta ergo, charissime frater,
in corpore tuo stigmata Jesu Christi, per quem
mundus tibi crucifixus est et tu mundo. Stabilis esto
et adversus mundanas adversitates immobilis, abun-
dans in opere Dei semper, sciens quod labor tuus
non est inanis in Domino, et sicut in te Christi
passiones abundant, ita et per Christum abundet

consolatio tua, qui te supra id quod potes non patieris tentari, sed faciet in ipsa tentatione proventum, ut valeas sustinere; cum jam ipso docente didiceris in quibus es esse sufficiens, et cum Apostolo scias satiari, scias et esurire, et abundare, et penuriam pati, ac possis in eo qui te confortat omnia tolerare. Fideles quoque ab infidelibus in captivitate detentos sedulis exhortationibus corrobora et confirma, ne deficiant in tribulationibus suis, sed cogitantes in lucta victoriam et præmium; in labore, bonum certamen certare, non desinant, et cursum servando fidem feliciter consummare, ut de reliquo coronam justitiæ merito valeant expectare, quam reddet eis in illa die Dominus justus iudex; scientes quod nos ab liberationem eorum studium diligens et operam efficacem, si desuper datum fuerit, satagimus adhibere. Denique ad tuam duximus notitiam perferendum quod cum inter omnia desiderabilia cordis nostri duo in hoc sæculo principaliter affectemus, ut ad recuperationem videlicet terræ sanctæ ac reformationem universalis Ecclesiæ valeamus intendere cum effectu, hoc ad exsequendum prædicta de fratrum nostrorum consilio providimus faciendum, ut scilicet quia hæc universorum fidelium communem statum respiciunt, generale concilium juxta priscam sanctorum Patrum consuetudinem convocemus opportuno tempore celebrandum: in quo ad extirpanda vitia et plantandas virtutes, corrigendos excessus, et reformandos mores, eliminandas hæreses, et roborandam fidem, sopiendas discordias, et stabiliendam pacem, comprimendas oppressiones, et libertatem fovendam, inducendo præcipue et populos Christianos ad succursum et subsidium terræ sanctæ tam a clericis quam laicis impendendum, cum cæterisque longum esset per singula numerare, provide statuatur, inviolabiliter observanda circa prælatos et subditos regulares et sæculares, ad divini nominis gloriam et honorem, remedium et salutem animarum nostrarum, ac profectum et utilitatem populi Christiani; patriarchis, archiepiscopis et episcopis per universas fere Christianorum provincias constitutis per scripta nostra mandantes ut se taliter studeant præparare quod a præsentis Dominicæ Incarnationis millesimo ducentesimo tertio decimo anno usque ad duos annos et dimidium, præfixis sibi pro termino Kalendis Novembris, nostro se conspectui repræsentent cum modestia et cautela; ita quod qui canonica forte præpeditione detentipersonaliter venire nequiverint, aut remanserint pro Christianis ministeriis exercendis, idoneos pro se dirigant responsales. Quia igitur in tanto negotio tuam desideramus habere præsentiam, fraternitatem tuam rogandam duximus et monendam, per apostolica tibi scripta mandantes quatenus, si fieri poterit, personaliter ad præsentiam nostram accedas termino suprascripto. Quod si forsan venire nequiveris, saltem aliquem virum idoneum pro te ad concilium mittere non postponas. Tu denique, venerabilis frater in Christo,

A tuarum nobis apud justissimum iudicem et piissimum Patrem orationum impertire suffragium, quo plurimum indigemus.

XXXV.

DUCI ET POPULO VENETORUM.

De negotio terræ sanctæ.

A memoria vestra non excidit quam solemniter vos ad terræ sanctæ subsidium astrinxistis. Licet autem propositum vestrum ad alia postmodum declinaverit, votum tamen nihilominus in sua firmitate permansit; quia etsi cuique sit in votendo libertas, est tamen necessitas in reddendo, cum sit scriptum: *Vovete et reddite Domino Deo vestro (Psal. LXXV)*: quorum primum pertinet ad consilium, secundum pertinet ad præceptum. Cum igitur opportunum vobis tempus immincat reddendi Domino vota vestra, universitatem vestram rogamus, monemus et exhortamur in Domino, per apostolica vobis scripta præcipiendo mandantes quatenus vos taliter præparetis quod non transgressores voti, sed executores diligentes inveniamini et fideles; pro certo scientes quod si forte divino timore postposito negligeretis efficere quod mandamus, grave vobis immineret salutis dispendium apud Deum et infamiae quoque opprobrium apud mundum; quemadmodum econtrario, si quod vobis injungimus curaveritis adimplere, et laudem apud homines temporalem et mercedem apud Deum merebimini sempiternam.

XXXVI.

ALBERTO JEROSOLYMITANO PATRIARCHÆ APOSTOLICÆ SEDIS LEGATO.

De negotio terræ sanctæ, et ut accedat ad concilium generale.

Pium et sanctum propositum quod de subventionem terræ sanctæ pro communi utilitate, Deo inspirante, concepimus et perducere satagimus ad effectum, ex generalibus litteris ad universas pene Christianorum provincias destinatis, quorum tibi transcripta dirigimus, intelliges manifeste. Super quo tanto pleniori gaudio hilaresces quanto profecto id ardentiori desiderio affectasti. Ne vero detestabilis conversatio quorundam inhabitantium terram ipsam hujus salutaris executionem propositi aut impediat aut retardet, cum Deum suis nefandis operibus non ad indulgentiam provocent, sed ad iram, charissimam nobis tuæ fraternitatis prudentiam obsecramus in Domino quatenus more prudentis medici ad lethalem eorum plagam curandam diversis experimentis utaris, eosque studeas ad veram pœnitentiam revocare, si forte salubribus acquiescendo consiliis divinæ virtutis accipiant medicinam, per quam divinæ sentiant medicinæ virtutem. Licet autem dura Saracenorum perfidia non consueverit humilibus Christianorum precibus emolliri, ut tamen ille rostram humilitatem respiciat qui superbis resistit, humilibus vero dat gratiam, de virorum prudentia

consilio divinum præ oculis timorem habentium, Soldanum Damasci et Babylonæ, qui hæreditatem Christi detinet occupatam, apostolicis providimus litteris humiliter præmonendum secundum formam quam in ipsis litteris videbis expressam. Nam et dispositionibus nostris auditis, quæ utinam cum possent omnino latere, fortassis omnipotens Deus suum in eum terrorem immittet, et benigne rogatus ostendet facere se spontaneum quod dure compulsus facturum se putaret invitum. Unde volumus et mandamus quatenus cum nuntiis nostris viros providos et fideles ad eum facias destinari, qui apud ipsum nostrum studeant promovere mandatum. Interim autem charissimum in Christo filium nostrum Joannem Jerosolymitanum regem illustrem et tam Hospitalis quam militiæ Templi fratres, cum peregrinis pariter et indigenis, ad defensionem et custodiam hujus terræ prudenter moneas et inducas; ne (quod avertat Dominus) ei quidquam adversi valeat evenire, divino semper auxilio invocato. Quia vero tuam nobis præsentiam ad hoc salutare propositum exsequendum valde credimus necessariam, imo quammaxime fructuosam, fraternitatem tuam rogandam duximus et monendam, per apostolica tibi scripta mandantes quatenus, si videris posse fieri absque gravi dispendio terræ sanctæ, præfixum ad universale concilium celebrandum quam cito poteris satagas terminum prævenire, ducens aliquos viros tecum in consilio providos et in commisso fideles, qui plene noverint circumstantias causarum et rerum, temporum et locorum: quibus undique circumspectis, ad liberationem hæreditatis Dominicæ utilius intendere valeamus. Tu denique, venerabilis frater in Christo, tuarum nobis apud justissimum judicem et piissimum Patrem orationum impertire suffragium, quo plurimum indigemus.

XXXVII.

NOBILI VIRO SAPHILDINO SOLDANO DAMASCI ET BABYLONÆ, TIMOREM DIVINI NOMINIS ET AMOREM.

Ejusdem fere argumenti cum superiore.

Daniele propheta testante, didicimus quod est Deus in cælo, qui revelat mysteria, mutat tempora, et transfert regna, ut universi cognoscant quod dominatur Excelsus in regno hominum, et cui voluerit dabit illud. Hoc autem evidenter ostendit quando Jerusalem et fines ipsius in manus fratris tui tradi permisit, non tam propter ejus virtutem quam propter offensam populi Christiani Deum ipsum ad iracundiam provocantis. Nunc autem ad illum conversi speramus quod ipse miserebitur nostri, qui secundum Prophetam cum iratus est, non obliviscitur misereri. Unde illum imitari volentes

A qui de se dicit in Evangelio: *Discite a me quia mitis sum et humilis corde (Matth. xi)*, magnitudinem tuam humiliter obsecramus quatenus ne propter violentam detentionem præfatae terræ plus adhuc effundatur humani sanguinis quam hactenus est effusum, saniori utens consilio restituas eam nobis, de cujus detentione, præter inanem gloriam, forte plus tibi difficultatis quam utilitatis accrescit; ipsaque reddita, et dimissis utrinque captivis, quiescamus a mutuis impugnationum offensis; ita quod apud te non sit deterior conditio gentis nostræ quam apud nos est conditio gentis tuæ. Latres ergo præsentium ad tuam præsentiam destinatos rogamus ut benigne suscipias et honeste pertractes, dignum illis responsum tribuens cum effectu.

XXXVIII.

ABBATI DE BAZACO XANTONENSIS DIOCESES, ET ELIÆ DE GRÆCIA ENGOLISMENSI CANONICO.

De collatione præbendarum.

(Laterani, II Non. Junii.)

Ex vestris accepimus litteris quod cum ordinationem de quibusdam præbendis in Ecclesia Xantonensi vacantibus vobis duobus et dilecto filio abbati de Talemundo duxerimus committendam, archidiacono et A. Fulcerio canonico Xantonensibus, instantibus vobis duobus, tertio per litteras excusato, ut mandatum apostolicum impleretis, pars capituli facultatum insufficientiam allegavit, producens nihilominus quoddam privilegium felicitis recordationis Alexandri papæ prædecessoris nostri, per quod ei videbatur indultum ne plures recipere cogerebantur quam suppeterent Ecclesiæ facultates. Vos tandem, auditis hinc inde propositis, de assensu partium ipsum negotium cum attestationibus quas ad præsentationem capituli recepistis de insufficientia facultatum et transcripto memorati privilegii vestris sigillis inclusis ad sedem apostolicam remisistis. Cum autem nobis fuerit pro capitulo supplicatum ut secundum hoc dignaremur illi Ecclesiæ providere, discretionem vestræ per apostolica scripta mandamus quatenus, inquisita super præmissis plenius veritate, de omnibus vel aliquibus præbendarum illarum secundum facultates Ecclesiæ ordinatis juxta cursum in Xantonensi Ecclesia consuetum. Quod si forte de omnibus vel aliquibus nequiveritis ordinare, ordinationem ipsam usque ad tempus concilii differatis; præfato capitulo injungentes ut tunc nuntios mittant ad nostram præsentiam speciales, super hoc mandatum apostolicum recepturos. Nullis litteris veritati et justitiæ præjudicantibus, etc. Tu denique, fili abbas, super te ipso, etc.

Datum Laterani, II Non. Junii, pontificatus nostri anno XVI.

DE NEGOTIO COMITUM TOLOSÆ, CONVENARUM FUXI, ET GASTONIS DE BEARNO.

XXXIX.

De negotio comitis Tolosani.

(41) Sanctissimo Patri et benignissimo domino Innocentio Dei gratia summo pontifici Hugosola Dei permissione Regensis episcopus et Thedisius canonicus Januensis, humiles servi ejus, cum longitudine dierum et vita perenni, ad oscula pedum seipsos. Sanctitati vestræ insinuatione præsentium innotescat quod de facto comitis Tolosani, quod olim insufficientiæ nostræ providentia vestra commisit, processimus in hunc modum. Sane prius apud Sanctum Ægidium infra tres menses secundum tenorem apostolici rescripti concilium habuimus archiepiscoporum, episcoporum et aliorum prælatorum Ecclesiæ, baronum etiam, et aliorum quorum præsentiam novimus opportunam; ante omnia per litteras nostras comiti memorato mandantes ut hæreticos et rotarios de terra sua expelleret, alia etiam mandata impleret humiliter ad quæ tenebatur strictus pluribus juramentis; ne si forte mandata illa implere negligeret, purgationi suæ impedimentum præstaret. Cumque vocatus venisset ad concilium, et per operis evidentiam manifeste nobis et toti concilio constitisset quod mandata quæ de hæreticis et rotariis expellendis et aliis causis multis et negotiis diversis temporibus a diversis legatis, et præcipue a bonæ memoriæ magistro Milone, sibi facta fuerant non impleverat nec implebat, consilium fuit omnium et communis deliberatio, ipsum non debere tunc temporis ad purgationem admitti. Non enim verisimile videbatur quod in tantis criminibus, videlicet super hæresi et nece legati, bene juraret qui toties in minoribus causis et articulis sua fuerat juramenta transgressus. Injunctum itaque sibi fuit a prælati qui convenerant ad colloquium et a nobis ut hæreticos et rotarios de suo districtu expelleret, et alia nihilominus impleret humiliter et devote de quibus constabat ipsum juramentis plurimis obligatum fuisse; quatenus cum in iis et aliis se dignum fecisset, requisiti ab ipso circa personam ejus apostolicum exsequeremur mandatum. At ipse recedens a nobis, non solum non implevit quæ mandavimus, verum datus in reprobum sensum ex toto, et oblitus multam gratiam et misericordiam quam ultra suorum exigentiam meritorum apud apostolicam sedem invenit, cœpit iniquitati iniquitatem apponere ac præteritis abominationibus et criminibus committere graviora: propter quæ a legatis de communi consilio prælatorum multoties fuit anathematis mucrone percussus, et exposita terra ejus. Nec credat apostolica circumscriptio nos in exsequendo mandato vestro exstitisse aliquatenus desides vel remissos. Sæpissime enim dictum comitem ex parte vestra citavimus, et ad præsentiam nostram venire contempsit; nec venerabilibus Patribus Carpentoractensi et Vasionensi episcopis et clericis eorum, quibus usque ad summam fere mille marcharum per me Regensem et bonæ memoriæ magistrum Milonem sub pœna excommunicationis quondam fuerat condemnatus, et aliis ecclesiasticis et miserabilibus personis, quas exhæredaverat, voluit satisfacere coram nobis, quæ omnia per venerabilem Patrem Nemausensem episcopum, tunc Sancti Ruffi abbatem, et litteras nostras et per me Thedisium, qui postmodum ad pedes vestros accessi, benignitati vestræ curavimus diligentissime intimare. Postquam autem a beatitudine vestra hoc anno recepimus super eodem negotio iteratum mandatum, licet a comite ipso nunquam fuerimus requisiti, apud Avenionensem civitatem in Provincia continuo vocavimus Ecclesiarum prælatos, quorum consilio et delibera-

A tione mandatum vestrum tutius exsequi valeremus. Verum ego Thedisius gravissima infirmitate præventus, et multi ex prælati, quia generalis corruptio aeris ibi erat, nequivimus colloquio interesse; sicque factum est ut necessario negotium differretur. Deinde quando tempus habuimus opportunum, venerabiles Patres Narbonensis apostolicæ sedis legatus et Burdegalensis archiepiscopi, multi præterea episcopi, et alii Ecclesiarum prælati, juxta Tolosam apud Vaurum ad citationem nostram ad concilium convenerunt: a quibus, prout tenebamur, in tanto negotio consilium requisivimus diligenter. Ipsi vero post multam deliberationem et diligentem tractatum consilium suum nobis in scriptis dederunt, quatuor, nomine omnium, sigillatum sigillis, sicut de verbo ad verbum inferius plenius continetur.

In nomine Domini nostri Jesu Christi. Amen. Hoc est consilium quod dominus Narbonensis archiepiscopus, apostolicæ sedis legatus, et alii Ecclesiarum prælati qui fuerunt in concilio apud Vaurum, dederunt Regensi episcopo et magistro Thedisio canonico Januensi iudicibus delegatis a domino papa super negotio comitis Tolosani. Consuluerunt enim eis quod comes Tolosanus propter multiplices causas et rationes non debebat ab eis ad purgationem admitti, tam super crimine hæreticæ pravitate, quam super nece legati. Constat enim et notorium est quod de expellendis hæreticis et rotariis de terra sua et aliis multis articulis multoties præstitit juramenta in manibus legatorum, quorum nullam servavit. Imo postquam ab apostolica sede rediit, apud quam multam misericordiam et gratiam invenit ultra suorum exigentiam meritorum, iniquitatem iniquitati apponens, adauxit pedagia, impugnavit Ecclesiam et pacem cum rotariis et hæreticis incessanter impugnat, receptavit hæreticos, fovit et fovet, et quanta potuit et potest virtute defendit. Mille insuper et ultra de cruce signatis clericis et laicis rotarii ejus et complices occiderunt. Præterea abbatem de Montealbano fere per annum captum detinuit, abbatem de Moysiaco cœpit, episcopum Agennensem de propria sede cum rotariis ejecit, et civitate sua et aliis bonis omnibus spoliavit, et damnificavit eum in valentia quindecim millium solidorum. Adeo præterea infamatus fuit et est de hæresi a longis retro temporibus apud bonos et graves quod invincibiliter præsumitur contra ipsum. Propter istas et alias plurimas enormitates et manifestos excessus ipsius, quæ omnia longum est enarrare, dixerunt prælati et concorditer responderunt quod adeo se fecit indignum ut ei fieri copia Evangeliorum non deberet a legatis vel iudicibus delegatis, et etiam quia tali excommunicationis genere propter ea quæ dicta sunt tenetur strictus quod ab eis sine speciali mandato domini papæ non potest absolvi. Placuit enim toti concilio ut præsens scriptum sigillis dicti domini Narbonensis archiepiscopi et Albiensis, Tolosani, et Convenarum episcoporum suo et aliorum nomine signaretur.

Et quia non poteramus ad purgationem injungendam comiti procedere, juxta consilium prælatorum per litteras nostras bis protestati fuimus comiti sæpe dicto quod per ipsum stabat et impedimentum præstiterat ne factum ipsius posset ulterius habere progressum absque summi pontificis licentia speciali. Profecto, præter alias iniquitates et abominationes ipsius, abbatem de Montealbano fere per annum tenuerat vinculis mancipatum, nec non de sede propria bonis omnibus spoliatum egerat episcopum Agennensem. Ipse tamen nobis

(41) Vide lib. XII, epist. 152, 153; lib. XIV, epist. 163; lib. XV, epist. 212.

postea per quemdam notarium suas litteras destinavit, in quibus misericordiam potius quam iudicium implorabat, postulans a nobis ut vel mitteremus Tolosam ad ipsum, aut ei assignarem locum alium competentem. Quibus diligenter in scriptis rescripsimus quod in causa ejus propter rationes præfatas procedere nullatenus poteramus, et idcirco nolimus eum gravare vel etiam nos ipsos inutiliter laboribus et expensis. Volentes igitur fines mandati diligentissime custodire, meram et plenam veritatem, scilicet totius facti seriem et processum, beatitudini vestræ breviter intimamus, cui soli Dominus imponendi finem tantis claudibus plenissimam scientiam et potestatem concessit. Ecclesiæ suæ omnipotens præsentiam vestram in longitudinem dierum conservet.

XL.

De eadem re.

(Arausicæ, x Kal. Martii.)

Sanctissimo Patri ac benignissimo domino Innocentio Dei gratia summo pontifici, Michael divina promissione Arelatensis archiepiscopus, Willelmus Avenionensis, Burnus Vivariensis, Raimundus Uticensis, Arnaldus Nemausensis, Guillelmus Magalonen. Guillelmus Carpenteractensis, Guillelmus Aurasicensis, Gaufridus Tricastinensis et Bertrandus Cavellicensis episcopi, et Raibaldus Vasionensis electus, et Pontius monasterii Sancti Ægidii abbas, humiles servi sanctitatis ipsius, longitudinem dierum cum vita et salute perenni. Utinam infallibiliter et oculata fide posset vestra sanctitas sicut nos possumus intueri qualiter videlicet partes nostras et fere totam provinciam Narbonensem, terras olim miseriæ tenebrarum et umbræ mortis, et in quibus nullus ordo, sed confusio inerat sempiterna, per ministerium vestrum et illorum quos ad extirpandum lolium agro Dominico ante faciem vestram operarios destinastis, Rex gloriæ, Dominus fortis et potens, Dominus potens in prælio, ad cultum fidei, ad statum quietis et pacis, et ad debitam reformationem potenter et mirabiliter revocavit. Sane regiones et provinciæ quæ traditæ fuerant Satanæ et ministris ejus hæreticis, rotariis et cæteris criminosis in exterminium et direptionem, præcipue, quod detestabilis erat, in conculcationem et contemptum nominis Christiani modo sub vigilantia vestra, per gratiam Jesu Christi, qui oriens eas visitavit ex alto, translatae quasi de morte in vitam et de tenebris et confusione ad lucem, in religionis fervore, in tranquillitate temporum, et in multis aliis benedictionibus vestris exsultant adeo et respirant ut quæ prius partes et hæreditas dæmonum poterant non immerito appellari, nunc hæreditas sancta et pacis visio rectissime appellentur. Et ut brevitate succincta plurima colligamus magnalia Dei et vestra, quibus de doloribus inferi erepti sumus et ab Ægyptiaca servitute, vix possent attribus apostolicis per alienius scientiam vel faciundiam intimari ad plenum. Pro iis et aliis beneficiis vestris et vere operibus vicarii Jesu Christi, quæ ab oriente in occidentem illuminant totum mundum, et a mari usque ad terminos orbis terræ coruscant, firmiter credimus et speramus pro certo quod in retributione justorum reposita est vobis co-

(42) Vide *Hist. Albig.*, cap. 66.

(43) *Sanctissimo*. Hujus epistolæ seriem truncam et mutilam habes apud eundem Petrum, c. 66, quam variis in locis restitues ope c. ms. ex quo eandem in hunc modum transcribi curavimus.

(44) *Vaurum*. Castrum Vauri apud Petrum Valsern. c. 52, oppidum in Gallia Narbonensi quod idem nomen hodie retinet, sicut et castra quæ in hac epistola continentur. Distat septimo cum semisse unius a Tolosa, milliario, id est quinque leucarum itinere, si credimus Isidoro qui lib. xv Orig.

A rona justitiæ, quam in illum diem redditurus est vestræ beatitudini iustus Judex.

Verum, Pater sanctissime, adhuc summopere timendum est et cavendum ne venenum hydræ, hoc est, dolosissimæ civitatis Tolosæ, si non tanquam membrum putridissimum succidatur, et ipsa circumstantia loca jam plene purgata et salubria inficiat iterum et corrumpat, et quod ædificatum est et reformatum a vobis multis laboribus et expensis, in antiquum chaos recidat, aut in multo deterius relabatur. Proinde benignitati vestræ cum devotione omnimoda flexis genibus et profusis lacrymis supplicamus quatenus secundum zelum Phinees, quem habetis, arripiat iudicium manus vestra, et fermentatissima civitas illa cum sceleratis omnibus spurcitiis et sordibus quæ se infra tumidum ventrem viperæ receperunt, cum in sua malitia non sit inferior Sodomam et Gomorrhæ, debito exterminio radicitus explantetur. Si enim laqueus ille contritus fuerit, et nos erimus liberati. Alioquin in veritate, quæ Deus est, vobis loquimur et testamur quod si forte peccatis nostris exigentibus tyrannus ille vel potius hæreticus Tolosanus, aut etiam filius ejus, contritum caput et fortius conterendum erigeret, assumptis aliis septem spiritibus nequioribus se, ut singularis ferus et leo rugiens et quærens quos devoret, singula devastaret, et subverteret universa; ut longe tolerabilius esset Ecclesiam quæ est in partibus nostris esse vel habitare inter barbaras nationes quam ad pristinam confusionem redire. Provideat igitur apostolica circumspectio futuris cladibus et occurrat, ne prævaleat inimicus, nec a tam pio, tam sancto, et tam utili opere manus vestra desistat quousque draco Moysi prorsus devoraverit Pharaonis dracones, et fugato Jebusæo cum incircumcisis aliis et immundis, populus acquisitionis pacifice terra promissionis fruatur. Ad hæc, discretioni magistri Thedisii plurima paternitati vestræ referenda commisimus; qui super negotiis et necessitatibus totius provinciæ tanquam nobis ipsis indubitanter credatis, si placet. Ipse enim novit in omnibus plenissime veritatem. Conservet Deus sanctitatem vestram Ecclesiæ sanctæ suæ per tempora multa.

Datum Aurasicæ, decimo Kalendas Martii, anno Domini 1212.

XLI.

Super eodem.

(42) Sanctissimo (43) in Christo Patri ac beatissimo domino suo Innocentio Dei gratia summo pontifici, devoti et humiles servi ejus archiepiscopi, episcopi et alii Ecclesiarum prælati in concilio apud Vaurum (44) pro sanctæ fidei congregati negotio, cum omni affectione longum vitæ spatium et salutem. Ad agendas paternitatis vestræ sollicitudini dignas grates cum nec lingua nec calamus nobis sufficiat, retributorem omnium honorum exoramus ut nostrum in hac parte suppleat defectum, et abunde vobis retribuatur omne bonum quod nobis et nostris aliisque partium nostrarum ecclesiis tribuistis. Cum enim in partibus ipsis pestis hæretica ibi antiquitas (45) seminata nostris temporibus usque adeo succrevisset quod cultus divinus ibidem haberetur omnino in opprobrium et derisum, et in clerum et bona ecclesiastica hinc hæretici, inde rotarii (46) grassaren-

c. ult. leucam mille et quingentis passibus coarctari scribit.

(45) *Antiquitas*. Aureliæ primum Albianensis error exortus est anno Domini 1017. Glaber Rad., *Hist. Franc.*, lib. III, c. 8; deinde per universi regni orbem pestis incrementum latens emersit.

(46) *Rotarii*, quibus adde balistarios qui *ιδιω τρόπω* Wasconum adhuc nomen retinent *arroutez*, et Pyrenæorum scopulis tanquam Ithacæ addicti peregre proficiscentes non solum vestibus et nummis, sed interdum vitæ usu spoliant, ita ut vere Innocentius

tur, et tam princeps quam populus in reprobum sensum dati a fidei rectitudine deviant, tandem vigilantiae vestrae sollicitudine faciente, ita nos ex altis oriens misericordia visitavit per sanctos exercitus signatorum, quos ad emundandas spurcitas pestis huiusmodi sapientissime deputastis, et Christianissimum eorum principem comitem Montisfortis, intrepidum Christi athletam, et invictum Dominici praelii bellatorem, Ecclesia, quae tam miserabiliter corruerat, caput inceperit relevare, et in parte maxima jam destructis adversitatibus et erroribus universis, terra dudum a cultoribus falsorum dogmatum conculcata, nunc divino cultui laudabiliter assuescat. Restant vero adhuc reliquiae dictae pestis. Tolosana videlicet civitas, cum castris aliquot, ubi tanquam sordes in sentinam cadentes residuum pravitate haereticae se collegit: quorum princeps, comes scilicet Tolosanus, qui ab antiquis temporibus, sicut multoties jam audistis, haereticorum et fautor exstitit et defensor, pro viribus quae sibi remanserunt impugnat Ecclesiam, et quoad potest, pro fidei hostibus, ejus cultoribus se opponit. Ex quo enim a sanctitatis vestrae rediit praesentia cum mandatis in quibus ultra omnem suorum exigentiam meritorum egeratis misericorditer cum eodem, introivit, sicut manifeste videtur, angelus Satanæ in cor ejus, et gratiae vestrae beneficiorum ingratus, de iis quae coram vobis promiserat nil implevit. Imo pedagia (47) saepius abjurata vehementer adauxit, et ac si mandatorum ipsorum beneficio renuntiasset intenderet, ad omnes quos scivit vestros et Ecclesiae Dei adversarios se convertit. Sane per Ottonem (48) Dei et Ecclesiae inimicum, opinatus contra ipsam Ecclesiam vires assumere sub ipsius confidentia, manifeste, sicut asseritur, minabatur quod Ecclesiam de sinibus suis et clerum radicitus extirparet, haereticos et rotarios, quos multoties abjuraverat, ex tunc ferventius solito fovere studuit et tenere.

Cum enim Catholicorum exercitus obsideret Vaurum, ubi sedes erat Satanæ atque erroris haeretici primatia, ipse in subsidium perversorum misit milites et clientes, et in castro suo quod Gasseri appellatur fuerunt inventi et combusti a cruce signatis plusquam quinquaginta haeretici de vestitis (49), praeter credentium eorum multitudinem

cos viros sanguinum dicat in c. Sententiam, ne cler. vel monach., et in c. 18 concil. Lateran., ubi lege rotariis, non ruptariis. Ideo divus Hieronimus epist. 2 adversus Vigilant. sui originem exprobrat, quae fuit in Convenarum comitatu (de quo supra epist. 13, lib. xv), ubi et rotarii alique gregarii milites, viatores aggrediuntur. Sed unde dicti fuerint, patet ex Niceta Choniata lib. ult. De imperio Balduini. Itaque partem exercitus quae utilitatis suae causa ultro sequi vellet (rotam ipsi vocant) ablegarunt, potestate data urbes quae defecissent suo arbitratu tractandi, ea cohors antegressa a nullo scelere et a nullo piaculo abhorruit. Inde Rogerius comes Fuxensis Raptarius dictus est quod abbatum quorundam suprema jura pro parte vi non jure sibi vindicasset. Vide Beloium in prosapia Fuxensi. Et Biterrensis episcopus infra epist. 4, rotarios sacrilegos, homicidas et omnium flagitiorum generibus irretitos execratur. A rota igitur veteri vocabulo, (cujus nomine pars exercitus intelligebatur) rotarios dicemus.

(47) *Pedagia*, fiscus enim bonorum principum non sacerdotum damnis, sed hostium spoliis augeatur. Symmachus, lib. x, ep. 54, ideo multatur ut in c. Si quis Romipetas 24, quæst. 36.

(48) *Othonem* IV imperatorem, Martinus Pol. in Innoc. III.

(49) *Vestitis* lege perfectis. Quidam enim in Albigeni haeresi perfecti sive boni homines, alii vero credentes dicebantur, Petrus Valsern. c. 2.

(50) *Severicum*. Savaricum de Malleone vocat

A copiosam. Invocavit etiam contra Dei exercitum Savaricum (50) regis Angliæ (51) inimici Ecclesiae senescallum (52), cum quo Christi pugilem praedictum comitem Montisfortis apud Castrum novum Arianum obsidere praesumpsit; sed, Christi dextera faciente, cito fuit ejus praesumptio in confusionem conversa, ita ut pauci Catholici infinitam Arianorum (53) multitudinem effugarent. Praedictorum autem Ottonis et regis confidentia defraudatus, ut qui baculo arundineo nitebatur, cogitavit iniquitatem abominabilem et catholicis auribus detestandam et ad regem Marrochitanum (54) suos nuntios destinavit, subsidium ejus, non solum in terrae nostrae, sed totius Christianitatis excidium, implorando. Sed conatum ejus et damnabilem intentionem superna pietas impedivit. Episcopum Agennensem a sede propria expellendo, bonis omnibus spoliavit. Abbatem de Moissiaci cepit, et abbatem Montisalbani fere per annum tenuit captivatum. Rotarii quoque ipsius et complices peregrinos clericos et laicos innumerabiles variis affecere martyriis, et nonnullos detinent ac diutius tenuere captivos. In omnibus iis non est aversus furor ejus, sed adhuc manus ejus extenta; ita ut fiat quotidie semetipso deterior, et omnia mala quae potest per seipsum et filium (55) ac complices suos Fuxensem et Convenarum comites et Gastonem de Bearno, viros sceleratissimos et perversos, contra Dei Ecclesiam operetur. Cum autem ultione divina et censura ecclesiastica memoratus athleta fidei, comes Christianissimus Montisfortis, terram ipsorum tanquam hostium Dei et Ecclesiae sancto et justo praelio occupaverit fere totam, ipsi adhuc persistentes in sua malitia, et humiliare se sub potenti manu Dei contemnentes, nuper ad regem Aragonensem recurrerunt, per quem forte intendunt vestram circumvenire clementiam et Ecclesiam suggillare. Adduxerunt enim ipsum Tolosam nobiscum, qui de mandato legati et delegatorum vestrorum apud Vaurum conveneramus, colloquium habiturum. Qui quae ac qualia proposuerit, et quae nos ei duxerimus respondenda, ex rescriptis quae vobis sigillata mittuntur plenius cognoscetis. Mittitur etiam sanctitati vestrae consilium quod delegatis vestris super facto comitis Tolosani tribuimus requisiti. Omnes igitur unanimiter et concorditer haec praemissa sanctitati

idem Petrus c. 56, qui Savarus Malleonensis Pictorum natione oriundus a Polid. Virg. Hist. Angl. lib. xv dicitur, et Savaricus Maulconus a Guaguino, lib. vii in Ludovico VIII.

(51) *Regis*. Joannis.

(52) *Seneschallum*, diverso munere functus seneschallus, qui postea senescallus dictus est, ex varietate temporum. Siquidem in aula Caroli Magni apud Hinc. in epist. 1, c. 213. maxima cura ad eum spectabat, eo quod caetera (praeter potus et victus caballorum) eundem seneschallum respicerent, ita ut lateri principis ex his dicamus adhæsisse. Sic Guillelmus de Nogaretho seneschallus regis Francorum (Philippi Pulchri scilicet) dicitur a Thoma Walsingham in Edoardo I, rege Angliæ; sed alia censetur ejusdem dignitas ex ordinationibus regis de offic. baillivorum et seneschallorum, tit. 6, qui praerant foro, in quo nobilium et militum jurgia dirimuntur, et in constitutione Ludovici Pii anno Domini 1254, ubi senescalli Bellicadri et Carcassonæ fit mentio.

(53) *Arianorum* seu potius Ariomanorum, a quorum haeresi Albianensis error emanavit. Nam et in eadem regione Wisigothi Arianam pravitatem amplexi sunt.

(54) *Marochitanum*. Mimamolinum, de quo supra Æmilii in Philippo II. Advolavit ille manu Saracenorum sub Mimamolini signis armatus.

(55) *Filium*. Raymundum juniorem.

vestræ intimamus, liberantes animas nostras, ne per defectum significandi in negotio fidei de contingentibus aliquid omittatur. Demum vero pro animabus nostris ac commissarum nobis Ecclesiarum substantiis vestræ misericordiæ supplicantes exposcimus per viscera misericordiæ Dei nostri ut liberationis et pacis, imo vitæ nostræ negotium, quod in parte maxima jam feliciter promovistis, cum manifesta justitia et potentia sit in promptu, feliciore sine dignemini consummare, ponentes ad radicem arboris damnosæ securim, et eam, ne noceat ultra, perpetuo succedentes. Pro certo namque sciat quod si terra quæ dictis tyrannis cum tanta justitia et multa Christianorum effusione sanguinis est ablata, ipsis aut eorum hæredibus restituatur, præter scandalum fidelium qui hoc negotium promoverunt, non solum fieret novissimus error pejor priore, sed excidium exinde clero et Ecclesiæ inæstimabile immineret. Ad hæc, quoniam enormitates, blasphemias, abominationes et alia scelera prædictorum per singula præsentis paginæ non credidimus adnotanda, ne librum texere videremur, quædam in ore nuntiorum posuimus, quæ sanctis auribus vestris poterunt viva voce referre.

XLII.

Epistola prælatorum qui fuerunt in concilio apud Vaurum, ad Innocentium.

Sanctissimo in Christo Patri ac beatissimo domino Innocentio Dei gratia summo pontifici, devoti et humiles servi ejus, Willelmus Burdegalensis, Vasatensis et Petragoricensis episcopi, cum omni affectione vitæ spatium et salutem. Ad agendas paternitatis vestræ sollicitudini dignas grates cum nec lingua nec calamus nobis sufficiat, retributorem honorum omnium exoramus ut nostrum suppleat in hæc parte defectum, et abunde vobis retribuatur omne bonum quod in Narbonensi et Auxitanensi provinciis et etiam in partibus nostris tam Ecclesiis quam Ecclesiarum prælatis paterna misericordia tribuistis. Cum enim in dictis partibus pestis hæreticæ pravitatis jam adeo pullulasset quod eisdem corruptis penitus, partes affines affectura morbo simili videbatur, cumque rotariorum violentia, principibus omnibus ejusdem terræ consentientibus et hoc idem facientibus, Ecclesias fidemque catholicam omnemque religionem Christiani nominis impugnet, vestræ providæ discretioni placuit has incommoditates sapienti consilio refrenare, quia fidelium signatorum et comitis Montisfortis mediante labore, mandatum vestrum in parte maxima tam hæreticos quam rotarios de sedibus suis ejecit; ita quod divinus cultus et pax ecclesiastica videntur in dictis partibus refflorere, nec jam aliud restat nisi illud quod per sanctitatem vestram feliciter est inceptum, per eandem feliciter consummetur. Quocirca paternæ sanctitati cum omni devotionis affectu duximus supplicandum quatenus ad extirpandas reliquias pestium prædictarum dignemini salubre consilium adhibere; ita quod flores pacis, qui jam videntur oriri, in hoc quod in isto negotio est inceptum, ad consummationem fructus faciant expectatos. Si vero, quod absit! opus tam laudabiliter inceptum cum manifesta justitia et potentia sic in promptu imperfectum relinqueretur, non solum foret novissimus error pejor priore, sed excidium exinde clero et Ecclesiæ irrecuperabile immineret. Bene et diu valeat sanctitas vestra.

PETITIONES REGIS ARAGONENSIS IN CONCILIO APUD VAURUM.

(Tolosæ, xvii Kal. Februarii.)

(56) Quoniam sacrosancta mater Ecclesia non solum verbera sed ubera quoque docetur habere, devotus Ecclesiæ filius Petrus Dei miseratione rex

(56) *Hist. Albig.*, cap. 66.

A Aragonensis pro comite Tolosano ad sinum ejusdem matris Ecclesiæ cupiente redire a sanctitate vestra petit humiliter et rogat instanter quatenus faciendo satisfactionem personalem pro excessibus quacunque ipsi Ecclesiæ visum fuerit expedire, ac pro damnis et injuriis illatis diversis Ecclesiis et prælatis satisfaciendo secundum quod clementia matris Ecclesiæ ipsi comiti duxerit injungendum, restituatur clementer et misericorditer ad possessiones suas et alia quæ amisit. Quod si forte pro persona comitis nollet Ecclesia ipsius regis petitionem audire, petit et rogat hoc idem pro filio, ita tamen quod Pater nihilominus satisfaciatur personaliter pro excessibus suis, vel in frontaria Saracenorum eundo in subsidium Christianorum cum militibus suis, vel in partibus transmarinis, secundum quod Ecclesia melius arbitrabitur expedire, et infans de terra sua in tam fideli cura et tam diligenti custodia ad honorem Dei et sanctæ matris Ecclesiæ habeatur usquequo de bonitate sua signa compareant manifesta.

B Et quoniam comes Convenarum nec fuit unquam hæreticus nec eorum susceptor, sed potius impugnator, et ideo terram dicitur amisisse quia astitit consobrino et domino suo comiti Tolosano, petit idem rex et rogat pro eo sicut pro vassallo suo, ut restituatur ad terram suam, satisfaciendo quoque ad arbitrium Ecclesiæ, si apparuerit eum in aliquo deliquisse.

Item cum comes Fuxensis nec hæreticus fuerit nec sit, pro eo memoratus rex petit et rogat sicut pro consanguineo suo charissimo et vassallo, cui sine verecundia in jure suo deesse non potest, quatenus pro reverentia ipsius et gratia restituatur ad sua, satisfaciendo nihilominus ad arbitrium Ecclesiæ in iis et pro iis super quibus clementiæ matris Ecclesiæ eundem apparuerit deliquisse.

C Item pro Gastone de Bearno vassallo suo petit sæpeditus rex et rogat affectuose quatenus restituatur ad terram suam et fidelitates vassallorum suorum, maxime cum paratus sit juri parere et ad arbitrium sanctæ matris Ecclesiæ satisfacere coram iudicibus non suspectis, si vobis causam ipsius audire et expedire non licet.

In omnibus tamen præmissis duxit memoratus rex misericordiam potius quam iudicium invocandum, mittens ad clementiam vestram episcopos, clericos et barones suos super præmissis, ratum habiturus quidquid a vobis cum eis fuerit ordinatum; supplicans ut talem habere dignemini circumspeditionem et diligentiam in hoc facto ut in negotio Christianitatis in partibus Hispaniæ ad honorem Dei et sanctæ Ecclesiæ dilatationem prædictorum baronum et comitis Montisfortis subsidium possit habere.

Datum Tolosæ, xvii Kalend. Februarii.

RESPONSUM PRÆLATORUM IN CONCILIO APUD VAURUM.

(Vauri, xv Kal. Februarii.)

D Illustri et dilecto in Christo Petro Dei gratia regi Aragonum, comiti Barchinonensium, concilium apud Vaurum, salutem et sinceram in Domino dilectionem. Petitiones et preces vidimus quas pro Tolosano et ejus filio, et Fuxensi et Convenarum comitibus, et nobili viro Gastone de Bearno vestra regalis serenitas destinavit; in quibus etiam litteris inter cætera Ecclesiæ filium dicitis vos devotum. Super quo multiplices Domino Jesu Christo ac regali vestræ celsitudini gratiarum referimus actiones, et in cunctis in quibus secundum Deum possemus, propter illam mutuam dilectionem qua vos sancta Romana Ecclesia mater, sicut intelligimus, amplectitur, et vos ipsam, nec non et ob reverentiam excellentiæ vestræ regalis admitteremus affectuosius preces vestras. Super eo quod pro comite Tolosano et ejus filio petitis et rogatis, hoc duximus serenitati regis respondendum. Quod tam

causa comitis quam causa filii, quæ pendet ex facto Patris, auctoritate superioris exstat nobis exempta; cum idem comes Tolosanus venerabili fratri Regensi episcopo et magistro Thediso a domino papa negotium suum fecerit sub certa forma committi. Unde, sicut credimus, memoriter retinetis quot et quantas gratias dicto comiti post multos excessus ipsius dominus papa fecit, nec non et quam gratiam ad intercessionem vestram et preces venerabilis Pater Narbonensis archiepiscopus, apostolicæ sedis legatus, tunc abbas Cisterciensis, apud Narbonam et Montempessullanum eidem comiti faciebat biennio, si bene meminimus, jam transacto. Volebat siquidem idem legatus omnes dominaturas et proprietates eidem comiti remanere integras et illævas, et ut illa jura quæ habebat in castris aliorum hæreticorum, quæ de feudo ejus erant, sive alberga, sive quista, sive cavalgata, eidem integra remanerent. De illis præterea castris quæ erant aliorum hæreticorum, quæ de feudo ejus non erant, quæ idem comes dicebat esse ad minus quingenta (57), volebat præfatus legatus ut quarta vel etiam tertia pars eorum cederet in proprietatem comitis supradicti. Spreta vero idem comes illa magna gratia domini papæ ac prædicti legati et Ecclesiæ Dei, veniens directo contra omnia juramenta quæ olim præstiterat in manibus legatorum, et addens iniquitatem iniquitati, crimina criminibus, mala malis, Ecclesiam Dei et Christianitatem, fidem et pacem cum hæreticis et rotariis et aliis pestilentibus fortius impugnavit et damnificavit, adeo ut omni gratia et beneficio reddiderit se indignum. Quod autem petitis et rogatis pro comite Convenarum, taliter super hoc duximus respondendum. Pro certo intelleximus quod, cum post excessus suos multiplices et juramenti transgressionem fœdus cum hæreticis et eorum fautoribus contraxisset, et ipsam Ecclesiam, tanquam in aliquo læsus esset, cum eisdem pestilentibus impugnasset, licet postmodum fuerit diligenter admonitus ut cessaret a cœptis, et rediens ad cor, reconciliaretur tandem ecclesiasticæ unitati, nihilominus idem comes in sua nequitia exstitit et existit excommunicationis et anathematis vinculo innodatus; de quo etiam, ut dicitur, comes Tolosanus asserere consuevit quod eum ipse comes Convenarum ad guerram impulit et induxit. Unde idem comes auctor exstitit per hoc guerræ et malorum quæ inde Ecclesiæ multipliciter provenerunt, et existit. Verumtamen si taliter se exhibuerit ut absolutionis beneficium mereatur, postmodum, cum fuerit absolutus et habuerit personam standi in judicio, si de aliquo quereletur, Ecclesia ei justitiam non negabit. Petiit præterea et rogavit pro comite Fuxensi regia celsitudo. Ad quod taliter respondemus quod constat de ipso quod hæreticorum exstitit a longo tempore receptator, et impræsentiarum etiam receptator est eorum et defensor; præsertim cum non sit dubium quin credentes hæreticorum hæretici sint dicendi: qui etiam post multiplices excessus suos et gravissimos, post dirutionem et spoliationem ecclesiarum, post præstita corporaliter juramenta et obligationes tam personarum quam rerum, post injectionem manuum in clericos et detrusionem eorum in carcerem, pro quibus causis et multis aliis excommunicationis et anathematis est mucrone percussus, post illam etiam gratiam quam idem legatus ad intercessionem et preces vestras olim ipsi comiti faciebat, cruentam cædem exercuit in signatos tam clericos quam laicos, qui in paupertate et simplicitate sua in Dei servitium contra Vauri hæreticos ambulabant.

Qualis autem et quanta erat illa gratia bene recolit, sicut credimus, vestra regia celsitudo, ad cuius intercessionem et preces cum eodem comite

A compositionem legatus faciebat; sed quod non fuit facta illa compositio, per comitem ipsum stetit. Exstant etiam litteræ vestræ ad dominum comitem Montisfortis, regali sigillo munitæ, talem super illa gratia clausulam continentes: *Dicimus etiam vobis quod si comes sæpeditus noluerit stare placito illi, et vos postea non audiveritis preces nostras quas pro eo faciemus, non erimus inde ultra dispacati.* Verumtamen si dederit operam ut absolutionis beneficium consequatur, si postmodum, cum absolutionis fuerit gratiam consecutus, de aliquo quereletur, justitiam ei Ecclesia non negabit. Postulastis insuper et rogastis pro Gastone de Bearno ut restitueretur ad terram suam et ad fidelitates vassallorum suorum. Super quo vobis taliter respondemus, ut alia multa, imo potius infinita, quæ in ipsum Gastonem dicuntur ad præsens, silentio transeamus, confœderatus est cum hæreticis et receptatoribus seu defensoribus eorundem contra Ecclesiam et signatos. Est Ecclesiarum et personarum ecclesiasticarum manifestissimus et gravissimus persecutor. Venit ad obsidionem Castrinovi in auxilium Tolosani et Fuxensis comitum contra eos qui de mandato domini papæ insequabantur hæreticos et fautores eorum. Interfectorem sanctæ memoriæ fratris Petri de Castronovo apostolicæ sedis legati habuit secum, rotarios diu tenuit atque tenet, in anno præterito rotarios suos in cathedralem ecclesiam Oloronis induxit; ubi amputato fune de quo pendebat pyxis continens corpus Domini nostri Jesu Christi, in terram cecidit, et, quod nefas est dicere, ipsum corpus Domini est per terram expansum. Rotarius quidam in irrisionem et contumeliam ordinis clericalis se induit pontificalibus ornamentis, pontificem cantantem missam repræsentare intendens: qui etiam dicitur prædicasse ibidem, ex oblationes rotariorum recepisse. Transgressus quoque juramenta, manus in clericos violentas injecit. Pro quibus et aliis causis pluribus, quas ad præsens tacemus; idem Gasto excommunicationis est et anathematis nexibus innodatus. Verumtamen si satisfecerit Ecclesiæ, prout debet, et absolutionis beneficium consequatur, postmodum, cum fuerit absolutus, et conquestus fuerit de aliquo, audietur de jure suo. Aliter siquidem pro prædictis sic excommunicatis, charissime princeps, vestram regiam majestatem intercedere non deceret, nec nos pro talibus et in talibus auderemus aliter respondere (58). Ad hæc, serenitatem vestram regalem monemus in Domino et hortamur quatenus ad memoriam dignemini revocare honorem quem vobis apostolica sedes fecit, et illum quem impræsentiarum illustri regi Siciliæ sororio vestro facit, quid etiam domino papæ in vestra promisistis unctione, et quid apostolica sedes vobis dederit in mandatis. Oramus ut Deus ad honorem suum et sanctæ Romanæ Ecclesiæ per multa tempora vos conservet. Quod si per hanc nostram responsionem vestræ regię majestati non fuerit satisfactum, nos ob reverentiam vestram et gratiam factam domino papæ curabimus intimare.

Datum Vauri, xv Kal. Februarii.

XLIII.

Ut abstineat a defensione hæreticorum.

Serenissimo viro ac Christianissimo principi domino PETRO Dei gratia illustrissimo regi Aragonensi, frater ARNALDUS divina miseratione Narbonensis archiepiscopus, apostolicæ sedis legatus, salutem in charitate animi et visceribus Jesu Christi.

Intelleximus non sine multa turbatione ac amaritudine animi quod civitatem Tolosanam ac castrum Montisalbani et terras alias propter crimen hæreseos

ginta.

(58) Vide *Gesta Innoc. III*, cap. 120 et seqq.

(57) In *Hist. Albig.*, cap. 66, legitur *quinquaginta*, male. Nam in codice Colbertino legitur *quin-*

ac alia multa nefanda facinora traditas Satanæ, ac omni communione sanctæ matris Ecclesiæ separatas, et cruce signatis auctoritate Dei, cujus nomen graviter in eis blasphemabatur, expositas, disponitis in protectione ac custodia vestra recipere ac eas contra Christi exercitum et Ecclesiæ defensare. Cum igitur hæc, si vera sint (quod Deus avertat), non solum in salutis vestræ dispendium, sed in honoris regii ac opinionis et famæ possint cedere detrimentum, nos qui salutem vestram et gloriam et honorem zelamus totis visceribus charitatis, celsitudinem regiam rogamus, consulimus, monemus et exhortamur in Domino et in potentia virtutis ejus, et ex parte Dei et Redemptoris Domini Jesu Christi ac sanctissimi vicarii ejus Domini nostri summi pontificis, auctoritate legationis qua fungimur, inhibemus, et modis quibus possumus obtestamur ne, per vos vel alios, terras recipiatis vel defendatis prædictas. Optamus autem quatenus tam vobis quam vestris taliter dignemini providere ne communicando excommunicatis et maledictis hæreticis et fautoribus eorundem, labem excommunicationis incurrere vos contingat. Unum autem volumus serenitatem regiam non latere, quod si quos de vestris hominibus in defensionem prædictæ terræ duxeritis relinquendos, cum omnes excommunicati sint ipso jure, nos ipsos denunciari excommunicatos, tanquam defensores hæreticorum, publice faciemus.

XLIV.

Ut deleat reliquias hæreticorum.

(59) Sanctissimo in Christo Patri ac domino suo reverendissimo INNOCENTIO Dei gratia summo pontifici, BERTRANDUS dictus episcopus Bitterrensis (59), servus ejus humilissimus et fidelis, cum sanctissimorum pedum osculo (60) salutem et vitam.

Cum ineffabili Dei clementia vestræque ministerio sanctitatis terra nostra ac aliæ circumpositæ, in quibus diabolus peccati populi exigentibus tantam sibi potentiam usurparat ut omnem in eis rectitudinem pervertisset, et per ministros ipsius sponsa Christi opprobriis, blasphemis, et quæcunque possint excogitari afficeretur injuriis, et omnis divinis cultus esset in opprobrium et derisum, in lucem pacis ac fidei tam feliciter cœperint respirare ut errorum et aliarum perversitatum auctoribus jam pro parte maxima exturbatis, vexilla ibi Ecclesiæ sint erecta et ad divini cultus augmentum pax et securitas habeatur, remansit adhuc ibi magna quædam errorum ommiumque vitiorum sentina (61), Tolosa videlicet civitas, et alia quædam loca, in quibus totius pravitate hæreticæ reliquiarum spurcitia se collegit, quæ nisi fuerit per longanimitatem vestræ sanctæ sollicitudinis avulsa funditus et radicitus extirpata, gemina procul dubio viperarum et spuria vitulamina iterum pullulabunt, et longe deteriorem priore morbum facient recidivum. Nos igitur, beatissime pater, quos tanquam propius positos magis negotium istud tangit, sanctissimam pietatem vestram rogamus, fuisque votivis lacrymis exoramus in visceribus Jesu Christi, quatenus nostro aliorumque prælatorum jugulis et Ecclesiarum substantiis, quibus comitis Tolosani et filii ejus, si resurgerent, gladius inexorabiliter immineret, misericorditer prospicientes in posterum, negotio pacis et fidei, quod tam

(59) *Bitterrensis* suffraganeus archiepiscopi Narbonensis.

(60) *Osculo*, sic in vet. ms bibliothecæ Sancti Victoris Pariensis, in quo exstat epistola prælatorum Franciæ (de qua supra) ad Bonifacium papam VIII: *Sanctissimo patri et domino suo charissimo do. Bonifacio divina providentia S. R. E. ac universalis summo pontifici sui humiles devoti archiepiscopi, episcopi, etc., devota pedum oscula beatorum.*

(61) *Sentina*, quæ hodiæ pietatis omniumque di-

A prudenter ac potenter hactenus promovistis, finem perfectum et stabilem imponatis. De infidelitate namque dicti comitis et immanitate quam per satellitem suum exercuit in legatum (62), super quo per ratihabitionem et honorem et beneficia quæ ipsi occisori exhibuit vincitur manifeste, satis potest vestra sanctitati constare. Provideat quoque vestræ paternitas ne rex Aragonensis, qui, ut salva reverentia unctionis (63) loquamur, factus videtur filius infidelis, et præsumptuose se jactat quod dicto comiti et complicitus ejus hæreticis, rotariis sacrilegis, homicidis et omnium flagitiorum generibus irretitis restitutionis terrarum suarum et gratiæ vestræ beneficium obtinebit, ad vestram præsentiam eos ducens, aliquatenus vos circumveniat. Profecto namque, si dicta civitas, quæ nidus hæreticorum (64) existit et exstitit ab antiquo, ita quod, sicut legitur, ob causam similem fuit olim eversa funditus et etiam exarata, remanserit pestilentibus memoratis, adhuc flamma egredietur de ipsa, quæ partes nostras et alias circumpositas pejus solito profligabit.

XLV.

De negotio Comitis Tolosani.

Sanctissimo Patri et domino suo INNOCENTIO Dei gratia summo pontifici, BERNARDUS sola Dei miseratione minister Aquensis humilis, salutem et seipsum ad pedes.

Compendiosa narratione beatitudini vestræ duximus intimandum quod reformatio pacis et Ecclesiæ ac alia bona quæ per sollicitudinem vestram in partibus nostris dignatus est dominus operari, nulla possent ratione, secundum inferiores causas, durare in posterum, si forte Tolosanus comes aut filius ejus, peccatis nostris exigentibus, terram quovis ingenio recuperaret amissam. Ideoque sanctitati vestræ humiliter supplicamus quatenus super hoc taliter et tam caute dignemini providere, si placeat, quod novissimus error non sit pejor priore. Conservet Dominus sanctitatem vestram Ecclesiæ sanctæ suæ.

EPISCOPORUM IN OPPIDO VAURENSI CONGREGATORUM
CONSILIUM.

In nomine Domini nostri Jesu Christi. Amen. Hoc est consilium quod dominus Narbonensis archiepiscopus, etc., ut supra in epistola 39.

XLVI.

De absolute comitis Tolosani.

Nobili viro RAIMUNDO comiti Tolosano, HUGO Dei gratia Regensis episcopus, et magister THEDISIUS canonicus Januensis, spiritum consilii sanioris.

Nuper litteras vestras per quemdam militem, Quam bonum nomine, recepimus, in quibus licet contineretur expresse quod parati eratis mandatis nostris humiliter obedire, vos tamen neque mandatis domini papæ secundum tenorem rescripti quod olim obtinuistis ab ipso, neque mandatis quæ vobis fecimus in concilio apud Sanctum Ægidium, neque insuper mandatis et monitis legatorum et Ecclesiæ quæ vobis apud Narbonam et Montempessulanum postmodum facta fuerunt, obedistis in aliquo vel etiam obedistis, sicut per evidentiam operis manifeste apparet. Sane postquam recessistis a nobis, abjurata pedagia in vestræ famæ ac animæ præjudicium multipliciter adauxistis, et, ut in paucis multa

disciplinarum nutrix et domicilium.

(62) *Legatum* Petrum de Castronovo, de quo supra lib. XIV, epist. 7 et 8; et lib. XV, epist. 6.

(63) *Unctionis* quam acceperat Romæ ab Innocentio III, qui eum coronavit corona panis azymi in ecclesia Sancti Pancracii apud Marinæum *De rebus Hisp.*, lib. XX.

(64) *Hæreticorum* hodiæ religionis Ecclesiæ Gallicæ patria.

breviter concludamus, fere nihil ex iis quæ diversis temporibus in manibus legatorum jurastis, et præcipue tempore bonæ memoriæ magistri Milonis, prout satis manifestum est, curastis implere; imo, quod dolentes et inviti dicimus, rotarios et hæreticos contra fidem et Ecclesiam et pacem etiam tenuistis postmodum et tenetis; a quibus et aliis complicibus vestris mille signati et ultra clerici et laici in gravissimam Creatoris injuriam et contemptum occisi fuerunt. Iniquitatem etiam iniquitati addentes, abbatem de Montealbano longo tempore tenuistis in vinculis, venerabilem Patrem Agennensem episcopum civitate sua et bonis aliis spoliatum cum rotariis vestris a sede propria ejecistis. Ad nos etiam aliquando auctoritate domini papæ citati contempstis venire; nec super negotio vestro quod nobis a summo pontifice postulastis committi, fuimus aliquando requisiti a vobis. Quamvis enim sciveritis nos per octo dies fecisse moram propter factum vestrum iis temporibus in concilio apud Vaurum, ad nos neque litteras vestras direxistis neque nuntium specialem. Propter igitur supradicta et alia multa adeo vos fecistis indignos quod in negotio vestro ad purgationem secundum mandatum domini papæ procedere non valeamus, prout fuit coram nobis a toto concilio diffinitum. Ideoque vobis per præsentis litteras protestamur quod hæc omnia per proprium nuntium litteris nostris domino papæ curabimus diligentissime intimare, ut ipse circa personam vestram et factum secundum quod suæ beneplacitum fuerit sanctitati procedat.

XLVII.

De juramento comitis Tolosani.

Sanctissimo Patri et domino INNOCENTIO Dei gratia summo pontifici, RAIMUNDUS per eandem Tarracensis archiepiscopus et episcopi et abbates qui secum præsentis fuerunt, summa cum devotione subjectionem et debitum famulatum.

Sanctitati vestræ notum facimus dominum regem Aragonensem, cum Tolosam accessit ut comites Tolosanum et Fuxensem et Convenarum et Gastonem de Bearno ad beneplacitum et mandatum vestrum libere et absolute recipiendum induceret et pro viribus fideliter adimplendum, ad abundantem cautelam securitatem in scriptis redactam ab eisdem recepit in hunc modum:

Ego Raimundus Dei gratia comes Tolosæ, dux Narbonæ, marchio Provinciæ, et ego Raimundus filius ejus, gratuita voluntate, non coacti, nec vi nec dolo inducti, mittimus personaliter nos ipsos et To-

(65) *Cum plena jurisdictione* alta, media et bassa in vel. styl. parlam. parte 1, c. 31, et in sanctione Caroli V, quæ continet privilegium concessum ab eodem Ecclesiæ Sancti Benedicti in *Fastis Parisiensibus*.

(66) *Malo ingenio*, sic in sacramento fidelitatis ex capitularibus Caroli Magni, *Quia fidelis sum et ero diebus vitæ meæ, sine fraude vel magno ingenio*.

(67) *Per dominum* ut habeat in sacramento suæ purgationis testem, quem habeat et judicem. Gregorius papa tertius ad Bonifacium III, Moguntinum archiepiscopum.

(68) *Sancta Evangelia*. Carolus Magnus in capitulari vocat juramentum in sacro Evangelio, Balsamo ὀρκους σωμάτων in Nomocano. Photii. Vide c. Ego De jurejur.

(69) *Capitulo*, hodie consistorium vocant.

(70) Tolosano.

(71) *Consules* hujus dignitatis nomen Galliis Roma dedit, et perpetuum a principe geri consulatum Justinianus rescribit Nov. 105. Eutropius lib. 1. brev. Hist. Rom.; sed labente imperio hujusmodi dignitas

A losam civitatem et suburbium et villam Montisalbani cum omnibus eorum pertinentiis, terminis sive adjacentiis, et totam aliam terram nostram quam habemus et habere debemus, cum militibus et hominibus singulis et universis nunc vel in futurum habitantibus, et ad ultimum cum omnibus juribus et rationibus quæ ad nos ubique pertinent vel pertinere debent aliquo jure sive aliqua ratione, in manu et posse vobis domino Petro Dei gratia regi Aragonensi et comiti Barchinonensi et eis qui de voluntate vestra vel mandato vices vestras obtinuerint, mittimus, inquam, in posse vestro ac potestate prædictam terram totam sicut dictum est, et aliam quam, Deo præstante, reciperabimus. Tradentes vobis etiam et in vos eosque qui locum vestrum tenuerint transferentes corporalem possessionem horum omnium et jura omnia seu rationes cum plena jurisdictione (65) ac potestate, tali modo quod tam in personis nostris quam in omnibus nominatis voluntati Domini papæ et mandato possitis obtemperare et satisfacere et cogere cum effectu nos, si forte proni et acclines ad mandatum ejus prosequendum; quod Deus avertat, noluerimus adesse. Promittentes vobis bona fide quod tam ea quæ dominus papa vel vos pro eo vobis mandaveritis pro posse nostro faciemus et adimplebimus sine dolo et fraude. Hæc omnia, quemadmodum superius scripta sunt, attendemus et observabimus bona fide et sine malo ingenio (66) pro posse nostro, et contra non veniemus per nos vel per aliam quamcunque personam vel venire contra faciemus, nec aliquid contra machinabimus. Quæ omnia prædicta per Deum (67) et hæc sacrosancta Evangelia (68) corporaliter a nobis tacta juramus. Mandamus præterea capitulo (69) et universitati Tolosæ urbis et suburbii ut vobis domino Petro regi prædicto faciant fidelitatem et sacramentum ad omnia supradicta exsequenda, adimplenda et fideliter observanda.

Hoc fuit ita appositum quinta die Januarii in exitu, feria prima, Philippo Francorum rege regnante, et eodem Raimundo Tolosano comite, et Fuicone episcopo (70), anno ab Incarnatione Domini millesimo ducentesimo decimo secundo.

CONSULUM TOLOSÆ JURAMENTUM.

Nos consules (71) Tolosæ urbis et suburbii (72), Bertrandus de Sancto Lupo, Arnaldus de Castornovo, et Bernardus Petrus de Toytius, et Arnaldus Gilabertus, et Petrus de Sancto Romano, et Guillelmus de Pozano, et Arnaldus de Roaisio filius Arnaldi de Roaisio qui fuit, et Raimundus de Roaisio, et Guillelmus Arnaldus de Monte Totino, et B.

imminuta est: nec enim genuino muricis fuco hodierna die, ut in antiqua Roma, civium oculos perstringit. Horum meminit Innocentius in c. *Venientes* De jurejur. et nomen consulum hodie usurpatur in Occitania et Aquitania, sed in civitate Tolosana nomen a Capitolio, non a capitulo, ut vult Aufrelius, Capitolini vocantur, quorum vestis bipartiti coloris apud eundem ad decis. Capel. Tolos., q. 52. Hujus molem, imperator Antonius colonia Nemausensi oriundus attolli curavit in gratiam patriæ, cujus primam sedem Tolosa, ut et nostris temporibus, occupabat, ita ut Urbis nomen sicut Roma meruerit, ut patet ex Fastis consularibus, et ex V. I. quæ in peristilio marmoreo claustrum ecclesiæ metropolitanae stylo incisa est in hæc verba

Petrus pontificem benedicens misit ad Urbem, Pro populi cura, concessit ei sua jura.

Pontificem autem interpretare divum Saturninum, quem de summo gradu capitulorum præcipitatum legimus apud Sidon. Apollin.

(72) *Urbis et suburbii*, quod et hodierna die observatur.

Arnaldus Rainaldus, et Stephanus Vitalis de Dealbata, et B. Petrus de Cozan, et Guillelmus Isarnus, et Raimundus Robertus de Tauro, et Vitalis de Princhaco (75), et P. Embrinus, et G. Pontius Astro, et Bernardus Raimundus, et R. de Schalchensibus, et Arnaldus de Roaisio filius B. (74) de Roaisio qui fuit, et Hugo Surdus, et Bernardus Gerardus, et Stephanus Signarius (75), de voluntate expressa et mandato domini Raimundi Dei gratia Tolosæ comitis, ducis Narbonæ, marchionis Provinciæ, et Raimundi filii ejus, de communi consensu universitatis Tolosæ promittimus vobis domino Petro Dei gratia regi Aragonensium et comiti Barchinonensium quod ad omnia tenenda et habenda et plenarie exsequenda et potenter possidenda quæ dominus Raimundus comes Tolosæ et Raimundus ejus filius vobis promiserunt, quemadmodum in superiori instrumento ab eis vobis facto plenius continetur, curam dabimus et operam, et diligentiam quam poterimus adhibebimus, ut tam de personis suis quam de honoribus suis, quos nunc habent vel habere debent, vel, Deo præstante, recuperabunt, possitis satisfacere voluntati et mandato domini papæ, et vobis in iis quæ, eisdem dominus papa decreverit injungenda promittimus bona fide et sine dolo ac fraude auxilium, consilium et opem quantam poterimus et juvamen, et ad omnia adimplenda omnimodam fidelitatem vobis et eis qui locum vestrum tenuerint. Promittimus etiam vobis nos singuli et universi prænominati consules et tota Tolosæ universitas quod in iis omnibus quæ ex parte domini papæ et sanctæ Romanæ Ecclesiæ nobis mandaveritis vos vel illi qui vices vestras tenuerint, voluntati domini papæ stemus in omnibus et per omnia et arbitrio seu cognitioni unusquisque per se, et contra non veniemus aliqua ratione. Hæc omnia superius scripta attendemus et observabimus ac complebimus bona fide, et contra aliquid non machinabimus per nos vel per aliam quamcunque personam. Sic nos Deus adjuvet et hæc sacrosancta Evangelia, a nobis singulis jurejurando corporaliter tacta. Et ad hujus negotii fidem plenioram, hanc paginam sigillorum comitis et filii ejus et capituli Tolosæ auctoritate roboramus.

Hoc fuit ita positum quinta die Januarii in exitu, feria prima, Philippo rege Francorum regnante, et eodem Raimundo Tolosano comite, et Fulcone episcopo, anno ab Incarnatione Domini millesimo ducentesimo decimo secundo.

PROFESSIO COMITIS FUXENSIS.
(Tolosæ, vi Kal. Februarii.)

In Dei nomine. Cunctis pateat quod nos Raimundus Rogerii Dei gratia comes Fuxensis, et Rogerius Bernardi filius ejus, ad honorem Dei et sanctæ Matris Ecclesiæ et domini Innocentii, qui sacrosanctæ Romanæ sedis obtinet præsulatum, ponimus et mittimus personas nostras et universa castra nostra et munitiones et fortias et caunas, scilicet castrum de Fuxo, de Montegalardi, de Monteolivo, de Castropendenti, de Tarascone, de Aifnasco (76), de Ravato, de Miramonte, de Mereglos, de Cenacto, de Ugenacco, de Vico, de Monteregali, de castro Virduensi, de Lurdar, de Unacco, et de Haus, et universas caunas de Solobria, de Subitan, de Onolacco, de Verdun, de Agnavis, et de Heliato, et montana et valles, et omnem aliam terram quæ ad nos et nostros quocunque jure vel causa pertinet aut pertinere debet aut potest, in manu et potestate vestri domini nostri regis Aragonensis et comitis Barchinonensis, ut ea omnia plenarie et potenter teneatis et

(73) Apud Catel. *Prunhaco*.

(74) Apud Catel. *Arnaldi*.

(75) Viginti quatuor consules ab initio sub imperio Torsini, de quo supra lib. XIII, epist. 13 usque ad annum Domini 1458, quamvis medio tempore interdum quatuor, aliquando sex, iterum, duodecim clavum gestarint, sed per ducentos fere annos usque

possideatis. Eo tamen pacti tenore apposito et forma, ut per detentionem prædictorum honorum et nostrarum personarum possitis compellere et urgere nos ad omnia illa exsequenda et observanda quæ dominus papa et sacrosancta Romana Ecclesia de personis nostris et rebus decreverit statuenda. Sub periculo ergo commissionis et pœna omnium prædictorum castrorum et totius terræ nostræ, vobis stipulantibus per solemnem stipulationem bona fide promittimus quod omnia quæ dominus papa nobis de personis aut de terra nostra injunxerit fideliter curabimus adimplere et in perpetuum modis omnibus observare; et quod ita totum adimpleamus, et contra non veniamus, vel aliqua arte vel ingenio vel ab aliqua persona veniri sustineamus, de omnibus concedentes vobis potestatem plenariam, per Deum et hæc sancta Evangelia, corporaliter tacta, sponte juramus, cognoscentes per idem sacramentum vobis pridem nos eandem potentiam concessisse. Et ad majorem hujus facti evidentiam hanc paginam nostri sigilli præsentia communitimus.

Actum est hoc et ita concessum apud Tolosam, vi Kal. Februarii, anno Dominicæ Incarnationis millesimo ducentesimo decimo secundo. Bernardus de Ugenacco prædicti domini comitis Fuxensis notarius existens hanc scripsit et sigillo ejusdem corroboravit.

PROFESSIO COMITIS CONVENARUM.

(Tolosæ, vi Kal. Februarii.)

In Dei nomine. Cunctis sit manifestum quod nos Bernardus comes Convenarum et Bernardus filius ejus ad honorem Dei et sanctæ matris Ecclesiæ et domini Innocentii, qui sacrosanctæ Romanæ sedis obtinet præsulatum, ponimus et mittimus personas nostras in manu et potestate vestri domini nostri Petri Dei gratia regis Aragonensis et comitis Barchinonensis, cognoscentes et veraciter confitentes nos quidem tradidisse terram nostram vobis et militi vestro nomine P. de Alcano speciali nuntio a vobis ad hoc misso, ut eam plenarie teneatis et potenter possideatis; eo tenore apposito et forma, ut per detentionem personarum nostrarum et terræ nostræ possitis compellere et urgere nos ad omnia illa exsequenda et observanda quæ dominus papa et sacrosancta Romana Ecclesia de personis nostris et rebus decreverit statuenda. Sub periculo ergo commissionis et pœna totius terræ nostræ, vobis stipulantibus per solemnem stipulationem bona fide promittimus quod omnia quæ dominus papa nobis de personis aut terra nostra injunxerit fideliter curabimus adimplere et in perpetuum modis omnibus observare. Et quod ita totum adimpleamus, et contra non veniamus, vel aliqua arte aut ingenio ab aliqua persona veniri sustineamus, de omnibus concedentes vobis potestatem plenariam, per Deum et hæc sancta Evangelia, corporaliter tacta, sponte juramus. Et ad majorem hujus facti evidentiam hanc paginam nostri sigilli præsentia confirmamus.

Hæc acta sunt apud Tolosam, vi Kal. Februarii, anno Dominicæ Incarnationis millesimo ducentesimo decimo secundo.

PROFESSIO GASTONIS DE BEARNO.

(Tolosæ, vi Kal. Februarii.)

In Christi nomine. Sit notum cunctis quod ego Gasto Dei gratia vicecomes Bearnensis et comes Bignoræ ad honorem Dei et sanctæ matris Ecclesiæ et

in hanc diem *Octoviri*, dulcissimæ patriæ (*Nonnumquam altricem nostri reticebo Tolosam* cum Ausanio) dignitati municipali capessendæ incubuerunt, ut patet ex Fastis consularibus, ubi ad exemplum Romanæ dignitatis famosas patrum imagines ornatas purpura videre licet.

(76) Apud Catel. *Dasnaco*.

domini Innocentii, qui sacrosanctæ Romanæ Ecclesiæ sedis obtinet præsulatum, pono et mitto personam meam et castra de Lurda, de Olerone, de Montanerio, de Miramon, de Cadelo, et omnem aliam terram quam habeo et habere debeo, vel ad me vel meos pertinet aut pertinere debet et potest aliqua ratione, aliquo jure vel causa, et illam totam quam habere et recuperare potero, Deo dante, in manu et potestate vestri domini Petri Dei gratia regis Aragonensis et comitis Barchinonensis, ut ea omnia plenarie et potenter teneatis et possideatis; eo pacti tenore apposito et forma, ut per detentionem prædictorum honorum et meæ personæ possitis compellere et urgere me ad omnia illa exsequenda et observanda quæ dominus papa et sacrosancta Romana Ecclesia de persona mea et rebus decreverit statuenda. Sub periculo ergo commissionis et pœna omnium prædictorum castrorum et totius terræ meæ, vobis stipulantibus per solemnem stipulationem bona fide promitto quod omnia quæ papa mihi de persona aut terra mea injunxerit curabo fideliter adimplere et in perpetuum modis omnibus observare; et quod ita totum adimpleam, et contra non veniam, vel aliqua arte vel ingenio ab aliqua persona veniri sustineam, de omnibus concedens vobis potestatem plenariam, per Deum et hæc sancta Evangelia, corporaliter tacta, sponte juro. Et ad majorem hujus facti firmitatem hanc paginam mei sigilli auctoritate confirmo.

Actum est hoc apud Tolosam, vi Kal. Februarii, anno Dominicæ Incarnationis millesimo ducentesimo decimo secundo.

Et quoniam visum est domino regi ejusque curiæ ipsa originalia penes se potius retinere quam incertis casibus fortunæ committere, ad pedes sanctitatis vestræ eorum mittit scripta sigillis nostris communita verba ad verbum fideliter sumpta, nullo addito, vel diminuto, vel in aliquo immutato.

Hoc autem transcriptum factum fuit apud Perpignanum fideliter, ii Kal. Aprilis, anno ab Incarnatione Domini millesimo ducentesimo tertio decimo.

XLVIII.

ILLUSTRI REGI ARAGONENSI.

Suadetur ut faveat hæreticis.

Laterani, Kal. Junii.)

Is in cujus manu sunt omnium corda regum inspi-ret tibi humiliter exoratus ut prudenter attendens quod juxta mandatum apostolicum nos oportet obsecrare, arguere, increpare, nostras increpationes, quas paterna in te affectione deponimus, devotione recipias filiali, et sic nostris obtemperes salubribus monitis et consiliis ut correctionem apostolicam devote recipiendo, demonstres te in iis etiam affectum habuisse sincerum in quibus absque dubio et effectum nosceris deliquisse. Sane ad totius fere mundi notitiam jam pervenit, nec serenitatem tuam ignorare credimus aut etiam diffiteri, quod inter cæteros principes Christianos te specialiter studuimus honorare: per quod et potentia tibi accrevit et fama. Utinamque cum iis prudentia et devotio tibi amplius accrevissent: quod licet utile nobis existeret, tibi tamen potius expediret. Verum in hoc neque tibi providisse dignosceris, neque nobis, ut decuit, detulisse, quod cum cives Tolosani a corpore Ecclesiæ sint excommunicationis mucrone præcisi, et ipsorum civitas supposita interdicto pro eo quod quidam eorum sunt hæretici manifesti, plures vero credentes,

A fautores et receptatores ipsorum ac etiam defensores, adeo ut alii quoque, quos Christi exercitus, imo verius ipse Christus, quem contra seipsos suis adinventionibus provocarunt, a suis fecit tabernaculis emigrare, ad Tolosanam quasi quamdam erroris sentinam confugerint civitatem, observantes tempus et opportunitatem captantes quo fidem in partibus illis quasi de novo plantatam, velut locustæ de puteo abyssi egressæ, valeant extirpare, tu divini timoris oblitus, quasi prævalere valeas contra Deum vel avertere manum ejus contra eos exigentibus suis culpis extentam, ipsos et eorum complices in defensionem, quasi sub specie pietatis impietatem exercens, in scandalum populi Christiani et propriæ famæ dispendium recepisti, post inhibitionem a legato nostro ex parte Dei et nostra districtissime tibi factam, non sine nota gravis infamiæ ac suspicionis scrupulo gravioris.

B Nuper igitur auditis quæ venerabilis frater noster Segobricensis episcopus et dilectus filius magister Columbus nuntii tui ac nuntii legati nostri ac nobilis viri Simonis comitis Montisfortis in præsentia nostra proponere voluerunt, et litteris directis hinc inde plenius intellectis, habito cum fratribus nostris tractatu atque consilio diligenti, volentes honori tuo quantum ad famam, saluti quantum ad animam, et indemnitati quantum ad terram paterna sollicitudine præcavere, serenitati tuæ in virtute Spiritus sancti sub obtentu divinæ ac apostolicæ gratiæ districte providimus injungendum ut sine mora prænotatos deseras Tolosanos et complices eorumdem, non obstante promissione vel obligatione quacunque præstita vel recepta in elusionem ecclesiasticæ disciplinæ, ipsis, quandiu tales exstiterint, non impensurus per te vel alios consilium, auxilium, vel favorem. Si vero iidem ad Ecclesiæ redire desiderant unitatem, prout fuit a dictis nuntiis tuis propositum coram nobis, nos venerabili fratri nostro Fulconi Tolosano episcopo, viro integræ opinionis et vitæ, qui testimonium habet non solum ab iis qui sunt intus, sed ab iis etiam qui sunt foris, nostris damus litteris in mandatis ut, adjunctis sibi duobus viris prudentibus et honestis, eos qui voluerint de corde puro et conscientia bona et fide non ficta redire, sufficienti ab eisdem cautione recepta, reconciliet ecclesiasticæ unitati; illos vero quos in erroris sui tenebris persistentes idem episcopus de labe notaverit hæreticæ pravitatis, exterminari præcipimus a civitate jam dicta, et bona eorum omnia confiscari; ita quod nullo unquam tempore recipiantur in ipsa, nisi forte divinitus inspirati se viros fidei orthodoxæ cultores exhibitione operum demonstrarent; et sic civitas ipsa reconciliata pariter et purgata sub apostolicæ sedis protectione consistat non molestanda de cætero a comite supradicto vel aliis fide Catholicis, sed defendenda potius et fovenda (77).

Miramur insuper et movemur quod tu pro terra

(77) Vide lib. xv, epist. 212, 213 et *Hist. alb.* cap. 70.

nobilium virorum Convenarum et Fuxensis comitum ac Gastonis de Bearno restituenda sibi apostolicum per nuntios tuos suppressa veritate mendacium exprimentes subripi fecisti mandatum, cum propter multa et magna eorum flagitia, ob hæreticorum favorem, quos manifeste defendant, excommunicationis sint vinculo innodati. Verum cum mandatum pro talibus sic obtentum non teneat, illud tanquam subreptum penitus revocamus. Si vero iidem ecclesiasticæ unitati reconciliari desiderant, prout dicunt, venerabili fratri nostro Narbonensi archiepiscopo, apostolicæ sedis legato nostris damus litteris in mandatis ut recipiens ab ipsis non solum juratoriam cautionem, cum jam sua sint juramenta transgressi, sed et aliam quam viderit expedire, beneficium eis absolutionis impendat. Et iis rite præmissis tanquam veræ devotionis indiciis, cardinalem de latere nostro legatum, virum honestum, providum et constantem, juxta petitionem tuam ad partes illas curabimus destinare: qui non declinans ad dexteram vel sinistram, sed incedens regia via semper; quæ recte facta invenerit approbet et confirmet, errata vero corrigat et emendet, et tam nobilibus antedictis quam aliis conquerentibus exhiberi faciat justitiæ complementum. Interim ergo inter te et terram tuam et dictum comitem Montisfortis ac suam volumus et mandamus firmas treugas fieri ac servari, hæreticis prorsus exceptis; cum quibus, cum nulla sit societas lucis ad tenebras, nec participatio Christi ad Belial, aut pars fideli cum infideli, orthodoxæ fidei professores treugas habere non convenit sive pacem. Mandantes nihilominus comiti antedicto ut tibi pro terra quam a te tenet reverenter exhibeat quod exhibere tenetur. Illud autem excellentiam tuam volumus non latere, quod si Tolosani ac nobiles sæpediti adhuc quoque in errore suo duxerint persistendum, nos per indulgentias innovatas cruce-signatos et fideles alios præcipimus excitari ut ad extirpandam pestem hujusmodi divino freti auxilio insurgentes, tam contra ipsos quam quoslibet alios receptatores aut defensores ipsorum, qui plus ipsis hæreticis sunt nocivi, procedant in nomine Domini Sabaoth. Monemus igitur serenitatem tuam, rogamus et obsecramus in Domino quatenus quæ præmisimus prompto animo, quantum ad te pertinet, exsequaris, sciturus pro certo quod si aliter, quod non credimus, duceres faciendum, præter indignationem divinam, quam ex hoc facto contra te procul dubio provocares, grave ac irreparabile posses incurrere detrimentum, nec nos, quantumcunque tuam diligamus personam, tibi contra fidei Christianæ negotium possemus parcere vel deferre. Quantum enim tibi periculum immineret, si Deo et Ecclesiæ, præsertim in causa fidei, te opponeres, ut consummationem sancti operis impedires, non solum vetera sed et moderna te possunt exempla docere.

Datum Laterani, Kal. Junii, pontificatus nostri anno sexto decimo.

{78} Vide cap. *Sincerum*, De sepultur. in 4 Collect.

A *In eundem fere modum nobili viro Simoni comiti Montisfortis. Is in cujus manu, etc. usque Sabaoth. Si enim prædictus rex aliter duceret faciendum, etc. usque docere. Monemus igitur nobilitatem tuam et exhortamur attentius, per apostolica tibi scripta mandantes quatenus quæ præmisimus prompto animo, quantum ad te pertinet, exsequaris.*

Datum, ut supra.

B *In eundem fere modum scriptum est Narbonensi archiepiscopo apostolicæ sedis legato. Is in cujus manu, etc., usque docere. Unde nos regem et comitem sæpeditos per litteras nostras monuimus ut quæ præmisimus prompto animo, quantum ad eos pertinet, exsequantur. Ideoque fraternitati tuæ per apostolica scripta mandamus quatenus præfatos regem et comitem monens ad id efficaciter et inducens, procedas circa tres nobiles antedictos secundum formam superius comprehensam. Tu denique, frater archiepiscopo, etc.*

In eundem fere modum scriptum est Tolosano episcopo. Is in cujus manu, etc., usque inducens, procedas circa cives prædictos secundum formam superius comprehensam. Tu denique, frater episcopo, etc.

Datum, ut supra.

XLIX.

DE REFLORIIS ET DE PALMI ABBATIBUS, ET PRIORI DE REFLORIIS, BRACARENSIS ET TUDENSIS DIOECESUM.

C *De sepeliendo excommunicato qui pœnitentiæ signa dederat.*

(Laterani, III Idus Maii.)

D Oblata nobis M. mulieris petitio continebat quod cum olim S. frater suus una cum quibusdam aliis morti cujusdam interfuisset presbyteri, diabolo suadente, tandem reversus ad cor, humiliter suum recognovit excessum, et paratus ut iter arriperet ad sedem apostolicam veniendi, præveniente mortis articulo exsequi non potuit quod intendit; juramento tamen promiserat quod nostris staret super excessu sæpedito mandatis. Unde nobis dicta mulier supplicavit ut cum illum non religionis contemptus, sed necessitatis articulus impedierit quo minus ad sedem accesserit apostolicam absolvendus, super absolutione ac sepultura ipsius dignaremur misericorditer providere. Quia vero sicut in contumacia persistentibus rigidos esse nos convenit, sic humiliatis ad pœnitentiam negare gratiam Ecclesiæ non debemus, discretionis vestræ per apostolica scripta mandamus quatenus si prædictus S. dum adhuc viveret, satisfactionem condignam promisit vel sufficiens de satisfactione mandatum, et alias manifesta in eo pœnitentiæ indicia præcesserunt, cum psalmo pœnitentiali, Oratione Dominica, et aliis consuetis, defuncto absolutionis beneficium impendatis, tradi facientes corpus ejusdem ecclesiasticæ sepulturæ, dummodo (78) contra terræ consuetudinem ex hoc grave non debeat scandalum generari. Quod si non

omnes, etc., duo vestrum, etc. Vos denique, filii A
abbates, etc.

Datum Laterani, III Idus Maii, pontificatus nostri
anno XVI.

L.

ARCHIEPISCOPO MAGUNTINENSI APOSTOLICÆ SEDIS LE-
GATO.

De negotio episcopi Herbipolensis.

(Laterani, VIII Idus Junii.)

Licet injunctæ tibi legationis processum in pluri-
bus commendemus, super negotio tamen Herbipo-
lensis Ecclesiæ, quantumcunque tuæ fraternitati de-
ferre velimus, non possumus salva conscientia com-
mendare: in quo et si forte zelum habueris, non ta-
men secundum scientiam habuisti, cum in destitu-
tione unius et substitutione alterius processeris mi- B
nus juste (79). Nos quidem receptis olim super hoc
litteris tuis per dilectum filium decanum de Onol-
desbath meminimus respondisse quod cum, dispo-
nente domino, simus in sede justitiæ constituti et
omnibus in justitia debitores, negare non debemus
alicui quod postulat ordo juris. Unde mandavimus
ut si forte substitutus et destitutus de jure suo vel-
lent in judicio experiri, præfigeres eis terminum
competentem quo se nostro conspectui præsentar-
ent justum judicium recepturi. Accedente autem ad
nostram præsentiam dilecto filio Deutauto clerico
procuratore venerabilis fratris nostri Ottonis Her-
bipolensis episcopi super eo quod diceris nolle ra-
tum habere processum venerabilis fratris nostri C
Magdeburgensis archiepiscopi, apostolicæ sedis legati,
circa episcopum memoratum ad communionem et
gratiam Ecclesiæ de mandato nostro receptum et ad
regimen Herbipolensis Ecclesiæ restitutum, fuit in-
ter alia propositum coram nobis et in nostro Regesto
reperit quod cum olim apostolica sedes ad vindic-
andam crudelem et lacrymabilem mortem bonæ me-
moriæ Conradi Herbipolensis episcopi, Petri exerue-
rit gladium, ut sicut notorius erat interfectorum
excessus (80), sic memorialis esset in generatio-
nem ac generationem sceleris perpetrati vindicta,
inter cætera statuit ut tam homicidæ ipsi quam hæ-
redes eorum universis feudis et beneficiis Herbipo-
lensis Ecclesiæ, quam specialiter offenderant, et ec-
clesiarum etiam cæterarum, cum in ea læserint ec-
clesiam generalem, carerent in perpetuum, illa nullo
tempore habituri, nisi forsitan aliquando de speciali
apostolicæ sedis indulgentia secutura posteritas mi-
sericordiam mereretur. Et cum nec tutum nec ho-
nestum existeret ut iste Henricus, qui dicitur sub-
stitutus, filius Henrici de Ravesburg fratris Boto-
nis, cujus pater et patruus fuerunt in necem me-
morati episcopi machinati, consiliis Herbipolensis
Ecclesiæ interesset, bonæ memoriæ Guidoni Pene-
trinensi episcopo, tunc apostolicæ sedis legato, de-
didimus in mandatis ut ei auctoritate nostra per com-
mutationem idoneam in alia Ecclesia ab Herbipo-

(79) Vide lib. xv, epist. 226.

(80) Vide Chronicon Hirsaug. ad an. 1202, et

lensi remota, appellatione postposita, provideret, præ-
bendam illius alii collaturus. Et quidem eam geri-
mus de tua circumspectione fiduciam quod si hoc
in tuam deductum fuisset notitiam, sic circa præ-
dictum Henricum, quantumcunque ipsum dilectio-
nis brachiis amplectaris, nullatenus processisses.
Verum ne demus Herbipolensi Ecclesiæ labores pa-
riter et dolores, et memoratum Henricum inuti-
liter laborare contingat, eum quem a præben-
da Herbipolensis Ecclesiæ olim decrevimus amo-
vendum, a regimine ipsius Ecclesiæ perpetuo re-
movemus, per apostolica tibi scripta mandantes
quatenus supradictum Herbipolensem episcopum,
cum, parte Othonis reprobis penitus abdicata, publice
ad Ecclesiæ devotionem reversus catholicæ parti
patenter adhæserit et potenter, super Ecclesia sæ-
predicta de cætero non molestes; ut qui perseque-
baris vitium in averso, amplectaris in converso vir-
tutem. Sic etenim decrevimus expedire, quoniam
speramus quod si beneficiorum non erit ingratus,
se tanto devotioem exhibere studebit quanto ma-
jorem invenit gratiam post offensam. Tu denique,
frater archiepiscopo, etc.

Datum Laterani, VIII Idus Junii, pontificatus no-
stri anno decimo sexto.

LI.

NOVARIENSI CAPITULO.

De electione episcopi Novariensis.

(Laterani, XII Kal. Junii.)

Auditis olim et intellectis quæ a procuratoribus
partium super duabus electionibus in vestra ecclesia
celebratis fuere proposita coram nobis, de communi
fratrum nostrorum consilio electionem factam de
præposito Sanctæ Mariæ cassavimus, et electionem
de (81) præposito Sancti Gaudentii celebratam
duximus confirmandam, si quoddam instrumentum
reprobaretur infra temporis certum spatium contra
ipsum super cujusdam arbitrii forma productum,
quod venerabili fratri nostro archiepiscopo Januensi
et dilectis filiis de Tillieto et de Ceretro abbatibus
sub bulla nostra misimus interclusum. Ipsi vero re-
ceptis probationibus exhibitis coram eis, causam
sufficienter instructam ad nostram audientiam re-
miserunt. Procuratoribus igitur partium in nostra
præsentia constitutis et auditis hinc inde propositis,
quia per ea quæ contra prædictum instrumentum
objecta sunt et ostensa idem adeo redditum est
suspectum quod ad fidem in judicio faciendam
debeat invalidum reputari, et ita reprobatum quod
ad [l. quoad] illud ad quod probandum erat inductum,
cum priora sint jura ad absolvendum quam ad con-
demnandum, electionem factam de prædicto præ-
posito Sancti Gaudentii confirmavimus, per apo-
stolica scripta vobis præcipiendo mandantes qua-
tenus ipsi obedientiam et reverentiam debitam
impendatis, eidem reverenter in spiritualibus et
temporalibus intendentes. Alioquin, venerabili fratri
Odor. Raynal. ad an. 1202, § 45 et seqq.

(81) Vocabatur Odelbertus.

nostro Vercellensi episcopo, apostolicæ sedis legato, nostris damus litteris in mandatis ut vos ad id monitione præmissa per censuram ecclesiasticam appellatione remota compellant.

Datum Laterani, xii. Kal. Junii, pontificatus nostri anno sexto decimo.

Illi scriptum est super hoc, verbis competenter mutatis.

LII.

DE SPINA ET DE URSARIA ABBATIBUS PLACENTINENSIS ET AURIENSIS DIOECESUM.

De absolute regis Portugalie.

(Laterani, xii Kal. Junii.)

(82) Accepimus ex litteris vestris quod, cum causam quæ inter illustrem regem Portugalie ex parte una, et nobiles mulieres Tarasiam et S. sorores ipsius ex altera, super castris Montismajoris et Alanker, damnis et rebus aliis vertitur, sub certa forma vobis duxerimus committendam, vos ad locum debitum accedentes, cum velletis ad regis et regni absolutionem procedere, dictæ regis sorores proposuere per litteras scriptum apostolicum vobis exhibitum falsitate suggesta et veritate tacita impetratum, et ad hoc probandum locum securum et competentem terminum postularunt. Vobis autem de prudentum virorum consilio diem et locum congruum eis et regi volentibus assignare, rex ex hoc asserens se gravari, cum crederet se ac regnum suum præstito juramento quod nostris pareret mandatis ab excommunicationis et interdicti sententiis sine dilatione absolvi debere, petiit et impetravit a vobis ut totum negotium ad nostram audientiam referretur. Constitutis itaque procuratoribus partium coram nobis, et auditis hinc inde propositis, utrique parti volentes in sua justitia providere, discretioni vestræ per apostolica scripta præcipiendo mandamus quatenus, accedentes ad locum et recepto ab ipso rege corporaliter juramento quod super iis pro quibus excommunicatus existit et terra ejus supposita interdicto nostris mandatis absolute parebit, excommunicationis et interdicti sententias relaxetis, inter ipsum et prædictas sorores ipsius treugarum foedera statuentes, quæ juramentis et aliis idoneis cautionibus faciatis utrinque firmari, et ad illa firmiter observanda eos per distractionem ecclesiasticam, sublato contradictionis et appellationis obstaculo, compellatis, ut nec per se nec per alios sibi invicem nocere præsumant; ac deinde facientes utrique parti de manifestis damnis et injuriis satisfieri competenter, super dubiis audiatis quæcunque duxerint proponendo; et nisi per vos inter eos amicabilem poterit concordia reformari, causam sufficienter instructam ad nostrum remittatis examen, præfigentes partibus terminum competentem quo nostro se conspectui repræsentent mandatum apostolicum recepturæ. Vos denique filii abbates, etc.

(82) Vide lib. xv, epist. 117.

Datum Laterani, xii Kal. Junii, pontificatus nostri anno decimo sexto.

LIII.

ABBATI DE CARRARIA PADUANÆ DIOECESIS, ET ARCHIPRESBYTERO PADUANO.

Adversus impetrandem rescriptum per obreptionem.
(Laterani, xii Kal. Junii.)

Martini clerici, qui se olim pro archipresbytero plebis de Sacco gerebat, pluribus nota malitia transire non debet inulta; quoniam latum pandit delinquentibus sinum qui non condemnat errata, et nutrit in perversis impunitas audaciam delinquendi. Suffecisse quidem ei poterat ad infamiae suæ notam quod auctoritate sedis apostolicæ per venerabilem fratrem nostrum episcopum Cenetensem et suos conjudices ob falsitatis vitium quod commiserat officio beneficioque suspensus, ipsius exigente contumacia, vinculo fuit excommunicationis astrictus. Sed sibi accumulans iram in die iræ, procuratorem venerabilis fratris episcopi Paduani apud sedem apostolicam constitutam adeo circumvenit quod cum ad eligendos judices in quibusdam litteris, quas sub forma communi contra processum supradicti Cenetensis episcopi et suorum conjudicum de causa suspensionis et excommunicationis tacita veritate ad venerabilem fratrem nostrum episcopum Civitatis novæ ac collegas ipsius impetrarat, fraudulenter induxit. Quj, ut aliqua ipsi ad impetrationem litterarum illarum via pateret, interposuit personam extraneam, quæ nomen repræsentans ipsius, Martini videlicet, super ecclesia Sancti Martini de plebe, hoc additamento, scilicet de Sacco, suppresso, ne per agnomen loci, ejus impediretur propositum, litteras impetravit, intendens nihilominus et non prudenter occasione istius clausulæ, *rebus aliis*, quæ nostris litteris inseri consuevit, sub quodam involucro super falsitatis vitio quæstionem suscitare sopitam. Ac licet ei graviter increpato mandaverimus viva voce ut nullatenus ab apostolica sede recederet absque nostra licentia speciali, ipse tamen clanculo talibus litteris obtentis, imo potius obreptis, aufugit. Ut autem nobis longas intelligat esse manus, qui absentes per contumaciam pœnam comprimimus, præsentem, quos humiliatos aspicimus, relevantes, per apostolica vobis scripta præcipiendo mandamus quatenus dictum Martinum ab omni officio et beneficio ecclesiastico sublato appellationis obstaculo perpetuo deponatis, non obstante clausula illa, videlicet *nullis litteris obstantibus præter assensum partium a sede apostolica impetratis*, quæ, sicut accepimus, litteris fuit inserta supradictis; nec obstantibus in posterum quibuslibet litteris, harum expressa mentione non habita, si quæ quovis ingenio apparuerint impetratæ. Tu denique, fili abbas, etc.

Datum Laterani, xii Kal. Junii, pontificatus nostri anno sexto decimo.

LIV.

ELECTO ET CAPITULO LAUDUNENSIBUS.

Ut fructus præbendæ conferant consanguineo papæ.
(Laterani, II Kal. Junii.)

Cum dilectus filius Leonardus nepos dilecti filii nostri Joannis Sanctæ Mariæ in Cosmidin diaconi cardinalis, S. R. E. cancellarii, consanguineus noster præbendam in vestra noscatur Ecclesia obtinere, decuisset quidem et forsitan expedisset ut proventus illius, præfati cancellarii et nostræ considerationis obtentu, non expectatis nostris super hoc precibus aut mandato, curassetis eidem offerre liberaliter et conferre. Monemus igitur universitatem vestram attentius et rogamus, per apostolica scripta vobis præcipiendo mandantes quatenus, nullius prætextu consuetudinis obsistente, proventus eosdem tam perceptos hactenus quam percipiendos in posterum sibi vel ejus nuntio sine difficultate vel diminutione qualibet assignetis, preces apostolicas et mandatum taliter impleturi quod idem cancellarius, qui, sicut vestra discretio non ignorat, vobis et Ecclesiæ vestræ potest esse plurimum fructuosus, ad ejusdem obsequia fortius animetur, et nos devotionem vestram teneamur merito commendare. Tu denique, fili electe, etc.

Datum Laterani, II Kal. Junii, pontificatus nostri anno sexto decimo.

LV.

NOBILI VIRO RAIMUNDO PELET.

De comitatu Melgorii.

(Laterani, X Kal. Junii.)

Accedens ad præsentiam nostram nobis humiliter supplicasti ut comitatum Melgorii, quem ex successione avicæ tuæ jure ad te asseris hæreditario pertinere, tibi faceremus integre assignari, sub annuo censu in feudum ab Ecclesia Romana tenendum. Verum quia super iis fidem nobis facere nequivisti, nobilitati tuæ duximus respondendum quod, cum legatum de latere nostro proponamus ad partes illas in proximo destinare, tu ad præsentiam ejus accedens tuas coram eo rationes ostendas, et ipse tibi faciat exhiberi justitiæ complementum.

Datum Laterani, X Kal. Junii, pontificatus nostri anno sexto decimo.

LVI.

ARCHIEPISCOPO REMENSI.

De relaxanda sententia excommunicationis,

(Laterani, VIII Kal. Junii.)

(85) Ex parte nobilis viri ducis Brabantiae fuit nobis humiliter supplicatum ut cum venerabilis frater noster Maguntinensis archiepiscopus apostolicæ sedis legatus ipsum contra Ecclesiam Oltoni reprobo adhærentem excommunicationis vinculo innodavit et terram ejus supposuerit interdicto, tam prædictas sententias quam eas quas pro damnis venerabili fratri nostro Leodiensi episcopo irrogatis, relaxari misericorditer faceremus, cum

A paratus existat super primo articulo nostris obedire mandatis et super secundo satisfactionem congruam prædicto episcopo exhibere. Ad hæc, ex parte ipsius fuit propositum coram nobis quod cum causam quæ inter G. clericum et quosdam laicos Leodiensis diocesis super quadam terra noscitur agitari, decano Sancti Joannis in Burgo et conjudicibus suis sine commissemus debito terminandam, orta discordia inter quosdam servientes ipsius ducis et clericum memoratum, unus eorum eundem clericum ausu temerario usque ad sanguinis effusionem et gravem læsionem oculi verberavit. Propter quod præfati iudices in dictum ducem, licet absentem et inscium hujus facti, excommunicationis et in terram ejus interdicti sententias protulerunt: pro quibus relaxandis fuit nobis nihilominus supplicatum. Ideoque fraternitati tuæ per apostolica scripta mandamus quatenus memoratum ducem moneas attentius et inducas ut sequela præfati Ottonis penitus abjurata, se catholicæ parti potenter et patenter adjungens, super damnis quæ irrogavit episcopo antedicto ei satisfaciat competenter, vel componat amicabiliter cum eodem: quæ cum fuerint adimpleta, præfato duci juxta formam Ecclesiæ auctoritate nostra beneficium absolutionis impendas, et relaxes sententiam interdicti. Illum vero qui verberavit clericum jam dictum, tandiu appellatione remota, etc. Tu denique, frater archiepiscopo; etc.

Datum Laterani, VIII Kal. Junii, pontificatus nostri anno sexto decimo.

LVII.

ARCHIDIACONO PRÆPOSITO, ET H. DE NOVAVILLA CANONICO AMBIANENSIBUS.

De absolutione majoris et juratorum Laudunensium,

(Laterani, III Idus Junii.)

Dilecto filio nostro Petro Sanctæ Mariæ in Aquiro diacono cardinale dilecto filio Guidoni canonico Laudunensi procuratori capituli et Anselmo nuntio majoris et juratorum Laudunensium auditore concessa, pro parte capituli fuit propositum coram eo quod, cum major et jurati prædicti quemdam hominem Ecclesiæ minus juste cepissent, et eum, monente capitulo, nec reddere nec saltem recedere secundum approbatam consuetudinem Laudunensis Ecclesiæ voluissent, licet offerretur eisdem in omnibus justitiæ complementum, capitulum auctoritate ipsis ab apostolica sede concessa, per quam in molestatores eorum ecclesiasticam possunt exercere censuram, in ipsos excommunicationis sententiam promulgarunt, quam dilectus filius Laudunensis electus exigente justitia confirmavit. Unde petebat procurator jam dictus ut sententiam faceremus eandem usque ad satisfactionem condignam firmiter observari. Nuntius autem adversæ partis proposuit quod, cum olim major et jurati, scabiani et universitas communis Laudunensis transmissa nobis intimave-

(85) Vide Chron. Hirsaug. ad an. 1212 et seq.

rint quæstione quod per excommunicationem et A interdictum sine causa rationabili ab electo et clero Laudunensis sæpius gravarentur, illis duximus inhibendum ne in ipsos seu terras et familias eorundem sine rationabili causa excommunicationis et interdicti sententias promulgarent, decernentes hujusmodi sententias, si quæ post appellationem ad nos legitime interpositam proferrentur, penitus non tenere, super hoc venerabili fratri nostro Atrebatensi episcopo usque ad triennium eis conservatore concesso. Unde ad ipsum post prædictam sententiam habuere recursum. Sed licet fuisset coram ipso a partibus diutius disputatum, parte capituli ad sedem apostolicam appellante, per eum, cum appellationi detulerint major et jurati, nequiverunt justitiam obtinere. Unde petebat nuntius supradictus per nos denuntiari sententiam esse nullam. Intellectis igitur iis et aliis coram cardinale propositis memorato, discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus quatenus a majore ac juratis sæpedictis super iis pro quibus est in eos lata sententia sufficienti cautione recepta, sententiam ipsam secundum formam Ecclesiæ protinus relaxetis, et nisi sufficienter ostenderit infra tres menses eandem sententiam irrationabiliter fuisse prolatam, vos eos ad satisfaciendum capitulo, sublato appellationis obstaculo, per censuram ecclesiasticam compellatis; audituri postmodum si quid fuerit quæstionis, et illud, appellatione remota, sine canonico decisuri, facientes quod decreveritis districtione simili firmiter observari. Quod si non omnes, iis, etc., duo vestrum, etc.

Datum Laterani, III Idus Junii, pontificatus nostri anno sexto decimo.

LVIII.

CAPITULO ALEXANDRINO.

Confirmat sententiam legatorum.

(Laterani, II Non. Junii.)

(84) Gratia quam apostolica sedes terræ vestræ ab ipsa sui fundatione noscitur impendisse, adeo est vobis et aliis manifesta ut nos eam, quam abunde opera protestantur, verbis nequaquam oporteat recensere. Verum habitatores ejusdem, quos si etiam prædecessorum nostrorum erga eos beneficia universa cessarent, ea sola quæ nos ipsis contulimus ad perpetuam apostolicæ sedis devotionem et nostram sufficienter poterant obligasse, omnino præteritorum ingrati, et improvidi futurorum, non solum debitum nobis censum, quem non nisi semel recepimus, subtraxerunt, verum etiam, in nostram injuriam et contemptum, Ottoni reprobo adherentes, W. de Pusterula exigentibus culpis suis vinculo excommunicationis astrictum et nihilominus super hæreseos crimine infamatum in rectorem suum, post inhibitionem auctoritate apostolica sibi factam, præsumperunt recipere ac tenere, iis et aliis modis reddentes nobis offensam pro gratia et injuriam pro

(84) Vide lib. xv, epist. 158, 189.

honore. Non solum igitur providum et rationabile factum legatorum nostrorum debitam volumus firmitatem habere, verum etiam super terram ipsam alias, si diutius in suæ præsumptionis errore perstiterint, aggravabimus taliter manus nostras quod sicut nos senserunt promptos ad gratiam, ita pronos sentient ad vindictam, Apostolum utique imitantes, qui ad ulciscendam omnem inobedientiam promptus erat.

Datum Laterani, II Nonas Junii, pontificatus nostri anno decimo sexto.

LIX.

ENGOLISMENSI EPISCOPO.

Ut pauperi diacono beneficium assignet.

(Laterani, Idibus Junii.)

Pauperibus clericis apostolicæ provisionis subsidium denegare nec possumus nec debemus, qui, secundum Apostolum, facti sumus sapientibus et insipientibus debitores. Hinc est quod pro dilecto filio magistro G. de Sancto Sigismundo diacono, cui et vitæ meritum et talentum scientiæ suffragari dicuntur, fraternitatem tuam rogamus attentius et monemus, per apostolica tibi scripta mandantes quatenus ob reverentiam apostolicæ sedis et nostram auctoritatem nostram eidem, qui a te fuit, prout asserit, in diaconum ordinatus, vel in Ecclesia Engolismensi provideas, vel in alio ecclesiastico beneficio competenti: preces et mandatum nostrum taliter auditurus quod idem assecutum se gaudeat quod intendit, et nos devotionem tuam possimus non immerito commendare. Tu denique, frater episcope, etc.

Datum Laterani, Idibus Junii, pontificatus nostri anno decimo sexto.

Scriptum est super hoc priori Sulbisiensi Xantonensis diæcesis, et pœnitentiario et magistro F. canonico Xantonensibus, ut dictum episcopum ad id moneant et inducant. Quod si non omnes, etc., duo vestrum, etc.

Datum, ut supra.

LX.

DECANO ET CAPITULO EBORACENSIBUS.

Ejusdem argumenti cum epistola 54.

(Laterani, XVIII Kal. Julii.)

Felicis recordationis Joanne in Cosmidin diacono cardinale, S. R. E. cancellario, de medio Domini vocante sublato, præbendam quam idem in Eboracensi obtinebat Ecclesia dilecto filio Leonardo ipsius ac nostro nepoti duximus concedendam, ac de ipsa eundem manu propria curavimus investire, credentes quod per ipsum et suos multa vobis et Ecclesiæ vestræ poterunt commoda provenire. Ideoque universitati vestræ per apostolica scripta mandamus atque præcipimus quatenus dictum Leonardum de cætero vestrum concanonicum habeatis, et tu, fili decane, de ipsa præbenda ejus procurator existas. Quod autem super hoc dilectus filius Pandulphus

subdiaconus noster duxerit disponendum recipiatis A humiliter et inviolabiliter observetis.

Datum Laterani, xviii Kal. Julii, pontificatus nostri anno sexto decimo.

Illi scriptum est super hoc, ut super hoc ordinare procuret quod utilitati ejusdem Leonardi viderit expedire.

In eundem modum scriptum est episcopo apostolicæ sedis legato et capitulo Vercellensibus. Felicis recordationis, etc., usque sublato, præbendam quam idem habebat in Ecclesia Vercellensi dilecto filio Gregorio nato nobilis viri L. de Montelongo consobrini nostri duximus concedendam, credentes, etc., usque provenire. Ideoque universitati vestræ per apostolica scripta mandamus atque præcipimus quatenus dictum G. de cætero vestrum concanonicum habeatis, et tu, frater episcope, fructus ejusdem præbendæ ad opus ipsius colligi facias et servari. Tu denique, frater episcope, super teipso, etc.

Datum Laterani, xviii Kal. Julii, pontificatus nostri anno decimo sexto.

LXI.

ABBATI ET CONVENTUI NONANTULANIS.

De confirmatione privilegiorum.

(Laterani, Idibus Junii.)

Exhibita nobis ex parte vestra quædam felicitis memoriæ Adriani, Joannis atque Marini prædecessorum nostrorum authentica scripta diligenter inspeximus, et per dilectum filium Henricum sanctæ Romanæ Ecclesiæ scriniarium jussimus fideliter C exemplari; qui ea quæ de ipsis scriptis papyriis ex quadam parte præ nimia vetustate consumptis colligere potuit, in publicam formam redigere procuravit: quibus nos apostolici favoris præsidium impendentes, in hac pagina fecimus sub bulla nostra conscribi, supplendo quædam quæ secundum litteræ circumstantias in integris præsumebantur originalibus fuisse descripta, quæ causa discretionis mandavimus in hac charta consis litteris exarari.

¶ IN NOMINE Domini nostri Jesu Christi. Amen. Anno Dominicæ Incarnationis millesimo ducentesimo decimo tertio, pontificatus vero domini Innocentii III papæ, anno ejus sexto decimo, indictione prima, mense Januarii exeunte, die quarta decima. Privilegium domini Adriani papæ domibus atque D familiis, servis originalibus, simulque rebus atque possessionibus, nec non aquimolis, olivetis, vel quidquid in quibuscunque locis habere vel tenere videtur, vel si quid in potestate legaliter donatum vel largitum fuit, aut quolibet modo juste venerit, tenere et possidere sine qualibet controversia perpetuis temporibus valeat, et nulli unquam liceat regum, episcoporum, ducum vel actorum parvæ vel magnæ personæ in prædicto venerabili monasterio vel in eis quæ eidem venerabili monasterio pertinere. . . . Stabilitate permaneant. Interdicentes omnino EPISCOPO in cujus parochia esse vi-

detur supradictum monasterium constitutum..... contra tenorem præsentis decreti pia postulatione indulti quidquam attentet, neque ullo modo ejus baptismales ecclesias sibi vindicet, neque ipse sui que successores præsumant prohibita contingere; sed neque missarum solemniam ibidem persolvere præsumat, nisi ab abbate suprascripti monasterii fuerit invitatus; neque ordinationem sacerdotum quilibet episcoporum in præfato monasterio vel ejus in re..... celebrare audeat, nisi, ut prædictum est, ab abbate fuerit invitatus. Chrisma igitur vel quidquid ad sacra ministeria pertinet, si a Patre monasterii fuerit postulatus, a quocunque præviderit concedimus tribuenda. Sed neque decimas usquam dare concedimus nisi ecclesiis supradicti venerabilis monasterii ad nostram diocesim pertinentis. Sed et hoc statuimus et inviolabili sanctione auctoritate apostolica firmamus, ut nullus aliquando in prædicto monasterio de aliis monachis seu quibuscunque Ecclesiis. Abbas. divina vocatione abbas præfati monasterii pertransierit, et resolutionis TEMPUS advenerit, de propria semper congregatione eligatur abbas, qui ab omni..... (85)

¶ JOANNES episcopus, servus servorum Dei, BENEDICTO religioso abbati monasterii Sancti SILVESTRI DE NONANTULA et in eodem venerabili monasterio in perpetuum... Salvatoris nostri Jesu Christi pertinere noscuntur, et ad stabilitatem venerabilium locorum respiciunt cum magno sollicitudinis studio nos convenit apostolica et rationali censura procurare; quatenus ex hoc juges eidem propitiatori nostro Domino Deo efficacius persolvi possint carminum laudes, et nobis, qui, licet immeriti, divina tamen gratia præveniente, pastoralis regiminis curam gerimus, opima in sidereis arcibus remunerationis præmia ascribantur. Igitur quia constat tuam nobis religiositatem detulisse præceptum prædecessoris nostri domini Adriani et Joannis sive Stephani reverendæ memoriæ pontificum de præfato monasterio et omnibus ei pertinentibus locis ac possessionibus, quæ petiistis ut per nostri privilegii paginam confirmarem. Unde nos precibus vestris inclinati, et a præsentis quarta decima indictione in perpetuum prædictum monasterium successorum tuorum abbatum ditioe et potestate cum omnibus sibi pertinentibus confirmantes irrefragabili jure decernimus permanenda, id est, monasterium Sancti Silvestri de Nonantula territorio MUTINENSI. Quapropter auctoritate beati Petri apostoli, cui a Domino Deo nostro cælorum regni claves traditæ sunt, et potestas ligandi atque solvendi cælo terraque tradita est, promulgantes decernimus et firma stabilitate et censura statuimus ut ipsum venerabile monasterium cum omnibus locis..... fundis, casis, casalibus, domibus atque familiis, servis originalibus, simulque rebus et possessionibus, nec non

aquismolis, olivetis, vel quidquid in quibuscunque locis.... habere vel tenere videtur, vel si quid in potestate legaliter donatum vel largitum fuerit, aut quolibet modo juste evenerit, tenere et possidere sine qualibet controversia perpetuis temporibus valeat. Et nulli unquam liceat regum, episcoporum, ducum vel actorum parvæ vel magnæ personæ in prædicto monasterio vel in eis quæ eidem monasterio PERTINERE noscuntur quocunque modo incumbere.... invasionem facere, aut quispiam sacerdotum ibidem præsumat accedere vel missarum solemnias celebrare. Et neque episcopus, neque abbas, vel comes aut quælibet magna parvaque persona in præfato monasterio vel in ejus cellis aut ecclesiis mansiones facere aut expensas expetere aut aliquod per potestatem servitium præter peregrini et legitimi hospites. Sed neque colloquium quaecunque aut placitum in ipso monasterio aut in ejus prænominatis locis esse quis audeat, nisi ab abbate fuerit invitatus. Quatenus hoc quod ad laudem Dei et stabilitatem prædicti monasterii statuimus firma stabilitate permaneat: interdicientes omnino episcopo in cujus parochia esse videtur supradictum monasterium constitutum ut nihil contra tenorem præsentis decreti pia postulatione indulti quidquam attentet, neque ullo modo baptismales ecclesias sibi vindicet, neque ipse sui que successores præsumant prohibita contingere. Sed neque missarum solemnias ibidem persolvere præsumat, nisi ab abbate suprascripti monasterii fuerit invitatus; neque ordinationem sacerdotum quilibet episcoporum in præfato monasterio vel ejus jure aut de suo clero celebrare audeat, nisi, ut prælatum est, ab abbate fuerit evocatus. Chrisma igitur vel quidquid ad sacra ministeria pertinet, si a Patre monasterii fuerit postulatus, quibuscunque præviderit concedimus nisi ecclesiis supradicti venerabilis monasterii ad nostram diœcesim pertinentis. Sed et hoc statuimus et inviolabili sanctione apostolica auctoritate firmamus, ut nullus aliquando in prædicto monasterio de aliis monachis seu quibuscunque ecclesiis. esse præsumat, neque a quacunque potestate in postero ducantur. Sed cum divina vocatione abbas præfati monasterii perstrinxerit, et resolutionis tempus advenit, de propria semper congregatione eligatur abbas, qui ab omnium monachorum. eorum pro Dei amore arantium monachico ordine militantium. Nihilominus omnibus huic nostri pontificii interdictione inhibemus aliquam scripturam vel confirmationem de prædicti monasterii rebus vel de prænominata abbatia quo ingenio contra hoc præceptum petere. Si qua scriptura vel petitio impetrata fuerit, aut in reliquo apparuerit, has irritas esse vacuasque omni robore jubemus. Si quis præterea, quod non credimus, præsumpserit hoc nostrum privilegii constitutum in aliquo transgredi aut contemnere, sciat se auctoritate beatorum Petri et Pauli apostolorum principum anathematis.

A vinculo esse innodatum et a regno Dei penitus segregatum. Porro qui observator et custos exstiterit, benedictionis gratiam a misericordissimo Deo nostro et vitam perpetuam feliciter consequatur. Scriptum per manum Sergii sanctæ Romanæ Ecclesiæ scriniarii in mense Januarii, indictione supra-scripta. Bene valete. Ego Sergius Idus Januarias per manum Anastasii primicerii defensoris sanctæ sedis apostolicæ, anno, Deo propitio, pontificatus domini Joannis summi pontificis et universalis noni papæ in sacratissima sede beati Petri apostoli secundo, indictione secunda.

B
C
D
MARINUS episcopus, servus servorum Dei, THEODORICO religioso abbati venerabilis monasterii Sancti Silvestri. . . . territorio Mutinensi nec non omnibus subjacentibus et in perpetuo. quæque ad laudem Redemptoris Dei et Domini Salvatoris nostri Jesu Christi pertinere noscuntur, et ad stabilitatem venerabilium locorum respiciunt, cum magno sollicitudinis studio nos convenit apostolica et rationali censura procurare, quatenus ex hoc juges eidem propitiatori nostro Domino Dei efficacius persolvi possint carminum laudes, et nobis, qui, licet immeriti, divina tamen gratia præveniente, pastoralem regiminis curam gerimus, opima in sidereis arcibus remunerationis præmia ascribantur. Igitur quia constat religiositatem tuam nobis detulisse præceptum prædecessoris nostri domini Adriani et Joannis reverendæ memoriæ pontificum de prædicto monasterio et omnibus ei pertinentibus locis ac possessionibus, quæ petistis ut per nostri apostolici privilegii paginam confirmaremus. Unde nos precibus vestris inclinati, et a præsentis prima indictione in perpetuum, sæpeditum monasterium successorum tuorum abbatum ditione et potestate cum omnibus sibi pertinentibus confirmantes irrefragabili jure decernimus permanenda, id est, monasterium Sancti Silvestri quæ a Nonantula territorio Mutinensi. Quapropter auctoritate beati Petri apostoli, cui a Domino Deo nostro cælorum regni claves traditæ sunt, et potestas ligandi atque solvendi cælo terraque concessa est, promulgantes decernimus et firma stabilitatis censura statuimus ut ipsum venerabile monasterium cum omnibus locis, mansis, fundis, casis, casalibus, domibus atque familiis, servis originalibus, simulque rebus et possessionibus, nec non aquis molis, olivetis, vel quidquid in quibuscunque..... videtur vel potestate legaliter donatum vel largitum fuerit, aut quolibet modo juste evenerit, tenere et possidere sine qualibet controversia perpetuis temporibus valeatis. Et nulli unquam liceat regum.... episcoporum. vel actorum parvæ vel magnæ personæ in prædicto venerabili monasterio vel in eis quæ eidem venerabili monasterio pertinere videntur quocunque modo incumbere aut invasionem facere. accedere vel missarum solemnias celebrare, nisi ab abbate fuerit invitatus; quatenus hoc quod ad laudem et stabilitatem supradicti sancti monasterii statuimus.

firma stabilitate permaneat : interdicentes omnino episcopo in cujus parochia esse videtur supradictum monasterium constitutum ut nihil contra tenorem præsentis decreti pia postulatione indulti quidquam attentet, sed neque ullo modo baptismales ecclesias sibi vindicet. Et ego Henricus sacrosanctæ Romanæ Ecclesiæ scriniarius una cum Bartholomæo clerico Sancti Petri ad Vincula horum supradictorum exemplorum authentica privilegia, dominorum videlicet Adriani, Joannis atque Marini papæ, videns et perlegens, ut in eis continebatur, sic in suprascriptis continetur exemplis, et ea fideliter exemplavi, et signum feci. » Nulli ergo, etc., conscriptionis, etc., usque incursum.

Datum Laterani, Idibus Junii, pontificatus nostri anno sexto decimo.

LXII.

WARADIENSI ET NITRIENSI EPISCOPIS, ET ABBATI DE EGRIS CENADIENSIS DIOECESIS.

Ut dirimant controversiam super decimis.

(Laterani, vii Kal. Junii.)

Ex vestris accepimus litteris quod, cum causam, quæ inter venerabilem fratrem nostrum Vesprimiensem episcopum ex parte una, et dilectos filios Strigoniense capitulum ex altera, super quarundam decimis vinearum positarum juxta Strigonium vertitur, experientiæ vestræ sub certa forma duxerimus committendam, vos in ipso negotio propter quasdam exceptiones adversus eundem episcopum ex parte capituli propositas coram vobis, quas sub vestris sigillis ad nostrum transmisistis examen, et nos sub bulla nostra vobis remittimus interclusas, procedere distulistis. Volentes igitur ut finis litibus imponatur, vobis per apostolica scripta præcipiendo mandamus quatenus, non obstantibus exceptionibus supradictis, in causa ipsa juxta prioris mandati nostri tenorem ratione prævia procedatis, recipientes testes et alias probationes episcopi, quibus uti voluerit; cum per narrationem ejusdem episcopi et responsionem capituli asserentis bonæ memoriæ K. prædecessorem episcopi sæpedicti a quæstione quam super eisdem decimis coram bonæ memoriæ I. Strigoniensi archiepiscopo adversus idem capitulum moverat, cum decimas illas sui juris non esse recognosceret, humiliter destitisse, lis intelligi debeat contestata. Si quid autem prætextu decimarum ipsarum venerabilis frater noster Strigoniensis archiepiscopus contra ipsum episcopum proponere forte voluerit audiat, et auditis hinc inde propositis, causam, si de partium processerit voluntate, fine canonico terminetis. Alioquin, eam sufficienter instructam ad nostram audientiam remittatis, præfigentes partibus terminum competentem quo per se vel procuratores idoneos nostro se conspectui repræsentent justam, dante

(86) Vide infra epist. 158 et lib. I, epist. 277; et lib. IV, epist. 125.

(87) Abbati delegat judicem pont. max. qui litis contestationem super jure primatiæ, de quo supra lib.

A Domino, sententiam recepturæ. Vos denique, fratres episcopi et filii abbas, super vobis ipsis, etc.

Datum Laterani, vii Kalendas Junii, pontificatus nostri anno sexto decimo.

LXIII.

EPISCOPO LINGONENSI ET ABBATI MORIMUNDENSI LINGONENSIS DIOECESIS.

Canonica purgatio indicitur archiepiscopo Bisuntino.
(Laterani, iv Kal. Junii.)

(86) Auditis et intellectis quæ super inquisitione facta contra venerabilem fratrem nostrum archiepiscopum Bisuntinum fuere proposita coram nobis, quia per depositiones testium constitit evidenter ipsum clericos, cum eos promovebat ad ordines, fecisse promittere data fide quod eum per sedem apostolicam vel per alium super obtinendo beneficio non vexarent, ut puniatur in quo deliquit, eundem a collatione ordinum duximus suspendendum, et quandiu nobis placuerit volumus manere suspensum. Interim autem per aliquem de suffraganeis Ecclesiæ Bisuntinæ, cum necessitas postulaverit, clericis Bisuntinæ diocesis ordines conferri mandamus. Cæterum quoniam idem archiepiscopus super vitio Simonie ac lapsu carnis nec non venditione justitiæ dignoscitur infamatus, super iis ei purgationem cum tertia manu episcoporum suæ provinciæ vel etiam vicinarum et trium abbatum Bisuntinæ diocesis bonæ opinionis et vitæ, qui conversationem ejus cognoverint, indicentes, discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus quatenus ab eo infra tres menses præfixos a nobis hujusmodi recepta, ipsum super illis articulis boni testimonii publice nuntietis. Quod si forte in purgatione defecerit, ipsum a pastoralis regimine amoventes, faciatis Ecclesiæ Bisuntinæ de persona idonea provideri. Vos denique, frater episcopo et filii abbas, super vobis, etc.

Datum Laterani, iv Kalend. Junii, pontificatus nostri anno sexto decimo.

LXIV.

ABBATI SANCTI FLORENTII SALMURIENSIS (87).

De primatia Bituricensi.

(Laterani, vi Idus Junii.)

(88) Constitutus in præsentia nostra, venerabilis frater noster Burdegalensis archiepiscopus nobis humiliter supplicavit quatenus, cum venerabilis frater noster Bituricensis archiepiscopus in provincia sua jus primatiæ ad se asserat pertinere, super hoc causam inter eos committere dignaremur. Quocirca discretioni tuæ per apostolica scripta mandamus quatenus duobus viris providis et honestis, quorum unus a parte una, reliquus vero ab altera tibi præsentetur, assumptis, causam super hoc audias cum eisdem, et usque ad diffinitivæ sententiæ calculum procedens in ipsa, eandem ad nos remittas suffi-

xv, epist. 3 usque ad iudicii ferendi calculum audiat.

(88) Vide epist. seqq.

cienter instructam, præfixo partibus termino competenti quo per se vel procuratores idoneos nostro se conspectui repræsentent justam, auctore Domino, sententiam recepturæ. Tu denique, fili abbas, etc.

Datum Laterani, vi Idus Junii, pontificatus nostri anno decimo sexto.

LXV.

EPISCOPIS PER BURDEGALENSEM PROVINCIAM CONSTITUTIS.

De eadem re.

(Laterani, viii Idus Junii.)

(89) Cum olim venerabilis frater noster Bituricensis archiepiscopus auctoritate primatiæ quam in provincia vestra sibi asserit pertinere venerabilem fratrem nostrum Burdegalensem archiepiscopum a metropoliticiæ dignitatis officio suspendisset pro eo quod ad suum vocatus concilium accedere non curavit nec pro se aliquem responsalem idoneum destinare, ac super hujusmodi suspensionis sententia fuisset inter eundem Bituricensem et dilectum filium magistrum Amaneum procuratorem ipsius Burdegalensis archiepiscopi coram nobis diutius disputatum, tandem de fratrum nostrorum consilio sententiam ipsam ratam habuimus et usque ad satisfactionem idoneam præcepimus observari, hoc ad cautelam expresso, quod lis coram nobis, non de primatiæ, sed de sententia exstitit ventilata. Postmodum vero credentes ad satisfactionem sufficere competentem, pro prædicta sententia relaxanda, ut memoratus Burdegalensis archiepiscopus per seipsum aut alium virum idoneum ad præsentiam dicti Bituricensis accederet, relaxationem ejusdem sententiæ humiliter petiturus, et promissurus firmiter sub suarum, si necesse foret, testimonio litterarum quod ad ejus concilium vocatus accederet, facturus quod foret faciendum de jure, per litteras nostras ipsi Bituricensi dedisse meminimus in præceptis ut cum a Burdegalensi prædicto foret taliter requisitus, prædictam non differret sententiam relaxare; nullam pœnam inflicturus eidem, si forte dictam sententiam non servarat, antequam per nos declaratum fuisset an esset eadem observanda; venerabili fratri nostro Turonensi archiepiscopo et conjudicibus suis per scripta nostra mandantes ut, Bituricensi jam dicto in mandati nostri executione cessante, ipsi sæpeditam sententiam relaxarent absque præjudicio juris sui. Nuper autem idem Burdegalensis archiepiscopus ad nostram præsentiam accedens proposuit coram nobis quod de hujusmodi confirmatione sententiæ nihil unquam per litteras ipsius Bituricensis aut nuntium sibi fuerat intimatum. Propter quod ipsam petiit a nobis humiliter relaxari. Nos igitur volentes utrique paterna sollicitudine providere, sententiam relaxamus memoratam firmam promissionem recipientes a Burdegalensi prædicto quod vocatus accedet ad ipsius Bituricensis concilium, facturus quod de jure fuerit faciendum.

(89) Vide lib. xv, epist. 47, 130.

(90) Vide tom. II. Metrop. Salizburg. pag. 251, 232.

A Vos denique, fratres episcopi, super vobis ipsis, etc.

Datum Laterani, viii Idus Junii, pontificatus nostri anno sexto decimo.

LXVI.

ABBATI DE MELLIO PATAVIENSIS DIOECESIS ET PRÆPOSITO SANCTÆ CRUCIS AUGUSTENSIS.

De institutione episcopatus in insula Chiemensi.

(Laterani, xii Kal. Junii.)

(90) Oblata nobis ex parte venerabilis fratris nostri Salzeburgensis archiepiscopi petitio continebat quod infra fines parochiæ suæ in insula quæ Chiemense vocatur duo sunt monasteria constituta; quorum unum moniales inhabitant, aliud vero canonici regulares. Verum moniales abjecto pene penitus jugo modestiæ regularis, sine freno pudoris et verecundiæ obice evagantur per campos licentiæ dissolutæ, ac sic se motibus exposuere carnalibus quod locus in quo habitant dici potest lupanar potius quam oratorium ab effectu. Dictus autem archiepiscopus ad expurgandam tantam labem volens extendere manus suas, ut eadem moniales divisæ per alia religiosa cœnobio forte proficiant, quæ in suo collegio merito deficiunt et exemplo, mutuo contagio corruptelæ, proposuit quod ipsis per alia loca, in quibus religio florebat, collocatis, cathedram ibi pontificalem instituat, et bonis ipsius monasterii cum possessionibus quas ipse proponit sufficienter adjicere ad mensam futuri episcopi deputatis, illuc canonicos alterius monasterii transferat, cum ibi fuerit ecclesia cathedralis, facultatibus quas nunc possident ad eorum sustentationem integre conservatis. Causas autem hujus sui propositi allegabat, zelum religionis, quam in altero prædictorum monasteriorum asserebat penitus dissolutam, et utilitatis evidentiam, quæ in partibus illis hiemali maxime tempore impeditur. Cum enim ejus provincia sit longe lateque diffusa, frequenter iis quæ limam correctionis exposcunt visitationis et reformationis officium nequit impendere competenter, cum propter hiemalis asperitatis obstaculum et propter annonæ defectum locum ipsum multoties adire non possit et ibidem prout utilitas exigit immorari. Ne igitur locus prædictus visitationis officio et sacramentis ecclesiasticis per episcopum conferendis plus debito defraudetur, idem archiepiscopus supplicavit ut ejus proposito dignaremur favoris apostolici præsidium impertiri. Quia vero in talibus sine deliberatione provida procedere non debemus, discretionis vestræ per apostolica scripta mandamus quatenus inquiratis sollicitè veritatem de lapsu monasterii supradicti, et utrum ordo monialium ibi valeat reformari, et si moniales aliquas defensiones ostendunt, quantumque ad opus episcopalis mensæ bonis ejusdem monasterii de suis facultatibus velit adjicere archiepiscopus memoratus, et si canonici supradicti negotio isti suum imperiantur assensum, et si non, quam causam contradictionis allegent, qualem et quantam partem de

diœcesi sua conferre disponat ad episcopalem diœcesim faciendam, si expressus consensus capituli Salzbergensis cum voluntate archiepiscopi conveniat in hoc facto, et si etiam in electione futuri episcopi sibi velit archiepiscopus jus aliquod vindicare, privilegia quoque utriusque monasterii transcribi fideliter faciat, super iis et aliis circumstantiis quod inveneritis nobis prudenter et veraciter rescribentes, ut super hoc, prout expedire viderimus, procedamus. Tu denique, fili abbas, etc.

Datum Laterani, xii Kal. Julii, pontificatus nostri anno sexto decimo.

LXVII.

PRÆPOSITO ET FRATRIBUS MONTIS JOVIS (91).

Confirmatur eis domus Vallis Suisionis.

(Laterani, xii Kal. Julii.)

Ortam dudum inter vos ex parte una et abbatem et conventum Sancti Secani Lingonensis diœcesis super domo Vallis Suisionis ex altera quæstionem venerabili fratri nostro Senonensi archiepiscopo duximus committendam. Cum igitur idem causam remisisset ad nos sufficienter instructam, te, fili præposite, ac procuratore partis alterius propter hoc in nostra præsentia constitutis, eandem examinavimus diligenter; et tam actis coram dicto archiepiscopo quam iis quæ coram nobis fuere proposita plenius intellectis, de fratrum nostrorum consilio domum vobis sententialiter adjudicavimus supradictam. Nulli ergo, etc., diffinitionis, etc., usque incursum.

Datum Laterani, xii Kal. Julii, pontificatus nostri anno sexto decimo.

LXVIII.

PRÆPOSITO ET CAPITULO GURCENSIBUS.

Confirmat quamdam permutationem.

(Laterani, xv Kal. Julii.)

Cum a nobis petitur, etc., usque perducatur effectum. Eapropter, dilecti in Domino filii, etc., usque assensu, concambium inter vos ex parte una et bonæ memoriæ Romanum Gurcensem episcopum et nobilem virum Poponem de Waldethe ex altera super quondam castro et rebus aliis celebratum, prout continetur in authentico scripto ejusdem episcopi sigilli munimine roborato, cujus tenorem de verbo ad verbum præsentibus jussimus litteris annotari, auctoritate apostolica confirmamus et præsentis scripti patrocinio communimus. Tenor autem scripti prædicti talis existit: « In nomine sanctæ et individuæ Trinitatis. Amen. Ego Romanus sanctæ Gurcensis Ecclesiæ humilis episcopus, humanæ pia facta conditionis, dum incertis casibus rapiantur, ne cum obeuntibus pereant, scriptis digno annotantur. Unde omni ævo notum esse cupimus qualiter fratres nostri præfatæ Ecclesiæ canonici super Popone de Waldethe ministeriali Ecclesiæ obdamnosam violentiam quam ipsis in bonis eorum præfato castro adjacentibus, sicut et nobis in nostris intulit, flebilem querimoniam multoties nobis deferen-

(91) Vide lib. xv, epist. 105.

tes, aliquod pacis suffragium tibi disponi rogaverunt. Nos vero tanquam pastor ovium et qualiscunque dispensator, ab incurso tali obsecrando, increpando, arguendo, ipsum Poponem mitigavimus, donec tandem conscientia delicti sui compunctus, ipsum castrum cum bonis adjacentibus in aliquod placabile concambium se daturum eis asseruit. Hoc audito, fratres præfati tali consilio cum illo coram nobis sunt coadunati, ut quodcumque de commutatione utrorumlibet disponeremus, utraque pars consentiret. Hoc utrinque confirmato, prædictus Popo castrum cum decem novalibus nec non et incultis quibusdam infra hos terminos, via qua itur in Hylamibus, et ultra castrum usque in cacumen montis, ubi adjacet prædium Rodolphi de Albekke, deinde in vertice montis contra Tlatniz, et ex altera parte montis Zobodiu, qui infra terminos est usque in vallem, quoniam iis infeudatus erat ab Ecclesia, ut res gesta seriatim procederet, nobis primum resignavit, hac conditione, ut ea fratribus nostris traderemus, et executionem promissi eorum illi similiter exigeremus. Quod et factum est. Dederunt enim ei duos mansos apud Meterekke, duos in Grivinaralbe, duos in Urezenuelt, et septem marchas, quadraginta modios frumenti, centum urnas brazzii, undecim porcos, ducentos caseos. Præterea fratres prædicti conscientiam nostram de institutione pontificalis sedis commentes, rogaverunt ut justitiam quam a prima institutione in nemore Wispriach per hos terminos, a nemore Moderic usque in locum quo dividitur ipsum nemus a nemoribus Moteniz et Fuziris pertinentibus; obtinuerant, scilicet hanc, nullum custodem sine consensu eorum ibi fore instituendum, vel si consentirent, custodem quoque suum cum custode episcopi simul injungendum, et jus foresti æque illis dividendum, successoribus nostris in hac præsentis pagina notificarem, et tam ea quam prædicta impressione sigilli nostri certificarem. Hujus rei testes sunt Sanson, Doringus, fratres, Rodolphus de Dunvunsperch, Ernestus de Pilstam, Hermannus de Wolchenburch, Engelbertus et filii ejus Purcardus, primo Henricus, Engelseus, Nudungus, Eglolfus, Walterus, Walfridus et filius ejus, Engelbertus, Purcardus, Franco et filii ejus, Marchwardus, Walchinus Firtel et frater ejus, Rainhalin, Pertholdus, Sevus, Siboto de Sininge, et alii quamplures. » Nulli ergo, etc., confirmationis, etc., usque incursum.

Datum Laterani, xv Kal. Julii, pontificatus nostri anno sexto decimo.

LXIX.

CONRADO EPISCOPO QUONDAM HALVERSTADENSI ET AB-
BATI DE SICHEM, ET PRÆPOSITO DE HILDEBURGERODEN
HALVERSTADENSIS DIOECESIS.

De concessione præbendæ.

(Laterani, ii Idus Junii.)

Accedens olim ad præsentiam nostram, dilectus filius Brun Fridesleriensis canonicus nobis humili-

ter intimavit quodcum in Ecclesia Fridesleriensi præbendam quam auctoritate apostolicæ sedis fuerat assecutus per octo annos et amplius pacifice possedisset, venerabilis frater noster Maguntinensis archiepiscopus, apostolicæ sedis legatus, ad instantiam R. presbyteri causam quæ super dicta præbenda inter eos fuerat auctoritate apostolica judiciali calculo terminata G. præposito et A. scholastico Frideslariensibus delegavit; a quibus, tum quia ipsos habebat certa ratione suspectos, tum quia causa, ut dictum est, auctoritate apostolicæ sedis fuerat terminata, nostram duxit audientiam appellandum. Sed iidem iudices, ipsius exceptionibus et appellatione contemptis, dictum R. in præbendam ipsam intrudere præsumpserunt. Unde nos ad supplicationem canonici memorati præfati archiepiscopo dedimus in mandatis ut prædicta corrigeret per seipsum; nihilominus abbati de Valle Sancti Georgii et suis conjudicibus per scripta nostra mandantes ut ipso in mandati nostri executione cessante, ipsi, amoto a dicta præbenda quolibet illicito detentore, præfatum Brun facerent ejusdem pacifica possessione gaudere. Verum sicut idem in nostra proposuit præsentia constitutus, dictus archiepiscopus non solum prædicta juxta mandatum nostrum corrigere non curavit; quinimo, cum dictus R. carnis debitum exsolvisset, idem archiepiscopus Ecclesiæ præfatæ capitulo suis dedit litteris in mandatis ut Henricum clericum suum ad præbendam reciperent sæpeditam. Propter quod jam dictus canonicus coactus est rursus ad nostram præsentiam laborare. Nos igitur laboribus compatientes ejusdem, irritum prorsus decernimus et inane si quid de præbenda ipsa in præjudicium suum exstitit post mandatum hujusmodi attentatum, per apostolica vobis scripta præcipiendo mandantes quatenus eundem B. faciatis auctoritate nostra præbendam ipsam pacifice possidere, fructus quoque medio tempore perceptos ex ipsa ei, sicut justum fuerit, per censuram ecclesiasticam restitui faciatis; contradictores, si qui fuerint, per censuram eandem sublato appellationis obstaculo compescentes. Quod si non omnes iis exsequendis potueritis interesse, duo vestrum ea nihilominus exsequantur.

Datum Laterani, II Idus Junii, pontificatus nostri anno sexto decimo.

LXX.

ABBATI DE FIGUAVIA MERSBURGENSIS DIOECESIS, ET PRÆPOSITO MAGDEBURGENSI.

Adversus episcopum Hildeshemensem.

(Laterani, VI Idus Junii.)

Si utile ac sincerum membrum Ecclesiæ... dictus Hildesemensis episcopus exstitisset, et voluisset prudenter advertere quod præcisus ab arbore ramus beneficium radicis amittit, non solum in devium excommunicati et reprobi non declinasset Ottonis, sed adhuc in unitate ac devotione fideliter Ecclesiæ

(92) Vide lib. XIV, epist. 126.

A Romanæ persisteret, quæ, disponente Domino, mater est omnium fidelium et magistra. Verum cum adversus eandem calcaneum præsumptuosus erexerit, non intelligens quod bestia, si montem tetigerit, lapidabitur, et durum est contra stimulum calcitrare, nec se magistrum per opera exhibet, nec discipulum recognoscit. Et quidem si vitium ingratitude in eo beneficiorum nostrorum non abolivisset memoriam, licet timorem amiserit, forte reverentiam conservasset. Sed utrumque, sicut perpendimus, amisisse dignoscitur, cum nec timoris indicia nec alicujus devotionis scintilla remansisse videatur in ipso. Pro sua enim rebellione ac inobedientia, sicut accepimus, primo suspensus, ac deinde vinculo excommunicationis astrictus, contra nobiles viros Lanteravium Thuringiæ et Albertum comitem de Hevesten devotos et fideles Ecclesiæ per suos cum exercitu, ac si hoc deceret episcopum, insurrexit, et non sine ridiculo, qui de pastoribus habebatur, lupum inducebat in oves quas Petri concludebat ovile, dum eo impugnante per suos, pro excommunicato prædicto, terras nobilium præfatorum, multi fuerint interempti pro Ecclesiæ libertate, quam ancillare assistendo (92) tyranno talis episcopus nitebatur. Et quasi hæc non suffecissent ad injuriam et offensam, non sine contemptu sedis apostolicæ ad curiam Ottonis accessit, in judiciis et aliis episcopus excommunicato communicans quem laicorum pars potior evitabat. Ut autem Romanam Ecclesiam factus hostis agnoscat, quam sprevit qui videbatur amicus, et culpam in pœnis intelligat, qui beneficia non agnovit, cum etiam tanto tempore non sine gratia expectatus, pro tantis excessibus nec unum curaverit nuntium ad sedem apostolicam destinare, discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus quatenus, inquisita plenius veritate, si vobis constiterit de præmissis aut aliis quæ ad ejus amotionem sufficiant, auctoritate nostra ipsum a regimine Hildesemensis Ecclesiæ perpetuo amoventes, faciatis eidem Ecclesiæ de persona idonea et Ecclesiæ Romanæ plene devota, sublato cujuslibet contradictionis et appellationis obstaculo, per electionem canonicam provideri, contradictores per censuram ecclesiasticam appellatione postposita compescentes. Tu denique, fili abbas, super teipso, etc.

Datum Laterani VI, Idus Junii, pontificatus nostri anno sexto decimo.

LXXI.

EISDEM.

Adversus episcopum Halberstatensem.

(Laterani, VII Idus Junii.)

Si utile ac sincerum membrum Ecclesiæ... dictus Halberstatensis episcopus exstitisset, etc., ut supra in eundem modum, usque scintilla remansisse videatur in ipso. Pro sua enim inobedientia et rebellione, sicut accepimus, primo suspensus, ac deinde vin-

culo excommunicationis astrictus, publice divina A
 præsumpsit officia celebrare, oleum sacrum et chrisma
 conficiens, aliaque sacramenta Ecclesiae temerarius
 administrans. Et quasi hæc non suffecissent ad injuriam
 et offensam, non sine contemptu sedis apostolicæ ad
 curiam Ottonis accessit, in judiciis et aliis episcopus
 excommunicato communicans quem laicorum pars potior
 evitabat. Cum eodem etiam Ottone contra nobilem virum
 Iantgravium Thuringiæ, devotum et fidelem Ecclesiae,
 intrepidus cum exercitu, ac si hoc deceret episcopum,
 insurrexit, et non sine ridiculo, qui de pastoribus
 habebatur, lupum inducebat in oves quas Petri concludere
 ovile, dum eo impugnante cum excommunicato
 prædicto castrum quod Wreen vocatur et terram
 nobilis memorati, multi fuerint interempti pro Ec-
 clesiae libertate, quam ancillare assistendo tyranno
 talis episcopus nitebatur. Ut autem Romanam Eccle-
 siam factus hostis agnoscat, etc., *ut supra usque in
 finem.*

Datum Laterani, vi Idus Junii, pontificatus nostri
 anno sexto decimo.

LXXII.

PRÆPOSITO ET CAPITULO BRIVATENSIBUS.

Decidit litem quam ipsi habebant cum episcopo Claramontensi.

(Laterani, xiii Kal. Julii.)

(93) Cum olim causam quæ inter vos ex parte
 una et venerabilem fratrem nostrum Claramontensem
 episcopum ex altera super ecclesiis villæ Brivatensis
 et Sancti Ferreoli et Sancti Germani et de Bajassa
 et de Brassac et de Paulac et de Bellomonte, quas
 idem ad se diocæsana lege spectare dicebat, et vos
 eas legitime præscripsisse, Casæ-Dei, Belleacque,
 ac Novemfontium abbatibus sub certa forma
 duxerimus committendam, iudices ipsi, receptis
 testibus et attestacionibus publicatis, causam ipsam
 sufficienter instructam ad nostram audientiam remiserunt.
 Nos igitur, auditis et intellectis quæ a vestris et
 partis alterius procuratoribus fuere proposita coram
 nobis, quia super ecclesiis villæ Brivatensis et Sancti
 Ferreoli et de præscriptione legitima docuistis, vos
 quoad illas ab impetitione ipsius duximus sententialiter
 absolvendos, eidem episcopo super illis perpetuum
 silentium imponentes. In ecclesiis autem Sancti Germani,
 de Bajassa, de Brassac, et de Paulac, et de Bellomonte,
 quia in probatione præscriptionis canonicæ defecistis,
 cum intentio partis alterius sit eo ipso de communi
 jure fundata quod eadem Ecclesie infra limites
 Claramontensis diocæsionis concluduntur, super illis
 jus episcopale ad iudicavimus episcopo memorato, vobis
 in eis, quoad jus episcopale, perpetuum silentium
 imponentes. Nulli ergo, etc., diffinitionis, etc.,
usque incursum.

Datum Laterani, xiii Kal. Julii, pontificatus nostri
 anno sexto decimo.

(93) Vide lib. II, epist. 225, 228.

LXXIII.

PRÆPOSITO ET CAPITULO ECCLESIE SANCTI JULIANI
 BRIVATENSIS TAM PRÆSENTIBUS QUAM FUTURIS IN
 PERPETUUM.

De confirmatione privilegiorum.

(Laterani, Kal. Julii.)

Etsi debito pastoralis officii pro universarum Ec-
 clesiarum statu satagere compellamur, illis tamen
 quæ apostolicæ sedi specialius adhærere noscuntur
 studiosius nos convenit providere. Eapropter, dilecti
 in Domino filii, vestris justis postulationibus benigne
 duximus annuendum, et præfatam ecclesiam Sancti
 Juliani, quæ ad apostolicam sedem nullo mediante
 noscitur pertinere, ad exemplar felicis recordationis
 Calisti papæ prædecessoris nostri sub beati
 Petri et nostra protectione suscipimus et præsentis
 scripti privilegio communimus, statuantes ut quas-
 cunque possessiones, etc., *usque* duximus exprimen-
 da vocabulis: Ecclesias villæ Brivatensis et
 Sancti Ferreoli cum parochiis suis, super quibus
 vos ab omni impetitione diocæsani episcopi senten-
 tialiter iudicavimus absolutos (94), abbatiam Sancti
 Germani de Hebron, abbatiam Sancti Marcellini de
 Cantogila, abbatiam Sanctæ Mariæ de Pebrac,
 abbatiam Sancti Juliani Turonensis, ecclesiam de
 Brassac, ecclesiam de Valle cum decima, ecclesiam
 de Solmiac cum decima, ecclesiam de Spelenco
 cum decima, villam Tarazas, ecclesiam de Faveroles
 cum decima, ecclesiam de Soletto cum decima,
 ecclesiam de Cultus cum decima, ecclesiam de
 Bellomonte cum decima, ecclesiam de Fontibus.
 Porro ecclesie ac prædia quæ per præpositorum aut
 aliarum ecclesiasticarum personarum temeritatem
 vel per laicorum violentiam sunt distracta, ad jus
 et proprietatem ipsius ecclesie revocentur, et sine
 contradictione alicujus personæ illibata in posterum
 conserventur. Statuimus etiam ut nullus infra
 terminos parochiarum vestrarum domum religiosam
 vel capellam aut oratorium sine assensu vestro
 ædificare præsumat, salvis privilegiis pontificum
 Romanorum. Sane ut eadem ecclesia libera semper
 et quieta permaneat, omnem prorsus episcopum
 aliquam in ea ditionem habere, præter Romanum
 pontificem, prohibemus chrisma quoque, oleum
 sanctum, consecrationes altarium vel ecclesiarum,
 ordinationes clericorum qui ad sacros fuerint ordines
 promovendi, a quocumque malueritis catholico
 suscipietis episcopo; si quidem gratiam et communionem
 apostolicæ sedis habuerit, et ea gratis et sine
 pravitate voluerit exhibere. Obeunte vero te nunc
 ejusdem loci præposito, etc., *usque* secundum Deum
 duxerint eligendum. Ad indicium autem juris et
 proprietatis Romanæ Ecclesie et libertatis vestræ
 aureum unum nobis et successoribus nostris annis
 singulis persolvatis. Decernimus ergo, etc.,
usque usibus omnimodis profutura, salva
 sedis apostolicæ auctoritate. Si qua igitur,
 etc., *usque* districtè subiaceat ultioni. Cunctis au-

(94) Vide epist. 72.

tem, etc. usque, pacis inveniant. Amen. Amen. Amen. A

Datum Laterani per manum Raynaldi acolythi et capellani domini Innocentii III papæ, Kal. Julii, indictione prima, Incarnationis Dominicæ anno 1215, pontificatus vero ejusdem domini Innocentii anno sexto decimo.

LXXIV.

ST. MAGISTRO SCHOLARUM BRIVATENSI.

Dispensat super defectu natalium.

(Laterani, Kal. Julii.)

Divina Providentia sacrosanctam Romanam Ecclesiam omnium fidelium caput constituens et magistram, potestatis plenitudinem penes eam voluit residere; ut quæ pro puniendis seu cohibendis excessibus humana solertia statuenda providit, ejus auctoritas, nunc pensatis rerum B circumstantiis et meritis personarum, severe faceret observari, nunc severitati detrahens, dispensando rigorem mansuetudine temperaret. Cum igitur ad sacros ordines desideres promoveri, ac in iniquitatibus cum propheta conceptus nobis humiliter duxeris exponendum quomodo in peccatis te peperit mater tua, contra impedimentum casualis originis apostolicæ benignitatis remedium implorando, nos attendentes quod per litteraturam tuam et vitam ac conversationem honestam, super quibus laudabile tibi testimonium perhibetur, redimis hunc defectum, de misericordia, quæ superexaltat iudicio, auctoritate tibi præsentium indulgemus ut, dummodo impedimentum aliud canonicum non ob- C sistat, quod natus de legitimo matrimonio non fuisti tibi non officiat quo minus ad sacros ordines valeas promoveri et ecclesiastica beneficia canonicè obtinere ac etiam ad ecclesiasticas dignitates assumi; ita tamen quod si te ad honorem vocari contigerit præsulatus, illum nequaquam recipias absque sedis apostolicæ licentia speciali. Nulli ergo, etc., concessionis, etc., usque incursum.

Datum Laterani, Kal. Julii, pontificatus nostri anno sexto decimo.

LXXV.

ARCHIEPISCOPO ET CAPITULO COMPOSTELLANIS.

De collatione præbendæ.

(Datum, ut supra.)

Felicis recordationis Joanne Sanctæ Mariæ in Cosmedin diacono cardinale, S. R. E. cancellario, D de medio Domino vocante sublato, præbendam quam idem habebat in ecclesia Compostellana dilecto filio Normano nato nobilis viri G. de Gualera consanguinei nostri duximus concedendam, credentes quod per ipsum et suos multa vobis et ecclesiæ vestræ poterunt commoda provenire. Ideoque universitati vestræ per apostolica scripta mandamus atque præcipimus quatenus dictum Normanum de cætero vestrum concanonicum habeatis, et tu, frater archie- episcopo, fructus ejusdem præbendæ ad opus ipsius colligi facias et servari.

Datum ut supra.

(95) Vide lib. xv, epist. 254, et Matth. Paris, ad an. 1215.

In eundem modum priori et conventui Sancti Pancratii de Leges pro Tholomeo consanguineo nostro, super vicaria quam idem cancellarius in eorum ecclesia de Coningebure ad præsentationem nostram fuerat assecutus, sicut in litteris bonæ memoriæ Eboracensis archiepiscopi continetur, usque provenire. Ideoque universitati vestræ per apostolica scripta mandamus atque præcipimus quatenus quod a nobis factum est in hac parte ratum habeatis et firmum, et tu, fili prior, fructus ejusdem vicariæ ad opus ipsius colligi facias et servari.

Datum Laterani, xviii Kal. Julii, pontificatus nostri anno decimo sexto.

LXXVI.

LITTERÆ REGIS ANGLIÆ.

Approbat conditiones absolutiois.

(Doveræ, xiii die Maii.)

(95) Joannes Dei gratia rex Angliæ, dominus Hi- berniæ, dux Northmanniæ et Aquitaniæ, comes Andegavensis, omnibus præsentibus litteras inspecturis salutem. Per has patentes litteras sigillo nostro munitas volumus esse notum quod nobis præsentibus et mandantibus ii quatuor nostri barones, scilicet Walterus comes Sarisberie frater noster, Reginaldus comes Bononiensis, Willelmus comes Warennæ, Willelmus comes de Ferraria, juraverunt in animam nostram quod nos subscriptam pacis formam bona fide curabimus per omnia observare. In primis itaque solemniter et absolute jurabimus stare mandatis domini papæ coram ejus legato vel delegato super omnibus pro quibus excommunicati sumus ab ipso, et veram pacem ac plenam securitatem præstabimus venerabilibus viris Stephano Cantuariensi archiepiscopo, Willelmo Londoniensi, Eustachio Eliensi, Ægidio Herefordensi, Jocelino Bathoniensi et Huberto Lincolnensi episcopis, priori quoque ac monachis Cantuariensibus, et Roberto filio Walteri, ac Eustachio de Vesci, nec non et cæteris clericis ac laicis hoc negotium contingentibus, præstando simul coram eodem legato vel delegato publice juramentum quod ipsos cum suis nec lædemus nec lædi faciemus vel permittemus in personis vel rebus, eis- que dimittemus omnem indignationem, et in gratiam nostram recipiemus eosdem ac tenebimus bona fide, quodque præfatos archiepiscopum et episcopos non impediemus nec faciemus aut permittemus aliquatenus impediri quo minus ipsi libere suum exsequantur officium et plena suæ jurisdictionis auctoritate, prout debent, utantur; et super iis tam domino papæ quam ipsi archiepiscopo et singulis episcopis nostras patentes litteras exhibebimus, facientes ab episcopis et comitibus ac baronibus nostris, quot et quos præfati archiepiscopus et episcopi postulaverint, juramenta et eorum patentes litteras exhiberi quod ipsi bona fide studebunt ut hæc pax et securitas firmiter observetur. Et si forte (quod Deus aver-

tat), per nos ipsos vel alios contravenerimus, ipse pro Ecclesia contra violatores securitatis et pacis mandatis apostolicis inhærebunt, nosque perpetuo vacantium ecclesiarum custodiam amittamus.

Quod si forte nequiverimus eos ad hanc ultimam juramenti partem inducere, videlicet quod si per nos ipsos vel alios contravenerimus, ipsi pro Ecclesia contra violatores securitatis et pacis mandatis apostolicis inhærebunt, nos propter hoc domino papæ ac Ecclesiæ Romanæ per nostras patentes litteras obligavimus omne jus patronatus quod habemus in ecclesiis Anglicanis. Et omnes litteras quæ pro securitate prædictorum sunt exhibendæ præfatis archiepiscopo et episcopis ante suum ingressum in Angliam transmittemus. Si vero nobis placuerit, sæpessati archiepiscopus et episcopi præstabunt, salvo honore Dei et Ecclesiæ, juratoriam et litteratoriam cautionem quod ipsi nec per se nec per alios contra personam vel coronam nostram aliquid attentabunt, nobis prædictam eis securitatem et pacem servantibus illibatam. De ablatis autem plenam restitutionem et de damnis recompensationem sufficientem omnibus impendemus, tam clericis omnibus quam etiam laicis universis ad hoc negotium pertinentibus, non solum rerum, sed etiam libertatum, et restitutas conservabimus libertates, archiepiscopo quidem et episcopo Lincolnensi a tempore suæ confirmationis (96), aliis autem a tempore discordiæ inchoatæ. Nec obstat aliqua pactio vel promissio seu concessio quo minus et damna recompensentur et resituantur ablata tam vivorum quam etiam defunctorum. Nec de iis aliquid retinebimus prætextu servitii quod debuerit nobis impendi, sed postea debita nobis pro servitio recompensatio tribuetur. Statimque omnes quos detinemus clericos faciemus absolute dimitti ac restitui propriæ libertati, et etiam laicos qui occasione hujus negotii detinentur. Incontinenti quoque post adventum illius qui nos debet absolvere faciemus de parte restitutionis ablatorum octo millia librarum legalium sterlingorum pro persolvendis debitis et faciendis expensis nuntiis prædictorum archiepiscopi et episcoporum ac monachorum Cantuariensium assignari, sine impedimento quolibet per potestatem nostram ad eos libere deferenda, ut expediti revertantur in Angliam honorifice revocati, videlicet Stephano Cantuariensi archiepiscopo duo millia et quingentas libras, Wilhelmo Londoniensi septingentas et quinquaginta libras, Eustachio Elensi mille et quingentas libras, Ægidio Herefordensi septingentas et quinquaginta libras, Jocelino Bathoniensi septingentas et quin-

A quaginta libras, Huberto Lincolnensi septingentas et quinquaginta libras, priori et monachis Cantuariensibus mille libras. Sed protinus absque mora postquam pacem istam duxerimus acceptandam resignari faciemus archiepiscopo et episcopis et clericis ac ecclesiis universis in manibus nuntiorum vel procuratorum ipsorum omnia immobilia cum administratione libera eorundem et in pace dimitti. Interdictum vero vulgariter utlagatio nuncupatum, quod proponi fecimus contra personas ecclesiasticas, publice revocabimus, protestando per nostras patentes litteras archiepiscopo tribuendas id ad nos de personis ecclesiasticis nullatenus pertinere, quodque illud de cætero contra personas ecclesiasticas nullatenus faciemus proponi. Revocantes præterea utlagationem laicorum ad hoc negotium pertinentium, et remittentes hominia quæ post interdictum recipimus ab ecclesiarum hominibus præter regni consuetudinem et ecclesiasticam libertatem. Si vero super damnis vel ablatis aut eorum quantitate vel aestimatione quæstio fuerit de facto suborta, per legatum vel delegatum domini papæ receptis probationibus publice terminetur. Et his omnibus rite peractis, relaxabitur sententia interdicti. Super cæteris autem capitulis si quæ fuerint dubitationes subortæ, de quibus merito valeat dubitari, nisi per legatum vel delegatum domini papæ de partium fuerint voluntate sopitæ, ad ipsius referantur arbitrium, ut super iis quod ipse decreverit observetur. Teste me ipso, apud Doveram 15 die Maii, anno regni nostri quarto decimo.

LXXVII.

LITTERÆ REGIS ANGLIÆ.

Super eodem.

(Doveræ, 15 die Maii.)

(97) Joannes, Dei gratia rex Angliæ, dominus Hiberniæ, dux Northmanniæ (98) et Aquitaniæ, comes Andegaviæ, omnibus Christi fidelibus præsentem chartam inspecturis salutem. Universitati vestræ per hanc chartam nostram sigillo nostro munitam volumus esse notum; quia, cum Deum et matrem nostram sanctam Ecclesiam offenderimus in multis, et proinde divina misericordia plurimum indigere noscamur, nec quid digne offerre possimus pro satisfactione Deo et Ecclesiæ debita facienda nisi nos ipsos habeamus et regna nostra, volentes nos ipsos humiliare pro illo qui se pro nobis humiliavit usque ad mortem, gratia sancti Spiritus inspirante, non vi inducti, nec timore coacti, sed nostra bona spontanea voluntate, ac communi consilio baronum nostrorum, offerimus et libere concedimus (99) Deo et sanctis aposto-

renuntiarunt. V. C. ms. Sancti Victoris Parisiensis De gestis Philippi Pulchri Polyd. Virgil. lib. xxiii, anno Domini 1451. et 52.

(99) *Concedimus*, Nauclerus generat. 40 anno 1214, obtulit et concessit cum omni suo jure proque dictis regnis Innocentio tertio homagium fecit, cujus ἀντιομιαν vide cum Polyd. Virgil. in Joanne anno Domini 1212, super hujusmodi deditioe.

(96) Apud Paris. consecrationis.

(97) Vide infra epist. 131, 132, et Matth. Paris. ad an. 1215.

(98) *Northmanniæ*, regionum istarum nomine, reges majoris Britannicæ vassalli et homines ligii regis Christianissimi, fuere, quas Philippus secundus Henrico III restituit, sed postea feudum regno accrevit cum homagio, et fidelitati (cui astringebantur)

lis ejus Petro et Paulo et sanctæ Romanæ Ecclesie matri nostræ ac domino nostro papæ Innocentio ejusque catholicis successoribus totum regnum Angliæ et totum regnum Hiberniæ cum omni jure et pertinentiis suis pro remissione peccatorum nostrorum et totius generis nostri, tam pro vivis quam defunctis. Et amodo illa a Deo et Ecclesia Romana tanquam feodatus recipientes et tenentes, in præsentia prudentis viri Pandulphi domini papæ subdiaconi et familiaris fidelitatem exinde prædicto domino nostro papæ Innocentio ejusque catholicis successoribus et Ecclesie Romanæ secundum subscriptam formam facimus et juramus; et homagium ligium (100) in præsentia domini papæ, si coram eo esse poterimus, eidem faciemus; successores et hæredes nostros de uxore nostra in perpetuum obligantes ut simili modo summo pontifici, qui pro tempore fuerit, et Ecclesie Romanæ sine contradictione debeant fidelitatem præstare et homagium recognoscere. Ad indicium autem hujus nostræ perpetuæ oblationis et concessionis volumus et stabilimus ut de propriis et specialibus redditibus prædictorum regnorum nostrorum pro omni servitio et consuetudine quod pro ipsis facere deberemus, salvo per omnia denario beati Petri (101), Ecclesia Romana mille marcas (102) sterlingorum (103) percipiat annuatim, scilicet in festo sancti Michaelis quingentas marcas, et in Pascha quingentas marcas, septingentas scilicet pro regno Angliæ, et trecentas pro regno Hiberniæ, salvis nobis et hæredibus nostris justitiis, libertatibus et regalibus nostris. Quæ omnia, sicut supra dicta sunt, rata esse volentes perpetuo atque firma, obligamus nos et successores nostros contra non venire. Et si nos vel aliquis

A successorum nostrorum hoc attentare præsumpserit, quicumque fuerit ille, nisi rite communitus resipuerit, cadat a jure regni, et hæc charta oblationis et concessionis nostræ semper firma permaneat.

Ego Joannes Dei gratia rex Angliæ et dominus Hiberniæ ab hac hora inantea fidelis ero Deo et beato Petro et Ecclesie Romanæ ac domino meo papæ Innocentio ejusque successoribus catholice intransibus. Non ero in facto, dicto, consensu, vel consilio ut vitam perdant vel membra, vel mala captione capiantur. Eorum damnum, si scivero, impediam, et remanere faciam, si potero. Alioquin eis quam citius potero intimabo, vel tali personæ dicam quam eis credam pro certo dicturam. Consilium quod mihi crediderint per se vel per nuntios seu litteras suas secretum tenebo, et ad eorum damnum nulli pandam me sciente. Patrimonium beati Petri, et specialiter regnum Angliæ et regnum Hiberniæ, adjutor ero ad tenendum et defendendum contra omnes homines pro posse meo. Sic Deus me adjuvet et hæc sancta Dei Evangelia (104). Teste me ipso, apud domum militiæ templi (105) juxta Doreram (106) coram domino Henrico archiepiscopo Dublinensi (107), domino Joanne episcopo Norwicensi (108), Galfrido filio Petri comitis Essex, justitiario nostro (109), Willelmo comite Saresberiensis fratre nostro (110), W. Marescallo comite Pembroc., R. comite Bonon., W. comite Warenæ, G. comite Wintoniensi, W. comite Arundell., W. comite de Ferrariis, W. Broubert, Petro filio Heiberti, Warino filio Geroldi, 15 die Maii, anno regni nostri xiv.

(100) *Homagium ligium* eadem ratione fidelitatis ligiæ sacramento soli regi astringimur quamvis quidam prælatorum et procerum, homines ligios ex privilegio habere profiteantur. Colombetus Colo. Celtic. 3, et sic dicti domini abbates habent jura regalia seu ducalia, præsertim in Bressia seu Foro Segusianorum, cujus limitem Henricus Magnus I. Non. Julii 1601, una cum regionibus vicinis supremæ senatus jurisdictioni adjecit. Quæ controversia nuperrime agitata fuit dum litis ordinem reverendi Joannis de Cussigni abbatis Ambroniensis adversus Claudiam semelat collegis nostris (quos veræ et non fucatæ philosophiæ antistites purpuratos nullo adulationis lenocinio ductus dixerim), ex officii debito recitarem.

(101) *Denario* B. Petri propter visitationem B. Petri denariorum collecta in c. *Ea quæ* De censibus, ubi, glossa in hæc verba: Præstatio quædam est quam solvunt Angli Romanæ Ecclesie. Jo. Major lib. iv. Hist. Scot. c. 3, atque tunc omnium primo Petrini, hoc est denarii sancto Petro dati, hisce regnis impositi sunt, et Baleus Cent. I Hist. Brit., c. 97, vectigal (denarios Petri vocant) ex singulis regni domibus primus persolvit et c. v, concil. Lateran. sub Alexandro III. Quod in collectione denariorum B. Petri Ecclesie vel personæ gravari non debent.

(102) *Mille marcas*. Naue. eadem gener. illud adjiciens ut pro omni servitio dictorum regnorum centum auri marcas solverent.

(103) *Sterlingorum*, sterlingus nummus argenteus,

apud Anglos pendere unius uncie argenti Polyd. Virg., lib. xvi; sed hallucinatur dum hujusmodi monete, usum imperio Henrici III ascribit. Siquidem Joannes Henrici pater mille marcas sterlingorum in hac charta oblationis prestare proficitur. Ex quibus patet censum B. Petri Angliæ nummo publico argenteo, non privato pensum fuisse, ut vult Cujacius ad c. *Auditis*, De præscript.

(104) *Evangelia*, paginam hujus concessionis descriptam habes apud Bzovium tomo I, anno Domini 1212, § 4 quam ex Regestorum Innocentii archetypo desumptam edidit eadem forma et contextu quibus epistolam hanc conceptam describi curavimus priusquam ejusdem Annales legeremus.

(105) *Templi*, a quo Templarii, quorum ordo institutus Gelasii papæ II temporibus, et in desuetudinem abiit sub pontificatu Clementis papæ V ad an 1517, horum sit mentio in c. *Deputasti*, De judic., quibus successere partim equites Rhodii (hodie Melitenses) quos Joanitas sive Hospitalarios vocat item Pantaleon lib. iii, De ord. milit. Joannit. partim milites Jesu Christi in Lusitania.

(106) Etiam hodierna die nomen retinet.

(107) *Dublinensi* altero metropolitaram in regno Hiberniæ.

(108) Suffraganeo archiepiscopi Cantuariensis.

(109) *Justitiario* cujus munus publicum describit Pol. Virgil. lib. iv, in Guillelmo.

(110) Naturali, erat enim filius ex concubina Henrici II. Idem Virg., lib. xiii.

LXXVIII.

LITTERÆ REGIS ANGLIÆ AD DOMINUM PAPAM.

Super eodem.

(Well., 15 die Maii.)

(111) Sanctissimo Patri et domino suo Innocentio Dei gratia summo pontifici suus devotus et fidelis Joannes eodem gratia rex Angliæ, dominus Hiberniæ, dux Northmanniæ et Aquitaniæ, et comes Andegaviæ, salutem et tam debitum quam devotum obsequium. Sanctæ paternitati vestræ significamus quod cum magister Pandulphus nuntius et familiaris vester formam pacis nobis transmissam ostendisset, nos ob reverentiam sanctæ Romanæ Ecclesiæ illam admisimus sine aliqua diminutione pro voluntate vestra observandam. Cæterum inspirante gratia sancti Spiritus ad perpetuam Ecclesiæ pacem et exaltationem regna nostra, scilicet Angliæ et Hiberniæ, de vobis et successoribus vestris et sancta Romana Ecclesia tenenda suscepimus, annuatim vobis et successoribus vestris mille marcas reddendo, sicut ex transcripto chartæ nostræ, quam inde fecimus, perpendere poteritis. Rogamus ergo sanctam paternitatem vestram quatenus de cætero nos in gratiam vestram recipere dignemini et misericorditer nobiscum agere velitis de onere nobis imposito, quod gratanter suscepimus. Teste me ipso, apud templum de Well. 15 die Maii.

LXXIX.

ILLESTRI REGI ANGLIÆ.

Respondet epistolæ superiori.

(Laterani, 11 Non. Julii.)

(112) Ei qui de malis novit eligere bona gratiarum referimus actiones quod tibi misericorditer inspiravit ut idonee satisfaceres de damnis et injuriis Ecclesiæ irrogatis; cum non solum formam satisfactionis receperis multimoda deliberatione provisam, verum etiam personam et terram tuam apostolicæ subdideris ditioni, conferendo in perpetuum jure domini sacrosanctæ Romanæ Ecclesiæ regna tua per ipsam et ab ipsa tenenda sub annuo censu septingentarum marcarum de Anglia et de Hibernia trecentarum sicut in instrumento tuo legitime inde confecto, plenius et expressius continetur. Quis enim te docuit, quis induxit nisi Spiritus ille divinus, qui ubi vult, spirat, et nescis unde veniat aut quo vadat, dividens dona singulis prout vult, ut tam discrete, tam pie simul in unum et tibi consuleres et Ecclesiæ provideres? Ecce sublimius et solidius nunc obtines ipsa regna quam hactenus obtinueris, cum jam sacerdotale signum et sacerdotium sit regale; sicut in epistola Petrus et Moyses in lege testantur. Eia igitur, magnifice princeps, comple promissa et concessa confirma, ut omnipotens Deus tuum semper et rectum compleat desiderium et propositum confirmet honestum, sicque te faciat per temporalia bona transire ut non amittas sed acquiras æterna (113). Nos ergo juxta tuæ

A petitionis instantiam legatum ad te de nostro latere destinamus, quasi angelum salutis et pacis, venerabilem fratrem nostrum Tusculanum episcopum, virum Deo gratum, et acceptum hominibus, quem inter fratres nostros merito suæ religionis et honestatis speciali diligimus charitate, ut in missi persona mittentis cognoscas affectum. Ipsum igitur, quem ad tuum commodum et honorem, quantum cum Deo potuit, promptum cognovimus et attentum, benigne recipias et honeste pertractes, ejus monitis et consiliis acquiescens quæ si fuerint reverenter admissa, procul dubio tibi proficient et temporaliter ad quietem et æternaliter ad salutem. Speramus autem in eo qui non vult mortem peccatoris, sed ut convertatur et vivat, quod sicut misericorditer ac mirabiliter cœpit in virum alterum te mutare, sic tibi pium inspirabit devotionis affectum; ut quo vehementius contra eum sanctam Ecclesiam offendisti, eo reverentius propter ipsum sanctam Ecclesiam honorabis, cum jam in tantum processeris ut bonum principium finem optimum repromittat. Prædictus vero legatus, qui conscientiam nostram plene cognoscit, de nostro te beneplacito reddet certum pariter et securum; cui nos vices nostras commisimus, ut juxta verbum propheticum evellat et destruat, et ædificet et plantet quæ secundum Deum evellenda et destruenda nec non ædificanda cognoverit et plantanda, concessa sibi plenaria potestate ut absque contradictione cujuslibet universa quæ pertinent ad legationis officium efficaciter exsequatur. Nos enim sententias quas rite protulerit in rebelles ratas haberi præcipimus et inviolabiliter observari.

Datum Laterani, 11 Non. Julii, pontificatus nostri anno sexto decimo.

LXXX.

ARCHIEPISCO ET EPISCOPIS, ABBATIBUS, PRIORIBUS ET ALIIS ECCLESiarUM PRÆLATIS PER ANGLIAM CONSTITUTIS.

De eadem re, et de legatione episcopi Tusculani.

(Laterani, 11 Non. Julii.)

Gaudere debetis nobiscum in Domino et in virtutis ejus potentia gloriari quod post noctis tenebras adversitatum angustias dies serenus illuxit, et optata cœpit prosperitas arridere. Vere quidem nunc scimus quod etsi quatiatur interdum Petri navicula, nunquam tamen submergitur; quoniam invalescentibus fluctibus procellarum, et jam pene naufragio imminente, justorum meritis Christus ad auxilium excitatur, qui paulo ante propter quorundam dormiebat offensas. Inter alia siquidem in quibus de plenitudine gratiæ ac misericordiæ ubertate fecit nobiscum signum in bonum, is qui non vult mortem peccatoris, sed ut convertatur et vivat, illustri regi Angliæ inspiravit ut sufficienter Ecclesiæ satisfaciat de damnis et injuriis irrogatis. Formam enim pacis a nobis cum multa deliberatione provi-

(111) Vide infra epist. 130.

(112) Vide infra epist. 131.

(113) Vide infra epist. 89.

sam cum magna devotione recepit, et ad eam A
 executioni mandandam legatum a latere nostro
 petiit destinari. Unde nos venerabilem fratrem no-
 strum episcopum Tusculanum apostolicæ sedis lega-
 tum, quasi pacis et salutis angelum, destinamus,
 virum utique gratum Deo, et acceptum hominibus,
 quem inter alios fratres nostros merito suæ religio-
 nis et honestatis speciali diligimus charitate, pro
 certo credentes sic eum via regia incessurum quod
 non declinabit ad dexteram vel sinistram; eique,
 de quo plenam fiduciam obtinemus, commisimus
 vices nostras, ut juxta verbum propheticum evel-
 lat et destruat, ædificet et plantet quæ secundum
 Deum evellenda et destruenda, nec non ædificanda
 viderit et plantanda; plenaria sibi potestate con-
 cessa ut absque contradictione cujuslibet ea quæ
 pertinent ad legationis officium exsequatur. Laudem
 igitur dicite Domino Deo nostro, qui bona de malis
 eliciens, fecit cum tentatione proventum; et cum
 humilitate suscipite prospera, qui cum fortitudine
 sustinuitis adversa, prædictumque legatum reci-
 piatis benigne ac honeste tractetis; quia, cum nos
 recipiamur in ipso, in misso notabimus devotionis
 affectum quem geritis ad mittentem. Ipsius ergo
 monitis et mandatis humiliter intendentes, tales
 vos erga eum exhibere curetis quod non solum ei-
 dem, sed etiam nobis esse possit acceptum, scientes
 quod cum ei plenæ legationis officium commiseri-
 mus, sententias quas rite protulerit in rebelles,
 ratas haberi præcipimus et inviolabiliter observari.

Datum Laterani, III Non. Julii, pontificatus nostri
 anno sexto decimo.

LXXXI.

CANTUARIENSI ARCHIEPISCOPO S. R. E. CARDINALI ET
 COEPISCOPIS SUIS.

De eadem re.

(Laterani, II Non. Julii.)

Ei qui non vult mortem peccatoris, sed ut con-
 vertatur et vivat, devotas gratiarum referimus ac-
 tiones quod ipse Joanni regi Angliæ misericorditer
 inspiravit ut formam pacis a nobis cum multa deli-
 beratione dispositam devote reciperet, sicut
 per suas nobis litteras intimavit, humiliter postu-
 lans ad eam executioni mandandam idoneum a
 latere nostro destinari legatum. Ut autem in missi
 persona mittentis cognoscatis affectum, ecce nos
 memores verbi vestri, mittimus quasi angelum sa-
 lutis et pacis, virum Deo gratum, et acceptum ho-
 minibus videlicet venerabilem fratrem nostrum Tu-
 sculanum episcopum, apostolicæ sedis legatum, quem
 inter fratres nostros merito suæ religionis et hones-
 tatis speciali diligimus charitate, pro certo credentes
 quod ipse via regia sic incedet quod non declinabit
 ad dexteram vel sinistram. Cum igitur bonum pa-
 cis tam regno quam sacerdotio sit maxime neces-
 sarium, fraternitatem vestram rogandam duximus
 et monendam, per apostolica vobis scripta man-
 dantes quatenus ad illud efficaciter promovendum
 exhibeatis vos promptos per omnia et paratos, nihil

ingerentes difficultatis aut moræ propter quod hu-
 jusmodi bonum impediri valeat vel differri. Nos
 enim ad justitiam et libertatem ecclesiasticam con-
 servandam prompto semper et pio animo intendemus,
 ut qui pugnam exercuere legitimam, palmam con-
 sequantur optatam. Vos ergo prædicti legati moni-
 tis et mandatis humiliter intendentes, tales vos
 erga eum exhibere curetis quod ipse ad vestrum
 commodum et honorem merito debeat aspirare,
 scientes quod, cum ei plenæ legationis officium
 commiserimus, sententias quas rite protulerit in
 rebelles, ratas haberi præcipimus et inviolabiliter
 observari. Vos denique, fratres archiepiscopo et
 episcopi, etc.

B Datum Laterani, II Non. Julii, pontificatus nostri
 anno sexto decimo.

LXXXII.

COMITIBUS, BARONIBUS, ALIISQUE MAGNATIBUS PER
 ANGLIAM CONSTITUTIS.

Ejusdem argumenti cum superioribus.

(Laterani, II Non. Julii.)

Quanto specialius regnum Angliæ ad Romanam
 Ecclesiam dignoscitur pertinere, tanto ferventius
 aspiramus ut per nostræ sollicitudinis studium
 grata prosperitate lætetur. Cum igitur ad reconci-
 liationem regis ac regni venerabilem fratrem no-
 strum Tusculanum episcopum, apostolicæ sedis le-
 gatum, quasi pacis et salutis angelum destinemus,
 virum utique gratum Deo et acceptum hominibus,
 quem inter alios fratres nostros merito suæ reli-
 gionis et honestatis speciali diligimus charitate,
 universitatem vestram rogandam duximus et mo-
 nendam per apostolica vobis scripta mandantes
 quatenus eum recipiatis benigne ac honeste tra-
 tetis, ipsius monitis et mandatis humiliter inten-
 dentes, ut bonum pacis tam regno quam sacerdotio
 maxime necessarium feliciter consummetur, scientes
 quod cum per eum illustris rex vester juxta man-
 datum nostrum fuerit absolutus, omnimodam ei
 gratiam et plenum intendimus exhibere favorem.
 Unde volumus et mandamus ut vos ei fidelitatem
 devotam et fidelem devotionem exhibere curetis,
 ad defensionem et exaltationem ipsius regni pru-
 denter et patenter assistentes eidem.

D Datum Laterani, II Non. Julii, pontificatus nostri
 anno sexto decimo.

LXXXIII.

ILLUSTRI REGI FRANCORUM.

De eadem re.

(Laterani, III Non. Julii.)

Cum pro reconciliatione regis ac regni venera-
 bilem fratrem nostrum episcopum Tusculanum,
 virum Deo gratum et acceptum hominibus, quem
 inter alios fratres nostros merito suæ religionis et
 honestatis speciali diligimus charitate, in Angliam
 destinemus, et expedire credamus quod inter te ac
 regem Angliæ pacis fœdera reformentur, serenita-
 tem tuam rogandam duximus et monendam quate-
 nus super hoc intendas humiliter monitis et con-

siliis ejusdem legati, ut preces et monitiones apostolicas, sicut hactenus fecisse dignosceris, nunc etiam admittere comproberis; ita quod devotio tua semper ad sedem apostolicam devotior approbetur.

Datum Laterani, III Non. Julii, pontificatus nostri anno sexto decimo.

LXXXIV.

ARCHIEPISCOPO SENONENSI.

De Judæo ad fidem Christi converso.

(Laterani, VI Idus Junii.)

Operante illo qui semper suam fecundat Ecclesiam nova prole, dilectum filium N. latorem presentium, qui ad nos de partibus tuis Judæus accesserat, ad te remittimus Christianum: cujus conversationis modum et ordinem, quia delectat Dei magna enarrare, presenti paginae secundum quod accepimus ab eodem duximus inserendum. Nuper igitur in domo patris ejusdem habitabat quaedam mulier Christiana, quæ a Catholica fide adeo facta fuit Judæis seducentibus aliena ut constanter assereret, erroris Judaici tenebris obvoluta, quod Christus sibi nec prodesse poterat nec obesse, ac tantum valere panem de cujuslibet mensa sumptum quantum Christianorum hostia quæ sumitur in altari. Hæc pœnam incurrere metuens si fidem Christi publice abnegaret, in festo Resurrectionis Dominicæ tunc instantis ad Ecclesiam cum Christianis accessit, et acceptam eucharistiam, ac reservatam in ore, in manu patris prædicti N. qui tunc Isaac vocabatur projiciens, in hæc verba prorupit: *Ecce Salvator meus, ut asserunt Christiani.* Qui cum in quadam pyxide vacua, quam habebat in arca, reponere vellet illam, idem, quodam ad ostium suum interim vocante, formidans ne inveniretur casu fortuito apud ipsum, in alia pyxide, in qua erant septem libræ Parisienses, ipsa nescienter præ festinatione reposita, pulsanti ostium reseravit. Cum expeditus ab eo rediisset ad arcam, et in pyxide vacua, in qua se dictam hostiam posuisse credebat, non inveniret eandem, inspecta reliqua, in qua pecuniam posuerat antedictam, eam non utique denariis, sed hostiis, vidit plenam. Amicos igitur stupefactus et trepidus convocavit, et eis. revelans per ordinem prædicta, cœpit in eorum præsentia hostias vertere cum festuca, ut illam quam viderat aliquantulum humefactam, cum tradita sibi fuit, ab aliis se-

A gregaret, sperans denarios ad naturam redire propriam, hæc amota. Quo eam discernere ab aliis non valente, circumstantes magnitudinem divini miraculi advertentes, deliberaverunt ad fidem accedere Christianam. Sed aliis cum Abrahæ pueris expectantibus, idem N. nobili viro regio marescallo uxorem suam filiosque commendans, et rogans eundem ut eos omnes faceret baptizari, ad nostram duxit præsentiam accedendum quem post multas collationes super lege ac prophetis habitis cum eodem venerabilis frater noster Tusculanus episcopus diligenter instructum in fide catholica baptizavit. Cum igitur hujusmodi nova plantatio non solum rore doctrinæ riganda sit, sed etiam temporalibus beneficiis nutrienda, ut ei Dominus tribuat incrementum, fraternitati tuæ per apostolica scripta mandamus quatenus ei ac familiæ suæ ad fidem Christianam conversæ taliter facias in vitæ necessariis provideri quod pro defectu temporalium retro aspicere non cogantur vel propter hoc ad sedem apostolicam denuo laborare, inquisiturus super præmisso miraculo plenius veritatem, et eam nobis fideliter rescripturus. Tu denique, frater archiepiscope, super te ipso, etc.

Datum Laterani, VI Idus Junii, pontificatus nostri anno sexto decimo.

LXXXV.

MONACHIS CISTERCIENSIS ORDINIS ET HOSPITALARIIS (114)

QUINQUECCLESIENSIS DIOECESIS.

De immunitate decimarum.

(Laterani, XII Kal. Julii.)

Venerabilis frater noster Quinquecclesiensis (115) episcopus nobis intimare curavit quod vos extendentes ad lucra turpia manus vestras, multitudinem emitis vinearum, de quibus sibi vel ecclesiis suæ diœcesis decimæ solvi debent; quarum vinum licet nequaquam in usus proprios (116) expendatis, sed vendendum ad alias faciatis provincias deportari, decimas tamen sibi vel ipsis ecclesiis subtrahitis ex eisdem. Cum igitur ex hoc ordini vestro plurimum detrahatur, universitati vestræ per apostolica scripta mandamus quatenus ab iis de cætero taliter desistatis quod materia scandali auferatur, et super hoc de vobis clamor ad nos ulterius non ascendat; scientes vobis esse merito formidandum ne propter clamores hujusmodi sacrum concilium (117), auctore Domino, in proximo celebrandum privilegia vestra coarctanda provideat vel etiam revocanda, cum pri-

(114) *Hospitalariis*, de quibus superiori epistola.

(115) *Quinqueccles.* Quinque-Ecclesiensis qui suffraganeus archiepiscopi Strigonensis in Hungaria c. *Bonæ memoriæ 4*, De postulat. prælat., etc. *Cum in juventute*, De præsumpt. etc. 12 De purgat. canon.

(116) *Ad proprios usus*, adde hæc verba c. *Ex parte*, c. *Licet*, c. *Ad audientiam*, De decimis. Nec enim consentaneum esse videtur, ut ordinis Cisterciensis fratres qui privilegio gaudent, etiam de novalibus (quæ ad proprios usus sive suis sive colonorum manibus excolunt) decimas persolvant nisi jure emphyteuseos alienaverint, ita ut ab his liberati sint majori beneficio Innocentii nostri in hac epistola,

cujus contexti et Honorii tertii bullatis litteris (quæ exstant in cœnobio Cisterciensi) diligentius perpensis S. C. decretum fuit die 25 Junii, anno Domini 1604. Abbatem de Firmitate, cujus sit mentio in c. *Licet*, De accusat. liberari a decimis quibus episcopus Cabilonensis vinetum quod habet dictus abbas in vico Gevriensi jure communi subditum proponebat, et alio S. C. abbas Maceriarum idem juris obtinuit die 28 Junii 1617, propugnante rectore Ecclesiæ Remignei.

(117) *Sacrum concilium Lateranense* cujus c. 55 refertur in c. ult. De decimis.

vilegium mereatur amittere qui concessa sibi abutitur libertate (118).

Datum Laterani, xii Kal. Julii pontificatus nostri anno decimo sexto (118).

LXXXVI.

PRÆPOSITO ET CANONICIS SANCTÆ MARIE IN VINEIS, JANUENSIBUS.

Confirmat illis parochiam.

(Laterani, xiii Kal. Julii.)

119) Justis petentium, etc., usque concurrentes assensu, parochiam quam Ecclesia vestra noscitur obtinere, sicut eam juste ac pacifice possidetis, et in litteris confirmationis bonæ memoriæ H. Januensis archiepiscopi plenius continetur, vobis et per vos Ecclesiæ vestræ auctoritate apostolica confirmamus et præsentis scripti patrocinio communimus. Ad majorem autem evidentiam litteras archiepiscopi memorati huic paginæ nostræ de verbo ad verbum duximus inserendas. « In nomine sanctæ et individue Trinitatis Patris et Filii et Spiritus sancti. Amen. Hugo, divina dignatione Januensis archiepiscopus, dilecto in Christo fratri Ottoni præposito Ecclesiæ Sanctæ Mariæ de Vineis et ejusdem ecclesiæ canonicis [dilectis] filiis, benedictionem in perpetuum. Libenter modis omnibus præbemus assensum quoties est vox justa poscentium. Proinde considerata devotione quam erga nos et Ecclesiam Januensem geris, nec non et honorificabilitudine (120) Ecclesiæ tuæ, parochiam quam Ecclesia jam dicta in præsentiarum noscitur obtinere, et a quadraginta annis possedit, tibi et successoribus tuis confirmamus et præsentis scripti patrocinio communimus. Decernimus itaque præscriptam parochiam a Balneo Balduini Guercii inferius, a domo Alpanum cum carubio corrigialium ex utraque parte usque ad litus maris, omnes stationes Malocelli, atque domum quondam Petri Capellani, deinde litus maris continue usque ad carubium Sardenarum, et ipsum carubium totum, et inde usque ad domum quondam Embronis, insuper a domo piperum cum domo Benedicti Larabiæ inferius, populus vero desuper via a domo piperum usque ad domum Donati pictoris de Castelletto, et inde usque ad domum Guillelmi de Litero inferius cum tota domo Ribaldi de Pinasca et eorum qui habitant in insula filiorum de infantibus, cum toto locali et parte Mortedi, et cum vertigine campi Liberi usque ad domum filiorum Donati quondam patris Oliverii septem linguæ, cum eadem. Iterum domum Joannis Loripedis, et ipsum carubium inferius ex utraque parte a domo Guillelmi Sagonen. undique inferius. Præterea a domo quondam Rainaldi Auriæ totum inferius cum eadem domo. Tandem carubium totum de Reflatis a domo Nebularii inferius, et omnes qui habitant infra prædictos fines, parochianos Sanctæ Mariæ de Vineis de cætero firmiter decernimus. Nulli ergo omnino liceat hanc parochiam invadere ac temere

(118) *Libertate*, potestate in c. *Tuarum*, § *Verum*, De privileg.

A perturbare, seu oratorium aliquod infra præscriptam parochiam ædificare. Ut autem cunctis hæc confirmatio liqueat, eam scribi fecimus et nostro sigillo muniri mandavimus, anno millesimo centesimo octogesimo septimo, indictione quinta, viii Kalend. Decembris. Ego Hugo Januensis archiepiscopus subscripsi. » Nulli ergo, etc., usque incursum.

Datum Laterani, xiii Kal. Julii, pontificatus nostri anno sexto decimo.

LXXXVII.

PETRO ILLUSTRIS REGI ARAGONENSIS.

Confirmat privilegium ab Urbano II concessum.

(Laterani, iv Non. Julii.)

In privilegio felicis recordationis Urbani papæ II, prædecessoris nostri de verbo ad verbum perspeximus contineri. « Urbanus episcopus, servus servorum Dei charissimo filio Petro Pampilonensium et Aragonensium regi ejusque successoribus in eadem beati Petri fidelitate permansuris in perpetuum. Cum universis sanctæ Ecclesiæ filiis ex apostolicæ sedis auctoritate ac benevolentia debitores existimus, illis tamen personis quæ familiarius ac devotius Romanæ adherent Ecclesiæ propensiori nos convenit charitatis studio imminere. Quia igitur bonæ memoriæ patris tui [Sancti, cujus regno temporaliter successisti, fidem quoque ac devotionem erga Romanam Ecclesiam efficaciter sequeris, nos eadem benignitate qua patris tui postulationem implevimus, tuæ quoque petitioni adesse curamus. C Te enim tanquam regem beato Petro devotissimum et omne tuum regnum in tutelam sedis apostolicæ speciali dilectione suscipimus. Constituimus ergo auctoritate apostolica sancientes ut omnes tui successores regnum illud de manu nostra nostrorumve successorum accipiant, eundem censum, quingentorum scilicet mancorum, rependant, et se beati Petri ministros ac famulos recognoscant. Quapropter nullus deinceps viventium et fidem Christianam tenentium regnum illud temere perturbare, invadere, aut diminuere quolibet occasione præsumat, nec molestiam ullam tibi tuisve successoribus, qui in eadem sedis apostolicæ fidelitate permanserint, inferre audeat, ne Dei et apostolorum ejus indignationem incurrat. Tuam vero personam in beati Petri et nostræ manus tutelam ita omnino suscipimus ut nulli episcoporum, nulli archiepiscoporum, nulli sanctæ Romanæ Ecclesiæ legato liceat sine certo præcepto nostro adversum te vel tuam conjugem excommunicationis aut interdictionis proferre sententiam. Tu igitur, fili in Christo charissime, in ea qua cœpisti devotione persistens, ita regnum sæculare sub cœlestis justitiæ lege coerce, ita semper tuæ et Catholicorum omnium matris Romanæ Ecclesiæ gratiam excole ut et in præsentem, annuente Domino, majora merearis, et in futuro sanctorum apostolorum intercessionibus æterni regni gloriam consequaris.

(119) Vide infra epist. 169.

(120) *F. honorificabili dignitate.*

Sane ad indicium hujus perceptæ a Romana Ecclesia libertatis quingentos Jaccensis monetae mancusos aureos per annos singulos Lateranensi palatio, ut superius dictum est, persolvetis. Hoc igitur nostræ privilegium sanctionis si quis in crastinum agnoscens archiepiscopus aut episcopus, imperator aut rex, princeps, dux vel marchio, comes aut vicecomes, iudex aut persona quælibet sæcularis vel ecclesiastica, contra eam temere venire tentaverit, et regi tui bona, quæ in præsentem ex paterna successione, retines, seu quæ in futurum, largiente Domino, juste acquirere poteris, invadere, molestare, vel suis usibus applicare præsumperit, secundo tertiove commonitus, si non satisfactione congrua emendaverit, a Christi cum et Ecclesiæ corpore auctoritatis apostolicæ potestate segregamus et honoris sui periculo subjacere decernimus. Cunctis autem conservantibus hæc pax a Deo et misericordia præsentibus ac futuris sæculis conservetur. Amen. Datum Placentiæ per manum Joannis, S. R. E. diaconi cardinalis xvii Kal. Aprilis, indictione iii, anno Dominicæ Incarnationis millesimo nonagesimo quinto, pontificatus autem domini Urbani II papæ octavo. Cum autem adeo personam tuam dilexerimus et diligamus in Domino charitate sincera quod nostris manibus coronavimus te in regem, tuis petitionibus, quantum cum Deo possumus, favorem impertientes assensum, prædictum privilegium ratum habemus et præcipimus inviolabiliter observari. Tu ergo, ne inde nascantur injuriæ unde jura nascuntur, talem te circa usum præscripti privilegii studeas exhibere, præsertim circa id quod de interdicti et excommunicationis sententiis est prædictum, ne propter abusum, quod absit! privari ejusdem privilegii beneficio merearis, quia juxta canonicas sanctiones privilegium meretur amittere qui permissa sibi abutitur potestate. Nulli ergo, etc., præceptionis, etc., usque incursum.

Datum Laterani, iv Nonas Julii, pontificatus nostri anno sexto decimo.

LXXXVIII.

EPISCOPO CAMERACENSI.

Dispensat super defectu natalium.

(Signiæ, v Idus Julii.)

Cum Nicolaum diaconum latorem præsentium per abbatem et conventum Lexiensem ad ecclesiam Sanctæ Mariæ de Brafe et Bavegnies præsentatum tuus nollet officialis admittere pro eo quod filius fuerat sacerdotis, idem diaconus ad misericordiam sedis apostolicæ convolans, supplicationibus et lacrymis institit ut ei multa inopia laboranti, ne ipsum ad sæcularia divertere negotia instigante paupertate contingat, ad obtinendum beneficium aditum dignaremur per dispensationis gratiam aperire. Licet autem ad tales peccata parentum promotionis impedimenta transmittant, eo quod pro-

(121) Vide supra epist. 79 et seqq.

A pagatio criminis in tali prole timetur, dum vitiatum ramusculi de vitiosa radice procedunt, quia tamen aliquando ex sic genitis aliqui virtute propria redimunt quod de natalibus parentum vitio perdidērunt, quandoque in eis apostolica sedes de plenitudine potestatis notam originis abolet quam intulere parentes. Cum igitur præfato diacono, sicut per litteras dicti officialis accepimus, non desint suffragia bonæ vitæ, fraternitati tuæ per apostolica scripta mandamus quatenus eidem diacono, si non est paternæ incontinentiæ imitator, et bonâ sibi merita suffragantur, dummodo aliud canonicum non obstat, auctoritate nostra Ecclesiam supradictam dispensative concedas. Tu denique, frater episcope, etc.

B Datum Signiæ, v Idus Julii, pontificatus nostri anno decimo sexto

LXXXIX.

STEPHANO CANTUARIENSI ARCHIEPISCOPO S. R. E.

CARDINALI.

De legatione episcopi Tusculani.

(Signiæ, Idibus Julii.)

(121) Quarto decimo die Julii litteras tuas recepimus eorum quæ gesta sunt seriem usque ad missionem earum plenarie continentes. Illud autem pro certo noveris esse verum quod dilectus filius Pandolphus subdiaconus et familiaris noster super absolute regia tibi suggestit, in tantum etiam quod antequam nobis de transitu ejus in Angliam constitisset, tibi et ipsi litteras nostras per proprium nuntium destinavimus, quas ad vos jam credimus pervenisse, mandantes ut ambo vel alter vestrum de assensu reliqui, propter instantem necessitatem quæ tunc videbatur urgere, ad absolute nem procederetis personæ regis, si videretis negotio expedire. Cæterum, antequam ad nos tuæ litteræ pervenissent, receptis nuntiis et litteris regiis, nos memores verbi tui et coepiscoporum tuorum, venerabilem fratrem nostrum Tusculanum episcopum legatum in Angliam, duximus destinandum: qui jam a præsentia nostra recesserat, accepta licentia procedendi. Tu ergo de reliquo, sicut vir providus et fidelis, agere studeas quæ ad salutem et pacem regis et regni videris pertinere, cum honore ac utilitate apostolicæ sedis et Ecclesiæ Anglicanæ, significaturus nobis de singulis quam cito poteris plenarie veritatem, ut ea cognita, si quid viderimus addendum, addamus. Tu denique, frater archiepiscope, super te ipso, etc.

D Datum Signiæ, Idibus Julii, pontificatus nostri anno sexto decimo.

XC.

PATRIARCHÆ HIEROSOLYMITANO APOSTOLICÆ SEDIS

LEGATO.

Ne quid exigatur pro religionis ingressu.

(Signiæ, viii Kal. Augusti.)

Vitium pravitatis in Giezi lepræ morbo et in Si-

mone Mago perditione damnatum in regularibus transire non debet inultum; quoniam eo damnabilius ab illis committitur quo periculosius tales cadunt sibi per meritum et aliis per exemplum. Licet autem contra pestem istam mortiferam diversis temporibus a prædecessoribus nostris diversa prodierint instituta, nondum tamen usque a leco mortificari potuit quin etiam in terra quæ funiculus est hæreditatis Dominicæ multos infecerit et effecerit sic habitus religiosi participes quod sanctæ religionis expertes (122). Ipsam quoque domum militiæ Templi, ad quam oculi respiciunt plurimorum, quosdam intelleximus Simoniace introisse, simplicitate tamen potius quam malitia, prout ex litteris tuæ fraternitatis accepimus, simplicitate occasionem præstante delicto. Ad excludendum igitur talis simplicitatis periculum, fraternitati tuæ per apostolica scripta mandamus quatenus magistro et fratribus militiæ Templi ex parte nostra districte prohibeas et ab eis facias per omnes domos sui ordinis firmiter inhiberi ne pro alicujus receptione aliquid exigatur, nec etiam sub prætextu subventionis ad exactionem procedatur hujusmodi, cum superficies nominis reatum criminis non immutet. Si quis autem de cætero quemquam taliter admiserit ad ordinem supradictum, utque tam admittens videlicet quam admissus puniatur in quo deliquit, ab eo sine spe restitutionis perpetuo expellatur, ad alium districtioris regulæ ordinem transferendus, in quo tam execrabilis culpæ reatum pœnitentia condigna deploret. Cum his autem qui hactenus simplicitate peccarunt, siurgens necessitas aut evidens utilitas postulerit, mitius agere poteris, prout tuæ discretionis prudentia viderit expedire. De illis autem fratribus qui deputati usui militari secreta confessione fatentur se in subdiaconatus ordine constitutos, consultationi tuæ sic duximus respondendum, quod nisi de hoc legitima probatione constiterit, propter confessionem hujusmodi non est illis injungendum in publico ut ab usu militiæ debeant abstinere: quod si legitimis id probaverint documentis nisi effusione sanguinis impedimentum irregularitatis incurrerint, aut aliud obviet de canonicis institutis, juxta ordines suos in habitu clericali, quod si forsitan irregulares exstiterint, nihilominus juxta quod possunt servitiis domus insistant; ne si ob hoc pateret talibus exitus, aliis egrediendi occasio præstaretur.

Datum Signiæ, viii Kal. Augusti, pontificatus nostri anno sexto decimo.

XCI.

NOBILI VIRO PETRO ZIANI, DUCI VENETORUM.

Respondet ad varia ejus postulata.

(Signiæ, iv Non. Augusti.)

Venientem ad apostolicam sedem dilectum filium M. Jacobi nuntium tuum, virum utique providum et fidelem, ac de circumspeditione sollicita et sollici-

(122) Vide cap. *Dilectus*, De Simon.

(123) Vide lib. xv, epist. 155

tudine circumspiecta merito commendandum, benignitate recepimus consueta, eique audientiam tribuimus facilem et benignam. Inter cætera vero quæ idem M. in nostra et fratrum nostrorum præsentia ex parte tua proposuit fideliter et prudenter, asseruit quod tu litteras apostolicas nuper tibi et populo Venetorum pro exhortatione subsidii terræ sanctæ directas recepisti prompta et hilari voluntate, sperans et concepta fiducia de divina miseratione promittens terram eandem a te populoque prædicto tantum in personis et rebus auxilium habituram ut ex maritimis civitatibus universis nulla prorsus majorem in hoc negotio sit exhibitura Domino famulatum; quippe cum tu ipse proposueris tollere crucem tuam ac tuum sequi, ut ejus comproberis esse discipulus, Redemptorem. Quod quidem tanto ampliori gaudio nos replevit quanto inter omnia desiderabilia cordis nostri specialius affectamus ut terra eadem ab impiorum manibus, si desuper datum fuerit, liberetur, ut restituatur populo Christiano ad divini nominis gloriam et honorem. Tuæ igitur devotionis fervorem dignis in Domino laudibus commendantes, nobilitatem tuam monemus attentius et hortamur quatenus in hoc sancto proposito perseverans, ad Crucifixi obsequium te accingas viriliter et potenter, navigium et alia necessaria ea cura et studio faciens preparari ut cum tempus advenerit opportunum, affectum quem tibi Dominus inspiravit valeas ipso prosequente perducere in effectum. Super eo autem nequivimus non mirari quod cum per Dei gratiam et sapientia vigeas, et circa te copiam habeas sapientum, electionem (123) de dilecto filio L. Sancti Pauli plebano in Constantinopolitana Ecclesia celebratam confirmari simpliciter postulasti, cum scias causam super hoc anno præterito fuisse in auditorio nostro præsentibus procuratoribus partium diutius ventilatam, nosque ad ejus decisionem procedere non valentes, pro eo quod super propositis coram nobis de studiis eligentium et meritis electorum non potuit fieri plena fides, eam sub certa forma de consensu partium commisisse, non parvam, si bene consideres, ut hoc tibi gratiam facientes quod illum cui causam eandem commisimus, per Venetias ad tuam et partis quam foves instantiam curavimus destinare (124). Quantam autem idem sine culpa sua traxerit ibi moram, magnitudinis tuæ discretio non ignorat: quem si per partes alias, prout petebat pars altera, misissemus, jam forte ad consummationem negotium pervenisset, quod non absque grandi et gravi dispendio est dilatatum. Quoniam igitur preces tuas in hac parte nec decuit nec licuit exaudiri, per legatum, aut etiam per delegatum, si forte legati transitum nimis differri contingeret, juxta formam in litteris nostræ commissionis expressam in proximo, Deo dante, idem expediri negotium faciemus. Super renovatione vero

(124) Vide infra epist. 112.

privilegii Gradensis Ecclesie, confirmatione abbatibus in monasterio Sancti Hilarii per delegatos a nobis iudices instituta, et electi Jadertinensis negotio precibus tuis benignius annuentes, ecce, dilectis filiis fratri Jordano de Padua et fratri Hugolino quondam priori Sancti Joannis in Monte nostris dedimus litteris in mandatis ut a te tuisque civibus juratoriam recipiant cautionem quod super excessibus contra Jadertinam civitatem commissis mandatis nostris curabitis obedire: (125) quod cum fuerit humiliter adimpletum, nos ipsi electo pallium transmittemus, quod propter dictos excessus hactenus sibi distulimus destinare; habentes in firmo proposito petitiones tuas in iis et aliis, quantum cum Deo et honestate poterimus, exaudire, illa precipue ratione quod intelleximus te virum esse catholicum et zelatorem fidei Christiane ac honestatis ecclesiasticae amatorem. Tu ergo te talem studeas exhibere, semper de bono in melius et de virtute proficiens in virtutem, quod de die in diem magis ac magis divinam et apostolicam gratiam assequi merearis.

Datum Signie, iv Non. Augusti, pontificatus nostri anno sexto decimo.

XCII.

PATRACENSI ARCHIEPISCOPO.

Scribit pro episcopo Cefalonensi.

(Signie, Non. Augusti.)

Exhibita nobis ex parte venerabilis fratris nostri Kefalonensis episcopi petitio continebat quod cum Kefalonensis Ecclesia ad apostolicam sedem immediate spectaverit ab antiquo, et distet per septem dietas, duobus archiepiscopatibus mediis, a Corintho, venerabilis frater noster Corinthiensis archiepiscopus per quasdam litteras ad te contra Cefalonensem Ecclesiam super impendenda obedientia impetratas ipsum indebita molestatione fatigat. Quocirca fraternitati tue per apostolica scripta mandamus quatenus, inquisita et cognita veritate, non permittas eundem super hoc indebite molestari. Tu denique, frater archiepiscope, super te ipso, etc.

Datum Signie, Nonis Augusti, pontificatus nostri anno sexto decimo,

XCIII.

GEBENNENSI ELECTO.

De voto reddendo.

(Signie, vi Idus Augusti.)

Per tuas nobis litteras intimasti quod cum in Gratianopolitana Ecclesia suscipiendi habitum regularem votum solemniter emisisses, et postmodum promisisses in manibus episcopi ejusdem Ecclesie te infra duos menses postquam apostolica sede rediisses, ad quam eo tempore accedebas, votum quod emiseras impleturum, ac termino ipso transacto non curasses quod voveras adimplere, tandem existens in voti transgressione hujusmodi, vocatus

A fuisti ad regimen Ecclesie Gebennensis. Super quo a nobis tue salutis postulas provideri. Nos igitur discretioni tue breviter respondendo consulimus quatenus si tuam omnino sanare desideras conscientiam, regimen resignes Ecclesie memoratae, ac reddas altissimo vota tua, in hoc tibi gratiam facientes, quod si capitulum ejusdem Gebennensis Ecclesie te postmodum canonicè duxerit eligendum, concedimus ut electionem recipias taliter de te factam.

Datum Signie, vr Idus Augusti, pontificatus nostri anno sexto decimo.

XCIV.

EPISCOPO NARNIENSI.

B *Non valere sententias latis a iudicibus excommunicatis.*

(Signie, Non. Augusti.)

(126) Cum excommunicatis communicari non debeat, et personam in iudicio standi non habeant ii qui vinculo sunt excommunicationis astricti, fraternitati tue per apostolica scripta mandamus quatenus constitutiones et sententias Narniensium iudicum, quos sententia excommunicationis involvit, auctoritate nostra decernas irritas et inanes. Tu denique, frater episcope, super te ipso, etc.

Datum Signie, Non. Augusti, pontificatus nostri anno sexto decimo.

XCV.

POTESTATI ET POPULO VITERBIENSIBUS.

Confirmat eis quamdam immunitatem.

(Signie, xii Kal. Septembris.)

Memores devotionis et fidei quam erga personam nostram et Ecclesiam Romanam habetis, mandatum quod dilectus filius Stephanus basilice Duodecim Apostolorum presbyter cardinalis camerarius noster super immunitate vendendi et emendi apud Cornetum pro vobis edidit, quatenus res hujusmodi ad nos spectat, ratum habemus et gratum; ita quod cum ad nos totaliter pertinere claruerit, immunitate ipsa totaliter gaudeatis. Quod si forte in aliqua parte ad Cornetanos pertineat, quia iidem omnimodis contradicunt, justitiam offerentes, ne alienum injuste concedere videamur, exhiberi vobis exinde faciemus quod ordo dictaverit rationis. Tales igitur vos exhibere curetis quod divinam et apostolicam gratiam ulterius mereamini, dilecto filio nobili viro Jacobo consobrino et mareschalco nostro, rectori patrimonii beati Petri in Tuscia, efficaciter intendendo in iis que ad honorem et profectum Ecclesie Romanae pertinere noscuntur, scientes pro certo quod multa per gratiam, per violentiam vero nihil apud nos poteritis obtinere.

Datum Signie, xii Kal. Septembris, pontificatus nostri anno sexto decimo.

(125) Vide Gesta Innoc. III, cap. 86 et seqq.

(126) Vide infra epist. 115.

XCVI.

ARCHIPRESBYTERO ET CLERICIS ECCLESIAE SANCTAE CAECILIAE TRANSTIBERINAE.

Eos absolvit a petitione quadam pecuniaria.

(Signis, x Kal. Septembris.)

Coram dilecto filio nostro Petro Sanctae Mariae in Aequiro diacono cardinale, quem Romano Barunci et P. œconomus Ecclesiae vestrae concessimus auditorem, idem Romanus ab ipso œconomus petiit triginta tres libras ex nonaginta quinque libris quas sibi dudum ad certum terminum solvere promisistis : quae videlicet nonaginta quinque librae a vobis debebantur eidem pro locatione quarundam possessionum ab ipso Ecclesiae vestrae facta. Œconomus vero proposuit ex adverso quod cum dictus Romanus quoddam tenimentum terrarum pro trecentis triginta libris proveniensium Ecclesiae vestrae in perpetuum locavisset, centum quadraginta quinque libras ipsi Romano et triginta octo Petro Monaldi, cui quendam pedicam terrae de ipso tenimento praedictus R. obligaverat, persolvistis : quibus etiam idem R. in instrumento locationis mandavit ut Joanni Oddonis decem et septem et Joanni Leonis triginta quinque libras proveniensium solveretis, quibus tenimentum reliquum obligaverat. Praeterea nonaginta quinque libras praedicto R. usque ad duos annos et duos menses solvere promisistis per publicum instrumentum, ab ipso eodem tempore obligatione recepta quod totum tenimentum quod vobis et Ecclesiae vestrae locaverat, usque ad duos annos recolligeret et scaloniaret, ac deliberaret a Joanne Leonis et Joanne Oddonis atque ab omni persona sine vestro et Ecclesiae vestrae gravamine vel expensis; adjecto quod si terram illam quae a Joanne Oddonis fuerat obligata, eodem anno liberam et absolutam sine aliquo gravamine vestro nequaquam vobis deliberaret, ipse redditus quos ex ea deberetis percipere vobis daret; alioquin ipsos redditus et expensas de pecunia ipsius R. quae penes vos eidem solvenda remanserat, vobis de suo mandato liceret auctoritate propria retinere. Porro cum praefato termino idem R. quod vobis promiserat non impleisset requisitus a vobis, sicut dictus œconomus assererat, recursum habuistis ad B. tunc temporis senatorem; qui dicto R. et Joanne Leonis ac praefato œconomus ad suam presentiam convocatis, a Petro Malpili et Nicolao Tullii iudicibus palatinis, quibus specialiter cognitionem ejusdem causae commisit, et coram quibus a saepedicto R. confessiones factae fuerunt, ante alia consilium tale recepit, ut videlicet vobis liberam et absolutam concederet potestatem luendi et recolligendi terras Joanni Leonis et Joanni Oddonis seu personis aliis a praedicto R. pignori obligatas, de illis denariis qui de mercede locationis factae ab eodem R. Ecclesiae memoratae remanserant apud illam, et ut liceret vobis de denariis ipsis retinere atque deducere damna omnia et expensas factas et faciendas earundem occasione terrarum, nec non

A aestimationem quindecim rublorum frumenti, quae a tempore factae locationis de pignore Joannis Oddonis percipere debuistis, et ut idem senator cogeret Joannem Leonis et alios creditores ut receptis pecunia et omnibus quae pro ipsis pignoribus a dicto R. debebantur eidem, pignora ipsa vobis libere ac quiete dimitterent, et vobis nihilominus restituerent praedictorum pignorum instrumenta.

Demum primo P. Malpili, Oddone de Insula, N. Tullii, N. Joannis Bonifacii, ac Joanne Betti, et secundo eodem O. Andrea de Bulgaminis, et dictis N. Joannis Bonifacii et Joanne Betti, ac tertio P. Stephano Ciceronis et praedictis O. et N. Joannis Bonifacii et Joanne Betti dictum consilium postmodum confirmantibus, quidam ex ipsis illud fuerunt plenius prosecuti, adjicientes videlicet ut senator Joannem Leonis juxta consuetudinem senatus cogeret reddere ac restituere vobis totum illud tenimentum terrarum positum in Turrieli, in loco qui dicitur Vallis Longari, quod per Joannem de Cerraccla quondam socerum suum et haeredes ipsius titulo pignoris detinebat, cui Joanni de Cerraccla tenimentum ipsum ab eodem Romano fuerat obligatum, et clericos ipsos compelleret eidem Joanni solvere triginta quinque libras Proveniensium veterum vel denarios senatus summam aequivalentes eandem, et usuras duorum denariorum omni mense pro libra a secundo anno pontificatus felicitis memoriae Lucii papae III praedecessoris nostri usque ad diem solutionis implendae, pro duabus videlicet partibus quinque partium totius pecuniae mutuatae. Quia cum tenimentum ad viginti modia terrae a Romano fuerit obligatum, facta consideratione a praedictis O. de Insula, P. Malpili, N. Tullii, N. Joannis Bonifacii, et Joanne Betti, tanta modatio reperta non fuit propter quod usura pro praedictis duabus partibus debebatur, et etiam quod tam ipse quam successores ipsius prohiberent dictum Romanum et ejus haeredes ac omnes alias personas submissas vel submitendas ab ipsis nihil repetere contra ipsam Ecclesiam de omnibus denariis qui pro recolligendis terris praedictis soluti fuerant ab eadem, et de retentis ab ea pro expensis et aestimationibus fructuum quos de pignore Joannis Oddonis a tempore locationis factae percipere debuistis. Unde cum vos tam ratione mandati ab R. saepedicto recepti, et quia ad repignorandum et liberandum possessiones praedictas ab eodem R. vobis cessae fuerant actiones, prout in instrumento locationis plenius reperitur, quam etiam per consilia sapientum saepius confirmata, a quorum ultimo idem R. se non asseruit appellasse, de centum octoginta quinque libris quae penes vos de supradicta locationis mercede remanserant, centum quinquaginta duas libras creditoribus solveritis supradictis, sicut in instrumentis publicis continetur, et decem et octo libras vobis retinueritis, tam pro quibusdam expensis factis de conscientia iudicum praedictorum, prout scriptum eorum indicat evidenter, quam

pro damnis et expensis aliis quas ex partium confessione constitit vos subiisse, ac quantitatem residuam post computationem ab ipso cardinale exactissime factam eidem cardinali ad opus sæpediti R. curaveritis assignare, idem œconomus ab impetitione præfati R. Ecclesiam vestram postulavit absolvi.

Cum igitur super præmissis coram cardinale jam dicto lite contestata legitime, ac præstito calumniæ juramento, fuisset a partibus diutius litigatum, et idem auditis earum confessionibus, et inspectis publicis instrumentis, ac consiliis hinc inde exhibitis, nec non rationibus et allegationibus plenius intellectis, nobis quæ super iis invenerat fideliter retulisset, nos. habito cum fratribus nostris consilio diligenti, Ecclesiam vestram ab impetitione prædicti Romani sententialiter absolvimus, justitia exigente, injuncto vobis ut vel pro usuris quas Joanni Leonis præfati R. creditori solvistis, eidem R. satisfactionem congruam impendatis, vel ad repetendas easdem dicto R. contra ipsum Joannem Leonis, quas habetis, curetis cedere actiones. Nulli ergo, etc., diffinitionis, etc., usque incursum.

Datum Signiæ, x Kal. Septemb, pontificatus nostri anno sexto decimo.

XCVII.

EPISCOPO, ARCHIDIACONO, ET CANTORI DAVALIENSIBUS.

De electione episcopi Nazarovensis.

(Signiæ, ix Kal. Septembris.)

(127) Dilecti filii decanus et cantor Nazarovensis ecclesiæ suis nobis litteris intimarunt quod cum olim curam ejusdem ecclesiæ Sidoniensi episcopo duxerimus committendam, idem Ecclesiam ipsam frumento, animalibus, possessionibus et rebus aliis spoliare præsumens, et muris obstrui faciens portas ejus, eam in usum cellarii, reverentia divini cultus posthabita, redigere non expavit, præfatis decano, cantore, aliisque fratribus ejectis penitus ab eadem. Cumque propter hæc et alia nonnulla gravamina nostram audientiam appellasset, ipse appellationi nequaquam deferens eorundem, quinimo in apostolicæ sedis injuriam et contemptum eos durius aggravans et affligens, tantæ persecutionis sævitiam exercuit in eosdem quod in præfata ecclesia nisi unus ex præfatis canonicis non remansit. Ideoque discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus quatenus, si est ita, præfatum episcopum, ut ea quæ abstulit ecclesiæ memoratæ restituat universa, per censuram ecclesiasticam appellatione postposita compellentes, ecclesiæ sæpeditæ capitulo eligendi sibi personam idoneam canonicè in pastorem tribuatis auctoritate nostra liberam facultatem. Testes autem qui fuerint, etc., usque perhibere. Quod si non omnes, etc., tu, frater episcope, etc.

Datum Signiæ, ix Kal. Septembris, pontificatus nostri anno decimo sexto.

(127) Vide lib. xv, epist. 54.

(128) Vide lib. xv, epist. 75.

XCVIII.

EPISCOPO AMYCLENSI, ELECTO KERNICENSI, ET PRIORI PATRACENSI.

De retracanda sententia interdicti.

(Signiæ, vii Kal. Septembris.)

(128) Venerabilis frater noster archiepiscopus Patracensis pro se ac venerabilibus fratribus nostris Philippensi, Sarrensi, Thessalonicensi, Neupatrensi, Thebano, Atheniensi et Corinthiensi archiepiscopis, ac suffraganeis eorundem in nostra proposuit præsentia constitutus quod cum præfato Thessalonicensi archiepiscopo et Sidoniensi et Cardicensi episcopis nostris dedissemus litteras in mandatis ut nobilem virum Gaufridum de Villa Arduini Achaïæ principem aliosque abbatiarum, ecclesiarum, papatum, decimarum et possessionum ad eorum Ecclesias pertinentium illicitos detentores per censuram ecclesiasticam ad restitutionem compellerent eorundem, dicti principes et alii citati legitime ab eisdem in eorum noluerunt presentia comparere. Propter quod iudices ipsi excommunicationis in eos et in terram eorum interdicti sententias protulerunt, quas idem archiepiscopus apostolico petiit munimine roborari, adjiciens nihilominus conquerendo quod per dictum principem et homines suos sede propria et castro et dimossario Patracensi, possessionibus et fructibus earum, et rebus aliis contra justitiam fuerat spoliatus, et quod tam idem princeps quam nobilis vir Oddo de Roca dominus Athenarum jura ecclesiarum suarum graviter perturbantes, ea quæ donantur, venduntur, vel legantur eisdem, ab ipsis possideri pacifice non permittunt. Ex adverso autem dilecti filii W. decanus Mothonensis, magister I. de Borbonio, et W. de Bitis miles procuratores principis et nobilium prædictorum ac omnium Latino-rum sub illorum dominio consistentium respondentes confessi fuerunt iudices quidem antedictas sententias protulisse, sed asseruerunt quod ante tempus infra quod earum fuit suspensus effectus, cum fuerint sub conditione prolata, ab eis ex legitimis causis exstitit appellatum; videlicet quia iudices ipsi dicto principi et parti suæ suspecti merito videbantur, cum eandem haberent penitus questionem, et quia nostrarum copiam litterarum nequiverint ullatenus obtinere, licet eas cum instantia postularent, nec in eorum transcripto, quod solum fuit eis exhibitum, de compositione (129) quæ super præmissis inter ipsos et præfatum archiepiscopum intercesserat aliqua mentio habebatur. Unde procuratores ipsi humiliter postularunt ut cum propter causas prædictas merito fuerit appellatum, sententias ipsas decerneremus irritas et inanes. Ad ea vero quæ præfatus archiepiscopus super propria spoliatione proposuit responderunt quod ipsum nequaquam spoliatum credebant, sed si de ipsius spoliatione constaret, quod

(129) Vide appendicem hujus libri.

ei debita fieret restitutio promiserunt. Cumque ipse archiepiscopus fateretur contra jam dictas fuisse sententias provocatum, sed provocationem ipsam negaret ex causis propositis factam esse, ac procuratores prædicti per duos ex ipsis et archidiaconus Argolicensis, qui procurator non erat, se id in præsentia nostra dicerent probaturos, et propter hoc etiam parati essent obligare omnia bona sua, nos, licet per hoc ad decisionem negotii legitime procedere non possemus, cum iidem in una eademque causa de jure non possent esse procuratores et testes, ad cautelam tamen ipsorum juramentis receptis, de fratrum nostrorum consilio sic duximus providendum, ut videlicet dicti nobiles corporaliter exhibeant juramentum quod parebunt præcise mandatis quæ ipsis per litteras aut legatum vel delegatum nostrum super hoc duximus facienda, et tunc relaxatæ denuntientur sententiæ supradictæ, cognitione negotii principalis et aliorum quæ idem archiepiscopus proposuit coram nobis, legato quem ad partes illas de latere nostro destinare proponimus reservata. Ideoque discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus quatenus recepto a præfatis nobilibus secundum formam expressam superius juramento sententias ipsas denuntietis auctoritate apostolica relaxatas, et si præscriptæ appellationis causæ coram ipso fuerint probatæ legato, nihil eis occasione dictarum sententiarum injungatur, sub debito præstiti juramenti. Quod si non omnes, etc., duo vestrum, etc. Vos denique, frater episcopo et fili. electe, super vobis ipsis, etc.

Datum Signiæ, vii Kal. Septembris, pontificatus nostri anno sexto decimo.

XCIX.

ABBATI ET CONVENTUI DE VALLE SANCTI PETRI CISTERCIENSIS ORDINIS.

Committitur ei exsecutio cujusdam sententiæ.

(Signiæ, ix Kal. Septembris.)

Justis petentium desideriis, etc., usque assensu, diffinitivam sententiam quam pro vobis major decanus Coloniensis et conjudices ejus contra nobilem virum Arnoldum de Hukenswage (130) super allodio in Cassele rationabiliter promulgarunt sicut est justa nec legitima provocatione suspensa, auctoritate apostolica confirmamus et præsentis scripti patrocinio communimus. Nulli ergo, etc., confirmationis, etc., usque incursum.

Datum Signiæ, ix Kal. Septembris, pontificatus nostri anno sexto decimo.

C.

ABBATI ET CONVENTUI DE ALBA CISTERCIENSIS ORDINIS.

Confirmantur eis quedam possessiones.

(Signiæ, ix Kal. Septembris.)

Solet annuere sedes apostolica, etc., usque as-

(130) Col. Colbert. *Hubbeswage*.

A sensu, possessiones de Ottesvuirre, de Rastede, de Winkil, de Hart, de Malse, de Lindehart, de Schivenhart, de Bæcheim, de Terdingen, de Bernardesvuirre, de Diethenhusen, de Delenbrunnen et pe Mosebrunne, ac alia bona vestra, sicut ea omnia juste ac pacifice possidetis, vobis et per vos monasterio vestro auctoritate apostolica confirmamus et præsentis scripti patrocinio communimus. Nulli ergo, etc., confirmationis, etc., usque incursum.

Datum Signiæ, ix Kal. Septembris, pontificatus nostri anno sexto decimo.

CI.

PRÆPOSITO FERRARIENSI.

Eum admonet sui officii.

(Signiæ, vii Kal. Septembris.)

(131) Cum tibi curam et administrationem massæ de Ficarolo duxerimus committendam, mandantes ut proventus ejus recipiens, ad opus nostrum reservares eodem, miramur quod nihil nobis super hoc rescribere curavisti. Quocirca per apostolica tibi scripta præcipiendo mandamus quatenus quidquid super hoc feceris nobis quanto citius scribere non omittas, et loci prædicti curam et administrationem habeas diligentem; contradictores aut detentores, si qui fuerint, per censuram ecclesiasticam appellatione remota compescens.

Datum Signiæ, vii Kal. Septembris, pontificatus nostri anno sexto decimo.

CII.

NOBILI VIRO MARCHIONI ESTENSI.

De marchia Anconitana revocanda.

(Signiæ, v Kal. Septembris.)

Inter alias rationes eas consideratione potissimum claræ memoriæ patri tuo Anconitanam marchiam in feudum duximus concedendam, quia promiserat nobis quod eam valida manu ingrediens, ipsam ad Ecclesiæ Romanæ dominium revocaret. Sperantes autem te in eodem negotio processurum, sicut tuis nobis litteras intimasti, super hoc litteras tibi transmisimus quales vidimus expedire. Verum cum in hoc nondum processeris, et de levi, maxime temporibus istis, marchiam ipsam ad dominium nostrum revocare possimus, nobilitati tuæ per apostolica scripta mandamus quatenus in negotio ipso procedas. Alioquin, ne diutius Ecclesia spoliata remaneat, nos procedemus in ipso sicut videbimus expedire.

Datum Signiæ, v Kal. Septembris, pontificatus nostri anno sexto decimo.

CIII.

ARCHIEPISCOPO, JUDICIBUS ET CONSULIBUS BENEVENTANIS

De negotio Thomasii de Aquino.

(Signiæ, iii Kal. Septembris.)

Licet nobilis vir Thomasius de Aquino cum sociis suis de mandato nostro captus non fuerit, volentes

(131) Vide infra epist. 143.

tamen indemnitati vestræ paternæ sollicitudine præcavere, sæpe vobis super hoc scripta nostra direximus, qualia pro tempore novimus expedire. Ipse vero, etsi quoddam modicum castrum germani nostri, quod dicitur Broccus, injuste detineat contra regiam jussionem, unde gratum nobis existeret si per vos ad illud reddendum posset induci, ut non vestrum solummodo commodum, sed etiam nostrum procuraretis honorem, liberationem tamen ipsius, qui propter hanc causam captus non fuit, nolimus impedire; sed vobis utique credimus profuturum si nobis curaveritis in hac parte deferre, ut nos propensius ad vestrum inducatis profectum, etiamsi conditionem ipsius oporteret vos propter hoc in aliquo facere meliorem, cum per divinæ miserationis auxilium potentes simus vobis in majoribus respondere. Vos ergo, intellecto beneplacito nostro, tanquam viri providi et fideles, agatis quod utile fuerit et honestum, necessariam adhibentes cautelam ne circumveniri possitis; quia quantum vobis valeat compositio inter vos et illum tractata sine nostro favore prodesse, vestra, sicut credimus, discretio non ignorat.

Datum Signiæ, III Kal. Septembris, pontificatus nostri anno sexto decimo.

CIV.

ILLUSTRI CONSTANTINOPOLITANO IMPERATORI.

Ei commendat legatum.

(Signiæ, III Kal. Septembris.)

Ipse summus angularis lapis Jesus Christus, in quo omnis ædificatio constructa crescit in templum sabetum in Domino, Ecclesiæ fundamentum et fundator existens, inter cætera quibus salutaria providit remedia populo Christiano ad consolidandam fidei unitatem, ut et unus pastor esset et unum ovile, sedem apostolicam totius Christianitatis caput instituit et magistram: a qua sicut unguentum in capite, quod descendit in barbam Aaron, et ad oram etiam vestimenti, panis intellectus et vitæ ad alias procedat Ecclesias, cum doctrina fidei et aqua sapientiæ salutaris. Sane pastor ipsius et rector, cum ab eo plus Dominus exigit cui plura committit, ut in talento sibi credito negotietur utiliter, portat onera gravia cum plenitudine potestatis, sic in uno loco personaliter residens quod propter eventus plures et varios in spiritu per plura diffunditur et trahitur ad remota; quantoque magis potestas extenditur, tanto majori sollicitudine occupatur. Verum ne inter curas continuas et prægrandes pro defectu imperfectionis humanæ deficeret, si solus consumendus inani labore ad suam sollicitudinem omnia revocaret, attendens quod messi multæ operarius unus non sufficit, multos sibi operarios et coadjutores adjungit, ac per eos exsequitur quod per se non potest personaliter adimplere. Porro expedit ut cum fratribus onera partiatur, sic vices suas aliis committendo ut intelligatur ipsomet facere quod per alios fieri decernit, illius instructus exemplo qui discipulos suos in univer-

sum mundum ad prædicandum direxit. Cum igitur non solum necessitas Ecclesiæ, sed etiam utilitas Constantinopolitani imperii postularit illuc a latere nostro destinari legatum, nos ad exaltationem et commodum Ecclesiæ pariter et imperii, nec non personæ tuæ specialiter intendentes, ut in missi persona mittentis notetur affectus, illum ad partes ipsas duximus destinandum quem inter fratres nostros speciali diligimus charitate, videlicet venerabilem fratrem nostrum Pelagium episcopum Albanensem, virum litteratum, providum et honestum, nobis et fratribus nostris charum admodum et acceptum. Ipsum igitur magnum Ecclesiæ Dei membrum, imo personam nostram in ipso, benigne recipias et honeste pertractes: cui nos vices nostras commisimus, ut juxta verbum propheticum evellat et destruat, ædificet et plantet quæ secundum Deum evellenda et destruenda, nec non ædificanda cognoverit et plantanda. Ipsius itaque salubribus monitis et consiliis reverenter intendas, de cujus circumspectione provida et providentia circumspecta plenam fiduciam obtinemus quoniam, dirigente Domino, gressus ejus sic via regia curabit incedere quod non declinabit ab dexteram vel sinistram.

Datum Signiæ, III Kal. Septembris, pontificatus nostri anno sexto decimo.

In eundem fere modum nobilibus viris comitibus, baronibus et universis Christi fidelibus sub Constantinopolitano imperio constitutis, verbis competenter mutatis.

CV.

UNIVERSIS ARCHIEPISCOPIS, ET EPISCOPIS, ABBATIBUS, PRIORIBUS, ET ALIIS ECCLESiarUM PRÆLATIS PER CONSTANTINOPOLITANUM IMPERIUM CONSTITUTIS.

Super eodem.

(Signiæ, III Kal. Septembris.)

Inconsutilis Domini tunica uni cessit in sortem, ut in ipsa Ecclesia servaretur unitas illibata. Ad conservandum autem in ea mysterium unitatis, unum eidem, beatum Petrum videlicet, Dominus caput instituit et magistrum, cui oves Christi, dicente Domino: *Pasce ove meas* (Joan. XXI), sunt sine distinctione commissæ, alienis ab ovili Dominico reputatis qui Petrum in suis successoribus non agnoscunt esse pastorem. Ab hac unitate Græcorum Ecclesia quondam divertens, et Petri magisterio se subducens, exivit ovile Dominicum, post gregem sodalium evagando; et sic quæ primo sanis affluebat doctrinis et pene magistra vocari poterat propter tempus, errorum postmodum circumfusa caligine, cœpit plurimum indigere, rursus divini eloquii rudimenta mendicans. Sane Patre luminum, a quo est omne datum optimum et omne donum perfectum, ipsam misericorditer illustrante, ad Petri magisterium, unitatem et devotionem videlicet Romanæ Ecclesiæ, salubriter est reducta; et cum in novam quodammodo infantiam sit renata, plenis eam lactare volentes uberibus, ad reformationem ipsius opem et

operam impendere nitimur efficacem. Et licet instantia nostra quotidiana sit omnium Ecclesiarum sollicitudo continua, tanto tamen ad illam specialius aciem nostræ provisionis extendere volumus quanto plus reformationis officio indigere dignoscitur post errorem. Unde quod in absentia possumus per nos ipsos, et quod præsentialiter non valemus, alterius præsentia exsequentes, venerabilem fratrem nostrum Pelagium Albanensem episcopum, virum litteratum, providum et honestum, quem inter fratres nostros speciali diligimus charitate, a latere nostro legatum in Constantinopolitanum imperium destinamus, pro certo credentes sic eum via regia incessurum quod non declinabit ad dexteram vel sinistram; eique, de quo plenam fiduciam obtineamus, commisimus vices nostras, ut juxta verbum propheticum evellat et destruat, ædificet et plantet quæ secundum Deum evellenda et destruenda, nec non ædificanda viderit et plantanda; plenaria sibi potestate concessa ut absque contradictione cujuslibet ea quæ pertinent ad legationis officium exsequatur. Ipsum ergo legatum recipiatis benigne ac honeste tractetis; quia cum nos recipiamur in ipso, in misso notabimus devotionis affectum quem geritis ad mittentem; et ipsius monitis ac mandatis humiliter intendentes, quæ inter vos duxerit statuenda, tanquam devotionis filii studeatis reverenter admittere firmiterque servare, ac tales vos erga eum exhibere curetis quod non solum eidem, sed etiam nobis esse possit acceptum; scientes quod cum ei plenæ legationis officium commiserimus, sententias quas rite protulerit in rebelles, ratas haberi præcipimus et inviolabiliter observari.

Datum Signiæ, III Kal. Septembris, pontificatus nostri anno sexto decimo.

CVI.

GAUFRIDO PRINCIPI ACHALÆ.

Super eodem.

(Signiæ, II Kal. Septembris.)

Licet olim Ecclesia Græca elongaverit se ab uberibus matris suæ, a capite membrum et pars a suo toto divertens, quia tamen per illius misericordiam qui venit drachmam quærere perditam, et errantem ovem in deserto mundi hujus propriis humeris reportavit ad cautam, ad devotionem sanctæ Romanæ Ecclesiæ, quæ, insituate Domino, mater est omnium et magistra, salubriter est reducta, sedes apostolica maternos affectus non exuens, ad reformationem ipsius tanto plus impendere nititur opem et operam efficacem quanto plus reformationis officio indiget post errorem. Sane cum utilitas, non solum spiritualis, sed etiam temporalis exigeret legatum a latere nostro in Græciam destinari, nos illum ad partes illas duximus destinandum quem inter fratres nostros speciali diligimus charitate, videlicet venerabilem fratrem nostrum Pelagium episcopum Albanensem, virum litteratum, providum et honestum, nobis et fratribus nostris charum admodum et acceptum. Ipsum igitur magnum Ecclesiæ Dei mem-

brum, imo personam nostram in ipso benigne recipias et honeste pertractes; cui nos vices nostras commisimus, ut juxta verbum propheticum evellat et destruat, ædificet et plantet quæ secundum Deum evellenda et destruenda, nec non ædificanda cognoverit et plantanda. Ipsius itaque salubribus monitis et mandatis reverenter intendas; de cujus circumspectione provida et providentia circumspecta plenam fiduciam obtineamus, quoniam, dirigente Domino gressus ejus, sic via regia curabit incedere quod non declinabit ad dexteram vel sinistram.

Datum Signiæ, II Kalend. Septembris, pontificatus nostri anno sexto decimo.

In eundem modum scriptum est principibus, comitibus, baronibus.

CVII.

II. LANGRAVIO THORINGIÆ.

Ei justitiam promittit.

(Signiæ, III Non. Septembris.)

Illa te obtentu tuæ devotionis et fidei, quas in arduis sumus rebus experti, charitatis sinceritate diligimus ut non solum pro tuis, verum etiam pro aliorum negotiis preces tuas parati simus, quantum cum Deo et honestate possumus, exaudire, cum diligenter ad tuum aspiremus commodum et honorem. Sane quod a . . Bambergensi episcopo pro Ecclesiæ devotione pertulisse diceris gravamina et jacturas eo nobis amplius est molestum quo serviendo Ecclesiæ a viro ecclesiastico non gravamen sed præmium nosceris meruisse. Cum ergo a venerabili fratre nostro Maguntinensi archiepiscopo, apostolicæ sedis legato, qui super absolute ipsius episcopi recepèrat scripta nostra, duxeris appellandum, et eodem appellationi tuæ humiliter deferente, negotium ad nostrum sit delatum examen, justitiam tuam tibi, auctore Deo, diligenter curabimus conservare. Tu ergo termino tibi et episcopo ipsi a præfato archiepiscopo præfigendo talem ad nostram præsentiam dirigas responsalem qui causam tuam agat fideliter et prudenter. De cætero nobilitatem tuam monemus atque hortamur quatenus in nostra et apostolicæ sedis devotione firmus et stabilis perseveres, ut negotio quod magnanimiter inchoatum est, et maxima jam ex parte promotum, feliciter consummato, de toleratis laboribus manipulos reportare valeas expectatos.

Datum Signiæ, III Non. Septembris, pontificatus nostri anno sexto decimo.

CVIII.

C. DECANO SPIRENSI.

Respondet ad ejus consulta.

(Signiæ, V Idus Septembris.)

Quod juxta verbum Apostoli non videris altum sapere, sed timere, ac tuum cum propheta cognoscere imperfectum, et tamen confisus de illo qui dans affluenter omnibus, et non impropèrans, balbutientium linguas facit esse disertas, injunctum tibi exhortationis officium et suscepisti humiliter et sollicite niteris adimplere, tuam nobis commenda-

prudenciam, et quod sis laudabiliter in ipso negotio processurus, fiduciam tribuit plenior. Tuis ergo consultationibus benignius intellectis, de iis qui suscepto crucis signaculo proposuerunt contra hæreticos in provinciam proficisci, necdum suum fuerunt exsecuti propositum, respondemus ut tales ad assumendum itineris Hierosolymitani laborem sedulo inducantur, cum illum majoris meriti esse constet: ad quod si forsitan induci nequiverint, votum prosequi compellantur emissum. De illis vero qui uxoribus reciamantibus volunt suscipere signum crucis, de quibus dubitas an propter hoc eorum debeat propositum impediri, sic duximus respondendum, quod cum rex cœlestis major sit rege terreno, et constet quod vocatos ad terreni regis exercitum uxorum non impedit contradictio, liquet quod ad summi Regis exercitum invitatos et ad illum proficisci volentes prædicta non debet occasio impedire, cum per hoc matrimoniale vinculum non solvatur, sed subtrahatur ad tempus cohabitatio conjugalis: quod in multis aliis casibus fieri frequenter oportet. Quid autem agendum sit de mulieribus et personis aliis quæ crucis signaculum susceperunt, et ad prosequendum votum non sunt idoneæ vel potentes, ex generalibus litteris (152) conjicitur manifeste, in quibus continetur expressum ut, regularibus personis exceptis, suscipiant quicumque voluerint signum crucis, ita quod cum urgens necessitas aut utilitas evidens postularit, votum ipsum de mandato possit apostolico commutari aut redimi vel differri. Quia vero collegam tuum ab hac luce Dominus evocavit, abbatem de Sconovuia eidem juxta petitionem tuam duximus subrogandum; et ut fructuosior valeat existere labor vester, tam tibi quam abbati prædicto concedimus ut incendiariis et iis qui manus temerarias in clericos aut alias personas ecclesiasticas injecerunt, volentibus suscipere signum crucis, satisfactione passis injuriam exhibita competentem, auctoritate nostra libere absolutionis beneficium impendatis; nisi forsitan aliquorum excessus adeo graves existerent et enormes quod merito essent ad sedem apostolicam transmittendi.

Datum Signiæ, v Idus Septembr., pontificatus nostri anno sexto decimo.

CIX.

DECANO ET CAPITULO SPIRENSIBUS.

Approbat quamdam commutationem.

(Signiæ, vii Idus Septembris.)

Justis petentium desideriis, etc. usque complere. Accepimus sane quod Spirensis Ecclesia duo possidebat monasteria in Thuringia, quorum abbatissis Spirensis episcopus regalia porrigebat, et imperium abbatiam de Wizkenburch ad se in temporalibus pertinentem in Spirensi diœcesi obtinebat, de quibus inter ipsum imperium et præfatam Spirensis Ecclesiam commutatio facta proponitur de communi et libera voluntate, quam charissimus in Christo

A filius noster Fredericus Siciliae rex illustris in Romanum imperatorem electus obnixè petiit auctoritate apostolica confirmari. Ejus igitur precibus inclinati, commutationem ipsam, sicut sine pravitate provide facta est et ab utraque parte sponte recepta, et in ipsarum abbatiarum dispendium non redundat, auctoritate apostolica confirmamus et præsentis scripti patrocinio communimus. Nulli ergo, etc., confirmationis, etc., usque incursum.

Datum Signiæ, vii Idus Septembris, anno xvi.

CX.

GREGORIO SANCTI THEODORI DIACONO CARDINALI APOSTOLICÆ SEDIS LEGATO.

Transfert archiepiscopum Barenssem ad Ecclesiam Panormitanam.

(Signiæ, iv Idus Septembris.)

B Grave gerimus et indignum quod cum jam multoties mandaverimus per te Panormitanæ Ecclesie in pastorem de persona idonea provideri, sicut accepimus, mandatum nostrum nondum exstitit effectui mancipatum. Nolentes igitur ejusdem Ecclesie provisionem ulterius prorogari, si forte nondum est illi de pastore provisum, venerabilem fratrem nostrum [Berardum] Barenssem archiepiscopum, virum, sicut experimento cognovimus, providum et honestum, ac nobis et charissimo in Christo filio nostro Frederico illustri regi Siciliae in Romanum imperatorem electo, devotum pariter et fidelem, eidem Ecclesie concedimus in pastorem, capitulo ejusdem Ecclesie nostris dantes litteris in præceptis ut eidem tanquam pastori suo intendant humiliter et devote. Ideoque discretioni tuæ per apostolica scripta præcipiendo mandamus quatenus præceptum nostrum sublato cujuslibet contradictionis et appellationis obstaculo facias effectui mancipari, contradictores, si qui fuerint, vel rebelles per censuram ecclesiasticam appellatione postposita compescendo.

Datum Signiæ, iv Idus Septemb., pontificatus nostri anno sexto decimo.

Scriptum est super hoc capitulo Panormitano.

CXI.

EPISCOPO RATISPONENSI.

De numero evectioinum.

(Signiæ, iv Idus Septembris.)

D Gaudemus in Domino et in virtutis ejus potentia gloriamur quod in commisso tibi negotio crucis Christi te laudabiliter diceris exercere ac, bene divina cooperante gratia, proficere in eodem, charitatem tuam monentes attentius et hortantes quatenus supernæ retributionis intuitu illud, calcatis pro Christi nomine cunctis difficultatibus, taliter exsequaris ut cum illis qui euntes ibant et flebant mittentes semina sua exsultationis manipulos valeas reportare. Quia vero propter diei malitiam evectioinum numero, quem tibi taxavimus, contentus esse non potes, utpote qui cum eo longe a civitate tua per duo milliaria, sicut tuis nobis insinuasti

(152) Supra epist. 28.

litteris, procedere non auderes, nos remedium quod A
 contra impedimentum huiusmodi tua providit di-
 cretio approbantes, fraternitati tuæ per apostolica
 scripta mandamus quatenus ubi personaliter nego-
 tium exsequi nequiveris memoratum, auctoritate
 nostra, prout ipse cogitasti, committas viris hone-
 stis et providis vices tuas. Et quoniam de tuæ cir-
 cumspectionis modestia fiduciam gerimus pleniorum
 taxandi tam tibi quam illis evectionum numerum
 quem secundum locorum et temporum qualitatem
 videris expedire liberam tibi concedimus facultatem,
 moderamine quod ipse providisti circa eos qui mi-
 nistrabant procuraciones, cum res ita videbitur po-
 stulare, servato; ut videlicet duarum vel trium
 aut etiam plurium parochiarum populis in unum B
 ad audiendum verbum Domini convocatis, eorum
 prælatis simul, ubi singuli non suffecerint, expensas
 bajulis verbi Dei exhibeant moderatas. Concedimus
 etiam ut incendiariis et iis qui manus temerarias in
 clericos aut alias personas ecclesiasticas injecerunt,
 volentibus suscipere signum crucis, satisfactione
 injuriarum exhibita competenti, auctoritate nostra
 munus absolutionis impendas; nisi forsitan aliquo-
 rum excessus adeo graves existerent et enormes
 quod merito essent ad sedem apostolicam transmit-
 tendi. Ad hæc, omnes qui, te circa huiusmodi ne-
 gotium occupato, possessiones aut alia Ecclesiæ
 tuæ bona temere præsumpserint invadere vel tur-
 bare, in quacunque fuerint diœcesi constituti, tibi
 liceat appellatione remota per distractionem eccle- C
 siasticam coercere. Taliter ergo in omnibus exhibere
 te studeas prudentem, sollicitum et modestum,
 quod per hoc crescas et nomine apud homines et me-
 rito apud Deum, nosque fraternitatem tuam magis
 ac magis apostolica prosequamur gratia et favore.

Datum Signiæ, iv Idus Septemb., pontificatus
 nostri anno sexto decimo.

CXII.

ALBANENSI EPISCOPO APOSTOLICÆ SEDIS LEGATO.

De electione patriarche Constantinop.

(Signiæ, xiv Kal. Octobris.)

Cum causam super postulatione de venerabili
 fratre nostro Heracliensi archiepiscopo et electione
 de dilecto filio plebano Sancti Pauli de Venetiis in
 Constantinopolitana Ecclesia celebratis dilecto filio D
 magistro Maximo notario nostro duxerimus com-
 mittendam, et idem proficiscens usque Venetias in
 negotio pro parte processerit (133), quia tamen
 per Venetias Constantinopolim transitum habere
 non potuit, causam ipsam tuæ fraternitati, de qua
 plene confidimus, duximus committendam, per apo-
 tolica tibi scripta mandantes quatenus in eadem se-
 cundum formam comprehensam in litteris directis
 ad eundem magistrum appellatione remota proce-
 das. Tu denique, frater episcope, super teipso, etc.

Datum Signiæ, xiv Kal. Octobris, pontificatus
 nostri anno sexto decimo.

(133) Vide supra epist. 91.

(134) Vide supra epist. 16, et lib. II *Hist. Camaldul.* pag. 182 et seq.

CXIII.

PRIORI ET CONVENTUI CAMALDULENSIBUS.

De reformatione monasterii de Vangaditia.

(Signiæ, vii Kal. Octobris.)

(134) Cum dudum ad correctionem et reformationem
 monasterii de Vangaditia laborantes proficere non
 possemus, nec huiusmodi Babylon, quam studio
 multo curavimus, ad sanitatem ullatenus perveni-
 ret, quinimo ejus computruissent adeo cicatrices
 ut earum fetor etiam laicos ad nauseam provoca-
 ret, demum attendentes ferro debere vulnera rese-
 cari quæ fomentum non sentiunt medicinam, ve-
 nerabili fratri nostro Nicolao Reginensi episcopo,
 tunc electo, et dilectis filiis priori Sancti Georgii
 et Venturæ subdiacono nostro canonico Veronensi
 dedimus in mandatis ut tam E. quondam ejusdem
 loci abbatem, qui a regimine ipsius nostra fuerat
 auctoritate amotus, quam etiam monachos univer-
 sos per alia monasteria collocantes, virum aliquem
 religiosum, bonæ opinionis et vitæ, sollicitum in
 spiritualibus, et in temporalibus circumspèctum,
 monasterio præficerent antedicto, qui secum viris
 prudentibus et religiosis assumptis monasterium
 ipsum spiritualiter et temporaliter reformaret. Qui
 mandatum apostolicum fideliter exsequentes, di-
 lectum filium S. domus vestræ de Verona priorem,
 virum utique providum et honestum, ipsi monaste-
 rio præfecerunt, injungentes eidem ut ad minus
 duodecim viris idoneis de ordine vestro assumptis,
 ad ejusdem reformationem intenderet sollicite ac
 prudenter; nobis nihilominus per suas litteras quod
 fecerant intimantes, ut eorum processus per appro-
 bationem nostram stabilitatem debitam sortiretur.
 Volentes igitur sic ejusdem monasterii reformationi
 ac statui providere quod ex hoc juri apostolicæ se-
 dis, ad quam nullo medio pertinet, minime dero-
 getur, de fratrum nostrorum consilio ipsum priorem
 concedentes dicto monasterio in abbatem, liberam
 ejusdem monasterii correctionem et plenam tibi,
 fili prior, et successoribus tuis duximus committen-
 dam, ita tamen quod qui pro tempore fuerit electus
 ibidem, Romano pontifici præsentetur, ab eo con-
 firmationis et benedictionis gratiam recepturus;
 ad cujus amotionem, si quando propter excessus
 suos fuerit amovendus, inconsulto Romano pontifice
 nullatenus procedatur.

Datum Signiæ, vii Kal. Octobris, pontificatus no-
 tri anno sexto decimo.

*In eundem fere modum scriptum est Reginensi
 episcopo, priori Sancti Georgii, et V. subdiacono no-
 stro canonico Veronensi, verbis competenter mutatis,
 usque nullatenus procedatur. Ideoque discretioni
 vestræ per apostolica scripta mandamus quatenus
 monachos qui adhuc in præfato monasterio commo-
 rantur in aliis monasteriis recipi facientes, in corpo-
 ralem possessionem ipsius prædictum inducatis ab-
 batem, et ad reformationem ejusdem opportunum im-*

pendentes sibi consilium et favorem, faciatis ei de ipsius monasterii justitiis ab ejus fidelibus et subditis plenarie responderi; contradictores, si qui fuerint, vel rebelles per censuram ecclesiasticam appellatione postposita compescendo. Quod si non omnes, etc., tu, frater episcopo, etc. Tu denique, frater episcopo, super teipso, etc.

Datum, ut supra.

CXIV.

NOBILI VIRO COMITI (153) GUIDONI, SPIRITUM CONSILII SANIORIS.

Ut a Camaldulensium injuriis absteat.

(Signiæ, XII Kal. Octobris.)

(156) Cum tuum in multis offenderis redemptorem, et traditam tibi potestatem ab ipso multoties contra eum præsumpseris exercere, deberes saltem in vitæ vespera constitutus tuæ delicta corrigere juventutis, et Domini faciem in confessione oris et satisfactione operis taliter prævenire ut in tremendi necessitate judicii, ab ipso, qui reddet singulis secundum opera sua, posses indulgentiæ gratiam expectare. Tu vero, quod dolentes referimus, necdum a via mala cohibes pedes tuos, sed quasi propriæ salutis curam ac divini nominis timorem abjeceris et amorem, contempta Dei patientia, quæ, quantum in ipsa est, ad pœnitentiam te adducit, confusionem tibi thesaurizas et iram, religiosos viros, quorum patrocinium tibi deberes beneficiis et obsequiis comparare, ut apud Dominum allegarent precibus causam tuam, in tuæ famæ ac salutis dispendium affligendo. Ecce enim, sicut multorum relatione didicimus, fratres Camaldulenses, qui sæculi vanitatibus abdicatis, mortificaverunt cum vitiis et concupiscentiis membra sua, crucifigentes sibi mundum cum Apostolo et se mundo, multipliciter opprimens et affligens, nuper fecisti juxta ipsorum eremum quamdam viam, per quam non solum armatos, sed etiam histriones cum mulierculis ire facis, cum accessus terminorum suorum mulieribus ab antiquo fuerit interdictus. Nuper quoque quosdam boves ipsorum eisdem fecisti violenter auferri, nec eos, donec a quibusdam conversis eorum quamdam quantitatem bladi recepisti pro illis, reddere voluisti, his et aliis modis eorum quietem per te ac tuos adeo inquietans ut, nisi aliter provideatur eisdem, sui ordinis instituta nequeant observare. Volentes igitur et eorum tranquillitati et tuæ saluti pariter providere, nobilitatem tuam monemus, rogamus et exhortamur in Domino, in remissionem tibi peccaminum injungentes quatenus, brevitatem considerans vitæ tuæ, quæ cum jam senilem pervenerit ad ætatem, omne autem quod antiquatur et senescit prope interitum esse constet, procul dubio longa esse non potest, recogites in amaritudine annos tuos, et attendens quod ex universis quæ habere videris sola tua opera te sequentur, quæ si bona fuerint, ad æterna gaudia te perducent; si

(155) Casertanensi.

(156) Vide lib. II *Hist. Camaldul.* pag. 182.

A vero mala, perpetuam te pertrahent ad gehennam, tui tandem incipias misereri, et satisfacere studens. Domino de commissis, ab ecclesiasticorum virorum et specialiter dictorum Camaldulensium molestatione de cætero conquiescas, ne forte præoccupatus subito die mortis, pœnitentiæ spatium quæras, nec valeas invenire. Alioquin, cum pater filium quem diligit corrigat et castiget, nos specialiter ob salutem tuam, quam sollicitudine paterna zelamus, venerabilibus fratribus nostris archiepiscopo Pisano et episcopo Florentino et dilecto filio electo Aretino nostris damus litteris in mandatis ut tam super prædicta via quam aliis te ab eorumdem Camaldulensium vexatione cessare per censuram ecclesiasticam, appellatione remota, prævia ratione compellant.

Datum Signiæ, XII Kal. Octobris, pontificatus nostri anno sexto decimo.

Illis scriptum est super hoc, verbis competenter mutatis.

CXV.

EPISCOPO ET CAPITULO CARDICENSIS.

Confirmat quamdam compositionem.

(Signiæ, V Kal. Octobris.)

Cum a nobis petitur quod justum est, usque perducatur effectum. Sane oblata nobis ex parte vestra petitio continebat quod cum causam quæ inter vos ex parte una et fratres domus Hierosolymitani hospitalis de Phitalea ex altera, super castro Cardicensi, casalibus et rebus aliis vertebatur, venerabilibus fratribus nostris Thessalonicensi et Philippensi archiepiscopis et episcopo Sidoniensi duxerimus commitendam, tandem mediante præfato archiepiscopo Philippensi, cui vicem suam supradicti conjudices sui, qui negotio interesse non poterant, commiserunt. Inter vos et prædictos Hospitalarios utrinque præstito juramento amicabilis compositio intervenit, quam vos et pars altera per proprias litteras postulastis apostolico munimine roborari. Eapropter vestris justis postulationibus grato concurrentes assensu, compositionem ipsam, sicut sine pravitate provide facta est, et ab utraque parte sponte recepta, et juramento firmata, ut in litteris inde confectis supradicti archiepiscopi Philippensis sigillo munitis, quarum tenorem de verbo ad verbum præsentibus jussimus litteris adnotari, plenius continetur, auctoritate apostolica confirmamus et præsentis scripti patrocinio communimus. Tenor autem litterarum ipsarum talis existit (157).
«Guillelmus Dei gratia Philippensis archiepiscopus universis Christi fidelibus ad quos præsens scriptum advenerit salutem in vero salutari. Cum causam inter venerabilem fratrem nostrum Bartholomæum Cardicensem episcopum et fratres Hospitalis Sancti Joannis Hierosolymitani vertentem nobis et venerabilibus fratribus nostris archiepiscopo Thessalonicensi et Sidoniensi episcopo papa commisisset, et

(157) Vide lib. II, epist. 151, lib. XIII, epist. 101, 113, 120 et lib. XV, epist. 69, 71, 80.

cum ipsi tum valetudine corporis, tum negotiorum frequentia impediti, ad hæc exsequenda personaliter venire non possent, nobis mandarunt ut dictam causam effectui mandarem. Quod cum facturi Armiro venissemus, de communi assensu et voluntate utraque pars nostro sicut iudicis delegati se dedit mandato, ut quidquid super controversia inter ipsos habita statueremus, ratum haberent et firmum. Recepta igitur ab utraque parte juratoria cautione nostro stare mandato, auditaque simul et diligentius veritate discussa, tam per idoneos et legitimos testes in præsentia nostra juratos quam etiam per privilegium Constantini quondam cognati Alexii imperatoris concessum Ecclesiæ Cardicensi perpendimus casalia de quibus quæstio erat ad eandem Ecclesiam pertinere. Pro quo mandamus ut Ecclesia Cardicensis teneat, habeat et proprietario jure possideat casalia septem cum suis pertinentiis, scilicet Toliasiki, Jajadinami, Toalopotori, Olongos, Icanapiza, Iconzobi, Stenes, duoque molendina integra, et tria inædificata in loco qui dicitur Suppetusu, cum fructibus exinde duobus annis perceptis. Super ducentis marchis argenti olim in compromisso statutis et nomine poenæ solvendis, nec non et expensis factis cum dictus episcopus Romam accessit, quas dominus papa mandaverat nobis ut dicto episcopo solvi faceremus, taliter duximus statuendum. Episcopus enim antefatus et Ecclesia Cardicensis percipiant, teneant, et habeant proventus fori Armironensis per sex annos; ita tamen quod si dicti fratres episcopo et Ecclesiæ per quemlibet annum solverint quatuor libras hyperperorum, dum idem episcopus debet tenere proventus, sic quod simul et una vice solvant, pro residuis annis percipiant fructus fori præfati. Frumentum vero, vinum, hyperperi, et quidquid de bonis Ecclesiæ dictæ præsentis et præterito anno sæpediti fratres perceperunt, jubemus præfato episcopo reddi; sic tamen ut impræsentiarum restituant quinque vegetes vini, quartam partem triginta septem modiorum frumenti et dimidii, centum quinquaginta tres modiorum hordei, cicerum quatuordecim, nucum quatuor, hinc ad Martium, tres alias residuas partes per totum mensem Augusti ad magnum modium mensuratas exsolvant. Quia vero constitit nobis quod Hospitalarii habebant septem homines Ecclesiæ Cardicensis, scilicet papam Leonem, Joannem Fot, Laviotissam et filium ejus, Parasque, Pifanum, Erinium, Nileiforum, jubemus illos a dictis fratribus episcopo restitui. Præterea omnes abbatias et papates in tenimento hospitalis constitutas et existentes, dum tamen sint infra fines episcopatus Cardicensis, præcipimus reddi. Præsertim enim quamdam abbatiam in Armiro quæ Valestinum dicitur, quam dominus papa eidem episcopo duxit concedendam, mandamus episcopum præfatum habere; et quidquid dominus papa ipsi adjudicavit episcopo vel concessit, eidem duximus auctoritate qua fungimur confirmandum.

A Litteras domini papæ nobis et conjudicibus nostris transmissas, nec non et litteras imperiales domino Galterio Camerario delegatas præcipimus sæpeditis fratribus reddi; ita ut ipsi fratres dominum papam et imperatorem precentur quod hanc pacem et compositionem custodiant, suarumque robore muniant litterarum. Idem etiam fratres omnes barones regionis præcabuntur quod hanc custodiant pacem, ut si qua partium hoc non observarit contra eam existerent observanti parti faventes. Ut autem quod mandavimus majoris firmitatis robur assumat, magister Nicolaus tam pro episcopo quam pro se, magister Gregorius Signinus et Joannes clericus canonici Cardicenses juraverunt tactis sacrosanctis Evangeliiis hanc pacem, compositionem, conventionem, seu mandatum observare, et contra nullo tempore venire; et promisit episcopus ab omnibus canonicis Cardicensibus hoc juramentum præstari. Quod similiter frater Stephanus præceptor, fratres Petrus et Oddo juraverunt observare; et promisit idem Stephanus sacramentum istud a cunctis fratribus exhiberi. Nos vero ad majorem hujus rei firmitatem habendam jubemus tam sigillo nostro quam sigillo venerabilis fratris nostri Thessalonicensis archiepiscopi, et hoc utriusque partis voluntate, præsens scriptum communiri. Omnia quidem prædicta jubemus esse rata, salva utrique parti agendi potestate, si qua sunt inter ipsos agenda, exceptis iis quæ pagina præsentis notantur. Nos Bartholomæus Cardicensis episcopus una cum capitulo ejusdem Ecclesiæ huic paci vel conventioni assentimus, ratamque et firmam semper habere promittimus; et præterea tam apostolicæ clementiæ quam imperatoriæ supplicamus majestati ut hanc pacem custodire suarumque munimine litterarum roborare dignentur. Barones insuper eodem modo precamur, scilicet dominos Conum seneschallum, Gaufridum de Villa-Ardini mareschalcum, Milonem de Brabant, et omnes alios barones, quod hanc custodiant pacem, suoque roborent sigillo, et parti observanti hanc pacem faventes contra non observantem existant. Nos frater Stephanus præceptor domus de Phitalea et aliarum domorum hospitalis Sancti Joannis Hierosolymitani in Romania, una cum fratribus nostris huic paci vel conventioni assentimus, ratamque et firmam semper habere promittimus; et præterea tam apostolicæ clementiæ quam imperatoriæ supplicamus majestati quod hanc pacem custodire et suarum munimine litterarum roborare dignentur. Barones insuper eodem modo precamur, scilicet dominos Conum seneschalcum, Gaufridum de Villa-Harduini mareschalcum, Milonem de Brabant, et omnes alios barones, quod hanc custodiant pacem, suoque roborent sigillo, et parti observanti hanc pacem faventes contra non observantem existant. Datum et recitatum apud Armiro in præsentia domini Gualterii camerarii, Nicolai Rugulusu, Theobaldi, Yvonis, Thomæ, et multorum aliorum, anno Domini millesimo ducentesimo

duodecimo, anno xv pontificatus domini Innocentii papæ III mense Decembri, die undecima. » Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ confirmationis infringere vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem, etc., usque incursum.

Datum Signiæ, v Kal. Octobr., pontificatus nostri anno sexto decimo.

CXVI.

EPISCOPO NARNIENSI.

Ejusdem fere argumenti cum epistola 94.

(Signiæ, vi Non. Octobris.)

Cum excommunicatorum communiō sit aliis interdicta, ipsi officia publica exercere non debent. Quocirca fraternitati tuæ per apostolica scripta mandamus quatenus, constitutiones et sententias Narniensium iudicum, quos sententia excommunicationis involvit, tam promulgatas quam promulgandas in posterum auctoritate nostra decernas irritas et inanes. Prohibemus etiam ne quis extraneus in elusionem mandati nostri apud Narniam officium iudicis exercere præsumat. Porro quia fraus et dolus cuiquam patrocinari non debet, constitutiones et sententias talium inanes et irritas decerni mandamus. Tu denique, frater episcopo, super teipso, etc.

Datum Signiæ, vi Non. Octobris, pontificatus nostri anno decimo sexto.

CXVII.

PATRIARCHÆ GRADENSI.

Commendat marchionem Estensem.

(Signiæ, vi Non. Octobris.)

(138) Credebamus hactenus quod Paduani cives nobis et apostolicæ sedi desiderarent reverentiam majorem impendere quam exhibere probentur, cum, sicut accepimus, dilectum filium nobilem virum marchionem Estensem nobis et Ecclesiæ Romanæ devotum contra justitiam vehementer impugnent: cujus pater et ipse pro Ecclesiæ defensione se laboribus et periculis multis exponere minime dubitarunt. Porro si Paduani prædicti aliquid contra præfatum marchionem habebant, poterant saltem in hoc apostolicæ sedi deferre quod illud in nostram notitiam deduxissent, ut nos eis satisfieri faceremus, antequam contra eum, quem pro certo sciebant nos, quasi specialiter nostrum, charum et ac-

(138) Vide Sigonium, lib. xvi *De regno ital.*, ad an. 1213.

(139) *Lundensi* in Dania et primati Ecclesiæ, cui præerat Andreas, a quo Waldemar II rex Daniæ post mortem Canuti tertii fratris, regalem de more benedictionem accepit A. D. 1202 apud Krantz, lib. vii Daniæ, c. 15. Vide supra lib. xiii, epist. 3.

(140) Cap. *Quia circa*, De bigamis.

(141) Sane corrige epigraphen et contextum c. *Quia*, De bigamis, ex beneficio istius epistolæ, cujus prima pars continet tres species, quarum alteram reperies in d. c. *Quia*, secundam in c. 1 et c. *Ad abolendam*, De filiis præbyti. Tertia solvitur ex c. *Cum olim* 14, De privil., ubi privilegii bullam inspiciendam esse priusquam jus dicatur rescribat Coelestinus PP. III, quoniam forte verbis dubiis conceptum est, ut in c.

ceptum habere, cum Ecilino et aliis et excommunicatis procederint nobis penitus inconsultis et quasi omnino contemptis. Quocirca fraternitati vestræ per apostolica scripta mandamus quatenus Paduanos eosdem ut a memorati marchionis impugnatione desistant diligenter moneas et inducas, eis ex parte nostra firmiter repromittens quod nos ipsis faciemus satisfactionem impendi, cum nobis ostenderit se contra eum aliquam justam causam habere. Alioquin, ne marchionem ipsum pro derelicto videamur habere, qui post Deum non habet alium ad quem pro justitia consequenda in hac tempestate recurrat, tu cognita veritate Paduanos prædictos ab injusta ipsius impugnatione per censuram ecclesiasticam appellatione remota compescas.

B Datum Signiæ, vi Non. Octobr., pontificatus nostri anno sexto decimo.

CXVIII.

ARCHIEPISCOPO LUNDENSI (139) APOSTOLICÆ SEDIS.

LEGATO.

Respondet ad ejus consulta.

(Signiæ, v Non. Octobris.)

(140) Quia circa minima et maxima frequenter humanus deficit intellectus, prudentis est quærere ubi scrupulus dubitationis occurrit. Sane (141) postulat per sedem apostolicam edoceri si presbyteri successive duas (142) concubinas habentes, bigami censeantur, ut cum eis, tanquam cum irregularibus, quoad executionem sui officii nequeas dispensare, et si presbyterorum filii sint indifferenter ad sacros ordines promovendi, et utrum sacerdotes Suetiæ in publicis debeas tolerare conjugis, qui super hoc se asserunt cujusdam summi pontificis privilegio communitos. Ad quæ sic duximus respondendum, quod cum sacerdotes prædicti, sive uno sive diversis temporibus, plures habuerint concubinas, irregularitatem non incurrerint bigamiæ, cum eis, tanquam simplici fornicatione notatis, quoad executionem sacerdotalis officii poteris dispensare, si vivere curaverint continenter (143). De presbyterorum vero filiis tam ex decreto Urbani papæ secundi quam ex concilio colligitur Pictavensi quod ad sacros non sunt ordines promovendi, nisi aut in cœnobiis aut in canonica regulari religiose fuerint conversati (144). De presbyteris autem Suetiæ non possumus dare responsum; nisi viderimus privile-

Auditis, De præscript., aut subreptum, ut in c. *Cum olim secundo*, De sentent. et re jud., aut contra jus commune Ecclesiæ ut in hac hypothesis ex c. *Necesse* 1, q. 1, quamvis sciam ex indulgentia summi pontif. in regno Norvegiæ et Angliæ circa consanguineorum matrimonium aliquid necessitatis causa ad majorem Dei gloriam in cunabulis Ecclesiæ adhuc in fide vagientis concessum fuisse, ex c. *Quod dilecto* et c. ult. De cons. et affin., quæ accipi debent de regno Norvegiæ, quod postea coadunatum est Daniæ, ut in c. *Quædam lex* 55, q. 2 et 3, et De regno Angliæ disertis verbis d. c. Vide ad dictum c. *Quia*, De bigamis, Decis. Cap. Tolos. q. 234, 254 et 56.

(142) In quart. Coll. plures.

(143) Cap. *Ut filii*, De filiis presb.

(144) Cap. *Presbyteror*, dist. 56.

gium quod prætendunt (145). Quæsvisti (146) A præterea utrum in canonem incidant laici sententia promulgatae qui sacerdotes aut alios clericos in manifesto furto comprehensos contrectaverint violententer, si citra violentiam nequeant comprehendi, et si clericus, quem vehementer præsumis esse falsarium (147), ad tuam præsentiam citatus legitime venire contemnens, citra excommunicationis sententiam ad iudicium per violentiam trahi possit. Ad hæc taliter respondemus, quod in neutro casuum prædictorum sententia excommunicationis incurritur, dummodo mandatum interveniat prælatorum, quorum tales clerici sunt jurisdictioni subjecti, cum hoc non ipsi laici, sed illi potius quorum auctoritate id faciunt facere videantur, nec amplius laicorum violentia extendatur quam defensio seu rebellio exegerit clericorum (148). Subsequently (149) etiam quæsvisti utrum monachi Omnium Sanctorum privilegium bonæ memoriæ E. prædecessoris tui super episcopalibus decimis retinendis indultum, extendere valeant ad possessiones postmodum acquisitas et in posterum acquirendas. Super quo tale damus tuæ fraternitati responsum, quod si decimarum illarum remissio facta existit secundum canonicas sanctiones, prædecessor tuus indefinite decimas episcopales monasterio remittendo, cum nihil exceperit, et poterat excepisse, ac in beneficiis plenissima sit interpretatio adhibenda, nec debeat una eademque substantia diverso jure censi, intellexisse videtur non solum de decimis possessionum illius temporis, sed futuri. Sane (150) quia contingit interdum quod nullo accusatore publice comparente qui matrimonium impetat jam contractum, ad te privata quorundam assertio defert consanguinitatis vel affinitatis impedimentum, an sub silentio præterire, an ad denominationem judicialium, ut tuis verbis utamur, procedere debeas, quæsvisti. Ad hoc sic breviter respondemus, quod si personæ graves (151), quibus fides sit merito adhibenda, tuæ fraternitati denuntient quod ii qui matrimonio sunt conjuncti se propinquitatem contingant, etiamsi nullus manifestus appareat accusator, ex tuo procedere potes officio, ut veritate sollicite inquisita, quod postulaverit juris ordo decernas, maxime si ex tali copula scandalum (152) D

(145) Cap. *Quæsvisti*, De sent. excom.; in 4, Collect.

(146) *Quæsvisti*, eadem species et idem decretum in c. *Ut famæ*, § *Laici*, De sent. excomm., cujus epigraphæ corrigenda est. Nec enim Londonensi, sed Lundensi archiepiscopo rescribit Innocentius III.

(147) *Falsarium*, c. *Ad audientiam*, De crimine falsi; v. supra epist. 2, lib. xv: ideo publicum auxilium imploratur ut aut poenæ legis Corneliæ de falsis subjiciantur aut incisis digitorum nervis manum amittant, ut lib. II feudorum, tit. 55, § *Callidis*. Nec enim δάκτυλον ἐκτείνεσθαι a contrario sensu, Stoicorum malo more debuerunt, ideo ad instar athletarum victi ostensione digiti, eos veniam petere necesse fuit priusquam fato fungantur.

(148) Cap. *Quia circa*, De privileg.

(149) *Subsequently*: c. *Quia circa*, De privileg.,

sit subortum (153). Porro (154) de nobili viro N. pro cujus dispensatione, indulgentia scilicet remanendi cum ea quæ ipsum quinto gradu consanguinitatis contingit, a sede apostolica obtinenda, falsa nobis causa fuerat allegata, proles videlicet, cum tamen ante dispensationem obtentam unica filia, quam habebat, viam fuerit universæ carnis ingressa, prout tua consultatio continebat, dissimulare poteris ut remaneat in copula sic contracta, cum ex separatione, sicut asseris, grave videas scandalum imminere (155). Tu denique, frater archiepiscopo, super teipso.

Datum Signiæ, v Non. Octobris, pontificatus nostri anno sexto decimo.

CXIX.

ABBATI, PRIORI, ET CUSTODI SANCTI NICOLAI RIGENSIS DIOECESIS.

Ut causæ sibi commissæ diligenter intendant.

(Signiæ, vi Idus Octobris.)

(156) Cum olim dilecti filii magister et fratres militiæ Christi de Livonia transmissa nobis conquestione monstrassent quod venerabilis frater noster episcopus et præpositus Rigenses in insula quæ Holme dicitur ecclesiam construere non permitterent populo suæ partis, nec ad eam præsentare plebanum, ac dictus episcopus in civitate Rigensi ecclesias, decimas, advocatiam, monetam, piscationes, et ipsius civitatis tertiam partem eos non sineret, prout ad ipsos pertinet, possidere, contra compositionem inter episcopum et fratres prædictos nobis mediantibus initam veniendo, eidem episcopo et præposito per apostolica scripta mandavimus ut supradicta, juxta quod in authentico de præfata compositione confecto plenius continetur, possidere permitterint fratres ipsos libere ac quiete, nullam eis de cætero super illis inferentes molestiam indebitam et gravamen, ac idem episcopus in procurationibus quas ab ipsis et eorum Ecclesiis debet recipere annuatim sic se modeste haberet quod non gravaret eosdem, cum adhuc illorum et Ecclesiarum ipsarum sint tenues facultates. Vobisque nihilominus dedimus in mandatis ut si memorati episcopus et præpositus mandatum apostolicum negligerent adimplere, vos eos a prædictorum fratrum super iis molestatione indebita per censuram ecclesiasticam appellatione remota compescere curare-

ubi vide gloss. et corrige inscriptionem d. capituli.

(150) Sane matrimonium in gradu prohibito colligatum dissolvitur c. 1 et c. *Non debent*, De cons., et aff. supra lib. xv, epist. xi, et infra epist. 10.

(151) *Personas graves*, c. *Nostra*, § *Si vero*, de test. et attestat.

(152) *Scandalum ex fama publica* c. *Illud 1*, De præsumpt.

(153) Cap. *Quia circa*, De consanguin. et aff.

(154) *Porro*, idem contextus et eadem hypothesis in c. *Quia*, De cons. et aff., cui epigraphen ex hac epistola subijunge.

(155) *Imminere* ob privilegii indulgentiam, de qua supra in hac epist. quæ violaretur ex copulæ dissolutione.

(156). Vide lib. xiii epist. 141

tis. Sed miramur quod, sicut accepimus, cum episcopus et præpositus sæpediti ab eorundem fratrum injuriis non revocaverint manus suas, eoque fortius persequantur eosdem quo difficilius possunt habere recursum ad sedem apostolicam tuam remoti, vos mandatum nostrum exsequi non curastis, ex absentia unius vestrum occasione dilationis assumpta, satis siquidem frivola et inani, cum in litteris pro eisdem fratribus ad vos missis contineretur expresse quod si non omnes iis exsequendis interesse possetis, duo vestrum ea exsequi procurarint, et sic fratres prædicti ob moræ dispendium ad sedem apostolicam appellarunt. Nolentes igitur eorundem fratrum differri justitiam, per iterata vobis scripta districte præcipiendo mandamus quatenus in prædicto negotio secundum tenorem præcedentium litterarum omni occasione et appellatione cessantibus procedatis, memoratura episcopum ad prædictæ compositionis observantiam per suspensionem pontificalis officii et etiam, si opus fuerit, excommunicationis sententiam compellentes. Tu denique, fili abbas, super teipso, etc.

Datum Signiæ, vi Idus Octobris, pontificatus nostri anno sexto decimo.

CXX.

ARCHIEPISCOPO, DECANO, ET PRÆPOSITO LUNDENSIBUS.

De institutione novi episcopatus in Livonia.

(Signiæ, v Idus Octobris.) (157)

Cum eo faciente qui venit salvum facere quod perierat et Ecclesiam suam nova semper prole fecundat, Sackela et Hugenhusen de novo receperint verbum Dei, et per illius misericordiam qui veste nostræ humilitatis indutus, dignatus est peregrinari pro subditis, ut eos supernæ patriæ cives et æternæ beatitudinis faceret cohæredes, Dei Evangelium quasi semen cadens in terram bonam per partes illas sit longe lateque diffusum, nec huic novellæ plantationi diligentis agricolæ cura desit, nostro fuit apostolatui supplicatum ut et locis per episcopalis dignitatis insignia et populis per circumspecti prælati sollicitudinem faceremus sine moræ dispendio provideri. Ne igitur gregi Dominico desit cura pastoris, cum adhuc lupo rapax circumeat quærens quem devoret, paratus eo fortius ad rapinam quo recentius perdidit quod diu tenuerat occupatum, discretionis vestræ per apostolica scripta mandamus quatenus inquisita et cognita veritate, si qualitas locorum poposcerit, ac facultates sufficiant, et expedire videritis, episcopatum auctoritate nostra constituatis ibidem, et vocatis qui fuerint evocandi, per electionem canonicam faciatis loco et populo provideri de persona idonea in pastorem, et jura quæ debent ad episcopum et Ecclesiam pertinere assignari eis integre ac quiete. Quod non si omnes, etc., tu, frater archiepiscopo, etc. Tu denique, frater archiepiscopo, super teipso, etc.

(157) Vide infra epist. 124, 127, et lib. XIV, epist. 149.

A Datum Signiæ, v Idus Octobris, pontificatus nostri anno sexto decimo.

CXXI.

ABBATI, PRIORI, ET CELLARIO DE MONTE SANCTI NICOLAI RIGENSIS DIOECESIS.

Ut protegant neophytos.

(Signiæ, v Idus Octobris.)

B Cum pastores Ecclesiæ oves per devium infidelitatis errantes ad ovile Dominicum, non solum prædicationis officio, sed etiam beneficiorum gratia, debeant invitare, grave gerimus et indignum quod, sicut accepimus, venerabilis frater noster Rigensis episcopus quosdam neophytos, vix adhuc plene in sanctæ fidei cruditione plantatos, in injuriam fratrum militiæ Christi exhæredat in Riga, et alias in debita molestatione fatigat (158). Unde contingit quod respicientes retro qui ad aratrum jam manum posuerant, Christi jugum abjiciunt, relabentes in pristinæ gentilitatis errorem, cum in jam Christianos ea præsumat memoratus episcopus quæ in gentiles nullatenus attentaret. Volentes igitur prædictos neophytos debita quiete gaudere, discretionis vestræ per apostolica scripta mandamus quatenus supradictum episcopum ab ipsorum injuriis distinctione qua convenit, sublato appellationis obstaculo, compescatis. Quod si non omnes, etc., duo vestrum, etc. Tu denique, fili abbas, super teipso, etc.

Datum Signiæ, v Idus Octobris, pontificatus nostri anno sexto decimo.

CXXII.

ABBATI DE GOTHLANDA, ET DE NORTHLANDA, ET DE SUTHERLANDA PRÆPOSITIS LUNDENSIS DIOECESIS.

Dantur conservatores fratribus militiæ Christi.

(Signiæ, v Idus Octobris.)

D Quoniam nimis dispendiosum est et grave dilectis filiis fratribus militiæ Christi de Livonia, cum sint in remotis partibus constituti, pro singulis querelis apostolicam sedem adire, cum frequenter a multis tam clericis quam laicis gravibus sint injuriis lacessiti, ad supplicationem eorum super hæc eis duximus providendum. Quocirca discretionis vestræ per apostolica scripta præcipiendo mandamus quatenus, cum a dictis fratribus fueritis requisiti, malefactores eorum in Bremensi provincia constitutos, ut eis ablata restituant, et de damnis et injuriis irrogatis satisfaciant competenter, vel in aliquos compromittant qui appellatione remota, justitia mediante, procedant, per censuram ecclesiasticam, sublato appellationis diffugio, compellatis (159). Quia vero venerabilis frater noster Rigensis episcopus eos, sicut accepimus, in multis opprimere consuevit, volumus ut cum vobis constiterit memoratum episcopum malitiose vexare fratres eosdem, eum ipsis in expensis legitimis condemnetis. Quod si non omnes, etc., duo vestrum, etc. Tu denique, fili abbas, super teipso, etc.

(158) Vide epist. seq.

(159) Vide supra epist. 121.

Datum Signiæ, v Idus Octob., pontificatus nostri A
anno XVI.

CXXIII.

MAGISTRO ET FRATRIBUS MILITIÆ CHRISTI IN LIVONIA
CONSTITUTIS.

Confirmat eis possessiones.

(Signiæ, v Idus Octobris.)

Cum a nobis petitur, etc., usque assensu, Saccale ac Hugenhusen Gutlandiæ adjacentes et omnia bona quæ obtinetis in Gutlandia, sicut ea omnia juste ac pacifice possidetis, salvo jure quod debet ad episcopum et Ecclesiam pertinere, vobis et per vos ordini vestro auctoritate apostolica confirmamus et præsentis scripti patrocinio communimus. Nulli ergo, etc., confirmationis, etc., usque incursum.

Datum Signiæ, v Idus Octob., pontificatus nostri B
anno decimo sexto.

CXXIV.

UNIVERSIS CHRISTI FIDELIBUS PER SAXONIAM
CONSTITUTIS.

Quod subveniant episcopo Estiensi prædicanti fidem.

(Laterani, III Kal. Novembris.)

(160) Quoniam juxta sententiam Sapientis ab adolescentia prona est vita hominis ad peccandum et diversis inquinamentis obnoxia vitiorum, multa ei charitatis opera proponuntur, ut ibi multiplicentur remedia ubi morborum diversitas invalescit. Sane ad vestram domum credimus notitiam pervenisse quod Dominus noster, qui neminem vult perire, sed omnes ad agnitionem pertingere veritatis, calceamentum suum in Livoniam miseratus extendit, ad partes illas novos apostolos dirigendo, per quos populus, qui usque nunc ambulabat in tenebris cerneret lucem magnam ortam ambulanti- bus in medio umbræ mortis. Inter cæteros autem per quos in gentibus illis revelavit Dominus brachium sanctum suum, ut viderent salutare Domini Dei sui, venerabilis frater noster Estiensis episcopus plurimum laborasse dignoscitur, et, divina cooperante gratia, profecisse : qui quanquam sibi liceat eorum carnalia metere quibus spiritualia seminat, cum os havis alligari non debeat triturantis, et Dominus iis qui annuntiant Evangelium de Evangelio vivere ordinarit ; quia tamen, cum sit neophytorum episcopus, hac uti metuit potestate, ne quod offendiculum de Evangelio Christi, eundem sine baculo atque pera portantem coram regibus et gentibus nomen Dei universitati vestræ duximus propensius commendandum, charitatem vestram monentes et obsecrantes in Domino, atque in remissionem vobis peccaminum injungentes, quatenus ipsum tanquam Jesu Christi legatum recipiatis benigne ac sincera tractatis in Domino charitate, suam et coadjutorum ejus in Evangelio ex abundantia vestra in hoc præsentis tempore suppletes inopia, ut et illorum abundantia vestra sit supplementum inopiæ in futuro.

(160) Vide supra epist. 210, et infra epist. 125.

(161) Vide supra epist. 124.

Datum Laterani, III Kal. Novemb., pontificatus
nostrii anno sexto decimo.

CXXV.

EPISCOPO MONASTERIENSI.

Recipitur sub protectione sedis apostolicæ.

(Laterani, III Kal. Novembris.)

(161) Ab eo qui neminem vult perire, sed ut omnes ad agnitionem perveniant veritatis, tibi esse audivimus et credimus inspiratum ut venerabili fratri nostro Estiensi episcopo, qui sicut servus fidelis et prudens, in Domini vinea fideliter operatur, cooperatur accedens, cum eo portare proposueris coram gentibus et regibus nomen Dei et dare salutis scientiam plebi suæ. Nos igitur tuum pium propositum dignis in Domino laudibus commendantes, fraternitatem tuam monemus attentius et hortamur quatenus accensus zelo fidei Christianæ, ac sperans quod qui affectum tibi dedit, adjiciet et effectum, evangelistæ aggrediari opus et officium confidenter, ut cum illis qui euntes ibant et flebant mittentes semina sua, exultationis manipulos valeas reportare. Ut autem prædicationis officium valeas liberius exercere, statvimus ut, te hujusmodi pietatis operi mancipato, Ecclesia et persona tua cum omnibus bonis suis sub apostolicæ sedis protectione consistant. Tu denique, frater episcope, super teipso, etc.

Datum Laterani, III Kal. Novemb., pontificatus
nostri anno sexto decimo.

In eundem modum scriptum est episcopo Verdensi.

C *In eundem modum scriptum est episcopo Paderbur-
nensi.*

CXXVI.

ABBATIBUS, ARCHIDIACONIS, DECANIS, PRIORIBUS, ET
ALIIS ECCLESiarUM PRÆLATIS PER SAXONIAM CON-
STITUTIS.

Eis commendat episcopum Estiensem.

(Laterani, III Kal. Novembris.)

(162) Ad vestram jamdudum notitiam credimus pervenisse quod Dominus noster, qui neminem vult perire, sed ut omnes ad agnitionem perveniant veritatis, ad partes Livoniæ calceamentum suum miseratus extendit, et nonnullos gentilitatis tenebris obvolutos, ab eis ostensa sibi luce magna, quæ ipse est misericorditer liberavit. Cum autem venerabilis frater noster Estiensis episcopus, qui prædicando in jam dictis partibus verbum Dei multum laboravit in Evangelio et divina gratia cooperante profecit, animo indefesso desideret portare coram gentibus et regibus verbum Dei, et ad messem, quæ multa est, sufficere operarii pauci non possint, universitatem vestram monemus in Domino, apostolica vobis scripta mandantes quatenus cum idem episcopus aliquos de fratribus vestris ad hujusmodi ministerium utiles et idoneos a vobis duxerit exigendos, sibi duos aut saltem unum de vestris collegiis singuli concedatis, ut cooperantibus ipsis, currat velociter sermo ejus qui emittit eloquium suum

(162) Vide epist. 124.

terræ. Vos denique, filii abbates, super vobis ipsis. A per apostolica vobis scripta præcipiendo mandantes quatenus attendentes quod non est regnum Dei possessiones et villæ, sed pax atque justitia et gaudium in Spiritu sancto, extincto prorsus cupiditatis ardore, præfato episcopo et aliis bajulis verbi Dei pro viribus impendatis consilium et auxilium opportunum, ab eorum impedimento sic penitus abstinentes quod de vobis ad aures nostras clamores hujusmodi de cætero non ascendant; ne, si secus duxeritis faciendum, concessis vobis a sede apostolica privilegiis, ex quibus assumere dicimini audaciam excedendi, vos reddatis indignos, et a gratia quam hactenus vobis exhibere curavimus excidatis.

Datum Laterani, III Kal. Novemb., pontificatus nostri anno sexto decimo.

CXXVII.

EPISCOPO ESTIENSI.

Confirmat ejus ordinationem.

(Laterani, II Kal. Novembris.)

(163) Commissi nobis officii sollicitudo deposcit ut iis quæ ad divini cultus ampliacionem pertinere noscuntur favorem studeamus benevolum impartiri. Cum ergo venerabiles fratres nostri Padeburnensis, Verdensis, Raskeburgensis et Rigensis episcopi te in episcopum Estiensis provinciæ duxerint ordinandum, sicut ex litteris accepimus eorundem, nos quod super hoc ab ipsis provide atque canonice factum est ratum habentes et gratum, præsentium tibi auctoritate concedimus ut in ea libere officium exerceas pastorale.

Datum Laterani, II Kal. Novembr., pontificatus nostri anno sexto decimo.

CXXVIII.

DILECTIS FILIIS MILITIBUS CHRISTI IN LIVONIA.

Eis commendat eundem episcopum.

(Laterani, II Kal. Novembris.)

(164) Etsi cunctis fidelibus cor unum in Domino et anima debeat esse una, specialiter tamen ii qui sæcularibus desideriis abnegatis in medio nationis habitant infidelis, putantes necessarium in carne manere solummodo propter fratres, servare debent spiritus unitatem; ut se tanquam Dei ministros irreprehensibiles omnibus exhibentes, ac lucentes sicut luminaria inter eos, ipsos ad æmulationem fidei valeant provocare. Noveritis autem ad nostram audientiam pervenisse quod, cum venerabiles fratres nostri Padeburnensis, Verdensis et Raskeburgensis episcopi T. quondam montis Sancti Nicolai abbatem, qui calceatus pedes in præparationem Evangelii pacis, infidelium multitudinem ad fidem, Domino cooperante, convertit, in episcopum Estiensis provinciæ, quæ per Dei gratiam jam pro magna parte conversa est, auctoritate nostra duxerint ordinandum, vos eidem in Evangelio laboranti non solum vestrum denegatis auxilium, sed etiam impedimenta paratis, nisi vobis certam concedat in eadem provincia portionem, non tam solliciti propagare nomen fidei Christianæ quam conjungere domum ad domum et agrum agro usque ad loci terminum copulare, quasi soli habitare in terræ medio debeatis. Præterea cum quosdam receperitis obsides ipsi episcopo præsentandos, ipsos sibi præsentare postmodum renuistis, temporale lucrum ex eorum retentione captantes, qui lucra hujusmodi detrimenta deberetis credere propter Christum. Denique Christi Evangelio præbere offendiculum non timetis, dummodo vestras possitis possessiones et redditus ampliare. Ne igitur qui Christi milites appellamini, militare probemini contra Christum, universitatem vestram monemus attentius et hortamur,

(163) Vide supra epist. 120.

(164) Vide supra epist. 120 et seqq.

per apostolica vobis scripta præcipiendo mandantes quatenus attendentes quod non est regnum Dei possessiones et villæ, sed pax atque justitia et gaudium in Spiritu sancto, extincto prorsus cupiditatis ardore, præfato episcopo et aliis bajulis verbi Dei pro viribus impendatis consilium et auxilium opportunum, ab eorum impedimento sic penitus abstinentes quod de vobis ad aures nostras clamores hujusmodi de cætero non ascendant; ne, si secus duxeritis faciendum, concessis vobis a sede apostolica privilegiis, ex quibus assumere dicimini audaciam excedendi, vos reddatis indignos, et a gratia quam hactenus vobis exhibere curavimus excidatis.

Datum Laterani, II Kal. Novemb., pontificatus nostri anno sexto decimo.

CXXIX.

EPISCOPO ESTIENSI.

Eximitur a jurisdictione metropolitani.

(Laterani, IV Non. Novembris.)

(165) Cum in memoria hominum non existat quod Estiensis provincia cuiquam fuerit metropolitico jure subjecta, præsentium tibi auctoritate mandamus ne cuiquam tanquam metropolitano respondeas absque mandato sedis apostolicæ speciali. Tu denique, frater episcopo, super teipso, etc.

Datum Laterani, IV Non. Novemb., pontificatus nostri anno XVI.

CXXX.

JOANNI ILLUSTRIS ANGLORUM RÉGI.

Ejusdem argumenti cum epistola 78.

(Laterani, II Non. Novembris.)

Sicut in arca fœderis Domini cum tabulis Testamenti virga continebatur et manna, sic in pectore summi pontificis cum scientia legis divinæ rigor districtioris et favor dulcedinis continetur. Unde semper hanc consuevit moderantiam observare ut verbera patris et ubera matris habens, sic in rebelles et induratos severitatem exerceat quod benignitatem exhibeat erga humiles et correctos, ejus exemplo qui vinum superinfudit et oleum vulneribus sauciati. Gaudemus autem in Domino et in potentia virtutis ipsius quod adeo tibi nostra medicamina profecerunt ut tua per illa sanasse vulnera videamur, et qui medico fuisti molestus cum asperitatem medicaminis sentiebas, jam gratus existis ex quo percepisti gratiam sanitatis. Plane gratus, quia ut perfecte satisfaceres de commissis, te ipsum et tua Deo et Ecclesiæ obtulisti. Et ecce, qui te jam quasi dejecerat, subito te erexit, humiliando sublimem, et humilem sublimando: quinetiam adeo te firmavit, super illam petram stabiliens pedes tuos de qua ipsa Veritas inquit ad Petrum: *Tu es Petrus, et super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam, et portæ inferi non prævalebunt adversus eam* (Matth. XVI), quod si non retraxeris pedes ab illa, nullum oportebit te casum. Aliquatenus formidare. Venientes igitur ad apostolicam sedem venerabilem fratrem nostrum

(165) Vide supra epist. 182.

Joannem Norwicensem episcopum, et dilectos filios H. abbatem Belliloci et fratrem A. Martel, et nobiles viros H. de Bova et P. de Maulay nuntios tuos paterna benignitate suscepimus, et petitiones tuas per ipsos nobis prudenter expositas, quantum cum honestate potuimus, curavimus exaudire, firmum gerentes invito propositum ea semper efficere quæ ad tuum commodum et honorem debeant pervenire; cum pro certo speremus quod et tu in devotione ac obedientia sacrosanctæ Romanæ Ecclesiæ matris tuæ non solum persistere sed et proficere pura intentione studebis: quod utique tibi et spiritualiter et temporaliter ad magnum proficiet incrementum. Serenitatem itaque regiam rogamus attentius et monemus quatenus sanctam Ecclesiam sponsam Christi semper in regno tuo studeas honorare, faciens eam debita libertate gaudere, ut vere specialis Ecclesiæ filius comproberis, quia tunc tibi regalis dignitas integra conservabitur cum ecclesiasticam libertatem integram conservabis; diligenter attendens quod principes illi pene penitus defecerunt qui ecclesiasticam præsumperunt infringere libertatem, ii vero semper de bono profecerunt in melius qui jura studuerunt ecclesiastica confovere. Illum autem tuæ regali prudentiæ consulimus ad cautelam, ut cum archiepiscopis et episcopis regni tui contentiose non agas, maxime super negotiis spiritualibus et ecclesiastico jure; cum ad nos possis habere recursum, per quos multa poteris honeste perficere quæ honeste non potes efficere per te ipsum; pro certo confidens quod nos petitiones et preces tuas, quantum honestas permiserit, intendimus efficaciter exaudire. Quid denique prædictis nuntiis responderimus super tua non excommunicanda persona neque tua interdicenda capella nisi de mandato sedis apostolicæ speciali, aliisque nonnullis de quibus cum eis studiose contulimus, ipsi, tanquam viri providi et fideles, tuæ poterunt excellentiæ viva voce referre, quos merito suæ probitatis et fidei tibi reddidimus commendatos.

Datum Laterani, ii Non. Novembris, pontificatus nostri anno sexto decimo.

CXXXI.

JOANNI ILLUSTRIS ANGLORUM REGI, EJUSQUE DE SUA UXORE LIBERIS HÆREDIBUS IN PERPETUUM.

Ejusdem argumenti cum epistola 79.

(Laterani, ii Non. Novembris.)

Rex regum et Dominus dominantium Jesus Christus, sacerdos in æternum secundum ordinem Melchisedech, ita regnum et sacerdotium in Ecclesia stabilivit ut sacerdotale sit regnum et sacerdotium sit regale, sicut in Epistola Petrus et Moyses in lege testantur, unum præficiens universis, quem suum in terris vicarium ordinavit; ut sicut ei flectitur eamque genu cœlestium, terrestrium, et etiam infernorum, ita illi omnes obediant et intendant, ut sit unum ovile et unus pastor. Hunc itaque reges sæ-

(166) Tom. V. Spicilegii Dacheriani, pag. 574. Additur, *aurea bulla munito.*

culi propter Deum adeo venerantur ut non reputent se rite regnare nisi studeant ei devote servire. Quod tu, fili charissime, prudenter attendens, illo misericorditer inspirante in cujus manu sunt corda regum, et quo voluerit vertit illa, teipsum et regna tua etiam temporaliter ei subicere decrevisti cui noveras spiritualiter esse subjecta; ut in unam vicarii Christi personam, quasi corpus et anima, regnum et sacerdotium uniantur ad magnum utriusque commodum et augmentum. Ille utique hoc dignatus est operari qui cum sit alpha et omega, finem retulit ad principium, et principium protulit ad finem; ut illæ provinciæ quæ olim sacrosanctam Romanam Ecclesiam propriam in spiritualibus habuere magistram, nunc etiam in temporalibus dominam habeant specialem. Tu quippe, quem Deus ad hoc idoneum ministrum elegit, tam te quam etiam regna tua, Angliæ videlicet et Hiberniæ, cum omni jure ac pertinentiis suis devota et spontanea voluntate ac communi consilio baronum tuorum Deo et sanctis apostolis ejus Petro et Paulo sanctæque Romanæ Ecclesiæ nobisque ac successoribus nostris in jus et proprietatem sub annuo mille marcharum censu offerens concessisti, sicut in tuo continetur authentico scripto (166), cujus de verbo ad verbum talis tenor existit: *Joannes Dei gratia rex Angliæ, dominus Hiberniæ, dux Northmanici et Aquitaniæ, comes Andegaviæ, omnibus Christi fidelibus præsentem chartam inspecturis salutem. Universitati vestræ per hanc chartam (167) nostram sigillo nostro munitam volumus esse notum, quia cum Deum et matrem nostram sanctam Ecclesiam offenderimus in multis, etc., ut supra epist. 77. Nos autem oblationem et concessionem hujusmodi pie ac provide factas gratas et ratas habentes, personam tuam et personas hæredum tuorum cum prædictis regnis et pertinentiis eorundem et omnibus bonis aliis rationabiliter nunc possessis et in posterum possidendis sub beati Petri et nostra protectione suscipimus, tibi et ipsis secundum præscriptam formam de communi consilio fratrum nostrorum supradicta regna concedentes in feudum et præsentem privilegio confirmantes; ita quod quilibet hæredum tuorum, cum regni coronam acceperit feudum hujusmodi summo pontifici et Romanæ Ecclesiæ publice recognoscat, et eis fidelitatis exhibeat jurementum. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ concessionis et confirmationis infringere vel ei usu temerario contraire. Si quis autem, etc., usque incursum.*

Datum Laterani, per manum Rainaldi acolythi et capellani domini Innocentii III papæ, ii Non. Novembris, indictione secunda, Incarnationis Dominicæ anno millesimo ducentesimo decimo tertio, pontificatus vero ejusdem domini Innocentii anno sexto decimo.

(167) In Spicilegio, *aurea bulla munitam.*

CXXXII.

DUBLINENSI ARCHIEPISCOPO ET NORWICENSI ET WINTONIENSI EPISCOPIS, ET NOBILIBUS VIRIS GUILLELMO SARESBERIENSI, G. FILIO PETRI ESSEXIAE, R. BOLONIAE, R. CESTRIAE, W. VUARANNIAE, W. MARESCALLO PAMBROCIAE, R. LI BIGOT NORFOLCIAE, W. ARUNDELLI, GUILLELMO DE FERR. ET SACRO WINTONIAE COMITIBUS, ET R. FILIO ROGERI; W. BRIGERTE, R. DE ROS, G. FILIO RAUFREDI, R. DE MORTUOMARI, P. FILIO HEBERTI, ET W. DE ALBINIACO.

De eadem re.

(Laterani, II Kal. Novembris.)

In forma concordiae qua cum multa deliberatione providimus pro reformanda pace inter charissimum in Christo filium nostrum Joannem Anglorum regem illustrem et Ecclesiam Anglicanam hoc inter caetera continetur expressum, quod idem rex veram pacem et plenam securitatem praestabit venerabilibus viris Stephano Cantuariensi archiepiscopo, Willelmo Londoniensi, Eustachio Eliensi, Aegidio Herefordensi, Jocelino Bathoniensi et Huberto Lincolniensi episcopis, priori quoque ac monachis Cantuariensibus et Roberto filio Walteri, ac Eustachio de Vesci, nec non caeteris clericis ac laicis hoc negotium contingentibus, praestando simul coram legato vel delegato nostro publice juramentum quod ipsos cum suis nec laedet nec laedi faciet vel permittet in personis vel rebus, eisque omnem indignationem dimittet, et in gratiam suam eosdem recipiet ac bona fide tenebit, quodque praefatos archiepiscopum et episcopos non impediet nec faciet aut permittet aliquatenus impediri quominus ipsi libere suum exsequantur officium et plena suae jurisdictionis auctoritate, prout debent utantur, et super iis tam nobis quam ipsi archiepiscopo et singulis episcopis suas patentes litteras exhibebit, faciens ab episcopis et comitibus ac baronibus suis, quot et quos praefati archiepiscopus et episcopi postulaverint, juramenta et eorum patentes litteras exhiberi quod ipsi bona fide studebunt ut haec pax et securitas firmiter observetur, et si forte (quod Deus avertat), idem rex per seipsum vel alios contravenerit, ipsi pro Ecclesia contra violatores securitatis et pacis mandatis apostolicis inhærebunt, ac dictus rex perpetuo custodiam vacantium Ecclesiarum amittat. Sane intelleximus vos pro praescripta securitate ac pace jurasse vestrasque patentes litteras tradidisse. Unde per apostolica vobis scripta mandamus quatenus ad consummandam et conservandam formam ejusdem securitatis et pacis diligens studium impendatis et operam efficacem. Ne quis autem ex hujus vinculo cautionis occasionem assumat contra praefatum regem aliquam turbationis materiam suscitandi, cum per eam sic illis ad necessariam securitatem et pacem velimus esse provisum quod isti ad gravamen indebitum vel incommodum non redundet, praesentium vobis auctoritate praecipimus quatenus, si quid forsan emergerit quod contra praescriptam securitatem et pacem facere proponatur,

A non ante cujusquam instinctu adversus eundem regem aliquatenus moveamini quam consulto Romano pontifice ipsius recipiatis cum responso mandatum qui omnia consuevit aequo libramine moderari, cum hoc ipsum in praedicta forma contineatur expressum, quod vos pro Ecclesia contra violatores securitatis et pacis debetis mandatis apostolicis inhærerere.

Datum Laterani, II Kal. Novemb., pontificatus nostri anno sexto decimo.

CXXXIII.

NICOLAO TUSCULANO EPISCOPO APOSTOLICAE SEDIS LEGATO.

De absolute regis Angl.

(Laterani, II Kal. Novembris.)

Cum de charissimo in Christo filio nostro Joanne illustri Anglorum rege ac ejus regno, quod ad Romanam Ecclesiam ex ejus dono jure pertinet speciali, oporteat nos curam et sollicitudinem gerere diligentem, fraternitati tuae per apostolica scripta mandamus quatenus, postquam relaxatum fuerit interdictum, venerabilibus fratribus nostris Stephano Cantuariensi archiepiscopo, S. R. E. cardinali et coepiscopis ejus ex parte nostra districte praecipias quatenus omnes litteras, tam priores quam posteriores, impetratas a nobis contra eundem regem si firmam pacis non duceret admittendam, illasque praesertim quae sic incipiunt: *Exspectantes hactenus exspectavimus*, per regnum Franciae, Angliam, Scotiam et Hiberniam ad archiepiscopos et episcopos, nec non Leodiensem et Trajectensem pontifices destinandas, tibi sine diminutione aliqua repraesentent, easque protinus facias minutatim incidi vel igne comburi, ne contra eum ipsarum occasione quidquam sinistri valeat attentari; ipsos ad hoc, si necesse fuerit, districtione qua convenit compellendo.

Datum Laterani, II Kalend. Novemb., pontificatus nostri anno sexto decimo.

CXXXIV.

EIDEM.

De eadem re.

(Laterani, II Kal. Novembris.)

Fraternitati tuae praesentium auctoritate mandamus quatenus postquam interdictum Angliae fuerit relaxatum, omnes conjurationes et factiones, si quae occasione discordiae inter regnum et sacerdotium factae sunt, denunties auctoritate nostra irritas et inanes, cum causa cessante, cessare debeat et effectus.

Datum Laterani, II Kal. Novemb. pontificatus nostri anno sexto decimo.

CXXXV.

ARCHIEPISCOPO ET EPISCOPIS ET NOBILIBUS VIRIS BARONIBUS, MILITIBUS, NEC NON ET UNIVERSIS POPULIS PER ANGLIAM ET WALLIAM CONSTITUTIS.

Super eodem.

(Laterani, V Kal. Novembris.)

Cum per ipsius gratiam qui discordantes parietes in se angulari lapide copulavit, vera pax et plena

concordia sit inter regnum et sacerdotium in Anglia reformata, nos, qui tenemur curam et sollicitudinem gerere specialem de charissimo in Christo nostro Joanne illustri Anglorum ac ejus regno, quod ad Romanam Ecclesiam per donum ipsius speciali jure noscitur pertinere, sibi et hæredibus suis providere volentes per apostolica vobis scripta mandamus atque præcipimus quatenus in fidelitate ipsius regis ac hæredum suorum prompto animo et corde siucero perseverare curetis, tales vos circa devotionem ipsius per omnia exhibentes quod tam a nobis quam ipso debeat merito commendari; scientes pro certo quod nos ad ipsius commodum et honorem efficaciter aspiramus.

Datum Laterani, v Kal. Novembris, pontificatus nostri anno sexto decimo.

In eundem modum scriptum est archiepiscopis, episcopis, et abbatibus, et cæteris Ecclesiarum prælatibus et nobilibus viris principibus, comitibus, baronibus et universis militibus, et populis per Hiberniam constitutis. In eundem modum Willelmo illustri regi Scotiae, et nobili viro Alexandro filio ejus.

CXXXVI.

ROBERTO TITULI SANCTI STEPHANI IN COELIO MONTE
PREBYTERO CARDINALI APOSTOLICÆ SEDIS LEGATO.

Super eodem.

(Laterani, v Kal. Novembris.)

Cum per ipsius gratiam, etc., ut supra usque mandamus quatenus nobis inconsultis in cismarinam terram ipsius non proferas aliquo modo sententiam interdicti.

Datum Laterani, v Kal. Novemb., pontificatus nostri anno sexto decimo.

CXXXVII.

NICOLAO TUSCULANO EPISCOPO APOSTOLICÆ SEDIS
LEGATO.

Super eodem.

(Laterani, iii Kal. Novembris.)

Olim venerabilibus fratribus nostris Stephano Cantuariensi archiepiscopo S. R. E. cardinali, Willelmo Londoniensi, Eustachio Eliensi, Ægidio Herefordensi et Huberto Lincolnensi episcopis apostolicis dedimus litteris in mandatis quatenus concessionem, pactionem, sive promissionem quas clerici seu religiosi viri cujuscunque professionis vel ordinis Joanni regi Angliæ super ablatis vel extortis post interdictum fecerunt quo minus ipsa restituantur ad plenum denuntiarent irritas et inanes auctores etiam et procuratores illarum, nisi moniti satisfecerint, excommunicationis vinculo innodarent, si qui vero prædictorum noluerint ablata vel extorta repetere, detentores eorum nihilominus ipsa restituere compellerent in terræ sanctæ subsidium juxta mandatum apostolicum reservanda. Cum igitur ad subsidium terræ sanctæ totis affectibus aspiremus, volentes id per tuæ sollicitudinis studium effectui mancipari, per apostolica

(168) Vide Matth. Paris. ad an. 1215, ubi hæc epistola refertur.

A tibi scripta mandamus quatenus ea quæ taliter fuerint reservanda facias apud domos Hospitalii et Templi accurate deponi et fideliter custodiri, recipiens super ipsis depositis testimoniales litteras magistrorum; contradictores, si qui fuerint, vel rebelles per censuram ecclesiasticam, sublato appellationis obstaculo, compellens.

Datum Laterani, iii Kal. Novemb., pontificatus nostri anno sexto decimo.

CXXXVIII.

EIDEM.

Super eodem.

(Laterani, ii Kal. Novembris.)

(168) Cum non possit Ecclesiis melius provideri quam si eis præficiantur pastores idonei, qui non tam præesse cupiant quam prodesse, fraternitati tuæ, de qua plenam fiduciam obtinemus, per apostolica scripta mandamus quatenus episcopatus et abbatias Angliæ nunc vacantes facias cum tuo consilio de personis idoneis per electionem vel postulationem canonicam ordinari, quæ non solum vita et scientia sint præclaræ, verum etiam regi fideles et regno utiles, nec non ad consilium et auxilium efficaces, assensu regio requisito. Cum ergo vacantium Ecclesiarum capitulis nostris demus litteris in præceptis ut tuo consilio acquiescant, tu Deum habens præ oculos, consulas super hoc viros providos et honestos, qui plene norint merita personarum, ne te cujusquam astutia circumveniri contingat. Si qui vero contradictores fuerint vel rebelles, tu eos per censuram ecclesiasticam, appellatione remota, compescas.

Datum Laterani, ii Kal. Novemb., pontificatus nostri anno sexto decimo.

Scriptum est super hoc vacantium Ecclesiarum capitulis.

CXXXIX.

NEAPOLITANO ARCHIEPISCOPO.

De accusatione adversus archiepiscopum Surrentinum.

(Laterani, viii Idus Novembris.)

(169) Constitutis in nostra præsentia venerabili fratre nostro Alferio archiepiscopo et dilecto filio Matthæo canonico Surrentinis, dum idem M. accusationis concepto libello eundem archiepiscopum deferret de crimine Simonie, asserens nihilominus eum crimini læsæ majestatis obnoxium, eo quod, ut dicebat, eodem archiepiscopo machinante Surrentina civitas a regia fidelitate recessit et reprobo juravit Othoni, ac ipsum archiepiscopum excommunicatum celebrasse divina, cum post talem machinationem per quam machinatores hujusmodi latam a sede apostolica excommunicationis sententiam incurrerunt, divina præsumperit celebrare, archiepiscopus, antequam describendi libellum fieri sibi copiam postularet, in personam accusatoris quod esset inimicus et conspirator excepit, allegans interdi-

(169) Cap. Constitutis, De testib.

endum ei aditum accusandi, cum secundum instituta canonica inimici et conspiratores in nullius debeant accusationem admitti (170). Ad quod pars adversa respondit quod cum tanta sit labes simoniacæ pravitatis ut servi adversus dominos et criminosi quilibet admittantur, et in prodendo crimine læsæ majestatis socius etiam inicitæ factionis non solum auditur, quinimo præmio et honore donatur, super præmissis exceptiones hujusmodi accusationem elidere non valebant, præsertim cum publicæ utilitatis intersit ne crimina remaneant impunita (171). Fuit autem ad hæc ex adverso responsum quod cum in decreto Anæleti papæ caveatur expresse accusatores esse non posse qui ante hesternum diem aut nudius tertius inimici fuerunt, ne irati nocere cupiant vel læsi ulcisci, et inoffensus accusatorum quærat affectus, et non suspectus, ac constitutio Calisti (172) papæ generaliter interdicit conspiracy in alicujus accusationem admitti, nec in aliquo canone sit expressum quod inimicus ac conspirator in exceptis criminibus audiatur, ne quod sanctorum Patrum documento sancitum non est superstitionis adinventionibus attentetur, circa præmissa prohibitioni standum est generali, præsertim secundum æquitatem canonicam, quæ viam non debet malignitatibus aperire,

Inter hæc autem de causis inimicitiarum et conspiracy archiepiscopus interrogatus respondit quod memoratus M. ipsi archiepiscopo et cum in archidiaconum et cum in archiepiscopum fuit assumptus se opposuit adversarium manifestum. Præterea cum quidam Neapolitanus fuisset in mortem fratris archiepiscopi machinatus, et per amicos ipsius ejiceretur de propria civitate, quidam magnates quos dictus Neapolitanus consanguinitatis linea contingebat ejectionem illius ad injuriam reputantes eundem induxere Matthæum ut cum quibusdam aliis in damnationem ipsius archiepiscopi conjuraret. Porro priorem causam non duximus admittendam, maxime cum reconciliatio fuerit subsequuta; prout ex narratione ipsius archiepiscopi notabatur (173). Super alia vero quam inficiabatur M. fuit pro ipsius parte propositum quod non est interdicta subjectis omnis conjuratio in prælatum; quia, cum secundum decretum Gelasii papæ quidam clericorum confidere non debeat offensæ apostolicæ se immunem, si in iis quæ sequenda salubriter apostolica deprompsit auctoritas episcopum viderit excedentem, et non protinus ad aures Romani pontificis deferre curaverit, in pestilentem prælatum non immerito possunt conjurare subjecti, exemplo quadraginta episcoporum Illyrici ac Græciæ, qui per professionem in scriptis factam convenientes in unum, a Timotheo, qui per metum imperatoris Anastasii fuerat in Constantinopolitanum assumptus episcopum, discesserunt (174). Verum asserente archiepiscopo ex fomite

A malignitatis in eum conjurasse Matthæum et hoc se legitime probaturum, ad ultimum consentientibus partibus sic duximus providendum, ut archiepiscopus porrectum libellum accipiens, super objectis criminibus responderet, reservata sibi facultate probandi quod idem M. ex malignitate conjuravit in ipsum. Libelli vero conceptio talis erat. « In nomine Domini, Amen. Anno Domini millesimo ducesimo decimo tertio, pontificatus domini Innocentii III summi pontificis anno sexto decimo, mense Octobris, septimo Idus ejusdem. Apud vos, domine Innocenti Dei gratia summe pontifex, ego Matthæus canonicus Surrentinus defero dominum Alferium Surrentinum archiepiscopum lege canonica reum de Simonia; quia dico ipsum promisisse archidiaconatum Surrentinum Joanni Ciroleon olim canonico Surrentino ut consentiret electioni suæ in civitate Surrenti in camera, juxta triclinium episcopii, tempore domini Cœlestini tertii summi pontificis, mense Januarii. Item defero eum reum de crimine læsæ majestatis; quia civitas Surrentina recedendo a fidelitate regia, juravit Othoni, ipso hoc procurante, tempore domini Innocentii tertii summi pontificis in civitate Surrenti, in palatio suo, mense Maii. Et defero eum postmodum multoties celebrasse divina in ecclesia Surrentina, cum per sententiam vestram credam eum ob hoc excommunicationis vinculum incurrisse. Ego dictus M. profiteor me hunc libellum inscriptionis dedisse. » Oblato tandem libello, pars archiepiscopi allegavit quod erat minus legitime in quadam sui parte conceptus, eo quod non continebatur in ipso quo anno fuerint crimina objecta commissa. Cum enim libelli conceptio continere debeat mensem et consules sub quibus crimen dicitur fuisse commissum et antiquitus consules constituerentur annales, videtur quod admissi criminis annus exprimi debeat in libello.

Frustra etiam mensis juberetur apponi, si anni cujus est mensis non habetur aliqua certitudo. Ad quod pars accusatoris respondit quod cum in forma concipiendi libellum de anno non inveniatur expressum, sicut nec dies, ita nec annus admissi criminis debet apponi ne subornationi testium occasio præbeatur. Nec propter hoc quod in foro civili debent exprimi consules, licet consules essent antiquitus annui, sequitur quod certus annus sit exprimendus, cum idem consul diversis vicibus et pluribus annis gerere potuisset officium consulatus; unde per expressionem nominis ejus de certo anno constare non posset. Et cum in denominatione mensis non constet cujus anni mensis existat, non ita per expressionem mensis, sicut et anni, ad subornandum testes occasio posset assumi. His autem et aliis hinc inde propositis, cum ad ultimum accusator expresserit archiepiscopum eo anno commississe Simoniæ crimen objectum quo fuit archiepi-

(170) Cap. *Tanta* et cap. *Licet Heli*, De Simonia.

(171) 3, q. 5, c. *Accusatores*.

(172) Callistus I, epist. 2, cap. 1.

(173) 2, q. 7, cap. *Quapropter*.

(174) 16, q. 7, c. *Sane Thessalonicensi*.

scopatum adeptus, promittendo archidiaconatum A
Ecclesie Surrentinae J. Ciroleon quondam canonico
Surrentino si consentiret in ipsum, ac de tempore
quo praedicta civitas juravit Othoni, satis manifeste
constaret, ad contestationem litis, inficiante archie-
piscopo crimina sibi opposita, est processum. Con-
fessus est tamen quod postquam civitas juravit
Othoni, multoties celebravit.

Productis autem ex parte archiepiscopi quibusdam
testibus ad probandam exceptionem objectam cum
hujusmodi protestatione M., scilicet quod post pu-
blicationem depositionum illorum, si vellet, posse
obicere in personas, quia illis archiepiscopus con-
tentus esse nolebat, depositiones ipsorum minime
publicantes, receptionem testium tam super prin-
cipali quam super exceptione praedicta de consensu B
partium fraternitati tuae duximus committendam,
per apostolica tibi scripta mandantes quatenus
testes quos utraque pars duxerit producendos dili-
genter examines, et eorum dicta conscripta fideliter
ad nos sub tuo conclusa sigillo transmittas, praefi-
gens partibus terminum competentem quo nostro
se conspectui representent. Caeterum quoniam a
principio protestatus est praefatus M. nobilem virum
Simonem de Surrento germanum archiepiscopi me-
morati et quosdam alios ipsius archiepiscopi con-
sanguineos multa impedimenta per suam potentiam
praestitisse quo minus probationis copiam in nostra
praesentia secum habuerit, cum quosdam induxe-
rint ad jurandum ne adversus archiepiscopum ali-
quid dicerent, et alios minis ac terroribus a perhi-
bendo testimonio nitantur arcere, nos ex officio no-
stro super hoc providere volentes, mandamus ut
generalem feras excommunicationis sententiam in
omnes qui aliquod impedimentum ipsi M. praestare
praesumpserint in testibus producendis. Illos autem
quos, sicut dictum est, jurasse constiterit quod con-
tra archiepiscopum nihil dicerent denunties jura-
mento hujusmodi non teneri quominus valeant in
haec causa perhibere testimonium veritati. Si quis
autem de consanguineis archiepiscopi aliquos de
testibus praesumpserit impedire, quia verisimile
non videtur ut eo invito talia fierent, et ob hoc
non caret scrupulo societatis occultae, eo quod, si
voluerit, poterit prohibere cum secundum legiti-
mas sanctiones ostendat se iniquam litem fovere, ac
experiri debeat iudicis auctoritatem elusam qui de-
fensionis copiam subtrahit adversario, eundem
archiepiscopum ab officio pontificali suspendas, et
facias, sublato appellationis obstaculo, manere sus-
pensum donec illum fecerit a tali praesumptione
cessare. Tu denique, frater archiepiscope, etc.

Datum Laterani, viii Idus Novembris, pontificatus
nostri anno sexto decimo.

CXL.

EPISCOPO TAURINENSI.

Ut recipiat cessionem episcopi Aquensis.

(Laterani, ii Idus Novembris.)

Venerabilis frater noster Aquensis episcopus nobis
per litteras suas humiliter supplicavit ut eundem
senectute confectum a sollicitudine pontificalis offi-
cii absolvere dignaremur. Quocirca fraternitati tuae
per apostolica scripta mandamus quatenus cessionem
ipsius recipias vice nostra, ipsum, si a ceden-
di proposito forte destiterit, ad id per censuram ec-
clesiasticam, appellatione postposita, compellendo.
Ejus autem cessione recepta, relaxes suspensionis
sententiam quam dilecti filii abbas Sancti Stephani
Bononiensis et magister Gra. in eum auctoritate no-
stra protulisse noscuntur; ac sibi de proventibus
Aquensis Ecclesiae juxta facultates ipsius et necessi-
tatem personae provisionem congruam facias assi-
gnari (175); injungens capitulo ejusdem Ecclesiae
ut personam idoneam sibi per canonicam electio-
nem praeficiant in pastorem non obstante privilegio
Alexandrinis ab apostolica sede concessa, cum eodem
reddiderint se indignos. Tu denique, frater episco-
pe, etc.

Datum Laterani, ii Idus Novembris, anno decimo
sexto.

CXLI.

CAPITULO MEDIOLANENSI.

Dat eis archiepiscopum.

(Laterani, vii Idus Novembris.)

(176) Receptis litteris nostris quibus vobis dedimus
in mandatis ut causam electionum et postulationis in
vestra celebratarum Ecclesia, quam dudum ad pe-
titionem vestram duximus committendam, eorum
iudicibus quibus illam commisimus usque ad festum
Sanctae Crucis proximo praeteritum finaliter prose-
qui studeretis, alioquin ex tunc procuratores ido-
neos ad nostram curaretis praesentiam destinare,
pastorem quem Domino inspirante vobis et eidem
proverimus Ecclesiae recepturos, nuper dilectos
filios Alkerium subdiaconum nostrum, Stephanum
Balbum, et Willelmum canonicos vestros ad sedem
apostolicam cum vestris litteris destinastis, cum mul-
timoda gratiarum actione, mandatum nostrum hu-
militer admissuros, suppliciter postulantes ut quem
mallemus de gremio Ecclesiae vestrae vobis dignaremur
concedere in pastorem. Nos autem super hoc
deliberatione habita diligenti, suspensionis et dissen-
sionis materiam vitare volentes, dilectum filium
Henricum cimiliarcham Ecclesiae vestrae, virum
providum et honestum, in pastorem vobis duximus
concedendum, per apostolica scripta mandantes
quatenus ei tanquam pastori vestro reverentiam
et obedientiam impendatis debitam ac devotam.

Datum Laterani, vii Idus Novembris, anno xv.

(175) Vide lib. xv, epist. 189.

(176) Vide lib. xv, epist. 112.

CXLII.

PRIORI ET CONVENTUI FARFENSIBUS.

De electione abbatis.

(Laterani, XVI Kal. Decembris.)

Quam graviter et enormiter intrinsecam et extrinsecam pestem in spiritualibus et temporalibus a longo jam tempore Farfense monasterium sit collapsum manifesta demonstrant indicia et certa comprobant argumenta. Nos autem quibus divinitus omnium Ecclesiarum est sollicitudo commissa frequenter ad ejus curationem intendimus; sed propter lethalem plagam cordis et capitis, quæ quasi a planta pedis usque ad verticem corpus infecit, nondum illam potuimus ex toto curare, ut dicere valeamus: *Curavimus Babylonem, et non est sanata* (Jer. LI). Nunc vero tempus advenit ut si ei caput præficiatur idoneum totum corpus valeat a languore curari. Verum mirari cogimur et moveri quod nobis irrequisitis penitus et contemptis, qui Deo teste ad reformationem ipsius monasterii pura semper intentione processimus, vos ad electionem abbatis de præposito faciendam præpropere processistis, qui, ut de cæteris taceamus, in tantæ præsumptionis et ambitionis arrogantiam est elatus ut antequam confirmatio postularetur a nobis, quin etiam prius quam quidquam nobis de ipsius fuisset electione relatum, præsumpsit monachorum obedientias et laicorum fidelitates recipere, in choro, in capitulo, in refectorio, et in camera locum abbatis usurpans, recipiendo munitiones et castra, seque C Farfensem electum non solum gerere sed et scribere non expavit; sicut per juramenta constitit monachorum, quorum nonnulli super pravitate Simoniacæ requisiti, tam de auditu quam etiam de crudelitate testimonium perhibuere jurati. Nos igitur ecclesiasticæ puritatis zelo succensi, quod tam improbe factum est irritantes, universos ab obedientia et fidelitate illi præstita decernimus auctoritate apostolica penitus absolutos; districte præcipientes eidem ut, si periculum vult ordinis evitare, de ipsa electione se nullatenus intromittat, sed incontinenti universa resignet quæ tali occasione recepit, ac deinde vocatis omnibus ad quos spectat electio Deum habentes præ oculis, talem personam, sive de ipso monasterio sive de alio vobis eligatis regulariter in abbatem D cui nihil obsistat de canonicis institutis. Nos enim ex parte Dei omnipotentis Patris et Filii et Spiritus sancti, auctoritate quoque beatorum apostolorum Petri et Pauli ac nostra, excommunicamus et anathematizamus omnes et singulos qui contra conscientiam suam quemquam nominare vel eligere præsumpsint in abbatem, maxime pro quo sciant aut credant donationem sive promissionem factam esse aut etiam faciendam; et si aliquo tempore de tali fuerint reatu detecti, sciant se ab ipso monasterio perpetuo removendos. Has denique litteras districte præcipimus coram clero et populo publice

(177) Vide supra epist. 401.

A legi et diligenter exponi, ne valeant excusari si qui forte præsumpsint mandatis apostolicis obviare.

Datum Laterani, XVI Kal. Decemb., pontificatus nostri anno XVI.

CXLIII.

G FERRARIENSI PRÆPOSITO.

Constituitur rector massæ Ficaroli.

(Laterani, XII Kal. Decembris.)

(177) De tua confisi prudentia et potentia, post obitum bonæ memoriæ Ferrariensis episcopi curam et administrationem massæ Ficaroli tibi duximus committendam, mandantes ut redditus tam ipsius massæ quam civitatis Ferrariensis, quos Romana Ecclesia percipere consuevit, nomine nostro colligeres et fideliter conservares. Verum, sicut ex tuis accepimus litteris, ad te non pervenit illud mandatum. Unde credimus ipsum non sine malitia fuisse suppressum. De illis autem redditibus ad Ecclesiam Romanam spectantibus quos quidam Ferrarienses, sicut intelleximus, ex concessione claræ memoriæ marchionis Estensis percipiunt, scire te volumus concessionem hujusmodi non esse factas de nostræ arbitrio voluntatis. Unde nos ipsas decernimus, et tu de mandato nostro denunties irritas et inanes. Tu igitur redditus ipsos et alios ad Romanam Ecclesiam pertinentes tam in Ferraria quam in massa prædicta nomine nostro recolligas et studeas conservare. Quæ vero malè alienata vel concessa repereris, auctoritate sedis apostolicæ revoces; contradictores, si qui fuerint, vel rebelles per censuram ecclesiasticam appellatione postposita compescendo. Quidquid autem super his feceris, nobis rescribere non postponas.

Datum Laterani, XII Kal. Decemb., pontificatus nostri anno sexto decimo.

CXLIV.

ABBATI SANCTI PETRI ALTISIODORENSIS, DECANO TRE-
CENSI ET SACRISTÆ ALTISIODORENSI.*Ut cives Senonenses satisfaciant Ecclesiæ.*

(Laterani, Idibus Novembris.)

Significavit nobis venerabilis frater noster archiepiscopus Senonensis quod cum dilectus filius abbas Sancti Petri Vivi olim bona quondam Menardi defuncti, hominis Ecclesiæ suæ, tanquam res proprias et sibi debitas accepisset, et ipsas ad mandatum majoris et parium Senonensium reddere vel recedere non curasset, ipsi homines Ecclesiæ jam dictæ auctoritate propria capere præsumpsint, et licet postmodum ad mandatum dilecti filii P. officialis præfati archiepiscopi restituerint viros illos, quia tamen post hæc dicti cives admoniti sæpius recusarunt abbati prædicto injuriam de captione suorum hominum emendare, prout idem officialis per sententiam diffinivit, excommunicavit officialis eosdem. Propter quod ipsi plusquam duodecim homines Ecclesiæ Sancti Petri capere iterum præsumpsint, ipsos Senonis in carcerem detrudentes: quos quia pluries

requisiti reddere vel recedere noluerunt, denuo dictus officialis eos excommunicationis pœnæ subiecit, et civitatem Senonensem, in qua tenebantur in carcere religati homines Ecclesiæ memoratæ, supposuit interdicto. Consequenter vero dicti cives propter suam contumaciam manifestam, quia respondere in Senonensi curia contempserunt, occasionem frivolum prætendendo, et quia noluerunt securos reddere homines Ecclesiæ Sancti Petri, sicut per officialis præfati sententiam fuerat diffinitum, nec non et quia reddere noluerunt res cujusdam feminæ ipsius Ecclesiæ quas ceperant, iterato per dictum officialem insuper triplici excommunicationis laqueo sunt astricti; sicque tam gravi pœnæ quinquies subijci meruerunt. Postmodum autem ad partes illas accedens dilectus filius Robertus tituli Sancti Stephani in Cœlio monte presbyter cardinalis, apostolicæ sedis legatus, et coram se utramque partem faciens præsentari, præscriptis majori et paribus, recepto prius ab ipsis corporaliter juramento quod mandatis ejus in omnibus et per omnia obedirent, beneficium absolutionis impendit, præcipiens eis firmiter in virtute præstiti juramenti quod ecclesiæ prædictæ captos homines liberarent et emendas tribuerent, ac insuper de solvendis excommunicationum emendis nec non et de restituendis integre universis quæ restituenda forent, fidejussores idoneos exhiberent, sicut præsentatæ nobis ipsius legati litteræ continebant. Ipsi vero, licet homines liberarint, spreta tamen postmodum in suarum periculum animarum religione præstiti juramenti, mandatum ipsius cardinalis implere de faciendis emendis et fidejussionibus exhibendis penitus contempserunt, sicut per litteras executorum præfati legati nobis constitit manifeste. Cum igitur cardinalis prædictus in negotio crucis Dominicæ promovendo multipliciter occupatus, decisioni hujus causæ non valeat absque dispendio interesse, nec velimus tantam contumaciam totque injurias, quæ asseruntur Christi Ecclesiæ irrogatæ, surdis auribus pertransire, volentes etiam dictorum majoris et civium spirituali periculo præcavere, discretioni vestræ per apostolica scripta præcipiendo mandamus quatenus nisi dicti major et pares emendas fecerint, et de solvendis emendis et restituendis integre universis quæ propter hæc restituere tenebuntur, fidejussores idoneos dederint archiepiscopo memorato, prout eis dictus cardinalis præcepit sub debito præstiti juramenti, vos ipsos auctoritate nostra in priores excommunicationum sententias appellatione postposita reducat, facientes eandem cum interdicti sententia usque ad satisfactionem congruam inviolabiliter observari. Si vero præscripti major et pares prædicta fecerint universa, sicut superius est expressum, audiat quæ partes hinc inde contra supra-scriptas sententias vel pro ipsis duxerint proponenda. Et si forsan infra certum tempus quod eis duxeritis

A præfigendum legitime vobis constiterit injuste fuisse latas sententias antedictas, ipsos cives ac fidejussores eorum ab emendis penitus absolvatis, et faciatis ei congrue satisfieri de injuriis irrogatis. Alioquin tam ipsos quam fidejussores eorum ad satisfaciendum plenarie de injuriis et emendis et restituendum omnia quæ propter hoc restituere tenebuntur per censuram ecclesiasticam appellatione postposita compellatis. Quod si non omnes, etc., duo vestrum, etc. Tu denique, fili abbas, etc.

Datum Laterani, Idibus Novemb., pontificatus nostri anno sexto decimo.

CXLV

DE CLARO MARISCO ET DE LONGOVILLARI ABBATIBUS, ET DECANO CHRISTIANITATIS DE MOSTEROLO, MORIENSIS ET AMBIANENSIS DIOECESUM.

De reformatione monasterii S. Judoci.

(Laterani, xviii Kal. Decembris.)

(178) Dilectus filius abbas Sancti Judoci proposuit coram nobis quod cum olim propter alleviationem oneris debitorum quibus ejus monasterium premebatur, et deprimendam quorundam contumaciam monachorum, apostolicæ sedis auxilium implorasset, ad petitionem ipsius vobis dedimus in mandatis ut ad dictum monasterium personaliter accedentes, ei vice nostra visitationis impenderetis officium, corrigendo et reformando in ipso quæ inveniretis correctionis et reformationis officio indigere. Vos autem hujus auctoritate mandati quædam pro parte in ipso monasterio correxistis, jurisdictione vobis in aliis reservata, ut certo tempore rediretis ad statum ipsius monasterii plenarie reformandum. Interim autem per nuntium venerabilis fratris nostri Ambianensis episcopi ad abbatem et priorem de Gardo diocesana sibi lege subjectos et Atrebatensem præpositum quondam suum concanonicum et speciali sibi familiaritate conjunctum a sede apostolica quibusdam generalibus litteris impetratis super inquisitione facienda in monasteriis per Ambianensem diocesim constitutis, iidem occasione litterarum ipsarum in memorato monasterio Sancti Judoci volebant correctionis officium exercere. Verum cum abbas et conventus ad eorum citati præsentiam rescripti apostolici copiam sibi fieri, ut ex ipsius tenore constaret si tales inquisitores haberent aliquid jurisdictionis in ipsis, et dari sibi ad deliberandum inducias postularent, nec obtinere valerent, ad sedem apostolicam appellarunt; sed illi, appellatione contempta, in eundem abbatem suspensionis, sicut audivit, sententiam promulgarunt, alias in ipsius et quorundam aliorum de monasterio præjudicium perperam procedentes. Unde petebat a nobis abbas prædictus eorundem processum irritum nuntiari. Auditis igitur iis et aliis propositis coram nobis tam per abbatem eundem quam per magistrum P. nuntium episcopi memorati, qui tamen nuntius de iis quæ proposuit non potuit facere nobis

(178) Vide lib. xiii, epist. 175.

fidem, quia generale mandatum non derogat speciali, præsertim cum in eo de speciali mentio non habetur, prædicti abbatis de Gardo et collegarum ejus processum decrevimus irritum et inane. Verum ne sæpeditum monasterium tali prætextu plenariæ correctionis officio defraudetur, per apostolica vobis scripta mandamus quatenus cum intersit episcopi ne in sua diœcesi monasteria remaneant incorrecta, prædicto Ambianensi vocato, ut per se vel per nuntium, si velit, intersit, non ut impediatur, sed ut in præsentia vestra proponat si quid viderit corrigendum, ad ipsum monasterium personaliter accedatis, eidem secundum tenorem præcedentium litterarum plenæ visitationis officium impensuri. Vos denique, filii abbates, super vobis ipsis, etc.

Datum Laterani, xviii Kal. Decembris, pontificatus nostri anno sexto decimo.

CXLVI.

WILLELMO ABBATI GEMBLACENSIS MONASTERII, EJUSQUE FRATRIBUS TAM PRÆSENTIBUS QUAM FUTURIS RELIGIOSAM VITAM PROFESSIS IN PERPETUUM.

De confirmatione privilegiorum.

(Laterani, xvii Kal. Decembris.)

Religiosis desideriis dignum est facilem præbere consensum, ut fidelis devotio celerem sortiatur effectum. Eapropter dilecti in Domino filii, vestris justis postulationibus clementer annuimus, et prædecessorum nostrorum felicis memoriæ Innocentii, Eugenii et Cælestini, Romanorum pontificum, vestigiis inhærentes, præfatum monasterium, in quo divino mancipati estis obsequio, sub beati Petri et nostra protectione suscipimus et præsentis scripti privilegio communimus, statuantes ut quascunque possessiones, quæcunque bona, etc. usque et illibata permanceant: in quibus hæc propriis duximus exprimenda vocabulis: Ipsum videlicet monasterium in beatorum Petri et Exuperii honore fundatum, quod utique ipsius burgi principalis ecclesia esse dicitur, cum capella sua, quæ vocatur Sancti Salvatoris, juxta providentiam tuam et successorum tuorum, filii abbas, tam in temporalibus quam in spiritualibus libere et absque contradictione aliqua disponenda, salvo nimirum jure debito Leodiensis episcopi. Similiter etiam villas et capellas de Corcis, de Esnagia, et de Salveniriis, et de Lircil, et de Arentin, ad prædictum locum tam parochiali quam sæculari jure pertinentes. Præterea fundum ipsius burgi et terras adjacentes, cum banno et justitia, percussura monetæ, mercato et teloneo, foragio vini; cambatico et materia, positione villici sive scabinorum atque cæterorum officialium ad eundem locum pertinentium. Piscarias et vivaria, cum molendinis, terris cultis et incultis, pratis, pascuis et silvis, ac partem allodii Gemblacensis quæ fuit Ægidii et Joannis fratrum de Corcis et comparticipum suorum. Ecclesiam quoque de Castris, Pictam villam, villam quæ dicitur Eiveis, vicum qui dicitur Boferolus, vicum qui dicitur Maisnil, censum de Roseriis, villam quæ

dicitur Soe cum ecclesia, banno, justitia, terris, silvis, pratis, pascuis et piscaria. Censum villæ quæ dicitur Templiacus, cum tribus placitis annualibus, villam quæ dicitur Ferolt, villam de Molenrivo cum ecclesia, villam Sancti Gaurerici cum ecclesia, villam de Niele cum ecclesia, allodium de Walchem, villam de Bellorivo, montem qui dicitur Sancti Wiberti cum ecclesia et appendiciis suis, decimas quorundam sartorum de Sumbresia, villam de Diona cum ecclesia, terris, pratis et silvis, allodium de Jandrenolio, apud Puccium viginti duos solidos Leodiensis monetæ, ecclesiam de Bossuth, ecclesiam de Baverechircum cum terris ad eam pertinentibus, villam de Stirs. Apud Leodium duos mansos, unum in insula juxta Sanctum Paulum, altera Sanctum Lambertum, et vineam unam apud Viniacum. Apud Namucum aliam vineam; villam de Soffri cum ecclesia, eremum Sanctæ Mariæ apud Brennam cum ecclesia. In episcopatu Cameracensi villam de Turp cum ecclesia. Adjicientes vicesimam partem totius allodii de Bevenchin, quam tenetis de ecclesia Sancti Lamberti sub annuo censu viginti quinque solidorum Leodiensis monetæ; ecclesias quoque de Bossuth et de Bavenchien cum omni jure quod habetis in eis tam ex patronatu quam ex donatione: piæ recordationis Alberti Leodiensis episcopi, quam vobis specialiter sedes apostolica confirmavit, decimam sartorum totius silvæ episcopi Leodiensis apud Bavenichen; decimam quoque in villa Smirci, quadraginta bunuariorum terræ et amplius, cum decimis quas habetis in monte Sancti Wiberti a parochianis mansionariis vestris; medietatem ecclesiæ de Uvares cum dominio dotis et terræ et censibus et Gallianorum. Præterea libertatem, donationes et possessiones ab illustri quondam viro imperatore Ottone et Wilbodone Leodiensi episcopo rationaliter eidem venerabili loco collatas, et prædecessoris nostri bonæ memoriæ Benedicti papæ privilegio roboratas, et usque ad hanc diem quiete a vestro monasterio habitas, nos quoque vobis concedimus et firmamus, sicut in eorum scriptis et privilegiis authenticis continetur. Sane novalium vestrorum, etc., usque exigere vel extorquere præsumat. Liceat quoque vobis clericos vel laicos, etc., usque contradictione aliqua retinere. Prohibemus insuper, etc., usque nullus audeat retinere. Cum autem generale interdictum, etc., usque divina officia celebrare. Chrisma vero, oleum sanctum, etc., usque voluerit exhibere. Alioquin liceat vobis, etc., usque quod postulatur impendat. Adjicimus etiam ut si quando in aliquo negotio vos gravari senseritis, sedem apostolicam vobis libere liceat appellare. Quoties etiam sanctam Romanam Ecclesiam pro gravaminibus vestris aut certa utilitate adire volueritis, id ipsum faciendi facultatem liberam habeatis. Sancimus etiam ut bonæ atque canonicæ consuetudines quæ in vestro monasterio hactenus vigerunt, eidem venerabili loco in perpetuum illibatæ serventur. Obeunte vero te nunc ejusdem loci abbate, etc., usque pro-

viderint eligendum. Decernimus ergo, etc., usque omnimodis profutura, salva sedis apostolicæ auctoritate et diocæsani episcopi canonica justitia. Si qua igitur in futurum, etc., usque districtæ subiaceat ultioni. Cunctis autem eidem loco, etc., usque pacis inveniant.

Datum Laterani, per manum Rainaldi acolyti et capellani domini Innocentii papæ III, xvii Kal. Decembris, indictione II, Incarnationis Dominicæ anno millesimo ducentesimo decimo tertio, pontificatus vero domini Innocentii papæ III, anno sexto decimo.

CXLVII.

EPISCOPO ET ARCHIPRESBYTERO ET B. CANONICO FLORENTINIS.

Scribitur pro iudice Calaritano.

(Laterani, vi Kal. Decembris.)

Cum olim cives Pisani ad apostolicæ sedis jura manus avidas extendere cupientes, dilectum filium nobilem virum iudicem Calaritanum, qui ab Ecclesia Romana terram quam habet in Sardinia in feudum tenere dignoscitur, super quibusdam ejusdem terræ partibus coram potestate Pisana per suum syndicum convenissent, ac pro suæ voluntatis arbitrio quasdam promulgari fecissent sententias contra eum in juris apostolici læsionem, nos attendentes quod idem iudex super iis quæ a Romana tenet Ecclesia non nisi sub Romano pontifice debuit conveniri, sententias ipsas, tanquam a non suo iudice latas, denunciari fecimus irritas et inanes, ac inhiberi nihilominus civibus antedictis ne ipsarum occasione præfatum iudicem de cætero molestarent. Nuper autem ad audientiam nostram eodem significante pervenit quod dicti cives uti volentes sententiis antedictis, nuntios suos in Sardiniam postmodum transmiserunt, ut per ipsos eorum possessionem apprehenderent quæ ipsis per sententias adjudicata fuerant sæpedictas. Præterea B. Cajetanus Pisanus civis super fructibus ejusdam partis quam in Caleri se habere proponi, coram rectoribus Pisanis in causam traxit nobilem memoratam, eumque sibi obtinuit condemnari. Ideoque discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus quatenus nobilem sæpedictum sententiarum occasione dictarum non sinatis ab aliquo molestari, molestatores, quoties ab eo fueritis requisiti, per censuram ecclesiasticam appellatione postposita compescentes. Quod si non omnes, etc., tu ea, frater episcope, etc., Tu denique, frater episcope, super teipso, etc.

Datum Laterani, vi Kal. Decembris, pontificatus nostri anno sexto decimo.

CXLVIII.

ABBATI SANCTI MAURICII AGAUNENSIS SEDUNENSIS DIOECESIS.

De diacono promotus extra tempora.

(Laterani xvi Kal. Januarii.)

Constitutus in præsentia nostra dilectus filius P. Ecclesiæ tuæ canonicus nobis humiliter intimavit quod cum bonæ memoriæ Sedunensis episcopus

(179) Vide infra epist. 151.

A olim in eadem ecclesia in solemnitate beati Mauricii celebraret, idem ad præsentationem bonæ memoriæ Willelmi prædecessoris tui eum in subdiaconum ordinavit, a quo ad ejusdem præsentationem abbatis in festo Annuntiationis beatæ Mariæ in diaconum fuit postmodum ordinatus; nec recolat utrum dies qua ordinem subdiaconatus accepit esset Sabbatum Quatuor Temporum, utrumve dies quo fuit in diaconum ordinatus esset Sabbatum quo canitur *Sitientes*. Unde licet statuto tempore in sacerdotem promotus divina diu officina celebravit, postmodum tamen, ut a conscientia sua dubitationis scrupulum amoveret, a divinorum celebratione duxit humiliter abstinendum, quousque super hoc nostræ recepisset beneplacitum voluntatis. Quocirca discretioni tuæ per apostolica scripta mandamus quatenus, si super ijs veritas ignoratur, eundem in susceptis permittas ordinibus libere manifestare; quia ubi contrarium non apparet, episcopus rite præsumitur processisse; præsertim cum et solemnitas beati Mauricii Quatuor juniorum Temporibus, et festum Annuntiationis Sabbato quo *Sitientes* canitur, frequenter occurrant. Verum ex anno quo exstitit ordinatus per diligentem computationem posset veritas indagari; etsi constaret quod extra statuta fuisset Sabbata ordinatus, quanquam sustineri posset quod fuit de ordine subdiaconali præsumptum, diaconalis tamen ordinis ei deberet executio interdicti. Tu denique, fili abbas, etc.

Datum Laterani, xvi Kal. Januarii, pontificatus nostri anno decimo sexto.

CXLIX.

EPISCOPO SUESSIONENSI, ABBATI LONGIPONTIS CISTERCIENSIS ORDINIS SUESSIONENSIS DIOECESIS, ET C. DECANO SUESSIONENSI.

De negotio comitatus Campaniæ et Briæ.

(Laterani, II Idus Decembris.)

(179) Dilecta in Christo filia nobilis mulier Blancha, comitissa Campaniæ, ac Theobaldus natus ejus nostris auribus intimarunt quod inclytæ recordationis Henricus comes Campaniæ atque Briæ profecturus in terram sanctam, baronibus et militibus suis jussit ut si eum de transmarinis partibus contingeret non redire, claræ memoriæ Theobaldo fratri suo intenderent, utpote terræ domino, faciens eos super hoc præstare corporaliter juramentum: qui post mortem ejusdem comitis præfato Theobaldo, tanquam Campaniæ ac Briæ comiti, terris suis receptis ab ipso, fidelitatem ad homagium præstiterunt. Verum quia præfatus Henricus in partibus transmarinis duas filias ex claræ memoriæ [Isabella] regina Hierosolymitana sibi, ut dicitur, minus legitime copulata suscepit (180), comitissa præfata et filius ejus timentes sibi ab illis vel a viris earum, cum fuerint matrimonio copulatæ, moveri super eisdem comitatibus quæstionem, ne pro defectu testium jus eorum valeat deperire, nobis humiliter supplicarunt

(180) Vide Gesta Innoc. III, cap. 58.

ut valitudinarios testes et senes recipi faceremus. A Nos igitur eorum volentes indemnitatibus præcavere, ne veritas valeat occultari, discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus quatenus testes senes et valitudinarios, quos super iis iidem producendos duxerint, admittatis, et diligenter examinantes eosdem, ac depositiones ipsorum fideliter redigentes in scriptis, ipsa sigillorum vestrorum munimine roboratas faciatis cautius custodiri. Quod si non omnes, etc., tu, frater episcopo, etc. Vos denique, frater episcopo, ac filii abbas, super vobis ipsis et creditis vobis gregibus taliter, etc.

Datum Laterani, II Idus Decemb., pontificatus nostri anno sexto decimo.

In eundem modum Vindocinensi et de eleemosyna abbatibus Carnotensis diœcesis, et subdecano Sancti Martini Turonensis usque in finem.

Datum Laterani, ut supra.

CL.

PATRIARCHÆ JEROSOLYMITANO APOSTOLICÆ SEDIS LEGATO, ET TYRENENSI ARCHIEPISCOPO.

De matrimonio Erardi de Brena.

(Laterani, XVII Kal. Januarii.)

(181) Ex parte dilectæ in Christo filiæ nobilis mulieris Blanchæ comitissæ Campaniæ ac Theobaldi nati ejus nostro est apostolatui reseratum quod nobilis vir Erardus de Brena nuper ad partes vestras accessit ut unam de filiabus claræ memoriæ Henrici comitis Campaniæ accipiat in uxorem, quæ ipsum dicitur in eo gradu consanguinitatis attingere quod secundum sanctorum Patrum statuta legitime nequeunt copulari, cum inclytæ recordationis Ludovicus rex Grossus, proavus videlicet comitis supradicti, frater exstiterit Florii, cujus pronepos est Erardus: quod ut asserunt, satis est in Galliarum partibus manifestum, et constare de facili poterit evidenter. Cum igitur ipsi, si necesse fuerit, id probare in eisdem partibus sint parati, et satius sit in hujusmodi ante tempus occurrere quam post tempus remedium mendicare, fraternitati vestræ per apostolica scripta præcipiendo mandamus quatenus sub pœna excommunicationis appellatione remota inhibere curetis hujusmodi contrahi copulam inter eos, ne scandalum oriatur ex eo ex quo debet utilitas provenire. Quod si non ambo, etc., alter vestrum, etc. Vos denique, fratres patriarcha et archiepiscopo, super vos ipsis, etc.

Datum Laterani, XVII Kal. Januarii, pontificatus nostri anno sexto decimo.

In eundem modum Suessionensi et Catalaunensi episcopis, et decano Suessionensi usque ad partes ultramarinas accessit, etc., usque probare in vestris partibus, etc., usque quatenus si forte idem Erardus in Galliam venerit cum puella, sub pœna excommunicationis, etc., usque provenire. Quod si non omnes, etc., duo vestrum, etc. Vos denique, fratres episcopi, etc.

(181) Vide Appendicem hujus libri.

(182) Vide Appendicem hujus libri.

Datum Laterani, etc., ut supra.

CLI.

NOBILI MULIERI BLANCHÆ, COMITISSÆ CAMPANIÆ,
AC THEOBALDO NATO EJUS.

Ejusdem argumenti cum epistola 149.

(Laterani, III Idus Decembris.)

(182) Ex parte vestra fuit propositum coram nobis quod dilectus filius noster Robertus, tituli Sancti Stephani in Cœlio monte presbyter cardinalis, apostolicæ sedis legatus, adjunctis sibi quibusdam episcopis et aliis bonis viris, super hoc quod inclytæ recordationis comes Henricus ad partes ultramarinas iturus terram suam Theobaldo fratri suo fecit jurari si de illis partibus non rediret, et quod prædictus comes cum claræ memoriæ [Isabella] regina Hierosolymitana post mortem [Conradi] marchionis Montisferrati, qui eam Unfredo de Toron (183) legitimo viro ejus violenter abstulerat, ipso Unfredo vivente contraxit, quosdam testes recepit, pro eo quod de morte quorundam illorum, cum essent senes, poterat merito dubitari, et de longa timeri absentia aliorum, nec non et periculis aliis quæ propter guerras poterant imminere. Nos igitur vestris precibus annuentes, quod super iis provide ac legitime factum est per cardinalem prædictum, robur habere præcipimus firmitatis.

Datum Laterani, III Idus Decembris, pontificatus nostri anno sexto decimo.

CLII.

MAGISTRO RADULPHO CLERICO.

Confirmatur sententia lata pro eo.

(Laterani, IV Idus Decembris.)

Ex multarum tenore perpendimus litterarum quod cum olim causam quæ inter te ex parte una et G. militem de Curi et Majorem, Scabinos, Oisellam et magistrum domus Dei de Bancinguis diœcesis Laudunensis ex altera super terris, pratis, frumento, pomœrio, foragiis, minuta decima, et rebus aliis vertebatur, dilecto filio abbati Sancti Eligii Noviomensis et conjudicibus suis duxerimus committendam, ipsi rationibus utriusque partis auditis, et causæ meritis intellectis, pro te super prædictis omnibus diffinitivam sententiam promulgarunt, condemnantes partem alteram in expensis. Cumque postmodum super hoc a nobis plures litteræ ad diversos judices emanassent, demum dilecto filio cantori Noviomensi et suis conjudicibus nostris litteris dedimus in mandatis ut dictam sententiam, sicut esset justa, executioni mandantes, ipsam facerent firmiter observari, contradictores appellatione remota per censuram ecclesiasticam compescendo. Coram quibus proposuit pars adversa quod ab eadem sententia fuerat ad nostram audientiam appellatum. Sed quamvis ad hoc probandum testes plurimos produxisset, penitus tamen in probatione defecit. Propter quod iidem judices invenientes eandem sententiam juste latam, ipsam auctoritate apostolica

(183) Vide Willel. Tyr., lib. XXII, cap. 5.

confirmarunt, prædictos militem, majorem et alios, eo quod parere diffinitivæ sententiæ contempserunt diutius et contemnunt, excommunicationis laqueo innodantes. Ne igitur de cætero causa ista semper repullulet, adversariorum malitia procurante, in tuum præjudicium et gravamen, tuis laboribus finem imponere volumus atque liti. Unde quod ab ipsis rationabiliter factum esse dignoscitur approbantes, diffinitivam sententiam justitia exigente prolatam auctoritate apostolica confirmamus et præsentis scripti patrocinio communimus. Nulli ergo, etc., confirmationis, etc., usque incursum.

Datum Laterani, iv Idus Decemb., pontificatus nostri anno sexto decimo.

CLIII

ARCHIEPISCOPO TOLETANO.

De diocesis recuperatis a Christianis.

(Laterani, xiii Kal. Januarii.)

(184) Cum quædam dioceses olim Ecclesiæ Toletanæ subjectæ, quas, Christianorum exigentibus cu. pis, inimici nominis Christiani tenuerunt diutius occupatas, nuper dextera Domini faciente virtutem, per studium et prudentiam charissimi in Christo filii nostri Adelhonsi, illustris regis Castellæ, sint extortæ de manibus impiorum, ne cura pastoris desit fidelibus positis in eisdem, eas sollicitudini tuæ duximus committendas ut, donec apostolica sedes de illis aliter duxerit disponendum, curam eis exhibeas pastorem. Ideoque fraternitati tuæ per apostolica scripta mandamus quatenus eas habeas taliter commendatas quod divini nominis cultus in eis per tuam sollicitudinem ampliatur, ad restaurandum tamen in eis episcopos impendas studium et operam efficacem. Tu denique, frater archiepiscopo, etc.

Datum Laterani, xiii Kal. Januarii, pontificatus nostri anno decimo sexto.

CLI

NOBILI VIRO HERVEO COMITI (185), ET MATHILDI (186)

UXORI EJUS COMITISSÆ NIVERNENSI.

Dispensat super cognatione.

(Laterani, xiii Kal. Januarii.)

(187) Ascitis aliis in partem sollicitudinis, summus pontifex assumptus est in plenitudinem potestatis: qui cum moderator sit canonum, juri non facit injuriam si dispensat; præsertim cum dispensatio sic juris vincula laxet in aliquo quod in aliis non dis-

(184) Vide lib. xv, epist. 182, 183.

(185) *Herveo* baroni de Donzi.

(186) *Matildi*, filia Petri de Courtenaio comitis Altissiodorensis et Nivernensis (qui post mortem Henrici imperium Orientis adeptus est supra epistola I, lib. xiii), eamdem accepit uxorem *Herveus*, postquam in agro Cosnensi socerum superavit, et hostium deditioi mancipavit. Obiit anno Domini 1225, ut patet ex epitaphio in cœnobio Pontiniaco, ordinis Cisterciensis.

*Hic lapis Hervei comitis celat faciem
Formam, forma Dei clarificetur ei.*

(187) Vide lib. xv, epist. 83.

(188) *Sobole*. Cujus intuitu, partim hæc indulgen-

solvit, et sic beneficium gratiæ specialis inducat quod vigorem constitutionis non perimit generalis. Sane supplicastis nobis ut cum per tredecim annos in conspectu Ecclesiæ cohabitaveritis vobis adinvicem, de cohabitatione hujusmodi sobole (188) procreata, impedimentum ex eo quod vos quarto gradu parentelæ vel remotiori contingitis amovere per dispensationis gratiam dignemur, maxime ob reverentiam crucifixi, ad cujus vos obsequium devovistis, signo crucis assumpto in subsidium terræ sanctæ (189). Quia vero dignum est ut in ejus vicario ejus causam in isto negotio specialiter assumpsisse videamini favorem inveniatis gratiæ specialis, considerato etiam quod super facto Virziliacensis (190) Ecclesiæ circa procuraciones mandatum apostolicum implevistis (191), vobiscum in gradu prædicto et remotiori, si eo vos forte contingitis, auctoritate apostolica de fratrum nostrorum consilio dispensamus (192). Nulli ergo, etc., dispensationis, etc., usque incursum.

Datum Laterani, xiii Kal. Januarii, pontificatus nostri anno sexto decimo

CLV.

DECANO ET CAPITULO EBORACENSIBUS.

De electione episcopi.

(Laterani, x Kal. Januarii.)

Cum Ecclesiam vestram speciali diligamus in Domino charitate, utpote maximum Ecclesiæ Dei membrum, ipsius commodum et honorem sollicite volumus procurare, cupientes ut eidem præficiatur, annuente Domino, talis pastor qui sibi non sit oneri sed honori, et qui magis prodesse desideret quam præesse, plebem sibi subjectam ædificans verbo pariter et exemplo. Cum igitur in cujuslibet electione pastoris cum multa sit discretione ac prudentia procedendum, et omni carnalitate, timore, ac amore mundano exclusis, timor Domini sanctus præ oculis sit habendus, universitati vestræ per apostolica scripta mandamus et sub divini judicii obtestatione præcipimus quatenus convenientibus vobis in unum in capitulo ad tractandum de vestri electione pastoris, et Spiritus sancti gratia invocata, electionem canonicam de persona idonea celebretis cum consilio venerabilis fratris nostri episcopi Tusculani apostolicæ sedis legati; districtius inhibentes ne per

tia concessa fuit in c. *Quia circa*, De cons. et aff. et et Trismeg. c. 12.

(189) *Sanctæ* in exercitu Joannis Brenni regis Hierosolymitani, a quo Heliopolis (Damietam vocant) liberata fuit A. D. 1218. Idem etiam *Herveus* adversus Albienses præliarat A. D. 1209. Petrus Valsern. c. 10. Odo Nivernensis; sed legendam puto *Herveus*, qui tunc temporis dies agebat cum dignitate comitis Altissiodorensis et Nivernensis.

(190) *Vezeliacensis* ordinis S. Benedicti diocesis Æduensis.

(191) Vide supra epist. 22, et infra epist. 159.

(192) *Dispensamus* certis de causis, quas videre est in hac epist. V lib. xv, epist. 11.

violentiam aliquam sive fraudem mandatum nostrum A deludere quis præsumat.

Datum Laterani, x Kalend. Januarii, pontificatus nostri anno sexto decimo.

CLVI.

JOANNI CANONICO SANCTI PETRI LEODIENSIS.

Ei adjudicat præbendam.

(Laterani, ix Kal. Januarii.)

Diligenter examinatis et perspicaciter intellectis meritis causæ quæ inter te ac G. subdiaconum Leodiensis diocesis super præbenda ejusdem Ecclesiæ vertebatur, tibi exigente justitia præbendam adjudicantes eandem, super ea perpetuum silentium memorato subdiacono duximus imponendum. Nulli ergo, etc., diffinitionis, etc., usque incursum.

Datum Laterani, ix Kalend. Januarii, pontificatus nostri anno decimo sexto. B

CLVII.

MAGISTRO ET FRATRIBUS HOSPITALIS TEUTONICORUM.

Decimas illis donatas confirmat.

(Laterani, v Kal. Januarii.)

Cum a nobis petitur, etc., usque concurrentes assensu, hospitale apud Frisacum et decimas omnium victualium quæ solent adduci in castrum Frisaci, quæ venerabilis frater noster Eberhardus Salzbergensis archiepiscopus, præpositi et capituli Salzbergensis Ecclesiæ assensu legitimo accedente, ordini vestro intuitu obtulit pietatis, sicut ea omnia juste ac pacifice possidetis, et in authentico scripto prædictorum archiepiscopi et capituli continetur, vobis et per vos ordini supradicto auctoritate apostolica confirmamus et præsentis scripti patrocinio communimus. Nulli ergo, etc., confirmationis, etc. Si quis autem, etc.

Datum Laterani, v Kal. Januarii, pontificatus nostri anno sexto decimo.

CLVIII.

LINGONENSI EPISCOPO, ET ABBATI MORIMUNDENSI CISTERCIENSIS ORDINIS LINGONENSIS DIOECESIS.

De purgatione canonica archiepiscopi Bisuntini.

(Laterani, iv Nonas Januarii.)

(193) Recepimus litteras vestras, quibus nobis intimare curastis quod apostolico suscepto mandato super indicenda purgatione venerabili fratri nostro archiepiscopo Bisuntinensi, ad diem sibi præfixum comparuit coram vobis, juramentum purgationis offerens sub hac forma, videlicet quod immunis erat ab illis criminibus super quibus se purgare debebat. Cumque vos diceretis hanc non esse formam canonicam, et super hoc fuisset aliquandiu disputatum, ipse tandem ad nos vocem appellationis emisit, cui de prudentum virorum consilio detulistis. Ipse vero ad præsentiam nostram accedens humiliter supplicavit ut saltem super purgatione incontinentiæ dignaremur temperare rigorem, quia non audebat asserere quod a natiuitate sua nunquam passus fuerit lapsum carnis. Porro cum ab eo non

(193) Cap. *Accepimus*, De purgatione canonica. Vide supra epist. 63.

credatur exactum fuisse hujusmodi juramentum, potius forte præsumitur quod alia de causa volebat sub præscripta forma jurare, videlicet quod immunis esset ab illis criminibus de quibus fuerat infamatus; tanquam dimissis per pœnitentiam jam esset immunis ab illis. Sed hoc jurare non parvæ temeritatis existeret, cum beatus Job dicat: *Etiamsi simplex fuero, hoc ipsum ignoravit anima mea* (Job ix). Et Salomon: *Quis potest dicere, mundum est cor meum, et purus sum a peccato* (Prov. xx). Unde Psalmista dicebat: *Delicta quis intelligit, ab occultis munda me, Domine* (Psal. xviii). Apostolo attestante: *Nihil mihi conscius sum, non tamen in hoc justificatus sum* (I Cor. iv). Ideoque præscriptam purgationis formam, secundum quam idem archiepiscopus coram vobis obtulit se purgare, penitus reprobamus, utpote indiscretam et temerariam nec non incongruam et ineptam; injungentes eidem ut si potuerit et voluerit, sub hac forma se purget secundum sanum intellectum quem ei duximus exprimendum, videlicet quod illa crimina graviora, id est Simoniam, venditionem justitiæ atque incontinentiam, de quibus infamatus existit, juret se minime commisisse postquam ad archiepiscopalem promotus est dignitatem, et compurgatores sic jurent, quod credunt eum verum jurasse. Quo facto, vos illum dimittatis in pace. Alioquin eum sublato cuiuslibet contradictionis et appellationis obstaculo removere curetis a regimine pastoralis, processuri secundum formam in prioribus litteris nostris expressam. Quod si forte non ambo iis exsequendis potueritis interesse, tu, frater episcopo, cum dilecto filio priore Morimundensi ea nihilominus exsequaris. Vos denique, frater episcopo et filii abbas, etc.

Datum Laterani, iv Nonas Januarii, pontificatus nostri anno sexto decimo.

CLIX.

ABBATI ET CONVENTUI VIRZILIACENSI.

Approbat concordiam initam cum comite Nivernensi.

(Laterani, iv Non. Januarii.)

(194) Cum litigantium utilitatis intersit ne sopitæ judicio vel concordia quæstiones iterum suscitantur, si ea quæ provida sunt deliberatione firmata, auctoritatis nostræ robur exposcant, eis grato concurrentes assensu, favoris apostolici præsidium impertimur. Sane postulastis a nobis ut concordiam quæ inter vos ex parte una et comitem ac comitissam Nivernenses ex altera super procuracionibus, damnis et injuriis intervenit, sicut per litteras vestras accepimus, quas de verbo ad verbum jussimus præsentibus adnotari, dignaremur apostolico munimine roborare. Tenor autem litterarum talis existit: « Sanctissimo patri et domino reverendo Innocentio Dei gratia summo pontifici, devoti et humiles filii frater Galterius dictus abbas et conventus Virziliacensis, devota pedum oscula. Noverit sanctitas vestra quod dominus Herveus comes et Mathildis

(194) Vide supra epist. 22.

comitissa Nivernenses fecerunt nobis authenticum instrumentum, cuius tenor est talis: Universis Christi fidelibus ad quos præsens scriptum pervenerit, Herveus comes et Mathildis comitissa Nivernenses salutem in Domino. Noverit universitas vestra quod cum inter nos ex una parte et abbatem et conventum monasterii Virziliacensis ex altera super quibusdam procurationibus annuis, damnis et injuriis quæstio verteretur, tandem mandavimus domino papæ quod per omnia volebamus in hac causa ipsius obtemperare mandatis. Ipse vero, communicato fratrum suorum consilio, scripsit in hunc modum: Innocentius episcopus, servus servorum Dei, venerabili fratri episcopo et dilectis filiis abbati Sancti Victoris et cancellario Parisiensi salutem et apostolicam benedictionem. Cum pro quæstione quæ inter nobilem virum Herveum comitem Nivernensem ex parte una et dilectos filios abbatem et conventum monasterii Virziliacensis diœcesis Eduensis ex altera super quibusdam procurationibus annuis, damnis et injuriis vertebatur, ipsius nobilis et partis alterius procuratores ad nostram præsentiam accessissent, et in ea fuisset aliquandiu coram nobis prudenter et provide disputatum, tandem ex parte nobilis antedicti relatione suorum procuratorum accepimus quod ipse volens per omnia complacere nostræ beneplacito voluntatis, paratus erat in hac causa nostris obtemperare mandatis. Nos autem communicato fratrum nostrorum consilio hoc duximus injungendum, ut cum ipse et successores sui comites Nivernenses in festo paschali ad monasterium accesserint memoratum, nomine procurationis centum librarum usualis monetæ, quæ pro tempore curret, sint summa contenti tantumdem in festo beatæ Mariæ Magdalenæ procurationis nomine recepturi si ad monasterium accesserint supradictum, ad protectionem ejusdem monasterii, secundum quod de jure tenentur, dantes operam efficacem. Ut ergo super hoc nulla possit in posterum via patere calumniæ, mandavimus ut prædictus nobilis et uxor ipsius per authenticum instrumentum abbati et conventui monasterii ejusdem promittant se id firmiter servaturos, suos nihilominus successores ad hujus rei observantiam obligantes, et ad majorem cautelam faciant hoc per charissimum in Christo filium nostrum illustrem regem Francorum auctoritate regia confirmari. Ideoque discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus quatenus postquam nobilis memoratus et uxor sua litteras secundum formam concesserint supradictam, eundem nobilem juxta formam Ecclesiæ ab excommunicationis vinculo absolvatis quo propter idem negotium nostra est auctoritate ligatus, injungentes eidem sub debito præstiti juramenti ut ad impetrandam super hoc confirmationem regiam del operam bona fide. Abbatem vero et conventum prædictos ab omni decrevimus impetitione cessare, omnemque remittere quæstionem quæ ipsis adversus no-

abilem sæpeditum super damnis et injuriis compete-
 tebat; decimis de Dornitiaco duntaxat exceptis, super quibus eis satisfieri volumus et mandamus. Quod si non omnes, etc. Datum Laterani ii Idus Aprilis, pontificatus nostri anno sexto decimo. Nos autem, ut promisimus, volentes, sicut decuit, mandatum apostolicum adimplere, mediante venerabili patre Roberto, tituli Sancti Stephani in Cœlio monte presbytero cardinale, apostolicæ sedis legato, solemniter coram eo præstito corporaliter sacramento concessimus quod pacem præscriptam cum maxima deliberatione a domino papa et cardinalibus ordinatam observabimus bona fide, et litteris præsentibus ad prædictæ pacis observationem successores et hæredes nostros in perpetuum obligamus, volentes modis omnibus et liberaliter concedentes ut suprascriptæ pacis forma a nobis et successoribus et hæredibus nostris in æternum firmiter et inviolabiliter penitus observetur. Ut igitur quæ prædicta sunt majori gaudeant firmitate, ista omnia... filia nostra laudavit, et nos ea præsentis scripto et sigillorum nostrorum appositione roboravimus. Actum apud Leigniacum castrum anno gratiæ millesimo ducentesimo decimo tertio, mense Octobris. Inde est quod sanctitatem vestram quo humiliter possumus exoramus quatenus pacem istam per vos et a vobis factam ita dignemini confirmare quod firma et stabilis permaneat in æternum. Nos igitur precibus vestris favorem benevolam impendentes, id auctoritate apostolica confirmamus et præsentis scripti patrocinio communimus. Nulli ergo, etc., confirmationis, etc. Si quis autem, etc.

Datum Laterani, iv Non. Januarii, pontificatus nostri anno decimo sexto.

CLX.

CAPITULO TERVISINO.

De negotio episcopi Tervisini.

(Laterani, v Idus Januarii.)

(195) Licet dilectus filius magister Maximus notarius noster et collegæ ipsius, per quos inquisitionem quam venerabilis frater noster Cremonensis episcopus, tunc apostolicæ sedis legatus, fecerat contra venerabilem fratrem nostrum episcopum Tervisinum, ac etiam illam quæ primo contra eundem facta extiterat auctoritate bonæ memoriæ Albanensis electi apostolicæ sedis legati, examinari mandavimus, ejusdem Cremonensis processum exigente justitia irritarint, et nos postmodum quod super hoc factum extitit ab eisdem duxerimus approbandum, quia tamen eundem episcopum propter alienationes quasdam et debita quibus suam dicebatur Ecclesiam onerasse habuimus de dilapidatione suspectum, super hoc venerabilibus fratribus nostris patriarchæ Gradensi et episcopo Castellano direximus scripta nostra. Qui, juxta formam sibi traditam procedentes, veritatem super iis et aliis per Tervisinos canonicos juramento præstito sollicite inquisitionem sub suis no-

(195) Vide supra epist. 19.

his destinavere sigillis, certo termino ipsi episcopo assignato quo personaliter vel per procuratorem teloneum nostro se conspectui præsenteret. Ipso igitur in nostra præsentia constituto, et inquisitione acta per patriarcham et episcopum antedictos plenius intellecta, nobis manifeste innotuit per eundem vetus debitum quo tenetur Ecclesia Tervisina tredecim millium librarum summam attingere, computatis usuris, ac præfatum episcopum debito ipso in quinque librarum millibus ampliato, molendinum quoddam Ecclesie ipsi perutile octingentarum librarum pretio vendidisse, ac sustinuisse vassallos suos circa duorum millium librarum valentiam alienare de feudis quæ ab Ecclesia tenebant eadem, data ipsi episcopo juxta Tervisinae civitatis statutum pretii sexta parte; quanquam et a subditis suis quædam receperit pro collecta, et episcopi redditus circa duo millia librarum valeant annuatim. Civibus etiam Tervisinis teloneum ipsi Ecclesie auferentibus se nequaquam opposuit, ut debebat, quinimo illud duobus millibus librarum æstimari obtinuit ab eisdem; quanquam de ipsa pecunia nihil receperit, nisi quod commune septingentas libras, quas extorquere nitebatur ab ipso, sibi recompensavit ex illis. Ad hæc, post confirmationem suam nobili viro Guercio duo millia librarum, Ecclesie suæ onere non considerato, donavit quietem propriam ipsius Ecclesie dispendio satagens procurare.

Etsi ergo eundem episcopum ab administratione possemus merito removere, utpote qui de dilapidatione non suspectus solummodo, vero etiam procul dubio culpabilis est inventus; quia tamen vexationes quas a dicto Guercio pertulisse dignoscitur aliquatenus extenuant culpam ejus, et quia etiam a vobis testimonium sibi laudabile perhibetur, eum, rigore juris mansuetudine temperato, adhuc in administratione ipsa duximus tolerandum, volentes cum evangelico illo agricola experiri utrum arbor hujusmodi fructum missis circa eam stercorebus sit factura; ut dimittamus eandem, siquidem fructum fecerit expectatum, alioquin ipsam, ne terram inutiliter occupet, succidamus. Ne autem Ecclesia sæpedita sub voragine pereat usurarum, ipsius necessitate ac utilitate pensatis, licentiam dedimus episcopo memorato ut cum consilio dilectorum filiorum Jordani prioris Sancti Benedicti et Jacobi archidiaconi Paduani et assensu vestro, tantum de possessionibus ejusdem Ecclesie remotioribus ac minus utilibus alienet quod decem millia librarum veteris debiti de pretio solvi valeant earundem, omnem aliam alienationis speciem penitus interdicentes eidem; ita ut ipso jure contractus alienationis sit irritus, si quem forte alium a prædicto de bonis Ecclesie sæpeditæ præsumpserit attentare. Ipse vero sic suas moderetur expensis quod mille libras proprii debiti de proventibus solvat episcopabilibus annuatim quousque totum fuerit persolutum, ac usuras trium millium librarum, quæ remanent de antiquo, interim excrescere non permittat; pro-

visito sollicite ut dictarum possessionum pretium in solutionem debiti prænotati sine diminutione qualibet convertatur. Ideoque discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus quatenus ipsi, quem ad vos cum favore gratiæ nostræ remittimus, in his et aliis quæ ad ejus spectant officium fideliter assistatis, impendentes ei consilium et auxilium opportunum.

Datum Laterani, v Idus Januarii, pontificatus nostri anno decimo sexto.

In eundem modum scriptum est Jordano priori Sancti Benedicti et Jacobo archidiacono Paduano, usque et quia etiam a capitulo suo testimonium sibi laudabile, etc., usque ut cum consilio vestro et assensu capituli sui tantum de possessionibus, etc., usque convertatur. Ideoque discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus quatenus prædicta faciatis ab ipso episcopo firmiter observari, alioquin eundem ab administratione curetis sublato appellationis obstaculo remove.

Datum, ut supra.

CLXI.

ARCHIEPISCOPO STRIGONIENSI ET UNIVERSIS EPISCOPIS IN HUNGARIA CONSTITUTIS.

Adversus eos qui manus injiciunt in clericos.

(Laterani, vii Idus Januarii.)

In illis non modicum superabundat iniquitas qui præsumunt Christos Domini tangere, in prælatis Ecclesie malignantes. Sane intelleximus quosdam Hungaros in tantum prorupisse furorem quod inter alia quæ commiserunt enormia, in venerabilem fratrem nostrum Colocensem archiepiscopum manus præsumpserunt injicere temere violentas, et audacter desævientes in gregem, qui non timuerant in pastorem, ipsius archiepiscopi clericos nec non et monachos verberibus, damnis, et aliis injuriis afflixerunt. Volentes igitur eosdem sacrilegos in præsentem confundi, si forte resipiscant, ne pereant in futuro, fraternitati vestræ per apostolica scripta mandamus quatenus si est ita, ipsos singulis diebus Dominicis et festivis, pulsatis campanis, et candelis accensis, per vestras dioceses excommunicatos denunciari publice faciatis et tandiu ab omnibus arctius evitari, etc., usque absolvendi. Vos denique, fratres archiepiscopo ac episcopi, etc.

Datum Laterani, vii Idus Januarii, pontificatus nostri anno decimo sexto

In eundem modum scriptum est nobilibus viris universis ducibus Poloniae, usque et aliis injuriis afflixerunt. Quia vero dignum est ut suffragiis et solatio careant devotorum qui se adversus Dei ministros in tantæ indevotionis malitiam erexerunt, nobilitatem vestram rogandam duximus et monendam, per apostolica scripta mandantes quatenus si quos de memoratis sacrilegis ad vos confugere forte contigerit, eos in vestræ salutis dispendium nullatenus admittatis, ne illicito favore, quod absit, eorum videamini communicare peccatis.

Datum, ut supra.

CLXH.

ALBANENSI EPISCOPO APOSTOLICÆ SEDIS LEGATO.

Scribitur pro monasterio de Chortato.

(Laterani, II Idus Januarii.)

(196) Ex relatione dilectorum filiorum abbatis et monachorum monasterii Sanctæ Mariæ de Chortato (197) Thessalonicensis diœcesis nos noveritis accepisse quod cum ipsorum monasterium, sicut et alia multa, juxta morem patriæ a jurisdictione quorumlibet ecclesiasticorum prælatorum exemptum fuerit ab antiquo et soli Constantinopolitano imperatori subiectum, tanta quondam bonorum omnium affluentia redundabat quod idem magna temporalium ubertate refertum, et jucunda spiritualium venustate præclarum, ducentorum monachorum collegium sustentabat. Sed olim claræ memoriæ [Willelmo] marchione Montisferrati partium illarum, sicut Domino placuit, dominium obtinente, ipsisque a facie hominum fugientibus in solitudinem præ timore, P. abbas Lucetii Cisterciensis ordinis ab eodem marchione dare sibi dictum monasterium interim impetravit, et ipsius Ecclesiæ præsumens infringere libertates, G. monachum suum instituit in eodem: qui, tanquam lupus rapax et prædo crudelis, abbatis thesauro et omnibus aliis Ecclesiæ ipsius ornamentis, venditisque victualibus et cæteris bonis quibus ipsa Ecclesia copiosissime affuebat, exinde furtive recessit; nec, quæsitus a marchione, ut pœnas solveret de commissis, potuit inveniri. Verum quia peccatis exigentibus in iis omnibus aversus furor Domini nondum erat, sed ad perecutiendum extenta fortius manus ejus, pessimus successit iniquo. Nam R. monachus de Luce tiis tunc temporis superveniens, et nequiter se humilians, cum interiora ejus existerent plena dolo, ac se in lucis angelum transfigurans, ab eodem marchione obtinuit monasterii custodiam antedicti: cujus iniquitas postmodum tanta fuit ut prioris prædonis non videretur frater vel discipulus, sed magister. Nempe cellis dirutis et domibus desolatis, ac eradicatedo quodam funditus oliveto, quod repræsentabat quodammodo terrestris delicias paradisi tanquam mercator improbus ligna vendebat clibanis impudenter. Nec sic tamen potuit ejus inexpleta cupiditas satiari quin omnibus animalibus venditis et inique distractis ita consumpserit omnia bona domus quod novissimi exactoris crudelitas priore pejor exstitit in universum; quia lupi rapacitas præcedentis, subsequentis respectu somnium potuit reputari. Cumque ad aures marchionis hæc omnia pervenissent, idem considerans se fore a dictis monachis circumventum, et dolens per se factam ruinam miserabilem tantæ domus, exinde dictum monachum expelli præcepit, et supradicto abbate ac monachis convocatis, præfatum ipsis monasterium disposuit resignare perpetuo possidendum. Sed eodem morte prævento, charissimus in

(196) Vide lib. xv, epist. 70.

A Christo filius noster Henricus, imperator Constantinopolitanus illustris, cui præmissa constabant, ipsos restituit in eodem, confirmans postmodum factum suum privilegio aurea bulla munito. Porro cum ipsi nihil invenissent ibidem unde possent unius diei esuriam saturare, ac propter hoc ad eleemosynarum suffragia convolantes, multa ibidem denuo congregassent, pestis alia supervenit, quorumdam videlicet monachorum de Lucetiis; qui se spoliatos dicto monasterio asserentes, auctoritate litterarum nostrarum se in ipso restitui et exinde monachos Græcos expelli fecerunt: quibus ob reverentiam apostolici mandati non fuit ausus contradicere imperator. Cum igitur tantæ calamitatis immensitas non solum ad compatiendum corda movere, sed auribus horrorem incutere debeat ex auditu, nobis humiliter supplicarunt ut tantis ipsorum miseriis atque malis finem imponere dignaremur, sub nostra protectione suscipientes eosdem, et a dicto monasterio ejectis malignis invasoribus memoratis, ipsos in eodem restitui faceremus et pacifica possessione gaudere. Quia vero nobis non constitit de præmissis, fraternitati tuæ per apostolica scripta mandamus quatenus inquisita plenius et cognita veritate, auctoritate nostra super iis statuas et disponas quæ secundum Deum videris expedire; contradictores, si qui fuerint, vel rebelles per censuram ecclesiasticam appellatione postposita compescendo. Tu denique, frater episcope, super teipso, etc.

C Datum Laterani, II Idus Januarii, pontificatus nostri anno sexto decimo.

CLXIII.

EPISCOPO ET CAPITULO MASSILIENSIBUS.

Ut præbendam assignent Raimundo scriptori.

(Laterani, XIII Kal. Februarii.)

Quantum sit inobedienciæ culpa gravis et obedienciæ virtus magna protoplasti transgressoris pœna demonstrat, quam adhuc solvit tota sua posteritas et deplorat, eï secundi Adæ obedientia humilis et devota, quam usque ad mortem Patri exhibuit, protestatur: propter quam Deus Pater super omnes ipsum exaltans, non solum dedit ei nomen quod est super omne nomen, et omnem sibi principatum et potestatem subjecit, verum etiam sibi concessit ut genus humanum perpetua morte damnatum sua morte redimeret et ad gaudia æterna transferret. Cum igitur contra inobedienciæ gradus, qui præcipitant in infernum, per Christum scala sit obedienciæ præparata, per quam conscendere valeamus in cælum, de vobis non sufficimus admirari quod vos viam regiam declinantes, ambulare per devia in contemptum nostrum et animarum vestrarum salutis dispendium contumaciter elegistis. Nani cum vobis pro dilecto filio magistro Raimundo scriptore ac familiari nostro, cujus fidelitatem et prudentiam laudabilem et devotam diutius sumus experti, jam

(197) In cod. Colb., *Cotharo*.

quartum direxerimus scripta nostra, ut eidem, quem dudum ad mandatum nostrum nullo sibi beneficio assignato in fratrem et canonicum recepistis, curaretis, sicut uni ex vobis, tam in domibus quam in aliis providere, ac postmodum quibusdam ex vestris in nostra præsentia constitutis hoc idem injunxerimus viva voce, vos, quod grave gerimus et indignum, tanquam inobedientiæ filii pingui cervice ac armato collo jugum præcepti nostri excutientes a vestris humeris impudenter, id hactenus efficere non curastis. Quocirca discretioni vestræ per apostolica scripta districte præcipiendo mandamus quatenus juxta præscriptam formam ipsi magistro non differatis ulterius providere. Alioquin tantarum transgressionum non effugietis debitam ultionem; scientes nos dilecto filio Petro tituli Sanctæ Mariæ in Aquiro diacono cardinali, apostolicæ sedis legato, per apostolica scripta districte præcipiendo mandasse ut si vos mandatum nostrum neglexeritis adimplere, ipse de bonis Ecclesiæ vestræ secundum formam eamdem competentem sibi provisionem nostra suffultus auctoritate assignare procuret; contradictores, si qui fuerint, vel rebelles sublato cujuslibet contradictionis et appellationis obstaculo per censuram ecclesiasticam compescendo.

Datum Laterani, XIII Kal. Februarii, pontificatus nostri anno sexto decimo.

CLXIV.

NICOLAO TUSCULANO EPISCOPO APOSTOLICÆ SEDIS LEGATO.

De relaxando interdicto Angliæ.

(Laterani, x Kal. Februarii.)

Cupientes secundum officii nostri debitum tam regno quam sacerdotio in Anglia providere, fraternitati tuæ præsentium auctoritate mandamus atque præcipimus quatenus, cum charissimus in Christo filius noster Joannes illustris rex Angliæ persolverit in manibus tuis et venerabilium fratrum nostrorum Cantuariensis archiepiscopi S. R. E. cardinalis ac episcopi Eliensis nec non dilecti filii Pandulphi subdiaconi nostri centum millia marcharum argenti ad opus eorum quibus facienda est restitutio ablatorum, computatis iis quæ ipse jam tradidit præfato archiepiscopo et episcopis aut aliis hoc negotium contingentibus de ipsorum conscientia vel mandato, ita quod si facta inquisitione constiterit plus ablatum, suppleatur ab ipso, si vero minus, refundatur eidem, tu receptis ejus patentibus litteris suo sigillo munitis, quibus se profiteatur ad hoc etiam inter alia ex præstito pridem nobis juramento teneri quod tam super restituendis ablatis quam super recompensandis damnis mandatis nostris absque refragatione parebit, relaxes protinus sententiam interdicti, et super utrisque inquisitionem fieri facias diligentem, quam nobis mittere non postponas, prætaxatam vero pecuniam distribui

(198) Cap. *Postulasti*, De rescriptis.

(199) Lib. I. epist. 76.

A facias secundum proportionem ablatorum inter eos quibus est restitutio facienda. Cum igitur hoc mandatum de certa scientia faciamus, volumus et jubemus ut illud sublato cujuslibet contradictionis et appellationis obstaculo exsequaris, nisi jam aliter sit de communi voluntate provisum vel adhuc convenerit providendum pro relaxando celeriter interdicto; quia tali ac tanta cautione præmissa servari non decet ob hujusmodi causam diutius circa populum sententiam interdicti, quam circa regem absque mandato nostro idem archiepiscopus relaxavit, celebrando illi divina, ut alia taceamus in quibus ipse fines nostri mandati æsseritur excessisse; per quæ tamen ecclesiasticæ libertati nolumus impedimentum afferri, pro qua est summopere insistendum.

B Datum Laterani, x Kal. Februarii, pontificatus nostri anno sexto decimo.

CLXV.

EPISCOPO WRATISLAVIENSI.

Vicaria perpetua est beneficium.

(Laterani, vi Idus Januarii.)

(198) Postulasti per sedem apostolicam edoceri utrum alicujus Ecclesiæ perpetuo vicario de proventibus vicariæ bonisque paternis habenti unde valeat commode sustentari tenearis per illam communem formam, *Cum secundum Apostolum* (199), in ecclesiastico beneficio providere. Ad quod sic duximus respondendum, quod cum per formam prædictam necessitatibus pauperum clericorum qui nullum sunt ecclesiasticum beneficium assecuti, sicut ibidem exprimi consuevit, sedes apostolica duxerit succurrendum, perpetuus vicarius, nisi de vicaria fecerit mentionem, commodum reportare non debet de hujusmodi litteris, utpote veritate tacita impetratis. Non enim carere beneficio ecclesiastico dici debet cui competenter de perpetuæ vicariæ proventibus est provisum; et pro habente beneficii sufficientis subsidium ex certa scientia super obtinendo alio beneficio de levi non scribimus, quin faciamus de primo in nostris litteris mentionem. Tu denique, frater episcope, super te ipso, etc.

Datum Laterani, vi Idus Januarii, pontificatus nostri anno sexto decimo.

CLXVI.

EIDEM.

Sectio præbendarum quomodo intelligatur vetita.

(Datum, ut supra.)

(200) Vacante quadam in Ecclesia tua præbenda, duas ex ea constituens, ad illas de assensu capituli tui duos canonicos assumpsisti: quorum altero apud sedem apostolicam viam universæ carnis ingresso, præbendam quam defunctus habuerat, quidam clericus Hippolytus nomine fuit auctoritate sedis apostolicæ assecutus. Verum cum idem Hippolytus te super integratione præbendæ per quasdam nostras litteras inquietet, et alius idem jus

(200) Cap. *Vacante*, De præbendis.

adversus te se habere proponat, quid facere debeas A postulasi per sedem apostolicam edoceri. Super quo fraternitati tuæ sic duximus respondendum, quod cum Turonensis statuta concilii sectionem inhibeant præbendarum, teneris utique de his quæ vacare contigerit integrare præbendam; nisi forte rationabili causa de vacante præbenda prædictæ duæ fuerint constitutæ, ac tot sint utriusque proventus quod per utramque sit utrique provisum in beneficio competenti. Tu denique, frater episcopo, super te, etc.

Datum, ut supra.

CLXVII.

EBREDUNENSI, ARELATENSI, AQUENSI, ET NARBONENSI ARCHIEPISCOPIS, ET EORUM SUFFRAGANEIS, ET ABBATIBUS, PRIORIBUS, DECANIS, ARCHIDIACONIS, ET ALIIS ECCLESiarUM PRÆLATIS IN EBREDUNENSI, ARELATENSI, AQUENSI, ET NARBONENSI PROVINCIIS CONSTITUTIS.

Eis commendat legatum.

(Laterani, xvi Kal. Februarii.)

Equo rufo, de quo loquitur in Apocalypsi Joannes, jamdudum in provincia et convicinis partibus exeunte, qui super eum sedebat discordiæ seminator pacem sumpsit de terra, prout sibi datum fuerat exigentibus meritis habitantium in eadem, ut se ad invicem interficerent, et terra penitus vastaretur, et non solum privata bona essent in direptionem et prædam, verum etiam ad sacra extenderent manus suas, ac Ecclesiæ, quæ domus orationis esse debebant et refugium miserorum, incastellarentur in castra, et fierent Satanæ satellitibus munimentum. Huic autem pesti se niger equus adjunxit, videlicet hæreticorum perversitas: qui quamvis multi sint numero, sunt tamen diabolo unus equus; quoniam etsi Samsonis vulpeculæ significantes eosdem facies gerant diversas, caudas tamen habent ad invicem, quoniam in idipsum perversitatis conveniunt colligatas, ut qui super eum sedebat hostis antiquus, bilibrem tritici læderet; eos scilicet qui alios verbo et exemplo reficiunt, ac tres bilibres hordei minores fidem sanctæ Trinitatis habentes, et etiam vinum et oleum, mansuetos pariter et austeros, quos omnes Christus uno denario, proprio videlicet sanguine, compararat. Verum cum se nullus pro domo Domini opposuisset eidem, facta est fames in terra, et parvuli petierunt panem; sed qui eis frangeret, nullus erat, pastoribus in mercenarios commutatis. Luxit et defluxit et infirmata est terra pariter et infecta, depopulata est regio, luxit humus, quoniam devastatum est triticum; confusum est vinum, elanguit oleum, et agricolæ sunt confusi. Invaserunt enim gregem Domini lupi rapaces in vestimentis ovium venientes; et pastores, pascentes seipsos, illos nec canum latratu nec baculo ab ovili Dominico effugarunt; sed tanquam mercenarii, lupis dispergentibus oves, sunt in fugam conversi, qui debuerant accingi gladio super femur in ultionem illorum qui vitulum confaverant adorandum.

Nos igitur, quibus omnium sollicitudo imminet generalis, attendentes eos quos apostolica sedes in

partem sollicitudinis evocavit, super gregem suum noctis vigilias non servare, sed dormire potius ac dormire, utrique pesti volentes occurrere, ad partes illas pacis et fidei angelos curavimus destinare, ut alteros per exhortationis studium reducerent ad concordiam, et alteros per sanam doctrinam revocarent ad fidem, ac lædi triticum, hordeum, vinum et oleum prohiberent. Sed quoniam in verbo Domini pugnando cum bestiis proficere non valebant, super montem caliginosum signum fecimus elevari, contra eos sanctificatis Domini et fortibus evocatis: qui fines ejus ingressi conculcaverunt superbiam Chaldæorum, hæreticis ex maxima parte destructis, et ab illis partibus effugatis, virisque catholicis in locum succedentibus eorumdem. Pacis quoque fœdera inter eos qui ad invicem dissidebant, pacis evangelistæ prædicti, eo qui est pax nostra præstante auxilium, reformarunt, ut non æmuleretur Ephraim Judam, et Judas Ephraim minime impugnaret. Verum quia ille qui paci hominum invidet et salutem, novas illic dissensionis materias seminavit, ne superexercente zizania triticum suffocetur cum labore tanto et studio seminatum, dilectum filium nostrum Petrum, tituli Sanctæ Mariæ in Aquiro diaconum cardinalem, apostolicæ sedis legatum, virum utique litteratum, providum et honestum, quem inter cæteros fratres nostros specialis charitatis brachiis amplexamur, ad partes illas a latere nostro destinamus, qui auctoritate ac vice nostra pacis fœdera jampridem inita corroboret et confirmet, et ut vir potens in opere et sermone, novellam plantationem irrigans in fide foveat et consolidet orthodoxa, et generaliter destruat et evellat, ædificet atque plantet quæ destruienda et evellenda, nec non ædificanda viderit et plantanda, corrigendo et reformando quod correctionis et reformationis officio cognoverit indigere. Quocirca universitatem vestram monemus et exhortamur attentius, per apostolica vobis scripta districtè præcipiendo mandantes quatenus legatum ipsum sicut personam nostram, imo nos in ipso, recipientes benigne ac honorifice pertractantes, ea quæ statuenda duxerit vel etiam corrigenda recipiatis humiliter et inviolabiliter observetis. Alioquin sententiam quam rationabiliter tulerit in rebelles ratam habebimus et faciemus, auctore Domino, inviolabiliter observari.

Datum Laterani, xvi Kal. Februarii, pontificatus nostri anno sexto decimo.

CLXVIII.

SANCTI ATHANASII CÆTERISQUE ABBATIBUS ET MONACHIS MONTIS-SANCTI.

Recipiuntur sub protectione sedis apostolicæ.

(Laterani, viii Kal. Februarii.)

Relatione illustrium et magnorum virorum nostrorum est apostolatu declaratum quod ille qui est mons domus Domini preparatus in vertice montium, ut ad eum confluant omnes gentes, Sanctus videlicet sanctorum, qui Ecclesiæ fundamenta in sanctis montibus collocavit, montem vestrum super mare situm

ad inhabitandum suis fidelibus prælegit: qui effectum sui nominis et numinis in se habens, licet aridus sit et asper ac temporalis fertilitatis gratia destitutus, est tamen inter alios mundi montes maxima spiritualium ubertate mirabiliter fecundatus. Nam cum trecentis monasteriis et gloriosa religiosorum virorum multitudine arctam et pauperem vitam ducentium decoretur, tanta usque modo refloruit excellentia honestatis, tanta religionis eximie claritate refulsit, ut de ipso cum Jacob recte possit quis dicere admirando: *Vere sanctus est iste locus* (*Gen. xxviii*); quia hic est domus Dei, et quedam quodammodo porta cœli, ubi multitudo cœlestis exercitus, tanquam castrorum acies ordinata, et parata suscitare Leviatan, victoriose pugnat jugiter cum dracone, psallens Domino sapienter. Propter quod cum jamdudum fama vestri nominis, quæ fuerat effusa sicut oleum circumquaque, multos populos ad se traxerit in odorem unguentorum vestrorum, ipsos currere faciens a remotis, Ecclesiarum prælati et imperatores Constantinopolitani pluresque principes sæculares per privilegia sua multa olim tantæ libertatis præeminentia vos dotarunt ut post Deum, cui vos volebant libere famulari, nullius unquam essetis jurisdictioni subjecti. Cæterum, peccatis exigentibus nunc ex parte has infregit mundana potentia libertates per quemdam Dei et Ecclesie inimicum, qui latrunculis congregatis in quodam castro quod idem in monte vestro construxerat per auxilium brachii sæcularis, non solum ecclesias vestras tanquam prædo sacrilegus et crudelis, auro, argento et ornamentis omnibus spoliavit, verum etiam ut pecuniam exhauriret, quam vos credebat ille perditionis filius congregasse, tanquam insanus carnifex atque tortor peremit crudeliter quosdam vestrum multiplici genere tormentorum; sed tandem sua prava intentione frustratus, quam in camino cupiditatis ignis avaritiæ succendebat, exinde justitia exigente per imperatoris potentiam est dejectus. Unde ne cujusquam præsumptoris audacia volentis jurisdictionem aliquam super vos sibi temere usurpare vestra pax et tranquillitas de cætero perturbetur, nobis humiliter supplicastis ut vestris vobis libertatibus confirmatis, sub beati Petri ac nostra protectione vos suscipere dignaremur. Volentes igitur paci et quieti vestræ paterna sollicitudine providere, vestris justis postulationibus inclinati, personas et locum in quo divino estis obsequio mancipati, possessiones etiam et omnia bona vestra quæ impræsentiarum rationabiliter possidetis, vel in futurum justis modis, dante Domino, poteritis adipisci, sub beati Petri et nostra protectione suscipimus. Libertates autem et immunitates rationabiles et antiquas ac etiam approbatas, prout in vestris privilegiis dicitur contineri, vobis et per vos monasteriis vestris auctoritate apostolica confirmamus et præsentis scri-

pti patrocínio communimus. Nulli ergo, etc., nostræ protectionis et confirmationis, etc. Si quis autem, etc.

Datum Laterani, xvi Kal. Februarii, pontificatus nostri anno sexto decimo.

CLXIX.

PRÆPOSITO ET CAPITULO SANCTÆ MARIE IN VINEIS, JANUENSIBUS.

Eis conservat jura parochialia.

(Laterani, xvii Kal. Februarii.)

(201) Olim ad instantiam S. de Camilla civis Januensis asserentis quod ad Ecclesiam vestram, cujus parochianus existit, sine periculo vitæ accedere non valebat, venerabili fratri nostro Januensi archiepiscopo dedimus in mandatis ut si dictus civis tantum annui redditus juxta honorum virorum æstimationem assignare vellet Ecclesie memoratæ quantum a domo sua Ecclesia ipsa percipere consueverat annuatim, daret eidem licentiam oratorium in fundo proprio construendi sine juris præjudicio alieni. Cum igitur inter eundem S. ac vos proponentes quod hujusmodi litteræ per veri suppressionem et expressionem mendacii fuerant impetratæ coram dicto archiepiscopo fuisset diutius disputatum, ac idem rei seriem per suas nobis litteras intimasset, nos iis quæ W. concanonicus vester et W. presbyter procuratores partium in nostra proposuere præsentia plenius intellectis, præfatam Ecclesiam vestram ab ipsius civis impetitione super hoc duximus absolvendam. Nulli ergo, etc., nostræ diffinitionis, etc. Si quis autem, etc.

Datum Laterani, xvii Kal. Februarii, pontificatus nostri anno sexto decimo.

CLXX.

PETRO SANCTÆ MARIE IN AQUIRO (202) DIACONO CARDINALI APOSTOLICÆ SEDIS LEGATO.

De vicecomitatu Nemausensi.

(Laterani, xiii Kal. Februarii.)

Cum dilectus filius nobilis vir Simon, comes Montisfortis, vicecomitatum Nemausensem, qui nomine nostro tenetur, ad vicecomitatum Biterrensem asserat pertinere, discretionis vestræ per apostolica scripta mandamus quatenus inquiras super hoc plenius veritatem, et quod inveneris, cures nobis fideliter intimare.

Datum Laterani, xiii Kal. Februarii, pontificatus nostri anno sexto decimo.

CLXXI.

EIDEM.

De absolute quorundam nobilium.

(Laterani, xi Kal. Februarii.)

(205) Etsi nobilium virorum comitis Convenarium et Gastonis excessus graves sint plurimum et enormes, quia tamen humiliter pulsantibus non est ecclesie aditus præcludendus, discretionis tuæ per apostolica scripta mandamus quatenus sufficienti ab eis, juxta quod videris expedire, cautione recepta, ipsos reconcilies ecclesiasticæ unitati, et disponas de illis

Fabricii Chemnicensis Romam.

(203) Vide Hist. Albig., cap. 77.

(201) Vide supra epist. 86.

(202) Aliis, *Aquino, Aquario*; sed dicendum in *Aquiro*, quod olim in eo loco fierent *equiria*. Vide

secundum Deum prout de prudentum virorum consilio videris disponendum.

Datum Laterani, xi Kal. Februarii, pontificatus nostri anno sexto decimo.

In eundem modum scriptum est nobili viro Simoni comiti Montisfortis ut supra (204) uno folio. Equo rufo, etc., usque orthodoxa, et natum inclytæ recordationis Petri regis Aragonum, quem tu detines, restitui faciat regno suo, ut de ipsius custodia provideat et disponat. Quocirca nobilitatem tuam rogando monemus et exhortamur attentius per apostolica scripta mandantes quatenus legatum ipsum sicut personam nostram, imo nos in ipso, honorifice ac benigne recipias et pertractes, et ejus monitis ac præceptis intendas humiliter et devote. Et quoniam amodo indecens esset ut quacunque occasione natum retineres regis prædicti, eundem in manibus legati memorati resignes, ut de ipso provideat sicut viderit expedire. Alioquin super hoc idem legatus procedet prout in mandatis a nobis viva voce recepit.

Datum Laterani, x Kal. Februarii, pontificatus nostri anno sexto decimo.

CLXXII.

PETRO SANCTÆ MARIE IN AQUIRO DIACONO CARDINALI APOSTOLICÆ SEDIS LEGATO.

De absolute Tolosanorum.

(Laterani, viii Kal. Februarii.)

(205) Etsi Tolosanorum excessus gravis sit enormis, quia tamen sæpe et nuper per dilectos filios P. Guillardum et B. Gilaberti nuntios suos pulsarunt ad januam, et humiliter pulsantibus non est Ecclesiæ aditus præcludendus, discretionis tuæ per apostolica scripta mandamus quatenus sufficienti ab eis, juxta quod videris expedire, cautione recepta, ipsos reconcilies ecclesiasticæ unitati, et sic civitas ipsa reconciliata sub apostolicæ sedis protectione consistat, non molestanda de cætero a comite Montisfortis vel aliis fide catholicis, dum in fide catholica

(204) Id est supra epist. 167.

(205) Vide Guillelm. de Podio. Laur., cap. 24.

(206) *Centenariam*, quæ pollet jure legitimo non humano, ideoque titulus aut tempus immemorabile dicitur non præscriptio ἢ γὰρ τοῦ αἰῶνος μᾶλλον ἢ περ τοῦ χρόνου παραγραφή Novici cujus contextu novella 3. abrogatur et l. ult. C. De sacros. Eccles. et rursus introducta reviviscit c. *Ad audientiam*, c. *Cum vobis* De præscript., cujus species plurimum facit ad explanationem hujus clausulæ. Vide l. xii inter C. de sacros. Eccles. et ibi glossam sed Ecclesiæ, adversus alium patrocinator præscriptio; si triginta annorum spatium ætas possessionis incanuerit in rebus in eadem sine ulla interruptione possessis, ex capitulari Caroli Magni. Itaque centenaria, everriculum omnium actionum, Ecclesiæ causam submovebit; secus si quæstio vertatur de censu emphiteutico, quoniam sic constanter inolevit (ut verbis codicis Visigothorum de tricennali utar, ex lib. x, c. 2), ut jam non quasi ex instructione humana, sed velut ex ipsa rerum natura processisse videatur; secundum quæ in auditorio curiæ decretum fuit SC. 29 Januarii 1607, agente Francisco de Moroges adversus Franc. Clerget, ubi super eadem re perpetuæ voluntatis constanti elogio judicatum fuit in

et ecclesiastica pace duxerint persistendum. Quod si forte satisfacere noluerint, et in errore suo duxerint persistendum, nos per indulgentias innovatas cruce signatos et fideles alios præcipimus excitari ut ad extirpandam pestem hujusmodi divino freti auxilio insurgentes, tam contra ipsos quam quoslibet alios receptatores aut defensores eorum, qui plus ipsis hæreticis sunt nocivi, procedant in nomine Domini Sabaoth.

Datum Laterani, viii Kal. Februarii, pontificatus nostri anno sexto decimo.

CLXXIII.

NICOLAO TUSCULANO EPISCOPO APOSTOLICÆ SEDIS LEGATO, ET P. SUBDIAcono ET FAMILIARI NOSTRO.

De denario B. Petri in Anglia.

(Laterani, v Kal. Februarii.)

Cum, sicut vestra discretio plene novit, singulæ domus totius Angliæ singulos denarios pro censu beati Petri annuatim nobis solvere teneantur, prælati Angliæ, qui eum nostro nomine collegerunt, rem invito domino contrectantes, majorem sibi exinde partem non sunt veriti retinere, cum non nisi trecentas marcas nobis persolverint, et sibi mille vel amplius usurparint. Ut igitur jus Ecclesiæ Romanæ servetur illæsum, discretionis vestræ præsentium auctoritate districte præcipiendo mandamus quatenus prius recipientes ab eis denarium ipsum, prout hactenus exsolverunt, et eos ad id, si necesse fuerit, per censuram ecclesiasticam appellatione postposita compellentes, firmiter postmodum ex parte nostra injungatis eisdem ut residuum cum integritate persolvant. Non enim videmus quo jure valeant se tueri, cum nec concessionem possint ostendere a sede apostolica sibi faciam, nec centenariam (206) contra Romanam Ecclesiam prescriptionem probare, maxime si tempora (207) schismatum (208) subducantur. Si tamen de jure voluerint experiri, præfigatis eis terminum competentem quo per responsales idoneos nostro se con-

hunc modum. Sed in regno Christianissimo res privata principis, et jura illiõrum nullo tempore præscribi possunt, ordinatione regia 1559. Chopinus, De don. lib. iii, tit. 9, etiamsi aliquo liberali titulo distracta fuerint, secundum quæ judicatum fuit 13 Junii 1619. SC. in hæreditate Francisci Lorient quem advenam dicebant, cujus censum magistratus municipalis (quem Majorem vocant) describi jusserat ex beneficio ducum Burgundiæ, quorum munificentiam Carolus VIII Christianissimus confirmarat. Rescripto etiam SC. approbato die 20 mens. Decemb. 1492. Sed viceprocurator fisci coram iudice ordinario contraria festinatione, ἀλλόγενείας jura regalia esse proposuit, quæ neque distrahi, neque jugi aliquo tempore præscribi possunt, secundum quæ sententia lata est cujus formulæ propugnante viro erudito Hugone Picardet fisci procuratore regio, senatus primi iudicii elogio subscripsit.

(207) Vide lib. xii, epist. 92.

(208) *Schismatum d. c. Cum nobis*, sicut tempus hostilitatis c. *Ex transmissa* eod. tit. Tyrannidis l. decernimus c. De sacros. Eccles. belli intestini, ex ordin. regia Blesensi, § 50, pupillaris ætatis l. sicut C. De præscr. 30, vel 40 annorum.

spectui repræsentent, quidquid juris super iis ha- A
buerint ostensuri; protestatione præmissa, quod
si iudicio duxerint contendendum, nos quidquid
hactenus est subtractum, in ipso iudicio repete-
mus.

Datum Laterani, v Kal. Februarii, pontificatus
nostri anno sexto decimo.

CLXXIV.

TUSCULANO EPISCOPO APOSTOLICÆ SEDIS LEGATO, ET
NORWICENSI ET WINTONIENSI EPISCOPIS.

Scribitur pro Richardo de Marisco.

(Laterani, v Kal. Februarii.)

(209) Cum quidam pontifices et ecclesiarum
prælati de Anglia, qui a dilecto filio Richardo de
Marisco jamdudum regiis obsequiis insudante in B
multis existimant se offensos, in quibus forte cul-
pabilis non existit, moliantur eidem sicut accepi-
mus, gravamina irrogare, nos ipsi volentes super
hoc paterna sollicitudine providere, fraternitati
vestræ præsentium auctoritate mandamus quatenus
quoslibet molestatores ipsius ab ejus indebita mo-
lestatione per censuram ecclesiasticam appella-
tione postposita compescatis. Quod si non omnes
iis, etc. Vos denique, fratres episcopi, etc.

Datum Laterani, v Kal. Februarii, pontificatus
nostri anno sexto decimo.

CLXXV.

TUSCULANO EPISCOPO APOSTOLICÆ SEDIS LEGATO.

Super eodem.

(Laterani, ut supra.)

Licet olim duxerimus providendum ut clerici
Angliæ, qui pro discordia inter sacerdotium et re-
gnum exorta excommunicationis fuerunt vinculo
innodati, cum litteris venerabilis fratris nostri
Stephani Cantuariensis archiepiscopi, S. R. E. car-
dinalis, rei veritatem plenarie continentibus ad
apostolicam sedem accederent absolutionis benefi-
cium petitori, et dilectus filius Richardus de Ma-
risco clericus regis sine hujusmodi litteris ad no-
stram venisse præsentiam dignoscatur, quia tamen
non creditur id ex contemptu fecisse, sed ejusdem
regis potius urgente mandato, qui ad nos cum festi-
nantia destinabat eundem, nolumus ut ea occasione D
ab aliquo molestetur; maxime cum ratiociniis et
aliis regiis negotiis impeditus, facile non valeat
super hoc denuo ad sedem apostolicam laborare:
propter quod nos sibi de speciali gratia super præ-
missis fecimus beneficium absolutionis impendi.
Ideoque fraternitati tuæ per apostolica scripta man-
damus quatenus si eundem propter hoc ab ali-
quibus contigerit molestari, tu eos ab ipsius mole-
statione, monitione præmissa, per censuram eccle-
siasticam appellatione remota compescas. Tu de-
nique, frater episcopo, super teipso, etc.

Datum Laterani, ut supra.

(209) Fuit is postea episcopus Dunelmensis ann. 1219, ut docet Matthæus Paris.

CLXXVI.

RICHARDO DE MARISCO ARCHIDIACONO NORUMBRIÆ.

Recipitur sub protectione B. Petri.

(Laterani, ii Kal. Februarii.)

Sacrosancta Romana Ecclesia, etc., usque con-
currentes assensu, personam tuam cum omnibus
bonis quæ impræsentiarum rationabiliter possides,
aut in futurum justis modis, præstante Domino,
poteris adipisci, sub beati Petri et nostra protec-
tione suscipimus et præsentis scripti patrocinio
communimus, ut donec te dignum reddideris, apo-
stolica valeas protectione gaudere. Nulli ergo, etc.,
nostræ protectionis, etc. Si quis, etc.

Datum Laterani, ii Kal. Februarii, pontificatus
nostri anno sexto decimo.

CLXXVII.

PATRIARCHÆ ET CAPITULO ANTIOCHENIS.

De præbenda quadam Antiochena.

(Laterani, iv Kal. Februarii.)

Constitutus in nostra præsentia dilectus filius
I. diaconus nobis humiliter supplicavit quod cum in
Antiochena Ecclesia per novem annos et amplius
in regimine scholarum et divinis officiis fideliter
servierit et devote, diaconatus ordinem suscipiens
in eadem, ipsum in canonicum ejusdem Ecclesiæ
recipi faceremus. Quia vero ei non solum venera-
biles fratres nostri patriarcha Hierosolymitanus et
Tripolitanus et Antaradensis episcopi per litteras
suas, verum etiam tu, frater patriarcha, per tuas
laudabile testimonium perhibes, asserens quod nisi
propositum assumpsisset redeundi ad propria, cum
tibi, frater patriarcha, et vobis, filii capitulum,
servitium ejus gratum esset non modicum et ac-
ceptum, posset apud vos de facili beneficium adi-
pisci, cum dignum sit ut ubi laborasse dignoscitur,
ibi pro labore stipendium consequatur, devotionem
vestram rogandam duximus et monendam, per apo-
stolica vobis scripta mandantes quatenus ob reve-
rentiam apostolicæ sedis et nostram, nec non ejus-
dem prudentiam, ipsum recipiatis in canonicum et
in fratrem, ei stallum in choro et locum in capitulo
assignantes. Alioquin venerabili fratri nostro Sido-
niensi episcopo et dilectis filiis priori Sancti Mi-
chaelis et cantori Tripolitano damus nostris litteris
id mandatis ut vos ad id, nisi aliquid canonicum
obviet, per censuram ecclesiasticam appellatione
remota compellant. Tu denique, frater patriarcha,
super teipso, etc.

Datum Laterani, iv Kal. Februarii, pontificatus
nostri anno sexto decimo.

Illis scriptum est super hoc.

CLXXVIII.

GRIMALDO ET SOCIIS SUIS CRUCESIGNATIS.

Ut votum suum exsequantur.

(Laterani, xv Kal. Martii.)

Cum in cruce Domini nostri Jesu Christi gloriari
oporteat Christianos, eis non decrit doloris materia

dum lignum salutiferæ crucis, in quo salus mundi A pependit et æternæ mortis chirographum vita moriendo delevit, sub manu tenetur hostili, sepulcro Dominici corporis glorioso utcumque facto inglorio et ab impiis profanato. Venerunt siquidem gentes in hæreditatem Dominicam, et loca sancta proles polluit Chananæa. Sed cum in Christo simus hæredes, satis in publico nostrum, si volumus, videmus opprobrium, eo quod hæreditas nostra versa est ad alienos, et domus nostræ ad extraneos devenerunt; et sic nobis injuriarum actiones abundant, cum et Dominicas persequi teneamur et nostras omittere minime debeamus, ne in illo minus devoti et in nobis desides reputemur, si super hoc non exsolverimus Domino debitum, et interesse neglexerimus nostræ fidei speciale; præsertim cum, etsi utriusque merita se contingant, utraque tamen felices et suos habet effectus, eo quod in hujusmodi casu causa Dei temporalis honoris commodum non excludit, et nostra æternæ gloriæ præmio non privatur. Unde ferventer et provide currendum est in hujusmodi stadio, ut tale possit bravium comprehendere, feliciter et constanter est in hoc agone pugnandum, ut tanti præmii corona sequatur. Quapropter gaudere potestis in Domino vobis esse divinitus, sicut credimus, inspiratum ut vos ad tanti regis devoveritis obsequium, signo crucis assumpto in subsidium terræ sanctæ, ibi peregrinaturi pro Domino ubi Rex regum et Dominus dominantium dignatus est peregrinari pro servis, ut eos supernæ patriæ cives et æternæ beatitudinis faceret cohæredes. Eia igitur, viri prudentes, jactate in Domino cogitatum, et ipse diriget gressus vestros, non in viribus vestris sive prudentia, sed in illius potentia et misericordia confidentes qui currum et exercitum Pharaonis projecit in mare, gloriosus in sanctis suis, et in majestate mirabilis, cujus verbo cæli firmati sunt, et cum imperat mari et ventis, cessat tempestas. Nec est vobis de adversæ partis multitudine desperandum, si puro corde prælium Domini Sabaoth curaveritis præliari, memores quod in Gedeonis prælio sub brevi satis numero suum Dominus restrinxit exercitum, et de inermis funda David emissi lapides armati Philisthæi superbiam depresserunt. Cæterum cum procedatis in Domino parare viam exercitui generali, ca remissionis et immunitatis gratia volumus vos gaudere quam in generalibus litteris (210) duximus exprimendam.

Datum Laterani, xv Kal. Martii, pontificatus nostri anno sexto decimo.

CLXXIX.

NOBILI VIRO DUCI ET CONSILIARIIS VENETORUM.

Ut navigia commodent crucesignatis.

(Datum, ut supra.)

Cum in cruce Domini, etc., ut supra, usque debeamus. Sane dilectus filius nobilis vir Grimaldus de

A Monte Silicis et quamplures socii sui zelati Christianæ gentis honorem, humeris suis signo crucis impresso, se devoverunt ad obsequium crucifixi, Hierosolymam profecturi, ut ibidem sub crucis vexillo militent Deo regi, qui pro nobis triumphavit in cruce. Verum cum ipsi non in viribus suis nec virorum multitudine, sed in illius potentia confidentes qui currum et exercitum Pharaonis projecit in mare, gloriosus in sanctis, et in majestate mirabilis, proponant cum cautela procedere ac parare viam exercitui generali, nobis cum multæ devotionis instantia supplicarunt ut cum navigio egeant super hoc vobis scribere dignaremur. Porro a tanti regis obsequio manus vestra non debet esse remota quoniam sic causa Dei agitur quod cujuslibet fidelis commoditas geritur in hoc casu. Absurdum quoque videretur et absonum si prudens potentia et potens prudentia vestra, quæ in multis temporalibus eminet, lateret, quod absit! in negotio Jesu Christi, ubi dum temporale præstatur obsequium, æternæ felicitatis præmium exspectatur. Eia igitur, viri prudentes et providi, ad factum tam laudabile auxilii manum porrigite, ut prædicti crucesignati pro competenti naulo vestro navigio transeant, vel de vestra licentia naves emant a Venetis, quibus valeant transfretare. Verum quia jacula imprævisa plus nocent, transitus talium ante tempus in publicam deduci non debet notitiam, ut prælium Domini eo salubrius prælientur quo minus præscientiæ clypeo adversarii fuerint præmuniti.

Datum, ut supra.

CLXXX.

ARCHIEPISCOPIS ET EPISCOPIS PER LOMBARDIAM ET TUSCIAM CONSTITUTIS.

Super eodem.

(Romæ, xi Kal. Martii.)

Quam laudabile, quam pium et favorabile pro subsidio terræ sanctæ propositum lator præsentium nobilis vir Grimaldus assumpserit, ipsius relatione poteritis edoceri. Cum igitur res sit digna favore, imo dignissima, universitati vestræ per apostolica scripta mandamus quatenus habentes ad illum respectum cujus causa specialius geritur in hoc casu, opem delis et operam ut viros inveniat secundum cor suum, cum quibus in divinæ virtutis potentia quod pio concepit proposito in subsidium terræ sanctæ salubri persequatur effectu. Cæterum quia prævisa jacula minus nocent, expedit ut quod idem vobis secreto retulerit in publicam non deducatur notitiam ante tempus ut, dante Domino, exsequatur efficacius quod intendit quo minus adversarii fuerint præmuniti. Vos denique, fratres archiepiscopi et episcopi, etc.

Datum Romæ, apud Sanctum Petrum, xi Kal. Martii, pontificatus nostri anno sexto decimo.

CLXXXI.

ARCHIEPISCOPO LUNDENSI APOSTOLICÆ SEDIS LEGATO.

Ut veniat ad concilium generale.

(Romæ, ix Kal. Martii.)

Inter cætera devotionis obsequia quæ tenentur episcopi et præcipue archiepiscopi sedi apostolicæ tanquam matri fideliter exhibere, hoc unum præcipue debet esse, ut ad concilium veniant evocati; ad quod archiepiscopi juramento præstito sunt astricti. Unde plurimum admiramur quod te super hoc excusare aliquatenus voluisti, cum etiam non vocatus deberes modis omnibus laborare ut tam sancto concilio interesses, ad quod ex omni parte cum desiderio multo current principes et prælati et totius cleri generaliter flos et decus, ut tot et tantos patres conscriptos ad ædificationem suam videre valeant et audire, ac mereantur esse participes orationum suarum et bonorum omnium quæ sancta synodus duxerit statuenda. Non ascendat igitur in cor tuum vel cujusquam pontificis aut prælati ut tam ignominiosam maculam in gloria sua ponat quod se a tanta solemnitate ac opere sic necessario et tam pio qualibet occasione subducat; quia præter inobedientiæ culpam et pœnam, indignationem Dei et nostram et confusionem incurreret ac opprobrium sempiternum. Ideoque per apostolica scripta mandamus et districte præcipimus quatenus tam tu præcipue quam cæteri Ecclesiarum prælati per tuam provinciam constituti juxta primi mandati nostri tenorem a Kalendis Novembris proximo nunc futuris usque ad annum, sive per mare, sive per terram, quocunque modo poteritis, ad sedem apostolicam venire pro viribus laboretis. Speramus enim in Domino quod interim ille qui potenter im-

A perat ventis et mari, frementis freti fluctus sedabit, ut fiat optata tranquillitas navigantibus, et inimicos reducet ad pacem, ut fiat iter agentibus via tuta. Ad hæc, quoniam consimiles litteras venerabili fratri nostro archiepiscopo misimus Upsalensi, fraternitati tuæ per apostolica scripta mandamus quatenus ei et suffraganeis ejus districte præcipias ut usque prædictum terminum quocunque modo poterint ad apostolicam sedem venire pro viribus elaborent. Sanè quia, ut asseris, ad crucis negotium promovendum tibi non sufficit evectio numerus nostris litteris designatus, et usque ad tricesimum numerum postulas licentiam tibi dari, nos hoc tuæ conscientie duximus committendum, ut super hoc procedas sicut videris expedire. Tu denique, frater archiepiscopo, etc.

Datum Romæ apud Sanctum Petrum, ix Kal. Martii, pontificatus nostri anno sexto decimo.

CLXXXII.

RIGENSI EPISCOPO.

*Quod Ecclesia Rigensis nulli metropolitano est sub-**jecta.*

(Romæ, x Kal. Martii.)

Cum in memoria hominum non existat Rigensem Ecclesiam alicui metropolitico jure subesse, volumus et mandamus ut donec in generali concilio super hoc aliquid certum duxerimus statuendum, nulli tanquam metropolitano interim respondere cogaris. Tu denique, frater episcopo, super teipso, etc.

Datum Romæ apud Sanctum Petrum x Kalend. Martii, pontificatus nostri anno sexto decimo.

In eundem modum scriptum est Estoniensi episcopo pro Estoniensi Ecclesia (211.)

APPENDIX LIBRI DECIMI SEXTI.

CLXXXIII.

SANCTI PETRI DE MONASTERIO ET DE CHANTILA PRIORIS BITURICENSIS ET NIVERNENSIS DIOECESUM, ET THESAURARIO NIVERNENSI.

De subjectione monasterii Menatensis.

(Laterani, v Kal. Junii.)

Cum causa quæ inter Cluniacensem Ecclesiam ex parte una et monasterium Menotense ac venerabilem fratrem nostrum Claromontensem episcopum ex altera super ejusdem monasterii subjectione noscitur agitari diversis iudicibus fuisset ab apostolica sede commissa, tandem ad instantiam Cluniacensium dilectum filium W. abbatem præfati monasterii ad præsentiam nostram vocavimus responsurum. Ipso igitur et dilectis filiis H. et P. monachis et procuratoribus ipsius Ecclesiæ in nostra præsentia constitutis, et tam super petitorio quam pos-

essorio lite legitime contestata, quia super hac inde propositis per assertiones eorum fieri nobis non potuit plena fides, causam eandem de ipsorum assensu vobis duximus committendam, per apostolica scripta mandantes quatenus partibus convocatis, et auditis hinc inde propositis, quod canonicum fuerit appellatione postposita decernatis, et faciatis quod decreveritis per censuram ecclesiasticam firmiter observari. Testes autem, etc., usque perhibere. Nullis litteris obstantibus, etc. Quod si non omnes, etc., duo vestrum, etc.

Datum Laterani, v Kal. Junii, pontificatus nostri anno sexto decimo.

CLXXXIV.

ARCHIEPISCOPO RAVENNATI ET EPISCOPO CREMONENSI.

Ut Bononiensem episcopum compellant ad cessionem.

(Laterani, iv Idus Junii.)

Cum Bononiensis episcopus olim ad consilium et

suggestionem bonæ memoriæ Gerardi Albanensis A electi, suam insufficientiam recognoscens, sarcinam pontificalis officii, quam sine suo et commissi sibi gregis periculo portare non poterat, infra certum tempus deponere promisisset, idem præesse gaudens potius quam prodesse, post recessum illius promissionem inficiari non metuit supradictam, adeo ut a tabellione qui fecit super hoc publicum instrumentum, illud, sicut accepimus, faciat occultari. Cum igitur dicta promissio dubia non existat, et insuper ejus sit insufficientia manifesta, fraternitati vestræ per apostolica scripta mandamus quatenus ex parte nostra moneatis eundem ut Bononiensem Ecclesiam exoneret de seipso, cum, si monitis vestris infra quindecim dies acquiescere forte noluerit, ab eadem sublato cujuslibet contradictionis seu tergiversationis diffugio penitus amoventes, et compellentes eundem ut in manibus vestris resignet pecuniam quam pro terræ sanctæ succursu noscitur congregare, injungatis capitulo Ecclesiæ memoratæ ut virum scientia, vita et fama præclarum sibi per electionem canonicam infra octo dies præficiant in pastorem. Alioquin vos ex tunc auctoritate nostra, sublato cujuslibet contradictionis et appellationis obstaculo, personam quæ tanto congruat oneri et honori præficiatis eidem, contradictores per censuram ecclesiasticam appellatione postposita compescentes. Vos denique, fratres archiepiscopo et episcopo, super vobis ipsis ac credito vobis grege taliter vigilare curetis, extirpando vitia, plantando virtutes, ut in novissimo districti examinis die coram tremendo iudice, qui reddet unicuique secundum opera sua, dignam possitis reddere rationem.

Datum Laterani, iv Idus Junii, anno decimo sexto.

CLXXXV.

ROBERTO TITULI SANCTI STEPHANI IN COELIO MONTE
PRESBYTERO CARDINALI, APOSTOLICÆ SEDIS LEGATO.

Scribitur pro comitissa Campaniæ.

(Signiæ, v Idus Augusti.)

Dilecta in Christo filia nobilis mulier Blanca, comitissa Campaniæ, nobis conquerendo monstravit quod quidam clerici et laici crucesignati homines suos super feodis quæ immediate ab ipsa tenere noscuntur auctoritate nostrarum conveniunt litterarum in ipsius non modicum præjudicium et gravamen, quod res de quibus agitur ad eandem pertineant nullam facientes in commissionis litteris mentionem. Quocirca discretionis tuæ per apostolica scripta mandamus quatenus super hoc indemnitati ejusdem comitissæ, prout expedire videris, sublato appellationis obstaculo, studeas providere.

Datum Signiæ, v Idus Augusti, pontificatus nostri anno decimo sexto.

Epistola Honorii III, in qua continetur compositio cujus mentio fit supra epist. 98, nunc primum edita ex veteri codice ms. bibliothecæ Colbertinæ.

(Signiæ, ii Non. Septembris.)

HONORIUS episcopus, servus servorum Dei, venerabilibus ratribus archiepiscopis et episcopis et dilectis filiis capitulis eorundem in terra nobilis viri G. de Villa Arduini principis Achaïæ citra passum Megaræ Corinthiæ constitutis, salutem et apostolicam benedictionem.

Sedis apostolicæ circumspectio constituta super gentes et regna ut evellat et destruat, ædificet atque plantet, ubique retinens moderamen, interdum rigore, interdum mansuetudine utitur, interdum consideratis circumstantiis temporum et locorum, medium faciens ex utroque, aspera in vias planas et prava dirigit in directa, et lite confusionis implicita explicans et dirimens, litem ipsam ad certas imaginem, et rectitudinis normam provida distinctione reducit, ut quæ sunt Cæsaris Cæsari et quæ sunt Dei Deo congrua dispensatione reddantur. Sane cum ex principum imperii Romanæ insolentia confutanda hujusmodi confusionis inoleverit corruptela ut nunc iidem bona conferrent Ecclesiis, et nunc ea ipsis auferrent pro suæ libito voluntatis, et collata præcipue abbatibus juxta beneplacitum suum propriis usibus applicarent, ac Græci prælati receptis muneribus indifferenter quoslibet ad sacerdotium promoverent, et dilectus filius nobilis vir G. de Villa Arduini princeps Achaïæ innisus hujusmodi corruptelæ abbatias et possessiones ecclesiasticas in suis manibus retinens, et fructus earum propriis usibus applicans (212), et quibus volebat pro libito tribuens, papates tanquam rusticos retineret, quia monitus ab abolenda corruptela prædicta nolebat desistere, ipsum contigit excommunicationis laqueo innodari; sed non tactus ab eo qui tangit montes et fumigant, se mandatis Ecclesiæ obtulit saniori usus consilio pariturum. Et quia humiliter redeuntibus non est Ecclesiæ additus præcludendus, juxta formam Ecclesiæ intra castra ipsius obtinuit per humilitatem reduci, a quibus ejectus fuerat per contumaciam et contemptum. Nos ergo non minus ipsius principis saluti quam Ecclesiarum utilitatibus providere volentes, sibi præcipimus ut vel resignationem Ravenicæ auctoritate sedis apostolicæ ampliata reciperet, vel pacem quam ecclesiastici inierunt, Constantinopolitani barones qui erga Romanam Ecclesiam majorem devotionem habentes in servitiis defensionis imperii potius sunt gravati. Verum licet resignationem prædictam, quæ gravior videbatur, dictus princeps se dixerit recepisse, quia tamen eam nullatenus effectui mancipavit, sed vobiscum compositionem inuit valde illicitam et penitus inhonestam, nos de ipsius salute solliciti, ipsumque de confusione consilii Achitofel volentes eruere et ad devotionem Ecclesiæ revocare, duximus concedendum ut per venerabilem fratrem Pelagium Albanensem episcopum et dilectos filios nostros Thomam tituli Sanctæ Sabinæ et Joannem tituli Sanctæ Praxedis presbyteros cardinales cum dilectis filiis clericis Ecclesiarum vostrarum apud sedem apostolicam existentibus, nec non P. de Altomagno milite ac nuntio principis memorati, inter principem ipsum ac clericos memoratos pax tractaretur honesta, et eisdem episcopo et cardinalibus mediantibus, post tractatum diutius habitum, in pacem hujusmodi convenerunt, ampliata resignatione Ravenicæ de assensu vestro, deducta terra nobilis viri Oddonis de Roccha domini Athenarum taliter moderata, ut videlicet omnes Ecclesiæ vestræ omnes possessiones suas quas obtinent in

(212) Vide quintam Collect. Decretal. lib. I, tit. 20, c. 1.

habuisse aliquando dignoscuntur a tempore coronationis Alexii Bambacoratii ab omni exactione ac jurisdictione liberis habeant laicali (213), salvis justis et debitis acrosticis secundum moderationem inferius adnotatam, non obstantibus compositionibus, si quæ reperiantur factæ perpetuo, ne illis super quibus non apparent aliqua instrumenta nisi a vobis et subditis vestris eorum aliquæ merito acceptentur; ita tamen quod super possessionibus quas in præsentem eadem tenent Ecclesiæ nulla eis prorsus a quoquam quæstio moveatur. In casali vero xxv et ultra usque ad lxx lares habenti duo erunt papates cum uxoribus, filiis et familiis suis, nisi forte filii manserint extra domos paternas sub Ecclesiarum dominio a laicali jurisdictione omnino liberi et immunes. Quilibet vero papas unum ennicarium in scatia sua liberum habeat, si illum nunc habet vel habuerit a tempore supradicto. Quod si larium numerus septuagenarium excesserit, in casali quatuor papates erunt in illo liberi et immunes cum singulis ennicariis, sicut superius est expressum. Quod si ultra centenarium et vicesimum quintum excesserit, numerus papatum excrescet in sextum. Et sic deinceps papates addentur cum libertate præscripta. At si casalis xxv lares non habeat, de vicinioribus casalibus seu locis tot adjungantur eidem quod præfatus xxv numerus impleatur; et sic erunt duo papates in illo præscripta libertate gaudentes.

Cæterum reliqui rurales papates cuncta servitia et auxilia consueta et præstita hactenus laicis exhibebunt; eo tamen salvo, quod ipsorum dominus temporalis et sui in personas eorum manus mittere non audebunt, nec permittent quod in terra contra Latinorum clericorum celebretur voluntatem. Papates vero seu clerici Græci ecclesiarum cathedralium viventes a tempore quo mandatum apostolicum emanavit ad quod resignationem Ravenicæ dictus princeps dicitur recepisse erunt omnino liberi, ut de aliis superius est expressum. Sed et circa reliquos papates civitatum illud idem servetur quod est de ruralibus ordinatum. Prælati quoque de laicorum hominibus contra voluntatem ipsorum tam in ecclesiis cathedralibus quam in aliis civitatum seu casalium de cætero aliquem non instituent nec ad ordines promovebunt ultra papatum numerum prætaxatum. Sed et papates a jurisdictione liberi laicorum debitum et antiquum acrosticum, si quod debent pro terris quas nunc tenent ex illis quas a prædicto tempore tenuerunt, laicis sine difficultate persolvent. Sæpedictus vero princeps et Latini sibi subjecti decimas integre solvent et facient a Græcis sibi subditis et non rebeliantibus simili modo persolvi. Porro vos eidem principi et suis ecclesiarum thesauros et alia mobilia vestra nec non et injurias irrogatas, præter personales, remittetis omnino. Verumtamen de personalibus fructibusque perceptis et damnis datis tempore quo princeps ipse fuit a dilecto filio nostro Joanne tituli Sanctæ Praxedis presbytero cardinale, nunc apostolicæ sedis legato, excommunicationis sententia innodatus, nec non de perceptis fructibus ex possessionibus et bonis ecclesiasticis et damnis illatis a tempore quo mandatum emanavit prædictum, princeps ipse ac sui vobis competentem satisfactionem impendent et dimittent vobis si in aliquo reputant se offensos, ac in recompensationem omnium prædictorum vestris cathedralibus ecclesiis, deducta Argolicensi Ecclesia pro parte nobilis memorati, mille hyperperorum annum redditum assignare curabunt; ita quod cuilibet cathedrali ecclesiæ sors quæ ipsam contingit, videlicet centum septuaginta Ecclesiæ Patracensi, Corinthiensi totidem, nec non centum quinquaginta Lacedæmonensi et Amicleni Ecclesiis, Coronensi quoque centum quinquaginta, et totidem Mothoniensi, nec non Olenensi Ecclesiæ totidem; et Argolicensi Ecclesiæ sexaginta octo certo loco et congruo in ejus diocesi assi-

A gnetur, nisi forte eadem Ecclesia in acrostico teneatur, quod pro quantitate ipsius eadem sibi reputabit in sortem; si quid ex ipsa defuerit, loco idoneo de aliis suppleturi. Quod si sæpefatus princeps ac sui ab Ecclesiis acrosticum duxerint exigendum, de ipso et quantitate ipsius, nisi jam sit remissum, erit prius veritas inquirenda. Et cum constiterit de illo et quantitate ipsius, inquire debet nihilominus utrum possessiones et bona pro quibus illud debetur acrosticum deteriorata sint propter malitiam temporis seu etiam imminuta; et juxta quantitatem deteriorationis vel diminutionis illorum acrosticum pro illis debitum minuatur; reliquis in suo robore remanentibus in prædicta resignatione Ravenicæ ac prædicto mandato apostolico comprehensis, nec non et privilegio quod super Ecclesiarum et clericorum libertatibus voluntarie princeps ipse concessit. Ipse quoque ac sui et illi quibus de novo terra dabitur vel baliva pacem præscriptam servare bona fide jurabunt ac contra ipsam penitus non venire. Quod si eidem principi vel suis quisquam subjectus contravenire præsumpserit, et ob hoc laqueo excommunicationis ligatus super eo non satisfecerit infra annum, dictus princeps vel ille cui noscitur immediate subesse compellet ad satisfactionem competentem et debitam exhibendam, quem tanquam excommunicatum ipse et sui in omnibus evitabunt præterquam in perceptione servitii quod sibi vel illis exhibere tenetur.

Cum igitur vos ex parte una nec non et memoratus princeps ac sui ex altera præscriptam pacem sponte duxeritis acceptandam, et tam ex parte vestra quam sua fuerit nobis humiliter supplicatum ut eandem dignaremur apostolico munimine roborare, nos vestris et ipsius precibus inclinati, ne negotium possit iteratè labyrinthum confusionis immergi, pacem ipsam sive concordiam prædictis episcopo et cardinalibus medianibus auctoritate nostra provide factam et ultro receptam, gratam et ratam habentes, auctoritate apostolica confirmamus et præcipimus firmiter observari. Ad majorem autem evidentiam sæpedictam resignationem Ravenicæ, prout exinde confecto authentico continetur, huic nostræ paginæ de verbo ad verbum fecimus adnotari. In nomine Domini. Amen. Ad honorem Dei et sanctæ matris Ecclesiæ et domini papæ Innocentii tertii. Hoc est pactum sive conventio super universis ecclesiis positis sive sitis vel fundatis in Thessalonica usque Corinthum, quod intervenit inter dominum Thomam Dei gratia Constantinopolitanæ Ecclesiæ patriarcham et archiepiscopos Atheniensem, Larisensem, Neopatreensem et episcopos infra ponendos et barones inferius propriis nominibus declarandos. Renuntiaverunt quidem domini Nameus Roffredus comestabulus regni Thessalonici, Otto de Roccha dominus Athenarum, Guido marchio, Ravanus dominus insulæ Nigripontis, Raynerius de Traval, Albertinus de Canosa, Thomas de Stromoncourt, comes Bertoldus, Nicolaus de Sancto Omer, Guillelmus de Blanel, Guillelmus de Arsa pro se et hominibus suis et fidelibus et vassalis, in manibus supradicti domini patriarchæ recipientis pro Ecclesia nomine domini papæ et suo et archiepiscoporum et episcoporum infra dictos terminos positorum et ecclesiarum cunctarum, omnes ecclesias et monasteria, possessiones redditus, mobilia et immobilia bona, et universa jura Ecclesiæ Dei, volentes et firmissime promittentes dictas ecclesias et monasteria cum omnibus rebus suis habitis et habendis, et personas in eis positas et ponendas, et claustra ecclesiarum, et servientes et servos et ancillas et homines, et universa suppellectilia et bona libera et absoluta per se successoresque suos, homines, milites, vassallos, fideles, servientes et servos in perpetuum permanere ab omnibus angariis et parangariis, taliis, servitiis et servitutibus universis, excepto acrostico tantum, quod eis de-

(213) Vide Raynald. ad. an. 1221, § 25.

bent cuncti sive Latini sive Græci tam in dignitatibus quam in minoribus officiis et ordinibus constituti propter terras quas tenent ab ipsis, si quas tenent vel tenuerunt, quod tempore captionis civitatis regie Constantinopolitanæ solvebatur a Græcis, et nihil aliud debent et nihil aliud præfati barones per se, successores suos, vassallos, homines, fideles, servientes et servos, sibi in prædictis ecclesiis sive monasteriis vindicare nihil in posterum usurpare, sed si qui ex prædictis clericis tam prælatis quam cæteris ecclesias vel monasteria destruere voluerint, debent quantum eis licuerit repugnare decenter et turbare ne compleant quod nequiter conceperunt. Si qui vero fuerint de clericis Latinis vel Græcis, sive monachis, papatibus vel calogeris, in dignitatibus vel minoribus ordinibus vel officiis constituti, qui dictorum baronum terras detineant et laborent et acrosticum solvere voluerint, termino inter eos statuto, nisi solverint quod tenentur, potestatem habeant nominati barones accipiendi de bonis eorum tantum quod eorum debitum et nihil amplius persolvatur; sed in cunctis absoluti et liberi quantum ad personas et res ipsorum et ecclesiarum quæ superabundant debitum perpetuo in posterum perseverent. Hæredes quoque sive filios clericorum sive papatum et uxores eorum non capiant vel detineant vel faciant detineri vel capi quandiu ad mobilia eorum suas poterint extendere manus, sive de eorum mobilibus eis poterit super debiti quantitate satisfieri competenter. Filii quoque laicorum Græcorum sive clericorum seu papatum in baronum servitio juxta morem solitum perseverent, nisi per archiepiscopos vel episcopos vel de eorum licentia fuerint ordinati. Post ordinationem vero eodem privilegio gaudeant quo funguntur clerici in obedientia Romanæ Ecclesiæ constituti. Si qui vero papatum vel monachorum Græcorum baronum delinuerint et laboraverint terras quæ ad ecclesiarum vel monasteriorum non pertineant jura, eodem modo prædictis respondeant dominis quo fecerint laici qui eorum

A terras detinent et laborant. Alioquin, si præfati barones contra jam dicta venerint vel aliquod præmissorum, post admonitionem per suos excommunicentur prælatos, et tandiu in excommunicatione persistent quandiu de damnis et injuriis canonicè satisfecerint irrogatis. Ut autem præmissis fides plenior habeatur, de voluntate et consensu et auctoritate dominorum Thomæ patriarchæ et imperatoris Henrici Constantinopol. et archiepiscoporum et omnium baronum in præsentis chartula positorum appensa sigilla consistunt, salvis in omnibus domini papæ auctoritate, reverentia et honore. Acta sunt hæc apud Ravenicam anno Domini 1210, indictione XIII, præsentibus archiepiscopis et episcopis, et electis, et clericis, et militibus, videlicet Heracliensi, Atheniensi, Larissensi, Neopatrenci archiepiscopis, Avallonensi, Fermopilensi, Davalicensi, Zaratoriensi, Castoriensi, Sidoniensi episcopis, Nazariensi, Cætrenci electis, de quorum consensu et voluntate et auctoritate sunt præmissa peracta et præsentibus cantore Leonardo, Jacobo presbytero, Henrico, magistro Bonifacio canonico ecclesiæ Sanctæ Sophiæ de Constantinopoli, et priore cruciferorum Bononiæ, archidiacono Thebano, decano Davaliensi, domino Arduino et Arnuldo capellanis imperatoris præfati, et præsentibus Guiffredo mareschalco totius imperii Romanie et Rolandino de Canosa et Rainerio de Gumbulla et Guillelmo de Sarz et Bonuz de Sancto Sepulero et Gerardino de Gumbulla et Jacobo de Assesso et Hugone de Settenguen, Albuin de Plunges et Philippo de Mombis et aliis pluribus. Hæc autem completa sunt mense Maii die secundo intrante. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ confirmationis et jurisdictionis infringere vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumperit indignationem omnipotentis Dei et beatorum Petri et Pauli apostolorum ejus se noverit incursurum.

B
C Datum Signiæ secundo Nonas Septembris, pontificatus nostri anno octavo.

Quoniam supra in epistola 149 et duabus sequentibus agitur de magna illa controversia quæ ævo Innocentii nostri ac postea fuit de comitatibus Campaniæ et Briæ inter Blancham eorundem comitatum comitissam filiumque ejus Theobaldum ex una parte et Erardum de Brena uxoremque ejus Philippam ex alia, res postulare videtur ut negotium intricatissimum explicemus data occasione.

Moriens Hierosolymorum rex Amalricus anno 1174, regnum Balduino filio reliquit istius nominis quarto, Is vero lepræ morbo laborans, uxorem ducere noluit. Sed cum duas haberet sorores, Sybillam et Isabellam, in his quæsitivam posteritatem. Primam ergo collocavit Guillelmo cui Longæ-spatae cognomen fuit: quæ dein, eo mortuo, nupsit Guidoni Luziniano nobili Aquitano. Isabellam, vero, octo tum annorum puellam, despondit Henfredo de Torono nobili Hierosolymitano, filio Henfredi regii constabularii, anno 1180, ut Willelmus Tyrius tradit. Mortuo denique Balduino anno 1185, succedens Sibylla maritum Guidonem nominavit regem. Tandem ista filiabusque ejus in obsidione Acconensi mortuis anno 1191, regnandi jus ad Isabellam transiit. Quod ubi Conrado Montisferrati marchioni, penes quem major ac præcipua auctoritas erat in regno Hierosolymitano, notum fuit, a matre Isabellæ patriarchaque Hierosolymorum Heraclio petiit eam sibi conjugem dari. Haud ægre impetratum; tamen etsi proxima consanguinitatis linea conjuncti forent, et tamen etsi Henfredus valde repugnaret, fieri id clamitans contra sacrosanctas connubii leges. Celebrato itaque divortio, Conradus duxit Isabellam, ac mox in regium nomen invasit. Anno demum 1192, Conradus occisus est in oppido Tyrio a duobus Assassinis. Post interfectionem vero prædicti Conradi, inquit Rogarius de Hoveden, uxor illius nupsit Henrico comiti de Campania, nepoti regis Angliæ et regis Franciæ. Et statim per communem totius exercitus electionem prædictus Henricus est electus in regem terræ Hierosolymitanæ. Matrimonium illud approbatum in Occidente non fuit, ut patet ex epistola 75, libri secundi, tum etiam ex epistolis Honorii III quæ exstant in quinta compilatione *Decretalium* lib. II, tit. 5, cap. 5. et apud Odoricum Raynaldum ad an. 1219, in quibus Honorius docet motam fuisse coram se ac pendere adhuc controversiam de natalibus Alaydis reginæ Cypri et Philippæ uxoris Erardi de Brena, quæ erant Henrici et Isabellæ filix. Unde et in Actis illorum temporum cum retractatur controversia de comitatu Campaniæ inter Theobaldum fratris Henrici filium et Philippam, quia nuptias Henrici cum Isabella vitio coisse nonnulli contendebant, cum ad Henrici nomen ventum est, additur, quem ipsa Philippa patrem suum esse dicebat. Ex quo colligitur statum liberorum Henrici fuisse incertum, neque satis constituisse inter Gallos nostros justum fuisse illius matrimonium. Nam si istud constitisset, dubium esse non poterat quin Philippa adire patris hæreditatem posset, quando Alaydis, quæ Henrici filia natu major erat, hæredem se patris non ferebat, regno Cyprio contenta. Quanquam et ipsa quoque postea litem movit de comitatu Campaniæ, quæ in initiis regni sancti Ludovici sopita est. Cæterum Theobaldi causam adversus Philippam multa juvabant. Primum, mortuo Henrico, nulla filiarum ejus adivit hæreditatem, quæ Theobaldo Henrici fratri venit, secundum quod ipse statuerat paulo ante quam in Orientem proficisceretur. Theobaldo vero mortuo, Blancha vidua ejus anno 1211 homa-

gim Philippo Francorum regi præstitit pro comitatibus Campaniæ et Briæ, investituramque ab eo accepit nomine liberorum suorum. Aliquanto post enixa est filium, cui Theobaldo quoque nomen fuit. Rursum vero Philippus Blancham filiosque ejus agnovit ut legitimos comitum Campaniæ successores et hæredes, nullo contra tendente. Res in eo statu mansit donec, anno 1311, Erardus de Brena dominus Rameruci, qui anno proximo in Orientem profectus erat ut favore adjunctus Joannis regis Hierosolymitani, cujus consanguineus erat, duceret unam ex filiabus Henrici regis Hierosolymitani, captata dein occasione mortis Alberti patriarchæ, qui tum recenter obierat, Philippam sibi junxit, quam vivente Alberto habere non potuerat. Gravem quippe eum adversarium expertus erat Erardus, dicentem non posse Philippam ei nubere cui proxima affinitatis linea conjuncta erat. Ita quippe Albertum edocuerat Innocentius in epistola ad eum scripta, quæ est 150 hujus libri, ex relatione Romam e Gallis missa. Quin et illud ipsum ad Joannem regem Hierosolymorum scripsit etiam Ludovicus Philippi Francorum regis primogenitus, ut postea videbimus. Durante ergo controversia inter Theobaldum et Philippam, matrimonium illud ratum non fuit. Unde in Actis illorum temporum ita vulgo legitur: *Erardus de Brena, et Philippa, quæ dicitur uxor ejus.* Rediit tandem concordia anno 1121 ope et industria Giroldi episcopi Valentini, qui postea fuit Hierosolymorum patriarcha. Tum vero reperio Philippam vocari simpliciter uxorem Erardi, aut Philippam dominam Rameruci, Erardum vero dominum Rameruci. Denique Alaydis regina Cypri anno 1234 jus omne quod habere poterat in comitatibus Campaniæ et Briæ transtulit in Theobaldum Blanchæ filium posterosque ejus. Et sic omnino conquievit magna illa controversia. Ista nos collegimus ex historicis illorum temporum et ex certissimis monumentis quæ exstant in antiquis chartulariis comitum Campaniæ: quorum unum exstat Parisiis in camera computorum, aliud in bibliotheca regia, tertium in Colbertina. Hinc ergo descripsimus vetera monumenta quæ sequuntur.

I.

Epistola Innocentii III de vetitis nuptiis Erardi et Philippæ.

(Laterani, x Kal. Martii.)

INNOCENTIUS episcopus, servus servorum Dei, venerabili fratri patriarchæ Hierosolymitano, salutem et apostolicam benedictionem.

Cum olim ex parte dilectæ in Christo filiæ nobilis mulieris Blanchæ comitissæ et Theobaldi nati ejus comitis Campaniæ nostro fuisset apostolatui reseratum quod nobilis vir Erardus de Brena in partes Hierosolymitanas accesserat ut unam de filiabus bonæ memoriæ Henrici comitis Campaniæ acciperet in uxorem, quæ ipsum dicitur in eo consanguinitatis gradu attingere quod, secundum sanctorum Patrum statuta, legitime nequeunt copulari, cum inelytæ recordationis Ludovicus Grossus rex, proavus videlicet comitis supradicti, frater exstiterit Florii, cujus pronepos est Erardus, quod, ut asseverant, satis est in Galliarum partibus manifestum, et ipsi, si necesse fuerit, parati erant in eisdem partibus id probare, nos, quia satius est in hujusmodi ante tempus occurrere quam remedium mendicare post tempus, bonæ memoriæ prædecessori tuo et venerabili fratri Tyrenensi archiepiscopo nostris dedimus litteris in præceptis ut sub pœna excommunicationis, appellatione postposita, inhiherent hujusmodi contrahi copulam inter eos (214), ne scandalum oriretur ex eo ex quo debebat utilitas provenire. Ipsi vero, sicut præfata comitissa et filius suus nobis intimare curarunt, receptis litteris hujusmodi prohibitionem fecere privatim, sed non processerunt ad eandem publice ac solemniter faciendam, cum interim prædecessor jam dictus rebus fuerit humanis exemptus. Cum igitur tibi constet, ut dicunt, per dictos prædecessorem tuum et archiepiscopum jam factam fuisse prohibitionem prædictam, et ministros Christi, qui veritas est, deceat veritati testimonium perhibere, fraternitati tuæ per apostolica scripta mandamus quatenus, si est ita, litteras tuas in testimonium tuum super hoc concedas eisdem. Tu denique, frater patriarcha, super te ipso et credito tibi grege taliter vigilare procures, extirpando vitia et plantando virtutes, ut in novissimo districti examinis die coram tremendo iudice, qui reddet unicuique secundum opera sua, dignam possis reddere rationem.

Datum Laterani, x Kalend. Martii, pontificatus nostri anno septimo decimo.

A

Ejusdem epistola ad archiepiscopum Cæsariensem, ut prædicta inhibitiio publicetur in regno Hierosolymitano.

(Laterani, x Kal. Martii.)

H.

INNOCENTIUS, etc. venerabili fratri Cæsariensi archiepiscopo et dilectis filiis priori Dominici sepulcri et cantori Acconensi, salutem et apostolicam benedictionem.

Cum olim ex parte dilectæ in Christo filiæ nobilis mulieris Blanchæ comitissæ ac Theobaldi nati ejus comitis Campaniæ nostro fuisset apostolatui reseratum quod nobilis vir Erardus de Brena in provinciam Hierosolymitanam accesserat ut unam de filiabus claræ memoriæ Henrici comitis Campaniæ acciperet in uxorem, quæ ipsum dicitur in eo consanguinitatis gradu attingere quod, secundum sanctorum Patrum statuta, legitime nequeunt copulari, cum inelytæ recordationis Ludovicus rex Grossus, proavus videlicet comitis supradicti, frater exstiterit Florii, cujus pronepos est Erardus, quod, ut asseverant, satis est Galliarum partibus manifestum, et ipsi, si necesse foret, parati erant in eisdem partibus id probare, nos, quia satius est in hujusmodi ante tempus occurrere quam remedium mendicare post tempus, bonæ memoriæ Hierosolymitano patriarchæ ac venerabili fratri nostro Tyrenensi archiepiscopo nostris dedimus litteris in præceptis ut sub pœna excommunicationis, appellatione postposita, inhiherent hujusmodi contrahi copulam inter eos, ne scandalum oriretur ex eo ex quo deberet utilitas provenire. Ipsi vero, sicut præfata comitissa et filius ejus nobis intimare curarunt, receptis litteris nostris hujusmodi prohibitionem fecere privatim, sed non processerunt ad eandem publice ac solemniter faciendam, cum interim patriarcha prædictus rebus fuerit humanis exemptus. Ne igitur ad hujusmodi copulam aspirantes excusationem assumere valeant in peccatis, discretionis vestræ per apostolica scripta præcipiendo mandamus quatenus sub pœna prædicta, occasione qualibet et excusatione ac appellatione cessantibus, infra quindecim dies post susceptionem præsentium publice inhibere curetis hujusmodi contrahi copulam inter eos, facientes in ecclesiis et locis in quibus videritis expedire inhibitionem prædictam solemniter publicari. Quod si non omnes, etc. tu ea, frater archiepiscope, cum eorum altero nihilominus exsequaris. Tu denique, frater archiepiscope, super te ipso, etc.

Datum Laterani, x Kal. Martii, pontificatus nostri anno septimo decimo.

III.

Quod Gaufridus, thesaurarius domus Templi, accepit litteras Domini papæ super negotio domini Erardi de Brena et dominæ Philippæ filiæ Henrici quondam comitis Trecensis, quas reddidit patriarchæ Hierosolymitano et archiepiscopo Tyrenensi.

Sanctissimo in Christo Patri et domino INNOCENTIO, Dei gratia summo pontifici, frater GAUFRIDUS, thesaurarius domus Templi, pedum sanctitatis apostolicæ pulvis exiguus, se ipsum ad pedes, cum osculo eorundem.

Sciat vestræ sanctitatis superexcellens pietas me libertatis apostolicæ litteras accepisse super negotio domini Erardi dominæque Philippæ, ipsasque domino patriarchæ Hierosolymitano Alberto bonæ memoriæ et archiepiscopo Tyrenensi humiliter reddidisse. Ipsi vero auctoritate apostolica convocatis domino rege prædictoque Erardo, utriusque divisim et separatim sub pœna excommunicationis inhibuerunt ne iste consentiret vel alter contraheret matrimonium in vestris litteris denegatum. Ad hæc, dominus patriarcha Tyrenensem archiepiscopum ad dominam Philippam direxit in regis palatio, qui eidem auctoritate sua et apostolica pœna prohibuit sub eadem. His autem omnibus exsecutis, mihi pedum vestrorum pulveri duo supradicti domini, patriarcha videlicet et archiepiscopus, prout ex mandato sedis apostolicæ habuerunt et exsecuti fuerunt, exponere penitus curaverunt. Dictus vero Erardus non multo post, ut contumax et rebellis ductus, ut opinor, non bono spiritu, contra prohibitionem apostolicam et sententiam in factores vel consentientes huic matrimonio promulgatam, cum dicta domina contraxit Philippa matrimonium inde Veneris clandestinum et occultum. Quocirca coram sanctitatis apostolicæ clementia hujus rei provise habui veritati testimonium perhibens, quantum scio, explico et ostendo, paternæ pietati significans cum omni supplicatione ut quod super hoc viderit faciendum paterna sanctitas provideat et disponat.

IV.

Ludovicus primogenitus Philippi regis Francorum significat regi Jerusalem quod comes Theobaldus non debet trahi in causam de terra patris sui donec irapleverit viginti unum annos.

(Compendium, mense Martio.)

Excellentissimo et charissimo consanguineo suo JOANNI, Dei gratia illustri regi Hierosolymitano, LUDOVICUS, domini regis Franciæ primogenitus, salutem et sinceri amoris constantiam.

Scire vos volumus quod consuetudo antiqua et per jus approbata talis est in regno Franciæ, quod nullus ante viginti et unum annos potest vel debet trahi in causam de re quam pater ejus teneret sine placito cum decessit. Hujus igitur ratione consuetudinis charissimus dominus et genitor noster et nos statuimus et concessimus charissimæ amissæ nostræ comitissæ Trecensi et Theobaldo filio ejus, præsentibus et audientibus vobis ipsis, quod si filiæ comitis Henrici vel aliqui pro ipsis vellent prædictum Theobaldum vel matrem ejus in causam trahere de terra quam pater ejus tenuit, nos non audiremus inde verbum donec idem Theobaldus haberet viginti et unum annos, nec ipsum vel matrem ejus in antea in causam trahi permitteremus; præcipue cum de testimonio multorum nobilium virorum, quibus fidem bene adhibere debemus, bene constet quod charissimus quondam consanguineus noster comes Henricus, cum vellet Hierosolymam proficisci, totam terram suam dimisit et dedit fratri suo Theobaldo quondam comiti Trecensi, si ipsum comitem Henricum de transmarinis partibus contingeret non redire. Ad hæc, nullo modo volumus

A quod Erardus de Rameruco filiam comitis Henrici habeat in uxorem, sed id fieri modis omnibus prohibemus; quia, si fieret, contra nos fieret. Et præterea dictum est nobis quod in eo gradu consanguinitatis se attingunt quod non possunt nec debent legitime copulari.

Actum apud Compendium, anno 1214, mense Martio.

V.

Litteræ Philippi regis Francorum de eadem re ad papam Innocentium.

(Parisius, mense Martio.)

Reverendo Patri ac domino suo charissimo INNOCENTIO, Dei gratia summo pontifici, PHILIPPUS, eadem gratia Francorum rex, salutem et debitam in Christo reverentiam.

Noverit paternitas vestra quod nos cum dilecta et fideli nostra Blancha comitissa Campaniæ per concilium baronum nostrorum et per consuetudinem in regno Franciæ hactenus approbatam tales conventiones fecimus et habemus. Videlicet quod si aliquis dictam comitissam vel dilectum et fidem nepotem nostrum Theobaldum comitem Campaniæ filium ejus in causam traheret super comitatu Campaniæ et Briæ vel eorum altero, nos non audiremus inde clamorem nec placitum teneremus donec idem Theobaldus compleverit vicesimum primum annum, et quod dicta comitissa habeat tutelam filii sui et dictorum comitatum usque ad terminum supradictum, et tam ipsa quam ipse filius ejus interim. . . . que possideant et teneant pacifice comitatum. Cum igitur secundum prædictam consuetudinem nullus possit vel debeat in causam trahi de re quam pater ejus teneret sine placito cum decessit, antequam compleverit vicesimum primum annum, paternitatem vestram rogamus et attente requirimus quatenus prædictam consuetudinem et conventiones prædictas præfatis comitissæ et comiti auctoritate apostolica confirmare velitis.

Actum Parisius, anno Domini 1214, inense Martio.

VI.

Innocentii III epistola qua excommunicari mandat fautores et coadjutores Erardi de Brena et Philippæ ejus uxoris.

(Laterani, III Non. Februarii.)

INNOCENTIUS episcopus, servus servorum Dei, venerabili fratri episcopo Carnotensi et dilectis filiis abbati Sanctæ Genovesæ et priori Sancti Martini de Campis Parisiensis, salutem et apostolicam benedictionem.

Cum nostris dudum fuisset auribus intimatum quod Erardus de Brena Hierosolymitanas partes adierat ut sibi duceret in uxorem unam de duabus filiabus Henrici quondam Trecensis comitis procreatis de illegitima copula quam cum filia regis Hierosolymitani, ad quam regnum spectabat, contraxerat idem comes, quæ antea modo simili Conrado quondam marchioni Montisferrati copulata fuerat per incestum, propter quod gravis pœna peremit utrumque, per hoc intendens Erardus prædictus sibi comitatum Trecensem et aliam terram pertinentem ad eundem quondam comitem vindicare, quoniam intelleximus quod illa ipsum proxima linea consanguinitatis attingit, fecimus ei ex parte nostra per sanctæ memoriæ Albertum Hierosolymitanum patriarcham solemniter interdici ne præsumeret cum illa contrahere, cum mandaverimus testes recipi super linea consanguinitatis prædictæ, ut redderemur de impedimento legitimo certiores. Ipse vero post prædicti obitum patriarchæ, captata successoris absentia, non est veritus eam sibi clandestine copulare, ambitiosa cupiditate creatus, cum non sit filia primogenita, quæ utcumque succederet

si jus haberet alterutra succedendi. Et cum idem A nuper cum multis aliis applicuisset Gaietam, cæteris ad nostram præsentiam accedentibus, ipse tanquam conscius male sibi nostrum declinavit aspectum, cursu concito ad Januensem navigans civitatem, ut opportunitate adepta quantocius transalpinans, contra dilectum filium nobilem virum Theobaldum Trecensem comitem suscitaret schisma, si possit, non solum in grave scandalum regni Franciæ, verum etiam in grande dispendium terræ sanctæ. Sed speramus in Domino et in potentia virtutis ipsius quod ejus machinatio non poterit prævalere, cum et charissimus in Christo filius noster Philippus rex Francorum illustris per suas nobis litteras intimavit quod cum præfatum Theobaldum ad suum comitatum remisit, per privilegium sibi regale concessit, quod auctoritate petiit apostolicæ confirmari, ut usque ad legitimam ejus ætatem nullam de his contra ipsum querelam audiret. Unde nos volentes imminentibus periculis obviare, venerabilibus fratribus nostris archiepiscopis et episcopis per regnum Franciæ constitutis olim dedimus nostris litteris in præceptis ut dictum Erardum, sublato cujuslibet contradictionis et appellationis obstaculo, per ecclesiasticam censuram compescerent, si forte occasione præscripta præsumeret malignari. Consulibus etiam et populo Januensibus districte dedimus in præceptis ut cum dictus Erardus, sicut nostris fuit auribus intimatum, moram faciat apud ipsos, ut juxta iniquitatem conceptam ipsorum fretus auxilio intendat, si poterit, arcum suum, ipsi eidem intendere volenti malignitati prædictæ omnino suum subtrahant auxilium et favorem, sicut charam habent apostolicæ sedis gratiam et Dei ac nostram, terræ sanctæ ac regis Franciæ volunt offensam et dispendium evitare, attentius præcaventes ne si forsitan, quod absit! inventi fuerint tantæ iniquitatis fautores, tunc facile non possint pæne consortium, ut nunc culpæ participium, declinare. Nos autem hujus rami male pullulantis radices debilitare volentes, dilectis filiis abbati Sancti Andreae de Sexto et Sancti Theodori et Sanctæ Mariæ de Albaria prioribus Januensis diocesis dedimus in mandatis ut si quos ex ipsis culpabiles invenerint in hoc facto, per censuram ecclesiasticam, appellatione remota, cessare a sua præsumptione compellant. Quocirca discretioni vestræ per apostolica scripta districte præcipiendo mandamus quatenus cum, sicut creditur, tota illius Erardi circa hoc versetur intentio ut aliquibus sibi ascitis complicibus et fautoribus comparatis, præfatum comitem molestet, si poterit et offendat, de terra sua cupiens aliquid sibi subripere, sicut prædo in insidiis latitando, vos auctoritate nostra suffulti, si quos in Senonensi provincia inveneritis qui prædicto Erardo super hoc inique præsumpserit impendere auxilium vel favorem, ab hujusmodi præsumptione cessare, appellatione remota, per censuram ecclesiasticam compellatis. Volumus enim D malis obviare principiis, nec per negligentiam vires sumant seu per insolentiam invalescant. Quod si non omnes iis exsequendis potueritis interesse, tu, frater episcopo, cum eorum altero ea nihilominus exsequaris.

Datum Laterani, III Non. Februarii, pontificatus nostri anno octavo decimo.

In eundem modum scriptum est episcopo Cabilonensi, et abbati Cisterciensi et priori de Vergiaco Cabilonensis et Eduensis diocesium in Lugdunensi provincia, etc. ut in alia per totum.

In eundem modum episcopo Cabilonensi, et abbati Sancti Joannis in Vineis, et decano Suessionensi, in Remensi provincia, etc. ut in prima per totum.

(215) Lib. II, epist. 75:

VII.

Scribitur prælatis Franciæ ut Erardum a sua præsumptione compescant.

(Ferentini, II Kal. Augusti.)

(215) INNOCENTIUS episcopus, servus servorum Dei, venerabilibus fratribus archiepiscopis et episcopis per regnum Franciæ constitutis, salutem et apostolicam benedictionem.

Olim cum ageretur coram nobis in publico consistorio de quadam incestuosa copula quæ contracta fuerat in Hispania, pronuntiasse meminimus, præsentem clericorum et laicorum multitudinem copiosa, quod sicut in Syria una fuerat incestuose copulata duobus, sic in Hispania unus sibi duas copulaverat per incestus. Et quidem peccatum quod fuerat in Oriente commissum graviter est punitum, quia Conradus marchio Montisferrati gladio et Henricus comes Trecensis præcipitio perierunt, qui filiam regis Hierosolymitani, ad quam regnum spectabat, sibi præsumpserant illegitime copulare. Unde illorum exemplum alium debuerat deterrere ne similem culpam in Occidente committeret; qui forsitan idcirco pœnam similem non incurrit, quia pœnitens de commissis, utramque a suo consortio separavit. Nuper autem cum nostris fuisset auribus intimatum quod Erardus de Brena Hierosolymitanas partes adierat ut unam de duabus filiabus præfati comitis, quas de tali copula procreaverat, sibi duceret in uxorem, ut comitatum Trecensem et aliam terram ad eundem quondam comitem pertinentem sibi occasione hujusmodi vindicaret, quoniam intelliximus quod illa ipsum proxima linea consanguinitatis attingit, fecimus ei ex parte nostra per sanctæ memoriæ Albertum Hierosolymitanum patriarcham solemniter interdici ne præsumeret cum illa contrahere, cum mandaverimus testes recipi super linea consanguinitatis prædictæ, ut redderemur de impedimento legitimo certiores. Ipse vero post prædicti obitum patriarchæ, captata successoris absentia, etc., ut in superiore usque aspectum, sed concito cursu Januam navigavit, ut celeriter transalpinans, etc., usque querelam audiret. Volentes igitur imminentibus periculis obviare, universitati vestræ per apostolica scripta præcipiendo mandamus quatenus dictum Erardum, si forte occasione præscripta præsumeret malignari, vos Deus habentes præ oculis, sublato cujuslibet contradictionis et appellationis obstaculo, per censuram ecclesiasticam compescatis, mandatum apostolicum taliter impleturi quod de diligentia studiosa mereamini commendari.

Datum Ferentini, secundo Kal. Augusti, pontificatus nostri anno octavo decimo.

VIII.

Mandatur ut comitissa et Erardus Romam veniant aut mittant.

(Perusii, XIII Kal. Junii.)

INNOCENTIUS, etc., venerabili fratri episcopo Suessionensi et dilectis filiis Cluniacensi et Longipontis abbatibus, Masticonensis et Suessionensis diocesium, salutem et apostolicam benedictionem.

Querelam nobilis mulieris Blanchæ comitissæ Campaniæ pro nobili viro Theobaldo nato suo pupillo comite Campaniæ recipimus continentem quod Erardus de Brena et Philippa illegitima filia quondam Henrici comitis Campaniæ ipsum et sua molestare nituntur, moliente prædicta Philippa in terra quam possidet idem comes succedere occasione incestuosæ copulæ quam mater ipsius Philippæ cum prædicto comite, alio etiam legitimo viro vivente, contraxit, ex qua non sine duplici nota progenita, cum manifestum habeat defectum natalium, suc-

cessionis titulum non meretur. Volentes autem in causa natalium publicam exhiberi justitiam, discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus quatenus comitissæ pro filio suo et prædictis Erardo et Philippæ ex parte nostra præcipiatis expresse quod usque ad terminum competentem, quem vos eis peremptorium assignetis, per se vel procuratores idoneos nostro se conspectui repræsentent, ut, auditis et plenius intellectis quæ fuerint hinc inde proposita, utrum ipsa Philippa ex copula prædicta suscepta illegitima debeat reputari, justo iudicio declaretur. Cæterum cum successionis causa ex ista dependeat, ne forte negotium confundi contingat, terram prædictam in statu in quo nunc esse dignoscitur conservetis, molestatores interim per censuram ecclesiasticam, appellatione postposita, compescendo.

Datum Perusii, XIII Kal. Junii, pontificatus nostri anno nono decimo.

IX.

Testimonium receptum ab abbatibus Arremarensis monasterii et Quinciaci et Vallislucentis super linea consanguinitatis inter Erardum et Philippam,

(Anno 1213.)

Universis Christi fidelibus ad quos præsentis litteræ pervenerint, R. Arremarensis monasterii, O. Quinciaci, et G. Vallislucentis dicti abbates, salutem et sinceram in Domino dilectionem.

Universitati vestræ notum facimus et testificamur quod nos de mandato venerabilis Patris Roberti tituli Sancti Stephani in Cœlio monte presbyteri cardinalis, apostolicæ sedis legati, recepimus testimonium virorum nobilium Simonis de Corpalais, Petri de Bauveoir et Guidonis Gasteble juratorum quod inter nobilem domicellam filiam bonæ memoriæ comitis Henrici et Erardum de Rameruco tanta et talis est parentela quod inter eos non potest nec debet matrimonium celebrari. Hujus autem parentelæ lineam computaverunt tali modo, quod rex Franciæ qui cognominatur Grossus rex fratrem habuit nomine Florium. Hujus Florii filia fuit Isabellis de Nangies. Hujus Isabellæ filia fuit domina de Venisiaco, mater præfati Erardi. Ex alia parte Grossi regis filius, Ludovicus rex. Regis Ludovici filia fuit comitissa Maria; comitissæ Mariæ filius fuit comes Henricus, pater præfate domicellæ. In testimonium igitur eorum quæ in nostra præsentia testificati sunt præsentis litteras emisimus sigillorum nostrorum munimine roboratas.

Actum anno Verbi incarnati 1213, mense Julio.

X.

Testimonium Roberti cardinalis de eadem re.

(Meleduni, mense Augusto.)

ROBERTUS, servus crucis Christi, miseratione divina tituli Sancti Stephani in Cœlio monte presbyter cardinalis, apostolicæ sedis legatus, universis Christi fidelibus præsentis litteras inspecturis, salutem et sinceram in Domino charitatem.

Noverit universitas vestra quod plures nobiles viri juramento interposito testificati sunt coram nobis quod inter nobilem domicellam filiam quondam inelytæ recordationis comitis Henrici, qui decessit in partibus transmarinis, et Erardum de Brena tanta est consanguinitas quod inter eos non potest nec debet matrimonium celebrari. Lineam autem hujus consanguinitatis computant hoc modo: Grossus rex fratrem habuit nomine Florium. Hujus Florii filia fuit Elisabeth de Nainville. Cujus Elisabeth filia fuit domina Venisiaci. Hujus domine Venisiaci filius est præfatus Erardus. Ex alia parte, Grossi regis filius fuit rex Ludovicus. Regis Ludovici filia fuit comitissa Maria. Comitissæ Mariæ filius fuit comes Henricus prædictus, pater domicellæ præfate.

A Datum Meleduni, anno gratiæ 1213, mense Augusto.

XI.

Litteræ ejusdem de incestuoso matrimonio comitis Henrici.

(Anno 1200.)

Universis præsentis litteras inspecturis, ROBERTUS, servus crucis Christi, divina miseratione tituli Sancti Stephani in Cœlio monte presbyter cardinalis, apostolicæ sedis legatus, salutem in Domino.

Noverit universitas vestra quod nos, habito virorum prudentium consilio, adjunetis etiam nobis venerabilibus fratribus H. Suessionensi et G. Meldensi episcopis et aliis bonis viris, audivimus testes, et eorum depositiones sub nostro et dictorum episcoporum sigillis inclusimus. Audivimus autem eos super his articulis nobis expressis, scilicet quod comes Henricus, iturus ultra mare, terram suam fecit jurari Theobaldo fratri suo si non rediret de partibus transmarinis et de pertinentibus ad hoc, et quod regina Hierosolymitana per marchionem ablata fuit per violentiam Umfredo de Thorun viro suo, et, eodem Umfredo adhuc vivente, habuit eam comes Henricus post mortem marchionis, et de pertinentibus ad hoc. Hoc autem fecimus quia de morte quorundam ex illis testibus, qui erant senes, poterat merito timeri, et de longa absentia aliorum, et propter guerras et propter alia pericula quæ imminabant et poterant imminere et propter negotii qualitatem. Hi sunt autem testes:

Guido de Dampetra vir nobilis juratus dixit quod non interfuit quando comes Henricus fecit jurari terram fratri suo comiti Theobaldo, audivit tamen dici. Requisitus de causa Henrici, quomodo habuit reginam, respondit quod vivebat Umfredus prior ejus maritus quando cum ea contraxit: qui Umfredus eam in matrimonio tenuerat per tres annos et amplius. Et adjunxit quod audivit præfatum Umfredum conquerentem sæpe per exercitum de eo quod uxor sua erat ablata a marchione. Et adjecit quod quando Umfredus tenuit eam tanquam uxorem, ipsa erat duceem et octo annorum. Et hoc totum vidit in obsidione Accon et in Tyro, testificatus etiam quod fama publica erat in exercitu quod ipsa uxor erat Umfredi. Et hoc idem bene sciebat ipse comes. Et adjunxit quod comes fuit in auxilium eorum qui rapuerunt eam, et ipse comes adduxit eam cum aliis ut traderetur marchioni. Et hoc fuit factum apud Accon.

Nobilis vir Odardus marescallus Campaniæ juratus dixit idem quod Guido de terra jurata. De Umfredo autem, an viveret quando comes cum ipsius uxore contraxit, idem. De conquestione Umfredi idem dixit, et adjecit quod præsentis comite et eorum multis baronibus repetebat idem Umfredus sibi restitui uxorem suam per os domini Reginaldi de Tabaria, et fere omnes comminati sunt ipsi Umfredo dicentes: « Domine, vultis vos ut nos omnes pereamus in exercitu fame propter vos solum. Melius est ut domina tradatur alicui bono viro qui regat exercitum, ne fame pereat. » De ætate, loco et aliis idem quod primus. Adjecit etiam quod tres filiæ illius reginæ natæ fuerunt, vivente Umfredo. Iste nuntius fuit ad impetrandum illud matrimonium marchioni; et nuntiavit quod nisi hoc fieret, exercitus fame periret.

Guido de Capis juratus dixit quod præsens fuit apud Sezanniam quando comes Henricus fecit jurari terram Theobaldo fratri suo. Nam et ipse juravit. De vita Umfredi et loco ablationis, de ætate, idem cum prædictis. Et dixit quod fere exercitus clamans conquerebatur: « O quantum flagitium commissum est in exercitu quod abstulerunt Umfredo uxorem suam per violentiam! » aliis dicentibus quod factum fuit pro meliorando foro exercitus per marchio-

nem. Et adjunxit quod nec audivit, nec credit quod A unquam factum fuerit divortium per Ecclesiam inter Umfredum et reginam uxorem suam.

Petrus Turkinus nobilis vir dicit idem quod Guido de Capis de juratione terræ, et quod credit se ipsum jurasse. De vita Umfredi et ætate reginæ et loco ablationis idem quod alii.

Willhelmus comes Jonviniacensis juratus de juratione terræ et vita Umfredi idem quod primus. De aliis nihil scit nisi de auditu. Tamen adjecit quod audivit magnum clamorem sæpe fieri per exercitum de eo quod Umfredus perdidit tam turpiter uxorem suam ei per violentiam ablatam.

Hugo de Sancto Mauritio juravit et dixit de juratione terræ idem quod Guido de Capis. De vita Umfredi, ætate reginæ, de conquestione Umfredi quam fecit ubique pro uxore sua ablata, idem per omnia quod Guido de Capis. Et adjecit quid [quod] in eodem tentorio fuit cum Umfredo quando ab alio tentorio vicino fuit uxor ejus violenter ablata, et dixit ei Umfredus : « Domine Hugo, timeo ne illi qui sunt cum uxore mea faciant illam dicere aliquid diabolicum. » Et tunc venit quidam miles suus dicens ei : « Ecce illi abducunt uxorem tuam. » Et cum ipse Umfredus insequeretur eam, dixit illi : « Domina, non est hæc recta via ad hospitium tuum ; redeas ad me. » At illa submisso capite in aliam viam se convertit. In omnibus aliis concordat cum Guidone de Capis.

Robertus de Miliaco vir nobilis juravit et dixit idem de juratione terræ ; de vita Umfredi, de loco ablationis, idem quod Guido de Capis. De ætate idem quod alii ; nec credit nec audivit quod unquam factum divortium fuerit inter Umfredum et reginam uxorem suam.

Dominus Rogerius de Sancto Karauno juravit et dixit de juramento terræ, de vita Umfredi, de ætate reginæ, idem quod G. de Capis, et audivit barones sæpe dicentes : « Umfredus nihil valet ad regnum tenendum. » Et ideo dicebant : « Auferamus ei uxorem suam et demus eam marchioni, qui bene reget regnum, et faciet bonum forum per exercitum. » De conquestione Umfredi idem quod alii.

Lambertus de Barro juratus dixit idem de juramento terræ quod Guido de Capis, excepto quod tunc apud Sezanniam non juravit. De aliis nihil scit.

Omnes istis concordant in hoc, præter Robertum, quod dicebatur publice per exercitum quod propter peccatum illud, scilicet quia ablata erat Umfredo uxor sua, multa mala evenerunt exercitui, videlicet quod die nuptiarum multi milites et alii homines capti sunt a Saracenis et occisi, in modico tempore succedente ipse marchio ab Assacinis interfectus est, et ipse comes Henricus, postquam contraxit cum ea, similiter a fenestra corruit et mortuus est.

Nos igitur attendentes prædictas rationes et utilitatem regni et totus Ecclesiæ Gallicanæ, et pro bono pacis in posterum melius conservandæ, communicatio etiam prudentum et virorum religiosorum consilio, de auctoritate legationis nostræ volumus ut attestations istæ vim ac fidem habeant, quando necesse fuerit, ac si essent auditæ post litteram inchoatam, et ipsas eadem auctoritate ad hanc virtutem habendam confirmamus.

Actum anno gratiæ 1200, tertio decimo, mense Octobri.

XII.

Abbas Prulliaci fecit hujusmodi inquestam super parentela inter Erardum et Philippam filiam comitis Henrici.

(Prulliaci, anno 1213.)

Universis Christi fidelibus præsentibus litteras in-

(216) Girardus Aventatus sive Eventatus, cujus testimonium refertur in superioribus litteris, erat antiquissimus monachus monasterii Prulliacensis, et

specturis, frater A. dictus abbas Prulliaci, in Domino salutem.

Noverit universitas vestra quod venerabilis pater Robertus Dei providentia tituli Sancti Stephani in Cœlio monte presbyter cardinalis, apostolicæ sedis legatus, mandavit nobis per litteras suas ut præciperemus dilecto fratri Gerardo Aventato (216) monacho nostro quatenus interposito sacramento perhiberet testimonium veritati super eo quod a nobis esset requisitus de parentela quæ est inter nobilem domicellam Philippam filiam quondam inelytæ recordationis comitis Henrici, qui decessit in partibus transmarinis, et Erardum de Brena. Qui vocatus coram nobis, tactis sacrosanctis reliquiis cum juramento parentelam Erardi prænominati et domicellæ præfatæ ad inquisitionem nostram per sacramentum quod fecerat taliter enarravit. Grossus et Florius fuerunt fratres. Hujus regis qui cognominabatur Grossus filius fuit Ludovicus rex qui sepultus est apud Sanctum Portum. Hujus regis Ludovici filia fuit comitissa Maria. Comitissæ Mariæ filius fuit præfatus comes Henricus, pater prædictæ domicellæ. Ex alia parte, de Florio exiit Ysabiaus (217). Mater fuit Aalaidis dominæ Venisiaci. Aalaidis domina Venisiaci mater est prædicti Erardi. In cujus rei memoriam præsentibus litteris fecimus sigilli nostri caractere consignatas.

Actum Prulliaci anno gratiæ millesimo ducentesimo tertio decimo, in festo Assumptionis beatæ Mariæ virginis.

XIII.

Inhibitio Honorii Papæ III facta contra Erardum de Brena et Philippam uxorem.

(Laterani, vi Non. Maii.)

Honorius episcopus, servus servorum Dei, venerabilibus fratribus archiepiscopis et episcopis per regnum Franciæ constitutis, salutem et apostolicam benedictionem.

Anima nostra turbata est valde, ac impletus amaritudine venter noster, conturbataque sunt viscera nostra, et lumbi nostri dolore repleti, quoniam filii venerunt usque ad partum, et ecce virtus videtur deficere pariendi et efflorere cui benedixerat Dominus ager satus exhortationis apostolicæ semine ante messem. Leviathan enim sanctificatis Domini, qui super montem caliginosum signum levaverunt, ut redderent Ægypto et habitatoribus ejus malum quod fecerunt in Sion et Hierusalem in conspectu Domini Dei nostri, iter rectum per anfractus ut serpens tortuosus distorsit et obseravit ut vectis, coram eis ponens offendiculum quo impingant et convertantur retrorsum. Attendite igitur et videte si sicut dolor noster est dolor, cum exercitus ad obsequium Domini præparatus tanto studio et labore, passagio imminente, quasi regione albescente ad messem, astutia diabolica retrorsum videatur converti, ne ascendant in palmam et colligant fructus ejus, quodque nos magis monet ac turbat, vos videntes hoc malum, non solum non habeatis, sicut dicitur, ex hoc luctum, et eidem nequaquam, prout ad vestrum officium pertinet, obvietis, verum etiam, sicut accepimus, quidam vestrum tanto malo incitativum potius tribuunt et fomentum. Olim sane felicis recordationis Innocentius papa prædecessor noster volens imminentibus periculis obviare, audito quod Erardus de Brena, cui per sanctæ memoriæ Albertum Hierosolymitanum patriarcham solemniter fecerat interdicti ne cum Philippa, quam comes quondam Henricus de copula incestuosa susceperat, contrahere præsumeret, cum, sicut acceperat, eadem ipsum proxima consanguinitatis linea contingeret,

fuerat olim miles, ut notatur in codice Colbertino.

(217) In codice Colbertino : Isabella de Nangies. Isabella mater fuit Aalidis.

et ipse prædecessor noster mandaverit testes recipi super consanguinitate prædicta, cupiditate ambitiosa cæcatus eandem Philippam sibi clandestine copularat, et de partibus rediens transmarinis, in regnum Franciæ festinaret accedere, ut, si posset, schisma contra dilectum filium nobilem virum Theobaldum Campaniæ comitem suscitarret, non solum in grave scandalum regni ejusdem, verum etiam in grande dispendium terræ sanctæ, apostolicis vobis dederit litteris in præceptis ut dictum Erardum, Deum habentes præ oculis, sublato cujuslibet contradictionis et appellationis obstaculo, per censuram ecclesiasticam compescere curaretis, si forte occasione præscripta præsumeret malignari; cujus nos vestigiis inhærentes, ne hujusmodi occasione posset ejusdem terræ sanctæ impediri succursus, contra dictum Erardum et eandem Philippam nuper vobis præceptum simile recolimus direxisse (218). In generali quoque concilio, quoniam ad crucis negotium exsequendum est permaxime necessarium ut principes populi Christiani ad invicem pacem observent, provida fuit deliberatione statutum ut saltem per quadriennium in toto orbe Christiano pax generaliter servaretur, ita quod per Ecclesiarum prælatos discordantes reducerentur ad plenam pacem aut firmam treugam inviolabiliter observandam, et qui acquiescere forte contemnerent, per excommunicationem in personas et interdictum in terras arctissime cogèrentur; nisi tanta esset injuriarum malitia quod ipsi tali non deberent pace gaudere.

Licet igitur dictus Erardus cum complicitibus et coadjutoribus suis, sicut ex litteris dilecti filii nobilis viri Odonis, ducis Burgundiæ crucesignati, nobis innotuit, terram comitis memorati nuper hostiliter intrans, quasdam villas incendio devastavit, et mercatores euntes ad nundinas in strata publica fuerit deprædatus, eundem comitem et terram suam infestare non cessans, quanquam dilecta in Christo filia Blancha comitissa mater ipsius comitis, quæ ballium gerit ejusdem, parata sit secundum approbatam regni Franciæ consuetudinem stare juri, vos tamen tam præceptum ejusdem prædecessoris nostri et nostrum quam constitutionem præfati concilii surdis auribus transeuntes, non tantum prædicti Erardi et fautorum ipsius temeritatem et malitiam, sicut dicitur, compescere non curatis, sed et quidam vestrum, quod grave gerimus et molestum, ommissa pontificalis officii gravitate, ambulantes secundum carnem et luctum viarum Sion ducentes pro nihilo, eidem auxilium tribuunt et favorem, qui, ut de prædictis rationibus taceamus, ratione homagii quod receperunt ab eo, deberent eundem comitem defendere. Adjunxit etiam idem dux quod nisi huic morbo citius apponatur remedium, plusquam credatur terræ sanctæ impediatur succursus, eo quod ex hujusmodi guerra non ipsius et suorum duntaxat, qui, sicut asserit, propter hoc etiam de partibus transmarinis rediret ad propria festinanter, cum tum ratione hominii quo idem comes tenetur astrictus, tum propter juramentum quod ipse de illo juvando pro viribus præstitit, tum propter necessitudinem sanguinis, eidem ullatenus deesse non possit, et dictus comes defensionem et auxilium debitum instanter postulet ab eodem, voti exsecutio retardatur, verum etiam omnium baronum regni Franciæ, qui affixerunt suis humeris signum crucis, et qui adhuc ad ipsum habent in proposito faciendi, quoniam guerra ista plures quam æstimetur involvet, et pecunia pro votorum executione parata in expugnationem hostium crucis Christi consumetur in interitionem populi Christiani dextras in sua viscera convertentis. Ecce quomodo astutia Satanæ latitiam asferre nititur Philisthæis, quasi percussoris eorum comminuta sit virga, dum ii qui signum levaverant contra eos, a via in invium declinando fiunt in adiutorium filii Loth, eis videlicet qui disponentes adversus Domi-

num testamentum dicunt: *Hæreditate possideamus sanctuarium Dei nobis (Psal. LXXXII)*. Nos igitur, qui ex hoc tacti sumus dolore cordis intrinsecus, et de tanto scandalo urimer vehementer, illius volentes, prout ad nostrum officium pertinet, versutiis obviare, qui lætatur cum male fecerit et in pessimis rebus exsultat, ne modico malignitatis fermento tota massa eorum qui de regno Franciæ ad obsequium Jesu Christi facta est quasi nova conspersio corrumpatur, sed in azymis sinceritatis et veritatis potius epulando reddat Domino vota sua, fraternitati vestræ per apostolica scripta firmiter præcipiendo mandamus quatenus Deum habentes præ oculis, gratia, odio ac timore postpositis, contra eorundem Erardi et Philippæ præsumptionem malignam juxta prædecessoris nostri mandatum et nostrum taliter sine moræ dispendio procedatis, quod zelum habere videamini terræ sanctæ, cujus ex hujusmodi temeritate auxilium impeditur, et expiasset nihilominus inobedientiam quæ dicitur præcessisse per obedientiam subsecutam, ac nos vobis scribere durius non cogamur, qui habemus in promptu omnem inobedientiam vindicare, spiritualibus armis et Deo potentibus militantes.

Datum Laterani, vi Non. Maii, pontificatus nostri anno primo.

In eundem modum scriptum est episcopo Silvanectensi et abbati Sanctæ Genovefæ et priori Sancti Martini de Campis, verbis competenter mutatis, usque Domino vota sua, discretionis vestræ per apostolica scripta firmiter præcipiendo mandamus quatenus Deum habentes præ oculis, gratia, odio ac timore postpositis, dictos Erardum et Philippam nec non et fautores eorum ut ab infestatione prædicti comitis et terræ suæ et suorum ob Christi reverentiam desistentes, firmam treugam inviolabiliter observandam usque ad tempus in prædicto concilio diffinitum ineant cum eodem, monitione præmissa per excommunicationis sententiam in personas et interdictum in terras eorum, sublato appellationis obstaculo, sine moræ dispendio compellatis, præsertim cum comitissa præfata parata existat pro eo ubi debuerit secundum consuetudinem regni ejusdem ipsis justitiæ plenitudinem exhibere. Et quoniam sæpe contingit quod illis præbet temporalis vexatio intellectum quos a malis non retrahit amor Dei nec ecclesiastica censura compescit, illustrem regem Francorum moneatis prudenter et efficaciter inducatis, ut tactus injuria Jesu Christi, cujus ex præsumptione hujusmodi negotium impeditur, eorundem Erardi et Philippæ ac fautorum ipsorum malignitatem temerariam tradita sibi cœlitus potestate compescat; in hoc Deo potius quam homini serviendo. Taliter autem sine dilatione mandatum apostolicum exsequi procuretis quod zelus terræ sanctæ vos comedere videatur, et reprehendi de negligentia non possitis, sed de diligentia potius commendari. Quod si non omnes iis exsequendis potueritis interesse, tu, frater episcope, cum eorum altero ea nihilominus exsequaris.

Datum, ut in alia.

XIV.

Prohibet papa ne regina Cypri audiatur in causa successioneis donec probetur esse legitima.

(Beata, viii Kal. Julii.)

HONORIS, etc. venerabili fratri episcopo Catalaunensi et dilectis filiis sancti Joannis in Vineis et Vallis secretæ Præmonstratensis ordinis Suessionensis diocesis abbatibus, salutem et apostolicam benedictionem.

Dilecta in Christo filia nobilis mulier Blancha comitissa et dilectus filius nobilis vir Theobaldus natus ejus, comes Campaniæ, nobis insinuare curarunt quod charissima in Christo filia nostra illustris regina Cypri, illegitima filia Henrici quon-

dam comitis Campaniæ, ipsos et sua nititur molestare, moliendo in terram quam possidet idem comes succedere occasione incestuosæ copulæ quam mater ipsius reginæ cum Henrico comite supradicto, alio etiam legitimo viro vivente, contraxit, ex qua non sine duplici nota progenita, cum manifestum patitur defectum natalium, successionis titulum non meretur. Volentes igitur in causa natalium justitiam publicam exhiberi, per apostolica vobis scripta mandamus quatenus ipsi reginæ, si ad partes accesserit Gallicanas, auctoritate nostra injungatis expresse ut, usque ad terminum competentem quem ipsi p̄emptorium assignetis, personaliter vel per procuratores idoneos apostolico se conspectui repræsentet; id ipsum injungentes ejus procuratori, si aliquem forte propter hoc ad partes destinaverit supradictas; ut auditis et plenius intellectis quæ fuerint hinc inde proposita, justo declaretur iudicio utrum ipsa regina ex copula prædicta suscepta debeat illegitima reputari. Quod si forte dicta regina vel aliquis nomine seu etiam occasione ipsius super ipsa causa successionis litigare vellet in partibus Gallicanis, ipsos non permittatis audiri quousque causa natalium, ex qua illa dependet, per apostolicæ sedis iudicium terminetur. Quinimo, ne forte negotium confundi contingat, præfatam terram in statu in quo nunc esse dignoscitur conservantes, illam non permittatis hujusmodi occasione ab aliquo perturbari; perturbatores, si qui fuerint, per censuram ecclesiasticam, appellatione postposita, compescendo. Quod si non omnes, etc. tu, frater episcope, cum eorum altero, etc.

Datum Reatæ, viii Kal. Julii, pontificatus nostri anno tertio.

XV.

Ad Philippum regem, ne audiat in causa successionis donec terminetur causa natalium reginæ Cypri.

(Viterbii, iv Kal. Novembris.)

HONORIUS, etc. charissimo in Christo filio PHILIPPO, regi Francorum illustri, salutem et apostolicam benedictionem.

Licet indubitanter noverimus te promptum esse ad justitiam cunctis petentibus exhibendam, ex abundantia tamen nuper ad preces charissimæ in Christo filie nostræ illustris reginæ Cypri serenitatem tuam rogavimus et adhuc quoque rogamus ut eandem reginam, cum ipsam ad præsentiam tuam venire contigerit, cures benigne recipere, et tam eam quam A. nuntium suum in ipsius reginæ justis petitionibus exaudire. Verum, sicut dignum est ut exaudiantur a te in petitionibus justis, ita etiam dignum est ut eis audientiam deneges in injustis. Injusta autem esset petitio si forsitan peterent ut super successione comitatus Campaniæ audires ipsius reginæ hoc tempore quæstionem; quia, cum ad examen nostrum jam deducta sit causa natalium, quæ ad forum ecclesiasticum pertinet, et ex qua illa dependet, nihil aliud esset antequam hæc sit terminata illam incipere quam diversis processibus intricare negotium et confusione quadam ordinem iudicii perturbare. Ideoque serenitatem tuam præmonendam duximus et rogandam quatenus, si forsitan ab ipsa regina seu a præfato nuntio ejus vel alio super hoc fueris requisitus, eorum precibus aures regias, donec jam dicta causa natalium apostolico iudicio finem acceperit, non inclines.

Datum Viterbii, iv Kal. Novembris, pontificatus nostri anno quarto.

XVI.

Ludovico regi, ne ipsos audiat in causa successionis donec terminetur causa natalium.

(Laterani, xvii Kal. Decembris.)

(219) HONORIUS, etc. charissimo in Christo filio

(219) Quinta compil. *Decretal.* lib. 11, tit. 5, c. 1.

A Ludovico, regi Francorum illustri, salutem et apostolicam benedictionem.

Tuam non credimus latere prudentiam causam natalium charissimæ in Christo filie nostræ illustris reginæ Cypri ad examen nostrum, utpote quæ ad forum ecclesiasticum pertinet, jamdudum esse delatam. Unde claræ memoriæ Philippum regem Franciæ patrem tuum litteris nostris curavimus præmonere ut, si forsitan regina ipsa super successione comitatus Campaniæ quæstionem proponeret coram eo, non audiret eandem quousque terminata esset prædicta causa natalium, ex qua illa noscitur dependere. Licet ergo, sicut eidem patri tuo scripsimus, velimus reginam ipsam in suis justis petitionibus, exaudiri, quia tamen antequam natalium causa terminata sit, dependentem ex illa successionis causam incipere nihil aliud esset quam diversis processibus intricare negotium et confusione quadam ordinem iudicii perturbare, tuam quoque serenitatem præmonendam duximus et rogandam quatenus, si forte ab ipsa regina vel nuntio ejus seu quolibet alio super hoc fueris requisitus, eorum precibus aures regias, donec jam dicta causa natalium apostolico iudicio finem acceperit, non inclines.

Datum Laterani, xvii Kal. Decembris, pontificatus nostri anno octavo.

XVII.

Charta Erardi de Brena qualiter quitavit Theobaldo comiti Campaniæ et rectis hæredibus ejus quidquid clamabat ex parte Philippæ uxoris suæ in comitatibus Campaniæ et Briæ.

Ego Erardus de Brena notum facio universis tam præsentibus quam futuris quod cum discordia existisset inter me et dominam Philippam uxorem meam ex una parte, et nobilem virum Theobaldum Campaniæ et Briæ comitem Palatinum ex altera, super comitatibus Campaniæ et Briæ et pertinentiis eorundem, super quibus coram domino rege Franciæ traxeramus in causam ego et prædicta uxor mea comitem supradictum, et etiam guerram moveramus contra eum: tandem propria et spontanea voluntate mea, nullo metu, nulla coactione compulsus, de consensu et voluntate prædictæ uxoris meæ quitavi penitus et remisi supradicto Theobaldo comiti et hæredibus ex corpore suo successive in perpetuum descendentibus quidquid clamabam seu clamaveram ex parte dictæ Philippæ uxoris meæ in comitatibus et pertinentiis supradictis; tali conditione apposita, quod si forte contingeret prædictum Theobaldum comitem sine hærede corporis sui vel hæredes ex corpore suo successive descendentes sine hærede corporum suorum decedere, nullum mihi nec prædictæ uxori meæ nec hæredibus ex corpore ipsius successive descendentibus fieret præjudicium ex quitatione et remissione prædictis quin ad jus nostrum, si quod unquam habuimus vel habere debuimus super præmissis, libere possemus redire, non obstantibus prædictis; ita tamen quod nobilis domina Blancha comitissa mater comitis supradicti libere ac pacifice sine contradictione ac molestatione aliqua teneret et possideret quandiu viveret totum doarium suum cum omnibus pertinentiis, sicut ei factum fuit a comite Theobaldo quondam marito ipsius, et insuper omnes conquestus suos quos habere debet de jure consuetudinario sive scripto, idem esset de doario et conquestibus uxoris Theobaldi comitis, quæcunque illa foret. Et sciendum quod si soror prædictæ uxoris meæ regina Cypri vel hæredes ipsius venient ad partes istas, et de comitatibus Campaniæ et Briæ ac pertinentiis supradictis aliquid acquirerent per guerram vel placitum sive pacem, postquam essent in saisina et teneura illius conquestæ seu acquisitionis quas ad remaneu-

tiam, id est, sine contradictione prædictorum comitissæ et comitis et hæredum ex corpore ejusdem comitis successive descendendum retinerent, si ego vel prædicta uxor mea seu hæredes ex corpore successive descendentes aliquo modo a prædicta regina vel hæredibus suis aliquid de prædicta conquesta seu acquisitione possemus acquirere, illud nobis remaneret pacifice non obstantibus prædictis. Sic autem intelligimus quod contradictio dictorum comitissæ et comitis non valeret, si prius laudassent et concessissent prædictam conquestam seu acquisitionem aliquo prædictorum modorum factam. Prædictus autem comes Theobaldus propter quitationem et remissionem prædictas dedit prædictæ Philippæ uxori meæ et hæredibus ex corpore suo successive in perpetuum descendentes mille et ducentas libratas terræ in feodum ligium; tali conditione appositâ, quod si contingeret eandem Philippam sine hærede corporis sui vel hæredes ex corpore suo successive descendentes sine hærede corporum suorum decedere, terra prædicta ad ipsum Theobaldum comitem vel ad hæredes ex corpore suo successive descendentes sine contradictione aliqua reverteretur. Præterea idem comes Theobaldus dedit mihi et prædictæ Philippæ uxori meæ quatuor mille libras Pruvinsenses, et quitavit nobis damna omnia quæ intulimus ei per guerram nos et coadjutores nostri. Et quitavit etiam grueriam quam clamabat in propriis nemoribus meis. Et insuper quitavit me de omni debito quod debebam Judæis et burgensibus ipsius, qui scilicet Judæi et burgenses sui erant in vigilia Omnium sanctorum proximo præterita: quod quidem debitum contraxeram antequam ivissem ultra mare. Per hæc itaque suprascripta mihi et prædictæ Philippæ uxori meæ data et quitata tenui et teneo me pro pagato per consensum et voluntatem ejusdem uxoris meæ de omni eo quod clamabam seu clamaveram ex parte ipsius Philippæ in comitatibus Campaniæ et Briæ et in pertinentiis eorundem, salva tamen conditione quæ superius est expressa. Præterea concessi propria et spontanea voluntate mea, et etiam de consensu prædictæ uxoris meæ, ut si forte, quod absit! contigerit me vel eandem uxorem meam aut hæredes ex corpore ipsius successive descendentes vel alium nomine nostro contra quitationem vel remissionem prædictas venire movendo placitum seu guerram, prædictus Theobaldus comes vel hæredes ex corpore suo successive descendentes sine mesfacere et sine fidei mentiri possint accipere prædictas mille et ducentas libratas terræ et debita superius quitata repetere ac quidquid juris habebant in memorata grueria reclamare. Et teneremur etiam in hoc casu ego et prædicta uxor mea vel hæredes ex corpore ipsius successive descendentes reddere eidem comiti Theobaldo vel hæredibus ex corpore suo successive descendentes quatuor milia librarum Pruvinsensium, et de damnis quæ idem comes incurrit per guerram prædictam essemus in eodem statu et puncto in quo eramus ego et prædicta uxor mea antequam dicta quitatio seu remissio facta esset. Hæc omnia et singula, sicut supra sunt expressa, propria et spontanea voluntate mea, et etiam de consensu et voluntate suprascriptæ Philippæ uxoris meæ, juravi me in perpetuum observaturum et nunquam contra venturum. Quod ut notum permaneat et firmum teneatur, litteris adnotatum sigilli mei munimine roboravi.

Actum anno ab Incarnatione Domini 1220 primo mense Novembri.

XVIII.

Litteræ ejusdem Erardi et Philippæ ejus uxoris, quibus promittunt sigillare ad voluntatem patriarchæ Hierosolymitani pacem et concordiam factam inter ipsos et comitissam et filium.

(Anno 1226).

Nos Erardus de Brena et ego Philippa uxor ejus notum facio universis tam præsentibus quam futu-

ris quod cum dies esset assignata apud Calvummontem in recessu venerabilis Patris Giroldi patriarchæ Hierosolymitani, quo mediante facta fuit pax, dum esset episcopus Valentinensis, inter charissimam dominam nostram Blancham comitissam Trecensem palatinam et charissimum dominum nostrum Theobaldum comitem Campaniæ et Briæ palatinum ex una parte, et nos Erardum et Philippam uxorem ejus ex altera, nos dicto loco, videlicet apud Calvummontem, eidem patriarchæ promisimus per præsentis litteras quod quantumcunque dominus Theobaldus comes Campaniæ super hoc monebit, et ubicunque voluerit, veniemus, et pacem prædictam cum correctione quam apposuerit dominus patriarcha per suas litteras patentes, nos concedemus de novo et sigillabimus iterum quando fuerimus requisiti. Quod ut notum permaneat et firmum teneatur, litteris adnotatum sigillorum nostrorum fecimus munimine roborari.

Actum anno gratiæ 1226, die Veneris in festo Sancti Vincentii.

XIX.

Confirmatio pacis initæ inter partes suprascriptas.
(Signiæ, iv Kal. Septembris).

HONORIUS, etc. dilecto filio nobili viro THEOBALDO, comiti Campaniæ, salutem et apostolicam benedictionem.

Si pedes evangelizantium pacem pulchri voce prophetica nuntiantur, facientium illam seu etiam conservantium tanto pulchriores possunt non immerito æstimari quanto præeminet opus verbo. Propter quod nobis, qui licet immeriti, ejus locum tenemus in terris qui pacificavit quæ in terris et quæ in cælis sunt per sanguinem crucis suæ, ex officio apostolatus incumbit ad ea quæ sunt pacis intendere, ut videlicet discordantes reducamus ad pacem, et ad concordiam revocatos circumspectione apostolicâ foveamus in illa, ne sopita patiatur discordia recidivum in discrimen corporum et periculum animarum, consecuturi ex hoc pulchritudinem præmii amplioris, cum in pace principum sæcularium Ecclesiarum tranquillitas ex magna parte consistat, et ex ipsorum discordia eadem incurram frequenter oppressiones non modicas et jacturas. Cum igitur gravis et periculosa discordia, quæ inter te ac dilectam in Christo filiam nobilem mulierem Blancham comitissam Campaniæ, matrem tuam, ex parte una, et nobilem virum Erardum de Brena et Philippam uxorem ejus ex altera vertebatur, sit, eo faciente ad cujus imperium spiritus procellæ subsistit et fluctus silent ejusdem, amicabilem pace sopita, et prædicti Erardus et uxor ejus suis nobis litteris supplicarint ut eandem dignaremur apostolico munimine roborare, nos tam tuis quam eorum precibus inclinati pacem ipsam sive concordiam, sicut provide facta est et ab utraque parte sponte recepta et hinc inde juramento firmata, nec non et in authenticis inde confectis plenius continetur, auctoritate apostolica confirmamus et præsentis scripti patrocinio communimus. Nulli ergo, etc. confirmationis, etc. usque incursum.

Datum Signiæ, iv Kal. Septembris, pontificatus nostri anno octavo.

XX.

Litteræ reginæ Cypri de renuntiatione comitatuum Campaniæ et Briæ.

(Anno 1254.)

Ego Ælidis Dei gratia regina Cypri notum facio universis tam præsentibus quam futuris quod ego dedi et do, quitavi et quito, cessi et cedo, concessi et concedo Theobaldo, comiti Campaniæ et Briæ palatino, et hæredibus suis quos habet et habiturus est ab ipso et uxore sua et uxoribus jam habitis vel habendis linea matrimoniali descendentes perpetuo habendum et possidendum omne jus quodcumque habebam vel habueram vel habere poteram in

comitatibus Campaniæ et Briæ et pertinentiis eorundem in tota terra quam habuit, tenuit, seu possedit in proprietate, dominio, et feodis bonæ memoriæ Henricus avus meus, quondam comes Trecensis, si quod jus habebam vel habueram vel habere poteram in dictis comitatibus et pertinentiis eorundem in terra jam dicta; ita quod de cætero nec ego nec hæredes mei in dictis comitatibus et pertinentiis eorundem ac terra prædicta aliquid poterimus reclamare contra dictum comitem vel hæredes supradictos, sicut dictum est, ab ipso linea matrimoniali descendentes. Et me devestivi de omni jure, si quod habebam vel habueram in dictis comitatibus et pertinentiis eorundem et terra jam dicta, in manu charissimi domini mei Ludovici Dei gratia regis Francorum illustris. Et hæc omnia feci in mea propria et libera potestate constituta et spontanea voluntate, nullo timore, captione, violentia, vel compulsione alia inducta. Promisi et promitto dicto comiti quod procurabo bona fide sine meo ponendo quod hæredes mei omnia quæ continentur in charta ista laudabunt et approbabunt comiti supradicto et hæredibus ejus jam dictis, et juri suo, si quod habent in dictis comitatibus et pertinentiis eorundem et jam dicta terra, renuntiabunt et quitabunt ac cedent dicto comiti et ejus hæredibus jam dictis; et hæc facient coram aliquibus authenticis personis, quæ dicto comiti litteras suas patentes dabunt omnia quæ in charta ista exprimentur continentes. Promisi et promitto etiam me rogaturam dominum papam et alias personas quas dictus comes, hæredes ejus, vel eorum mandatum mihi nominabunt, ut super dictis conventionibus sive promissionibus suas patentes litteras confirmatorias testimoniales conficiant et tradant comiti supradicto et hæredibus suis jam dictis. Suppono etiam me jurisdictioni prælatorum quorumcunque qui mihi a dicto comite vel hæredibus suis supradictis vel eorum mandato fuerint nominati, in quorum diocesis fuero vel terram habuero, petendo supplicando humiliter eisdem ut si contra prædictas conventiones sive promissiones vel aliquam earum aliquo tempore contingeret me venire, in personam meam excommunicationis et in terram meam interdicti sententias promulgarent et usque ad condignam satisfactionem easdem facerent inviolabiliter observari. Volo etiam et concedo quod me et hæredes meos ad restitutionem omnium damnorum et expensarum hujusmodi occasione factarum dicto comiti et hæredibus ejus supradictis compellant, cessionibus et conventionibus supradictis nihilominus in suo robore duraturis. Juravi etiam quod ante confectionem harum litterarum dictos comitatus vel alterum eorum vel etiam partem dictæ terræ nemini dederam, vendideram, vel concesseram; excepto hoc quod promisi septingentas libratas terræ ante confectionem istarum litterarum quæ non poterunt capi nec solvi in terra a dicto comite mihi assignata; nisi forte centum libratæ terræ quas promisi et concessi Florentio de Villa militi per litteras meas sub certo modo, quæ etiam ibidem non assignabuntur nisi jus domini regis ad hoc me compellat, et ego me defendam in causa quantumcunque potero bona fide. Nec jus, si quod ibi habebam vel habere poteram, vel actiones meas, si quas habebam, alicui concesseram, vel quocunque alio modo alienaveram; nec de cætero cedam vel alienabo jus vel actiones, si quas habebam vel habueram ante compositionem istam ad petendos dictos comitatus vel alterum eorum.

Prædicta omnia universa et singula juravi tactis sacrosanctis Evangeliiis me servaturam et impleturam, et quod nullo tempore per me vel per alium contra non eam, et quod non procurabo quod ab hoc juramento absolvat, vel quod mihi aliquid jus petendum in supradictis restituatur, et quod si quod horum ab aliquo esset pro me impetratum per me vel per alium, non utar, et quod nec jamdictum co-

A mitem nec supradictos hæredes ipsius super præmissis per me vel per alium de cætero molestabo; sub eodem juramento renuntians litteris impetratis et impetrandis super præmissis, et omni privilegio et omni auxilio juris canonici et civilis. Propter cessiones autem, quitationes et conventiones et alia supradicta dedit mihi dictus comes quadraginta millia librarum Turonensium in pecunia numerata, et plene satisfacit mihi de dicta pecuniæ summa. Dedit insuper mihi et assignavit duo millia librarum terræ in terra plana in comitatibus Campaniæ et Briæ; in qua nec habebō fortericiam, nec potero facere, quam teneo et tenebo in allodio ad usus et consuetudines aliorum allodiorum Campaniæ et Briæ quoad vixero. Post decessum autem meum hæres meus, si citra mare fuerit, homagium ligium inde faciet dicto comiti vel hæredi ejus. Si autem citra mare non venerit, dictus hæres requiret per nuntium suum et suas litteras patentes a comite Campaniæ vel hærede ejus terram. Et tunc dictus comes vel hæres ejus sine dilatione remittet nuntium suum cum litteris suis patentibus, qui loco ejus recipiet homagium ligium a dicto hærede. Et dictus hæres nuntio comitis vel hæredis ejus faciet homagium ligium, quod recipiet nuntius nomine comitis. Et dabit dictus hæres dicto nuntio litteras suas patentes de facto homagio, et super hoc litteras testimoniales Templi vel Hospitalis vel patriarchæ Hierosolymitani. Et hæc debent fieri infra annum a morte mea vel hæredis mei qui dictam terram post me tenuerit; et simili modo in perpetuum fiet hærede meo vel eo qui terram tenuerit moriente, et simili modo comite seu hærede suo moriente. Mortuo autem eo qui dictam terram mihi assignatam tenuerit, si ultra mare decesserit, omnes proventus intermedii temporis per manum dicti comitis vel ejus hæredis reservabuntur, et successori meo, scilicet hæredi meo, restituentur. Si autem hæres meus infra annum non mitteret pro homagio faciendo, sicut prædictum est, proventus terræ essent dicti comitis vel hæredis usque ad factum homagium. Si autem per comitem vel hæredem ejus staret quominus ipsi fieret homagium infra annum, cum fuisset competenter requisitus, nihil hæredi meo deperiret, sed omnes proventus totius temporis intermedii hæredi meo salvi essent, et saisina terræ ballivo ejusdem hæredis mei traderetur. Nihilominus tamen cum ad hæredem meum dictus comes vel hæres ejus nuntium mitteret, ipsi nuntio homagium facere eo modo quod dictum est hæres meus teneretur. Insuper ballivus hæredis mei in terra dicta comiti juravit fidelitatem se servaturum quoad erit ballivus, et de dicta terra dicto comiti vel hæredi ejus competentia servitia se facturum quoad hæres meus moram fecerit ultra mare. Sciendum autem est quod si dictus comes decederet sive hærede vel hæredibus de uxore vel uxoribus, sicut supra dictum est, propter ista quæ in charta ista continentur mihi vel hæredi meo non minueretur jus vel augmentaretur in aliquo quin ego et hæres meus essemus in eodem puncto prosequendi jus nostrum, si quod haberemus, in quo eramus ante hæc omnia supradicta, salvo doario Margarete comitissæ Campaniæ uxoris dicti comitis, filie domini Archambaudi de Borbon, quod tale est: Sparnaecum, Virtutum, Sessannia, Cantumerola, Pontes, Nogentum, Meriacum, Peantium et castellanæ et pertinentiæ, eorundem locorum, Semonia et Barbona, salvis etiam pactionibus initis super matrimonio dictæ Margarete pro triginta et sex millibus librarum Parisiensium in matrimonio eidem Margarete a dicto patre suo datis. Ita tamen quod de dicta pecunia data in matrimonio nihil poterit capi in terra prædicta mihi assignata. Super prædictæ terræ assignatione nec non quadraginta millium librarum satisfactione teneo me pro pagata, et confiteor me gratum meum.

recepisse, renuntians exceptioni terræ non assignatæ et pecuniæ non numeratæ et omni privilegio et auxilio juris canonici et civilis et omni alii exceptioni quæ posset objici contra factum hujusmodi vel præsens instrumentum et omni penitus suffragio quod mihi vel hæredibus meis posset in hoc facto prodesse et dicto comiti vel hæredi ejus obesse. Et sciendum quod post mortem meam dictus comes dictam terram teneret et retineret usque dum dictus hæres meus omnia supradicta laudasset et approbasset, si hæres meus requisitus nollet conventiones supradictas laudare et approbare. Facta vero sunt et dicta hæc omnia præmissa in præsentia domini Ludovici Dei gratia regis Francorum illustris: quem rogavi et rogo ut super præmissis omnibus litteras suas patentes totam seriem istarum litterarum continentes et omnia supradicta confirmantes conficiat et tradat dicto comiti sigilli sui iunimine roboratas, et quod faciat omnia supradicta in se et in baronum Franciæ tanquam dominus firmiter observari, et quod de cætero aliquem contra prædicta venientem non audiat, nec in regno suo ab aliquo audiri permittat. Item sciendum quod charissimus dominus meus Ludovicus, Dei gratia rex Francorum illustris, prædictum Theobaldum regem Navarræ, Campaniæ et Briæ comitem palatinum investivit de prædicto jure, de quo, ut continetur superius, me in manu ipsius devestivi secundum conventiones supradictas. In cujus rei testimonium præsentibus litteras fieri volui sigilli mei munimine roboratas.

A Actum anno gratiæ 1234, mense Septembri.

XXI.

Litteræ Ludovici regis de renuntiatione reginæ Cypri.

(Anno 1234.)

Ludovicus Dei gratia Francorum rex. Noverint universi præsentem paginam inspecturi quod nobilis mulier Aleydis regina Cypri, in præsentia nostra constituta, quitavit charissimo consanguineo et fideli nostro Theobaldo Campaniæ et Briæ comiti palatino omne jus quod habebat vel dicebat se habere in comitatibus [Campaniæ] et Briæ et pertinentiis eorundem, et de eodem jure se devestivit in manu nostra, et nos ad petitionem dictæ reginæ investivimus de eodem jure dominum Archembaudum de Borbonio, nomine dicti comitis, salvo hoc, quod si dictus comes decederet sine hærede ab ipso linea matrimoniali descendente, supradicta non obsessent dictæ reginæ quin posset petere dictos comitatus sicut poterat ante, nec propter supradicta jus suum minueretur vel augmentaretur. Pronuntiamus etiam quod quando assisia duorum millium libratarum terræ..... facta dictæ reginæ, nos ita sicut continentur in charta dictæ reginæ tradita dicto comiti faciemus scribi et sigillari et tradi dicto comiti. Et his omnibus supradictis scriptis et sigillatis et dicto comiti traditis, præsentibus litteræ nobis reddentur.

Actum anno gratiæ 1234, mense Septembris.

Desiderantur Libri XVII, XVIII et XIX.

EXCERPTA DE REBUS GALLICIS

Ex fragmento indicis quod vulgo *Rubricella* appellatur, Regesti ms. Innocentii PP. II an. XVIII et fortasse etiam XIX; quorum annorum libri cum perierint, maximi faciendum est hoc fragmentum in quo argumenta multarum epistolarum, quando epistolis ipsis uti non licet, habentur.

(Ex edit. Brequigny, t. II, col. 1403.)

Regi Francorum scribitur et hortatur ut dictis C baronibus, inimicis dicti regis Anglorum, nullum impendat auxilium seu favorem.

Eidem, super eodem, et fortius exhortando ut filio suo primogenito inhibeat ne dictis inimicis præstet auxilium vel favorem.

Super eodem, Philippo et filio suo primogenito.

Super eodem negotio, duci Burgundiæ et diversis archiepiscopis et episcopis, per Franciam et Angliam constitutis.

Episcopo Silvanectensi.

Regi Anglorum scribitur quod ad petitionem nuntiorum suorum mittitur sibi legatus.

Rothomagensi archiepiscopo, et suffraganeis ejus.

Regi Franciæ, super dicto negotio regni Angliæ, D ut desistat.

Super eodem negotio, prælatis regni Franciæ.

Super eodem, baronibus Angliæ.

Super eodem, Cameracensi, Leodiensi et Trajectensi episcopis.

Super eodem, regi Franciæ.

Super eodem, clero Londouensi.

Universis Christi fidelibus significatur ordinatio facta, quod comes Tolosanus, propter hæresim, comitatu Tolosano perpetuo sit privatus, et quod uxor sua habeat dotalitium suum.

Eodem modo scribitur archiepiscopo Narbonensi, et quod faciat CL marcas comitissæ, uxori dicti comitis, et hoc de Castro Bellicadri, assignari.

Eodem modo, comiti Montisfort. et quod ipse observet dictam ordinationem.

Tolosano et Consentin. episcopis mandat quod comiti Convenarum super quibusdam gravaminibus, sibi per comitem Montisfortis illatis, ministrent justitiam, vel remittant causam ad curiam

Eodem modo, episcopo Nemausensi et duobus archidiaconis, pro comite Fuxi.

Comiti Montisfortis quod Castrum Fuxense ponat in manibus abbatis Sancti Tiberii, nomine Ecclesiæ et ad utilitatem comitis Fuxi tenendum, donec aliud fuerit ordinatum.

B. reginæ Anglorum antiquæ, scribitur, et, ad petitionem suam et regis Anglorum, confirmatur quædam compositio, inter ipsos regem et reginam, super ipsius dotalitio facta.